ARISTOTELIS Stragiritæ Topica inuentio

IN OCTO SECTA LIBROS, A MAGNO AVGVSTINO NIPHO MEDICE, PHILOSOPHO Sueſſano, interpretata atque expoſita, quæ apprimè à ſtudioſis inter alias Logicę partes deſiderabatur.

Mille in locis reſtituta. quod candidus lector ingenuè fatebitur, ſi noſtram hanc editionem cum Veneta ſedulò conferet.



PARISIIS.
Apud Ioannem Roigny, via ad D. Iacobum, ſub Baſiliſco, & quatuor elementis.

1540.

AVGVSTINI NIPHI MEDICES, PHILOSOPHI Suessani, Topica Commentaria, ad Paulum Iouium Nouocomensem.

Vm diebus elapsis Iouie doctissime, in domo Pópeii Columnæ Cardinalis olim illustrissimi (vt nosti) occupatissimus essem, quod nec ego sine tanto principe viuere, nec ille sine me potuerit, Commentaria Topica absoluere non potui. nacti igitur in præsentiarum bonam opportunitatem, extremam manum non sine magno labore, eis tandem imposuimus. quæ nunc ad te mittimus, non quidem vt dialecticam eum docere velim, quem multis antea annis in omni disciplinarum genere doctissimum, & in dicendo disertissimum atque facũdissimum nouimus. (Esset enim, vt in prouerbio dicitur, noctuas Athenas mittere: atq; Suẽ Mineruam velle docere) sed vt ea linceo (veluti aiunt) osculo recognoscas, demens quæ demenda, & quæ adiicieda videntur, addẽs. Sic enim efflagitat nostra tanto tempore inita amicitia: sic quoque amor erga te meus, atque obseruantia merentur. Est insuper alia causa non sub silẽtio prætereunda, vt intelligant videlicet omnes, qui hæc Commentaria legerint, quanti te inter viros nostri seculi semper fecerim. Vale.

A ARISTOTELIS TOPICORVM PRIMVS,

Interprete & expositore Magno Augustino Nipho.

DE INTENTIONE LIBRORVM.

P Ropositum quidem negocii est, methodum inuenire, à qua poterimus syllogizare de omni proposito problemate ex probabilibus: & ipsi disputationẽ sustinẽtes, nihil * dicere repugnãs.

VOLENS Aristoteles absoluere vniuersum negocium Topicum, ad quot, & ad quæ vtile sit Philosopho huiusmodi negocium, & quis illius finis (vt Alexander inquit) in præsenti lo- * ἐροῦμεν dicimus.
co proponit. Et primo proponit ad quot & ad quæ vtilis sit. secundo loco non longe progre-
diens explicat quis sit eius finis. vt ex ijs pateat, dialecticam philosophantibus dignam esse stu-
B dio, quatenus ad ipsius veritatis inuentionem, quæ finis est Philosophi, momentum non paruum præ-
bet. Nec iniuria Aristoteles hæc fecit. nam sunt, qui dialecticam ex medio sustulerunt, asserentes po-
tius obesse, quàm prodesse philosophantibus pro veritatis inquisitione. cuius signũ attulerunt, ex hoc,
quod qui peritiores in dialectica fuerũt, omnis philosophiæ fuerint penitus ignari, vt Protagoras,
qui cum ignarus philosophiæ esset, & dialecticis omne studium adhibuisset, deos in dubium reuoca-
uit, & ob id decreto publico Athenienses eius libros vsserunt, ipsumque profugarunt ab agro Athe-
niensi, tãquam sophistam, ac dialecticum inutilem reipublicæ, & veritati philosophicæ. Temporibus
nostris hoc idem videmus in hominibus nostri temporis. Sunt enim qui summis studijs dialecticę in-
cubuerũt, & tamẽ omnis philosophiæ sunt ignari, vt Hesberus, Ferebricius, Strodus, Dulmentonius,
Suisectius, & cæteri id genus. Hi enim cum in dialecticis fuissent periti, philosophiæ (pace cinerũ di-
xerim,) fuerunt omnino ignari. Aristoteles ergo propter hęc (vt Alexãder exponit) duo ostẽdit, pri-
mo quidem ad quot dialectica methodus vtilis sit, secundo quis sit eius finis: vt ex ijs duobus pręexpo
sitis aduersetur, atque occurrat ijs qui dialecticam methodum è medio sustulerunt. ¶ Verum ante-
quam ad verba Aristotelis veniamus, non erit nobis inutile pręmittere quædam quæ partim ex com
mentarijs Alexandri, partim ex paraphrasibus Auerroris colliguntur, nonnulla vero ex ijs, quę iunio
C res dixerunt: alia quidem approbando, alia vero refellẽdo. Et primo videamus ad quid dialecticæ no
men Philosophi retulerunt. ¶ Stoici itaque dialecticam asserunt consistere in bene dicendo. Bene
dicere vero asserunt idem, quod vera & conuenientia dicere: & cum vera & conueniẽtia dicere pro-
prium philosophantium sit, ideo solus Philosophus secundum istorum opinionem dialecticus nuncu
pari debet. ¶ Plato vero dialecticam laude prosequens, technam totius philosophię ipsam vocat, cu
ius officium explicans, dicit esse vim, qua quis potest vnum plura, & plura vnũ facere: facit enim quis
vnum plura, vi dialectica, qua diuidit genus in species per differentias, & compositum in atomos dis-
soluit. Confert vero plura ad vnum compositione, vt species ad vnum genus, & atomos ad vnũ mix-
tum. Per quę Plato indicat omnem dialecticę vim consistere in diuidendo, & componendo. ¶ Sed
vtraque horum positio (vt mihi videtur) falsa est. Stoicorum quidem, quoniam non semper vis dia-
lectica consistit in veris dicendis, cum aliquando sophista, qui dialecticus est, falsa syllogizat: topicus
vero probabilia ex probabilibus, rhetor ex persuasibilibus persuasibilia. Platonis autem opinio manca
est, quoniam dialectici officium non solum in diuidendo, & componendo consistit, sed in syllogizan
do. ¶ Propterea Alexander Aphrodisius magnus Aristotelis interpres tradit de Aristotelis & eius
sectatorum mente, omnem dialecticę vim consistere in syllogizando, cum posuerint dialecticam ni-
D hil aliud esse, quàm syllogisticam methodum. ¶ Sed occurres, syllogismi differunt inter se, igitur dia-
lectica non potest esse, vna facultas syllogicazandi. ¶ Alexander innuit responsionem ex eo, quia syl
logismus, vt syllogismus est, nihil alius ab alio differt, sed differunt secundum propositionũ species, &
secundum figuras, & modos, & secundum materias circa quas sunt. in ratione tamen syllogismi non
differunt, vt patebit. Differũt quidem propositionum specie, quoniã alij sunt hypothetici, qui ex pro-
positionibus sunt hypotheticis: alij prędicatiui, qui ex propositionibus sunt categoricis. Differunt vero
figura, quatenus quosdam imperfectos, vt qui sunt in secunda, & tertia figura: quosdam perfectos, vt
qui sunt in prima figura, facimus. Differunt etiam materijs, circa quas versantur, quoniam qui circa
necessaria ex veris & necessarijs sunt, demonstratiui dicuntur: & ea ars, quę illis vtitur, demonstratiua
methodus vocatur. qui circa probabilia ex probabilibus, dialectici, & ea facultas, quæ illis vtitur, diale
ctica nuncupatur. qui circa apparenter probabilia ex apparenter probabilibus, sophistici, & facultas,
quę illis vtitur, sophistica appellatur. Conueniũt enim omnes in forma, hoc est in ratione syllogismi,
quoniam quisque horum oratio est, in qua quibusdam positis, aliud sequitur. Differunt autem propo-

Dialecticę definitio.

sitionum, aut figurarum, aut materiarũ differentijs. ❡Ex ijs infertur dialecticæ definitio, ꝙ sit methodus syllogistica ex probabilibus de omni problemate. E Et quidem, vt inquit Alexander, merito huiusmodi syllogistica methodus de omni problemate, dialectica appellatur. Dialectica enim ἀπὸ τοῦ διαλέγεσθαι, latine tum differere, tum disputare, vocatur. Et cum differere in interrogatione, & responsione consistat, interrogans autem de omni proposito interrogat respondẽtem, recte additũ est in definitione de omni problemate, siue proposito. & cum non semper syllogizans, ex veris syllogizet, non enim problema omne verum est, recte est additum ex probabilibus. ❡Sunt autem probabilia, quęcunq; cõceduntur à respõdẽte, siue vera sint, siue falsa, modo dentur a respondente. Huius rei causa est, quoniam officium interrogantis est ducere respõdẽtẽ ad aliquid ꝑter opinionẽ. Ad hoc autem inducẽdum sufficit, vt ex probabilibus syllogizet. Sępe enim interrogans adducit respõdentem ad aliquod præter opinionem ex falsis, modo respondenti sint probabilia, & ab eo concessa.

De vi.

❡Dialectica igitur nõ ex eo, quia per vera verũ syllogizet, rationẽ suã sortita est: sed eo, quia per ꝓbabilia. Male ergo Stoici vim dialecticæ dixerunt consistere in asserenda veritate. Male etiam Plato vim dialecticæ omnem in diuidendo & cõponẽdo consistere asseruit. Præterea, hoc idem patet ex eo, quia non quemadmodum vnaquæque sciẽtiarum circa quiddam determinatum genus propria illius generis ostendit & accipit per propria illius generis principia, sic & dialectica: sed dialectica circa communia. F Dialectici enim similiter de musicis, medicinalibus, & de geometricis, naturalibus, & moralibus, rationalibusq;, & omnibus propositis argumentantur, non tamen ex proprijs propositorum, sed ex communibus, & probabilibus. Non enim per medicinalia principia aliquid in medicina ostendit: nec per geometrica principia aliquid in geometria: esset enim dialecticus geometra: sed est proprium dialectico de omnibus propositis per probabilia syllogizare, & non ex veris verũ semper. ❡Sed dices, tunc rhetor esset dialecticus, quoniam rhetor ex persuasibilibus argumentatur, quæ ꝓbabilia sunt. Ad quod Alexander responsionem innuit, & asserit ꝙ licet rhetor non versetur circa genus determinatum, veluti nec dialecticus, tamen nõ de omni argumẽtatur, veluti dialecticus. versatur enim rhetor circa medicinalia, circa philosophica, circa musica, proprie tamẽ non argumentatur nisi de politicis. videtur enim propria rhetoris materia in politicis consistere. qua ratione fit, vt rhetorica & dialectica differant: primò quidem circa materias, quoniam materia rhetoris est in politicis principaliter, materia dialecticæ est in omnibus. Secundo, quia rhetor circa singularia orationes suas conficit. format enim orationes circa fortunas, tempora, personas, loca, & cæteras singularium circunstantias: nam de his hortationes & dehortationes sunt, & accusationes sunt & defensiones, & laudationes, & vituperationes, in quibus omnis rhetorica vis consistir. At dialecticus circa omnia cõmuniter. G dabit enim nobis Aristoteles aliqua loca ex quibus poterimus per probabilia de omnibus propositis syllogizare. ❡Conueniunt autem rhetor & dialecticus, quoniam vterque habet facultatem argumentãdi ad opposita. qui enim circa scientias versatur, quanuis cognitionem oppositorũ habeat, intentio tamen eius est alteram partem determinate considerare, videlicet meliorẽ. Medici quidem sanare, Philosophi vero veritatem adinuenire. At dialecticus & rhetor circa opposita consimilem ostensionem habẽt, vterq; ex probabilibus: licet rhetor ex ijs probabilibus, quæ verisimilia sunt, quæque persuasibilia vocat Aristoteles in rhetoricis. ❡Ex ijs omnibus Alexander concludere intẽdit tam cõtra Stoicos, q̃ contra Platonicos, vim dialecticę omnẽ consistere in syllogizãdo ex probabilibus, nõ autem in veris dicendis, vt Stoici crediderũt: nec in componendo, & diuidendo, vt Plato asseruit. ❡Et per dialecticam nõ omnem logicæ partem Alexand. intellexit, sed methodum topicam, quam in his libris edocebit Aristoteles, cuius causam Auerroes in prooemio paraphrasium librorum topicorũ assignat ex eo, quia dialectica significat sermonem inter duos, quorũ alterum alter vincere enititur. & cum Aristoteles his libris assignet loca, ex quibus hoc fieri potest, iure dialecticę nomen huic topicę methodo Aristoteles appropriauit. Hactenus de vi dialecticę, quæ topica dicitur.

De vtilitate.

❡Post hæc de vtilitate differendum est. H Auerroes hic dialecticam, quæ topica dicitur, dicit esse vtilem, primo, quia disponit nos ad veritatis inuẽtionem: nam cum methodi, loca, & propositiones fuerint nobis notæ, procedemus ad cõstruendum, & ad destruẽdum problemata, & tũc ex vsu talium vis quædam ac potẽtia in nobis acquiritur, qua poterimus facile verum à falso discernere: sic igitur ex cognitione locorum & propositionum faciles reddimur ad disputãdum, destruẽdo, & cõstruẽdo: ex vsu vero disputandi facultas nobis relinquitur, qua facile poterimus vera à falsis discernere. ergo prima huius artis vtilitas erit disponere nos ad veritatis inuentionem. ❡Secũdo, vtilis est ad politica negocia, quę sunt tria, hortari & dehortari in concionibus, accusare & defendere in forensibus, laudare & vituperare in demonstratiuis. traduntur enim in hoc libro omnia illa loca, per quæ Aristoteles docuit in rhetoricis hæc facere. ❡Tertio, vtilis est ad veritatis inuentionem in theoricis facultatibus. Primo, quia cum fuerit aliquod problema cognitu difficile, antequam illius vera pars pateat, syllogismi fiunt pro vtraque parte ex locis & propositionibus probabilibus, quæ hic traduntur: quibus hincinde factis, relinquitur in intellectu nostro facultas quędã, qua facile poterimus partem ve-

A ram à falsa secernere. Nã cum propositiones probabiles nõ sint omni ex parte falsæ, ex illis nõ nihil
veri colligere poterimus. Quód autem ita, Aristoteles nobis signo est, qui raro aut nunq̃ procedit ad
problematis eam partẽ, quæ vera est, nisi syllogismos dialecticos præmittat: nam ex ijs deducimur
tandem ad veritatis inuentionem. ¶ Secundo, quoniã ex probabilibus, saltẽ scientiarũ principia acci
pimus, ex quibus fiũt demonstrationes: non principia in scientia, cuius sunt, demonstrari possunt, sed
probabilibus quibusdã exponi, vt sentiãt, qui discũt. quẽ modũ seruauit Aristoteles libro. 1. physicæ
auscultationis, in quo ex concessis & probabilibus cõtra Parmenidem plura esse entia, & cõtra eos,
qui negarunt de quolibet dici esse vel non esse, ex concessis ab eis 4 metaphysicę. hinc recte, ac ve-
rissime Victorinus Romanus dicit, natura hominẽ ad veritatis inuentionem habilẽ factum esse, ar-
te vero differendi facilem, vsu autem potentem. Erit igitur hæc facultas nobis vtilis, quatenus per eã
faciles simus ad veritatis inuentionem. ꝙ si ea vtemur, & faciles erimus & admodũ potentes ad ve-
ritatis inuẽtionem peruenire. ¶ Quam ob rẽ recte Boetius cõtra eos exclamat, qui dialecticã tanq̃
inutilem è medio sustulerũt, cum inquit in Commentarijs libri. 2. Topicorũ Ciceronis in procemio,
Proh diuinã atque humanã fidem, quæ est hæc hominũ proteruitas, quę tantæ est imprudentiæ cæ-
citas, vt pene sua sese ipsi confessione cõdemnent. nullus enim est, qui se videri nolit peritissimum in
differendo. quid absurdius fingi potest, q̃ quod probabilibus, vt ipsi existimãt, argumentis inutile stu-
B dium dialecticæ nituntur astruere. Hactenus de vtilitate. ¶ Post hæc de differentia huius partis, *Sitne topica iudicatiua.*
hoc est topicæ ad alias partes logicæ, quæ traduntur in libro Priorum & Posteriorum. nõnulli itaque
hanc logicæ partem, quæ topica dicitur, inuentiuã esse affirmãt, ꝙ omnis illius vis in inuentione cõ-
sistat: eã verò, quæ in Posterioribus ac Prioribus, iudicatiuam. Mouẽtur autem authoritate Boetij in
ijs commentarijs, quæ in Ciceronis topica scribit, vbi topicã inuentiuam, cæteras vero iudicatiuas
fecit. & quidem non ab ratione: nã cum logica quædam differendi ratio sit: omnis autem ratio diffe-
rendi habeat duas partes inuẽtionẽ & iudiciũ, fit, vt duæ sint partes logicæ, altera inuentiua, quæ to-
pica dicta est, quæ docet loca per quæ faciles reddimur ad inuentionẽ: altera iudicatiua, quæ tradi-
tur in libris Prioribus, ac Posterioribus, quæ docet inuenta iudicare. ¶ Sed mox occurres. cum cui-
libet scientiæ insint inuentio, & iudicium, per quæ vnaquæque scientia differit, cur istæ duæ partes
magis logicæ, q̃ cæteris scientijs attibutæ sunt? Et dicendũ, ꝙ licet omnis scientia inueniat, & iudicet,
quia tamen logica inuenit & iudicat, & docet artem inueniendi, & iudicandi, ideo soli logicæ hęc at-
tributa sunt: vel quia logica virtute propria, aliæ scientiæ virtute logicæ inueniunt & iudicant. pro-
pterea concludunt inueniendi artem traditam esse ab Aristotele in topicis, & elenchis: iudicandi ve-
ro in Prioribus, & Posterioribus. ¶ Sed contra, quoniam in topica traditur ars inueniendi me-
C dia in syllogismis dialecticis, in prioribus ars inueniendi media in syllogismis simpliciter, in poste-
rioribus ars inueniendi media in syllogismis demonstratiuis, igitur non sola topica erit inuenti-
ua. Præterea tam topica quàm prioristica, & posterioristica videtur iudicatiua, quoniam vnaquæ-
que istarum cum inuenit medium sui syllogismi iudicat, vt docet artem iudicandi de inuen-
tis medijs: prioristicus enim docet artem iudicandi de syllogismo simpliciter, si sit necessarius ex ijs,
quæ posita sunt: posterioristicus docet artem iudicandi de syllogismo demonstratiuo, si sit ex veris,
necessarijs, prioribus & primis. topica autẽ docet artẽ de syllogismo dialectico, si sit ex probabilibus.
igitur vnaquęque harũ partiũ est inuentiua, ꝙ doceat inuenire mediũ: & iudicatiua, ꝙ doceat de in-
uentis iudicare, si sit ita, vt inuenit. ¶ Quidam latinus Anonymus Aristotelis interpres, quem puto
esse Egidiũ, asserit topicã esse inuentiuã, quia docet per signa syllogizare, cũ inuentio non fiat nisi si-
gnis: & quia topica docet loca, ex quibus signa habentur per quæ syllogizare poterimus, ideo hæc
pars inuentiua est: & quoniam iudicium fit per causas, & posteriosticus docet syllogizare per causas,
ideo dicitur iudicatiua. vnde licet topicus doceat loca, quę sunt à causis, nõ tñ docet illa, nisi vt signa
syllogistica, per quæ probabiliter syllogizet. ¶ Sed hæc positio stare non potest, quoniam tũc prio-
ristica non esset iudicatiua, quoniam docet syllogizare per media, quæ sunt cõmunia causis & signis.
D Pręterea Philoponus primo Priorum diuidens primum librum Priorum in tres partes asserit primas
duas esse inuentiuas, vltimam vero resolutiuam. igitur in libris Priorum traditur ars inueniendi, & ita
põt dici inuẽtiuus. ¶ Videtur igitur mihi saluo iudicio meliori, & reseruatiõe dicẽdi aliter si aliter oc-
curret, & cũ excusatiõe, si aliter alibi dixerim, ꝙ topica, & sophistica vtraq; est iudicatiua, & inuẽtiua,
analytica tã prioristica, q̃ posteriostica vtraq; est iudicatiua & inuentiua. quod dilucidamus, topica
inuenit media in syllogismis dialecticis: & ea docet inuenire, & cũ inuenit, iudicat de syllogismo dia
lectico inuẽto, sit ne ex ꝓbabilibus cõstitutus: & docet iudicare. sitne, vt decet, ex ꝓbabilib⁹ cõstitutus:
ergo topica est tã inuentiua q̃ iudicatiua. sophistica inuenit, & docet inuenire media in syllogismis so
phisticis, & postq̃ inuenit, iudicat, & docet iudicare secũdo elẽchorũ, sit ne syllogismus inuẽtus ex ꝓ-
babilibus apparenter. igitur tã topica, q̃ sophistica est inuentiua, & iudicatiua, quoniam ratione ha-
bita ad suũ opus, inuenit, & iudicat. Simili rõne prioristica inuenit & docet inuenire mediũ in syllo-
gismo simpliciter, vt patet capitibus de inuentione medij. Iudicat aũt, & docet iudicare syllogismũ,
quem inuenit, sit ne cõueniẽs suę arti, vt ex cõcessis, vel ne. Rursum posteriostica docet secundo

poſteriorum inuenire medium in ſyllogiſmo demonſtratiuo, & inuenit eſſe definitionem cauſalem E
ex qua cõficit ſyllogiſmum, indicat & docet iudicare poſtquam inuenit, quod ſit ex primis, veris, im
mediatis, & primis cauſis. igitur topica, ſophiſtica, prioriſtica, & poſterioriſtica vnaquæq; eſt inuenti
ua, & iudicatiua, ratione videlicet habita ad ſuum opus, quod conficit. ¶ Videtur autem hoc ita eſſe,
quoniam ſi aliquis quærit aliquid, quod ex ſuis regulis inuenit, ſi non iudicat ſe illud quod quærebat
inueniſſe, contingit ire in infinitum. Etiam ſi aliquis docet inuenire aliquid, & non docet poſtquam
inuenit artem qua cognoſcat ſe inueniſſe, diminute docuit inuentionem. igitur ſi topica, & ſophiſtica
docent inuenire media in ſuis ſyllogiſmis, coguntur docere artem, qua iudicari poſsint ſyllogiſmi in-
uenti, ſintne conuenientes ſuæ arti vel nõ. Amplius, ſi prioriſtica & poſterioriſtica iudicant & docẽt
iudicare, oportet vt doceant inuenire, quoniam non iudicant, niſi ſupponendo inuenta. ſemper enim
iudicium inuentionem ſupponit. Patet igitur omnem logicæ partẽ quæ docet ſyllogizare aliqua ſyl-
logiſmi ſpecie, eſſe inuentiuam, & iudicatiuam. Sed contra hoc eſt Cicero lib. ſuorum topicorum, di-
cens, Cum omnis ratio diligens diſſerendi duas habeat partes, vnam inueniendi, alteram iudicandi,
vtriuſque princeps, vt mihi quidem videtur, Ariſto. fuit. Stoici autem in altera elaborarunt. iudicandi
enim vias diligenter proſecuti ſunt: eam ſcientiam, quam dialecticem appellant. inueniendi vero artẽ,
quæ topice dicitur, quæque ad vſum potior erat, & ordine naturæ, certe prior, totam reliquerunt. hæc F
Cicero. vbi Boetius vir doctiſsimus, inueniendi partem in libris topicorum atque elenchorum com-
plecti affirmat, iudicandi vero in prioribus & poſterioribus. Hedenolphus in ſuis commentarijs vo-
lens hoc concordare, dicit in vnoquoque dictorum librorum eſſe aliquid inuentiui, & aliquid iudica-
tiui, quoniam aliquid de inuentione, & aliquid de iudicio: quia vero in ſyllogiſmo demonſtratiuo vni
tum eſt medium, ſcilicet definitio cauſalis, ideo parum habet de inuentione. Liber ergo qui docet me
diũ inuenire in demonſtratione, parum eſt inuentiuus. At cum ſyllogiſmi demõſtratiui plures ſint cõ
ditiones, cum debeat eſſe ex veris, neceſſarijs, prioribus & primis, ideo multum habet de iudicio: &
hanc ob rationem liber ille iudicatiuus eſt nuncupatus, cum ſemper nomen, vt Anaxagoras dicebat,
à prædominanti ſortiatur vnaquæque res. At cum ſyllogiſmus topicus plura habeat media, multę in-
uentionis eſt: conditionem autem vnam, quod videlicet ſit ex probabilibus. ideo parum iudicij habet.
recte igitur liber topicorum inuentiuus dicendus eſt. Simili ratione de ſophiſticis. ¶ Sed pace tanti
viri dixerim, hæc non ſunt dicta ad mentem Cicerouis, nec Boetij. nam Cicero, & Boetius voluerunt
librum priorum eſſe iudicatiuum, cum partem iudicatiuam tradi aſſerant in libris priorum & poſte-
riorum, vbi plura ſunt media: & plures ſunt conditiones ſyllogiſmi de quo conſiderat. Propterea non
parua fuit mihi ſemper difficultas quid ſit dicendum, diſſerere. ideo ſaluo meliori iudicio, dicerem in- G
uentionem & iudicium accipi poſſe, aut reſpectu operis & ſyllogiſmi circa quem verſatur facultas: aut
reſpectu eorum problematum, quorum quæritur & inueſtigatur veritas, quam a natura appetimus at
tingere de vnoquoque quæſito. appetimus enim natura ſcire, ſit ne animus mortalis, vel non. An mũ-
dus ſit æternus, vel nõ. Tunc dicerem, quod ratione habita ad opus, quod docent iſtæ facultates & ad
ſyllogiſmum ſunt inuentiuæ ac iudicatiuæ, quoniam vt argumenta concludunt, vnaquæque docet in-
uenire medium in ſyllogiſmo ſibi proprio, & docet iudicare: & inuento vtrum ſit conueniens ſibi,
ratione habita ad veritatem quæſitorum, ad quam aſſequendam natura impellimur, topica docet in-
uenire, quoniam docet loca ex quibus poſſumus ſyllogizare de omni problemate ambas cõtradictio-
nis partes: at cum veritas ſit in altera cõtradictionis parte, ſi topicus docet ex probabilibus ambas in-
uenire, docebit & alteram, in qua veritas eſt. igitur reſpectu veritatis quęſitorum problematum quam
natura intendimus, inuentiuus eſt liber topicorum: ſophiſticorum quidem apparenter, topicorum au
tem probabiliter. Nõ autem iudicatiui ſunt, quoniam partẽ veram à falſa non docerit diſcernere: quia
vero poſterioriſticus docet diſcernere partem veram à falſa, cum doceat ſyllogizare verum ex veris,
& neceſſarium ex neceſſarijs, & per ſe ex ijs quæ ſunt per ſe, iudicatiuus appellatur ab Ariſto. & Cice
rone. Prioriſticus vero, quia docet diſcernere combinationem neceſſariam, & ſyllogiſticam ab aſyllo H
giſtica, & non neceſſaria, iudicatiuus appellatur. Prioriſticus enim eſt, qui docet cognoſcere genera-
tim de omni ſyllogiſmo ſit neceſſarius, an aſyllogiſticus, ideo prioriſticus iudicatiuus eſt cenſendus.
Hactenus de differentijs partium logicæ, quæ habentur per inuentionem & iudicium. ¶ Deinde vi-
deamus ſit ne topica reſolutiua, an non, ſed compoſitiua. Animaduerte quod reſolutio non inuen-
tioni, ſed compoſitioni aduerſatur. loquimur igitur de reſolutiuo, vt diſtinguitur contra compoſitiuũ.
Philoponus in procemio primi priorum dicit, librum priorum & poſteriorum eſſe reſolutiuos, & cõ-
poſitiuos: nam, vt inquit, liber priorum eſt diuiſus in tres partes: quarum duæ primæ ſunt inuentiuæ,
tertia eſt reſolutiua: & quia reſolutio eſt nobilior compoſitione, ideo a nobiliore liber priorum inſcri-
ptus eſt. Similiter liber poſteriorum eſt diuiſus in duas partes: quarum prima docet reſoluere demon-
ſtratiuum ſyllogiſmum, & hæc traditur primo lib. Secunda vero docet componere, quoniam docet
medium, quo demonſtratiuus ſyllogiſmus conſtat: & quia reſolutio præſtantior eſt, ideo inſcribitur
analyticus, hoc eſt reſolutiuus. De lib. ipſo topicorum nihil dixit. Nos vero dicamus ſaluo meliori iu-
dicio, & reſeruatione dicendi aliter, ſi aliter occurrat, & cum excuſatione, ſi aliter alibi diximus: quod

A si loquimur de compositione, & resolutione respectu syllogismorum: quos docent, tam topica quam
sophistica, & analytica, vtraque est compositiua & resolutiua, quoniam quælibet talis docet compo-
nere syllogismum sibi proprium, & docet resoluere ipsum in ea, ex quibus composuit. topicus quidẽ
docet loca & propositiones, ex quibus componitur dialecticus syllogismus, & postquam est compo
situs docet eum resoluere in probabiles propositiones, ex quibus fit. Simili modo, & prioristicus, &
posterioristicus, & sophisticus suis modis suos syllogismos docent componere, & compositos resol-
uere. Alia ratione loqui possumus de resolutione, & inuentione veritatis eorum problematum, quæ
quæruntur: & quia topicus docet inuenire problematum veritatem per signa, construereque illa
probabilia, ideo dicitur compositiuus. inuentio enim veritatis atque constructio problematum
per signa est compositio. posterioristicus autem docet iudicare veritatem per causas, ideo est re-
solutiuus, quoniam iudicare quæsiti veritatem per causam, resolutio est. Simili ratione prioristi-
cus docet syllogisticam necessitatem per causas. ideo & ipse resolutiuus est. non igitur recte dixerunt
inuentionẽ fieri per signa, & iudicium per causas: sed debent dicere compositionem per signa, re- De descri
solutionem per causas fieri. ❨Ex ijs patet libri inscriptio, dicitur enim hic liber topicorum a ver ptiõe libri
bo topos, cuius adiectiuum est topicum, quasi liber eorum, quæ sedent in locis. Sedent enim in lo-
cis propositiones, quæ dicuntur maximę, vt hæc propositio, si cui minus videtur inesse, & inest, ergo
B cui magis. sedet enim hoc in loco a minore, siquis enim definiet ipsum minus, sumet statim hãc pro-
positionem pro maxima. Est igitur liber hic inscriptus topicorum, quoniam est de propositionibus
probabilibus, & maximis, quæ sedent in locis, idem enim topicum, quod in loco sedens. ❨Iis decla-
ratis, veniamus ad verba Aristo. & dicamus quod Arist. proponit intentionem, & ea ad quæ vtilis est
intentio, & quidem generatim, quoniam sequenti capite assignabit ea, ad quæ specialiũ vtilis sit pro-
posita intentio. & dicit. [Propositum quidem negocij] subaudi nostri in his topicorum libris [est me
thodũ inuenire,] & per propositũ, quod græce est, πρόθεσις intentũ intelligit, non enim πρότασις
& πρόθεσις idẽ sunt. Est enim protasis græce, latine propositio, prothesis vero, propositum siue intẽ
tum. & per negocium, laborem intelligit, quem in præsenti libro ad scribendum subit. quasi dicat intẽ
tum nostri laboris in his libris. & per methodum, breuem artem intelligit, nam licet μέθοδος græce, la
tine sit semita, transumitur tamen ad compendiariam artem, quæ breuissima est, & cito nos ad rei
cognitionem ducens, de qua est. quasi dicat intentum nostri laboris in his libris est, breuissimã, & cõ-
pendiariam artem adinuenire. & dixit adinuenire, quoniam ipse primus inuenit, aut quia ea, quæ de
hac arte ab veteribus tradita sunt, aut nihil sunt, aut adeo manca, vt relatu nequaquam digna sint.
nam (vt Cicero inquit) in suis topicis, hanc inueniendi artem totã reliquerunt Stoici, & solus Arist.
C tanquam princeps eam prosecutus diligenter est. Et subscribit ad quot, & ad quæ vtilis sit hæc metho
dus, quam se inuenire proponit, & dicit duas vtilitates, alteram ex parte interrogantis, ac opponentis,
alteram ex parte respondentis. nam cum dialecticæ, quæ hic traditur, sic differendi ratio, & omnis
differendi ratio inter duos versetur, inter interrogantem & respondentem, oportet tradere eam artem
quæ & interroganti & respondenti vtilis sit. & hæc ambo explicat, & dicit. [a qua poterimus syllogi
zare de omni proposito problemate ex probabilibus] quoniam docet loca, & propositiones, ex qui-
bus poterimus inuenire medium in omni syllogismo ad construendum, vel destruendum omne pro-
blema ex probabilibus. Addit autem [ex probabilibus,] quoniam non ex veris, necessarijs, prioribus,
& primis, & per se, vt docet ars posterioristica, nec ex apparentibus, vt docet sophistica, nec ex verisi-
milibus, vt rhetorica, sed ex probabilibus dixit [de omni proposito problemate] id est, dialectico. vt
exponit Alexander. quoniam sunt nonnulla problemata non dialectica, de quibus dialecticus nõ dis-
serit. Quid sit problema dialecticum, quidue nõ dialecticum, postea Arist. declarabit. nunc vero illud
habeatur, methodum hanc docere nos syllogizare de omni problemate dialectico. quod additũ est
(vt Alexander annotauit) vt diuideret rhetoricam a dialectica, non enim similiter de omni dialecti
co problemate rhetor syllogizat, materia enim rhetori magis moralia & politica problemata sunt. At
D materia dialecticæ in omnibus est, inquantum de naturalibus, de moralibus, medicinalibus, & ratio-
nalibus pertractat. Et per omne problema, non in specie, sed in genere intelligit, quoniam vt postea
dicet, vnum problema est in quo de specie accusationis prædicatur, alterum in quo de specie prædica
tur genus, tertium in quo de specie prædicatur definitio, & quartum in quo de specie prædicatur pro
prium. Alia problemata, vt illud in quo differentia de specie prædicatur, & problema de eodem & di
uerso, & cætera id genus, ad hoc reducuntur. docebit igitur nos syllogizare omne problema genera-
tim construendo vel destruendo. hæc est vtilitas ex parte interrogantis, deinde subscribit vtilitatem ex
parte respondentis. & dicit. [Et qua ipsi disputationem sustinentes] id est, & ipsi respõdentes [nihil]
poterimus [dicere repugnans,] vel à qua nos respondentes nihil dicemus repugnans. Quo quidẽ ad
verba attinet, disputationẽ sustinẽtes, græce est λόγον ὑπέχοντες latine rationẽ sustinentes. nam qui
respondent rationem, & disputationem sustinere dicuntur. & per repugnans, intelligit præter opinio-
nem eorum qui probati sunt, vel contradictionẽ sumet. nam vt Alexander inquit in proœmio huius

libri officium interrogantis est respondentem ducere ad aliquid, quod sit præter opinionem suam vel E
aliorum probatorum, vt ad contradictionem. ergo officium respondentis est nihil dicere vi argumen
ti præter opinionem suam vel aliorum sapientum. verum vero eædem & tot sint metæ ad quas sophi
sta & dialecticus respondentem ducere enitantur, in elenchis differendum est, & postea aliqua dice-
mus in octauo lib. Docebit autem Arist. respondentes nihil dicere repugnans maxime octauo libro.
¶ Albertus vero per repugnans, non cõtradictionem sui, vel aliquid præter opinionem exponit, sed
aliquid repugnans ad methodum secundum ipsius traditionem & principia interpretatur, vt sit sen-
sus. [&] nos [ipsi disputationem sustinentes] id est, in problemate dialectico alteram partem susti-
nentes in respondendo nihil dicemus repugnans, vel contrarium arti, vel probabilibus, ex quibus fit
methodus, siue ars. ¶ Hedenolphus horum librorum non imperitus interpres dicit cuiuscunque
operis perfectionem in tribus consistere, in substantia, qua fit: in virtute, qua substantia possit ope-
rari: & in operatione egrediente à virtute. Aristoteles igitur innuens perfectionem methodi,
quam hic traditurus est, hæc tria complexus est. nam cum dicit [methodum] substantiam ope-
ris: cum vero [poterimus.] addit, virtutem innuit. At cum subscribit [syllogizare de omni pro-
posito problemate] operationem, quæ ab illa virtute egreditur. dedit intelligere, & cum dixit [à qua
poterimus] per illam præpositionem, a, principium, vt efficiens intelligit. cum vero dixit [de o- F
mni proposito problemate] per illam præpositionem de, finem & formam significauit, est enim syl-
logismus de problemate, vt de fine & forma. & cum dixit [ex probabilibus] per illam præpositionẽ
ex, materiam dedit intelligere, quæ sunt propositiões probabiles, quæ sunt syllogismi, & problematis
materia. Dixit aũt [syllogizare] & non inducere, licet dialecticus vtatur & syllogismo, & inductio-
ne, rhetor vero exemplo, & enthymemate: quoniam inductio ad syllogismum, exemplum ad indu-
ctionem, & enthymema ad syllogismum reducuntur.

*ὅπως quomodo.

2 Primum igitur dicendum, quid est syllogismus, & quę eius differen-
tię, *vt sumatur dialecticus syllogismus. Hũc enim quærimus secũdum
propositum negocium.

Cũ proposuisset intentionẽ generalẽ, in p̃senti parte assignat intẽtionẽ specialem, quæ ꝓprie est
procemiĩ ad dicẽda. & ponẽdo intẽtionẽ specialẽ, colligit materiã præsentis libri, quæque causa ma
terialis dici potest, & dicit. [Primum igitur dicendũ, quid est syllogismus, & quę eius differentiæ] hoc
est. deinde dicendum quæ eius species, [vt] ex illis [sumatur dialecticus syllogismus,] cuius causam G
assignat, & dicit [Hunc quærimus secundũ propositum negocium,] tanq̃ propriam materiã & sub-
iectum propositi negocij. ¶ Quo vero ad verba attinet, verbũ [vt] græce est ὅπως, latine vt, & quo-
modo, vel quemadmodum: per quæ patet propriam materiam, & subiectum propositi negocij, hoc
est huius libri esse syllogismum dialecticum. cõnectit autem Alexander hanc specialem intẽtionem
illi generali, nam cum proposuisset velle tractare methodum qua poterimus syllogizare & respõde-
re de omni proposito problemate, merito subscribit esse dicẽdum quid syllogismus sit: si enim nõ sci
uerimus quid sit syllogismus, nõ poterimus de omni proposito problemate syllogizare. Quare neces
sariũ dicere quid sit syllogism⁹. Deinde species syllogismorũ dicẽdę sunt, vt qualis sit syllogismus dia
lecticus, qui ex probabilibus fit, de quo in præsentiarũ negociamur, & quomodo ab alijs differat, ma
nifestum sit. & dixit. [Primum] hoc est antequam determinauerimus ea, quæ ponuntur in tractatu
atque narratione, hæc tria sunt dicenda, vt quid syllogismus sit, deinde quæ eius species, vt tertio loco
colligamus materiam & subiectum præsentis libri. ¶ Sed occurrtes, quoniam nõ est idem præcogni-
tum & quæsitum, sed subiectum, videlicet syllogismus dialecticus est præcognitum, non ergo bene
dicit. cũ ait, hũc enim quærimus. ¶ Iuniores Anonymi dicunt Aristotelem per [quærimus] hoc est
intendimus intelligere, & sic licet sit intentus, non est quæsitus. Sed friuola hæc euasio est, quoniam H
nihil intenditur, quin perquiratur, vt consideranti patet, & ita intentum & quæsitum idem, qua-
re adhuc pendet quæstio. Aliter dicunt, quod subiectum quæri in scientia, absurdum est, quo-
niam in illa semper præsupponitur, vt præcognitum, vt Aristoteles dicit, sed ipsum subiectum quæ-
ri in procemio scientiæ, nihil prohibet, quoniam procemium est ante scientiam. Dialecticus igitur
syllogismus non in præsenti scientia, sed in procemio, quod est ante præsentem scientiam, quæritur.
Sed minime placet, quoniam in sciẽtia, nec in procemio huius scientiæ quæritur subiectum esse. hoc
enim supponitur. ☞ Quare dicendum, in hac scientia quæri accidentia ipsius propria, & nõ ipsum
esse, vt recte Albertus inquit.

3 Est itaque syllogismus logica connexio, in qua positis quibusdam,
aliquid aliud à positis ex necessitate accidit per ea, quæ posita sunt.

Cum proposuisset in intentione speciali tria, nunc exequitur de primo, & dicit. [Syllogismus ita-
que est logica connexio, in qua positis quibusdam] hoc est duabus propositionibus, & per [positis]
concessis intelligit [aliquid aliud à positis] hoc est conclusio, quæ [aliquid aliud] à positis [ex neces-

A ſitate accidit] & dixit aliquid aliud à poſitis propter ſyllogiſmos friuolos, qui fiunt ex vno termino vel ex duobus: ex vno quidem, vt omne a eſt a, omne a eſt a, igitur omne a eſt a: ex duobus vèrò, vt omne a eſt a, omne b eſt a: igitur omne b eſt a. Ad differẽtiam horum additum eſt verbum illud [aliquid aliud à poſitis]& dixit[à poſitis]hoc eſt ex conceſſis, quoniam niſi propoſitiões, quæ aſſumuntur, concedantur, nihil ſequetur. & dixit[neceſſario]ad differentiam aſyllogiſticarum orationum, in quibus cõceduntur propoſitiones, & tamen concluſio non neceſſario ab illis conceſſis ſequitur. cum dari poſſint termini in quibus contraria ac contradictoria concluduntur. verbi cauſa: omnis homo eſt animal. omne riſibile eſt animal. igitur omne riſibile eſt homo. Hæc aſyllogiſtica eſt, quoniam in eadem termini ſunt animal homo equus. nam nõ ſequitur, omnis homo eſt animal, omnis equus eſt animal. ergo omnis equus eſt homo. immo cum propoſitionibus illis conceſſis ſtat, quod nullus equus ſit homo, verbum[logica connexio] grçce eſt, λόγος. Logos autẽ apud grçcos commune eſt tam orationi, quç eſt in voce, quàm orationi, quæ eſt in mente. at ſi diceremus ſyllogiſmum eſſe orationem, ſolum in voce eſſet ſyllogiſmus: vt igitur vteremur verbo communi ad ſyllogiſmos in voce, & in mente tranſtuli verbum λόγος, hoc eſt logica connexio, quoniam logica cõ
B nexio commune quid eſt orationi, quç in voce eſt, & orationi, quç in mẽte eſt. de ijs autem excuſo me, quoniam libro Priorum abunde diximus.

4 Demõſtratio *vero eſt, quando ex veris, & primis ſyllogiſmus erit aut ex talibus, quæ per aliqua prima & vera, ſuæ cognitionis principium ſumpſerunt.

*μὲν ἔν quidẽ igit τῆς περὶ αὐτὰ γνώσεως eius cognitionis quæ circa ſe eſt eius cognitiõis quæ circa ipſa eſt.

Cum deſcripſiſſet ſyllogiſmum in genere, nunc tranſit ad ſpecies, & primo deſcribit demõſtrationem. & dicit. [Demonſtratio vero eſt, quando ex veris, & primis ſyllogiſmus erit.]hoc eſt ex propoſitionibus, quç ſunt primæ, & verç [aut] ſaltem [ex talibus, quæ per aliqua prima & vera ſuç cognitionis principium ſumpſerũt.]hoc eſt aut ſaltem ex talibus propoſitionibus eſt, quç ſuç cognitionis principium ſumpſerunt ab aliquibus primis, & veris. quaſi velit demonſtrationem eſſe, quando propoſitiones ſunt primç & veræ, hoc eſt immediatç, aut quando ſunt mediatç, ſed per alias immediatas demõſtrabiles. De re hac in libro Poſteriorum multa diximus, ideo hactenus.

C 5 Dialecticus autem ſyllogiſmus, qui ex probabilibus, eſt ſyllogizatus

Cum deſcripſiſſet demonſtrationem tanquam principaliorem ſpeciem ſyllogiſmi, nunc deſcribit dialecticum. & dicit, [Dialecticus autem ſyllogiſmus, qui ex probabilibus] ſubaudi propoſitionibus, [eſt ſyllogizatus] dixit [ex probabilibus,] intelligens per probabilia, aut quç in ſe ſunt probabilia, aut quæ ex propoſitionibus probabilibus probabilem cognitionem ſumpſerunt. multi enim dialectici ſyllogiſmi ſunt, qui ex propoſitionibus conſtant, quç in ſe non ſunt probabiles, ſed quia probabilem cognitionem habent ex probabilibus, dicuntur dialectici. nec curauit hoc addere, quoniam ſatis dedit intelligere illud, per ea, quç addidit in definitione demonſtrationis. nam ſicut demonſtratio eſt ſyllogiſmus, qui fit ex veris & primis, aut ex ijs, quç ex primis cognitionem acceperunt: ita dialecticus ſyllogiſmus eſt, qui ex probabilibus propoſitionibus fit, aut ex ijs, qui probabilitatem acceperunt, ex probabilibus. Sed occurres nullum genus prçdicatur de ſua ſpecie denominatiue, cum igitur ſyllogiſmus ſit genus, ad dialecticum igitur non bene dicitur, quod dialecticus ſit ſyllogizatus ex probabilibus. Quidam per verbum ſyllogizatus, quod grçce eſt, συλλογιζόμενος intellexerũt collectus, nam dialecticus ſyllogiſmus ex probabilibus collectus eſt. Fortaſſe denominatiuũ accepit pro principali, vt ſit ſenſus, dialecticus vero eſt, ſyllogiſmus, qui ex probabilibus eſt. & totum eſt bene dictum.

D 6 Sunt autem vera & prima, quæ non per alia, ſed per ſeipſa fidẽ habent non enim oportet in* diſciplinalibus principiis inquirere propter quid, ſed vnumquodque principiorum ipſum per ſeipſum fidem habet.

*ἐπιστημονικαῖς ſcictificis.

Cum deſcripſiſſet demonſtratiuum, & dialecticum ſyllogiſmos, nunc exponit particulas, quæ ponebantur, in illorum deſcriptionibus. & primo exponit, quç propoſitiones ſint primç & verç, quod ponebatur in definitione demonſtratiui ſyllogiſmi. & dicit. [Sunt autem vera, & prima,] hoc eſt, primo verç propoſitiones, [quæ non per alia] hoc eſt quç non per alias priores propoſitiones, [ſed per ſe ipſa fidem habent]ac certitudinem, aut ſic. [ſunt autẽ vera & prima.] quç non per alia, ſcilicet media, vel principia [ſed per ſeipſa fidem habent.] Quo fit, vt primo verç ſint propoſitiones immediatç, quibus non eſt aliqua altera propoſitio prior, per quam poſsint demõſtrari, & huiuſmodi ſunt ſuppoſitiones, & petitiões, & dignitates, quas vt veras is qui diſcit ſupponere debet. ¶Ex hoc autem vt Albertus autumat, & quidem male, Ariſtoteles inferre videtur, non eſſe quçrendum propter quid de ipſis principijs diſciplinabilibus. Melius autem dicamus Ariſtotelem reddere cauſſam eius, quod dixit, vt denotat particula cauſalis illa [enim] & ſyllogiſmus componitur, principiorum diſciplinabilium non eſt

A rursum syllogismus dialecticus etiam erit ex ijs,quæ videntur sapientibus. Quæ autem videntur sa-
pientibus, etiã trifariam sunt:quoniam aut videntur omnibus sapiẽtibus, veluti hoc , bona animi ma
iora esse bonis corporis: & illud,nihil ex nihilo fit. Amplius & istud, virtutes bonas esse. ¶ Aut viden-
tur plurimis ipsorum sapientum, veluti hoc, virtutem propter ipsam virtutem esse : & illud, felicitatẽ
a virtute fieri ; quamuis Epicuro non videantur. Amplius & hæc, non esse aliquod corpus atomum,
neque mundos esse infinitos:quanuis visa sint Democrito. ¶ Aut tertio probabilia,quæ sapientibus
videntur,sunt,quæ videntur maxime cognitis,& probatissimis sapientibus:vt animam esse immorta
lem,quod Platoni videtur:aut quintum corpus esse,quod videtur Arist. ¶ Sed dices,cur ea,quæ vidẽ
tur solis maxime famigeratis ac probatissimis,probabilia sunt,cum isti paucissimi sint. Assignat cau-
sam Alexan.& quidem pulchram,quoniam (vt inquit) cum isti famigeratissimi ac probatissimi sint
a plurimis erunt laudatissimi,& in maxima admiratione habiti,eorum autem,qui laudatissimi sunt,ac
in maxima admiratione habiti,creditur a plurimis talia esse,quæ ab illis dicuntur: & ita vt illi probatis
simi,sic quæ ab illis traduntur,maxime probabilia habentur,& propterea opiniones horum,& propo
sitiones,maxime probabiles esse vidẽtur. hæc generatim Aristo. tradit de probabilibus: speciatim autẽ
tradet loca,& primas propositiões,per quæ poterimus probabilia cognoscere. ¶ Sed dices,in quo dif
B ferunt verum a probabili. dicendũ, vt recte Alexander inquit,probabile a vero non differre,quia pro-
babile sit falsum (quoniam sunt aliqua probabilia & vera) sed differunt iudicio , quoniam vera sunt
quæ sunt,& videntur vera:probabilia autem,quæ videntur,& censentur vera,licet persæpe non sint:
propter quod probabilia vt probabilia,nec vera sunt,nec falsa,sed aliqua vera,vt deos esse: aliqua fal-
sa,vt deos omnia posse,non enim possũt mala. ¶ Quo vero ad verba attinet,animaduersione di-
gna,probabilia bifariam esse,quemadmodum & ipsa vera. Alia prima,quæ non ex alijs suam probabi
litatem habent:alia secundaria,quæ ex alijs probabilitatem suam acceperunt. Arist. prima probabilia
hæc distinxit,quoniam quæ secũdaria probabilia sint,ex ijs facile quispiã colligere poterit. ¶ Possunt
autem probabilia ad normã hac ratione reduci,nam cum probabilia sint,quæ opinatrix virtus acci-
pit: aut opinatrix virtus accipit ea ex sensibus exterioribus quibus omnes vtuntur,& sic sunt probabi
lia,quæ omnibus vidẽtur: aut accipit ea ab existimatiua virtute,qua vtuntur plurimi , & sic sunt pro-
babilia,quæ videntur plurimis:aut ea accipit ab intellectu,quo soli sapientes vtuntur , & sic sunt pro-
babilia , quæ videntur sapientibus: & quia sapientes qui vtuntur intellectu,trifariam eo vtuntur, nam
aut vtuntur intellectu debiliter, & sic ea probabilia habentur , quæ videntur omnibus sapientibus.o-
C mnes enim saltem debiliter intellectu vtuntur : aut vtuntur eo efficaciter , & sic ea probabilia ha-
bentur , quæ plurimis sapientibus apparent , plurimi enim efficaciter intellectu vtuntur , non au-
tem omnes : aut vtuntur eo efficacissime , & sic ea probabilia habentur , quæ videntur probatissimis
sapientibus. Probatissimi enim soli intellectu efficacissime vtuntur . ¶ Sunt qui enumerant pro-
babilia ex parte rei , quoniam omne probabile est sui natura , aut crassum , aut sua natura subtile ac
acutum , aut inter hæc sua natura mediocre . quod sua natura crassum est , probabile quod omni-
bus videtur esse dicunt. quod inter hæc mediocre est,probabile,quod videtur plurimis esse affirmant.
quod sua natura acutũ ac subtile,id volunt esse probabile,quod sapientibus videtur. quod vlterius sub-
diuidunt,quatenus acutum ac subtile potest esse,aut simpliciter acutum,aut magis,aut maxime acu-
tum. quod absolute acutum est,probabile quod videtur omnibus sapientibus dicitur: quod aũt adhuc
magis acutum fuerit,probabile quod plurimis videtur,appellatur:quod denique acutissimum,proba-
bile erit,quod solis probatissimis videtur. Quæ non bene dicta sunt,cum nullum probabile dicatur,
nisi quatenus nobis videtur. nihil enim altero alterum suapte natura probabilius est,sed quatenus nos
probamus. Probamus autem quæ nobis vidẽtur, quod verbum græcum demonstrat,nam probabilia
quæ græce dicuntur ἔνδοξα,eadem dici approbata:quæ aut ab alijs prioribus,vel a nobis sunt appro-
D bata,vel apta approbari,non autem quæ suapte natura probata sunt,siue approbata. ideo cũ Aristo.
dixit [probabilia sunt,quæ vidẽtur] per [vidẽtur,] non ea, quæ apparent sensibus exterioribus,intel-
ligit,sed quæ apparent opinatrici virtuti,quæ vis probatiua est. ¶ Sed occurres,si probabilia sunt,quę
vidẽtur, tunc propositiones sophisticæ dicerentur probabiles,quoniam etiã illæ apparent. Dicendũ
dialecticas propositiones esse probabiles,quia vidẽtur cum scientia & sine dubitatione:sophisticę au
tem,quæ non cum scientia,sed cum dubitatione vidẽtur:cum videantur,vt postea dicemus,in super-
ficie. Ad hæc occurres. si tot modis diceretur probabile,vt in textu habetur,tunc idem posset esse pro
babile & improbabile,quoniã quod videtur sapiẽtibus,persæpe non videtur omnibus: persæpe enim
sapientibus vnum oppositorum videtur,alterum autem videtur plurimis hominibus,& ita aliquid po
terit esse probabile sapientibus, & improbabile,quoniam non ab omnibus approbatum. Dicendum
hoc non esse absurdum,sed necessarium. Sæpe enim accidit aliquid esse a sapientibus omnibus pro-
batum, & non ab omnibus hominibus, vt bona animæ maiora esse bonis corporis,ab omnibus sapiẽ
tibus probatur,non tamen omnes illud probant,quia non qui tyrannos sequuntur . nec hoc ratione
caret,nam vt in contingentibus,vtraque opposita contingunt esse,ita in probabilibus vtraque oppo-
sita probari contingunt.

8 Litigiosus autem, est syllogismus ex iis, quæ videntur probabilia, nõ E
sunt autem. Et qui ex probabilibus quidem, aut ex iis, quę vidẽtur probabilia, est apparens.

Cum descripsisset syllogismum demonstratiuum, & dialecticum, in præsenti parte describit syllogismum litigiosum, qui dicitur græce ἐριστὸς. hoc autem facit, aut vt omnes syllogismi species cõplectatur, aut vt appareant obliquitates eorum syllogismorum, quos descripsit. Eristicus enim syllogismus hoc est litigiosus, obliquitas est dialectici syllogismi. agit ergo de litigioso, vt intelligatur obliquitas syllogismi dialectici, & quoniam litigiosus syllogismus nõ est nisi quia inter disputãtes lis vertitur, non videtur autem vertilis, nisi quando syllogismus peccatum habet, fit vt syllogismus litigiosus dicatur syllogismus peccans. & quoniam potest peccare in tribus, aut in materia tantum, hoc est in propositionibus, vt cũ ambæ propositiones non fuerint probabiles, sed apparenter probabiles: aut in forma tantum, vt cum ambæ propositiones fuerint probabiles, sed coniugatio non est syllogistica: aut in forma & materia, vt cum propositiones fuerint apparenter probabiles, & coniugatio fuerit non syllogistica, ideo fit, vt litigiosi syllogismi sint tres. & hos tãgit, & dicit, [Litigiosus autem, est syllogismus] F
scilicet in forma. [ex ijs, quæ videntur probabilia, non sunt autem] veluti hoc, quæcũque loqueris, ex ore eueniunt: currum loqueris, currus igitur ex ore euenit. In hoc enim syllogismo propositiones vidẽtur probabiles, videtur enim probabile id omne, quod loquimur, ex ore euenire, & etiam videtur probabile, te currum loqui: non tamen sunt probabilia, quoniam maior pro voce probabilis est, quoniam omnem vocẽ, quam loquimur, ex ore venire: pro re, quã vox significat, maior falsa est. Similiter minor, nam si currum pro voce acceperimus, currum loquimur: si pro re, non est verum currum nos loqui. Sunt & alij litigiosi syllogismi, qui non peccant in forma, sed quia propositiones ex quibus sunt, non sunt probabiles, sed videntur probabiles, dicuntur litigiosi, vt omne habens visum videt, dormiẽs visum habet: ergo dormiens videt. ¶ Amplius, vt omne virile virilitatem habet, lorica, vel tunica, vel sagulum virile. igitur tunica virilitatem habet. Hi enim syllogismi litigiosi sunt, non ob aliud, nisi quia omne habens visum videre, & omne virile virilitatem habere, accepta sunt, vt probabilia: non tamen sunt probabilia: & ita peccant in materia, non autem in forma, cum sint in prima figura, ex maioribus vniuersalibus, & minoribus particularibus vtrisq; affirmatiuis. Hęc de prima specie. Deinde tangit alias duas simul, & dicit, [Et qui ex ꝓbabilibus quidẽ] hoc est alius litigiosus est ex ijs ꝓpositionibus, G
quæ sunt probabiles quidem: non est autem syllogismus, sed apparens, vt omnis equus est animal, omnis homo est animal, igitur omnis homo est equus; in hoc syllogismo vtraq; propositio probabilis est, sed peccat in forma, quoniam ex duabus affirmatiuis in secũda figura est. ¶ Amplius & hæc, animal genus, homo est animal, igitur hõ est genus: in hoc enim propositiones probabiles sunt, sed quia ex particularibus asyllogistica est oratio. Deinde tangit tertiam speciem: & dicit. [Aut ex ijs, quæ videntur probabilia, est apparens] syllogismus, sed reuera est asyllogisticus: hoc enim peccat in materia, quoniam propositiones non sunt probabiles, sed videntur probabiles: & peccat in forma, quoniã licet appareat syllogismus, nõ est. verbi causa, sensibilia mouentur, cadauera mouentur, alterantur enim & putrescũt, igitur cadauera (vt Democritus syllogizauit) sunt sensibilia. hic syllogismus peccat in materia, quoniam propositiones acceptæ vt probabiles, non sunt probabiles: peccat etiam in forma, quoniam ex particularibus est.

9 Non enim omne, quod videtur probabile, est & probabile. Nihil enim eorum, quæ dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phãtasiam, velut circa ✻ litigiosarum principia, accidit sese habere. Statim H
enim & sępius etiam eis, qui parua videre possunt, manifesta est in his, falsitatis natura.

✻ λόγων disputationum rationum argumentationum.

Cum distinxisset litigiosum in tres, & dixisset, in definitione primę & tertię speciei, eas constare ex ijs, quæ videntur probabilia, & non sunt, hic remouet dubium, quoniam aliquis posset dicere omne quod videtur probabile, esse probabile, cum sit definitum probabile per videri tale. Respõdet & dicit, Non enim omne quod videtur probabile, est probabile. est ergo conclusio, non omne quod videtur probabile, est probabile: probat, & syllogismus est, nihil eorum, quæ dicuntur probabilia in superficie, habet omnino phantasiam, id est, omnino probabile est: sed quædam probabilia dicuntur probabilia in superficie: igitur quædam probabilia non sunt omnino probabilia, sed videntur esse. De syllogismo tangit maiorem: & dicit. [Nihil enim omnino eorum, quæ dicuntur probabilia in superficie habent omnino phantasiam] id est, sunt omnino probabilia, tacuit minorem, & assignat illius probationem & dicit. [Velut accidit se habere circa principia litigiosarum orationum,] nam principia talium orationum sunt propositiones, quæ videntur probabiles, non sunt autem, vt in exemplis superius assigna

A tis patet,in quibus propoſitiones videntur probabiles,& non ſunt. probabile non videtur,quæcunq;
loquens,ex ore euenire: & probabile videtur,cadauera moueri,non tamen ſunt probabilia . hæc autẽ
ſunt principia orationũ litigioſarũ,de quibus ſuperius.quod autẽ tales propoſitiones videantur,& nõ
ſint probabiles,probat & dicit. [Statim enim & ſæpius etiam eis,quia parua videre poſſũt,manifeſta
eſt in his falſitatis natura. ¶ Quo aũt ad verba attinet.Ariſto.per probabile in ſupficie,vt Alex.expo
nit,intelligit id omne,quod ex breui admodũ inſtantia reprehẽditur atq; redarguitur.veluti hoc,quæ
loqueris,ex ore eueniũt: & illud,quæ non amiſiſti,habes.& etiam iſtud,habẽs viſum videt.omnia enI
hæc in ſuperficie probabilia dicũtur,quoniã qui parua cõſiderare poſſunt,ſtatim falſitatẽ in ipſis exi-
ſtentem cognoſcunt,breuẽ inſtãtiam afferẽdo.In ijs enim quæ omnino ſunt probabilia, nõ eſt facile
falſitatẽ cognoſcere,dato quod eſſent falſa.Deos enim omnia poſſe probabile eſt,nõ tamen facile re-
prehẽdi poteſt,cũ non ſit facile inſtãtiam inuenire.reprehẽditur autem,quoniã non poteſt mala,quę
ſunt de numero omniũ:verùm nõ facile. ¶ Amplius,probabile eſt maiori bono opponi maius malũ,
ſed in hoc nõ eſt facile falſitatem inuenire:reprehẽditur autem,quoniã bona habitudo maius bonum
eſt: & tamen mala habitudo,quæ illi opponitur,nõ eſt maius malum,cũ maius malum ſit. ægritudo:
cum mala enim habitudine ſtare poteſt aliqua ſanitas,nõ autem cũ ægritudine. Quid autẽ intelligat,
B per [omnino phãtaſiam] iuxta hãc Alex.expoſitionẽ,videtur intelligere omnimodã probabilẽ.dici-
tur enim probabile duplex.aut in ſuperficie,quod videlicet omni leui inſtãtia reprehẽditur : & hmõi
probabile eſt litigioſum,ſiue ſophiſticũ,quoniam ex tali ſyllogiſmi ſophiſtici fieri ſolẽt.Aut probabile
eſt,quod habet omnino phãtaſiam,hoc eſt opinionẽ & credulitatẽ,quoniã videtur aut omnibus, aut
pluribus,aut ſapiẽtibus:quod ſi eſt falſum,nõ facile poteſt improbari: & ex tali ſyllogiſmus eſt dialecti
cus. ¶ Vel aliter exponi poſſunt hæc verba,vt intelligamus p probabilia in ſuperficie,ea quæ videntur,
cum apparẽt per loca ſophiſtica:vt ſi fieret ſyllogiſmus,omne aliquid coloratũ colore croceo eſt dul-
ce,patet de melle,fel liquidũ eſt coloratũ colore croceo,fel igitur dulce.propoſitio enim maior proba
bile eſt in ſuperficie,quoniã apparet per locũ & ſignum ſophiſticũ.Per probabilia vero ſecũdũ omni-
no phãtaſiã,intelligimus probabilia per ſigna naturalia,vt ſi fuerit hic ſyllogiſmus,omnis mulier ha-
bens lac in mãmis peperit,Medea mulier habens lac in mãmis,igitur Medea peperit.maior enim di-
citur probabile per omnino phãtaſiam. ¶ Alij per probabilia in ſuperficie intelligũt eas propoſitiões
quę habent apparentiam ex parte vocis,& nõ ex parte rei,vt propoſitiones ſophiſticę:quales ſunt,oẽ
virile virilitatẽ habet,& quæcunq; loquens ex ore eueniunt,& omne habẽs viſum videt,& cæterę id
genus:hæ enim in ſuperficie apparentiã habent,quoniã in voce.has enim omnes leuiter & parua cõ-
C ſiderãtes poſſunt facile reprehẽdere.Quædã ſunt,quæ habẽt apparentiã ex parte rei,vt deos eſſe,de-
os eſſe omnipotẽtes,maiori cõtrario maius contrarium eſt, & cætera id genus. Hæc enim nõ ex pte
vocis,ſed ex parte rei apparentiã,& fidẽ habẽt: & hæc dicũtur,& ſunt probabilia.Recte igitur Ariſt.
inquit, [Nihil enim eorũ,quæ dicuntur probabilia in ſuperficie] hoc eſt ex parte vocis,& nõ ex partę
rei, [habet omnino phantaſiã] hoc eſt,omnino probabile eſt ex parte rei.& per [principia litigioſa-
rum orationũ] intelligunt loca ſophiſtica,quæ ſunt principia litigioſarũ diſpoſitionum.verbum enim
græcũ λόγων, diſputationũ interpretantur.quæ expoſitio non placet,quoniam loca nõ ſunt propo
ſitiones,ſed elementa,ex quibus (vt Theophraſtus inquit) propoſitiones maxime fiunt.Nos aũt per
principia orationũ litigioſarum intelligimus,vt Alex.exponit,propoſitiones ex quibus fiunt ſyllogiſ-
mi litigioſi.Nam per orationes,ſyllogiſmos intelligimus: & p litigioſas oratiões,litigioſos ſyllogiſmos:
& per principia litigioſorum ſyllogiſmorũ,propoſitiones intelligimus,quæ in ſuperficie videntur pro-
babiles,ex quibus tales ſyllogiſmi conſtant,de quibus dicendum eſt. ¶ Ex his patet eos non bene ex-
ponere,qui intelligũt per eos,qui parua videre poſſunt,eos qui acuta & ſubtilia perſcrutari poſſunt.nã
licet Ariſtoteles in elenchis ſcribat eos,qui ſciunt ſoluere fallaciam figurę dictionis eſſe prope ſapere,
D tamen in ijs probabilibus quæ ſunt ſecundum apparentiam,longe facilius poteſt quis perſpicere falſi-
tatem quàm in probabilibus,quæ dicuntur dialectica.

16 Ergo prior quidem eorum (qui dicti ſunt litigioſi ſyllogiſmi) etiã ſyllogiſmus dicatur.reliquus vero , litigioſus quidem ſyllogiſmus:ſyllogiſmus autem non,eo quòd videtur quidem ſyllogizare , ſyllogizat autem minime.

Cum expoſuiſſet ſyllogiſmos litigioſos,nunc comparat illos ad ſyllogiſmum communem : & dicit, [Ergo prior quidem eorum,qui dicti ſunt ſyllogiſmi] videlicet ille,qui peccat in materia duntaxat, [etiam ſyllogiſmus dicatur,] cum hac additione litigioſus,& ſine ea additione:nã eſt ſyllogiſmus ſimpliciter. [reliquus vero] ſcilicet qui peccat in forma, [ſyllogiſmus quidem litigioſus] cum hac additione litigioſus. [ſyllogiſmus autem non] ſcilicet dicitur ſine illa additiõe.cuius cauſam aſsignat, & inquit, [eo quod videtur ſyllogizare,ſyllogizat autem minime] diuiſit autẽ hic litigioſos in duos ſyllogiſmos,quoniã reſpexit ad pctã,quæ ſunt duo.ſuperius autem reſpexit ad ſyllogiſmos peccãtes,qui

ſunt tres. ¶ Sed occurres, qui auſert materiam, auſert materiam & formam, vt patet in natura : & in E
arte, qui auſert formam nō auſert materiam: nō igitur cum ſyllogiſmus peccās in materia auferat materiam, videtur demere formam, & ita non debet dici ſyllogiſmus. Præterea, quicquid ſub ſpecie generis continetur, ſub genere contineri videtur: ſed ſyllogiſmus peccans in forma, eſt ſyllogiſmus litigioſus: igitur continebitur in genere, & erit ſyllogiſmus. videtur igitur ſyllogiſmus qui peccat in materia, non eſſe ſyllogiſmus, & qui peccat in forma, eſſe ſyllogiſmus. Ad primum dicendum, quod nō auferat materiā ſyllogiſmorū in eo quod ſyllogiſmi ſunt, quia non terminos. Ad ſecūdū quod non omnis litigioſus cōtinetur in genere ſyllogiſmi, ideo nō quælibet illius ſpecies in genere ſyllogiſmi eſt habenda.

11 Amplius autē præter omnes qui dicti ſunt ſyllogiſmos, ex iis, quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria, fiunt peralogiſmi. Quemadmodum in geometria, & huic cognatis accidit ſe habere.

Cum deſcripſiſſet & enumeraſſet ſyllogiſmos litigioſos, demōſtratiuos, & dialecticos, in præſenti parte vult deſcribere ſyllogiſmum pſeudographum, qui etiam græce paralogiſmus dicitur. Hoc autē
facit, & vt omnes ſyllogiſmi ſpecies cōplectatur, vt promiſit, & vt appareat obliquitas ſyllogiſmi de- F
monſtratiui, veluti apparuit obliquitas ſyllogiſmi dialectici. Eſt enī paralogiſmus, qui pſeudographus dicitur, ea ratione obliquitas demonſtratiui ſyllogiſmi, qua & litigioſus eſt obliquitas ſyllogiſmi dialectici. Definitur autē ſic pſeudographus, quod ſit paralogiſmus ex principijs alicuius ſcientiæ, aut falſe acceptis, aut diminute ſumptis. Ariſtoteles igitur primo accipit ea, in quibus pſeudographus conuenit cum ſyllogiſmo demōſtratiuo, vt colligat aliquid cōmune ſyllogiſmo demōſtratiuo & pſeudographo. & dicit, [Amplius autē præter omnes ſyllogiſmos, qui dicti ſunt,] hoc eſt, præter demonſtratiuū qui ex veris & primis, dialecticum qui ex probabilibus, litigioſum qui ex apparenter probabilibus ſyllogizant, [fiunt paralogiſmi ex ijs, quæ ſunt circa aliquas diſciplinas peculiaria,] hoc eſt ex principijs falſo modo acceptis, aut diminute ſumptis. Cōueniunt itaq; demonſtratio & pſeudographus, quoniam ambo ſunt ex quibuſdā principijs proprijs, ac peculiaribus alicuius ſcientiæ. Differunt autem, vt ſtatī ſubſcribet, quoniā demonſtratio eſt ex principijs alicuius ſcientiæ veris, pſeudographus autem ex principijs alicuius ſciētiæ, aut falſo acceptis, aut diminute ſumptis, vt patebit. Deinde exemplificat de ſciētijs, ex quarū principijs fiunt, & dicit. [Quemadmodū in geometria,] in [cognatis huic ſcientiæ] ſcilicet geometriæ, [accidit ſe habere.] Nam demonſtratio, & pſeudographus fiunt ex quibuſdam prin
cipijs proprijs, & accōmodatis his ſcientijs, & per cognatas ſcientias geometriæ, intelligit (vt Alexā- G
der exponit) arithmeticam, quoniam & hæc circa quantitatem verſatur, ſed diſcretam, & aſtrologiā, & perſpectiuam, & mechanicam: vtuntur enim hæ principijs geometricis.

12. Videtur autem hic modus differre à dictis ſyllogiſmis. Nam neq; ex veris, & primis ſyllogizat pſeudographus, neq; ex probabilibus. Nō enim in definitione cadunt. neque enim quæ omnibus videntur, ſumit, neque quæ pluribus, neque quæ ſapientibus, & his, neq; quæ omnibus, neque quæ plurimis, neque quæ probatiſsimis, ſed ex peculiaribus quidem diſciplinæ ſumptis, non veris autem ſyllogiſmum facit.

Cum accepiſſet conuenientiam inter pſeudographum, & demonſtratiuum, in præſenti parte ponit differentiam inter pſeudographum ex vna, & demonſtratiuū, & dialecticū ex alia, & dicit, [Videtur autē hic modus] hoc eſt, hæc ſpecies ſyllogiſmi, quæ dicitur pſeudographus [differre a dictis ſyllogiſmis,] & exponit ſyllogiſmos, a quibus differūt, & dicit. [Nam neq; ex veris & primis ſyllogizat
pſeudographus,] velut demonſtratio ſyllogizat. Cuius cauſam aſsignat Alexāder, quoniā impoſsibile H
eſt ex veris falſum inferri. [neq; ex probabilibus.] pſeudographus ſyllogizat, cuius cauſam aſsignat, & dicit. [Non enim in definitione] ſubaudi probabilium, cadūt ea, ex quibus pſeudographemata ſyllogizantur, vt Alexāder exponit. & cauſam adhuc aſsignās, dicit, [Neq; enim quæ omnibus videntur ſumit, neq; quæ pluribus, neq; quæ ſapientibus, & his neq; quæ omnibus, neq; quæ plurimis, neque quæ probatiſsimis ſumit, ſed ex peculiaribus] principijs [quidē] alicuius [diſciplinæ ſumptis, nō veris autem ſyllogiſmum facit.] Per quæ patet ſyllogiſmū pſeudographum differre a ſyllogiſmo demonſtratiuo, & à dialectico.

13 Nam eo quod aut ſemicirculos deſcribit non, vt oportet: aut lineas aliquas ducit, non vt ducendę ſunt, paralogiſmum facit.

Cum dixiſſet pſeudographū ſyllogizare falſum ex principijs alicuius ſciētiæ falſo acceptis, aut diminute ſumptis, exemplificat in geometria: & dicit, [Nam eo quod aut ſemicirculos deſcribit nō, vt

A oportet,]vt cum accipit eos non eiuſdem circuli,& ſyllogizat eos eſſe æquales,[aut lineas aliquas du-
cit]á centro circuli,[non vt ducēdæ ſunt,paralogiſmum facit,]vt cum alteram à centro circuli rectá,
alteram curuam ducit,& ſyllogizat,quòd ſint æquales. ¶ Animaduerſione dignum pro dilucidatio-
ne horũ exemplorum, in geometria eſſe duo principia per ſe nota, quorum alterum eſt hoc, videlicet
omnes ſemicirculi eiuſdem circuli ſunt æquales, verbi cauſa a & b, ſemicirculi ſunt æquales, qui ſunt
æquales.Alterum vero principium eſt,omnes lineæ rectæ ductæ ab eodem centro ad circunferētiam
ſunt æquales: vt o c,o d, o e,o f. Omnes enim ſunt æquales, quoniam ſunt rectę,ductæ ab eodē cen-
tro,ad circunferentiam. Si quis igitur accipiat hæc principia falſo & diminute,faciet in geometria pa-
ralogiſmum.verbi cauſa,ſi primum accipiat hoc pacto,omnes ſemicirculi ſunt æquales:& non addi-
derit,eiuſdem circuli, paralogizabit hoc pacto, omnes ſemicirculi ſunt æquales:a,h ſunt ſemicirculi:
igitur a,h,ſunt æquales.Falſum enim concludit,quoniam accepit ſemicirculos nō eiuſdem circuli,ſed
diuerſorum circulorum. Sin autem ſecundum principium accipiet hoc modo,omnes lineæ ductæ ab
eodem centro ad circunferentiam eiuſdem circuli ſunt æquales, & nō addiderit,rectæ, paralogizabit
hoc pacto, omnes lineæ ductæ ab eodem centro ad circunferentiam eiuſdem circuli ſunt æquales:a ,
& b lineæ,ſunt lineæ ductæ ab eodē centro ad circunferentiam eiuſdē circuli,igitur a & b ſunt æqua-
B les:quod falſum eſt, quoniam non ſumpſit a & b ambas rectas, ſed a rectam, & b curuam, ideo ſunt
inæquales ¶ Sed occurres,cum huiuſmodi paralogiſmi peccent in materia,ſumunt enim falſa,appa-
renter tamen probabilia,alioquin non paralogizarent,quo modo differunt à litigioſo,qui eſt obliqui-
tas dialectici ſyllogiſmi. ¶ Et dicendum(vt Alexander exponit) & apparet per ea,quæ hic Ariſtote-
les dicit, quòd litigioſus procedit ex falſis, apparenter tamen probabilibus: communibus, non autem
propriis alicui ſcientiæ. Pſeudographi vero ſiue paralogiſmi procedunt ex propoſitionibus falſis, ap-
parēter probabilibus,propriis tamē alicui ſcientiæ,vt geometriæ, vel naturali philoſophiæ. ¶ Quod
vero ad verba attinet, animaduerſione dignum, Ariſtotelē hos ſyllogiſmos, qui ex falſis principiis,&
propriis alicui ſcientiæ paralogizant,appellaſſe pſeudographos,& paralogiſmos·ea vero falſa quæſi-
ta,quę paralogizant,appellaſſe pſeudographemata.pſeudographi enim grçce,latinè poſſunt dici ſyl-
logiſmi mendacii,vel falſidici, vno verbo. Paralogiſmus vero eſt genus falſidicorum. quoniam etiam
litigioſi dicuntur paralogiſmi . dicitur autem paralogiſmus, quaſi iuxta ſyllogiſmus, vel præterſyllogi-
ſmus,latine vero cauillus, ſiue cauillatorius ſyllogiſmus, pſeudographemata autem dicuntur quæſita
falſa,quæ falſidici ſyllogiſmi ſyllogizant,veluti ſophiſmata,quęſita ſophiſticorum ſyllogiſmorũ,pro-
C blemata quæſita dialecticorum ſyllogiſmorum , & quæſtiones, quæſita demonſtratiuorum ſyllogi-
ſmorũ. Ex iis patet,quid ſit ſyllogiſmus falſidicus, qui dicitur pſeudographus. Eſt enim paralogiſmus
ex principiis alicuius ſcientiæ falſo acceptis ſyllogizans.Secundo patet falſidicum ſyllogiſmũ eſſe ve-
luti ſpeciem litigioſi,ac paralogiſmi,quoniam falſidicus fit ex principiis alicuius ſcientiæ propriis fal-
ſo acceptis,apparenter tamen.At litigioſus & paralogiſmus fit non ex propriis alicuius ſcientię,ſed ex
cōmunibus,apparenter tamē probabilibus. Parmenidis enim cauillus dicitur litigioſus ſiue paralogi-
ſmus,quatenus peccat in materia & forma:pſeudographus autem,quatenus accipiebat principia fal-
ſo ſumpta alicuius ſcientiæ.Syllogiſmus etiā Briſonis ſimili ratione dicebatur litigioſus, & pſeudogra-
phus.Amplius,pſeudographus differt à litigioſo,quoniā litigioſus eſt obliquitas dialectici,pſeudogra-
phus eſt obliquitas demōſtratiui ſyllogiſmi. ¶ Sed quęres,in quo libro logicę agitur de pſeudographo
Dicendũ,quod quatenus eſt ſpecies litigioſi, agitur de eo in Elenchis:quatenus eſt obliquitas demō-
ſtraui agitur de eo in libro Poſteriorum,capite de ignorantia,quoniam dicitur ſyllogiſmus ignorātię.

14 Species igitur ſyllogiſmorum, vt figuraliter ſit complecti , ſint di-
ctæ,ſummatim autē dicendo de omnibus prædictis, & de his,quę poſt-
ea ſunt dicenda , in tantum nobis determinatum ſit , eo quòd de nullo
D eorum exactam rationem aſsignare elegimus.ſed aliquantulum figura-
liter de his volumus pertranſire, omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſe-
cũdum propoſitá methodum poſſe cognoſcere quoquo modo vnum-
quodque illorum.

Epilogat,& proponit quæ poſtea eſt dicturus, vt ſe continuet ad ſequentia, & dicit, [Species igi-
tur ſyllogiſmorum,vt figuraliter ſit complecti] ac accipere, [dictæ ſint,] & dixit figuraliter, vel quia
non diligenter definitiones harum ſpecierum(vt Alexander inquit)aſsignauit:aut quia reliquit ſyllo-
giſmum tentatiuum, & non expoſuit eum, vt Alexander etiā exponit: aut quia reliquit enthymema-
ta,exempla,& inductiones, quę argumētorum ſpecies ſunt. Accepit autem ſpecies pro modis ſyllo-
gizandi,qui non proprie ſpecies ſunt.& exponit,quæ dixit,& quæ dicenda,& quo modo dixit,& di-

cet.& inquit, [ſummatim autem dicẽdo de omnibus prædictis]ſpeciebus ſyllogiſmorum, [& de his E
quæ poſtea dicenda]de nouo[ſunt,in tãtum]modo de ſpeciebns ſyllogiſmi[ſit determinatũ,]donec de aliis dicemus. Dico de dictis ſpeciebus,& de aliis poſterius dicẽdis eſſe determinãdum ſummatim & figuraliter[eo ꝙ de nullo eorum]quæ dicta ſunt,& dicenda[exactam rationem] ac definitionem [aſſignare elegimus]ſed ſuperficialem deſcriptionem. Deinde explicat modum quo dicturus eſt, vt ſe continuet ad ſequentia.& dicit,[ſed aliquantulum figuraliter]hoc eſt exemplariter [volumus pertranſire]poſtea,ea,quæ ſumus addituri, veluti exẽplariter de ſpeciebus diximus & repetendo ea quæ dicta ſunt per exempla,& addẽdo alia etiã per exempla. Reddit cauſam, & dicit,[omnino ſufficiens arbitrantes eſſe ſecundum propoſitam methodũ] hoc eſt,ſecundum propoſitam artem quæ dicitur topica[poſſe cognoſcere quoquo modo vnumquodque illorum]hoc eſt vnamquamque ſpeciem earum, quæ dictæ ſunt,& vnumquodque eorum,quæ dicenda ſunt.igitur diximus ſummatim de ſpeciebus ſyllogiſmorum,& dicemus iterum ſummatim & per exempla, etiam de aliis. Quod vero ad verba attinet,de ſyllogiſmis,vt Alexan.inquit,diligenter egit in prioribus,quoniam illic egit quomodo fiant,& ſecundum quot figuras,& quot ſyllogiſmi in vnaquaque figura, & qui perfecti,& qui imperfecti:qui oſtenſiui,quiue ducẽtes ad impoſſibile.qui categorici,quiue hypothetici: qui ſyllogiſtici, quiue aſyllogiſtici.de his omnibus in Prioribus.De demonſtrationibus vero & definitionibus in Poſterioribus.docet etiam de definitionibus in metaphyſica.At hic meminit de his omnibus, ſed ſuperficialiter.Si enim aliquis quæ in illis dicta ſunt,hic referret,non ſeruaret rationem dialectices,quæ vt diximus ex probabilibus ſyllogizat.Sed circa ea,quæ hic dicuntur,quæritur propter quid aſſignat in ſyllogiſmis,qui ſunt dialectici duas obliquitates, videlicet alteram contra materiam, alteram contra formã,cur nõ aſſignat duas obliquitates cõtra ſyllogiſmũ demõſtratiuũ.Secũdo quæritur,ſicut docet pſeudographos, qui peccant contra illam particulã definitiõis demonſtraui,quæ eſt eſſe ex veris,cur non docet alios pſeudographos,qui peccant contra alias particulas definitionis,quæ ſunt eſſe ex neceſſariis,eſſe ex immediatis,eſſe ex prioribus,eſſe ex notioribus,& eſſe ex cauſis? ¶Ad primum quidam dixerunt,ideo contra ſyllogiſmum dialecticum duas obliquitates aſſignaſſe, quoniam dialecticus addit aliquid ſupra formam ſyllogiſmi in eo quòd inferens,videlicet habitudinem localem,quam non addit ſyllogiſmus demonſtratiuus. Sed hæc reſponſio nihil eſt,quoniam ſi dialecticus addit aliquid ſupra formam ſyllogiſmi inferentis,demonſtratiuus etiam addit aliquid, vt habitudinem neceſſariam.

¶Melius igitur dicendum, quòd peccatum ſyllogiſmi poteſt eſſe quo ad materiam & quo ad formam. Peccatum formæ eſt commune omnibus ſyllogiſmis, quoniam eſt contra rationem ſyllogi- G
ſmi,vt ſyllogiſmus eſt.peccatum materię,eſt vnicuique proprium,in dialectico quidem contra probabilitatem,in demonſtratiuis contra veritatem.Tacuit igitur in demonſtrationibus obliquitates cõtra formam,quoniam eam expoſuit in ſyllogiſmis dialecticis.quoniam cum illa ſit communis omnibus ſyllogiſmis,non curauit eam hic repetere,quoniam ſatis intelligitur per id quod dictum eſt in dialecticis.Hæc enim demonſtratio eſt peccans in forma,omnis homo eſt animal,omnis equus eſt animal, igitur omnis equus eſt homo.Eſt enim ex veris & neceſſariis,nõ tamen ſyllogizat,quoniam peccat contra formam ſyllogiſmi vt ſyllogiſmus.Tacuit igitur,quoniam proximo capite explicauit, quoniam in omnibus communis error eſt contra formam.

¶Ad ſecundum dicendum quòd peccatũ cõtra principia propria vera,cõplectitur omnes alias obliquitates,quoniam ſi non eſt ex veris principiis propriis, non eſt ex neceſſariis,nec ex primis,neque ex cauſis,neque ex notioribus,& cæteris id genus.

¶Secundo dubitatur, quoniam non videtur falſidicus ſyllogiſmus poſſe procedere ex iis principiis,quæ ſunt peculiaria, & propria alicui ſcientiæ,non enim falſa poſſunt eſſe peculiaria alicui ſciẽtiæ.At falſidicus ex falſis procedit.poteſt dici falſidicum procedere ex iis quæ ſunt propria alicui ſciẽ-
tiæ,quo ad terminos,non autẽ quo ad propoſitiones. H

¶Tertio dubitatur,quoniã Ariſto. in hoc libro pertractabit multa per definitiões,ſed omnis eſt ratio exacta,& non ſuperficialis.

¶Animaduertẽdũ,ꝙ Ariſt. ĩ pſẽnti textu tria fecit.epilogauit,cũ dixit,[Species igitur ſyllogiſmorũ,] aſſignauit modum procedendi, tam eum quem ſeruauit in iis quæ dixit, quàm eum quem ſeruabit in iis,quę dicturus eſt poſtea· & aſſerit ſe circa dicta proceſſiſſe ſummatim,& figuraliter. Et circa dicenda etiam ſe velle dicere ſummatim & figuraliter,ibi,[ſummatim autem.] Tertio innuit ſe velle dicere multa alia, vltra ea quæ dicta ſunt,& omnia figuraliter & via ſuperficiali.Ad rationem vero dico,ꝙ definitiones bifariam ſunt,aut quæ dantur per eſſentialia & propria rei principia, & tales dicũtur exactæ rationes,de quibus metaphyſicus agit.Aliæ ſunt, quæ dantur per probabilia, vt cum dicitur problema eſſe ſpeculationem, concluſionem eſſe probatam propoſitionem, & id genus,& tales ſunt ſuperficiales, & non exactæ.& de his agemus in hoc libro.

15 Consequens autem erit iis, quę dicta sunt, dicere, & ad quot, & quę vtile sit hoc negotium.

Cum dixisset, quis sit dialecticus syllogismus, & in quo ab alijs differat, consequenter ad quot & ad quæ vtilis sit dialectica, demonstrat. nam, vt Alexan. inquit, qui vtilitatem de dicendis præcognoscunt, prõptiores fiunt ad illa assequenda. est secunda ratio longe melior, quoniam posset dici dialecticam esse inutilem ad philosophiam, cum vtatur syllogismis ex probabilibus factis, quibus non vtimur in philosophia. nam in philosophia vtimur demonstrationibus, quæ sunt ex veris, & necessarijs: vt igitur ostendat dialecticam etiam vtilem esse ad philosophiam, nũc præsens caput aggreditur. nam vt Alexan. inquit, ex hoc loco patebit dialecticam esse vtilem ad philosophiam, & ad verorum inuentionem, & ita scietur præsens negotium non esse extra philosophiam. vel fortasse vtilitatem nũc aggreditur, quoniam vt Aristo. inquit in tertio libro rhetoricorum sunt tres procemij partes, intentio, ordo, & vtilitas. quoniam per intentionem redditur auditor attentus, per ordinem vero docilis, & facilis, per vtilitatem beniuolus. cum igitur compleuisset intentionem tam vniuersalem, quàm particularem, & ordinem & modum procedendi, nunc de vtilitate consequens erat dicere. nam sic
B complebitur procemium. vnde dicit, [Consequens erit ijs, quæ dicta sunt] de ordine, & intentione, [dicere, & ad quot & ad quæ vtile sit hoc negotium,] quod dicitur dialectica. nam sic complebitur procemium

16 Est itaque ad tria, ad ✳ exercitationes, ad colloquia, ad eas (quę secũdum philosophiam sunt) disciplinas. ✳ ἐντεύξεις obuiatiões

Cum dixisset dialecticam esse vtilem, nunc exponit ad quæ sit vtilis, & dicit. [Est itaque] dialecticum negotium vtile ad tria, videlicet [ad exercitationes, ad colloquia, ad eas (quæ secundum philosophiam sunt) disciplinas.] & pro exercitationes, quas Aristoteles græce γυμνασίας vocat, vt Alexander exponit, intelligit exercitationes, quæ fiunt in differendo & disputando. Sunt enim exercitationes conflictus gymnici, qui in ludo literario fiunt. Aut potest intelligi per exercitationes conatus, qui fiunt ad vtranque problematis partem: erat autem (vt Alexander inquit) consueta hæc species conatus antiquis. Antiqui enim quàm plures tales conuentus faciebant, non in libris sicut in præsentiarũ, nondum enim erant tunc libri. Sed in conuentu, nam aliqua posita positione, in discussione illius se exercebant ex probabilibus argumentando. Et sunt libri de conatibus ab Aristotele, & à Theophrasto scripti, qui continent conatus in contra positione ex probabilibus. vult igitur Aristoteles, ad huius-
C modi exercitationem, quæ dicitur conatus, esse præsens negotium, quod est dialectica, vtile. quoniam hic traditur locorum cognitio, per quam poterimus facile de omni proposito syllogizare, & per colloquia, quæ Aristoteles græce ἐντεύξεις nuncupat, quæ in translationibus veteribus obuiationes dicũtur, conuersationes, vt Alexander exponit, quæ fiũt confabulando, aut conuiuendo. nam cum in huiusmodi congressionibus occurrat quicquam, aut recreationis, aut alicuius vtilitatis gratia differendũ, per præsens negotium satis facile contractari potest, veluti non raro contingit in mensa Ferdinandi primi salernitani principis. quærit enim persæpe ipse problemata satis pulchra, & digna perscrutatione. nam ingenij dexteritate satis pollet, quæ nec discutere, nec pertractare potuissemus, nisi dialecticã percalleremus. & per secundum philosophiam disciplinas, intelligit naturalẽ, moralem, logicam, & metaphysicam.

17 Quod igitur ad exercitationem sit vtile, ex his perspicuum est. Methodum enim habentes, facile de proposito argumentari poterimus.

D Exponit illa tria, & primo, quomodo præsens negotium sit vtile ad exercitationem, quæ in ludo literario fit, & dicit, [Quod igitur ad exercitationem sit vtile, ex his perspicuum est,] quæ statim subscribit, & dicit. [Methodum enim] hoc est cognitionẽ locorum [habentes, facile] de omni [proposito] problemate pro quauis parte illud asseratur à respondente, [argumentari poterimus.] nam vt in rhetoricis exercitationibus, qui locis abundant, facile in omni proposito dicere possunt, sic (vt Alexan. inquit) in dialecticis qui cognitionẽ locorum habent, propositionibus facile abundant, ex quibus facile argumentari ex probabilibus poterunt.

Ad colloquia vero, eo quod multorum ⁎ annumerantes opiniones, non ex extraneis, sed ex propriis ⁎ dogmatibus sermocinabimur ✳ contra eos, transmutantes quicquid non bene videntur nobis dicere. ⁎ κατηριθμημένοι cõsiderantes ⁎ δογμάτων doctrinis sectis. ✳ πρὸς ad.

Secundo oſtendit, quomodo præſens negocium ſit vtile ad colloquia, quę fiunt in conuerſationibus E, & dicit, [Ad colloquia vero, eo quòd annumerantes, hoc eſt conſiderantes numeratim, & ad amuſsim [multorum] aliorum [opiniones,] qui in cõuerſatione ſunt, [nõ ex extraneis, ſed ex proprijs dogmatibus,] hoc eſt ex conceſsis ab eis, quæ conceduntur ſecundum propria dogmata, [ſermocinabimur contra eos, transmutantes,] hoc eſt, confutantes [quicquid non bene videntur nobis dicere.] ℂ Quod vero adverba attinet per dogmata doctrinas vel ſectas intelligit, vt ſunt ſecta epicurea, ſtoica, academica, peripatetica, cinica, & id genus. hæ enim dogmata dicuntur græce, latine doctrinę, aut ſectæ. Argumentum autem quod fit ex proprijs dogmatibus, eſt argumentum factum ex ijs, quæ conceduntur in dogmate. extranea vero, dogmati ſunt, ea, quæ ſunt conceſſa in alia ſecta, vt ſi quis contra Stoicos argumentaretur ex eis, quæ conceduntur in dogmate peripatetico. verbi cauſa, vt Alexander exponit, ſi in conuiuio occurrat de voluptate ſermo cum aliquo epicureo, qui afferat voluptatem bonum eſſe, quærat peripateticus ab eo, nunquid bonum bonos faciat, ſicut albũ albos, & calidum calidos. & reſpondebit ſtatim quòd ſic, non enim poteſt hoc negare: hoc poſito, ſtatim interroget ſi voluptas videatur ipſi bonos facere, accipiet certe quod nõ faciat: manifeſtum eſt enim omnibus hoc. Colliget igitur ex conceſsis ab eo, quæ illi probabilia ſunt, voluptatem non eſſe bonũ: hoc enim ſequitur ex propoſitionibus, quas ille conceſsit, vt probabiles ſibi. Simili modo in cæteris F fieri poteſt, quoties in colloquiis occurrerint. Hunc modum tenuit Plato in ſympoſio, & in omnibus dialogis.

19 Ad ſecundum philoſophiam autem diſciplinas, quoniam potentes ad vtraque dubitare, facile in ſingulis intuebimur verũ & falſum.

Tertio oſtendit, quomodo præſens negocium ſit vtile ad diſciplinas, quæ ſunt ſecundum philoſophiam, & oſtendit hoc duabus rationibus. de prima ratione dicit, [Ad diſciplinas autem, quę ſunt ſecundum philoſophiam] præſens negocium vtile eſt, [quoniam potentes ad vtraquę] hoc eſt ad vtranque partem problematis [dubitare] ex probabilibus [facile in ſingulis intuebimur] tandem [verum & falſum] hoc eſt, tandem diſcernemus verũ à falſo. nam tãdiu ex probabilibus ſyllogizabimus nũc ad vnam, nunc ad alterã partẽ, donec ad veritatis iudiciũ deuenerimus. per dialecticã enim inuenire poterimus, quatenus ad vtrãq; partẽ ſyllogizamus, in quarũ altera veritas eſt. per Analyticã iudicamus de altera inuẽtionis parte, quæ vera eſt. Vnde Alex. inquit, potẽtes enĩ perſuaſibilia cõſiderare, quę pro vtraque contradictionis parte inducũtur, facile inueniet in qua cõtradictionis parte veritas G eſt. quẽadmodũ enim iudex, cũ vtrãq; partẽ intellexerit, iuſtitiã facile cognoſcet: ita & in quęſtionibus, quæ ſecundum philoſophiam ſunt, plerunque non eſt facile veritatem indicare, niſi prius in vtranque partem contradictionis interpoſuerimus. Concordat autem his, quod Plato dicit in Parmenide, cum inquit, Aſſuefac te ipſum, ac exerce quouſque iuuenis eris in dialectica, quę cum inutilis videtur eſſe, à compluribus ἀδολεσχία, hoc eſt garrulitas, ſiue nugatio vocatur. Sin autem non te in ea exercueris, veritas te fugiet. Amplius, qui ſcit naturam perſuaſibilium, quæ pro vtraque parte perſuadent, præeliget aliquando vera à nõn veris propter comparationem illorum adinuicem. Ad hæc, inuentor eorum quæ veriſimilia ſunt, qualia quidem perſuaſibilia ſunt, promptior ad veritatis inuentionem eſt. Præterea (vt etiam Alexander inquit) quemadmodum corporis exercitium arte factum bonam corporis habitudinem efficit, ſic & animæ exercitium in diſputationibus bonam animæ habitudinem facit. bona autem animæ valitudo, quæ propria animæ eſt, dialecticæ potentia eſt, ſecũdum quam inuentrix ac iudicatrix veritatis eſt. Quare dialectica, per quam diſputationes fiunt, vtilis eſt ad veritatis cognitionem.

20 Adhuc autem ad prima eorum, quæ in vnaquaque diſciplina ſunt H principia. Nam ex propriis ſecundum propoſitam diſciplinam principiis, impoſsibile eſt dicere aliquid de ipſis, eo quod prima principia ſunt omnium. Sed per ea, quæ ſunt circa ſingula probabilia, neceſſe eſt de illis transſigere. Id autem proprium, maximeue peculiare dialecticæ eſt. Cum enim ſit inquiſitiua, ad omnium methodorum principia viam habet.

Hic ponit ſecundam rationem, quod valeat ad diſciplinas, quæ ſunt ſecundũ philoſophiam: & ſyllogiſmus componitur, Valens ad cognitionem veritatis primorũ prĩcipiorũ quę ſunt in vnaquaq; diſciplina, eſt vtilis ad omnes diſciplinas, quæ ſunt ſecundũ philoſophiã: Dialectica valet ad cognitionẽ veritatis primorũ principiorum, quæ ſũt in vnaquaque diſciplina: igitur eſt vtilis ad diſciplinas,

A quę sunt secundum philosophiam. De ratione affert minorem, & dicit, [Adhuc autē ad prima prin
cipia] de numero [eorum, quæ in vnaquaque disciplina sunt,] valet dialectica ipsa: hæc est minor,
quam probat ex eo, quia nulla scientia specialis potest probare sua principia. oporteret enim ea proba
re per principia notiora, & sic illa non fuissent principia prima, & etiam esset processus in infinitum.
Cum igitur non posint probari per ea, quæ sunt propria scientiæ, cuius sunt prima principia, cum ab
aliquo negabuntur, oportebit ea probare per communem facultatem, quæ viam habet ad omnia. hęc
autem dialectica est, quare vtilis est ad cognitionem veritatis primorum principiorum. Probat ergo
minorem, & inquit, [Nam ex proprijs principijs,] quæ sunt [secūdum propositam disciplinam,] cu
ius veritatem principiorum quærimus. [Impossibile est aliquid dicere] syllogizando, aut demōstran
do [de ipsis,] quoniam nullus artifex per propositiones sui generis potest demonstrare principia suæ
scientiæ, & dixit, [Ex principijs] sui generis, quoniam per propositiones à posteriori demonstratio
ne signi nihil prohibet, vt Auerroes autumat cōtra Auicennā. Sed probatio à signo dialectica est, cū
sit loco ab effectu. ¶ Quod ad verba attinet, principia scientiarum in multiplici sunt differentia: quo
niam quædam sunt communia omnibus scientijs, vt illa quorum termini, ex quibus constant, com
munes sunt omnibus scientiarum terminis: vt de quolibet dicitur esse, vel non esse, & de nullo am
bo: quædam autem quæ pluribus scientijs communia sunt, vt ea, quorum termini, ex quibus cōstant,
B pluribus scientijs communes sunt. vt si ab æqualibus æqualia demas, cætera quæ remanent sunt ęqua
lia. Hoc enim commune est naturali philosophiæ, quoniam si ab æqualibus temporibus æqualia tem
pora demas, cætera tempora quæ remanent æqualia sunt: & arithmeticæ, quoniam de numeris sicut
de temporibus verum est: & geometriæ, quoniam & de magnitudinibus verum est. Quædam sunt
propria vni scientiæ, vt in naturali philosophia, motus est, & plura mobilia sunt: & hæc bifariam sunt,
aut communia omnibus conclusionibus demonstratis in ea scientia, cuius sunt, & dicuntur suppos
tiones, vel petitiones: aut vni conclusioni tantum, & dicuntur propositiones immediatæ demonstra
tiuæ. Arist. igitur intelligit per principia prima, quæ sunt in vnaquaque disciplina, prima principia ter
tio modo, siue fuerint suppositiones, siue propositiones demonstratiuæ: hæ enī in scientia cuius sunt,
demonstrari non possunt, & assignat causam, & inquit, [eo quod sunt prima principia omnium] eo
rum quæ in scientia cuius sunt, per ipsa demonstrantur. Sed dices, si non posint demonstrari ex pro
prijs scientiæ principijs, cum negabuntur, à quo demonstrari poterunt, exponit, & respondet, & in
quit. [Sed per ea quæ sunt circa singula probabilia] hoc est circa singulas partes omnium problema
tum probatiua quales sunt dialecticæ propositiones, quæ sunt communes omnibus communitate
applicationis, [necesse est] neganti, [de illis] principijs [transigere. id autem proprium maximeue
C peculiare est dialecticæ.] Cuius causam subdit, & dicit, [Cum enim sit inquisitiua] ac cuiusque con
tradictionis partis inuentiua, [ad omnium methodorum] hoc est facultatum & artium [principia
viā] probatiuam [habet]. ¶ Quod vero ad verba attinet, animaduerte Alexandrum aliter exponere
verba illa: [sed per ea, quæ sunt circa singula probabilia,] intelligit enim per inductiones, quę ex sin
gularibus probant vniuersales. Causa autem, quoniam maxima fides de principijs per inductionem
fit, aut saltem ex propositionibus, quæ per inductionem probantur: verbi causa, in tertio Physi
cæ ausculationis, hoc principium, nullum corpus est infinitum, neganti, per dialecticam sic pro
bat Aristoteles, nullum determinatum in terra est infinitum: omne corpus determinatum in terra:
igitur nullum corpus est infinitum. maior & minor per inductionem fidem habent. ¶ Amplius,
in geometria hæc vt principia ponuntur, superficies est, quæ solum longitudinem & latitudinem
habet: linea, quæ longitudinem sine latitudine: punctus vero, cuius nulla pars est. ¶ Contra hæc
principia aliqui instant: contra primum quidem, quoniam impossibile est esse aliquam magnitudi
nem, quæ solum duas distantias habeat. Contra secundum vero, quia nulla magnitudo solam
vnam distantiam habere potest. Contra tertium vero, quoniam punctus nihil est, quoniam nihil
est, à quo non posit aliquid minui, vel cui non posit aliquid addi & fieri maius & minus, vt Elea
D tes Zeno asserebat. ¶ Contra hæc obijcitur sic, omnis finis est aliud quid ab eo, cuius est finis, quod
per inductionem patet, Superficies est corporis finis, linea superficiei, & punctus lineæ finis: igi
tur superficies aliud est à corpore, & linea a superficie, & punctus à linea. minor est probabilis, qua
re superficies non potest habere profunditatem, quoniam cum sensu pateat eam habere longitudi
nem, & latitudinem, si haberet profunditatem, esset corpus. nec linea latitudinem, cum: sensu pa
teat eam habere longitudinem: si haberet latitudinem, esset superficies. nec punctus habet longitudi
nem, esset enim linea. igitur punctus est, cuius pars non est. ¶ Aut fortasse Aristoteles per ea, quæ
sunt circa singula probabilia intelligit omnia loca, quibus probari possunt principia contra negantes,
vt est locus ab omnibus singularibus, quo constat inductio: locus ab effectu, quo constat demōstratio
signi: locus à contrario, quo constat syllogismus hypotheticus: locus à cōditionali, quo etiam constat
syllogismus hypotheticus: & per concessa ab aduersarijs, quæ sunt probabilia ei, ex quibus fiūt syllogi
logismi dialectici. per omnia enim hæc, quæ dialectica sunt, probari possunt scientiarum principia,

cõtra eos qui illa negabunt. Et licet Aristoteles loquatur de principijs proprijs cuique disciplinæ: ta- B
men ampliari potest sermo suus de omnibus principijs & primi & secundi ordinis: illa si negabun-
tur, dialecticis rationibus probari possunt contra negantes, vt Aristoseles fecit in metaphysica con-
tra eos qui negarunt illud principium, de quolibet dicitur esse vel non esse. Recte igitur dicit, cum ait,
[Cum enim] dialectica [sit inquisitiua,] hoc est inuentiua vtriusque partis cuiusque problematis, [ha
bet viam] scilicet probandi [ad principia omnium methodorum] hoc est omnium scientiarũ, quo-
niam ex aliquo loco potest argumentari cõtra eos, qui negant principia quæcunque.

21 Habemus autem perfecte methodum, quãdo perinde habebimus, ac in rhetorica, & medicinali, & huiusmodi facultatibus. Hoc autem ex iis, quę contingunt facere, quæ eligimus. Nam neque rhetor omni ex modo persuadebit, neque medicus sanabit: sed si ex iis, quæ contingunt nihil omiserit, sufficienter eum disciplinam habere dixerimus.

Hic textus vno modo potest legi, ꝙ velit Aristo. soluere dubitationem. nam dictũ est, dialecticum F
esse vtilem ad exercitationes: quoniã qui dialecticã methodũ callet, facile poterit in exercitationibus
destruere, vel cõstruere omne problema: & ad colloquia, quoniã dictum est, ꝙ qui dialecticã callue-
rit, potest redarguere in colloquijs eum, qui alterius fuerit sectæ: & ad disciplinas secũdũ philosophiã,
quoniam dictum est, ꝙ qui dialecticam calluerit, potest probare principia omnium scientiarũ negã-
ti ex concessis ab eo. Modo dubitatur, quoniam videmus dialecticum eum, qui dialecticam callet,
non semper destruere, aut cõstruere omne problema in exercitationibus, neque semper in colloquijs
redarguere eum qui est alterius sectæ, neq; semper probare principia neganti ex concessis ab eo. &
hoc propter tres causas: aut propter debilitatem propositionum, ex quibus dialecticus syllogizat: aut
propter respõdentis proteruitatem: aut propter problematis, quod syllogizatur, difficultatem. Soluit,
nos posse habere perfecte methodũ dialecticã quando eam habuerimus, veluti perfectus rhetor ha-
bet rhetoricã, & perfectus medicus habet artem medẽdi. Modo rhetor potest habere perfecte rheto-
ricam, & perfecte dicere, & non persuadebit: & medicus potest habere perfecte medicinalem facul-
tatem, & ex arte sufficienter curare aliquem, & tamen non sanabit: igitur dialecticus potest perfecte
habere dialecticam methodum, & perfecte ea vti, qui tamen non probabit. Habebit igitur medicus
perfecte medicinalem facultatem, & perfecte vtitur arte, & si non sanauerit, si in curando nihil præ- G
termiserit ex ijs quæ fieri possunt in arte: & rhetor poterit habere perfecte artem dicendi, & perfe-
cte dicere, & si non persuadebit, quoniam si dicit nihil prætermittendo de ijs, quæ fieri possunt in ar
te, perfecte dicit, & artem perfecte habebit. vnde dicit, [Habemus autem perfecte methodum] diale-
cticam [quando perinde habebimus] eam, [ac] si peritus [in rhetorica, & in medicinali, &] in cæteris
[huiusmodi facultatibus,] habet tales facultates, vel harum aliquam. Exponit autem quo modo sit ha
bere perfecte has facultates, & dicit, [Hoc autem] scilicet habere, & vti perfecte talibus facultatibus,
[est facere, quæ eligimus] id est quæ appetimus facere, [ex ijs, quæ cõtingũt,] hoc est ex possibilibus in
arte, non autem est inducere opus: & explicat causam, & dicit, [Nam neq; rhetor omni ex modo p-
suadebit, neque medicus sanabit: sed si ex ijs, quæ contingunt, nihil omiserit, sufficienter eũ disciplinã
habere dixerimus.] ¶ Quod vero ad verba attinet, per huiusmodi facultates, intellexit (vt Alexãder
inquit) omnes eas facultates, quæ sunt circa aliqua, quibus ad aliquod opus possumus bene, & ma-
le vti, vt sunt rhetorica, medicinalis, dialectica, militaris, nautica, pastoralis, agricultura, & cæteræ id
genus. Hæ enim versantur circa quædam, quibus bene & male vtendo, aliquando euenit opus, cuius
gratia vtimur eis: aliquando etiam si recte vsi fuerimus, non accidet opus. Vel (vt Alexãdet inquit)
per huiusmodi facultates intelligit omnes artes, quæ ad opus perficiendũ sunt inuentæ. ¶ Sed quæ- H
res, vtrum officium artificis sit facere suum opus, vt medici sanare, rhetoris persuadere, & de cæteris
id genus, dicit Alexander non esse officium medici sanare, nec thetoris persuadere, quoniam accide-
ret, vt qui non est medicus sit medicus, & qui est medicus non sit medicus: quoniam sanant sæ-
penumero & qui non sunt medici aliquos ægrotos, & medici non sanant quando ægritudo fuerit
maior auxilio medicinali. propter quod recte Alexander innuit diuisionem, quod sint artes quędam
quæ secundum determinatas vias, opus necessario faciunt fortuna nullo pacto fauente, vt ædificati-
ua, & tectoria, & statuaria, & pictoria, & id genus: & artifices, qui agunt ex ijs artibus, non dicuntur
habere perfecte artem, nisi cum vtuntur eis quæ ad opus ordinantur, necessario opus perficiunt. Et
aliæ sint, quæ licet secundum determinatas vias, & ordinatas procedant, non tamen opus perficiũt,
nisi fortuna fauente, & in talibus non oportet semper sequi opus, gratia cuius artifices operantur.
causa autem, quoniam in ijs concurrit fortuna, ex ijs sequitur finem talium artium non esse opus,
sed bene ordinare oĩa quæ possunt facere ad opus, aut nihil prætermittere de ijs quæ sunt possibi-
lia pro opere. ¶ Vlterius sequitur, finem dialectici non esse inducere opinionem, ac fidem facere, si-

A ue probare, sed bene loqui ad inducendam opinionem. sicut finis oratoris non est persuadere, sed bene dicere ad persuadendum.

¶ DE PARTIBVS QVIBVS DIALECTICA CONSTET.

22 Primum igitur considerandum ex quibus est methodus: nam si sumpserimus ad quot, & quæ, & ex quibus orationes sunt, & quomodo his abundemus, habebimus sufficienter propositum.

Cum perfecisset procemium, nũc accedit ad narrationem, in qua, vt mihi videtur, tria facit: nã primo determinat de syllogismo dialectico, quatenus ordinatur ad secũdum philosophiam disciplinas, quod erat tertia vtilitas dialecticæ. Secundo determinat de syllogismo dialectico, quatenus ordinatur ad colloquia, & ad redarguendum in colloquijs, quæ fuit secunda vtilitas: & hæc pars incipiet in principio octaui. Tertio determinat de syllogismo dialectico, vt ordinatur ad exercitationes, quæ erat prima vtilitas, & hæc pars incipiet etiam in octauo, ibi [ad exercitationem.] Et disserendo de syllogismo quatenus ordinatur ad secundum philosophiam disciplinas, agit de eo dupliciter: vno modo determi-
B nando de ipso in communi, & in suis vniuersalibus principijs non contrahendo eum ad aliquod problema determinatum, & hoc pacto agit de eo theorice magis. Alio modo determinando de eo, contrahendo ipsum ad determinandum diuersa problemata, & hæc determinatio, cum sit secundũ vsum eius, dicitur practica potius, & incipit libro secundo. ¶ Circa primã partem, primo præmittit intentionem, & dicit, [Primum igitur] scilicet in hoc primo libro, theorice [considerandum ex quibus est methodus] vna expositio est, quæ mihi placet. [methodus] hoc est syllogismus dialecticus, [ex quibus] scilicet materijs tam ex quibus, quàm circa quas propinquas, & remotas. & quia tacuit formam de qua dictum est libro priorum, quasi assignans causam cur solum de syllogismo dialectico vult agere quo ad materias, scribit, [nam si sumpserimus ad quot] scilicet genera problematum. non enim intelligit ad quot particularia, quia illa sunt infinita, [&] ad [quæ] hoc est ad qualia problemate secundum specificam rationem. non enim qui scit problemata esse quatuor genere, scit qualia sunt specie, per quæ tetigit materias circa quas, quæ sunt problemata. nam sicut materiæ, circa quas est demonstratio, sunt quæstiones, quæ sunt æquales numero his, quæ scimus, & materiæ circa quas est syllogismus sophisticus, sunt sophismata: ita materiæ circa quas est syllogismus dialecticus, sunt problemata: deinde tangens materias ex quibus, subscribit, [& ex quibus orationes] hoc est syllogismi dialecti-
C ci, & inductiones sunt, per quæ tetigit materias ex quibus propinquas, scilicet propositiones, & remotas, scilicet terminos, qui sunt quatuor, genus, videlicet, accidens, proprium & definitio, [& quomodo his,] scilicet syllogismis, vel his propositionibus [abundemus] & tetigit loca, quæ sunt sedes argumẽtorum [habebimus sufficienter propositum] hoc est syllogismum dialecticum quo ad omnia, quæ attinent ad præsentem librum. ¶ Et fortasse per methodum, vt Alexan. exponit, intelligit artem dialecticam, quæ dicitur topica: vt sit sensus, [primum] scilicet in primo lib. [igitur, cõsiderandum,] quæ sunt illa omnia, [ex quibus] hoc est per quæ [methodus] hoc est vniuersa topica est, & exponit, quod sunt tria, propositiones & termini ex quibus orationes tã syllogisticę q̃ inductoriæ fiunt, problemata circa quot & qualia orationes tales sunt, & loca quibus abundamus propositionibus & syllogismis. nam per hæc tria propositum, hoc est sufficiẽter omnia requisita ad methodum habebuntur. Hæc est expositio Alexã. quæ satis bona est, per quæ innuit Alexã. tria esse, quibus dialecticus dicitur pfectus in arte sua, vt videlicet sciat, ex quibus dialecticæ orationes, hoc est terminis, & propositionibus constent, circa quot problemata genere & qualia specie orationes dialecticę versentur, & quomodo abũdamus propositionibus, & syllogismis. His enim habetur perfecta methodus, qua dialecticus erit pfectus. nõ enim spectat ad eum scire formã syllogismorũ, de quibus dictũ est in prioribus, veluti nec ad
D perfectũ posterioristicũ spectat scire formam demõstratiuorum syllogismorũ: sed propositiões quot, & quæ, & prædicata ex quibus demõstratio cõstat. ¶ Quo vero ad rem attinet, animaduersione dignum, problema bifariam accipi, aut antequã sit ad alterã partem determinatũ, & hoc pacto problema est materia circa quã sylllogismi dialectici, & inductiões fiũt. alio mõ põt accipi, vt determinatũ ad alterã partẽ, & sic est propositio ex qua fiũt orationes dialecticę. dixit autẽ [sufficiẽter,] non quod alij libri superfluãt, sed quoniã erit sufficiẽter dictũ de methodo, quo ad eam ptem, quæ est de dialecticis orationibus, in genere theoretice, nõ autem quo ad vsum, de quo in alijs libris.

23 Sunt ⁎ itaque numero æqualia, & eadem ea, ex quibus orationes, & de quibus syllogismi. Fiunt enim orationes, ex propositionibus, de quibus autem syllogismi fiunt, problemata sunt. Omnis autem propositio, & omne problema, aut proprium, aut genus,

itaq; ⁎ autem ⁎

aut accidens indicat. Etenim differentia cum ſit generalis, cum genere E
ordinanda eſt.

Nunc proſequitur, & declarat quid problema ſit de quo dialectici ſyllogiſmi ſunt, & quid propo-
ſitio ex qua fiũt ſyllogiſmi dialectici, & quot ſint propoſitiones atq; problemata, & quonam modo
propoſitiones & problemata ſe habẽt inter ſe. ante vero q̃ declaret, quot ſunt problemata & propoſi
tiones, & quomodo differant, ponit talẽ cõcluſionẽ, Ea ex quibus fiũt orationes, & ſyllogiſmi dialectici, & ea de quibus fiunt orationes, & ſyllogiſmi dialectici ſunt æqualia numero, quoniã quatuor, &
eadem quo ad ſubſtãtiam. vnde dicit, [Sunt autem numero ęqualia.] quoniam quatuor. [& eadem,
ex quibus orationes, &] ea [de quibus ſyllogiſmi] ſunt. & licet Ariſto. hæc diuiſim protulerit, legenda ſunt copulatim, hoc modo, ea ex quibus, & ea de quibus ſunt orationes & ſyllogiſmi dialectici, ſunt æqualia numero, & ſubſtantia eadem. Et intelligit per ea ex quibus, materiam ex qua: & per
ea de quibus, materiã circa quã: & per orationes poſſumus intelligere diſputationes: & per ſyllogiſmos, argumenta, quibus vtimur in diſputationibus. Deinde ſyllogizat cõcluſionem, & facit hũc ſyllogiſmum, Omnis propoſitio, & omne problema, aut propriũ, aut genus, aut accidẽs ſignificat ea ex
quibus, & ea de quibus ſunt orationes: & dialectici ſyllogiſmi ſunt problemata, & propõnes: igitur ea F
ex quibus, & ea de quibus orationes & ſyllogiſmi ſunt ſignificãt aut genus, aut propriũ, aut accidens.
De ratione primo minorẽ, deinde maiorem aſsignat more Græcorũ, qui minorẽ primo loco afferũt,
& dicit, [Fiunt enim orationes] hoc eſt diſputationes, [Ex propoſitionibus, de quibus autẽ ſyllogiſmi
fiũt problemata ſunt,] & debet hæc minor legi copulatim hoc modo, ea ex quibus, & de quibus fiũt
orationes & dialectici ſyllogiſmi, ſunt problemata & propõnes: quæ eſt minor. Deinde tangit maiorẽ, & dicit, [Omnis autẽ propoſitio, & omne problema, aut propriũ, aut genus, aut accidẽs indicat.]
igitur ea ex quibus, & ea de quibus orationes & dialectici ſyllogiſmi ſunt, ſignificant aut propriũ, aut
genus, aut accidens. ¶ Sed dices, hic ſyllogiſmus non videtur ad propoſitum: nam cõcluſio erat, ea ex
quibus, & ea de quibus ſunt ſyllogiſmi, & orationes dialecticæ ſunt numero & ſubſtantia eadem. At
ſyllogiſmus Ariſt. probat ea ex quibus & ea de quibus orationes & ſyllogiſmi ſunt, ſignificare eadem,
quoniã aut genus, aut proprium, aut accidens: & ſic concluſio p̃ſentis ſyllogiſmi non conuenit cum
propoſita concluſione. ¶ Dicendũ, huic rationi eſſe ſupplẽdum, hoc pacto, quæcũque ſignificãt idẽ,
ſunt numero & ſubſtãtia eadem. ſumo concluſionẽ proximi ſyllogiſmi, vel aliquid ei æquiualens, videlicet, ſed ea ex quibus & ea de quibus ſunt orationes dialecticæ, & ſyllogiſmi, ſignificant eadẽ: igitur
ſunt nũmero æqualia, & ſubſtãtia eadem. Et certe hũc textũ pace Alexãdri, & cæterorum expoſito- G
rũ dixerim, pauci intelligunt. Sed remouet dubitationem, quoniã quis poſſet dicere non eſſe verũ, ꝙ
omnis propoſitio, omneq́ue problema, aut proprium, aut genus, aut accidens ſignificat: quoniã propoſitio in qua p̃dicatur differentia, eſt problema & propoſitio, quę tamen non ſignificat genus, vel
proprium, vel accidẽs. Reſpondet, & dicit, [Etenim differentia cum ſit generalis, cum genere ordinãda eſt. ¶ Quod autem ad rem attinet, animaduerſiõe dignum ꝙ Ariſto. (vt Alexan. innuit) per huiuſmodi diſcurſum probauit numerũ problematum, & ita problemata eſſe tria per inductionẽ ſignificauit: vnde inductio ſecundum Alexandrum eſt hæc, problema omne ſignificat aliquod horũ triũ,
& nullum aliud præter hęc tria, igitur tria ſunt problemata. Sed dices, cur potius differentia eſt generalis, & ad genus reducitur, q̃ aliud prædicatũ? Reſpondet Alexander, quoniã differentia eſt in ſubſtãtia eius, de quo p̃dicatur ſicut & genus: & eſt in pluribus, & de pluribus differentibus, ſicut & genus:
& ſolum ab ipſo genere differt eo, quia non prædicatur in eo quod quid eſt. ¶ Sed adhuc dubitabis
cur de ſpecie nihil dixit. ¶ Reſpondet Alexand. & aſsignat duas cauſas. prima eſt, quoniam hic agit
de prædicatis, quatenus ſunt partes definitionis: ex eiſdem enim propoſitio, & definitio eſt: at ſpecies
non eſt pars definitionis, ſed illud quod definitur: genus autem & differentia partes definitiõis ſunt,
proprium & accidens partes deſcriptionis. Melius autem aſsignat cauſam, quoniam vel ſpecies præ- H
dicatur de pluribus differentibus ſpecie, vel ſolum de differentibus numero. ſi de differentibus ſpecie,
eſt idem quod genus, vel generale. Si ſolum de pluribus differentibus numero, non eſt prædicatũ problematicũ, ſed ſubiectũ omnium prædicatorũ. ¶ Sed ego dubito contra Alexandrum, quoniã differentia eſt duplex: quædam, quæ conuertitur cum ſpecie: & quædã generalis, quæ ad genus reducitur:
igitur non eſt bene dictũ Ariſto. prætermiſiſſe differentiã, quia reducitur ad genus, cũ ſit aliqua differẽtia quę reducitur ad ſpeciẽ. ¶ Poteſt dici pro Alexãdro, ꝙ ſicut differentia generalis comprehenditur cũ genere, ita differentia ſpecifica conuertitur cum ſpecie ſpecialiſsima: & quia ſpecies non eſt
prædicatum, ſed ſubiectum prædicatorũ, ideo prætermiſit differentiam, quæ cum ſpecie conuertitur, quia non eſt prædicatũ. Fortaſſe dici poteſt Ariſto. non accepiſſe hic genus proprie (vt Alexander exiſtimat) ſed pro omni generali prædicato, ſiue pro omni ſuperiori, & ſic inter prædicata continentur ſpecies, ſubalterna ſaltem, & differentia, cum ſint ſuperiora ad aliqua. Melius de his poſtea.

24 Quoniam autem proprii hoc quidem quod quid erat eſſe ſignifi-

A cat,illud autem non significat,diuidatur proprium in vtrasque prædi-
ctas partes,& vocetur illud quod significat quod quid erat esse , termi-
nus:reliquum vero secundum communem de ipsis asignatam nomina
tionem,nuncupetur proprium.Manifestum igitur ex iis,quę dicta sunt
quoniam secundum pręsentem diuisionem,quatuor omnia accidit fie-
ri,aut proprium,aut terminum,aut genus,aut accidens.

Sed circa dicta Arist.remouet dubitationes tres,quarum prima est,quia nõ videtur numerus prę-
dicatorum esse sufficienter traditus,& ita nec numerus problematum,quoniam cõmuniter ab omni-
bus prædicata enumerantur quatuor.¶ Respondet prædicata esse tria prima diuisione,quatuor vero
si diuidatur proprium in duo,& dicit.[Quoniã autem proprij,hoc quidem quod quid erat esse signi
ficat,illud autẽ non significat] quod quid erat esse,sed accidens cũ specie cõuertibile.[diuidatur pro-
prium in vtrasq; prędictas partes]hoc est in duo membra,quæ dicta sunt:quod aliud significet quod
quid erat esse,aliud vero nõ,[& vocetur illud quod signat quod quid erat esse,terminus,] hoc est de-
B finitio,quæ ideo dicitur proprium,quoniã vni soli,omni,& semper competit.[Reliquum vero secũ-
dum communem de ipsis asignatam nominationem nuncupetur proprium.]hoc est alterum mem
brum,quod est accidens cõpetens omni soli & semper,dicatur nomine cõmuni,quod dicitur de vtro
que proprij significato,& dicatur proprium carentia nominis specialis. Tunc ex his concludit solu-
tionem,& dicit [Manifestum igitur ex ijs,quæ dicta sunt,quoniam secundum pręsentem diuisionẽ]
quæ est subdiuisio,& nõ secundum primam,quatuor omnia accidit fieri,aut proprium, aut terminũ,
aut genus,aut accidens.quare quatuor sunt problemata,& quatuor prædicata.Aristo. igitur probauit
quatuor esse problemata,& quatuor esse prædicata inductione,vt Aristo.inquit.¶ Alexan.hoc idem
probat syllogismo,quoniam cũ omne problema habeat prædicatum,quod de subiecto aliquo prædi-
catur,vel in substantia illius inest,de quo prædicatur,vel nõ.Siquidem quod prædicatur de subiecto,
inest in illius substantia,vel vt genus,vel vt definitio prædicatur,& non aliter : sin autem prædicatur,
& non inest in substantia eius,de quo prædicatur,prædicabitur aut vt proprium,aut vt accidẽs,& nõ
aliter.Quare omne prædicatum erit,aut genus,aut definitio,aut proprium,aut accidens.

25 Nemo autem nos opinetur dicere quod vnumquodque horum se-
cundum se dictum propositio vel problema sit,sed quod ex iis & pro-
C blemata & propositiones fiant.

Hic soluit secundam dubitationem,nam cum problemata enumerasset pro numero prędicatorũ,
posset quis credere problemata esse prædicata enumerata,remouet hoc dubium,& dicit.[Nemo au-
tem nos opinetur dicere,quod vnumquodque horum secundum se dictum propositio,vel problema
sit,] licet pro numero horum sint problemata enumerata,[sed quod ex his & problemata & propo-
sitiones fiant,] & propterea pro numero talium enumerata sunt problemata. Causa autem (vt Ale-
xan.inquit.) quia ad hoc vt aliquid horum fiat propositio,vel problema,oportet addere verbũ & sub
iectum.qui enim dicit,homo,aut animal,aut risibile,nisi dixerimus Socrates est homo,vel homo est
animal,vel homo est risibilis,non est propositio,vel problema.

26 Differunt autem problema & propositio modo,nam cum sic dici-
tur,putas ne animal gressibile bipes,definitio est hominis : & putas ne
animal genus est hominis?propositio fit.si autem vtrum animal gressi
D bile bipes,definitio sit hominis,an non,problema fit.similiter autem &
in aliis.Quare æqualia numero problemata,& propositiones sunt,nam
ab omni propositione problema efficies mutans modum.

Hic soluit tertiam dubitationem,quia primo priorum & primo posteriorum Arist.voluit propositionem esse genus problematis:hic autem dixit propositiones & problemata esse eadem numero , &
æqualia.Respondet,quod problema & propositio dialectica idem est secundum rem:& differunt p-
latione,quoniam propositio profertur sine coniunctione disiunctiua cadenti inter partes contradi-
ctionis:problema vero profertur cum coniunctione disiunctiua cadenti inter contradictionis partes.
vnde patet solutio, nam libro priorum & posteriorum accepit propositionem fusius,pro quodam cõ
muni ad propositiones omnes syllogisticas,hic accepit propositionẽ pro dialectica tantum, & dicit,
[Differunt autem problema & propositio modo,] scilicet proferendi,sed re idem sunt. [nam cum sic
dicitur,putás ne animal gressibile bipes,definitio hominis est:& putás ne animal genus est hominis,

propositio fit,] vbi patet talem propositionem sine disiunctione cadenti inter contradictionis partes E
proferri. [si autem, vtrum animal gressibile bipes, definitio est hominis, an non, problema fit] vbi pa-
tet tale problema proferri disiunctione cadenti inter contradictionis partes [similiter] vt inquit [&
in alijs] problematibus & propositionibus dicendum est. Tunc ex ijs concludit quo modo problema
ta, & propositiones se habeant inter se, ac quo modo inuicem comparentur: & dicit, [Quare merito
æqualia numero problemata & propositiones sunt.] cuius causam repetit, & dicit, [Nam ab omni
propositione problema efficies, mutans modum & formam interrogandi. Verum vt Alexan. addit,
propositio & problema non solum prolationis modo, sed re differunt: quoniam propositio est interro
gatio responsionis, vt sumat consensum, ex quo intendit syllogizare. problema vero est interrogatio
contradictionis, non vt ex altera parte captata argumentetur, sed vt contra illam partem, quam opi-
natur ac fatetur, fiant syllogismi. Quare vtrunq; est interrogatiuum, propositio quidem consensum,
vt ex illo syllogizet, problema alterius partis contradictionis, vt contra eam argumenta faciat. Arist.
autem non curauit facere hanc differentiam, quoniã infra faciet. ¶ Sed occurres, si propositio & pro-
blema vtrunq; sit interrogatio, cur propositio est interrogatio incompleta, in qua solũ altera pars ex-
plicatur, problema vero interrogatio completa, in qua explicatur vtraq; pars contradictionis. ¶ Secũ
da dubitatio est, quoniam si dialectica propositio est interrogatio, cum ex interrogatione non fiat syl F
logismus, tunc ex propositione dialectica, non fiet syllogismus. ¶ Tertia dubitatio, propositio diale-
ctica est propositio interrogata, igitur non interrogatio. ¶ Breuibus vt ex his quę dixit Alexan. patet,
primo inter propositionem dialecticam, & problema dialecticum duplex differentia est ex parte rei,
& ex parte modi proferendi: ex parte rei, quoniam propositio dialectica est interrogatio responsionis
quæ nihil aliud est, quàm interrogatio alterius partis contradictionis, qui enim interrogat responsio-
nem, interrogat consensum alterius partis contradictionis, vt ex ea concessa syllogizet contra opinio
nem respondentis. Problema vero est interrogatio contradictionis, quæ nihil aliud est, quàm interro-
gatio vtriusque partis. qui enim interrogat cõtradictionem, interrogat tam hanc quàm illam contra-
dictionis partem, quoniam non interrogat, vt sumat consensum, vt ex concessa syllogizet: sed vt res-
pondens demonstret sibi alteram partem, quam opinatur, nõ vt ex ea cõcessa syllogizet, sed vt con-
tra eam syllogizet. Ex hac differentia secundum rem, patet differentia secundum vocem, & illius cau
sa. cum enim propositio sit interrogatio responsionis, quæ nihil aliud est, quàm interrogatio alterius
partis contradictionis eius, videlicet ex qua concessa syllogizat, sequitur quod talis interrogatio sit si-
ne disiunctione cadenti inter partes contradictionis. & hæc est causa, quare propositio interrogatio
sit sine disiunctione cadente inter contradictionis partes. qui enim interrogat propositionem, petit à G
respondente eam contradictionis partem, quæ facit ad suum propositum, & ex qua syllogizare po-
test, ideo non cum disiunctione interrogat. quia vero problema est interrogatio cõtradictionis, vt op-
positionis habeat à respondente opinionem, ideo opponens interrogat hãc vel illam sub disiunctio-
ne cadente inter partes contradictionis: per quæ patet solũmodo ad primam. ¶ Secunda vero solui-
tur, quoniam (vt Alexan. inquit) licet ex interrogatione responsionis non fiat syllogismus, ex respon-
sione fit syllogismus, quoniã quæ prius est interrogatio, habito consensu ac respõsione remanet pro-
positio syllogistica, & hoc sufficit. ¶ Tertia vero deletur, quoniam Aristo. per interrogationẽ, & pro-
positionem interrogatam idem intelligit, veluti fluxum formæ, & formam fluentem physici pro
eodem accipiunt. Animaduerte tamen, quoniam Iuniores alio modo proferendi docent interroga-
re propositiones, & alio Aristoteles, nam Aristoteles per hoc verbum, putásne, docet interrogare
propositionem explicando alteram contradictionis partem tantum, vt sumat consensum eius par-
tis, quę est ad suum propositum. Iuniores vero per hoc verbum propono, proponunt eam cõtradi-
ctionis partem, quæ est ad suum propositum, vt ex ea concessa syllogizent: vnde cum dicunt pro-
pono hanc, omnis numerus seipsum mouens est immortalis: idem est, ac si quærant, putas ne, o-
mnis numerus seipsum mouens sit immortalis, Si enim detur, tunc syllogizant, omnis numerus se- H
ipsum mouens est immortalis, animus est numerus seipsum mouens. igitur animus est immortalis.
Quæ vero differentia sit, inter propono, & pono, in ludicris explicatum est. ¶ Adhuc quæres, cur
definitio terminus dicatur, & propter quid dicitur significare quod quid erat esse, & non quod quid
est. ¶ Dicendum, vt in ludicris, quod definitio est terminus essentiæ, quoniam per ipsam terminatur
rei essentia, sicut per subiectum & prædicatum terminatur propositio, & per agri terminum claudi-
tur ager: & propter hoc triplex terminus est, videlicet rei, qui agri terminus est: essentiæ, qui definitio
dicitur: & propositionis, qui subiectum, vel prædicatum appellatur. Dicitur autem definitio significa
re quod quid erat esse, non quod non significet quod quid est, sed vt per illud præteritum [erat] de-
notetur esse coæuiternitatẽ definitionis & conuertibilitatẽ cũ re definita: nam quod erat cum aliquo,
est illi coæuiternum. Hæc in septimo libro Metaphysicę.

¶ DE TERMINO.

27 Dicendum autem quid terminus, quid proprium, quid genus, quid

A accidens: est itaq; terminus quidẽ, oratio quod quid erat esse significãs.

Cum accepisset problemata & propositiones esse numero æqualia, & substãtia eadẽ, & hoc ex eo quia p̄dicata, quæ quærũtur sunt quatuor, nũc exponit illa p̄dicata, quid vnumquodque sit. ¶ Alexãder autem vult, ꝙ cum Aristoteles demonstrasset quatuor esse problematum species, & enumerasset quę sint, nũc proponit dicere de vnoquoque eorũ quid est. Sed hoc qđ Alexãder dicit, nõ videtur bene dictũ, quoniam problema de genere nõ est genus, nec problema de definitione est definitio, igitur nõ recte Alexander continuãdo dicit, nũc Aristotelẽ velle declarare quid sit vnũquodque problema: sed quid sit quæsitum problematicum, quod Aristoteles superius dixit parte illa: [nemo autem nos opinetur] fortasse Alexander, per problema intellexit quæsitũ problematum, quod prædicatũ est p̄positionis problematicæ, vt superius dixit ipsemet Alexander: proponit igitur intentionem, & dicit, Dicendũ autem quid terminus, quid proprium, quid genus, quid accidens. proposita intentione exequitur, & definit terminũ, & dicit. [Est itaque terminus quidẽ oratio, quod quid erat esse significãs.] ¶ Asignat autem causam Alexãder, cur prius de termino sermonẽ fecit: & ait hoc esse factum, quia terminus perfectior est cæteris, cũ cætera alia contineat. Nã & genus, & propriũ, & accidens in ipso B termino continentur. ¶ Amplius, Alexander dicit definitionem à similitudine terminorum agrorũ dici terminum, quibus agri separantur. Et hoc quod Alexander dicit, est scite dictum, quoniam sicut agri terminus est ille citra quẽ nõ est stare, quoniã dominus agri de proprio perderet: nec vltra, quoniam dominus agri acciperet de alieno: ita definitio non p̄termittit aliquid de essentia definiti, quoniã nõ cõpeteret soli definito: nec accipit aliquid extra essentiã definiti, quia nõ cõpeteret omni: recte igitur vt Alexander inquit, definitio propter hãc similitudinẽ terminus dicitur. ¶ Dubitatur insuper contra id, quod Alexand. dixit. Ait enim Aristotelẽ ideo prius de definitione sermonem fecisse, quia est perfectior, cum contineat cętera. Contra, quoniã pari ratione in processu debuisset agere prius de definitione, q̃ de cæteris. At in processu contra facit. prius enim de accidente lib. 2. deinde libro 3. de annexo accidenti. deinde lib. 4. de genere. deinde lib. 5. de proprio, at vltimo lib. 6. de definitione.

¶ Quidam dixerunt Aristo. prius egisse de definitione, quo ad intentionem, quoniã videtur definitio finis cæterorũ, at finis primus intentione est. At de cæteris in executione secus agit. Quod (vt mihi videtur) commentũ est, quoniã Aristoteles in præsenti textu proponit prius dicere de termino: & recte, quia est finis cæteris perfectior. & statim exequẽdo quę proposuit, prius de definitiõe agit, q̃ de cęteris prædicatis. propterea mihi videtur Aristo. hic egisse prius de termino, quoniã definiendo alia C prædicata vtitur definitione, qua vti non posset, nisi terminũ prædefinisset. ¶ Sed adhuc dubitatur, quoniã nõ videtur ꝙ definitio siue terminus possit definiri: quoniã si definiretur, aut procederetur in infinitũ, aut esset deuenire ad definitionem, quæ seipsam definiret, quod videtur absurdũ. ¶ Alexander concedit terminũ definiri per definitionem ab Aristotele hic asignatam, & talẽ non vlterius per aliam definiri: quoniã hæc definitio, quæ termini est, videtur omniũ definitionũ, etiam suimet. & cũ dicis, tunc definitio definiret se, dicerem, hoc nõ esse impossibile per accidẽs: quoniam hęc definitio, quæ asignatur hic, definit definitionem per se in cõmuni, & definiendo per se definitionẽ in cõmuni, per accidẽs definit seipsam, quoniam & ipsa est vna definitionũ. ¶ Quod vero ad verba attinet, Arist. cũ dicit: terminũ esse orationem, quæ significat quod quid erat esse, per quod quid erat esse, nõ intelligit, vt Alexander inquit, pro esse hoc huic inesse, quod est propositionis significatũ: sed incomplexe accepit pro essentia, vt sit sensus, definitionem esse orationem quę significat definiti essentiam, ac quiditatem qua res est. quod & Auerroes in huius loci paraphrasi exposuit. verbum autem [erat] quod græce est, ἦν, vt Alexan. exponit pro est Aristo. accepit. est enim hic vsus familiaris Aristotel. qui persæpe cum dicit, hoc erat, intelligit pro est. vt si quis dixerit, quis erat, qui ianuam pulsat, tantum vult dicere, vt si dicat, quis est, qui ianuam pulsat. Sed dubitatur, quoniam si erat, pro est Ari- D stoteles sumit, tunc esset sensus, terminus est oratio quod quid est esse significans: modo si ponitur esse: superfluit dicere est: vel si ponitur est, superfluit dicere esse. Hoc argumento & Antisthenes primo, deinde Stoici putauerunt illud verbum erat, cum pro est intelligitur, esse superfluum. Alexander autem defendit Aristotelem & asserit tale verbum non esse superfluum, quoniam genus significet quid est, non tamen quod quid erat esse. ad hoc enim vt aliquid significet quod quid erat esse requiritur vt conuertatur & sit quasi coæuum ei, cuius est: at genus non conuertitur cum specie, & licet propriũ cõuertatur, non significat quid eius cuius est propriũ. verũ de his superius.

28 Assignatur autem aut oratio pro nomine, aut oratio pro oratione. Possibile enim est, & eorũ quę sub oratiõe significãtur, quædã definiri

Cum descripsisset terminum, nunc vt Alex. dicit. Aristo. declarat, quot modis definitio asignetur & quot sint ea, pro quibus asignatur. & dicit, [Asignatur autẽ, aut oratio] hoc est definitio, quæ est oratio imperfecta pro nomine. verbi gratia, pro hoc nomine homo asignatur hæc oratio imperfecta, quæ est hominis definitio, videlicet, animal rationale [aut] asignatur [oratio] hoc est definitio

pro oratione. verbi gratia, pro hac oratione imperfecta, animal gressibile, assignamus definitionem di E centes animal gressibile esse substātiam animatā sensitiuam super terrā aptum ambulare: per quæ aliquī acceperūt duplicē esse definitionem: aliā, quæ assignatur de nomine: aliam, quæ assignatur de oratione. quod probat, & dicit, [Possibile enim est, & eorū, quæ sub oratione significātur] veluti sunt ea, quibus nō est vnum nomē impositum. vt Alexan. exponit. verbi causa, animal gressibile, animal volatile, animal aquatile. [quædā definiri] quod Auerroes trifariam esse posse asserit, aut cū oratio gerit vicē nominis, & sic pro hac oratione quæ est eclipsis lunæ, assignatur hæc definitio, quod sit luminis priuatio obiectu terræ: aut cum oratio gerit vicem descriptionis, & sic ꝓ hac oratione sciētiæ receptiuū, assignamus hāc, videlicet animal rationale: aut cū oratio gerit vicē definitionis, & sic pro hac oratione, quæ est ebullitio sanguinis circa cor assignatur hæc, quæ est appetitio vīdictæ propter paruipēsionem. Assignatur enim definitio de definitione: cum definitum habet diuersas definitiones ex diuersis causis constitutas. Hæc autem non sunt à mente Alexandri aliena.

29 Quicunque autem quolibet modo nomine assignationem faciunt: manifestum, quoniam non assignant ii rei definitionem, eo quod omnis definitio oratio quædam est. F

Sed dubitaret iunior, vtrum sicut definitio assignari possit de nomine, & de oratione, ita cōtra nomen assignari possit de nomine & de oratione, quasi respondens dicit, [Quicunq; autem quolibet modo nomine assignationem faciūt quolibet modo] hoc est, siue de nomine, siue de oratiōe. [Manifestum, quoniā non assignāt ij rei definitionem] nec nomen de nomine, nec nomen de oratione assignādo, cuius causam repetit, & dicit, [eo ꝙ omnis definitio oratio quædā est,] nō perfecta ex nomine & verbo, sed ex nomine, & nomine cōstituta: quare qui oratiōi de bello troiano hoc nomē ilias assignat, nō definitionē assignat: & qui Alexādro pelleum, minime definitionem assignabit. oportet igitur qui definitionem assignat, aut orationem de nomine, aut orationem de oratiōe assignare. At cum de nomine nomen assignatur, interpretatio, vel per notius expositio dicenda est.

30 Accommodatum tamen termino, & huiusmodi ponendum est, vt quoniam honestū est decens. Similiter autē, & vtrū idem sensus & disciplina, vel diuersum sit. Etenim circa definitiones vtrū idē aut diuersum plurima fit immoratio. Simpliciter itaque accōmodata termino omnia G dicātur, quę sub eadē methodo cum definitionibus sunt. Quod autē omnia, quæ nunc dicta sunt, huiusmodi sint, manifestum ex his. Potentes enim quod idem, & quod diuersū disputare, eodem modo, & ad definitiones argumentari facile poterimus, nā ostendentes, quoniā nō est idē, interimentes erimus definitionem, nō tamen cōuertitur, quod nūc dictū est. non enim sufficiens est ad astruendum definitionem ostendere idem esse: attamen ad destruendum sufficiens est ostendere, quoniam non idem est.

Sed contra dubitabis: quoniam nos assignamus pro bono vtile, pro iusto æquale, pro honesto decēs, & nō assignamus hæc de illis vel pro illis, nisi quatenus nobis manifestāt ea, igitur sunt definitiones: quare nomina tanquam definitiones de nominibus assignari possunt. Respondet Arist. hæc reduci ad definitiones, quatenus cōtinentur sub hoc prædicato idem est enim vtile, quod bonum: ideo H exponendo bonum ponimus vtile: æquale etiam est idem quod iustum, & propterea pro iusto ponimus æquale: decens quoque idem quod honestum, & propterea pro honesto decens assignamus, non tanquam definitionem, sed tanquam annexum definitioni. Cum enim hoc prædicatum idem, annexum definitioni sit, & hæc sub hoc prædicato itidem contineantur, non definitiones, sed annexa problemati de definitione sunt dicenda. vnde dicit, licet nomen quod pro nomine aliquando ponitur, non sit dicenda definitio, [horicum tamen] hoc est accommodatum vel annexum termino, siue definitiuum [& huiusmodi] nomen pro nomine [ponendum est, vt quoniam honestum est decēs,] nam decens cōtinetur sub hoc prædicato idem, quod est annexum definitioni. Est enim decēs idem quod honestum, & quidē notius, igitur est annexum definitioni: & propterea fieri potest ꝓblema, vtrum decēs sit idē quod honestū vel nō, & erit problema de eodem annexum problemati de definitione. [Similiter autē & vtrum idem sensus & disciplina, vel diuersum sit,] & erit etiā problema de eodē, per quæ vult habere talē cōclusionem, quod quādocunq; fit problema per idē vel diuersum,

A vt vtrum decens ſit idē quod honeſtum, & vtrum diſciplina ſit ſenſus, vel ſit diuerſum. tale problema
eſt reducēdum ad ꝑdicatū definitiuum, & ſic nomē pro nomine aſsignari poteſt, nō vt definitio, ſed
vt reducibile ad prædicatum quod eſt definitio. Deinde probat hāc communionem hoc mō, ſi circa
finitionē ſit plurima immoratio, vtrū definitio ſit idē aut diuerſum ab eo de quo aſsignatur, nō eſt ꝓ-
pter aliud, niſi quia problema de eodē & diuerſo, & problema de definitiōe, ſunt annexa ſub eadē me-
thodo: tūc addo minorē, ſed circa definitionē ſit plurima immoratio, vtrū definitio ſit idē, aut nō cum
ſuo definito: igitur nō erit talis immoratio propter aliud, niſi quia problema de definitione, & proble-
ma de eodē, ſunt annexa, ac ſub eadē methodo cōtenta. tangit minorē, & dicit, [Etenim circa defini-
tiones vtrum idē aut diuerſum] ſint cum eis quorū aſsignātur, [plurima ſit immoratio,] hæc eſt mi-
nor. tunc quaſi aſsignat cōmunionem, & dicit, [Simpliciter itaq; accōmodata termino omnia] ſcili-
cet hæc problemata de eodē [dicātur, quæ ſub eadem methodo cum definitionibus ſunt,] quaſi di-
cat, problemata igitur de eodē, & problemata de definitione dicātur annexa, & ſub eadē methodo cō
tenta, quæ eſt cōcluſio. Deinde probat cōmunionē ex vſu diſputādi, & dicit, [Quod aūt omnia quæ
dicta ſunt] ſcilicet problemata de definitiōe, & problemata de eodē [huiuſmodi ſint] cōnexa videli-
cet ſub eadē methodo. [manifeſtū eſt ex his,] quæ videlicet ſunt in vſu diſputandi, & exponit ea. &
B dicit, [Potētes enim ꝙ idē & diuerſum diſputare,] hoc eſt habētes loca quibus poterimus diſputare,
vtrū aliquid ſit idē vel diuerſum alicui, [eodē modo] ac eiſdē locis [& ad definitiones argumētari fa-
cile poterimus,] quod exponit, & dicit, [Nā oſtēdentes, quoniā] definitio [nō eſt idem] ei, de quo aſ-
ſignata eſt, [interimētes erimus definitionē.] ergo problemata de eodē cōnexa ſunt ſub eadē metho-
do cū problematibus de definitione, quoniā eiſdem locis deſtruuntur hæc & illa problemata. ❡ Sed
dubitabis vtrum eiſdē locis cōſtruātur hæc & illa problemata, quēadmodum eiſdē locis deſtruuntur:
remouēdo talē dubitationē reſpōdet, [nō tamen cōuertitur, quod nunc dictum eſt, nō enim ſufficiēs
ad aſtruēdum definitionē] de re cuius aſsignatur, [oſtēdere idē eſſe] cū ea re, [ſed] ſolū [ad deſtruen
dum ſufficiēs eſt oſtendere, quoniā non idē eſt,] quare problemata de eodē, & problemata de defini-
tione cōnexa ſunt ſub eadē methodo, ſaltem quia eiſdē locis poteſt deſtrui problema de eodē, & pro-
blema de definitione. Quod vero ad rationē attinet, animaduertēdum (vt ex verbis Alex. colligitur)
idē eſſe ſuperius ad definitionem, quoniā omnis definitio eſt idē, & nō omne idem eſt definitio: & ꝓ-
pterea quibus locis cōſtruitur definitio, cōſtruitur idem, quoniā à parte in modo ad totū valet argumē
tū: quibus vero deſtruitur idē, deſtruitur definitio, quoniā à toto in modo ad partem deſtructiuē eſt lo
C cus dialecticus. Recte igitur dictū eſt, poſſe nomē ꝓ nomine aſsignari, quoniā nomē quod aſsignatur
eſt notius, & idē, non tamē erit definitio, ſed definitioni annexū ſub eadem methodo. Et de definitio-
ne hæc pauca Ariſto. dixit: nam vt Alexāder inquit, in poſterioribus & in metaphyſicis diligētius. ſuf-
ficit enim ad præſentem doctrinam hæc de definitione eſſe dicta.

❡ DE PROPRIO.

31 Proprium autem eſt, quod non indicat quod quid erat eſſe: ſoli aūt
ineſt, & conuerſim prædicatur de re. vt proprium eſt hominis, grāmati
ceſeſſe ſuſceptiuum, nam ſi homo eſt, grammaticesſuſceptiuum eſt: & ſi
grammatices ſuſceptiuum eſt, homo eſt.

Nunc tranſit ad propriū, eſt enim poſt definitionē iure de ipſo diſſerendū, antequā de genere. pri-
mo, quia definitio plus cum proprio quàm cū genere cōuenit. primo quidē nomine, quoniā & termi-
nus, & propriū, vtrunq; nomine propriū dicitur, deinde definitio cum proprio cōuenit in genere prę-
dicationis, vtrunq; enim cōuerſim prædicatur. Secūdo vero re, nam propriū fluit ex definitione, non
D autē genus. Tertio deniq;, in modo eſſendi, quoniā vtrunq; ineſt rei omni, ſoli, & ſemper. Quare cum
de termino dixiſſet, nūc de proprio affert. Verū animaduerſione dignū, proprium bifariam cōſiderari
poſſe, vno mō quātum ad quid nō eſt, alio modo quātum ad quid eſt: & quia ꝓprium nec eſt termi-
nus, nec genus, ideo definiendo ipſum quātum ad quid nō eſt, dicit. [Proprium aūt eſt, quod non in-
dicat quod quid erat eſſe,] per quā deſcriptionem habes quid nō eſt proprium, quoniā neque defini-
tio neq; genus: nam definitio eſt oratio, quę indicat quod quid erat eſſe: genus aūt prędicatum, quod
ſignificat eſſe. At proprium prædicatum eſt, quod non indicat eſſe rei, neque quod quid erat eſſe. Dif-
fert etiam à definitione, (vt Alexander inquit) quoniam definitio oratio eſt: at proprium non eſt
oratio. Deinde aſsignat quid eſt, & dicit. [Soli autem ineſt, & cōuerſim prædicatur de re,] & Alexan-
der per [ſoli] intelligit omni: & per conuerſim prædicari intelligit hoc modo, quod de quo omni
propriū prædicatur, ipſum ecōuerſo de omni proprio prædicetur: & ſic intelligit ſemper. erit igitur ſē
ſus, proprium eſt prædicatū cōuertibiliter de omni eo, cui ineſt. illa particula prædicatum ponitur lo-
co generis, nā omne proprium eſt prædicatū, & nō conuertitur. Secūdo dicitur cōuertibiliter ad diffe
rētiam generis & accidētis, quæ nō prædicātur cōuertibiliter. Tertio dicitur de eo, cui ineſt, ad diffe-
rentiam termini & generis, quæ nō inſunt, hoc eſt nō inhęrēt. Ariſt. enim per [ineſt] inhęret, intelli-

git,quod proprio & accidēti cōpetit. ¶ Animaduerte tamen, vt Alex. ſinuit propria quædam eſſe per E modum potentiæ, vt riſibile, & grāmaticę capax: & hoc pacto, vt arbitror, propria ſunt de ſecūda ſpē qualitatis, quædā ſunt per modū diſpoſitionis vt ridere, & grāmatica vti. & hoc pacto ſunt de prima vel de tertia ſpecie qualitatis, deinde Ariſto. definitionem per exemplū exponit, & dicit. [vt proprium eſt homini grāmatices eſſe ſuſceptiuum. nam ſi homo eſt, grāmatices ſuſceptiuus eſt, &] ecōuerſo [ſi grāmatices ſuſceptiuus eſt, homo eſt.] ¶ Sed occurret fortaſſe quiſpiā, quoniā ſi propriū prædicatur de ſpecie cōuerſim, tūc de ſpecie proprium, & de proprio ſpecies prædicaretur. quod falſum eſt: non enim ſpecies prædicatum eſt. Dixerūt nōnulli per cōuerſim prædicari Ariſt. intellexiſſe proprium & ſpeciem nō ſe excedere. alij intellexerūt proprium cōuerſim prædicari de ſpecie, ſecūdum continentiam: quoniā ſi eſt propriū, eſt ſpecies, & econuerſo. Melius aūt dico ſpeciem prædicari, & eſſe prædicatū de proprio ſecūdum rationem analyticā, prædicatur enim propriū de ſpecie per ſe ſecūdo modo dicēdi per ſe, ſpecies vero de proprio primo modo dicendi per ſe, nō aūt ſecūdū rationem dialecticā: nam propriū eſt problematicū prædicatū de ſpecie, ſpecies autem non de proprio.

32 Nemo enim proprium dicit, quod contingit alii ineſſe, vt homini dormire, neq; quidem ſi forſitan per aliquod tempus ineſt ſoli. F

Quoniā ex definitione aſsignata de proprio intelligūtur tres cōditiones, quod videlicet proprium inſit omni ſoli & ſemper: nam ex ea particula quæ eſt ſoli, intelligit omni, & ſoli: ex ea particula quæ eſt conuerſim prædicari, intelligit ſemper: propterea cum expoſuit illam particulam, quæ eſt omni ineſſe, & ſoli per exemplum, nunc probat hanc particulam ſoli ineſſe, & hanc particulam ſemper ineſſe per conſenſum hominum, qui de proprio ipſo verba fecerunt, & dicit, [Nemo enim proprium dicit, quando contingit alij ineſſe, vt homini dormire] igitur per communem hominum conſenſum patet proprium ineſſe ſoli, & non alij. Deinde probat ſecundam, & dicit, [Neque quidem ſi forſitan per aliquod tēpus ineſt ſoli.] igitur per cōſenſum hominū oportet, vt inſit ſemper.

33 Si autem forte dicatur aliquod talium proprium, non ſimpliciter, ſed aliquando, vel ad aliquid proprium dicetur. Nam ex dextris quidē eſſe, aliquando proprium eſt. Bipes autem ad aliquid proprium eſt dictum, vt homini ad equum, & ad canem. Quod autem eorum quæ contingunt alii ineſſe, nullum conuerſim prædicetur, manifeſtum eſt. non enim neceſſarium eſt, ſi aliquid dormit, hominem eſſe. G

Sed occurret aliquis, nā cōſuetudo loquēdi dat, vt quędam propria dicātur, quæ nō ſemper inſunt, & etiā quædam quæ nō ſoli. Reſpōdet, & dicit, [Si autem forte dicatur aliquid taliū proprium] videlicet quod nō ſemper, nec ſoli ineſt, reſpōdet tale eſſe dicēdum, aut ſecūdum quid tēporis, aut ſecundū quid relationis. & hoc exponit, & dicit, [ſed aliquādo dicetur propriū] hoc eſt ſecūdum quid tēporis, [vel ad aliquid] hoc eſt vel ſecundum quid relationis: hæc exponit exēplis, & dicit, [Nam ex dextris quidē eſſe, aliquādo propriū eſt] videlicet cum homo magiſtratū agit, tūc enim ſedēdo, & ambulādo ex dextris eſſe debet, nō autē alio tēpore hoc inerit. [Bipes autē ad aliquid propriū eſt dictum,] quoniam ſecūdum quid relationis [vt homini] propriū eſt eſſe bipedē, nō ſimpliciter, ſed ratione habita [ad equū, & ad canē,] qui quadrupedes ſunt, nō autē cōparatiōe ad aues. Vltimo oſtēdit alterā particulā per alteram, hoc eſt quod propriū inſit ſoli & nō alii, quia prædicatur cōuerſim, & dicit, [Quod autē eorum quæ cōtingūt alij ineſſe, nullum cōuerſim prædicetur, manifeſtū eſt,] exēplo. [non enim neceſſarium eſt, ſi aliquid dormit, hominem eſſe.] quare cum proprium conuerſim prædicetur, oportet, vt inſit ſoli. Hæc de proprij definitione.

¶ DE GENERE.

39 Genus autem eſt, quod de pluribus, & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt, prædicatur. H

Nūc de genere, & quidem prius quàm de accidēte, quoniā genus cum definitione magis cōuenit, & dicit, [Genus autem eſt quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt, prædicatur. ¶ Sed dices ſi prædicatur de differētibus ſpeciebus, igitur de pluribus, quare ſuperfluit dicere de pluribus: propterea verbū, &, tenetur expoſitiue, videlicet pro, id eſt, vt ſit ſenſus, de pluribus, hoc eſt, de differentibus ſpecie: & ſic nō ſuperfluit, quoniā alterū alterius eſt expoſitiuū. ¶ Eſt autē bona hæc definitio, quoniā vt Porphyrius, & Alexan. expoſuerūt, per illam particulā differentibus ſpecie, differt genus à ſpecie ſpecialiſsima, quæ ſolū de differētibus numero prædicatur: per illā vero, in eo quod quid eſt, genus differt à proprio, & ea differentia ab accidente, & à diffinitione. proprium enim & accidēs & differētia in quale prædicatur, definitio autē partim in quid, partim in quale, quoniā conſtat ex ge-

A nere, quod prædicatur in quid: & ex differentia, quæ prædicatur in quale. Differt etiã à definitione, quoniam definitio prædicatur in eo quod eſt quod quid erat eſſe, hoc eſt coæue, & conuertibiliter de re, cuius eſt: at genus non prædicatur conuertibiliter.

35 In eo quod quid eſt prædicari ea dicantur, quęcunq; conuenit eos, qui interrogati ſunt, reddere quid eſt quod propoſitum eſt: quemadmodũ de homine conuenit eos, qui interrogati ſunt, quid id eſt, quod propoſitum eſt, dicere, quoniam animal.

Nũc probat alteram particulã, quæ ponebatur in definitione generis, videlicet quod genus prædicetur in quid: & ſyllogiſmus eſt, quæ reſpõdẽtur ad interrogationẽ factam per quid, in quid prædicãtur: genus reſpõdetur ad interrogationẽ factam per quid: igitur genus in quid prædicatur. De ratione primo tãgit maiorẽ, & dicit. [In eo quod quid eſt prædicari ea dicãtur.] hoc eſt dici cõſueuerunt, & nũc ſecũdum cõſuetudinẽ dicãtur, [quæcũq; cõuenit eos, qui interrogati ſunt, reddere quid eſt, quod
B propoſitũ eſt.] per quæ vult habere maiorẽ, videlicet quæ reſpõdentur ad interrogationẽ factam per quid, in quid prædicãtur: quam maiorẽ nõ probat, ſed ſumit tanquam cõceſſam ab omnibus, qui loquuntur de prædicatis. ex vſu enim loquẽtium hæc maior perſpicua eſt. Deinde tãgit minorẽ in exẽplo, & dicit, [quẽadmodum de homine cõuenit eos, qui interrogati ſunt, quid id eſt, quod propoſitũ eſt dicere] ſubaudi de homine, & reſpõdetur [quoniã] eſt [animal.] & ſic animal quod eſt genus prædicatur in quid de homine, & color in quid de albedine, & quãtitas in quid de linea & ſuperficie: qua re patet genus reſpõderi ad interrogationẽ factam per quid, & ita genus in quid prædicatur. Hæc ratio ex vſu loquẽtium à poſteriori eſt, ratio vero à priori in metaphyſica perquiratur.

36 *Generi autem accommodatum eſt & hoc, vtrum in eodem genere aliud cum alio, an in altero ſit, nam & huiuſmodi ſub eadem metho ** γενικὸν generale generi annexum.*
do cadit cum genere. Diſputantes enim quod animal genus hominis, ſimiliter & bouis ſit, diſputantes erimus, quoniam hęc in eodẽ ſunt genere. Sin autem alterius quidẽ oſtẽderimus quod genus ſit, alterius autẽ
C quod nõ ſit, diſputãtes erimus, quoniã non id eodẽ genere hæc ſunt.

Animaduerſione dignũ, quod quẽadmodum cõtigit quæri de aliquo vtrum ſit genus reſpectu aliquorũ, verbi cauſa, vtrũ animal ſit genus hominis & bouis vel nõ, aut vtrum animal ſit genus hominis & lapidis, an non, & tunc eſt problema de genere: ita cõtingit quæri de aliquibus, vtrũ illa ſint ſub eodẽ genere, verbi cauſa, vtrum homo & bos ſint ſub eodẽ genere, vel vtrũ homo & lapis ſint ſub eodẽ genere, an nõ. Poſſet igitur eſſe dubium, vtrũ problema iſtud, cũ quæritur de aliquibus vtrum ſint ſub eodem genere an nõ, ſit problema de genere, vel nõ: & reſpondet quod nõ eſt problema de genere, ſed annexũ cum problematibus de genere, quoniã ſub eadem methodo, cum problematibus de genere continetur, & eiſdẽ locis terminatur, aut cõſtruitur, aut deſtruitur, quibus & problema de genere cõſtruitur, vel deſtruitur. dicit γενικὸν hoc eſt [generi accõmodatum eſt & hoc] problema, videlicet [vtrũ in eodem genere aliud cum alio,] vt homo cũ boue. [an in altero ſit] & reddit cauſam, & dicit, [nam & huiuſmodi] problema ſub eadẽ methodo cadit cũ genere. quod probat rurſum, & dicit, [Diſputãtes enim quod animal genus hominis, ſimiliter & bouis ſit.] & ad partem affirmatiuã problema terminauerimus [diſputãtes erimus,] & terminãtes ad partẽ affirmatiuam, [quoniã hæc] ſcilicet hõ
D & bos [in eodẽ ſunt genere. Sin autem oſtẽderimus, quod alterius ſit genus] homo à lapide, [alterius autẽ quod nõ ſit] videlicet homo à boue [diſputãtes erimus, quoniã non in eodem genere hæc ſunt,] vel quoniã in eodem genere hæc ſunt. Quare cum eiſdẽ locis, & cõſiderationibus terminetur vnum & alterũ, hæc cõnexa ſub eadem methodo ſunt. ¶ Sed quæres, iſtud quæſitũ, vtrũ homo ſit animal, an non, & illud, vtrũ genus prædicetur de ſpeciebus, an nõ, quod quæſitũ eſt, vtrum problema de genere, vel de proprio, vel aliquod tale? ¶ Dicendum quod talia quæſita pro ſe ſunt analytica, quoniam in nullo taliũ quæritur de aliquo prędicatorum, nec de annexo alicui eorum: per accidẽs autẽ poſſunt cõtineri ſub illis, quoniã poſſum probare hominẽ eſſe animal, quoniã animal eſt genus hominis, vt p loca de genere patet: ſimili ratione & de cæteris. omnia enim per accidẽs problemata topica dici poſſunt, ſi aut reduci ad ea poterunt, aut terminari poterunt eiſdẽ locis, & cõſiderationibus: quoniã (vt dictum fuit) topica eſt cõmunis omnibus ſciẽtijs per applicationẽ, per ſe tamẽ problema topicum eſt in quo quæritur de aliquo illorũ quatuor, aut de aliquo annexo alicui eorum: veluti ſunt hæc, vtrũ animal ſit hominis & bouis genus, an non: & illud, vtrum diſciplinæ capax ſit propriũ hominis: rurſum vtrũ album ſit accidẽs cigno. Amplius vtrũ animal rationale eſt hominis terminus, præterea vtrum homo & bos ſub eodẽ genere ſint, & de cæteris id genus: hæc enim per ſe, & directe per conſideratio

nes,& loca topica construuntur,aut destruuntur. Quæcunque vero per reductionem , per talia loca E terminantur,per accidens problemata topica dicuntur.

¶DE ACCIDENTE.

37 Accidens autem est,quod quidem nihil horum est,neq; terminus, neque proprium,neque genus,inest autem rei.

Cum dixisset de genere,núc transit ad dicédum de accidéte,& primo ponit duas definitiones de accidéte,deinde cóparat illas definitiones adinuicē.Est autē prima accidétis definitio, quæ demonstrat accidés (vt Alexan.inquit) & cæterorú prædicatorum,quæ dixerat,negatione: quoniam quod quidē inest rei secúdum nullum prædictorú modorum,hoc accidés est.Secunda vero demóstrat accidens ab ipsa accidétis natura:nam quod cótingit eidem inesse,& non inesse,accidés est secúdum accidentis naturá.& de prima dicit,[Accidés autem est,quod quidē nihil horú] prædicatorum quę dicta sunt.[est,inest autē rei,] & addit hoc verbum [inest autem rei,]quoniá non sequitur,accidens nó est aliquod eorum,quæ dicta sunt,igitur aliquid est.nó enim ex negatiua sequitur affirmatiua, nisi per constantiam subiecti,vt dicitur libro de interpretatione.

38 Et quod contingit inesse cuius vni & eidem,& non inesse,vt sede F re contingit inesse alicui eidé,& non inesse.Similiter autem & albú.ná & idem nihil prohibet quádoq; albú,quádoq; non album esse.

Hæc est secúda definitio accidétis,quæ demonstrat accidens (vt Alexá.inquit) ab ipsa accidétis natura:nam quod cótingit eidem inesse,& non inesse,accidés est secúdum accidētis naturá, & dicit, [Et quod contingit inesse cuius] rei [vni & eidē,& non inesse] subaudi præter subiecti corruptionē, hoc supple accidens est ab ipsa accidentis natura.Quá definitionem exponit per exépla,& dicit, [vt sedere contingit inesse alicui eidē,& nó inesse] præter subiecti illius corruptionē.[Similiter autem & album] accides est, [nam & idē nihil prohibet quádoq; album,quádoq; non album esse] præter sui corruptionē.& dixit, [nihil prohibet] quoniá necessitate materiæ aliquod subiectú necessario habet accidés,vt coruus nigredinem,& cignus albedinē.verum nihil prohibet coruum,qua coruus subiectú est nigredinis,nó esse nigrum,& cignú non esse album:quoniá gratia formæ coruus sine nigredine,& cignus sine albedine esse potest.nó sic subiectum potest esse sine proprio,nó enim ratione formæ pōt subiectum esse siue suo proprio,cum proprium essentialiter formam consequatur in subiecto.

39 Est autem accidentis definitionum secunda melior: nam cum dici G tur prima,necessarium est,si debet quis intelligere,præscire quid est terminus,& genus,& proprium.Secunda autem perfecta est ad cognoscédum (quid est quod dicitur) per se.

Núc comparat has descriptiones accidétis adinuicē,& vult quod secunda accidentis definitio,sit sufficientior,quoniam se sola sufficit accidés explicare.Prima vero cum sit priuatoria,& priuatio intelligitur per habitum,eget cognitione cæterorú.dicit, [Est autē accidétis definitionum secúda melior, nam cú dicitur] de ipso accidēte definitio [prima,necessarium est,si debet quis intelligere] eam, [præscire quid est terminus,&] quid est [genus,&] quid est [propriú,] nó enī potest priuatio intelligi nisi intelligatur habitus cuius fuerit priuatio.Quare prima definitio erit imperfecta. [secunda autē perfecta est ad cognoscendú, quid est quod dicitur] scilicet ipsum accidés,quod dicitur esse cótingés inesse,& abesse.dico est perfecta,quoniá [per se] sine alicuius alterius cognitione declarat accidentis naturam.Cum enim nó detur per priuationem sed per habitú se sola sufficit demonstrare accidétis naturam.¶Sed occurres,nam si secúda est perfectior,& sufficiētior,cur Arist.vtranq; accidentis definitionē,& non eam dútaxat,quá præeligit.¶Respódet Alexá.Arist.vtráq; cóplexum esse,vt innueret, H talē definitióis redditionē,quæ fit p negationē fieri aliquádo,& nó esse inutile:vel hoc fecit (vt Alex. inquit) quia de aliquibus terminátur problemata de accidéte,p primá definitionē,de aliquibus per secúdá.¶Secúdo quæret quispiá,si accidés est,quod cótingit inesse alicui,& abesse,túc darētur quędá prædicata,quę nec definitio,nec propriú,neq; genus,nec differétia,nec accidens erút, vt simitas nasi.hæc enim nec accidés,nec genus,nec proprium,nec differētia,nec definitio nasi est.Erit igitur aliquod prędicatú præter hæc,& ita numerus problematum,& propositionum nó erit, vt dictú est. Et propter hoc argumētum,prima definitio videtur melior,quoniá per eam compręhéditur generatim simitas nasi, & omne accidés,nó enim simitas naso propriú est,cum sit aliquis nasus nó simus,vt aquilus.nec est differentia nasi,propter eádem rationē:nec est genus nasi,cum nó prædicetur in quid de naso:nec est nasi definitio,cú non sit quod quid erat esse nasi.¶Respódet tádem Alexá.& probe (vt mihi videtur) quod licet ex parte simitatis,simú non possit inesse & abesse naso,tamē dicitur accidens,quoniá est extra essentiá nasi,& extra omne essentiale naso:nam nasus ea ratiōe qua nasus est,

A nec eſt ſimus, nec aquilus, licet nec ſimum nec aquilũ eſſe poteſt, niſi in naſo. Quare ex parte naſi
ſimũ cõtingit ineſſe, & abeſſe naſo. ¶ Tertio adhuc quæret aliquis de albo, vtrũ ſit accidens niui & ci
gno: & nigrum pici vel coruo. Primo reſpondet. Alex. hic eſſe pro tãto accidentia, pro quãto nõ ſunt
de ſubſtãtia eorum, quibus inſunt. nõ enim ſubſtantia niuis eſt eſſe albam, aut picis eſſe nigrã, ſed hæc
ſequuntur eorũ naturam inſeparabiliter. Et ſi Alexan. per naturam, intelligit materiã eorum: recte di-
cit, hæc enim nõ ſunt de ſubſtantia eorum, quibus inſunt, quoniã ea quibus inſunt, ſecundũ ſubſtãtiã,
hoc eſt ratione formæ, nihil prohibet nõ eſſe talia: nix enim ratione ſuæ formę ſubſtãtialis, qua nix eſt
formaliter nix, nihil prohibet, vt ſit abſque albedine, & pix ratione ſuæ formæ nihil prohibet, vt ſit abſ
que nigredine. ratione tamẽ materiæ qua nix eſt, & pix, inſeparabiliter nix eſt alba, & pix eſt nigra. At
propriũ inſeparabiliter ineſt ratione formę, cum eſſentialiter formã ſequatur. Et quod albũ inſeparabi
liter inſit niui ratione materiæ, & ipſi pici nigrũ, Alexan. declarat ex meteorologicis longa oratione,
quæ cum dicta ſint à nobis in libris meteororũ, bona fronte prætermittimus. ¶ Simili ratione de ma
ſculino, & fœminino dici poteſt: hæc enim inſeparabilia accidẽtia ſunt eis quorum ſunt, non quidem
ratione formæ eorum, ſed ratione materiæ ex qua illa cõſtant. ¶ Adhuc dici poteſt (vt Alexã. inuit)
quod quamuis fieri nõ poſſit, vt hæc inſint, & nõ inſit ijs quorum ſunt, hæc tamen eadẽ ſecũdum ſpe
B ciem poſſunt aliquibus alijs ineſſe, & non ineſſe. quæ vero ſic ſe habẽt, accidẽtia ſunt. non enim pro-
pria poſſunt alijs ineſſe, & nõ ineſſe, ſed ſolis ijs, quibus inſunt, neceſſario inſunt, & nullis alijs. Et licet
Alexan. diſputet hanc ſolutionem, volo hæc ſufficere, quæ diximus.

40 Annectantur autem accidenti, & quæ ad ſeinuicem ſunt compara
tiones quolibet modo ab accidente dictæ, vt vtrum honeſtum, an quod
confert, expetibilius. Et vtrum, quæ eſt ſecundum virtutem, an quæ ſe
cundum voluptatem ſuauior vita, & ſiquid aliud ſimiliter his, dicitur.
In omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidit, quęſtio fit.

Nunc de annexis accidẽti differit, eſt enim annexũ accidẽti, id omne, quod eiſdẽ locis ac cõſidera
tionibus cõſtruitur, vel deſtruitur de eo, de quo quæritur, quibus & ipſum accidẽs conſtruitur vel de-
ſtruitur de eo, de quo quęritur, & vult annexa eſſe prędicata quæ quęrũtur de aliquibus ſecũdum cõ-
parationẽ, quę fit per magis & minus. & dicit, [Annectũtur autem accidenti, & quę adinuicem ſunt
comparatiões quolibet modo ab accidẽte dictæ] hoc eſt quęcũq; prædicata per comparationẽ quo-
uis modo dictã quęrũtur de aliquo ſubiecto. & hoc per exẽpla exponit, & dicit, [Vt vtrum honeſtum
C an quod cõfert ſit expetibilius.] iſtud enim prędicatũ, quod quęritur de illis ſubiectis, videlicet hone-
ſto & vtili, annexũ accidẽti eſt, quoniã ſenſus eſt, vtrum hoc prędicatũ expetibile magis inſit ei ſubie-
cto, quod eſt honeſtũ, an ei ſubiecto, quod eſt vtile. Ecce, quod accidẽs illis vtriſq; ſupponitur, & quę-
ritur cui magis inſit. Quare annexũ accidẽti eſt, deinde affert ſecũdum exemplũ, & dicit, [Et vtrum
vita quæ eſt ſecũdum virtutem, an] vita [quæ eſt ſecũdum voluptatem ſuauior] ſit. iſtud enim prędi-
catum ſuaue, quod per comparationẽ quęritur de illis ſubiectis, videlicet de vita ſecũdum virtutem, &
de vita ſecũdum voluptatem, annexũ accidẽti eſt: ſenſus eſt, vtrum hoc prędicatũ ſuaue magis inſit ei
ſubiecto, quod eſt vita ſecũdum virtutes, an ei ſubiecto, quod eſt vita ſecũdum voluptatem. Ecce quod
accidẽs illis vtriſq; ſupponitur, & quærit cui magis, igitur annexum accidẽti eſt, immo eſt ipſum acci-
dens. & dicit nõ modo eſſe ita in talibus, ſed addit, [& ſiquid aliud ſimiliter his dicitur,] etiam anne-
xum accidẽti dicitur. Cuius cauſam reddit, & dicit. [In omnibus enim talibus quęſtio fit prędicatũ]
quod [accidit] vtriq;, [vtri] eorum [magis accidit,] & ſic ſupponitur eſſe accidẽs eorum, & quæri-
tur vtri eorũ magis accidat, quare annexũ accidẽti eſſe videtur. ¶ Quod vero ad verba attinet, dixit
[comparationes quolibet modo ab accidẽte victæ] quoniã (vt Alex. inquit) & bene, comparationes
aut ſunt vnius de duobus, vt ſuauiter viuere vtrũ inſit magis vitæ quę eſt ſecundum virtutem, an vitæ
D quę eſt ſecũdum diuitias. Aut duorum de vno, vt vtrũ principi inſit magis prudentia, an iuſtitia. Aut
duorũ de duobus, vt vtrum ſanitati inſit magis bonũ, quàm ægritudini malum. Quolibet enim mo-
do tales comparationes ab accidẽte dictę, ſunt annexę accidẽti. ¶ Vel fortaſſe intelligit nõ ſolum cõ-
parationes eſſe annexas accidẽti, ſed etiam quolibet modo fiãt, etiam eas, quę nõ fiũt per magis & mi
nus, quales fiũt in cõſilijs, vt vtrum ducẽda ſit vxor, aut nõ, & vtrum procreãdi ſint filij, aut non: hæc
prædicata, ducẽdum, & procreãdum, annexa accidẽtia dicũtur (vt Alexã. exponit) quoniã ſenſus eſt,
vtrum hoc prędicatum ducẽdum inſit vxori, aut nõ. ¶ Sed quæres, quale problema eſt iſtud, vtrũ di-
uitię ſint bonę vel nõ: & iſtud vtrum dij ſint, aut nõ: & iſtud vtrũ anima eſt, aut nõ. ¶ Dicendum, vt
Alex. ſentire videtur, hæc ab aliquibus dici annexa generi, quoniam bonum diuitiarũ genus videtur, &
ens videtur genus deorum, & animę. Alexã. autẽ aſſignat pulchram regulã, quod quęſitũ omne quęri
poteſt, aut abſolute in propoſitione de ineſſe, & ſic omne tale erit quæſitum annexũ accidẽti, vt iſtud
quęſitum, vtrũ diuitiæ ſint bonæ, aut nõ: & illud vtrũ dij ſint, aut nõ: & hoc, vtrum anima eſt, aut nõ:
omnia talia quæſita ſunt annexa accidẽti, quoniam in omnibus his, quæritur vtrũ prędicatũ abſolute

insit subiecto, modo inesse dicit modũ accidentis, & ita talia omnia erunt annexa accidẽti, & per cõ- E sequens istud quæsitum vtrum homo est substẽtia, & vtrum homo est animal, & vtrum homo sit risibilis, & vtrum homo sit animal rationale, vel nõ, omne tale est quæsitum annexum accidenti, quoniam in omni tali quæritur, vtrum prædicatũ inhæret subiecto, quod est proprium accidenti, vel modus se habẽdi illius. nec valet, hoc quæsitũ est annexũ accidẽti, igitur est accidẽs. satis enim est, vt sit accidẽs, vel per modum accidẽtis. Aut quęsitum quęri potest de aliquo subiecto cum determinatiõe aliqua, & tũc quęsitum erit de genere illius determinationis: vt si quęritur vtrũ animal sit genus hominis aut nõ, problema & quæsitũ est de genere. Amplius si quęritur, vtrum risibile sit propriũ homini aut nõ, problema, & quęsitum est de proprio, etiã si quæritur vtrũ animal rationabile sit definitio hominis, aut non, problema est de significatione. Rursum si quæritur vtrũ album sit accidens ligno aut nõ, quæsitum est de accidente. Et si quæritur vtrum album sit genus ligni, aut nõ, quæsitum etiam est de genere, quoniam terminatur destructiue. Hæc ex his, quæ Alex. dixit. verum de his aliter superius diximus: tu vero hæc, & illa considera, & quæ tibi magis placent, teneas.

41 Manifestum est autem ex his, quoniam accidens nihil prohibet & quando, & ad aliquid proprium fieri, vt sedere, cum sit accidens, quãdo F quis solus sedet, tunc aliquando proprium erit. Solo vero sedente, ad nõ sedentes proprium erit: quare & ad aliquid. & aliquando nihil prohibet accidens, proprium fieri, simpliciter tamen proprium non erit.

Ex ijs infert corollarium (vt Alexander deducit) nam cum accidens contingat alicui inesse, & nõ inesse, patet accidẽs quod pluribus inest, vni soli posse inesse, & nulli alteri· quod autẽ est possibile, futurum est aliquãdo, igitur aliquãdo erit accidẽs, quod vni soli inest, & nulli alteri, & sic potest propriũ fieri, vtputa tũc cum alicui inest, & nulli alteri. & dicit, [Manifestũ est autem ex his,] quę dicta sunt de definitione accidẽtis, [quoniam accidẽs nihil prohibet fieri propriũ, & quãdo] scilicet secũdum quid temporis, [& ad aliquid] scilicet secũdum quid relationis [vt sedere, cum sit accidẽs, quãdo quis solus sedet,] & nullus alius, [tũc erit] ipsum sedere proprium illi: cui soli inest [aliquãdo] hoc est secũdum quid temporis. [Solo vero sedẽte] sequitur vt nõ solum sit proprium secũdum quid tẽporis, sed etiam [ad non sedentes proprium erit.] & sequitur, vt fiat proprium secundum quid relationis, quoniam respectu non sedentium, tunc concludit propositum. & dicit, [Quare nihil prohibet accidens, proprium fieri, & ad aliquid] hoc est secundum quid relationis, [& aliquando] hoc est secundum G quid temporis, sedere [tamen] ipsum [simpliciter] ac absolute [proprium non erit.] Hæc de accidente dicta sufficiant.

QVOD CAETERIS PRAEDICATIS ANNEXA DEFINITIO SIT.

42 Non lateat autem nos, quoniam quę ad proprium, & ad genus, & ad accidens omnia dicũtur, & ad definitiones cõuenit dici. Ostendentes enim quoniã nõ soli inest ei, quod est sub definitiõe, (quemadmodũ & in proprio) aut quoniam non genus, quod assignatum est in definitiõe, aut quoniam non inest aliquid eorũ, quæ in definitiõe dicta sunt (quod quidẽ & in accidente dici potest) interimẽtes erimus definitionẽ. Quare secundum prius assignatam rationem omnia erunt quodam modo definitioni accommodanda, quę enumerata sunt.

Cum diuisisset problemata, demonstrassetq; quatuor esse problematũ genera, ac declarasset quid H vnũquodq; eorum sit, quæue sit eorum inuicem differentia, nunc vt Alexan. dicere videtur, vult ostẽdere quæsitum ac problema de definitione annexum esse quæsitis ac problematibus omnibus. videlicet de genere, proprio, & de accidente, saltem destructiue: quoniam quibus locis ac considerationibus vnumquodq; illorum destruitur, eisdẽmet & definitio de eo, de quo assignabatur, destrui potest. per quæ patet error Iuniorum, qui dixerunt Aristo. velle demonstrare ꝙ definitioni annexũ sit vnũquodq; prædicatorum cæterorum: non enim est verum, quoniam non quibus destruitur definitio, & cætera prædicata destruuntur. Sed magis contra, quibus cætera prædicata destruuntur, definitio destruitur, vt Aristo. & Alexãder declarauerunt. vnde dicit. [Non lateat autem nos quoniã quæ ad propriũ, & ad genus, & ad accidens omnia dicuntur] i. quibus locis, & considerationibus destruitur problema de proprio, & problema de genere, & problema de accidente, eisdem conuenit vti ad destruẽdum definitiones. Et hoc declarat exẽplis, & dicit. [Ostendentes enim quoniam nõ soli inest ei quod sub definitione est,] hoc est, quoniam demonstrantes ꝙ definitio non insit soli ei, pro quo assignaba-

A vt definitio, sed alteri ab illo (quemadmodum & in proprio) fit, cum volumus ipsum destruere de eo, cui assignabatur vt proprium, subaudi [interimentes erimus definitionem.] valet enim hoc complexum animal bipes, nō soli homini inest, igitur non est definitio hominis. ¶ Quod vero ad verba attinet, animaduersione dignum (vt Alexan. inquit) quæsitum de proprio destrui bifariam · generatim, per hoc quod non inest, quia valet bipes non inest equo, igitur bipes non est proprium equo, & speciatim per hoc quod non soli & omni inest, quoniam quod non sic inest, non est propriū, vt quoniam album non inest omni, & soli homini, ideo non est homini proprium. & eodem modo definitio destrui potest bifariam. generatim quidem, si ea oratio, quæ pro definitione assignatur, ei non insit, cui assignatur inesse, quoniam valet animal rationale non inest lapidi, igitur non est definitio lapidis, & speciatim, si ea oratio, quæ alicui vt definitio assignatur, non omni & soli inest, quoniam valet animal album non soli & omni homini inest, igitur non est hominis definitio. Hoc idem & de genere declarat, & dicit. [Aut] subaudi interimentes erimus definitionem, si demonstrauerimus, [quoniam] illud [quod in definitione] assignatum est pro genere, [non] est [genus.] verbi causa. assignetur de homine hæc oratio pro definitione, album bipes, in qua pro genere album ponatur, patet quod si demonstrauerimus album non esse genus hominis, demonstratum erit hanc orationem album bipes, non esse hominis definitionem. Potest autem genus destrui (vt Alexan. inquit) bifariam: genera
B tim, si demonstratur non inesse ei, cui assignatur inesse vt genus, vt si demonstratur album non inesse coruo, demonstratum erit album non esse genus corui, quoniam omne genus inest. Et separatim si demonstratur non inesse in substantia eius, cui assignatur inesse vt genus. Hoc enim generi proprium est. verbi gratia, si album homini non insit in substantia, ac in eo quod quid est, sequitur album nō esse genus hominis. Quare dupliciter definitio destrui potest, aut quia illud quod ponitur in ea vt genus eius, de quo assignatur, non inest ei, quod definitur: aut quia non inest ei in substātia, & in eo quod quid. Vtroque enim modo sequitur, vt talis oratio non sit definitio illius, cui assignatur vt definitio, hoc idem demonstrat & de accidente, & dicit, [Aut interimentes erimus definitionem, quoniam nō inest aliquid eorum, quæ in definitione dicta sunt.] Si enim demonstrauerimus, quod album non insit coruo, & quod quadrupes non insit coruo, demonstratum erit quoniam hæc oratio, album quadrupes, non est corui definitio, [quod quidem & in accidente dici potest] cum volumus ipsum destruere. Cum enim assignatur grammaticum accidens ligno, demonstramus ipsum non esse ligni accidens: si demonstratum erit, quoniam grammaticum ligno non inest, tunc concludit communionē quam intendit, & dicit, [Quare secundum prius assignatam rationem.] hoc est secundum hāc exēplarem rationem, quam in omnibus prædicatis deduximus [omnia] quæsita, [quæ enumerata sunt,
C erunt quodam modo accommodanda definitioni,] & cum definitio destruatur his locis ac considerationibus, quibus illa destruuntur, fit vt definitio sit quodam modo annexum omnibus illis, dixit Aristoteles [quodam modo,] quoniam vt Alexander dicit, & Aristoteles exposuit in exemplis, solum destructiue definitio illis annectitur, non autem cōstructiue, vt statim declarabitur. Hæc Aristoteles.

43 Sed non propter hoc vnam in omnibus vniuersalem methodum quærendum. Neque enim facile inuenire hanc est. Et si inueniatur, omnino obscura, & insuauis plane erit ad propositum negocium. propria vero in vnoquoque determinatorum generum assignata methodo, facile ex iis, quę circa vnumquodque propria sunt, decursus propositi fieri potest.

Remouet Arist. hic tacitam dubitationem, quæ secundum Alexā. est, definitio, & cætera prædicata, vt dictum est, sunt inuicem connexa, quoniam eisdem locis & considerationibus connectantur,
D vt visum est, igitur hæc omnia continebuntur sub eadem methodo, & sic omnium erit vna methodus: quod superius esse falsum, ostensum est. Aristoteles ergo, vt solueret hanc dubitationem, addidit hæc esse quodam modo connexa, & ideo non est simpliciter vna omnium methodus, sed quodam modo: nunc igitur hoc declarat, & dicit. [Sed non propter hoc] subaudi, quia hæc sunt quodam modo connexa, vnam vniuersalem methodum in omnibus quęrendum est.] & probat hoc tribus rationibus, primo, quia hæc methodus omnibus communis non facilè inueniri potest, imò (vt Alexā. inquit) nō est possibile vnam omnibus talibus cōmunem inuenire. & dicit, [Neq; enim facile inuenire hāc est.] immo impossibile. cuius causam assignat Alexander (& vt mihi videtur) optimam, quam quoq; & Aristo. innuit, quoniam & si eisdem locis ac considerationibus quibus destruuntur tria illa prædicata, etiam definitio destrui possit, non autem eisdem locis, & considerationibus, quibus illa cōstruuntur, definitio construitur. Qui enim construit accidēs, non propter hoc cōstruit definitionem: & qui construit proprium, non construit definitionem: & qui construit genus, non construit definitionem. igitur hæc nō possunt cōtineri sub vna methodo. Secūdo probat eādem solutionem, quoniā si

inueniretur hæc cõmunis methodus, est omnino obscura, & insuauis, & hoc dicit. [Et iueniatur] hæc E
communis oĩbus methodus. [omnino obscura, & insuauis plane erit ad propositum negocium,] per
quod omnia possint destrui & construi. ❡ Cuius causam perpulchre exponit Alex. quoniam nec de-
structiones illorum sunt vtiles omnino ad destruendum definitionem. primo, quia qui demonstrat in
eo quod quid erat esse æqualiter ac conuersim prædicatur, genus quidem destruit, definitionem autẽ
non destruit. ❡ Amplius, qui demõstrat quoniam est proprium quod accidit alicui, destruit quidem
accidens, non tamen destruit definitionem: adhuc qui demonstrat aliquid prędicari conuersim in eo
quod est quod quid erat esse, destruit proprium, non tamen destruit definitionem. Quare destructio
nes illorum non omnino vtiles sunt ad destruendum definitionem, cum non semper per illorum de-
structionem sequitur destructio definitionis. Et propterea si inueniretur vna communis methodus,
qua destructiue destruerẽtur prædicata illa, & definitio, quia non est manifestum, quando, & quibus
destructionibus illorum definitio destruitur, ideo ad hoc propositum negocium, quod est definitionẽ
destruere, regula illa erit obscura, & insuauis: obscura quidem, quoniam nescimus, quando ex illorum
destructionibus destruitur definitio: insuauis vero, quoniam dato quod sciremus quando destructio-
nes illorum vtiles sunt ad destruendum definitionem, & quando non, tamen quia hoc scire est per-
difficile, ideo insuauis esset regula illa, si reperiretur. ❡ Huic rei signo nobis est Theophrastus, qui in F
suis topicis studens ac laborans assignare omnibus hanc communem regulam, remouit accidens à
regula, quoniam sub communi illa regula existimauit accidens connecti non posse cum definitione
ipsa. Vel aliter dicamus, quod si destructiones illorum & constructiones sint vtiles ad destruendum
& construendum definitionem, quoniam non similiter, & vno modo sunt vtiles, ideo hæc metho-
dus immanifesta, & insuauis est. Quod autem non omnis destructio illorum sit, destructio definitio-
nis, patet: qui enim destruit accidens, per hoc quod non inest rei, destruit definitionem: sed qui de-
struit accidens, per hoc quod non inest rei conuersim in eo quod quid erat esse, nõ tamen destruit de-
finitionem. ❡ Amplius, non omnis constructio accidentis est constructio definitionis· nam qui con
struit accidens, per hoc quia inest præter substantiam, & non conuersim, accidens quidem construit,
definitionem tamen non construit, sed destruit, quod enim sic inest, nõ est definitio. Et sic nec omnis
destructio accidentis est destructio definitionis, nec omnis constructio accidentis est constructio de-
finitionis. Simili ratione de genere ostendi potest, quod nec videlicet omnis generis destructio est de-
finitionis destructio: nec omnis constructio generis est definitionis constructio'. & eodem modo de
proprio differendum est. Quare qui tentat omnia hæc sub vna methodo cõnectere, immanifestum,
& insuaue constituet negocium·quoniam licet vno modo sit inuentio possibilis, quatenus secundum G
aliquem modum destructio eorum, est definitionis destructio: quia tamen alio modo est hæc regula
immanifesta, ideo relinquenda est. Tertio dici potest, hanc regulam esse obscuram, & insuauem, quo-
niam si daretur, cum non possit esse vna secundum vniuocationem, erit vna, aut æquiuocatione, aut
analogia, & sic erit obscura, & insuauis, cum omnis multiplicitas obscura sit, & laboriosa. Vltimo pro-
bat solutionem, quoniam vnicuiq; problemati assignare propriam & peculiarem regulam longe faci-
lius est, & dicit. [Vero] pro &, [assignata propria methodo in vnoquoque generum] problematum
[determinatorum, facile ex ijs, quæ circa vnumquodque] prædicatorum enumeratorum [propria] &
essentialia sunt, [decursus] hoc est inuentio [propositi] hoc est destructionis, & constructionis [fieri
potest.] Facilius enim & manifestius (vt Alexá. inquit) est propria dicere de accidenti, per quæ possi
bile est ipsum destruere, & construere, & sic de cæteris prædicatis: quàm discernere, quæ sunt acciden
tis destructiua, & definitionis, & quæ non: vel quę sunt constructiua accidentis & definitionis, & quę
non, & sic de cæteris.

44 Quare vtiliter figura quidem (quemadmodum dictum est prius)
diuidendum est. Reliquorum autem ea, quæ maxime sunt singulis pecu H
liaria, annectendum, definitioni & generi accommodata ea nuncupan
tes, pene autem adiuncta sunt (quę dicuntur) ad singula.

Ex ijs concludit propositum quasi epilogando, vel per viam corollarij, & dicit, [Quare vtiliter di
uidendum est (quemadmodum dictum est) problemata & quæsita, assignando propriam vnicuique
regulam construendi & destruendi ea, non quidem omnino ad ãmussim, quoniam hoc est vltra vires
nostras, sed [figura] ac quasi superficialiter. [reliquorũ autẽ] scilicet annexorũ, [ea quæ sunt maxime
singulis peculiaria,] hoc est cuiq; principali suum propriũ, [nuncupantes ea accommodata] siue an-
nexa. & licet hæc dicantur accommodata, [autem] pro tamen, hæc [quæ dicuntur] annexa, [pene
adiuncta sunt ad singula] hoc est ad omnia dico [pene,] quoniam non cuiq; prædicato datur anne-
xum, quoniam proprium non habet annexum. Et propterea totus hic liber in hæc diuiditur, quoniã
in secundo determinabit de accidente, in tertio de annexo accidenti, in quarto libro de genere, & de
annexo generi, in quinto de proprio, in sexto de definitione, in septimo vero de annexo definitioni

A Et cum Aristo.dixisset non esse omnibus communem methodum, intelligit vnam secundum rationem vnam, & formam vnam, quoniam bene omnium est vna cõmunis methodus (vt dixit in principio) per aggregationẽ. ¶ Quæres fortasse, cum propriũ habeat cũ definitione & accidẽte cõueniẽtiam, cum quo magis habet. Dicendũ propriũ habere maiorẽ conueniẽtiã cũ definitione propter tria. Primo, quia cõuenit cũ definitione in genere, vt Arist. dixit, quia vtrũq; propriũ est. Secũdo quia fluit ab ipsa definitione, vt effectus proximus. Tertio, quia prędicatur cõuersim sicuti definitio. At cũ accidẽti in vno tãtũ cõuenit, quoniã præter essentiã prędicatur, vt accidẽs hac ratione euenit, vt sępius loco differentię proprium assignetur. ¶ Quæres secundo, quare proprio nullum datur annexum. Dicendum, quoniam proprium duo habet, & quod prædicetur conuersim, & quantũ ad hoc, illud quod esset proprio annexum, est definitioni annexum, etiam quod non essentialiter insit: & quantũ ad hoc illud, quod esset proprio annexum, est accidenti annexum. vtrum vero aliquo pacto possit concedi annexum proprio, aliàs dicetur. ¶ Quęres & tertio, cum aliqua esse eadem sit, aut genere, aut definitione, aut accidente, cur problema de eodem & diuerso non potest esse annexum accidenti, vt sunt definitioni & generi annexa. ¶ Dicendum ea quæ accidente sunt eadem, sensu esse manifesta, ideo tale annexum non potest esse problema.

B

¶ DE EODEM.

45 Primum autem omnium de eodem determinandum, quoties dicitur. Videbitur autem idem, vt figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi. Numero enim aut specie, aut genere, idem solemus appellare. Numero quidem, quorum nomina plura, res autem vna, vt indumentum & vestis. Specie autem, quę cum sint plura, indifferentia sunt secundum speciem, vt homo homini, equus equo. Nam huiusmodi specie dicuntur eadem, quæcunque sub eadem specie sunt. Similiter autem & genere eadem, quæcunque sub eodem genere sunt, vt equus homini.

Cum explicasset generatim de problematibus quot ipsa sint, & quid vnumquodque, nunc primũ quot modis idem dicitur, primo assignat. Huius rei causa (vt Alexan. innuit) est, quoniam diuisio de eodem vtilis est ad multa, quæ sunt secundum dialecticam. prædixit autem diuisionem de eodem an-
C tequam diceret de vnoquoque prædicatorum seorsum, & antequam diceret de problematibus & propositionibus, quoniam aliqua problemata sunt, quæ quærunt de eodẽ: modo non est possibile quærere si alterum alteri idem vel diuersum est, si ignorabitur diuisio de eodem. Vnde sicut antequam diceret problemata de genere, de accidente, de proprio, de definitione, fuit necessarium intelligere quid sit genus, proprium, definitio, & accidens. eodem modo est necessarium accipere quot modis idem dicitur, antequam problemata de eodem afferat. proponit igitur intentionem suam, & dicit, [Primum autem omnium determinandum de eodem, quoties dicitur.] dixit [primum omnium,] quia antequam diceret de vnoquoq; prædicatorum seorsum, & de problematibus & propositiõibus, prius dicit quot modis idem dicitur, deinde exequitur de proposita intentione, & dicit, [Videbitur autem idem vt figuraliter sit sumere, tripliciter diuidi, numero enim, aut specie, aut genere idem solemus appellare.] & dixit [vt sit figuraliter dicere] vt Alex. exponit, quoniam sub quadam breuitate generatim nõ descendendo ad omnia significata, de eodem distinguit: quoniã alibi quartum addere solitus est, scilicet quod est idem secundum analogiam. præterea etiam alibi, vt primo metaphysicę dixit aliqua esse eadẽ materia, quatenus in fundamento naturæ nihil est distinctum, ac etiam pluribus alijs modis. hic tamẽ tria significata solum complexus est, quoniã hęc sufficiunt ad ea, quibus vtitur in hoc lib. & dixit [solemus
D dicere,] quoniam loquendum est vt plures, sentiendum autem vt pauci. deinde describit vnumquodque horum, & dicit, [Numero quidem ea dicuntur, quorum nomina plura, res autem vna est, vt indumentum & vestis.] huius enim rei, quæ est vna simpliciter, sunt plura nomina: res autem simpliciter vna, & eadem est. ¶ Sed dices, si res vna sit, & nomen vnum, verum hoc sit idem numero. Forte Aristoteles loquitur non de eodem, sed quæ eadem dicuntur in plurali, non autem quid idem dicatur in singulari. & quoniam eadem dici non possunt, nisi sint diuersa aliquo modo, & ipsum idem non est diuersum in nomine à se, ideo non loquitur de ipso verum. ¶ Respondet Alexã. etiam tale esse idẽ numero, quoniam siue nomina plura sint, siue nomen vnum sit, modo res sit simpliciter vna, & indiuisibilis, vnum & idem numero dicitur: hoc autẽ tacuit, quoniã omnibus patet. Nã si res quę est simpliciter vna, & noĩa plura, idem numero est, quanto magis res, quę est simpliciter vna, & nomine vna erit idem numero. Deinde quæ specie eadem sunt, exponit, & dicit, [Specie autem] eadem, [quæ cũ sint plura, & indifferentia sunt secũdum speciem,] i. specie eadẽ solemus appellare, quæ cum sint plu-

ra numero, ſpecie non differũt, ſed ſub vna eademq; ſpecie ſunt, [vt homo homini] videlicet Socra- E tes Platoni, qui ſub homine ſunt, [equus equo,] qui ſub equo ſunt. Cuius cauſam aſsignat, & dicit, [Nam huiuſmodi ſpecie dicuntur eadem, quæcunque ſub eadem ſpecie ſunt] igitur bene dictum eſt, ea eſſe ſpecie eadem quæ cum plura ſint numero, ſpecie non differunt: quippe cum non differre ſpecie, idem ſit nunc ei, quod eſt eſſe eadem ſpecie. Deinde quæ ſint genere eadem definit, & dicit, [Similiter autem & genere eadem, quæcunque ſub eodem genere ſunt, vt equus homini.] ❨ Animaduerſione dignum (vt Alexander animaduertit) eadem & diuerſa hoc ordine ſe habere, vt quęcunque ſunt eadem numero, hæc ſint ſpecie & genere eadem, vt Socrates & Plato, non autem econuerſo. Similiter quæcunque ſunt eadem ſpecie, hæc & genere eadem ſunt, non tamen econuerſo, vt equus & homo. At diuerſa econtrario ſe habent, quoniam quæcunque genere differunt, hæc ſpecie, & numero differunt, & non econuerſo, vt album, & lignum: & quęcunq; ſpecie differunt, hæc eadẽ numero etiã & non econuerſo, vt equus & homo. ❨ Adhuc quæ proportione eadem dicantur (vt Alexander exponit) dicamus, quæcũq; dicuntur eadem analogia. ſunt itaque eadem analogia quæcunque genere differunt, habent tamẽ quandã rationis, atq; cõparationis ſimilitudinem, vt cor, fons, & vnitas, quoniam hæc genere differũt, ſed ſimilitudine communionis eadem ſunt. quoniam ſicut ſe habet fons ad fluuium, ita ſe habet cor ad animal, & vnitas ad numerum: quoniam fons fluuij, cor animalis, vnitas F numeri principium eſt. ❨ Amplius, viſus & intellectus analogia eadem ſunt, quoniam differunt genere, & proportione eadem ſunt: ea enim ratione viſus ad oculum ſe habet, qua intellectus ad animam. Simili ratione tranquillitas, & ſerenitas eadem ſunt analogia: nam ita ſe habet in mari tranquillitas, vt in aere ſerenitas, vtrobique quies eſt.

Quo ordit eadem ſe habeãt.

Quæ proportiõe eadem.

46 Videbitur autem ab eodem fonte aqua, quæ eadem dicitur, habere aliquam differentiam præter dictos modos. Non tamen, ſed & huiuſmodi in eodem ordinetur iis, quæ ſecũdum vnam ſpeciem quoquo modo dicta ſunt. Omnia enim talia cognata, & affinia ſibiinuicem eſſe videntur. Nam omnis aqua omni aquę eadem ſpecie dicitur, eo quod habeat quandam ſimilitudinem. ab eodem autem fonte aqua, quę eadem dicitur, nullo alio differt quã eo quia vehementior eſt ſimilitudo. Quare non ſeparamus idem ab iis, quæ ſecundnm vnam ſpeciem quoquo G modo dicuntur.

Mouet Ariſto. hic dubitationem contra dicta, & quærit, vtrum duæ aquæ ab eodẽ fonte acceptæ, & in diuerſis locis collocatę ſint eadem ſpecie. Videtur enim primo quod non ſint numero eędẽ, quoniam diuerſæ ſunt adinuicem, & in diuerſis locis collocatæ. neq; ſpecie eędem ſimpliciter eſſe videntur. Nam ſpecie eędem ſunt, quæ à diuerſis fontibus ſumuntur, at hæ ab eodem ſumuntur. ❨ Reſpondet Ariſt. & inquit. [non tamen] ſubaudi aqua quæ alia & alia ab eodem fonte ſumitur, habet differẽtiam præter prędictos modos. [Sed huiuſmodi] aqua alia atque alia [ordinetur in eodem] hoc eſt in eo modo ſumendi idem, quo aliqua dicuntur eadẽ [iis, quæ ſecundũ vnã ſpeciem quoquo modo dicta ſunt,] eſt igitur ſolutio, quod aquæ diuerſis temporibus, & in diuerſis locis collocatæ, quæ ab eodẽ fonte colliguntur, ſunt eędem ſpecie, & differunt numero. Cuius cauſam dicit, cum ait, [Omnia enim talia cognata, & affinia ſibijnuicem] & non eadem [eſſe videntur,] & quod affinia atque cognata, & non eadem numero, probat. [nam omnis aqua omni aquæ eadem ſpecie dicitur,] maxime (vt Ale. inquit.) Si eadem qualitate fuerint affecta, vt omnes dulces, vel omnes ſalſæ, & quod ſint ſpecie eędẽ, probat, & dicit. [eo quod] omnis aqua cum omni aqua [habeat quandam ſimilitudinẽ] in natura, o- H mnis enim eſt humida & frigida, & ſic oẽs aquę ſpecie eędẽ ſunt. Deinde reſpõdet ad formã argumẽti: cum enim dicebatur, illæ ſunt eędem ſpecie quæ à diuerſis fontibus ſumũtur, at hæ nõ ſumũtur à diuerſis fontibus, igitur nõ ſunt eędem ſpecie, cum nõ ſint eędem numero, igitur aliquis alius modus erit præter eos, qui dicti ſunt. Reſpondet, & dicit, [ab eodem autem fonte aqua quæ eadem dicitur] ſubaudi alteri aquę, quæ ſumitur ab eodem, [nullo alio differt, quàm eo quia vehemẽtior eſt ſimilitudo] ſcilicet in ſpecie, quàm ſi ſumerentur à diuerſis. & ſic differunt numero, & ſpecie eædem ſunt, licet vehementiori identitate ſpecifica, veluti gemelli vt Caſtor, & Pollux, numero differunt, vehementius autem ſpecie conueniunt quàm Socrates & Plato. & concludit ſolutionem, & dicit, [Quare non ſeparamus idẽ] hoc eſt hunc modũ identitatis, vt eſt aqua ab aqua eiuſdẽ fontis [ab ijs] modis identitatis, [quæ ſecundum vnam ſpeciem quoquo modo dicuntur,] eſt tamẽ verum quod aliqua ſpecie dicuntur eadem ſecundum magis, vt gemelli: aliqua minus, vt homines eiuſdem ſpeciei, qui non ſunt gemelli. per quæ patet idem ſpecie ſuſcipere magis ac minus, & etiam idem genere. homo enim & pygmeus differunt ſpecie, tamen in genere plus conueniunt, quàm homo, & porcus. Patet etiam ſecundo

A magis & minus non variare speciem, quoniam aliqua possunt differre minus, aliqua magis sub eadem specie.

47 Maxime autem indubitanter, quod vnum est numero, idem ab omnibus videtur dici. Solet autē & hoc assignari multipliciter, proprijssime autem & primo, quando nomine, vel termino idem assignatum fuerit, vt vestis, indumento: & animal gressibile bipes, homini. Secundo autem, quando proprio, vt disciplinæ susceptibilis, homini, & quod natura sursum fertur, igni. Tertio vero, quando ab accidente, vt sedens vel musicum. Omnia enim hæc vnum numero volūt significare. Quod autem verum sit, quod nunc dictum est, ex transmutantibus nuncupationes quis discat. Sæpe enim præcipientes nomine vocare aliquem sedentium, trāsumimus, quando forte is non intelligeret cui preceptum B facimus, tanquam ab accidente, ipso magis intelligente, & iubemus sedentem, vel disputantem vocare ad nos, manifestum quod vt eundem opinantes, & secundum nomen & secundum accidens significare. ergo idem (quemadmodum dictum est) tripliciter diuidatur.

Nunc comparat hos modos inter se, & subdiuidit eum modum, qui maxime talis dicitur, & dicit, [Maxime autem indubitanter quod vnum est numero, idem ab omnibus videtur dici,] quoniam (vt Alexan. inquit) in his, quæ secundum genus & speciem eadem sunt, non illico identitas cadit, sed indiget ratione ad concedendum aliqua esse huiusmodi, vt ad inuicem sint eadem. Non enim aliquis illico concederet Socratem & Platonem esse idem, cum sensu manifeste sint diuersi: nec aliquis illico concederet hominē & equum esse idem, cum etiam patet esse diuersos, nisi ratione hæc cognouerit: at ea quæ sunt vnum numero, esse eadem ab omnibus conceditur. Deinde subdiuidit eadem numero in tria, & dicit, [Solet autem & hoc assignari multipliciter] & dixit [solet,] quoniam loquendum est, vt plures. & cum ista multiplicitas sit ab vsu loquentium, ideo dixit [solet] proprijssime autem & pri- C mo, [quando nomine, vel termino] hoc est definitione [idem assignatum fuerit] scilicet in significando [vt vestis] est idem numero [indumento,] quoniam ab illo differt nomine, sed idem in significādo est, cum vestis & indumentum eādem rem omnino significent. [& animal gressibile bipes, homini.] Hæc enim oratio animal gressibile bipes, nomine differt ab illa voce homo, sed re omnino eadem sunt. & ea quæ dicuntur hoc pacto eadem numero, sed primo & proprijssime in primo gradu identitatis numeralis, quoniam talia sunt sola voce differentia, re autem omnino eadem, cum definitio significet ea quæ sunt essentialia primo modo dicendi per se illi rei, quam significat homo. [Secundo autem] quasi in secundo gradu identitatis dicuntur eadem numero [proprio,] vt quoties voce differūt sed alterum nominum significat subiectum, alterum proprium illius subiecti. Hæc enim dicuntur esse, & significare idem numero, quoniam illud quod significat nomen proprium, essentialiter accidit in secundo modo dicendi per se ei, quod significat nomen subiecti: & ideo accidit quasi vt per se significet rem illam, quā homo significat. Cum enim illud quod significat hoc nomen disciplinabile accidat per se ei, quod significat hoc nomen homo, accidit, propter hoc, vt nomē disciplinabile essentialiter significat idem, quod hō [vt disciplinæ susceptibile, homini: & quod natura sursum fertur, igni.] Nam illud quod significat hæc vox homo, & illud quod significat hæc vox disciplinabile idē est pro- D prio, cum alterum alteri insit per se, & secundo modo, & sic vnum numero esse videntur. Est autē hic modus secundo gradu constitutus, quoniam quæ insunt secundo modo per se secūdo modo, sunt minus eadem eis quibus insunt, quàm quæ insunt per se primo modo. [Tertio vero] ac in tertio gradu, quando ab accidente est idem, [vt sedens, vel musicum] ipsi [Socrati,] hæc enim nomina sedens, & Socrates diuersa sunt, sed quoniam Socratis nomen significat subiectum, & hoc nomen sedens significat accidens, quod inest ei, ideo hæc dicuntur eadem numero accidente, eo modo, videlicet, quo accidens vnitur subiecto, & est ratione vnionis idem numero cum eo. Est autem hic modus minimus, quatenus significant diuersa, sed quoniam inter se habent vnionem, cum alterum alteri insit, fit, vt eadem significent, & ita erunt eadem in significando, vel hæc, Socrates & sedens sunt accidente eadem, quoniam accidit, vt idem significent: nam id quod significat hoc nomen Socrates, accidit, vt significet hoc nomen sedens, propter vnionem qua sedens vnitur rei, quam significat Socrates. Et quia hoc vltimo modo eadem numero, non ab omnibus conceduntur, ideo probat hæc, quæ sic se habent dici eadem numero, & dicit, [Quod autem verum sit, quod nunc

dictū est] scilicet quod nomen significans accidens, videlicet sedens, & nomen significans subiectū, B
videlicet Socrates, sint numero eadem [ex transmutantibus nuncupationes quis discat,] & exponit
quomodo, & dicit, [Sępe enim] nos [pręcipientes] famulo nostro proprio [nomine aliquem seden-
tium vocare,] vt Socratem, dato quod Socrates sit nomen proprium personæ sedentis, quam volu-
mus alloqui, si famulus per hoc nomen Socrates personam, quam quærimus, non intellexerit, [trans-
sumimus quando forte is] famulus, [non intelligit, cui præceptum facimus,] personam illam vocari
illo nomine, & [iubemus sedentem, vel disputantem vocare ad nos, tanquam ipso intelligente magis
ab accidente,] cum enim famulus intelligat personam, quam volumus magis sub nomine acciden-
tis, ideo sub illo nomine iubemus vocare. [Manifestum quod] nos sic facimus, [vt eundem opinan-
tes & secundum nomen] proprium & secundum accidens significare. [Ergo idem] scilicet numero
[quemadmodum dicendum est, tripliciter dicitur.] ¶ Quæritur hic primo, vtrū ea quæ sint eadem
numero, sint eadem numero quia significant idem numero, an quia sunt eadem numero. Dicen-
dum quod ad modum loquendi logicorum illa sunt eadem numero, quæ significant eandem rem nu
mero, & hoc pacto hoc nomen homo, & illa oratio animal rationale bipes, sunt eadem numero: &
vestis & indumentum similiter, significant enim eandem rem numero, vt illam rem, quæ veste ac
indumēto significatur. Et hoc potest esse trifariam, Aut nomine vel definitione, vtputa cum nomina F
sint, quorum alterum significat rem, quæ definitur, alterum vero rem, quam significat definitio: &
cum res: quam significat definitio, sit idem cum re, vel insit rei, quam significat nomen definiti, pri-
mo modo per se, fit vt essentialiter alterum nomen significet eādem rem ei, quam significat alterum.
Aut proprio, vt quando nomen aliquod significat rem, quę est subiectum, & alterum nomen signifi-
cat rem, quæ est proprium. cum enim res, quam significat proprium, sit aut res, quam significat no-
men subiecti, aut ei accidat per se secundo modo, fit vt alterum nomen essentialiter significet eandem
rem ei, quam significat alterum: Aut accidente, vt cum nomen aliquod significat rem, quæ est subie-
ctum, & alterum significat accidens, quod inhæret subiecto per accidens: & cum res, quam significat
nomen accidentis, accidat per accidens rei, quam significat nomen subiecti, ideo accidit, vt alterum
nomen significet per accidens eandem rei ei, quam significat alterum. At si loquimur metaphysice,
eadem numero sunt, quorum alterum alteri inest: & hoc est trifariam, quoniam si alterum vt defini-
tio inerit alteri vt definito, hæc sunt eadem numero primo modo: si alteri inerit per se secundo mo-
do, hæc sunt eadem numero proprio: sin autem alterum alteri accidat per accidens, hæc sunt eadem
numero accidente. ijs enim omnibus modis dicuntur eadem numero apud metaphysicos, pro quan-
to alterum pro altero accipi potest. ¶ Sed quæres, cur non dantur eadem numero genere, vt Socra- G
tes, & animal: nam Socrates significat rem, cui inest animal vt genus: & animal significat aliquid,
quod inest Socrati vt genus, ergo Socrates & animal dici possunt eadē numero genere. Fortasse, quia
ea, quæ dicuntur eadē numero genere, reducuntur ad ea, quæ dicuntur eadem numero definitione.
Aut fortasse, quoniam hæc acceptio non fuit secundum vsum loquentium, quia cum difficultate per
hoc nomen animal intelligi potest Socrates. Est enim nomen commune, quo non discrepat Socra-
tes ab alijs animalibus. ¶ Adhuc quæritur, sedens & musicum possunt dici eadem. ¶ Dicendū quod
possunt dici eadem numero accidente, quoniam accidunt eadem, & sic alterum per alterum intelligi
potest. Et vt Alexander inquit, quot modis idem dicitur, tot quoque & diuersum vel alterum dici po-
test. Aut enim numero, vt Socrates, alter à Platone est: aut specie, vt homo ab equo: aut genere, vt sciē
tia ab animali. Et differunt hæc ab illis, quæ dicuntur eadem ordine, quoniam quæcunq; sunt eadem
numero, sunt eadem genere & specie: & quæcunque specie sunt eadem, hæc & genere sunt eadem,
non tamen conuertuntur. Non enim quæ genere eadem sunt, hęc specie, vel numero eadem sunt. nec
quæ specie eadem sunt, hæc numero eadem. At altera modo econtrario se habent: nam quæ genere
diuersa vel altera sunt, hæc & specie, & numero diuersa sunt: & quæ specie altera, hæc numero altera
sunt, & non conuertuntur. H

¶ DIALECTICAS DISPVTATIONES ET SYLLOGISMOS NON ESSE EX ALIIS PRAEDICATIS, QVAM EX DICTIS.

48 Quoniam autem ex prius dictis sunt orationes, & per hęc, & ad hæc, vna quidem fides est per inductionem. Si enim quis cōsideret vnā quanque propositionum & problematum, apparebit aut à termino, aut à proprio, aut à genere, aut ab accidente facta.

Cum superius dixisset quatuor esse prædicatorum genera, in quibus videlicet, problemata atque propositiones consistunt, vt sunt definitio, proprium, genus, & accidens, demonstraueritque vnumquodque horum quid sit, quoue modo propositiones, ac problemata ab ipsis fiant, nunc demonstrat ex his, & ad hæc esse disputationes & syllogismos, & non ex alijs, & ad alia pręter hęc, & ponit primo, intentionem & argumenti speciem, qua probare intendit suam intentionem, & dicit, [Quoniam au-

A ex prius dictis sunt orationes] scilicet ex quatuor prędicatis, & nō pluribus, nec ex alijs [sunt oratiōes]
hoc est disputationes dialecticę & syllogismi, dico subaudi ex prius dictis, quoniā [& p hæc, & ad hęc
vna quidē fides est p inductionē] verbū enī, &, expositiuū est: nam cum dixisset ex his orationes esse,
quasi expositiones, quomodo subdit. [&] pro.i. per hęc, intelligēs propositiones, p quas syllogismi &
disputationes fiūt, [& ad hęc] intelligēs problemata, ad quę disputationes, & syllogismi fiūt. Et cum
proposuisset intētionem, subdit speciem argumēti, qua vult vti ad probādū intētionem. & dicit, [Vna
quidem fides est p inductionē.] & vna fides, quoniā alia fides erit p syllogismū. vtitur autē (vt Alex.
inquit) proprie inductione & syllogismo ad hoc probādum, quoniā inductio & syllogismus proprio
fides sunt in dialecticis, etenī exēplū, inductio est rhetorica, & enthymema syllogismus rhetoricus. p-
posita intētione & argumēti specie, qua vult vti, mox exequitur probationē, & dicit, [Si enim quis cō
sideret vnāquamq; propositionū, & problematū, apparebit] illud esse [aut à termino, aut à proprio,
aut à genere, aut ab accidēti,] & à nullis alijs præter hęc, quæ dicta sunt. verbi causa, vtrū tempus est
cœli motus, an nō, definitiuū problema est: quęrit enim si hæc oratio cœli motus, sit tēporis definitio
& vtrū honestum in substātia est, an nō, genericū problema est, quęrit enim si honesti genus sit sub-
stātia: & vtrū soli igni secundū naturā insit motus sursum an nō, quęsitū est de proprio: hoc vero, vtrū
ignis sursum mouetur, aut nō, de accidēti quæsitū est, quęrit enim si igni inest motus sursum: omne igi
B tur problema, & omnis propositio ex aliquo prędictorū est, & ex nullo alio pręter hæc. ¶ Sed dubita
tur, quoniā hoc est problema, videlicet cur magnes trahit ferrū, & hoc, quę natura est aquarū vaticina
tarū, & tamē sub nullo talium est. ¶ Respōdet Alexā. hęc non esse problemata dialectica, quoniā p-
blemata dialectica, & propositiones dialecticę eædem sunt. At propositiones dialecticæ sunt interro
gationes cōtradictionis, & cum hæc quæsita non sint interrogationes cōtradictionis, non ergo erunt
problemata dialectica, quemadmodum nec dialectica interrogatio est, quærere quid est homo, aut
quæ natura aquarum vaticinatarum, non enim principia horum sunt propositiones, quæ dicūtur in-
terrogationes cōtradictionis. Quare huiusmodi quęsita non dialectica, sed physica problemata dicū
tur. Hæc enim problemata dicuntur, quoniam causæ ignorātur, & quęrūtur. Physica vero, quoniam
ignorātur causæ à physicis. Et propterea Aristo. confecit librum problematum physicorum, quę sunt
quæsita à physicis propter ignorantiam causæ. & licet sint problemata physica, quæruntur per mo-
dum problematum dialecticorum propter ignorantiam causæ. Sunt etiam & quæsita scientifica, quę
non sunt problemata nec physica, nec dialectica, vt sunt quæsita enumerata in principio secundi li-
bri posteriorum. si est, quid est, quale est, & propter quid est. Ex ijs colliguntur trifariam esse ea, quæ
quæruntur, aut problemata dialectica, & hæc sunt, quorum principia sunt propositiones dialecticæ,
C quæ sunt contradictionis interrogationes: aut problemata physica, & hæc sunt quorum causæ igno-
rantur à physicis, & propterea ab eis assignantur variæ causæ. Alia sunt quæsita scientifica, quæ sunt
quatuor, si est, quid est, quia est, & propter quid est, quæ habent veras & proprias causas.

49 Alia autem fides per syllogismum, necesse est enim omne, quod de
aliquo prædicatur, aut conuersim de re prędicari, aut non. Et si conuer-
sim prędicatur, terminus erit, vel proprium. Nā si significat quid est esse,
est terminus. Si autem non significet, proprium. Hoc enim erit propriū
quod conuersim prędicatur, non significans quid est esse. Si autem non
conuersim prædicatur de re, aut ex eis, quæ in definitione subiecti di-
cuntur, est, aut non. Et si est ex iis, quę in definitione dicuntur, aut ge-
nus, aut differentia erit, eo quod definitio ex genere, & differentiis est.
D Si vero ex iis non est, quæ in definitione dicuntur, palam est, quoniam
accidens erit. Nam accidens dicebatur, quod neque terminus, neque ge
nus, neque proprium, inest autem rei.

Nunc secundo loco probat eādem conclusionem syllogismo; quem Alexander suo modo, ego ve-
ro sic compono, Omne quod prædicatur conuersim vel non conuersim, prædicatur vt definitio, aut
vt proprium, aut vt genus, aut vt accidens: omne quod prædicatur, prædicatur conuersim, aut non
conuersim. igitur omne quod prædicatur, aut vt proprium, aut vt definitio, aut vt genus, aut vt acci-
dens prædicatur. vnde dicit, [Alia autem fides] est [per syllogismum,] cuius maior quam non ex-
plicat, debet esse hæc, omne quod conuersim aut non conuersim prædicatur, aut vt proprium, aut
vt definitio, aut vt genus, aut accidens prædicatur. explicat autem minorem, & dicit, [Ne-
cesse est enim omne, quod de aliquo prædicatur, aut conuersim de re prædicari, aut non] con-
uersim. Hæc est minor, cuius conclusio, quam non expressit, debet esse hæc, igitur omne quod

conuersim, aut non conuersim prædicatur, erit aut proprium, aut definitio, aut genus, aut accidens. E
Et licet cæterę partes omnes possint syllogismis probari, vt Alexan. enititur, non curo: explicat igitur, quæ conuersim, quęue non conuersim prædicantur, & dicit, [Et si conuersim, terminus erit vel proprium] hæc potest esse conclusio, cuius probationem subdit, & dicit, [Nam si significat quid est esse, est terminus: si autem non significet,] est [proprium. hoc enim erat propriū, quod conuersim prædicatur] de re, [nō significans quid est esse.] Est autē syllogismus, Omne significans quid est esse, aut nō quid est esse, est proprium, aut terminus: omne quod conuersim prædicatur de re, significat quid est esse, aut nō quid est esse: igitur omne prędicatum conuersim de re, est aut proprium, aut definitio. Deinde ponit tertiam conclusionem, & dicit, [Si autem non conuersim prædicatur de re, aut ex ijs, quæ in definitione subiecti dicuntur est, aut non.] Exponit autem membra, & dicit, [Et si est ex ijs, quæ in definitione dicuntur, aut genus, aut differentia est, eo quod definitio ex genere & differentijs est. Si vero ex ijs non est, quæ in definitione dicuntur, palam est quoniā accidens erit. [cuius causam assignat, & dicit, [nam accidens dicebatur quod neq; terminus, neq; genus, neq; proprium: inest autem rei.] Alexander autem componit hic alium syllogismum, quem non curo componere. Alij vero per syllogismum, intellexerunt sufficientiam, quæ potius est congeries mista partim ex syllogismis hypotheticis disiunctiuis, partim etiam ex continuis: qui dicuntur conditionales etiam, vt patet consideranti F
verba Aristotelis.

DE PRAEDICAMENTIS.

50 Post hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum, in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ.

Cum demonstrasset problemata & propositiones esse in quatuor prædictis generibus prædicatorum, & cum quæ dicta sunt, non suprema genera sint, sed rursum ipsa sunt in alijs (sunt enim in entibus, quorum suprema genera sunt decē, quæ consueuit Arist. prædicamenta proprie vocare) hic ostēdit quatuor illas differentias esse in prædicamentis, & propter hoc breuibus quædā de prædicamentis percurrit. & dicit, [Post hæc autem oportet determinare genera prædicamentorum,] quę sunt suprema genera entium, [in quibus sunt dictæ quatuor differentiæ] subaudi propositionum & problematū.

51 Sunt autem hæc numero decem, quid est, quātum, quale, ad aliquid, vbi, quando, situm esse, habere, facere, pati. Semper enim accidens, & ge- G
nus, & proprium, & definitio in vno horum prædicamentorum erit. Nam omnes ab his propositiones, aut quid est, aut quale est, aut quantum, aut aliorum aliquod prædicamētorum significant. Manifestum est autem ex eisdem, quoniam quod quid est significans, quādoq; quidem substantiam significat, quandoq; autem quale, quandoq; vero aliquod aliorum prædicamentorum.

Enumerat autem nunc prædicamenta, dicens, decem genera prædicamentorum, de quibus locutus est in libro proprio: exponit autem & nunc ipsa, & simul hæc exponēdo illius libri vtilitatem, quæ est ad dialecticam, per hæc demōstrat, & per [quid est] substantiam intelligit: proprie enim substantia ens est, & definitio substantiæ proprie est ipsum quid est, quāuis ipsum quid est pluribus modis dicatur. & dicit, [Sunt autē hæc numero decem, quid est, quantum, quale, ad aliquid] hoc est relatio, [vbi, quādo, sitū esse] hoc est positio, [habere,] qui & habitus dicitur, [facere,] quod & actio dicitur, [pati,] H
quod & passio appellatur. transiuit autem breuibus de his, quoniam satis ample in libro prędicamentorum disseruit. & enumerauit hæc potius, vel quia proprie concreta sunt in genere, nam formæ potius generum rationes sunt, quàm ipsa genera: aut quia concreta sunt notiora abstractis. Et cum accepisset quatuor differentias prædicatorum esse in prædicamentis tanquam in supremis entium generibus, hoc probat, & primo proponit cōclusionem, & dicit, [Semper enim accidens, & genus, & proprium, & definitio in vno horum prædicamentorum erit,] hæc est conclusio, quam proposuit, & nūc replicauit. & cū dicit Arist. accidens, genus, propriū, & definitionē esse in vno horū prædicamentorū, intelligas aut ipsa, aut res suas, quas hæc significant. definitio vero est in aliquo horū prędicamentorū non per se, sed per partes suas, ex quibus constat, vt propter genus, & differentiam quorum res sunt in prædicamento. Posita conclusione Arist. probat eam non in omnibus, sed in definitione, sumit tamen in omnibus ita esse, & dicit, [Nam omnes ab his] scilicet prædicatis factæ [propositiones,] & problemata, [aut quid est] hoc est substantiam, [aut quale est, aut quātum, aut aliquod aliorum prædicamentorum significat] hoc est prædicatum habet, vt Alexander exponit. & ꝙ ita sit ostendit de de-

A finitione per exempla in omnibus prædicamentis, quæ quasi vim inductionis habẽt. & dicit, [Manifestum est autẽ ex eisdem] scilicet prædicatis discurrendo, quoniam quod quid est significãs,] cũ fuerit problematis, aut propositionis prędicatum, [quãdoq; quidem substãtiam significat, quãdoq; autẽ quale, quãdoq; vero aliquod aliorũ prędicamẽtorũ.] hoc est quãdoq; significat genus & differẽtiam, quę sunt res generis substãtię, quãdoq; generis qualitatis, quandoq; vero alterius cuiusuis prędicamenti. Omnis enim definitio alicuius est, quod omnino aut substãtia, aut quãtũ, aut quale, aut aliquod decem prędicamẽtorũ est: igitur & partes definitionis esse debẽt, aut substãtia, aut quãtũ, aut id genus: & ita tota definitio oportet, vt sit, aut substãtia, aut quãtũ, aut id genus. Et propter hoc (vt Alexã. inquit) definitio, & problema definitiuũ in vno quoq; prędicamento est, quoniam possibile est definire aliquod eorum, quæ sunt in vnoquoq; prædicamentorum.

52 Nam quando posito homine dixerit quod positum est hominem esse vel animal, & quid est dicit, & significat substantiam. Quando colore albo posito, dixerit quod positum est album esse vel colorem, quid est B dicit, & quale significat. Similiter autem & si cubitali magnitudine posita, dixerit quod positum est cubitalem esse magnitudinem, & quid est dicit, & quantum significat. similiter autem & in aliis. Vnumquodque enim talium siue idem de eodem dicatur, siue genus de hoc, quid est significat: quando autem de alio, non quid est significat, sed quãtum, aut quale, aut aliquid aliorum prædicamentorum. Quare de quibus sunt disputationes, & ex quibus, hæc & tanta sunt.

Quia accepit quod quid est significare aliquãdo substãtiam, aliquãdo accidẽs, hic ostẽdit quid est significare omne prędicamẽtũ: nam si quid est significat rẽ cuiusq; prędicamẽti, & ipsum quod quid est (quod est ipsa definitio) est quid est: igitur quod quid est, poterit significare rẽ cuiusq; pdicamẽti. Nec iniuria hoc facit: nã ex mõ prędicãdi quo definitio prędicatur, accepit definitionẽ esse in vnoquoq; prędicamẽtorũ: nũc ex modo prędicãdi, quo tã genus quã definitio pdicatur, probat illud quod accepit, hoc est & definitionẽ & genus esse in vnoquoq; pdicamẽtorũ, cuius syllogismus est, quid est circuit omne prędicamẽtũ quod quid est: & gen⁹ est quid est: igitur quod quid est, & genus circuit omne C pdicamẽtũ. vnde dicit, [Nam quãdo posito homine] verb. gra. Socrate, de quo fiat interrogatio quid est, siquis respondẽdo [dixerit, quod positũ est] scilicet Socratem, qui ponebatur, [esse hominem vel animal,] hic sic respondẽs duo dicit, & [quid est dicit, & significat substãtiam,] hoc est dicit substãtiã secũdum rem & modũ. Est enim, vt Boetius inquit, in prędicamẽtis substãtia triplex. Alia quidẽ secũdum rem tãtum, vt differentia, quæ est in genere substãtię, hæc re substãtia: quia vero prędicatur in quale, modũ accidẽtis habet. Alia secũdum modum tãtum, & sic omne accidẽs genericum respectu suæ speciei habet modũ substãtiæ, quoniã dicit quid respectu suæ speciei, vt color respectu albi, & nigri. Est enim color re quidem substãtia, modo autẽ prædicãdi substãtia, quoniam respectu specierum cõparatur vt quid & substãtia. Alia vero substãtia est re & modo, vt genera substãtię respectu suarum specierũ: sunt enim re substãtiæ, quia in prędicamẽto sunt substantiæ: modo vero, quia prędicãtur in quid. Deinde exẽplum affert in qualitate, & dicit, [Quãdo colore albo posito] videlicet niueo, quis interrogauerit quid sit, & [dixerit] respondẽdo alius, tale [quod positũ est, albũ esse vel colorem.] hic duo dicit, videlicet [quid est dicit] & sic substãtiam secũdum mediũ, [& quale significat] hoc est & qualitatem secũdum rem. [Similiter autẽ & si cubitali magnitudine posita] videlicet ea, quæ est tripodæ meæ, post interrogationẽ quis [dixerit quod positum est.] hoc est talem positam magnitudinẽ D [cubitalẽ] esse magnitudinem, hic respondens, [& quid est] scilicet substãtiam secũdum modũ [dicit, & quãtum significat] videlicet secũdum rem. [Similiter autẽ & in alijs] per quæ habetur hęc major, videlicet, quid est circuit omne prędicamẽtum: cui si addatur, sed definitio & genus est quid est, igitur definitio & genus circuit omne prędicamẽtum. ¶ Sed occurret forte quispiã his quæ Aristo. dixit, accepit enim in vnoquoq; prædicamẽtorum accidentium idem esse substãtiam secũdum modũ, & secũdum rem accidẽs illius prædicamẽti, cuius accipitur: cõtra quęret, an respectu eiusdem idẽ accidens sit substãtia secũdum modum, & secundũ rem, an secũdum diuersa? ¶ Respõdet Arist. & dicit, [Vnũquodq; enim talium] scilicet enumeratorum in prædicamẽtis accidẽtium [siue idẽ de eodẽ dicatur] hoc est species de indiuiduo, [siue genus de hoc] id est, de specie, [quid est significat.] & dicitur substãtia secũdum modum. omnia enim genera & species respectu suorum inferiorum habẽt modum substãtię, & significant quid, [quãdo autem de alio] vt de Socrate vel ligno, [nõ, quid est significat] & substãtiam, [sed quãtum, aut quale, aut aliquid aliorum prædicamẽtorum] hoc est accidens

ſecundum rem, & ita vnum & idem prædicatum eſt ſubſtantia ſecundum modum: & accidens ſe- E cundum rem, non quidem reſpectu eiuſdem: ſed reſpectu diuerſorum. & per idem prædicari de eodẽ Ariſt. ſpeciẽ prædicari de indiuiduo intellexit, quoniam ſpecies ad indiuiduum totum eſt, genus autẽ partem. Tunc epilogat, & dicit, [Quare de quibus ſunt diſputationes] tanquam de problematibus [& ex quibus] tanquam ex propoſitionibus, [hæc & tanta ſunt:] hoc eſt quatuor prædicata, & decẽ prædicamenta, ſunt enim prædicata in prædicamentis. ¶ Quod vero ad verba attinet, animaduerſione dignũ plures eſſe modos prædicãdi, nam aliquid prædicatur in quid, aliquid in quale, aliquid in quãto, vel quoto, & in cæteris alijs modis. oſtendit autem ſolum ipſum quid circuire omne prędicamentum. primo, quia nullus alius modus prædicandi circuit omne prædicamentũ. ſecundo, quia per hoc vult habere definitionem & genus circuire omne prædicamẽtũ, quod propoſuerat. Ex ijs plane patet cõcreta eſſe genera prædicamentorũ, non abſtracta: alioquin non eſſet idem ſubſtantia ſecundũ modum, & accidens ſecundum rem reſpectu diuerſorum. At ſi prædicamẽta eſſent abſtracta, ſolũ eſſent quid, & reſpectu nullius accidentia. Albedo enim de nullo ſubiecto prædicatur, nõ enim lignũ eſt albedo, ſed album. ¶ Quæres fortaſſe, primo, cũ problema & propoſitio habeat ſubiectum & prędicatũ, an cognoſcatur problema eſſe de aliquo genere ratione prædicati, an ratione ſubiecti. Alex. diſcurrendo poſt verba prolixa, dicit: non magis a ſubiecto, quàm a prædicato genus in quo problema eſt F cognoſci. Et licet ipſe enitatur hoc probare, tamen hoc mihi ambiguum eſt, quoniã idem ſubiectum poteſt eſſe omnium prædicatorũ, igitur ex parte ſubiecti non cognoſcitur genus problematis. Et propterea Ariſt. docuit a prædicato cognoſci genus problematis. ¶ Sed adhuc quæres, cũ Ariſt. accepiſſet quatuor prædicata eſſe in decẽ prædicamentis: & demonſtraſſet hoc ita eſſe de definitione, & de genere, cur nõ demonſtrauit hoc idẽ de accidente & proprio. Alexan. innuit ſolutionẽ & aſſerit Ariſt. hoc de accidente indicaſſe, cum oſtenderit accidens reſpectu ſubſtantię eſſe ſecundum rẽ accidẽs, ſed reſpectu indiuiduorum ſui generis ſe habere, vt quid: & ita innuit problemata quæ ſunt de accidente in alijs generibus a ſubſtantia eſſe, quoniã in ſubſtantia nihil eſt accidẽs alterũ alteri. De proprio vero reſpõdet Alex. hoc nõ demonſtraſſe, quoniã proprium vel eſt de genere eius, cuius eſt ſuum ſubiectũ, & ſic propriũ erit in omnibus generibus: aut eſt ſolũ in generibus accidentium, & ſic quod dixit de problematibus accidentiũ voluit eſſe intelligẽdum de proprio. ¶ Ex ijs patet quatuor eſſe prima problematũ & propoſitionum genera, quoniã tot quot ſunt prædicata, ſubalterna vero decẽ: quoniam cũ hęc prędicata ſint in prædicamentis, & decẽ ſint prædicamenta, etiam decem erunt problematum, & propoſitionũ ſubalterna genera. ¶ Sed quæres ſi acciderit ſubſtantia accidenti vt in propoſitionibus præternaturalibus, vt eſt hoc, albũ eſt corpus, vtrum tale problema ſit de genere ſubſtantiæ, an de genere accidentis. Alexan. reſpondendo aſſerit huiuſmodi problema eſſe accidentis, quoniam accipitur G ſubſtantia, vt accidens ipſi accidenti, licet ſit propoſitio præternaturalis: per quæ patet librũ prædicamentorũ vtilẽ eſſe ad dialecticam, non enim poſſet ſciri in quo genere entium eſt problema, niſi in libro prædicamentorum declarata eſſent prædicamenta.

¶ DE PROPOSITIONE DIALECTICA ET PROBLEMATE.

53 Quomodo autem ſumemus, & per quæ copioſi erimus, poſt hæc dicendum.

Cum dixiſſet de integralibus, & ſimplicibus principijs ſyllogiſmorũ dialecticorũ, qui ſunt termini & materia remota dialecticorũ ſyllogiſmorum, hic proponit determinare de propoſitionibus, & problematibus. nam propoſitiones ſunt cõplexa principia dialecticorũ ſyllogiſmorũ, & materia propinqua: problemata vero ſunt cauſa finalis & forma eorum, & dicit, [Quomodo autẽ ſumemus] ſubaudi propoſitiones dialecticas: quæ ſunt principia cõplexa ſyllogiſmorum dialecticorum [& per quæ copioſi erimus,] hoc eſt, & per quæ facile erimus copioſi in ſyllogizando, & diſputando [poſt hæc dicẽdum] & horũ duorum, quæ proponit, primum eſt gratia ſecundi. Non enim doceret quomodo propoſitiones dialecticæ, & quales ſint ſumendæ, niſi vt in diſputationibus, & ſyllogiſmis copioſi euadamus, & faciles ad diſputandum fiamus. quare proponit hæc duo, vt per primum aſſequamur ſecundum. hoc de intentione. H

54 Primum igitur determinetur quid eſt propoſitio dialectica, & quid problema dialecticum. Nõ enim omnẽ propoſitionem, nec omne problema, dialecticũ ponendum. Nullus enim offeret, qui mentem habeat, quod nulli videtur, nec proponet, quod omnibus eſt manifeſtum, vel plurimis. Nam hæc quidem non habent dubitationem, illa autem nemo ponet.

Nunc proſequitur, & proſequendo intentionem propoſitam, primo aſſignat ordinem & cauſam

A ordinis: & assignādo ordinē, & causam ordinis, innuit intentionē adhuc in speciali, & dicit,[Primum igitur determinetur, quid est propositio dialectica,]vt cognoscamus propositiones, ex quibus syllogismi dialectici fieri possunt, & quid problema dialecticum]vt cognoscamus, quæ problemata oportet quærere. Huius ordinis Alexan. bonam rationē assignat, quæ enim (vt inquit) oportet quærere pro methodi facultate, hæc prædefinire oportet, & primum nota esse. Hæc de intētione in speciali, & ordine. Deinde assignat causam intentionis & ordinis, & dicit,[Non enim omnem propositionē, nec omne problema dialecticū ponendum.]Oportet igitur definire dialecticā propositionē, & dialecticū problema: quoniā non omnis propositio est propositio dialectica, nec omne problema est problema dialecticum. Et assignat causam, & dicit,[Nullus enim offeret qui mentē habeat,]& sani capitis est, [quod nulli videtur,]Iuniores de propositione & problemate intelligunt, vt sit sensus, ꝙ nullus offeret propositionē quæ nulli videtur: aut problema, quod nulli videtur:[nec proponet quod omnibus est manifestum vel plurimis] quod similiter de vtroq; intelligit. q. d. nec aliquis proponet propositionē, vel problema, quod omnibus est manifestum vel plurimis. Alexander autē rationabilius primā parte de propositionibus intelligit, secundā autē de problematibus hoc modo,[nullus enim offeret qui mētem habeat, quod nulli videtur.]hoc est propositionē quæ nulli videtur: nā propositio dialectica, quæ
B proponitur ad syllogizandū cōtra respondendētē, non debet esse dubia, aut falsa apud omnes, quoniā non posset assumi, vt propositio syllogistica in disputatione dialectica[nec proponet quod omnibus est manifestum vel plurimis]pro problemate, quoniā problema non debet esse omnibus manifestū, sed pro vtraq; parte dubiū. nullus enim pro ptoblemate proponet, vtrum oportet iniuria prosequi parentes, aut non: nec quispiam proponet, vtrum oportet esse impios erga deos, aut non· nec vtrum sole existente supra terra dies est, aut non. Cuius causam Aristote. assignat, & dicit,[Nam hæc quidem] scilicet problemata [non habent dubitationem.] cum omnibus sint manifesta, & ita non sunt problemata, quoniam problemata & quęsita de aliquibus dubijs & ignotis sunt:[Illa autem]quę nulli videntur,[nemo ponet:]vt propositiones, cū sint apud omnes falsa. ¶ Sed dubitatur, quoniā superius dixit propositiones & problemata esse eadē ac numero æqualia, & solū differre in modo proferendi: nā problema interrogat de vtraq; contradictionis parte sub disiunctione per hanc particulā vtrū: Propositio vero interrogat de altera parte cōtradictionis tantū per illā particulam ne, vel id genus. At hic dicit problema esse, quod dubitationē habet: propositionem vero, quæ est nota. Alexan. respondet, superius Arist. locutū esse de propositionibus & problematibus vniuersaliter nō cōtrahendo illa ad dialectica: sed generatim asseruit ea sola ratiōe differre. At hic cōtrahit hæc ad dialectica, & asserit ea, quę sunt probabilia, esse propositiones: quæ vero sunt quæsita, esse problemata. Et fortasse si verba Arist. considerentur, non apparet differentia aliqua præter eam, quā superius dixit: nam hic asserit ꝙ nullus
C sanę mētis, vt propositionē proponet, quod nulli videtur, hoc est ignotū, vel aperte falsum: nec oportet vt problema, quod omnibus est manifestū: & sic innuit ꝙ problema nō debeat esse omnibus notum: nec propositio omnibus ignota. modo hęc nō differunt: idē enim problema potest nō omnibus notū, & nō omnibus ignotum esse: quare hæc differentia, nō tollit conuenientiam quam superius exposuit.

55 Est autem propositio dialectica, interrogatio probabilis, aut omnibus, aut plurimis, aut sapientibus: & his vel omnibus, vel plurimis, vel maxime famigeratis, & non inopinabilis. Ponet enim aliquis, quod videtur sapientibus, nisi id contrarium sit multorum opinionibus.

Nunc de intentione proposita exequitur, & primo describit propositionē dialecticam· simulq; cū illius descriptione innuit diuisionē in quinque gradus· nā sicuti ipsum probabile est quinque modis, ita quoq; propositio dialectica est quinque modis. & dicit,[Est autem propositio dialectica interrogatio probabilis.]Iuniores verbum probabilis in genitiuo legūt, vt sit sensus, dialectica propositio est interrogatio eius quod est probabile: mouentur ex eo, quoniā probabile est determinatū ad alterā contra-
D dictionis partem: interrogatio vero, non. Quæ expositio est contra verba Græca, scribitur enim ἐρώτησις ἔνδοξος, vbi constat verbū probabilis in græco codice legi in nominatiuo, vt sit sensus, propositio dialectica est interrogatio probata: & quoniā probatū esse potest, quod in se verissimū, & necessarium est, subscribit, probata[aut omnibus]vt innuat primum gradum propositionum dialecticarum[aut plurimis,]qualis est secūdus gradus dialecticarū propositionū,[aut sapientibus, & his vel omnibus,]qualis est tertius gradus dialecticarū propositionū,[vel plurimis sapiētibus]qualis est quartus gradus[vel maxime famigeratis]qualis est quintus dialecticarū propositionū gradus. & addit,[& non inopinabilis]cuius causa est, quoniā non omnis propositio, quæ apparet maxime famigeratis erit probabilis. oportet enim vt appareat maxime famigeratis, & nō sit contra opinionē cōmunem multorum. Sunt enim aliquæ propositiones probatæ à maxime famigeratis, quæ si nec sint cōtra opinionem multorum, nec secundum opinionem multorum, probabiles erunt: at vbi erunt contra multorum opinionem, nō erunt absolute probabiles, sed solū sectatoribus eorum sapientiū, quorum sunt propo-

sitiones probabiles.verbi causa,hęc propositio,nihil fit ex nihilo,apud Aristotelem probata est,& erit E
probabilis omnibus sectatoribus Aristotelis, non tamen simpliciter probabilis, quoniam est contra
opinionem multorum.Est enim cōtra veritatē christianam & iudaicā, & mahumetanam.& hoc di-
cit,[Ponet enim aliquis,quod videtur sapientibus]vt propositionē dialecticam,[nisi id contrariū sit]
expresse[multorū opinionibus.]nā in hoc casu illa propositio erit probabilis secūdum quid,quoniam
solū in secta eorum sapientiū,à quibus propositio probata est, nō autē simpliciter ab omnibus.In hac
definitione ponitur interrogatio loco generis, quoniā omnis dialectica propositio est interrogatio:&
nō ē cōuerso:nam(vt Alex.& Eudemus dixerunt,)sunt nōnullę interrogationes,quæ quæruntur,nō
vt habeatur cōsensus respondentis,ex quo postea syllogizēt:sed discēdi gratia,cū assignata est defini-
tio,& quæritur de proprijs accidentibus rei definitæ·aut cū quæritur de substantia, ac rei definitione.
vt definito igne, hæc interrogatio fieri solet,quis secundū naturā ignis motus est,aut quid accidit So-
crati: vel definito accidente,quæritur aliquando,cui accidat,vt definito ipso discere,quæritur,cui ac-
cidat.hæc est vna species interrogationis scientificæ.❡Amplius quæritur aliquando, quid est homo,
vbi quæritur definitio hominis,& est secunda species interrogationis scientificæ.sunt & aliæ,vt secū-
do posteriorum patet.At tertia species interrogationis est,quando aliquis,interrogat de propositione,
petens de ea cōsensum respōdentis,quæ est altera pars contradictionis,vt putas ne mundus est sphæ- F
ricus. Adhuc sicut nō omnis interrogatio est propositio dialectica:ita etiā nō omnis propositio est in
terrogatio:sunt enim propositionū aliæ immediatę & primæ,vt demōstratiuæ:alię litigiosę,ac sophi-
sticę:aliæ vero dialecticæ,quales sunt probabiles:& tales sunt omnes interrogationes.❡Quęres for-
tasse,sit aliqua propositio probata à sapientibus,vt ex nihilo nihil fieri,& sit contra multorū opinionē,
vtrum sit sumēda vt propositio dialectica.Alexan.verba Arist. considerando,dicit ꝙ non:nā Arist.
dicendo propositionē probabilē esse,quę apparet maxime famigeratis,subscribit,[& nō inopinabilis]
hoc est propositio probata à sapientibus erit dialectica propositio,& absolute probabilis,modo nō sit
inopinabilis,hoc est contra multorum opinionē:nā vbi opinio multorum pugnat,illa propositio,quę
multorum consensu probata est,erit magis probabilis.multorum enim sapientum est,ꝙ sanitas nō sit
bonum,quia vero est contra opinionē multorum,nullus hanc vt probabilē diceret,quoniā est contra
opinione multorum. Quòd enim ens est immobile & vnū,est Parmenidis:& ꝙ contraria sint eadē,
Heracliti:& ꝙ nō est cōtradicere,est Antisthenis:positiones quidē sunt apud hosce,nō tamen diale-
ctice propositiones.❡Sed quęritur,vtrum dialectica propositio sit interrogatio:& videtur ꝙ non:nā
omnis interrogatio inter extrema contradictoria vertitur,propositio autē nō:cū sit propositio maior,
vel minor syllogismi dialectici,quæ est altera pars cōtradictionis.Præterea,omnis propositio est vera
vel falsa:at interrogatio,nec vera,nec falsa est.Ad hæc interrogatio est actus animæ interrogātis,pro- G
positio autē est res interrogata,siue oratio interrogata,igitur nō est interrogatio.Pro dilucidatione au-
tem accipiendum primo,interogationē bifariam accipi posse aut pro motu animæ:quo anima in dis-
putatione interrogat:& pro cōplexo per verbū copulato:cuius consensus petitur a respondente,secū-
do modo idē est interrogatio,quod propositio interrogata.primo vero modo est actus intellectus cō
positiuus vel diuisiuus,quo propositio ipsa interrogatur, vtrum vero sint, quæstio est præter hunc li-
brum. Secūdo accipiendū vnā & eandem propositionē esse vni consensum, alteri vero dubitationē:
nam propositio quā proponit opponens,quāq; interrogat,opponenti quidē altera pars cōtradictio-
nis est,respōdenti vero dubitatio videtur.Tertio accipiamus dialecticā propositionem esse orationem
cōpositam ex subiecto & prædicato,atq; interrogandi signo,vt hæc,putasne mater omnis diligit filiū
suum,vel hæc propositio,omne bonū est indoles.Signa quidē interrogādi sunt propono,& putas ne.
Propositio vero,quæ est oratio ex subiecto,& prædicato,est,omnis mater diligit filiū suum, & omne
bonū est indolens : propositio autē interrogata erit,propono tibi,omne bonū est indolens,quæ oppo
nēti ac interroganti propositio est,quę in mente sua est actu syllogismi maior,vel minor. Respondēti
vero est propositio,quę potentia est maior,aut minor,natura:captato respondentis consensu,erit op-
ponenti,& respondēti syllogistica propositio.❡Ex ijs colligitur dialecticam propositionē esse inter- H
rogationem, que vertitur inter contradictoria, magis tamen ad vnam quàm ad alteram partē prola-
psa,quoniam ad illam, quam interrogans explicat.Problema vero vertitur inter cōtradictoria vel cō-
traria, in quo vtra explicantur:nā quęstio,quæ pro vtraq; sui parte argumenta habet,problema dici-
tur,vt vtrū mundus sit æternus,aut nō.❡Ex ijs patet quid sit dialectica propositio.Est enim interro
gatio, hoc est propositio interrogata, quæ aut omnibus videtur probata, aut pluribus, aut sapiētibus.
Obiecta vero nulla sunt:primū quidem nihil est,quoniā propositio dialectica propositio interrogata
est inter contradictoria,licet sit prolapsa ad alterā partem,quā quærit opponēs.Secundum etiam re-
fellitur.nam dialectica propositio vera vel falsa est,pro altera sui parte,nō tamen patet ad consensum
respondentis quæ pars sit vera, cum pars quæsita apud ipsum dubia sit.tertium reprobatū est,quoniā
hic interrogatio pro propositione interrogata accipitur.

56 Sunt autem propositiones dialecticæ, & ea, quæ probabilibus sunt

A ſimilia:& contraria iis,quæ videntur probabilia,ſecundum tamen contradictionem protenſa, & quæcunque opiniones ſunt ſecundum artes inuentas.Si enim probabile eſt eandem eſſe contrariorum diſciplinam, & ſenſum eundem eſſe contrariorum,probabile apparebit: & ſi vnam numero grammaticam eſſe, & tibicinariam vnam:ſi autem plures grãmaticas,& plures tibicinarias. Omnia enim ſimilia, & cognata vidẽtur hæc eſſe. Similiter autem & ea, quæ probabilibus ſunt contraria ſecuudum contradictionem protenſa,probabilia videntur.Si enim probabile eſt, quoniam oportet amicis benefacere, & quoniam non oportet amicis malefacere, probabile eſt. Eſt autem contrarium quidem, quoniam
B oportet malefacere amicis:ſecundum cõtradictionem autem, quoniam non oportet amicis malefacere.Similiter autem & ſi oportet amicis benefacere, inimicis non oportet. Eſt enim hoc ſecundum contradictionem contrarium.ſimiliter autem & in aliis.

Cum determinaſſet,quæ ſit propoſitio dialectica principalis,ac primaria,hic declarat propoſitionem dialecticam ſecundariam.Dicitur autem dialectica propoſitio principalis,ac primaria, quæ per ſeipſam eſt interrogatio probabilis, & non ratione ſimilitudinis,nec ratione contrarietatis.Secundaria vero dicitur, quæ probabilis eſt, quia eſt ſimilis propoſitio principaliter probabili: & quia contraria ſecundum contradictionem enunciata: & quia contraria econtrario protenſa: & quæ ſecundum inuentas artes eſt probabilis.Quare quinque modis propoſitio probabilis eſt,vno modo,quæ ſecundum ſe probabilis eſt.ſecundo modo,quæ eſt per ſimilitudinẽ ad probabilẽ,quæ eſt ſecundum ſe probabilis. tertio,quæ eſt probabili cõtraria ſecundũ contradictionẽ protenſa.quarto,quæ eſt probabilis, quia cõtraria econtrario protẽſa.quinto eſt, ea quæ eſt probabilis ſecundũ inuẽtas artes. primo modo propoſitio dicitur probabilis in ſe,& principaliter, ac primarie:alijs autem modis omnibus ſecũdario probabilis dicitur.Ariſt.igitur cũ dixiſſet de primis,nunc de ſecũdario probabilibus vult exponere. Et
C primo proponit diuiſionẽ, & dicit,[Sunt autẽ propoſitiones dialecticæ]vltra principales, quæ dictæ ſunt,[& ea quæ probabilibus ſunt ſimilia,& cõtraria ijs, quæ vidẽtur eſſe probabilia, ſecũdum tamen contradictionẽ protenſa,]hoc eſt probata,ac enunciata, [& quæcũq; opiniones ſunt ſecundũ inuẽtas artes,]& poteſt addi modus quartus,vt ipſe addet,eorũ,quæ ſunt contraria probabilibus ſecundũ cõtrarietatẽ. Erit igitur propoſitio dialectica probabilis quatripliciter:nã alia eſt probabilis, quia eſt per aliquod ſimile alicui probabili per ſe.Alia eſt probabilis quoniã aſſumitur cõtrariũ alicuius per ſe probabilis cũ cõtradictione vel negatione. Alia eſt probabilis,quia accipit cõtrariũ alicuius per ſe probabilis cũ contrarietate.Alia eſt probabilis propter opinionẽ alicuius experti in aliqua arte,qui probatus eſt in illa.❡Ex ijs ſequitur quid ſit propoſitio dialectica principaliter probabilis.Eſt enim aut quę eſt probabilis,ac probata ab omnibus,aut à plurimis, aut à ſapientibus, vt per inductionẽ vel alio modo probata,vt cõtrariorũ eadẽ eſt diſciplina:hæc enim probatur,quoniã medicinalis eſt ſalubriũ & inſalubriũ,& arithmetica pariũ & impariũ,& ſic de cæteris.Deinde exponit,quæ ſit propoſitio dialectica probabilis propter analogiã atq; ſimilitudinẽ,& dicit,[Si enim probabile eſt eandẽ eſſe cõtrariorũ diſciplinã,& ſenſum eundẽ eſſe contrariorũ probabile apparebit.]Quod autẽ probabile ſit eandem eſſe cõtrariorũ diſciplinã,manifeſtũ eſt inductione. Quod autẽ ita ſit de ſenſu reſpectu cõtrariorũ, patet:
D quoniã vt ſcientia ad ſcibilia ſe habet, & ſenſus ad ſenſibilia ſe habebit. Vtrũq; enim horũ indiciũ eſt eorũ,quæ ſub ipſis ſunt.Amplius,ſenſus eſt ſub habitu,& ſcientia etiã.Ad hæc,ſenſus ad aliquid eſt,& ſciẽtia etiã.❡Quod autẽ ad exẽplum attinet,vt recte Alex. animaduertit,manifeſtius eſt ſenſum eſſe cõtrariorum quàm ſcientiã:verũ Ariſt.accepit pro exemplo,cuius nõ veritas quæritur, ſed expoſitio. Deinde ponit aliud exẽplum in eodẽ genere probabiliũ,& dicit,[Et ſi vnã numero grãmaticam eſſe] probabile eſt.[& tibicinariã,]vnã erit probabile.[Si autẽ plures grãmaticas]eſſe probabile eſt,[& plures tibicinarias]eſſe probabile erit.cuius cauſam dicit,[Omnia enim ſimilia & cognata videntur eſſe] hæc quæ dicta ſunt,quoniã ſunt ſpecies ſub eodẽ genere. Hic eſt primus modus propoſitionũ dialecticarũ probabiliũ,quæ dicuntur per analogiã,ac ſimilitudinẽ probabiles,quoniam ſunt ſimiles alicui propoſitioni ſecundũ ſe probabili.Deinde exponit aliũ modũ,& dicit,[Similiter autẽ & ea probabilia vidẽtur,quæcũq; probabilibus ſunt cõtraria ſecundũ contradictionẽ protẽſa]ac enunciata.❡Quod vero ad verba attinet,animaduerte Ariſtotelem nõ accepiſſe contraria,vt in libro de interpretatione,

quales sunt vniuersalis affirmatiua, & vniuersalis negatiua ex eisdẽ subiectis, ac prædicatis cõpositę, vt E
omnis homo est iustus, nullus homo est iustus. Intelligit igitur p cõtrarias, quarũ aut subiecta, aut prę-
dicata, aut vtraq; sunt cõtraria. Exẽplũ primi est, albũ currit, nigrũ currit. Hæ enim ratione subiectorũ
cõtrariæ dicuntur. Exẽplum secundi, equus currit, equus quiescit. hæ enim cõtrariæ sunt ratione præ-
dicatorum. Exẽplum tertij, albũ currit: nigrum quiescit. hæ enim dicuntur cõtrariæ ratione subiecti &
prædicati. Et per cõtrarias secundũ contradictionẽ protensas intelligit propositiones de subiectis, vel
prædicatis, aut de vtrisq; cõtrarias, secundũ negationẽ enunciatas: quarũ quidẽ primum exẽplum est,
Album currit, non nigrum currit: hæ enim ratione subiectorũ contrariæ sunt, ratione vero negationis
cõtradictorię, cũ altera affirmatiua, altera negatiua sit. Exẽplũ vero secũdũ, albũ currit, nõ albũ quiescit.
Hæ enim ratione prædicatorũ contrariæ sunt, propter negationẽ vero secundum contradictionẽ di-
cuntur prolatæ. Exẽplum vero tertiũ, album currit, non nigrum quiescit. Sunt enim hæ ratione extre-
morum vtrorũq; contrariæ, propter negationẽ autẽ secundum contradictionẽ protensę. Affert igitur
Arist. exẽpla, & dicit, [Si enim probabile est, quoniã oportet amicis benefacere, & quoniã nõ oportet
amicis malefacere, probabile est. Est autẽ contrariũ quidẽ, quoniam oportet malefacere amicis. male-
facere enim ipsi benefacere contrarium est. igitur sunt cõtrariæ ratione prædicatorũ,]secundum cõ-
tradictionẽ[autem protensę, [quoniã nõ oportet amicis malefacere,]quoniam oportet & nõ oportet F
secundum contradictionẽ sunt. Hæ igitur sunt contrariæ secundum prędicata, sed secundum contra-
dictionem protensæ. Deinde assignat exẽplum secundũ, & dicit,]Similiter autẽ si oportet amicis be-
nefacere, inimicis non oportet]subaudi benefacere. Hę enim sunt contrarię ex parte subiectorũ. secũ-
dum tamẽ cõtradictionem protensę. quarum prima per se probabilis est, secunda autẽ, quia est ei cõ-
traria secundum contradictionẽ protensa. Et ided subdit, [est autẽ & hoc secundum contradictionem
contrarium]subaudi subiectorum. [nã contrariũ est, quoniam oportet inimicis benefacere. & videli-
cet, oportet amicis benefacere, secundum tamen contradictionẽ enunciatũ. [similiter autẽ & in alijs,]
exẽplis potest deduci, quæ breuitatis causa subticuit. ¶ Causa autẽ probabilitatis exponit Alex. nam si
est probabile amicis benefacere, non potest esse probabile contrarium: nam si alterum contrariorum
fuerit probabile, nõ est rationi consentaneum, vt alterum etiã sit probabile: quare negatio cõtrarij erit
probabilis. Hæc regula vniuersalis est, & maxima duorum contrariorum si alterum est probabile, ne-
gatio alterius erit probabilis. Tacuit autem contrariam de vtroq; extremo secundum negationẽ pro-
tensam, quoniam hæc non est probabilis secundariæ, quia non dicit ordinem ad aliquam probabilem
secundum se.

57 Probabile autem & in similitudinẽ. apparet etiam contrarium de G
contrario, vt si oportet amicis benefacere, & inimicis oportet male. Ap-
parebit enim & contrarium hoc quod est amicis benefacere ei, quod est
inimicis male. Vtrum autem secundum veritatem se habeat, vel non, in
iis quæ de contrario dicentur, ostendetur.

Hic assignat quartum genus propositionũ probabilium, quod etiã per similitudinẽ est, vt si proba-
bile est aliquod prædicatum inesse alicui subiecto, probabile erit contrariũ prædicatum inesse contra-
rio subiecto, & dicit, [Probabile autẽ & similitudine apparet etiã contrariũ de contrario.]si enim ali-
quod prædicatum probabile est inesse alicui subiecto, probabile erit contrarium prædicatũ inesse cõ-
trario subiecto, [vt si oportet amicis benefacere,]fueritq; probabile: [& inimicis oportet malefacere,]
& probabile erit. Reddit causam, & dicit, [Apparebit enim & contrarium hoc, quod est amicis bene-
facere, ei, quod est inimicis malefacere:]apparebit dico contrarium de contrario: hęc enim amicis be-
nefacere, & inimicis malefacere apparent contraria. [Vtrum tamen secundum veritatẽ se habeat]ita
vt sint vere contraria, [vel non, in ijs, quæ de contrario dicentur, ostendetur]videlicet secundo huius.
¶ Quod ad verba attinet, hæc dicuntur per similitudinẽ, & apparenter contraria: per similitudinem H
quidem, quoniã secundum proportionẽ, quoniam ita benefacere ad amicos se habet, vt malefacere ad
inimicos: quare si id est probabile, & hoc erit probabile. apparent autẽ cõtraria, quoniã benefacere, &
malefacere contraria sunt: non tamen sunt contraria, quando cum contrarijs coniunguntur. Verum
de ijs dicet libro secundo huius: & dictum est libro periherme. differt autem hoc probabile tertio mo-
do à primo, quoniam illud fuit secundum similitudinem, hoc autem est secundum proportionem.

58 Palam autem quoniam & quæcunque opiniones secundum artes
sunt dialecticę propositiones sunt. Ponet enim aliquis ea, quæ videntur
iis, qui in eis probati sunt, vt de iis quidem, quę in geometria, vt geome-
ter, de illis autem, quæ in medicinali, medicus.

Nunc ponit propositionem probabilẽ quarto modo, & dicit, [Palam autẽ quoniam & quæcũque

A opiniones ſecundum artes ſunt, dialecticæ propoſitiones ſunt,]cuius rationem aſſignãs, dicit, [Ponet
enim aliquis ea: quæ videntur ijs, qui in eis probati ſunt: vt de ijs quidem, quæ in geometria]ea ponet
quę ponit[medicus]inuenta itaq; arca artis, quæ ponunt periti in talibus artibus(vt Alex.inquit)ſunt
propoſitiones probabiles, quoniam qui ea ponunt, probati ſunt: & quia probati ſunt, creduntur proba-
bilia eſſe, quæ ipſi ponunt· nam communis opinio eſt, vt qui neſcit aliquam rem, credat ex parte ſa-
pientibus in ea re. vnde in medicinali, ea, quæ Hippocrates ponit in aphoriſmis, probabilia ſunt: vt
illud, labores ſpontanei indicant morbos: & illud, humidæ diætæ conueniunt febricitantibus. Am-
plius in geometria ea, quæ Euclides ponit, probabilia ſunt, vt illud, tres anguli trianguli duobus rectis
ſunt æquales: & illud, ſupra datã lineã contingit triangulum ęquilaterũ collocare, & cętera id genus, &
non intelligit Ariſt. has inuentiones, quæ ſecundum ſcientias ſunt, aut artes eſſe probabiles, & nõ de-
monſtratiuas, quoniam ſunt demonſtratiuæ: ſed dicit hęc, quoniã multi concederent huiuſmodi pro-
poſitiones ab his inuentas, etiam ſi non fuerint demonſtratæ: quoniam communis opinio eſt, vt ne-
ſciẽtes rem aliquam, credant expertis in ea re, vt medicis in medicinalibus, & in geometricis, geome-
tris. Sed videtur q̃ talia ſint probabilia ſecundum ſe, quoniã ſapientibus videntur. Poteſt dici hæc, vna
ratione eſſe probabilia ſecundum ſe, quatenus videntur ſapientibus. probabilia autẽ per accidens, qua-
B tenus probantur ſolis auctoritatibus expertorum in talibus. Nõ enim de ſe ſunt probata, ſed quatenus
probati ſunt, qui ea ponunt: & ſic eadem ſunt probabilia ſecundum ſe, & probabilia ſecundum aliud.
hæc enim probabilia ſunt ſecũdum ſe, quoniam non ſunt probata propter aliud probabile, cui ſunt ſi-
milia, aut contraria ſecundum negationem protenſa, aut ſecundum cõtrarietatem enunciata: ſunt ta-
men probabilia propter aliud, quoniam qui ea ponit, eſt communiter probatus in arte, in qua ponũ-
tur: quare & propter aliud probabilia ſunt. Hic poſſunt quatuor loca annotari, videlicet à ſimili, à cõ-
trario ſecundum negationem enunciato, à contrario ſecundum proportionẽ de contrario enunciato,
& ab inuentis opinionibus ſecundum artes, quæ non curo exponere, quoniam poſtea repetentur.

¶ DE PROBLEMATIBVS DIALECTICIS.

59 Problema autem dialecticum eſt ſpeculatio intendens vel ad ele-
ctionem & fugam, vel ad veritatem & cognitionem, aut per ſe, aut vt
amminiculans ad aliquid aliud taliũ, de quo aut neutro modo opinan-
tur, aut contrariæ plerique ſapientibus, aut ſapientes pleriſque, aut vtri-
que iidem eiſdem.

C Cum dixiſſet de dialectica propoſitione, nunc de problematæ dialectico. ordinis autem cauſa eſt,
quoniã propoſitiones ordine doctrinę controuerſionibus priores ſunt. Definit autẽ ſimul problema,
& in ſpecies diuidit(vt Alexander inquit) & quidẽ non iniuria: nam vt Alexan. inquit in libro priorũ,
& in libro de interpretatione, cũ genus fuerit æquiuocum, aut analogum, nullã habẽs naturam præter
ſpecierũ naturas, ſimul definitur: per ſpecies diuiditur. Diuiditur autẽ problema, aut ex parte finis, quæ
diuiſio eſt ex parte rei, aut ex parte noſtra: ſi ex parte finis, ſic eſt triplex morale, cuius finis eſt electio
boni, & fuga mali. Aut naturale, cuius finis eſt veritas, & cognitio, quod eſt aut phyſicum, aut mathe-
maticum, aut metaphyſicum. Aut eſt rationale, quod eſt logicũ, quod eſt aut rhetoricum, quod quæ-
ritur gratia moralium problematum: quærimus enim ex quibus eſt exẽplum, aut enthymema, & quid
ſit locus: & propoſitio rhetorica non propter ſe, ſed vt his vtamur ad problematum moraliũ diſputa-
tionem. Aut eſt analyticum problema, vt cum in prioribus quæritur de conuerſione, & ſyllogiſtica, &
aſyllogiſtica coniugatione. Hæc enim non quæruntur per ſe, ſed quia ſeruiunt ad diſputationẽ, quæ
fit de problematibus naturalibus. At ſi diuiditur ex parte noſtra, etiam quadruplex, aut quoniã neutro
modo opinãtur, aut de eo vulgares ſapientibus aduerſantur, aut ſapiẽtes vulgaribus, aut de eo vulgares
vulgaribus, vel ſapientes, ſapientibus aduerſantur. Ariſt. igitur ſimul problema ipſum dialecticum de-
D ſcribẽs in ſpecies diſſecuit, & dicit, [Problema autẽ dialecticum, eſt ſpeculatio intendens]hoc eſt quę-
ſitum propoſitum in controuerſia(vt Alexãder exponit). [vel ad electionẽ]boni, [& fugam]mali, &
hoc eſt problema morale & de hoc agitur in cõſilijs, & cõtionibus, & in cæteris diſputationibus mo-
ralibus, [vel ad veritatẽ & cognitionem]& hoc eſt problema naturale: quod eſt triplex. ſ. metaphyſi-
cum, phyſicum, & mathematicum, [aut per ſe, aut vt amminaculans ad aliquid aliud taliũ,]vt rheto-
rica & analytica problemata, quæ non per ſe, ſed horum gratia quæruntur. vnde vt Alexã. annotauit,
per hæc Ariſt. aperte declarauit logicã eſſe inſtrumentum cæterarum ſcientiarum, quo vtimur in alijs
ſcientijs: quoniam quæ in ea quærimus, non per ſe quærimus, vt illa ſciamus, ſed vt eis vtamur in alijs
ſcientijs. Deinde addit diuiſionẽ ex parte noſtra, & dicit, [De quo aut neutro modo opinantur]& eſt
primũ mẽbrum, [aut cõtrarię ſapientibus pleriq;]hoc eſt vulgares opinãtur, [aut]contrarie[pleriſq;]
opinantur[ſapientes, aut vtrique ijdem eiſdem]hoc eſt ſapientes ſapientibus, vel vulgaribus vulgares
opinantur. igitur problema diuiſione ſumpta ex parte noſtra erit quadruplex. ¶ Quæres fortaſſe, cum
dialectica propoſitio & problema ſint idem, & circa idem, cur non diuiſit ac deſcripſit propoſitionẽ

dialecticam per moralem, naturalem, & logicam: & etiam ex parte nostra in quadruplicem, vt fecit E de ipso problemate. ¶ Assignauit huius rei causam Alexander, si verba eius recte percepi, quoniam propositio cõsideratur vt probabilis: problema, vt quæsitum. & quoniam probabile vt probabile nõ intelligit nisi respectu nostri, ac respectu consensus hominum, quæsitum vero respectu materiæ, ideo his diuisionibus in propositis dialecticę ratione non est visus. ¶ Quod vero ad verba attinet, nõnulli sic legunt [problema autem est speculatio dialectica] hoc est proposita in cõtrouersia, & disputatione. Alexander autem legit modo quo diximus, cui est credendum: quoniam cum prius propositionẽ dialecticam descripsisset, consentaneum est, vt describat problema dialecticum. Hæc de definitione.

60 Quędam enim problematum vtile est scire tantum ad eligendum, vel fugiendum, vt vtrum voluptas sit eligenda, aut non: quædam autem ad sciendum tantum, vt vtrum mundus æternus sit aut non. Quædam vero ipsa per se quidem ad neutrum horum, adminiculantia autẽ sunt ad aliqua talia. Pleraq; enim ipsa per se quidẽ non volumus cognoscere, F sed aliorum gratia, vt per illa aliud quippiam cognoscamus. Sunt autem problemata & de quibus contrarii sunt syllogismi. Dubitationem enim habent, vtrum sic se habent, an non sic: eo quòd de vtrisq; sunt rationes suasibiles. Et de quibus rationem non habemus, cum sint magna, difficile arbitrantes esse propter quid assignare, vt vtrum mundus sit æternus, aut non: nam huiusmodi quæret aliquis, problemata ergo & propositiones (vt dictum est) determinata sint.

Nunc declarat ea quę sunt posita in definitione, & primo declarat mẽbra diuisionis problematis, quæ accipitur ex parte finis. secundo ibi, [Sunt autẽ problemata] declarat mẽbra diuisionis, quæ accipitur ex parte nostra. De prima parte declarat tria mẽbra, & primo per exẽplum exponit quid sit problema morale, & dicit, [Quędam enim problematũ vtile est scire tantum ad eligendum] bonum [vel fugiendum] malum, [vt vtrũ voluptas sit eligenda an non,] hoc est problema morale, quod quæritur non vt sciamus, sed vt boni fiamus. Deinde exponit problema naturale, & dicit, [Quædã autem ad G sciendum tantũ] verbi causa, in naturali philosophia, [vt vtrũ mũdus æternus sit, an nõ,] in metaphysica, vt quæsiuit Protagoras vtrum dij sint, aut non. in mathematicis, vtrum stellæ sint pares vel impares, quod quærit in astrologia. aut vtrum diameter sit cõmensurabilis costæ, an non. Deinde exponit problemata logica, quæ quæruntur in logica, & dicit, [quædam vero ipsa per se quidẽ ad neutrum horum] quæruntur, [adminiculantia autem sunt ad aliqua talium] vt ea problemata, quæ quæruntur in logica: vt vtrũ quatuor sint oppositiones an nõ. vtrum figuræ sint tres, an non. Assignat causam, & dicit, [Pleraq; enim ipsa quædã per se nõ volumus cognoscere, sed aliorũ gratia, vt per illa aliud quippiam, aut in morali philosophia, aut in naturali [cognoscamus.] non enim finis logicæ est vt sciamus ea, quæ quæruntur in logica, sed vt illis vtamur in alijs scientiis. Est enim logica, vt Alexan. annotauit organum sciendi, non sciẽtia propter se. Deinde declarat mẽbra diuisionis problematis, quæ accipitur ex parte nostra, & dicit [Sũt autem problemata] vno modo [& de quibus cõtrarii sunt syllogismi] pro vtraq; parte, & hoc exponit, & dicit, [Dubitationẽ enim habent, vtrũ sic se habent, an nõ. sic eo ꝙ de vtrisq;] hoc est vtraque parte [sunt rationes suasibiles] sunt dico rationes suasibiles spectãtes ad genus scientiæ, cuius sunt: & quia sunt rationes suasibiles in scientia, cuius sunt, ideo aliquando vulgares cum vulgaribus econtrario se habent, & sapientes cum sapientibus, & aliquando sapientes cum vulgaribus H econtrario se habent. deinde exponit problemata, de quibus neutro modo opinantur: quia nõ sunt rationes in scientia cuius sunt, rationes accipiuntur in dialectica. & dicit, [&] subaudi sunt alia problemata, [de quibus rationem non habemus] in ea scientia cuius sunt, [cum sint magna, difficile arbitrãtes esse propter quid assignare, vt vtrum mundus sit æternus, aut nõ, nã huiusmodi quęreret aliquis in naturali philosophia, sed nõ habet rationes naturales pro vtraque parte, sed occipit eas ex logica. Demum epilogat, & dicit, [Problemata ergo & propositiones (vt dictũ est) determinata sint.] hęc Arist. ex quibus potest colligi hæc diuisio, ꝙ problemata sint alia, de quibus neutro modo opinãtur, alia de quibus sunt contrariæ opiniones: eorũ vero quorum opiniones contrariæ sunt, alia sunt, in quibus sapientes, & vulgares econtrario se habent, illa in quibus vulgares cum vulgaribus: alia in quibus sapiẽtes cũ sapiẽtibus cõtrarie se habẽt in opinionibus. problemata de quibus neutro modo opinãtur: sunt, quorum in scientia cuius sunt, nõ sunt rationes pro vtraque parte: sed adducuntur rationes ex logica. verbi causa, in naturali philosophia, vtrũ stellę sint pares, an nõ. nõ enim in naturali philosophia habe-

A mus rationes pro vtraque parte, sed à logica eas accipimus, probamus enim pares esse, ex logica sic, quod in numeris est optimum, est stellis peculiare. Par est in numeris optimum, igitur peculiare est stellis. Impares vero ex logica sic, quod in virtutibus est optimum in stellis peculiare est, impar in virtutibus est optimum, igitur peculiare est stellis. Amplius, problema neutrum est, vtrum mundus sit æternus, an non: & vtrum sphæricus, an non. Non enim pro vtraque parte argumẽtatur philosophus naturalis, sed dialecticus. Amplius in morali problemata de quibus neutro modo opinãtur sunt, vt vtrum virtutes sint connexæ, an non, & vtrum virtutes sint in parte rationali animæ, an in parte concupiscibili. hæc enim neutra sunt, quoniam pro vtraque parte ex dialecticis argumentamur. Adhuc in logica problemata neutra sunt, vt vtrum quatuor sint oppositiones, an non, vtrũ sint tres figuræ, an non. horum enim non sunt rationes pro vtraque parte, nisi ex dialectica. Problemata vero, de quibus sunt opiniones contrariæ, sunt quidẽ in quibus vulgares & sapientes differunt, vt vtrũ bona animi magis quàm corporis bona eligenda, an nõ, & vtrum volupeas sit maximum bonorum, an non. Nam vulgares bona corporis & fortunæ eligibiliora esse opinautur, sapientes contra. Amplius, esse maximum bonorum vulgares, sapientes contra opinantur, in quibus vulgares à vulgaribus differunt. vt vtrum vires magis q̃ diuitiæ sint eligibiles, an non, in quibus sapientes a sapientibus: vt vtrum animus sit mortalsi, an non v trum vacuum sit, an non. ¶ Sed occurres, quoniam illud proble

B ma, vtrum mundus sit æternus, an non, non videtur problema, de quo neutro modo opinamur, quoniam est problema naturale, de quo Platonici aliter, & Peripatetici aliter opinantur & contrario modo inter se. ¶ Dicendum, ꝙ licet de eo contrarie opinentur, tamen non opinantur contrarie per rationes naturales, sed per dialecticas rationes. Et ideo dicitur problema neutrũ neutralitate argumentorum naturalium. At problema, de quo contrarie opinantur, est de quo sunt opiniones cõtrarie per rationes oppositas, quæ spectant ad eam scientiam, cuius est. Istud est problema neutrũ in metaphysica, vtrum dij sint an non, quoniam non sunt rationes pro vtraque parte spectãtes ad metaphysicã, sed ad alias scientias, vnde Protagoras sophista per sophisticas rationes neutro modo opinabatur de illo problemate. Hæc de problematibus.

¶ DE POSITIONE.

61 Positio autem est opinio* extranea alicuius* famigeratorũ in philosophia, vt quoniam non est contradicere, quemadmodum dixit An- * παράδοξον ad mirabilis.

C tisthenes: aut quoniam omnia mouentur, secundum Heraclitũ, aut quo niam vnum est ens, quemadmodum Melissus dixit. * γνωρίμων notiorum.

Cum dixisset de problemate, nunc dicit de positione, quæ est quędam problematis specjes. Sumitur enim positio multifariam (vt Ammonius inquit) libro de interpretatione, nam vno modo positio est vnum decem prædicamentorum. Alio modo positio est propositio immediata, qua non est altera prior, cuius duæ sunt species, videlicet suppositio, & definitio. Alio modo positio accipitur pro quacunque responsione cuiuscunque respondentis. Quarto verd modo recipitur pro opinione, quæ est contra consensum multorum, alicuius tamen philosophi eorum, qui sunt noti in philosophia, vel aliqua arte: & hoc quarto modo eam describit, & inquit, [Positio autem est opinio alicuius famigeratorum in philosophia extranea] tamen hoc est contra consensum multorũ: & hãc exponit exemplis, & dicit, [Vt quoniam non est contradicere, quemadmodum dixit Antisthenes,] qui tenebat contradictionem nihil esse. [Aut quoniam omnia mouentur, secundũ Heraclitum,] qui dixit oĩa moueri, & nihil quiescere. [aut quoniã vnum est ens, quemodmodũ Melissus dixit,] & Parmenides, qui dixerunt omnia esse vnum ens. Zeno vero dixit, nihil moueri, Chrysippus dixit sanitatẽ esse opti

D mum. Omnes enim hæ positiones sunt, quoniam sunt opiniones alicuius sapientis, vel aliquorum sapientum notorum in philosophia, contra tamen cõsensum multorum.

62 Nam de quouis contraria opinionibus proferente, curã habere stultum est.

Hic locus vno modo exponitur, vt dicamus Aristotelem soluere tacitam quæstionem: nam cum opiniones extraneæ talium sapientum habeant argumenta, quibus probarunt huiusmodi positiões, posset quis dicere, cur tu Aristoteles non adduxisti illa argumenta, & soluere illa enixus es? Respondet igitur Aristoteles, & dicit, [Nam de quouis proferente contraria opinionibus] multorum [curam habere stultum est,] non adduxit igitur argumenta opinionum, ne stultitiæ notam incurreret. Alij exponunt Aristotelem reddere causam, cur positio debeat esse opinio extranea eorum qui in philosophia sunt famigerati. quasi dicat, diximus [famigeratorum,] quoniam si aliquis stultus proferat contrarium opinionibus multórum, non debemus curare, sed si sapiens poneret

contrarium opinioni multorum, est curandum. Melius autem dico Aristotelem velle assignare cau- E sam, cur positio extranea alicuius sapientis sit problema dignũ quæsito, & vult hoc esse propter au-ctorem, qui in philosophia est famigeratus. nã licet talis positio extranea per se non sit problema dignum quæsito, tamen propter authoris celebritatem est dignum quæri. nam (vt inquit) [de quouis proferente contraria opinionibus] multorum [curam habere, stultum est,] non autem de sapiente cõtraria opinionibus proferente, est stultum curam habere.

63 Aut de quibus rationem habemus contrariam opinionibus, vt quoniam non omne, quod est, vel factum est, vel ęternum, quemadmodum sophistæ dicunt. Nam musicum vel grammaticum esse, neque factum, neque esse æternum. Hoc enim & si alicui non videatur, videbitur vtique eo quòd rationem habeat suasibilem.

Quidam, vt Albertus, copulãt hæc verba ad proxime dicta, hoc pacto. [Nã de quouis contraria opinionibus proferente curam habere stultum est, aut] & stultum est esse solicitũ de quibus rationem F habemus contrariam opinionibus, & reliqua. Quæ expositio non cõsonat vltimis verbis textus, vbi Arist. reddit causam, cur de talibus opinionibus sophistarũ debeamus curã habere, nõ propter opinionem in se, sed propter rationem, quæ sit pro opinione. ¶ Melius igitur cũ Alexand. dicamus, ꝙ cum Arist. ostendisset positionem alicuius sapientis in philosophia, esse dignum problema quæri, nõ propter se, sed propter authoris dignitatem, nunc ostendit aliquam positionem esse problema dignum quæri, nec propter se, nec propter dignitatẽ authoris, sed propter difficultatẽ rationis, qua extranea positio ponitur, & dicit [aut] subaudi positio est extranea opinio de numero illarũ opinionũ extranearũ, [de quibus rationẽ habemus cõtrariam opinionibus] multorũ. est enim opinio multorũ ꝙ omne qđ est, aut sit factum, aut æternum: at sophistæ enituntur probare contrariũ, [vt quoniam non omne, qđ est, vel factum est, vel æternum est,] probant autem hoc per exemplum in accidẽtibus, in quibus nullũ est factum, aut æternum, & dicit, [Nam musicum vel grammaticum esse, neque factum, neque æternum esse] probarunt. Alexander autẽ sophistas intelligit probare non omne quod est factum vel æternum esse, quoniam musicum esse grammaticũ, nec est factum, nec æternum. æternum quidẽ nõ est, quia musicus factus est grãmaticus de nouo, factum vero minime, quia si musicus fit grammaticus, aut fit ex materia grammatici, vel ex contrario grãmatico, quorum nullum datur. Si quis autem G verba legerit cum disiunctione, sensum verborũ clariorem efficit, sed de exemplis nõ est curandum. Tunc Aristo. ostendit qua ratione positio sophistarũ, possit dici problema dignũ quęri, & dicit, [Hoc enim] id est, hæc enim positio sophistarum, videlicet ꝙ non omne ens sit factum vel æternum, [& si alicui non videatur] nec sit positio digna. quæri per se, videbitur vtique] problema dignum quęri ꝓpter rationem, [eo ꝙ rationem habeat suasibilem.] Qua ratione fit, vt problema aliud sit, quod p se est dignum quæri, vt propter quid noctes in plenilunio sunt calidiores. aliquod aliud, quod per se non est dignum quæri, sed propter authorem, vt vtrum omne ens sit vnum, aut nõ· aut vtrum omnia quiescant, aut non. quoddam vero, quod non est dignum quæri, nec propter se, nec propter dignitatem authoris, sed propter rationem qua probatur, vt nõ omne quod est, factum est vel æternum. Est igitur positio secundo & tertio modo. primo vero modo non positio dicitur, sed quæsitum per se.

¶ Alexander respondet ad cauillum sophistarum, dicit enim musicum fieri grammaticum non p se, sed ratione subiecti, quia homo fit grammaticus. non enim musicum est factum grammaticum, quo musicum, sed quo homo fit grammaticus, nec oportet, vt fiat ex alia materia, quàm ex materia in qua nec ex alij contraria quàm ex ignorantia grammaticæ.

64 Est igitur & positio quidem problema, non autem omne proble- H ma positio: quoniã quædam problemata talia sunt iam, de quibus neutro modo opinamur. Quòd autem est, & positio problema, manifestũ est. Necesse est enim ex iis, quæ dicta sunt, aut plures cũ sapientibus circa positionem dubitare, aut vtroslibet cum semetipsis, eo quòd opinio quædam extranea positio est.

Nunc comparat problema ad positionem, & vult ꝙ positio sit vna ꝓblematis species, & assignat cõclusionẽ, & dicit, [Est igitur & positio quidẽ ꝓblema, non autẽ omne problema positio,] Est igitur conclusio, oĩs positio est problema, & non omne problema est positio. circa quã cõclusionẽ prĩo ꝓbat sc̃dam partẽ, vz ꝙ nõ oẽ problema sit positio, deinde probat primã ptẽ, vz ꝙ omnis positio sit problema. de prima parte dicit, [quoniã quędã ꝓblemata talia sunt iam, de quibus neutro modo

A opinamur,] vt vtrũ ſtellę ſint pares, vel impares . Hoc enim problema eſt , & nulla ſui parte eſt poſi-
tio.nemo enĩ aſſerit alterã partẽ eius pro opinione. Amplius, vtrũ guttæ pluuiæ cum cadant, numero
pari vel impari cadant. Hoc enim problema neutrũ eſt, quoniã pro nulla ſui parte eſt poſitio alicuius
ſapientis. Hæc ſimilia, ſunt problemata neutra, propter latẽtiã partiũ. ſunt & alia problemata neutra,
propter probabilitatẽ vtriuſq; partis, vt vtrũ mũdus ſit æternus, aut nõ. quod nõ dicitur poſitio, quo-
niam neutra pars eſt extranea opinio, cũ vtraq; probabilis ſit, vt de eo neutro modo opinemur. Patet
igitur non omne problema eſſe poſitionẽ, & ſic patet ſecũda pars cõcluſionis . Deinde probat primã
partẽ, & rõnẽ cõponit, id in quo vulgares, & ſapientes cum ſapientibus certant ac dubitant, eſt ꝓble-
ma, vt ex definitione problematis ſuperius aſsignata patet. Sed circa poſitionem certant tales inuicẽ,
igitur poſitio eſt problema, de ratione tãgit vim minoris tantum, & dicit, [Quia autem eſt & poſi-
tio problema,] hæc eſt prima pars cõcluſionis, [manifeſtum eſt, neceſſe eſt enim ex ĩjs quę dicta ſũt,
aut plures] hoc eſt vulgares [cũ ſapientibus circa poſitionẽ dubitare, aut vtroſlibet cũ ſemetipſis] hoc
eſt vulgares cũ vulgaribus, vel ſapientes cũ ſapientibus, & ꝙ neceſſe eſt circa poſitionẽ dubitare, pro-
bat, & dicit, [eo ꝙ poſitio eſt opinio quędã extranea,] alicuius ſapientis cõtra multorum opinionem,
erit igitur diſputabilis ſaltẽ propter excellentiã auctoris. ergo erit problema. ¶ Sed occurres, quoniam
problema complectitur vtrãque partem, poſitio vero alteram tantum problematis partem. ¶ Dicen
B dum, ꝙ expreſſe poſitio alteram partem problematis ponit, tamen apud intellectum eſt dubitatio de
vtraque parte, ſaltem propter authoritatem ponentis.

63 Pene autem nunc omnia dialectica problemata poſitiones vocantur. Differt autem nihil quomodolibet dicatur, non enim nomen effingere volẽtes, diuiſimus ſic ea: ſed vt non lateant nos, cũ quędã eorũ ſint differentiæ.

Sed dubitat cõtra ſe, quoniã ſuo tpe oĩa problemata dialectica erãt põnes , & ecõuerſo, igitur non
bene aſsignata fuit horũ differẽtia, vnde dicit, [Pene autẽ nunc]. ſ. tpe ſuo [oĩa dialectica problemata
põnes vocãtur,] at tu inter hęc poſuiſti differẽtiã, dicẽdo problema eſſe genus ad põnẽ. & dixit, [Pe-
ne] propter problemata de quibus neutro modo opinamur, quæ nec ſuo tẽpore etiã dicebãtur põnes.
Reſpõdet ad dubitationẽ, & dicit, [Differt aũt nihil quõlibet dicatur] quo ad vocis rõnẽ, ſiue enĩ ꝓ-
blemata vocẽtur põnes, & ecõuerſo, ſiue in plus dicatur problema ꝙ̃ poſitio, nihil differt. [nõ enĩ no-
mẽ effingere volẽtes diuiſimus ſic ea] hoc eſt problemata à põnibus, quia cũ noĩa ſint ad placitũ, non
C debemus curare de noĩbus [ſed] ideo problemata eſſe genera põnũ, diximus [vt non lateãt nos] diffe-
rẽtię problematũ, [cũ ꝗdã eorũ.] ſ. problematũ [ſint differẽtiæ.] igitur poſuimus differẽtias inter pro-
blema, & põnẽ, vt intelligatur differẽtia problematum, quæ eſt multiplex: veluti ſi diceremus hoĩem
eſſe aliud ab aĩali, vt annotetur aĩal dici multipliciter, nõ ſolũ de brutis, ſed de hominibus.

66 Non oportet aũt omne problema, nec oẽm poſitionẽ conſiderare, ſed quã dubitabit aliquis eorũ, qui ratione egent, & nõ pœna vel ſenſu: nam qui dubitant, vtrum oportet deos honorare & parẽtes diligere, an non, pœna indigent: qui vero vtrum nix alba, an non, ſenſu.

Nũc oſtẽdit quę problemata ſint quęrẽda, & diſputãda, & quę nõ, & põt intelligi quod dicit duo
bus modis, vno modo, vt dicamus ꝙ ſunt quædã problemata, quæ quærere & diſputare, eſt cõtra le-
ges, & pœnale, vt fuit problema Protagoræ, videlicet vtrũ dij ſint. hoc enĩ apud Athenienſes diſputa-
re , pœnale erat. & propterea Protagoras qui de eo diſputauit, pœna multatus eſt ab Athenienſibus,
& libri vſti. Quoddã eſt problema, qđ quærere, demõſtrat eum qui quærit, egere ſenſu, vt ſi quærere
D tur, vtrum nix ſit alba, an nõ. Aſſerit hęc nõ eſſe quęrẽda, & dicit, [Nõ oportet autẽ omne problema,
nec omnẽ põnẽ cõſiderare] & proponere in diſputatione, [ſed quam dubitat aliquis eorum] philoſo-
phorum, [qui rõne indiget] vt problema appareat, [& nõ] aliquis eorum, qui ſi diſputaret de eo, indi-
geret [pœna vel ſenſu.] exponit qđ dixerat, & dicit, [Nã qui dubitãt, vtrum oportet deos honorare,
& parentes diligere, an non, pœna indigent] quia ſunt digni pœna, quoniam contra leges peccãt [qui
vero] dubitant [vtrum nix ſit alba, an non.] indigent [ſenſu] quoniam non vident niuem eſſe albam. ſi
enĩ viderẽt, nõ quærerẽt. ¶ Sed occurres, nam in theologia catholici quærunt multa contra dei digni
tatem, & diſputant pro vtraque parte. Dicendum quòd de illis nõ dubitant problematice, ſed ſcienti-
fice, vt veritas eluceſcat, non enim dubitant de vtraque parte, ſed de altera quærunt, vt pateat.
¶ Adhuc quæres, Ariſtot. tales propõnes vocat problemata. igitur ſunt quæſita. ergo poſſunt quæri.
Dicendum ꝙ loquitur ad hominem, videlicet ad eũ, qui vellet hæc putare eſſe problemata. dicit enĩ
Ariſtoteles ꝙ etiam ſi hæc ab aliquibus dicerentur problemata , non debeant quæri, quoniam alterũ
eſſet contra legem, alterum contra ſenſum.

67 Neque vero, quorum propinqua eſt demonſtratio, neque quorum E
valde longe. Nam illa quidem non habent dubitationem, hęc autẽ magis quàm ſecundum facultatem exercitatiuam.

Amplius oſtẽdit ſecũdo loco, quę problemata ſint quærẽda, & quæ nõ, ex parte demonſtrationis. & dicit nec eſſe quærẽda ꝓblemata, quorũ demõſtratio eſt manifeſta & nota: nec ea, quorũ demonſtratio eſt procul, & valde immanifeſta. & dicit, [Neq; vero] ea ꝓblemata ſunt quærẽda [quorũ demonſtratio propinqua eſt.] hoc eſt nota & per ſe manifeſta. [neque] ea problemata [quorum] demõſtratio [valde longe] eſt, & valde immanifeſta. Cuius cauſam affert, & dicit, [Nam illa quidẽ] quorũ demõſtratio eſt propinqua, ac valde manifeſta, [nõ habẽt dubitationẽ: hæc autẽ] problemata, quorũ demõſtratio procul eſt, & valde immanifeſta [magis] dubitationẽ habẽt [q̃ ſecundũ facultatẽ exercitatiuã] ac dialecticã ſit. Problemata quorũ demonſtratio eſt propinqua, ac manifeſta (vt Alexand. exponit) ſunt, vt problemata friuola, de quibus diſputãt Stoici ſophiſtæ. Sunt autẽ hæc, vtrum deceat cũ aliquibus cœnare, aut nõ: vtrũ oportet auditores philoſophorũ mutare pedes, aut non: vtrum virile virilitatẽ habeat, aut non: vtrũ iuſtus iniuſta faciat, aut nõ. vtrũ ſapiẽs ſit indoctus, aut non. Hæc enĩ problemata ſunt apud ſophiſtas, quoniã cauillis enitũtur hæc probare. probãt enĩ iuſtũ eſſe iniuſtum, F
quoniã qui iniuſta facit, iniuſtus eſt iuſtus iniuſta facit aliquãdo. igitur eſt iniuſtus. probãt ſapientẽ eſſe indoctũ, quia docet indoctũ. probãt virile nõ virilitatẽ habere, quia palliũ virile, & nõ habet virilitatẽ. hæc igitur cũ ſint facilia, ſuperficialia, & habẽtia fallaciã propter duplicitatẽ dictionis, quærenda nõ ſunt, quoniã facilẽ habẽt demõſtrationẽ. Sũt etiã problemata (vt Alexãder inquit) quæ habẽt cauſas & demõſtrationes proprias, nõ ex propõnibus probabilibus conſtructas, ſed ex per ſe, & proprijs quorũ nullũ eſt problema dialecticũ. cũ cauſa ſit immanifeſta dialectico, & procul à doctrina dialectica, vt vtrũ omne trigonũ habeat tres angulos æquales duobus rectis, aut nõ. vtrũ vna omniũ ſit materia, aut non. vtrũ materia ſit ens perfectũ, an imperfectũ. vtrũ atomi ſint rerũ principia, aut nõ. vtrũ omne mouẽs motũ moueat, aut nõ. vtrũ motus ſit ſempiternus, aut nõ. hęc quidẽ quæſita non dialectica ſunt, ſed altioris ſciẽtiæ, quoniã hæc ſunt quæſita ſciẽtifica, quæ demõſtrationibus altioribus ꝓbantur, & non dialecticis ſyllogiſmis, quare ſophiſtica problemata non eſt dignũ quæri, quoniã ſunt facilia, & de facili reprobantur. Scientifica vero, minime, quia ex probabilibus non probantur, ſed ex eis, quæ tranſcendunt dialecticam.

DE SPECIEBVS DIALECTICARVM RATIONVM.

68 Determinatis autem his, oportet diuidere quot dialecticarũ ratio- G
num ſunt ſpecies. Eſt autem alia quidem inductio, alia aũt ſyllogiſmus. Et ſyllogiſmus quidem quid eſt, dictũ eſt prius. Inductio vero, eſt à ſingularibus in vniuerſalia acceſſio, vt ſi eſt gubernator eruditus, optimus; & auriga, & omnis qui eſt eruditus in vnoquoque, optimus.

Proponit nũc dicere, quot, & quę ſunt ſpecies rõnũ dialecticarũ, quibus dialecticũ certamẽ fieri ſolet & dicit, [His determinatis, oportet diuidere quot dialecticarũ rõnũ ſunt ſpecies.] Sũt enĩ rõnũ dialecticę plures ptes, aliæ quidẽ integrales: aliæ ſpecies, q̃ ptes ſubiectiuę dicũtur partiũ integraliũ. aliæ ſunt remotę vt termini, quæ ſunt quatuor ꝑdicata. aliæ ꝓpinquę, quę ex his cõponũtur: quarũ alię vt principia ſunt, propõnes, vz dialecticę: alię vt cõcluſiões, ꝓblemata videlicet & põnes. cũ igitur dixiſſet de partibus integralibus rõnũ dialecticarũ, nũc de ſubiectiuis, quę ſpecies dicũtur, dicere proponit, & inquit, [Eſt aũt alia quidẽ inductio, alia aũt ſyllogiſmus.] reddit cauſam cur de ſyllogiſmo tacere vult, ſed de inductiõe dicere, & inquit, [Et ſyllogiſmus quidẽ quid eſt, dictũ eſt prius.] Exponit aũt inductionẽ, & dicit, [Inductio vero, eſt à ſingularibus in vniuerſalia acceſsio,] ſiue ꝓgreſsio, per quæ H
patet eos nõ recte ſentire, qui aſſerunt ꝓgreſſum à ſimili ad ſimile eſſe inductionẽ. non enĩ eſt ſimile vniuerſale ijs ſingularibus quę ſub ipſo ſunt. Potius enĩ (vt Alex. inquit) ea ꝓgreſsio, quę a ſimili ad ſimile, exẽplũ eſt. nã ratio, in qua ꝓceditur a ſingularibus ad vniuerſale, inductio eſt. Et ꝙ ita ſit, exemplo oſtẽdit, & dicit, [Vt ſi eſt gubernator nauis vel exercit⁹ [eruditus, optimus, & auriga] gubernator carri eruditus, optimus, & ſic de ſingulis, [&] pro igitur [oĩs, qui eſt eruditus in vnoquoque,] erit [optimus.] eſt igitur inductio, hic eruditus eſt optimus, demõſtrato nauis vel exercitus gubernatore, & hic eruditus eſt optimus, demõſtrato auriga: & hic eruditus eſt optimus, demonſtrato medico. & hic eruditus eſt optimus, demonſtrato agricola: igitur omnis eruditus, eſt optimus.

19 Et autem inductio veriſimilior, & planior, & ſecundũ ſenſum notior, & pluribus communis. Syllogiſmus autem valentior, & ad cõtradicendum efficacior. ergo genera, de quibus diſputationes, & ex quibus

A (quemadmodum dictum est antea) determinata sint.
Nūc comparat inductionem & syllogismū adinuicem, & dicit, [Est autem inductio verisimilior,
& planior, & secundū sensum notior, & pluribus communis. Syllogismus autem valentior, & ad con-
tradicendum efficacior.] ¶ Quod vero ad verba attinet, animaduersione dignum, ꝙ quādo aliquod
prædicatum inducitur prædicari vniuersaliter de aliquo subiecto. verbi causa, omnē eruditū esse opti-
mum, tripliciter inducitur: vna ratione secundum similitudinem, nam qua ratione prædicatur opti-
mum de gubernatore, eadem ratione de auriga, & qua ratione de auriga, eadem ratione de medico: &
sic verisimiliter de omnibus alijs. Secundo modo æqualiter de omnibus prædicādo. nam æqualiter
hoc prædicatum, optimum, prædicatur de gubernatore, de auriga, & de medico. Tertio per sensum
de omnibus singularibus vere prædicari. per sensum enim accipitur hoc prædicatum optimū prędi-
cari de gubernatore, de auriga, de medico. Hac ratione Aristoteles dicit, ꝙ inductio sit verisimilior, ra
tione habita ad verisimilitudinem prædicationis, & clarior, hoc est planior, ratione habita ad æquali-
tatem prędicationis, & secundum sensum notior, ratione habita ad modum cognoscendi quo cogno-
scitur dici prædicatū de oībus singularibus. Addit autē [& pluribus cōmunibus] quoniā vulgares sunt
plures, qui vtuntur sensu, & inductione, sapientes, pauciores, qui vtuntur syllogismo. [Syllogismus au-
B tem valentior, & ad contradicendum efficacior,] dixit [valentior] quantum ad syllogismum ostensi-
uum, dixit [ad contradicendum efficacior] quo ad syllogismum, qui ducit ad impossibile. Tunc epilo
gat, & dicit, [Ergo genera] problematum, [de quibus] tanquam de conclusionibus. [sunt disputatio-
nes, & ex quibus] tanquam ex propositionibus [quemadmodum dictū est antea, determinata sint.]
subaudi in hunc modum. ¶ Sed circa hæc dubitatur de numero rationum. primo, quoniam ratio dia
lectica est argumentum (vt Boetius autumat.) argumenti autem quatuor sunt species, vt idem Boe-
tius enumerat, vt syllogismus, inductio, enthymema, & exemplum. præterea Aristoteles libro Priorū
addit inter rationes, rationem necessariam nō syllogisticā, de qua in libro Priorum satis. Iuniores ad-
dunt inter rationes, eam, quā consequentiā vocant, igitur non tantum duæ sunt dialecticæ rationes.
¶ Alexander reducit enthymema ad syllogismum, exemplum ad inductionem, & nos consequentiā
reducere possumus ad inductionem: rationē necessariam non syllogisticam, ad syllogismū. ¶ Aut di
ci potest Aristo. enumerasse rationes dialecticas completas, quæ sunt duæ tantum, videlicet inductio
& syllogismus. non autem incompletas, vt patet. ¶ Deinde dubitatur circa definitionem inductiōis,
primo, quia cum inductio sit oratio, non videtur bene definita per accessionē, vel progressionē. Secū-
do dato, ꝙ recte definiatur per progressionē, vel accessionē, cū accessio & progressio sit motus, & oīs
motus sit ab vno termino in vnū terminū, male dictū est inductionē esse progressionē à singularibus
C ad vniuersalia in numero plurali. Tertio dato, ꝙ inductio sit à pluribus singularibus, Arist. videtur di
minutus, quoniā nō declarauit ab oībus singularibus, an ab aliquibus. Quarto, cū eadē sit via ab Athe
nis ad Thebas, & ecōuerso, quæritur vtrū progressio ab vniuersalibus ad singularia sit inductio, quod
cū Arist. nō exposuisset, videtur diminutus. Quinto dubitatur, cū inductio sit oratio, quęritur, vtrū sit
vna oratio, an plures: & si vna, qua vnitate est vna. Sexto quæritur, dato ꝙ sit vna: vtrū sit hypotheti-
ca, an categorica. Hæc enim sunt, quæ dubitationē faciūt quantū ad definitionē. ¶ Quantū vero ad
vim probatiuā, quæritur primo, quę virtus aīæ est, quæ inductionē facit. secūdo quis est medius ter-
minus, per quē fit inductio. tertio quę & quot requirūtur ad perfectā inductionem, si debet esse ratio
dialectica. ¶ Ad hęc respōdetur per ordinē, & primo ad primā rationē, dico ꝙ inductio potuit per
orationē describi, verū propter duas causas ꝑ motū descripta est. primo, quia inductio vi nominis an-
notat magis motū, q̃ syllogismus. Nā inducere motū dat intelligere, secūdo quoniā ex parte rei etiam
motū annotat. nā in inductione terminus à quo, & terminus ad quē valde differūt, quoniā singulare,
& vniuersale plus differūt, q̃ vniuersale & vniuersale, quę sunt termini in syllogismo. ¶ Ad secūdam
dico, ꝙ licet terminus a quo sint plura singularia, tamen virtute copulationis subeunt vicē vnius, ter-
minus vero ad quē, est vniuersale: nō qđ est opus intellectus agētis, sed quod est vniuersale secūdum
D modū enūciādi, & sic est propositio vniuersalis. ¶ Ad tertiā dicamus, ꝙ triplex est inductio, vt Auer-
roes inquit. 2. Priorū. demōstratiua, & in hac nō oportet inducere in oībus singularibus, vt dicit secū-
do physicę auscultationis. Est enim in propōnibus ꝑ se, quę sunt de omni dialectica, quę est in ꝓpō-
nibus probabilibus. & quoniā in talibus idē est iudiciū de vno singulari, & de oībus, ideo non oportet
inducere in omnibus singularibus. Alia est sophistica, de qua ad sophistas, hac ratione dixit, à singula
ribus, & nō ab omnibus singularibus. ¶ Ad quartam solutio patuit in ludicris, diximus enim ꝓgres-
sum ab vniuersali ad singularia esse descēsum, qualis fit sub termino, qui supponitur in propositione
distributiue: modo descensus, non inductio, sed potius syllogismus est. ¶ Ad quintam & sextam dica
mus, quòd inductio est vna propositio composita vnitate consequentis, qui est finis inductionis, &
vnitate signi illatiui, & vnitate medij termini, de quo secūdo Priorum diximus, etiam dicimus indu-
ctionem non esse propositionem hypotheticam, nec simplicem, sed orationem cōiunctiuam, in qua
ꝓpositiones scilicet antecedēs & cōsequēs cōiungūtur signo ratiōis, ad alia quęsita, quę quęrūtur cir-
ca vim ꝓbatiuā. ¶ Ad primā, nōnulli dixerūt virtutē, quæ inducit, esse sensum, qui singulariū est. qđ

falſum eſt, quoniam virtus, quæ inducit, eſt diſcurſiua, at ſenſus non diſcurrit. Alij dixerunt virtutem E illã eſſe intellectũ, quod dubium eſt, quoniam intellectus non cognoſcit ſingularia. Iſaac inter virtutes animæ poſuit vnam, quam vocauit collatiuam: & hanc voluit eſſe virtutem, quæ inducit. Quod niſi aliter exponatur, res noua eſt hæc Peripateticis. ¶ Philoponus vero aſſerit virtutem quæ inducit, eſſe dianœam, quæ latine dicitur rationatiua, quæ ſi inducit ad vniuerſale quod eſt in intellectu, facit inductionem demõſtratiuam. ſi ad vniuerſale, quod eſt in opinatrice, facit inductionem dialecticam, ſi ad vniuerſale, quod eſt in phantaſia, facit inductionem ſophiſticam. Verum de re hac in libro priorũ. ¶ Ad ſecundum dicẽdum, quòd medius terminus eſt hoc quod dicitur, & ſic de ſingulis, vel aliquid huic æquiualens. hoc enim eſt medius terminus, quia copulat antecedens, cũ conſequẽte, & tu quære ſecundo priorum. ¶ Ad tertium quidam dixerunt requiri, primo quòd ſumantur omnia ſingularia, quoniam nõ valet, iſte homo eſt muſicus, & ille homo eſt muſicus, ergo omnis homo eſt muſicus. ſecundo quòd tales ſingulares non repugnent, quoniam non valet, corpus poteſt eſſe ſine iſto loco, & ſine iſto, & nullus eſt locus quin ſine illo poſſit ſtare, igitur ſine omni. eſt enim vnus locus nobis indeterminatus ſine quo ſtare repugnat alijs. nec valet materia, poteſt ſtare ſine hac & ſine illa forma, igitur ſine omni forma· propter eandem rationem. Sed hæc ſunt ſuperflua, quoniam in inductione demonſtratiua non oportet inducere in omnibus, quoniam cum propoſitio ſit per ſe, eſt de omni: in dia F lectica, minime, quoniam eſt in propoſitionibus probabilibus, in quibus idem iudicium eſt de vno ſingulari, & de omnibus ſingularibus.

¶ DE INSTRVMENTIS, QVIBVS ABVNDAMVS IN SYLLOGISMIS, QVI FIVNT AD DISSERENDVM.

70 Inſtrumenta autem, per quæ abundamus in ſyllogiſmis, ſunt quatuor, vnum quidem propoſitiones ſumere. Secundum autem, quadrupliciter vnumquodque dicitur, poſſe diſtinguere. Tertium differentias inuenire. Quartum autem ſimilitudinis conſideratio.

Cum dixiſſet de ſpeciebus rationum dialecticarum· tunc dicit, de inſtrumentis, quibus in ſyllogiſmis abundamus in diſputationibus, & dicit, [Inſtrumẽta autem, per quæ abundamus in ſyllogiſmis,] ſubaudi in inductionibus, hoc eſt inſtrumenta per quæ facultatem habebimus faciendi rationes dialecticas: [ſunt quatuor.] Tacuit autem inductionem: quia eſt minus principalis ratio dialectica. Alexã. G autem ſuppleuit. Exponit hæc per ordinem, & dicit, [Vnum quidem eſt propoſitiones ſumere. appellat autem inſtrumentũ, per quod poterimus ſyllogiſmis abundare: ſed quoniã inſtrumenta non ſunt partes ſyllogiſmorum & inductionum, propterea dixit inſtrumentum eſſe nõ propoſitiones, ſed propoſitiones ſumere: vt recte animaduertit Alexan. Secundum vero, quod iuuat ad facultatem propoſitionum, eſt [quotupliciter: vnumquodque dicitur, poſſe diſtinguere,] ſiue in nominibus fuerit hæc multiplicitas, ſiue in orationibus. Qui enim diſtinguit vnum nomen ſubiectum vel prædicatum propoſitionis, vel qui diſtinguit propoſitionem ſyllogiſticã efficit & ſic in propoſitionibus abũdat. [Tertium] inſtrumentum eſt [differentias inuenire,] qui enim inuenit differentias inter aliqua, abundat in propoſitiones, qui enim diſtinguit, & differentias inter diſtincta exponit ſyllogiſticam facit propoſitionem. [Quartum autem] eſt [conſideratio ſimilitudinis] quæ reperitur in rebus differentibus. nam etiam qui ſimilitudinem ponit inter ea, quę differunt propoſitionem dialecticam conſtituit, quare ſumere propoſitiones eſt inſtrumentum, quo abundamus in ſyllogiſmis, ſed poſſe diſtinguere, & inter diſtincta differentias inuenire, & inter differentia conſiderare ſimilitudinem inſtrumenta ſunt, quibus ſumimus abundanter propoſitiones, & conſequenter quibus abundamus in ſyllogiſmis. Quòd quidem (vt Alexan. inquit,) propoſitiones ſumere vtile ſit ad ſyllogiſmorum abundantiam, patet, quoniã H cum dialecticas propoſitiones habuerimus, facile poterimus de omni propoſitio problemate ſyllogizare. Cætera autem inſtrumenta habere, vt conſiderare diuiſionem eorum, quæ multipliciter dicuntur, & poſſe cognoſcere differẽtias eorum, quæ diſtincta ſunt, & differentium ſimilitudinem conſiderare, inſtrumenta ſunt, quibus principaliter in propoſitionibus abundamus, & conſequenter in ſyllogiſmis. & hoc ſubdit Ariſto. in textu proximo.

71 Sunt autem & modo quodam etiam tria horũ, propoſitiones. Eſt enim vnumquodque eorum propoſitionem facere, vt quoniam eligendum eſt honeſtum, vel delectabile, vel vtile, & quoniam differt ſenſus à diſciplina, eo quòd amittenti eam, poſſibile eſt rurſum ſumere. Illum autem impoſſibile, & quoniam ſimiliter ſe habet ſalubre ad ſanitatem,

A & habile, ad bonam habitudinem. Est autem prima propositio ab iis,
quæ multipliciter dicuntur. secunda à differētiis. tertia vero à similibus.

Docet hic Arist. quomodo diuidens, & differentias faciens, & similitudines considerans propositiones syllogisticas efficiat: & hoc primo proponit, & dicit, [Sunt autem & modo quodam etiam tria
horum, propositiones, cuius causam assignat, & dicit, [Est enim vnūquodque eorum propositionem
facere, vt quoniam eligēdum] trifariam est. Est enim vno modo [honestum, vel delectabile, vel vtile,]
ideo qui distinguit ipsum eligendum facit hanc propositionem syllogisticam omne eligēdum est ho-
nestum, vel delectabile, vel vtile, per quam possumus argumentari ad hoc problema, vtrum tyrannis
sit eligenda, aut non. [Et quoniam differt sensus à disciplina, eo quod amittenti eam: possibile est rur-
sum sumere, illum autem] scilicet sensum amittēti, [impossibile] est sensum rursum sumere, ex hac dif-
ferentia accipere hæc propositio, quod amissum potest resumi differt ab eo quod amissum non potest
resumi. ex hac propositione dialectica possumus argumentari ad hoc problema, vtrum disciplina sit
sensum, aut non. hoc pacto quod amissum potest resumi differt ab eo quod amissum non potest resu-
mi: disciplina amissa potest resumi, sensus amissus non potest resumi: igitur disciplina non est sensus.
[Et quoniam similiter se habet salubre ad sanitatem, & habile ad bonam habitudinem.] Ex hac pro-
B positione possumus argumentari ad hoc, problema, vtrum causæ effectiuæ bonæ habitudinis, sint ha-
biles, aut non. hoc pacto, sicut se habent causæ effectiuæ sanitatis ad sanum, ita causæ effectiuæ bonæ
habitudinis ad habile, sed causæ effectiuæ sanitatis sunt sanæ, igitur causæ effectiuę bonæ habitudinis
sunt habiles. maior patet, quoniam sicut se habet sanum ad sanitatem: ita habile ad bonam habitudi-
nem. exponit autem concludendo propositiones, & dicit, [Est autem prima propositio] sumpta [ab
his: quæ multipliciter dicuntur] videlicet illa, omne eligendum, aut vtile, aut honestum, aut delectabi-
le. [Secunda à differentijs] videlicet illa: quæ fuit minor, disciplina amissa potest resumi, sensus amis-
sus non potest resumi: hæc fuit propositio minor syllogismi secundi, quę accipiebatur à differentia in-
ter sensum, & disciplinam. [Tertia vero a similibus] videlicet illa, sicut sanum ad sanitatem, ita habile
ad bonam habitudinem, quæ fuit probatio maioris in tertio syllogismo: igitur diuidens, & differentias
assignans, & similitudinem considerans propositiones dialecticas facit. Plura alia exempla assignari
possunt, quæ Alex. satis explicat, ideo hæc sufficiant. Quidā enituntur reducere hæc quatuor ad nor-
mam hoc pacto, omne instrumētum ordinatur ad hunc finem: vt argumentemur, quando volumus:
& fieri hoc non possit, nisi per propositiones: igitur omnia hæc instrumenta ordinantur ad proposi-
tionem. aut igitur ad totam propositionem: aut ad partem, si ad totam, habetur primum instrumen-
C tum: si ad partem, aut ex parte vocis, aut ex parte rei. si ex parte vocis: habetur multiplicis distinctio:
si ex parte rei, aut quo ad differentiam. & habetur inuentio differentiæ. aut quo ad conuenientiam &
habetur similitudinis consideratio. Hæc tamen sufficientia friuola est, quoniam omnia tria sunt pro-
positionum sumptio, vt declarauit Aristo. & sic propositiones sumere non ponit in numero: est enim
quid communius ad illa tria.

DE PROPOSITIONVM SVMPTIONE.

72 Ergo propositiones quidem eligendum quotquot modis deter-
minatum est in propositione, aut omnium opiniones proponenti, aut
plurium, aut sapientium, & horum vel omnium, vel plurimorum, vel
notissimorum.

Nūc determinat de quatuor his instrumētis in speciali, & primo de propositionū sumptione, & de-
terminādo de propositionum sumptione primo docet sumere propositiones ex parte illius particulæ:
quę ponebatur in definitione propositionis dialecticę videlicet ex parte definitionis ipsius probabilis,
D & quoniā probabile est duplex, primarium, quod ratione sui est probabile, & secundarium, ideo primo
docet sumere propositiones ex parte definitionis probabilis primarij, & dicit, [Ergo propositiones
quidem eligendum quotquot modis determinatum est in propositione] ipsa dialectica ipsum proba-
bile, & primo probabile primarium: nam ipsi proponenti] propositiones dialecticę sunt opiniones o-
mnium, hoc est hæ propositiones, quæ videntur omnibus [aut] hæ propositiones, quæ sunt [plurium,
aut] quæ sunt [sapientum] & horum [vel] hæ quæ sunt [omnium sapientum, [vel] quæ sunt [pluri-
morum, vel] quæ sunt [notissimorum] sapientum, omnibus enim istis modis dialecticæ propositiones
sunt, verbi causa propositio sapientum quæ est omnium, vt omne quod fit, ex ente fit, vel hęc, nihil fit
ex nihilo. Hęc est plurium sapientum, ventus est aer velociter motus, quoniam est Democriti, & Se-
necæ: hæc notissimorum, intellectus est quid diuinum & immortale. Præterea hæc est omnium, sani-
tas, & robur, & diuitiæ sunt bona. Hæc vero plurium, diuitiæ sunt meliores virtutibus. hæc est, sapien-
tum virtutes sunt meliores diuitijs. Omnes enim hæ propositiones dialecticæ sumuntur ex defini-
tione probabilis primarij.

73 Aut etiam contrarias apparentibus, aut quęcunque opiniones secũ- B
dum artem sunt, aut contrarias apparentibus probabilibus quascunque oportet protendere secundum contradictionem, quemadmoudm dictũ est prius.

Nunc docet sumere propositiones ex parte probabiles secundarij, quod, vt dictum est, dicitur in ordine ad aliud, hoc est, aut contrarium de contrario: sed simile in qualitate, vt si amicis est benefaciẽdum, inimicis est malefaciendum. & hoc dicit, [Aut etiam] oportet sumere [contrarias] propositiones [apparentibus] hoc est probabilibus, quod intelligo secundũ vtrũq; extremum. vt si amicis sit benefaciendum: inimicis erit malefaciendum. aut quod est secundum opiniones, & dicit, [Aut] eligendum quæcunq; opiniones secundum artem sunt.] nam si opinio vnius artis probabilis est, opinio similis in alia arte probabilis erit: vt si in geometria probabile est, si ab æqualibus æqualia demas, cętera quæ remanent esse æqualia, in naturali philosophia erit probabile, si ab æqualibus temporibus æqualia tempora remoueas, cætera tempora esse æqualia, & in geometria, in numeris etiam. item (vt Alex. inquit) ponet vt probabile, quod ab Hippocrate in medicina, & quod ab Archimenide in geometria, & quod F
ab Aristoxene in musica ponitur: aut quod est secundum cõtrarium in contradictione, & dicit, [Aut contrarias] eligendum [apparentibus probabilibus quascũq; oportet protendere secundum contradictionem, quemadmodum dictum est prius] nam si amicis est benefaciendum, inimicis non est benefaciendum, & si amicis est benefaciendum, amicis non est malefaciendum.

74 Vtile autem & facere eas in eligendo, non solum, quę sunt probabiles, sed & similes eis, vt quòd contrariorum idem sit sensus, quoniam & scientia contrariorum est eadem. Et quòd videamus suscipientes aliquid, non emittentes, quoniam & in aliis sensibus sic est: nam & audimus suscipientes aliquid, non emittentes, & olfacimus eodem modo. similiter autem & in aliis.

Tertio docet sumere propositiones ex parte similitudinis, & ponit exempla quomodo à simili accipiantur propositiones, & dicit, [Vtile autem] subaudi dico [& facere eas in eligendo, non solum, quæ G
sunt probabiles] secundum se, & in ordine ad aliud [sed & similes eis,] quę sunt secundum se probabilia: & affert exempla, & dicit, [Vt quòd contrariorum idem sit sensus] sumitur vt probabile, [quoniam & scientia contrariorum est eadem,] que erit probabilis secundum se, [& quòd videamus suscipientes aliquid non] extra [emittentes] vt Plato dixit. Hoc enim accipimus tanquam probabile, [quoniam & in alijs sensibus sic est,] & apud omnes probabile secundum se, [nam & audimus suscipientes aliquid non] extra [emittentes, & olfacimus eodem modo] intus suscipiendo, & non extramittendo. [similiter autem & in alijs] videlicet gustu & tactu. Quare cum sit probabile in cæteris sensibus: & in visu erit probabile.

75 Amplius quæcunque in omnibus vel plurimis videntur, sumendum, vt principium, & apparentem positionem: nam ponunt, qui non conspiciunt in aliquo non sic.

Nunc tertio docet sumere propositiones, ex quibusdam accidentalibus, & hoc est quando instantia non apprehenditur contra propositionem assumptam, vt sit propositio vniuersalis probabilis, in H
qua non apparet instantia, licet reuera sit instantia, & dicit, [Amplius quæcũq;] probabilia accipiuntur [in omnibus vel pluribus sumendum, vt principium, vel positio,] & maxima, pro dialecticis propositionibus, [nam] respondentes [ponunt] ea & concedunt, [qui non conspiciunt in aliquo non sic,] hoc est, qui in promptu non habent instantiam. sunt huius generis, maiori bono maius malum opponitur. Hęc licet videatur vniuersalis, tamen habet reuera instantiam, quoniam bona habitudo est maius bonum, quàm sanitas, & tamen bonæ habitudini opponitur mala habitudo, & sanitati ægritudo. & tamẽ maius malum est ægritudo quàm mala habitudo. Quòd autem bona habitudo sit maius bonum quàm sanitas, patet. quoniã includit sanitatem, & aliquid vltra. Amplius & hæc si aliquod prædicatum de aliquo subiecto dicitur, & contrarium de contrario dicetur: nam si de dulci dicitur suaue, de amaro dicetur austerum, & tamen habet instantiam, quoniam de bona habitudine dicitur sanitas, & tamen de mala habitudine non semper dicitur ægritudo. Similiter hæc propositio, cor est principium animalium, vt in omnibus videtur, quæ tamen habet instantiam de animalibus insectis, in quibus non est cor.

A 76 Eligere autem oportet & ex ſcriptis diſceptationibus. Deſcriptiones autem facere in vnoquoque genere ſupponentes ſeorſum, vt de bono, aut de animali, & de bono omni incipiendo à quid eſt. Annotare autem & ſingulorũ opiniones, vt quòd Empedocle squatuor dixerit elementa corporum eſſe. ponet enim aliquis, quod ab aliquo probato dictum eſt.

Cum docuiſſet ſumere propoſitiones dialecticas in prompta electione, nũc docet ſumere propoſitiones in præparata electione, vt Alexã. exponit, quæ præparata electio fit aut per ea, quæ in diſceptationibus ſunt ſcripta ab alijs· aut per deſcriptiones quas quis à ſe facit, antequã veniat ad certamen de vnoquoq;, aut per opiniones aliorum, & dicit, pro præparata electiõe propoſitionũ, [eligere oportet] eas [ex ſcriptis diſceptationibus,] factis ab alijs, nam diſceptata ab alijs ſumẽda ſunt, vt propoſitiones dialecticæ in præparata electione, quæ præparata electio fit antequam cõgrediamur in ludo li-
B terario. Amplius pro præparata electione propoſitionum dialecticarum oportet [facere deſcriptiões in vnoquoq; genere,] hoc eſt in vnoquoq; prædicamento, [ſupponentes] eas [ſeorſum, vt de bono, aut de animali, &] ſupponentes [de bono omni,] quod eſt in vnoquoq; prædicamẽto, [incipiendo à quid eſt,] hoc eſt à ſubſtantia. vel incipiẽdo à quid eſt, hoc eſt à definitione vniuſcuiuſq; boni, vel entis, poſtea quid vnicuiq; ineſt, vt quid animal ſit prius, poſtea, quod ſit aut greſsile, aut aquatile, aut volatile. Amplius, oportet ſcire ſi aliquod contrarium eſt illius, & quid ſit illud contrarium, & quid ſequitur ad tale contrarium: & hæc eadem fieri debent de prudentia, præſciendo prudentiam eſſe coniectura in tẽpore inconſiderato, & quid ſequitur ad prudẽtiam, & contrarium prudentiæ, quid ſequitur ad illud contrarium. Simili ratione præſciẽdo quod ſol ſit ſtella lucens de die, & quid ſequitur ad ſolẽ, & cõtrarium, & ad quid ad cõtrarium ſequitur. Amplius, præſciẽdo quod bonum ſit eligibile, & quod virtus ſit optimus habitus, & quod felicitas ſit ſufficiẽtia in vita. In pręparata igitur propoſitionũ ſumptione oportet, vt opponẽs hæc habeat electa. Amplius [annotare] oportet in ꝑparatione electa [& ſingulorum opiniones,] eorũ qui ſunt in diſciplina præcipui, [vt quod Emped. quatuor dixerit elemẽta corporum eſſe, ponet enim aliquis] ac concedet, [quod ab aliquo probato dictum eſt,] hæc igitur tria (vt Alexã. expoſuit) neceſſaria ſunt in præparata electione propoſitionum dialecticarũ, quæ vero prius dixit, ſunt vtilia in præparata & prompta propoſitionum dialecticarum ſumptione.

C 77 Sunt autem (vt figuraliter ſit complecti) propoſitionum & problematum partes tres: nam alię ſunt morales propoſitiones, aliæ naturales, alię rationales. Morales quidem ſunt huiuſmodi, vt, vtrum oporteat parentibus magis, an legibus obedire. rationales vero, vt, vtrum cõtrariorum eadem diſciplina ſit, an non. naturales autem, vt vtrum mundus ſit ęternus, an non. Similiter autem & problemata.

Cum docuiſſet ſumere propoſitiones non cõcernendo materiã, nunc docet ſumere propoſitiões cõcernendo materiã, & repetit diuiſionem propoſitionũ, & problematum, quam (vt Alexan. inquit) prius fecit, & dicit, [Sũt autem, vt figuraliter ſit cõplecti, propoſitionum & problematũ partes tres,] hoc eſt genera tria, dixit [vt figuraliter ſit complecti,] quoniã per hæc tria genera omnia vult eſſe cõpręhendẽda in quadã generalitate: & enumerat ea, & dicit, [nam aliæ ſunt morales propoſitiões, aliæ naturales, aliæ rationales. morales quidem ſunt huiuſmodi, vt vtrũ oporteat parẽtibus magis, an legibus obedire. rationales vero, vt vtrũ cõtrariorũ eadẽ ſit diſciplina, an nõ. naturales autẽ, vt vtrum mũ-
D dus ſit æternus, an non, & ſicut de propoſitionibus hæc exempla ſunt, [ſimiliter autẽ & problemata] trifariam ſunt. ¶ Quod autẽ ad verba attinet, animaduertit hæc exempla eſſe accepta in forma ꝓblematũ, videlicet per verbum vtrum, inter oppoſita collocatum, ad denotãdũ omne problema eſſe propoſitionem, & ecõuerſo, quoniam ſolum differũt mutatione verbi vtrũ, quod græce ἆρα dicitur, non autẽ re: & intellexit per moralia problemata, omnia ea, quę ſpectãt ad praxim: & per naturalia, omnia quæ ſpectant ad cognitionem veri: & per rationalia, omnia ea, quæ ſunt ad hæc vtilia.

78 At vero quales ſint ſingulæ earum, quæ dictę ſunt, definitione quidem non facile aſsignare eſt ipſas: ea vero aſſuetudine, quæ per inductionem eſt, tentandum cognoſcer, evnamquamque earum in dictis exemplis conſiderando. Ad philoſophiam igitur ſecundum veritatem de his

negociandum, dialectico autem modo ad opinionem. E

Vna expoſitio eſſe poteſt, quod Ariſto. ſe excuſauerit, & dicit. [At vero quales ſint ſingulæ] propoſitiones, & qualia ſingula problemata, [earũ] trium partiũ [quę dictæ ſunt, definitione quidem nõ facile aſsignare eſt ipſas,] quid enim ſit vnaquęq; propoſitio moralis, & quid vnaquęq; naturalis, & quid vnaquęq; rationalis, hoc nõ eſt facile per definitionem cuiq; propriam determinare, & in ſpecie vnumquodq; taliũ definire, [ea vero aſſuetudine, quæ per inductionẽ eſt, tentãdum cognoſcere vnãquamq; earũ,] in dialectica, vt patet cõſideranti in dictis exemplis: nam in vnaquaq; ſciẽtia diſcurrẽdo dabatur propriæ definitiones omniũ. Alexã. autẽ, ſi recte verba eius intellexi, exponit aliter, & vult Ariſto. ſe excuſare pro tanto, quoniam problemata & propoſitiões, eſſe moralesvel naturales, vel dialecticas, non cognoſcitur definitione, quoniã qui definit propoſitiones, & problemata moralia, & dicit ea eſſe, quæ ſpectãt ad fugam, vel perſecutionem, per hãc generalem definitionem non cognoſcit propoſitiones, & problemata moralia in ſpecie. ſimiliter qui dicit naturalia problemata eſſe, quæ ſpectant ad inquiſitionem veri, nõ cognoſcit problemata naturalia in ſpecie. ſimiliter qui dicit problemata rationalia eſſe, quæ ad hęc ſunt vtilia, nõ nouit in ſpecie problemata & propoſitiões rationales. Sed tenendum eſt cognoſcere hæc ea aſſuetudine, quæ per inductionẽ fit in ſingulis in vnaquaq; ſcientia ſeorſum cõſiderando in dictis exemplis, hoc eſt ſpecificando ea, vt cõſiderauimus in dictis exemplis. F
Ex ijs cõcludit differẽtiam inter cõſiderationem, quæ ſpectat ad philoſophiã de his, & cõſiderationẽ, quæ ſpectat ad dialecticam, & dicit. [Ad philoſophiã igitur ſecũdum veritatẽ de his] propoſitiõibus & problematibus [negotiãdum.] & per philoſophiã intelligit moralem, naturalẽ, & omnem philoſophiam. verbi cauſa, quoniã in politicis & moralibus, de moralibus negotiũ eſt, ideo propoſitiones eligẽdæ ſunt, quæ vere ad fugam perſecutionẽ faciũt. In theoreticis autem, & naturalibus, propoſitiones eligẽdę ſunt, quæ vere ad veri inquiſitionẽ faciũt. In analyticis vero & in his, quæ de propoſitiõe ſunt, eligendæ ſunt propoſitiones, quæ vere faciũt ad electionem logicã, ac rationalem. [dialectico autem modo] hoc eſt per dialecticam autem negotiandum eſt de propoſitionibus & problematibus moralibus, naturalibus, & rationalibus quo [ad opinionem,] quia per probabilia.

79 Sumendæ autem ſunt quàm maximevniuerſales propoſitiones omnes, & de vna multæ faciendę ſunt, vt quod oppoſitorum eadem eſt diſciplina, deinde quod contrariorum, & quod ad aliquid. Eodem modo, & ipſæ rurſus diuidendæ, quouſq; cõtingere poteſt diuiſio, vt quod G
boni & mali, & albi & nigri, & frigidi & calidi, ſimiliter autem & in aliis, de propoſitionibus igitur ſufficiant prædicta.

Nunc dat vnum documẽtum ad magnam facultatem in propoſitionibus & ſyllogiſmis habẽdam (vt Alex. exponit) & dicit. [Sumẽdæ autẽ ſunt quàm maxime vtiles propoſitiones omnes,] pro maxima facultate propoſitionũ habẽda, [&] cum fuerit neceſſarium [de vna multæ faciendæ ſunt,] & ſic per ipſum poterimus ſyllogizare per multos ſyllogiſmos, aſsignat exemplum, & dicit. [Vt quod oppoſitorum eadẽ eſt diſciplina,] hæc enim propoſitio ſic generatim ſumẽda eſt, [deinde] ſi oportet ſumatur [quod cõtrariorum, & quod ad aliquid] hoc eſt, & quod relatiue oppoſitorum, eadem eſt diſciplina, & ſimili modo de priuatiue oppoſitis, & de cõtradictorie oppoſitis, omniũ enim talium diſciplina eadem eſt, eodẽ modo, [& ipſe rurſus diuidendæ quouſq; contingere poteſt diuiſio] videlicet illa cõtrariorum eadem eſt diſciplina, diuidẽda eſt, [vt quod boni & mali] eadem eſt diſciplina, [& albi & nigri] idẽ eſt viſus, [& frigidi & calidi] idem eſt tactus, [ſimiliter autẽ & in alijs,] vt quod dulcis & amari idẽ ſit guſtus. grauis & acuti idem ſit auditus. Amplius in oppoſitionibus priuatiuis cæci & videntis eadem eſt diſciplina, in oppoſitionibus relatiuis, vt dupli & dimidij eadem ſit diſciplina, & in cõtradictione, eiuſdem diſciplina eſt, quod altera pars contradictionis vera ſit, altera falſa. Sunt & H
aliæ rationes, quibus oportet in diſputationibus ſumere propoſitiones vtiliſsimas, primo quia notiores, ſecundo quia conueniunt dialecticis, quæ ſunt per communia.

DE MVLTIPLICI DISTINCTIONE.

80 Ipſum autem quotupliciter negotiandum eſt, non ſolum quæcunque dicuntur ſecundum alium modum, ſed & rationes eorum tentandum aſsignare, vt non ſolum, quoniam bonum alio quidem modo dicitur iuſtitia & fortitudo, euecticum autem aut & ſanatiuũ alio, ſed quoniam & illa quidem eo quod ipſa qualia quædam ſunt, hæc autem eo quod effectiua alicuius, & non eo quod qualia quędam illa ſunt ſimili-

A ter autem & in aliis.

Secundum instrumẽtum erat posse illud quod multipliciter dicitur, diuidere, & cognoscere, cum igitur declarasset primũ instrumẽtum, videlicet propositionum sumptionem, nũc accedit ad ponẽdũ loca, & cõsiderationes, per quas poterimus cognoscere ipsum quotupliciter dicitur, quot modis dicitur. & quoniã ipsum quotupliciter dicitur, duplex est, in nominibus, & oratione, primo exponit illud in nominibus, & dicit. [Ipsum autem quotupliciter] dicitur[negociandũ est, nõ solum quęcũq; dicũtur secũdum aliũ modum, sed & rationes eorum tentãdum assignare,] hoc est nõ solum tẽtandũ est assignare significata quæ distinguũtur, sed quibus rationibus distinguũtur. Cum enim in ludo literario occurrit tibi aliquod multiplex, non solum sufficit dicere, quoniã illud dicitur de hoc, & de illo, sed assignare rationes, quibus de hoc & de illo dicitur, & exponit per exẽplum, & dicit, vt si occurrat in literario ludo ipsum bonũ quod dicitur multipliciter [nõ solum] sufficit dicere, quoniã bonum, alio quidem modo dicitur iustitia & fortitudo, euecticũ autem & sanatiuum [alio, sed] oportet dicere[quoniã & illa quidem] esse bona [eo quod qualia quædã sunt,] hoc est bona per se formaliter, [hæc autẽ] videlicet euectivũ, & sanatiuum esse bona [eo quod effectiua alicuius] boni formaliter. [Et nõ eo quod

B qualia quædã illa sunt] & per se bona, [similiter autẽ & in alijs] quæ secũdum nomen multipliciter dicũtur, semper enim oportet distinguere quot modis dicitur, & ratiões multiplicitatis assignare. Qui enim distinguit bonũ, quod dicatur de virtutibus, & de causis effectiuis boni, nõ sufficit sic dicere, sed oportet dicere hæc ideo differre, quoniã virtutes sunt bonę p se formaliter, quia reddũt homines, quibus insunt, bonos. causæ vero virtutum sunt bonæ, quatenus efficiunt illas. Similiter sanum dicitur de corpore, & de causis, sed de corpore per se, de causis per attributionem ad corpus sanum.

81 Vtrum autem multipliciter specie dicitur, aut vno modo, per hæc considerandum. Primum quidem in contrario perspiciendum si multipliciter dicitur, siue specie tantum, siue nomine & specie dissonet. Quędam enim statim & nominibus alia sunt, vt acuto in voce contrarium est graue. In magnitudine autem, obtusum. Patet igitur, quoniam contrarium acuto multipliciter dicitur. Si autem hoc, & acutum. nam secũdum vtrumque horum aliud erat contrarium. Non enim idem acutum erit obtuso, & graui contrarium, vtrique autem acutum contrariũ. Rur-

C sum graui in voce quidem, contrarium acutum, in * corpore vero leue. Quare multipliciter graue dicitur, quoniam & contrariũ. Similiter autem & pulchro, ei quidẽ, quod in animali turpe, ei vero, quod est in domo, pernitiosum. Quare æquiuocum pulchrum.

* ὄγκῳ magnitudine.

Cum dixisset ad negocium de multiplici nõ sufficere solũ ea, de quibus multipliciter ipsum dicitur, sed etiã rationes, quibus illa differũt, nunc assignat loca, & cõsiderationes, per quas scire poterimus aliquod nomen esse multiplex, & primo proponit hoc, & dicit, [Vtrũ autẽ multipliciter specie] aliquid dicitur, hoc est significatione, vt Alexã. exponit [aut vno modo] hoc est vna significatione [dicitur, per hæc] scilicet loca quæ dicẽtur, cõsiderandum, & per specie multiplex. Alexan. exposuit multiplex significatione, quod est multiplex æquiuocatione & per vno modo dictũ, exposuit, secũdum vniuocationẽ. Deinde exponit primũ locum, & dicit, [Primũ quidem in contrario perspiciẽdi] eius, quæsiti vel propositi, de quo sermo est, [si multipliciter dicitur] specie. nam siue specie hoc est significatione multiplex dicatur, siue specie, & nomine, propositũ erit multiplex semper. Est enim hæc maxima, p-

D positũ, cuius contrarium est significatione multiplex, ipsum est multiplex, siue contrariũ sit multiplex significatione tantũ, siue significatione, & nomine, etiã. Primũ ergo declarat propositum dici multiplex, quando contrarium dicitur multiplex significatione, & nomine, & hoc per exempla exponit, & dicit, [Quædam enim] cõtraria, quæ significatione differũt, [etiam nominibus alia sunt, vt] acutum est multiplex significatione, quoniã suum contrarium est significatione, & nomine multiplex. Nam [acuto in voce, cõtrarium est graue,] quod etiã est in voce. [In magnitudine autẽ] acuto, videlicet in gladio contrarium est [obtusum, patet igitur, quoniam contrariũ acuto multipliciter dicitur] significatione, & nomine. [Si autem hoc] dicitur multipliciter significatione, & nomine [& acutum] dicitur multiplex significatione, nõ autem oportet nomine multiplex dici, quoniam tũc non esset vnum nomen. Et reddit causam quare oportet acutum dici multipliciter significatione, si suum cõtrarium dicitur multiplex significatione. & dicit, [Nam secũdum vtrũq; horum aliud erat cõtrarium, non enim idem acutum, erat obtuso & graui cõtrarium,] sed est vnum nomẽ [acutum] quod [vtriq; est cõtra-

rium,] significatione vero multiplex. Deinde affert exēplum de graui, & dicit. [Rursum graui in vo- E ce quidē contrarium acutum] est etiam in voce, [in corpore autem] graui cōtrarium est [leue. quare multipliciter] significatione [graue dicitur,] quoniā & cōtrarium dicitur multipliciter significatione licet diuersis nominibus appelletur. Tertio exēplum affert, de pulchro, & dicit, [Similiter autē & pulchro, ei quidē quod in animali est turpe] contrariū est, [ei vero, quod est in domo, perniciosum] siue fœdū contrarium est. [Quare æquiuocum] hoc est significatione multiplex est ipsum [pulchrū.] p hęc patet propositum dici multiplex, si suum contrarium dicatur significatione multiplex, etiam si cū multiplici significatione sit nominum multiplicitas.

82 In quibusdam autem nominibus nullo modo dissonat, specie autem manifesta in eis statim differentia est, vt de claro, & obscuro. Vox enim clara, & obscura dicitur. Similiter autem & color. ergo nominibus quidem nihil dissonant, specie autem manifesta in eis statim differentia est. Non enim similiter & color clarus dicitur & vox clara. Manifestum autem hoc est per sensum: nam eorum, quæ eadem sunt specie, idem sensus est, at clarum quod est in voce, & in colore, non eodem sensu iudicamus. Sed hoc quidem visu, illud autem, auditu. Similiter autem & acutum & obtusum in saporibus, & in magnitudinibus. Sed hoc quidem tactu, illud autem gustu. Nam neq; hæc dissonant nominibus, neq; in seipsis, neq; in cōtrariis. Obtusum enim contrarium est vtrique. F

Cum declarasset propositū dici multiplex, quando cōtrariū dicitur significatione, & nomine multiplex, nūc ostendit propositum dici multiplex, quādo contrariū significatione dicitur multiplex, etiā si cōtrarium non dicitur nomine multiplex. Et hoc ostēdit duobus exemplis, quorum primum est de claro, cui opponitur obscurū: alterum est de acuto, cui cōtrarium est obtusum, & dicit, [In quibusdā autē] multiplicibus, ipsum multiplex [nominibus nullo modo dissonat, specie autem] ac significatione manifesta in eis statim differētia est, vt de claro, & obscuro. clarū enim dicitur multiplex, quoniam obscurū significatione est multiplex, quod exemplo declarat, & dicit, [Vox enim] vna genere existēs G [clara & obscura dicitur, similiter autē & color] dicitur clarus, & obscurus, ergo clarum in voce & clarum in colore nominibus nihil dissonāt, quēadmodum nec obscurum in voce, & in colore, [specie autem] & significatione [manifesta in eis statim differētia est. nō enim similiter & color clarus dicitur, & vox clara. manifestū autem hoc est per sensum,] & exponit rationem, & dicit. [Nam eorum quæ eadem sunt specie, idem sensus est, vt clarū quod est in voce, &] clarū quod est [in colore, non eodem sensu iudicamus, sed hoc quidem] quod est clarū in colore [visu, illud autem] clarū quod est in voce, [auditu] iudicamus. deinde exponit exemplū in saporibus, & magnitudinibus de obtuso, & acuto, & dicit. [Similiter autem & acutum & obtusum in saporibus, & magnitudinibus] dicuntur multiplicia significatione, sed sub vno nomine. [sed hoc quidem] scilicet obtusum & acutum iudicamus [tactu] scilicet in magnitudinibus [illud autem] acutum & obscurum in saporibus iudicamus [gustu.] & reddit causam, & dicit. [Nam nec hæc] scilicet obtusum & acutum [dissonant nominibus, neq; in seipsis] propositis, [neq; in suis contrarijs, quoniam obtusum] quod est in saporibus & magnitudinibus [est contrarium vtriq;] scilicet acuto in magnitudine, & saporibus. Iuniores amplificant hanc maximam, non solum ad contraria, sed etiam ad opposita: nam etiam de oppositis, si alterum oppositorū dicitur multipliciter significatione, & alterum etiam. sed vtrum ita sit, aliàs dicemus. ¶ Sed quæres cū propositum cognosci esse multiplex possit & per conueniens, & per contrarium, propter quid non docuit propositum esse multiplex ex multiplicitate conuenientis, sicut ex multiplicitate contrarij. Dicendum Aristo. hoc docere post modum, ideo ad illud tempus differatur. H

Locus ab ijs in quibus reperitur alterū cōtrariū.

83 Amplius si huic quidē est aliquid contrarium, illi autem simpliciter nihil, vt ei, quæ est à potu delectationi, ea, quæ est à siti tristitia, contrarium. Ei autem, quę est ab eo, quod est considerare, quoniam diameter est costæ incommensurabilis nihil. quare multipliciter delectatio dicitur, & ei quidem, quod est secundum mentem amare, odisse contrarium est: ei autem, quod est secundum corporalem actum, nihil. manifestum, quoniam amare ęquiuocum.

A Hic ponitur secũdus locus, quo cognoscitur aliquod esse multiplex, & quidam volũt hunc locum accipi à significatis propositi, cuius maxima est, si aliquod propositũ in vno significato habet contrarium, in alio nõ, tale propositum est multiplex. Quæ expositio nõ placet, quoniam petit principium, supponit enim propositũ habere plura significata, quorum vnũ habet contrarium, aliud nõ. Dicimus igitur hũc locum accipi à subiectis, vel ab ijs, in quibus reperitur: cuius maxima est, si aliquod propositum reperitur in pluribus, in quorũ vno habet cõtrarium, in altero non, hoc propositum est multiplex, & hoc dicit. [Amplius si huic quidẽ,] quod reperitur in vno, [est aliquid cõtrarium, illi autem] quod reperitur in alio [nihil simpliciter] est cõtrarium, subaudi tale propositũ est multiplex, [vt] delectatio multiplex est, [quoniã ei delectationi, quæ est à potu, ea quæ est à siti tristitia, cõtrarium est, ei autem,] delectationi, [quæ est ab eo, quod est cõsiderare, quoniã diameter est costæ incõmensurabilis, nihil] omnino est contrarium, & non modo ei delectationi nihil cõtrarium est, quæ est in speculatione rei geometricæ, sed etiã in quauis alia scientia. [quare multipliciter delectatio dicitur.] ¶ Sed occurres, quoniã delectationi, quæ est speculando aliquam cõclusionem, videtur contraria ea tristitia, quæ non speculãdo. Tristamur enim dum non possumus aliquam conclusionem geometricam, aut physicã speculari. ¶ Vno modo dici potest Aristo. hic per contrarium intellexisse contrarium presse.
B quod destruit corpus: modo delectationi, quæ est in potu, ea tristitia contraria est, quæ est in siti, per quã non solum delectatio destruitur, sed corpus. ¶ Aut dici potest tristitiam, quæ est in nõ posse speculari, nõ esse contrariã illi delectationi, quæ est in speculando nisi per accidens, propter sensus ipsos, qui seruiunt speculationi. intellectus enim per se nõ recipit contraria, sed cõtrariorum species, ac intentiones, quæ non sunt cõtrariæ, cum composibiles sint in eodem subiecto. Deinde ponit secundũ exẽplum de ipso amare, quoniam amare reperitur in actibus animæ, & sic habet cõtrarium odisse, & reperitur in actibus corporeis, & delectationibus, & sic non habet cõtrarium, & dicit. [Et ei quidẽ quod est secũdum mentem amare, odisse cõtrarium est, ei autem quod est secũdum corporalẽ] actum, [nihil] contrarium omnino est, [manifestũ, quoniam amare æquiuocũ est,] & multiplex. ¶ Quod vero ad verba attinet, per amare, quod attinet ad animã, intelligit amare quod attinet ad animam rationalem secũdum Alexandrũ, hoc enim modo ipsi amare contrariũ est odisse. Et per amare, quod est secũdum corporalem actũ, intelligit illud, in quo assueuimus osculari, & cõcũbere: & huic nullum cõtrarium positiuum est, nisi forte priuatio, quod est nõ delectari corporaliter. ¶ Sed videtur hic locus contrarius priori, quoniã per primum habetur, quod si alterum cõtrarium sit multiplex, & alterũ etiã multiplex sit, per hunc habetur posse esse aliquod cõtrarium multipliciter dictum, cuius contrarium nõ multipliciter dicitur. Odiũ enim quod ipsi amare cõtrarium est, nõ dicitur multipliciter, at amare
C dicitur multipliciter. ¶ Alexãder asserit hunc locum nõ destruere priorẽ locum, quoniam in primo loco per cõtrarium intellexit illud quod est contrarium ipsi proposito. At hic per contrarium intelligit non illud, quod est ipsi proposito contrarium, sed alicui significato illius. Posset etiam concedi hũc locum esse destructiuum prioris, quoniam topica habet loca contraria, quoniam habet vim syllogizandi pro vtraque parte problematis.

84 Præterea in mediis, si huic quidem est aliquid medium, illi autem nihil. Aut si vtrisque quidem est, non idem autem, vt * clari & * obscu- Locus à medijs tertius.
ri, in coloribus quidem aliquid est medium, fuscum: in voce autem ni- * λευκοῦ
hil. Aut si forte raucum, quemadmodum quidam dicunt raucam vocẽ albi.
medium esse. quare æquiuocum clarum, similiter autem & obscurum. μέλανος
Insuper si horum quidem plura media, illorũ autẽ vnũ, vt in claro & ob- nigri.
scuro. Nam in coloribus plura media. in voce autem vnum, raucum.

D Hic ponitur tertius locus, qui sumitur à medijs, cuius accipit tres maximas: quarum prima est, si reperitur aliquod propositũ in aliquo, in quo nõ habet medium, in aliquo vero alio, habet mediũ, hoc est multiplex, vt quoniam clarum in coloribus habet mediũ, videlicet fuscũ, quod est medium inter clarũ & obscurũ, in vocibus autẽ non habet medium. nã inter claram vocem, & obscurã nihil est medium, igitur clarũ est multiplex. Simili ratione de obscuro dici potest, vnde dicit, [Præterea in medijs] subaudi respiciendum est pro multiplicis distinctione, hic est locus. tũc ponit primã maximã, & dicit, [Si huic est aliquid mediũ,] hoc est si aliquod propositum reperitur in aliquo, in quo habet medium, [illi autem nihil] hoc est in alio autẽ, non habet medium, hoc est subaudi multiplex. Deinde ponit secundam maximã: quæ est, si aliquod propositum reperitur in diuersis, in quibus nõ habet idem mediũ, tale propositũ est multiplex. & dicit, [Aut si vtrisq; quidem est] medium, videlicet in quibus reperitur, [non idem autẽ] tale propositum multiplex est, tunc ponit exẽplum primæ maximę, & dicit. [Vt clari & obscuri in coloribus quidẽ aliquid est medium] videlicet [fuscũ. In voce autem nihil] igitur tam clarum, quã obscurum est multiplex. ¶ Quod vero ad verba attinet, clari græce est λευκὸν, latine al-

bi, verũ hic pro claro intelligendũ est, obscuri vero græce μέλανος, latine nigri, quod pro obscuro in- E telligit: sic enim coloribus, & vocibus cõmunia sunt. Et quia aliqui volunt, etiã clari, & obscuri, tam in vocibus quã in coloribus reperiri mediũ, ideo hoc accipiendo affert exemplum secundæ regulæ, & dicit. [Aut si forte raucum queadmodum quidã dicunt raucam vocem mediã esse] claræ & obscuræ, cum nõ sit idem medium in coloribus & in vocibus, ideo cõcludit, [quare æquiuocũ clarum, similiter, & obscurum] æquiuocũ est propter eãdem causam. Tertia vero maxima est, si aliquod propositũ reperitur in pluribus in quorum altero nõ habet nisi vnum mediũ, in altero vero plura, tale propositũ est multiplex: vnde dicit, [Insuper si horũ] propositorum [quidem plura media] sunt in aliquibus in quibus reperiuntur, [illorum aũt vnum] subaudi in alijs, in quibus reperiuntur, hæc subaudi sunt multiplicia, [vt in claro, & obscuro: nam in coloribus plura media,] habent, [in voce autem vnum, raucum.] hæ sunt tres maximæ, quæ ab eodem loco accipiuntur.

85 Rursum in eo, quod secundum contradictionem est, considerandũ si multipliciter dicitur: nam & si hoc multipliciter dicitur, & quod huic opponitur, multipliciter dicetur, vt nõ videre, multipliciter dicitur, vnũ quidem non habere visum, alterum autem non operari visu. F Si aũt hoc multipliciter dicitur, necessarium est, & videre multipliciter dici. Vtrique enim non videre opponitur, vt ei quidem, quod est non habere visum, habere. Illi autem, quod est non operari visu, operari.

Cum dixisset loca inuẽtionis multiplicis quæ accipiebãtur à cõtrarijs, nũc dat loca inuẽtionis multiplicis in cõtradictorijs respiciendo ad cõtradictoriũ, & hoc proponit, & dicit. [Rursum in eo, quod secundum cõtradictionem opponitur, cõsiderandum, si dicitur] tale cõtradictorium [multipliciter,] est igitur locus respiciẽdo ad cõtradictorium propositi, tunc ponit maximam, & dicit. [Nam si hoc] scilicet cõtradictorium propositi [multipliciter dicitur, &] propositũ [quod huic] cõtradictorie [opponitur, multipliciter dicetur.] Hæc est maxima, & affert exẽplum, & dicit. [Vt nõ videre multipliciter dicitur,] dicimus enim aliquẽ non videre bifariam, [vnũ quidem nõ habere visum,] hoc est vno modo quia nõ habet visum, videlicet per negationẽ actus primi, [alterum autẽ non operari visu,] hoc est alio modo, quia habet visum, sed eo nõ vtitur, vel quia dormit, vel quia oculos habet clausos. Tunc cõcludit etiam propositum esse multiplex, scilicet ipsum videre, & dicit, [Si autem hoc multipliciter G dicitur, necessarium est, & videre multipliciter dici, vtriq; enim] ipsi videre, [nõ videre opponitur, vt ei; quidem quod est non habere visum,] opponitur [habere] visum, [illi autem quod est nõ operari visu,] opponitur [operari] visu, quare ipsum videre multiplex est, quemadmodũ ipsum non videre. & Alexã. dicit, hoc idem habere veritatem in alijs similibus cõtradictorijs, quæ opponuntur secundum affirmatiõem, & negationem, vt in ipso sentire, & intelligere, & velle, & ceteris id genus. Amplius hic locus (vt Alexan. inquit) est communis tam cõtrarijs, quàm contradictorijs, non tamen conueniunt in alijs locis, non enim alicui affirmationi particulari opponi potest negatio particularis, cum negatio neget totum: nec locus qui accipitur ab immediatis, vel mediatis, conuenit contradictorijs, cum inter contradictoria nullibi media reperiri possint.

86 Amplius in iis, quæ secundum priuationem & habitum dicuntur, perspiciendum: nam si alterum multipliciter dicitur, & reliquum. vt si sensibile multipliciter dicitur, & secundum animam & corpus, & insensibile multipliciter dicetur, & secundum animam, & corpus. Quod autem secundum priuationem & habitum opponantur, quæ dicta sunt, H manifestum, eo quòd nata sint vtrumque sensum habere animalia, & secundum animam, & secundum corpus.

Consequenter in priuatiue oppositis assignat locum inueniendi multiplex, & dicit, [Amplius in ijs, quæ secunuum priuationem & habitũ dicuntur, pspiciendum,] & assignat maximã, & dicit. [Nã si alterum] priuatiue oppositorum [multipliciter dicitur, & reliquũ] etiam multipliciter dicetur. Hoc exponit per exemplum, & dicit. [vt si sensibile] hoc est sensitiuum se habens p modum habitus, multipliciter dicitur, & secundũ animã & secundum corpus: sumus enim sensitiui anima & corpore, [& insensibile] hoc est insensitiuum [multipliciter dicetur,] & secundum animã, & secũdum corpus, est enim brutum animal anima quidem insensitiuum, corpore vero sensitiuum. Deinde probat exemplũ & dicit. [Quod autem secũdum priuationem & habitum opponantur] sensitiuum, & insensitiuum,

A [quæ dicta sunt, manifestum, eo quod animalia nata sunt habere vtrunq; sensum] hoc est vtranq; sensationem, [& secūdum animā, & secundum corpus,] ergo vtranq; insensationem, & secundum animam, & secundum corpus. & dixerunt nōnulli per sensationem secundum animā, intellexisse ipsum intelligere, quod anima solum fit. per sensationem vero secundum corpus, intellexisse proprie sensationē ipsam. Quam expositionē attulit Alexan. tamen si dici posit Aristo. hæc dixisse secūdum opiniones eorum, qui inter intellectum & sensum nullā posuerunt differentiam, apud enim istos ipsum sentire secundū animam intelligere dicitur, ipsum vero sentire secundum corpus, proprie sentire appellatur. Potest etiā dici, quod Aristo. per sentire secundum animā intellexerit sentire ipsum, quod fit sensibus interioribus, per sentire vero secundum corpus, ipsum sentire quod fit sensibus exterioribus. Quā expositionem probo, quoniā Aristo. dixit animalia habere vtrunq; sensum, vbi patet animalia nō habere ipsum intelligere, etiā secundum veteres. Tacuit autē opposita relatiue, quoniā (vt Alexā. inquit) in talibus perspicuum est alterū oppositorū multiplex esse, si alterum fuerit multiplex & hoc ab ipsa relatiuorū ratiōe, quoniam relatiuorum ratio est se habere quodam modo ad aliquid, & propterea quia amatum dicitur pluribus modis, dicitur & amicitia etiā pluribus modis: nam esse amicitiæ ad amatū est. Amplius, quoniam sciētia est dupliciter, actu, & potētia, & scibile etiā dicetur dupliciter. Ad hęc &
B de sensu & sensibili eodē modo. Præterea si excedens dicitur multipliciter: nā & secundum quātum, & secundū potentiā, aut secundum habitum vel actionē, & excessum etiā dicitur multipliciter. demū quia mobile dicitur multipliciter secundum qualitatem, vel quantitatem, vel vbi, & motus etiā. Habitus etiam quia multipliciter dicitur, & habens multipliciter dicetur. Quare in omnibus perspicuum est, quoties alterum oppositum dicitur multipliciter, & alterum etiam dici.

87 Amplius autem in casibus considerandum: nam si iuste multipliciter dicitur, & iustum multipliciter dicetur, secundum vtrumque enim iustorum est iustum, vt si iuste dicitur & secundum sui * cognitionē iudicare & vt oportet, similirer & iustum. Eodem autem modo & si salubre multipliciter dicitur, & salubriter multipliciter dicitur, vt si salubre dicitur, hoc quidem sanitatis effectiuum, illud autem conseruatiuum, quoddam vero significatiuum, & salubriter, vel effectiue, vel cōseruatiue, vel significatiue dicetur. Similiter autem & in aliis, quando ipsum
C multipliciter dictum fuerit, & casus ab eo multipliciter dicetur, & si casus, & ipsum.

γνώμη arbitrium consciētiā

Nūc docet sumere multiplex p locū qui sumitur à casibus. Alexā. distinguit casum, quod sit casus, qui refertur ad denominatiuū, & hoc pacto iustitia est casus, iustū vero denominatiuū. secūdo modo dicitur casus per cōparationē ad illud, cui subordinatur, vt sensus & sciētia casus sunt, quoniā ita se habēt sensibile & sensatū, vt se habent sensus & sciētia. Tertio modo casus accipitur vt distinguatur cōtra principale, quod Aristo. appellat αὐτό, hoc est ipsum, & sic iuste dicitur casus ab ipso iusto, & salubriter à salubri. Dicamus igitur quod cum Aristo. docuisset sumere multiplex prospiciendo ad oppositū, nunc docet sumere multiplex respiciendo ad cōueniens. est autem conueniēs duplex, essentiale, & hoc spectat ad posterioristicum. & cōmune, & hoc spectat ad topicum: docet igitur accipere multiplex p conueniēs in casibus. ¶ Quod vero ad verba attinet, verbū casibus græce est πτώσεων, & in veteribus translationibus, cōiugatis legitur, verum coniugata sunt, quorum alterum dicitur ipsum, siue principale, alterum dicitur casus, & sic in idem venit expositio. Primo igitur ponit locū, & dicit, [amplius
D autem in casibus considerādum,] maximam vero per exempla exponit, quæ est duorum coniugatorum, si casus est multiplex, & ipsum, scilicet principale, est multiplex: & cōuertitur maxima, nā si principale est multiplex, & casus etiam multiplex erit. exponit hanc per exempla, [nam si iuste] pati, aut iudicare, aut agere [multipliciter dicitur, & iustum] factum, aut iudicatum, aut passum [multipliciter dicetur, secundum vtrunq; enim iustorum,] hoc est secundum vtrunq; modum quo aliquid iuste fieri dicitur, [est iustum] factum. [vt si iuste dicitur, & secundum sui cognitionem, iudicare, & vt oportet] hoc est secundum rationē, & per allegata & probata, & per leges. Alexan. per cognitionem, opinionē intelligit: aliquis enim potest iudicare secundum suā opinionē non recte. Alij per cognitionem conscientiam intellexerunt. Ego vero per cognitionem arbitrium intelligo. est enim dupliciter iuste iudicare, per arbitrium, & per leges, vt oportet. & quia iuste dijudicare dupliciter dicitur, similiter iustum duplex, quod est iudicatum per arbitrium, & per leges. & hæc maxima cōuertitur: nam [eodē modo & si salubre multipliciter dicitur] quod dicitur ipsum, siue principale, [& salubriter multipliciter dicetur, vt si salubre dicitur hoc quidē sanitatis effectiuum] videlicet pharmacum, aut phlebotomia, [illud

Cōueniēs duplex est

Dijudicare iuste dupliciter dicitur.

autem cõseruatiuum] vt diçta, [quoddam vero significatiuum,] vt vrina, & cętera signa [& salubri- E
ter vel effectiue, vel cõseruatiue, vel significatiue dicetur, similiter autẽ & in alijs.] conuertitur enim re
gula, quoniam [quando ipsum] scilicet principale [multipliciter dictum fuerit, & casus,] qui cadit [ab
eo, multipliciter dicetur: & si casus] dicitur multipliciter, [& ipsum] scilicet principale etiam. & sic nõ
modo quod dictum est verum in his exemplis, sed in alijs. sunt enim alia vt musicum, virile, quorũ ca-
sus sunt musice, viriliter. sit tamen hæc regula, vt Alexan. monet, in quo apparuerit quod pluribus di-
citur modis, ab isto demõstrãdũ esse, alterũ dici multipliciter, quoniã à notiori est doctrina. ¶ Quod
vero ad verba attinet debes scire maximam conuerti de casu, & ipso principali, non autem de casu &
habitu, quoniam stat, sane, & sanum multipliciter dici, & nõ ipsam sanitatẽ, vt Alexã. demonstrauit.

88 ConsiderSanda autem & genera in iis, quę sunt secundum nomen
prædicamentorum si eadem sint nominibus. Nam si non eadem, mani
festum quoniam æquiuocum est, quod dicitur. Vt bonum in cibis qui-
dem effectiuum, est voluptatis: in medicina autem, effectiuum sanitatis:
in anima vero qualem esse, vt castam, vel fortem, vel iustam. similiter au F
tem & in homine. Aliquoties autem & quando, vt in tempore bonum.
bonum enim dicitur in tempore. plerunque autem quantum in medio
cri, dicitur enim & mediocre bonum, quare æquiuocum bonum. Simi-
liter autem & candidum, in corpore quidem color, in voce autem bene
audibile. Similiter autem & acutum, non enim similiter idem in omni-
bus dicitur: nam vox acuta quidem velox, sicut dicunt, qui secũdum nu-
meros harmonici sunt: angulus autem acutus, qui minor est recto: gla-
dius vero, qui est anguli acuti.

Nunc docet sumere multiplex p cõueniens in primis generibus, cuius loci maxima est, omne pro-
positum cuius significata sunt in diuersis prædicamentis, est æquiuocũ, & multiplex. Vnde dicit, [cõ
sideranda autem & genera prædicamentorum in his] significatis [quæ sunt secundũ] idem [nomẽ,
si eadem sint nominibus] prædicamentorum, hoc est si sunt in eodem, vel diuersis prædicamẽtis, hic G
est locus. tunc affert maximã, & dicit, [nam si non eadem] sunt prædicamenta significatorũ eiusdem
nominis, [manifestum, quoniã æquiuocum est, quod dicitur.] deinde assignat tria exempla, quorum
primũ est de ipso bono, & dicit, [Vt bonum in cibis quidem effectiuum est voluptatis.] At efficere est
in prædicamento facere: in medicina autẽ effectiuum sanitatis, & sic iterum est in prædicamento fa-
cere. [in anima vero] bonum ipsum est in prædicamento qualitatis: nam [qualem esse vt castam, vel
fortem, vel iustã] significatur eum accipere in anima. [similiter autẽ in homine] eum accipere vt est
in homine, est in prædicamento qualitatis: nam (vt Alexan. inquit) cum dicimus esse hominẽ bonũ,
significamus ipsum esse prudentem, iustum, virilem, & ita qualem esse hominẽ dicimus. igitur hoc pa
cto bonũ in prædicamento qualitatis est, [aliquoties autẽ] bonũ dicitur [& quando] & sic est in prę-
dicamento quando, [vt in tempore bonũ, bonũ enim dicitur in tempore,] & hoc pacto est in predi-
camento, quando [plerunq; autẽ] bonũ dicitur [quantũ in mediocri, dicitur enim] omne mediocre,
esse [bonũ,] nam virtus in medio est, & sic est in prędicamento quanti. Alexã. autẽ addit bonum esse
in prædicamento pati, vt curari & doceri· & in prędicamẽto vbi, vt in Græcia esse, & in salubribus lo
cis esse: & in prędicamento situs, vt sedere bonũ est & vtile, & iacere bonum est febricitantibus [qua-
re æquiuocum] est [bonum] ipsum, quoniam est in decẽ prædicamentis. Dat secundũ exemplũ, & di- H
cit, [Similiter autẽ & candidũ, in corpore quidem, color] & sic est in prædicamento qualitatis, [in vo
ce autẽ bene audibile,] bene vero audibilis vox est, quæ cito, & valde auditũ penetrat, igitur est in præ-
dicamento facere ipsum candidũ quod est in voce. Deinde ponit tertium exẽplum, & dicit, [Similiter
autem & acutum, non enim similiter in omnibus idẽ dicitur: nam vox acuta quidem velox, sicut di-
cunt qui secundũ numeros harmonici sunt, hoc est vt tradunt Musici, qui de numeris scribunt, & sic
est sub facere quoniam vox acuta est, quæ cito secat. & diuidit: quare in facere est. Per harmonicos ve
ro Pithagoricos intelligit, isti enim dixerũt sonũ fieri & vocẽ percussiõe & motu aeris. Quare motu ve
lociter facto vox erat acuta. tarde vero facto, vox erit obtusa. Si igitur velociter vel tarde mouere aerẽ,
vt exponit Alex. facere est, vox acuta erit in facere. [Angulus aũt acutus qui minor est recto,] & sic est
ad aliquid, [gladius vero qui est anguli acuti,] & sic in quali est. nã figura ensis qualitas est, quare acu-
tum æquiuocum est, quoniam in prædicamento facere, & relationis, & qualitatis est.

69 Consideranda etiam & genera eorum, quæ sunt sub eodem nomi-

ne, si diuersa, & nõ subalterna sint, vt * onus, quod & animal, & vas est. Diuersa enim, quæ secundum nomen, horum ratio est. Nam hoc quidẽ animal, quale quid significat, illud vero, vas quale quid. * ὄνος asinus.

Secundus vero locus est à generibus subalternis, cuius propositio maxima est, quando propositum est in diuersis generibus eiusdem prædicamenti non subalternatim positis, est æquiuocum. & dicit, [cõsideranda etiam] sunt, [& genera eorum quæ sunt sub eodem nomine] prædicamenti [si diuersa, & non subalterna sint,] cuius propositio maxima est, si aliquod propositum fuerit sub diuersis generibus eiusdem nominis, hoc est eiusdem prædicamenti. Tale propositum est multiplex. Affert exemplum de ono, ὄνος enim græce, latine significat asinum animal, & vas, quæ est mola infera, in qua detinetur frumentum. & dicit, [vt onus, quod & animal & vas est. diuersa enim ratio est, quæ secundum nomen] onus est, [illorum] videlicet quæ onus significat. [Nam hoc quidem] oni significatũ, videlicet asinus [animal quale quid significat,] hoc est vniuersale animal, quod est communis substãtia ad omnes asinos, significat. per quale enim vniuersale, per quid, substantiam intelligit, [illud vero] scilicet mola infera, [vas quale quid] hoc est molam inferam communem ad omnes molas inferas si-
B gnificat, in quibus reponitur frumentum. ergo onus est æquiuocum.

90 Si autem subalterna sint genera, non necessarium diuersas esse rationes, vt corui, animal, & auis, genus est. Quando enim coruum dicimus auem esse, & animal: quale quid dicimus eundem esse. quare vtraque genera de eodem prędicantur. Similiter autem & quando animal volatile bipes coruum dicimus, auem dicimus eundem esse. & sic ergo vtraque genera de coruo prædicantur, & ratio eorum. In non subalternis generibus, non accidit hoc, neque enim, quãdo vas dicimus, animal dicimus, neque quando vas, animal.

Remouet dubium, quod est, vtrum si idem propositum sit sub diuersis generibus inuicem subalternis, sit æquiuocum. Respondet quod nõ, & dicit. [Si autem subalterna sint genera,] sub quibus idẽ propositum ponitur, [non necessarium] est [esse diuersas rationes,] & ita nõ necessariũ est, esse ęqui-
C uocum. æquiuocum enim est, quod sub eodem nomine, secũdum diuersas rationes prædicatur de suis significatis. Affert exemplum, & dicit, [corui, genus] est [animal,] & genus [est auis,] cuius rationem dicit, [quando enim coruum dicimus esse auem, & animal, dicimus eũdem esse quale quid.] hoc est eundem dicimus esse substantiam vniuersalem ad omnes coruos, [quare vtraque genera] scilicet animal, & auis [de eodem prædicantur] scilicet coruo communi substantia ad omnes coruos. Assignat de eodem coruo aliud exemplum, & dicit. [Similiter autem & quando dicimus coruum animal, volatile bipes, auem dicimus eundem esse,] qui est animal, volatile bipes, [& sic ergo vtraque genera] scilicet animal, & volatile, bipes de coruo prædicantur, [& ratio eorum] generum, quare coruus non erit multiplex. [In non subalternis generibus non accidit hoc] scilicet vt ratio eadem sit, cuius causam repetit, & dicit, [neq; enim quando vas dicimus, animal dicimus] secundũ eam rationem, quæ animalis est, [neq; quando animal] dicimus, [vas] dicimus secundum eam rationẽ, quæ vasis est.

91 Considerandum autem non solum, si in proposito diuersa sint genera, & non subalterna, sed in contrario. Si enim contrarium multipliciter
D dicitur, manifestum quoniam & propositum.

Tertius locus est à contrario, cuius propositio maxima est, si propositi est contrarium, quod est in diuersis prædicamentis, vel in eodem prędicamento, sub diuersis generibus illius, non subalternis, tale propositum est æquiuocum. & dicit, [considerandum autem non solum, si in proposito diuersa sint genera, & non subalterna, sed in contrario,] & ponit propositionem maximam, & dicit, [si enim cõtrarium] propositi [multipliciter dicitur,] secundum prima genera, & secundũ genera secũda, [manifestum quoniam & propositum] erit æquiuocum. verbi causa. secũdum prima genera, quia bonũ est in decem prędicamentis, & æquiuocum: malum, quod est propositum bono. contrarium, ęquiuocũ erit. Amplius quia acutum est æquiuocum, quoniam in diuersis generibus: nam vt est in voce est in prædicamento actionis, vt est in gladio, in prædicamento qualitatis, ideo obtusum acuto contrarium, ęquiuocum erit.

92 Vtile autem ad definitionem inspicere quæ de composito sit, vt

A exemplo,& dicit. [vt si quis significatiuum,vel effectiuum sanitatis dicat esse] id [quod moderate se
habet ad sanitatem,] quæ erat sani definitio,competit enim mediocriter se habere ad sanitatem,quod
est definitio sani,omnibus illis,videlicet signo, & causæ sanitatis . est enim signum sanitatis id , quod
mediocriter se habet ad sanitatem: & causa sanitatis similiter.Siquis hoc [dicat esse , non est refutan-
dum,sed inspiciendum,quod mediocriter secundum vtrunque dixit,vt si hoc quidem tale significat]
videlicet mediocriter se habere ad sanitatem significat, [vt facere sanitatem] quod competit causę,
[illud autem tale, vt significare,] & signum significans, [qualis quidem sit habitus] hoc est sanitas.
quasi dicat, considerandum est illud commune , videlicet mediocriter se habens ad sanitatem,vtrum
secundum vnam rationem dicatur de signo,& de causa:& si non secūdum eandem rationem dicitur
de signo,& de causa,quoniam de signo dicitur,quia signum est,mediocriter se habens ad sanitatem,
vt significans·de causa vero,vt efficiens:de corpore autem,vt subiectum,cum hæ sint diuersæ ratio-
nes,definitio sani erit æquiuoca.secundum vero Alex.Aristo.remouet dubium hoc, componatur sa-
num cum signo:& sanum cum causa,& sanum cum corpore,deinde definiatur sanum,signum quod
sit mediocriter se habens ad sanitatem in significando:& sana causa,quod sit mediocriter se habēs ad
sanitatem in efficiendo,& sanum corpus quod sit mediocriter se habens ad sanitatem in habendo. Si
igitur remoueantur propriæ,quibus hæ definitiones differunt,vt à prima remoueatur illa particula,vi
B delicet in significando,à secunda vero illa,videlicet in efficiendo,à tertia autem illa,videlicet in habē-
do,quæ sunt proprię differentię,quibus hæc differunt,remanebit communis ratio illa , videlicet me-
diocriter se habens ad sanitatem,quæ competit sano signo,sanæ causæ,& sano corpori, igitur sanum
erit vniuocum.cuius contrarium patet per alias regulas.Hæc est dubitatio secundum Alexandrū.Re-
spondet Aristoteles,quod quando ita est,debemus considerare illud commune,quod remanet,vide-
licet mediocriter se habens ad sanitatem.Nam si illud commune significat res diuersorum prædica-
mentorum,erit æquiuocum,& sic est in proposito,quoniam in causa,videlicet in ipso cibo mediocri
ter se habere,intelligitur in quanto,in ipso vero signo,significatur quale:nā quale est signum,talis est
sanitas.Igitur illud commune erit æquiuocum,vt patet per locum acceptum à primis generibus .vn-
de dicit, [Sæpe autem & in ipsis definitionibus latet] propositum,quod est [assequens æquiuocum]
ad ipsam definitionem,ita latet,vt per locum a definitione non sciatur vtrum propositum sit æquiuo
cum. [quapropter & in definitione considerandum]ea,videlicet,quę est de sano composito, cum his
de quibus dicitur,assignatur, [vt siquis] sanum [significatiuum,vel] sanum [effectiuum sanitatis, di-
cat esse] id, [quod mediocriter se habet ad sanitatem,] istud dictum [non est refutandum, sed inspi-
ciendum,quod mediocriter secundum vtrunque dixit,vt si hoc quidem tale significat vt facere sanita
C tem,] & ita significat quantum, [illud autem tale,vt significare,qualis quidem sit habitus,] & signifi-
cat quale,igitur illud commune erit æquiuocum,& per consequens propositum erit æquiuocum.

94 Adhuc si non comparabilia sunt secundum magis & minus , vel Locꝰ a cō
similiter,vt clara vox, clara vestis , & acutus sapor , & acuta vox . Hæc paratione
enim nec similiter dicuntur clara vel acuta,neque magis alterum,quare significa-
æquiuocum clarum & acutum:nam vniuocum omne comparabile,aut torum.
enim similiter dicetur,aut magis alterum.

Quartus locus est inspicere (vt Alexander inquit) ad significata proposita, quæ sub ipso proposi-
to sunt,sint ne comparabilia an non .ergo secundum Alex.locus est inspicere ad comparationē signi-
ficatorum ipsius propositi,cuius propositio maxima est,si significata alicuius propositi nec secundum
magis & minus, nec secundum similitudinem comparabilia sunt, secundum nomen illius propositi,
propositum est ęquiuocum.huius causam assignat Alex.per rationem à contrario,quoniā omnia,quę
aliquo eodem vniuoco participant,aut similiter eo participant,& sunt comparabilia secundum simi-
D litudinem,vt circuli omnes secundum similitudinem comparabiles sunt,quoniā omnes similiter cir-
culi sunt,quoniam omnes circuli ratione similiter participant. similiter & homines, & generatim ea,
in quibus non est magis, & minus , hæc secundum similitudinem aliquo communi vniuoco partici-
pant,aut aliquo vniuoco participant secūdum magis& minus,& secundū similitudinem,vt sunt ea,in
quibuscunq; sunt magis & minus,vt in albis est videre.Alba enim quę colore participant,aut secun-
dum similitudinem colore participant,aut secundum magis,& minus:nam quo colore participāt se-
cundum magis & minus,comparabilia sunt secundum magis & minus:quo vero colore participant
æqualiter,comparabilia sunt secundum similitudinem.ex ijs patet ratio propositionis maximæ : nam
si significata propositi nec secundum similitudinem , nec secundum magis & minus comparabilia
sunt , non erit propositum vniuocum , quare erit æquiuocum . dicit. [Adhuc si] significata propo-
siti [non comparabilia sunt secundum magis & minus , vel similiter] hoc est, nec secundum si-
militudinem , subaudi propositum erit æquiuocum , declarat propositionem maximam exem -
plis , & dicit, [vt clara vox , clara vestis , & acutus sapor , &] acuta vox . [Hæc enim,] scilicet

voх,& veſtis [nec ſimiliter] hoc eſt ſecũdũ ſimilitudinẽ dicuntur clara.nõ enim vox & veſtis dicũtur E
ſimiliter clara,aut obſcura, [neq; alterũ]altero dicitur[magis,]nõ enĩ veſtis eſt magis clara quã vox,
nec cõtra.Igitur clarum æquiuocũ eſt ad vocem & ad veſtẽ.Similiter acutũ,æquiuocũ eſt ad ſaporẽ
& ad vocẽ.[Hęc enim nec ſimiliter dicũtur acuta,nec magis alterũ] altero,igitur acutũ ęquiuocũ eſt
ad ſapores,& ad voces,[quare æquiuocũ eſt clarum & acutum,] cuius cauſam aſsignat à ſuo cõtra-
rio,& dicit,[Nam vniuocũ omne] eſt [comparabile.] hoc eſt omne vniuocũ eſt, in quo ſignificata
ſunt cõparabilia,cuius cauſam aſsignat,& dicit, [aut enim ſimiliter dicetur] de ſuis ſignificatis, vt in
ſubſtãtijs,& in ijs in quibus nõ eſt magis & minus,[aut magis alterum]altero,vt in quibus eſt magis
& minus:nam in quibus eſt magis & minus,eſt etiam comparatio ſecũdum ſimilitudinem. Quare
ſi vniuocum eſt,cuius ſignificata ſunt comparabilia,æquiuocum erit,cuius ſignificata nõ ſunt com-
parabilia,quæ fuit propoſitio maxima.¶ Quod vero ad verba attinet,dixit[vniuocum omne com-
parabile] nõ in omnibus eodem modo,quoniam in ſubſtãtijs eſt comparabile ſecũdum ſimilitudinẽ.
in accidẽtibus (vt Alexã.inquit) in quibus eſt magis & minus,comparabile eſt & ſecũdum magis &
minus,& ſecũdum ſimilitudinem.¶ Sed occurres,quoniam in quibus eſt magis & minus,vt Alexã-
der inquit,eſt ſimile,igitur in quibus eſt ſimile,erũt magis& minus:nã ſimiliter,& ęqualiter idem.At
cõſtat in quibus eſt æquale,in eis eſſe magis & minus:& cum ſimile ſit æquale,igitur in quibus eſt ſi- F
mile,erit magis & minus.& cum in ſubſtãtijs ſit ſimile,igitur æquale & magis & minus. ¶ Nõnulli
dixerũt in omnibus in quibus eſt ſimile,eſſe aut magis & minus,aut prius & poſterius: at æquale dif-
fert à ſimili, quoniam in quibus eſt æquale, eſt magis & minus, & prius & poſterius: & quia in ſub-
ſtãtijs eſt ſimile,ideo in ſubſtãtijs erunt aut prius & poſterius,aut magis & minus.& ſic in plus eſt ſi-
mile,quàm æquale,cum ſimile ſit,in quibus nõ eſt æquale.¶ Sed hæc ſolutio nõ eſt vera,nõ enim in
quibuſcunque eſt ſimile,in eis eſt prius & poſterius,vel magis & minus:in hominibus enim eſt ſimi-
le,quoniam omnis homo omni homini ſimilis,eſt in homine,& tamẽ nullus homo eſt prior aut ma-
gis homo altero homine.¶ Propterea rectius dicendum Ariſtote.& Alexandrum accepiſſe, ſimile,
cõfuſe,pro quodam cõmuni ad idem in ſubſtãtia,vel pro ęquali in quãto,& pro ſimili in qualitate.ſi-
mile enim pro cõmuniter acceptũ reperitur in omnibus,& in ſubſtãtijs,& in accidẽtibus:ſimile vero
ſecũdũ qualitatẽ eſt ſimile proprie,quod nõ reperitur niſi in eis,in quibus eſt magis & minus,vel quę
ſunt qualia.ſecus autem accipit in metaphyſicis,vbi æquale proprie in quãtis,ſimile in qualitate, idẽ
in ſubſtãtia accepit : nam eadem ſunt, quorum ſubſtãtia eſt vna: quorum vero quantitas vna eſt, hæc
æqualia ſunt:quorum autem qualitas,hæc ſimilia.At hic per ſimile intellexit quid commune ad idẽ
ſecũdum ſubſtantiam,& ad ſimile ſecundum qualitatem,& ad æquale ſecundum quantitatem,& tũc G
patet ſolutio ad dubitationem.

Idẽ in anto prędicame.c.4.

95 Quoniam autem diuerſorum generum,& non ſubalternatim po-
ſitorum,diuerſę ſpecies ſunt,& differentiæ,vt animalis, & ſcientiæ (di-
uerſæ enim horum differentię) conſiderandum, ſi quæ ſub eodem ſunt
nomine,diuerſorum generum & non ſubalternorum,diuerſę differen-
tiæ ſint, vt acutum vocis, & magnitudinis: differt enim vox à voce, eo
quod acuta ſit. ſimiliter & magnitudo à magnitudine. quare æquiuo-
cum acutum. diuerſorum enim generum & non ſubalternorum diuer-
ſæ differentiæ ſunt.

Hic eſt quintus locus,qui accipitur à differẽtia,cuius propoſitio maxima hæc eſt,ſi aliquod propo
ſitum eſt differẽtia diuerſorum generum,nõ ſubalternatim poſitorũ,tale propoſitum æquiuocum eſt. H
Secũdum vero Alexã.propoſitio maxima hæc eſt,ſi propoſitũ pręedicatur de pluribus,quæ ſunt diffe-
rẽtię diuerſorũ generum nõ ſubalternatim poſitorũ,propoſitum tale erit æquiuocũ.& tũc,vt Alexan-
der innuit,iſte locus nõ à differẽtia accipitur,ſed demõſtrat,quæ differẽtia ſit multiplex,per locum ac
ceptum à ſignificatis differẽtiæ,per comparationẽ ad genera in quibus ponũtur.& dicit.[Quoniam
autem diuerſorũ generum,& nõ ſubalternatim poſitorum,diuerſæ ſpecies ſunt,& differẽtiæ,vt anima
lis,& ſciẽtiæ, (diuerſæ enim horũ differẽtiæ) cõſiderãdum,ſi quæ ſunt ſub eodẽ] differẽtiæ,[diuerſo-
rũ generũ,& nõ ſubalternorũ,diuerſæ differẽtię ſint,]nã ſi ſic,talis differẽtia erit æquiuoca,& hoc de-
mõſtrat exẽplis,& dicit.[Vt acutũ vocis]differẽtia eſt[& magnitudinis] ẽt differẽtia eſt.[differt enim
vox à voce,eo ꝙ acuta ſit]aliqua ſubaudi,aliqua vero obtuſa,[ſimiliter & magnitudo à magnitudĩe]
differt,quia magnitudo aliqua eſt acuta,vt gladius, aliqua vero obtuſa, [quare acutũ]erit [ęquiuocũ.
i ã diuerſorũ generũ & nõ ſubalternorũ]ſignificata acuta[diuerſę differẽtię ſunt.] ſimiliter de obtuſo.
¶ Sed occurres,quoniã ꝓpõ maxima,ꝙ dicta eſt,nõ eſt vera in oĩbus:nã bipes eſt differẽtia volatiliũ
& pedeſtriũ,quæ ſunt diuerſa genera & nõ ſubalternatĩ poſita,& tamẽ bipes nõ ẽ ęquiuocum.Rñdet

A Alexander & ſatis, vt mihi videtur, ad propoſitum, & vult Ariſtotelē per diuerſa genera, quę non ſub
alternatim ponuntur, intellexiſſe ea, de quibus ſermonem fecit, cum dixit, vt animal & ſcientia, vox &
magnitudo, quæ diuerſa genera ſunt, & nec ſubalterna ſunt inuicem, nec ſub aliquo cōmuni, ſed ſunt
diuerſorum prædicamentorum: modo volatile, & pedeſtre, quorum differentia eſt bipes, licet non in-
uicem ſubalterna, tamen ſunt ſubalterna in eodem genere animali, & ſic inſtantia non valet.

96 Rurſum ſi eorundem, quæ ſunt ſub eodem nomine, diuerſæ diffe-
rentiæ ſunt, vt coloris qui eſt in corporibus, & in melodiis: nam eius,
qui eſt in corporibus, congregatiuum, & diſgregatiuum viſus: eius ve-
ro, qui in melodiis, non eędem differentiæ, quare æquiuocum color: nā
eorundem eædem differentiæ.

Hic eſt ſextus locus, per quem oſtenditur aliquod propoſitum eſſe multiplex, verum (vt Alexāder
innuit) hic locus quaſi conuerſus eſt loci quinti, quoniam cum demonſtraſſet differētiam ęquiuocum
eſſe, quando ſignificata differentiæ, fuerint diuerſorum generum differentiæ: nunc demonſtrat genus
B æquiuocum eſſe, ſi differentiæ ſignificatorum generis fuerint omnino diuerſæ, & dicit. [Rurſum ſi
eorundem] ſignificatorum, [quæ ſunt ſub eodem nomine] generis [diuerſæ ſunt differentiæ,] ſubau
di genus eſt æquiuocum. hæc eſt maxima, affert exemplum. & dicit [Vt coloris, qui eſt in corpori-
bus, & in melodijs,] differentiæ ſignificatorum diuerſorum generum ſunt non ſubalternorum, ergo
color eſt æquiuocum, eſt enim color in melodijs, qui & chroma dicitur, cum tetrachorda procedunt
per duo hemitonia, & trihemitonium, cuius differentię ſunt aliæ à differentijs colorum corporalium,
[nam eius] coloris [qui eſt in corporibus, congregatiuum & diſgregatiuum viſus] differentiæ ſunt,
quibus differunt colores corporei, [eius vero] coloris, [qui eſt in melodijs, non eædem differentiæ]
ſunt, quæ erant colorum corporalium, [quare æquiuocum color] eſt, [nam eorundem] colorum cor
poralium [eædem ſunt differentiæ,] quæ colorum differentiæ, eædem non ſunt, quæ ſonorum. igi-
tur erunt, diuerſæ diuerſorum.

97 Amplius quoniam ſpecies nullius eſt differentia, inſpicere oportet
ſi eorum, quæ ſub eodem ſunt nomine, hoc quidem ſpecies eſt, illud au-
tem differētia, vt clarum, quod in corpore quidem, ſpecies coloris, quod
C aūt in voce: differentia, differt enim vox à voce, eo quòd clara ſit. de eo
igitur, quód multipliciter dicitur, per hæc & huiuſmodi preſpiciendū.

Septimus locus eſt inſpiciēdo ad ea, in quibus reperitur propoſitum, cuius maxima propoſitio eſt,
ſi propoſitum, quod reperitur in pluribus, in aliquibus illorum eſt ſpecies, in aliquibus vero differētia,
tale propoſitum eſt æquiuocum. & dicit. [Amplius, quoniam ſpecies nullius eſt differentia, inſpicere
oportet, ſi eorum, quæ ſub eodem nomine ſunt, hoc quidem] in aliquibus [ſpecies eſt. illud vero] in
alijs ſit [differentia,] ſubaudi nam tale propoſitum eſt æquiuocum ad illa, exemplum affert, & dicit.
[Vt clarum, quod in corpore quidem] eſt, [ſpecies coloris eſt, quod autem] eſt [in voce,] eſt [diffe-
rentia,] cuius cauſam affert, & dicit. [Differt enim vox, à voce, eo quod clara ſit] aliqua vox, ali-
qua vero, obſcura. huius loci, & maxime Ariſtoteles, in textu cauſam dedit ex eo, quoniam ſpecies nul
lius eſt differentia. Quod Alexander probat primo, quia differentia eſt ſpeciei cōſtitutiuum, quod au
tem à differentia conſtituitur, ſpecies eſt, non igitur ſpecies alicuius differentia eſt. deinde quod prædi
catur in eo quod quid eſt, ſpecies eſt, differentia vero in quale, non igitur ſpecies differentia eſt. adhæc
ſpecies eſt, quæ aliquando & genus eſt, differentia autem nunquam genus eſt, ſed generis differentia.
D demum ſpecies ſunt in quas genus diuiditur, differentiæ vero, quibus genus in ſpecies diuiditur, igitur
ſpecies nullius eſt differentia. Quod ſi ita eſt, fit vt æquiuocum ſit propoſitum, quando in aliquibus
ſpecies, in aliquibus differentia eſt. ¶ Sed occurres, quoniam naturalis potentia eſt ſpecies qualitatis,
& eſt differentia potentiæ, & tamen eſt vniuoca. Adhuc mortale & immortale (vt Boetius inquit)
differentiæ ſunt, quibus animal genus diuiditur, & tamen hæc eadem vniuoca, ſunt ſpecies. ¶ Dicen-
dum per nullam rationem ſpeciem eſſe differentiam, per rationem logicam quidem, vt probauit Ale
xander, per rationem vero naturalem, quia ſpecies compoſitum eſt ex materia & forma, differentia
eſt forma. per rationem denique metaphyſicam, quoniam ſpecies eſt compoſitum ex actu, & po-
tentia, differentia vero actus eſt. ſi igitur intelligatur maxima propoſitio ſimpliciter, tunc di-
cendum ad rationes, quod naturalis potentia, vt eſt ſpecies qualitatis, eſt accipere pro aptitu-
dine, vt vero eſt differentia potentiæ, eſt accipere pro reſpectu, & ſic eſt æquiuocum. Ad ſecun-
dum dicendum, mortale, & immortale diuidere genus ratione differentiarum, quas includunt: eſ-
ſe vero ſpecies pro compoſitis ex generibus & differentijs, & ſic videntur æquiuoca. Poteſt autem

maxima propositio etiam intelligi hoc pacto, si aliquod ꝓpositum reperitur in diuersis generibus nõ E subalternis, & in aliquibus illorum differentia est, in aliquibus vero species, tale propositum est ęquiuocum, & sic remouetur omnis quæstio, atq; scrupulus. Tunc epilogat, & dicit, [De eo igitur, quod multipliciter dicitur,] per [hæc] loca, quæ dicta sunt numero octo, [&] per [huiusmodi] hoc est per alia, quæ sunt similia ijs, quæ dicta sunt, [perspiciendum:] nam potest quis cognoscere aliquod propositum esse æquiuocum, quãdo idem propositum est species, & indiuiduum. Vt Anthropus, hoc enim nomen speciei est, & nomen proprium olympij pugilis, de quo in moralibus meminit Aristo. Amplius, Corax, non solum auis speciem, quæ latine dicitur coruus, significat, sed fuit nomen cuiusdam rhetoris, qui dicebatur Corax: etiam fuit nomen cuiusdam gentilis mei, qui fuit miles validissimus, dicebatur enim Corax Niphus, quem Hieronymus ad pietatem christianam cõuertit, vt extat epistola. Ad hæc alius locus est, vt si aliquod propositum de aliquo dicitur, quod est quod quid erat esse, de aliquo vero, quod est quale, vt proprium, quod de definitione dicitur, & de accidente. Amplius iustitia dicitur de tota virtute, & de iustitia, quæ contra virtutes diuiditur, & ideo est æquiuocum. Amplius, Atrum de eo nigro dicitur, quo scribimus, etiam de eo, quod in corpore color est: & multa alia loca addi possunt, quæ breuitatis causa reticuit, propterea (vt Alexã. annotauit) addit, [& huiusmodi,] quoniam non solum illa loca quæ dixit, sunt ad accipiendum multiplex, sed & alia plurima. F

❡DE DIFFERENTIARVM INVENTIONE.

98 Differentias autem in ipsis generibus ad se inuicem perspiciẽdum, vt quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à tẽperantia, hæc enim ex eodem genere sunt, ex virtute. Ex alio in aliud, vt in iis, quæ non nimium differunt, vt in quo differt sensus à scientia. Nam in iis, quę multum differunt, manifestę omnino sunt differentię.

Tertia instrumentorum species ad facultatem abundandi in syllogismis, est differentiarum sumptio, de qua nunc proponit dicere. Est autem differentiarum sumptio (vt Alexan. exponit) ad plura vtilis, sed quoniam Aristoteles, vtiles assignat, nunc vero de differentiarum sumptione loquens, non loca, & considerationes assignat, quibus possumus differentias cognoscere, veluti in propositionibus, & in æquiuocorum diuisione attulit, sed ea declarat, in quibus oportet differentias quærere, & dicit. G [Differentias autem ad se inuicem,] hoc est earum rerum, quæ ad se inuicem differunt, [in ipsis generibus] proximis [perspiciendum,] vt verbi causa, quærendæ sunt differentiæ, quibus differunt ea, quæ sunt sub animali, quod est genus proximum: etiam quærendum est, [vt quo differt iustitia à fortitudine, & prudentia à temperantia, hæc enim ex eodem genere sunt] videlicet [ex virtute,] quæ est genus proximum omnium virtutum in specie. Deinde ponit genera, in quibus non sunt quærendæ differentiæ, & dicit. [Et] perspiciendum differentias, quæ sunt [ex alio in aliud] genus, hoc est quæ sunt in diuersis generibus, [vt in ijs] generibus, [quæ non nimium differunt,] genera quæ nimium differunt, sunt prima genera, quæ generalissima dicuntur. quæ vero non nimium differunt, sunt genera, quæ non sunt inuicem subalterna, sed sunt diuersa, sub vno tamen primo genere posita, [vt] illud, videlicet, [in quo differt sensus à scientia.] Nam scientia & sensus sunt eiusdem generis qualitatis, verum scientia est in genere habitus, sensus vero in genere potentiæ naturalis. At habitus & potentia, licet non sint inuicem subalterna genera, tamen sunt sub eodem genere qualitatis. Assignat autem causam Aristoteles huius secundi, & dicit, [Nam in ijs, quæ multum differunt] scilicet genere primo, [manifestæ sunt omnino differentiæ.] vnde (vt Alexander inquit) nemo quærit, qua differentia lignum differt ab homine, sed de his quærit, quæ prope inuicem sunt, in quibus error accedere potest, H vt puta, quæ videntur eadem esse. hæc autem sunt, quæ sub eodem genere sunt, vel sub diuersis proximis, quæ sub eodem genere proximo continentur. quæret enim quispiam in quo fortuna & casus differunt, in quo generatio & corruptio, in quo etiam abstinentia & modestia, in quo proprium & definitio, nec hæc omnia sub vno proximo genere continentur. ❡Sed dices, scientia & sensus sunt in generibus diuersis, igitur non sunt quærendæ differentiæ illarum. Antecedens patet: nam sciẽtia est in genere apprehensionis: at sensus non est in genere apprehensionis, sed potentiæ. ❡Alexander dicet, quod licet scientia & sensus differant, tamen conueniunt proxime, quoniam ambo sunt iudicium. per sensus enim de sensibilibus, per scientiam autem de scibilibus iudicamus. Quot vero differentijs differant Alexander enumerat, quas non oportet narrare. satis autem sit accipere differentias non esse sumendas in his, quæ multum differunt, cum ad has inueniendas non sit necessaria ars, sed in ijs, quæ aut maxime conueniunt, vel in ijs, quę non multum differunt. Tacuit autem loca, quibus differentias inuenire possumus, vel quia rem hanc postea dicet, cum requirat maius opus, vel quia est interimere definitiones, de quo post dicet.

A ### ❡DE SIMILIVM CONSIDERATIONE.

99 Similitudinem autem considerandum in iis, quæ sunt in diuersis generibus, vt sicut alterum ad alterum quidem, sic aliud ad aliud, vt sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile. Et vt alterum in altero aliquo, sic aliud in alio, vt quemadmodum visus in oculo, mens in anima, & vt tranquillitas in mari, serenitas in aere, vtrunque enim quies.

Nunc docet ea, in quibus est quærenda similitudo, erat enim quartũ instrumentum similiũ consideratio, & primo (vt Alexã. vult) docet ea, in quibus reperitur similitudo secundũ analogiã. Secundo loco ea, in quibus reperitur similitudo secundũ aliquid cõmune, de prima parte dicit. [Similitudinem autẽ,] quæ est secundũ analogiã, [considerandũ in ijs, quæ sunt in diuersis generibus,] verbi causa, vt inter scientiã & sensum, in his enim similitudo est secundũ analogiã, sunt enim in diuersis generibus, & exponit quo modo secundũ analogiã, & dicit. [Vt sicut alterũ, ad alterũ quidẽ, sic aliud ad aliud,] hoc pacto est similitudo analogiæ in ijs, quæ sunt genere diuersa, & per alterum & aliud, idem intelli- B git, est tamen vsus nominibus diuersis, ne accidat obscuritas, tamẽ per alterum intelligit aliud. Quod exemplis exponit, [vt sicut scientia ad scibile, sic sensus ad sensibile,] igitur sensus & scientia similes sunt secundum analogiam, licet differant generibus. Affert secundum exemplum, & dicit, [& vt alterum in aliquo altero, sic aliud in alio, vt quemadmodum visus in oculo,] sic [mens in anima,] ergo licet visus & mens differant generibus, tamen sunt analogia similes. Affert tertium exemplum, & dicit. [Et vt tranquillitas in mari] sic [serenitas in aere,] ergo licet serenitas & tranquillitas differant generibus, tamen sunt secundum analogiam similes, [quoniam vtrunq; quies] in vtroque quies est. multa alia exempla affert Alexander, quæ breuitatis causa omitto.

100 Maxime autem in iis, quæ multum distant, exerceri oportet: facile enim in reliquis poterimus similia inspicere. Considerandum autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, siquid inest omnibus idem, vt homini, & equo, & cani: nam si inest aliquid eis idem, in eo sunt similia.

Nunc docet ea, in quibus reperitur simile secundũ aliquid cõmune, & duo facit, quoniã primo assignat vnũ præceptũ, quod est obseruandũ in ijs, in quibus est similitudo secũdũ analogiã, & dicit. [Ma- C xime autem in ijs, quæ multum distant, exerceri oportet] si velimus facile inuenire simile secundũ analogiam: nam ex quo multum distant, nisi exercitio reddamur potẽtes, non poterimus esse prompti ad inuentionem similitudinis, quæ secundum analogiam. Assignat tamen ipse etiam aliam rationem, & dicit. [Facile enim in reliquis,] quæ nõ ita distant, [poterimus similia inspicere,] qui enim in arduis se exercet, in paruis erit promptissimus. assignato præcepto, docet ea, in quibus inuenitur simile secundum aliquid commune, & dicit. [Consideranda autem & ea, quæ sub eodem sunt genere, siquid inest omnibus idem, vt homini, equo, & cani,] quibus inest esse pedestre, [nam si inest aliquid eis idem,] vt pedestreitas, [in eo sunt similia,] hæc de secundo.

❡DE VTILITATE MVLTIPLICIS.

101 Vtile autem ipsum quidem, quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad diluciditatem. Maxime enim quis sciet quid ponatur, manifesto facto quotupliciter dicitur.

D Hactenus de instrumentis, nunc de vtilitatibus instrumentorum loquitur, tacuit autem vtilitatem propositionum, quoniam (vt Alexander inquit) vtilitas propositionum est euidentissima: nam cum propositiones sint materię ac partes syllogismorum, (ex propositionibus enim fiunt syllogismi) perspicuum sumptionem propositionum non modo vtilem esse ad syllogismos, verum etiam necessariam. est & alia ratio, quoniam cum hæc tria instrumenta reducãtur ad propositionum sumptionem, fit, vt assignando vtilitates horum, etiam sumptionis propositionum vtilitatem assignet. De multiplicis vero distinctione tres affert vtilitates, quarum prima est propositæ propositionis diluciditas, qua dilucidum fit, quo sensu proposita propositio accipiatur: nam hoc patefacto, opponens & respondens ad idem referent, alter quidem opponendo, alter vero respondendo, vnde dicit. [Vtile autem ipsum quidem quod quotupliciter dicitur, considerasse, ad diluciditatem] propositæ propositionis aut opinionis. [maxime enim quis sciet quid ponatur] in opinione, [manifesto facto] ipso [quotupliciter dicitur.] ❡Alexander autem hanc vtilitatem dicit esse ad manifestatiõnem opinionum, quæ de quæsitis ponuntur à Philosophis, vnde quia Parmenides & Melissus non

diuiserunt quot modis dicitur ens, ideo opinio eorum, qua dixerunt vnum esse ens, non est manife- E sta, & quòd Aristoteles sic intellexerit patet, dicit enim [maxime quis sciet quid ponatur,] & intelligit in opinione.

102 Et ad fieri secundum rem eandem, & non ad nomẽ syllogismos, si enim immanifestum sit quotupliciter dicitur, contingit non ad idem etiam qui respondet, & qui interrogat, ferre intellectũ. Manifestato autem quotupliciter dicitur, & ad quid ferens ponat, ridiculus videbitur interrogans esse, si non ad hoc sermonem faciat.

Secunda vtilitas inuentionis multiplicis est ad dialecticã disputationem secundũ rem (vt Alex. inquit) est enim duplex disputatio, vt dicitur in elenchis, altera ad nomen, altera ad rẽ. disputatio ad nomen est quando interrogans opponit ad vnũ, & respondens respondet ad aliud, & solũ in nomine, & non in significato conueniunt, & hæc disputatio dicitur sophistica. Disputatio vero ad rẽ, est quoniã interrogans, & respondens referuntur ad vnũ & idẽ, & est dialectica, ad veritatis inuentionem vtilis. Aristo. igitur dicit, quod multiplicis distinctio est vtilis ad syllogismos, hoc est ad disputationẽ dialecti- F cã, quæ fit ad rẽ, non ad nomẽ, dicit. [Et] subaudi multiplicis distinctio est vtilis [ad fieri syllogismos] in disputatione dialectica [secundũ eandẽ rem, & non ad nomen,] ad quod nomẽ fiunt syllogismi in disputatione sophistica, & assignat causam, & dicit. [Si enim immanifestũ sit quotupliciter dicitur, cõtingit non ad idẽ etiam qui respondet, & qui interrogat ferre intellectũ:] nã interrogans intellectum fert ad vnũ significatũ æquiuoci, suos syllogismos dirigendo. Respõdens fert intellectũ ad aliud significatũ, suas responsiones afferendo, & sic laborando in æquiuoco non dialectice, sed sophistice disputabunt. Deinde exponit qualẽ se habeat opponens habita distinctione, & dicit. [Manifestato autẽ quotupliciter dicitur] ab ipso respondente, [& ad quid ferens ponat,] hoc est ad quod significatũ ferẽdo intellectũ, respondens ponat, [ridiculus videbitur interrogans esse, si non ad hoc] scilicet significatũ, [sermonẽ] ac syllogismũ [faciat.] verbi causa, vt Alexã. affert, afferat Peripateticus scientiã nõ esse naturalem animæ, pro sua propositione, & Platonicus syllogizet sic, inseparabile ab anima est animę cõnaturale, scientia est inseparabilis ab anima, igitur scientia est animæ connaturalis. distinctio hæc est, inseparabile est duplex: quoddã, quod est in substantia eius, cuius est, vt risibile est inseparabile ab homine: quoddam quod non potest per se ipsum esse, quin sit in alio, quoniam separatio ab eo cuius est, corruptio eius est. Dicet igitur Peripateticus ad maiorem, inseparabile ab anima, secundum primam G rationem esse animæ connaturale, secundum vero alteram significationem, non est connaturale. Sic enim omne accidens erit connaturale substantiæ. Si igitur Platonicus adhuc opponendo refert intellectum ad inseparabile secundo modo, ridiculus erit.

193 Vtile etiam & vt non falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius: nam scientes quotupliciter dicitur, non allucinamur, sed sciemus, si non ad idem sermonem faciat is, qui interrogat. Et ipsi interrogãtes poterimus apparenti ratiocinatione fallere, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur. Hoc autem non in omnibus semper possibile est, sed quando fuerint eorum, quę multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia autem falsa. est autem proprie non conueniens modus hic dialecticę: quare omnino vitanda dialecticis huiusmodi ad nomen disputa- H tio, nisi quis aliter non possit de proposito differere.

Nunc affert tertiam vtilitatem, & vult quòd distinguere multiplex etiam vtile sit ad hoc, quoniam qui scit multiplex distinguere, poterit alios decipere, & ab alijs non decipi. Nam si eum interrogat, qui multiplicis distinctionem ignorat, poterit ipsum fallere. Si autem ab alio interrogetur, sciens multiplicis distinctionem, statim intelligit ad quid refert intellectum is, qui eum interrogat, & sic non decipietur, dicit. [Vtile etiam & vt non falsa ratione decipiamur, sed decipiamus potius.] igitur scire multiplicis distinctionem vtile est ad decipiendum alterum, nõ autem ad decipi ab altero, & assignat causam, & dicit. [Nam scientes quotupliciter dicitur, non allucinamur] ab alijs, [sed sciemus] respondere, [si is, qui interrogat, non ad idem] significatum, [faciat sermonem,] ad quod nos propositum sustinemus. [Et ipsi interrogantes] respondentes, [poterimus apparenti ratiocinatione fallere] eos, nisi is qui respondet, agnoscat quotupliciter dicitur,] verbi causa (vt Alexã. inquit) qui ponit diuitias esse bonum, si sciuerit boni æquiuocationem, non concedet opponenti hanc, videlicet, bonum bonos facit. quoniam possessio, & potentia bona sunt, quæ tamen bonos non faciunt. Amplius qui ponit motum

A mutare locum, si sciuerit moti æquiuocationem, non concedet alteratum esse motũ. Deinde (vt Alexander exponit) Aristo. ostendit in quibus hæc vtilitas potest fieri, & dicit, [Hoc autem] scilicet decipere alios, & nõ decipi ab alijs, [non in omnibus semper possibile est, sed quando fuerint eorum, quæ multipliciter dicuntur, alia quidem vera, alia quidem falsa,] nam si in omnibus propositum verũ est, aut in omnibus sensibus falsum, non erit vtile ad decipiendum alios, quoniam in ambobus Aiacibus verum fuit, Aiacem ad Ilium militasse, ideo ex hoc nullus fieri potest paralogismus. Affert Alexãder alia exempla, quæ clara sunt, deinde ostendit Aristo. quibus hæc vtilitas competit, & dicit, [Est autẽ proprie non conueniens modus hic dialecticę,] sed sophisticis, [quare omnino] (vt inquit) [vitanda dialecticis huiusmodi ad nomen disputatio, nisi quis aliter nõ possit de ꝓposito differere,] in hoc enĩ casu conceditur non per habitum dialecticæ, sed per habitum sophisticum. Cõuenit aũt hoc fieri (vt Aristot. inquit) octauo huius, & secundo elenchorum, quando respondens negaret per se notum, nã cum ipse cauillat, licet interroganti cauillare.

DE VTILITATE INVENTIONIS DIFFERENTIARVM.

104 Differentias autem inuenire vtile, & ad syllogismos de eodem & B diuerso, & ad cognoscendum quid est vnumquodque. Quòd autem ad syllogismos de eodem, & diuerso vtile, manifestum. Inuenientes enim differentiam propositorum quãlibet, ostendentes erimus, quoniã non est idem. Ad cognoscendum autem quid est vnumquodque, eo quod propriam substantiæ cuiusque rationem iis (quæ circa vnumquodque sunt) accommodatis differentiis separare solemus.

Cum dixisset de vtilitate diuisionis multiplicis, nunc ad quæ vtilis sit differentiarum inuentio, exponit, & primo proponit vtilitates duas, secundo loco eas per ordinem probat, de prima parte dicit, [Differẽtias autem inuenire vtile] est, [& ad syllogismos de eodem, & diuerso,] hæc est prima, [& ad cognoscendum quid est vnumquodque,] & sic est vtilis ad definitionum assignationem, quæ est secunda vtilitas. Deinde probat has vtilitates per ordinem, & primo probat primam, & dicit, [Quòd autem] inuenire definitiones [vtile] sit [ad syllogismos de eodem, &] de [diuerso, manifestum.] & declarat solum quomodo sit vtile ad syllogismos negatiuos, qui sunt de nõ eodem, quod idem est qđ diuersum, & dicit, [Inuenientes enim propositorum quãlibet differentiam, ostendentes erimus quo- C niam] tale propositum [non est idem,] sed diuersum ab eo omni, à quo differt per talem differentiã, & hoc per syllogismos negatiuos. verbi causa, vt Alexand. exemplificat, inuenientes, quoniam continentia differt à modestia, ꝙ modestia quieta habeat desideria, continentia vero vehementia, ostẽdemus quòd modestia non sit continentia hoc syllogismo, virtus, quæ quieta habet desideria, non est virtus quæ vehementia desideria habet, modestia quieta habet desideria, continentia autem vehementia, igitur modestia non est continentia. Quòd autem sit vtile ad syllogismos de eodem, nec Aristoteles nec Alexander probauit, quia est manifestum, & potest exemplum afferri tale, omne disciplinæ capax risibile, omnis homo est disciplinæ capax, igitur omnis homo est risibilis. Deinde declarat quomodo sit vtile ad definitionum assignationem, & dicit, [Ad cognoscendum autem quid est vnumquodque, eo ꝙ propriam cuiusque rationem ijs differentijs accommodatis, quæ circa vnumquodque sunt,] hoc est quæ pertinent ad rem definitam, assignantes, ac cõstituentes [solemus separare] rem definitam ad omni non ipsa. vel construe hoc modo, [eo ꝙ separare solemus propriam cuiusque] rei definitæ [rationem, accommodatis ijs differentijs] vnicuique definito, [quæ] constitutiuę sunt [circa vnumquodque.] ¶ Quod verò ad vtilitates attinet, differẽtię duplicem rationem subdit, quoniam est generis diuisiua, & speciei, quæ sub genere est constitutiua, ea quidẽ ratione qua est diui- D siua generis, diuidit speciem quam constituit, ab omnibus alijs, quæ non sunt ipsa. & sic est vtilis ad syllogismos de eodem, & de diuerso. Ea vero ratione, qua constitutiua speciei est, valet ad definitionũ assignationem. Alexan. addit inuentionem differentiarum vtilem esse ad diuisionem generum, & ad ferendam instantiam rationum inductiuarum, & ad alia, quę Aristo. tacuit, quoniam hæ duæ vtilitates propriæ sunt, quas ipse posuit.

DE VTILITATE CONSIDERATIONIS SIMILIVM.

105 Similitudinis autem consideratio vtilis est ad inductiuas rationes, & ad syllogismos ex suppositione, & ad assignationem definitionum.

Nunc de vtilitate considerationis similium proponit, & primo enumerat eas, quas dicit esse tres. Deinde per ordinem probat eas. de prima parte dicit, [Similitudinis autem consideratio vtilis est ad

c v

A 108 Ad definitionum autem aſsignationem,eo quòd potentes cõſpicere quod in vnoquoque idem, non dubitabimus in quo genere oporteat (cum definiemus) propoſitum collocare. Nam communium quod maxime in eo quod quid eſt,prædicatur,genus erit. Similiter autem & in multum diſtantibus vtilis ad definitiones ſimilitudinis conſideratio, vt quoniam idem tranquillitas in mari,& ſerenitas in aere, vtrunque enim quies:& quoniam punctum in linea,& vnitas in numero,vtrunque enim principium. quare commune in omnibus genus aſſignantes,arbitrabimur non extranee definire. Pene enim definiẽtes, ſic ſolent aſſignare.nam & vnitatem principium numeri dicunt eſſe, B & punctum principinm lineæ.Manifeſtum igitur,quoniam vtrorũque genus collocant.Inſtrumenta itaque per quę ſunt ſyllogiſmi,hæc ſunt: loci vero ad quos vtilia ſunt prædicta,ii ſunt.

Nunc declarat tertiam vtilitatem:& primo,quò cõſideratio ſimiliũ ſecundum aliquid commune ſit vtilis ad definitionum aſsignationem. & oſtendit hanc ſimilium conſiderationem eſſe vtilem ad inuentionem generis,& dicit,[Ad definitionum autem aſsignationem, eo quòd potẽtes conſpicere, quid in vnoquoque idem.] hoc eſt potentes conſpicere omnia communia, in quibus ſunt ſimilia,vt omnia ea,in quibus homo,& equus,& canis ſunt ſimiles. vt quoniam ſunt corpora,& animata, & colorata,& in loco,& ſenſitiua,& animalia,[non dubitabim⁹ in quo genere oportet propoſitũ collocare,cum definiemus.Nam omnium]talium[communium]prędicatorum,[quod maxime in eo qđ quid eſt prædicatur,genus erit,] ergo ſimilium conſideratio,quæ ſunt ſecundum aliquid commune, vtilis ad inuentionem generis.nam enumeratis omnibus ſimilibus in quibus conueniunt,eligemus ꝓ genere illud commune,quod prædicatur de eis in quibus.& dixit,[Communiũ,] (vt Alexander annotauit)quoniam ſpecies non eſt genus,licet in ea ſimilia ſint indiuidua,quoniam non eſt commune,ſed proprium prædicatum,cum non diuidatur per differentias eſſentiales. Deinde declarat quomodo ſimilium conſideratio,quæ ſecundum analogiam ſunt, ſit vtilis ad definitionum aſsignatio- C nem: & vult quòd ſit vtilis ad totam definitionem aſsignandam.(vt Alexander exponit) Nõ enim poſſumus conſiderare aliqua eſſe ſimilia ſecundum analogiam,niſi conſideremus ea in quibus reperiuntur hæc ſimilia,& illud in quo ſunt ſimilia. Non enim poſſumus conſiderare tranquillitatem & ſerenitatem ſimiles eſſe,niſi conſideremus mare,in quo eſt tranquillitas, & aerem in quo eſt ſerenitas.Amplius & niſi conſideremus quietem, in qua ſunt ſimiles,modo ex conſideratione eorum in quibus hæc reperiuntur,videlicet maris & aeris,differentia colligitur. ex conſideratione vero eius,in in quo ſunt ſimiles,videlicet quietis,genus habetur.eſt tranquillitas maris quies, ſerenitas verò aeris quies.dicit, [Similiter & in multum diſtantibus,] quæ ſunt ſimilia ſecundum analogiam, [vtilis eſt ad definitiones] aſsignandas,[ſimilitudinis conſideratio.] non ſolum ad generis inuentionem, ſed ad totius definitionis aſsignationem.& hoc exponit,& dicit, [Vt quoniam idem tranquillitas in mari,& ſerenitas in aere, vtrunque enim quies,] ideo conſideratis illis, in quibus ſunt,& eo,in quo ſunt ſimiles,tota definitio habebitur.Deinde dat alia exempla,& dicit,[Et quoniam punctum in linea,& vnitas in numero,] ſimiliter ſe habent, [vtrunque enim principium. quare commune in omnibus genus aſsignantes] addendo ea in quibus reperiuntur loco differentiæ,[arbitrabimur nõ extraneè,] ſed conuenienter definire punctum & vnitatem: punctum,quòd ſit principium lineæ:vnitas vero, D numeri.probat has definitiones eſſe bene aſsignatas authoritate mathematicorum, & dicit, [Pene enim] omnes ſcilicet Mathematici [definientes] punctum & vnitatem,[ſic ſolent]aſsignare,[nam & vnitatem principium numeri dicunt eſſe,] & punctum principium lineæ. igitur ſimilium conſideratio ſecundum analogiam vtilis eſt ad aſsignationem totius definitionis.& hoc dicit, [Manifeſtũ igitur,quoniam vtrorumque genus collocant,] etiam & differentiam. Tunc epilogat,& dicit, [Inſtrumenta itaque,per quæ ſunt ſyllogiſmi,hæc ſunt:loci vero ad quos prædicta] inſtrumenta [vtilia ſunt,ij ſunt.]

HAEC DE PRIMO LIBRO.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER Secundus, Cum Augustini Niphi Medicis Commentariis.

DE DIVISIONE PROBLEMATVM ET ORDINE EORVM.

SVnt autem problematum hæc quidem, vniuersalia, illa verò, particularia. Vniuersalia quidem, vt omnis voluptas bonum est, & nulla voluptas bonum. Particularia vero, vt aliqua voluptas bonũ, & aliqua voluptas non bonum.

CVm dixisset in primo libro ea, quæ necessaria erant ante locorũ traditionẽ, quibus terminantur F
omnia problemata, in hoc libro secundo accedit ad tradẽda loca vtilia ad vnumquodq; pble-
ma. Verum anteq̃ ad rem veniamus prius dicendum quid sit locus, & quid maxima, siue digni-
tas dialectica. Alexander itaque definiens locum, dicit, locus est principium & occasio argumen-
ti: vocant autẽ argumentum, dialecticũ syllogismum. Propterea Theophrastus dicit, locus est princi
pium quoddam, & elementum, à quo accipimus principia syllogizandi vnumquodq; problema, cir
cũscriptione quidẽ ac quãtitate determinatũ, contractione ad species indeterminatum. verbi causa,
hic est locus, si cõtrariũ contrario inest, & contrario contrariũ. Est autem hic locus propositio vni-
uersalitate quidem determinata, quoniã de contrarijs vniuersaliter enunciatur, contractione verò ad
species, indeterminata, quoniam non de his, vel illis contrarijs dicitur, sed nos à tali propositione oc-
casionem accipientes, argumentari de vnoquoque cõtrariorum poterimus. Si enim quæratur de bo-
no si prodest, an non, nos occasionom sumẽtes ab illo vniuersali ac indeterminato loco accipiemus
propositionem, quæ sequitur ad locum vniuersalem, hanc videlicet, si malum lædit, bonum prodest,
sed malum lædit, igitur bonum prodest. Amplius, si quæsitum fuerit, vtrum albũ sit color disgregati-
uus visus, an non, accipientes propositionem, quæ sequitur ad locum vniuersalem, hanc videlicet, si
nigrum est color congregatiuus visus, & album color disgregatiuus visus: Sed nigrum est color con-
gregatiuus visus: igitur album erit color disgregatiuus visus. Adhuc si de voluptate quæratur, vtrum G
voluptas sit bonum, an non, accipientes propositionem ab vniuersali loco, quem diximus, hanc, si
tristitia malum, voluptas bonum, sed tristitia malum, ergo voluptas bonum. Præterea alius locus
vniuersalitate quidem determinatus, contractus ad species indeterminatus hic est, si magis videtur
alicui inesse, & non inest, neque quod minus videtur inesse, inerit vtique. Hæc enim propositio vni-
uersalitate quidem determinata est, quoniam vniuersaliter de ente magis & minus accipit: ad spe-
cies verò maioris & minoris indeterminata est. Non enim accipit in quo magis vel minus. nam &
in colore, & in sapore, & in bono est reperire magis & minus, quæ non accipit propositio. Possumus
tamen in omnibus problematibus, in quibus magis & minus sunt, abundare propositionibus ab vni-
uersali illo loco occasionẽ sumentes. Si enim quæritur, vtrũ diuitiæ bonum sint, an non, siquis volue-
rit syllogizare diuitias non esse bonum, accipiendo occasionem ab vniuersali loco, accipiet proposi-
tionem, quæ sequitur ad illum, hanc videlicet, si sanitas magis diuitiis bonum existens non est bonũ,
diuitiæ quæ sanitate minus bonũ sunt, nõ erũt bonũ: sed sanitas nõ est bonũ, est enim causa aliquibus,
vt sint mali, igitur diuitiæ nõ sunt bonum. Hęc Alexander & Theophrastus dixerunt de loco. Sed
dubitatur primo, quoniam, vt dicitur primo Rhetoricorum, locus est terminus ad quem respicimus,
vt fiat maxima. Vnde & definitur à M. Tullio locus, ꝙ sit sedes argumenti. At sedes terminus est, à
quo propositio constat, quove propositio patet. Vnde primo huius docens multiplicis diuisionẽ, di- H
xit inspiciendum esse ad contrariũ, ex quo accipiebatur hæc maxima, si propositi contrarium est mul
tiplex, ipsum propositum erit multiplex, igitur locus est terminus, in qua sedet maxima. Dicen-
dum locum esse bifariam. est enim locus terminus, & locus propositio. locus terminus, est omne il-
lud ad quod respicitur vt maxima accipiatur. Vt enim hæc maxima sumatur, si propositi contrarium
est multiplex, ipsum propositum est multiplex: respiciẽdum est ad contrarium, igitur contrarium
est locus terminus: illa vero propositio vniuersalis & illimitata, quæ accipitur, dicitur locus propo-
sitio, quæ à iunioribus est dicta maxima, per quæ patet concordia & quid sit maxima. Secundo
quæritur, propositio quæ ab Alexandro dicitur contigua maximæ siue vniuersali loco, quid est. Di-
cendum, ꝙ est maxima siue propositio contracta ad speciem aliquam earum quæ continebantur po
tentia in maxima. In illa enim vniuersali, si contrarium contrario inest, & contrario inerit, multæ cõ-
tinentur propositiones, quarum vna est, si nigrum color est visus congregatiuus, album erit color

A visus disgregatiuus. Hæc igitur contracta ad speciẽ cõtrariorum, videlicet albi & nigri, dicitur maxima cõtracta. & hæc est propositio, quæ est pars syllogismi dialectici, vnde ex hac dialecticus syllogismus fit hypotheticus à constructione antecedẽtis, videlicet, si nigrum est color congregatiuus visus, albũ erit color disgregatiuus visus, sed nigrũ est color cõgregatiuus visus, igitur albũ est color disgregatiuus visus. ¶ Tertio quęritur quo modo hæc propositio, quæ est pars syllogismi dialectici, est loco vniuersali, siue maximę vniuersali cõtigua, verũ illatiue. ¶ Respõdet AEgidius primo rhetorico, quod tales propositiones particulares hoc est contractæ, continentur in vniuersali propositione, quæ maxima dicitur, & locus, potentia & virtute, quatenus propositio vniuersalis est occasio, vt accipiatur hęc contracta pro vera. quod Alex. hic asserit. dicit enim omnes has & tales contractas propositiones, potẽtia & indeterminate cõtineri in vniuersali loco, & hac ratiõe dicitur illi cõtigua. qm̃ si vniuersalis locus verus est, occasio est, vt hęc particularis propositio sit vera, quoniã nõ differt ab illa, nisi cõtractione, & ĩcõtractiõe: nõ enim particularis hæc ꝓpositio, aliud est, nisi illa vniuersalis cõtracta ad speciẽ: quare si illa est vera, hęc erit vera. Patet igitur hãc particularẽ nõ esse cõtiguã vniuersali illatiue, sed potius occasionaliter, & cõtractiue. Vel dicendũ, hãc esse illi vniuersali cõtiguã per idẽtitatẽ, quoniã hęc particularis est, illa vniuersalis, sola cõtractiõe differẽs: nã cõtracta ad speciẽ est illamet, q̃ erit vniuersalis.
B Et Arist. incipiẽdo de locis, quibus terminãtur problemata, incepit à locis, quę sunt ad problemata de accidente. quoniã cõsiderando accidens quãtum ad inesse, problema de accidẽte omnibus problematibus prius est. ad omne enim problema sequitur inesse: nam destructo ipso inesse, omnia destruũtur, quoniã omnia insunt. igitur problema de inesse, quod accidẽti magis propriũ est, cõmunius cęteris est. Assignat alias rationes, quas nõ curo adducere, quoniã magis ad rem, quàm ad cõtingentẽ ordinem attendẽdum est. Et volendo de locis ad problemata de accidẽte vtilibus pertractare, assignat diuisionem problematũ, & dicit, [Sũt autem problematum, hæc quidem vniuersalia, illa vero particularia.] Exponit membra, & dicit, [Vniuersalia quidem, vt omnis voluptas bonum est, & nulla voluptas bonũ est.] hæc sunt vniuersalia, & contraria. deinde exponit particularia, & dicit, [Particularia verò, vt aliqua voluptas bonũ, & aliqua voluptas non bonũ,] hæc sunt particularia, & subcontraria. ¶ Sed quæres, vtrũ hæc diuisio habeat locũ in alijs problematibus. & videtur ꝙ sic, nã dicimus animal genus esse alicuius animati, & dicimus aĩal rationale esse definitionem alicuius animalis, & dicimus risibile esse proprium alicuius animalis, quæ sunt particularia. Alexander considerando proprie verba Aristo. asseruit hanc diuisionem, per se, & proprie non habere locum, nisi in problematibus de accidente. quoniam licet in alijs assignari possint vniuersale, & particulare, tamen non assignatur in illis particulare, quin includat aliquid vniuersalitatis. Nam qui dicit animal genus esse alicuius animati, particulare quidem dicit, non tamen simpliciter particulare, quoniam etiam dicit animal esse ge-
C nus ad omne animatum. Et propterea in alijs problematibus proprie accipiuntur, aut omnibus, aut nullis inesse, quæ insunt. Accidens autem solum potest alicui indiuiduo inesse, alicui vero non inesse, vt album homini, nam alicui inest, alicui vero non inest. Similiter de musico, & de alijs accidentibus dicendum est.

2 Sunt autem ad vtraque genera problematũ cõmunia vniuersalia, & constructiua, & destructiua. Ostendentes enim quoniam omni inest, & quoniam alicui inest ostendentes erimus. Similiter autem & si quoniã nulli inest, ostenderimus, & quoniam non omni inest, ostendentes erimus. Primũ ergo de vniuersalibus destructiuis dicendũ, eo quod cõmunia sint huiusmodi ad vniuersalia & particularia: & quia magis positiones afferant in eo quod inest, quàm non: disputantes autem destruant.

D Hic remouet dubitationem, quoniam posset quis dicere, vtrum problematũ particularium particularia loca sint afferenda, per quæ terminẽtur. Respondet quod nõ, quoniam per ea loca, per quæ terminantur vniuersalia problemata, terminantur & particularia. nõ ergo oportet ponere alia loca ꝓ particularibus, cum illamet quæ valent ad vniuersalia, etiam ad particularia valeant. dicit, [Sunt autem ad vtraque genera communia vniuersalia,] & per [communia vniuersalia] intelligit (vt Alexãd. exponit) loca, & per [vtraque] intelligit particularia & vniuersalia. q. d. non oportet quærere loca particularia ad problemata particularia, quoniam cõmunia vniuersalia tota, ad vtraque genera sunt, scilicet ad particularia, & vniuersalia. dico ad vtraque genera particularia & vniuersalia, [Et constructiua, & destructiua,] ea enim loca, quę valent ad destructiua & constructiua vniuersalia, valent ad destructiua & constructiua particularia. Et hoc probat & dicit, [Ostendentes enim quoniam omni inest] hoc est vniuersale affirmatiuum, [& quoniam alicui inest, ostendẽtes erimus.] hoc est particulare affirmatiuũ illi subalternũ. [Similiter aũt, & si quoniã nulli inest, ostẽderimus] hoc est vniuersale negatiuum, [& quoniam non omni inest] quod est particulare negatiuum illi subalternum [ostendẽtes

erimus.]quare loca vtilia ad vniuersalia erunt etiam vtilia ad particularia. Nam qui demonstrat oēm E
hominem respirare, demonstrat aliquem hominem respirare: & qui demonstrat omnem voluptatem esse bonum, demonstrat aliquam voluptatem esse bonum: & cum demonstratū fuerit nulli homini inesse quadrupes, demonstratum erit, alicui homini non inesse. ¶ Quod verò ad verba attinet, cum Aristo. dixit vniuersalia destructiua esse vtilia ad particularia destructiua, non intelligit per vniuersalia destructiua ea, quæ sunt destructiua vniuersalitatis, quoniam qui demonstrat non omnem voluptatem esse bonum, non destruxit aliquam esse bonum. stant enim simul. Ex ijs concludit ordinem, & dicit, [Primum ergo de destructiuis dicendum,] quàm subaudi de particularibus destructiuis, cuius causam subdit, & dicit, [Eo quòd communia sint huiusmodi] loca[ad vniuersalia] scilicet problemata,[&]ad[particularia] subaudi, & prius de destructiuis q̄ de affirmatiuis dicēdū, & assignat causam, & dicit, [Et quia] respondentes[magis] hoc est pro maiori parte [positiones]quas in ludis literarijs sustinēt [afferant in eo quod inest.] hoc est affirmatiuas [q̄ non] hoc est q̄ negatiuas. [disputantes autem] hoc est opponentes autem, magis [destruant,]q̄ construant. Et cum oppositio prior sit responsione, fit vt negatiua problemata sint priora affirmatiuis, modo quo opponens prior est respondente. Eudemus autem in suis analyticis, assignat aliam causam, quia videlicet peculiarius est dialectico destruere, quàm construere, quare & prius. F

3 Est autem difficillimum ab accidente conuerti propriam nominationem. Nam aliquo modo & non vniuersaliter in solis contingit accidentibus. A definitione enim & proprio, & genere necessarium est conuerti, vt si inest alicui animal gressibile bipes esse, conuertentem verum erit dicere, quoniam illud animal gressibile bipes est. Similiter autem à genere: nam si animal inest alicui, animal est. eodē modo & in proprio est. Si enim alicui inest grammatices susceptiuum esse, grammatices susceptiuum erit. Nam nihil horum contingit secūdum quid inesse, vel non inesse, sed simpliciter vel inesse vel non inesse. In accidentibus autē nihil prohibet secundum quid inesse, vt albedinem, vel iustitiam. Quare non sufficit ostendere, quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendē- G
dum, quoniam albus vel iustus est, propterea quia non necessarium est in accidentibus conuerti.

Iuniores arbitrantur Arist. hic velle comparare prædicata ad ipsum esse, & inesse, & asserit in accidentibus esse & inesse non conuerti, quia non valet, hoc accidens huic inest, igitur hoc est illud: sed bene valet econuerso. in tribus alijs prædicatis conuertuntur, quoniam ad inesse sequitur esse, & ecōuerso. Quam expositionem affert Adinolphus. ¶ Melius autem dicamus Aristo. velle declarare ꝙ ad terminandum problema de accidente non sufficit probare accidens inse, quia non valet, accidēs inest alicui, igitur illud est tale. Ad cuius euidentiam accipit in accidentibus fieri non posse conuersionem secundum propriam nominationē. Vbi annotatione dignum, Aristo. hic accepisse conuersionē aliter q̄ in Prioribus, vbi conuersionem aliam in terminis, aliam in parte distinxit. hic autem conuersionē secundum propriam nominationem vocat, quando aliquod accipitur inesse alicui, quod postea proprio nomine subiectum illius vocamus, vt si animal inest alicui, conuertētes dicamus illud cui inest, esse subiectum animali: nam accipientes animal inesse homini, hominem subiectum dicimus animalis, & dicitur hæc conuersio, vt Alexāder inquit, quatenus primo incipientes à prædicato, post-
ea à subiecto principium facimus: nam cum dicimus animal inest homini, conuertendo dicemus ho- H
mo est animal. Sumit igitur Aristo. primo in accidentibus nō fieri semper conuersionem secundum propriam nominationem, & dicit, [Est autem difficillimum ab accidente cōuerti propriam nominationem.] & hoc exponit, & dicit, [Nam aliquo modo & nō vniuersaliter,] hoc est, nam in aliquibus & non vniuersaliter in omnibus [accidētibus] hæc conuersio secūdum propriam nominationē, [solis contingit accidentibus,] & ꝙ in alijs hæc cōuersio fieri possit, affert & dicit, [A definitione enī & proprio, & genere necessarium est conuerti] & hoc exemplis primo declarat, & dicit, [Vt si inest alicui animal gressibile bipes esse,] quæ est definitio hominis, [conuertētem verum erit dicere, quoniam illud] videlicet, homo[animal gressibile bipes est. similiter autem a genere, nam si animal inest alicui] videlicet homini, homo[animal est. eodem modo & in proprio est. Si enim alicui inest grāmatices susceptiuum esse] videlicet, homini, homo[grammatices susceptiuum erit.] Secūdo declarat hoc idem ratione, & dicit, [Nam nihil horum] hoc est, neque genus, neque proprium, neque definitio[contingit secūdum quid inesse, vel nō inesse] cum nulli horum cōtingat esse in aliqua parte sub-

A iecti, non enim animal capiti inest, nec risibile inest capiti, nec definitio parti inesse dicitur. [Sed simpliciter vel inesse, vel non inesse] subiecto. [In accidentibus autem nihil prohibet secundum quid inesse,] quoniam potest inesse in aliqua subiecti parte, & non in toto subiecto, [vt albedinem vel iustitiam.] albedo enim potest inesse in aliqua parte alicuius subiecti, non in toto subiecto: nam æthiops secundum quid albus est, quoniam secundum dentes, non tamen est albus. causa est, quoniam albedo est in aliqua parte. Similiter iustitia potest alicui inesse secundum quid, si alicui insit secundum naturalem aptitudinem, non tamen propter hoc dicetur simpliciter iustus, cui iustitia hoc modo inest. Ex ijs concludit propositum, videlicet quod ad terminandum problema accidentis nō sufficit per loca probare hoc inesse alicui, vel hoc esse accidens alicui, & dicit. [Quare non sufficit ostendere] per loca in problematibus de accidente, [quoniam inest albedo, vel iustitia, ad ostendendum quoniam albus, vel iustus est] aliquis homo, cuius causam repetit, & dicit. [propterea quia non necessarium est in accidētibus conuerti] secundum propriam nominationem. Alexā. colligit hic ea, quæ sunt propria problematibus de accidenti, antequam veniat ad loca, vt habeatur differentia inter problemata de accidente, & alia problemata. & asserit primum proprium esse, vniuersale & particulare, quoniam in accidentibus, quædam vniuersalia, quædam particularia sunt problemata. Secundum est non conuerti secun-
B dum prædictum modum conuersionis in accidentibus problemata, hoc autem vtile est ad argumentationes: nam qui demonstrat quòd homo nō sit animal, aut animal rationale mortale, aut risibile, demonstrauit simul, quoniam nec genus, nec definitio, nec proprium est ipsius, quod concessum fuit: cōuertebatur enim in illis. At qui demonstrauerit, quoniam homo non est albus, aut niger, aut aliquod aliud eiusmodi, nō destruxit aliquod horum accidere ipsi. Potest enim aliquid eorum in aliqua parte, & secundum quid accidere ipsi. Tertium proprium est, quoniam in accidentibus sicut est vniuersale & particulare, sic est in illis secundum quid siue in aliqua parte & simpliciter, quæ habent quandam analogiam. quoniam vt simpliciter ad vniuersale, ita secundum quid vel in aliqua parte ad particulare. Nam ei quod est in aliqua parte, & secūdum quid, opponitur esse simpliciter, sicuti particulari vniuersale, per quæ Alexā. exponit exemplum. cum enim dixit, [vt albedinem vel iustitiam,] per albedinem voluit habere exemplum eius, quod est in aliqua parte, & secundum quid: per iustitiam vero voluit habere exemplum eius, quod est particulare, quod licet exemplum eius quod est particulare sit, tamen vsus est eo pro exemplo eius, quod est secundum quid, quoniam vt Alexander inquit, hæc analogiam habent.

C 4 Determinare autē oportet & peccata, quæ sunt in problematibus: nam sunt duo, vel quo falsum dicunt, vel quo transgrediuntur positam locutionem. Falsum enim dicentes, & qui quod non inest, inesse dicunt mentiuntur: & qui extraneis nominibus res appellant (vt platanum hominem) transgrediuntur positam nominationem.

Nunc declarat quæ oportet determinare ante locorum traditionem, & dicit. [Determinare autē oportet & peccata, quæ sunt in problematibus,] hoc est, quæ accidunt in problematibus ante locorū traditionem, cuius causam assignat Alexā. quoniam problematum destructiones, secundum peccata quæ sunt in ipsis fiunt, quare oportet hæc nota, ac concessa esse. Nam ea secundum quæ oportet elenchum fieri, hæc ipsa oportet præcognoscere ante traditionem locorum, & dicit. [Nam sunt duo, vel quo falsum dicunt, vel quo transgrediuntur positam locutionem,] mentitur enim qui voluptatem finem ponit. quod enim nō inest, voluptati inesse dicit. Similiter mentitur qui dicit motum fieri per vacuū, & qui ponit magnitudines atomas, & qui ex nō solidis generat corpora. transgreditur autē dictionem positam, qui quidem cognoscit subiectam naturam, quæ & qualis est, & non consueto nomine
D eam vocat, sed circumscribit, & improprijs nominibus vtitur, vnde dicit. [Falsum enim dicentes, & qui] hoc est, [qui quod non inest, inesse dicunt,] aut quod inesse dicunt non inesse, hi sic dicentes mētiuntur, & qui extraneis nominibus res appellant, vt platanum hominem,] veluti Diogenes hominē dixit esse plantam euersam, hic sic dicentes [transgrediuntur positam nominationem.] In hūc modū transgrediuntur, qui dicunt solum sapientem diuitem esse, vel solum pulchrum, vel solum nobilē. non enim qui sic dicunt, ignorant ea quæ sapienti insunt sed quòd dicūt ea quæ sapienti insunt, esse diuitias, transgrediuntur dictionem. diuitiæ enim non in virtutibus, sed in pecunijs & possessionibus sunt. Pulchritudo etiam in commēsuratione partium dissimilarium est. ¶ Quod vero ad exemplū attinet, qui dicit platanum hominem, accipiendo platanum pro arbore, mentitur: quoniam esset primum peccatum, qui vero hominem nominauerit eo nomine, quo arbor vocatur, hic transgreditur positam appellationem: hac ratione accipit hoc exemplum secundum Alex. quoniam hoc potest esse exemplum ipsius mentiri, & transgressionis. recte ergo Iuniores dixerunt primum peccatū, quod est mentiri, esse peccatum secūdum rem. Secūdū vero, quod est trāsgredi cōsuetā appellationem, esse peccatum secundum vocem. Multæ dubitationes fieri possent hic, quas breuitatis causa prætermittimus.

¶ DE PRIMO LOCO TERMINANDI PROBLEMA ACCIDENTIS, ET DE PECCATIS IN EO. E

5 Vnus igitur locus est inspicere, si secundum aliquem alium modum inest, quod vt accidens assignauit.

Anonymus Latinus interpres asserit Aristo. hic assignare loca errandi circa accidens, quorũ pri-
mũ assignando, dicit. [Vnus igitur locus] quo erratur in assignãdis accidentibus [est inspicere, si qđ]
quispiã [assignauit vt accidẽs, secũdũ aliquẽ alium modũ inest] vt vel secũdum genus, vel secundum
propriũ, vel secundũ definitionẽ: nã si sic fuerit, error erit in accipiẽdis accidentibus. Alexand. verò di
cit, ꝙ cũ Aristo. dixisset oportere ab vniuersalibus destructiuis incipere in problematibus de acciden-
te, primũ talem locũ tradit, per quẽ demõstrat nõ esse accidens, quod vt accidens est assignatũ. & di-
cit, [Vnus igitur locus] quo videlicet, aliquod prædicatum destruitur esse accidẽs, si vt accidẽs fuerit
assignatum [est inspicere si secundum aliquem aliũ modũ inest, quod] quis [vt accidẽs assignauit.] nã
sic erratur, & destruitur problema de accidente, & intelligit [secundũ aliquem aliũ modũ] prædicto-
rũ modorum. demõstratum est enim omne quod inest, inesse alicui, aut vt genus, aut vt definitio, aut
vt propriũ, aut vt accidens. Et sic secundũ Alexãdrũ hic est primus locus, quo destruitur problema ac F
cidentis. ¶ Aduerte tamen, vt Alexan. refert, Theophrastum fecisse differentiam inter præceptum,
& locum. præceptum, quod dicitur ab eo parangelma, est cõmunius, simplicius, & vniuersalius, à quo
locus accipitur. Principiũ enim loci apud Theophrastũ ꝓceptũ est. verbi causa, præceptũ est (si veli-
mus propositũ cognoscere, vtrũ sit multiplex an nõ,) respicere ad cõtrariũ. respiciendũ esse ad contra
riũ, ꝓceptũ est: locus verò est, si contrariũ est multiplex, ꝓpositũ est multiplex. Amplius, sit problema,
vtrum album color sit disgregatiuus visus, præceptũ est, esse respiciendũ ad cõtrarium: locus vero est,
si contrariũ inest cõtrario, cõtrarium inerit. Alexander vero, quod Theophrastus vocat præceptum,
locum præceptiuum appellat, nos vero vocauimus locũ terminum, dicitur enim locus præceptiuus,
quoniam per ipsum præcipitur ad quid sit respiciendũ pro inuentione propositionis maximę. Dici-
tur autem locus terminus, quoniam est quid communius, simplicius, & vniuersalius, a quo accipitur
locus maxima. Est enim principium loci maximę, quatenus ex ipso maxima accipitur. Nunc ad rem
venio. Aristo. ergo assignando loca destructiua accidentium, assignat locum præceptiuum, & dicit,
[Primus igitur locus est inspicere,] hoc est, primus locus præceptiuus est, vt debeamus inspicere, si
quod] quispiam [assignauit, vt accidens, secundũ aliquem alium modum insit,] hic est locus præce-
ptiuus, siue locus terminus. Maximam non posuit, quoniam ex loco patet. est enim maxima, si aliqđ G
propositum inest alicui secundum aliquem modũ aliorum prædicatorũ, tale propositum non est ac-
cidens. hic est locus maxima. sed quoniam hic locus licet sit destructiuus accidentium, est etiam (vt
Alexand. inquit) locus fallaciæ accipiendi accidens. qui enim accipit aliquid inesse alicui, vt accidẽs,
quod inest secundum aliquem modũ aliorum prædicatorum, hic peccat, errat, & fallitur. & quoniam
peccatum (vt dictum est) duplex est, aut in mentiendo, aut in transgrediendo, quæritur quale pecca-
tum hoc fuerit. Alexander respondet hoc peccatum magis esse in transgrediendo. potest etiã dici pec
catũ in mentiendo, si aliquis existimaret illud quod inest, accidere. nam existimaret inesse quod non
inest, quia accidere existimaret, quod non accidit, igitur est peccatum in mentiendo.

6 Peccatum autem maxime id circa genus, vt si quis albo dicat accidere colorem esse. Non enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est.

Nunc exponit ea circa quæ magis accidit hæc fallacia, siue peccatum, & dicit, [Peccatur aũt ma-
xime id] hoc est, committitur autem maxime error ille [circa genus,] hoc autem accidit, quoniã ge-
nus videtur habere quandam similitudinem cum accidente (vt Alexander inquit) magis quàm alia. H
proprium enim & definitio soli & omni insunt, propterea conuertuntur cum rebus, quorum sunt: sed
genus, & accidens in plus sunt, quam illud cui insunt, ideo cum eo non conuertuntur. quare qui dicit
aliquod inesse alicui vt accidens, quod inest vt genus: arguetur vt mentiens, quoniam peccauit in mẽ
tiendo. sed qui inter genus, & accidens differentiam sciuerit, & in ipso accidente vtetur dictione ge-
neris, hic peccat in transgrediendo, quia circa positam dictionem peccat. ¶ Sed occurres, quoniam
videtur accidens magis cum proprio q̃ cum genere conuenire, igitur magis errabitur circa proprium
quàm circa genus. Dicendum quòd dialecticus magis modos prędicandi, quàm res ipsas cõsiderat,
sed quia accidens plus cum genere in modo prædicandi cõuenit quàm cum proprio, fit vt error ma-
gis circa genus committatur. Proprium enim conuersim prædicatur, ideo cum definitione magis cõ
uenit: genus autem & accidens non conuersim. vnde dicit, [Vt si aliquis albo dicat accidere colorẽ.]
hic errat. Nõ enim albo colorem esse accidit, sed genus eius color est.

7 Contingit autem & secundum nominationem determinare eũ, qui

A ponit, vt quoniam accidit iustitiæ virtutem esse. Sæpe autem & cum non determinat, manifestum quoniam genus vt accidens asignauit, vt si albedinem colorari dixerit, vel ambulationem moueri. A nullo enim genere denominatiue prædicatio de specie dicitur, sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicantur. Nam & nomen, & rationem generum suscipiunt species. Qui igitur coloratum dixit album, neque vt genus asignauit, quoniam denominatiue dixit, neque vt proprium, vel definitionem. Nam definitio, & proprium nulli alii inest. Sunt autem & colorata & plæraque aliorum, vt lignum, lapis, homo, equus. manifestum igitur, quoniam vt accidens asignauit.

B Cum asignasset genus esse id, circa quod peccatum prædictum accidit, nunc vt Alexandro videtur, asignat quando magis, & quando minus peccatum huiusmodi deprehenditur: & ait tale peccatum deprehendi magis, quando genus accipitur secundum nominationem, quæ sibi conuenit, vtputa cum accipitur per eum modum, quo prædicatur de speciebus. Quando verò accipitur secundum eum modũ prædicandi, quo accidens prædicatur de subiectis, hoc est secundũ modũ prædicandi denominatiue, tũc maxime accidit error talis. Est enim duplex prædicatio altera denominatiua, qua accidens de eo prædicatur, cuius est accidens; altera est prædicatio non denominatiua, quæ est generis de speciebus, quæ potius est abstracti de abstractis, vt ita loquar, & hæc propria generibus est. dicit, [Contingit autem & eum qui ponit] subaudi aliquod vt accidens, quod est genus [secundum nominationem,] subaudi, quæ generibus conuenit, [determinare,] hoc est id quod est genus, accidens asignare [vt quoniam accidit] vel inest [iustitiæ virtutem esse,] quod peccatũ est in mentiendo, & hoc subaudi modo, id quod genus est, vt accidens ponere, facilè cognoscitur non esse accidens, quoniam accidens denominatiue dicitur de eo, de quo dicitur. genus autem non dicitur denominatiue. deinde exponit, quando maximè prædicatum supradictũ, ac deceptio antedicta accidit, & dicit, [Sæpe autem & cum non determinat,] hoc est, & cum non ponit id quod est genus, accidẽs esse, contingit er-
C ror propter nominationem quæ dicebatur transgreßio, vt cum cognoscitur differentia, transgreßio fit in consueto nomine. Hic enim non est error in mentiendo, sed in transgrediendo nomen consuetum, quod declarat, & dicit, [manifestum quoniam genus vt accidens asignauit,] non mentiendo, sed nomen transgrediendo, [vt si quis albedinem colorari dixerit, vel ambulationẽ moueri.] hic enim peccat in transgrediendo, quoniam vtitur prædicatione denominatiua in genere, quando de suis speciebus prædicatur, quare qui denominatiue genus de specie prædicat, ob hanc prædicationem accidens vtique esse diceret genus rei, cuius est genus. Genus autem nullo pacto diceret. Deinde probat quòd hic sic dicens transgrediatur, & dicit, [A nullo enim genere prædicatio denominatiue de specie dicitur, sed omnia vniuoce genera de speciebus prædicãtur,] cuius rationem asignat, & dicit, [Nam & nomen & rationẽ generum suscipiunt species] ex ijs cõcludit hunc sic dicentem peccare in transgrediendo, & dicit, [Qui igitur coloratum dixit album, neque vt genus asignauit, quoniam denominatiue dixit, neque vt proprium, vel definitionem. nam definitio & proprium nulli alii inest] & quoniam non solum album est coloratum, sed alia plura, ne quis credat solum alba esse colorata, addit, [Sũt autem colorata, & pleraque alia, vt lignum, lapis, homo, equus,] ideo concludit, [Manifestũ igitur, quoniam vt accidẽs asignauit.] ille qui dixit album esse coloratum, vel albedinem colorari, igitur
D peccauit in transgrediendo. Quare qui ponit aliquod esse accidens, quod non est accidens seruando nomen prædicationis, hic peccat in mentiendo: qui verò ponit aliquod esse accidens, quod non est accidens, propter prædicationem denominatiuam, hic errat in transgrediendo. ¶ Quęret quispiam, vtrum ex propriis fiat prædicatio denominatiua, & videtur quòd sic: quoniam risibile, & disciplinæ capax sunt prædicata denominatiua. ¶ Quicquid Alexander voluerit, dicendum verißima prædicatione denominatiua proprium non prædicari de subiecto, quoniam requiritur vt sit in plus quod prædicatur denominatiue, & sit extra essentiam illius: de quo prædicatur, & sic proprium non prædicatur denominatiue. ¶ Quod verò ad verba attinet, animaduerte illa verba [qui igitur coloratum dixit album] aliter legi, quàm nos legimus. nam Aristoteles videtur inferre ex dictis, quasi corollarie speciẽ nec de genere prædicari, vt accidens, nec generi inesse vt accidẽs, & dicit [Qui igitur coloratũ dixit album, neque asignauit album vt genus] colorati, [quoniã denominatiue dixit] de colorato al-

bū[neq; vt proprium, vel definitionem. nā definitio & propriū] omnibus inest, & [nulli alij.] At albū E est in minus quàm coloratum. quod exponit, & dicit, [Sunt autem colorata, & pleraque aliorum] ergo album est in minus, [vt lignum, lapis, homo, equus.] ideo concludit. [Manifestum igitur quoniā] assignando album de colorato, [vt accidens assignauit,] licet non sit accidens, prima tamen expositio melior est, quoniam genus plus generi, quàm speciei simile est. Et si dicetur, hæc est vera & denominatiua, linea est quanta, motus est quantus. Dicendum, hanc esse veram, sed non denominatiuam, quoniam non omnis prædicatio in concreto est denominatiua, oportet enim illud quod prædicatur in concreto, esse extra essentiam subiecti, & in plus: modo quantitas non extra essentiam lineæ, nec motus.

DE SECVNDO LOCO.

8 Alius locus est inspicere ea, quibus inesse, aut omnibus, aut nulli dictum est. Considerare vero secundum species, & non in infinitis: nā vía magis, & in paucioribus consideratio. F

Iste est secundus locus præceptiuus, vt Alexander exponit, cuius non ponit locum preceptum, est autem locus præceptiuus, vt respiciamus in problemate vniuersali affirmatiuo vel negatiuo ad om̄es species subiecti: vt si problema sit, coloratum vt accidens inest omni animali, an non. vel hoc, coloratum vt accidens inest nulli elemento, an non. locus præceptiuus in his problematibus est, vt debeamus respicere ad omes species animalis, vel ad omnes species elementi. locus vero preceptus & maxima hæc erit, si quod assignatur omnibus inesse, vt accidens, omnibus inest, problema est construendum: si vero non omnibus, problema est destruendum. Destruitur enim vniuersale affirmatiuum (vt Alexander inquit) per particulare negatiuum, & per vniuersale negatiuum. dicit, [Locus aliūs est] scilicet præceptiuus [inspicere ea] scilicet species, [quibus inesse, vt accidens] accipitur, aliquod propositum, [aut omnibus] in problemate vniuersali affirmatiuo, [aut nulli] in problemate vniuersali negatiuo. Et quoniam sub subiecto problematis continentur indiuidua & species, exponit quæ respici debent, dico respiciendum esse ea, quibus inesse accipitur, [considerare autem secundum species, & non in infinitis,] hoc est, & non in indiuiduis, quæ sunt infinita. Cuius duas assignat rationes. prima est, [nam] considerare indiuidua [via] ac transitu [est magis,] quoniam est ire ad in- G finita. Secundā assignat, & dicit, [Et in paucioribus consideratio,] hoc est, secunda ratio est, quoniā consideratio debet esse ad pauciora, quæ artificialis est. Consideratio enim quæ fit ad plura, non est artificialis. vtrum vero in huiusmodi problematibus debeamus respicere aliquo pacto indiuidua ac singularia specierum, postea dicemus.

9 Oportet autem considerare, & incipere a primis, deinde consequenter vsque ad indiuidua: vt si oppositorum eandem disciplinam quis dixerit esse, perspiciendum si eorum quæ sunt ad aliquid, & contrariorum, & quæ secundum priuationem & habitum, & quæ secundum contradictionem dicuntur, eadem sit disciplina. Et si in his nondum manifestum est, rursum ea diuidendum vsque ad indiuidua, vt si iusti & iniusti, vel dupli & dimidii, vel cæcitatis & vi- H sus, vel esse & non esse. Nam si in aliquo ostendetur quod non sit eadem, interimentes erimus problema. Similiter autem & si nulli inest. Iste enim locus conuertitur ad construendum, & destruendum.

Nunc exponit ordinem & modum (vt Alexander asserit) quo oportet propositi diuisionē facere, hoc est quo oportet sub subiecto problematis, quod dicitur ab Aristo. & Alexand. propositum, descendere ad partes subiectiuas, quæ dicuntur contenta sub illo. & vult q̄ descēsus primo fiat ad primas, ac propinquissimas, & contiguas species illius subiecti propositi. Deinde si in his quæsitum non fuerit notum, secundo loco diuisio, ac descensus fiat rursum, ad eas partes ac species, quę fuerint sub

A ipſo primo,& ſi adhuc non fuerit quæſitum notum,iterum & tertio oportet fieri deſcenſum vſque
ad indiuidua huius ordinis.& modi deſcendendi affert exemplum in vniuerſali problemate de eo-
dem.nam licet loquatur in problemate accidentis,exemplum affert in problemate de eodem , quo-
niam exemplorum ſola requiritur manifeſtatio , in quo exemplo ipſe non deſcendit , niſi vſque ad
ſpecies vltimas,quas ſpecialiſsimas vocamus.verum quo pacto deſcenſus fieri poteſt ad indiuidua,
poſtea dicemus,dicit,[Vt ſi oppoſitorum eandem diſciplinam quis dixerit eſſe.] Si voluerimus ſcire
vtrum omnium oppoſitorum diſciplina ſit eadem.[Perſpiciēdum ſi eorum] oppoſitorum [quę ſunt
ad aliquid,] diſciplina ſit eadem [&] ſi [contrariorum,&] ſi eorum oppoſitorum[quæ]ſunt [ſecun
dum priuationem,& habitum,&] ſi eorum oppoſitorum [quæ ſecundum contradictionem dicun-
tur,eadem ſit diſciplina.] Non enim oportet ſtatim ad indiuidua diuiſionem facere,vt Alexander au
tumat,hic per indiuidua vltimas ſpecies dicit.Non enim oportet ſtatim deſcendere ad album & ni-
grum,quæ ſunt ſpecies contrariorum , nec ad duplum & dimidium,quæ ſunt ſpecies contrariorum,
nec ad duplum & dimidium,quæ ſunt ſpecies vltimæ relatiuorum,ſed oportet deſcendere primo ad
genera oppoſitarum .nam ſi quod dicitur eſt verum,problema eſt vniuerſaliter inferendum.[Et ſi in
his] primis generibus [nondum manifeſtum eſt,rurſum ea diuidendum vſque ad indiuidua,]hoc eſt
vſque ad vltimas ſpecies.verbi cauſa,contraria ſeorſum ad indiuiduas ſpecies contrarij, & rurſum ſe-
B orſum relatiue oppoſita,ad indiuiduas ſpecies talium . Similiter & quæ ſunt ſecundum priuationem,
& habitum,& quæ ſunt ſecundum contradictionem etiam vſque ad vltimas ſpecies talium , exem-
pla ponit contrariorum diuiſionis,& dicit, [Vt ſi iuſti,& iniuſti.] hoc eſt exemplum diuiſionis con-
trariorum ad ſpecies indiuiduas. Deinde ponit exemplum diuiſionis oppoſitorum ſecundum relatio
nem,& dicit,[Vel dupli & dimidij,]quæ relatiue opponuntur,[vel cæcitatis & viſus,] quæ opponū-
tur priuatiue,[vel eſſe,& non eſſe,] quæ opponuntur ſecundum cōtradictionem.[Nam ſi in aliquo]
horum [oſtendetur quòd] diſciplina[non ſit eadem,interimentes erimus problema.] hoc videlicet,
omnium oppoſitorum eadem eſt diſciplina. Quòd autem non in omnibus ſit eadem diſciplina,per-
ſpicuum.non enim finiti & infiniti eadem eſt ſcientia,quæ opponuntur contrarie,vel priuatiue,quo-
niam de infinito non eſt ſcientia. Amplius nec ſcientia eadem eſt entis,& non entis , quæ ſecundum
contradictionem opponuntur,quoniam de non ente non eſt ſciētia. Adhue neque noti & ignoti ea-
dem eſt ſcientia,quæ priuatiue opponuntur,cum de ignoto nulla prorſus ſcientia habeatur . Præter-
ea neque eadem ſcientia eſt veri & falſi,quæ ſunt contraria , quoniam de falſo non eſt ſcientia .inſup
neque eadem ſcientia eſt poſsibilis & impoſsibilis,cum de impoſsibili nulla ſit ſcien tia . Sed omnium
oppoſitorum ſecundum relationem eadem eſt ſcientia,quoniam non poteſt alterum relatiuorum co
C gnoſci,quin cognoſcatur & alterum.Hoc igitur pacto illud problema,omnium oppoſitorum eadem
eſt ſcientia,deſtruitur.Aliud exemplum afferri poteſt,vt Alexander inquit,vt ſi quis dixerit,omne ani
mal ſpirat,diuidemus enim animal in pedeſtre,volatile,& aquatile : & rurſum vnumquodque horū,
& cum inuenerimus in volatilibus inſecta videlicet,muſcas,tabanos,cicadas non ſpirare: in aquati-
libus veró piſces,qui branchias habent,non ſpirare,deſtruemus problema videlicet,omne animal ſpi
rat. Adhuc ſi quis dixerit omnis virtus eſt ſciētia,diuidemus virtutem in intellectiuam & moralem,
& cum demonſtrauerimus moralem virtutem non eſſe ſcientiam,deſtruemus problema illud,omnis
virtus eſt ſcientia. Deinde hoc idem exponit in negatiuis,& dicit, [Similiter autem & ſi nulli ineſt,]
hoc eſt eodem modo conſtruitur & deſtruitur problema vniuerſale negatiuum . cuius cauſam aſſi-
gnat,& dicit.[Iſte enim locus conuertitur] hoc eſt iſte locus qui accipitur à ſufficienti partium enu-
meratione[conuertitur]ac communis eſt,[ad cōſtruendum & deſtruendum.]ad conſtruēdum qui-
dem,modo quo diximus:ad deſtruēdum vero , quoniā ſi reperiemus in nullis ita eſſe,inferemus vni-
uerſaliter nulli ineſſe: ſin autem reperiemus in aliquibus ſic eſſe,non aſſeremus nulli ineſſe . ergo iſte
locus valet etiam in negatiuis vniuerſalibus . vt ſi quis dixerit hoc problema , nullus amor eſt ciuilis,
(hoc enim problema vniuerſale negatiuū eſt) diuidemus amorem ad appetitum , quem Epicurus
D ſyntonon dicit,quem impoſsibile eſt eſſe ciuilem: & ad inſidias amicitiæ ob apparentem pulchritu-
dinem,qui nec ciuilis eſt: & ad reminiſcentiā pulchri,quod aliquo tempore fuit viſum,vt Plato dicit,
qui amor eſt ciuilis,quare aliquis amor ciuilis eſt,igitur problema illud negandum eſt,videlicet,nul-
lus amor eſt ciuilis. Et addit Alexander & quidem probe,non ſolum ſubiectum terminum in proble
mate eſſe diuidendum,ſed multoties prædicatum .vt ſi problema fuerit , ſapiens in Repub.verſatur,
vel hoc,ſapiens ſeditione non participat.Nam verſari,quod eſt prędicatum,primi problematis,apud
philoſophum non eſt ſimplex,ac vno modo dictum.Et ideo ſi fuerit diuiſum,demonſtrabitur ſecun
dum aliquod ſignificatum,ſapientem in Repub.verſari debere:ſecundum aliquod vero non . Simili-
ter & illud prædicatum ſecundi problematis,ſeditione non participat,multipliciter dicitur.aut enim
quoniam oportet dum patria patitur aliquem morbum,eo participare,vt Solon putabat. Politici enī
eſt nō lōge ſe habere à cōi calamitate.aut qm̄ oportet eū ſedare ſeditionē,cū in patria fuerit,ſi videbi-
tur vtile vt ipſe ſedet,vt Dęmonax fecit Athenis,aut quoniā non oportet dominari,nec ducem fieri
& ſic non debet in ſeditione participare . Patet igitur problema non modo ex parte ſubiecti , ve-

num etiā ex parte prædicati diuidendum eſſe. & cum dixit, [Similiter autem & ſi nulli.] Alexander E hæc verba aliter exponit, vult enim problema vniuerſale affirmatiuū non modo deſtrui ꝑ particulare negatiuum, ſed etiam per vniuerſale negatiuum. Vniuerſale enim negatiuum eſt vtriuſque deſtructiuum, & vniuerſalis affirmatiui, & particularis affirmatiui, & tunc lege ſic, [nam ſi in aliquo oſtendetur quod non ſit eadem] diſciplina contrariorum, [interimētes erimus problema. ſimiliter autem] interimentes erimus problema, [& ſi nulli ineſt,] hoc eſt, ſi nullius generis oppoſitorum eſt eadē ſcientia, ſimiliter problema deſtruitur. Exponit etiam Alexander & aliter (vt diximus) quòd quemadmodum vniuerſale affirmatiuum deſtruitur, ſi aliquod inuenitur eorum quæ ſunt ſub vniuerſali, non ſic ſe habere: ſic etiam ſimiliter ſi fuerit poſitum vniuerſale negatiuum, deſtruetur, ſi inuenietur ineſſe alicui eorum quæ ſub vniuerſali ſunt. Conſonat autem hæc expoſitio ei quod propoſuit. Propoſuit enim eſſe reſpiciendum quibus ineſt, omnibus aut nulli, vt ſi problema fuerit, nullum animal eſt rationale, cū enim facta diuiſione oſtēderimus aliqđ aīal eſſe rationale, videlicet hominē, problema deſtruitur. deinde verba iſta [Iſte enim locus cōuertitur] legi poſſunt cum verbo [enim,] & tunc reddit cauſam, vt diximus. vel cum verbo [autem] vt legit Alexander, & tunc eſt ſenſus quòd iſte locus non ſolum vtilis ſit ad deſtructionē problematis vniuerſalis affirmatiui: ſed etiā ad cōſtructionē vniuerſalis affirmatiui. nā facta in omnibus diuiſiōe, ſi ſic ſe habere videbitur, cōſtruemus vniuerſale affirmatiuum. Et F ſi non ſic videbitur in omnibus, deſtruemus vniuerſale affirmatiuum. Et hoc pacto etiam bona eſt expoſitio.

10 Si enim in omnibus videbitur, cum diuiſionem proferemus, vel in pluribus, poſtulandum eſt aut vt vniuerſaliter ponat, aut vt inſtantiā ferat in aliquo non ſic eſſe. Nam ſi neutrum horum faciat, abſurdus apparebit, qui non ponet.

Sed quoniam in problemate vniuerſali de accidente, non ſolum ad ſpecies ſed ad ſingularia oportet deſcendere, & cum dixiſſet ad illa fieri non poſſe deſcenſum, quia ſunt infinita, quaſi reſpondendo dicit. [Si enim in omnibus] ſingularibus [videbitur, cum diuiſionem] ad illa [proferemus, vel in pluribus, poſtulandum eſt] à reſpondente [aut vt vniuerſaliter ponat,] ac concedat problema [aut] ſaltem, [vt inſtantiam ferat in aliquo non ſic eſſe. Nam ſi neutrum horum faciat] ipſe reſpondens [abſurdus apparebit, qui non ponet] problema vniuerſale, vnde accipitur locus præceptus hic, ab ſingularibus omnibus vel pluribus ſine ablata inſtantia, ad vniuerſale valet argumentum, tam ad negatiuum, vt Alexander exponit, quàm ad affirmatiuum. Hæc de ſecundo loco. G ❡ Sed occurres, primò, quia hæc eſt vera, omne animal fuit in arca Noe, vbi non licet deſcendere. adhuc etiam iſta eſt vera, omnis homo neceſſario eſt animal, vbi minime licet deſcendere, quoniam quælibet ſingularis eſt falſa, & contingens. ❡ Prima deletur, quoniam deſcenſus debet fieri ad genera ſingulorum, & non ad ſingularia generum, vt Sorticolæ tradunt. Deletur ſecunda, quoniam Ariſtoteles loquitur in propoſitionibus & problematibus de ineſſe, & de accidente. In problematibus enim neceſſarijs, deſcenſus fit ad ſingularia cum nota reduplicationis: non autem abſolute. nam licet Socrates non neceſſario ſit animal, neceſſario tamen Socrates eſt animal, vt homo. de his primo Priorum diximus ſatis, & in Ludicris.

❡ DE TERTIO LOCO.

11 Alius eſt, definitiones facere accidentis, & eius cui accidit, aut vtriuſque per vtrunque, aut alterius. Deinde conſiderare, ſiquid non verum in definitionibus perinde ac verum ſumptum ſit, vt ſi eſt deum iniuſtitiam facere, quid iniuſtitiam facere. H Si enim nocere ſpōte, manifeſtum quoniam non eſt deum iniuſtitiam facere. Non enim contingit nocere deum. Et ſi inuidus ſit ſtudioſus, quis inuidus, & quę inuidia. Nam ſi inuidia eſt triſtitia in apparenti proſperitate alicuius proborum, manifeſtum eſt quoniam ſtudioſus non eſt inuidus: prauus enim eſſet. & ſi indignans inuidus, quis vterque eorum. Sic enim manifeſtum erit, vtrum verum an falſum ſit, quod dictum eſt: vt inuidus quidem ſit, qui triſtatur bonorum proſperitatibus, indignans autem, qui in malorum proſperitatibus triſtatur, manifeſtum quoniam non erit inuidus indignans.

A Hic est tertius locus, quo præcipitur esse inspiciendum ad definitiões subiecti, & prædicati problematis. Cum enim, vt Alex. inquit, problema accidẽtis ꝓpõ sit categorica ex subiecto termino, & ꝑdicato constãs, & in ꝓblematibus accidẽtis terminus ꝑdicatus significat accidens, ideo primo assignat locum præceptiuum, dans intelligere maximas ac præcepta. Secundo assignat exempla. de prima dicit, [alius autem] locus [est definitiones facere accidentis] scilicet prædicati, [& eius, cui accidit,] scilicet subiecti, & hoc dupliciter, vt subscribit, [aut vtriusque,] videlicet subiecti, & prædicati [per vtrunque] hoc est simul, [aut alterius,] & hoc dupliciter, aut subiecti tantum, aut prædicati seorsum. sic igitur inspicere ad definitiones prædicati & subiecti est tribus modis, aut subiecti tantum, & seorsum, aut prædicati seorsum, aut vtriusque per vtrunque simul. [Deinde considerare, si quid non verum in definitionibus perinde ac verum sumptum sit.] Est enim tunc problema destruendum, per quæ dat intelligere tres propositienes maximas. Prima, si definitio prædicati competit subiecto, cui assignatur accidere, problema est construendum. Si autem non competit, problema est destruẽdum. Secunda, si prædicatum competit definitioni subiecti, problema est construendum. Sin autem non competit, problema est destruendum. Tertia, si definitio prędicati competit definitioni subiecti, problema est construendum, si autem non competit, problema est destruendum. Deinde assignat exempla, & prima duo sunt, quando definitio prædicati nõ competit subiecto, & dicit. [Vt si est deum in-
B iustitiam facere,] hoc est, vtrum deceat deum iniustitiam facere, in tali oportet considerare [quid sit iniustitiam facere. si enim]iniustitiam facere sit[nocere sponte, manifestum, quoniam nõ est deũ iniustitiam facere, non enim contingit nocere deum] aliqua ratione. hoc ergo problema destruendũ est, quoniam definitio prædicati non competit subiecto. Deinde assignat secundum exemplũ etiam ex parte definitionis prædicati, & dicit, [Et si studiosus sit inuidus,] in hoc problemate considerandum est, [quis inuidus, & quæ inuidia. nam si inuidia est tristitia] ac dolor [in apparenti prosperitate alicuius proborum, manifestum, quoniam studiosus nõ est inuidus, prauus enim esset] studiosus ipse. hoc problema est destruendum, quoniam definitio prædicati non competit subiecto. Sunt qui intelligunt istud exemplum ex parte definitionis subiecti, quod stare non potest, vt patet consideranti verba Aristotelis. assignat tertium exemplum ex parte definitionis vtriusque, & dicit, [Et si indignans inuidus,] in hoc problemate considerandum est, [quis vterque eorum] sit. [Sic enim manifestum erit, vtrum verum, an falsum sit, quod dictum est,] & probat quod sit falsum, & dicit, [Vt si inuidus quidem scit, qui tristatur in bonorum prosperitatibus: indignans autem, qui in malorum prosperitatibus tristatur, manifestum, quoniam indignans non erit inuidus,] nec contra inuidus indignans: hoc igitur problema est destruendum, quoniam definitio prædicati non com-
C petit definitioni subiecti. Alexander autem hic dicit has demonstrationes omnes, esse in secunda figura, vniuersale negatiuum concludentes. Et quoniam Aristoteles non dedit exemplum ex parte defintionis subiecti, Alexander assignat, vt si problema sit, vtrum tyrannus sit fœlix, an non. nam si tyrannus est princeps iniustus, tyrannus non potest esse fœlix. hoc ergo problema est destruendum, quoniam prædicatum nõ competit definitioni subiecti. ¶ Quod vero ad problema attinet, annotatione dignum, problema accidentis dupliciter fieri, aut simpliciter nulla specificatione aut determinatione addita: & hoc iuniores vocant de simplici inhęrentia prædicati ad subiectum, quoniam prædicatum absolute sumitur, & non cum specificatione prædicati: vt vtrum diues sit sapiens, an non hoc enim simplex problema est, quoniam prædicato nulla additur determinatio, qua denotetur esse accidens magis quàm genus, vel proprium, vel definitio. Aut fit cum prædicati determinatione, vt vtrum iustum insit deo, vt accidens, an non. Qua ratione fit, vt Aristoteles locutus sit in simplici, & absoluto problemate, non autem in specificato, vt omnibus patet.

12 Sumere autem & pro iis (quæ in definitionibus sunt) nominibus, definitiones, & non destruere donec ad notum deuentum sit. Nam sæ-
D pe cum tota quidem definitio assignata sit, non manifestum est, quod quæritur: pro aliquo autem eorum (quæ in definitione sunt) nominum definitione dicta, manifestum fit.

Quia tamen accidit quandoque in assignationibus definitionum, vt aliqua eius pars sit ignota, ideo docet quid agendum, tradens vtile documentum in casu. Alexander vno modo exponit hoc definitionibus accidere, quoniam aliqua pars illius est nomen æquiuocum: ideo Aristoteles secundum hanc expositionem asserit, non esse quiescendum, sed rursus talium nominum rationes accipere, & diuidere, donec tollatur æquiuocatio. Probat Alexander, hanc expositionem per verba Aristo. quæ dixit lib. 1. cũ assignauit loca accipiẽdi multiplex, vbi dixit, sæpe quidẽ in ipsis orationibus latet ęquocatio assequẽs, idcirco inspiciẽdũ in oratiõibus, & reliqua. Quare hęc obscuritas accidit ꝓpter ęquiuocationẽ, & tũc remediũ est diuidere donec tollatur ęquiuocatio. Meliꝰ aũt dicẽdũ, in defi-

nitionibus hoc accidere, quoniam aliqua pars illius est ignota, quia differentia vel genus non est notũ, sed immanifestum: & tunc hortatur non quiescere, sed ipsa nomina, ac ipsas definitionis particulas definire, vt totũ. & hoc dicit, [Sumere autẽ, & pro ijs nominibus] ignotis, (quæ in definitionibus sunt) [definitiones, & non desistere, donec ad notũ deuentum sit.] reddit causam, & dicit, [Nã sæpe cum tota quidem definitio assignata sit,] prædicati vel subiecti, vel vtriusque in problemate accidentis [non manifestũ est] problema, [quod quæritur,] quoniam in definitionibus ponuntur nomina immanifesta, quibus & definitio & problema redditur immanifestũ. ideo assignans remedium, dicit, [Pro aliquo autem eorũ nominũ, quę in definitione sunt] ignota videlicet, & immanifesta, [definitione] assignata, ac [dicta,] tale nomen [manifestũ fit,] & hoc pacto problema redditur apertũ, vt si problema sit, vtrũ voluptas sit bonum vel non. Siquis hoc voluerit destruere, & accipiat, quòd voluptas sit motus λεῖος, hoc est leuis, & suauis, nihil notum erit per hanc definitionem. sed si rursum motum definierimus, qui accipiebatur in definitione voluptatis, & dicemus motũ esse actum imperfectum, tunc poterit ostendi voluptatem nõ esse bonũ, eo ꝙ nullum bonum est imperfectum, voluptas est imperfecta: nam est motus, & omnis motus actus imperfectus est. In hoc exemplo non opus est, nisi definire vnum terminum, est autem aliud exemplum vbi opus est habere plures definitiones (vt Alexan. exponit) vt problema sit, vtrum sapiens debeat amore capi, an non: si quis hoc voluerit destruere, definiemus quid sit amore capi, & dicemus amore capi esse amore alicuius accipi: & quia nõ est propositũ adhuc notũ, veniemus ad definiendum amorem. nam si dicemus amorem esse desiderium irrationale prouenięns ex alicuius corporis pulchritudine, destruemus vtique problema, quoniã perspicuum est hæc sapientibus non conuenire. Si autem definierimus amorẽ, ꝙ sit vehemens desiderium, quoniam adhuc ipsum vehemens est immanifestũ, rursum hoc ipsum definientes dicemus vehemens desiderium esse, quod contrariatur rectę rationi, & sic rursum problema destruemus. At si amorem definimus ꝙ sit desiderium amicitiæ propter imaginẽ visæ pulchritudinis vt Plato in Phædro, construemus problema per primam figuram, in qua vniuersale affirmatiuum syllogizatur, vnde vtentes hoc loco (vt Alexander probat) ostendemus ꝙ deus nec irascatur nec tristetur, siquidẽ irasci sit appetere vindictam, propter iniuriam, quam ab aliquo passi sumus. Tristari vero, contrahi in malo præsenti, quemadmodum & timere in aliquo quod expectatur. At deus nec iniustitiam pati videtur, nec mali quicquam suspicatur, aut expectat. Et alia exempla Alexãder assignat, verum hęc sufficiunt. E F

An deus irascatur, & an tristetur.

DE QVARTO LOCO.

G

13 Amplius ad problema per propositionem factã in aliquo instare. Nam instantia erit argumentum ad positionem. Est autem locus hic pene idem ei, quo considerare, quibus inesse vel omnibus vel nulli, dictũ est, differt autem modo.

Iuniores volunt hunc non locum, sed idoneitatem esse, cuius expositionis author est Albertus, qui confundit multa Arist. verba. Alexãder autẽ cui credendum est, asserit hunc esse locum præceptiuũ, & quartum, per quem præcipitur esse inspiciendum ad instantiam; cuius maxima propositio est ꝓblema vniuersale. Cui potest offerri instãtia, est destruendum: vnde dicit, [Amplius ad problema instare per propositionem in aliquo factam,] est subaudi locus quartus. accipit enim Aristotel. ἐν τῷ pro in aliquo, nam instantia non est nisi propositio particularis in aliquo contento sub subiecto ꝓblematis, ipsi problemati obiecta. Quòd autem destruatur problema propter instantiam, probat, & dicit, [Nã instãtia est argumentum ad positionẽ] hoc est, ad problema. accepit enim positionẽ pro ipso problemate: & quia instãtia, quę est ad vniuersales propositiones, ex aliquo fit eorũ, quę sub vniuersali sunt, ideo dicit, [Est autem locus hic pene idem ei] loco, [quo dictũ est esse cõsiderandũ, quibus inesse, vel omnibus vel nulli,] qui fuit ex diuisione vniuersalis. nam dixit, si aliquod reperitur ex diuisiõe, cui accidens non insit, problema destruendum est vniuersaliter. Sic in proposito instãtia ad vniuersalem propositionem fit. discurrentes enim per ea, quæ sunt sub vniuersali, si inuenerimus alicui eorum, quæ sub vniuersali sunt, non inesse, instamus, dicit tamen non esse eundem locũ omnino, & dicit, [Differt autem modo.] quoniam instantia potius habet rationem argumenti, locus autem prædictus non argumenti rationem, sed exceptionis vim habet. Præterea instantia prius fit ad propositionem (vt Alexander inquit) argumentum vero ad problema. non enim instamus per instantiam ad problema, sed per argumentum: vnde instantia potius datur contra propositionem, quàm contra problema. quod enim contra problema dicitur argumentum & destructio, contra propositionem syllogisticam dicitur instantia: vnum tamen sunt re, quoniam instãtia est propositio in quodam facta non sic, & argumentum similiter. verum ratione differunt, quod instantia propositionis, argumentum problematis sit. H

A ¶DE QVINTO LOCO.

14 Amplius determinare, quæ oportet dicere, vt plures, & quæ non. Vtile enim & ad construẽdum et ad destruendum, quoniam nominationibus quidem res nuncupamus, vt plures: quæ autem ſunt, talia ne ſint, an non talia, non amplius attendendum ad plures. Vt ſalubre quidem, dicendum effectiuum ſanitatis, ceu plures dicunt. Vtrum autẽ propoſitum effectiuum ſit ſanitatis, an non? non amplius vt plures dicendum, ſed vt medicus.

Iuniores voluerũt hic Ariſt. explicare ſecũdã idoneitatẽ, quę accipitur ex parte vocis, dixit enim
in loco pręcedẽti, ꝙ quando definitio prædicati cõpetit ſubiecto, vel definitioni ſubiecti, vel quando
ꝑdicatũ cõpetit definitioni ſubiecti, ꝓblema ſit cõſtruẽdũ: ſi vero nõ cõpetit, non cõſtruẽdũ. ſed quo
niam diffinitiones conficiuntur ex noĩbus, quę ſignificãt genus & differẽtias, nũc declarat, quibus no
B minibus vti debeamus in definitionibus, & innuit differentiã inter vſum rerũ, & vſum nominũ. Et ſe-
cundũ hãc expoſitionẽ vult Ariſto. in definitionibus eſſe vtẽdũ noĩbus quibus vtuntur plures. debe-
mus autẽ vti rebus, prout illis vtũtur ſapiẽtes, qui ſunt experti in illis. quę expoſitio ſatis verbis accõ-
modari põt, niſi quia Ariſt. vocat hũc locũ vtilem eſſe dicens ad deſtruendũ & cõſtruendũ, per quæ
dat intelligere hunc eſſe quintũ locũ, qui eſt vtilis ad deſtruendũ & conſtruendũ problema acciden-
tis, & hoc pacto exponit Alexã. & ideo Ariſt. ponit locũ præceptũ, & dicit, [Amplius quę oportet di
cere] hęc illis ineſſe, vt accidentia, [& quę] oportet dicere hæc [non] illis ineſſe, vt accidentia, quintus
locus eſt [determ nare vt plures] locus vero ꝑceptiuus eſt, vt reſpiciamus ad vſum nominũ, qui eſt
ſecundũ plures, & ſic Ariſto. non locũ ꝑceptiuum, ſed potius locum præceptum poſuit. Eſt enim lo-
cus ꝑceptiuus, vt inſpiciamus ad vſum nominũ, qui eſt ſecũdum plures: locus vero pręceptũ eſt, illud
eſſe aſsignandum vt accidens alicui propoſito, quod à pluribus ſecundum vſum nominũ accidere di
citur ei: quod vero ſecundum vſum nominũ, qui eſt apud plures, nõ dicitur accidere, vt accidens, hoc
non erit aſsignandũ vt accidens. ꝓbabilitas autẽ huius maximę ꝓpõnis eſt, vt mihi videtur, quoniã
noĩa impoſita rebus ſunt plerũq; à rerũ ipſarũ proprietatibus· non enĩ dicerẽt plures hoc huic ineſſe,
niſi proprietas illius eſſet, illi inhærere. vnde vt recte Alexãd. inquit, licet noĩa ſint ad placitum, non
C tamẽ vnus quis dñs eſt nũcupare res ſuo iure, ac renouare noĩa vt vult. Et per plures, intelligit vulga-
res. & licet vſus noĩationũ rerũ debeat eſſe ſecundũ vulgares, tamen quæ res ſint, quibus noĩa cõmu-
nia, & cõſueta ſunt, & quare tales quęve ipſarũ virtus ac ꝓprietas, nõ ad vulgares, ſed ad peritos per-
tinet diſcutere. dicit, [Vtile enim] eſt locus iſte, quo reſpicimus ad noĩa [& ad conſtruendũ & ad de-
ſtruendũ,] nã ſi ſecũdum vſum dicentiũ aliquid dicitur accidere alicui, ꝓblema erit cõſtruendũ. Sin
vero, ſecundũ vſum vulgariũ nõ dicitur accidere, ꝓblema erit deſtruẽdũ. & ne credas eſſe ſtandũ ad
vſum vulgariũ de ꝓprietatibus, & vſu rerũ, ſicut ſtamus vulgaribus de vſu noĩationũ, dicit, [vt qm̃ no
minationibus quidem res nũcupamus vt plures,] hoc eſt vulgares [quæ aũt ſunt] hoc eſt, ſed res ipſæ
quę ſint vtrũ ſubiecta, vel accidẽs, [talia ne ſint] .ſ. accidẽtia [vel nõ talia, nõ amplius attendendũ ad
plures,] hoc eſt ad vulgares, ſed ad peritos in illis rebus, ac vſu earum. per quæ dat intelligere hunc lo-
cum nõ eſſe valde efficacẽ, quoniã licet probabile ſit aliquid eſſe accidẽs alicui, quod vulgares ei acci
dere dicunt, non tamen eſt certum, quoniam vtrum res ſit ita an non, de conſenſu ſapientum debet
accipi. Exponit exemplo quod dixit de vſu rerum & nominum, & dicit, [Vt ſalubre dicendum effe-
ctiuum ſanitatis, vt plures dicunt.] Vulgares enĩ appellãt omne quod ſanitatem facit, ſalubre, igitur
effectiuum ſanitatis debemus dicere eſſe ſalubre, quoniam ſic vtuntur vulgares. [Vtrum autẽ propo-
D ſitum] verbi cauſa, fructus in febribus ſint effectiui ſanitatis [an non, non amplius vt plures dicẽdum
ſed vt medicus,] qui ſapiens eſt in vſu rerũ, quæ ſanitatẽ efficiunt. ergo ſi aliquis putaret aliquid eſſe ſa
nitatis effectiuũ, & nominando illud, ſalubre, diceret ipſum ſanitatis eſſe effectiuũ, argueretur hic ſe-
cundum præſentem locũ: qui vero putaret ſanitatis effectiuũ eſſe, quod vulgaribus, & vnicuiq; vide-
tur, argueretur vtique hic ſecundũ alium locum, quoniam fuit nobis præconceſſum, hæc iudicare &
dicere, non ſicut vulgus, ſed ſicut medici. ¶ Et per hunc modum reprehenduntur Stoici, qui eũ diui-
tem vocant, qui ſapientiam & virtutes poſsidet. Nam vulgus ſolum illum diuitẽ dicit, qui multa poſ-
ſidet. Similiter errant Socratici, qui eum fortunatũ dicunt, qui virtutem habet. nam vulgus dicit eſſe
fortunatũ, qui abundat bonis fortunæ. Recte ergo Ariſto. inquit locũ hũc eſſe vtilẽ ad conſtruẽdum,
& ad deſtruẽdũ. nã ſi ꝓblema fuerit, verum ſit diues, qui multa poſsidet, an non, ſi ad vſum vulgi at-
tenderimus, conſtruemus problema, vtentes hac maxima, quoniam oportet res nominare vt multi.
Si autem problema fuerit, vtrum ſanitas ſit fœlicitas, an non, ſi ad vſum vulgi attenderimus, deſtrue
mus, quia vulgares ſanitatem dicunt non totam fœlicitatem, ſed fœlicitatis partem.

De sexto loco. E

15 Amplius si multipliciter dicatur,positum autē sit quoniā inest,aut
quoniam non inest. Alterum demonstrare eorum,quæ multipliciter di
cuntur,si non vtraque,contingat.

Tria loca quidem,præsens videlicet,& duo quæ hunc locum sequuntur, accipiunt occasionē cō
struendi,vel destruendi problema accidentis ab ijs,quæ multipliciter dicuntur , quorum primus est
ab æquiuocis,vt Alexander inquit.verum ꝓ intellectu loci primi est maxime animaduertendum,ę-
quiuocum esse duplex:quoddam,quod secundum vnum solum significatum competit subiecto,cui
accidit:quoddam vero,quod secundū omnia significata subiecto inest.verbi causa,sit problema hoc,
dormiens non sentit.si tale sit problema,oportet diuidere ipsum sentire ad actum, & ad potentiā. &
quoniam dormiens potentia sentit,ideo prædicatum non inest subiecto secundum omnia significa-
ta.Amplius,si problema sit,conueniens est studiosum in re publica versari,oportet diuidere cōueniēs
siue decens,quod Græce δέον dicitur,nam conueniens aliquando accipitur pro necessario,vt cum
dicimus cōueniens est omne quod est factū corrumpi,quoniam necessariū est omne quod factū est
corrumpi.Aliquādo vero accipitur pro vtili,vt cum dicimus,conueniēs est tali diçta vti, quoniā vtile F.
est.Aliquādo accipitur pro bono,vt cum dicimus conueniens est iusta facere,conueniens est legibus
obedire,aut parētibus,quoniam bonum est. Tunc dicimus,ꝙ si in problemate conueniens accipitur
pro necessario,problema destruendum est,non enim necessarium est studiosum in republica versari.
Si autem accipitur conueniens pro bono,problema est construendum,quoniam studioso bonum est
auxiliari patriæ, & optima consulere.etiam si conueniens pro vtili accipitur, problema est construen
dum. Quare conueniens æquiuocum est,quod subiecto inest,non secundum omnia significata . Si
vero problema fuerit, hominem genitum omnem virtutes consequuntur, distinguendum de virtuti-
bus,quoniam aliæ sunt naturales,quæ sunt quædam propensiones naturales , quibus inclinamur ad
recte agendum,& hoc pacto verū est omnem hominem cōsequi virtutes . Aliæ rationales, & de his
falsum est problema,quare virtutes consequi æquiuocum est,quod non secundum omnia significa-
ta inest subiecto,cui accidere dicitur.Sunt & alia æquiuoca,quæ insunt subiectis,quibus accidere di-
cuntur vel secundum omnia significata,vel secundum nulla,vt si quæratur vtrum oporteat hominē
philosophari, an non. diuidendum est de ipso philosophari,quoniam est, aut veritatem quærere, aut
speculationi adhærere,& vtroque sensu problema est destruendum.Aristoteles ergo accipit locū prę-
ceptum,& dicit,[Amplius,si multipliciter dicatur] ipsum prædicatum, quod dicitur alicui subiecto G.
accidere, [positum autem sit quoniam inest, aut quoniam non inest. alterum demonstrare] subaudi
inesse,[eorum quæ multipliciter dicuntur,] hoc est significatorum, est locus sextus, [Si non vtraque
significata contingat,] hoc est etiam si non vtraque illius significata illi subiecto inerūt. Est ergo ma
xima,si aliquod significatum multiplicis alicui inest,construendum est problema,in quo prædicatur
illud multiplex.

16 Vtendum autem in iis quæ latent.nam si non lateat multipliciter
dictum,instabit quoniam non demōstratum est id,quod ipse dubitat,
sed alterum.

Sed contra,quoniam non videtur vera maxima prætacta,non enim construendum videtur pro-
blema,si prædicatū æquiuocū insit subiecto ꝓblematis ꝓ vno significato solo . Nō enī si sentire in-
est dormiēti potētia tantū,dicēdū est dormiētē sentire.Respōdet Arist.& exponit ea, in quibus locus
tenet,& dicit,[Vtendū aūt]loco isto[in iis]æquiuocis[quæ latent,] vtrū secūdū alterū, vel secūdum
oīa significata subiecto insint.[Nā si nō lateat multipliciter dictū.]sed fuerit notū respondēti,in quo H
sensu sit,& in quo non,respondens ipse[instabit]dicēdo [quoniā nō demōstratū est id] videlicet in-
esse subiecto,[quod ipse dubitat]inesse,vel nō inesse,[sed alterū]tantū demōstratū est inesse.ergo op-
ponēs loco hoc vtatur in iis æquiuocis quę latēt.Huius rei exēplū affert Alex.vt si ꝓblema sit omne
animal animatū est,& opponēs instet,quoniā aīalia quę depicta sunt,aīalia dicuntur, non tamē sunt
animata.hæc instantia friuola est,quoniam duplicitas nominis patet omnibus,quoniā patet respon-
dentem problema asseruisse non de eis animalibus,quæ picta sunt,sed de veris animalibus.

17 Hic autem locus conuertitur & ad construendum & ad destruen
dum.nam construere volentes,quoniam alterum inest,si non ambo po
terimus,destruentes autem,quoniam non inest alterum, ostendemus,
si ambo non poterimus. Verūtamen destruenti quidem nihil oportet
ex cōcessione disputare,neque si omni,neque si nulli dictum sit inesse.

A Nam si ostenderimus, quoniam non inest, quodcunque id sit, interimẽtes erimus omni inesse. Similiter autem, & si vni ostenderimus inesse, interimemus nulli inesse. Construentibus autem præconfitendum, quoniam cuius inest, omni inest, si versimile sit postulatũ. Non sufficit enim ad ostendendum, quoniam omni inest, in vno disputasse. vt si hominis anima immortalis est, propter hoc anima omnis immortalis. quare prę confitendum, quoniam si quæcunq; anima immortalis, omnis immortalis. Hoc autem non semper faciendum, sed quando non facile possumus communem in omnibus vnam rationem dicere, quemadmodum geometer, quoniam triangulus duobus rectis æquos habet tres angulos.

B Cum assignasset locum sextũ, & dixisset locum sextũ accipiẽdum esse in æquiuocis quæ latẽt, nũc ostẽdit vtilitatem loci, & potestatem, primo, & dicit. [Hic autẽ locus] in æquiuocis latẽtibus [cõuertitur, & ad construẽdum & ad destruẽdum,] & intelligit per construere (vt Alex. inquit) vniuersale demonstrare, hoc est vniuersaliter tale esse, quale ponitur: sed per destruere, nõ intelligit vniuersale negatiuum demonstrare, sed intelligit destruere, aut vniuersale affirmatiuũ, aut vniuersale negatiuum, ꝑ particulare ei oppositũ. Et quod vniuersale possit construi per hunc locũ, probat, & dicit. [Nam construere] vniuersale problema [volẽtes] in æquiuocis latentibus, construemus subaudi, si demonstrauerimus, [quoniã alterum inest,] hoc est, quoniam in vno sensu inest, quod propositũ est inesse: nam in talibus totũ vniuersale cõstruitur, vna sui parte constructa, & hoc [si non poterimus ambo] cõstruere propter latentiã alterius significati. [Destruentes autem] vniuersale affirmatiuũ, [quoniã nõ inest alterũ,] hoc est quoniam in altero sensu non inest, [si ambo non poterimus] demõstrare, quoniam non insunt. Animaduersione dignũ, vniuersale problema affirmatiuum, & vniuersale negatiuum posse construi, esse dupliciter, via latẽtiæ alterius significati. Si enim prædicatũ fuerit æquiuocũ, cuius alterum significatum, quod manifestũ est, subiecto problematis inest, problema vniuersale construitur. Si
C mili ratione, si subiectũ fuerit æquiuocum, & alteri eius significato vniuersaliter inest prędicatũ, etiam vniuersaliter construitur, & hoc accidit propter latentiã. Simili ratione de vniuersali negatiuo: nam si prædicatum in sensu qui patet, nulli subiecto inest, problema erit vniuersale negatiuũ: & si nulli significato subiecti, quod significatũ patet, etiam inest, problema adhuc erit vniuersale negatiuũ. & sic locus valet ad construẽdum & ad destruendũ, hoc est tam vniuersale negatiuum quàm vniuersale affirmatiuum. Hoc enim pacto æquiuocum latẽs se habet, vt totũ vniuersale: & significata, vt partes subiectiuæ. Alio modo intelligi potest, hũc locum conuerti via probationis, & hoc pacto, hic locus conuertitur, quoniam per particulare construere possumus, hoc est demonstrare vniuersale affirmatiuum, vel negatiuum, & per particulare etiam destruere possumus vniuersale affirmatiuũ, vel negatiuum. & hoc modo loquitur Arist. hic. ostẽdit enim per particulare posse vniuersale affirmatiuũ ostendi, quod construere appellat, & posse vniuersale affirmatiuũ destrui, quod destruere vocat. primo vero modo locutus est in principio loci, & illud quod in principio loci intellexit, probauit, exposuitq; ibi. [Vtendum autẽ in ijs.] Quod vero intelligit hic, probat & exponit hic. Est igitur intẽtio Aristo. solũ loqui in ꝓblematibus vniuersalibus affirmatiuis, in quibus via probationis vult hæc talia construi per particulare affirmatiuum: destrui vero per particulare negatiuum, licet in processu exponat etiam in vniuersalibus negatiuis, vt patebit, per eundem modũ construi & destrui. Quam expositionẽ si recte percepi, Alexã. effec: t. Quia vero non eodẽ modo per particulare affirmatiuum construimus vniuersale affir-
D matiuũ, quo per particulare negatiuum destruimus vniuersale affirmatiuũ, ideo differẽtiam assignat, & asserit per particulare affirmatiuum posse demonstrare vniuersale affirmatiuũ, per syllogismũ qui est ex præcõfessione, hoc est ex suppositione, vt in primo dixit: per particulare vero negatiuum posse destrui vniuersale affirmatiuum, per syllogismum absolute. & suppositio est, quemadmodum in vno similium, ita & in omnibus est probabile inesse. dicit. [Verũtamen destruẽti quidem] vniuersale affirmatiuũ per particulare negatiuum, [nihil oportet ex concessione disputare, neq; si] in problemate [dictum sit inesse omni, neq; si dictũ sit inesse nulli.] Nam ꝑ particulare affirmatiuũ sine suppositione destruitur vniuersale negatiuum, per particulare negatiuũ destruitur sine suppositione vniuersale affirmatiuũ: cuius causam exponit, & dicit. [Nam si ostẽderimus, quoniam non inest, quodcũq;] particulare [id sit, interimẽtes erimus omni inesse,] hoc idẽ exponit in negatiuo vniuersali, & dicit. [Similiter autẽ, & si vni ostẽderimus inesse, interimemus nulli inesse.] Deĩde ostẽdit, quomodo construẽdo vniuersale per particulare, ex suppositione faciendũ sit, & vt Alexan. inquit, suppositione vtimur dupliciter, ad inductiones & ad syllogismos ex suppositione, qui dicũtur hypothetici, ad inductiones quidẽ,

quando ex vna particulari inducimus propositionẽ vniuersalem : ad syllogismos vero hypotheticos, E
multis modis, de quibus in prioribus. nũc vero declarat solum, quo modo in inductionibus vtendum
sit suppositione, & quæ sit illa suppositio, & dicit. [Construẽtibus autẽ] vniuersale p particulare [pręconfitendum,] hoc est inducẽdum est facta suppositione, quæ est, [quoniã cuiuis inest, omni inest,]
& hoc supponẽdum est, [si postularũ] hoc est suppositio [verisimile] ac probabile [sit,] veluti quędã
dialectica dignitas, quoniam si dignitas nõ fuerit per se manifesta, inductio nõ erit sufficiẽs. Quod autem talis suppositio præsupponẽda sit, probat, & dicit. [Nõ enim sufficit ad ostendendum, quoniam
omni inest, in vno disputasse,] quasi dicat ad inducẽdum vniuersale, non sufficit accipere vnam particularem, & hoc intellige nulla facta suppositione, [vt si hominis anima immortalis est, propter hoc
anima omnis immortalis est.] Ex vna enim particulari absolute nõ sequitur vniuersalis. Propterea cõcludit quomodo ex vna particulari cõcludi posit, & dicit. [Quare præconfitẽdũ,] hoc est quare faciẽda est hæc suppositio, [quoniam si quæcunq; anima immortalis] est, [omnis immortalis est,] nã
facta hac suppositione, sequitur anima hominis est immortalis, igitur omnis anima: eo quia supposuimus ita esse in omnibus, sicuti est in vna. Similiter si supposuerimus ita esse in omnibus sensibus, sicuti est in vno sensu, poterimus, demõstrare omnem sensum sentire per passionẽ intramittẽdo, quoniã
auditus sentit per passionem intramittẽdo. Ad hæc, si supposuerimus ita esse in omnibus oppositis, si- F
cut est in aliquibus demõstrabimus omniũ oppositorum eandẽ esse sciẽtiam, quãdo probatum erit relatiue oppositorũ eãdem esse scientiam. Insuper si suppositũ fuerit ita esse in omnibus oppositis, sicut
est in aliquibus, probabimus omne oppositũ fieri ex suo opposito, quoniam contrariũ fit ex contrario.
Deinde declarat, quando faciẽdũ sit talem inductionẽ ex suppositione, & quando nõ, & dicit, [Hoc
autem nõ semper faciendũ,] nõ enim semper vniuersale ducẽdũ est per particulare facta suppositione, [sed quando nõ facile possumus communẽ in omnibus vnam rationẽ ducere,] nam si habemus
vnam comunem rationẽ ad probandũ omnem animam esse immortalẽ, nõ oportet ex suppositione
illam vniuersalẽ per particularẽ inducere. Similiter si habuerimus vnam rationẽ cõmunem ad probãdũ [quoniam omnis triãgulus habet tres angulos æquos duobus rectis, quemadmodũ geometer] habet, nõ oportet illam vniuersalẽ ex suppositione inducere per particularẽ. Modo geometer habet hanc
communẽ rationem, Omnis figura plana tribus lineis contẽta, habet tres angulos æquales duobus rectis : omnis triangulus est figura plana tribus lineis contẽta: igitur omnis triãgulus habet tres angulos
æquales duobus rectis. Similiter qui habet rationẽ communẽ ad probandũ omnẽ animã esse immortalẽ, nõ oportet illud probare suppositione per particulare inducẽdo, sed hoc pacto probabit, omne se
ipsum mouẽs immortale, omnis anima seipsam mouet, igitur omnis anima est immortalis. vbi tamen
cõmunis ratio deest, probabiliter probare poterimus vniuersale inductione hypothetica, vt Arist. ex- G
posuit. Addit autẽ Alex. simili ratione esse de vniuersali negatiuo, quoniã etiam vniuersale negatiuũ ex
hypothetica inductione demõstrare poterimus, quando nõ fuerit cõmunis ratio, quæ illam vniuersalem probat. Poterimus enim demõstrare nullã animam esse immortalẽ, si supposuerimus nulli inesse,
quod alicui nõ inest, & quoniã anima plãtarũ nõ est ĩmortalis, igitur nulla anima erit immortalis.

¶ DE SEPTIMO LOCO.

18 Si autem non lateat quod multipliciter dicitur, diuidendum quotupliciter dicitur, & interimendum, & construendum. vt si decens est
vtile, et honestum, tentandum ambo cõstruere vel interimere, de proposito. vt quoniam honestum, & quoniam vtile, vel quoniam neq; honestum, neque vtile. Si autem non contingat vtraque, alterum ostendẽdum, annotato, quoniam hoc quidem est, illud autem non. Eadem autẽ
ratio est, etiam si plura sint, in quæ diuiditur. H

Hic annotatur septimus locus. Alexã. tamẽ nõ ponit hic septimũ locum, sed vult hoc esse membrũ
sexti loci. Est enĩ duplex æquiuocũ, alterum cuius multiplicitas latet: alterũ, cuius multiplicitas est manifesta. cum assignasset locũ ab significatis in æquiuocis latẽtibus, nũc vult, vt assignet locum à significatis in æquiuocis manifestis, quorũ videlicet multiplicitas est manifesta, & dicit. [Si autẽ nõ lateat
quod multipliciter dicitur,] sed multiplicitas patet, ipsum [quotupliciter dicitur diuidẽdum,] diuidẽdum dico in prima significata, vt superius docuit de toto vniuersali, [&] tũc diuisione facta, [interimendũ & construẽdũ,] nam si cõpetit subiecto pro omnibus significatis, problema est vniuersaliter
cõstruẽdũ: si pro nullis significatis, problema est vniuersaliter destruẽdũ si pro aliquo sic, & aliquo nõ
problema est particulariter construẽdũ, vel destruendũ: per quæ dat intelligere totũ multiplex, & totũ
vniuersale eodẽ modo destrui vel cõstrui ex suis partibus, vel significatis. quoniam sicut totũ vniuersale cõstruitur vel destruitur ex suis partibus, sic totũ multiplex destruitur, vel cõstruitur ex suis significatis. exponit per exẽplũ, & dicit, [Vt si decẽs est vtile, & honestũ] hoc est, vt si decens sit dupliciter &

A vtile,& honeſtum:& fiat tale problema,verũ decẽs ſit appetibile,[tẽtandum ambo conſtruere vel deſtruere de propoſito.vt quoniam honeſtũ & quoniã vtile] eſt appetibile,[vel quoniam neq; honeſtũ neq; vtile] eſt appetibile. Deinde declarat quomodo particulariter ſit deſtruendũ vel cõſtruendũ, & dicit,[Si autẽ non cõtingat vtraq;] aut ineſſe,aut non ineſſe, [alterũ oſtẽdendum]ineſſe vel nõ ineſſe,[quoniam hoc quidẽ eſt,illud autẽ non,] & ſic particulariter conſtruitur,vel deſtruitur. quia vero æquiuocum aliquando habet plura ſignificata duobus,ideo dicit.[Eadẽ ratio eſt,etiam ſi plura ſint] ſignificata.[In quæ diuiditur] æquiuocũ,quoniam eodẽ modo conſtructione vel deſtructione ſignificatorũ conſtruitur,vel deſtruitur problema.& hæc eſt vna expoſitio.¶Sed occurres,quoniã ſi multiplex vniuerſale ſit conſtruẽdũ per ſufficientem ſignificatorũ enumerationem,tũc ſub termino ęquiuoco liceret deſcendere diſtributiue ad omnia ſua ſignificata,& ſic eſſet totũ vniuerſale, cuius cõtrariũ Ariſt.ſentit.¶Secũdo quæres cur æquiuocũ cuius multiplicitas latet,non debet verificari in omni ſenſu.Multiplex vero,cuius multiplicitas eſt manifeſta cõſtruitur vel deſtruitur in omni ſenſu.Eadem enim ratio videtur eſſe in vtroq;,cum vtrunq; ſit æquiuocũ.¶Tertio occurres,quia Ariſt.videtur ſibijpſi cõtrarius.nam primo huius,ita dicit,Hoc autẽ non in omnibus ſemper poſsibile:ſed quãdo fuerint eorũ,quæ multipliciter dicũtur,alia quidẽ vera,alia autem falſa.Ecce quod Ariſt.aſſerit,tũc ęquiB uocũ eſſe diſtinguẽdũ,cum pro vno ſenſu verũ,in alio falſum fuerit. At hic aſſerit ſemper eſſe diſtinguendũ,ſi in altero,ſiue in vtroq; ſenſu verũ fuerit.¶Ad primum dicendũ,vt libro de interpretatione diximus,omne æquiuocũ ponere ſua ſignificata inconiuncte, & ita tot propoſitiones affert, quot ſignificata habet,quas quidẽ nec copulatiue,nec diſiunctiue ponit,ſed abiuncte,& hac ratione differt ab vniuerſali diſtributo. Nam propoſitio vniuerſalis ponit ſua ſignificata diſtributiue & copulatiue. ¶Ad ſecundum dicendum æquiuocum,cuius multiplicitas latet apud reſpondentem haberi, vt totũ vniuerſale & vniuocum propter latentiam,licet ſecundum ſe ſit æquiuocum.Propterea apud reſpondentem caret diſtinctione.¶Ad contradictionem dicendum Ariſt. hic velle multiplex tale eſſe diſtinguendum neganti,abſolutę autem non,vt primo huius dictum eſt.

¶DE OCTAVO LOCO.

19 Rurſum quæcunque non ſecundum æquiuocationẽ dicuntur multipliciter,ſed alio modo.

C Quoniam,vt Alexã.inquit,eorũ,quæ multipliciter dicũtur,quædam in nominibus duplicitatem habent,quæ vocamus æquiuoca,quædam in oratione,quæ conſueuerũt amphibologica vocari, cum igitur dixiſſet quo modo oportet ad problemata accidentis argumẽtari,in quibus æquiuocũ aliquod poſitũ eſt,nũc dicit quo modo ad problemata accidẽtis oportet argumentari,in quibus amphibologia eſt in orationibus,& ſubſcribit quomodo in talibus deſtruemus,aut cõſtruemus problemata, & locus pręceptiuus idem eſt,quoniam oportet inſpicere ad ſenſus propoſitionis amphibologicæ. Ariſto. ergo primo exponit æquiuocũ amphibologicũ,deinde docet cõſtruere,vel deſtruere,& docendo tale æquiuocũ proponit differẽtiam inter tale æquiuocũ,& æquiuocũ ſimpliciter,& dicit.[Rurſum quęcunq; non ſecũdum æquiuocationem] nominis [dicũtur multipliciter,ſed alio modo] ſcilicet ſecundum æquiuocationem orationis,quæ amphibologica dicuntur,conſideranda ſunt problemata, quo modo ſint conſtruenda,vel deſtruenda. Vel forte hic eſt locus præceptiuus octauus,per quem pręcepit pro conſtruendis vel deſtruendis problematibus accidentis eſſe reſpiciendum ad ſenſus orationis amphibologicæ,de loco præcepto dicemus poſtea.

20 Vt, diſciplina eſt vna plurium,aut vt finis atque vt eius quod ad finem:vt medicinalis,eius quod ſanitatem facit,vt quod cibat:aut vt amborum finium,veluti contrariorum eadem diſciplina: (Nihil enim maD gis finis alterum altero) aut vt eius,quod per ſe eſt,& eius quod per accidens , vt per ſe quidem quoniam triangulus tres angulos habet duobus rectis æquales:per accidẽs autem,quoniam æquilaterus.Cum enim accidat triangulo ęquilatero triãgulum eſſe,per hoc cognoſcimus;quoniam duobus rectis æquales habet.

Exponit per exemplũ quæ oratio ſit amphibologica, & accipit pro problemate hanc orationem, videlicet,diſciplina eſt vna pluriũ,& dicit,[Vt] ſi problema ſit verum [diſciplina eſt vna pluriũ,] an non:nam hæc oratio tres ſenſus habet[aut vt finis,& vt eius quod ad finem,] ita vt primus ſenſus ſit, quod diſciplina ſit vna plurium:alterius,vt finis:alterius vt medium in finem, [vt medicinalis] ſcientia eſt vna pluriũ, [quoniam eſt eius,quod ſanitatem facit,vt eius quod cibat] ægrotum,tanquam de medio in ſanitatem,& de ſanitate ipſa vt de fine:& ædificatoria ſcientia eſt de domo,vt de fine,& de

eis, per quæ domus fit, tanquam de medijs, quæ sunt ad finem. Hic est primus sensus. deinde ponit se- E cundum sensum, & dicit. [aut] scientia est vna plurium, quia [amborum, vt finium, veluti contrariorum eadem est disciplina, quoniam de ambobus contrarijs est, vt de finibus. [nihil enim] hoc est, nullum enim contrariorum [magis finis alterum altero,] hoc pacto, dicimus cõtrariorum eandem esse scientiam, sanitatis quidem & morbi medicinalem, sonori vero insonori musicam. deide assignat tertium sensum, & dicit. [aut vt eius, quod per se est, & eius quod per accidẽs,] hoc est tertio dicitur disciplina vna plurium, quoniam vnius quidem est per se, alterius vero per accidens. Dicitur enim scientia non solum horum esse, sed eorum, quæ his accidunt. Medicinalis enim per se est scientia sanorum, ac sanitatis, per accidens autem & boni coloris, & spiritus, quæ accidunt sanitati. Arist. tamẽ ponit exemplum in geometricis, & dicit. [Vt per se quidem] scientia geometrica est, [quoniã triangulus tres angulos habet duobus rectis æquales,] geometra enim per se scit, quoniam triangulus tres angulos habet duobus rectis æquales. [per accidens] sit [æquilaterus] tres angulos habet duobus rectis æquales. [Cum enim accidat triangulo æquilatero, triangulum esse, per hoc] quia triangulus est, cognoscimus, [quoniam] æquilaterus [duobus rectis æquales habet.] Nõ enim quatenus æquilaterus duobus rectis habet æquales, sed quatenus triangulus, quoniam æquilatero inest: & ideo sciens per se quatenus triangulus, per accidens scit quoniam æquilaterus: accidit enim æquilatero ratio trianguli. F.

21 Si ergo nullo non modo contingit eandem esse plurium disciplinã, manifestum quoniam omnino non contingit esse. Aut si aliquo modo contingit, manifestum quoniam contingit.

Nũc assignat loca præcepta, & primo hæc assignat generatim: secundo vero speciatim. verum Iuniores nõ imperite intelligũt vt sit locus, à propositione habẽte plures causas veritatis ad alteram illarum, nõ valet argumẽtum, sed bene cõtra: quoniam à quauis causa veritatis ad propositionem cõstructiue valet, destructiue autem oportet omnes causas veritatis destruere. & ideo Arist. pro loco præcepto asserit ab vno sensu ad propositionem valere affirmatiue, destructiue vero oportere omnes sensus destruere. & huic expositioni verba cõsonant. dicit enim, [Si ergo nullo modo,] hoc est in nullo sensu [cõtingit eandem esse plurium disciplinam, manifestũ quoniam nõ cõtingit esse omnino,] hoc est nullorum, & hic est vnus locus. oportet enim destruere omnes causas veritatis ad hoc vt destruatur veritas tota. [Aut si aliquo modo contingit] hoc est in aliquo sensu, ita vt sit vna causa veritatis posita, [manifestũ, quoniam cõtingit,] hæc est secunda maxima. Alexan. vero dicit loca præcepta in his esse, quemadmodũ in æquiuocis. Nam si secundũ nullum significatorum demõstrauerimus vnam sci G entiam esse plurium, destruemus vniuersaliter problema, & hoc dicit Arist. [Si ergo nullo modo contingit eandem esse plurium disciplinam, manifestum, quoniam omnino non contingit esse, & sic vniuersaliter problema destruitur, & hæc est prima propositio maxima: etiam si demonstrauerimus secũdum aliquod significatorum non existere, destruemus rursum, hoc scilicet omne hoc est vniuersale affirmatiuum, [aut si aliquo modo contingit,] hoc est in vno significato, [manifestum, quoniam cõtingit] subaudi vniuersaliter, modo (vt dicemus) multiplicitas lateat.

22 Diuidere autem quotupliciter, vtile. vt si voluerimus construere, talia præstatuenda sunt, quæcunque contingunt, & diuidendum in ea tantum, quæcunque vtilia sunt ad construendum. Si autem destruere, quæcunque non contingunt, reliqua vero omittenda. Id autem faciendum in iis, cum latuerit quotupliciter dicũtur. Et esse hoc quidem huius, aut non esse, ex eisdem locis astruendum. vt disciplina, huius quidem, aut vt finis, aut vt eorum quę sunt ad finem, aut vt eorum quæ sunt secun- H dum accidens. Vel rursum non esse aliquid secundum aliquem dictorũ modorum, eadem autem ratio, & in desiderio, & in aliis quęcunque dicuntur plurium. Est enim desiderium huius aut vt finis, vt sanitatis, aut eorum quæ sunt ad finem, vt medicinæ conficiendæ. aut vt eorum, quæ sunt secundum accidens, vt in vino amicum dulce, non quia vinum, sed quia dulce est. nam per se dulce desiderat, vinum autem per accidens. Si enim austerum fit, non amplius desiderat, per accidẽs ergo desiderabat. Vtilis autem est locus hic, & in iis, quæ sunt ad aliquid. Pene enim talia

A ea quæ ad aliquid ſunt.

Nunc exponit vtilitatẽ,& dicit. [Diuidere autẽ quotupliciter] dicitur[vtile](vt Alexã.auctoritate aliquorũ ſubaudit) eſt in omnibus multiplicibus,& non ſolũ in amphibologicis,& exponit quomodo vtile,& dicit. [Vt ſi voluerimus conſtruere] problemata de accidente vniuerſaliter, [talia præſtatuenda ſunt,quæcunq; cõtingunt,] ac vera ſunt, [& diuidendũ in ea tantum,quæcunq; vtilia ſunt ad conſtruendum,] ſic igitur ſolũ hi ſenſus accipiẽdi,in quibus propoſitio vera eſt, & ex ijs vniuerſaliter cõſtruenda eſt,& hoc quod dicit,intelligit eſſe agendum ab opponẽte. [Si autem] ipſe opponẽs voluerit [deſtruere] vniuerſaliter problema,accipiat ſubaudi, [quæcunq; non cõtingũt,] ſemper ea deſtruendo, [reliqua vero] ſcilicet in quibus cõtingunt, [omittẽda,]& ex illis deſtructis deſtruitur vniuerſale affirmatiuum & infertur vniuerſale negatiuũ.Sed quoniam hoc non poteſt fieri ſemper,nec in omnibus,ideo exponit,in quibus fieri poteſt hoc quod dictũ eſt,& dicit. [Id autem faciendum in ijs, cum latuerit quotupliciter dicũtur,]nam ſi pręter ea ſignificata,quæ opponens ſumit,reſpondẽs adhuc alia cognoſcit,inſtabit in illis,& ſic non habebit intentũ opponẽs. Sed quoniam ſciẽtia nõ tantũ dicitur vna pluriũ,ſed vna vnius,ideo exponit quod quãdo vna ſciẽtia dicitur vnius,& multiplex,etiã
B eodem modo eſt diuidẽda,& per eadem loca conſtruenda vel deſtruenda veluti cum dicebatur vna plurium,& dicit. [Et eſſe hoc quidem] ſcilicet vel ſcientiam,vel ſenſum,vel deſiderium,[huius] ſcilicet vnius [aut non eſſe] huius ſcilicet vnius, [ex eiſdẽ locis aſtruẽdum] vel deſtruendũ,ex quibus conſtruitur vel deſtruitur,quod dicebatur eſſe vnum plurium,& aſsignat exẽplum in diſciplina, quæ etiã dicitur vna vnius,& dicit. [Vt diſciplina,huius quidẽ] dicitur eſſe multipliciter, [aut vt finis] quomodo dicitur medicinę eſſe finis ſanitas.Secundo modo dicitur medicina vnius [aut vt eorum,quæ ſunt ad finem]vt medicinæ cõficiendæ[aut] tertio dicitur aliquid eſſe alicuius [vt eorumquæ ſunt ſecundum accidens. Vel rurſum nõ eſſe aliquid ſecundum aliquem dictorũ modorum,]quare ſicut dicitur aliquid eſſe pluriũ,ſic dicitur aliquid eſſe vnius,& amplificando id quod dixit,inquit [Eadem autẽ ratio & in deſiderio,& in alijs,quæcunq; dicuntur pluriũ] vel vnius:nam eiſdẽ locis,& conſiderationibus cõſtruuntur,& deſtruuntur. [Eſt enim deſideriũ huius,aut vt finis,vt ſanitatis, aut eorũ quæ ſunt ad finẽ,vt medicinæ conficiẽdæ,aut vt eorũ quę ſunt ſecũdũ accidẽs vt] dicimus [dulce]quod eſt[in vino]eſſe[amicũ] bibẽti, [non quia vinũ,ſed quia dulce eſt.nam] bibens[per ſe dulce deſiderat,vinũ autem per accidẽs,] cuius cauſam dicit. [Si enim auſterũ] vel amarũ [fit,] bibulus [nõ amplius vinũ
C deſiderat,]per accidens ergo deſiderabat. Et quia dedit exemplũ in amphibologicis de ſcientia,& de deſiderio,amplificando locum,dicit. [Vtilis autem eſt locus hic,& in ijs,quę ſunt ad aliquid,] quoniam in illis fieri poteſt,etiam problema amphibologicum:nam alterũ relatiuorum eſſe ad aliquid poteſt eſſe,vt ad correlatiuum,vt ad terminũ,vt ad fundamẽtũ,vt ad cauſam. Et reddit cauſam, & dicit. [Pene enim talia ſunt[ſcilicet quæ ſunt ad aliquid, [ea,quæ ad aliquid ſunt,] igitur in talibus fieri poteſt multiplex ſecundũ amphibologiam,dixit autẽ [pene,] quoniã ſunt quædam relatiua,quę expreſſe referunt ſua correlatiua,vt duplum,quod expreſſe refert dimidium,& dominus,ſeruũ.In quibus vero nõ expreſſe habetur correlatiuum,in talibus poteſt eſſe amphibologia.& tu intelligas hæc quæ dicta ſunt,habere locum in omni oratione amphibologica,ex quibuſuis æquiuocis fuerit compoſita:nã omnis talis deſtruitur, ſi in omni ſenſu deſtruitur: vel conſtruitur, ſi in omni ſenſu conſtruitur, vel in illis,qui patent reſpondenti.

DE NONO LOCO.

23 Amplius transſerre ad euidentius nomen,vt pro exacto in opinione,clarum: & pro curioſitate,cupiditas ſuperfluarum rerum. Euidentiori enim facto, bene argumentabilis eſt poſitio. Eſt autem hic locus ad
D vtrunque communis,ad conſtruendum,& ad deſtruendum.

Iſte eſt nonus locus,qui accipitur ex tranſlatione ad notius,ſed Iuniores intelligũt hunc locum nõ locum eſſe,ſed idoneitatẽ:nam cum in diſpoſitionibus obſcura nomina accidat dicere, idoneitas eſt, vt pro obſcuris vtamur tranſlatione ad clarũ.Nos in Iuuenta diximus Ariſt.hic tradere locum pręceptiuum,quo docet deſtruere vel conſtruere problema accidentis inſpiciendo ad tranſlationem nominis,quæ fit per nomen,vel per orationem,quæ dicitur interpretatio. Quo quidem loco vtitur Ariſto. lib.de cœlo,vbi argumentatur,cœlum dicitur æther:igitur cœlum eſt æternum,quoniã æther ab ęternitate motus dicitur.Similiter argumentamur,margarita eſt lapis,ergo lædit pedem,quia lapis dicitur quaſi ledẽs pedem.Alexãder autem velle videtur,hũc non eſſe locum cõſtruendi vel deſtruendi problema accidentis,ſed quo clarius per loca ſuperius aſsignata,problema accidẽtis conſtruitur, vel deſtruitur. Cõſtruitur autem clarius,aut deſtruitur, ſi loco nominis obſcuri vtamur nomine vel oratione clariori,& hoc Ariſt.inquit. [Amplius] nonus locus eſt,quo clarius problema accidentis deſtruitur, vel conſtruitur, [eſt transferre ad euidentius nomen] vel ad euidentiorem orationem, [vt] ſi problema ſit, vtrum exactum in opinione ſit facile cognitu,an non,cum verbũ illud exactum in opinione

sit obscurum, [pro exacto in opinione, clarum] accipiatur, & tunc problema facile cõstruitur vel de- E struitur. Vel si problema sit, vtrum curiositas sit studiositas vel non, cum problema sit obscurum propter illud verbum curiositas, erit [&] tũc [pro curiositate] accipienda [cupiditas superfluarum rerũ,] quæ in negocijs habetur. [Nam] facta translatione, & [euidentiori facto] problemate propter translationem nominis, [positio] hoc est problema, [erit bene argumentabile.] hoc est, poterit problema clarius construi, aut destrui. Deinde potestatem loci exponit, & dicit. [Est autem hic locus ad vtrunq; communis,] quoniam facta translatione obscuri ad clarius, facilius poterimus construere vel destruere problema accidentis per loca superius assignata. ¶ Vnde Demosthenes volens cõstruere siue probare, quód non oporteat gratias Philippo habere, per ea quæ dedit, trãstulit hoc verbum dedit, in hoc verbum reddit. ¶ Et Thucydides volens Athenienses prouocare cõtra Mitylenæos, accepit pro absentia, rebellionem: nam sic facilius persuasit.

¶ DE DECIMO LOCO.

24 Ad ostendendum autem contraria eidem inesse, considerandum in genere, vt si volumus ostendere quoniam est circa sensum rectitudo, & peccatum: sentire quidem iudicare est. Iudicare autem est recte, & nõ F recte. Et circa sensum vtique erit rectitudo, & peccatum. Nunc ergo ex genere circa speciem demonstratio fit: nam iudicare est genus ipsius sentire, qui namque sentit, aliquo modo sentit:

Hic est decimus locus, quo (vt Alexan. inquit) vti poterimus in problematibus de accidente, quoties voluerimus demõstrare de simplici inhærentia contraria accidentia eidem inesse subiecto, veluti cum voluerimus demõstrare circa sensum esse rectitudinem, & peccatum: & circa apprehensionem esse falsum & verum. & locũ præceptiuum ponit, & dicit. [Ad ostendendum autem cõtraria] scilicet accidẽtia eidem inesse, [cõsiderandum in genere] illius subiecti de quo quærimus, vtrum cõtraria illi insint. locus vero præceptus, qui & maxima dicitur, est, si cõtraria accidentia insunt alicui generi, illa etiam inerunt speciei illius generis. & ponit exemplum, & dicit. [Vt si volumus ostendere quoniã est circa sensum rectitudo & peccatum,] vt si problema esset, vtrũ sentire sit rectum, & peccans, an nõ. Argumentabimur, [sentire quidem iudicare est, iudicare autem est recte, & nõ recte, & circa sensum vtiq; erit rectitudo, & peccatum.] colligit vero locum, & dicit. [Nunc ergo ex genere circa speciem] G hoc est de specie [demonstratio fit: nam iudicare est genus ipsius sentire,] iudicamus enim (vt Alex. inquit) & sensu, & intellectu. Ad hæc, si apprehensio est vera & falsa, opinio erit vera & falsa: nam opinio apprehensionis species est.

¶ DE LOCO VNDECIMO.

25 Rursum ex specie, generi: quęcunque enim speciei insunt, & generi. Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua, & studiosa. Nam dispositio, disciplinę genus est. Primus autem locus falsus est ad construendum: secundus autem verus. non enim necessarium quæcunque generi insunt, & speciei inesse. Nam animal est volatile, & quadrupes: homo autem non. Quæcunque vero speciei insunt, necessario & generi. Si enim homo studiosus, & animal studiosum est. Ad destruẽdum autem & primus quidem verus, secundus autem falsus. quęcunq; enim H generi non insunt, neque speciei. Quæcunque vero speciei non insunt, non necesse est generi non inesse.

Nunc autem conuertendo locum, ponit vndecimum locũ præceptiuum, & dicit. [Rursum ex specie generi] est ergo locus præceptiuus, vt respiciamus ad speciem. Deinde assignat locum præceptũ, siue maximam, & dicit. [Quæcunq; enim speciei insunt, & generi insunt.] hæc est maxima, quę intelligi debet, de ijs quæ insunt speciei, ratione rei quæ significatur per nomen speciei, quia non valet, homo est species specialissima, igitur animal. Et propterea assignat exemplũ, & dicit. [Vt si disciplina praua est, & studiosa, & dispositio praua & studiosa erit: nam dispositio disciplinæ genus est.] Deinde comparat hæc loca adinuicem, & dicit. [Primus autem locus falsus est ad construendum. Secũdus autem] locus ad construendum verus est. probat hæc per exempla, & dicit. [Non enim necessarium quæcunq; generi insunt, & speciei inesse, nam animal est volatile & quadrupes, homo autẽ nõ.]

A Deinde comparat hæc loca quo ad conſtructionem,& dicit.[Quæcunq; vero ſpeciei inſunt,neceſſa
ſario & generi.ſi enim homo ſtudioſus,& animal ſtudioſum eſt.] Deinde complet comparationem,
& dicit,[Ad deſtruendum autem & primus quidem verus,ſecũdus autem falſus.] Cauſam aſsignat,
& dicit,[Quæcunq; enim generi non inſunt, neque ſpeciei] inſunt,[quæcunque vero ſpeciei non
inſunt,non neceſſe eſt generi non ineſſe.] ¶Sed occurres quia Ariſt.videtur ſibi contrarius,quoniam
locum decimũ,qui eſt à genere ad ſpeciem,abſolute poſuit,& etiam in affirmatiuis,nunc vero dicit eũ
valere ſolum in negatiuis. ¶Vno modo dici poteſt,quod licet abſolute eum poſuit , nunc ſe corrigit,
& ideo non eſt contradictio: ſecundo dici poteſt, decimũ locum , qui eſt à ſuperiori ad inferius valet
etiam affirmatiuis, de illis quæ competunt generi per eam naturam per quam ineſt omnibus ſpecie-
bus veluti ſenſibile ineſt animali.& cum dicit à ſpecie non valere ad genus , intelligit gratia formæ &
per ſe,quia gratia materiæ & per accidens ſequitur,nullus homo ſyllogizat,igitur nullum animal ſyl-
logizat.Alia quæ tangunt iuniores clara ſunt.

¶DVODECIMVS LOCVS.

26 Quoniam autem neceſſarium eſt de quibus genus prædicatur, &
B ſpecierum aliquam prędicari:& quæcunque habent genus, aut denomi
natiue à genere dicuntur,& ſpecierum aliquam neceſſarium eſt habere,
aut denominatiue ab aliqua ſpecierum dici.

Hic ponit duodecimũ locũ.ſed quoniam,vt ſuperius diximus,duplex locus eſt,& præceptiuus, &
præceptus,ponit locum præceptum,& tacuit locũ præceptiuum,poteſt autem locus præceptiuus ſub
intelligi,vt iuniores ſubintellexerunt, vt dicamus duodecimũ locum eſſe,reſpicere ad genus, & ad ſpe
ciem. ¶De loco vero præcepto aliter iuniores,aliter Alexan.expoſuit.iuniores enim locum pręceptũ
in tria reſoluerunt.quorum primus eſt,de quibuſcunque genus prædicatur,neceſſe eſt ſpecierum ali-
quam prædicari,& hunc ponit,& dicit.[Quoniam autem neceſſarium eſt,de quibus genus prædica
tur,& ſpecierum aliquam prædicari.] Secundus vero locus eſt,quęcunq; habẽt aliquod genus,ſeu ali
quo genere participant,neceſſe eſt aliquam ſpeciem habere,aut aliqua ſpecie participare.& hunc po-
nit, & dicit, [& quæcunque habent genus,] ſubaudi neceſſe eſt ſpecierum aliquam habere . Tertius
vero eſt,quæcunq; à genere denominatiue dicuntur,neceſſe eſt ab aliqua ſpecierum denominatiue di
C ci, & hunc ponit, & dicit, [vel denominatiue à genere dicuntur,] neceſſe eſt denominatiue ab aliqua
ſpecierum dici. Alexander autem reſoluit locum præceptum in duos tantum.quoniam aliquid parti-
cipare genere,vel habere genus,vel denominari à genere pro eodem,vt Alexan.inquit,Ariſto.accepe
rit.quorum primus eſt,de quibuſcunq; genus prædicatur,neceſſe eſt de eis aliquam ſpeciem prędica-
ri. ſecundus vero,quęcunq; participant aut habenti aliquod genus,aut denominantur ab aliquo gene
re,neceſſe eſt denominari ab aliqua ſpecierum illius. ¶Conſonat hæc Alex.expoſitio verbis Ariſto.
quoniam ponendo ſecundũ locum,vtitur diſiunctione,& dicit,[& quæcunq; habent genus,vel de-
nominatiue à genere dicuntur,& ſpecierum aliquam neceſſarium eſt habere,aut ab aliqua ſpecierum
denominatiue dici.] Qua diſiunctione non vteretur,niſi pro eodem acciperet habere,& denomina-
ri. ¶Loca hæc probauit Alexan.ex eo,quia genera non ipſa ſecundum ipſa in ſeipſis eſſe habent , ſed
in ſuis ſpeciebus,de quibus prædicantur,eſſe habent.& ſic genus ſi de aliquo prædicatur,aut denomi
natiue dicitur,neceſſe eſt vt de aliqua ſpecierũ illius prædicetur,aut denominatiue dicatur. ¶Quod
autem ad loca attinet, annotatione dignum, quoniam genus poteſt ad aliqua comparari vt,ſubſtan-
tia,ad aliqua,vt accidens.verbi cauſa,ſcientia comparatur grammaticæ,dialecticæ,muſicæ,& cęteris
id genus,vt ſubſtantia:animalibus vero,vt accidens:ideo,vt ex verbis Alexã. habetur,Ariſto.duos lo-
cos poſuit,quorum primus eſt,cum genus comparatur aliquibus,vt ſubſtãtia:ſecũdus vero,cum com
D paratur aliquibus,vt accidens.In ſubſtantijs,ſolus primus locus proprie reperiri poteſt·in accidenti-
bus vterq;.nam accidens aliquibus vt ſubſtantia,aliquibus, vt accidens comparatur. ergo cum dicit,
[de quibus genus prædicatur,] intelligit,vt ſubſtantia,cum vero dicit, [& quæcunq; habent genus,
aut denominatiue à genere dicuntur] intelligit ſecundum Alexan.vt accidens.

72 Vt ſi de aliquo diſciplina dicatur,& grammatica, aut muſica , aut
aliqua aliarum ſcientiarum prędicabitur.Et ſi aliquis habet diſciplinam
vel denominatiue à diſciplina dicitur, & grammaticã habebit, vel mu-
ſicam,vel aliquam aliarum diſciplinarum:aut denominatiue ab aliqua
earum dicetur,vt grammaticus,vel muſicus.

Hæc duo loca per exempla demonſtrat,& primo demonſtrat locum,quando genus comparatur
aliquibus vt ſubſtantia, & dicit.] Vt ſi de aliquo vt diſciplina dicatur] ſubaudi,vt ſubſtantia, [& grã-

matica,aut musica,aut aliqua aliarum scientiarũ] vt substantia subaudi [prædicabitur.] Deinde de- E
monstrat secundum locum, quando videlicet genus comparatur aliquibus,vt accidens,& dicit,[Et
si aliquis habet disciplinam] per modum,quo subiectum habet accidens, [vel denominatiue a disci-
plina dicitur,] per modum quo aliquid denominatur ab accidente,[& grãmaticam habebit,vel mu-
sicam vel aliquam aliarum scientiarum:aut denominatiue ab aliqua earum dicetur, vt grammaticus,
vel musicus.] aut id genus.vnde (vt Alexan.inquit) cum genus prædicetur de seipso:nam animal est
animal,& animal de animali prędicatur,necesse est de eo aliquã animalis speciem prædicari.Si enim
animal est animal,necesse est,vt animal sit homo,aut leo,aut equus,aut aliquid id genus.¶Sed dubi-
tatur contra hæc:nam animal prædicatur de omni animali,hæc enim vera est,omne animal est ani-
mal,& tamen nulla species aĩlis prædicatur de omni aĩali. amplius, aĩal de omni substantia animata
sensitiua ꝓdicatur,& tamen nulla species est,quę de omni tali prædicetur,ꝓterea(vt Alexan.dubitat)
aĩal prædicatur de aĩali volatili,& tamẽ nulla species aĩalis prædicatur de animali volatili.¶Adhuc,
animal ꝓdicatur de embrione:nã embrion est aĩal,quoniam viuit vita animalis,& tamẽ de embrione
nulla aĩalis species ꝓdicatur.¶Rursum de cauda lacertę abscisa aĩal ꝓdicatur,cum sentiat,& moueа-
tur,de qua nulla aĩalis species dicitur.¶Insuper Socrates & falco canisq; meus sunt animalia,& tamen
de eis nulla animalis species prædicatur:& etiam Socrates & Plato sunt disciplinati,& tamen nec mu F
sici,nec grammatici,ponendo quod Socrates musicus,Plato grammaticus sit. ¶Præterea Arist.non
videtur sibi constans:nam primo elenchorum cum disputat de paralogismis qui fiunt secũdum quid
& simpliciter,dicit oppositum:nam dicit,de aliquo denominatiue dici colorem,vt de scuto,cuius al-
terum dimidium album,alterum nigrum est,de quo nec simpliciter album,nec simpliciter nigrum di
citur.¶Soluuntur hæ dubitationes per ordinem, & soluitur primo prima & secunda (vt Alexan.ex-
ponit) quod primus locus intelligitur quando genus prædicatur,vt genus,modo animal non prædi-
catur de seipso,vt genus,nec de substantia animata sensitiua,vt genus,sed vt conuertibile de conuerti-
bili.Tertia soluitur ab Alexan.locum esse intelligendum,nisi id,de quo genus prędicatur, sit contigua
hoc est supposita species prædicati generis,sicuti est in casu.Est enim animal volatile species anima-
lis prædicati contigua atq; supposita . Et forte dici potest quod de animali volatili prædicatur aliqua
species animalis,quoniam animal volatile est animal volatile.Quarta & quinta delentur,quoniã nec
de embrione,nec de cauda lacertæ prædicatur animal,cum nullum eorum sit animal perfectum.Sex
ta & septima etiam diluuntur,quoniam nec de falcone,& Socrate prædicatur animal,sed prædican-
tur animalia,& eodem modo de eis non prædicatur aliqua species,sed aliquę species,quoniam Socra
tes est homo,& falco est canis.Similiter si Socrates & Plato sunt disciplinati,etiam Socrates erit mu-
sicus,& Plato grãmaticus.Pro solutione vero vltimę dicendũ,quod secũdus locus intelligi debet,si ge G
nus ꝓdicatur denominatiue de aliquo aut secundũ esse, aut secũdum inesse,de eo ꝓdicatur aliqua spe-
cierum aut secundũ esse, aut secundũ inesse. & quia de scuto prædicatur denominatiue color, ideo o-
portet,vt aliqua species prædicetur denominatiue secundum esse vel secundum inesse,& quia scutum
est coloratum,ideo oportet vt scutum sit album vel nigrum,aut vt scuto insit album,aut nigrũ. Arist.
igitur primo elenchorum intellexit non oportere de quo prædicatur genus secundum esse,de eo prę-
dicari denominatiue aliquam speciem secundum esse,non tamen negasset posse prædicari aliquã spe-
ciem denominatiue secundum inesse,vt intelligit in hoc loco.

28 Si igitur aliquid ponatur dictum à genere quomodolibet, vt animam moueri,considerandum est, si secundum aliquam specierum motus contingat animam moueri: vt augeri, vel minui, vel corrumpi, vel generari,aut quæcunque sunt species aliæ motus:nam si secundum nullam,palam est quoniam non mouetur.

Expositores iuniores asserunt Arist. hic inferre suam considerationem, quæ cõsistebat in duobus H
locis præceptis:afferre tamen exemplum vltimi loci.Alexãder autẽ vult Aristotelem hic soluere pro-
blema,quod vertebatur inter Xenocratẽ,& ipsum, Vtrum videlicet anima sit numerus seipsum mo-
uens, an non . nam Xenocrates asserebat animã esse numerũ seipsum mouentẽ,Aristo.autẽ negabat:
nũc quasi ex dictis corollarie soluit problema,& dicit,[Si igitur aliquid ponatur quomodolibet,] hoc
est siue denominatiue,siue secundũ inesse,vt Alexãder exponit,& affert exemplũ,cũ genus dicitur de
aliquo denominatiue,vt soluat problema de anima,& dicit, [Vt animam moueri] hoc est, quemad-
modũ dicit Xenocrates,qui asserit animã esse numerũ seipsum mouentẽ,cum itaque fuerit istud pro-
blema,vtrũ anima sit numerus seipsum mouẽs. [considerandũ est, si secundũ aliquã specierũ motus
contingat animã moueri] à seipsa subaudi,quæ sunt quinque[vt augeri,aut minui,aut corrũpi,aut ge-
nerari,aut quæcunque sunt species aliæ motus]videlicet, alterari,& moueri secundũ locũ [nam si se-
cundum nullã]speciem motus anima à seipsa mouetur [palam est,quoniam non mouetur]subaudi,à

A ſeipſa. Quare problema,quod quęrebatur de anima,eſt deſtruendũ. Declarat autẽ Alexan.ꝙ anima nec augeatur à ſe,nec diminuatur,nec corrumpatur, nec generetur, nec alteretur à ſe, nec ſecundum locum à ſe moueatur,quæ cum tranſcendant terminos,topicos bona fronte prætereo.

29 Hic autem locus communis eſt ad vtrunque,& ad conſtruendum & ad deſtruendum.Si enim ſecundum aliquam ſpeciem mouetur, manifeſtum quoniam mouetur. & ſi ſecundum nullam ſpeciem mouetur, palam,quoniam non moueatur.

Affert nunc Ariſtot. vtilitatem loci in exemplo problematis de anima,& dicit, [Hic autem locus cõis eſt ad vtrũque,& ad cõſtruendum, & ad deſtruendũ,]& ponit exemplum in problemate de anima ex parte ſpecierũ,& dicit ,[Hic autem locus cõmunis eſt ad vtrunque, & ad conſtruendũ, & ad deſtruendum. ſi enim ſecũdum aliquã ſpeciem] anima [mouetur,manifeſtum eſt quoniã mouetur] ſimpliciter proferendo. [Et ſi ſecundũ nullam ſpeciem mouetur, palam quoniã] ſimpliciter anima [non mouetur.] Hæc ex parte ſpecierũ, ex parte etiam generis conuertitur, quoniam ſi non mouetur anima,ſecundum nullam ſpeciem motus mouebitur.& ſi mouetur anima,ſecundum aliquam motus B ſpeciem neceſſe eſt moueri.Hanc autem conuerſionẽ ex parte generis ipſe tacuit,quoniam ex exemplis ſuperius poſitis patet.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

30 Nó abundáti autẽ argumẽtatione, ad poſitionẽ intendendú ex definitionibus, aut quæ ſunt propoſitæ rei, aut quæ videntur.& ſi non ab vna,ſed à pluribus. Facilè enim definientibus argumentari erit.nam ad definitiones facilis argumentatio eſt.

Adinolfus,& Anonymus latinus interpres,& cæteri iuniores qui Albertum ſequuntur,volũt Ariſtotelem non locum,ſed idoneitatem tradere,per quam opponens redditur idoneus ad argumentandum contra poſitionem aliquam, ſiue propoſitum problema.in quo aliquid prædicatur de genere, aut in quo genus prædicatur de ſpecie.Acc.dit enim interdum,vt opponẽs neſciat aduerſus tales poſitiones argumentari.Ariſto.igitur tradit ſecundũ hos quandam, vt ita dixerim,idoneitatẽ, per quam erit aptus contra opponere,vt ſi problema vel poſitio ſit anima eſt numerus, vt Xenocrates dicebat, C inquit modo Ariſtoteles[Non abundãti autem]ſcilicet ipſi opponenti[argumentatione, ad poſitionem intendendum ex definitionibus]ſcilicet aut prædicati problematis, aut ſubiecti problematis,dico ex definitionibus,[aut quæ ſunt propoſitæ rei]ſcilicet verę definitiones prędicati vel ſubiecti problematis,[aut]ſcilicet ex definitionibus,[quæ videntur,]cuiuſmodi ſunt deſcriptiones, quæ non ſunt veræ definitiones,ſed vidẽtur.[Et ſi non ab vna] ſcilicet definitione vel deſcriptione intẽdendum eſt [ſed à pluribus] etiam intendendum eſt.nam eiuſdem rei plures eſſe poſſunt definitiones, vel deſcriptiones. Aſsignat cauſam,& dicit, [Facile enim definientibus argumentari erit]id eſt quia ipſis opponentibus cum definiunt ſubiectum vel prædicatum, facile erit argumẽtari contra poſitionem reſpõdentis.[nam]vt inquit[ad definitiones facilis eſt argumentatio.]cum enim conſtent ex pluribus,ex multis deſtruuntur, vel conſtruuntur. Eſt igitur idoneitas. & ex his quæ Ariſtoteles inquit, apparet, quód ſi opponens non fuerit idoneus ad argumentandum, ſumere debeat definitionem ſubiecti, vel prædicati problematis:deinde argumentari contra illam:cauſa eſt, quoniam ſumentibus definitiones vel deſcriptiones,facile eſt argumentari,cum conſtent multis.Alexander autem,vt mihi videtur, vult Ariſtotelem hic repetere tertium locum, qui ſuperius eo textu eſt expoſitus,qui incipit.[Alius eſt definitiones facere accidẽtis]& ſic locus pręceptiuus eſt,vt reſpiciamus ad definitiones ſubiecti vel prę- D dicati problematis.loca verò præcepta, quæ & maximæ dicuntur, ſunt tria, vt ſuperius expoſuimus. Poteſt tamen poni aliqua differẽtia inter hunc locum,& locum tertium,quoniam in loco tertio præceptiuus locus eſt,reſpicere ad veras definitiones,at in hoc decimotertio loco,pręceptiuus locus eſt,reſpicere tam definitiones veras, quæ ſunt definitiones ſecũdum rei veritatem,quàm deſcriptiones,ſiue quàm definitiones(vt Alexãder inquit)quæ ſunt ſecundum opiniones auctorum. Secũda differẽtia poteſt poni, ꝙ in tertio loco ſupponebatur problema eſſe in quo accidens de ſubiecto prædicatur: hic ſupponitur problema eſſe,in quo aut genus de ſpecie,aut aliquid de genere prædicatur. Eſt autem hic locus vtilis ad conſtruendũ,& ad deſtruendũ,vt Alexã.declarat.nam ex definitionibus,& contra definitiones poſſumus facile cõſtruere & deſtruere,verbi cauſa,ſit problema vtrũ infinita omnia ſunt æqualia,an non.Si igitur æqualia definierimus dicentes,ęqualia eſſe quæ numero ęquali,vel magnitudine æquali menſurantur, problema deſtruitur.non enim infinita ęquali aut numero,aut magnitudine mẽſurãtur.Sin autẽ dixerimus ęqualia eſſe,ꝗ nec excedũt,nec deficiũt,problema eſt cõſtruendũ, nam infinita nec excedũt ſeſe,nec deficiũt,& ita erũt æqualia.Amplius,ſit hoc aliud ꝓblema,vtrum

voluptas sit honestũ,an nõ.dãdæ sunt etiã pro determinatione problematis plures definitiones volu- E
ptatis, vt ꝙ sit lenis motus,ꝙ sit generatio naturæ sensitiuæ conueniens, ꝙ sit irrationalis fusio, ꝙ sit
actus habitus naturâ impedibilis, aut ꝙ sit finis assequẽs vltimos actus:nã pluribus datis definitioni-
bus facilius facultatẽ habebimus ad construendũ,vel destruendũ.& sic argumentari poterimus quod
voluptas nõ sit honestũ,& quòd sit honestum. ¶ Quod verò ad verba attinet,Aristoteles dicit, [in-
tendendum est ex definitionibus,aut quæ sunt propositæ rei,]hoc est aut ad definitiones,quæ sunt in
rei veritate,[aut quæ videntur,]hoc est,aut quæ sunt secundũ opinionẽ(vt Alexander exponit)mul-
tę enim definitiones secundum varias auctorum opiniones sunt,quæ non sunt definitiones in rei ve-
ritate,& per hãc particulam differt locus hic 13.à loco tertio superius assignato.Dicit etiam[non ab-
undãti autum argumẽtatione ad positionẽ]vt innuat non extra locũ proximũ 12.nugari,& vt innuat
se addere 12 proximo loco.cũ enim dixisset,de quibus genus prędicatur,de eo esse necessariũ aliquam
specierũ prædicari: addit nunc, [non abundãti argumentatione ad positionẽ,] hanc,quam dixit,esse F.
respiciendum ad definitiones,vt siquis dicat animã moueri, ait esse respiciendum ad definitiones mo
tus, & specierũ eius. Est enim diuidendus motus in species,& deinde definiendę sunt species,& tunc
oportet argumentationem facere,vnde si genus definitur,quòd motus,videlicet sit transponere de lo
co ad locũ, tunc impossibile est animam moueri,quoniam non trãsponitur de loco ad locũ: mutatio
enim secundũ locum.corporũ est & per hanc partẽ fortasse differt etiã locus 13.hic à tertio,quoniam
hic locus est respicere ad definitiones generis vel speciei, ille vero est respicere ad definitiones acci-
dentis. Adinolfus verò hunc locũ non esse superfluum asserit,quoniã vt inquit,ibi cõsiderauit locum
tertium ex principali proposito,hic vero obiter,quatenus addit non nihil loco 12. qui hic ponebatur.
amplius ibi considerauit ad eum locum tanquam ad medium,hic autem,vt ad extremum.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

31 Considerandum autem in proposito,quonam existente,necesse est
positum esse:aut quid est ex necessitate, si propositum est. Construetur
quidem volenti,quo existente, propositum erit ex necessitate.nam si il- G
lud ostendetur esse, & propositum ostensum erit. Destruere autem vo-
lenti, quid est si propositum est. nam si ostenderimus consequens pro-
positum non esse,interimentes erimus propositum.

Hic est 14.locus,in quo Aristoteles primo ponit locum præceptiuum, deinde loca præcepta: ve-
rum iuniores aliter acceperunt loca pręceptiua,aliter Alexander. Aldinolfus enim & Anonymus la-
tinus interpres dixerunt loca pręceptiua esse, vt respiciamus ad antecedens,& ad consequens propo-
siti problematis. nec tamen eodem modo dicunt:nam antecedẽs & cõsequens vno modo accipiun-
tur incomplexe pro terminis,vt subiectum pro antecedente,& prædicatũ pro consequente,quo mo-
do & Aristoteles primo priorum accepit. alio modo pro propositionibus, vt sit antecedens proposi-
tio,quę præcedit notam rationis, cõsequens vero,quæ sequitur· aliqui igitur iuniorum per consequẽs
& antecedens,terminos,subiectum videlicet & prædicatum intelligunt, aliqui autem propositiones,
quod mihi & Alexãdro placet. Erunt igitur loca præceptiua secundum hos, vt respiciamus ad ante-
cedentia, scilicet ad propositiones quæ proposinim problema antecedunt: & ad cõsequentia, scilicet
ad propositiones quæ propositum problema consequuntur. Loca vero præcepta duo sunt, alterũ pro H
construendo,alterum pro destruendo problemate:nam pro construendo problemate, respiciendum
est ad illius antecedens,quoniam constructo problematis antecedente, construitur problema conse-
quens. pro destruendo vero respiciendum est ad consequens, quoniam destructo consequente pro-
blematis,ipsum problema antecedẽs destruitur. Alexander autem quasi in idem veniens,vult locum
præceptiuum esse, vt respiciamus ad consequentiam : resoluit tamen hunc locum in duo præceptiua
loca, quatenus vnus est locus constructiuus, alter destructiuus. pro constructiuo quidem loco respi-
ciendum est ad ea,ad quæ propositum sequitur: hoc est ad omnia antecedentia. & huius loci præce-
ptiui maxima,siue locus præceptus est, cuiuscunque propositi problematis ponitur antecedens,pro-
blema construitur. pro destruendo vero, respiciendum est ad ea,quæ ad ipsum problema cõsequun-
tur. & huius loci præceptiui maxima,siue locus præceptus est,cuiuscũque problematis destruitur con
sequens,ipsum problema destruitur,vt si problema sit, vtrum omnis voluptas est honestum an non,
dico quòd si velimus demonstrare,& construere problema,videlicet quòd omnis voluptas sit hone-
stum, respicienda omnia ea sunt, ad quæ sequitur huiusmodi problema, videlicet quòd omnis vo-
luptas sit honestum: nam si ea vel eorum aliquod construitur, problema construetur : vt si sequa-
tur ad hoc , quòd omnis voluptas secundum naturam sit, sequitur enim omnis voluptas secundum
naturam est,igitur omnis voluptas est bonum·illud construendum est,nam eo demonstrato,ac con-
structo,sequitur propositũ,videlicet ꝙ omnis voluptas sit honestũ.Amplius,si cõstruatur,& demon-

A ſtretur omnem voluptatem eſſe virtutem, etiam demõſtrabitur omnem voluptatem eſſe honeſtum:
quoniam ſequitur, omnis voluptas eſt virtus, igitur omnis voluptas eſt honeſtum: quoniam virtutem
eſſe honeſtũ, nemo eſt qui dubitet. Hoc loco argumentandi Plato in Phędone vſus eſt, cum demon-
ſtraſſet animas in inferno eſſe accipit enim hoc antecedens, videlicet, viuẽtes fiunt ex mortuis, igitur
conclusit, animæ in inferno ſunt. Antecedens autẽ probauit & conſtruxit ex eo, quia contraria ex con
trariis fiunt, & viuere, & mori cõtraria ſunt. Vſus etiam eſt hoc eodẽ loco, & in Menone, cũ demon-
ſtraſſet virtutes eſſe doctrinas: accepit enim illud antecedens, ad quod ſequitur, videlicet, virtutes ſunt
ſcientiæ: nam ſequitur, virtutes ſunt ſcientiæ, igitur virtutes ſunt doctrinę. antecedens cõſtruxit ex eo,
quoniam qui optime diſpoſitus eſt ſecundũ animã, omnium contingentium, & neceſſariorũ, vel vti-
lium ſcientiam habet: qui autẽ virtutes habet, optime diſpoſitus eſt ſecundũ animã: igitur qui virtutes
habet, omnium contingentiũ ſcientiam habet. eſt enim virtus omnium cõtingentium ſcientia. Iterum
antecedẽs illud cõſtruitur, quoniã quorũ præſentia aliquis eſt ſciens, illa ſcientiæ ſunt, virtutũ pręſen-
tia, ſcimus cõtingentia: igitur virtutes ſunt ſcientiæ. Rhetores etiã hoc loco vtuntur, accuſantes enim
aliquem homicidii cauſa, ea ad quæ propoſitũ ipſum ſequitur, ſumunt, & conſtruunt, puta quòd ini-
micus, ꝙ inſidiator, ꝙ viſus ſit enſem tenens, eo loco, & eo tẽpore: nam ſi hæc demõſtrata fuerint &
constructa conſtruetur, ꝙ homicidium cõmiſerit. Amplius, eodem loco vtuntur, cũ de adulterio in-
B cuſauerint, cõſtruunt enim ea omnia, ad quę propoſitũ ſequitur, puta vt quòd coierit, ꝙ allocutus, ꝙ
cum ea ſolus viſus fuerit, nam his conceſsis, ſequitur adulteriũ cõmiſiſſe. Amplius eodẽ loco vtentes
conſtruunt vacuum eſſe, nam ſumũt motũ eſſe, ad quod ſequitur vacuum eſſe: & illud conſtruentes,
deducũt vacuum eſſe. Si autẽ deſtruere voluerimus problema, reſpiciendũ eſt ad ea, quæ ad problema
cõſequuntur: quoniã ſi illa deſtruentur, problema deſtruetur: verbi cauſa, ſi problema eſt, vtrũ oĩs vo-
luptas eſt honeſtũ: & voluerimus hoc deſtruere, reſpiciemus ad ea, quæ conſequuntur ad illud: verbi
cauſa ad hoc, cinędorũ voluptas eſt honeſtũ: ſequitur enim, omnis voluptas eſt honeſtũ, igitur cinę-
dorum voluptas eſt honeſtum. quare deſtruentes cõſequens, & demonſtrantes cinędorũ voluptatem
non eſſe honeſtum, erit deſtructum antecedens, & demonſtratum non omnem voluptatem eſſe ho-
neſtum, quod eſt oppoſitum antecedentis: vnde inquit, [Conſiderandum autem in propoſito,] id eſt
in problemate, quod proponitur, verbi cauſa, ad antecedens, [quo exiſtente neceſſe eſt poſitum] pro-
blema eſſe, & hoc eſt primus locus præceptiuus. deinde tangit ſecundum, & dicit, [aut quid eſt ex ne-
ceſsitate.] ſcilicet conſequens, [ſi propoſitum eſt.] & hic eſt ſecũdus locus præceptiuus. deinde diſtin-
guit loca præceptiua, & dicit, [conſtruere quidem volenti] problema propoſitum, [reſpiciendum eſt]
ad antecedens, [quo exiſtente, propoſitum erit ex neceſsitate:] hic eſt primus locus pręceptiuus: tunc
C tradit locum præceptum, & maximam, & dicit, [nam ſi illud oſtendetur eſſe,] ita vt conſtruatur, [&
propoſitum oſtenſum erit,] & cõſtruetur. Deinde tradit ſecũdum locum præceptiuum, & dicit, [de-
ſtruere autem volenti] ſcilicet problema propoſitũ, reſpiciendum eſt ad conſequens, [quod eſt, ſi pro-
poſitum eſt.] deinde aſsignat locum præceptum, & maximam, quæ hoc ſecũdo loco accipitur, & di-
cit, [nam ſi oſtenderimus conſequens propoſitum non eſſe,] ita vt deſtruatur cõſequens, [interimen-
tes erimus propoſitum.] Ex iis colliguntur duæ regulæ prioriſticę: quarum prima eſt, à poſitione an-
tecedentis ad poſitionem cõſequentis, conſequentia eſt neceſſaria: à deſtructione verò non ſequitur.
Secunda vero eſt, à deſtructione conſequentis ad deſtructionem antecedentis valet etiam: à conſtru-
ctione vero, minime. Addit autem quando ex neceſsitate conſequens ſequitur propoſitum, aut ante-
cedens antecedit, quoniam quando inter antecedens & conſequens nõ eſſet neceſſaria illatio, hæ re-
gulę non valerent. ¶ Sed aduerſus has regulas dubitatur: quoniam ſequitur, Socrates & Plato diſpu-
tant, igitur Socrates diſputat; & tamen non valet ex deſtructione conſequentis, Plato non diſputat:
igitur Socrates, & Plato non diſputant. Amplius ſequitur, ſex ſunt, igitur tria ſunt: & non ſequitur de-
ſtructiue, tria non ſunt, igitur ſex non ſunt. Dicendum in nulla earum fieri argumentum deſtructiue,
quoniam deſtructio fit per negationem prępoſitam, & ideo debet ſic fieri, ſed Plato nõ diſputat, igi-
D tur non Socrates & Plato diſputant. Similiter in ſecundo argumento debet ſic fieri, ſed tria non ſunt,
igitur non ſunt ſex. Hactenus de quartodecimo loco.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

32 Amplius ad tempus inſpiciendũ, ſi alicubi diſſonat. vt ſi quod nu-
tritur dixerit quis ex neceſsitate augeri. nutriuntur enim ſemper ani-
malia, augẽtur autẽ non ſemper. Similiter autem, & ſi ſcire dixerit quis
reminiſci. nam hoc quidem præteriti temporis eſt, illud autem, præſen-
tis & futuri. ſcire enim dicimur pręſentia & futura, vt quoniam erit de-
fectus ſolis. reminiſci autem non contingit alterius quàm præteriti.

Nonnulli tradunt Aristo. ex his velle assignare quæ sit propositio necessaria, & ait eam esse, in qua E
prædicatum inest subiecto pro omni differentia temporis, & non pro aliqua sit, aliqua vero non.
Quæ expositio friuola est, cum nec his, quę proximo dixerat, nec his, quæ proximo dicturus est, con-
sonet. ¶ Anonymus latinus interpres, & Adinolfus volũt, quòd si aliquid assignetur inesse alicui sim-
pliciter, & absolute: considerandũ sit ad tẽpus, hic enim est locus præceptiuus, locus verò præceptus
est: nam si temporis aliqua differentia dissonent, non sunt eadem, nec alterum alteri inest simpliciter
& absolute. & hanc expositionem Albertus primus posuit, & secundũ hos locus est destructiuus. Po-
test autem hæc expositio aptari exemplis, vt patet legenti verba. ¶ Alexander autem vult, quòd cum
Aristoteles posuisset locum præceptiuum, & locum præceptum, quibus docuit destruere propositum
problema ex consideratione consequentis, nunc ponat locum præceptiuum, & locum pręceptũ, qui-
bus docet destruere propositum problema ex consideratione ad tempus: cuius locus præceptus siue
maxima est, secundum Alexãdrum, si aliquid ponitur sequi ex necessitate ad problema positũ, & de-
sinet ab eo tempore, non sequitur ad illud ex necessitate. Aristoteles igitur simul tangit locum præce-
ptiuum, & locum præceptum, & dicit, [Amplius ad tempus inspiciendum,] subaudi cum ponitur ali-
quod sequi ex necessitate ad problema, deinde tangit locum præceptum, & dicit, [si alicubi] hoc est, si
aliqua differentia temporis [dissonat,] nam si dissonat, illud quod positum est sequi necessario ad pro- F
blema, non sequetur necessario. Ego vero arbitror Alexãdrum accepisse hic per antecedẽs subiectum
problematis, & per consequens, ipsum prædicatum: vt sit sensus, si aliquod consequens accipitur ne-
cessario sequi ad antecedens, hoc est si aliquod prædicatum accipitur à respondente necessario inesse
subiecto: locus præceptiuus est respicere ad tempus, locus vero præceptus est, [Si alicubi dissonat,]
nam si subiectum connotet certam differentiam temporis, quam prædicatum non connotat, proble-
ma est destruendum. Assignat exempla, & dicit, [vt si quod nutritur dixerit quis] scilicet respondens,
[ex necessitate augeri,] ita vt problema sit vtrum omne quod nutritur, augeatur, & respondens dicat
omne quod nutritur, ex necessitate augeri, problema destruitur, quoniam ipsum subiectũ scilicet quod
nutritur, connotat omnem differentiam temporis· at quod augetur, non notat, sed solam iuuentutem:
cuius rationem assignat Aristoteles, & dicit, [nutriuntur enim semper animalia, augentur autem non
semper] quoniã non in senectute cõstituta. igitur problema est destruendũ. deinde ponit aliud exem-
plum, & dicit, [Similiter autẽ & si scire, dixerit quis] ex necessitate esse [reminisci,] vt Plato & Socra-
tes dixerunt, quia asserebãt omne scire esse reminisci, & nihil sciri de nouo: problema destruitur, quo-
niam subiectum problematis significat omnem differẽtiam tẽporis, prædicatum vero non omnem:
& dicit, [nam hoc quidem] scilicet reminisci [pręteriti temporis est, illud autem] scilicet scire præteri- G
ti, [& præsentis, & futuri, nam scire dicimur] præterita [& præsentia, & futura, vt quoniã erit solis de-
fectus] Astrologus scientiam habet, [reminisci autem non contingit alterius] temporis, [quàm præ-
teriti.] per eundem locum destruitur problema, cum quæritur vtrum scientia sit sensus, an non: nam
sensus à generatione est, & omni tempore, at scientia postea acquiritur. destruitur etiam illud proble-
ma, vtrum sensitiuum omne sit sentiens, an non: quoniam dormientes sensitiui sumus, non autem su-
mus sentientes. non tamen est ab re, illud quod olim diximus. nam diximus dupliciter instari conse-
quentiæ, quæ est necessaria illatio ex antecedente, vno modo, quando stat antecedẽs sine consequen-
te, vtputa, cum aliquo tempore verum sit antecedens sine consequente, alio modo cum oppositum
consequentis stet cum antecedente: quare diximus Aristotelem nunc docere instare ipsi consequen-
tiæ, de qua posuit locum proximum, respiciendo ad tempus, nam cum certo tempore stat antecedens
verum sine consequente: consequentia non est necessaria, cui expositioni poteris accommodare ex-
empla. ¶ Sed circa ea, quæ Aristoteles dicit in præsenti textu de loco, quindecim sunt dubitationes,
Prima, quoniam vt tempus est mensura, ita locus est mensura, & ideo est dubitatio, quare nõ assigna-
uit considerationem à loco, veluti assignauit à tempore: potest enim problema destrui propter diffe-
rentiam loci, veluti destruitur propter dissonantiam temporis: vt si problema sit, vtrum anima mun- H
di sit deus an non, destruitur problema, quoniam anima mundi est in medio mundi, deus est in cir-
cunferentia mundi, igitur anima mundi non est deus. ¶ Quidam dixerunt, quòd ideo posuit consi-
derationem temporis, quoniam consequentia, ad quæ docuit respicere in loco proximo, quædam se-
quuntur simpliciter, quædam vt nunc. at locus consequentia non mensurat. Vel forte dici potest,
quòd idem est iudicium de loco, ideo de eo tacuit, quoniam cum dixisset de tempore, idem vult esse
intelligendum de loco. ¶ Secundo dubitatur, quoniam necessaria sunt, quæ non possunt aliter se ha-
bere: at quæ insunt alicui secundũ tempus, possunt aliter se habere, igitur quæ insunt secundũ tempus,
nõ ex necessitate insunt. Dicendum, vt recte Adinolfus inquit, quòd duplex est necessitas, altera sim-
pliciter, atque absolute, & hæc est supra omne tempus: altera necessitas temporaria est. Aristo. igitur
loquitur de tẽporaria, quę nõ supra tẽpus est, hac necessitate cygnus est albus, quõ omni differẽtia tẽ-
poris pręedicatũ inest subiecto. Sol vero defecit, propositio necessaria est, quoniam pro pręsenti tẽpore
deficit necessario. At hæc propositio deus est substãtia incorporea, necessaria est necessitate, quæ est

A ſupra tempus. ¶ Tertio dubitatur, quoniam hoc prædicatū curret, bene aſsignatur de albo pręſentia-
liter albo: nam hæc vera eſt, albū curret, vbi ꝓ album ſupponitur pro albis præſentibus, & curret pro
curſu futuro. Dicendum quòd Ariſtoteles loquitur quādo prædicatum aſsignatur ineſſe ſubiecto ex
neceſsitate, nam tūc intelligitur pro omni tempore: ſed ſi aſsignetur abſolute, ſecus eſt. quoniā poteſt
prædicatum, quod circuncernit futurū, ineſſe ſubiecto quod circūcernit præſens: quādo abſolute in-
eſſe de futuro accipitur. ¶ Quarto dubitatur, quoniā auctor in exemplis, dicit nō omne quod nutri-
tur augeri. Contra, nam omne quod mouetur, aut augetur, aut minuitur, aut alteratur, aut mouetur ſe-
cundū locū: omne quod nutritur, mouetur: igitur aut mouetur ſecundū locū, & hoc nō. aut alteratur,
& hoc minime, aut diminuitur, & hoc nequaquā. igitur omne qđ nutritur, augetur. Dicendum quod
nutritio non eſt motus per ſe, ſed generatio partis deperditę: aliquando tamē ad eum ſequitur auctio,
aliquādo diminutio: & ſic eſt motus per ſe. ¶ Quinto dubitatur quoniā Ariſto. dicit, ꝙ ſcire eſt pręſentium & futurorū, reminiſci verò præteritorū. Cōtra, quoniā ſcire eſt per cauſam, cauſæ autē ꝑteri-
torum veriores ſunt, q̃ futurorū, igitur ſcire eſt potius pręteritorū q̃ pręſentium & futurorū. Dicēdum
ꝙ Ariſtot. voluit ſcire eſſe præteritorū, præſentium, & futurorum: nam licet dixerit eſſe ſcire præſen-
tium, & futurorum. hoc tamen dixit, quia de his minus videtur eſſe, quoniam ſupponit eſſe præterito-
rum. ¶ Vltimo dubitatur, quoniam dicit Ariſtoteles ſcire eſſe futurorum. Cōtra, quoniam quod non
B eſt, non ſcitur, at futura, non ſunt. Dicēdum, quòd licet futura non ſint, tamen aliqua habent cauſam
determinatam, & talium eſt ipſum ſcire, quædam non habent cauſam determinatam, vt vtrum na-
uale bellum erit. & talium non eſt ſcientia, ſed coniectura.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

33 Amplius ſophiſticus modus eſt, ducere ad id, ad quod plurimā ha-
bemus argumentorum facultatem.

¶ Iuniores aliqui Ariſto. hic tradere aſſerūt idoneitatē quandā, per quam reddimur idonei oppone-
re contra poſitionē, quam aſſerebat reſpondēs: eſt autem hæc idoneitas transferre nós ad aliam ma-
teriam, in qua abundamus argumentis. Naſcitur autem hæc idoneitas ex ipſo reſpōdente, & ex nobis.
ex reſpondente quidem, quando in propria poſitione, quam defendere propoſuit, eſt copioſus & ab-
undans. Ex nobis verò, quando in materia propria reſpondenti non ſumus abundātes, ſed in materia,
in quam eum ducimus, abundamus argumentis. Hanc nonnulli tranſlationem de genere in genus:
nonnulli autem vocant digreſsionem. Albertus cautelam opponentis. Alexāder vero aſſerit hic Ari-
C ſtotelē ponere locum: ſed quoniam locus duplex eſt, præceptiuus, & locus præceptus, qui & maxima
à iunioribus dicitur, ideo hic ponitur locus præceptiuus: qui eſt, vt reſpiciamus ad antecedētia & con-
ſequentia, in quibus abundamus argumentis: ſiue illa ſint extranea, ſiue cōuenientia aliquo pacto po-
ſitioni reſpondentis. nam locus præceptus eſt, ſi transferimus problema & rationē ad id, in quo argu-
mentis abundamus. Sic enim conſtruere vel deſtruere poterimus problema, & poſitionem reſpon-
dentis: per quæ patet locum præceptiuum, & locum præceptum quaſi in idem incidere. hunc locum
Ariſtoteles ſophiſticum vocat, quoniam (vt Alexander inquit) mos eſt ſophiſtis relinquere rationes
quæ ſunt ad materiam, & transferre reſpondentem ad id, in quo abundant argumentis, vt fit in Pro-
tagora Platonis. Protagoras enim aliquando fabulas narrat, aliquando circa poemata rationes facit,
fugiens enim rationes facere contra reſponſionem & interrogationem de propoſitis problematibus,
tranſgreditur à poſitis ad alia quædam, vt facultatem argumentationum & rationum habeat: quæ ſi
non ſunt vtiles ad propoſitum, manifeſtè ſophiſticus locus eſt.

34 Hoc autē erit, quādoque quidē neceſſarium, quādoque autē appa-
rens neceſſarium, quandoque autem nec apparens, nec neceſſarium.

D Iuniores Ariſto. diuidere tradunt ipſum digredi, aut ipſum transferre, & tunc exponunt. [Hoc au-
tem] ſcilicet transferre ſiue digredi [erit] trifariam, [quandoque quidem neceſſarium, quandoque au-
tem] non quidem neceſſarium, ſed [apparens neceſſarium, quandoque autem nec apparens, nec ne-
ceſſarium.] & ſecūdus & tertius modus eſt omnino ſophiſticus. verū tertius, vt Alexāder dicit, eſt ma
nifeſte ſophiſticus. Hanc expoſitionem Alexander voluit. dicit enim, fit autē & aliquando neceſſaria
tranſſumptio & tranſitus, cum fit ad aliquid tale, quod cum cōſtructum fuerit, vtile eſt ad cōſtruen-
dū, quod reſpondens negauit. Et propterea quamuis hic modus ſophiſticus ſit, quatenus ad extraneū
ducit, in dialecticis tamen eum ponit. Dialectici enim eſt tranſitus ad ea quibus coſtructis, conſtrui-
tur id quod negauit reſpondens, quod in principio ponebatur conſtruendum, & ſic legendum eſt ſe-
cundum Alexandrū. [Hoc autē] ſcilicet digredi, vel transferre [erit, aliquando quidem neceſſarium,]
hoc eſt vtile, quoniam ex ipſo (ad quod ducitur) conſtructo, conſtruitur quod à principio contra re-
ſpondentem ſumebatur conſtruendum. [quandoque autem apparens neceſſarium,] non tamen ne-
ceſſarium, ſed apparens vtile: quoniam ipſo conſtructo, apparet eſſe conſtruendum, quod à principio

proponebatur cõſtruendum.& hic modus ſophiſticus eſt,licet non manifeſte ſophiſticus [quãdoque E
autem nec apparens,]ſcilicet neceſſarium,[nec neceſſarium,]hoc eſt nec vtile,quoniam eſt manife-
ſte trãſitus ad aliena. & hic tertius modus manifeſte ſophiſticus eſt:per quę patet id ad quod fit trãſi-
tus eſſe antecedens ex vna vel duabus propoſitionibns confectum : quod eſſe poteſt aut reuera vtile
ad problema conſtruendum· quod à principio contra reſpondentem proponebatur conſtrui:quate-
nus eo cõſtructo, mox conſtruitur & poſitum:aut reuera non eſt vtile,ſed apparet vtile, quoniam eo
conſtructo,apparenter ſequitur,vt propoſitum conſtruatur.aut nec eſt vtile,nec apparẽs vtile: ſed eſt
antecedens,vel propoſitio quæ obiter incidit interloquendo:ad quam ſe tranſfert opponẽs,quoniam
in ea eſt argumentis abundans,qui modus tranſumptionis manifeſtè ſophiſticus eſt. Et quemadmo-
dum opponens cum non abundat argumentis in materia,trasferre ſe poteſt ad antecedens, ad quod
conſtruendum abundat argumentis: ſic poteſt ſe transferre ad aliquod conſequens,quod ſequitur ad
id, quod ponebatur à reſpondente , in quo deſtruendo abundat argumentis, vt ex illo deſtructo de-
ſtruatur quod proponebatur deſtrui cõtra reſpondentem:& ſicut illud antecedens erat triplex, vtile,
apparens vtile,& penitus alienum,ita conſequens triplex eſſe poteſt.Quare non erit alienum a veri-
tate exponere verba Ariſtotelis ſic.[Hoc autem]ſcilicet antecedẽs,ad quod tranſlatio fit,[erit quan-
doque quidem neceſſarium]hoc eſt vtile,[quandoque autem apparens neceſſarium,quandoque au- F
tem nec apparens,nec neceſſarium,]ſed manifeſte alienum:& hoc conſiderandũ eſt pro conſtruen-
do:pro deſtruendo verò,reſpiciendum eſt ad id,quod conſequitur ad poſitionem reſpondentis.

Neceſſarium quidem, quando negãte eo, qui reſpõdet,aliquid vti-lium,ad illud rationes facit. Contingit autem id talium eſſe,ad quæ copioſam argumentorum facultatem habemus.Similiter autem & quãdo inductionem ad aliquid ob poſitũ factũ interimere conatur. hoc enim interempto,& propoſitum interimitur.

Per ordinẽ declarat membra,& primo quando ipſum digredi eſt ad aliquidvtile,& hoc dupliciter
declarat,primo, origine ſumpta ab ipſo reſpondẽte, ſecũdo ibi [Similiter autẽ]declarat idem,origine
ſumpta ab ipſomet opponente:de prima parte dicit, [Neceſſarium quidem,]hoc eſt vtile quidem eſt
ipſum digredi,[quando eo qui reſpondet,negante aliquid vtilium] opponẽs [ad illud rationes facit,]
per vtilia intelligit ea, quibus cõſtructis aut deſtructis cõſtruitur, aut deſtruitur quod opponens pro- G
poſuit conſtruere aut deſtruere contra poſitionem reſpõdentis.Addit Ariſtoteles,[Contingit autem
id talium eſſe,ad quæ copioſam argumentorum facultatẽ habemus,]quaſi dicat quòd opponens non
ſe tranſfert ad illud,niſi contingat eſſe tale,ad quod habeat copioſam argumẽtorum facultatem. ver-
bi cauſa, ſi aliquis volens conſtruere hoc problema, omnis voluptas eſt bonum: accipiat ad illud de-
monſtrationem,omne quod ſecundum naturam eſt,eſſe bonum, & reſpondens non concedat illud,
opponens ſi transfert ſe ad illud conſtruendum,quia eſt in eo abundans argumẽtis,hoc dicitur tranſ-
ferre ſe ad aliquid vtilium:conſtruet autem illud, videlicet omne quod eſt ſecundum naturam eſt bo-
num,accipiendo,quod eſt peculiare vnicuique eſt bonum, & illud omne quod eſt ſecundũ naturam,
eſt peculiare vnicuique. Nam ex his ſequitur,quod eſt ſecũdum naturam,eſſe bonum. Et ſi maiorem
negabit,videlicet illam,omne quod eſt peculiare vnicuique eſt bonum: opponens transferendo ſe ad
eam,conſtruet ex oppoſito,quoniam quod eſt præter naturam vnicuique eſt malum illi,& corrupti-
uum ipſius. Quare ſi quod eſt prætet naturã,eſt malum:quod eſt ſecundum naturam vnicuique erit
bonũ:ſiquidẽ contrario cõtrarium,& contrarium cõtrario.Quare ſi huiuſmodi tranſitus vtilis eſt ad
propoſitũ,hoc vocatur digredi vtile·vel ad aliquid vtilium.Deinde exponit quãdo digredi eſt vtile o-
rigine ſumpta ab ipſo reſpõdente, & dicit,[Similiter autẽ]ſubaudi digredi eſt vtile,[& quando]reſpõ- H
dens ſubaudi[interimere conatur inductionẽ] factã ab opponẽte[ad aliquid]conſtruendum,[ob fa-
ctum poſitum,]quæ inductio erat facta,dico,ob poſitum factum & conſtitutum ab ipſo reſponden-
te.verbi cauſa,Si reſpondens diceret,voluptatem non eſſe bonã,& opponẽs acciperet omne quod ſe-
cundum naturam eſt, eſſe bonum:ſi opponẽs illã vniuerſalem propoſitionem induceret: iam faceret
inductionẽ ad aliquid probandũ,ſcilicet ad probandũ illã vniuerſalẽ,omne quod ſecundũ naturã eſt,
bonũ eſt,quę inductio eſſet facta[ob factũ poſitũ]hoc eſt,ob id,quod facit,& ponit reſpondẽs.Si ita-
que reſpondens interimere conetur inductionem illã,inducẽdo in ſingulis contrarium,vt quòd mo-
ri ſit ſecundũ naturã,& eſt malũ:& ægrotare ſecundũ naturã,quoniã non eſt ad placitũ, & eſt malũ,
& ſic de ſingulis,hic hoc pacto inducẽs interimere conatur inductionẽ factam ab opponente: [nam
hoc]ſcilicet hac inductione[interempto,& propoſitũ]ſcilicet opponentis[interimitur.]quando ita-
que reſpondens interimere ſic conaretur inductionẽ opponentis, tunc opponentem tranſgredi ad
probandum ſuam inductionem eſt vtile: eo quia illa conſtructa, conſtruetur propoſitio vniuerſalis,
quæ aſſumebatur contra reſpondentis poſitionem. Alexander verò intelligit, per [poſitum factum]

A propositionẽ vniuersalem positam ab opponẽte contra positionem respondentis, videlicet illã, omne quod est secundũ naturã est bonum. ob hanc enim inductionẽ ad aliquid facit: & ideo quãdo respõdens conaretur interimere inductionẽ opponẽtis, quã faciebat [ob positũ factum] hoc est ob ꝓpositionẽ vniuersalẽ positam. & factũ ab eo cõtra positionẽ respondentis, existimãdo quod illa inductione interempta, interimitur propositũ, id est ꝓpositio vniuersalis opponẽtis, scilicet ea, omne quod est secundũ naturã, est bonũ: si inquã ita sit, digredi erit vtile. quare dupliciter erit vtile digredi, aut quãdo respondẽs negat aliquod vtilium, in quibus opponẽs abundat argumẽtis: aut quãdo respõdens interimit inductionẽ factã ab opponẽte. nam tunc est vtile digredi ad probandũ inductionem in singulis, si abũdabit argumẽtis. Siquis autẽ vult, potest aliter verba hæc intelligere, vt dicamus [similiter autẽ] subaudi digredi est vtile opponẽti [quando inductionẽ] ad aliquid [factã, interimere conatur ob positum factũ,] hoc est, cõtra positionẽ respõdentis: vt si positio respõdentis sit, omnis voluptas bonũ est, & ipse acciperet hanc, nulla voluptas est bonũ, quoniã nulla generatio est bonũ. omnis voluptas est generatio, igitur nulla voluptas est bonũ. Si igitur respõdens neget illã, videlicet nulla generatio est bonum: quoniã sanari est generatio, quod est bonũ: discere est generatio, qđ est bonũ. dico ꝙ si opponẽs [interimere conetur] illã, videlicet oĩs generatio est bonũ, vt respõdẽs dicebat, vtile erit digredi, quoniam eo interẽpto, scilicet quoniã ea ꝓpositione interempta, quæ est oĩs generatio est bonũ, & ꝓbata

B illa, videlicet nulla generatio est bonũ. [& ꝓpositũ] respõdentis, quod est oĩs voluptas est bonum, [interimitur.] Alexãder autẽ laborauit circa expositionẽ huius loci, & declarauit hũc locũ esse obscurum, propter multas, quas attulit, expositiones: nos autem elegimus has duas expositiones.

36 Apparens autẽ necessarium, est quando videtur quidẽ vtile, & accommodatum poni, non est autem ad id, ad quod fiunt disputationes, siue negãte eo qui disputationem sustinet, siue ab inductione probabili per positionem ad idem factam, interimere conetur idipsum.

Nunc transit ad secundũ modum, & quod dicit, est, quod ipsum transferre est aliquãdo apparens necessarium, quando respondens negat aliquid quod videtur esse vtile ad propositũ, siue neget ipsum simpliciter, siue afferẽdo probabilẽ instantiam: & tamẽ non est necessariũ, nec vtile. & dicit, [Apparens autẽ necessarium, est quãdo] id quod negat respondẽs aut simpliciter, aut instãdo, [videtur quidẽ vtile, & accõmodatum poni, nõ est autẽ ad id, ad quod fiunt disputationes] vtile, & hoc nõ est vtile [siue eo, qui disputationẽ sustinet, negãte] id simpliciter [siue interimere ipsum conetur] & negare,

C nõ simpliciter, sed [ab inductione probabili per factã positionẽ] id est per factã instantiã [ad idem:] nam siue simpliciter negetur, siue per instantiam interminatur, non erit vere vtile, sed apparẽs vtile. Alexander autẽ dicit, tunc transumptionẽ facere non esse necessariũ, sed apparens necessariũ, quãdo opponẽs rationẽ facit de aliquo eorũ, quæ in problemate sunt nominata, quod nec iuuat ad constructionem, nec ad destructionẽ problematis: vt si problema fuerit, vtrũ mundus est sphæricus, an non, & opponens disputet, de hoc videlicet, vtrũ mundus sit vnus, an non, aut de hoc, videlicet vtrũ mundus sit æternus an non: vel si problema est, vtrũ voluptas est secundũ naturã, an non, & opponẽs digrediatur ad disputandum de natura, vtrum natura sit, an non, vel vtrum omne quod fit natura, gratia alicuius fit. hæc enim digressio non est necessaria, quoniã non est ad aliquid eorum vtile, quę construunt aut destruunt problema. est tamen apparens vtilis, quoniã est de aliquo eorũ, quæ in problematibus sunt nominata, vt de mũdo, qui in primo problemate est nominatus: & de natura, quæ in secundo problemate est nominata. Fit autẽ hæc digressio, aut cum respondẽs ab opponẽte fuerit interrogatus, aut si respondens non fuerit interrogatus, sed obiter fuerit negãs aliquid eorũ, aut si opponẽs interloquendo quæreret, vtrum videatur ipsi, vt omne quod natura fit, fiat alicuius gratia. nam opponens digreditur, si in illo argumentis fuerit abundans. & hoc innuit Aristoteles, cum inquit, [siue negante eo, qui disputationẽ sustinet,] scilicet simpliciter, quoniam cũ respondens, qui disputationẽ sustinet, neget aliquid eorũ quæ videntur: & non sunt necessaria: vt illud videlicet mundus est sphæricus, vel illud natura agit propter finẽ: tunc digredi est apparens vtile. Subdit enĩ, [siue interimere conetur idipsum ab inductione probabili per positionẽ ad idem factam,] hoc est [siue] respondens non

D simpliciter, sed [ab inductione probabili per positionem] hoc est instantiam [factam ad idem interimere conetur idipsum,] quod ab opponente est sumptum. vt si problema esset, vtrum voluptas sit secũdum naturã, an non, & opponens quærat vtrum omne quod fit natura, gratia alicuius fit, an non, ipse verò respõdens neget hoc, non simpliciter, sed inductione probabili, quę fit per instantiã ad eam, in hoc casu opponens digredi debet ad disputandum de instantia ablata à respondente: quæ digressio non erit necessaria, sed apparens.

37 Reliquum verò, quando nec necessarium est, nec apparens ad id, ad quod fiunt disputationes, sed vt accidat redarguere respondentem: ve-

rum oportet deuitare postremum dictorum modorũ:omnino enim se- E
motus, & extraneus videtur esse à dialectica.

Exponit tertium modum, & dicit, [Reliquum verò]hoc est tertius modus est, [quando]opponẽs digreditur ad id, quod [nec necessarium est, nec apparens ad id, ad quod fiunt disputationes] scilicet ad problema, de quo est disputatio, necessarium, [sed]tantum ad id digreditur opponens, [vt accidat redarguere respondentem.]Monet tamen opponentem, & dicit[verum oportet deuitare postremum dictorum modorum: omnino enim semotus, & extraneus videtur esse à dialectica,]cum sit omnino, & manifestè sophisticus. huius rei exemplum affert Alexãder, vt si problema sit, vtrum omne bonum sit honestum, an non. & opponens transferat se ad disputandum: vtrum bonũ sit in rerum natura, an non. & dicente respondente quòd bonũ sit in rerũ natura: opponẽs abundãs argumẽtis ostẽdat bonũ non esse. hoc pacto est digredi ad non necessarium, nec ad apparẽs necessariũ, sed manifeste ad alienum. Simili ratione, quãdo aliquis relinquẽs ea, quæ sunt propositi, demonstraret aliqua, quæ sunt dictam historia: hic digrederetur ad non necessarium, nec ad apparens necessarium.

38 Quare oportet & respondentẽ nõ discordẽ esse: sed ponẽdo, quę nõ
vtilia sunt ad positionem: significare oportet quæcunque non vidẽtur, F
ponere tamen. nam magis perplexos esse vt plurimũ, contingit eos qui
interrogãt: quãdo omnia huiusmodi eis posita fuerint. si non cõcludãt.

Cum dixisset tertium modum esse omnino, & manifeste semotũ à dialectico, declarat nũc aliquo pacto eum pertinere ad dialecticũ, & dicit, [Quia tamen oportet respondentẽ etiam non discordem esse]ab opponẽte, saltem de licẽtia, & ad maiorẽ gloriã ex disputatione reportandã: [ideo ponẽdo,] & concedendo ipsi opponenti ea: [quæ non vtilia sunt ad positionem, oportet] eum [significare] ac annnotare[quæcunque non videntur,] vtilia, protestãdo & asserẽdo, quoniam ea quæ ponit & concedit, ponit & concedit, non quia sunt vtilia: sed de licentia, ne videatur discors, [tamẽ ponere,]oportet subaudi: cuius assignat rationem, & dicit, [nam magis perplexos,]& cõfusos[esse, vt plurimũ, contingit eos,]scilicet opponẽtes, [qui interrogant, quando omnia huiusmodi eis fuerint posita,]& concessa à respondente: [si]cũ eis adhuc argumenta eorum[non concludant.]Ex iis patet hunc tertium modum de licentia esse dialecticum, primo ne respõdens videatur discors opponenti. secundo ad confusionem maiorem opponentium. tertio, quia si ea concedat respondens, & cum toto illo argumento G opponentium non concludant, reportabit maiorem gloriam. vnde sæpe nos disputando cõcessimus omnia ea, quæ opponens proposuit, licet fuerint extra propositum: & ea, opponens eum omnibus illis nihil concluderet, maximam gloriam reportauimus. ❨Quæres fortasse, cum secundus modus sit sophisticus: nã est digredi ad id, quod non est necessarium, sed apparens necessariũ: cur potius tertium modum se mouet à dialecticis disputationibus, quàm secundum, cum vterque sit sophisticus. ❨Alexander innuit solutionẽ, & dicit Aristotelẽ velle vtrun que modũ, videlicet & secundum & tertiũ esse remouendum à dialecticis disputationibus: expressit tamẽ potius tertium, vt inquit, quoniam ille tertius est manifestissime alienus à dialecticis disputationibus.

DECIMVS SEPTIMVS LOCVS.

39 Amplius omnis qui dixit vnum quoduis, quodam modo multa di
xit. eo quòd plura vnicuique ex necessitate cõsequentia sunt, vt qui ho-
minem dixit esse, quoniam animal est, dixit, & quoniam animatum,
& quoniã bipes, & quoniã mẽtis & disciplinę susceptiuũ. Quare quouis H
vno consequentium interempto: interimitur & quod in principio est.

Hic locus(vt Alexãder inquit) cum eo loco idem est, in quo dixit esse respiciendũ ad consequentia. Dicit enim inspiciendum esse ad illud, quod sequitur ad ipsum propositum ex necessitate. nam eo destructo, destructum est & propositum, ad quod illud sequitur: idem etiam nunc dicit, quoniã enim ad vnum positũ plura sequuntur, quodcunque consequentium destruxerimus, destructũ est & ipsum. Differt autẽ hic locus ab illo(vt Alexam. inquit) quoniã illic absolute Aristo. dixit, vt quæramus quæ consequuntur ad propositũ: hic autẽ explicat inuentionẽ eorũ, quæ sequuntur: vt sit hic locus expositio prioris: vnde dicit. [Amplius omnis qui dixit vnũ quoduis, quodã modo multa dixit.] cuius causam assignat, & dicit[eo q plura vnicuiq; ex necessitate consequentia sunt]nam(vt Alex. inquit) qui rem aliquã dicit, & definitionẽ illius dicit, & illius genera, & illius differẽtias specificas, & illius ꝓpria. Ad vnũ enim quoddã sequũtur vt definitiones, quædã vt genera, quædã vt generũ genera, quędã vt propria vel accidẽtia generũ. Amplius quędã sequuntur vt proprię ae specificę differẽtię rei, quędã vt

A propria rei,quędam vt disiũ cta cũ re,quoniá sequitur est homo,igitur est homo vel equus.Et quoniã
(vt Alexander inquit)qui aliquam rem dicit,omnia hæc potentia dicit,manifestũ, quoniam hæc o-
mnia sequũtur illud quod dicit. Quare quodcunque hoc demonstrabimus non esse, destruemus &
quod in principio positum fuit.Et per [quodá modo] Alexander exponit potentia.exemplum Ari-
stot.asignat, & dicit, [vt qui hominem dixit esse,quoniam animal est,dixit] quod est genus homi-
nis,[& quoniam animatum,]quod est genus generis]& quoniam bipes] quod est differẽtia generis,
[& quoniam mentis,& disciplinæ susceptiuum,] quod est differentia hominis propria.tunc conclu-
dit locum præceptum quod maxima dicitur,& inquit,[quare quouis vno consequentium interem-
pto,interimitur & quod in principio est.] Hic fuit locus præceptus superius expositus.Alexander ad
expositionem ampliorem loci affert alia exempla,& dicit,qui dicit virtutem sufficere ad fœlicitatẽ,
sequitur non esse eligibiles diuitias, nec esse eligibilem sanitatem, nec aliud quicquam præter virtu-
tem.At si aliquid horum destruetur,destruetur virtutem sufficere ad fœlicitatem. Amplius,qui dicit
animam esse corpus,sequitur corpus corporis esse capax,& ipsam esse aut elementum,aut mistum ex
elementis & si horum non est aliquid,nec illud. ¶Sed dubitatur,quoniam non videtur verum quod
ad vnum quoduis plura sequãtur,quoniam ad vnũ transcendens nihil sequitur : non enim ad ea po-
B test aliquid cõmunius sequi. Dicendũ ad trãscendentia sequi saltẽ quædá vt propria & secundum la
tus,quoniá sequitur albũ est ens : igitur vnũ.quædã cum disiũ ctione,quod sequitur, albũ est ens,igi-
tur substãtia,vel accidẽs.Et sequitur etiã,albũ est ens,igitur ens,vel non ens. Ad hæc dubitatur, qm̃
per hunc locũ sequetur, eũ qui dicit te esse equũ,verũ dicere. nã quicũq; dicit te esse animal,dicit ve-
rũ,& per Arist.qui dicit te esse equũ,dicit te esse aĩal & plura alia.igitur qui te esse equum,dicit verũ.
Adinolphus concedit eũ qui dicit te esse equũ, dicere verum,non simpliciter in antecedẽte,sed quo-
dam modo in consequente:quoniam dicendo in antecedente te esse equum: dicit quodam modo in
consequente te esse animal,quod est verũ dicere.quare dicere te esse equum , est quodammodo verũ
dicere in consequente.¶Sed contra,quoniam dicendo te esse equum,is qui hoc dicit,nullum verum
dicit,igitur nec in consequente,nec in antecedente verũ dicere videtur. ¶Propterea dico eũ qui di-
cit te esse equum,dicere quodam modo.s.in potentia te esse animal,& te esse animatum,& plura alia,
non tamen quia dicit te esse equum,dicit verum,nec falsum, nec quia dicit tę esse animal, dicit verũ
vel falsum. Sed dices,quid ad cauillum?dicendum cauillum peccare in forma,quoniá in nulla syllo-
gismi specie est,vt alibi diximus.¶Insuper dubitatur,quoniam Aristot. dicit eum qui dicit hominẽ
C esse,quodá modo etiam animal esse,& animatum esse,& bipedem esse,& mentis & disciplinę susce-
ptiuum esse,dixit.Aut dicit animal esse,& cætera secundum vocem,aut secundũ rem:nõ quidem se-
cundum vocem,quoniam qui dicit hanc vocem,homo,non dicit animal, nec hanc vocem animal,
& reliqua.Si secundũ rem,falsum est hoc,quod asserit Aristo.nam qui dicit hominem secundũ rem,
dicit animal simpliciter secundum rem,& nõ quodammodo:similiter dicit animatum simpliciter,
& non quodam modo.vno modo dici potest ipsum quodam modo accipi pro eo quod est idem ipsi
secundum quid,& hoc pacto non intelligit Aristot.Alio modo pro eo quod est idem quod cõsequẽ-
ti,& hoc modo verum est,nam qui dicit hominem secundum rem , via consequentiæ dicit animal
animatum,& reliqua.Alexander autẽ per [quodam modo] potentiam intellexit nam qui dicit rem
aliquam actu,vt hominem,dicit potentia definitionem hominis,& genus & differentiam hominis,
& reliqua.verum Alexander per potentiam intellexit idem quod ex consequenti. ¶Vltimo occur-
res,quia non verum est semper,quod consequente destructo,destruatur antecedens , quoniam con-
tingit aliquando consequens esse non substantiam:nam potest esse consequens proprium,vt si ante-
cedens sit homo,cõsequens risibile At constat proprium rei esse non substantiam.non substãtia au-
tem destructa,non destruitur substantia,igitur non semper consequente destruitur antecedens.Dicẽ-
dum,ꝙ quando inter substantiam,& non substantiam,est essentialis & necessaria cõnexio,qualis est
D inter rem & propria rei,tunc non substantia destructa,destruitur substantia,sed quando nulla est ne-
cessaria connexio:verum est quod argumentum assumit,quoniam non oportet, vt substantia corrũ-
patur,non substantia corrupta:si non substantia nullam habet cum substantia connexionem.

40 Cauere autem oportet in huiusmodi difficilioris assumptionẽ facere. Nam quãdoq; quidẽ facile est ipsum consequens interimere: quãdoque autem id ipsum propositum.

Assignat cautelam opponenti,qui interrogat,& dicit, [In huiusmodi autem] consideratione,in qua destructo consequente,destruitur antecedens,[oportet cauere assumptionem difficilioris.] huius causam assignat,& dicit,[Nam quandoque quidem facile est ipsum consequens interimere.] vtputa cũ pauci ora requiruntur ad destruendũ ipsum cõsequens q̃ antecedens,& hoc est fortasse cum consequens fuerit aliquid accidentale. [quandoque autem] facile est interimere [id ipsum propositum.] verbi causa,sit propositum,vtrum iniustitia sit vtilis an non,erit id quod consequitur ad antecdens,

A auſcultationis,nec in ſucceſſiuis,nec in permanentibus,ſed quorum non datur vltimum,eorum datur
primum non eſſe, & ſic,b, eſt primum inſtans , in quo Socrates eſt ſanus , & primum in quo non eſt
ęger. Vltimò occurres,cum omne enthymema reducatur ad ſyllogiſmũ,vt patet ſecundo Priorũ,quę
ritur quomodo hoc enthymema reducitur ad ſyllogiſmum,Socrates eſt non ſanus,igitur eſt ęger.De
re hac ſatis diximus libro Priorum ſecundo: ibi enim diſputauimus vtrum omnis conſequentia redu-
cenda ſit ad ſyllogiſmũ,an non : verum nunc dico ſyllogiſmũ eſſe hunc,omne exiſtens nõ ſanum eſt
ęgrum,Socrates eſt exiſtẽs nõ ſanus, igitur Socrates eſt ęger.nec ſyllogiſmus iſte eſt ex puris negatiuis
vt patet inſpicienti,ſed ex affirmatiuis de extremis infinitis.Hæc de loco.

LOCVS VIGESIMVS.

42 Amplius argumentari transferendo nomen in orationem : cum
longe magis conſentaneumviſum fuerit tranſumere quàm vt ponatur εὔψυχον
nomen,vt bonianimum,non fortem (vt ponitur) ſed bene animam ha æquani-
bentem:quemadmodum etiam fidentem,bona ſperantem.Similiter au mum
B tem & eudæmona:cuius vtique dæmon fuerit ſtudioſus.quemadmodũ εὔελπιν
Xenocrates inquit eudęmona eum eſſe qui animam habet ſtudioſam, fidentem.
hanc enim vnicuique eſſe dæmonem.

Sunt qui Ariſto . dicunt nunc docere transferre ad conuertibilia : ſunt autem conuertibilia,nomen,
& eius interprætatio . Quare locus præceptiuus eſt inſpicere ad interpretationem nominis.non qui-
dem ſemper,ſed cum oratio fuerit notior , & cum nomine conuertibilis:cuius locus præceptus erit,
cui ineſt interpretatio , ei ineſt nomen : & cui non ineſt interpretatio, ei non ineſt nomen : eſt enim
locus iſte vtilis ad conſtruendum,& ad interimendum . Alexander autem dicit Ariſtotelem nunc no
bis tradere locum ab etymologia, nam per transferre nomen in orationem,etymologiam intelligit.lo
cus igitur præceptiuus eſt ſecundum Alexandrum inſpicere ad etymologiam,hoc eſt ad nominis in-
terpretationem.Locus vero præceptus eſt , cuicunque etymologia ineſt , ei nomen neceſſe eſt ineſſe,
cui verò non ineſt,nec nomen ineſſe neceſſe erit.vtilis enim eſt ad vtrũque:vnde dicit,[Amplius] ſub
audi oportet[argumentari trànsferendo nomen in orationem,]hoc eſt reſpiciendo ad etymologiam:
C ſed hoc non ſemper,ſed exponit quando,& dicit,[cum longe magis conſentaneum viſum fuerit tranſ
ſumere]hoc eſt interpretationem accipere , quàm vt ponatur nomẽ. vel forte per hæc verba aſſignat
cauſam loci. nam accepit ὡς , pro quoniam,vt legatur,[Amplius]oportet[argumentari transferen-
do nomen in orationem]hoc eſt ad interpretationem,cuius cauſam dicit,[quoniam longe magis cõ
ſentaneum viſum eſt tranſſumere]hoc eſt ponere etymologiam,[quàm vt ponatur nomen, cum ety
mologia ſit notior:vt ſi problema fuerit,vtrum bonianimus ſit omnem virtutem habẽs,aut ſolum for
tis,demonſtrabimus bonianimum eſſe omnem virtutem habẽtem ab etymologia : nam boni animus
eſt,qui bene animam habet.Quicunque vero bene animam habet, eſt iuſtus, modeſtus, prudens, &
cæteras virtutes habens.Quid enim eſt aliud bene animam habere,quàm bonam,honeſtam,iuſtam,
modeſtam,prudentem,& id genus animam habere.Quare bonianimus omnem virtutem habet , &
non ſolam fortitudinem.Quòd autem bonianimus ſit,qui bonam, ſiue qui bene animam habet, de-
monſtrabimus,quoniam bonianimus eſt fidens: fidens autem bona ſperans,bona autem ſperans,be-
ne animam habet.igitur bonianimus eſt,qui bene animam habet.dicit,[Vt bonianimum non fortẽ]
ſolum dicimus,[vt ponitur,]ab aliquibus.[ſed bene animam habentem.]At qui bene animam habet,
omnem virtutem habet.igitur bonianimus eſt, qui omnem virtutem habet, Deinde(vt Alexander ex
ponit) ab etymologia etiam probat bonitatem eſſe ei,qui bene animam habet.& dicit,[quemadmo-
D dum etiam fidentem,bona ſperantem]bonianimus eſt fidens , igitur bona ſperat . Qui bona ſperat,
vt Alexãder ſupplet,bene animam habet,bonianimus bona ſperat, igitur bonianimus bene animam
habet . Aliter poteſt exponi , vt ſit aliud problema , videlicet, vtrum bonianimus ſit fidens an non]
& demõſtratur quòd ſit fidens,ab etymologia. hoc pacto,qui bona ſperat,eſt fidens,bonianimus eſt
bona ſperans.igitur bonianimus eſt fidens.dicit.[Quemadmodum etiam fidentem]ſubaudi demon
ſtrabimus ab etymologia eſſe eum[qui bona ſperat,]& tu ſubaudi,ſed bonianimus eſt bona ſperans,
igitur bonianimus eſt fidens.Eſt enim hæc oſtenſio ab etymologia . Deinde aſſignat tertium exem-
plum in tertio problemate , quod eſt vtrum ſtudioſus fuerit felix, an non. & demonſtrabimus quòd
ſic,ab etymologia,& ſupponamus nomen græcum pro latino,videlicet,Eudæmona, hoc eſt felicem
eſſe , cuius vtique fuerit dæmon ſtudioſus , & argumentabimur hoc pacto , cuius dæmon eſt ſtudio-
ſus,eſt felix , ſtudioſus eſt , cuius dæmon eſt ſtudioſus , igitur ſtudioſus eſt felix . Quòd autem felix
ſit , cuius dæmon ſit ſtudioſus , demonſtratur autoritate Xenocratis , qui dæmonem & animam
idem eſſe dicebat : & felicem eum , qui animam habet ſtudioſam . vnde dicit . [Similiter autem
& felicem ,]qui Eudæmon græce dicitur , [cuius vtique dæmon hoc eſt , anima , [fuerit ſtudioſus,]

& dicit, [Quemadmodum Xenocrates inquit, Eudæmona] hoc est felicem [eum esse, qui animam]hoc est dæmonem, [habet studiosam.hác enim]scilicet animá [vnicuique]subaudi felici[esse] asseris[dæmonē.]Hæc est expositio problematis. ❡Quod vero ad verba attinet, verbū εὐδαίμονα, nonnulli ingeniosum in latinum verterunt, quoniam dęmon genius dicitur, qui apud veteres deus naturæ est, & iuxta hanc interpretationem problema erit, vtrum studiosus sit ingeniosus, an non, & tunc legentur verba sic, [Similiter autem & ingeniosum: cuius fuerit genius studiosus,] subaudi, sed studiosus est, cuius genius est studiosus, igitur studiosus est ingeniosus. Maiorem probat auctoritate Xenocratis, & dicit, [Quemadmodum Xenocrates inquit eudæmona] hoc est ingeniosum [esse eum, qui animam habet studiosam,]cuius causam dicit, [Ipsam enim] scilicet animá: dicit [esse vnicuiqu genium.] & expositio potest stare. Alexander autem exponit vt diximus, nam per eudemona, felicem interpretatus est, & problema esse, vtrum studiosus sit felix, qui Græce dicitur eudæmon. & probatur ab etymologia: eudęmon est, qui studiosum habet dæmonē, studiosus est qui studiosum habet dæmonem, igitur studiosus est eudęmon: qui syllogismus licet sit in secunda figura ex vtrisque affirmatiuis, quia tamen maior conuertitur, est vtilis. Quód autem eudęmon, id est felix sit, qui dæmonem habet studiosum, ostendit auctoritate Xenocratis, & dicit, [Quemadmodum Xenocrates inquit eudæmona]hoc est felicem[eum esse qui animam habet studiosam. [Et quia posset dici, dæmonē nō esse animam: tacitæ huic obiectioni respondendo dicit, [Hanc enim]scilicet animam[vnicuique dæmonem esse]subaudi dicit: quoniá pro eodem animá accipit & dæmonē. hoc pacto Alexander legit, & meo iudicio longe verius. ❡Quod veró ad verba attinet, verbum eudæmon, si legitur latine felix, non habet illam interpretationem sicuti habet eudæmon, ab eu, quod est bonus, & dæmon, hoc est animus, hoc est studiosum habens animum, & propterea nos legimus verba græce. Addit etiam Alexander hunc locum esse probabilem atque dialecticum, non tamen verum in omnibus, quoniam magnanimus, non dicitur qui magnam habet animam, sed qui excellit in virtutibus, quoniam non semper nomen sequitur etymologiam. Nec obstat quod superius capite 9 hunc locum visus sit ponere: quoniá translatio superius facta fuit nominis ad nomen, hæc veró nominis ad orationem. præterea hæc translatio est in digressione, illa fuit simpliciter. E F

❡VIGESIMVS PRIMVS LOCVS.

43 Quoniam autem rerum aliæ quidem sunt ex necessitate, aliæ autem vt in pluribus, aliæ vero ad vtrumlibet: si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur, aut quod vt in pluribus, ex necessitate, aut ipsum, G aut contrarium ei, quod est vt in pluribus: semper dat locum argumentationis.

❡Iuniores, qui Albertum sequuntur, Aristo. hucusque tradidisse asserunt loca intrinseca, quibus terminatur problema accidentis: at nunc extrinseca loca tradere affirmát. Est aut locus extrinsecus, quo docet accidēs nō inesse subiecto, ex eo quia illi disparatū inest. quoniá si albū inest corpori, bene sequitur, ergo nigrū non inest. Qua ratiōe fit vt locus pręceptiuus sit respicere ad disparatá, quod vim oppositi habet. & quoniá accidens ab accidente multifariam disparatū esse potest, ideo dicunt Aristo. primo distingere disparata, deinde loca ipsa præcepta assignare. Alexander autem ait locum hunc occasionē accipere ab ipsarum rerum differentia, & ita innuit locum præceptiuum esse, inspicere ad rerum differentiam. Comparando autem hunc locum ad eum, quem primo assignauit, asserit hunc locum esse in plus, quàm qui datus est primo, quo aspicitur ad id, quod secundum alium modum inest: nam sub eo, quod ex necessitate inest, quod hic accipit, vult contineri genus, proprium, & definitionem. Accidens autem vult contineri sub eo, quod est, vt in pluribus, & sub eo quod est ad vtrumlibet. vt sit diuisio hęc, quód rerum aliæ quidem sint ex necessitate, scilicet quæ non accidunt, vt genus, proprium, & definitio. Aliæ veró vt in pluribus, aliæ autem ad vtrumlibet, hoc est aliæ vero accidentia, quorum aliquæ ac- H cidunt plerunque, aliquę accidunt ad vtrumlibet, & æqualiter vt sit sensus, aliæ res sunt, quæ possunt inesse, & non inesse, quo definiebatur accidens. ❡Sed occurres, sub quo membro continentur accidētia inseparabilia? Dicendum ea contineri sub eis, quæ ex necessitate insunt, quoniam vt Alexander innuit, non ponit ea, quę ex necessitate insunt, vt distincta contra accidentia, sed vult omnia quę sunt, aut esse ex necessitate, aut non esse ex necessitate, modo accidētia inseparabilia, cum necessario insint, sub eis continentur, quæ ex necessitate insunt. Aristo. ergo primo pręmittit diuisionem rerum, quæ insunt subiectis, & docet locum præceptiuum, & dicit. [Quoniam autem rerum] subaudi quæ insunt subiectis, aliæ quidem sunt,]& insunt subiectis[ex necessitate,]vt hominem animal esse. nam animal omni homini, & semper, & quidem ex necessitate inest. [Aliæ autem] insunt subiectis, [vt in pluribus,] hoc est. insunt subiectis contingenter: & harum quæ contingenter insunt, aliæ insunt subiectis vt in pluribus, vt hominem habere quinque digitos, & senescentem canescere. Hoc enim quod

A est habere quinque digitos homini inest, vt in pluribus, & senescenti canescere. Aliæ veró insunt subiectis, vt in paucioribus, vt senescenti homini non canescere, & sex habere digitos. & dedit hoc membrum intelligere per suum oppositũ, quid est inesse, vt in pluribus. [Aliæ vero] res insunt subiectis cõtingenter [ad vtrumlibet,] & in æqualitate, vt hominem circa rempublicam versari, cõtingit enim ad vtrumque hominem in republica versari, quoniam æqualiter versari potest, & non versari. Ex hac diuisiõe vult habere locũ præceptiuũ qui est, vt respiciamus ad rerũ differentias, sed vtrum locus pręceptiuus sit respicere ad rerum differentias absolute, an cum differẽtia modorum inhærendi: sunt enim tot modi inherendi, quot sunt res quæ inhęrent subiectis. nam quæ subiectis inhærent necessario, vt animal homini, etiam inhærent cum modo necessitatis. animal enim de necessitate inest homini. Est enim hæc vera de necessitate, homo est animal. quæ vero inhærent contingenter vt in pluribus, vt senescenti homini canescere, etiam inhęrent cum modo contingentiæ vt in pluribus, est enim hæc vera, contingit plerunque senescentem hominem canescere, & in cæteris eodem modo. Quare difficultas est, vtrum locus præceptiuus sit inspicere ad rerum differentias absolute, an cum differentia modorum inhærendi. Alexander vult locum præceptiuum esse, vt inspiciamus ad rerum differentias absolute, & cum modo inhęrendi: dicit enim, cum enim talis sit in entibus differentia, si quod inest alicui B secundum vnum modum, secundum alium aliquis diceret inesse, mutando modos inhęrendi, occasionem tradit logicæ argumentationis. Si enim aliquis diceret hoc pacto, contingit deum esse incorruptibilem, aut contingit hominum esse animal, iste vtique diceret quod impossibile est esse, contingere esse. nam impossibile est deum non esse incorruptibilem, aut hominem non esse animal, at qui dicit cõtingere hominem esse animal, iste diceret vtique contingere hominem ipsum non esse animal, nam tale est contingens. Amplius quod semper inest, non semper vtique inesse diceret, quod enim ex necessitate inest, semper & omni inest. Sed si definiens diceret, vt plurimum esse, qđ est ex necessitate, eadem fallacia est. nam quod est, vt plurimum contingit non esse. & ideo quod est vtplurimum, non est necessarium, vt si aliquis diceret demonstrationem, vt plurimum veram esse. Simili ratione si aliquis mutauerit hoc quod est vt in pluribus, vt diceret ex necessitate esse, nam si aliquis diceret hominem ex necessitate habere quinque digitos, iste diceret vtique quod contingit esse, necessarium esse, contingit enim aliquem hominem non habere quinque digitos, qui autem dicit ex necessitate omnem hominem habere quinque digitos, iste non dicit contingere non habere aliquem quinque digitos. Et sicut hoc quod est vt in pluribus contrarium est ei, quod est in paucioribus: sic quod est in plus, con-C trarium est illi, quod est in minus. Quare si quod est in minus, ex necessitate esse diceret, aut diceret esse in plus, etiam argui potest, veluti si diceret aliquis ex necessitate sub cane pluere, aut vt in pluribus homines habere sex digitos. Similiter & si aliquis diceret illa, quæ à fortuna sunt, esse ex necessitate, aut vt in pluribus, iste arguẽdus est, qm̃ quæ raro sunt, dicit ex necessitate esse, aut vt in pluribus fieri. patet igitur secundum Alexãdrũ, locum præceptiuum esse vt dispiciamus ad rerũ differentias cũ modis inhęrendi: & hoc Arist. innuit, & dicit. [si quod ex necessitate est, vt in plurib' ponatur aut qđ] est [vt in pluribus] ponatur necessitate esse [ex, aut ipsum] .s. qđ est, vt in pluribus, ponatur ex necessitate esse, [aut contrarium ei, quod est vt in pluribus] ponatur ex necessitate esse: puta quod est in paucioribus [semper] iste, qui hoc modo poneret, [dat locum argumentationis] hoc est reprehensionis, & redargutionis, quoniam semper redarguendus, atque reprehendendus esset, vt longa oratione ex his: quæ Alexander dicit, ostendimus. Diuisio igitur Arist. hæc est, vt earum rerum quæ subiectis insunt: aliæ insint contingenter, aliæ necessario.

44 Nam si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur, manifestũ quoniam non omni dicit inesse, cum insit omni. Quare peccauit, siue quod vt in pluribus dicitur, ex necessitate dixit, omni dixit inesse, cum D non insit omni. Similiter autem & si contrarium ei, quod in pluribus est, ex necessitate dixit. Semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod est vt in pluribus, vt si, vt in pluribus praui homines, boni in paucioribus. quare multo magis peccauit, si bonos ex necessitate dixit. Similiter autem & si quod ad vtrumlibet esse, ex necessitate dixit, vel vt in pluribus. Neque enim ex necessitate est quod ad vtrumlibet est, neque vt in pluribus.

¶ Aristoteles locum præceptum non exposuit, sed facta diuisione rerum: quæ subiectis insunt, declarat redargutiones, quæ contingunt circa membra supradictæ diuisionis, & primo declarat primam, & dicit. [Nam si quod ex necessitate est, vt in pluribus ponatur.] vt si animal quod ex necessitate inest

homini, ponatur homini inesse vt in pluribus, [manifestum, quoniam non omni dicit inesse, cum insit omni] vt animal non omni homini, cũ insit omni homini, [Quare peccauit,] & hæc fuit prima redarguendi ratio. ¶ Sed occurres, quoniam Arist. supponit ex hac sui ratione, quod ex necessitate inest, omni inesse: quod falsum est, nam equus animal ex necessitate inest, quoniã ex necessitate si equus est animal, sequitur, vt animal sit ex necessitate equus, & tamen non omni animali inest. ¶ Vno modo dici potest Aristo. loqui de propositionibus, & proplematibus dialecticis, modo propositio in qua species de genere prædicatur, non est propositio, nec problema dialecticum. In propositionibus enim & problematibus dialecticis, quod ex necessitate inest alicui subiecto, omni & semper inest, vt Alexander declarauit. Per idem dicitur, quod si ex necessitate aquilinum insit naso, non oporteat omni inesse, quoniam hæc non est propositio dialectica, nasus est aquilinus, sed propositio posterioristica & per se. Alio modo dici potest propositiones in quibus prędicatum non inest omni subiecto, & semper non esse necessarias. vt Aristo. hic loquitur de necessario. ideo hæc nõ erit necessaria, animal est equus, quoniã equus non inest omni animali, & semper. Deinde exponit secundã redarguendi rationẽ: & dicit, [siue quod, vt in pluribus dicitur inesse alicui subiecto, ex necessitate dixit,] errauit, & redarguendus est, quoniam [omni dixit inesse, cum non insit omni.] Deinde ostendit tertium. quod videlicet erret qui contingens in paucioribus assignat necessario inesse, & dicit. [Similiter autem] errat, [& si contrarium ei: quod vt in pluribus est] hoc est si contingens in paucioribus, [dixit inesse ex necessitate,] vt pluuię sub cane, ex necessitate esse. Cuius erraris causam dicit. [Semper enim in paucioribus dicitur contrarium ei, quod est, vt in pluribus] verbi causa, [vt si vt in pluribus, homines] sint praui, [in paucioribus] homines sint [boni. quare multo magis peccauit,] & redarguendus est, [si] homines [bonos ex necessitate] dixit esse: quia quod in paucioribus est, ex necessitate in omnibus & semper dixit esse. [Similiter autem] peccauit [& si quod ad vtrũlibet, esse ex necessitate dixit.] vt homines versari in Repu. quod ad vtrumlibet, ex necessitate dixit, [vel] dixit [vt in pluribus,] vtroque enim modo redargui potest, [neque enim ex necessitate est quod ad vtrumlibet est, neque vt in pluribus.] Ex iis sequitur locus præceptus, qui & maxima dicitur, quod si aliquod ex necessitate insit, hoc non sit cõtingens, hoc est accidens. patet discurrendo per omnes modos contingentis: nam quod ex necessitate inest alicui subiecto, ei non inest contingenter, vt in pluribus, nec contingenter vt in paucioribus, nec contingetur ad vtrumlibet: ergo quod ex necessitate inest alicui subiecto, non est ei accidens. Vtrum vero conuertatur locus. Arist. & Alexander non exposuerunt. Fortasse enim conuertitur, quoniam si aliquod non ex necessitate alicui subiecto inest, hoc est accidens. Sequitur etiam alius locus præceptus adhuc specialior, nã cũ omne prędicatũ, quod subiecto inest, insit aut semp, & sic ex necessitate inest, aut aliquãdo sic, aliquãdo aũt non, & sic contingenter inest. quòd si infinite inest, ad vtrũlibet dicetur inesse: G
si finito inerit, aut vt in pluribus, aut vt in paucioribus. Igitur quatuor erũt modi inhęrendi, quibus prędicatum subiecto inest, aut ex necessitate, aut plerunque, aut raro, aut ad vtrumlibet æqualiter. cum itaque quatuor sint inhærendi modi, sequitur locus pręceptus adhuc specialior, quòd aliquod prædicatũ inest subiecto secundum aliquem illorum modorũ, secundum nullum aliorum inerit: vt quoniã animal ex necessitate inest homini, sequitur vt nec contingenter plerunque, nec contingenter raro, nec contingenter ad vtrumlibet insit. Amplius, si vt in paucioribus homines sunt boni, sequitur vt nec necessario, nec vt in pluribus, nec vt ad vtrumlibet sint boni. quare cum prædicatum inest subiecto secundum aliquem illorum quatuor modorum, sequitur problema esse interimendum secundum alios omnes modos inhærendi.

45 Contingit autem, & si non determinans dixerit, vtrum vt in pluribus, an ex necessitate dixit, sit autem res, vt in pluribus, disputare vt ex necessitate is dixerit: vt si prauos exhæredandos dixit esse, non determinans, tanquam ex necessitate is dixerit, disputare.

¶ Iuniores asserunt Arist. hic assignare quandam idoneitatem, qua opponẽs idoneus redditur in disputando: quæ quidem idoneitas est talis, si aliquod prædicatum assignetur inesse alicui subiecto, & non determinetur modus vtrum vniuersaliter, an particulariter insit, opponens reddetur idoneus ad disputandum an prædicatum insit vniuersaliter, dato quòd subiecto non insit, nisi vt in pluribus. Adinolphus vero asserit Arist. ponere quoddam incidens, in quo dicit, quod si aliquod prædicatum assignetur inesse alicui subiecto, subaudi ab ipso respondente, qui non determinet secundum quem istorum quatuor modorum insit, inhæreat tamen hoc prædicatum illi subiecto vt in pluribus, vt esse canum senescentibus, opponens possit disputare de illo problemate contra respondentem ac si assignatũ sit prædicatum inesse subiecto ex necessitate. Nos vero in Iuuenta diximus Arist. hic remouere dubium: nam dictum est, pro loco præcepto speciali, cum aliquod prædicatum inest subiecto secundum vnum modum inhærendi, interimendum esse secundum cæteros omnes. contra dubitatur nunc, & insit de facto prædicatum subiecto vt in pluribus, vt senescenti canum esse, & non determi-

A minetur modus, quo prædicatum insit subiecto, vtrum sit interimendum secundum omnes alios modos? Respondet Aristoteles quod non, quoniam contingit opponentem disputare de illo problemate, ac si prædicatum insit subiecto ex necessitate: quoniam cum prædicatum inest subiecto vt in pluribus, si non additur modus inhærendi, problema intelligitur, ac si esset prolatum ex necessitate inesse. causa autem est, quoniam omne multiplex quod sub se habet principale & minus principale, intelligendũ est semper in principali significato. Cum enim inesse sit indifferens ad necessario inesse, & ad inesse vt in pluribus, semper vt necessario inesse intelligendum est. vnde dicitur, [Contingit autem, & si non determinans] ipse respondens [dixerit, vtrum] prædicatum [vt in pluribus, an ex necessitate dixit] subiecto inesse, [sit autem res, vt in pluribus,] ita vt prædicatum de facto insit subiecto vt in pluribus, vt senescenti homini canum esse [disputare] contra respondentem de tali problemate [vt ex necessitate] hoc est ac si ex necessitate [dixerit] & ita non semper si problema est secundum vnum modum inhærendi, est interimendum secundum cæteros omnes, nisi modus inhærendi, quo prædicatum subiecto inest in tali problemate, explicetur. & ponit exemplum, & dicit, [vt si] respondens [prauos exhæredados dixit esse, non determinans] nec dicẽs [vt in pluribus disputare] subaudi contingit opponentẽ de tali problemate, [tanquam ex necessitate is dixerit,] quoniam in potiori significatione semper intel

B ligendum est. Alexander autem aliter exponit, vult enim Aristo. declarare quando possibile erit argui dialecticum digrediendo in huius locis assignatis. Vbi annotatione dignum est, cum in problemate assignatur prædicatum inesse subiecto sine aliquo dictorum modorum inhærendi, multifariam esse. aliquando enim patet manifeste ex dispositione subiecti & prædicati, quòd prædicatum insit subiecto necessario, vt animal inesse homini, & deo inesse ipsum immortale. Est enim vt per se motum animal ex necessitate inesse homini, & immortalitatem deo, & ita si tale problema absolute proferatur sine inhærendi modo, non contingit disputare, vtrũ sit necessario, nisi digrediendo sophistice, vt dicitur Alexander manifeste. Aliquando patet manifeste prædicatum inesse subiecto, vt in paucioribus, ex intellectu terminorum, vt habere sex digitos hominem: hoc enim manifeste patet esse in paucioribus, ideo si tale problema absolute proferatur sine inhærendi modo, non contingit disputare vtrum ex necessitate insit, nisi digrediendo ad sophisticum modum manifeste. Aliquando etiam patet manifeste prædicatum inesse subiecto ad vtrumlibet, vt hominem versari in Repub. hoc enim etiam sine modo inhærendi patet esse ad vtrumlibet, & ideo de tali absolute prolato non contingit disputare vtrum insit ex necessitate, nisi digressio sophistica fuerit. Arist. declarat quando licet digredi dialectice in talibus: &

C dicit hoc fieri posse, cum prædicatum insit subiecto vt in pluribus, nam cum hoc dicitur sine modo inhærendi, videtur esse dictum quasi ex necessitate insit: semper enim quod in pluribus est, cum non determinetur per modum aliquem inhærendi, videtur intelligi ac si sit dictum ex necessitate, ideo cõtra tale problema interrogans qui opponit, potest digrediendo dialectice disputare vtrum insit prædicatum subiecto ex necessitate. vnde dicitur, [Contingit autem & si] respondens [non determinãs dixerit, vtrum vt in pluribus, an ex necessitate dixit, sit autem res, vt in pluribus, cõtingit dico dialectice digrediendo [disputare] contra respondentẽ de tali problemate [vt] quasi [is dixerit ex necessitate] inesse, non autem, vbi prędicatum insit subiecto, aut manifeste necessario, aut manifeste vt in paucioribus, aut manifeste ad vtrumlibet, nisi sophistice digrediendo, vbi autem prædicatum insit subiecto vt in pluribus, tunc dialectice digrediendo contingit disputare, ac si insit prædicatum subiecto necessario: nã vicinitate significationum, quod inest vt in pluribus, cum non determinetur modo inhærendi, videtur ex necessitate inesse. & assignat exemplum, & dicit, [Vt si] respõdens [prauos] filios [exhæredandos dixit esse, non determinans] aliquo modorum inhærendi, nec addens, vt in pluribus, contingit [disputare] eum qui interrogat digrediendo dialectice [tanquam ex necessitate is dixerit,] hæc est expositio Alexandri satis pulchra. ¶ Quærit Alexander, quomodo hic locus docet interimere vel cõstruere accidens, & respondet declarando hæc, & vult si aliquid contingat inesse, & non inesse, construi-

D tur problema quod prædicatum sit accidens subiecto, quoniam sequitur non ex necessitate inesse. si enim non ex necessitate inest, nec erit genus, nec definitio, nec proprium, igitur accidens. Amplius, si illud quod ponitur inesse, non ex necessitate insit, construitur problema quod sit accidẽs: nã si non ex necessitate inest, nec erit genus, nec definitio, nec propriũ, ergo erit accidẽs. Destruitur vero problema, si quod assignatur cõtingere inesse, insit necessario: qm̃ si inest necessario, erit aut genus, aut definitio, aut propriũ, igitur non erit accidẽs. Amplius destruitur problema, si quod assignatur cõtingere inesse, nõ cõtingat inesse secundũ aliquem modũ cõtingentis, vt si nec vt in pluribus, nec vt in paucioribus; nec vt ad vtrumlibet insit. & per hæc patet differentia horum locorum à priori loco. ¶ Sed circa hęc; quæ dicta sunt, occurrit primo, quoniam omnes asserunt præsentem locum esse acceptum à disparatis: modo inter disparata non potest esse habitudo necessaria, quia non sequitur, hoc est album, igitur non est bicubitum: nec constructiue sequitur, hoc non est album, igitur est bicubitum. Potest dici, disperata bifariam esse, aut ea, quorum formæ ac abstracta non possunt sese compati in eodẽ subiecto, vt necessarium, & contingens: & hæc habent vim oppositorum, quædam quorum formæ & abstracta possunt secum compati in eodem subiecto, vt album & bicubitum. nam albedo, & bicu-

biteitas possunt sese cōpati in codē subiecto, & hæc disparata nō habēt vim oppositorū. Arist. igitur lo E quitur de prima: in illis. n. locus est vtilis ad construendū, & ad destruendum, cum reducātur ad opposita: non quidem semper, sed cum diuiderint quodlibet prædicatū, vt necessariū, & contingens, vt substantia, & accidens: Sequitur enim, hoc est substantia, igitur non est accidens, & sequitur etiā, hoc non est substantia, igitur est accidens. Cum vero non diuiserint quodlibet prædicatum, vtilis erit locus solum ad destruendum. sequitur enim, hoc est album: igitur non est nigrum. non tamen ad construendum: quia non sequitur, non est album, igitur est nigrum. Sed de iis in Ludicris. ¶ Secundo occurres, quoniam videtur quòd diuisio quam supponit, non sit sufficiens: nam sunt res, quæ insunt de inesse simpliciter, sunt etiam & quę possunt inesse, sunt etiam quas impossibile est inesse, quorum nullā fecit mentionem. ¶ Dicendum posibile & contingens idem esse, impossibile vero esse, idem esse quod necessario non esse. De ipso vero inesse simpliciter, nullam fecit mentionem, quoniam eorum meminit solum, quæ vtilia sunt ad locum, quo docet destruere vel construere accidens. Et quoniam per ipsum simpliciter inesse, locus nec destruit, nec construit accidens, ideo illius non meminit. ¶ Tertio occurres, quoniam ex necessitate inesse non dicit nisi vniuersalitatem temporis: at vniuersalitas tēporis non efficit vniuersalitatē subiecti: nō. n. si hō ex necessitate semp inest animali, hō vniuersaliter inest omni animali. Dicendū, ex necessitate inesse in propositiōibus & problematibus dialecticis, dicere vniuersa F litatem temporis, & subiecti: in propositionibus autem, & problematibus simpliciter, non dicit vtranque vniuersalitatem. Causa autem superius assignata est, quoniam omne prædicatum quod ex necessitate inest in propositiōibus & problematibus dialecticis, inest aut vt genus, & sic inest vniuersaliter: aut vt definitio, & sic iterum inest vniuesaliter: aut proprium, & iterum eodem modo. In propositionibus verò & problematibus absolutis, potest prædicatum inesse ex necessitate alicui subiecto, & non vniuersaliter, vt albedo corpori ex necessitate inest, cui non vniuersaliter inest, sed solum ei in quo causam habet. Similiter simitas ex necessitate inest naso, non tamen omni naso, sed solum ei, in quo causam habet. ¶ Quarto occurres, quoniam Aristoteles in textu dicit, quòd si quod ex necessitate inest, assignetur inesse vt in pluribus, fit peccatum. contra quoniam sequitur album inest cygno semper, ergo inest vt in pluribus. nam semper, continet plerunque. Dicendum hoc esse verum, sed Aristo. intelligit cum præcisione, nam quod ex necessitate inest. non inest, præcise vt in pluribus. sed semper: & sic patet solutio. ¶ Vltimo occurres, nam Arist. dicit in textu, quod inest vt in paucioribus alicui, non inesse ex necessitate. modo hoc falsum videtur: quoniam albedo paucioribus animalibus inest, & tamen eis ex necessitate inest, vt in cygno, & alijs auibus albis. Dicendum, quod si animal consideretur in sua viuersalitate, vt sic inest paucioribus, & non ex necessitate. Sin autem consideretur, vt contrahitur ad certas species, vt sic inest omnibus, ex necessitate. Arist. loquitur primo modo. G

¶ LOCVS. VIGESIMVSPRIMVS.

46. Amplius, & si idem sibi accidens posuerit, vt alterum eo quòd alterum sit nomen. Quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates, in gaudium, & iucunditatem, & læti tiam. Hæc enim omnia eiusdem (id est voluptatis) nomina sunt. Si ergo aliquis gaudere ei quod est lætari, ponat accidere, idem vtique sibiipsi dicet accidere.

Prodicus diuisit voluptatem.

Hic ponitur locus. 21. sed quis sit locus præceptiuus, quisque locus pręceptus, nō est clarū. Alexander asserit hūc. 21. locū ex multiuocis esse, quare locus pręceptiuus erit, respicere ad multiuoca: locus vero præceptus est, si aliquod pręedicatū assignetur inesse alicui subiecto, à quo differt solo noīe. hoc nō erit illi accidēs: vt si ensi gladius assignetur vt accidēs, cū gladius ab ense solo noīe differat, interimendum est problema: & dicendū quod nō sit illi accidēs. similiter si vesti tunica assignetur vt accidēs, interimēdum est problema propter eandem causam. Aristo. ergo tangit solum locum præceptum, & dicit. H [Amplius & si idem sibi accidēs posuerit, vt alterum, eo quod alterum sit nomen,] subaudi interimēdum est problema. Ergo locus præceptus est, si aliquod prædicatum assignetur inesse alicui subiecto vt accidens, à quo differt solo nomine: hoc non erit illi accidens. declarat hoc per exemplum, & dicit, [quemadmodum Prodicus diuidebat voluptates in gaudium, & iucunditatem, & lætitiam, hæc enim omnia eiusdem (id est voluptatis) nomina sunt. Si ergo aliquis gaudere ei, quod est letari, ponat accidere,] destruendum subaudi est problema, alioquin [idem vtique sibiipsi diceret accidere,] quod est absurdum. Hæc Aristo. ¶ Sed occurres, quoniam propria passio, vt risibilitas dicitur accidere homini, à quo non differt re. Amplius, album & corpus sunt idem modo, & tamen album dicitur accidere corpori. Dicendum Aristo. asseruisse non est accidens alicui, à quo differt solo nomine: at passio differt à subiecto non solo nomine, sed etiam ratione. Similiter album à corpore differt re, prædicamenti, & definitione, & non solo nomine.

A. ¶LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

47 Quoniam autẽ contraria connectuntur quidẽ sibi inuicem sex modis, contrarietatem autem faciunt quadrupliciter complexa, oportet accipere contraria quocunque modo vtile fuerit & destruenti, & construenti.

Locus iste vigesimussecundus (vt Alexander inquit) est ex contrariorum coniugationibus: & sic locus præceptiuus erit inspicere ad coniugationes contrarias. De loco vero præcepto posterius dicemus. Aristoteles vero antequam veniat ad locum præceptum, præmittit duo, quorum primũ est contraria prædicata cum contrarijs subiectis sex modis posse coniugari. secundum est, quod harum coniugationum quatuor sint solum contrariæ, & duæ non, quibus suppositis & declaratis, præcipit adhuc in speciali esse respiciendum ad eas contrarias coniugationes, quæ sunt vtiles opponenti ad destruendum vel cõstruendum problema, quod est a respondente propositum. non enim semper B omnes coniugationes sunt vtiles, sed aliquæ. & propterea præcepit esse respiciendum eas solas: quæ vtiles sũt, & dicit. [Quoniã aũt cõtraria] subaudi ꝑdicata cũ cõtrariis subiectis [cõuertũtur sex modis] hæc est prima suppositio declaranda [contrarietatẽ autẽ faciunt quadrupliciter cõplexa.] hæc est secunda suppositio declaranda. declarabitur enim quòd de sex cõiugationibus, quæ fieri possunt in quatuor contrariis, quatuor complexiones, sint contrariæ dantaxat. Deinde terminando suppositionem: assignat locum præceptiuum in speciali, & dicit. [oportet accipere contraria] hoc est eas coniugationes contrarias ex illis quatuor, [quocunque modo] eas accipere [vtile fuerit] opponenti [& destruẽti, & construenti] problema propositum a respondente. Quare locus pręceptiuus in speciali est respicere solum ad eas contrarias coniugationes, quæ sunt vtiles opponẽti pro construendo vel destruendo problemate respondentis. causa est, quoniam nõ semper omnes sunt necessarię. ¶Quod vero ad verba attinet, cum Aristoteles dicit, contraria connecti sex modis, per contraria intelligit quatuor cõtraria, quorũ duo sunt, vt subiecta: contraria & duo, vt pręedicata contraria, sunt autem subiecta contraria, vt Alexandri exemplis vtar, iustum, & iniustum: pręedicata vero bonum & malum. Nam de iusto bonum, de iniusto malum pręedicatur. Aristoteles igitur per contraria intelligit quatuor contraria, quoniam duo non possunt sex modis coniugari. Quatuor vero possunt, cum duo eorum, vt C subiecta, duo autem vt pręedicata se habuerint. Nam prima coniugatio, quę habet vtrunque pręedicatum de vtroque subiecto est, vt iustum est bonum, iniustum est malum. Secunda vero huic econuerso se habens, & vtrunque de vtroque est, iustum est malum, iniustum est bonum. Tertia quę de altero subiectorum habet ambo pręedicata est, iustum bonum est, iustum malum est. Quarta quę est ipsa similiter de altero subiectorum ambo habet pręedicata est, iniustum bonum est, iniustum malum est. Quinta quę habet de vtroque subiectorum alterum pręedicatum, est, iustum bonum est, iniustum bonum est. Sexta denique quę & ipsa similiter habet alterum pręedicatum de vtroque subiectorum, est iustum malum est, iniustum malum est. Pręter has autem coniugationes, impossibile est alias inuenire, quoniam pręedicata non possunt inuicem coniugari, subiecta etiam minime. Quare sex erunt coniugationes, quarum quatuor sunt contrariæ, vt declarabatur, duæ vero non. Coniugata autem erunt duodecim: vt patet. ¶Ex iis patet coniugationes esse sex, coniugata vero duodecim. quarum coniugationum quatuor tantum sunt contrariæ, duæ vero minime. patet insuper coniugata propositiones esse duodecim indefinitas, non autem vniuersales, nec particulares, nisi forsitan de materia. Dicuntur autem coniugata contraria, non quidem secundum contrarium modum enuntiandi, vt omne iustum est bonum, nullum iustum est bonum, sed secundum terminos, D vel quia sunt de subiectis terminos contrariis, vt iustum est bonum, iniustum est bonum, vel de prædicatis contrariis, vt iustum est bonũ, iustum est malum. De subiectis vero, & prædicatis terminis contrariis coniugata non dicuntur cõtraria, quoniam vel sunt simul vera, & eligibilia, vel simul falsa, & fugibilia, vt postea dicemus.

48 Quòd autem sex modis complectantur, manifestum. Nam aut vtrunque contrariorum vtrique contrariorum connectitur. (Hoc autem dupliciter, vt amicis benefacere, & inimicis male, vel econuerso vt amicis male, & inimicis bene) aut quandoque vtraque de vno,

(Dupliciter autem & hoc , vt amicis benefacere, & amicis male: E
vel inimicis benefacere , & inimicis male .) aut vnum de vtrif-
que (& hoc quoque dupliciter , vt amicis bene , & inimicis bene : vel,
amicis male , & inimicis male) primæ autem duæ dictæ complexio-
nes non faciunt contrarietatem . id enim quod est amicis beneface-
re ei , quod est inimicis malefacere, non est contrarium . Vtraque enim
eligenda sunt , & eiusdem moris , neque id quod est amicis male , ei
quod est inimicis bene. Nam & hæc vtraque fugienda, & eiusdem mo
ris sunt . Non videtur autem fugiendum fugiendo contrarium esse,
nisi alterum quidem secundum superabundantiam , alterum autem se-
cundum defectum dictum sit . Nam superabundantia fugiendorum vi
detur esse , similiter autem & defectus.cæteræ vero quatuor omnes fa- F
ciunt contrarietaten . Nam id quod est amicis benefacere , ei quod est
amicis male, contrarium est. Similiter autem & in aliis. In vnaquaque
enim coniugatione vnum eligendum, alterum fugiendum: & alterum
quidem boni,alterum autem mali moris est.

Hic Aristoteles per connexiones intelligit ea , quæ superius coniugata vocauimus.est autem con
nexio siue coniugatum , propositio indefinita ex contrariis composita , quæ de materia aliquando
est vniuersalis , vt amicis est benefaciendum . hæc enim vniuersalis est de materia , licet de forma sit
indefinita , quæ æquiualet vni particulari . Sunt autem connexiones , siue propositiones , siue con-
iugata duodecim,vt in exemplo suprascripto annotauimus. Per coniugationes autem intelligit com-
plicationem duarum connexionum , vel duarum propositionum , siue duorum coniugatorum. Hæ
enim est vna coniugatio, amicis est benefaciendum , inimicis est malefaciendum . Hæc enim con-
iugatio est duæ propositiones , non inuicē copulatæ,licet ex eis fieri possit vna copulatiua ex propo-
sitionibus aut diuersis aut contrariis. Est enim coniugatio semper quæ vertitur inter duas propositio G
nes , sunt autem coniugationes sex : quoniam ex prædicatis , vel subiectis non fit propositio , siue
connexio , vt superius declarauimus. Dicit igitur Aristoteles , [Quód autem] subaudi quatuor con-
traria [sex modis complectantur ,] ita , vt coniugationes sint sex, & complexiones siue propositio-
nes duodecim, [manifestum est ,] & intelligit per contraria , quorum duo , vt prædicata se habent:
duo , vt subiecta . causa autem , quoniam nec prædicatum cum prædicato , nec subiectum cum
subiecto connexionem facit . Deinde declarat quod proposuit , & dicit . [Nam aut vtrunque con-
trariorum vtrique contrariorum connectitur.] subaudi, faciendo vnam propositionem . & exponit
se, & dicit , [Hoc autem dupliciter ,] accidit, vt per exemplum demonstrat. & dicit , [Vt amicis be-
nefacere] est , ita vt propositio sit , amicis est benefaciendum , [& inimicis] est [male] faciendū:
hæc est cōnexio, siue propositio, ex quibus resultat prima coniugatio, [vel ecōuerso vt amicis] male]
scilicet faciendū est, [inimicis autē bene] scilicet faciēdū est . hæc est secunda cōiugatio, quę vertitur
inter duas propositiones siue connexiones. [Aut quādo vtraque], scilicet contraria prædicata enun-
tiantur [de vno] subiecto, [Dupliciter autem & hoc,] quatenus duplex est subiectum , [vt amicis be-
nefacere , & amicis malefaere,] hæc est tertia coniugatio, quæ vertitur inter duas propositiones con
trarias, [vel inimicis benefacere & inimicis male,] hęc est quarta coniugato , quę vertitur inter duas H
propositiones contrarias, [aut vnum de vtrisque] subiectis, [& hoc quoque dupliciter, vt amicis be-
ne, & inimicis bene,] hęc est quinta, quę etiam inter contraria habetur . [vel amicis male, & inimi-
cis male ,] hęc sexta coniugatio est , quę inter contrarias propositiones vertitur : plures autem non
dantur . Denide exponit quo modo hæ sex coniugationes se habeant quo ad contrarietatem, & di
cit.] Primę autem duę dictę complexiones non faciunt contrarietatem, id enim quod est amicis be-
nefacere ei, quod est inimicis malefacere , non est contrarium ,] & hoc probat, & dicit. [Vtraque
enim eligenda sunt] & [sunt eiusdē moris,] hoc est eiusdē habitus virtutis. Itē secūdę dictę cōplexiões
etiā nō sunt cōtrariæ. cuius causam dicit, & inquit. [Neq; id, qđ est amicis male ei, qđ est inimicis be
ne, subaudi cōtrariū est, [nā & hæc vtraque fugiēda, & eiusdē moris sunt,] quia eiusdē vitii. & quia ali

A quis posset dicere fugiendum fugiendo esse contrarium, vt prodigalitatem & auaritiã. Vtraque enim fugienda est, & altera alteri contraria. Respondendo dicit, [Non videtur fugiendum fugiendo contrarium esse, nisi alterum,] scilicet extremorum fuerit [secundum superabundantiam] vt prodigalitas, alterum vero si secundum defectũ,]vt auaritia, [nam] in tali casu[superabundantia fugiendorum videtur esse, similiter autem & defectus.]opponuntur enim vt extrema, tali oppositione, nõ videtur opponi supradictę connexiones. Non enim sunt extrema alicuius medij. ❡ Sed dices, hæ duæ connexiones sunt simul falsæ, igitur sunt contrariæ. Possunt enim contrariæ esse simul falsæ, sed nunquã simul veræ. ❡ Dicendum duas primas connexiones propter tria non esse cõtrarias. primo, quia sunt simul veræ, quod est contra naturam contrariarum. secundo, quia vtraque eligenda. tertio, quia sunt eiusdẽ moris duæ vero secundæ connexiones non sunt contrariæ, propter duo. primo, quoniam vtraq; fugienda. secundo, quia sunt eiusdem moris, & licet sint simul falsæ, non tamen propter hoc (vt Alexander inquit) sunt cõtrariæ, qm̃ licet nullæ cõtrariæ sint simul veræ, & aliquę possint esse simul falsæ, tñ nõ quæcũq; sunt simul falsę sũt cõtrariæ. Deĩde exponit, quæ cõiugatiões faciãt cõtrarietatẽ, & dicit. [Cæteræ vero quatuor oẽs faciunt cõtrarietatẽ,] & exponit hoc, & inquit. [Nã id quod est amicis benefacere ei, quod est amicis male, contrarium est, similiter autem & in alijs.]hę enim contrariæ sunt, B inimicis bene, inimicis male : & hæ, ámicis bene, & inimicis bene : & hæ amicis male, & inimicis male [in vnaquaque enim] harum [coniugationum, vnum est eligendum, alterum fugiendum: & alterum quidem boni, alterum autem mali moris est.]igitur sunt contrariæ. est insuper alia ratio, quoniam semper altera propositio vera, altera falsa est.

49 Manifestum igitur ex iis, quæ dicta sunt, quoniam eidem plura cõtraria accidunt fieri. Nam ei, quod est amicis benefacere id, quod est inimicis benefacere, & id, quod est amicis male, contrarium est. Similiter autem & aliorum singulis quibuscunque eodem modoconsideratis, duo contraria apparebunt.

Cum demonstrasset atque dixisset in vnaquaque coniugatione alterum esse fugiendum, alterum autem eligendum: alterum boni, alterum mali moris esse, deducit (vt Alexander inquit) corollarium quoddam, vt sequens ad ea, quæ posita sunt, & dicit. [Manifestum igitur ex ijs, C quæ dicta sunt, quoniam eidem plura contraria accidunt fieri,]nam ei connexioni, quam laudabilẽ & veram acceperimus, omnes contrariæ erunt (vt Alex. inquit) quæ aut falsæ, aut vituperabiles erũt: sunt autem huiusmodi contrariæ, quæ vni opponuntur duæ. Sẽper enim vni laudabili aut veræ, duę vituperabiles aut falsæ opponuntur, vt Alexander deducit discurrendo per coniugationes. verbi causa, in prima coniugatione connexio laudabilis est, iustum bonum, huic contrariæ sunt, iustum malũ, & iniustum bonum, quæ sunt in secunda coniugatione, & quidem vituperabiles. Simili ratione ei cõnexioni quæ est in tertia coniugatione, quæ coincidit cum prima connexione primæ coniugationis, videlicet huic, iustum bonum: duæ vituperabiles contrariæ sunt, videlicet iustum malum, quæ est secũda connexio in tertia coniugatione: & iniustum bonum, quæ fuit secunda connexio in secunda coniugatione, & prima in quarta coniugatione: & secunda connexio in quinta. nam vt dictum est, vituperabiles sunt. vnde Aristoteles inquit, [Nam ei, quod dictum est, amicis benefacere,]quæ est prima connexio primæ coniugationis, & prima connexio in tertia coniugatione, & prima connexio in quinta coniugatione, [id quod est inimicis benefacere,]quę est secũda connexio in secunda cõiugatione, & prima in quarta, & secunda in quinta coniugatione contraria est, [& id, quod est amicis male, contrarium est,] quæ est prima connexio in secunda coniugatione, & secunda & tertia coniu- D gatione, & prima in sexta coniugatione: nam vtræque hæ vituperabiles sunt, aut falsæ. [Similiter autẽ & aliorum]hoc est aliarum coniugationum [singulis quibuscunque consideratis eodem modo,]hoc est ita vt sit laudabilis aut vera, [duo contraria apparebunt] partim ex eadem coniugatione, partim ex aliis. & tu intelligas, non quod aliæ connexiones sint omnino diuersæ a prima. In omnibus enim coniugationibus, duæ tantum sunt laudabiles, vt ea quæ est iustum bonum, & iniustum malum, siue ea quæ est, amicis bene, & ea quæ est inimicis male: cæteræ vero omnes, quæ his contrariæ sunt, aut ex parte subiecti, aut ex parte prædicati, vituperabiles sunt, in quibuscunque coniugationibus reperiantur.

50 Accipiendum igitur est, contrariorum quodcunque erit ad positionem vtile.

Alexander dicit,ꝙ quia hoc eſt breuiter dictum,ideo ſit obſcurum , tamen exponitur hoc pacto, E
cum vni connexioni videlicet ei,quæ eſt,iuſtum malum eſt,contrariæ ſint duæ connexiones laudabi-
les,videlicet ea quæ eſt, iuſtum bonum eſt, & quæ eſt , iniuſtum malum eſt , quæ harum accipienda
eſt ad deſtruendum illam, iuſtum malum eſt . verbi cauſa ſit problema, vtrum iuſtum malum ſit, an
non,& poſitio reſpondentis ſit,hæc, iuſtum malum eſt,cum hæc habeat duas connexiones contra-
rias,& ea,quæ eſt,iuſtum bonum eſt , & ea quæ eſt iniuſtum malum eſt , quæ harum connexionum
accipienda eſt ad deſtruendam poſitionem, eam quæ eſt,iuſtum malum eſt? ¶ Reſpõdet itaque Ari
ſto.& dicit,[Accipiendum igitur eſt contrariorum]duorum pro deſtructione poſitionis.[quodcum-
que erit ad poſitionem vtile ,]hoc eſt manifeſtius & vtilius : & quia ad deſtruendam illam poſitio-
nem iuſtum eſt malum,manifeſtius eſt accipere iniuſtũ eſt malum, quàm accipere iuſtum eſt bonũ:
quoniam(vt Alexan.deducit,)facilius eſt ſyllogizare ꝙ iniuſtum ſit malum,quam ꝙ iuſtum ſit bo-
num.nam hoc ſyllogizari poteſt, & quia eſt vitium,& quia eſt morbus animæ, & iniuſtum eſt corru
ptiuum ciuitatis,& præter naturale hominibus:nam homines ſunt natura ciuiles , qui fiunt inciuiles
propter iniuſtum.Quare hoc contrarium eſt accipiendum,ſi velimus deſtruere illud,iuſtum eſt ma-
lum.Ex iis poteſt colligi locus præceptus,videlicet cum alicui contrarium ineſt , alterum deſtruendũ F
eſt ineſſe:vel cum alterum contrariorum fuerit laudabile,alterum erit vituperabile. Alexander autem
dicit hunc locum vtilem eſſe ad deſtruendum,non tamen vniuerſaliter ad conſtruendum . quoniam
ſequitur:ſi huic ineſt album,huic non ineſt nigrum:non tamen ſequitur,ſi huic non ineſt album,huic
ineſt nigrum, quoniam poteſt illi ineſſe aliquid mediorum, & ita hic locus ad deſtruendum vtilis eſt.
Nam impoſſibile eſt contraria eſſe ſimul in eodem.In cõtrarijs vero immediatis,reſpectu eorũ, quæ
illa recipiunt, locus(vt Alexander inquit)vtilis eſt ad deſtruendum, & ad conſtruendum . Nam qui
demõſtrat ſanũ nõ eſſe malũ,demõſtrat ſanũ eſſe bonũ, ſupponẽdo bonũ& malũ eſſe cõtraria imme
diata:& qui demonſtrat animal non eſſe ægrum,demonſtrat animal eſſe ſanum : & qui demonſtrat
numerum non eſſe imparem,demonſtrat eſſe parem, & qui demonſtrat amicis eſſe benefaciendum,
demonſtrat amicis non eſſe malefaciendum . Quando igitur fuerit aliquod problema ex contrarijs
compoſitum,cuius plura ſunt contraria,oportet(vt Ariſto.inquit)illud accipere ad deſtruẽdum pro
blema,in quo conſtruendo magis,& facilius,& manifeſtius abundamus . ¶ Alexan.mouet quæſtio-
nem hic,quia non videtur verum vni plura eſſe contraria, vti dicitur primo libro de cælo, & 10 libro
Methaphyſicę. ¶ Reſpondet Alexan.& bene,ꝙ verum eſt in ſimplicibus cõtrarijs ,at cum contrariũ
fuerit compoſitum, poteſt habere plura contraria,non ſecundum idem, ſed ſecundum diuerſa . verbi G
cauſa, vni ſecundum numerum poſſunt plura eſſe contraria,vt niui,ex ea parte qua eſt frigida,eſt cõ-
trarium calidum,ex ea parte,qua eſt alba. cõtrarium eſt nigrum. Simili ratione huic,iuſtum eſt malũ,
contrarium eſt illud,iuſtum eſt bonum ex parte prędicati,& illud eſt ex parte ſubiecti,in iuſtũ eſt ma-
lum. Vbi patet vni eſſe contratia duo,non tamen vna ratione . ¶ Circa præſentem locum plurimæ
occurrunt dubitationes.Quarum prima eſt,quoniam Ariſto. aſſerit has non eſſe contrarias , amicis
benefaciendum,inimicis malefaciendum : quod falſum videtur, nam maior contrarietas eſt propoſi
tionum ex parte ſubiecti & prædicati,quàm ex parte alterius tantum.Ariſtote. dixit propoſitiones in
quibus contraria prædicantur de contrarijs non eſſe contrarias.primo,quia ſunt eiuſdem moris. Secũ
do, quia poſſunt ſimul veræ eſſe. tunc dicerem propoſitiones,in quibus contraria prædicantur de cõ
trarijs eſſe magis contrarias ſecundum materiam.'propoſitiones vero,in quibus , aut contraria de eo-
dem,aut idem de cõtrarijs prædicatur, eſſe magis contraria ſecundum formam,eo quia prima ratio-
ne propoſitiões poſſunt ſimul veræ eſſe,ſecũdo vero modo non, qđ eſt de formali ratione contraria-
rum propoſitionum. ¶ Secundo occurres, quia non videntur hæ contrariæ , in quibus de contrarijs
prædicatur idem:vt amicis benefaciendum,inimicis benefaciendum,quoniam non eſt altera affirma
tio , altera negatio,ſed vtraque affirmatio . Præterea contrariæ propoſitiones ſunt , quæ participant H
vtroque termino,eodẽ ordine,eadẽ quantitate,& ſola differunt qualitate,quæ nõ ſunt in talibus. Am
plius,hę nõ ſunt cõtrarię,virtus eſt habitus,vitiũ eſt habitus·& quidẽ nec hæ,virtus eſt mos,vitiumeſt
mos, ĩ quibus idẽ prædicatur de cõtrarijs:nec ꝓpter eandẽ rationẽ hæ, calidũ eſt qualitas , frigidũ eſt
qualitas.Inſuper nec videntur contrariæ in quibus contraria prædicantur de eodẽ.non enim hæ ſunt
contrarię,propoſitio eſt vera,propoſitio eſt falſa:quoniam ſi eſſent contrariæ,hæc eſſet vera,propo-
ſitio eſt vera.igitur illa erit falſa,propoſitio eſt falſa.& ſic ſi hæc eſt falſa , tunc ſua contradictoria erit
vera,videlicet,nulla propoſitio eſt falſa.Dicendum primo, regulam Ariſt. eſſe intelligendam in con-
trarijs,non ratione compoſitionis,ſed ratione extremorum.ſecundo dicendum regulam eſſe intelligẽ
dam in quatuor contrarijs,in quibus verum eſt contrarium enuntiari de contrario. ¶ Tunc ad pri-
mã patet ſolutio,quoniã aſſumptũ eſt verũ de cõtrarijs ratiõe cõpoſitiõis,vt libro de ĩterꝑtatiõe dictũ
eſt:at hic loquitur de cõtrarijs ratiõe extremorũ. ¶ Ad ſecũdũ patet ſolutio,nã licetvirtus &vitiũ ſint
cõtraria,tamẽ habitus nõ habet cõtrariũ,quod prędicetur de altero eorũ tãtũ.Ariſt.enĩ loquitur in ijs

A contrarijs,in quibus alterum de altero,& alterum de altero vere dicitur,vt ſunt iuſtũ,iniuſtum,bonũ, & malum,in quibus bonum de iuſto,& malum de iniuſto vere dicitur,vt ſunt etiam dolor,voluptas, bonum,& malum,& cætera id genus. modo licet habitus vere dicatur de virtute,non tamen id,quod eſt contrarium habitui,vere dicitur de vitio:per idem ſoluũtur cæteræ obiectiones. Vnde licet falſum & verum ſint contraria,non tamen alterum de propoſitione, alterum de eo, quod non propoſitioni contrarium,vere enuntiatur.

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

51 Amplius, ſi eſt aliquid contrarium accidenti,conſiderandum eſt ſi ineſt ei cui dictũ eſt accidens ineſſe.Si enim hocineſt,illud nõ inerit.Impoſſibile enim eſt ſimul contraria eidem ineſſe.

Vigeſimustertius locus(vt Alexander inquit)præceptiuus,eſt inſpicere ad contrarium accidentis quod alicui ſubiecto aſſignatur accidere. Locus vero præceptus eſt,nam ſi contrariũ accidentis,quod B alicui ſubiecto aſſignatur accidere,eidẽ ſubiecto inerit,accidens quod ei aſſignabatur ineſſe,nõ inerit. & ſic problema erit interimendum,& locus deſtructiuus eſt,dicit,[Amplius ſi eſt aliquid contrariũ accidenti,]quod ſubaudi alicui ſubiecto aſſignatur ineſſe,[conſideradum eſt,]per quæ dedit intelligere locum præceptiuum,deinde explicat locum præceptum,& dicit[conſiderãdum] dico[eſt, ſi ineſt ei]ſubiecto,cui dictũ eſt accidens ineſſe:ſi enim hoc]contrarium[ineſt,illud]ſcilicet quod aſſignabatur accidere[non inerit]Hic eſt locus pręceptus, & (vt Alexan.inquit) deſtructiuus,cuius loci cauſã aſſignat,& dicit.[Impoſſibile enim eſt ſimul contraria eidem ineſſe.]quare ſi cõtrarium accidenti ineſt,accidens nõ inerit.Differt autem hic locus vigeſimustertius a loco proximo vigeſimoſecũdo: quoniam locus proximus reſpiciebat ad contraria complexa,hic autem locus reſpicit ad cõtraria incomplexa,quæ ſunt contraria prædicatio.Amplius differt hic locus a 18,& 19.(vt Alex.inquit) dictione & amplificatione, quoniam loca ſuperius aſſignata vtilia ſunt deſtruenti & cõſtruenti. hic autem deſtruenti tãtum.verbi cauſa,ſi aliquis dixerit iniuſtum vtile eſt, quia iuſtum eſſe damnoſum,quod eſt illi contrarium. Dubitatur primo,quia in eadem aeris parte ſunt ſimul ſpecies albi & nigri,quæ ſunt contraria. Deinde idem oculus ſimul & ſemel recipere poteſt ſpecies albi & nigri. Adhuc in eodem aeris puncto, grauis & acuta vox recipitur. Dicendum, ꝙ ſi ſenſibilia contraria conſiderentur C ſecundum eſſe reale,ſunt contraria,ſed ſecundum eſſe intentionale non.

LOCVS VIGESIMVSQVARVS.

52 Aut ſi quid tale dictum eſt de aliquo,quod cum inſit,neceſſe eſt cõtraria eſſe,vt ſi ideas in nobis quis dixerit eſſe.Nam & moueri & quieſcere eaſdem accidet, & etiam ſenſibiles & inſenſibiles. Videntur enim ideæ quieſcere,& immobiles, & intelligibiles eſſe iis,qui ponunt ideas eſſe. Attamen cum ſint in nobis, impoſſibile eſt immobiles eſſe: ſiquidem motis nobis, neceſſarium eſt & quæ in nobis ſunt omnia, ſimul moueri. Manifeſtum quoniam & ſenſibiles, ſi in nobis ſunt. Nam D per ſenſum,qui circa viſum eſt,eã,quæ in vnoquoque eſt, formam cognoſcimus.

Locus vigeſimusquartus præceptiuus,eſt inſpicere ad contraria conſequentia, quæ conſequuntur ad illud accidẽs,quod aſſignatur alicui ineſſe.Locus vero præceptus eſt,cũ aſſignatur aliquod accidẽs ineſſe alicui,quo inexiſtente,ſequitur contraria de aliquo ſimul prædicari, accidens quod aſſignabatur ineſſe,non inerit illi.cauſa eſt,quoniam nunquam ad aliquid ineſſe alicui,debet ſequi impoſſibile, at contraria de eodem ſimul prędicari eſt impoſſibile.igitur ſi ad accidens ineſſe alicui ſubiecto,ſequitur duo contraria de eodem ſimul prædicari,problema erit deſtruendum,dicit.[Aut ſi quid tale,]ſcilicet accidens[dictum eſt de aliquo]ſubiecto,cui aſſignetur ineſſe,[quod cum inſit,neceſſe eſt contraria eſſe] ſimul de aliquo dicta. Locus deſtructiuus eſt,quo interimitur accidẽs ineſſe ei,cui aſſinabatur ieſſe.Tacuit aũt locũ ꝑceptiuũ,qa ex loco ꝑcepto colligitur.Aſſignat exẽplũ deideis,quas Platonici ĩ nobis formas eſſe dixerũt,& dicit.[Vt ſi ideas ĩ nobis,quis dixerit eſſe.nã]illis nobis ineſſe poſitis,

[& moueri,& quiescere easdem accidet[poni quæ sunt contraria, [& etiam sensibiles , & insensibi- E
les] accidet etiam poni,quę sunt cõtraria,& ꝙ hęc sequantur,probat,& dicit, [Iis enim qui ponunt
ideas esse,] vt Platonicis, [videntur ideæ quiescere &] pro id est, [immobiles] esse simpliciter, ad
hunc sensum,vt nec per se,nec per accidens mobiles sint,hoc enim sequitur ex positione eorum,quia
dicunt eas esse substantias separatas, & indiuisibiles, quæ nec per se,nec per accidẽs moueri possunt.
Vidẽtur etiã ijs,qui ideas ponũt[& intelligibiles esse]hoc est simpliciter insensibiles ad hunc sensum,
vt neq; per se,nec pe accidens sensibiles sint.Ex positione ergo Platonicorũ sequitur ideas esse simpli
citer immobiles,atq; simpliciter ĩsensibiles.Quod vero sequatur esse alterũ cõtrariorũ,vt scilicet sint
mobiles,& sensibiles,saltẽ p accidẽs,deducit,& inquit.[Attamẽ cũ sint in nobis,]vt formæ dãtes esse
vt Alex.subaudit,[impossibile est immobiles esse,siquidẽ & motis nobis,necessariũ est & quæ ĩ nobis
sunt oĩa simul moueri,[saltẽ p accidens.Deinde declarat ꝙ sensibiles,& dicit.[Manifestũ]quoniã &
sensibiles,si in nobis sunt]formę & perfectiones,[nam per sensum qui circa visum est,[hoc est per vi
sum[eam formam cognoscimus]saltem per accidens , [quæ in vnoquoque est]corpore. quare sequi
tur,vt sint mobiles,& sensibiles,quod erat alterum oppositorum . igitur problema est destruendum,
in quo dicebatur ideas esse formas in nobis.Alexander affert alia exempla dilẽmatica , & accipit hoc
problema,vtrum hoc complexum,ego mentior,sit propositio,an nõ. Si est propositio, igitur eadem F
propositio erit vera & falsa. vera quidem, supponendo pro vero illud complexum ego mentior : fal-
sa vero,quoniã significat falsum,scilicet equũ esse hominẽ.Amplius, dicẽtẽ quodlibet esse ĩ quolibet,
sequitur contraria esse in eodem.Insuper & dicentem ens esse vnum , & infinitum , sequitur ens vnũ
esse,& multa.vnum quidem ex positione:multa vero,quoniam infinitum est quantitas, quantitas ve
ro est accidens,accidens autem est in substantia,igitur si ens est vnum & infinitum, ens non erit vnũ
sed multa,& erit vnum.Adhuc, dicentem omnia moueri sequitur idem simul moueri , & immobile
esse.probatur,quoniam hoc videlicet,omnia moueri,quatenus verum,& firmum.immobile est,qua-
tenus vero est aliquid de numero omnium, mouebitur.quare idem mouebitur,& immobile erit:Am
plius dicentem,scit Dion,quoniam mortuus est,sequitur simul eundem mori & viuere. Nam si Diõ
scit quoniam mortuus est,Dion mortuus est:'& si Dion scit,quoniam mortuus est , Dion scit , igitur
Dion viuit.

LOCVS VSGESIMVSQVSNTVS.

55 Rursum si positum est accidens cui aliquod contrarium est, consi- G
derandum,si & contrarii susceptiuum est,quod & accidentis est . Nam
idem est contrariorum susceptiuum. Vt si odium sequi iram quis dixe-
rit , erit odium in furoris specie. Illic enim ira est . inspiciendum igitur
si & contrarium in furoris specie amor est . Nam si non , sed in concu-
piscibili est amor, odium iram non sequetur. Similiter autem & si con-
cupiscibile ignorare dixerit.Erit autem scientiæ susceptiuum, siquidem
& ignorantiæ ,quod quidem non videtur concupiscibile susceptiuum
esse scientiæ.

Locus vigesimusquintus præceptiuus secundum expositionem Iuniorum,qui Albertum sequin-
tur,est inspicere ad contraria secundum potentiam:locus vero præceptus est,si aliquod accidens con
trarium habens assignetur inesse alicui subiecto,cui cõtrarium illius accidentis non sit aptum inesse,
accidens illud non inierit illi subiecto.verbi causa,si odium assignetur inesse virtuti irascibi , cũ amor, H
qui est odio contrarius,non insit virtuti irascibili,sed virtuti concupiscibili, nec odiũ virtuti irascibili
inerit. Amplius,si ignorantia assignetur inesse virtuti concupiscibili , cum scientia, quæ est contra-
ria ignorantiæ , virtuti concupiscibili non insit,nec ignorantia inerit · Secundum vero Alexandrum
præceptiuus locus est inspicere ad subiectum accidentis habentis contrarium , non quidem ab-
solute , sed inquantum est susceptiuum vel non susceptiuum contrariorum . Locus vero præ-
ceptus construere volenti erit (vt dicemus) si subiectum aliquod est susceptiuum alterius contrarij,
erit susceptiuum & alterius.Destruere vero volenti, est si aliquod subiectum non fuerit susceptiuum
alterius contrarij,nec suscipiet alterum contrariorum,nec erit alterius cõtrarij susceptiuum. vel locus
præceptus destruere volenti erit , si aliquod accidens habens contrarium assignetur inesse,alicui sub-
iecto , si illi subiecto contrarium accidentis non inerit , nec accidens inerit , & est magis ad ver-
ba textus . dicit igitur Aristoteles , [Rursum si positum est accidens] alicubi subiecto inesse,

A ſcilicet à reſpondente[cui]accidenti[aliquod contrariũ eſt,conſiderandum]ſubiectum cui poſitum
erat ineſſe accidẽs à reſpondente,[ſi & contrarij ſuſceptiuũ eſt,] per quæ patet locus præceptus,qui
eſt vt reſpiciamus ad ſubiectum ſuſceptiuũ contrariorum. Deinde ponit exempla,vt per exempla ha-
beatur locus præceptus,& dilucidatione primi exẽpli,annotatione dignum Ariſtotelem duo proble-
mata tãgere,vnum eſt,vtrũ ira ſit odiũ,an non.ſecundũ vtrũ odium ſit in virtute iraſcibili,an in virtu-
te concupiſcibili. Nam Plato irã poſuit in virtute iraſcibili,vt in ſubiecto, Ariſt.aũt in virtute concu-
piſcibili:eſt enim ira etiam concupiſcẽtia,ac appetitio quędam,cum ſit appetitio vltionis.Soluit autẽ
vnũ problema tantũ,& ſupponit iram eſſe in virtute iraſcibili , quod licet nõ ſit peripateticũ,eſt Pla-
tonicũ,quod problematice defendi poteſt,& dicit, [vt ſi odium ſequi irã quis] id eſt,aliquis reſpõdẽs
[dixerit,] ita,vt velit iram eſſe odium,vt homo eſt animal,nam vt animal ſequitur hominem, ita odiũ
ſequitur iram.Si enim ita eſt,[odiũ] ſequens iram,[erit in ſpecie]hoc eſt in forma,ac virtute[furoris]
hoc eſt in iraſcibili virtute:nam Platonicũ eſt iram eſſe in virtute iraſcibili , vt in ſubiecto:quod nunc
ſupponit. Deinde docet videre ſi ita ſit,& innuit ſecundũ problema,videlicet, vtrũ virtuti iraſcibili in-
ſit odium,an non.nam ſi non ineſt,ſequuntur duo,& ꝙ ira non ſit odium,& ſequitur ſolutio ſecundi
problematis,quod erat vtrum odium inſit virtuti iraſcibili,an non,& dicit,[Inſpiciendũ igitur,ſi & cõ
trarium] illius videlicet,[amor eſt]vt in ſubiecto,[in ſpetie furoris] hoc eſt,in virtute iraſcibili. ex hoc
B enim ſoluitur primum & ſecũdum problema,& dicit,[nam ſi non eſt amor]in virtute iraſcibili,[ſed
in]virtute [concupiſcibili,odium iram non ſequetur,]& ſoluetur primum problema.nam ira ſecũdũ
Platonicos eſt in virtute iraſcibili,quicquid ſit ſecundum veritatem . Soluetur etiã ſecundũ quod erat
vtrũ odiũ ſit in virtute iraſcibili an non.ſoluitur enim interimẽdo ꝙ non: nã amor cõtrarius odio nõ
virtuti iraſcibili,ſed concupiſcibili ineſt . Igitur nec odium,vbi innuit locum præceptum,videlicet,ſi
accidens habens contrarium aſsignetur alicui ſubiecto ineſſe , ſi illi ſubiecto contrarium accidẽtis nõ
ſit aptum ineſſe,accidens illi non inerit.ratio vero huius maximæ eſt,quia idẽ ſubiectũ eſt ſuſceptiuũ
cõtrariorum. Quod verò ad exemplum attinet,annotatione dignum,amorẽ,odium,iram, & man-
ſuetudinem,oẽs eſſe ſecundũ Ariſto.in virtute concupiſcibili,cũ oẽs huiuſmodi affectiões ſint appe-
titiones quædam.Quinimmo etiã virtus iraſcibilis,& cõcupiſcibilis vna eſt,Plato vero amorẽ,man-
ſuetudinẽ,& amicitiã in virtute cõcupiſcibili vt in ſubiecto collocauit:odiũ vero,irã,& inimicitias,ſi-
ue maliuolentiã collocauit vt in ſubiecto in virtute iraſcibili.Has vero virtutes,non ſolũ potentias di-
uerſas exiſtimauit,ſed ſubiecto etiã differre arbitratus eſt.nã vim iraſcibilẽ collocauit in felle,concu-
piſcibilẽ vero in corde, hepate,& inguinibus.Quare Ariſto.cũ hic problematice loquatur:ſequutus
eſt Platonem,ſupponens iram eſſe in virtute furoris ſiue iraſcibili. Deinde aſsignat aliud exemplũ,&
C dicit,[Similiter aũt & ſi cõcupiſcibile]ipſum aliquis reſpõdẽs[ignorare dixerit,] ita,vt dicatur ignorã
tiã ineſſe virtuti cõcupiſcibili,vt in ſubiecto.Si hoc pacto dicatur [Erit enim]vt inquit,[ſciẽtiæ ſuſce-
ptiuũ,ſiquidem & ignorãtiæ] fuerit ſuſceptiuũ:[quod quidẽ] non eſt verum, [concupiſcibile] enim
[nõ videtur ſuſceptiuũ eſſe ſcientiæ.]ſed intellectiuũ,& ſi p ignorantiã intelligit diſpoſitionẽ , qui eſt
error cõtrarius ſciẽtiæ,exẽplũ eſt cõtrariorũ.at ſi per ignorantiã intelligit priuationẽ ſciẽtiæ in ſubie-
cto apto nato (ἄγνοια enim grecũ verbũ,vtrũq; ſignificat)exẽplũ erit de priuatiue oppoſitis,nõ au-
tẽ de cõtrarijs. ¶ Sed occurres,quoniã ex hoc loco ſequeretur,deo nõ ineſſe vitã.nã cui cõtrariũ non
eſt aptũ ineſſe,illud nõ inerit. ſed cõtrariũ vitę mors eſt,qđ deo non ineſt nec eſt aptũ natum ineſſe:
igitur nec vita.Amplius,ſequeretur etiam niui nõ ineſſe albũ,quoniã nix nõ eſt ſuſceptiuum nigri.Re
cte hunc locũ intelligit Alexan.ait enim de illis contrarijs eſſe intelligendũ locũ:in quibus alterũ eo-
rum non fuerit ſubiecto connaturale,veluti niui album, & deo viuere.

54 Deſtruenti ergo,quemadmodum dictum eſt,vtendum eſt:conſtru
enti verò,quoniam ineſt quidem accidens, non vtilis locus eſt. quoniã
D autem contingit ineſſe,vtilis eſt:oſtendentes enim quoniam non ſuſce-
ptiuum eſt contrarii,oſtendentes erimus,quoniam neque ineſt accidens
neque contingit ineſſe. Si autem oſtenderimus quoniam ineſt contra-
rium,aut quoniam ſuſceptiuum eſt contrarii,nondum oſtendentes eri-
mus.quoniam accidens ineſt : ſed quoniam contingit ineſſe,in tantum
ſolum oſtenſum erit.

Nunc tangit poteſtatem loci,& declarat ad quid ſit vtilis , & vult ꝙ locus aſsignatus ſit vtilis ad
deſtruendum:nam ſi accidens habens contrariũ aſsignetur alicui ſubiecto ineſſe,ſi illius cõtrarij ſub-
iectum non eſt ſuſceptiuum,nec illud accidens aſſignatum inerit ſibi. Verũ vero ſit vtilis ad cõſtruẽ-
dum,reſpondet locum vtilem eſſe ad conſtruendum,ſecundũ cõtingere,nõ ſecũdũ ineſſe.Nã ſi oſtẽ-
derimus,quoniã ſubiectũ ſuſceptiuum eſt contrarij,oſtendemus accidẽs cõtingere ineſſe.vnde dicit,

[Deſtruenti ergo quemadmodum dictum eſt, vtendum eſt,]nam ſi contrarij ſubiectum non fuerit ſuſceptiuum; nec accidentis erit ſuſceptiuum, nec accidens ſuſcipit. [conſtruenti vero, locus non vtilis eſt]ad demonſtrandum, [quoniam ineſt quidem accidens,]quia nõ valet, ſubiectum eſt ſuſceptiuum contrarij. igitur ſibi ineſt accidens: niſi (vt Alexander inquit) in contrarijs immediatis. Sequitur enim, animal eſt ſuſceptiuum ægritudinis. igitur animal eſt ſanum: [vtilis autem eſt]ad demonſtrandum[quoniam contingit ineſſe.]Nam ſubiectum eſt ſuſceptiuum vtriuſque contrarij. Ariſto. primo declarat primum, & dicit, [oſtendentes enim quoniam]ſubiectum [non eſt ſuſceptiuum contrarij, oſtendentes erimus, quoniam neque ineſt accidens, neque contingit ineſſe.] Igitur locus vtilis eſt ad deſtruendum, deinde declarat ſecundum, & dicit, [Si autem oſtenderimus quoniam ineſt cõtrarium, aut quoniam ſuſceptiuum eſt contrarij,]verbi cauſa, quoniam animal eſt album aut ſuſceptiuum albi, [nondum oſtendentes erimus quoniam accidens ineſt,]non enim quia animal ſuſceptiuum eſt albi, ſequitur animal eſſe nigrum, [ſed oſtenſum erit ſolum in tantum, quoniam contingit ineſſe,] nam ſi animal eſt ſuſceptiuum albi, non ſequitur animal eſſe nigrum, niſi fuerint contraria immediata (vt Alexander inquit) ſed ſequitur animal contingere eſſe nigrum. Quare conſtruenti etiam vtilis eſt ſaltẽ ſecundum contingere. ¶Et ſi occurres per ea, quæ Boetius inquit in prædicamentis, calidum & leue ineſſe igni, cui non cõtingit contraria ineſſe. Amplius, albũ cygno, cui non cõtingit ineſſe nigrum. F
¶Solutionem Alexan. attulit, locum hunc eſſe intelligendum, cum accidens, quod aſſignatur ineſſe, non inſit ſubiecto connaturaliter, vel eſſentialiter, vt album cygno, & niui: & calidum & leue igni. nã ſi ineſt ſubiecto cõnaturaliter, vel eſſentialiter, inerit illi, etiã ſi ſubiectũ eius nõ ſit contrarij ſuſceptiuũ.

¶VIGESIMVSSEXTVS LOCVS.

55 Quoniam autẽ oppoſitiones ſunt quatuor, conſiderandũ ex cõtradictionibus econuerſo ex cõſequentia & interimenti & conſtruenti. Sumere autẽ eſt ex inductiõe. vt ſi homo animal, nõ animal nõ homo. Similiter autem & in aliis. Hic enim econuerſo conſequentia. nam hominem animal ſequitur, non hominem autem non animal nequaquam. Sed econuerſo non animal non homo. In omnibus igitur tale eſt exiſtimandum, vt ſi bonum ſuaue, & non ſuaue non bonum. Si autem non hoc, nec illud. Similiter autem & ſi non ſuaue non bonum, bonum ſuaue. Manifeſtũ igitur quoniam ad vtrunque conuertitur, quæ ſecundum contradictionem eſt conſequentia econuerſo facta. G

De loco præceptiuo Alex. plane loquitur, aſſerit enim locum præceptiuum eſſe reſpicere ad conſequentias ſecundum oppõnes, ſunt autem oppoſitiones, (vt in prædicamentis patet) quatuor, aut enim vt affirmatio, & negatio, aut vt contraria, aut vt habitus & priuatio, aut vt ad aliquid. Et quoniam ſecundum vnamquãque oppoſitionem eſt particularis quædam conſequentia, ideo primo declarat ex qua conſequentia nos aliquod problema conſtruere & deſtruere poſſumus in oppoſitis ſecundum contradictionem, & dicit. [Quoniam autem oppoſitiones ſunt quatuor,]vt patet. [conſiderãdum & interimenti & conſtruenti,]hoc eſt is, qui interimere, & conſtruere voluerit problema, cõſiderare debet [ex conſequentia] facta [econuerſo ex contradictionibus,] per quæ innuit locum ſecũdum præceptiuum in ſpecie, qui eſt, vt reſpiciamus ad conſequentiam econuerſo factam ex contradictionibus, locus vero præceptus erit, ſi affirmatio conſequentis ſequitur affirmationem antecedentis, negatio antecedentis ſequetur negationem conſequentis. Si enim homo eſt animal, non aĩal erit non hõ. Amplius ſequitur, ſi homo eſt, aĩal eſt, igitur ſi eſt nõ aĩal, eſt non homo. & hęc dicitur (vt Alexander inquit) conſequentia oppoſitorum econuerſo facta, quæ eſt duplex ſecundum Alexãdrum: aut in ſuppoſitiuo problemate, quod græce dicitur hypotheticum, & ſic talis conſequentia fit econuerſo, quoties ex oppoſito conſequentis infertur oppoſitum antecedentis, & hæc proprie dicitur conſequentia facta econuerſo ex oppoſitis ſecundum contradictionẽ. Alio modo eſt in prædicatiuo problemate, & hæc fit cum ex oppoſito prædicati coordinatur in propoſitione prædicatiua cum oppoſito ſubiecti. verbi cauſa, ſi homo eſt animal, non animal eſt non homo: & ſi bonum eſt ſuaue, nõ ſuaue eſt non bonum. & hæc conſequentia econuerſo in propoſitione prædicatiua dicitur ab Alexãdro & à iunioribus conuerſio per contrapoſitionem. Dicitur enim conuerſio, quoniam de ſubiecto fit ꝑdicatum, & de prædicato ſubiectum. dicitur per cõtrapoſitionẽ, qm̃ termini cõtradictorie ponũtur, cũ mutentur de affirmatiuis in negatiuos, vel de negatiuis in affirmatiuos. Deinde exponit, qua ratione locus præceptus qui dicitur maxima propoſitio, demonſtretur: & dicit, [Sumere autem eſt] huiuſmodi locum præceptum, qui dicitur propoſitio maxima, [ex inductione,] quæ ſubaudi in H

A nullo habet instantiam: regulæ enim dialecticæ probantur, aut prioristice per syllogismum contradictionis, aut topice per inductionem. Arist. hic cum sit topicus, per inductionẽ locũ præceptũ demonstrat, & dicit, [Vt si homo, animal: nõ animal, nõ homo,] quod potest intelligi in prædicatiua propositione, quæ græce dicitur categorica, hoc pacto, si homo est animal, non animal est non homo. & potest intelligi in suppositiua propositione, quæ Græce dicitur hypothetica, hoc modo, si homo est, animal est, igitur si est non animal, est non homo. Deinde addendo vniuersalitatem in omnibus, quæ requiritur ad inductionem, inquit, [Similiter & in aliis] idem est inducere, quasi dicat, & sic de singulis: nam (vt Alex. inducit) sequitur, si opinio est dispositio, nõ dispositio est non opinio. & si factũ habet principium, quod non habet principiũ, est non factũ. & nõ, vt putauit Melissus, qui argumẽtabatur ex opposito subiecti, hoc pacto, si factũ habet principiũ, quod nõ est factũ, nõ habet principium, quod falsum est: nã multa ingenita sunt, quę principium habẽt. non cõtentus Arist. inductione quasi probat locum præceptũ per rationem, & dicit, [Hic enim] hoc est, in his enim est [cõsequentia econuerso,] in quibus prędicatũ se habet vt cõsequens & superius ad subiectũ, & subiectũ se habet vt antecedens & inferius: [nã] vt inquit, [hoĩem,] qui est subiectũ & inferius, [aĩal sequitur] quod est prædicatum & superius: est etiã homo, vt antecedens, & animal, vt consequens: & quia ita est, [hoĩem ani-
B mal sequitur, non hominẽ autẽ non animal nequaquam, sed econuerso] potius [nõ aĩal] sequitur [non homo.] Affirmatio enim aĩalis erat vt cõsequens, & superior affirmatione hominis. sed negatio hoĩs superior est, & vt consequens ad negationẽ animalis. per quæ patet Aristot. & Alexan. intelligere per consequentiã econuerso factã ex oppositis secundũ contradictionẽ, quæ etiã dicitur cõuersio per cõtrapositionẽ, aut hypotheticã, in qua argumentamur ab opposito cõsequentis ad appositũ antecedẽtis, aut categoricã, quæ reducitur ad talẽ hypotheticã. Hæc enim, homo est animal, ergo non aĩal est nõ homo, reducitur ad illã, si homo est, animal est. igitur si nõ est animal, nõ est homo. Ex iis patet ratio loci præcepti, nam cũ ex opposito cõsequentis in hypothetica necessaria, sequatur oppositũ antecedentis, fit, vt si firmatio prædicati & cõsequentis sequitur affirmationẽ subiecti, & antecedẽtis, negatio subiecti & antecedentis, sequatur negationẽ prædicati & consequentis. Cuius rationẽ etiã Albertus assignat, nam prædicatũ cum fuerit cõsequens ad subiectũ, est superius: cũ vero negatur, redditur inferius subiecto negato, nõ homo enim cõmunius est non aĩali. Et ideo nõ homo sequitur ad nõ animal, sicut animal ad hoĩem. Et propterea Arist. inferendo locũ pręceptũ pro regula, inquit, [In o-
C mnibus igitur tale est existimandũ,] tale hoc est locũ præceptũ assignatũ, qui est, si affirmatio prædicati sequitur affirmationẽ subiecti, negatio subiecti sequitur negationem prædicati. quod iterũ probat inductione, & exẽplo, & dicit, [vt si bonũ suaue,] vt Epicurus inquit, qui vult summũ bonũ esse voluptatem, [& non suaue non bonũ. si autem non hoc,] hoc est, si autem nõ suaue nõ est non bonũ, [nec illud] erit, scilicet bonum suaue. Per hunc locum soluitur problema, vtrum benefaciendum non amicis, vt Socrates opinatur, an non, vt opinatur Aristoteles. Solutio peripatetica est, si benefaciẽdum amicis, non amicis nõ benefaciendũ. argumentũ videlicet per locũ à cõsequentia econuerso facta secundum opposita contradictionis. Deinde tangendo loci potestatẽ declarat hunc locũ, qui est à cõsequentia econuerso facta secundum opposita in contradictione, esse vtilem ad destruendum, & ad construendum, & dicit, [Similiter autem si non suaue non bonũ] valebit constructiue, [bonũ suaue.] & si non animal non homo, homo animal: Amplius, & si non bonum non eligibile, eligibile bonum: nam sicuti ex negatione prædicati sequitur negatio subiecti, ita etiam ex affirmatione subiecti sequitur affirmatio prædicati. Tunc concludit potestatem loci, & dicit, [Manifestum igitur, quoniam ad vtrunque conuertitur, quæ secundum contradictionem est cõsequentia ecõuerso facta.] Valet enim ad destruendum, & ad construendum: ad destruendũ quidem, vt si problema sit, vtrum benefaciendum sit non amicis, an non. destruimus enim, quoniam si benefaciendum est amicis, nõ amicis erit non benefaciendum: ad construendum verò, vt si problema sit, vtrum bonum sit suaue, an non, cõ-
D struemus, non suaue est non bonum, igitur bonum est suaue. aut si problema fuerit, vtrum iustum honestum, an non, construemus, non honestum, non iustum, igitur iustum honestum. Vtrum verò in oppositis secundum contradictionem, fieri possit consequentia in ipso, quæ fit, vt dicemus ab opposito subiecti, siue antecedentis ad oppositum prædicati siue consequentis. Alexander dicit nõ vniuersaliter fieri posse talem conuersionem, sed in quadam materia, vt in propriis & definitionibus. nam si homo est, risibile est: & si non est risibile, nõ est homo: & si album color disgregatiuus visus, non color disgregatiuus visus non album, etiam valet econuerso omnibus modis. At locus, qui expositus est, non in propriis solum atque definitionibus valet, sed in generibus, differentiis, & accidentibus valet. De conuersione per contrapositionem, & de dubitationibus quæ contingunt circa eam, diligẽter diximus primo Priorum, & in Ludicris dialecticis: nũc nõ oportet immorari circa ea, quæ ibi diximus, sed tantum quædam addenda prò diligentiori cura. Occurrũt ergo qui conuersionem per contrapositionem negarunt. primo quia non sequitur in propositionibus vniuersalibus affirmatiuis, omnis homo est ens, igitur omne non ens est non homo, quia antecedẽs est verum, & consequens falsum. nam subiectum consequentis pro nullo supponitur: modo affirmatiua propositio est falsa, cuius subiectum

pro nullo ſupponitur. Secũdo, non ſequitur de particulari negatiua, quædam chimera nõ eſt homo, E
igitur quidam non homo non eſt nõ chimera. Antecedẽs enim verũ eſt, cõſequens autẽ falſum:quia
eius cõtradictorium, videlicet illud;omnis nõ homo eſt non chimera, eſt verũ. Tertio per talẽ cõuer-
ſionẽ nõ cõuertitur vniuerſalis negatiua:hæc enim vera eſt, nullus lapis eſt animal.hæc autẽ falſa, nul-
lũ non aĩal eſt non lapis, cũ contradictoriũ huius ſit verũ, videlicet aliquod non aĩal eſt non lapis, li-
gnum enim nõ animal lapis eſt. Simili ratione patet, quoniam particularis affirmatiua nõ cõuertitur
per cõtrapoſitionẽ.nõ enim ſequitur, quidã homo eſt ens, ergo quoddam nõ ens eſt nõ homo, ante-
cedens enim verũ eſt, conſequens vero falſum, cum ſubiectũ cõſequentis pro nullo ſupponatur. Alex.
dixit in cõmentariis huius loci, tũc cõuerſionem per cõtrapoſitionẽ eſſe cũ neceſsitate cõſequentiæ,
cum aut fuerit hypothetica, in qua argumentamur ab oppoſito cõſequentis ad oppoſitũ antecedẽtis:
aut fuerit categorica, quæ reducitur ad talẽ hypotheticã. Hæc enim, homo eſt animal, ergo nõ animal
eſt nõ homo, reducitur ad illã, ſi homo eſt, animal eſt. igitur ſi nõ eſt animal, nõ eſt homo. & quia hęc
videlicet, omnis homo eſt ens, nõ reducitur ad hypotheticã, quoniã ſi reduceretur, maxime reducere-
tur ad hãc, ſi omnis homo eſt, igitur omne ens eſt, quæ nõ eſt neceſſaria per ſe: ideo illa, omnis homo
eſt ens, non poteſt cõuerti per cõtrapoſitionem. Simili ratione de ſecũda, & de tertia. nõ enim poſſunt
reduci ad hypotheticã, cuius cõſequens ſit ſuperius ad antecedens, cũ vtraq; ſit negatiua, vbi prædi- F
catum nõ eſt vniuerſalius ſubiecto. De quarta verò dicendũ quòd illa eſt bona cõuerſio. quoniã an-
tecedens, & cõſequens ſunt vera. nec eſt verũ quòd ſubiectũ cõſequentis ſupponatur pro nullo, nam
ille terminus nõ ens, quod eſt ſubiectũ cõſequentis, ſupponitur pro aliquo, vt pro ligno, quod eſt non
ens leo, vel non ens bos, & ſic de aliis. Simili ratione fortaſſe dici poſſet de illa, omnis homo eſt ens.
igitur omne nõ ens eſt nõ homo, nam ꝯ non ens ſupponitur pro omnibus nõ entibus talibus, verũ de
hac alibi. ¶ Adhuc occurres, quia non ſequitur, homo eſt animal, igitur nullũ aĩal eſt nullus homo, &
tamen argumẽtum eſt ſecundũ regulam, quia per cõſequentiam ecõuerſo ſecũdum oppoſita cõtra-
dictoria. Quòd vero nõ ſequatur, patet, quoniam antecedẽs eſt verũ, cõſequens aũt falſum: quia illa,
nullum animal eſt nullus homo, æquipollet huic, omne animal eſt aliquis homo, quæ videtur falſa.
¶ Adinolphus, & Hiberus, & alii iuniores aſſerunt propoſitionem hanc, nullũ animal eſt nullus ho-
mo, ęquipollere huic, omne animal eſt aliquis homo. Veluti hęc, nihil eſt nihil, ęquipollet huic, quod-
libet eſt aliquid, vel omne ens eſt aliquod ens: propterea dixerunt terminos bifariam cõtraponi poſ-
ſe, aut ſecundum prædicationem, aut ſecundũ conſequentiam. Ariſtoteles ergo docet terminare pro-
blema per inſpectionem ad conſequentiam, & non per inſpectionẽ ad prædicationem. intẽdit enim G
quòd ſi ad, a, ſequitur, b, ad non, b, ſequatur, non, a: & non ſi de, a, prædicetur b, quòd de non b, prædi-
cetur non a. Quare ad conſequentiam, & non ad prædicationẽ inſpexit Ariſtoteles. Sed hoc eſt con-
tra Alexandrum, qui aſſerit Ariſtotelem intelligere per conſequentiam econuerſo ſecundum contra-
dictoria, conuerſionem per contrapoſitionem, quæ fieri poteſt tam in ſuppoſitiua, quàm in prędica-
tiua propoſitione. Dixit etiam tunc cõuerſionem per contrapoſitionem eſſe cum neceſsitate conſe-
quentiæ, cum aut fuerit hypothetica, in qua argumentamur ab oppoſito conſequentis ad oppoſitum
antecedentis: aut fuerit categorica, quæ reducitur ad talem hypotheticam. igitur Ariſtoteles loquitur
vtroque modo & ſecundum conſequentiam, & ſecundum prædicationem. Propterea dicẽdum Ari-
ſtotelem intelligere per conſequentiam econuerſo factam ſecundum oppoſita contradictoria, con-
uerſionem per contrapoſitionem, in qua termini contraponuntur contradictorie infinitàter, non au-
tem in qua contraponuntur contradictorie neganter. & quia in illa, nullum animal eſt nullus homo,
termini contradictorie ponuntur neganter, ideo non eſt conuertens illius, homo eſt animal, ſed con-
uertens illius eſt, non animal eſt non homo, alioquin non ſolum termini mutarentur, ſed quantitas.
Verum vero hæc, nullum animal eſt nullus homo æquipolleat illi, omne animal eſt aliquis homo, &
quando negatio tenetur coutradictorie neganter, & quando contradictorie infinitanter, in Ludicris H
dilucidauimus: nunc vero ſatis ſit dictũ Ariſto. loqui de conſequentia econuerſo, in qua termini mu-
tantur ſecundum qualitatem & ordinem, non autem in qua propoſitio mutat quantitatem, vel qua-
litatem, ſicut eſſet in caſu. nam propoſitio illa, homo eſt animal, eſt indefinita, hæc vero nullum ani-
mal eſt nullus homo, eſt vniuerſalis, cum æquipolleat illi, omne animal eſt aliquis homo, quæ eſt vni-
uerſalis: quare conuertens erit, non animal eſt non homo, quæ eſt affirmatiua, & indefinita, ſicut ſua
conuerſa.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

56 In contrariis autem, conſiderandum, ſi contrarium contrarium ſequatur, an in ipſis conſequentia ſit, an econuerſo, & interimenti, & conſtruenti. Sumere autem & talia eſt ex inductione, & quantum quidem vtilis ſit in ipſo conſequentia, vt in fortitudine & timiditate: nam illam

A quidem ſequitur virtus, hanc autem, vitium: & illam quidem ſequitur eligendú, hanc autem fugiendum. In ipſis igitur & ſic conſequentia eſt. Contrarium enim eligendum fugiendo eſt, ſimiliter autem & in aliis.

Cum expoſuiſſet locum vigeſimumſextum in contradictoriis, nunc docet locum vigeſimumſeptimum in contrariis, & locus præceptiuus eſt, reſpicere ad conſequentiam in ipſis ſecundum contrarietatem. locus vero præceptus eſt, ſi contrarium ſequitur vel prædicatur de contrario, contrarium illius prædicati ſequitur vel prædicatur de contrario illius ſubiecti. verbi cauſa, Si de fortitudine prædicatur virtus, de timiditate prædicabitur vitium. Quare locus præceptus eſt, ſi aliquod prædicatum habens contrarium ſequitur ad aliquod ſubiectum, vel prædicatur de aliquo ſubiecto habente contrarium, contrarium illius prædicati prædicabitur de contrario ſubiecti. & ſi prædicabitur, problema eſt conſtruendum: ſinautem non prædicabitur, problema erit interimendum. verbi cauſa, ſit problema, vtrum timiditas ſit vitium, an non, conſtruetur problema, quoniam fortitudo eſt virtus, igitur timiditas eſt vitium. Si autem problema ſit, vtrum cæcitas ſit ignorantia, an non, deſtruetur proble-
B ma. quoniam viſus non eſt ſcientia, igitur cæcitas non eſt ignorantia. Ariſtoteles ergo primo proponit quod intendit, & dicit, [In contrariis autem conſiderandum, ſi contrarium] ſcilicet prædicatum habens contrarium [ſequatur cõtrarium,] ſcilicet ſubiectum habens contrarium, vtrum ſubaudi contrarium prædicati ſequatur ad contrarium ſubiecti. & ſi ſubaudi ſequatur, [an in ipſis conſequentia ſit, an econuerſo] ſit conſequentia, & ſi ſubaudi ſequatur ſecundum conſequentiam in ipſis vtrum ſequatur [cõſtruenti, & interiméti,] an altero modo tantú. ¶ Quod vero ad verba attinet, conſequentia in ipſis, vel in ipſo, quæ græce dicitur, ἡ πωτὰ ἡ ἀκολύθησις, eſt quando ad oppoſitum antecedentis, ſequitur oppoſitú cõſequentis, ſeruato eo ordine terminorum, quo conſequens ſequebatur ad antecedens: vel ſub aliis verbis conſequentia in ipſis eſt, quando aliquod prædicatum habens contrarium prædicatur de aliquo ſubiecto habente contrarium, & contrarium prædicati de contrario ſubiecti ſeruato eodem terminorum ordine: vt ſi fortitudo eſt virtus, timiditas eſt vitium, & poteſt intelligi in ſuppoſitiuis propoſitionibus, & prædicatiuis, vt ſuperius Alexander dixit. Nam valet etiam, ſi fortitudo eſt, virtus eſt, igitur ſi timiditas eſt, vitium eſt. Seruatur autem idem ordo, quoniam ſubiectum in prima, eſt fortitudo, & prædicatum virtus. In ſecunda autem ſubiectú eſt timiditas, quę con-
C traria eſt fortitudini, & prædicatum vitium, quod eſt virtuti contrarium. Vnde Ariſtoteles per antecedens intelligit ſubiectum, vel quod poteſt eſſe ſubiectum, & per conſequens intelligit prædicatum, aut quod poteſt reduci ad prędicatum. & per ſequi prædicari intelligit, aut quod poteſt reduci ad prędicari. quippe cum locus iſte (vt Alexander dixit) in ſuppoſitiuis, & prædicatiuis verus ſit. Quo vero modo prædicatum pro conſequenti, & ſubiectum pro antecedenti accipiatur, libro Priorum ſatis dilucidatú eſt. Deinde aſsignat rationē, per quam locus præceptus demonſtrari poteſt, & dicit, [Sumere autē & talia] ſcilicet talia loca præcepta [eſt ex inductione,] quemadmodú & in iis quæ fuerunt ſecundum contradictionem. Dupliciter enim vt diximus, regulæ dialecticæ demonſtrari ſolēt, aut ſyllogiſmo contradictionis aut inductione, topicus quidem inductione ſuas regulas demonſtrat, analyticus vero ſyllogiſmo contradictionis. Sumere etiam eſt per inductionem, [& quantum quidem vtilis ſit in ipſo conſequentia.] Deinde exponit inductionem, & dicit [vt in fortitudine & timiditate, cum illam quidem ſequitur virtus.] Eſt enim fortitudo virtus [Hanc autem vitium,] eſt enim timiditas vitium. [& illam quidem ſequitur eligendum,] eſt enim fortitudo eligenda. [Hanc autem, fugiendum,] eſt enim timiditas fugienda. tunc eligit regulam in exemplis aſsignatis, & dicit, [In ipſis igitur & ſic conſequentia eſt] videlicet ſi problema eſt, vtrum timiditas ſit vitium, an non, conſtruitur problema, hoc pacto, fortitudo eſt virtus, igitur timiditas eſt vitium. vel ſi problema ſit, vtrum ti-
D miditas ſit fugienda, an non, conſtruitur problema, hac ratione, fortitudo eſt eligenda, igitur timiditas eſt fugienda. Cuius rationem aſsignat ex loco præcepto, & dicit, [Contrarium enim eligendum fugiendo eſt,] modo locus præceptus erat, ſi contrarium contrariú ſequitur, & contrarium contrarium ſequetur: quare ſi eligendum ſequitur fortitudinem, fugiendum quod eſt contrarium eligendo, ſequetur timiditatem, quæ eſt cõtraria fortitudini. & reddens inductionem vniuerſalem, & perfectam, addit. [ſimiliter autem & in aliis.] hoc eſt, & ſic de ſingulis eſt, ſcilicet virtutibus & vitiis, ſicut enim in fortitudine, & timiditate, ita & in iuſtitia, & in iniuſtitia, & in omnibus virtutibus, & cõtrariis ipſarum vitiis conſequentia in ipſis valet. Hoc pacto Alexander intellexit. ego vero intelligo, [Similiter autem & in aliis] omnibus contrariis, non ſolum virtutibus & vitiis, ſed in omnibus aliis. In omnibus enim aliis, ſi contrarium contrarium ſequitur, & contrarium contrarium ſequetur: vt ſi eſſet problema, vtrum album ſit diſgregatiuum viſus, an non, terminatur per contrarium, nam ſi nigrum eſt congregatiuum viſus, album erit diſgregatiuum viſus. aut ſi problema eſſet, vtrum calidum rarefacit, an non, terminatur etiam per contrarium. nam ſi frigidum condenſat, calidum rarefacit, & in cæte-

ris simili ratione. Si enim (vt Alexander inquit) per similiter in aliis, solum intelligeret, similiter in a- E
liis virtutibus & vitiis, inductio non fuisset sufficiens in omnibus. Simili ratione locus vtilis est ad destruendum, vt Alexander exponit, nam si problema esset vtrum nigrum sit malum, an non, problema interimitur per regulam eandem. nam album non est bonum, igitur nigrum nō est malum. aut si esset problema, vtrum calidum sit eligendum, an nō, interimitur per eandem maximam, frigidū non est fugiendum, igitur calidum non est eligendum. Quare locus ad destruendum, & construendum vtilis est. ¶ Sed occurres, quia non sequitur, prodigalitas est vitium, igitur auaritia est virtus: nec sequitur, omnem hominem currere est falsum, igitur nullum hominem currere est verum: & tamen argumenta hæc sunt secundum regulam. nam virtus & vitium contraria sunt, & prodigalitas & auaritia etiam contraria. Similiter omnem hominem currere, & nullum hominem currere esse contraria patet, & falsum & verum similiter. Insuper album & nigrum sunt contraria, sanum etiam & ægrum sunt contraria, & tamen non sequitur, album est sanum, igitur nigrum est ægrum. ¶ Iuniores non male respondent, dicunt enim ad hoc, vt cōsequentia in ipsis sit vtilis, requiritur primo, vt fiat in cōtrariis, quæ opponuntur eodem oppositionis modo. & sic prima instātia cessat, nam virtus & vitium opponuntur veluti medium & extremum, prodigalitas autem & auaritia veluti extrema, vtrunque enim excessus est, ideo cessat instantia. Secundo, requiritur vt vtraque ex parte contraria sumantur F
incomplexe. modo non sic sumuntur in secunda instantia, quoniam antecedentia siue subiecta, sunt contraria complexa. omnem hominem enim currere, & nullum hominem currere, contraria dicimus complexa: verum autem & falsum, incomplexa. Tertio requiritur, vt consequens siue prædicatum sequatur, vel prædicetur de subiecto per se: modo sanum de albo, & ægrum de nigro non per se prædicantur. Alexander autem, vt ex verbis eius patet, asserit regulam veram esse, quando cōsequens siue prædicatum sequitur ad antecedens, siue ad subiectum proprie, hoc est ita ad illud, quòd non ad illius contrarium: & sic tolluntur omnes instantiæ. nam vitium non sequitur prodigalitatem, quin sequatur auaritiam: falsum etiam non sequitur omnem hominem currere, quin etiam aliquando sequi possit nullum hominem currere. Sanum quoque non sequitur album, quin sequi possit nigrum. Quare instantię non sunt secundum regulam. est enim regula, si vnum contrarium sequitur ad contrarium propria consequutio est, & illius contrarium sequetur ad contrarium etiam propria consequutione: ita vt si sequatur, problema construitur, si autem non sequatur, problema interimitur.

G

57 Econuerso autem, consequentia: vt bonam quidem habitudinem sanitas sequitur, malam autem habitudinem, ægritudo nequaquam, sed ægritudinem, mala habitudo. Manifestum igitur, quoniam econuerso consequentia in his fit. Raro igitur econuerso accidit in contrariis, sed in pluribus in ipsis consequentia. Si ergo neque in ipsis contrarium sequitur contrarium, neque econuerso. manifestum quoniam neque eorum, quæ dicta sunt, alterum sequitur alterum. Si autem in contrariis, & in iis quæ dicta sunt, necesse est alterum sequi alterum.

Æ autem

À igitur

Cum ostendisset quomodo in contrariis fit in ipso consequentia, nunc ostendit quomodo in contrariis, & in quibus contrariis fit econuerso consequentia, & dicit, [Econuerso autem consequentia] H
subaudi aliquando fit in contrariis. & exponit in quibus per exemplum, & dicit, [vt bonam quidem habitudinem sanitas sequitur,] quoniam bona habitudo sanitas est. [malam autem habitudinem,] quæ est contrarium subiecti, [ægritudo,] quæ est contrarium prædicati, [nequaquam] sequitur. [sed ægritudinem mala habitudo] sequitur. est enim ægritudo mala habitudo, & ideo non sequitur per locum à consequentia in ipsis, bona habitudo est sanitas: igitur mala habitudo est ægritudo. sed sequitur per locum à consequentia econuerso, bona habitudo est sanitas: igitur ægritudo est mala habitudo. vnde si problema esset, vtrum ægritudo est mala habitudo, an non, problema terminari potest constructiue per locum à consequentia econuerso in contrariis hoc pacto, bona habitudo est sanitas: igitur ægritudo est mala habitudo: per quæ patet in contrariis fieri consequentiam ecōuerso, quoties sicut ad subiectum sequitur prædicatum, ita ad contrarium prædicati sequitur subiecti contrarium. Vnde quia sanitas quæ est prædicatum, sequitur ad bonam habitudinem, quæ est subiectum. est enim bona habitudo sanitas, & mala habitudo, quæ est contrarium subiecti, scilicet bonæ habitudinis, sequitur ad ægritudinem, quæ est contrarium prædicati, quia ægritudo est mala habitudo, ideo

A in his contrariis fit consequentia econuerso. Tunc concludit, in quibus contrariis, consequentia econuerso fit, & dicit, [Manifestum igitur, quoniam econuerso consequentia in his] contrariis [fit,] quæ sic se habent, vt sanitas ad bonam habitudinem, & mala habitudo ad ægritudinem. nam sanitas ad bonam habitudinem se habet, vt quid communius & consequens. Aegritudo verò ad malam habitudinem se habet, vt antecedens & inferius. Quoties igitur contraria ita se habent, in talibus econuerso consequentia fit. & quia virtus ad felicitatem se habet, vt sanitas ad bonam habitudinem, quoniam virtus sequitur felicitatem. Est enim felix studiosus, & felicitas virtus. & vitium ad infelicitatem, vt ęgritudo ad malam habitudinem, quoniam vitium est infelicitas, & vitiosus infelix. ideo in talibus sequitur, felix est studiosus, igitur vitiosus est infelix: per locum à consequentia econuerso. Tunc concludit, qualis sit consequentia econuerso: quæ fit in contrariis, & dicit, [Raro igitur econuerso accidit] consequentia [in contrariis] quoniam non per se, sed per accidens, quoties contraria ita se habent, vt sanitas & ægritudo, & bona habitudo & mala habitudo. [Sed] in contrariis [consequentia in ipsis] accidit [in pluribus.] Tunc epilogat potestatem loci, & dicit, Si igitur neque in ipsis] hoc est neque per consequentiam in ipsis [contrarium sequitur contrarium] hoc est contrarium prædicati sequitur ad contrarium subiecti, [neque econuerso, hoc est ne-

B que per consequentiam econuerso, scilicet contrarium subiecti sequitur ad contrarium prædicati. [Manifestum, quoniam neque eorum] problematum [quæ dicta sunt, alterum] scilicet prædicatum, [sequitur alterum.] id est ad subiectum in talibus problematibus. [Si autem in contrariis] scilicet per consequentiam in ipsis saltem, contrarium prædicati sequitur ad contrarium subiecti, [necesse est in talibus] problematibus [alterum sequi alterum,] hoc est prædicatum sequi ad subiectum, & non modo per consequentiam in ipsis, vt in pluribus, verum etiam per consequentiam econuerso, aliquando, & raro, vt quando contraria se habuerint, vt dictum est. Propter quam autem causam mala habitudo sequitur ægritudinem, & non ægritudo sequitur malam habitudinem. & propter quam causam sanitas sequitur bonam habitudinem, & non econuerso bona habitudo sanitatem, Alexander non exposuit. iuniores, qui Albertum sequuntur, vt Adinolphus, & Anonymus latinus interpres, quos etiam externi sequuntur, asserunt verbum græcum εὐεξία, significare bonam dispositionem corporis intus, & extra, & ideo nisi humanum corpus dicitur intus & extra bene affectum, non dicitur bene habituatum. Sanitas autem, quæ Græce est ὑγίεια, dicitur bona

C dispositio intus. Et quia pars integralis sequitur ad totũ, & non econuerso: quia sequitur, est domus, igitur paries, & non econuerso, ideo sanitas sequitur bonam habitudinem: quæ est bona dispositio intus & extra. sequitur enim, est corporis bona dispositio intus & extra, igitur sanitas, non autem econuerso, quia non sequitur est bona dispositio intus, igitur est bona dispositio intus & extra. Et ita non sequitur. est sanitas, igitur est bona habitudo. καχεξία verò est mala dispositio intus vel extra, ægritudo autem, quæ græce dicitur νόσος, est mala dispositio intus & extra, ideo mala habitudo sequitur ægritudinem, quoniam sequitur est mala dispositio intus & extra, igitur mala dispositio intus vel extra. Quare ea contraria quæ ita se habent, vt sanitas ad bonam habitudinem, & mala habitudo ad ægritudinem, conuertuntur secundum consequentiam econuerso. Habet autem se sanitas ad bonam habitudinem, vt pars integralis ad totum. Mala etiam habitudo ad ægritudinem eodem modo, vt pars ad totum, quare quæ se habent hoc pacto, secundum consequentiam econuerso conuertuntur, hoc pacto se habet virtus ad felicitatem, & infelicitas ad vitium. ideo sequitur, si felicitas est virtus, ergo vitium est infelicitas. Et licet hęc non sapiant medicinalem facultatem, tamen possunt esse veritati consona, quoniam licet ad sanitatem requiratur vtraque bona dispositio, scilicet intus & extra, veluti ad felicitatem requiruntur tria bona, tamen illud quod de sanitate & ægritudine dictum est, sit pro exemplo dictum, cuius non veritas, sed manifestatio requiritur: nam Alexander, adinuenit verum exemplum. Felicitas enim requirit tria bona, animi, corporis, & fortunæ:

D & ideo felicitas est virtus. Infelicitas vero, requirit solum mala anima: ideo vitium est infelicitas. quare mutato exemplo, quæ sic habent, vt virtus ad felicitatem, & infelicitas ad vitium, conuertuntur secundũ cõsequentiam ecõuerso. Et tu intelligas de contrariis, quæ accipiuntur aut in abstracto, aut in concreto. Nam sequitur, bene habituatum est sanum, ergo ægrum est male habituatum. Amplius sequitur, felix est studiosus, igitur vitiosus est infelix. Hactenus de disputatione.

58 Similiter autem contrariis, & in priuationibus & habitibus respiciendum. Veruntamen non est in priuationibus econuerso, sed in ipsis consequentiam necessarium est semper fieri. veluti visum quidem, sequi sensum: cæcitatem autẽ, insensibilitatem. Opponitur enim

ſenſus inſenſibiltati, vt habitus priuationi. Nam eorum, illud quidem E
habitus, hoc autem priuatio eſt.

Nunc declarat eundem locum præceptum in priuatiue oppoſitis, aſſerēs quòd ſi aſsignetur ha-
bitus aliquis ſequi aliqem habitum, conſiderandum ſit, ſi priuatio illius ſequatur priuationem:
nam ſi ſequitur, problema erit conſtruendum: exemplum, vt ſi aſsignetur viſum eſſe ſenſum, conſi-
derandum eſt, vtrum cæcitas ſit inſenſibilitas: & quoniam cæcitas eſt inſenſibilitas, ideo viſus eſt
ſenſus. quare problema eſt conſtruendum. Si vero non ſequitur, problema erit interimēdum. exem-
plum, vt ſi aſsignetur viuentem eſſe ſcientem, conſiderandum eſt, vtrum mortuum ſit ignorans, &
quoniam mortuum non eſt ignorans, ideo viuens non eſt ſciens. Quòd autem mortuum non ſit
ignorans, patet, quoniam etiam viuens eſt ignorans. vnde dicit, [Similiter autem contrariis, & in
priuationibus, & habitibus reſpiciendum,] quaſi dicat, quia ſicut in contrariis locus præceptus eſt
ſecundum conſequentiam in ipſis, ita & in priuatiue oppoſitis. aſsignat tamen differentiam, & di-
cit, [Veruntamen non eſt in priuationibus] conſequentia [econuerſo] quia non ſequitur, viſus eſt
ſenſus, igitur inſenſibilitas eſt cæcitas. [ſed] priuatiue oppoſitorum [in ipſis conſequentiam ne- F
ceſſarium eſt fieri ſemper,] & nunquam econuerſo, [veluti viſum quidem] neceſſarium eſt [ſe-
qui ſenſum, cæcitatem autem inſenſibilitatem,] hoc eſt, quia cæcitas eſt inſenſibilitas, ideo viſus
eſt ſenſus. non autem ſequitur per conſequentiam econuerſo. Non enim inſenſibilitas eſt cæcitas.
Exponit autem qua oppoſitione opponantur viſus & cæcitas, & ſenſus & inſenſibilitas, & dicit,
[Opponitur enim ſenſus inſenſibilitati] & ſubaudi viſus cæcitati, [vt habitus priuationi. nam eo-
rum, illud quidem habitus.] videlicet viſus, & ſenſus, [hoc autem priuatio eſt] videlicet cæcitas,
& inſenſibilitas. Cauſa autem quare in priuatiue oppoſitis non valet aliquando conſequentia econ-
uerſo, eſt, quoniam non reperiuntur habitus ad habitum, & priuatio ad priuationem, vt totum ad
partem, vel vt pars ad totum, vt perſpicuum eſt diſcurrenti per omnia. ¶ Sed occurres, nam videns
eſt viuens, & tamen non ſequitur, ergo mortuum eſt cæcum: nec ſequitur, dormiens eſt viuens, igi-
tur vigilās eſt mortuum. Nec valet, rationale eſt corporeum, igitur irrationale eſt incorporeum. In-
ſuper, nec ſequitur, idem Socrati eſt idem homini, igitur aliud à Socrate eſt aliud ab homine. Ale-
xander dicit, tunc in priuatiue oppoſitis alterum alterum ſequi, quando neutrum oppoſitorum non
ambo priuatiue oppoſita, quæ ſubiiciuntur, ſequitur. Et quia vita ſequitur cæcitatem, & viſum, & G
ſomnum, & vigiliam, & corporeum ſequitur ad rationale & ad irrationale, & quia idem Socrati,
& aliud à Socrate ſub eo quod eſt eſſe idem homo continentur, ideo ceſſant obiectiones. Eſt enim
cæcum & videns, viuens, dormiens & vigilans viuens rationale & irrationale corporeum, idem
Socrati, & Plato alius à Socrate idem homini, ideo videntur obiectiones nullæ. nam (vt Alexan-
der inquit) tunc alterum alterum in huiuſmodi ſequitur, quando alterum ſolum alterum ſequitur,
non autem quando ambo ſequitur. Non enim poteſt quod habitus ſequitur, hoc & priuatio ſequi.

59 Similiter autem habitui & priuationi, & in iis, quæ ſunt ad a-
liquid, vtendum. In ipſis enim & horum conſequentia eſt. Vt ſi tri-
plum multiplum, & ſubtriplum ſubmultiplum dicitur. Triplum enim
dicitur quidem ad ſubtriplum, & multiplum ad ſubmultiplum. Rur-
ſus, ſi ſcientia opinio, & ſcibile opinabile, & ſi viſus ſenſus: & viſibi-
le ſenſibile. H

Eundem locum præceptum, qualis eſt in contrariis & priuatiue oppoſitis, exponit in oppoſitis
relatiue, & primo exponit locum in conſtruendo per exempla. ſecunda ibi [inſtātia] aſsignat inſtan-
tiam. tertia ibi, [Inſuper autem ad contrarium,] exponit locum in deſtruendo. de prima parte in-
quit. [Similiter autem habitui & priuationi & in iis quæ ſunt ad aliquid vtendum] eſt loco præce-
pto, nam vt in priuatiue oppoſitis loco vtimur ſecundum conſequentiam in ipſo, & non ſecundum
conſequentiam econuerſo, ita in relatiue oppoſitis, & hoc inquit, [In ipſis enim & horum conſe-
quentia eſt,] & non conſequentia econuerſo, & quia in relatiue oppoſitis ſolum eſt in ipſis conſe-
quentia, ideo dixit, [Similiter autē habitui & priuationi,] & non dixit, Similiter autē contrariis, quo-
niam in contrariis aliquando eſt conſequentia econuerſo, at in priuatiue oppoſitis, & in relatiuis,
nunquam. deinde affert exempla, & dicit, [Vt ſi triplum eſt multiplum, & ſubtriplum ſubmulti-
plum dicitur. Triplum enim dicitur quidem ad ſubtriplum] relatiue, & multiplum ad ſubmulti-

A plum.] dicitur autem nouenarius triplus ad trinarium, trinarius subtriplus. Senarius verò multiplus ad trinarium, quia duplus. Trinarius verò submultiplus, quia subduplus. [Rursus] aliud exemplum est, [si scientia est opinio, & scibile] erit [opinabile.] Tertium exemplum est, & si visus est sensus, & visibile sensibile est.] Quare in relatiue oppositis erit veluti in priuatiue oppositis. ¶ Sed occurres, quoniam pater & filius relatiue opponuntur, & simile & dissimile eodem modo, & tamen non sequitur, pater est alicui similis, igitur filius est eidem dissimilis. nõ enim oportet. Dicendum locum teneri, quoniam quæ relatiue opponuntur, fundentur supra res eiusdem prædicamenti. Amplius & non per comparationem ad aliquid extrinsecum. Modo paternitas fundatur in prædicamento actionis, vel potentiæ actiuæ, filiatio in re prædicamenti passionis. At actio & passio diuersa prædicamenta sunt. Amplius, sequitur absolute, pater est similis, igitur filius est dissimilis: sed non cum additione ad aliquid. At duplum & subduplum, triplum & subtriplum, & id genus in re quantitatis fundantur. Simile & dissimile in re qualitatis, & dato quòd pater & filius fundentur in re eiusdem prædicamenti, quia supra potentia actiua, tamen simile & dissimile fundantur in re prædicamenti qualitatis. ideo nõ sequitur, pater est similis alicui, ergo filius est dissimilis eidem. Nec
B valet, pater est duplus ad Socratem, igitur filius est subduplus ad Socratem. Sed bene sequitur (vt Alexander inquit,) pater imperat, igitur filius obedit, quoniam pater & filius adinuicem referuntur, vt imperare & obedire. ¶ Adhuc occurres, quia non sequitur, verum est complexum, igitur falsum est incomplexum iam dictum est, ideo non sequi, quoniam verum & falsum continentur ambo sub complexo, & sic non sequitur, vt Alexander dicebat.

60 Instantia, quoniam non necesse est iis, quæ sunt ad aliquid, consequentiam fieri, quemadmodum dictum est: nam sensibile scibile est, sensus autem non est scientia. Non tamen vera instantia videtur esse. Multi enim dicunt sensibilium esse scientiam.

Hæc est secunda pars, in qua assignat instantiam, & dicit, [Instantia] subaudi est contra ea, quæ de relatiuis dicta sunt. [quoniam non necesse est in iis, quæ sunt ad aliquid consequentiam fieri, quemadmodũ dictum est, nam sensibile scibile est, sensus autẽ non est scientia,] & tamẽ sensus sen-
C sibili: scientia scibili opponitur relatiue. Deinde soluit, & dicit, [Non tamen vera instantia videtur esse,] cuius causam assignat, & nquit. [Multi enim non dicunt sensibilium esse scientiam,] nam (vt Alexander exponit) indiuiduorum sensibilium animalium sensus quidem est, scientia verò, non. siquidem scientia est vniuersalium. Quare si eorum, quæ sensibilia sunt, non est scientia, nec sensibilia scibilia erunt. Et tu hæc quæ Aristoteles, & Alexander dicunt, intelligas, scientiam non esse sensibilium per se, sed per accidens, quatenus per abstractionem sensibilia reducuntur ad intelligibilia, & fiunt vniuersalia.

61 Insuper autem ad contrarium, non minus vtile quod dictum est, vt quoniam sensibile non est scibile, neque etiam sensus scientia erit.

Nunc exponit locum assignatum esse vtilem non minus ad destruendum quàm ad construendum, & dicit, [Insuper autem ad contrarium,] scilicet ad destruendum] non minus vtile est, quod dictum est.] Hoc est locus assignatus non minus vtilis est ad destruendum quàm ad construendum, quod per exemplum exponit, & dicit, [Vt quoniam sensibile non est scibile[vt nunc supponimus ex solutione instantiæ, [neque etiam sensus scientia erit.] Alexander autem sic intelligit. [In-
D super autem ad contrarium] scilicet ad destruendum, [non minus vtile] est, exemplum, [quod dictum est, vt quoniam sensibile non est scibile, neque etiam sensus scientia erit.] & cum Aristoteles dicit, [Insuper autem ad cõtrarium,] per contrarium oppositum intelligit, non proprie contrarium, vt Alexander exponit.

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

62 Rursus in coniugatis & casibus & interimenti, & cõstruenti. Dicuntur autem cõiugata quidem huiusmodi, vt iusta, & iustus iustitiæ, & fortia, & fortis fortitudini. Similiter autem & effectiua, & conseruatiua, coniugata illi, cuius sunt effectiua, & conseruatiua, vt sanatiua,

ſanitatis:habitatiua,habitudinis.eodem autem modo & in aliis. Con- E
iugata igitur talia ſolent dici.

Ariſtoteles hic aggreditur locum vigeſimumnonum, vbi ſic procedit, quia primo ponit locum pręceptiuum,& vtilitatem, & dicit, [Rurſus] reſpiciendum eſt [in coniugatis & caſibus & interimenti,& conſtruendi,] Hoc eſt tam ab eo,qui problema conſtruere voluerit, quàm ab eo,qui problema interimere intendit. Locus ergo præceptiuus eſt,reſpicere ad cõiugata,& ad caſus.Locus vero præceptus eſt,quoniam quicquid ineſt alicui coniugatorũ,omnibus ineſt. & ſi alicui eorum non inerit,nulli coniugatorum inerit.Deinde exponit terminos,& primo per coniugata,quæ intelligenda ſunt, exponit, quæque græce σύστοιχα, latine etiam coordinata dicuntur. & vult coniugata eſſe, quæcunque ſic denominatiua ſunt, vt iuſtum, & iuſtus a iuſtitia. Hæc enim coniugata ſunt adinuicem & cum ipſa iuſtitia, à qua denominatiue dicuntur. Iuſtum enim & iuſtus dicuntur coniugata, tum adinuicem, tum etiam cum ipſa iuſtitia, à qua denominatiue dicuntur. Quòd autem iuſtum,& iuſtus ſint coniugata iuſtitiæ, patet, quoniam iuſtum dicitur facinus, quod ex iuſtitia eſt factum, vt graſſatorem decapitare. Iuſtus vero dicitur, qui ex habitu virtutis iuſtitiam habet. Quare & iuſtum & iuſtus coniugata ſunt iuſtitiæ. Illud quidem, quia ex iuſtitia proficiſcitur: hoc vero, F quia iuſtitiam habet, ex qua proficiſcitur. Quare quæcunque eadem forma participant, & ab illa dicuntur denominatiue, ſiue eodem, ſiue alio modo hæc dicuntur coniugata & adinuicem, & illi formæ,qua participant,& à qua denominantur.vnde dicit, [Dicuntur autem coniugata quidem huiuſmodi,vt iuſta] ſcilicet facinora,quæ fiunt à iuſtitia, vel à iuſto,qui iuſtitiam habet, [& iuſtus] qui videlicet iuſtitiam habet.hæc enim(vt Alexander inquit) dicuntur coniugata ad inuicem,quia participant eadem forma, licet alia ratione, & denominantur ab eadem forma, & etiam ipſi [iuſtitiæ,] qua participant,& à qua denominantur. [& fortia]ſcilicet facinora[& fortis]etiam dicuntur coniugata & adinuicem,&[fortitudini.]nam fortia dicuntur facinora,quæ proficiſcuntur à fortitudine,fortis vero qui fortitudinem habet.Quare coniugata dicuntur adinuicem,& cum ipſa fortitudine.[Similiter autem & effectiua,& conſeruatiua] ſubaudi,& ſignificatiua,& habentia ſanitatem dicuntur[coniugata] inuicem,quia omnia denominantur ſana,& [illi] ſcilicet ſanitati, [cuius ſunt effectiua,& conſeruatiua,] & ſubaudi & ſignificatiua,& receptiua. Omnia enim hæc dicuntur ſana,licet non eodem modo:quoniam effectiua & conſeruatiua dicuntur ſana, vt cauſæ: ſigna vero dicuntur ſana,vt ſignificatiua: corpora autem ſana,vt receptiua ſanitatis. Adhuc,effectiua & con G ſeruatiua dicuntur ſana non eodem modo, quoniam effectiua dicuntur ſana, [vt ſanatiua] hoc eſt, vt cauſæ effectiuæ [ſanitatis habituatiua] dicuntur ſana, vt conſeruatiua [habitudinis,] quæ eſt ſanitas habitudinalis.[Eodem autem modo & in aliis]coniugata dicuntur,ſubaudi quæcunque adinuicem coniunguntur,& illi,à qua denominatiue dicuntur.Ex quibus ſequitur coniugata eſſe denominatiua quæ à Iunioribus concreta dicuntur:& illud,à quo denominatiue dicitur. Hæc enim dicuntur coniugata inter ſe, & cum nomine abſtracto.& quoniam idem primo ſignificat, licet non eodem modo,& quia appellatione conueniunt,licet diſcrepẽt in fine vocum. ¶Ex quibus vlterius ſequitur,quòd licet album & dulce idem ſignificent quod pomum,nec inuicem, nec pomo coniugata dicuntur,non enim ſignificant idem quod pomum primo, nec eadem appellatione vocantur. Amplius ſequitur,hominem & animal non eſſe coniugata,nec inuicem,nec humanitati, licet idem ſignificent,quoniam non denominatiue dicuntur de aliquo ſubiecto, cui inhęret humanitas, à qua homo dicitur,ſed dicuntur prædicata per ſe,& ita nec denominatiua,nec coniugata.Tũc epilogat, & inquit,[Coniugata igitur talia ſolent dici,] ſubaudi,quæcunque & ab eadem forma, vel propter eandem formam qua participant, denominatiue de aliquo ſubiecto dicuntur, & appellatione conueniunt ſaltem aliquo modo. De iſtis abunde diximus in Iudicris, vbi expoſuimus quis ſit terminus H abſolutus, qui dicitur principale & abſtractum, quiſue connotatiuus,qui dicitur concretum, & denominatiuus. Nunc vero hactenus.ſatis enim nobis ſit expoſuiſſe,quæ coniugata dicuntur.

65 Caſus autem, vt iuſte, & fortiter, & ſanatiue, & habituatiue, & quæcunque eodem modo dicuntur. Videntur autem, & quæ ſunt ſecundum caſus, coniugata eſſe, vt iuſte iuſtitiæ, & fortiter fortitudini. Coniugata autem dicuntur ſecundum eandem cõiugationem omnia, vt iuſtitia, iuſtus, iuſtum, iuſte.

Nunc exponit caſus, non quidem caſus inflexionis, cuiuſmodi ſunt genitiuus, datiuus, & id genus, qui cadunt à nominatiuo, de quibus agit grammaticus; ſed caſus deriuationis, qui cadunt à nominibus, ſiue ab adiectiuis, vt ſunt aduerbia, de quibus licet agat grammaticus, quatenus facit ad orna-

A tum orationis, & quatenus sunt partes orationis, tamen etiam logicus, quatenus faciunt ad veritatem
propositionibus agit. vnde dicit. [Casus autẽ, vt iuste, & fortiter, & sanatiue, & habituatiue, & quæcun
que eodẽ modo dicuntur. Hæc enim casus sunt, iuste quidẽ iusti: fortiter vero fortis: sanatiue, sanatiui:
habituatiue, habituatiui. Vnde sicut denominatiua deriuantur a principalibus, ita (vt Alexander in-
quit,) casus deriuantur a denominatiuis. Differunt autem casus (vt Alexander exponit, á denomina-
tiuis, & principalibus, quoniam denominatiua & principalia rerum sunt significatiua. Casus autem
non rerum subiectarum, sed modi actionis, vel passionis, aut dispositionis alicuius) talia autem
sunt musice, sanatiue, iuste, & id genus. Deinde comparat casus ad coniugata, & vult ea, quæ ca-
sus dicuntur, coniugata esse suis principalibus, non autem omnia coniugata esse casus, & dicit.
[Videntur autem, & quæ sunt secundum casus, coniugata esse] suis principalibus quo ad signifi-
cationem, quoniam principalia res significant: casus vero, modos illarum rerum. [vt iuste] coniu-
gatum est quo ad significationem, [iustitiæ, & fortiter, fortitudini,] nam iustitia & fortitudo res signi
ficant, iuste autem & fortiter modos illarum rerum. Quare omnes casus coniugata esse videntur suis
principalibus. [Coniugata autem dicuntur secundum eandem coniugationem omnia] hoc est secũ-
dum eandem rem significatam, vel modum rei omnia, & ideo dicuntur coniugata, quoniam sub
B eodem significationis iugo coniugata, aut quo ad rem, aut quo ad modum. [Vt iustitia, iustum, iu-
stus, iuste,] nam iustitia significat habitum virtutis. iustum vero, facinus, quod proficiscitur ab
habitu virtutis: iustus autem, qui habet habitum virtutis: iuste denique significat facinus, secundum
formam & modum iustitiæ factum. Quare omnia sunt coniugata iustitiæ, licet non eodem modo.
Qua ratione fit, quæ casus sunt, vt sint coniugata, non autem omnia coniugata, casus sunt: nam iu-
stum & iustus coniugata sunt, quæ non sunt casus.

64 Manifestum igitur, quoniam vno quouis ostenso eorum, quæ secundum eandem coniugationem dicantur, vt bono, vel laudabili, & reliqua omnia ostensa sunt. Vt si iustitia est laudabilium, & iuste, iustus, iustum laudabilium. Dicetur autem iuste & laudabiliter secundum eundem casum. nam a laudabili, quemadmodum iuste a iustitia.

C Nunc ponit locum præceptum. nam si quæratur ab aliquo, si inest alicui coniugatorum ali-
quod accidentis, vt eligibile, aut laudabile, aut bonum, aut fugibile, aut aliquid tale, hortatur vt re-
spiciamus ad coniugata illius. nam demonstrato alicui eorum inesse, demonstrabitur omnibus
inesse: & demonstrato alicui non inesse, demonstrabitur nulli inesse: vt si quæratur, vtrum iu-
stitiæ insit laudabile, an non. Si aliquis demonstrauerit vni coniugatorum ipsius iustitiæ lauda-
bile inesse, demonstrabitur omnia esse laudabilia, & propositum erit laudabile. Nam si demon-
strabitur aliquid inesse vni coniugatorum, demonstrabitur, omnibus inesse. ¶ Sed dubitatur,
quoniã non videtur de iusto, & iustitia dici ipsum æqualiter, quod tamen dicitur de ipso iuste. de iu-
sto enim dicitur æquale vel æqualis. nam iustum est æquale, iustus vero æqualis, de iustitia autem
dicitur æqualitas: est enim iustitia æqualitas. ergo ipsum æqualiter, dicitur de vno coniugatorum, &
tamen non dicitur de omnibus. Respondet Aristoteles hoc esse intelligendum conformiter, coniu-
gatum de coniugato sibi correspondenti, & casum de casu. vnde dicit. [Dicetur autem iuste] sub-
audi factum, [& laudabiliter,] scilicet factum, [secundum eundem casum. nam a laudabili] dici-
tur laudabiliter, [quemadmodum iuste á iustitia] dicitur, siue á iusto. Quare dicetur casus de casu,
& coniugatum de coniugato, & principale de principali. Nam si casus dicitur de casu, de principali
dicetur principale. & de coniugato coniugatum, & econuerso, si de coniugato cõiugatum, & vnũ-
quodque de vnoquoq; dicetur: vt si iustum est æquale, & iustitia æqualitas: & iustus æqualis, &
D iuste æqualiter dicetur. Et si fortiter aut iuste est magis & minus fortitudo, & iustitia vtique est
magis & minus. Et conuertitur locus, quoniam si illa non, nec ista erunt magis & minus. posset ali-
quis demonstrare sapientem (vt dicunt) non esse diuitem: quoniam si sapiens est diues, sapientia erit
diuitiæ: at sapientia non est diuitiæ: igitur nec sapiens erit diues. Amplius, si sapiens est diues, sapien
ter diuiter erit: at sapienter se habere non est diuiter se habere: igitur sapiens non est diues. & Alexan.
hic dat regulam, vt semper demonstratio incipiat ab eo coniugatorum, de quo facilius potest quæsi-
tum demonstrari. ¶ Solent fieri hic dubitationes. prima, quia per hunc locum demonstraretur, ho-
minem non esse animal, quoniam humanitas non est animalitas, quare nec homo erit animal. Am
plius, humaniter se habere non est animaliter se habere, igitur homo non est animal. Solutio patuit
supra, diximus enim animal, & hominem non coniugata esse alicui, quoniam non denominatiue di
cuntur de aliquo propter aliquam formam, qua participent. Secunda, quoniam per hunc locum de
monstraretur quod album non sit dulce, quoniam albedo non est dulcedo, nec albe se habere est dul

citer se habere. ¶Alexander innuit solutionem, quod si albedo non sit dulcedo, sequatur album non esse E dulce inquantũ albũ. & si albe se habere, nõ sit dulciter se habere, nec albũ erit dulce inquantũ albũ. & hoc pacto intelligit locum Alexan. ait enim, si sapientia non sit diuitiæ, sapiens non erit diues, vt sapiens. alia enim ratione sapiens potest esse diues. sic etiam si albedo non sit dulcedo, nec album erit dulce, vt albũ: licet alia ratione album sit dulce, vt ratione subiecti. Etiam dici potest locum præceptum esse verum in illis coniugatis, quæ ratione formæ sunt coniugata: modo album & dulce non sunt coniugata vniformæ, quoniam nec albedini, nec dulcedini, sed vni subiecto. Et per hanc expositionem soluuntur argumenta eorum, qui demonstrant album non posse esse nigrum, quia albedo nõ potest esse nigredo. & eorum, qui demonstrant cæcum non esse insensibile, quia cæcitas non est insensibilitas. & eorum, qui demonstrant logicum non esse iustum, quoniam logica non est iustitia. & eorũ qui demonstrant iustum non esse liberalẽ, quoniã quod iuste fit, non liberaliter fit. omnia enim hæc delentur ex eo, quia non sunt hæc coniugata, ratione formæ, in quibus argumenta fiunt: sed ratione subiecti, cui insunt.

¶LOCVS TRIGESIMVS.

65 Considerandum autem non solum in eo, quod dictum est, sed etiã F in contrario contrarium, vt quoniam bonum nõ ex necessitate est suaue, nec malum quoque est triste. Aut si hoc, & illud. Et si iustitia est sciẽtia, & iniustitia erit ignorantia, & si quod iuste est, scienter, & experienter est: quod iniuste est, ignoranter, & inexperienter est. Si autem hæc non, nec illa, vt in eo, quod nunc dictum est.

Locus trigesimus præceptiuus est respicere ad consequentiam in ipsis inconiugatis. Locus vero præceptus est, si aliquod prædicatum habens contrarium inest alicui coniugatorum, necesse est, vt contrarium illius insit omnibus coniugatis correspondenter secundum suum modum, vt coniugatum coniugato, & principale principali, & casus casui, & locus conuertitur. quoniam si contrarium non insit alicui coniugatorum secundum suum modum conformiter, nec prædicatum inerit coniugato, immo nulli coniugatorum inerit. vnde dicit. [Considerandum autem non solum in eo, quod] G nunc [dictum est,]scilicet in coniugatis, & casibus, in principalibus, [sed etiam] considerandum est]contrarium in contrario, [hoc est, sed etiam considerandum consequentiam in ipsis, quæ fit in contrariis illorum. per quæ innuit locum præceptiuum, qui est, vt in coniugatis respiciamus ad consequentiam in ipsis, quæ fit in contrariis coniugatorum. Locum vero præceptum innuit per exempla, quæ subscribit, & dicit[, vt quoniam suaue non ex necessitate est bonum, nec triste quoque]ex necessitate[est malum,] ¶Quod ad verba attinet, per bonũ & malum contraria intelligit, per bonum quidem, prædicatum, quod non ex necessitate inest suaui. per malum vero, prædicatum, quod non ex necessitate inest tristi. Sunt autem bonum & malum contraria coniugata, bonum bonitati, malum vero malitiæ. Simili ratione bonus & bene coniugata sunt bonitati, & malus & male malitiæ. Amplius, suaue, suauis, & suauiter cõiugata sunt suauitati: triste, tristis. & tristanter coniugata sunt tristitię. Quare si suaue non ex necessitate est bonum, nec triste malum ex necessitate est, nec tristitia ex necessitate malitia, nec tristanter se habere ex necessitate erit male se habere. & econuerso, si suaue est bonum, triste erit malum: & tristitia, malitia: & tristanter se habere, erit male se habere. & propterea subscribit, [aut si hoc]scilicet suaue est bonum, [& illud] erit, scilicet triste, malum: & tristis, malus: & tristanter, male: & tristitia, malitia. Conuertitur enim locus. Quare locus præceptus est, si coniugatum H habens contrarium dicitur de coniugato habente contrarium, & contrarium de contrario dicetur: & conuertitur, quoniam si non dicetur propositum de proposito. Sunt qui legunt suaue & triste pro subiectis, & bonum & malum pro prędicatis, vt nos legimus. Alexan. autem legit suaue & triste pro prædicatis, bonum autem & malum pro subiectis, quod & Albertus facit, sed hoc non refert ad exẽplum. Est tamen annotatione dignum, esse aliqua mala suauia, & aliqua bona tristitia, vt Alexã. inquit, ideo non ex necessitate mala sunt tristitia, nec bona suauia. Vti enim venere malum est, sed suaue. Et pati pœnam pro culpa commissa bonum, sed triste, ac dolorificum. Deinde assignãt aliud exẽplum quasi ex opinione Socratis, qui virtutes dixit esse scientias, & dicit, [& si iustitia est scientia, & iniustitia erit ignorantia, & si quod iuste est, scienter & experiẽter est, quod iniuste est, ignorãter & inexperienter est. si autem hæc non]fuerint, [nec illa] erunt. Nam dico locum conuerti in his, [vt in eo, quod nunc dictum est.]In bono & suaui, & malo & tristi.

69 Magis enim vtique apparebit quod iniuste est, experienter, quàm

A inexperienter esse.

Impossibile est, vt per particulam enim, reddat causam eius, quod proxime dixit, sed potius reddit causam cuiusdam taciti contra Socratem. Dixit enim Socrates iniuste factum esse ignoranter factum, & inexperienter, quia putauit virtutes esse scientias, & iustitiam esse sciẽtiam, & experientiam. Propterea sequitur secundum eum, vt iniuste factum, sit ignoranter factum, & inexperienter. Aristot. innuit hoc esse falsum: & quòd sit falsum, reddit causam, per particulam enim, & dicit, [magis enim vtique apparebit, quod iniuste est, experienter] & scienter [quàm inexperienter] & ignoranter [esse,] cuius contrarium existimauit Socrates. Et quod ita sit, Alexander exponit, quoniam quod iniuste fit, sponte, & ex consilio per deliberationem fit. Sed quæ fiunt hoc pacto, veniunt ab experientia, & à scientia, igitur quod fit iniuste, potius scienter & experienter fit, quàm ignoranter & inexperienter. ¶ Sed occurres, quoniam conuertam problema, si quod fit iniuste, scienter, & experienter fit: quod fit iuste, fiet ignoranter, & experiẽter. Dicendum, locum huiusmodi esse verum, quando alterum cõtrarium inest alteri solum. At experienter & scienter fieri inest tam iniuste, quàm iuste facto. Vtrunque enim fit scienter, & experienter.

B 67 Hic autem locus dictus est prius in contrariorum consequentiis. Nihil enim aliud nunc ostendimus quàm contrarium sequi contrarium.

Nunc vero comparat hũc locum trigesimum loco vigesimo septimo, & dicit, [Hic autem locus] scilicet trigesimus [dictus est prius in contrariorum consequentijs,] qui fuit locus vigesimusseptimus, nam hic locus est respicere ad consequentiam in ipsis, quia licet nunc consideretur contrariorũ consequentia in coniugatis & casibus, superius autem absolute in contrariis, tamen simpliciter idem locus est cum illo. Cuius causam assignat, & dicit, [nihil enim aliud nunc ostendimus] in coniugatis & casibus, & principalibus, [quàm contrarium sequi contrarium] secundum consequentiam in ipsis, vt vigesimoseptimo loco absolute fuit ostensum. ¶ Quare hic locus secundum rem coincidit cum loco vigesimoseptimo: nolo tamen te latere illud, quod Aristoteles dixit aduersus Socratem, non esse omnino clarũ. Asserit enim quod iniuste fit, fieri experienter & scienter magis quàm ignoranter, & inexperienter, quod non caret quæstione. Si enim vt in Ethicis scribit ipse, omnis malus est ignorãs,
C fit vt iniustus, qui malus est, sit ignorans, quare iniuste factum ignoranter est factum, & inexperienter. Adhæc, malum fit propter defectum earum conditionum, quæ requirũtur ad hoc vt fiat bonum, Constat autem tres esse conditiones quæ requiruntur ad hoc, vt fiat bonum, vt scire, velle, & impermutabiliter operari. Quare ad hoc, vt fiat bonum requiritur scire, & velle: quod si ita fuerit, ad hoc, vt malum fiat, requiretur ignorantia. Igitur quod fit male, ignoranter fiet: sed quod iniuste fit, male fit, ergo quod iniuste fit, ignoranter fit. Nec valet dicere, (vt iuniores asserunt) omnem malum ignorãtem secundum cognitionem sensitiuam tantum, scientem vero secundum cognitionem intellectiuã. Quoniam sic omnis bonus esset sciens secundum cognitionem sensitiuam tantum, & ignorans secundum scientiam intellectiuam. quia si contrarium de contrario, & contrarium de contrario diceretur. Sed quoniam hæc quæstio moralis est, quam Aristoteles sexto libro Ethicorum disputat contra Socratem, ibi quæratur.

LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

68 Amplius in generationibus & corruptionibus, & effectiuis, & corruptiuis: & interimenti, & construenti. Nam quorum generationes bonæ sunt, & ipsa bona sunt, & si ipsa bona sunt, & generationes bonæ. Si
D autem generationes malæ, & ipsa mala. In corruptionibus autem econtrario: si enim corruptiones bonæ, ipsa mala. Sinautẽ corrruptiones malæ, ipsa sunt bona. Eadem ratio in effectiuis, & corruptiuis, quorũ enim effectiua bona, & ipsa bona. Quorum vero corruptiua bona, ipsa mala.

Cum dixisset loca destructiua & constructiua, quæ accipiuntur à consequentijs in contrarijs absolute, & in coniugatis, nunc assignat alia loca argumentandi quæ sunt similia ijs locis, quæ sumuntur à consequentia in contrariis, vtilia ad destruendum & construendum. Et licet iste locus, quem assignat, sit vnus, tamen potest diuidi in quatuor: quoniam vnus est à generationibus, alius à corruptionibus, tertius ab effectiuis causis, quartus à corruptiuis, siue destructiuis: per quæ patent loca præceptiua; vnde dicit, [Amplius, & interimenti & construenti,] siue ab eo,

qui & interimere, & construere voluerit, respiciendum est [in generationibus,] & erit primus locus E
præceptiuus, [& corruptionibus,]& erit secundus locus præceptiuus, [&] respiciendũ est [in affecti-
uis]scilicet causis, & principiis, & erit tertius locus. Est autem iste locus (vt Alexander inquit) aliqua
ratione ex coniugatis, quatenus fieri & corrumpi coniugata videntur formæ, quæ fit, vel corrumpi-
tur, vt sanari sanitati: non autem proprie coniugatis, quæ sunt, ycluti sanum, sanus, sane, quæ coniuga-
ta sunt sanitati. Tunc Aristoteles assignat loca præcepta, & primo locum, qui accipitur à generatio-
nibus, & dicit, [nam quorum generationes bonæ sunt, & ipsa]generata [bona sunt, &] econuerso [si
ipsa]generatã [bona sunt, & generationes bonæ, si autem generationes malæ]sunt, [& ipsa] generata
[mala]erunt, & econuerso si generata sunt mala, generationes erunt etiam malæ. Et per generatio-
nem, vt Alexander exponit, intelligere possumus, aut administrationem omnium eorum, ex quibus
res ipsa generatur, verbi causa, vt diçta, quę est generatio sanitatis, quatenus per eam sanitas ipsa gene-
ratur. Est autẽ diçta debita administratio cibi & potus, & cęterarum rerum, quibus generatur sanitas.
Et sic, si dieta fuerit bonum, sanitas, cuius generatio est dietam facere, erit bonum: & econuerso, si ipsa
sanitas bonum, debitam dietam facere erit bonum. Amplius, & quoniam virtus est bonum, & virtu-
tis generatio erit bonum. Est autem virtutis generatio filiorum educatio per mores ad virtutem fe-
rentes: & quoniam educatio, quæ est virtutis generatio, est bonum, & virtus, quæ fit, erit bonum. Aut F
per generationem intelligere possumus, non ipsam rerũ administrationem, qua res ipsa fit, sed ipsum
fieri. Nam si bonum est ipsum fieri sanitatem, & sanitas bonum erit: & si sanitas bonum, & fieri sani-
tatem bonum. Eadem autem ratio est de virtute. & vt de bono ita de malo est dicendum. Hic est pri-
mus locus præceptus. Deinde tangit secundum locum præceptum, & dicit, [in corruptionibus autẽ
econtrario]est sentiẽdum, & exponit, quomodo econtrario, & dicit, si enim corruptiones bonæ, [ea,]
quorum sunt corruptiones, [bona sunt,]si autem corruptones malæ, [ipsa] quorũ sunt corruptiones,
[sunt bona,]& econuerso, si ipsa sunt bona, corruptiones sunt malæ, & si ipsa mala, corruptiones sunt
bonæ. Exempla hæc sunt, si morbi corruptio fuerit bona, morbus est malũ. Est enim corruptio mor-
bi aut debita diçta, quæ bonum est: & si malum est sanitatis corruptio, bonum est sanitas. quia indebi-
ta diçta, quæ est mala, corruptiua est sanitatis. aut per corruptionem intelligit ipsum corrumpi, & vt
de generatione locus præceptus patet, ita de corruptione. Deinde tangit tertium locum præceptum,
& dicit, [eadem ratio est in effectiuis & corruptiuis]causis, & principiis, [quorum enim effectiua]&
subaudi conseruatiua [bona, & ipsa bona]quorum sunt effectiua, & conseruatiua. Et econuerso, cum
ipsa bona sunt, effectiua bona erunt. hic est tertius locus præceptus. Deinde tangit quartum, & dicit, G
[quorum vero corruptiua bona ipsa,]quorum sunt corruptiua, [mala sunt.]hic est quartus locus præ
ceptus. Horum duorum locorum exempla eadem sunt, vt quoniam sanitatis effectiua sunt bona, &
sanitas est bonum, & econuerso, quoniam sanitas bonum, & sanitatis effectiua bona. Et quoniã mor-
bi corruptiuum bonum est, ideo malum est morbus. Et sanitatis corruptiuum est malum, quoniam
bonum est sanitas. ¶ Sed occurres, quoniam diuitiæ fiunt per lenocinium, & per vsuras, quæ sunt
mala, & tamen diuitiæ sunt bonę. Vno modo dici potest hunc locum esse probabilem & non verum,
quoniam aliquod bonum ex malo fieri potest, vt sanitas, quæ bonum est. aliquando fit per cõbustio-
nem, & sectionem, quæ mala sunt. & hæc est vna Alexand. solutio. Aut aliter, nam cum Aristoteles
dicit, [eadem autem ratio in effectiuis, & corruptiuis,] nõ intelligendũ est simpliciter, sed vt exponit,
cũ scribit, [quorum enim effectiua bona, & ipsa bona, quorũ vero corruptiua bona: & ipsa mala,]non
autem addit, & econuerso, scilicet quorum facta bona, horum effectiua bona. Nec addit, quorum ef-
fectiua mala, & facta ab illis mala, quemadmodum enim ex veris semper verum, non tamen semper
verum ex veris. Nam ex falsis quandoq; verum, sic ex bonis effrctiuis, nõ nisi bonum. Ex malis vero
quandoq; bonũ. Differt autem generatio ab effectiuis, quoniã generatio sanitatis ipsa sanitas est. & H
propterea in his conuertitur locus. At effectiua, causæ sunt generationis, & rei generatæ, quæ differũt
à re generata, ideo ex effectiuis bonis, non nisi bonum: ex effectiuis vero malis, quandoq; bonum. Si-
mili ratione ex corruptiuis malis non nisi bonum, ex bonis autem corruptiuis quandoque bonum, vt
ex ijs, quæ corrumpunt in vlceribus carnem malam & superfluam, quandoque bonum scilicet sani-
tas est. Vbi patet corruptiua bona esse, & sanitatem, quæ ab illis est, etiam bonum esse. Hæc est etiam
responsio Alexandri, quæ mihi plusqnam prima placet. ¶ Quod vero ad verba attinet, Aristoteles
per generationem & corruptionem intelligit omnes motus siue mutationes quæ inducunt ad esse,
vel quæ inducunt ad non esse, siue substantiale, siue accidentale, hinc accipitur causa præcepti:
cum enim generatio, & res genita idem sint, ideq si generatio bona est, & res genita bona erit, econ-
uerso. Amplius, quoniam corruptio vnius est generatio alterius, ideo si corruptio est bonum, cum
sit generatio rei malæ, & perditio rei bonæ, ipsa res, quæ ex corruptione fit, erit malum. ¶ Sed
occurres adhuc, quoniam generatio furis est bona, & generatio lupi, & rerum nocentium est
bona, cum sit naturalis, & tamen fur, & lupus, & res nocentes sunt malæ. Dicendum, genera-

A tiones naturales esse bonas, & res naturales, quæ fiunt ex eis, esse bonas. Modo generario hominis est per se hominis, per accidens est generatio furis. Similiter generatio lupi per se est generatio animalis: per accidens autem est generatio nocentis. Quare locus intelligendns est de generatione respectu rei genitæ, quæ per se ex illa fit, non respectu rei, quæ per accidens fit ex generatione. ¶ Adhuc occurres, quoniam non quicquid competit generationi secundum suum modum conformem, competit rei genitæ secundum suum modum conformem, nam generationi terræ inest motus. Est enim generatio terræ, motus, & tamen terræ genitæ non inest ipsum mobile, quoniam non sequitur, generatio terræ est motus, igitur terra mouetur, vel est mobilis. ¶ Arbitror huiusmodi loca non esse intelligenda nisi quantum ad prædicata, quæ competunt generationi, & generatiuis, corruptioni & corruptiuis secundum exigentiam & ordinem ad finem. vt sunt, bonum, malum, iucundum, triste, honestum, turpe, laudabile, vituperabile, & cætera id genus, & ideo cessat instantia. ¶ Adhuc occurres, quoniam videtur ex bonis quandoque malum, nam ex deo, & natura, quæ bona sunt, fit fur, & animal nocens, quæ mala sunt: igitur non semper ex bonis bonum, vt semper ex veris verum. ¶ Solutio patet, quoniam ex deo & natura fit per se animal, siue per se homo, per accidens autem fur, & animal nocens secundum Aristotelem, quæ sunt mala, vel dicendum deum & naturam bona esse, animalia B etiam nocentia bona bonitate naturæ, mala ante malitia moris. Modo non est absurdum ex bonis fieri bonum bonitate naturali per se, per accidens autem malum malitia moris.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

69 Rursum in similibus, si similiter se habent: vt si scientia vera plurium, & opinio. Et si visum habere est videre, & auditum habere est audire: similiter autem, & in aliis & in iis, quæ sunt: & in iis, quæ videntur.

Circa locum trigesimum secundum sic Aristoteles procedit, quia primo ponit locum præceptiuum, deinde tangit locum præceptum, de prima parte dicit, [Rursum] respiciendum est [in similibus,] hic est locus præceptiuus, vt scilicet respiciamus ad similia. Deinde tangit locum præceptum, C cum illius exemplis, & dicit, [si similiter se habent] his verbis dat intelligere duo, & in quibus similibus locus iste intelligitur, & dat intelligere locum præceptum. Vult igitur esse respiciendum ad similia, [si similiter] hoc est, si secũdum proportionem [similiter se habent.] Est enim duplex similitudo, altera, simpliciter, & hæc est eorum, quorum est vna qualitas. est enim, vt Aristoteles & Boetius dixerunt, vnum in qualitate simile, veluti ea, quorum substãtia est vna, sunt eadem, & ea, quorum quantitas est vna, sunt æqualia. Altera similitudo est secundum proportionem, & hæc fit in quatuor terminis, quæ dicitur similitudo secundum quid, vt quoniam similiter se habet scientia ad scibilia, & opinio ad opinabilia, ideo sequitur, si scientia est vna plurium, opinio erit vna plurium, & econuerso, nam sequitur, si in opinione sic se habet, & in scientia idem erit. Vnde dicit, quoniam subaudi similiter se habet scientia ad scibilia, & opinio ad opinabilia, ideo sequitur, [si scientia est vna plurium, & opinio] etiam erit vna plurium. Deinde tangit secundum exemplum, vt quoniam similiter se habet visus ad videndum, & auditus ad audiendum, ideo sequitur, [& si visum habere est videre, & auditnm habere est audire.] Et potest exemplum dupliciter exponi, vno modo intelligendo per visum, visionẽ ipsam, qua actu videmus colorata · & per auditũ, auditionem, qua actu audimus sonos. Et tunc exẽplum est clarum. si enim similiter se habet visus ad videndum, & auditus ad audiendum, ideo fit, vt si visum hoc est visionem habere de re visa, fit videre; etiam auditum habere de sonis, fit audire. Alio modo D per visum & auditum intelligere possumus potentias videndi, & audiendi, & tunc exemplum est intelligendum per oppositum consequentis, hoc pacto, vt quoniam ita se habet visus hoc est potentia visiua ad videndum, & auditus hoc est potentia auditiua ad audiendum: sequetur, si visum hoc est visiuam potentiam habere sit videre, [vt auditum habere sit audire.] Tunc subaudi, sed auditum hoc est potentiam auditiuam habere, non est audire actu · igitur nec visum, hoc est potentiam visiuam habere est actu videre. & hoc modo Alexander exposuit. Deinde amplificans locum præceptum ad omnia, dicit, [similiter autem & in aliis] est dicendum tam [in iis,] quæ reuera [sunt] similia, quàm in iis, [quæ videntur] similia. Vbi innuit similia bifariam esse, quædam quæ sunt vere similia, & quædam, quæ videntur similia vere similia sunt, quæ vbique similia sunt: apparenter autem similia sunt, quæ nõ omnino similia sunt. nõ enim similiter omnino scientia ad scibilia se habet, & opinio ad opinabilia: siquidẽ scientia nõ incredibilis est circa scibilia, opinio aũt incredibilis circa opinabilia. Amplius, visus ad videndũ & tactus ad tãgendũ similia sunt, sed non vere, nã visus per mediũ aliquod, & hoc in lumine, ad vidẽdũ se habet; at tactus ad tãgendũ sine medio est. Amplius, sunt nõ vere similia,

quæ secundum figuram dictionis sunt similia, vt videre ad clamare, & laborare ad facere: at si ali- B quis putaret quoniam clamare facere est, & videre facere esse, & quoniam laborare est pati, & facere esse pati, hic apparenter syllogizaret ex similibus, non autem vere. Non enim propositorum similitudo rei est, sed solum dictionis. Hinc, vt Alexander inquit, locus, qui est ex iis quæ videntur similia, sophisticus est: dialecticus autem ille, qui est ex vere similibus. Causa autem, quoniam ex vere similibus, quod demonstratur, erit verum, ex apparenter autem similibus, apparenter.

80 Vtilis autem est hic locus ad vtrunque, nam si in aliquo similium sic se habet, & in aliis similibus. Si autem in aliquo non, nec in aliis similibus.

Hic assignat vtilitatem loci, & dicit, [Vtilis autem est hic locus ad vtrunq;] scilicet ad construendum, & destruendum, [nam si in aliquo similium sic se habet,] vt puta in visu ad videndum, [& in aliis similibus.] Sic se habebit in auditu, & olfatu, & aliis, [si autem in aliquo non] sic se habebit, [nec in aliis similibus] ita se habebit. Locus igitur est vtilis ad vtrunq;. ¶ Sed occurres, primò, quia ita se habet oculus ad corpus, vt intellectus ad animam: & tamen non sequitur, sed oculus est membrum F corporis, igitur intellectus est membrum animæ. Amplius, vt color ad visum, ita sonus ad auditum: sed color non videtur nisi in lumine, igitur sonus non auditur nisi in lumine. quod falsum est: quoniã etiam in tenebris auditur. Adhuc, vt particularis propositio affirmatiua ad particularem propositionẽ negatiuam, ita vniuersalis affirmatiua ad vniuersalem negatiuam. Sed particularis affirmatiua potest esse simul vera cum particulari negatiua, igitur vniuersalis affirmatiua cum vniuersali negatiua. ¶ Licet iuniores variis modis respondeant, nam alii asserunt locum à simili esse probabilem, nõ autẽ semper verum, alii dicunt esse semper verum: Nos dicimus, si locus à simili sit semper verus, tunc esse semper verum, cum argumentamur à simili ex ea parte, qua sunt similia, non autem ex ea parte, qua sunt dissimilia: Modo oculus, & intellectus simili ratione se habẽt: oculus ad corpus, & intellectus ad animã, quò ad rationẽ perfectionis: & ideo sequitur, si oculus est perfectio corporis, vt intellectus sit perfectio animæ. Amplius, sonus ad auditum ita se habet, vt color ad visum, quãtum ad mouendum, ideo sequitur, si color mouet visum, vt obiectum, vt sonus moueat auditũ, vt obiectum. Insuper propositiones particulares & vniuersales similes sunt ex parte qualitatis, dissimiles vero ex parte quantitatis. ¶ Iterum occurres, quoniam omne argumentum est ex notiori, sed alterum similium non est al- G tero similium notius, igitur locus à simili non est sedes argumenti dialectici. Dicendum quòd vi terminorum vnum simile non est notius altero, vi tamen cuiusdam maximæ propositionis potest alterum simile esse notius altero: vt vi illius, de similibus simile iudicium est. Potest autem alterum simile notius esse altero, non quidem per se, quo est simile: sed per accidens, quatenus est per accidens aliquãdo alterum simile altero notius, vt cum acciperetur à re nobis notiori, veluti oculus est notior intellectu, quia accipitur à corpore, quod est notius anima, à qua accipitur intellectus. Per se autem, vt similia sunt, neutrum neutro notius est.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

81 Considerandum autem & si in vno, & si in pluribus, similiter se habeant. Aliquoties enim dissonant: vt si scire est cogitare, & multa scire est multa cogitare. Hoc autem non est verum. Contingit enim plu- H ra scire, cogitare autem non: si igitur non est hoc, neque est illud, quod est in vno, vt scire sit cogitare.

Iste locus trigesimustertius (vt Alexãder inquit) est respicere in similibus secundum substantiam ad consequẽtiam ab vno ad multa. Nam locus præceptus est, si in vno similium secundum substantiam est aliquid vnum, & in multis talibus erit illud. Et hoc constructiue: destructiue vero, si non fuerit in multis illud, nec in vno: vt si docere vnum, est iuuare vnum, & multos docere, erit multos iuuare: aut si non hoc, nec primum. Et si vnus homo rationalis, & multi rationales. Et si non hoc, nec illud. vnde dicit, [Considerandum autem] ad consequentiam subaudi in similibus secundum substantiam, [& si in vno, & si in pluribus similiter se habeant,] & assignat causam, & dicit, [aliquoties enim dissonant,] & aliquoties non: & quòd dissonent, demonstrat per exemplum, & dicit, [vt si scire est cogitare] ita vt affirmatio problematis sit, quoniam scire est cogitare, ad videndum vtrum hoc sit verum, respiciendum est vtrum, vt hoc est in vno, ita sit in multis, & sequetur,

A [vt si scire est cogitare, & multa] subaudi simul [scire est multa] simul [cogitare, hoc autem non est
verum: cõtingit enim multa] simul [scire, cogitare autem nõ] multa simul, [si igitur non est hoc] scili-
cet vt multa cogitemus simul, problema erit destruendum, [& ita neq; est illud. quod est in vno vt]
videlicet, [scire sit cogitare.] Si .n. scire sit cogitare, multa scire simul, erit multa simul cogitare: quo-
niam autem nõ est multa simul cogitare, igitur scire nõ est cogitare. Quo autẽ ad differentiam huius
loci trigesimitertii, à loco trigesimosecũdo, annotatione dignum, hũc locum pręceptiuũ esse, vt respi-
ciamus ad cõsequentiam in similibus secundum substãtiam si est in vno & in pluribus. Sunt enim si-
milia in substãtia, quorum substãtia est vna: quæq; dicuntur eadem. Velut similia in qualitate, quorũ
qualitas est vna, quæq; proprie dicũtur similia. Et similia in quãtitate, quorum quantitas est vna: quę
proprie dicũtur æqualia. Si igitur problema fuerit de similibus in substantia, vt vtrum scire sit intelli-
gere, respiciẽdum est, si vt est de vno, ita sit in multis, & sic problema erit construẽdum. Si autem nõ
est ita de multis, vt est de vno, problema destruendũ est. Et quoniam cõtingit multa scire, & nõ mul-
ta intelligere, vel cogitare, ideo scire non est cogitare, vel intelligere, & ita non erunt similia secundũ
identitatẽ in substantia. At locus præcedẽs erit respicere ad consequẽtiam in similibus secũdum qua-
litatem: & quidem ex ea parte, qua erant similia. Quare locus præceptus in his est alius à loco præce
B pto in illis. est enim locus præceptus in his, vt sicuti est de vno, ita sit de multis: locus vero præceptus
in illis est, vt sicuti est de vno simili, ita sit in alio simili, cum de similibus idem sit iudicium. Amplius,
quo ad verba attinet, cogitare græce est διανοεῖσθαι latine tum sermocinari, tum discurrere, & sic patet
posse nos multa scire simul. scit enim Philosophus omnis multa, at διανοεῖσθαι hoc est discurrere, vel
sermocinari multa simul nullus philosophus potest. Vt enim nullus philosophus multa simul dicere
potest, sic nec discurrere nec sermocinari multa simul poterit. Et hoc pacto exponendo, Alexand. vt
mihi videtur, non displicet. Alii vero per διανοεῖσθαι intelligere interpretãtur, & sic asserunt nos pos-
se simul multa scire, sed non multa intelligere, cũ enim intelligere (vt Alexand. inquit) sit actio & exi-
tus animæ, nõ poterit anima simul pluribus actionibus ac exitibus simul vti: scire autem potest mul-
ta, cum scientia sit habitus, qui contingit esse multorum. Vno enim habitu pene (vt ita dicam) innu-
mera scimus: at cum intelligere (vt Alexãd. inquit) actionem, functionẽ, ac exitum animæ ad intelli-
gibilia nominet: & id habet nostra imbecilitas, vt ad duo simul mentem applicare nequeamus: proti-
nus enim, vt experiẽtia cernitur, cũ ad vnum mẽtem applicamus, alterum, quod prius cogitabamus,
C relinquimus: ideo fit vt scire multa sit possibile, intelligere verò, nõ. Vt enim cũ corpus sursum fertur,
omnem aliam lationem extrudit: sic cum anima ad vnũ intelligibile diligenter ac attente se applicat,
omnem aliam intentionem ad aliud quoduis intelligibile extrudit. Sed hæc expositio habet dubita-
tionem, quoniam quod scitur intelligitur, & quæ sciuntur, intelligũtur, vt dicitur primo Posteriorum.
Igitur si contingit multa scire, contingit multa intelligere: adhæc, si contingit scire multa, contingit
scire vnum: igitur contingit scire vnum & multa. At intelligere non possumus nisi vnum, igitur scire
erit vniuersalius quàm intelligere, quod est contra philosophum primo Posteriorum. Multa dicũt iu-
niores pro defensione expositionis huius: nos autem tutius, per cogitare, exponimus discurrere, vel ser
mocinari: & non exponimus intelligere: nam perspicuum est discurrere, & sermocinari fieri nõ pos-
se, nisi de vna aut conclusione, aut problemate: scire autem esse posse multarum aut cõclusionum, aut
problematum. scimus enim habitu vno fere infinita aut problemata, aut conclusiones: discurrimus
autem, & sermocinamur de vno duntaxat.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

82 Amplius, ex magis, & minus: sunt autem eius, quod est magis lo-
D ci quatuor. Vnus quidem, si magis sequitur magis: vt si voluptas bonũ,
& magis voluptas, magis bonum: & si iniuriam facere malum, & ma-
gis iniuriam facere, magis malum.

Nunc tradit loca, quæ sumuntur ex magis & minus, & etiam ex similiter se habentibus, & constru ctiua & destructiua. Sunt autẽ (vt Alexand. inquit) loca hæc vtilia in cõcretis, siue in connotatiuis, vt postea disputabimus. quia in talibus est magis & minus, & similiter se habẽs. Dicit autẽ quatuor esse, quæ sunt ex magis & minus, quatuor etiã quę sunt ex magis & minus in similibus: quę oĩa sunt vtilia ad construẽdum & destruendum. Quare autem loca, quæ sumũtur ex magis & minus, sint quatuor, Alexãd. demõstrat, qm̃ locus est aut vnius accipientis cõparationẽ de vno secundũ magis & minus, aut vnius de duob⁹, aut duorũ de vno, aut duorũ de duobus. Arist. itaq; primo meminit primi, qui est vnũ de vno, talis, si quęratur de aliquibus, si alterũ alteri inest, ambob⁹ suscipientibus magis & minus, oportet inq̃t respicere si maius maiori inest, aut si id qđ est magis, inest ei quod est magis: nã tũc sim

plex ſimplici inerit. Si autem id quod magis eſt, non inſit ei quod eſt magis, nec vtique ſimplex inerit E
ſimplici. Ariſto. igitur primo dat locum præceptiuũ in generali: & dicit, [Amplius ex magis & mi-
nus,] igitur locus pręceptiuus in generali, eſt reſpicere ad magis & minus. Deinde trãſit ad ponẽdum
loca præcepta, & loca pręceptiua in ſpeciali: & dicit, [Sunt autem eius, quod eſt magis, loci quatuor,
vnus,] & primus, [ſi magis ſequitur magis,] nã ſubaudi tũc ſimplex inerit ſimplici. Et hic eſt primus
locus præceptus, qui accipitur ex loco præceptiuo, qui eſt reſpicere ad magis. & cõuertitur, quoniam
ſi magis non ſequitur magis, nec ſimplex ſequetur ſimplex. Eſt autem iſte locus vnius cõparationem
accipientis de vno ſecũdum magis, vt ſi problema quod quæritur ſit, vtrum bonũ inſit voluptati, an
non. quoniã ambo ſcilicet voluptas & bonum, magis & minus habent, oportet reſpicere ſi maiori vo
luptati, maius bonum inſit. nam ſi maior voluptas, maius bonum, & voluptas bonũ vtiq; eſſet. Si au-
tem nõ eſſet maior voluptas, maius bonum: nec voluptas bonũ vtiq; eſſet. Vnde dicit, [vt ſi voluptas
bonum, & magis voluptas, magis bonũ.] Quare cõſtruitur problema, vt quoniã magis voluptas eſt
magis bonum, ideo ſequitur vt voluptas ſit bonũ. Amplius, ſi quæritur vtrum iniuriam facere ſit ma-
lũ, an non. cõſtruitur problema, quoniã magis iniuriam facere, eſt magis malum, igitur iniuriã facere
eſt malum. & dicit, [Et ſi iniuriam facere malũ, & magis iniuriam facere, magis malum,] quare con-
ſtruitur problema, quoniam ſi magis iniuriam facere, ſit magis malũ, igitur iniuriam facere eſt malũ. F
& per [magis] Ariſtoteles poteſt intelligere maxime, quoniam ſequitur, ſi maximam iniuriam facere
ſit maximum malum, igitur iniuriam facere, eſt malum.

83 Vtilis autem ad vtrunque hic locus. nam ſi ſequatur ad ſubiecti incrementum accidentis incrementum, quemadmodũ dictum eſt, manifeſtum quoniam acccidit: ſi autem non ſequatur, non accidit. Hoc autem inductione ſumendum,

Nunc aſsignat vtilitatem loci, & dicit. [Vtilis autem eſt ad vtrumque hic locus] ſcilicet ad con-
ſtruendum & deſtruendum. & declarat hoc quomodo, & dicit. [Nam ſi ſequatur ad ſubiecti incre-
mentum,] vt ad voluptatis incrementum [accidentis] quod aſsignatur illi ſubiecto ineſſe, ſcilicet vo
luptatis. verbi cauſa, ipſius boni incremẽtum, [manifeſtum quoniam accidit,] hoc eſt manifeſtum
quoniã bonũ quod aſſignatur ineſſe voluptati, accidit voluptati. Sequitur enim, ſi maior voluptas, ma G
ius bonum eſt, vt voluptas ſit bonum. [Si autem non ſequatur] maius bonum ad voluptatem maiorẽ
[non accidit] ſcilicet ipſum bonum voluptati. Quare locus vtilis eſt ad deſtruẽdum, & conſtruendũ.
Deinde ſubſcribit qua ratione locus demonſtretur, & dicit. [Hoc autem] .ſ. vt ſit vtilis ad vtrunque
[inductione ſumendum,] eſt enim inductio argumentum proprium topico. Ariſtoteles enim indu-
xit in duobus exemplis, dans intelligere ita eſſe in cæteris. Quare loci probabilitas inductione de-
monſtratur, vt quoniam voluptas quæ circa venerea, vehementior eſt, q̃ quæ circa cibos & potus.
ſi hæc magis bona eſt, voluptas bonum erit: ſed quoniam hæc non eſt magis bonum, cum nec
eius deſiderium bonum ſit, nec voluptas bonum erit. Eſt tamen differentia inter magis & minus ali-
qua ratione, quoniam ſi demonſtramus non ineſſe ſimplex & minus, maius deſtruitur. ſi vero demõ
ſtrauerimus (vt Alexand. inquit) maius & ſimplex ineſſe, minus conſtruitur, verum de horum diffe-
rentia poſtea diſſerẽdum. ¶ Sed fieri ſolent plurimæ inſtantiæ. primò, quia nõ ſequitur, ſi homo qui
eſt ens, poteſt mori, deus qui eſt magis ens, magis poteſt mori. Secũdò, quia non ſequitur, albũ eſt ani
mal, igitur magis album eſt magis animal. Tertiò, non ſequitur, exercitium eſt bonum, quoniam cõ-
ſeruat, & ſanitatem efficit, & tamen maius exercitium non eſt maius bonum, quoniam maius exerci- H
tium facit infirmitatem. Quartò, ſuperabũdantia diuitiarum nõ eſt magis bonũ: & tamẽ diuitiæ ſunt
bonæ. Quintò, bibere eſt bonum, & tamen magis bibere nõ eſt magis bonum, imo eſt malum ſanita
ti: ſimili ratione & de comeſtione. Sexto, quia non ſequitur, homo eſt animal, igitur magis homo, eſt
magis animal. ¶ Alexand. reſpondẽdo aſſerit præſentem locum eſſe magis probabilem q̃ verum, &
ideo nõ oportet vt ſit verus in omnibus, ſed quia eſt probabilis, ſatis ſit vt ſit verus in pluribus. poſſu-
mus etiam defendere hũc locum, & dicere ꝙ ſit verus & probabilis, ſeruatis conditionibus: prima, vt
locus ſit in cõcretis, & cõnotatiuis, ideo nõ valet, homo eſt animal, igitur magis homo, magis animal.
non enim ſunt termini cõnotatiui. Secũda, vt ſit in vtriſq; cõnotatiuis, & ſuſcipientibus magis & mi-
nus. ideo non ſequitur, album eſt animal, igitur magis album eſt magis animal. Tertia, vt magis acci-
piatur ea ratiõe, qua eſſe poteſt magis & minus, & reſpectu illius, reſpectu cuius poteſt eſſe magis, &
minus. vt quia diuitiæ ſunt bonum, quatenus ſunt inſtrumentum virtutum, ideo ſequitur, vt maiores
diuitiæ, quæ ſunt magis virtutum inſtrumentum, ſint magis bonum. Amplius, quoniam exercitiũ eſt
bonum, quatenus conſeruat ſanitatem, ideo maius exercitium, quod magis ſanitatem ſeruat, maius
bonum eſt, & hoc pacto Alexand. defendit hunc locum.

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

A 84 **Alius vno de duobus dicto, ſi cui magis videtur ineſſe non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe, ineſt, & cui magis.**

Locus præceptiuus trigeſimuſquintus, eſt reſpicere ad vnum accidẽs ſuſcipiens cõparationẽ ſecũdum magis & minus, quoties aſſignatur ineſſe duobus. Locus autem præceptus eſt, ſi cui magis videtur ineſſe, non ineſt, nec cui minus: & ſi cui minus videtur ineſſe ineſt, &[cui magis videtur ineſſe, inerit. vnde primo ponit locum præceptiuum, cum inquit. [Alius vno de duobus] ſubiectis [dicto.] Eſt igitur locus præceptiuus reſpicere ad vnum accidens ſuſcipiens cõparationem ſecũdum magis & minus, quoties aſſignatur ſubiectis ineſſe duob⁹. Deinde ponit locũ pręceptum, & dicit. [Si cui] ſubiecto [magis videtur] accidẽs [ineſſe, nõ ineſt, nec cui] ſubiecto [minus] videtur ineſſe, inerit. [& ſi cui] ſubiecto [minus] accidens [videtur ineſſe, ineſt, & cui] ſubiecto [magis] videtur ineſſe, inerit, vt ſi de aliquo vno accidente quæratur, quod pluribus videtur ineſſe, vtrum inſit alicui eorũ, an non. oportet quærere ſi cui magis ex ipſis videtur ineſſe nõ inſit. nã ſi cui magis videtur ineſſe nõ ineſt, nec propoſitio inerit. Si autẽ cui minus ineſſe videtur, demõſtrabitur ineſſe, nõ vtiq; inerit propoſito. vt ſi
B bonum videtur ineſſe ſanitati & diuitiis, & magis ſanitati, & quæratur vtrũ inſit diuitijs, demonſtrabimus quoniã non ineſt diuitiis. nã bonũ videtur ineſſe magis ſanitati, & tamen nõ ineſt: primo, quia poteſt alicui ad malũ ſanitas ineſſe, deinde quia non bene facit, qui ipſam habet. igitur nec diuitiis inerit. Amplius, ſi exercitio quod videtur diuitiis minus bonum, demonſtrabitur bonum ineſſe, quoniã eſt ſanitatis effectiuum, erit demõſtratum bonũ ineſſe diuitiis, eſt autẽ in iſtis vnum bonũ, hoc eſt vnũ prædicatum de duobus ſubiectis dictum, quoniã de ſanitate & diuitiis, aut de exercitio & diuitiis.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

85 **Rurſum duobus de vno dictis, ſi quod magis videtur ineſſe, non ineſt, nec quod minus. aut ſi quod minus videtur ineſſe, ineſt, & quod magis.**

Nũc ponit locum trigeſimumſextũ. & locus præceptiuus eſt reſpicere ad duo prædicata quę inſunt alicui ſubiecto, vni ſecũdum magis & minus. Locus vero præceptus eſt, ſi aliqua duo accidentia
C videntur ineſſe alicui vni ſubiecto, & vnum magis q̃ alterum eidẽ ineſſe videtur, ſi illud quod magis ineſſe videtur, nõ ineſt, nec illud quod minus videtur ineſſe, inerit. & ſi quod minus videtur ineſſe ineſt, & quod magis. Eſt autẽ (vt Alex. inquit.) iſte locus trigeſimuſſextus cõuerſus cũ trigeſimoquinto, quoniã in trigeſimoquinto vnũ erat de duobus, in iſto autẽ, duo de vno. vt ſi diſciplinæ magis videtur ineſſe vtile, q̃ ſuaue, & nõ ineſt: neq; vtiq; ſuaue ipſi inerit: aut ſi hoc, & illud. & ſi audax magis fortis eſſe videtur q̃ prudens, & audax non eſt fortis, igitur nec prudens erit.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

86 **Amplius duobus de duobus dictis, ſiquid alteri magis videtur ineſſe, non ineſt, nec reliquum reliquo. Aut ſi quod minus videtur alteri ineſſe, ineſt, & reliquum reliquo.**

Locus præceptiuus. 37. eſt reſpicere ad duo prædicata, quę inſunt duobus ſubiectis ſecũdum magis & minus. locus autem præceptus ex hoc pręceptiuo loco ſumptus, eſt, ſi aliqua duo prædicata inſunt aliquibus duobus ſubiectis, & vnum illorũ magis videtur ineſſe alteri, q̃ alterũ alteri: ſi illud quod videtur magis ineſſe alteri, nõ ineſt, nec illud quod minus videtur ineſſe alteri, ineſt reliquo. Si autem
D illud quod minus videtur ineſſe alteri, ineſt: & illud quod magis videtur ineſſe alteri, reliquo inerit. verbi cauſa, ſi ſunt duo ſubiecta, miles & rex, prædicata vero debellare regnũ, & debellare caſtrũ, tũc ſequitur, rex nõ debellauit caſtrum, cui magis ineſſe videtur q̃ militi debellare regnũ, ergo nec miles. e cõuerſo, à minus ad magis fit affirmatiue. Eſt igitur locus præceptus, ſi duo fuerint inexiſtẽtia, & duo quibus inſunt, quorum quidem alterũ alteri magis videtur ineſſe, & alterũ alteri minus, tũc ſi quid magis videtur ineſſe alteri, demonſtretur non ineſſe ei, nec vtiq; quod minus videtur ineſſe alteri, illi inerit. Si aũt quod minus videtur ineſſe peculiari ſubiecto, ineſſe demõſtretur, & quod magis videtur in peculiari ſubiecto, inerit vtiq; ipſi: vt ſi minus voluptas bonũ q̃ labor malum, eſt autem bonum voluptas, igitur labor malus. & ſi minus qui æquus eſt, iuſtus eſt, quàm qui iniquus eſt, iniuſtus eſt, eſt autẽ æquus iuſtus, igitur iniquus eſt iniuſtus. Amplius, ſi ſanitas magis bonum eſt quàm paupertas malũ, ſed non eſt ſanitas bonum, igitur nec paupertas malum.

LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

87 **Amplius, ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe, tripliciter:**

quemadmodum in eo quod magis, vt in poſterioribus tribus dictis locis dicebatur:ſiue enim vnum quiddā duobus ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe,ſi alteri non inſit,nec alteri. Si autem alteri ineſt, & reliquo. ſiue duo eidem ſimiliter,ſi alterum non inſit,nec reliquum:ſi autem alterum,& reliquum.eodem autem modo & ſi duobus duo ſimiliter inſunt.nam ſi alterum alteri non ineſt, nec relquum reliquo: ſi autem ineſt alterum alteri, & reliquum reliquo. ex eo igitur quod eſt magis & minus,& quod eſt ſimiliter,tot modis contingit argumentari. B

Addit nunc quatuor locis quæ ſunt ex maiore & minore,tria loca,quæ ſunt ex ſimili. nam & ipſa ſunt in habentibus comparationem.dicit autem hæc loca eſſe tria,quæ proportionem habent cū tribus prædictis, quæ ſunt ex minore,& maiore: dempto primo loco,eorum quæ à maiore,& minore, quo ineſſe vnum quoddam vni demōſtrabatur,cauſa eſt,vt Alexand.inquit, quia eius extenſio nō eſt ad id,quod eſt ad comparationē à ſimili.nam oportet demōſtratum in locis,quæ ſunt à ſimili,per ſimile demonſtrare ſimile.non eſt autem idem demōſtrari per magis & minus,& per ſimilter de eodē. nō enim maius eidem & minus inexiſtēs,ſimiliter illi ineſt. quando enim vnum prædicatū ineſt vni ſubiecto ſecundum magis & minus,non ineſt ei ſimiliter, vt ſi diſciplina ineſt philoſophis ſecundum magis & minus,qui philoſophi ſubeunt eādem rationem ſubiecti,non inerit eis ſimiliter: & propterea loca à ſimili ſunt tria,non quatuor,quia primus locus qui reperitur in eo quod magis & minus, nō reperitur in eo,quod eſt ſimile.& hoc ait Ariſtot.[Amplius,ex eo quod ſimiliter ineſt, vel videtur ineſſe tripliciter] locus dicitur,[quemadmodū in eo,quod magis, vt in poſterioribus dictis tribus locis dicebatur]ſcilicet,dēpto primo loco.eſt igitur locus præceptus reſpicere ad cōparationem,quę ſit ſecundum ſimiliter ſe habens: deinde ponit primum locum præceptū,& dicit, [ſiue enim bonū quiddam duobus ſimiliter ineſt, aut videtur ineſſe,]ſequitur,[ſi alteri] eorum [nō inſit,nec] vt[alteri]inſit.[ſi autem alteri ineſt ,& reliquo.]verbi cauſa,ſi ſimiliter honores & diuitiæ bona ſunt, aut videntur eſſe,ſequitur ſi honor nō ſit bonum,vt nec diuitiæ ſint bonum:& ſi honor eſt bonū,vt diuitię ſint bonum. Amplius,ſi fuerit ſimiliter obediendum legi & patri,ſi oportet obedire legi & patri,& ſi non eſt obediēdum legi nec patri. Deinde dat ſecūdum locum pręceptum,& dicit,[ſiue duo eidem inſint ſimiliter ſi alterum nō inſit,nec reliquū:ſi autem alterum,& reliquum.]verbi cauſa,ſi ſimiliter iuſtitię ineſt bonum & vtile:ſi iuſtitię non ineſt vtile,nec bonū ipſi inerit. Et ſi alterū,& alterū. Ad hęc,ſi vtili ineſt audere quādo oportet,& timere quando oportet, ſi autem nō ineſt ipſi vtili timere quādo oportet,nec audere quādo oportet,inerit ipſi:aut ſi hoc,& illud inerit. Deinde dat tertiū locū præceptum: & dicit,[eodem aūt modo & ſi duobus duo ſimiliter inſunt: nā ſi alterum alteri nō ineſt,nec reliquo. ſi autem ineſt alterum alteri,& reliquum reliquo inerit,] vt ſi ſimiliter videtur forti audacia ineſſe, & timido defenſio. Si audacia nō ineſt forti,nec timido inerit defenſio:aut ſi timido inſit defenſio,& forti audacia inerit. Adhuc,& ſi fortis ſimiliter ſe habet circa audaciā & timorem, & cōtinens circa voluptatem & dolorē.nam & deſtruendo & cōſtruendo eodem modo in his dicitur. ¶Sed occurres, quia ſecūdum Epicureos virtuti & voluptati videtur bonum ſimiliter ineſſe:ſecūdum Peripateticos videtur virtuti magis bonum ineſſe,q̄ voluptati,igitur locus à ſimili,vel à maiori nō erit ſtabilis,cum apud alios ſit vno modo ſimile,& apud alios alio modo. ¶Dicēdum,ꝙ locus eſt firmus:nā apud omnes, quādo idem ineſt ſimiliter aliquibus,ſi vni illorum ineſt, & alteri inerit,& ſi non inſit alteri,nec alteri. & ſic quantum ad locum apud ſapientes nulla differentia eſt. Eſt tamen differentia circa particulare prædicatum,verum inſit ſimiliter,vel ſecundum magis & minus: verum locus nō deſtruitur, propter hanc differentiam rei particularis.

(Margin letters beside this commentary: F, G, H.)

LOCVS TRIGESIMVSNONVS.

88 Amplius autem ex appoſitione ſi alterum ad alterum appoſitum faciat bonum vel album,cum non fuerit prius album aut bonum,quod appoſitum eſt,erit album vel bonum,quale quidem & totum facit.

Locus præceptiuus triceſimusnonus,eſt reſpicere ad appoſitionem alicuius qualis ſupra ſubiectū, quod prius nō erat quale:cuius vt Alexand.inquit,Ariſt.duo loca præcepta tradit ex tali appoſitione alterius ad aliud ſolum conſtructiua.quorum primus eſt,ſi aliquid additur alicui,quod non eſt quale: & facit ſubiectum, cui additur quale,ipſum appoſitum erit multo prius quale.vnde dicit,[Amplius, autē ex appoſitione]ſubaudi trigeſimumnonū locū præceptum accipiēdum, quē exponit,& dicit,[ſi alterum ad alterū appoſitum faciat]quale,vt[bonum vel album, cum nō fuerit prius album, aut bo-

bonnm,]id,[quod]subiecto huiusmodi[appositum est,erit album,aut bonum,quale quidem,]&[to-
A tum]subiectum cui additur,[facit.]Amplius,si aliquid apponeretur alicui,quod prius non erat dulce
& dulce illud fecit,multo prius,quod appositum est,dulce est·insuper si aliqua figura alicui appone-
retur,quod prius nō erat triangulus,& triangulum illud facit,ipsum appositū triangulus est.¶ Quod
vero ad verba attinet,Aristo. addit,[cum non fuerit prius album aut bonum,] nam possibile est, vt
aliquod subiectum sit prius dulce notabili dulcedine:& addatur ei aliquis sapor parum dulcis,hic sa-
por facit subiectum illud dulce,in se tamen sapor non est dulcis,cū non sit notabiliter talis.aut fortas-
se addit hæc verba,non ad necessitatem,sed ad expositionem subiecti, est enim subiectum,cui addi-
tur qualitas,nec album, nec bonum. Cum enim subiectū fuerit carens albedine,vel bonitate,additur
ei album,vel bonum,& per talem additionem redditur album aut bonū,erit qnod additur bonū, vel
albū.¶ Sed occurres,quia motus accidens corpori,efficit ipsum calidū,& tamen motus non est cali-
dus.Amplius,vinum accidens homini,cum efficit ebriū,& tamen vinum nō est ebrium.Rursus,vir-
tus cælestis accidens materiæ putridæ procreat animal, & tamen ipsa non est animal. Insuper rebus
se habentibus ,vt nunc, hæc est vera,homo est albus, adueniente verò hoc signo omnis, fit proposi-
tio falsa,qualis prius non erat,& tamen tale signum sic adueniens nō est falsum.Præterea albedo ac-
B cidens parieti,facit parietem album,& tamen albedo non est alba.Rursum,binarius accidens senario
senarium efficit octonariū,& tamen binarius non est octonarius.¶ Anonymus latinus interpres as-
serit presentem locū haberc veritatē,quando id,quod aduenit,fuerit tota causa affectiua effectus, quo
denominatur subiectum,modo nec motus est tota causa,quare animal sit calidū,nec vinū tota ebrie-
tatis causa,ncc binarius tota causa vt senarius dicatur octonarius:postea asserit presentem locum ve-
ritatem habere in appositionc formali,modo motus non apponitur,vt forma animali,nec vinum ho
mini , nec binarius senario , sed vt appositio materialis . Sed hæ solutiones sibi inuicem repugnant,
quoniam quod additur alicui vt forma,non additur ei vt efficiens.Adhæc per primā solutionem non
delentur omnes obiectiones,quia non tertia.nam virtus celestis adueniens materię putridę, aduenit,
vt tota causa effectiua·& tamen non est animal.Per secundam solutionem adhuc stat quarta instan-
tia,quoniam illud signum omnis apponitur appositione formali , cum reddat propositionē formali-
ter vniuersalem:& tamen ipsum non est falsum. Nec cessat quinta instantia,quoniam albedo appo-
sitione formali apponitur parieti,& tamen ipsa non est alba.¶ Adinolfus asserit præsentem locū ha-
bere veritatem in agentibus vniuocis,scilicet in quibus habetur species rei genitæ:& in aduenientib9,
C quæ dicunt rem,& nō solum modum:vt dicit illud signum omne,quod propositioni aduenit vt mo-
dus,non vt res.Et cum dicitur albedinem facere parietem album,dicit hoc esse falsum,quoniam albe
do non est agens faciens parietem album,sed forma:agens enim est calx , quæ facit parietem album.
¶ Sed si hæc solutio esset vera,hic locus non esset vtilis ad terminandum problema accidentis con-
structiuc,quoniam nullum agens vniuocum est accidens eius subiecti , in quo producit effectiue ali-
quid suæ speciei·& sic frustra poneretur hic locus,cū per ipsum nō terminaretur problema. ¶ Pluri-
mæ aliæ defensiones possunt fingi,nos tamen sequentes Alex. superius , diceremus locum hunc esse
probabilem,nō autem verum in omnibus.dialectici enim loci non omnes sunt necessarii,& veri in o-
mnibus,sed satis est,vt sint probabiles,& veri,vt in pluribus : cum demonstrationes topicæ non sint
ex veris & necessariis , sed ex probabilibus.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

89 Amplius autem si id , ad quod est appositum aliquid facit ma-
gis tale,quale erat,& ipsum erit eiusmodi,similiter autem & in aliis.

Alexander legit hunc locum præceptum quadragesimum, cum loco præcepto trigesimonono,
quoniam ex iis vult fieri solum vnum locum. Ego autem legerem distinctè , & dicerem hunc locum
D esse quadragesimum.verū potest præsens locus dupliciter intelligi,vno modo referendo illud prono-
men ipsum ad subiectum,cui fit appositio,& tunc locus præceptus est , si aliquid apponitur alicui,&
reddit illud,cui apponitur magis tale:& ipsum, videlicet, cui apponitur, erat prius tale.verbi causa,si
additur alicui aliquid bonum,& subiectum cui additur,redditur magis bonum:tale subiectū , cui ad-
ditur,prius erat bonum,& iuxta hanc expositionem inquit , [Amplius autem si id,] scilicet subiectū,
[ad quod est appositum aliquid facit magis tale , quale erat,& ipsum] scilicet subiectum cui additur,
[erit] scilicet dicendum [huiusmodi:]quale post additionem dicitur.Alio modo exponi potest refe-
rendo illud pronomen]ipsum]ad id,quod additur,& tunc lege sic:[Amplius autem si id, ad quod est
appositum aliquid,]scilicet album vel bonum , [facit magis tale,quale erat] scilicet album magis,vel
magis bonum [& ipsum quod apponitur,erit huiusmodi]scilicet albū vel bonum simpliciter: & hoc
pacto,si recte intellexi,exponit Alexan.& Aristot. ita intelligit,vt postea annotabimus.& quouis mo
do exponitur locus est probabilis, non tamen verus in omnibus . nam si scuto secundum dimidium
albo additur album secundum alterum dimidium redditur magis album,& tamen nō erat prius albū

Addit autem Aristoteles[similiter autem &in aliis,]quoniam,vt Alexand.inquit,non solum in quali est locus iste probabilis,sede tiam in quãto . si enim appositum maius ipsum facit , & ipsum erit magnum:& si plus,& ipsum erit multum.aut potest aliter intelligi,vt non ad alia prędicamenta velit locum extendere,sed ad alia eiusdem,vt sit sensus,vt nõ solum de albo & bono verus præsens locus, sed [similiter & in aliis]scilicet qualibus,& si locus est probabilis nõ verus,intellige non omnibus,sed similiter & in aliis pro maiori parte.Si locus est verus, intellige sed similiter & in aliis omnibus . placet autem mihi,vt intelligatur similiter in aliis qualibus,& non in aliis prædicamentis à quali,nam Aristoteles postea loca hæc duo vult esse intelligenda in iis,quæ suscipiunt magis & minus, quæ nõ possunt reperiri,nisi in qualibus , verum vtroque modo Alexxander exposuit. E

90 Vtilis autem non in omnibus hic locus , sed in quibus ipsius magis incrementum accidit fieri. Non tamen locus iste conuertitur ad destruendum.nam si non facit,quod appositum est,bonum: nondum manifestum si ipsum est non bonum.Bonum enim malo appositum , non ex necessitate bonum totum facit:nec album nigro, nec dulce amaro. F

Nunc exponit vtilitatem horum locorum,& primo exponit in quibus præsentes loci veritatẽ, aut probabilitatem habent: & dicit,[vtilis autem non in omnibus,]scilicet prædicamentis hic locus,[sed in quibus ipsius magis incrementũ accidit fieri.]vt in qualibus,in quibus accidit incrementum ipsius magis.Et sic patet recte expositum esse superius similiter & in aliis,hoc est in aliis qualibus,quoniam in solis qualibus est incrementum ipsius magis. deinde ostendit ad quid locus iste valet. & dicit,[non tamen locus iste conuertitur ad destruendum,]quod exponit, & inquit, [nã si non facit quod appositum est,bonũ,]hoc est,si id,quod apponitur alicui subiecto,non facit illud bonum , [nõdum manifestum]est[si ipsum]scilicet quod apponitur,[est bonum,]ecce quod per pronomen [ipsum] Aristot. intellexit ipsum appositum,non autẽ ipsum subiectum: & sic expositio Alex. superius assignata est optima: & statim exponit,quod dixerat· & dicit,[bonum enim malo appositum,nõ ex necessitate bonum totũ]subiectum[facit,]& tamen ipsum, quod apponitur est bonũ.[nec album] appositum[nigro,]facit ipsum subiectum nigrum esse album,& tamẽ ipsum quod apponitur, est albũ,[nec dulce] appositum[amaro]ex necessitate facit subiectum amarum esse dulce, & tamen ipsum quod apponitur,est dulce.Igitur nõ sequitur,destructiue,a,bonum additur ipsi,b, subiecto,& nõ facit,b,bonũ. igitur,a,non est bonum.nec sequitur,a, albũ additur,b,nigro,& nõ facit,b, album,igitur,a,non est albũ. Quare patet locum præsentem non cõuerti ad destruẽdum.vnde Alexand. exponẽs hæc loca dicit, sunt autem prædicta loca solum ad cõstruendum vtilia,quia nõ ad destruendum. non enim si apponatur aliquid alicui,& non facit illud album,aut dulce,aut albius, aut dulcius , illud quod apponitur, nõ erit album,aut dulce.parũ enim mellis absynthio permixtum, nõ facit absynthiũ dulce:nõ tamen propterea mel non erit dulce.Sed neq; si dulce vinum mistũ fuerit cum melle: & nõ facit totum dulcius icciroo nõ est totum vinum dulce . quibus vero locus præsens vtilis sit, etiã Alexand.exponit, & dicit præsentem locum non in omnibus esse vtilem,sed in his,quibus contingit fieri accrementũ maioris: quoniam nõ omnia magis & minus recipiunt . nam substantia substantiæ addita nõ est magis, vel minus:icciroo nõ est vtilis locus in substantiis.Nihil enim appositum substantiæ, facit ipsam substantiam magis.Et quoniam accrementũ ipsius magis in iis fit,quæ iam sunt talia,vt dulcia, quæ dulciora erunt,calida calidiora,hęc autem sunt qualia,qualia enim recipiunt accrementum ipsius magis: ideo loca vtilia sunt solum ad ea quæ sunt secũdum qualitatem. ¶ Quod vero ad verba attinet, Ari. dicit,[bonum enim malo appositũ,non ex necessitate bonum totũ facit:]dixit enim sic, quoniã potest quod aliquãdo est magnũ bonum,appositum paruo bono,facere totũ eligibile: vt virtus paupertati apposita.Eligibilis enim virtus est,quamuis fuerit cum paupertate.Non tamen omne bonum malo appositum,bonum totum efficit. Diuitię enim morbo appositæ non faciunt totũ eligibile . Vnde locus potest intelligi,si alterum alteri apponeretur non existenti paruo bono aut albo: & facit album vel bonum,ipsum appositum est album aut bonum.verum de his satis.

(margin letters beside this paragraph: G, H)

LOCVS QVADRAOESIMVSPRIMVS.

91 Rursum si quid magis & minus dicitur,& simpliciter inest.Quod enim bonum,aut album non est, neq; magis,neque minus bonum,vel album dicetur. Nam malum de nullo magis,vel minus bonum,sed magis malum,vel minus dicetur.

Secundum Alexand.hic locus est quadragesimus, quoniã de duobus prioribus facit vnum tantũ

A locum pręceptum. Nos tamen dicimus præsentem locum pręceptum esse quadragesimũprimum, & est talis: si aliquid dicitur de aliquo subiecto secundum magis, & minus, ipsum est tale simpliciter, vt si magis est aliquo aut minus hoc dulce, & simpliciter est dulce. vnde dicit, [Amplius siquid magis & minus dicitur] altero, vt magis album, aut magis dulce, [& simpliciter est, scilicet album vel dulce. Probat hunc locũ, & dicit,] quod enim bonum aut album non est, neque magis, neque minus bonũ, vel album dicetur.] Nil enim nõ participans de aliquo, dicitur de ipso magis, aut minus habere: vt si nõ participat de albo, neq; magis aut minus aliquo album: & hoc subdit, [nã malum de oullo magis aut minus bonũ dicitur, sed magis malũ, vel minus dicetur.] Quare si quod nõ participat de aliquo, nullo secundum hoc est magis aut minus, sequitur per locum ab apposito, quod est magis vel minus aliquo, vt simpliciter illo participet. Quando igitur quærimus, si inest alicui aliquid eorum, quæ recipiunt magis, & minus, oportet coosiderare si propositum sit aliquo secundum hoc, quod quærimus, magis autem minus. Si enim aliquid talium inesse ipsi demõstrabitur, erit demonstratum, quoniã & si simpliciter ipsi inest: vt si quæritur vtrũ sanitas sit magis eligibilis virtute, sequitur statim, vt virtus sit eligibilis. Et si quæritur vtrũ pallium sit minus album niue, sequitur statim vt palliũ sit album. ¶ Sed videtur habere instantiam hic locus, nã terra leuior terra dicitur, & paupertas eligibilior morbo, quæ
B tamen non dicitur eligibilis. Dicẽdum (vt Alexand. inquit) nec terram proprie dici leuiorẽ terra sed minus grauem, nec paupertatem magis eligibilem morbo, sed minus ineligibilem. Quoniam minus fugienda.

92 Non conuertitur autem hic locus ad destruendum. Multa enim eorum, quæ nó dicuntur magis, simpliciter sunt· homo enim non dicitur magis, aut minus, sed non propter hoc non est homo.

Nunc assignat vtilitatem huius loci, & dicit, [Non conuertitur autẽ hic locus ad destruẽdum,] cuius causam assignat, & dicit, [multa enim eorum, quæ nõ dicũtur magis, sunt simpliciter. homo enim non dicitur magis, aut minus, sed nõ propter hoc non est homo.] & cũ dicit [homo enim] pro Socrate intelligit aut pro Platone. nã Plato nõ dicitur magis aut minus homo, & tamẽ dicitur homo. Quare si aliquid non recipit magis & minus, nõ sequitur, vt non sit simpliciter. nec sequitur, si aliquid simpliciter est, hoc esse & magis & minus aliquo. Nam substãtia oõ recipit magis & minus, nec aliquod
C quantorum, vt patet in prædicamentis, & tamen aliquis homo est simpliciter homo, & aliqua quaotitas simpliciter quantitas. ¶ Et occurres, quoniam Aristoteles lib. de cælo dicit, non sequi si aliquid est grauius, vel leuius vt sit simpliciter graue, aut leue. ¶ Et dicẽdum Arist. ibi loqui de graui & leui nõ perfecto, sed in fieri. Ideo non est sibi contrarius. Et si adhuc dices, ꝙ Arist. in prædicamentis ait, si quis contristatus fiat iracundior, non dicitur iracundus, & sic videtur sibi contrarius. Dicendum Aristotelem per iucundiorem intelligere, minus mansuetum. Modo verum est, si aliquis sit minus mansuetus, quod hic non ita sit iracundus: nisi improprie.

LOCVS QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

93 Eodem autem modo considerandum est, & in iis, quæ secundum quid, & quando, & vbi sunt. Nam si secundum quid contingit, & simpliciter contingit. Similiter autem & quando, & vbi. Nam quod simpliciter est impossibile, neque secundum quid, neque secũdum vbi, neque secundum quando contingit.

D Locus præceptiuus quadragesimussecundus, est respicere ad secundũ quid partis, & temporis, & loci, & cæterarum proprietatum, quibus aliquid contingit inesse alicui: & hũc quadragesimũsecundum præceptiuum locũ proponit Arist. & dicit, [Eodem autẽ modo cõsiderandum est, & in ijs quæ sunt secundum quid,] scilicet alicuius partis, [&] in ijs proprietatibus, quæ sunt [secundũ quando] hoc est secundũ determinatũ tempus, [&] in ijs proprietatibus, quæ sunt secũdum [vbi,] hoc est secũdum determinatũ locũ. Sunt & aliæ proprietates, vt secundũ gentes, quas oẽs Arist. vult intelligere, hic est locus pręceptiuus quadragesimussecũdus, vtputa respiciendũ ad proprietates, quibus aliquid determinatur parte, aut tempore, aut loco, aut personis. ¶ Quod ad verba attinet, dixit, [eodem autem modo considerandũ,] quia cum dixisset locum constructiuũ, qui est à maiori & minori, vt si aliquid est aliquo magis aut minus, hoc est simpliciter est, nunc sicuti similitudinem habens aliquam cum prædicto loco ponit iuxta eum, præsentem locum qui est, vt respiciamus ad id, quod est secundum quid, & ad id, quod est secundum quando, & ad id quod est secundũ vbi. Nam sicuti quod magis alicui inest, & simpliciter illi inest, sic & quod secũdum quid alicui inest, aut secundũ quando, aut secundum vbi,

videtur ſimpliciter ineſſe illi. Dixit igitur [eodem modo]quoniam hic locus cum præcedenti affinitatem habet. Deinde aſsignat locum prçceptum, & dicit,[nam ſi]aliquid[contingit] ineſſe alicui[ſecundum quid,]vt ſecundum partem, [& ſimpliciter]nullo addito[contingit] ineſſe illi, verbi cauſa, ſi animal contingit videre ſecundum quid, quoniam ſecundum oculos, [& ſimpliciter] nullo addito animal[contingit] videre. Sequitur enim, animal ſecundum oculos contingit videre, ergo animal contingit videre. Amplius ſequitur, animal ſecundum quid, ſcilicet ſecundum aures contingit audire, igitur animal contingit audire. Præterea ſequitur Socrates ſecundum quid contingit eſſe criſpum, quia ſecũdum capillos, igitur Socrates contingit eſſe criſpus,[ſimiliter autem & quando,]quoniam ſequitur, Socrates contingit ægrotare æſtate, ergo Socrates cõtingit ægrotare,[& vbi,] quoniam ſequitur, Plato contingit legere in Licio, igitur Plato cõtingit legere. Amplius ſequitur, corpus contingit in foro, ergo corpus contingit eſſe. Deinde probat hunc locum per conſequentiam econuerſo, ſcilicet ab oppoſito conſequentis, quoniam ſi non ſequitur, animal contingit videre ſecundum oculos, igitur animal contingit videre, cum oppoſitum conſequentis ſit, animal non contingit videre, quod æquipollet illi, animal impoſsibile eſt videre. tunc ſequetur, animal impoſsibile eſt videre, igitur animal non contingit videre ſecundum oculos, quod eſt oppoſitum antecedentis, vnde dicit, [nam quod ſimpliciter eſt impoſsibile,] & hoc eſt æquipollẽs oppoſito conſequentis.[neque ſecundum quid, neque ſecundum vbi, neque ſecundum quando contingit.] quod eſt oppoſitum antecedentis. Ex ijs verbis colligitur Ariſtotelem præſentem locum præceptum non poſuiſſe in propoſitionibus de ineſſe. quoniam non ſequitur AEthiops eſt albus ſecudum dentes, igitur eſt albus, ſed bene ſequitur, AEthiops contingit eſſe albus ſecundum dentes, igitur AEthiops contingit eſſe albus, quoniam licet neceſſario ſit niger ſimpliciter, cõtingit AEthiopem intelligi album, veluti vt Porphirius dicit, contingit coruum intelligi album, & cygnum nigrum. Igitur locus habet veritatem in propoſitionibus de contingenti ineſſe. Alexand. videtur velle, vt ſequatur à ſecundum quid ineſſe ad ſimpliciter contingere ineſſe. quoniam ſequitur, animal ſecundum oculos videt, igitur animal contingit videre. quoniam ſi non ſequitur, impoſsibile erit animal videre, quare non videbit ſecudum oculos. Et ita vult locum præceptum eſſe, ſi aliquid ineſt alicui ſecundum quid, vt ſecundum partem, vel locum, vel tempus, vt eidem poſsit ineſſe, non autem, quod eidem inſit. Verba tamen Ariſtotelis ſunt de cõtingenti: tam in conuerſa quàm in conuertente. Verum de re hac poſtea diſſerendum.

E F

INSTANTIA. G

94 Inſtantia eſt, quoniam ſecundum quid quidem ſunt natura ſtudioſi (vt liberales, vel caſti.) ſimpliciter autem non ſunt natura ſtudioſi. Nullus enim natura eſt prudens. Similiter autem & quando contingit corruptibilium aliquid non corrumpi, ſimpliciter autem non cõtingit non corrumpi. Eodem autem modo & vbi: expedit enim tali victus obſeruantia vti, vt in morboſis locis. Simpliciter autem non expedit. Adhuc autem alicubi vnum tantum poſsibile eſt eſſe, ſimpliciter autem non poſsibile eſt vnum tantum eſſe. eodem autem modo & alicubi bonum eſt quidem patrem ſacrificare, vt in tribalis, ſimpliciter autem non bonum. At hoc quidem non vbi ſignificat, ſed quibuſdam, nihil enim refert vbicunque ſint. Vbique enim erit eis bonum in tribalis. Ruſum expedit quidem medicari, vt quando ægrotat, ſimpliciter autem, non. An neque hoc quando ſignificat, ſed in eo: quod afficitur aliquo modo. Nihil enim refert quandocunque dummodo ſic affectus ſit. H

Nunc Ariſtoteles inſtat contra locum, & oſtẽdit eum non non eſſe verum in omnibus. Et primo inſtat contra ſecundum quid, & dicit, [Inſtantia eſt, quoniam] aliqui homines bene nati[ſecundum quid ſunt ſtudioſi,] quia [natura] ſunt tales, [vt liberales vel caſti, ſimpliciter autem natura nõ ſunt ſtudioſi,]Alexander corrigit ſcripturam, & dicit verbum[natura] ſuperfluum eſſe. Nam qui natura ſunt caſti vel liberales, ſecundum quid ſunt tales: & non ſequitur, ſunt natura caſti, vel libera-

A les, igitur ſunt caſti, vel liberales: quoniam licet ſint tales natura, poſſunt flagitioſe (vt Alexander in-
quit) educari. Et ita qui ſunt caſti, vel liberales natura, educatione erunt illiberales, & libidinoſi. aſsi-
gnat cauſam, quare non ſequatur conſequentia, videlicet hi ſunt natura caſti, vel liberales, igitur ca-
ſti vel liberales. & cauſa eſt, quoniam oportet ſimpliciter ſtudioſum vel liberalem vel caſtum, pru-
dentem eſſe, vt quinto ethicorum dicitur. [nullus enim natura eſt prudeus,] ſed vſu, & educatione in
agendis. Ideo nullus natura ſtudioſus, erit ſimpliciter ſtudioſus. Et licet Alexander corrigendo ver-
ba Ariſtotelis dixerit verbum [natura] eſſe ſuperfluum, tamen poſſumus ſic intelligere, [ſimplici-
ter autem] ſubaudi, qui ſunt [natura] liberales vel caſti, [nõ ſunt ſtudioſi,] & ſic legendo verbum illud
non ſuperfluit. Deinde aſsignat ſecundã inſtantiam cõtra quando, & dicit, [ſimiliter autem & quan-
do,] vt tempore augmenti [contingit corruptibilium aliquid non corrumpi,] tempore enim quo vi-
uentia creſcunt, non corrumpuntur: vel ſaltem contingit ea non corrumpi, [ſimpliciter autẽ non con
tingit non corrumpi,] eo quia omne corruptibile neceſſario corrumpetur, & aliquando quidẽ vt Ale-
xander addit, non ſpirare aliquod animal eorũ, quæ ſpiratiua ſunt, contingit, non tamen ſimpliciter,
non ſpirare. Tertio inſtat contra vbi, & dicit, [eodem autem modo & vbi hoc eſt contra vbi contin-
git inſtare, & hoc exponit, & dicit [expedit enim tali victus obſeruantia vti, vt in morboſis locis, ſim-
B pliciter autẽ non expedit,] iterũ inſtat cõtra idem, & dicit, [adhuc autem alicubi] vt theatro [vnũ tan-
tum] ſcilicet hominẽ [poſsibile eſt eſſe, ſimpliciter autẽ non poſsibile eſt eſſe vnũ tantũ] hominẽ, quo-
niã de neceſsitate mas, & fœmina ſunt: ex quibus perpetua ſit generatio. Tertio inſtat cõtra idem, &
dicit [eodẽ autẽ modo & alicubi bonũ eſt quidẽ patrem] interficere, & eum diis immolare atq; [ſacri-
ficare, vt in Tribalis, ſimpliciter autẽ nõ bonũ,] fabulantur quidã Tribalos populos eſſe, qui bonitate
cõplexionis atq; naturæ nõ moriuntur, niſi à filiis interimantur: & ideo in his erat ſacrificium inter-
ficere patres, cũ perueniſſent in decrepitã ętatẽ. Sed re vera Tribali populi Thraciæ ſunt, qui ad Iſtrũ
vſque ſe diffundunt. in his enim patres ſacrificare moris fuit: nec ſolũ apud hos, ſed etiã apud multas
nationes execrabilis ritus fuit ad aras ſuorũ deorũ homines immolare, vt Gallis Diti, & Saturno Scy-
this, in Taurica regione Dianæ. Sed quoniã Ariſtoteles vſus eſt gentibus, ac populis pro loco in hac
inſtantia, corrigendo ſe inquit, [an hoc quidẽ] ſcilicet verbũ in Tribalis, [nõ vbi,] hoc eſt non locum
ſignificat, ſed quibuſdam,] hoc eſt ſed gentes apud quas id moris erat ſacrificare patres, ſignificat. Et
quòd ſignificet gentes, probat, & dicit, [nihil enim refert] quo ad vſum ſacrificandi patres [vbicũque
ſint] Tribali, quoniã ſiue ſint in Thracia, ſiue ſint in Italia, [vbique enim] terrarum erit eis bonũ ſacri
ficare patres [in Tribalis:] quia mos erat gẽtes, non loci. Deinde aſsignat aliam inſtantiã cõtra quan-
C do, & dicit, [Rurſum expedit quidem medicari] hominem [vt quando ægrotat, ſimpliciter autẽ non]
expedit, ſed quoniam hoc exemplum potius reſpicit perſonas quàm ipſum tempus, ideo corrigẽdo ſe
dicit, [an nec hoc] verbũ [quando ægrotat, quando ſignificat, ſed in eo] corpore humano, [quod af-
ficitur aliquo modo] morbi, vt febre, aut vulnere, aut aliquo id genus. & hoc probat, & inquit, [nihil
enim refert] quantũ ad actum curandi, [quandocunq; fiat talis actus in corporibus humanis: [dum-
modo] homo [ſic] ſcilicet tali morbo [ſit affectus.] Ergo iſtud exemplũ nõ erit cõtra quãdo, ſed cõtra
perſonas. vt ſit ſenſus, hic homo cũ morbo afficitur, curatur, igitur hic homo curatur. Nõ enim ſequit.

84 Simpliciter autem eſt, quod nullo addito dicis, quoniam bonũ eſt
aut cõtrarium: vt patrem ſacrificare non dicis bonũ eſſe, ſed quibuſdam
bonum eſſe. Non igitur ſimpliciter bonum. Sed deos honorare bonum
dicis, nihil addens. Simpliciter enim bonum eſt. Quare quod nullo ad-
dito videtur eſſe honeſtum, vel turpe, vel aliquid talium, ſimpliciter
D dicetur.

Cum dixiſſet inſtantias contra prædicta loca, nunc declarat quid eſt eſſe ſimpliciter, vt oſtende-
ret prædictas inſtantias, (vt Alexander exponit) eſſe recte dictas. Quoniam hic locus non vt verus
in omnibus ab Ariſtotele eſt aſsignatus, ſed vt probabilis, quoniam ad conſtruendum eſt huius loci
(vt Alexander inquit) probabilitas: non autem iu omnibus veritas. Declarat igitur quid ſit ſimplici-
ter eſſe, & vult ſimpliciter illud eſſe, aut dici, quod ſine additione aliqua dictum, verum eſt, vt adora-
re deum bonum eſt, vt enim hoc ſit verum, & bonum, nulla indiget additione, nec partis, nec loci, nec
temporis, nec modi, nec perſonæ. Quod autem indiget additione, vt ſit verum, hoc non eſt ſimpli-
citer: iccirco, æthiops non eſt ſimpliciter albus, quoniam ſine additione non eſt verum hoc, ſcilicet
æthiops eſt albus: nam propoſito hoc, videlicet ſecundum dentes, verum fit. Vnde dicit, [Simpliciter
autem eſt,] a, aut, b, vt bonum, aut malum, [quod nullo addito dicis, quoniam eſt bonum, aut contra-
riũ,] hoc eſt malũ. Quod enim eſt ſine addito bonũ, hoc ſimpliciter eſt bonũ, & quod per ſe mouetur
ſine additamento, hoc ſimpliciter mouetur: quod autẽ indiget additione, vt vere dicatur moueri, hoc
non ſimpliciter mouetur: quod enim verũ eſt per accidẽs moueri, impoſsibile eſt de eo prædicari vere

moueri sine additione. Aristoteles autẽ assignat exempla, & dicit, [vt patrem sacrificare nõ dicis bo- E
num esse] scilicet simpliciter, [sed quibusdam] scilicet tribalis dicis [bonum esse. non igitur simpliciter
bonum. at deos honorare bonum dicis] absque addito, [nihil addens, simpliciter enim bonum est.]
Tunc concludit quasi generatim quid sit esse simpliciter, & dicit, [quare, quod nullo addito videtur
esse honestum, vel turpe, vel aliquid talium,] hoc [simpliciter dicetur esse,] Visus est autẽ Aristoteles,
vt Alexander annotauit, loco veri & falsi, malo & bono. quoniam simpliciter esse, non solum dicitur
in propositionibus, sed in rebus. Coincidunt autem simpliciter esse, & secundum quid esse in quibus-
dam: nam animal videns secundum oculos, dicitur simpliciter videns, & audiẽs secundũ aures, sim-
pliciter audiens. Hoc autem ideo, quoniam videre & audire non insunt animalibus, nisi propter tales
partes. quia verò album inest homini non solum propter dentes, sed propter alias partes: ideo nõ se-
quitur, ęthiops est albus secundum dentes. Igitur ęthiops est albus. ℂ Sed quæres vtrũ à secundũ quid
inesse, ad simpliciter inesse, sit consequentia necessaria an non, sed probabilis tantum, & non vera in
omnibus. Aristo. in libro elenchorum ponit paralogismos, qui peccant ex eo quia syllogizãt à secun-
dum quid inesse, ad simpliciter inesse. Hic autem cum assignasset locum, mox addit instãtias, vt osten
deret locum non esse verum (vt Alexander inquit) sed probabilem. ℂ Circa hanc questionem iunio-
res varie loquuntur, verũ quod ex primis Aristotelis verbis apparet, est, quòd in propositionibus con F
tingentibus ab ipso contingere inesse secundum quid, ad contingere inesse simpliciter, locus & con-
sequentia, non solum sit probabilis, sed vera, & necessaria. & hoc probauit Aristo. accipiendo opposi-
tum consequentis, & inferendo oppositum antecedentis, & hoc ampliando ipsum contingere nõ so-
lum ad quod non est, & potest esse, sed ad quod potest intelligi esse, vt Porphyrius ampliauit: qui as-
serit nigrum accidere coruo, quia contingit coruum esse album, quoniam potest intelligi albus. Vnde
sequitur, ęthiops contingit esse albus dentes, igitur ęthiops contingit esse albus: nam si necessario est
niger, contingit eum intelligere album. Ideo si non cõtingit eum esse album impossibile, erit eum esse
album, & sic non poterit intelligi esse albus. Ampliatur enim impossibile, non solum ad id quod non
est, nec potest esse, sed ad id, quod non potest intelligi esse. Secũdum quod apparet ex verbis Alexan-
dri, est quod ab inesse secundum quid, ad cõtingere inesse simpliciter, etiam locus, & consequẽtia est
vera & necessaria. nam sequitur, ęthiops est albus dentes, igitur contingit ęthiopem esse albũ. & hanc
probauit Alexander eodem modo, ex opposito consequẽtis inferendo oppositum antecedentis, etiam
amplificando contingere, & impossibibile vt supra. Tertio dici etiam potest, quòd in propositionibus
de inesse, & non in propositionibus de esse, ab inesse secundum quid ad inesse simpliciter, consequen-
tia est vera & necessaria. Nam sequitur, ęthiopi inest album, secundum dentes, igitur ęthiopi inest al- G
bum: nam impossibile est aliquid inesse parti, quin insit toti. Non tamen sequitur de esse, quoniã non
sequitur, ęthiops est albus dentes, vel ęthiopi inest album dentes, igitur ęthiops est albus. Quarto di-
co ab inesse, vel esse secundum quid ad esse simpliciter consequentiam esse necessariam, quando prę-
dicatum inest subiecto nulla alia ratione, nisi propter illud quid aut partis, aut loci, aut temporis, aut
alicuius id genus. Quoniam sequitur, animal est videns secundum oculos, igitur animal est vidẽs. Si-
militer sequitur, animal est audiens secũdum aures, igitur est audiens. Quinto dico ab inesse secũdum
quid ad esse simpliciter, consequentiam esse necessariam, quando ipsum secundum quid contrahit ad
partem in modo, & ipsum simpliciter ad totum in modo. quoniam sequitur, homo albus est animal.
igitur homo est animal. etiam sequitur, Socrates fuit interfectus ab Atheniensibus. igitur fuit interfe-
ctus. Et sequitur, Plato legit in Latio, igitur Plato legit. Et sequitur, Niphus fuit ægrotus æstate proxi-
ma, igitur fuit ęgrotus. Sed ad cognoscendũ quãdo hic locus sit sophisticus, & quãdo dialecticus, ani-
maduersione dignum, quòd quando prædicatum aliquod cum determinatione aliqua compositum
insit alicui subiecto ratione sui, tunc locus erit dialecticus: quoniam sequitur, Plato est homo philo-
sophus, igitur homo, & sequitur, homo est animal capillatum, igitur est animal. Quãdo vero insit aut
ratione determinationis, vel ratione vtriusque, tunc locus erit sophisticus. Quia non sequitur, Socra- H
tes est homo mortuus, igitur Socrates est homo. Nec sequitur, chymera est ens fictitium, igitur chy-
mera est ens. Possunt etiam adduci instantiæ, quæ ab Aristotele sunt inductæ in textu. Ex iis patet A-
ristotelẽ in præsenti textu primo demonstrasse ab inesse secũdum quid, ad inesse simpliciter, in con-
tingentibus propositionibus locum esse verum, & probabilem. Postea per instantias demõstrasse ab
inesse secundum quid, ad inesse simpliciter in propositionibus de esse, locum nõ esse verum & neces-
sarium in omnibus. quod (vt Alexander inquit) patefecit exponendo ipsum simpliciter esse. ℂ Sed
contra primum adhuc occurres, quoniam est regula prioristica, quando ad antecedens contingens
sequitur consequens contingens, ad antecedens esse, sequetur consequens esse: semper enim antece-
dente posito in actu, sequitur consequens poni in actu. In contrarium est Themistius & eius ratio,
quoniam bene sequitur, si contingit Dionem natare, contingit Dionem bene natare. Et tamen po-
sito antecedente inesse, non sequitur poni consequens inesse. Non enim sequitur, sed Dion natat,
igitur Dion bene natat. ℂ Propterea dicendum regulam Aristot. non esse illam, quam diximus, sed
est hæc, quando ad antecedens esse, sequitur consequens esse, ad antecedens possibile sequitur conse-

A quens poſsibile. Sequitur enim, ſi Dion natat, igitur Dion bene natat. quare ſequetur, ſi cõtingit Dionem natare, contingit Dionem bene natare. E conuerſo regula fallit, quia non ſequitur ſi ad antecedens poſsibile ſequitur conſequens poſsibile, vt ad antecedens eſſe ſequatur conſequens eſſe propter inſtantiam, quam attulit Themiſtius. Verum de re hac quęrendum eſt in libris Priorũ. ¶ Quod vero ad verba attinet, non ignorare debes ipſum ſimpliciter apud peripateticos aliquando accipi, vt diſtinguitur contra multipliciter, aliquando pro ipſo vniuerſaliter, quod diſtinguitur contra particulariter, & his modis Ariſtoteles non accepit. Aliquando autem, vt diſtinguitur contra ſecundum quid, aut partis materialis, aut loci, aut temporis, aut id genus. & hoc pacto Ariſtoteles accepit in hoc loco quadrageſimoſecundo. Hactenus de ſecundo libro Topicorum.

INCIPIT LIBER TERTIVS TOPICORVM
B
CVM EIVSDEM AVGVSTINI NIPHI MEDICES COMMENTARIIS.

VTrum autem eligibilius aut melius duorũ, pluriúmve: ex his perſpiciendum.

E tertio præſenti libro multæ fiunt introductiones à iunioribus, quæ omnes (vt mihi videtur) licet poſsint verbis Ariſtotelis accommodari, tamen reuera intentionẽ Ariſto. non ſapiunt, ideo ſequendo expoſitionem Alexandri aphrodiſii, qui verus ac fidus
D fuit Ariſt. librorum interpres & expoſitor, dicamus ꝙ cum Ariſtoteles ſecundo libro loca, quæ ſunt ad accidens, expoſuiſſet, quibus poterimus aut cõſtruere aliquid, vt accidẽs, alicui ineſſe ſimpliciter, aut deſtruere, & demonſtrare quoniam non accidit, quod accidiſſe dicitur. Nunc in hoc libro tertio loca exponit, quibus tractando de cõparatiuis poterimus argumentari, ac demonſtrare, quoniam aliquid magis ineſt alio. Vnde omnia loca, de quibus in hoc libro agitur, coordinantur (vt ipſe dixit libro primo) ad problemata de acciden-
C te omnia quidem, quæ ſecundum comparationem dicuntur. Dicit enim primo libro poſtquam dixit de accidente, [annectuntur autem accidenti & quæ ad inuicem ſunt comparationes quolibet modo ab accidente dictæ, vt vtrum honeſtum, an quod confert eligibilius, & vtrum quæ eſt ſecundũ virtutem, an quæ ſecundum voluptatem ſuauior vita, & ſiquid aliud ſimiliter his eſt dictum. In omnibus enim talibus vtri magis prædicatum accidat, quæſtio fit,] hæc Ariſtoteles. per quæ patet omnia problemata quæ ſecundum comparationem dicuntur, eſſe problemata de accidente, vel annexa problematibus de accidẽte, & alibi etiam dicit, [manifeſtum, quoniam comparatio in ſolis fit accidẽtibus.] Quoniam ſolum accidens poteſt ineſſe aliquibus magis & minus. Non enim genus poteſt huic quidem magis, illi vero minus ineſſe, quibus ſemper ineſt Nec proprium, nec definitio. At accidens cum extra rem ſubſtantiæ ſit, cui accidit, poſsibile eſt aliquibus, quæ ſub ſubſtãtia continentur, cui accidit, aliquibus magis, aliquibus minus ineſſe, eſſéq; aliud alio magis, minúſve. Quare cum loca quę in hoc libro traduntur, ordinentur ad problemata comparatiua, pro ea terminabuntur etiam problemata de accidente: quo fit, vt attineant ad problemata de accidente. Poſt hoc dicamus quouſque diffundatur materia problematum comparatiuorum. Non enim eſt manifeſtum. Alexander itaque dicit matereriam comparatiuorum problematum per vniuerſam philoſophiam inerrare, etenim per moralem,
D nam quæ quærũtur de eligibiliori, omnia ſunt moralia. Eligibilium enim cõparatio in opere & actione eſt, de quibus agit moralis philoſophus. Ea autem omnia, quæ ſecundum comparationem de naturalibus quibuſdam quæruntur, hæc problemata naturalia ſunt: vt cum quæritur, vtra eſt maior luna an terra, & vter eſt melior ſenſus an ſcientia, & vter motus eſt ſimplicior qui eſt circularis, an qui rectus. Amplius & in logica comparatiua quædam quęrũtur, vt vtrum certior inductio, an ſyllogiſmus eſt, & quis primus ſyllogiſmus pręDicatiuus, an hypotheticus. Inſuper etiã & ſecundũ alias ſciẽtias, & artes inueniuntur quædam comparatiua quæſita: vt in muſica, problema fieri ſolet, vtra Harmonia eſt acutior, Lydia, an Phrygia, & de cæteris artibus & ſcientiis dicendum eſt. In omnibus enim materia comparatiuorum problematum fere inuenitur. Sed quot ſint prædicationes eorum, quæ quæruntur ſecundum comparationem, patet ex his, quæ diximus, eſſe nouem ſecundum genus, nam ſolum ſecundum prædicamentum ſubſtantiæ non videntur conſtitui problemata cõparatiua. Eſt enim (vt diximus) comparatio ſecundum accidens, at ſubſtantia nulli accidit. Omne enim id in quo cõparatio fit, aut qualitas eſt, vt quando quæritur de aliquibus quale eorum albius, aut calidius eſt. Omnia

enim talia quæsita secundum qualitatem sunt. Aut quantitas, vt cum quæritur, vtrum luna est maior E
an terra. Est enim huiusmodi quæsitum secũdum quantitatem. Aut ad aliquid, vt cum quæritur vtra
magis sciẽtia, geometria an musica: & qui magis sensus, auditus an tactus, & sic de aliis prædicamen-
tis: quæ cum nouem sint, & prædicationes eorum, quæ secundum comparationẽ quæruntur, secun-
dum genus nouem erunt. Videbitur autem & secundum substantiam comparatio fieri, vt cum quæ-
ritur si prima substantia est magis substantia, secunda substantia: quod si ita fuerit, decem erũt prædi-
cationes eorum, quæ secundum comparationem dicũtur. verum res hæc digna disputatione est. Vl-
terius quot sint formæ comparatiuorum problematum exponamus. Alexãder enim dicit in vno ac-
cidente comparationẽ multiformem fieri posse. aut enim fit duorum ad duo, vel plurium ad plura, vt
cum quęritur vtrum eligibilius prudentia cum diuitiis, an sanitas cum modestia. Aut fit vnius ad plu-
ra, vt cum quæritur vtrum eligibilius sit prudẽtia an sanitas cum diuitiis. Aut fit plurium ad vnum, vt
cum quæritur vtrum eligibilius sit sanitas cum diuitiis, an prudentia. aut vnius ad vnum, vt cum quę-
ritur, vtrum virtus eligibilior, an sanitas. In vno igitur accidente tot modis comparationes quęruntur.
Amplius, fit vnius comparatio secundũ duo accidẽtia, vt cum quæritur, vtrum prudentia operabilior,
an moralior. Rursum comparatio fit duorũ simul sumptorum secundũ duo accidentia, vt cum quæ-
ritur, vtrum prudentia cum sapientia operabilior an speculabilior sit. Fiunt etiã multis aliis modis cõ-
parationes, vt vnius secundum tria, vel quatuor accidentia, vel secundum alium numerum. aut duo- F
rum secundum tria vel quatuor accidẽtia, vel secundum alium numerum: aut trium, & sic de cæteris.
Quod materia igitur comparatiuorum problematum per totam philosophiam & omnes artes cir-
cueat, & quot sint prædicata quibus fiunt cõparatiua problemata, & quot formæ ac modi cõparan-
di sint, dictum est. ❡ Sed occurres, cum in hoc libro dicat de comparatiuis, cur non obseruauit omnia
loca comparatiua: sed dixit aliqua loca comparatiua in præcedenti libro. Fuerunt enim comparati-
ua, quæ à magis, & minus, & quæ à simili, & quæ ab additione. ❡ Respondet Alexander satis diluci-
de, asserit enim non esse Aristotelis intẽtionem in hoc libro dicere de locis comparatiuis, sed de com-
paratiuis problematibus. Comparatiua autem problemata sunt in quibus comparatiuum est quæsi-
tum & demonstratum. Aristoteles igitur in hoc libro dicit de comparatiuis omnibus problematibus,
quomodo ipsa demonstrari constructiue, ac destructiue possint: in libro autem secundo per vsum cõ-
paratiuorum locorum non demonstrabatur aliquid comparatiuum, sed simpliciter inesse, aut non in-
esse. At non est idem comparatiuum demonstrare, de quo agitur in hoc libro, & per comparatiuum.
❡ Sed adhuc occurres, cum problemata comparatiua circueant omnes scientias, & omnes artes, cur
solum de comparatiuis problematibus, quæ fiunt secundum magis eligibile fecit doctrinam. Alexan-
der assignat causas, & dicit, quòd de comparatiuis problematibus & locis fecit doctrinam in exemplo G
eligibilis, primo quia traditio facta de aliquo argumẽtatiori determinato, manifestior est: at eligibilius
ipsum argumẽtatius est, quoniam plura quæsita fiunt in Philosophia de ipso eligibiliori quàm de ma-
iori, aut de calidiori, aut de aliquo tali. Deinde quia per plures argumẽtationes est loca & illius demõ-
stratio. Tertio, quoniam cognitio ac iudicium, quod habetur de ipso eligibiliori est multo vtilius atque
fructuosius quàm quod habetur de maiori, aut calidiori, aut de aliquo tali. Quoniam nõ solum facit
ad doctrinam veritatis, & ad scientiam, sed etiam ad recte deliberandum in agendis, atque operan-
dis, quæ pertinent ad bene viuendum. Qui enim propositis duobus aut pluribus agendis iudicare at-
que cognoscere poterit quid eorum melius eligibiliúsve fuerit, hic non solum viuere, sed bene, atque
beate viuere potest, itemque & seipsum, & rem familiarem, & ciuilem instituere, atque gubernare fa-
cile poterit. Amplius, qui ex locis traditis in hoc libro propositis duobus aut pluribus agẽdis in publi-
cis aut priuatis cõditionibus, potest iudicare quid eorũ est melius & eligibilius, quídve minus eligibi-
le, hic in cõtionibus atque consiliis & publicis & priuatis, hortari atque dehortari ad deliberandũ po-
terit, qua ratione erit non modo sibiipsi salus, sed ciuitati, & regnis, & omnibus rebus publicis viuendi
lux, & splẽdor. Hic enim poterit sibi & aliis persuadere ad religiose, beatéque viuendũ: hic poterit ciui-
bus, regibus, tyrãnis, ac populis persuadere, vt ab hostibus bene se tueantur, dominationésq; suas stre- H
nuissime defendãt. & vt breuibus concludam, quid maius esse potest q̃ in omnibus agendis, quæ pro-
ponuntur in bello, & pace, recte sapere, prudenter monere, atque quid optimum sit, omnibus persua-
dere. Vnde oratores, qui ex arte in genere deliberatiuo enitũtur dicere, nisi doctrinã percalluerint, quã
Aristoteles hic tradit, recte hortari, aut dehortari in cõtionibus publicis aut priuatis poterũt nũquam.
Hactenus de vtilitate, déq; causis cur Aristot. doctrinã accepit in exemplo eligibilioris, & melioris.
Verũ Aristo. post locorũ traditionẽ, quæ sunt de eligibiliori, & meliori, demõstrabit nõ solum ad pro-
blemata de meliori & eligibiliori vtilia esse loca tradita, sed etiã ad omnia, quæ cõparatiue quęruntur.
His præmissis, redeo ad textum, dicit igitur Aristoteles, [Vtrum autem] duobus, aut pluribus eligibili-
bus positis, hoc [duorum pluriumue eligibilius, aut melius] sit, [ex iis] locis, quos hoc tertio libro dice-
mus [perspiciẽdum.] ❡ Quod vero ad verba attinet, eligibilius & melius, non, vt synonyma audien-
da sunt, in plus enim melius quàm eligibilius est. Nam eligibilius in solis eligibilibus est, melius autem

A ineligibilibus & in aliis. Siquidē in theoreticis, physicis, & logicis quæsitum de meliori est. Qui quęrit vtrum melior substātia immobilis, an quæ mouetur? naturale problema quęrit. Logicum vero, qui quærit vtrum melior inductio, an syllogismus, dixit autem [duorum pluriumue,] quoniā (vt diximus) aliquando quidem de duobus est quęsitum secundū comparationem in vno comparatis ad duo. Aliquando de pluribus ad plura, aut de vno ad plura, vt diximus, aut in vno aut in pluribus accidentibus, vnius enim ad vnum non fit comparatio, nisi per diuersa tempora, vt cum quærimus, quando albus hoc, nunc an prius. Amplius cum quærimus quādo sanior Socrates æstate, an hyeme. fit enim in istis vnum quodammodo duo de quibus est quæsitum additione temporū differentiam habentium, idem enim fit aliud atque aliud temporum differentia.

2 Primum autem determinetur, quoniam considerationem facimus non de plurimum distantibus, & magnam ad inuicem differentiam habentibus (nullus enim dubitat, vtrum felicitas, an diuitiæ eligibiliores) sed de iis, quæ propinqua sunt, & de quibus dubitamus vtro oporteat
B apponere magis, eo quia nullam videmus alterius ad alterum præeminentiam.

Antequam loca tradat, primum quomodo se habere oporteant comparata ad inuicem, subscribit, vt intentionem propositam exponat, & vtilitatem illius intentionis. Dicit autem quòd non in multo distantibus ab inuicem, & manifestam ac magnam differētiam habentibus oportet comparationem quærere. Nam omnibus manifesta est differentia eorum, que sic se habent, & non est digna, vt quęratur. Iccirco nullus dubitat vtrum felicitas an diuitiæ eligibiliores sint: non quia ambo nō sunt eligibilia, sed quoniam manifesta & aperta est felicitatis eligibilitas, cum nemo facultatem habeat demonstrandi eminentiam diuitiarum in aliquo ad felicitatem. Vnde dicit, [Primum autem] quàm subaudi exponamus loca terminandi problemata comparatiua,] determinetur] à nobis pro expositione & vtilitate intentionis propositę, [quoniam considerationem] hoc est loca ponimus, & facimus non de plurimum distantibus, & magnam ad inuicem differentiam] supereminentiæ [habentibus,] quod exemplo demonstrat, & dicit, [nullus enim dubitat vtrum felicitas an diuitiæ eligibiliores] sint. nō quòd ambo non sint eligibilia, sed quoniā manifesta & aperta est felicitatis supereminētia ad diuitias. Cum
C nemò facultatem habeat demonstrandi eminentiam diuitiarum in aliquo ad felicitatem. Cum enim felicitas insigniter superemineat diuitiis, & longo ab eis distet bonitatis interuallo, ridiculum esset problema mouere. Deinde exponit in quibus eligibilibus comparatio quæritur, & dicit, [sed de iis, quæ propinqua sunt,] & exponit, quæ sunt ista, quæ sunt propinqua, quia legendū est [&] prò id est, & dicit, [& de quibus dubitamus vtro oporteat apponere magis,] de iis, scilicet debemus comparationem quęrere, & problema mouere, & assignat causam, & dicit, [eo quia nullam videmus] manifestā atque apertam [præeminētiam alterius] ipsorū [ad alterum,] vt est in sanitate & bona valitudine, in videre, & audire, in his enim sic prope existentibus comparatio digna quæsita est.

3 Manifestum igitur ex his, quoniam ostensa vna præeminentia, vel pluribus, construetur ratiocinatio: quoniam id eligibilius est, quod eorum est præeminens.. Ex his ἐκ τούτων in his. διάνοια discursus.

Iterum antequā loca tradat, concludit ex dictis modū terminandi problema de eligibilioribus, & dicit, [manifestum igitur ex his] quæ dicta sunt, vel in his problematibus, quæ sunt comparatiua non secundum euidentem præeminentiam, [quoniā ostensa vna præeminētia, vel pluribus] alterius ipso-
D rum supra alterum, [dianœa] hoc est locus argumentandi [constituetur,] siue ratiocinatio, per quam concludetur, [quoniam id eligibilius est, quod eorum] in vno vel pluribus accidentibus [est præeminens] ad alterum ipsorum eligibilium, verbum [dianœa] etiam pro discursu intelligitur, quoniam qui vna aut pluribus præeminētiis ostendit alterum ipsorum supereminere alteri, in errādo, atque discurrendo (vt Alexander inquit) postea concludit alterum ipsorum esse eligibilius altero, & sic quiescit in illo. Alexander vero in hoc textu declarat primo, quorum differentię quęruntur, & quorū similitudo, & dicit, differentias in his esse quærendas, quæ sunt adinuicē prope. in quo enim differunt dęmon & deus, quæret vtique aliquis. Non autē in quo differunt deus & lapis, & in quo lupus & canis etiā quęret, non autem in quo differunt equus & canis. Similitudo autem quęritur in his, quæ longe differunt. Quid enim simile habet homo & equus quæret vtiq; aliquis, sed nō quid homo, & homo. Secūdo loco repetit quę cōparatiua problemata quęsitum habent, & ait ea cōparatiua problemata habere quęsitum, in quibus eligibilibus non est manifesta excellentia alterius ipsorum super alterum. In his enim cum quis demonstrauerit breuem, atque paruam excellentiam alterius ipsorum super alterum, mox

fidem habebit de eligibiliori. Tertio exponit id, quod faciunt loca & argumentationes, quas ponit E Aristoteles in hoc tertio, & dicit, quoniam qui quærit comparatiua problemata non solum inexistentiam alicuius quærit, qua aliquid alteri inest, sed etiam excellentiam alterius supra alterum, ideo oportet loca & argumentationes, quæ in hoc tertio assignabuntur ab Aristotele non solum demonstrare inesse, sed alterius quidem excellentiam, alterius verò defectum. Non enim qui demonstrat aliquid esse bonum, iam & eligibilius demonstrauit si non demonstrauerit, quoniam magis hoc bonum est eo, cui comparatum est. Ex iis igitur quæ Alexander dicit, patet primo quorum differētiæ & similitudines siue conuenientię quæruntur, secundo patet quorum comparationes, & quæ comparatiua problemata quæsitum habent. Tertio patet loca & argumentationes, de quibus in hoc tertio dicetur, non solum vtiles esse ad demonstrandum, quoniam accidentia insunt, sed quoniam alterū altero excellentius, ac melius inest. Per loca enim & argumenta de quibus hic agetur, non solū poterimus demonstrare, quoniam diuitiis & felicitati inest hoc accidens quod est eligibile, sed etiam quoniam magis inest felicitati. Ex iis vero, quæ Aristoteles dixit, patet insuper quid sit eligibilius, nā eligibilius illud est, quod duorum vel plurium eligibilium, alterum vna aut plurimus præeminentiis excellit. Adhuc patet ex iis, quæ Aristoteles dicit, cur assignando loca terminandi problemata comparatiua, accepit exemplum de eligibiliori & meliori, cum potuisset accipere exempla de aliis infinitis, quæ comparabilia sunt secundum magis & minus. Huius enim causa patet, nam cum problema sit speculatio con- F tendens aliquando ad veritatem & scientiam, aliquando ad electionem vel fugam. Aristoteles igitur cum assignasset loca in secundo libro, quibus terminantur problemata quantū ad veritatem & scientiam, vt perficeret intellectum contemplatorium: hic dat loca, quibus terminantur problemata, quæ sunt ad electionem vel fugam, vt perficeret intellectum practicum. nam licet in quarto & quinto & sexto, & septimo libris doceat terminare problemata, quæ sunt ad veritatem & ad scientiam, tamen non exit à locis, quæ ponuntur in secūdo, vt postea patebit. Et quia problemata, quæ sunt ad electionem vel fugam, quæque perficiunt intellectū practicū, omnia sunt de bono & eligibili, & de meliori, & eligibiliori, ideo accepit exemplū de meliori & eligibiliori, vt videlicet simul doceret loca terminādi problemate comparatiua, & perficeret intellectū practicum. Ex iis etiam patet ordo, nam cum per loca secundi libri perficiatur cōtemplatorius intellectus, per loca vero huius, perficiatur practicus intellectus, & cōtemplatorius intellectus prior sit practico, non ab re liber secundus prior est libro tertio. Tacuit autem Aristoteles loca deteriorū fugibiliorūmque. nam quemadmodum loca sunt de melioribus & eligibilioribus, analogia oppositi totidem loca deteriorū, eligibiliorūmque sumi possent: sed cum illa expresserit, hæc non oportuit, nam oppositorum eadem est disciplina. Hæc sunt quæ præmittenda sunt in procemio tertii. G

LOCVS PRIMVS.

4 Primum igitur quod diuturnius aut firmius, eligibilius est eo quod minus huiusmodi est.

Iis præmissis, Aristoteles exequitur, & exequendo assignat loca præcepta, raro autē aut nunquam assignat loca præceptiua: quoniā ex locis pręceptis facile accipi possunt loca præceptiua. Amplius in hoc tertio raro aut nūquam Aristot. assignat loca præcepta destructiua, sed solum cōstructiua, quoniam facile ex locis cōstructiuis colligi possunt loca destructiua: est enim oppositorum eadem disciplina. Alexāder autem assignat locum præceptiuum, & vult locum præceptiuum esse ab eo, quod est diuturnius, & firmius. locum verò præceptum asserit, si alterum altero diuturnius esse demonstrabitur, aut firmius, hoc ipsum esse eligibilius, vnde dicit, [Primum igitur, quod diuturnius aut firmius, eligibilius est eo, quod minus huiusmodi est,] hoc est eo, quod neq; diuturnius est, neq; firmius. Quod ad verba attinet, verbum [firmius] græce est βεβαιότερον, quod in translationibus antiquis legi- H tur certius, apud alios legitur stabilius: & qui legunt stabilius, copulatiue legunt, hoc modo, si aliquid est diuturnius & stabilius, hoc est eligibilius eo, quod non est huiusmodi. & hoc loco vtentes demonstrant eligibiliorem esse bonam gloriam diuitiis. Nam ambabus existentibus eligibilibus, cum bona gloria in vita & post mortem permaneat, diuitiæ vero nequaquam post mortem, nullus enim post mortem diues est, bona gloria diuturnior atque stabilior erit, quare & eligibilior. Qui autem legunt firmius & certius, legūt verba disiūctiue, hoc pacto, vt in græcis codicibus habetur. [quod diuturnius aut firmius] hoc [eligibilius est eo, qđ minus huiusmodi est.] & hoc pacto si recte intellexi, legit Alexan. & assignat causam, quoniā in aliquibus diuturnius dissentit à firmiori, siue certiori, quoniā potest aliud alio firmius ac certius esse, minus tamē diuturnū, vt scientia certior ac firmior est ipso sensu, qui tamē est diuturnior sciētia. Est enim sensus quidē diuturnior, quia ex prima ætate sentimus, nō autem ex prima ætate scimus, sed postquā erimus perfecti. At sciētia firmior est ac certior ipso sensu. Qua-

A si aliquid est diuturnius, aut firmius hoc eligibilius est eo, quod minus huiusmodi est. altera enim harum præeminentiarũ alicui eligibili posita, facit, vt illud eligibilius sit eo, cui non ponitur. vt quoniam diuturnitas additur honori, diuitiis autem non, ideo honor diuitiis eligibilior est. ¶ Et occurres huic, quoniam virtus ac felicitas eligibilior est honore, & tamen honor virtute ac felicitate diuturnior est, Alexãder glossando locum, asserit diuturnius esse eligibilius eo, quod non est diuturnum: modo illud, quod non est diuturnius, nõ sit causa eius, quod est diuturnius. & quia virtus, vel felicitas causa est honoris, ideo honor, licet diuturnior sit virtute, non tamen eligibilior est virtute. ¶ Amplius occurres, quoniam bona habitudo diuturnior est sanitate, & tamen sanitas eligibilior est bona habitudine. Iterum Alexander glossando asserit tunc diuturnius esse eligibilius minus diuturno cum non continetur in minus diuturno, & quia bona habitudo, quæ nihil aliud est, nisi bona corporis compositio, continetur in sanitate, quæ requirit & bonã compositionem, & bonam complexionem, & vnitatem: ideo non oportet, vt bona habitudo sit sanitate eligibilior. Sic igitur intelligendo hunc locum, demonstrabimus virtutem eligibiliorem esse bona fortuna, & id, quod est ab arte eo, quod est à fortuna: nam & virtus, & id quod ab arte est, diuturniora sunt fortuna, atq; eo, quod est à fortuna. Eisdem autem occasionibus demonstrare poterimus fugibilius aliud alio esse. nam fugibilium quod magis diuturnum, B fugibilius est, vt ingloria paupertate. Est enim ingloria in vita, & post mortem: at paupertas solum in vita. Ad hæc & quod certius ac firmius fugibilius eo, quod est minus tale, vt indigentia prodigalitate, & illiberalitas mollitie: nam indigẽtes & illiberales cum difficultate mutantur ad opposita. Vltra has instantias, quas induxit Alexãder à iunioribus inducuntur aliæ. Prima de ferro, quod est cibo diuturnius, non tamen eligibilius. Insuper morbus annuus diuturnior est morbo diario, qui tamen non est eligibilior. Adhuc arbor diuturnior est seruo, non tamen eligibilior. Quidam locum hunc esse verum & probabilem arbitrantes, asserunt locum esse verum cum ambo fuerint eligibilia, vel bona, & sint paria in omnibus, nisi quia vnum alterum exuperat in diuturnitate. Cum enim duobus, vel pluribus eligibilibus stantibus, & in omnibus eminẽtiis paribus, alterum fuerit altero diuturnius, hoc eligibilius est. In malis autem & fugibilibus (vt Alexander inquit,) e conuerso, semper diuturnius fugibilius est, & tunc cessant obiecta. Primum quidem, quoniam nõ sunt in omnibus paria præterquam in diuturnitate. Secundum verò quia non sunt eligibilia, sed fugibilia. Tertium diluitur, vt primum obiectum. Alii asserunt, vt mihi videtur, tutius, quia volunt locum esse probabilem, & non verum in omnibus, nisi cum comparabilia eligibilia fuerint, & omnibus paria, præterquam in diuturnitate.

C

LOCVS SECVNDVS.

5 Et quod magis eligit prudens, aut vir bonus, aut recta lex, aut studiosi circa singula delecti, quatenus tales sunt, aut in vnoquoque genere periti, aut quæcunque plures, vel omnes (vt in medicina, vel ædificatoria, quæ plures medicorum, vel omnes) aut quæcunque omnino plures, vel omnes, vel omnia, vt bonum. omnia enim bonum appetunt.

Locus secundus præceptiuus (vt Alexander inquit,) est ex electione ac iudicio meliorum. Locus vero præceptus generatim traditus erit, quod à melioribus eligibilius est, hoc est eligibilius, eo quod non à melioribus eligibilius est, vt benefacere eligibilius est quàm bonum pati. benefacere enim eligibilius est à melioribus, vt à viris bonis. Simili ratione eligibilius est gloriose mori, quàm iniuste saluari. gloriose enim mori eligibilius est à melioribus, vt à viris bonis. Socrates enim elegit magis gloriose mori, quàm turpiter seruari. Exponit autem Aristoteles qui sunt meliores, ex quorum expositione loca D præcepta per speciem plura colligi poterunt. Vnde dicamus meliores esse prudentes quàm imprudentes. nam prudentes, vt sexto ethicorum patet, sunt qui cum recta agendorum ratione prudentiam habent, cum nihil aliud prudentia sit, quàm recta agendi ratio. Ex hoc colligit primum locum speciatim, & dicit, [Et quod magis eligit prudens] eligibilius eo est, quod eligit imprudens, quoniam prudens imprudente melior est, vt diuitiæ cum virtute eligibiliores sunt diuitiis cum sceleribus. Secundo meliores sunt viri boni q̃ nõ boni, nam vt in magnis moralibus Arist. inquit, viri boni sunt, qui virtute præditi factis ac dictis honesti causa agunt quicquid agũt. Ex hoc asignat locũ 2. præceptũ Arist. & inquit, [aut vir bonus,] hoc est eligibilius est quod magis eligit vir bonus, eo, quod eligit vir nõ bonus vt paupertas cũ virtute eligibilior est diuitiis cũ vita flagitiosa. illud enim Socrates elegit, hoc autẽ Sardanapalus. Tertio meliores sunt rectæ leges, q̃ nõ rectę, siquidẽ leges rectę iubẽt honesta, & ꝓhibent contraria, vt patet 5. ethicorũ dicũtur autem leges rectæ: quoniam (vt Alexander inquit,) non omnes leges sint rectæ, sunt enim nonnullæ laudatæ, vt rectæ, vt sunt leges Lycurgi, & quæ Zaleuci & Solonis. Ex hoc iterũ asignat tertium locum præceptum, & dicit, [aut] eligibilius est quod [recta lex,]

eo quod nõ recta lex eligit, quoniam recta lex nihil iubet agere, nisi iusta & honesta. ¶ Sed occurres, E
quoniam rectæ leges secundum prudentiam institutæ sunt, igitur idem est eligibilius a legibus rectis,
& à prudẽte viro. Dicendũ nõ esse putandũ idem esse quod prudens eligit, & quod recta lex. nam (vt
Alexan. bene exponit) quod eligitur à legibus determinatũ est, siquidẽ leges de determinatis sunt. Sed
quod est prudentis, & ad tempora, & ad fortunam aptatur, & aliud in aliis est. Amplius quod prudẽs
eligit, iudicium æqui esse potest, quatenus non ad id, quorũ scriptum est in legibus, aspicit prudens, sed
ad intentionem & mentem scribentis, vt quid faciebat ille, qui circa vrbis muros ambulabat secũdum
rectam rationem cõsiderans, non secundum legem scriptam. nam licet secundum scriptã legem, qui
vrbis muros ambulat mori debet, secundum rectã rationẽ, quam prudens cõsiderat, vtputa quia de-
fendendi ciuitatem ab hostibus causa muros ambulauit, non debet mori, quare non est idem quod à
prudẽti viro eligitur, & quod a lege recta. Est igitur tertius loc⁹, eligibilius est quod recta lex eo, quod
non recta lex eligit, vt quæ Græci συσσίτια dicunt, hoc est cõuiuia publica ad quæ sodaliter ciues con
currunt, eligibiliora sunt cõuiuiis priuatis, quoniam rectæ leges determinant ipsa fieri debere aliquã-
do in ciuitatibus ad amicitiam ciuium conciliandam. Amplius, eligibilius est, vt dominentur in ciui-
tatibus, qui virtute excellũt, quàm qui diuitiis siquidem leges recte hoc determinant. Quarto studio-
si delecti ac eruditi generatim circa singula, quæ in omnibus artibus & scientiis continentur meliores
sunt, ac fide digniores quàm nõ studiosi circa hæc ipsa. nam si artifices particulares circa ea quæ sunt F
secundum eorum artem, meliores sunt illis, qui non sunt artifices, quanto meliores erũt qui periti sunt
circa singula eis, qui non sunt periti. Ex hoc quartum locum assignat quód eligibilius sit, quod eligitur
à viris doctis, & studiosis, & dicit, [Aut studiosi circa singula] generatim [delecti,] ac docti, [quatenus
tales sunt] hoc est quatenus docti studiosi. nam quod est eligibilius à doctis, quatenus sunt docti, pos-
set esse non eligibilius, quoniam cum doctrina stat malitia: at quod est eligibilius à viris doctis studio-
sis, quatenus sunt docti studiosi, simpliciter eligibilius est eo, quod eligitur ab imperitis non studiosis.
causa est, quoniam tales sunt virtute præditi, & doctrina omnium eximii, hac ratione vita secundum
virtutem eligibilior est vita voluptifica, quoniam apud Aristotelem, Socratem, & Platonem, qui o-
mnium sunt periti, illud eligibilius est, hoc autẽ apud Epicureos, qui non sunt omnium periti, nec stu-
diosi. Quinto periti in vnoquoque particulari genere scibilium, aut operabilium, meliores sunt, ad id,
ad quod genus illud est vtile iis, qui in nullo genere talium periti sunt vt ad nauigandum nautę melio-
res sunt iis, qui non sunt nautæ, & ad curandum morbos meliores sunt medici iis, qui medẽdi arte ca-
rent. Ex hoc colligit quintum locum, & dicit, [aut] eligibilius est, quod [in vnoquoque] determinato
[genere periti] eligunt eo, quod eligunt imperiti in eo genere, vt eligibilius est febres pituitosas curare
cum calidis, quàm cum frigidis: nam illud periti in genere medendi eligunt, hoc autem ægroti affecti G
siti medendi arte imperiti affectant, verum quod eligibilius est à peritis in genere artis vel scientię de-
terminato, potest esse eligibilius secundum magis & secundum minus. nam quæcunque plures eli-
gunt peritorum in scientia vel arte, hæc magis eligibiliora sunt eis, quæ eligũt pauciores eiusdem artis,
vt in collegiis medicorum, quæ eligunt plures magis eligibiliora sunt iis quæ eliguntur à paucioribus.
Adhuc autem magis ac magis quæ eligibiliora sunt ab omnibus eiusdem artis peritis, vt ab omnibus
medicis, & dicit, [Aut quæcunq; plures, vel omnes] periti eiusdẽ artis, hæc magis, ac magis eligibilio-
ra sunt iis, quæ à paucioribus, & non ab omnibus eliguntur, [vt in medicina vel ædificatoria quæ plu-
res medicorũ vel omnes] eligibiliora sunt iis, quæ non ab omnibus, sed à paucioribus eliguntur, nam si
ea probabiliora sunt secundũ aliquã scientiam, quæ omnibus aut pluribus vidẽtur peritis in illa sciẽtia,
ea q̃ sunt secundũ artes, eligibiliora erũt, q̃ ab omnibus vel pluribus illarũ artium peritis eligũtur. erunt
dico eligibiliora illis, quæ non ab omnibus, sed à paucioribus eligũtur peritis earũ artiũ, & breuiter, vt
id est probabile magis ac magis, & maxime, quod pluribus aut omnibus videtur siue peritis, siue quo-
uis modo se habentibus. sic eligibilius magis, ac magis, & maxime erit quod ab omnibus vel pluribus
quomodolibet se habentibus, est eligibilius. & dicit, [Aut quæcũque omnino plures] siue periti, siue
quomodolibet affecti [vel oẽs] hoĩes eligũt, [vel omnia] entia eligũt, hoc est eligibilius eo, q̃d non oẽs, H
sed pauciores eiusdẽ rationis eligũt, [vt bonũ] est maxime eligibile,] omnia enim bonũ appetũt] vt di-
citur 1. Ethico. & cũ dixit Arist. id esse eligibilius, q̃d eligũt qui sunt in illius genere periti, intelligẽdum
est etiã quatenus tales, vt Alexã. animaduertit, nam de medicinalibus medicorum electionẽ, de musi-
calibus musicorum sequendũ est. Non enim sequi debemus musicorum electionem de geometricis
nec geometrarum de iis, quæ pertinent ad bellum: nam eligibilius secundũ vnamquanque artem est,
quod omnes illius artis, aut plures eligũt, vt illius artis sunt. ¶ Sed occurres, quoniam sæpe vnius me-
lioris in arte electio melior est electione omnium aliorum eiusdem artis, vt electio Galeni in medici-
na melior esset electione omnium medicorum, qui hodie sunt. Præterea hoc loco demonstraretur
ipsum esse eligibilius esse quàm discere & scire, quoniam ipsum esse omnes eligunt, discere autem, &
scire non omnes. Insuper hoc eodem loco demonstraretur diuitias eligibiliores esse honore, & gloria,
quoniam diuitiæ eligibiliores sunt ab omnibus, honor & gloria non ab omnibus, quin etiam artes ha-

A bere plures eligunt quàm non habere, & tamen non est eligibilius. Alexander respondendo asserit loca hæc probabilia esse, non vera. signo nobis est, quoniam in talibus ad ambo est argumẽtatio, & cum Aristoteles dixit, [in vnoquoq; genere periti] intelligit, vt vtamur peritis in genere, ad id ad quod genus est vtile. non enim quodlibet genus ad omnia accommodari potest. vnde vtẽdum est medicis ad electiones medendi, ędificatoribus ad electiones ędificãdi. Insuper nec vno & eodem loco ad eadem problemata vtendum: qui enim demonstrat voluptatem eligibiliorem esse virtute, omnium electione vtitur, aut multorum. nam voluptas ab omnibus vel pluribus eligibilior est. & qui demonstrat virtutem eligibiliorem esse voluptate, vtetur electione studiosorum. sunt qui ideo bonum dicunt esse maxime eligibile, ex eo quia Aristoteles per bonum intelligit simpliciter bonum, quod diuinum bonum est. verum de exemplis non est cõtendendum. ¶ Quod autẽ ad verba attinet, iuniores non abs re dicunt Arist. cum dixit [quod magis eligit prudens,] per prudentem intelligere bonum œconomicum. nam prudens dicitur ille apud vulgares, qui recte scit rem domus gubernare. Cum vero dicit [vir bonus,] per virum bonum intelligere bonum monasticum, nam vir bonus dicitur, qui est dispositus secundum virtutes. Cum denique dicit [recta lex,] intelligere per quam ciuitates & regna & respublicę recte gubernantur. & sic per hæc verba dedit intelligere tres partes moralis philosophiæ, quæ sunt B monastica, œconomica, & politica, & tres peritos in eis. amplius & eligibiliora, quæ pertinent ad illas tres partes. ¶ Sed circa finem textus occurres, quoniam si omnia appetunt bonum, omnia essent bona, quoniam vt dicitur quarto huius, secundũ appetitũ boni, boni dicimur, & omnes homines essent boni. ¶ Pro præsenti doctrina dicas secundum appetitum deliberatiuum boni, omnes homines esse bonos bonitate moris: secundum appetitum naturalem, omnia esse bona, bonitate entis & naturæ. locutus est autem Aristoteles disiunctiue, vt innuat locũ, qui accipitur ex electione, & iudicio meliorum, esse vnum generatim, & plures partia les speciatim.

LOCVS TERTIVS.

6 Oportet autem ducere ad id, quod fuerit vtile, quod dicendum est. Est autem simpliciter quidẽ melius ac eligibilius, quod est secundũ meliorem disciplinã, vt si melior disciplina sit philosophia quàm ędificatoria, & simpliciter eligibiliora erunt, quæ secundũ philosophiam sunt, C iis quæ sunt secundum ędificatoriam. Alicui autem id, quod est secundum propriam..

Textus hic non est clarus, nam vno modo exponi potest, vt velit Aristoteles primo quasi monere & documentum quoddam afferre circa ea loca, quæ dixit. deinde, vt ponat locum tertium, & hoc pacto Alexander exponit. quantum ad primum monet Aristoteles vt omnibus his locis, quæ posuit non vtamur ad omnia problemata, quoniam non possumus vti omnibus his ad omnia problemata, [sed oportet ducere quod dicendum est] hoc est locũ dicendũ per quem argumẽtari volumus [ad id, quod fuerit vtile,] quoniam (vt Alexander inquit) impossibile est per eadem loca demonstrare voluptatem eligibiliorem esse virtute, & virtutem eligibiliorem esse voluptate. quoniam qui demonstrat voluptatem esse virtute eligibiliorem, vtitur omnium electione, aut multorum: qui verò demonstrat virtutem esse eligibiliorem voluntate, vtitur electione studiosorum. Amplius, qui vult demõstrare eligibiliora in re familiari, vti debet electione prudentum: qui eligibiliora in re monastica, electione bonorum virorum: qui in re ciuili, electione legum. Quare recte monet Aristoteles locum qui dicendus est pro argumento alicuius eligibilioris, esse dicendum & accommodandum ad id, quod fuerit vtile, pro electione eligibilioris. hoc est documentum secũdum Alexandrũ. & quia de eligibiliori serD monem fecit, non est autem omnibus idem ipsum eligibilius, ideo (vt Alexander inquit) secundo loco Arist. distinguit de eligibiliori, & dicit, quædã esse simpliciter eligibiliora, quædã vero aliquibus. Simpliciter quidem eligibiliora sunt, quæ secundũ meliores disciplinas sunt, vt si philosophia melior disciplina est quàm ędificatoria, & simpliciter eligibiliora sunt, quæ secundũ philosophiam, quàm quæ secundũ ędificatoriã. Aedificatori vero, eligibiliora erũt quæ secũdum disciplinã ędificatoriam, quàm quæ secundũ philosophiam. itaque secundum expositionem Alexandri, Arist. in hoc textu duo facit, quia primo monendo ponit documẽtum, secundo ponit diuisionem eligibilioris, vt tollat ęquiuocationem circa eligibiliora, de quibus dixit. de prima parte, inquit, [Oportet autẽ] locũ præceptũ [quod dicendum] est, hoc est qui in argumẽtis pro iudicio eligibiliorum est dicendus, [ad id] eligibilius [ducere] ac coaptare [ad id quod fuerit vtile] vt si fuerit vtile pro electione eligibiliorum, quæ sunt secũdum artes, ad illa ducendus ac coaptandus est. verbi causa, vt si fuerit locus vtilis pro electione eligibiliorum in arte curatiua, sumendus est locus qui accipitur ab eo, quod pluribus in arte medicinali peritis videtur, & accommodandus eligibilioribus in arte curatiua, si fuerit vtilis pro electione eligibiliorum in facultate gubernandi ciuitates, sumẽdus est locus, qui accipitur ab eo, quod pluribus in le-

gibus peritis est eligibilius, & accõmodandus eligibilioribus in facultate ciuili, & de cæteris simili ratione est faciendum. De secunda vero parte, inquit, [Est autem simpliciter quidem melius ac eligibilius, quod est secundum disciplinam] simpliciter [meliorem,] hoc est quod eligibilius est his, qui periti sunt in disciplina, quæ est absolute, atq; simpliciter melior. [vt si melior disciplina sit philosophia, quàm ędificatoria,] simpliciter & absolute, vt in rei veritate est,] & simpliciter eligibiliora erunt, quæ secundum philosophiam iis, quæ sunt secundum ædificatoriam,] nam sicuti facultas ad facultatem, ita eligibilius secundum vnam facultatem ad eligibilius secundum aliam facultatem, vt quoniam philosophia est facultas absolute atq; simpliciter melior ędificatoria, & eligibilius secundũ philosophiam est absolute eligibilius & melius eo, quod est eligibilius secundum ędificatoriam. verbi causa, lapides duri triangulares eligibiliores sunt ędificatori pro ędificanda domo ornata & pulchra, philosopho eligibiliores sunt virtutes diuitiis pro bene viuendo: absolute autem virtutes sunt meliores & eligibiliores lapidibus qualibuscunque, & quouis modo affectis. & hoc subscribit, [alicui autem id] eligibilius est, [quod est secundum propriam] disciplinam, in qua ipse peritus est, hoc est alicubi eligibilius est id, quod est ad vsum propriæ disciplinæ, in qua peritus est, nam lapides duri triangulares eligibiliores sunt ædificatori pro struenda domo pulchra atque ornata, quàm virtutes. Simpliciter autem virtutes sunt eligibiliores. hæc est expositio Alex. ¶ Alii vero documentum exponunt aliter, volunt enim vtilia trifariam esse, honesta, delectabilia, & absolute vtilia: honesta quidem dicuntur bona simpliciter, quoniã propter se bona, & etiam delectabilia sunt bona propter se, quoniam tam honesta, quàm delectabilia expectamus propter se, at vtilia absolute sunt, quæ non sunt bona propter se, sed propter aliud, vt vel propter bonum honestum, vel propter bonum delectabile, vt Aristoteles ait in rhetoricis, & octauo ethicorũ, & hoc dicit Aristoteles, [quod dicendum,] hoc est loca quæ subinde dicẽda sunt, [Oportet ducere ad] id, [ad quod fuerit vtile,] vt si agitur de eligibilioribus honestis, applicãdi sunt ad honesta, & si problemata sint de delectabilibus, oportet loca ducere ad delectabilia: sin autem problemata sunt de vtilibus, oportet ducere loca ad vtilia, [quod] non est dictum adhuc, sed [dicendum] posterius in sequentibus. ¶ Quæ expositio non placet, primo, quoniam nunquam Aristoteles, nec in rhetoricis, nec in ethicis bona honesta, & bona delectabilia asseruit esse vtilia bona. Vbique enim distinguit triplex bonum, honestum, delectabile, quæ dicit esse bona propter se, & vtile, quod asserit esse bonum propter aliud, quoniam aut propter vsum honestorum, aut propter vsum delectabilium. Secundo plus mihi consonat, vt documentum sit circa ea, quæ dixit, quàm circa ea, quæ nondum dicta sunt. Ideo melius Alexander retulit documẽtum ad loca, quæ dixit, Quare non recedendo ab iis, quæ Alexander dicit, videtur mihi esse dicendum, quòd Aristoteles primo circa dicta asignet documentum, quod est de vtilitate & vsu locorum, quæ dixit, Secundo asignet locum tertium, quo quis vti potest ad iudicium eius, quod est simpliciter eligibilius, vbi possumus asignare locum præceptiuum, & locum præceptum. locus quidem præceptiuus erit respicere ad ordinem artium secundum melius, & peius. locus vero pręceptus erit, vt illud sit simpliciter eligibilius, quod eligitur à peritis in arte simpliciter meliori. Illud verò alicui eligibilius, quod quisque eligitur ad vsum suæ artis, in qua peritus est, & sic texus vtiliter, & recte exponitur. Possunt & aliæ expositiones asignari, quæ cum sint friuolæ, bona fronte prætermitto.

LOCVS QVARTVS.

7 Deinceps verò, quod quidem hoc quod, eo quod non in genere est, vt iustitia iusto. nam illa quidem, in genere bono, hoc autem non. Et illa quidem quod quidem bonum est, hoc autem nõ. Siquidem nihil dicitur quod quidẽ genus est, quod non est in genere, vt albus homo non est quod quidem color, similiter autem in aliis.

quod τι quid. qđ quidẽ ó τιοῦ quid quidem.

Vna expositio est, vt locus præceptiuus sit respicere ad abstractum & ad aggregatũ ex abstracto. Locus vero præceptus est, positis duobus eligibilibus, quorum vnum est abstractum, alterum vero ex abstracto aggregatum, quod est abstractum, & in genere, eligibilius est, & hoc inquit. [Deinceps vero] duorum eligibilium eligibilius est, [quod quidem hoc quod] id est quod quidem est abstractũ, [eo quod non in genere] vno [est, sed aggregatum ex pluribus generibus,] videlicet abstracto, & subiecto [vt iustitia] quæ est abstractum, & in vno genere [iusto,] scilicet iusto homine, quod est aggregatum ex pluribus generibus, eligibilius est. Et asignat causam, & dicit, [Nam illa quidem,] scilicet iustitia [est in genere bono] vno & non pluribus. [Hoc autem,] scilicet homo iustus [non] est in genere bono, sed in pluribus generibus. [& illa quidem,] scilicet iustitia, [quod quidem bonũ est] hoc est species boni est, & non alterius generis. [hoc autem,] scilicet iustus homo, non est in vno genere, scilicet boni. & assignat causam, cur homo iustus non sit species boni, nec alterius vnius generis, & dicit, [Siquidem nihil dicitur quod quidem genus est] hoc est species alicuius generis, [quod non est in gene-

A re, vt albus homo non est quod quidem color] hoc est species coloris, cum non sit in genere. [Simili-
ter autem & in aliis,] quia vt de albo homine, ita de cæteris aggregatis ex pluribus. Est igitur secundũ
hanc expositionem locus præceptus, positis duobus eligibilibus, quorum alterum abstractum, alterũ
aggregatum ex abstracto est, semper eligibilius est abstractum, vt albedo homine albo, & iustitia ho-
mine iusto, & de aliis simili ratione. ¶ Sed hæc expositio non placet, quoniam potius est oppositum:
nam quod est aggregatum ex abstracto continet duas profectiones abstracti & subiecti. Arbitror enĩ
eligibilius esse hominem album ipsa albedine. quoniam homo albus continet perfectionem abstra-
cti, & subiecti, quod est substantia. at albedo, non nisi accidentis tantum. ¶ Alii, vt nos aliquando di-
ximus, asserunt locum præceptum esse, positis duobus eligibilibus, quorũ alterum sit tale per essentiã,
alterum tale per participationem, eligibilius est id, quod est tale per essentiam. Hæc expositio est vera,
verbis tamen Arist. accommodari non potest, vt intelligenti patet. ¶ Quare dicamus cum Alexãdro
qui melius dicit cæteris, ad cuius euidentiam ex dictis Alexandri colligi possunt duæ expositiones lo-
ci præcepti. prima expositio, positis duobus eligibilibus, quæ ambo bona sunt, quorũ alterũ est in ge-
nere boni, alterum vero est in genere boni, non per se sed vt habens accidens, quod per se est in gene
re boni: illud quod est bonum, quia est in genere boni, eligibilius est eo, quod est bonum, quia habet ac
B cidens existens in genere boni, & iuxta hanc expositionem lege verba, [Deinceps vero] eligibilius est
illud bonum ex duobus eligibilibus bonis, [quod quidem est hoc quod,] est ĩ genere boni, vt vera spe
cies illius. [eo quod non in genere] bono [est] vt illius species, sed vt habens id, quod est in genere bo-
no, [vt iustitia] eligibilior est [iusto,] scilicet homine. Per iustitiam enim virtutem intelligit, qua homi
nes iusti dicuntur: per iustum autem, hominem iustum, & probat exemplum, & dicit. [Nam illa qui-
dem] iustitia vt species est [in genere bono,] virtus enim quæ dicitur iustitia, quædã species boni est,
[hoc autem,] scilicet homo habens habitum iustitiæ, per quem dicitur homo iustus, [non est] in gene
re bono, vt illius species, sed vt habens speciem boni, quæ est iustitia, [& illa quidem,] scilicet iustitia
ipsa est [quod quidem bonum, hoc autem,] scilicet homo iustus, [non] est ipsum bonum, sed habens
bonum, scilicet iustitiam, quæ est ipsum bonum. Et quod iustus homo non sit ipsum bonum, probat,
& dicit, [Siquidem nihil dicitur quod quidẽ genus est,] hoc est, quia nihil recipit prædicationem ge
neris, [quod non est in genere, vt albus homo non est quod quidem color] hoc est coloris prædica-
tionem recipiens, quia albus homo non est in genere coloris, [Similiter autem in aliis] quoniam non
solum de albo homine, sed de cane rubro, & similibus est dicẽdum. quare iustitia erit homine iusto eli
C gibilior quoniam iustitia est bonum, vt in genere boni species, iustus homo in bono, vt habens speciẽ
boni. Huius loci præcepti rationem assignat Alexan. ex eo, quia comparatorum adinuicem, semper
quod est in genere, est magis secundum illud genus eo, quod non est in illo genere, sed habens illud ge
nus. magis enim quantum est, de quo, vt genus, quantum prædicatur quàm id, de quo per accidens
quantum prædicatur, vt superficies magis quanta est albo. Quare cum iustitia sit de quo genus bo-
num prædicatur, homo autem iustus, de quo per accidens genus bonum prædicatur, iustitia erit ma-
gis bonum & eligibilius homine iusto, de quo bonum per accidens dicitur. hæc est vna expositio, quę
colligitur ex verbis Alexandri. ¶ Alia autem expositio est, ad cuius euidentiam supponendum Aristo
te. per [quod quidem:] siue per [hoc quod] intelligere idem quod proprie. & cuicunque additur signi
ficare idem quod proprie, vt si dixerimus, Socrates est quod homo, vel hoc quod homo, intelligitur
ꝓprie homo: & qđ ens, vel hoc quod ens, ꝓprie est. quare eorũ quæ sunt aliquid, vt bonũ, quoddã est
bonum, quia proprie bonum: & hoc illud, quod est species boni: quoddam est bonũ, nõ quia sit pro-
prie bonum, sed quia habet aliquid existens proprie bonum, vt homo modestus. non enim proprie
bonum est, sed habens modestiam existentem, proprie bonum. Tunc expositio loci præcepti est, posi
tis duobus aut pluribus eligibilibus, quæ omnia sunt bona, illud est eligibilius quod est proprie bonũ:
& quia iustitia, & homo iustus sunt bona, iustitia autem proprie bonũ: homo vero iustus improprie
D bonum, & nõ nisi quatenus habet in se iustitiam existentem bonum, ideo iustitia eligibilior est homi
ne iusto, & iuxta hanc expositionẽ lege verba. [deinceps vero] eligibilius est [quod quidẽ hoc quod]
id est, quod quidem est proprie bonũ, [eo quod nõ in genere est,] scilicet in ipso bono proprie, sed
vt habet aliquid existens bonum, [vt iustitia iusto,] scilicet homine iusto. [nam illa quidem in gene-
re bono] est subaudi proprie [hoc autem,] scilicet homo iustus [non] est in genere ipso bono, proprie,
sed habens aliquid existens proprie in ipso genere bono, & explicat magis exemplum, & dicit. [Et il-
la quidem est quod quidẽ bonũ est,] scilicet proprie & per se bonũ. [hoc autẽ] scilicet homo iustus [nõ
est, quod quidem bonum est, sed habens aliquid existens bonum, & assignat rationem & dicit. [Siqui-
dem nihil dicitur quod quidem genus est] hoc est proprie in aliquo genere, [quod non est ipsum [in
genere,] sed habens aliquid existens in genere, [vt albus homo non est quod quidem color,] hoc est
proprie color, sed improprie, quia habens colorem. addit Aristo. [Similiter autem & in aliis] scilicet
prædicatis, & non solum de colore, sed etiam de quãto, & aliis id genus. aut potest exponi, Similiter
autem & in aliis quoniam nõ solum iustitia est homine iusto eligibilior, sed fortitudo homine forti, &
temperantia homine tẽperato, & sic de aliis id genus, quasi vt diximus de iustitia, & de homine iusto,

ita de aliis virtutibus, & iis quæ virtutem habent: hoc loco vtentes demonstrabimus iustitiam atque E
virtutẽ vnamquanque eligibiliorem atque magis bonum esse eo, quod vnamquáque virtutem habet,
vt iustitiam iusto, modestiam modesto, fortitudinem forti homine. nam vnaqueque virtutum in
genere est proprie, videlicet in virtute, aut in bono. At nullus homo virtutem habens in genere est, vi-
delicet in virtute, aut in bono. nam iustus homo nec quod quidem virtus est, nec quod quidem bonũ,
sed est bonum, quia accidit ei virtus, aut bonum. ¶ Sed occurres. primo, quia homo iustus videtur
magis bonum, quoniam continet bonitatem substantiæ, quæ est homo: & iustitiæ, quæ est accidens.
At iustitia nõ nisi bonitate accidentis. id autem quod continet plures bonitates, vt postea dicetur, est
eligibilius eo, quod continet pauciores. Fortasse locus iste est probabilis, & nõ verus, signo aũt nobis
est locus oppositus, quoniam argumentari possumus pro vtraque problematis parte, vt quòd iustitia
sit eligibilior homine iusto, & quòd homo iustus iustitia eligibilior. Iustitia quidẽ eligibilior est homi-
ne iusto, quoniam est per se in genere virtutis & boni. homo autem iustus per accidens, quatenus ha-
bet iustitiam. homo vero iustus, eligibilior est iustitia, quoniam continet plures bonitates: iustitia vero
vnam. Et fortasse locus iste est probabilis & verus, quoniam licet homo iustus contineat plures boni
tates, non sequitur, vt homo iustus sit eligibilior virtute, quoniam homo iustus continet plures bo-
nitates naturæ & entis: iustitia; vero est bonum, bonitate moris & virtutis, quod est eligibilius & me- F
lius. ¶ Deinde occurres etiã, quoniam homo iustus est indiuiduum substantiæ, ergo est in genere. Di-
cendum hominem iustum si est in genere, esse in genere prædicamenti. At iustitia est in virtute, & in
bono vt in genere, & hoc pacto intelligit Aristoteles. Aliæ dubitationes friuolæ sunt, ideo præter-
mittendæ sunt.

¶ LOCVS QVINTVS.

8 Et quod propter se eligendum, eo eligendo, quod est propter aliud est eligibilius: vt sanum esse quàm exercitari. Illud enim propter se eligẽdum, hoc autem propter aliud est.

Locus pceptiuus hic quintus est, vt respiciamus ad id, quod est eligẽdũ propter se, & ad id qđ est eli
gendũ propter aliud: locus vero pceptus, est, positis duobus aut pluribus eligẽdis: id qđ est ꝓpter se eli
gẽdũ eo eligibilius est, quod est propter aliud eligendũ, vt sanũ esse, quod propter se eligitur, eligibilius
est ipso exercitari, quod eligitur propter sanitatem, & hoc dicit. [Et quod propter se eligendum eo eli G
gendo, quod est propter aliud est eligibilius.] nam quod est propter se eligendum, vt finis, est eligibile.
Quod vero est eligendum propter aliud, eligibile est, vt medium in finem. Et assignat exemplum, &
dicit. [Vt sanũ esse] eligibilius est [q̃ exercitari,] cuius causam subscribit & dicit. [Illud eñ propter se eli
gendum] videlicet sanum esse. [hoc autem,] scilicet exercitari est eligendum [propter aliud.] scilicet
propter sanum esse, igitur est eligibilius. Patet ergo locus pręceptus, qui ab eo, quopter se est eligendũ,
accipitur. ¶ Quod vero ad verba attinet, annotatione dignum vt ex iis patet, quæ Arist. tradit primo
rhetoricor. & octauo ethico. & vt Alex. annotauit, bona & eligibilia esse, aut quæ propter se sunt eligi-
bilia, & hæc sunt, quæ eliguntur vt fines, vt felicitas, atq; felicitatis partes, & voluptas atq; voluptatis
partes. Felicitas enĩ atq; felicitatis partes, bona honesta sunt, quæ cũ sint fines propter se eligũtur. Vo
luptas vero atq; voluptatis partes bona sunt, quę iucũda dicũtur, & etiã propter se eligibilia. Alia vero
bona sunt, quæ eliguntur propter aliud, quę dicuntur bona vtilia, quòd ea sint quibus peruenimus ad
bona honesta ve, iucũda, vel ad ea bona, quæ vt fines bona sunt, vt secare, vrere, exerceri, pharmacari,
quibus peruenimus in sanitatem. Alex. vero addit quædam esse bona, quæ & propter se bõna sunt
& propter aliud, itemque & propter se eligibilia, & propter aliud, vt virtutes, & diuitiæ, & sanitas, nã
hæc & ꝓpter se eligũtur, & propter felicitatẽ, amplius & potẽtia bonũ est & ꝓpter se & ꝓpter aliud.
Manifestum itaque quæ eliguntur propter se eligibiliora esse iis, quæ propter aliud eliguntur. quod H
exemplis demõstrauit Arist. nam sanitas quæ propter se eligibilis est, eligibilior est ipsis secare, & vre
re, & exerceri, quæ eliguntur propter sanitatem. Amplius, si amicum eligimus propter ipsum veluti &
nos ipsos, siquidem amicus est alter ipse: nummos autem non propter ipsos, amicus nummis eligibi
lior erit. sic etiam demonstratur philosophiam eligibiliorem esse rhetorica. ¶ Sed dices, Aristo. primo
rhetoricorum tradit multo plura bona iis, quæ hic tradit. asserit enim bona alia esse iusta atque æqua,
quorum contraria sunt iniusta, atque iniqua. Alia esse vtilia, quæ expetuntur vt media in finem, quo-
rum contraria sunt damnosa: alia esse iucunda atque delectabilia, quæ etiam expetuntur vt fines, quo
rum cõtraria sunt dolorifica. ¶ Et dicendum Aristo. in libro rhetoricorum respexisse ad genera dicẽ
di, quæ sunt tria, demonstratiuum, deliberatiuum, & forẽse. nam loca, & media, quibus dicimus in ge-
nere dicendi demõstratiuo, laudando, aut vituperando, omnia accipiuntur per se ab ipso honesto, vel
turpi. loca autem, & media quibus dicimus per se in genere dicendi deliberatiuo, hortando aut dehor-
tando omnia accipiũtur per se ab ipso vel vtili dãnoso. loca deniq;, & media quibus dicimus in gene-

A re forensi accusando aut defendẽdo omnia accipiuntur per se ab ipso iusto, atque ęquo aut ab iniusto, atque iniquo. Diximus per se, quoniam per accidens in omni dicendi genere dicimus per loca quę accipiuntur ab omni bono. In genere enim dicendi demõstratiuo per se laudamus, aut vituperamus p loca, quæ accipiuntur ab honesto. Per accidens autem per loca quæ accipiuntur ab vtili, & a iusto, in quantum accidit aliquod honestum esse vtile, & iustum. In genere vero dicẽdi deliberatiuo per se hortamur, aut dehortamur per loca, quę accipiuntur ab vtili, vel damnoso. Per accidẽs vero per loca quę accipiuntur ab honesto & à iusto, quatenus accidit nonnulla honesta, vel iusta esse vtilia. In genere etiã forensi per se accusamus vel defendimus per loca, quæ per se accipiuntur a iusto vel iniusto. Per accidens autem per loca, quæ accipiuntur ab honesto. & ab vtili, quatenus accidit iusta esse honesta vel vtilia. Hic autẽ respexit ad electionem simpliciter, quouis modo fiat, siue per se, siue per accidens, & ad ipsum eligibile simpliciter siue per se siue per accidens, & hoc pacto sub eo continentur omnia bona, qm̃ omne bonum est elgibile, siquidem bonũ per se eligibile est per se: & bonũ per accidens eligibile per accidens. respexit etiam ad vnum genus dicendi, quod est deliberatiuum: ad quod omnia alia genera reducuntur. nam persuadere ad laudem vel vituperationem, aliqua ratione est mouere mẽ- B tem auditorum ad deliberandum, vt assentiant laudi vel vituperationi alicuius. persuadere etiam iudici ad accusationem vel defensionem, est etiam mouere mentem illius ad deliberandum vt damnet, vel absoluat. Quare cum omnia bona contineantur sub ipso eligibili, omnia genera dicendi continentur sub genere dicendi deliberatiuo. & ideo Aristoteles aliter hic de bonis, & aliter in rhetoricis locutus est. ¶ Vlterius dubitatur, quoniam sanitas eligenda est propter se, virtus autem propter felicitatẽ, & tamen virtus est sanitate eligibilor, igitur non omne eligibile propter se est eligibilius eo, quod eligitur propter alterũ. Dicẽdũ Aristotelẽ per id, quod eligitur propter alterum, intellexisse id quod ordinatur ad illud, quod eligitur propter se, vt patet per exempla eius: modo virtus non ordinatur ad sanitatem, ideo non valet instantia.

¶ LOCVS SEXTVS

9 Et quod per se eo quod per accidens, vt amicos iustos esse eo quod inimicos. Illud enim per se eligendum. hoc autem per accidens eligi- C mus. Inimicos enim iustos esse eligimus per accidens, vt nihil nobis noceant. Est autem hoc idem ei, quod ante hoc. Differt autem modo. nam amicos iustos esse per se eligimus, & si nihil nobis debeat fore, quanuis apud Indos sint. Inimicos autem propter alterum, vt nihil nobis noceant.

Nunc assignat sextũ locũ, qui potest esse locus pręceptiuus, & locus præceptus. Est quidem locus præceptiuus respicere ad id, quod per se, & ad id, quod per accidens est. Locus vero præceptus est, qđ est per se eligibile, eligibilius est illo, quod est per accidens eligibile. & hoc dicit. [Et quod per se] eligibilius est [eo, quod per accidens] eligibile est. Est autẽ per se eligibile (vt Alexan. exponit) quod p propriam naturam, & præsentiam eligibile est: per accidens vero, quod cum non sit per propriam naturam eligibile, accidit, vt eligatur aliquando propter aliquam circunstantiam. & Aristo. per exempla quale est vtrunque ipsorum manifestauit, & dicit. [Vt amicos iustos esse eo] subaudi eligibilius est, [quod] est [inimicos] iustos esse. Et assignat rationem, & dicit. Illud enim,] scilicet amicos iustos esse [per se eligendũ est,] non enim propter nos, nec vt aliquid nobis ex hoc fiat, ipsum eligimus. Sed qm̃ D amicitia est volũtas mutua bonorum, illius gratia eligimus bona amicis inesse, bonum etiam est & iustitiam habenti. [Hoc autem,] scilicet inimicos iustos esse [per accidẽs eligimus. inimicos enim iustos esse eligimus per accidens, vt nihil nobis noceant.] Non enim est peculiare inimicitiæ voluntas bonorum inimicis illorum genera, quoniam idem esset inimicitia & amicitia. Non igitur per se hoc eligimus, sed per accidens. Cum enim peculiare iustis sit non iniustitiam facere, ne inimici nos iniustitia sequantur, eligimus ipsos esse iustos. Quod si hoc per accidens est eligibile, illud vero per se, manifestum quoniam per se eligibile illo, quod est per accidens eligibile, eligibilius est. Deinde cõparat hunc sextum locum priori quinto loco, & dicit. [Est autem hoc,] scilicet hic locus sextus [idem ei] loco quinto, [qui est ante hoc,] quoniam (vt Alexander inquit) idem est esse per se, & propter se, & idem est esse per accidẽs, & propter aliud. Amicos enim iustos esse & propter se, & per se eligibile est, quẽadmodum & sanitas. Sed inimicos esse iustos per accidens, accidit enim ipsis iustis factis non lædere, & propter aliud, ne nos lædant. [Differt autem modo] scilicet prolationis (vt Alexan. exponit) quoniam in primo loco vtimur propter se, & propter alterũ, in hoc vero loco sexto, vtimur per se, & per accidens, & hoc subscribit. [Differt autem modo, nam amicos iustos esse per se

A cidens]eſt cauſa mali.[vt vitiũ] quàm fortuna[fugibilius eſt.[Nam illud quidem],ſcilicet vitium eũ ſit per ſe cauſa mali[per ſe malum]eſt,[fortuna autem,per accidens]malum eſt, cum ſit per accidẽs cauſa mali.

LOCVS NONVS.

12 Et quod ſimpliciter bonum,eo quod alicui,eligibilius eſt: vt ſanum fieri quàm incidi.Nam illud quidem ſimpliciter bonum, hoc autem alicui indigentium inciſione.

Locus nonus præceptiuus eſt reſpicere ad id quod eſt ſimpliciter vel alicui bonum. At locum pręceptum aſſignat,& dicit.[Et quod ſimpliciter bonum,eo eligibilius eſt,quod alicui eſt bonum.]Aſſignat autem exemplum de ſanis.nam vt ſana bifariam ſunt,quædam ſimpliciter ſana,vt ſunt quæ ſana ſunt iis, quæ ſecundum naturam ſe habent, vt deambulationes,exercitium, & quæ ſanis conueniunt: quædam autem ſana ſunt non ſimpliciter, ſed aliquibus. vt ægrotis,vt ſectiones, & quies, & pharmatię iis, qui horum indigent.ſic & bona quædam ſunt ſimpliciter bona,quæ omnibus ſecundũ
B naturam habentibus bona ſunt,quædam autem alicui.vt ſanitas quidem ſimpliciter bonum,nam iis, qui ſecundum naturam ſunt omnibus ſimpliciter bonum eſt. Mors autem ſimpliciter quidem malũ, hęret tamen aliquãdo alicui bonũ vt Theagini,ſiquidẽ corporis morbigeri nutritio in philoſophia ipſum tenuit,vt dicit Plato.His igitur ſic ſe habẽtibus eligibilius inquit eſſe bona ſimpliciter, q̃ quæ nõ ſimpliciter,ſed ſunt aliquib⁹ & quãdoq; bona. Inſtãtia,nã ſuperius dictũ eſt bonũ ꝓpriũ eligibilius eſſe bono cõmuni:at bonum commune ſimpliciter bonum eſt, bonum autem proprium bonum alicui,ergo bonum alicui eligibilius erit . Dicendum bonum proprium eſſe particulare bonum,at particulare bonum duplex eſt,alterum quod diminuit a bono ſimpliciter, vt proiicere merces in mare tẽpore tempeſtatis.& de tali loquitur hic,nam hoc eſt ſimpliciter minus bonum.alterum aũt quod nõ diminuit a ſimpliciter bono,vt ſanum eſſe,quod eſt particulare bonum nõ omnibus, ſed animalibus & de hoc locutus eſt ſuperius,quoniam hoc particulare bonum eſt ſimpliciter bonum.

LOCVS DECIMVS.

13 Et quod natura eſt,quod non natura , vt iuſtitia iuſto . Illud enim
C natura,hoc autem acquiſitiuum.

Locus decimus præceptiuus eſt reſpicere ad id,quod eſt bonum natura, & ad id quod eſt bonum non natura.Locum vero præceptum aſſignat, & dicit. [Et quod natura eſt]eo eligibilius eſt,[quod non natura] bonum eſt.& affert exemplũ,& dicit,[vt iuſtitia]eligibilior eſt[iuſto. Illud enim,[ſcilicet iuſtitia[natura]bonum eſt,quoniam iuſtitiã eſſe bonum,non lege,voluntate,aut arte eſt bonum. ſed ſuapte natura apud omnes iuſtitia eſt bonum. [Hoc autẽ] ſcilicet iuſtũ [acquiſitiuũ] bonum eſt quoniam non natura,ſed aut vſu,aut lege,aut voluntate bonũ eſt.Exponit autem Alex. locum hunc quoniam quæ natura conſtituta ſunt generatim meliora ſunt iis,quę aut acquiſititia ſunt, aut ſecũdũ artes.quæ enim ſunt ſecundum artes,ęmulationes ſunt naturæ.Amplius quæ ſunt ſecundum mores, & placitum, & leges,conſequẽtia ſunt eorũ,quæ natura ſunt.Quare quæ natura ſunt,ſimpliciter meliora & eligibiliora ſunt iis, quę non natura ſunt.nã eorũ quæ ſunt natura,peculiaris cauſa natura eſt. Eorũ autem quæ non ſunt natura,cauſa eſt,aut mos,aut placitũ,aut lex. Quia igitur oĩs virtus ſua natura bonum eſt,ideo iuſtitia quę virtus eſt,natura bonũ erit:iuſtum vero nõ ſua natura bonum eſt,ſed aut ſecundum vſum,aut ſecundum legem.nam alia quidem apud alios ſunt legitime iuſta,cum ſingulis peculiaria legitima ſint,& bona,& eligibilia. Quare ambobus bonis exiſtentibus & iuſtitia, & iu-
D ſtis lege poſitis.Iuſtitia quæ eſt ſuapte natura bonum,eligibilior erit iuſto nõ natura poſito . Dico iuſto non natura poſito , quoniam eſt aliquod iuſtum ſua natura bonum, vt illud iuſtum , quod recta lege,& virtute iuſtum eſt. Vel per iuſtum,intelligit hominem,qui iuſtitiam habet:nam huic iuſtitia bonum acquiſitũ eſt,non natura.ſiquidem non natura inſunt,qui iuſti ſunt,ſed per acquiſitionem habitus inſtitiæ.At iuſtitia ſuopte natura bonum eſt.Eſt autem vtraque expoſitin Alexandri,& bona.

Sed occurres,nam Ariſto.7.ethic.ait eas virtutes,quæ natura nobis inſunt eſſe mala nobis,vt liberalitas,quæ nobis ineſt à natura,malum eſt,niſi ratione moderetur.ducit enim nos ad paupertatẽ. & abſtinentia quæ nobis natura ineſt,mala eſt,ſi non ratione reguletur,ducit enim ad mortem.Amplius,quæ nobis natura inſunt,neque laudamus,neque vituperamus (vt Ariſtoteles inquit cum non ſint meritoria:at quæ nobis inſunt ex non natura ſunt meritoria,& laude digna.Dicendum,vt Alexander expoſuit Ariſt.intelligere per ea,quæ ſunt bona natura,non ea,quæ nobis inſunt a natura, ſed ea,quæ ſua natura bona ſunt,vt virtus,quæ omnibus ſua natura bona eſt,Per bona vero, quæ nõ ſunt natura talia,intelligit bona,quæ aut vſu,aut lege,aut arte ſunt talia.& ſic ceſſat obiectio, cum ad aliã rationem referat ea,quæ ſunt natura bona,quàm Ariſto.acceperit.Dicit autem Alex.hic præſentem

locũ potẽtia eundẽ esse cũ nono loco proxime assignato.nã q̃ suapte,natura sunt bona, & simpliciter E sunt bona,& quę acquisititia sunt bona,nõ sunt simpliciter, nec omnibus bona.Differt autẽ ratione, non enim quia simpliciter,sed quia sua natura bonum est,eligibilius est eo,quod acquisititię bonũ est.

¶LOCVS VNDECIMVS.

14 Et quod meliori,& honorabiliori inest,eligibilius.vt deo,quàm homini,& animæ quàm corpori.

Locus præceptiuus vndecimus est,vt respiciamus ad melius & ad honorabilius,locus vero præceptus potest dupliciter exponi,vno modo,vt sit sensus:quod meliori & honorabiliori inest,]vt eligibile,hoc est,quod eligitur a meliori & honorabiliori,est[eligibilius]eo,quod eligitur a peiori, & inhonorabiliori.[vt] quod[deo]vel a deo eligitur,eligibilius est eo,quod eligitur [homini] vel q̃ ab homine.[& animę,[hoc est & ab anima[quàm corpori]hoc est q̃ a corpore.& hoc pacto locus verus est,modo(vt Alexã.inquit)talia eligibilia sint ambobus possibilia eligere.cum enim ambobus possibilia sunt semper quod a meliori & honorabiliori eligitur,eligibilius est. Et differt hic locus(vt Alexander inquit)a loco secundo, qui erat,& quod magis eligit prudẽs.nam ille locus supponebat ea eligibilia esse ab vtrisque bonis,ita vt sit sensus,id esse eligibilius,quod eligitur ab eo meliori, quod est duorum melius.Hic vero locus supponit ea,quæ eligunt esse in natura diuersa,vt hoc melius,illud peius,vt ab anima quæ est meliora, quàm quod a corpore, quod est peius. Alio modo exponi potest,vt sit sensus,pluribus existentibus eligibilibus,quod inest meliori,& honorabiliori eligibilius est eo, quod inest peiori,& minus honorabili,[vt]quod inest deo,eligibilius eo est,quod inest homini, vt immortalitas, quæ inest deo,eligibilior est sapientia,quæ inest homini.Et sanitate & diuitiis,quæ insunt corpori, eligibiliora sunt philosophia,& sapientia,quæ insunt animæ. ¶Sed est instantia.nam ignorantia inest animæ,sanitas autem corpori,& tamen sanitas melior est ignorantia. Dicendum electionem fieri aliquando simpliciter,aliquando secundum quid.Fit electio alicuius eligibilioris simpliciter, aut cũ eligibilibus existentibus cæteris paribus, alterum alterum superat vna sola præeminentai, aut quoties numerus præeminẽtiarum in altero est maior numero præeminentiarum in altero.Electio vero eligibilioris secundum quid est,quoties vna præeminentia est in vno, quæ nõ est in altero,siue sint cætera paria,siue non.Arist.fortasse si loquitur primo modo,locus est dialecticus & verus: si secundo modo,est dialecticus tantum.

¶LOCVS DVODECIMVS. G

15 Et quod melioris proprium , melius quàm quod peioris . vt quod dei quàm quod hominis:nam secundum communia quidem vtrisque nihil differunt ab inuicem : propriis autem alterum alteri differentiis supereminet.

Locus præceptiuus duodecimus(vt Alex.inquit)ex proprio assignatur.nam cum assignasset locũ duodecimum ab eo,quod meliori inest,nunc ex proprio locũ nobis dat,in plus enim est id quod inest alicui,q̃ proprium.Huius autem locus præceptus est,quod est melioris proprium,est melius q̃ illud quod est proprium peioris. vnde dicit.[Et quod melioris proprium,melius q̃ quod peioris, & dixit quod melioris proprium esse[melius,]& non eligibilius,quoniam(vt Alex.inquit.) comparationem fecit non secundum eligibilius,sed secundũ melius.In plus enim est esse melius q̃ eligibilius . aliquid enim est melius quod non est eligibilius,quoniam nihil potest esse eligibilius alicui,quod non sit illi possibile,at potest esse aliquid melius & non possibile. Vel forte dixit [melius,] quoniam idem est melius & eligibilius:& accepit melius pro eligibiliori.Demonstrat autem locum per exemplum,& dicit.[Vt quod]proprium est[dei]melius & eligibilius est,[q̃ quod hominis.]¶Sed occurres nunquid H melius & peius accipiantur ab his,quæ homini & deo competunt communiter aut a propriis differẽtiis, quibus deus & homo differunt.Respondet Aristo. q accipiuntur a propriis differentiis, & dicit, [Nam secundum communia quidem vtrisque deus & homo nihil differunt ab inuicem,]& sic ab illis communibus non accipiuntur propria,quoniam in illis communibus neutrum neutri supereminet,[propriis autẽ differentiis alterum alteri supereminet.]& ideo ab his accipiuntur melius & peius, vnde si animalia sint deus,homo,& equus(vt Alex.exponit)secundũ commune genus quidem nihil ab inuicem differunt,quia vero deus melior est homine,& homo equo,relinquitur eorum differẽtiam esse secundum propria.si igitur dei proprium est immoralitas,hominis vero scientię susceptiuũ: sic & animæ proprium est motus,corporis vero momentum , esset vtique motus momento melior, quoniam & anima corpore melior.per quæ patet vt recte Alex.annotauit,Aristo. melius & peius in iis accepisse,quæ sunt eiusdem generis homogenia,quoniam & comparatio est in habentibus cõmunicationem adinuicem:idcirco dixit secundum quidem communia in ambobus nihil differt , nam

A quæ comparabilia ſunt, habere debent aliqua communia.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

16 Et quod in melioribus, vel prioribus, vel honorabilioribus eſt melius vt ſanitas, robore & pulchritudine, nã illa quidẽ in humidis & ſiccis, & (vt ſimpliciter dicatur) ex quibus prius cõſtitutũ eſt animal, hęc vero in poſterioribus. nam robur in neruis, & oſſibus pulchritudo autem membrorum quædam commenſuratio videtur eſſe.

Locus decimustertius præceptiuus accipitur ab eo, quod ineſt prioribus: verum aſſignãdo locum præceptum replicat duo, proxime aſſignata, & dicit, [& quod melioribus [ſubaudi ineſt, melius & eligibilius eſt eo, quod ineſt peioribus, & fuit prima pars loci vndecimi, [vel prioribus] ſubaudi melius eſt eo, quod ĩeſt poſterioribus, & eligibilius: & eſt decimustertius locus. [vel honorabilioribus [melius & eligibilius eſt eo, quod ineſt minus talibus, & eſt ſecunda pars vndecimi loci ſuperius aſſignati. B Quare locus præceptus decimustertius eſt, quod ineſt prioribus, melius & eligibilius eſt eo, quod ineſt poſterioribus, vt ſi quæratur vtrum ſcientia aut ſanitas ſit eligibilior, demõſtraretur vtique quoniam ſcientia. nam duobus exiſtentibus eligibilibus, cum ſcientia quidem ſit in anima, ſanitas vero in corpore, & anima melior ſit corpore, ſcientia etiam eligibilior erit ſanitate. Amplius, ſi quæratur verũ immortalitas ſit eligibilior ſanitate: an non? demonſtraretur, quoniam immortalitas. nam immortalitas ineſt deo, ſanitas homini, vt deus honorabilior eſt homine. Ariſto. autem ponit exemplum ſolũ de loco decimotertio, & dicit, [vt ſanitas robore & pulchritudine] eligibilior eſt, cuius cauſã aſſignat, & dicit, [nam illa quidem, ſcilicet ſanitas, in humidis & ſiccis, & vt ſimpliciter dicatur in primis [ex quibus prius conſtitutum eſt animal] eſt. [hæc vero,] ſcilicet robur & pulchritudo ſunt [in poſterioribus, nam robur] eſt [in neruis & oſſibus, pulchritudo autem] in membris diſſimilaribus. nam [pulchritudo membrorum,] ſcilicet diſſimilarium [quędam commenſuratio videtur eſſe,] & per humida & ſicca (vt Alexan. exponit) intelligit qualitates elemẽtarias, quæ ſunt caliditas, frigiditas, humiditas, & ſiccitas & forte per humida & ſicca intelligit quatuor humores, vt choleram, phlegma, ſanguinem, & melancholiam. ſunt enim in animali quatuor compoſitiones, nam prima eſt ex quatuor elementis, C ſiue ex quatuor qualitatibus elementariis, quibus conſtituuntur ſimilaria. Secunda compoſitio eſt ex quatuor humoribus, nam omnis humor eſt res ſimilaris, quibus reſultat in animali ſanitas, cum fuerit commẽſurata. Tertia eſt ex ſimilaribus, vt ex carnibus, oſſibus & neruis, quibus conſtãe organica. Quarta eſt totius corporis ex organicis. Accidit autem ſanitas penes primam & ſecundam compoſitionem, penes tertiam robur, penes autem quartam pulchritudo. Patet igitur quomodo ſanitas in prioribus eſt, robur autem & pulchritudo in poſterioribus. ¶ Inſtantia eſt, nam tunc ſenſus eligibilior erit intellectu. nã ſenſus ĩ ſenſitiua eſt anima, intellectus aũt in intellectiua: cõſtat aũt ſenſitiuã priorẽ eſſe intellectiua. Hic locus non eſt vniuerſalis apud aliquos, ſed ſolũ tenet in rebus materialibus, quæ ex materia educuntur. In his enim quod in prioribus eſt, eligibilius eſt eo, quod in poſterioribus. At anima nec educitur de materia, cum non ſit corpus: nec eſt harmonia corporis, nec ad harmoniã conueniens. ſed eſt vmbra quædam, ac imago intelligentiæ. forſitan locus eſt probabilis, & nõ verus. nam quod in poſterioribus eſt, eſt poſterius generatione: quod autem generatiõe eſt poſterius, natura & dignitate eſt prius. quare locus oppoſitus eſt probabilior.

LCOVS DECIMVSQVARTVS.

17 Et finis iis, quæ ſunt ad finem, eligibilior videtur eſſe.

Locus præceptiuus eſt a fine, & eſt fere idẽ cum loco quinto, qui accipiebatur ab eo, quod eſt propter ſe, vt Alexan. inquit. nam finis eſt propter ſe eligibilis. quod autem eſt ad finem, eſt eligibile D propter alterum, vt propter finẽ, differt autem hic locus ab illo. nam in hoc loco decimoquarto eſt comparatio finiũ, & eorum quę ſunt ad ad finem, ibi autem comparatio fuit vniuerſalior; quia eorum quę ſunt propter ſe, & eorũ quę ſunt propter alterum: conſtat autem propter ſe eſſe, vniuerſalius eſſe fine. & ꝓpter alterũ eſſe, vniuerſalius eſſe eo, qđ eſt ꝓpter finẽ, hac ratiõe ſanitas eligibilior: exercitatiõe, & cibis, generatimque dięta. nã ſanitas finis eſt, exercitatio autem cibus, ac dięta ſanitatis gratia. Amplius felicitas eligibilior eſt virtute, ſanitate, diuitiis, & aliis bonis. nam felicitas eſt finis, illa autem ſunt felicitatis gratia. aſſignat igitur locum pręceptum, & dicit, [& finis iis, quę ſunt ad finem, eligibilior eſſe videtur.] & accepit [eſſe videtur] pro eſſe re vera. nam ſemper finis re vera eſt eligibilior his, quæ ſunt ad finem.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

18 Et duorum, quod propinquius eſt fini.

Locus hic decimusquĩtus præceptiuus, vt mihi videtur, accipitur ab eo, quod eſt fini propinquius

aut minus propinquum.nam vt Alexan.inquit,hic locus in his,quæ ad finem faciunt, comparationẽ E habet.dicit enim Arist.si essent aliqua duo, quæ ad vnum aliquem finem relationẽ haberent, quod propinquius fini esset,eo eligibilius esset,quod a fine est longius,vt sanitatis causa sunt exercere & intendere:quia vero exercitium propinquius sanitati est,quàm tondere,melius & eligibilius est: est enĩ fini propinquius. Hoc pacto operatio secũdum virtutem habitu est eligibilior,est enim felicitati propinquior, quæ finis est amborum. Sic & ars fabrilis eligibilior esse videtur arte, quæ ligna secat, cum ambæ sint ad nauifactiuam artem. Aristo. igitur locum præceptum assignat, & dicit, [& duorum,] scilicet ordinatorũ in finem, [quod propinquius est fini,] eligibilius est . est enim quid propinquius. est finis,tanquam finis eius,quod est longius a fine.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

19 Et omnino quod ad vitæ finem, eligibilius,quàm quod ad aliud aliquid,vt quod ad felicitatem cõtendit, quàm quod ad prudẽtiam.nam quod ad felicitatem cõtendit,eligibilius.

Locus decimussextus præceptiuus est respicere ad id,quod est vltimo fini propinquius. verũ pro intellectu loci præcepti,annotatione dignũ,finẽ nõ esse vna ratione,vt Alexan.innuit.nã quidã finis F. est,qui est pro vita eligibilis,vt felicitas ipsa. quidã autem finis est pro alio quàm pro vita,sed pro fine qui est pro vita,vt prudentia:prudentia enim non est vitæ finis,cum non sit beatitudo humanæ vitę, est tamen pro fine vitæ,quoniam nullus potest ad beatitudinem peruenire,sine prudentia:quare beatitudo est vltimus & perfectissimus vitæ finis, prudentia autem est conferens ad vltimum vitę finẽ. nam licet sit finis,non est vltimus vitæ finis.Ex his tradit locũ præceptũ,& dicit,[& omnino quod] confert immediate[ad vitæ finem eligibilius]est[q̃ quod]confert[ad aliud aliquid,]quod non est vltimus vitæ finis.[vt quod ad felicitatem contendit]ac confert, quæ est vltimus & perfectissimus vitæ finis,eligibilius est,[q̃]id[quod]confert[ad prudentiam]quæ non est vltimus vitæ finis,nec perfectissimus vitæ finis , [nam quod ad felicitatem contendit] ac confert immediate, [eligibilius est,] quoniam est conferens ad vltimum & perfectissimum vitę finem:quod autem cõfert ad prudẽtiam, non confert ad vltimum vitæ finẽ.non enim prudentia est vltimus vitæ finis, sed ipsa confert ad vltimum vitæ finem.verbi causa prudentię effectiuo puta eruditione,quę prudẽtiæ propinquior,est ipsa prudentia eligibilior est,quoniam prudentia est propinquior felicitati q̃ eruditio,& prudentiæ effectiuis. G Si igitur quęreretur vtrum sanitas eligibilior sit diuitiis,quoniam sanitas quidem habet relationẽ ad vitæ finem.i.ad felicitatem,& diuitię ad operationes quæ sunt secundum liberalitatem,quæ & ipsę ad felicitatem habent relationem,sanitas vtique diuitiis eligibilior erit.At prudentiæ effectiuis eligibilior est actio,quæ est secundum iustitiam.nam ipsa effectrix felicitatis est. demonstraretur vtique per locum istum virtus eligibilior honore,qui est de regno,siquidẽ virtutis quidem finis felicitas est: sed honoris,quæ est apud reges,dominari genti aliquæ,finis est.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

20 Et possibile impossibili.

Locus præceptiuus est vt respiciamus ad possibile,& ad impossibilile.& hęc verba possunt exponi vno modo,vt per possibile Aristot.velit illud quod potest finem inducere:& per impossibile,id,qđ non potest inducere finem.& tunc locus decimusseptimus erit, [& possibile] hoc est,& quod potest finem inducere eligibilius est impossibili,hoc est eo quod non potest finem inducere,vt viuere secundum virtutem eligibilius est ipso ludere.nam per viuere secundum virtutẽ possumus deuenire ad beatam vitam,per ludere nequaquã.Causa huius expositionis est,quoniam impossibile, cum intelligere pro impossibili,non est eligibile.Nam,vt Aristote.inquit,nemo impossibilia eligit.Quare vno modo H intelligi potest per possibile,& impossibile vt dictum est.Alexan.autem exponit per possibile, & impossibile ea,quæ proprie possibile,& impossibile intelliguntur. Et tunc est sensus , si comparatorum esset vnum quidem impossibile,alterum vero possibile,eligibilius est possibile ipso impossibili, vt quoniam quidem homini longa vita possibilis est,immortalitas autem impossibilis,eligibilior vtique erit homini longa vita q̃ immortalitas. Amplius,eligibilior erit homini mediocris passio quam impassibilitas.Nam mediocris passio homini possibilis est, impassibilitas vero nequaquam . Et si dices, nemo impossibilia eligit , quare possibile non erit impossibili eligibilius : alioquin impossibile erit eligibile homini , cum id in quo aliqua comparantur , commune sit comparatis . Alexander vt mihi videtur, innuit solutionem,quoniam licet immortalitas & impassibilitas homini sint impossibilia,tamen sunt simpliciter possibilia , quoniam deo competunt . Quare cum duorum alterum sit simpliciter,& alicui possibile , alterum vero alicui impossibile, simpliciter tamen possibile , quod est alieni, & simpliciter possibile eligibilius est.vt lõga vita,& mediocris passio eligibiliora homini sunt immortalitate,& impassibilitate:quę licet non sunt possibilia,tamen simpliciter sunt possibilia.

A

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

21 Amplius, cú duo effectiua fuerint, cuius finis melior, & ipſú melius.

Locus iſte præceptiuus 18. accipitur à finibus, & vt Alexander inquit, ob breuitatem obſcurus eſt, verum talis eſt. Si aliqua effectiua duo fuerint, duorum finium effectiua, cuius eorum effectiuorum finis melior, ac eligibilior, & ipſum effectiuum melius & eligibilius erit. hoc pacto eruditio eligibilior, ac melior demonſtrabitur vtique eſſe exercitio, ſiquidem exercitium effectiuum ſanitatis eſt, eruditio vero prudentiæ, & eſt prudentia ſanitate melior ac eligibilior. vnde inquit, [Amplius, cum duo effectiua fuerint, cuius finis melior, & ipſum melius.] Intelligitur autem locus, vt Alexander inquit, de finibus æque propinquis effectiuis. nam non eſt eligibilius tonderi lucro, quanuis hoc quidem ad ſanitatem, lucrum vero ad diuitias ducat, quoniam plus diſtat tonderi à ſanitate, quàm lucrum à diuitiis.

LOCVS DECIMVSNONVS.

22 Cum autē ſit effectiuum & finis, ex proportione quando pluri ſu-
B perat finis finē, quàm ille proprium effectiuum (vt felicitas pluri ſuperat ſanitatem, quàm ſanitas ſalubre,) effectiuum nimirum felicitatis melius erit ſanitate. Nam quantum felicitas ſuperat ſanitatem, tantum & effectiuum felicitatis ſuperat ſalubre. Sanitas autem ſalubre minus ſuperabat. Quare plus ſuperat effectiuum felicitatis ſalubre quàm ſanitas ſalubre. quapropter effectiuum felicitatis melius ſanitate. Manifeſtū igitur, quoniam eligibilius effectiuum felicitatis quàm ſanitas, nam id plus ſuperat.

Per hunc locum declaratur, quando finis, & quando agens eligibilius eſt. accipitur autē locus præceptiuus ex fine, & agente: locus autem præceptus eſt, quando finis alicuius agentis longe plus exuperat finem alterius agentis, vt felicitas, quæ eſt finis virtutis longe plus exuperat ſanitatem quæ eſt finis pharmaci, quàm ſanitas pharmacum, effectiuū felicitatis, videlicet virtus eligibilius erit ſanitate. Sup-
C ponit enim Ariſtoteles agentia ſuis finibus eſſe æque proxima. ſit felicitas igitur a, ſuperétque ſanitatē, quæ ſit c, vt octo. ſanitas vero ſanatiuum, videlicet pharmacū, quod ſit d, ſuperet vt quatuor: felicitas, vt quatuor ſuperabit effectiuum ſuum, videlicet virtutem. quare felicitas ſuperabit ſanitatem vt octo, ſinímq; effectiuū, vt quatuor: quo fit, vt effectiuū felicitatis ſuperet ſanitatem vt quatuor, effectiuúmque ſanitatis, vt octo. Sic igitur effectiuū felicitatis, videlicet virtus eligibilius erit ſanitate, eſt enim illo melius, vt quatuor. vnde argumentum Ariſtot. eſt, ſicuti a ad b, ita c ad d. nam a ſuperat b, vt quatuor: & c ſuperat d, vt quatuor: igitur à cōmutata proportione, vt a ad c, ita b ad d: quoniam a ſuperat c vt octo, & b ſuperat d, vt octo: ſed c ſuperat d, vt quatuor, ergo b ſuperat d plus q̄ ſuperabat c. quare eligibilius tam ipſo c, q̄ ipſo d, quod erat propoſitū, inquit. [cū autē ſit effectiuum] aliquod, [& finis] aliquis, [quādo ex proportione finis ſuperat finē pluri, q̄ ille proprium effectiuum, vt felicitas] quę eſt finis virtutis [pluri ſuperat ſanitatē, q̄ ſanitas] ſuperat [ſalubre,] quod effectiuū eſt ſanitatis, [tūc effectiuum felicitatis melius] erit, & eligibilius [ſanitate,] & hoc probat, & dicit, Nam quantum felicitas ſuperat ſanitatē, tantū & effectiuum felicitatis] videlicet virtus [ſalubre ſuperat] ſcilicet pharmacū, quod eſt effectiuum ſanitatis. [Sanitas autem,] vt diximus [ſalubre] hoc eſt pharmacum [minus ſuperabat, quare plus ſuperat effectiuum felicitatis ſalubre, quàm ſanitas ſalubre. Quapropter effectiuum felici-
D tatis] videlicet virtus [melius ſanitate] eſt & eligibilius. [Manifeſtū igitur, quoniam eligibilius effectiuum felicitatis quàm ſanitas] videlicet virtus, [nā idem plus ſuperat,] quod enim melius, hoc eligibilius eſt, vnde Alexand. inquit, ſi igitur accipiamus felicitatē cuius prudentia eſt effectiuum, & ſanitatē cuius effectiuum eſt exercitium, erit vt felicitas ad ſanitatem, ſic effectiuum ad effectiuum, hoc eſt prudentia ad exercitiū. & vt ſe habet felicitas ad prudētiam propriū effectiuū, ſic & ſanitas ad proprium effectiuum, quod eſt exercitium ſic autem ſe habentibus, vt præcedens ad præcedens, hoc eſt, vt felicitas ad ſanitatem, ſic & cōſequens ad cōſequens, hoc eſt prudētia ad exercitiū. Quare quāto felicitas ſanitate eligibilior eſt, tanto & prudētia exercitio. His poſitis vt Alexan. inquit, perſcrutabimur, vtrum quāto ſuperat felicitas ſanitatē, tanto ſanitas exercitium aut plus aut minus. ſiquidē plus felicitas ſuperat ſanitatē quàm ſanitas exercitiū, erit & prudentia effectrix felicitatis plus ſuperans exercitiū, quàm ſanitas. ſi aūt plus ſuperat, manifeſtū, quoniā eligibilius erit ſanitate, plus enim ſuperās ſuperaret vtiq; & iſtā. Si autē æqualiter felicitas ſanitatē, & ſanitas exercitiū ſuperaret, æqualiter vtique prudentia ſuperaret, & ſanitas. Si autem æqualiter, ſimiliter eſſet & eligibilis ipſa. Si autē minus felicitas ſuperaret ſanitatē q̄ ſanitas exercitiū, minus vtiq; & prudētia ſuperaret exercitiū q̄ ſanitas. minus autē ſuperās,

manifestum, quoniam & minus vtiq; eligibilis est ipsa, & sic esset vtique finis minus eligibilis demõstratus sanitas effectiuo hoc est prudentia, cui comparabatur. demonstraretur vtique & felicitas plus superare sanitatẽ, quàm sanitas exercitium, eo quia non sic felicitas indiget sanitate vt sanitas exercitio, est enim exercitium effectiuum sanitatis. sanitas vero licet iuuet felicitatem, nõ tamen vt eius effectiuum, sed à longe. quare plus superaret felicitas sanitatẽ quàm sanitas exercitium. plus igitur & prudentia superat exercitium quàm sanitas. At quod in bonitate exuperat, eligibilius est. Hæc Alexander, ex quibus patet interpretatio loci. E

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

23 Ampliusmelius, est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius. Vt amicitia diuitiis, & iustitia sanitate, & robore. nam illa quidem propter se honorabiliũ: hæc vero, non propter se, sed propter aliud. nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud. Amicitiam vero propter se: & si nihil nobis debeat aliud ab ea esse.

Locus præceptus est, vt Alexãder exponit, quod est per se κάλλιον, hoc est melius & pulchrius, hoc est quod est sua natura melius, & honorabilius, & laudabilius, hoc tale est eligibilius illo, quod minus tale sua natura est. Qua ratione locus præceptiuus erit respicere ad conditiones boni, ac pulchri. sunt enim bonorum alia quidem honorabilia, vt quæcunque inter entia principalia sunt, veluti Dii, parẽtes, & felicitas. Alia vero laudabilia, vt virtutes, atque virtutum operationes, & potentiæ, quibus vel bene, & male possumus. Alia vero vtilia, vt Alexander inquit, quæcunque sunt horum bonorum effectiua, atque iuuantia. quare quæcunque sua natura honorabilia atque laudabilia sunt, hæc meliora atque eligibiliora iis sunt, quæ sua natura minus talia sunt. & hoc dicit, [Amplius melius] & eligibilius [est quod propter se, & honorabilius, & laudabilius] est eo, quod sua natura minus tale est. & assignat exemplum, & dicit, [vt amicitia diuitiis, & iustitia sanitate, & robore] hoc est viribus, & assignat causam, & dicit, [Nam illa quidem] videlicet amicitia & iustitia, sunt [propter se honorabilia, hæc vero] videlicet diuitiæ, & vires, [non propter se, sed propter aliud,] & vlterius explanando rationem dicit, [nullus enim honorat diuitias propter se, sed propter aliud,] nam diuitię quanuis per se videantur bona, atque honore digna, relatio tamen electionis ad aliud sunt, vt ad vsum hominum. nullus etiam honorat vires propter se, sed propter aliud. nam quanuis vires videantur etiam per se honore dignę, relatione tamen electionis ad alterum sunt. vires enim ad præcellendũ hominibus sunt sine impedimento, & ad dominandum. [amicitia vero propter se, & si nihil nobis aliud ab ea esse debeat,] hoc autem exposuit Aristoteles octauo ethicorum, & ad eum locum te mitto. Simili ratione, & iustitia propter se honoratur, cum sit, vt Aristoteles quinto ethicorũ inquit, tota virtus integra, nemo autẽ dubitat virtutes esse propter se honore dignas, inter quas iustitia est præclarior. ¶ Quæret autẽ quispiam, in quo differt iste locus à loco sexto, in quo dicebat, quæ sunt per se eligibilia, eligibiliora esse his, quæ sunt per accidens, vel in quo differt ab illo quæ propter se his, quæ sunt propter alia. Dicendum, vt Alexander inquit, satis bene, qudd in locis superius assignatis cõparauit bona per se ad bona per accidens, & bona propter se ad bona propter aliud. & dixit bona per se eligibiliora esse bonis per accidens, & bona propter se eligibiliora esse bonis propter aliud: hic autem comparat bona suapte natura honorabiliora, & laudabiliora ad bona suapte natura minus laudabilia & honorabilia, & dicit bona suapte natura honorabiliora ac laudabiliora magis eligibilia esse bonis suapte natura minus talibus. Sed occurres, nã Arist. dicit, [nullus enim honorat diuitias propter se, sed ꝓpter aliud,] ergo cõparat inter & ꝓpter se, & propter aliud. ¶ Vno modo posset dici Aristoteles hoc dixisse pro exemplo. aut dici potest, idem posse esse tale propter se, & propter aliud, vt diuitiæ sunt propter se honorabiles, & propter aliud: propter se, quia suis in naturis cõtinent organa vitæ, & virtutum aliquarum: propter aliud vero, quoniam propter vsum nostrũ. quare in casu propter aliud esse stat cum esse sua natura tale: nam sumendo propter se pro eo, quod est sua natura tale, idem est sua natura honorabile, & ꝓpter aliud, vt diuitię. quam responsionem Alexander sentit.

(Margin letters beside the paragraph above: F at its first line; G at the line ending "relatione tamen electionis ad alterum sunt"; H at the line ending "propter aliud vero, quoniam".)

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

24 Amplius, quando duo aliqua fuerint sibimetipsis similia, & non poterimus præeminentiam aliquam conspicere, alterius ad alterum, videndum ex iis, quæ sequuntur. Nam cui consequens est maius bonum, hoc eligibilius.

Locus præceptiuus 22. est nunc ex cõsequentibus, vt Alex. inquit, assignat autẽ simul rationem, & locum præceptum, & dicit, [Amplius quando duo alii fuerint sibimetipsis similia, & non poterimus

A præeminentiam aliquã cõſpicere neq;]à priori,neq; ab æquali,[alterius ad alterũ, videndũ] pro eligibiliorũ electione[ex iis,quæ ſequuntur,]tunc aſsignat cauſam,& locũ præceptũ,& inquit,[nam id, cui conſequens eſt]magis,vel[maius bonũ, hoc eſt eligibilius.] verbi cauſa,ſi quæritur vtrum diſcere eligibilius ſit quàm exerceri,an non,& vtrum eligibilius ſit quod indiget,an quod nõ indiget,accipiemus cõſequentia hæc.ſequitur enim ad ipſum diſcere ſciẽtia,ad ipſum vero exerceri,ſanitas,ideo maius bonum dicemus diſcere,quàm exerceri,quanto ſcientia ſanitate melior eſt.Similiter quod non indiget,eligibius eſt eo,quod indiget,nam ad non indigere ſequitur ſimile eſſe diis,ad indigere autẽ, hominibus.Similiter ſi quæritur vtrũ eligibilius eſt benefacere,aut bene pati, dicemus eligibilius eſſe benefacere:quoniam ad benefacere ſequitur ſimile eſſe diis,ad bene pati ſimile eſſe hominibus mortalibus. ¶ Et ſi occurres,quoniam ad fodere agrum ſequitur inuentio theſauri,ad philoſophari autẽ,male ſentitur de diis,& tamen non eſt fodere agrum eligibilius ipſo philoſophari. Dicendum, Ariſtot.loquutum eſſe in iis,quæ in omnibus ſunt ſimilia,& quæ ſolum differunt ex parte conſequentium,qualia vero ſunt hæc,quæ obiecimus.

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

B 25 Sinautem ſint conſequentia mala:id cui cõſequens minus malum eſt, hoc eligibilius eſt. Vtraque enim cum ſint eligenda, nihil prohibet moleſtũ quid ſequi. Dupliciter autem ab eo, quod ſequitur cõſideratio eſt. Nã & prius & poſterius ſequitur, vt addiſcẽtem ignorare prius, ſcire autẽ, poſterius:melius autẽ, vt plurimũ, quod poſterius ſequitur. Sumendũ igitur eorum,quæ ſequuntur quodcunque fuerit vtile.

δυσχερές τι. difficile.

Hic locus præceptiuus 23. differt à 22. vt Alexand.innuit,quia 22. ſit à maiore, hic verò à minore. ideo inquit,[Sin autẽ] ſimiliũ in omnibus,[ſint cõſequentia mala,] & quæratur quod eorũ ſimiliũ ſit eligibilius,reſpõdet & dicit,[id] eligibilius erit duorũ ſimilium, [cui cõſequens minus malũ eſt,] ergo locus iſte præceptiuus 23.eſt à minore,quoniã ab eo cõſequente,quod minus malũ eſt.Si enim quæreretur vtrũ eligibilius ſit curari,an nauigare,quoniã ad ipſum nauigare ſequitur nauſeare,ad ipſum vero curari,cõburi aut ſecari,cũ ſit minus malũ nauſeare q̃ comburi,dicemus ipſum nauigare eligibilius eſſe q̃ curari.Et in iis exẽplis,vt Alex.inquit,22.locus patet, qui eſt ex cõſequentibus à maiore. Nam C cũ ad ipſum curari ſequatur ſanitas, ad ipſum vero nauigare ſequatur lucrũ, aut hiſtoria eorũ, quæ ex nauigatione videtur,& horũ maius bonũ eſt ſanitas,ſecundũ hoc curari eligibilius eſt q̃ nauigare.non enim eſt abſurdũ ad oppoſita ſyllogizare,quãdo non in demonſtratiuis,ſed in topicis, atq; rhetoricis verſamur.habẽt enim hæ artes pro vtraq; parte loca.Per hunc eundẽ locũ 23.poſſumus demõſtrare vitã contemplatiuam eligibilorẽ eſſe quàm actiuam: nam ad cõtemplatiuã vitã ſequitur ſe deſpicere, & negligere ac paruipẽdere bona fortunę,ad vitã actiuã vero ſequitur inuidia proſequi,& inſidiis moleſtari,quæ ſunt maiora mala.Amplius ex eodem loco poſſumus demonſtrare alterũ altero eſſe fugibilius,vt quoniã ad iniuſtitiã facere ſequitur odio haberi,ad iniuſtitiam pati,miſereri: & eſt maius malum odio haberi quàm miſereri,ideo minus fugibile eſt iniuſtitiã pati quàm iniuſtitiam facere. ¶ Sed occurres,nam cum antecedentia ſint ſimilia quantum ad rationem electionis, non videtur ad vnum eorum poſſe ſequi aliquid mali,vel boni, quod non ſequatur ad alterũ, & ſic locus à conſequentibus, fruſtra aſsignatur.Huic Ariſt. reſpondere videtur,& dicit,[vtraque enim]ſcilicet antecedentia[cum ſint eligenda]& ſimilia in omnibus, [nihil prohibet moleſtum quid ſequi]ad alterũ,quod non ſequitur ad alterũ,non enim ſimilia ſunt eadẽ,& ſic locus à cõſequentibus non eſt fruſtra. ¶ Amplius occurres,cum cõſequens ſit duplex,alterũ quod prius tẽpore eſt accidẽte, alterũ quod poſterius tẽpore, D quod horũ vtile eſt pro loco à cõſequẽtibus. Vnde primo ponit differentiã cõſequentiũ,quæ eſt cauſa in dubitatione,deinde ſoluit ibi[ſumendũ igitur] quantũ ad primã partẽ dicit,[Dupliciter autẽ ab eo, quod ſequitur cõſideratio eſt,]quoniã duplex eſt cõſequens,nã & prius]tẽpore,[& poſterius] tẽpore ſequitur,vt addiſcẽtẽ ſequitur ignorare prius]ſ. tẽpore,qui enim diſcit,prius tẽpore ignorabat. [Scire autẽ poſterius] ſ.tempore,nam qui diſcit, poſtea ſciet. Qui enim didicit,ſcit.& curari quidẽ ſequitur prius morbus:ſi enim aliquis curatur,ægrotat: poſterius vero tẽpore ſequitur ſanari. Si quis enim curatur,ſanatur.verũ vt Alexãd.inquit,in corruptione, & fugibilibus ſecus eſt. Morbũ enim vt prius tẽpore ſequitur ſanitas.qui enim ægrotat,prius erat ſanus, vt vero poſterius ſequitur mors. Quare aliqua ſunt,in quibus prius eſt melius,aliqua vero,in quibus prius eſt peius,verũ plerunque vltima conſequentium meliora ſunt primis,vnde dicit [melius autem,vt plurimum] eſt eorum conſequentium, quod poſterius ſequitur,] dixit vt plurimum, quia nõnunquam,quod ſequitur vt prius,melius eſt.tũc ſoluit,& dicit[ſumẽdum igitur eorum quæ ſequuntur,quodcũque fuerit vtile,[in generatione quidem & proſequibilibus,id quod tẽpore poſterius eſt. in corruptione vero, id quod eſt prius. verbi cauſa. ex conſequentibus ſecundũ poſterius demonſtratur, addiſcere eligibilius eſſe quàm curari, quoniã illud

quidem ſcientia,hoc vero ſanitas ſequitur,maius autem bonũ eſt ſcientia quàm ſanitas,& ſcire quàm E
ſanari:ipſum enim ſcire ſequitur bona animi diſpoſitio:ſanari autẽ, bona diſpoſitio corporis,quæ minor eſt.& ſi ſequuntur bonum & malum,vtrunque conſiderandum:demonſtrabimus enim prçliantes mori eligilius eſſe,quàm fugere. nam eos,qui in bello moriuntur, ſequitur bonũ quidem,honor, & gloria:malum vero,miſereri. Eos autem,qui fugiunt,bonũ quidẽ viuere ſequitur, malum vero ſeruire. Si igitur vita maius bonum eſt quàm honor,& gloria,& miſereri minus malum quàm ſeruire,ſecundum vtrunque eligibilius eſſet in bellis mori quàm fugere . Secũdum prius vero & bonum & malum, demonſtrabitur vtique curari eligibilius eſſe quàm diſcere, curari enim præcedit conſulere,ipſum vero diſcere,ab ignorãtia remoueri: eligibilius autẽ eſt cõſulere quàm ab ignorantia remoueri. Amplius diſciplinam ignorantia,ſanitatem morbus præcedit:eſt autem morbus minus malum ignorãtia, quare ſecundũ hoc eligibilius videtur ſanitas quàm diſciplina. Poſſumus etiã demonſtrare ſcientiam eligibiliorem eſſe voluptate, accipientes à ſcientia quidẽ primũ ipſum ſequens,vt ipſum diſcere, à voluptate vero vltimum,vt ipſum frui,quoniam eligibilius eſt diſcere quàm frui, quare & ſciẽtia voluptate eligibilior erit. ¶ Sed occurres,quoniã quod prius eſt, non videtur ſequens.omne enim ſequens eſt posterius·igitur non eſt duplex ſequens,& quod prius,& quod poſterius.Dicendum,vt Alexãder in-
quit poſſe eſſe aliquid ſequẽs poſitione,quod eſt prius eſſe,vt ignorare eſt ſequens poſitione, ad ipſum F
diſcere,quod eſt prius eſſe. Vel dicendũ aliquid poſſe eſſe ſequẽs illatione, quod eſt prius eſſe,vt ignorare ſecundum eſſe prius eſt quàm diſcere,poſterius vero ſecundum illationem. ¶ Amplius occurres, quoniã non videtur ad antecedẽs bonum ſequi conſequens malum. veluti non ſequitur ad antecedẽs verũ cõſequens falſum. Poteſt dici ad antecedẽs bonũ ſequi cõſequens malũ,ſecundũ diuerſam inhçrendi rationem:quoniam ad ipſum diſcere quod eſt bonũ,non ſequitur ignorare,ſed ipſum ignoraſſe: qui enim diſcit,ignorauit.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

26 Amplius,plura bona paucioribus,vel ſimpliciter,vel quando altera alteris inſunt,pauciora in pluribus.

Locus 24.præceptiuus eſt à numero maiore, cuius locus præceptiuus eſt ſecundũ vnam recẽtiorum expoſitionẽ,plura bona eligibiliora ſunt paucioribus bonis,ſiue illa pauciora ſint ſimpliciter,hoc eſt ſeorſum in ſe,ſiue ſint altera in alteris vt partes,vel(vt Alexãder exponit,)plura bona paucioribus eligibiliora ſunt:aut ſimpliciter, quoniam videlicet ſumuntur vt differentia abinuicem,veluti,ſanitas,
& nobilitas & diuitiæ, & memoria,eligibiliora ſunt honore,& fortitudine:quoniã hçc pauciora ſim- G
pliciter aſſumpta ſunt, & differũt ab illis pluribus quatenus nullũ eorũ eſt in altero eorũ, nec illa pauciora ſunt de numero illorum plurium.In aggregato enim illo ex ſanitate,nobilitate,diuitiis,& memoriis,nec continetur honor nec fortitudo: aut non ſimpliciter, vtputa quãdo altera in alteris eſſent cõtenta,pauciora,videlicet in pluribus,& hoc verius eſt.In ſimpliciter enim & penitus alteris nõ eſt verum,poſſunt enim pauciora ſecundũ numerũ pluribus eligibiliora eſſe, immo poteſt vnũ eſſe eligibilius pluribus, modo illud vnũ nõ cõtineatur in numero illorũ pluriũ:vnde ſi pauciora fuerint maiora, & plura fuerint minora, pauciora erũt pluribus eligibiliora. verbi cauſa, iuſtitia cũ prudẽtia eligibilior eſt ſanitate,diuitiis,fortitudine,pulchritudine ſimul acceptis:nõ autẽ hoc eſſet, ſi pauciora in pluribus continerentur. Sanitas enim & diuitiæ,& honor, & nobilitas ſimul ſumpta eligibiliora ſunt ſanitate, & diuitiis ſimul ſumptis,quoniã hçc pauciora cõtinẽtur in numero illorũ plur.ũ,vnde dicit,[amplius plura bona]eligibiliora ſunt[paucioribꝰ,vel]hoc eſt ſiue pauciora fuerint [ſimpliciter]ſubaudi nõ cõtẽta inter illa plura,ſed oĩno diuerſa ab eis,[vel] hoc eſt ſiue[quãdo altera].ſ.[Pauciora inſunt in alteris].ſ.in pluribꝰ]hoc eſt cõtenta inter illa plura,& hoc (vt Alexã.inquit)eſt verius & ꝓ maiore parte.

INSTANTIA PRIMA.

27 Inſtantia, ſi alicubi alterum alterius gratia . Non enim eligibiliora H
vtraque quàm vnum. vt ſanũ fieri & ſanitas, quàm ſanitas . eo quòd ſanum fieri,ſanitatis gratia eligimus.

Cum aſsignaſſet locum vigeſimumquartum, declarat huiuſmodi locũ non vniuerſaliter valere in omnibus,quoniam habet inſtantiã:non enim in omnibꝰ plura bona eligibiliora ſunt paucioribus, ſed ſeruatis cõditionibus. prima,ꝙ illa pauciora ſunt de numero plurium q̃ conditionẽ proximo textu tetigit.ſecũda,ꝙ illa plura non ſic ſe habeant,quòd alterũ ſit propter alterũ.Nõ enim ſanũ fieri & ſanitas eligibiliora ſunt,ſanitate ſola.cauſa eſt,quia ſanũ fieri eſt gratia ſanitatis.nec deus & mũdus eligibiliora ſunt deo.cauſa,quia mũdus eſt gratia dei.vnde dicit, [Inſtãtia] ſubaudi adeſt cõtra locũ aſsignatũ,vtputa[ſi alicubi,].i.ſi in aliquibus ita ſe habet,[vt alterũ alterius gratia ſit,]quãdo enim accipiũtur duo bona,finis, & illud qđ eſt gratia illius finis,in his plura nõ ſunt eligibiliora q̃ vnũ.& hoc ſubſcribit [nõ enĩ eligibiliora]ſunt in his[vtraq; q̃ vnũ,vt ſanũ fieri,& ſanitas,]nõ ſunt eligibiliores [q̃ ſanitas] ſola, eo ꝙ ſanũ fieri ſanitatis gratia eligimꝰ.[Similiter ſciẽtia & diſciplina nõ ſunt eligibiliores ſciẽtia,

A quoniam disciplinam scientiæ causam eligimus. quare, vt Alexander inquit, locus præsens veritatem habet, in quibus plura bona continent pauciora bona, & in quibus alterũ non est propter alterũ. Ex iis patet tunc Aristot. non soluere instatiam, quoties instantia se habet loco exceptionis, vt in casu.

INSTANTIA SECVNDA.

28 **Et non bona, bonus nihil prohibet eligibiliora esse, vt felicitatem, & aliud aliquid, quod non est bonum, iustitia, & fortitudine.**

Iuniores assignant hic locum vigesimumquintum, & errant, non enim ipsa non bona esse possunt eligibiliora pluribus bonis, propterea, (vt Alexãder exponere videtur,) Aristoteles hic ponit secũdam instantiam. Prima enim instantia erat contra pluralitatem bonorum. demõstrauit enim per primam instantiam non semper plura bona eligibiliora esse paucioribus bonis. Secunda vero instantia est contra bona ipsa, quoniã non semper bona non bonis eligibiora sunt, interdũ enim non bona eligibiliora sunt ipsis bonis, vtputa cũ aliquid non bonũ fuerit simul cũ aliquo magno bono aggregatũ. tale enim non bonum erit bonis pluribus eligibilius, nõ quidẽ ratione sui, sed ratione magni boni, cũ quo aggregatur. vt mollities capillorum quæ est paruũ malũ, cum modestia aggregata, eligibilior est quàm sani-
B tas, & vi, & diuitiis. Nã si sola modestia pluribus bonis eligibilior est, puta sanitate, vi, & diuitiis, etiam cum paruo malo eligibilior erit, vt cum mollitie capilli. vnde dicit [& non bona bonis nihil prohibet eligibiliora esse,] nõ quidem ratione sui, sed ratione illius boni, cum quo associatur.] Vt felicitas, & aliud aliquid, quod non est bonũ] videlicet mollities capilli, quod est paruũ malũ, eligibiliora sunt] iustitia & fortitudine] quæ sunt plura bona. hanc instantiã nõ soluit, quemadmodum nec primã, quoniam eam vult esse habendam, vt exceptionem. Cum igitur dicit plura bona paucioribus esse eligibiliora, intelligendum est tribus seruatis, & vt alterum non sit maxime bonũ, quoniã cum eo etiam non bonum erit pluribus bonis eligibilius, & vt alterũ non sit gratia alterius, quoniam sic possunt esse plura bona, & non eligibiliora altero eorũ solo, & vt etiã pauciora sint de numero pluriũ, quoniã fieri potest vt pauciora sint eligibiliora pluribus cum illa pauciora nõ fuerint de numero plurium.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

29 **Et eadem cum voluptate magis, quàm sine voluptate.**

Locus iste vigesimusquintus, vt Alexander inquit, non facit comparationem aliorum ad alia, sed eorũdem ad seipsa. nam eadem bona cum voluptate eligibiliora sunt quàm sine voluptate, vt fortitu-
C do cum voluptate eligibilior est, quàm sine voluptate. Potest & hic locus referri ad tẽporis circũstantiam. nam eadem bona tempore, quo voluptuosiora sunt, eligibiliora sunt, quàm in tempore, quo non sunt voluptuosa. Veluti frui, delitiis eligibilius est tẽpore iuuentę, quàm tempore senectę, in quo nõ viget voluptas. Alexander autem dicit, hunc vigesimumquintum locum habere rationẽ ex loco vigesimoquarto, dictũ est enim plura bona eligibiliora esse paucioribus bonis, & propterea fortitudo cum voluptate eligibilior est, quoniam voluptas sua natura bonum est, & ita fortitudo cum voluptate plura sunt bona, igitur eligibiliora sunt fortitudine sine voluptate.

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

30 **Et eadem cum indolentia quàm cum tristitia.**

Rursum hic vigesimussextus locus nõ facit comparationem aliorum ad alia, sed (vt dixit Alexander) eorundem ad seipsa. Nam bona cum indolentia eligibiora sunt eisdem bonis, cum tristitia & potest hic locus referri ad temporis circunstantiam, eadem enim bona tempora indolentiæ eligibiliora sunt seipsis, cum fuerint tempore tristitiæ, vel doloris, per quæ innuit Aristoteles aliquid aliud esse indolentiam à voluptate, vt Alexander annotauit. Est enim indolẽtia priuatio doloris ac tristitiæ, voluptas vero vltra priuationem addit fruitionẽ. Multi enim non dolent, nec tristantur, qui tamen nõ sunt
D in voluptate. Est enim indolentia quasi medium inter voluptatem & dolorem. Sunt qui inter hæc loca ponant differentiã, quod voluptas in concupiscibili, tristitia vero in irascibili virtute sint. Tum vero hunc locũ intelligas, siue tristitia pro solicitudine atq; angustia sumatur, quę in nobis fit priuatione rei amatæ, vel fuga rei quæsitæ. Siue sumatur pro perturbatione, quæ peruenit cõtractione cordis facta frigiditate naturali, qualis in senibus est. Semper enim eadem bona cum indolentia eligibiliora sunt seipsis cum tristitia quauis. ¶ Sed occurres, quoniã non videtur verũ bonũ cum voluptate elibibilius esse, cũ voluptas sit fugiendorũ 9 Ethicorũ. Præterea pœnitere cũ tristitia eligibilius est, quàm pœnitere cũ indolẽtia. Potest dici voluptatẽ corporis esse fugiendorũ, sed voluptas animæ, de qua hic loquitur, non est fugiendorũ. est enim voluptas animę appetitus rationis, qui est idem, quod voluptas: voluptas vero corporis appetitus est sequẽs sensum. Simili ratione tristitia quę est in parte virtutis intellectiuæ est cum pœnitentia colliganda, quæ vero est in parte sensitiua, cum nullo potest esse bona.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

31 **Et vnũquodque in quo tempore magis habet, in hoc & eligibilius,**

vt carentia tristitiæ in senectute, magis quàm in iuuentute. Magis enim E
in senectute valet. Secundum hæc autem & prudentia in senectute eligibilior. Nemo enim iuuenes eligit duces. eo quòd nõ constat eos prudentes esse. Fortitudo autem econtrario, in iuuẽtute enim magis necessaria secũdum fortitudinem operatio. Similiter autem & in temperantia. Magis enim iuuenes quàm senes concupiscentiis molestantur.

Locus vigesimusseptimus est, quòd eligibilium vnumquodq; eligibilius sit in illo tempore, in quo plus valet, vnde dicit, [Et vnumquodque in quo tempore magis valet, in hoc & eligibilius,] & ponit Aristoteles exempla, quorum primum affert, & dicit, [vt carẽtia tristitiæ in senectute magis quàm in iuuentute. Magis enim in senectute valet,] & Alexander exponit valere vnumquodque plus, quando maxima est illius indigentia. & quia senes sunt tristiores iuuenibus (iuuentus enim iucunditatem habet innatam) ideo in senectute indolentia (quæ Græce dicitur ἀλυπία) est eligenda magis, quia est
senibus magis necessaria. ¶ Sed hæc expositio non placet, quoniam Aristoteles ait prudentiã esse ma F
gis eligendam in senectute, non quia sit senibus magis necessaria, sed quia senes sunt prudẽtiores. Prudentia enim inest magis senibus, quàm iuuenibus, & ideo in senibus eligenda magis est. Propterea videtur mihi Arist. hic loquutum esse de indolentia, quæ est sequẽs motum rationis, quæ nihil aliud est, quàm carentia solicitudinis, quæ consequitur priuationẽ rei amatæ, vel fugam rei quæsitæ. hæc enim indolentia magis in sene est, quàm in iuuene, secus de indolentia sensitiua, quæ est carentia perturbationis cordis, hæc vix in sene est. Sunt enim senes hac tristitia tristiores iuuenibus. Quare per plus valere, intelligit plus vigere, viget enim indolentia rationis plus in sene quàm in iuuene, ideo in sene eligibilior est. Assignat secundum exemplum propter eandem causam, & dicit, [Secundum hæc autem & prudentia in senectute eligibilior,] secundum hæc quidem, quoniam prudentia magis reperitur in senibus, quemadmodum indolentia rationis, & hoc ostẽdit ab vsu hominum, & dicit, [Nemo enim iuuenes eligit duces, eo quòd non constat eos prudẽtes esse.] In gubernãdis enim rebus publicis magis prudẽtia principis necessaria est, quàm alia quęuis virtus, vt Aristoteles ait, Deinde ponit tertium exemplum, & dicit, [Fortitudo autem econtrario,] eligibilior est in iuuene. [in iuuentute enim magis
necessaria,] & plus valet [secũdum fortitudinem operatio.] deinde ponit quartum exemplum, & di- G
cit, [Similiter autem & in tẽperantia.] est enim in sene eligilior, [magis enim iuuenes quàm senes concupiscentiis molestantur.] quare tẽperantia in sene eligibilior est, & plerũque reperta magis, quàm in iuuene. ¶ Ex iis sequitur, quęstiones, quas mouent iuniores contra primũ exemplum, esse vanas, quęrunt enim vtrum tristitia sit magis eligenda in senectute, supponentes verba textus dicere, tristitiam esse magis eligendam in senectute, quod falsum est. verba enim textus sunt vt ἀλυπία, in senectute. modo alypia, græce latine indolentiam, vel carentiam tristitiæ sonat. Quare frustra quærunt, vtrum in senecta magis sit eligenda tristitia. Verum res ita se habet (vt diximus) quòd senes tristiores sunt, tristitia insequente naturam. sunt enim senes natura melancholici, qui sunt tristes, tristitia vero insequente consilium atque deliberationem rationis, sunt minus tristes, cum sint consilio & deliberatione stabiliores. ¶ Quærunt vtrum prudentia sit magis in senecta quàm in iuuenta eligibilior. Et videtur quòd in iuuenta, tum quia eo tẽpore homines magis prudentia indigent, tum etiam quia eo tempore magis laudatur, cum eo tempore sit difficillimum. Et dicendum prudentiam in vtroque tempore valere, in iuuenta quidem valet magis valore vtilitatis, cum iuuenes sint ad mala propensiores, à quibus pręseruãtur cum prudentes sunt: in senecta vero, valet magis valore cõgruitatis, quia senibus
magis congruit, atque idonea est prudentia, & hoc pacto Aristoteles loquitur. Simili ratione de forti- H
tudine asserẽdum est. Eligenda enim magis in iuuene fortitudo est, valore congruitatis, vt ita loquar, quia iuuenibus magis propria fortitudo est, & hoc pacto Aristoteles intelligit. in sene vero magis, valore vtilitatis, quia senes imbecilliores sunt, plurimum de fortitudine appetentes & indigentes, eadem ratione de temperantia disserendum est. In sene enim eligibilior est temperantia valore, vt ita loquar, congruitatis, quia senibus magis propria temperantia est, propter hebetudinem sensitiuarũ virtutum, valore vero vtilitatis in iuuenibus eligibilior est, & magis laudabilis, quia propensiores sunt ad voluptates, & Aristoteles loquitur primo modo. Ex iis possunt concordari Aristoteles & Alexander.

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

32 Et quod in omni tempore, vel in pluribus, vtilius, vt iustitia & tẽperantia, fortitudine. Nam illæ semper, hæc autem aliquando vtilis.

Locus præceptiuus 38. est à tẽpore, vnde locũ præceptũ assignat, & dicit, [Et quod in omni tẽpo-

A vtilius]subaudi est, hoc est eligibilius. tutius vero fecit dictũ (vt Alexander inquit) addens [vel in plu-
ribus,] assignat autẽ exemplum, & dicit, [vt iustitia & temperãtia] eligibiliores sunt [fortitudine. nam
illæ] scilicet iustitia & temperantia [semper] vtiles sunt tam tempore belli, quàm tempore pacis. [Hęc
autem] scilicet fortitudo [aliquãdo vtilis est,] vt tempore belli. Locus autem iste (vt Alexãder inquit)
intelligitur, duobus, vel pluribus existẽtibus apparenter æqualiter eligibilibus. nam aliquibus existen-
tibus apparẽter æqualiter eligibilibus, semper eligibilius est, quod in omni tẽpore vel in pluribus tem-
poribus vtilius est. ❡ Quod ad exemplũ attinet, Aristoteles (vt Alexander exponit) comparauit iu-
stitiam & temperantiã fortitudini nõ simul, sed separatim, quoniam & iustitia eligibilior est fortitudi-
ne, quia omni tempore eligibilior est: & temperantia etiam eligibilior est fortitudine, quia omni tem-
pore vtilior. Simili ratione demonstratur prudentiam eligibiliorem esse omnibus virtutibus, quoniam
vnaquęque virtus est circa determinata aliqua: prudẽtia vero circa omnia. & licet inspexisset ad tem-
pus, non tamen inspexit ad locum: quoniam eadem ratione est inspectio de loco, & de tẽpore. Sicut
enim illud est eligibilius, quod omni, vel pluribus temporibus est vtilius: sic illud erit eligibilius, quod
omni vel pluribus in locis est vtilius. ❡ Sed occurres, quia non videtur verũ, temperantiã omni tem-
pore esse vtilem, quoniam dormientibus non est vtilis. Dicendum, Aristotelem per omne tempus (vt
B Alexander exponit) intellexisse, & tempus belli, & tempus pacis, non autẽ singulas horas. ❡ Amplius
occurres, quoniam fortitudo omni tempore est eligẽda, siquidem omni tempore timiditas est fugien-
da. Dicendum quòd assumptum est falsum. est enim tempore pacis timiditas bellica non fugienda.
Aristoteles enim loquitur de fortitudine bellica non fugienda. Aristoteles enim loquitur de fortitudi-
ne bellica, cuius timiditas nõ omni tempore fugienda est, secus autem de fortitudine simpliciter. Hæc
enim fortasse semper eligenda est, saltem habitu. ❡ Ad hæc occurres, nam virtutes sunt connexę, er-
go nullo tempore aliquis iustus esse poterit, vel temperans, quin sit fortis. Istud quod est de connexio-
ne virtutum, est moralis disputatio. Fortasse dici potest virtutes connexas esse, quo ad formale, quod
est recta ratio. in hac enim omnes virtutes connectuntur. quo vero ad materiale, possint virtutes esse
abiunctæ, quoniam potest anima affici habitu iustitiæ aliquo tempore quo non afficitur habitu for-
titudinis.

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

C 33 Et quod cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus, quàm
quod cum haberemus, indigeremus reliquo, vt in iustitia & fortitudi-
ne. Nã si omnes essent iusti, nihil vtilis fortitudo. Si vero omnes essent
fortes, vtilis iustitia.

Locus præceptiuus vigesimusnonus est ab indigentia, locus vero præceptus est (vt Alexãder ex-
ponit) duobus eligibilibus existentibus, si alterum tale esset, vt si omnes ipsum haberemus, nihil alte-
ro indigeremus: alterum vero tale, vt si omnes ipsum haberemus, opus esset habere: & alterum eligibi-
bilius erit illud, quod habẽtes nihil altero indigeremus. Aut hoc pacto formetur locus præceptus, id,
quo habito ab omnibus, altero non indigeremus, magis eligendum est quàm id, quo habito ab omni-
bus indigeremus altero. Per huiusmodi locum pręceptum determinatur problema, in quo quęritur sit
ne iustistitia eligibilior fortitudine an non. Determinatur itaque hoc problema, quòd sit iustitia forti-
tudine eligibilior, quoniam si omnes iusti essemus, non esset vtilis fortitudo: at si omnes fortes, adhuc
iustitia egeremus. & quòd ita sit declaretur: nam si omnes essemus iusti, bellũ destrueretur, cui forti-
tudo est vtilis. bellum enim oritur aut pro repellenda iniuria, aut pro iniuria vlciscenda, aut pro defen-
sione propriorum bonorum, aut pro recuperatione bonorũ, quæ vi fuerunt ablata. Quæ omnia tol-
D litur, quando omnes essemus iusti: at si omnes essemus fortes, adhuc opus esset iustitia. Vnde Aristo-
teles ponit locum præceptum, & dicit, [Et quod cum omnes haberemus, nihil altero indigeremus,
quàm quod] cum subaudi omnes [haberemus, indigeremus reliquo] assignat exemplũ per quod do-
cet determinare problema, sit ne iustitia eligibilior temperantia, an non, & dicit, [vt in iustitia, & for-
titudine,] & exponit quod dixerat, & dicit, [Nam si omnes essent iusti, nihil vtilis fortitudo,] omni-
bus enim iustis existentibus, tolletur bellũ, quod propter iniurias semper oritur, [si vero omnes essent
fortes, vtilis iustitia.] vnde Marcus Tullius libro de Officiis primo, inquit, In republica conseruanda
sunt iura belli. nam cum sint duo genera decertandi, vnum per disceptationem, alterum per vim:
cúmque illud proprium sit hominum, hoc belluarum, confugiendum ad posterius, si vti non li-
cet superiore. qua ratione fit, vt bellum iustum sit, aut ad recuperanda bona iniuste ablata, aut ad
repellendas iniurias, quibus enituntur hostes bello bona auferre, vt vitam, patriam, libertatem,
leges, & cætera bona. Recte ergo Aristoteles inquit, Si omnes essemus iusti, vtilem non esse for-
titudinem: at si omnes essemus fortes, vtilis esset iustitia, saltem in certamine disceptatiuo, non e-
nim corrumperentur mutationes pro quibus sedandis opus esset iustitia: quin etiam in bellis opus

esset iustitia. Sed iis occurres, nam si omnes essemus iusti, oporteret aliquando resistere doloribus, at- E
que tristitiis quæ contingunt ex aduersis casibus. Alexander vir egregius concedit hæc, verum asserit
huiusmodi resistentiam attinere ad patientiam potius quàm ad fortitudinem. ¶ Secundo occurres.
nam si omnes iusti essemus, adhuc viribus egeremus ad portandum onera, & pro aliis necessitatibus.
Dicendum, Aristotelē loquutum esse de fortitudine bellica, nō autem de robore, quòd dicitur æqui-
uoce fortitudo. & licet Aristoteles non loquatur de perfectis virtutibus (vt Alexāder inquit,) inde hic
loquitur de fortitudine militari, & de iustitia commutatiua.

LOCVS TRIGESIMVS.

34 Amplius ex corruptionibus, & abiectionibus, & generationibus,
& sumptionibus, & contrariis. Quorum enim corruptiones, fugibilio-
res, ipsa eligibiliora. Similiter autē in abiectionibus & in cōtrariis. nam
si abiectio vel cōtrarium fugibilius, ipsum eligibilius. In generationibus
autem & sumptionibus, econtrario. quorum enim sumptiones, & ge- F
nerationes eligibiliores, & ipsa quoque eligibiliora.

Hic ponitur locus trigesimus. vbi duo facit, quia primo ponit locū pręceptiuū. secundū ibi. [Quo-
rum enim] ponit locum præceptum, & assignādo locum pręceptiuum, dicit, [Amplius ex corruptio-
nibus, & abiectionibus, & ex generationibus, & sumptionibus, & contrariis.] qui locus præceptiuus
diuiditur in quinq;, quorū primus accipitur ex corruptionibus, secūdus vero ex abiectionibus, tertius
ex generationibus, quartus ex sumptionibus, quintus ex contrariis. Deinde assignat locū præceptum,
& dicit, [Quorum enim corruptiones magis fugibiles, ipsa eligibiliora.] & hic locus præceptus diui-
ditur in quinque, veluti locus præceptiuus, quorum is, qui ex corruptionibus accipitur, est iste. [quo-
rum corruptiones magis fugibiles, ipsa eligibiliora sunt.] per hunc locum demonstratur scientiam esse
eligibiliorem sanitate, nam ignorantia siue obliuio, quæ est scientiæ corruptio, fugibilior est ægritu-
dine, quæ est corruptio sanitatis. ergo scientia eligibilior est sanitate. Etiam demonstratur diuitias eli-
gibiliores esse scientia, quoniam prodigalitas, quæ est corruptio diuitiarū, fugibilior est obliuione, quæ
est scientiæ corruptio. ergo diuitiæ eligibiliores sunt scientia. Deinde tangit secundū & tertium locum
præceptum, qui accipitur ab abiectione, & contrario, & dicit, [Similiter autem in abiectionibus, & in G
cōtrariis. nā si] alicuius [abiectio, vel] alicuius [contrariū, fugibilius est, ipsum eligibilius] erit. ¶ Quod
vero ad verba attinet [abiectionib⁹] gręce est ἀποβολῶν, latine tum abiectionibus, tum amissionibus.
differt autem corruptio ab abiectione, siue amissione: nam corruptio eorum est, quorum non est re-
gressus, & hoc pacto corruptiones priuationes sunt. hac ratione cęcitas, & surditas corruptiones sunt.
propterea si cęcitas surditate fugibilior est, visus auditu eligibilior erit. at abiectio atque amissio eorum
est quorum est recuperatio, vt in sanitate & diuitiis, & hac ratione si sanitatis amissio fugibilior est di-
uitiarum amissione, sanitas diuitiis eligibilior erit. ¶ Sed occurres, nam si per corruptiones intelligi-
mus priuationes, cum virtutes sint vitiorum priuationes, sunt enim corruptiuæ vitiorum, quonā mo-
do virtutis esset corruptio, non enim priuationis est corruptio. Vnde argumētum est, priuationis non
est corruptio, alioquin corruptionis esset corruptio. virtus est priuatio, vt patet, priuat enim vitium, igi
tur virtutis non erit corruptio, quod falsum est. Quare per corruptiones non priuationes est intelli-
gendum. ¶ Et propterea Alexander aliter exponit, & vult Aristotelē per corruptionē intellexisse cor-
ruptionem in accidentibus inseparabilibus, quorū amissio corruptionis causa est, eo quòd nō possint
separari ab iis, in quibus sunt: tales autem sunt qualitates, & habitus: at amissio in his est quæ separari
possunt, qualia sunt possessiones. Si enim amissio loci vel ciuitatis fugibilior est amissione domus, ci- H
uitas domo eligibilior erit. Quare secundum Alexandrum expositio est, quòd Aristoteles per corru-
ptiones intelligat priuationes accidentium inseparabilium, & per amissiones siue abiectiones, priua-
tiones accidentium separabilium. Sed quouis modo exponatur, sequitur priuationis esse corruptio-
nem. & ita erit corruptionis corruptio. Quare exponendum est, vt prius, quòd Aristoteles intelligat
per corruptiones, proprie mutationes de esse in non esse earū rerum, quarū post corruptionem non
erit regressus: & per amissiones, priuationes rerum recuperabilium. Tertius vero locus præceptus est
in ipsis contrariis. nam (vt Alexander inquit) vt in amissionibus, sic & in contrariis. sunt enim amis-
siones nonnullæ contrariorum præsentaneæ priuationes, vt virtutes: quædam vero ipsa contraria vt
vitia. Quare sicuti eligibilius erit, cuius amissio est fugibilior, sic illud cuius contrarium erit fugibi-
lius, ipsum erit eligibilius. vnde quia repleri, quod est sanitati contrarium, est fugibilius ipso latere,
quod est contrarium scientiæ, sanitas nimirum scientia eligibilior erit. Amplius morbus & pau-
pertas cōtraria sunt diuitiarum & sanitatis, & quia morbus fugibilior est paupertate, ideo sanitas eli-
gibilior erit diuitiis. quare, vt in corruptionibus & amissionibus, sic & in contrariis erit. nam quorum

A contraria fugibiliora sunt, hæc eligibiliora: & quorum eligibiliora contraria, hæc fugibiliora. ¶ Sed oc
curres. nam morbus est fugibilior mala habitudine, & tamen sanitas non est eligibilior bona habitudi
ne. Dic ẽdum (vt Alexander innuit) hunc locum esse intelligendum non in subalternis: modo mor-
bus est subalternus malę habitudini, & sanitas bonæ habitudini etiam subalterna. Deinde tãgit quar
tum locum, & quintum simul, & dicit. In generationibus autem, & sumptionibus econtrario, & ex-
plicat loca præcepta, & dicit. [Quorum enim sumptiones, & generationes eligibiliores, & ipsa quo-
que eligibiliora.] & subaudi, quorum fugibiliores, & ipsa fugibiliora. Si enim addiscere, quod est scien-
tiæ generatio, eligibilius est ipso exerceri, quod est generatio sanitatis, scientia erit sanitate eligibilior:
& si exerceri eligibilius quàm lucrari, esset vtique & sanitas diuitiis eligibilior. ¶ Sed occurres, quo-
niam secundo libro eodem loco vsus est, docuit enim ex corruptionibus, & generationibus, & effecti
uis, & corruptiuis syllogizare hoc pacto, cuius corruptiua fugibilia sunt, hoc eligibile, & cuius effecti-
ua eligibilia, & ipsum eligibile. contra autẽ, cuius corruptiua eligibilia, ipsum est fugibile. & cuius effe-
ctiua fugibilia, ipsum est fugibile, ergo videtur superfluus. Alexander innuit sol. quæ mihi placet. Asse
rit enim secundo huius docuisse per illum locum ipsum eligibile, per hunc vero docere comparatiuũ,
videlicet quæ magis eligibilia, & quæ magis fugibilia sunt. ¶ Quod verò ad verba attinet, verbũ sum
B ptiones, græce est ἀλήψεις, latine tum sumptiones, tum vt ita loquar recuperationes. differunt autem
generatio, & sumptio. nam generatio est in iis, quæ necessario insunt: at sumptio siue recuperatio in iis,
quę possunt abesse, & recuperari. veluti in diuitiis, & sanitate.

LOCVS XXXI. XXXII. XXXIII.

35 Alius autem locus est, quod propinquius bono, melius atque eligi-
bilius: & quod similius est bono, vt iustitia iusto: & quod meliori eorũ
est similius, quemadmodum Aiacem Vlysse dicunt aliqui meliorem
esse eo, quòd similior est Achilli.

Laborat Alexander in commentariis suis, sint ne vnus locus trigesimusprimus & trigesimussecũ
dus an duo. Prima enim facie videtur duo, quoniam alter accipitur ab eo quod est bono propinquius,
alter autem ab eo, quod est similius bono. Differunt enim propinquius bono, & similius bono. Ex a-
C lio videtur, ꝙ hæc sint vnus locus. nam si propinquius bono esset alius locus ab eo, quod est simi-
lius bono, tũc coincideret locus trigesimusprimus cum loco superius dicto, cum dixit ex duobus, qđ
est propinquius fini, eligibilius: finis enim & bonum & felicitas idem. Quare oportet dicere aut trige
simumprimum coincidere cũ loco superius assignato, aut cum trigesimosecundo. Est adhuc alia ra-
tio ꝙ hæc duo sint vnus locus, quoniam vt Alex. animaduertit, amborum vnum exemplum assigna
uit. quare lege hoc pacto. [Alius autem locus] scilicet præceptus [est, quod propinquius bono, melius
atque eligibilius,] exponens autem quo modo propinquius, inquit. [& quod similius est bono,] nam
quod sic propinquius est, & similius bono, hoc eligibilius est. Deinde assignat vnum exemplum tan-
tum ad demonstrandum hæc duo vnum esse locum, & dicit. [vt iustitia] subaudi eligibilior est [iusto]
nam iustitia existẽs in genere virtutis propinquior est felicitati, quę est ipsum bonum, quàm res iusta,
quæ non est ipsa virtus, sed habens virtutem, à qua potest absolui. Si vero legantur pro duobus
locis, per propinquius bono intelligit ꝓpinquius felicitati: & per similius bono, intelligit similius aliis
bonis ab ipsa felicitate. Per primum itaque locum demonstraretur virtutem esse prosperitate eligibi-
liorem. nam virtus est felicitati propinquior. Per secundum demonstraretur bonam gloriam eligibi-
rem esse voluptate, quia bona gloria virtuti est similior. Amplius, & amicis benefacere eligibilius est,
q̃ inimicos lædere, quoniam illud ad virtutem maiorem habet similitudinem, q̃ istud. Amplius, eligi-
bilius est benefacere, q̃ bene pati. Felicitas enim in actione consistit, & non in passione, ac beneface-
D re actio est: quare similius est bono. Sic igitur dupliciter Alex. verba Aristo. legit, & vtroque modo cõ
uenit. Deinde ponit trigesimumtertium locum, & dicit. [& quod meliori eorum est similius,] subau-
di eligibilius, & assignat exemplum. & dicit. [Quemadmodum Aiacẽ Vlysse dicunt meliorem esse,
eo ꝙ similior est Achilli,] qui est eorũ, qui fuerint in bello Troiano, optimus. Potest inter hęc loca a-
lia poni differẽtia. nã primus accipitur a similitudine in essentia & substantia: trigesimussecundus &
trigesimustertius accipiuntur à similitudine in actione. nam trigesimussecũdus accipitur duobus
comparatis ad vnum, quod est simpliciter bonum. 33. accipitur duobus cõparatis ad vnum, quod
est melius aliis, & hoc pacto differunt, quicquid voluerit Alexan. vel sic. 31. locus inspicit in relatio-
ne boni causata a substantia. 32. vero inspicit in relatione boni causata a qualitate. 33. inspicit in rela-
tione boni intensi duobus comparatis ad vnum. Hæc de differentia locorum.

INSTANTIA.

36 Instantia huius est, quòd non verum sit, prohibet enim nihil non

qua ratione optimus est Achilles, eadem similiorem esse Aiacem, cum erit alter quidem bonus, non similiter autem. Considerandum autem si & in ridiculosioribus sit simile, vt simia homini quàm equus, cum non sit similis. Non enim est simia melior, similior tamen est homini. E

Hic instat contra locum trigesimumtertium: verum non est clarum, quid velit, ideo vno modo exponi potest, ꝙ Aristo. duas inferat instantias: quarum prima est, ꝙ cum Achilles fuerit fortis, & fuerit iracundus, poterit esse Aiax magis Achilli similis in iracundia, non autem in fortitudine, & tũc nõ sequetur, vt Aiax sit Vlysse eligibilior ac melior. quoniam Vlysses licet in iracundia non sit Achilli similis, est tamen bonus quadam virtute diuersa à fortitudine, vtputa iustus. Supponamus itaque Vlyssem esse bonum secundum iustitiã, Achillem fortissimum, & periculorum mortis aggressorem. Amplius, & iracundus, si ita supponimus, non sequitur, Aiax est similis Achilli in iracundia, igitur est eligibilior Vlysse, non enim est Achilli similior in ea re, in qua Achilles omnes exuperauit. Vlysses autem licet Achilli non sit similis in ea re, est tamen bonus secundum iustitiã. vnde dicit. [Instãtia huius est, ꝙ non verum sit,] hoc est quòd non sequatur, Aiax est Achilli similior, siue propinquior Vlysse, ergo est Aiax eligibilior Vlysse. & ꝙ non sequatur, probat, & dicit, [Nihil enim prohibet non qua ratione optimus est Achilles, eadem] ratiõe [Aiacem] Achilli [similiorem esse.] nam cum Achilles sit fortis, & iracundus, potest Aiax Achilli similior esse Vlysse in ea re in qua non est optimus, videlicet in iracundia. & maxime nõ sequitur, [cum erit alter,] scilicet Vlysses, bonus, [nõ similiter autem], scilicet secundum iustitiã. nã erit Vlysses bonus, licet non ea virtute qua Achilles. Quare licet Aiax sit similior Achilli, quia tamen nõ in ea re similior Achilli est, in qua Achilles est optimus, ideo nõ sequitur, vt eligibilior sit Vlysse: quoniam Vlysses bonus est alia bonitate ab ea, qua Achilles est optimus. F

¶ Secunda instantia ponitur ibi, [Considerandum autem] & est hæc, ꝙ Aiax potest intelligi similis Achilli in rebus ignobilioribus, vt in ridiculis, & non in rebus honestis. & hoc inquit, [Cõsiderandũ autem si & in ridiculosioribus sit simile, vt simia homini] similior est [quàm] sit [equus, cum] equus homini in ridiculosioribus [non sit similis,] quare non sequitur subaudi, [nõ enim simia est] equo melior, [similior tamen est homini] q̃ sit equus. Hæ sunt duæ instantiæ, quas Aristo. non soluit, quoniã in illis locus patitur exceptionẽ. quando enim instantias Arist. non soluit, vult intelligere eas esse exceptiões à loco. Quare locus supra dictus intelligitur, quãdo id qđ est similius, est similius in dispositiõibus melioribus, & nobilioribus. tũc enim est eligibilius. Alex. autẽ cuius expositionẽ arbitror meliorẽ, aliter exponit hunc locũ. Vult enim Aristo. vnã facere instantiã, quę exposita est in prima parte textus Deinde ibi [Considerandum autẽ.] vult, vt soluat eam, & dicat similitudinem esse intelligendã in melioribus, & non in ridiculosioribus. si debeat similius meliori eligibilius esse. Quam expositionẽ ideo puto meliorẽ, quia ibi. [Considerandum autem] Aristoteles ea dicit, quæ solutioni accõmodari possunt. quãdo vero in verbis potest solutio instantiæ accommodari, tutius est asserere Aristotelem instãtiam soluisse, q̃ solutionem prętermisisse. G

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

37 Rursum in duobus, si hoc quidem meliori; illud autem peiori est similius, erit melius quod meliori est similius.

Locus iste trigesimusquartus pceptiuus accipitur a cõparatiõe duorũ ad duo. nã (vt Alex. inquit.) locus proximus pręceptiuus acceptus est ex similitudine cõparatiua duorũ ad vnũ, aut potest dici hũc pręceptiuũ locum accipi ex comparatione duorũ ad vnũ, secũdũ diuersas rationes, quarũ altera melior, altera peior est. Et iuxta primã expositionẽ lege sic verba. [Rursum in duobus] eligibilibus cõparatis ad duo, quorũ alterũ melius, alterũ peius est, hic est locus pceptiuus. Deinde ponit locũ pceptũ, & iuxta eãdẽ expositionẽ lege, [si hoc quidẽ] eligibiliũ] meliori] similius fuerit, [illud autem peiori est similius, erit melius, quod meliori est similius]. Hoc pacto legit Alex. verbi causa, qm̃ Aiax similior est Achilli, & Vlysses Nestori, fit vt Aiax Vlysse sit melior, vt videlicet Achilles Nestore melior fuerit. accepit autẽ [similius] quod græce est ὁμοιότερον, pro simili, vt sit locus præceptus, si duorum eligibilium alterum sit simile meliori, alterum vero simile peiori, quod est meliori simile, hoc est eligibilius. & ita Alexander comparatiuum pro positiuo legit. potest etiam legi comparatiuum pro comparatiuo, vt patebit soluendo instantias. iuxta vero primam expositionem lege verba. [Rursum in duobus] subaudi eligibilibus [si hoc quidẽ meliori,] scilicet rationi, [illud autem peiori] rationi [est similius, erit melius] & eligibilius, [quod meliori,] scilicet rationi [est similius] verbi causa, Achilles habet duas rationes, siue duas proprietates: est enim fortis, & est iracundus; quia igitur Aiax est similior Achilli in ea ratione, qua est fortis, Vlysses vero in ea ratione, qua est iracundus, ideo Aiax ipse melior est Vlysse. Et licet hæc ipsa expositio possit his verbis accom-

A modari, tamen non conuenit instantiis, quæ subscribentur.

INSTANTIA.

38 Habet autem & hoc instantiam, nihil enim prohibet hoc quidem meliori parum simile esse, illud autem peiori, valde, vt si Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori valde.

Instat Arist. hic contra proximum locum, & supponit in instãtia Achillem esse bonum in multis, Nestorem vero bonum in paucis, aut non in tot, in quot est bonus Achilles. Fuit enim Achilles validis viribus, periculorum mortis aggressor, iniuriarum vltor, irarum impatiens, aliena egens prudentia. Nestor vero prudentissimus, eloquentissimus, optimo consilio vir longæuus. Vixit enim annos. 300. non fuit autem fortissimus, nec mortis periculorum aggressor. Instat ergo Aristoteles, sic Aiax Achilli optimo, qui in tot bonus est, parum similis, hoc est nec valde, nec in multis. Vlysses vero Nestori, qui est bonus, licet Achille minus bonus, valde similis, tunc non sequitur, Aiax est meliori similis, & Vlysses peiori. ergo Aiax est melior Vlysse, quoniam Aiax Achilli est similis parum, & in paucis. Vlysses vero Nestori bono, licet minus bono q̃ Achilles valde, & in multis. Quare nõ sequitur
B Aiacem meliorem esse Vlysse. vnde inquit. [Habet autem & hoc] id est, hic locus trigesimusquartus [instantiam,] cuius rationem exponit. & inquit. [nihil enim prohibet hoc quidẽ meliori parum simile esse, illud autem peiori] hoc est minus bono [valde, vt si Aiax quidem Achilli parum, Vlysses autem Nestori valde.] nam sic non sequitur Aiacem Vlysse esse meliorem. ¶ Quod verò ad verba attinet, verbum [parum] græce est ἠρέμα, latine tum remisse, tum in paucis, verbum autem [valde] græce est σφόδρα, latine tum intense, tum in multis bonis. nam si Aiax fuerit remisse Achilli similis, & in paucis, Vlysses vero Nestori similis intense, & in multis bonis eorum bonorum, quibus Nestor est bonus. Nestor enim non est penitus malus, sed in multis bonus, licet non ita bonus, vt Achilles, nec in tot, non sequitur isto casu posito, vt Aiax sit melior Vlysse, quoniam potest Vlysses esse bonus illis bonis, quibus est bonus Nestor intense, & in multis eorum.

INSTANTIA SECVNDA.

39 Et si hoc quidem meliori in peioribus, illud autem peiori in melioribus, vt equus asino, & simia homini.

C Secunda instantia est, quoniam potest quod est simile meliori, esse simile illi in peioribus, vt Aiax Achilli in iracundia. Illud autem peiori in melioribus, vt Vlysses Nestori in prudentia. vbi patet non sequi Aiacem meliorem esse Vlysse. Vnde Aristoteles inquit. [Si hoc quidem meliori in peioribus] fuerit simile, vt Aiax Achilli in iracũdia [illud autem peiori in melioribus] fuerit simile, vt Vlysses Nestori in prudentia, non sequitur tunc Aiacem Vlysse esse meliorem. Aristoteles tamen assignat exemplum in animalibus, & inquit. [vt equus asino] sit similis in melioribus, puta in bonis, quibus asinus est bonus, [& simia homini.] in peioribus, scilicet in ridiculis, quibus homo est malus, nõ propterea sequitur simiam esse equo meliorem, licet sit meliori similior, quoniam non in virtutibus, sed in vitiis simia est homini similis. hæ sunt duæ instantiæ, per quas duas exceptiones vult esse intelligendas, vt sit loci proximi sensus, simile meliori melius est: quando illi fuerit intense simile, & in bonis. Hæc de loco 34.

¶ LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

49 Alius, quod maxime nobile, eo quod minus tale est.

Locus præceptiuus trigesimusquintus sumitur a comparatione in nobilitate, locus vero præce-
D ptus (vt Alexander exponit) est, duobus existentibus eligibilius, quæ in omnibus æqualiter se habent quod eorum fuerit nobilius, erit eligibilius. verbi causa. ciuitati benefacere eligibilius est, quàm benefacere vni, & benefacere dominanti q̃ idiotæ. Hoc pacto demonstraret aliquis actiuam vitam esse contemplatione eligibiliorem. nam actiua nobilior speculatione est: actiua enim ciuitati, contemplatio vni benefacit. vnde inquit. [Alius] scilicet locus trigesimusquintus præceptus est, [quod maxime nobile, eo qđ minus tale est,] subaudi eligibilius est. ¶ Quod vero ad verba attinet, maxime nobile græce est ἐπιφανέστατον, latine tum maxime notum, tũ maxime nobile. nam nobile a notitia dicitur. etiã & maxime insigne exponi potest: nec accipit hic [maxime] superlatiue, sed comparatiue pro magis, vt patet per verba Alexandri. Amplius, nec nobile accipit pro eo, quod ab origine est nobile, vt Albertus exponit. sed pro eo, quod est nobile secundũ officiũ. nõ enim semper quod est genere nobilius, est eo eligibilius, quod est genere minus nobile. Vnde locus præceptus patet, semper enim quod officio nobilius est, eo eligibilius erit, quod officio est minus nobile: veluti ciuitati benefacere eligibilius est quàm benefacere vni. Et dominanti benefacere, eo quod est benefacere idiotæ eligibilius: & vita actiua vita contemplatiua, propter eandem rationem. Hæc de loco. 35.

ἐπιφανέστατον nobilissimũ maxime notũ.

41 Et quod difficilius, magis enim amamus, cum habemus quæ non est facile sumere. E

Locus trigesimussextus præceptiuus accipitur a comparatione duorum penes facile, & difficile, cuius locum præceptum assignat, & dicit. [Et quod difficilius,] subaudi eligibilius eo est, quod facilius cuius causam assignat, & inquit. [Magis enim amamus] ea [quæ nõ est facile sumere cum habemus,] hac ratione virtus diuitiis & sanitate eligibilior esse demonstratur. nam rarum est & difficile virtutem capere. Simili ratione demonstratur vita contemplatiua eligibilior vita actiua. quoniam rarum est & difficile vitam contemplatiuam capere. ¶ Sed occurres, quoniam superius dixit difficilius esse minus eligibile. ideo annotatione dignum ea, quæ difficile acquiruntur, bifariam esse. nam quædam acquiruntur cum difficultate, & possidentur cum delectatione, vt virtutes. quædam vero acquiruntur cum difficultate, & non possidentur cum delectatione, vt vulnera & plagæ, quæ multis laboribus possidẽtur. tunc locus præceptus erit, eorum, quæ acquiruntur, & cum delectatione possidentur, quod difficilius est acquiri, eligibilius. patet, quia cum id habuerimus, magis amabimus propter delectationem. eorum vero quæ acquiruntur, & sine delectatione possidentur, minus difficile, eligibilius est, quoniam cum ipsum habuerimus, & non amabimus, immo odio habebimus Arist. ergo hic (vt Alex. exponit) intelligit primo modo, superius vero intellexit secundo modo. F

¶ LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

42 Et quod magis proprium eo quod communius.

Locus præceptiuus trigesimusseptimus accipitur a comparatione duorum penes proprium atque commune, cuius locum præceptum assignat, & inquit. [Et quod magis proprium] eligibilius est [eo, quod communius,] proprius autem (vt Alexan. exponit) est quod soli competit. hac ratione prudentia eligibilior est sanitate. nam prudentia est hominis proprium, quippe quæ soli homini competit. At sanitas commune & aliis animalibus est.

¶ LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

43 Et quod malis incommunicabilius, nam magis eligẽdum quod nulla molestia sequitur, quàm quod sequitur.

Alexander ex verbis præcedentis textus, & ex verbis p̃sentis textus facit tria loca p̃cepta. primus erat, quod est proprium, eligibilius est eo, quod est commune. Secundus autem, quod inest paucis, eligibilius est eo, quod inest pluribus. Hac ratione virtus eligibilior est nummis, & sanitate. nam virtus paucis inest, nummi vero & sanitas pluribus. Tertius vero locus qui accipitur a maiore, vel minore mistione cum malis & dolorificis, est. [Et quod malis] id est dolorificis ac tristibus rebus est [incommunicabilius] hoc est minus permistum, eo est eligibilius, quod est cũ dolorificis ac tristibus plus permistum. Intelligit enim per mala, ea quæ dolorem, tristitiam, & molestiam inferunt, vt sunt praua desideria, & concupiscentiæ, & id genus. Quod enim iis malis minus permistum est, eo est eligibilius, quod iis est plus permistum. Et hoc probat Aristo. & inquit. [Nam magis eligendum quod nulla molestia sequitur, q̃ quod sequitur.] id enim ad quod molestia sequitur, magis permistum est malo, q̃ id ad quod nulla molestia sequitur. Hac ratione demonstrabitur modestia esse eligibilior abstinentia. nã modestia est extra omne desiderium prauum, abstinentia vero desideria habet vehementia & praua: eadem ratione contemplatio vita actiua erit eligibilior. nam actiua vita multis p̃turbationibus permista est. hoc pacto exposuit Alexander, & quidem optime. G

LOCVS TRIGESIMVSNONVS

44 Amplius, si hoc illo melius, & simpliciter optimum eorũ, quę in hoc melius eo, quod in altero optimum: vt si melior est homo quàm equus, & optimus homo optimo equo melior. H

Locus præceptiuus trigesimusnonus accipitur a comparatione vnius generis ad alterum alterius generis in qualitate boni, & tũc locus p̃ceptus erit, si aliquid vnius generis est melius aliquo alterius generis, optimum illius generis erit melius optimo alterius generis. Alexan. autẽ aliter exponit, & quidẽ ad verba optime, intelligit enim per [hoc] genus aut speciẽ, & tunc intelligit. [Amplius si hoc, scilicet genus, aut species erit, [illo] scilicet genere aut specie [melius, & simpliciter optimum eorũ quæ in hoc] id est & quod est in meliori genere, aut specie [optimum, melius erit eo quod in altero] est [optimum.] erit ergo locus præceptus (vt exponit Alexan.) si aliquod genus vel species aliquo genere vel specie est melius, & quod in meliori specie aut genere optimum est, melius erit illo quod in minore genere aut specie optimum est. verbi causa, si animatum genus inanimato genere melius, & optimum animatorum melius erit optimo inanimatorum. Arist. vero exemplum de homine & equo assignat, & inquit. [Vt si [simpliciter] homo melior est q̃] simpliciter [equus, & optimus homo optimo

A equo melior.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

45 Et ſi optimum optimo melius,& ſimpliciter hoc illo melius, vt ſi optimus homo optimo equo melior, & ſimpliciter homo ſimpliciter ęquo melior.

Locus vero præceptus quadrageſimus, vt Alexan. exponit, eſt, ſi optimum eorum, quæ ſunt in aliquo genere melius eſt eo, quod in alio genere eſt optimū, & ſimpliciter genus genere erit melius. Eſt autem hic locus quadrageſimus conuerſio proximi loci, vnde Ariſt. inquit.[& ſi optimum] ſubaudi eorum, quæ ſunt in aliquo genere[melius]eſt eo quod in alio genere eſt optimum, ſimpliciter hoc,] ſcilicet genus[illo,]ſcililicet genere[melius]eſt, cuius exemplum aſſignat, & inquit.[Vt ſi optimus homo optimo equo melior]fuerit[& ſimpliciter[homo]hoc eſt genere equorum[melior]erit. Amplius ſi optimus vir optima muliere melior eſt, & vir muliere melior erit. ¶ Sed inſtaret vtiq; aliquis dicēs, optimā mortē optima deābulatiōe meliorē eſſe. verbi cauſa, mori I bello, quę eſt optima mors ſecūdū B Platonem, & Ariſto. eſt melior optima deābulatione, quæ fiebat ab Ariſt. cum diſcipulis. non tamen ſimpliciter mors ſecundum genus ſimpliciter deambulatione eſt melior. cū non omnis mors omni deambulatione ſit melior, veluti nulla priuatio eſt melior actu. ¶ Et dicendum non eſſe mortem optimam in ſpecie, cum ſit priuatio, quæ vt priuatio nihil boni habet. at optimus homo in ſpecie hominis eſt optimus. Eſt enim optimus homo maxime homo, quoniam ſecundum hominis virtutem, & omne quod eſt in aliquo genere optimum, maxime eſt illud. at mors optima non eſt, maxima mors, bene enim in morte, non qua mors eſt, ſed ſecundum præſentiam alicuius alterius eſt aliquid boni, vtputa cum ſit ſecundum virtutem, quæ non eſt mortis, ſed morientis. Mors enim optima aliquid miſtum eſt ex morte ipſa, & virtute eius, qui moritur. ſic igitur mors optima non per ſe melior eſt deambulatione, ſed propter virtutem atque fortitudinem morientis, quæ magnum eſt bonum. hoc modo reſpondet Alexan. poteſt tamen breuioribus reſponderi, ꝙ mors bifariam cōſiderari poſſit: vno modo ſub ratione, qua eſt priuatio vitæ, atque deambulationis, & omnium operationum, & ſic nec eſt optima, nec bonū. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum eam virtutem, qua moriēs moritur, & ſic optima mors erit melior optima deambulatione, immo erit melior vita deam C bulantis, & fugientis. quia igitur optima mors non eſt melior optima deambulatione ea ratione, qua mors, non oportet vt mors ſecundum genus ſit melior deambulatione ſecundum genus, & tunc hæc reſponſio non differt ab illa Alexandri.

LOCVS QVADRAGESIMVSPRIMVS.

46 Amplius, ea quibus eſt amicos participare eligibiliora, quàm quibus non eſt.

Locus præceptiuus quadrageſimusprimus accipitur a participatione cum amicis, locus vero pręceptus eſt·[Amplius, ea quibus eſt amicos participare,]id eſt quibus poſſunt amici participare[eligibiliora ꝗ quibus non eſt]ſubaudi participare. cuius loci exempla aſſignat Alexander, cum inquit, ſic demonſtraretur virtus eſſe ſanitate melior, & diuitiæ nobilitate. nā virtute & diuitiis eſt amicos participare, ſanitate vere & nobilitate, impoſſibile. Sed occurres, contra exēpla. nā amici poſſunt & virtute, & ſanitate, & diuitiis & nobilitate ꝑticipare, igitur nō eſt impoſſibile amicos ꝑticipare ſanitate, & nobilitate. Dicendum, Alexādrū & Ariſt. per participare intellexiſſe communicare. vnde locus ſic intelligitur, quæ poſſumus amicis communicare, eligibiliora iis ſunt, quę non poſſumus amicis communicare. Et quoniā virtutem & diuitias poſſumus amicis communicare, ſanitatem vero & nobilitatem D non, ideo virtus ſanitate, & diuitiæ nobilitate eligibiliores ſunt. Quod autem nec ſanitatem, nec nobilitatem communicare poſſumus, patet. nam non eſt in nobis dare amicis ſanitatē, & genus.

LOCVS QVADRAGESIMVSSECVNDVS.

47 Et quæ ad amicum agere malumus quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora vt iuſte agere, & benefacere magis quàm videri. Nam amicis benefacere volumus magis quàm videri. quibuſlibet autem ęconuerſo.

Locus præceptiuus quadrageſimusſecundus ab iis ſumitur, quæ ad amicos agimus: locus vero ꝓceptus eſt.[Et quæ ad amicum agere malumus, quàm quæ ad quemlibet, illa eligibiliora.] cuius exēplum aſſignat, & dicit,[vt iuſte agere] magis ſubaudi eligibile eſt quàm videri]iuſte agere[, & benefacere: Nam amicis benefacere] & iuſte agere ſubaudi volumus. [magis quàm videri]benefacere, vel iuſte agere,[quibuſlibet autem ęconuerſo.[Nam aliis ſatis eſt, vt videamur iuſte agere, vel benefa

A cum turpitudine, nec est melius q̃ bene viuere, nec eligibilius. Fortibus enim viris (tertio ethicorum) & melius & eligibilius est mori quàm viuere. Erit igitur necessarium eligibilius, quando ex priuatiõe circunstantiæ non relinquitur in ipso turpitudo. ❡ Sed cõtra exemplum Arist. sunt instantiæ. prima, quoniam ex locis superius assignatis, vnus erat, cuius oppositum est magis fugiendum, ipsum est magis eligendum. sed oppositum ipsius viuere est magis fugiendum, eo opposito quod est ad bene viuere. ergo ipsum viuere est eligibilius quàm bene viuere. Secunda vero, quoniã illud eligibilius est, cuius absentiã grauius ferimus. at ipsius viuere absentiã grauius ferimus q̃ ipsius bene viuere. ❡ Vno modo dici potest, loca esse probabilia, & ideo pro vtraque parte possunt adduci. Dialecticus enim habet viã ad vtrunque. non enim necessitatem, sed probabilitatem inducunt loca dialectica. Aut dici potest ad primum, minorem esse falsam: non enim oppositum ipsius viuere est magis fugiendum quàm oppositum ipsius bene viuere. eligit enim fortis potius mori, quàm fugere. simili ratione ad secundum patet solutio.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

49 Et quod non est ab alio exquirere, quàm quod est ab alio, quale sustinet iustitia ad fortitudinem.

B Locus præceptiuus quadragesimusquartus accipitur ex carentia alterius a quo accipi possit, vel ex priuatione alterius a quo fieri possit. Locus vero præceptus vno modo exponitur, vt Iuniores intelligũt, hoc pacto, quod non habet posse ab alio, eligibilius est eo, quod habet posse ab alio. Et hoc pacto fortitudo eligibilior est iustitia. nam, vt Plato in politicis inquit, iustitia non potest exercere suos actus sine fortitudine: at fortitudo sine iustitia potest: ergo fortitudo secundum hunc locum erit eligibilior iustitia. legitur autem πορίσασθαι grece secundum hanc expositionem, latine posse. Aliter exponit Alexander locum præceptum, vt sit sensus, quod non potest fieri, nec exquiri ab alio quam a seipso, hoc eligibilius eo est, quod potest fieri, atque exquiri ab alio quam a se. & hoc inquit, [Et quod non est ab alio exquirere,] sed solum a seipso, eligibilius [est, q̃] illud, quod ab alio etiam accipi, ac exquiri potest. & per πορίσασθαι intelligitur accipere, atque sumere. est enim sensus, [& quod nõ est,] id est quod nõ contingit ab alio [exquirere] hoc est accipere, sed solum a nobis ipsis, subaudi eligibilius est, [q̃ quod est,] id est q̃ id quod contingit [ab alio accipere] Huius loci causam assignat Alexã. ex eo quia quæ raro sunt, eligibiliora iis videntur esse, quę fiunt plerũque. & propter hoc quod impossibile est ab alio accipere, sed solũ ex nobis, hoc eo eligibilius est, quod potest ab alio accipi. hoc loco demonstrabis C virtutes fortunæ bonis eligibiliores esse. Nam virtutum quidem nobis solis mediantibus est possessio, bonorũ vero fortunæ multæ aliæ possunt esse causæ. Sic & possessionibus & liberis maxime studemus; quoniam non est ab alio accipere. Hanc ob causam etiam maximum studium est circa propria opera, affert autem Aristo. exemplum, & inquit, [quale sustinet iustitia ad fortitudinem:] Nam vt Alexã. exponit iustus à nullo alio accipit, aut exercet suum actum, qui est ius suum vnicuique tribuere. Sed solum exercet iustitiæ opus ab ipsa iustitia, quam habet. At salus a periculis quæ fit aliquando nobis a fortitudine, potest etiam ab aliis nobis fieri, quæ non sunt fortia, & ideo iustitia eligibilior nobis esse fortitudine: quoniã iustus non exquirit suum actum ab alio, sed solum a se. at salus à periculis & a forti, & ab aliis exquiri potest, ergo iustus eligibilior est forti. Hæc expositio est verior, quoniam si locus exponeretur primo modo, vix differret a loco sequenti.

❡ LOCVS QVADRAGESIMVSQVINTVS.

50 Et si hoc quidem sine illo, eligendum, illud autem sine hoc, non. Vt potestas sine prudentia non eligenda: prudentia vero sine potestate, eligenda.

D Locus pręceptiuus quadragesimusquintus accipitur ab independenti electione. Secundum vero nõnullos accipere ab independentia essendi: ideo secundum hos locus pręceptus erit, quod potest esse sine altero magis eligendum quàm illud quod non potest esse sine altero. Vt quoniam potestas non potest esse sine prudentia, prudentia vero potest esse sine potestate, igitur prudentia erit eligibilior potestate. Alexander vero (vt mihi videtur) locum præceptiuum accipi vult ab independenti eligibilitate, & propterea legit locum præceptum, Duobus eligibilibus existentibus, si alterum eorum sine altero non fuerit eligibile, alterum vero & per se & sine altero eligibile fuerit, quod per se & sine altero eligibile est, eligibilius est. vnde dicit, [Et si hoc quidem sine illo eligendum] vel hoc eligibile est, [illud autem sine hoc, non] fuerit eligibile, quod subaudi est eligibile sine altero, eligibilius est. Ponit exemplum, & dicit, [vt potestas sine prudentia non eligenda,] nec eligibilis est [prudentia vero sine potestate [eligenda,] ergo prudentia eligibilior potestate est. nec solum in potestate proprie dicta (vt Alexander inquit) quæ est regnum, hic locus verus est, sed etiam in aliis bonis, quæ potesta

tes dici consueuerunt.similis est ratio, nihil enim eorum eligibile est sine prudentia. Sunt autem alia E
bona quæ potestates dici consueuerunt Tyrannicæ potestates,de quibus quinto politic.Aristote.hæ enim sine prudentia non prosunt.Ideo etiam iis prudentia eligibilior est, ❡Sed iis occurres,quoniam quarto huius Aristo.asserit,potestatem & eligendorum esse per se, & bonorum,ergo sine prudentia est eligibilius. ❡Fortasse Aristo.quarto huius de ea potestate loquitur,quæ naturalis est,qualem potestatem ignis habet,vt comburat.hæc enim est de numero eligendorum per se,& bonorum, & huiusmodi non indiget prudentia. Hic vero loquitur de potestate dominanti, quæ sine prudentia friuola est.

❡LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS.

51 Et duorum,si alterum negamus, vt reliquum videatur nobis inesse illud eligibilius,quod volumus nobis videri inesse. Vt laborem diligere negamus,vt ingeniosi esse videamur.

Locus præceptiuus quadragesimussextus accipitur ab eo,quod volumus videri nobis inesse:locus vero præceptus est,duorum eligibilium si alterum eorum negamus nobis inesse, vt alterum videatur F
nobis inesse,quod volumus magis,vt videatur nobis inesse eligibilius est,hoc loco,demonstrabitur ingenium eligibilius esse labore,& studio.nam negamus elaborare,atque studere, volentes videri ingeniosi,ergo ingenium studio,ac labore eligibilius est,vnde inquit,[& duorum, si alterum negamus, vt reliquum videatur nobis inesse,illud eligibilius est,quod volumus nobis videri inesse,]assignat exemplum,& dicit,[vt laborem diligere negamus, vt ingeniosi esse videamur,]ergo ingenium eligibilius est studio,& dilectione laboris.[Laborem diligere]græce est,φιλοπονεῖν,latine tum studere,tum laborare etiam,proprie tamen latine est laborem diligere.Multi enim negant studium, vt ingeniosi videantur,quoniam simpliciter ingenium eligibilius est labore,& studio.Addit autem Alexander.hunc locum,& in disciplinis,& exercitiis esse probabilem.negamus enim rhetoricā,vt videamur vera persuadere alicui.Nam vera persuadere alicui eligibilius est oratione rhetorica. Amplius,negamus stratagemata,vt videamur fortes,quoniam fortitudo eligibilior est stratagematibus.❡Sed occurres,quia non videtur ingenium studio eligibilius. Primo, quia vt Boetius inquit, studium redigit in facilitatē, quod possumus per naturam.Sed facile posse eligibilius est posse,est enim ex circunstantia.Posse autem per ingenium est,facile posse per studium:ergo ingenium minus studio eligibile. Deinde studiū G
est fini proximum scilicet scientiæ,quæ est laborum finis: ingenium vero valde remotum a fine est: ergo studium ingenio est eligibilius. ❡Sed delentur hæ. instantiæ nam studium vno modo accipi-potest,vt Cicero inquit,pro applicatione animi cum assiduitate legendi ad aliquid peragendum, & hoc modo ingenium est studio eligibilius. nam ingenium est naturalis perspicacia, quę est promptitudo inueniendi mediū in non perspecto tempore,vt ait Aristo.Primo posteriorū.Alio modo studiū accipi potest,pro exercitatione scientiæ acquisitæ, & sic est fere ipsa scientia nondum firmata, & hoc pacto non loquitur Aristotel.Tollatur ergo prima instantia,quia facile posse est eligibilius ipso posse, non quidem per se,sed ratione præsuppositi, quod est ipsum posse. Secunda etiam.nam studium pro exercitatione scientiæ acquisitæ est scientiæ proximum,quoniam est sciētia nondum firmata. & hoc modo non loquitur Arist.sed accipit studium pro assiduitate legendi,& hoc modo ingenium est eligibilius studio.

❡LOCVS QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

25 Amplius,pro cuius absentia minus increpandi sunt moleste ferentes,hoc magis eligendum. H

Locus præceptiuus quadragesimusseptimus sumitur a minore increpatione eorum, qui moleste ferunt rem amissam.Locum vero præceptum assignat Aristo.& inquit. [Amplius pro cuius absentia minus increpandi sunt moleste ferentes, hoc magis eligēdum.] verbum absentia græce est ἀπουσία latine etiam amissione,vt quoniam minus increpamus moleste ferentes filiorum amissionem quàm nummorum: eligibiliores sunt filii nummis,& sanitas voluptate,eadem ratione eligibilior est,& amici nummis.nam minus est increpandus, qui moleste fert amissionem amicorum quàm nummorū.

❡LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

53 Et pro cuius absentia non moleste ferentem magis increpandum, id eligibilius.

Locus quadragesimusoctau⁹,a maiore increpatiōe eorū,qui nō moleste ferūt rē amissam accipitur. Locum vero præceptum assignat,& inquit. [Et pro cuius absentia non moleste ferētē magis increpandum, id eligibilius.] Hac ratione scientia sanitate eligibilior est,nā magis increpamus nō moleste

A ferentem ignorantiam,eo qui non moleste fert morbum. Rursum sanitas diuitiis eligibilior, quo-
niam magis increpamus non non moleste ferentem morbum, eo qui non moleste fert paupertatem.
Qua ratione fit, vt siquis egre molesteque fert se carere virtutibus, minus iure increpandus sit eo,qui
egre molesteque ferret se plurimas amisisse oues,quoniam per hunc locum quadragesimumseptimũ
virtus multis ouibus est eligibilior. Amplius sequitur, vt si quis ꝙ virtus aliqua sibi desit nõ egrefert,iu
re magis increpandus sit,q̃ si non egreferret se non habere diuitias,quoniam per hũc locum quadra-
gesimumoctauum, virtus diuitiis eligibilior est.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

54 Amplius eorum,quæ sunt sub eadem specie,quod habet propriam virtutem eo,quod non habet.

Locus præceptiuus quadragesimusnonus accipitur a virtutis propriæ possessiõe,tunc assignat lo-
cum præceptum,& dicit.[Amplius eorum,quæ sunt sub eadem specie,quod habet propriã,] & pe-
culiarẽ[virtutẽ,]eligibilius[eo]est, [qđ nõ habet]propriã atque peculiarẽ virtutẽ. Quid vero Aristo.
intelligat per virtutem, non est clarum. Anonymus interpres per virtutem,intelligit potentiam ge-
B nerandi.nã eorũ quæ sub eadẽ specie sunt,quod habet propriã virtutẽ generãdi, qua potest generare
tale,quale ipsum est, pfectũ & nõ orbatũ est,id vero quod hac generandi potentia vacat, imperfectũ
est,& ideo quod talem habet potentiã,eligibilius est eo,qđ hac potentia vacat. Hadenolphus vero as
serit Alexan.appellare hic virtutem,formã procedendi in finem,ad quem est, quod enim habet,hanc
formã procedendi in finẽ,ad quẽ est,eligibilius eo est,quod hac forma vacat. Alexander,vt mihi vide
tur,rectius exponẽs,inquit, Aristote.intelligere per propriã atque peculiarẽ virtutem, finẽ atque pfe
ctionẽ,quæ est peculiaris naturæ. Est enim eligibilius perfectũ simpliciter. Ergo Alexan. per propriã
virtutem,intelligit virtutẽ,quæ iam attingit finẽ propriũ propter quem est.nã sic est perfectũ,& pro-
pterea eorum quæ sub eadẽ specie sunt,quod propriam habet virtutem fini proprio copulatã,eligibi-
lius eo est,quod non habet. Hac ratione homo virtutem habens fini proprio copulatã eligibilior ho-
mine est,qui talem virtutem non habet. Nam sub eadẽ specie sunt omnes homines, hoc etiam modo
vas quod peculiarem habet vsum,ob quem factum est,eligibilius vase est,quod non habet. Nam hęc
est virtus vasis,per hunc quidem locum demonstrabis poculum terreum,quo ad bibendum commo
de vti possumus,esse eligibilius q̃ poculum argẽteum,quo vti non possumus ad bibendum. eligibilius
dico,non simpliciter,sed in specie poculorum,quibus vtimur ad bibendum. ℂ Quod vero ad verba
C attinet,diligenter dixit Arist.[eorum quæ sunt sub eadem specie,]sic enim verus est locus,non enim
verum esset dicere, [eorum quæ sunt sub eodem genere,quod habet propriã virtutem] eligibilius est
[eo,quod non habet,]nam lepus habens peculiarem leporis virtutẽ,scilicet velocitatem non est me-
lior homo non habente propriam virtutem,nullus enim est lepus homine melior.

LOCVS QVINQVAGESIMVS.

55 Vtrisque autem habentibus,quod magis habet,eligidilius.

Hic præceptiuus locus quinquagesimus accipitur a maiore possessione proprię virtutis,& ideo as
signat locum præceptum,& dicit.[Vtrisque autem habentibus]& subaudi existentibus sub eadẽ spe-
cie,[quod magis habet]propriam virtutem debito fini copulatam[eligibilius]est. Dato enim ꝙ sint
duo visus videntes,visus acute vidẽs eligibilior est visu obtuse vidente. & vt diximus de visu,ita de cę-
teris virtutibus intelligendum.

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

D 56 Amplius,si hoc quidem facit bonũ illud,cui adest,illud autem non facit,quod facit eligibilius. Quemadmodum calidius quod calefacit eo, quod non.

Locus præceptiuus quadragesimusprimus accipitur a factura operis boni, pro intellectu vero lo
ci pcepti,distinguamus bona,vt Alexan.distinguit,ꝙ sint quædã bona,quæ sua præsentia bonos fa-
ciunt ea habentes,vt virtutes:quædã vero nõ,vt diuitiæ,nobilitas, voluptas, talia bonorũ eligibiliora
sunt,quæ bonos faciunt,cũ psentia sint:sic omnis virtus omnĩ voluptate eligibilior est, & omni pro-
speritate. Aristote.ergo assignat locum præceptum,& dicit.[Amplius si hoc quidem facit bonum il-
lud cui adest,illud autem non facit,quod facit]bonum id,cui adest[eligibilius]est. Hunc locum exẽ-
plo sumpto a calido declarat,& dicit,[quemadmodum calidius]est[quod calefacit]cui adest,[eo qđ
non]subaudi calefacit,cui adest. Vt calidior est ignis niue habente & ipsa caliditate, quoniam ignis
quidem calefacit,nix vero non.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS.

57 Si autem vtrunque facit, quod magis facit, aut quod melius, &

principalius facit bonum . vt ſi hoc quidem animam , illud autem E
corpus.

Locus præceptiuus quinquageſimusſecundus accipitur a factura maioris,vel melioris boni, verũ Alexã.legit verba Ariſto.vt ſint duo loca,quorum quinquageſimusſecundus accipitur a factura magis boni. Locus vero quinquageſimustertius accipitur a factura boni eius , quod eſt melius & principalius,& iuxta primum legantur verba Ariſtote.ſic[Si autem vtrunque facit]hoc eſt,ſi autem ambo præſentia bonos faciunt eos,quibus adſunt,hæc ſi comparentur, [quod magis facit] bonum id , cui adeſt,eligibilius eſt eo,quod minus facit.Hac ratione virtus perfecta demonſtrabitur eligibilior virtute naturali.nam ambæ quidem faciunt habentes bonos,ſed magis perfecta virtus.Iuxta ſecundum locum dicit,[aut quod]facit bonum id [quod] eſt[melius, & principalius ,] eligibilius eſt faciente bonum id quod eſt peius , & non principale .Sic virtus ſanitate & robore melior ac eligibilior eſt. nam virtus quidem animam bonam facit , ſanitas vero & robur corpus faciunt , melius autem anima corpore eſt . Sic & ſapientia modeſtia eligibilior eſt, nam ſapientia intellectum , modeſtia vero concupiſcibilem partem bonam facit . melior autem intellectus eſt quàm pars animæ cõcupiſcibilis.

LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS. F

58 Amplius aũt a caſibus,& vſibus,& actionibus,& operibus.& hęc ab illis. Sequuntur enim ſeſe inuicem, vt ſi quod iuſte,eſt eligibilius quàm quod fortiter , & iuſtitia fortitudine eligibilior . Et ſi iuſtitia quàm fortitudo eligibilior,& quod iuſte quàm quod fortiter. ſimiliter autem & in aliis.

Hic eſtlocus quinquageſimustertius circa quem Ariſtoteles.ſic procedit,quia primo ponit locum
pręceptiuum , deinde ibi.[Sequuntur enim ſeſe]ponit exemplum & innuit locum præceptum, non
tamen explicat ipſum. Alex.vero explicauit.dicit enim, prolatis ſecundum caſum , ſi quod eſt ſecun-
dum alterum caſum fuerit eligibilius,& quod ſimpliciter dicitur,cuius eſt caſus: eligibilius erit, & ecõ
uerſo,ſi quod eſt ſimpliciter,eligibilius erit,& quod eſt ſecundum caſum , eligibilius erit. hic eſt locus
præceptus.Eſt autem caſus hoc,ſcilicet iuſte,fortiter,& quot dictiones ſic formauerunt,ea vero,quo-
rum ſunt caſus, ſunt vt iuſtitia,& fortitudo. per vſus vero vna ratione vtentes intelligimus.verbi cau-
ſa per vſum iuſtitię intelligit eum, qui vtitur iuſtitia.& p vſum fortitudinis,intelligit eũ,qui vtitur forti G
tudine,hoc eſt intelligit iuſtum,& fortem: per opera vero intelligit officia.nam opus iuſtum eſt offi-
cium iuſtum,& opus forte eſt officium forte, officium vero ipſa virtus eſt quæ generatur ex laudibi-
libus actibus,quæque hominem reddit officioſum . Per actiones vero intelligit actus .actiones enim
quæ a virtutibus proficiſcuntur, vel ex quibus virtutes oriuntur,dum fiunt,actus ſunt,& operationes.
& iuxta hanc expoſitionem Ariſtoteles inquit . [Amplius autem a caſibus , & vſibus] id eſt, & ab
vtentibus [& ab actionibus]id eſt, & ab actibus,[& operibus]id eſt, & ab officiis ſequuntur ea, quæ
ſimpliciter dicuntur , quæque dicuntur abſtracta [& hæc ab illis] id eſt , & econuerſo . Nam ab his
omnibus ſequuntur quæ ſimpliciter dicuntur , & econuerſo ab his , quæ ſimpliciter dicuntur,
ſequuntur caſus , vſus , rationes & opera . Ea quæ ſimpliciter dicuntur ſunt , vt iuſtitia , fortitudo,
& id genus , quæque a noſtris abſtracta dicuntur . Hic eſt locus pręceptiuus quinquageſimustertius.
deinde exempla aſſignat,vt habeatur locus præceptus, & dicit , [Sequuntur enim ſeſe inuicem , vt ſi
quod iuſte]ſubaudi fit,[eligibilius]eſt[quàm]id,[quod fortiter fit , & iuſtitia fortitudine eligibilior,]
deinde exponit quo modo econuerſo ſequitur, & dicit,[& ſi iuſtitia quàm fortitudo eligibilior]eſt,[&
quod iuſte]fit id eſt,& quod eſt ſecundum caſum.[eligibilius]eſt [q̃] id quod fortiter fit,quod etiam
eſt ſecundum caſum.[Similiter autem & in aliis]id eſt,ſicuti autem eſt in caſibus,ſic etiam & in vſi- H
bus.Si enim iuſte factũ eſt eligibilius q̃ id,quod fortiter fit,& iuſtus vſus eligibilior erit forti vſu,id eſt
& qui vtitur iuſtitia,qui eſt iuſtus, vtẽte fortitudine qui eſt fortis: & iuſtũ opus id eſt iuſtũ officium eli-
g.bilius forti opere,& forti officio,& iuſta actio forti actione.& addit ꝙ conuertantur hæc ad inuicẽ.
nã quodcũq; eorũ eligibilius eſſe accipitur,& caſus qui cũ illo colligati ſunt,eligibiliores erũt. Sũt enĩ
hæc coordinata,iuſtitia,iuſtũ,iuſte,fortitudo,forte,& fortiter. Vniueſaliter igitur cuius vſus eſt eligi-
bilior,& vtens vtente,& habitus habitu,& officiũ officio caſus eis correſpõdens eligibilior erit,& ecõ
uerſo.Siquis autem vult poteſt diuidere hunc locũ in plures vt Alexan.diuidit, & erit ſecunda expo-
ſitio. nam a caſibus locus poteſt eſſe alius, alius vero ab actionibus,alius ab operibus, alius ab officiis.
Vſus enim proprie vtilium dicuntur,actio vero,quæ circa vtile eſt vſus, vtilia vero dicuntur, bono-
rum proprie quæcunque ſunt organica.Et ideo organica quorum vſus eligibiliores , & ipſa eligibi-
liora. Si enim vſus diuitiarum vſu virium eligibilior , & diuitiæ eligibiliores, & econuerſo . Alius lo-
cus eſt, qui eſt ab operibus .eſt autem opus ſecundum hanc nouam Alexandri expoſitionem, com-
muniter quidem omnis rationabilis actio , proprie autem quæ eſt ſecundum electionem, id eſt

A actio, quæ fit secundum virtutem, aut secundum vitium. & ideo quorum opera eligibiliora, hæc eligibiliora, vt si iusta facere eligibilius est quàm fortia operari, & iustitia fortitudine eligibilior: & econuerso, si iustitia fortitudine eligibilior, & iusta facere eligibilius, q̃ fortia operari. Similiter autem & locus, qui est ab officiis, cuius enim officium eligibilius, & ipsum similiter & econuerso, vt si officium ędificatoriæ officio fabrilis eligibilius est, ędificatoria fabrili eligibilior. & conuertitur, si ędificatoria fabrili, & officium officio, & quoniam amici officium eligibilius quàm beneuoli officium, & amicitia quàm beniuolentia eligibilior erit. Est autem amici officium cum voluntate operatio boni erga amicum. At beniuoli sola boni voluntas erga beniuolum. Et econuerso. quoniam amicitia eligibilior est beniuolentia, & amicitiæ officium beniuolentiæ officio, & benefacere amicis quàm malefacere inimicis eligibilius. Est autem benefacere amicis officium liberalis, malefacere vero inimicis fortis, quare liberalitas fortitudine eligibilior erit. Rursum & econuerso si medicus eligibilior ędificatore, & medici officium, eligibilius erit ędificatoris officio. est autem operatio, quæ tendit in finem, officium vero finis. Hæc est secunda expositio, quæ bene verbis Aristo. conuenit. Quare diuidendo loca hic enumerata breuibus dicamus, omnia loca huiusmodi esse viginti. nam a casibus, ab vsibus, ab actionibus, ab operibus ad absoluta loca quatuor sunt: econuerso vero ab absolutis ad casus, ad vsus, ad actio-
B nes, ad opera, etiam quatuor: ergo loca sunt octo. a casibus vero, ab vsibus, ab actiõibus ad opera loca tria, ecõuerso etiã tria. igitur sex. A casibus, ab vsibus, ad actiões loca sunt duo, & ecõuerso duo. igitur quatuor. A casibus autem ad vsus locus est vnus, ecõuerso etiam vnus. igitur duo. Quare loca omnia sunt viginti. Intelligit ergo secundum hanc tertiam expositionem Aristoteles per casus, aduerbia, quæ cadũt ab absolutis. per vsus, intelligit actiones, quę sunt circa bona vtilia. per actiones, intelligit officia, quibus fungimur circa res factibiles, vt erga domus, erga amicos, erga corpora: per opera, intelligit actiones, quæ fiunt secundum virtutes. Sunt tres expositiões, quæ in re sunt vna, licet quo ad expositionẽ verborum sit aliqua differentia, vt visum est.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

59 Amplius, si aliquo eodem hoc, quidem maius bonum est, illud autem minus, magis eligendum maius. aut si maiore maius fuerit alterum.

C Locus pceptiuus quĩquagesimusquart⁹ accipitur a maiore minoréue cõparatis ad idẽ, cuius locus pceptus est, vt inquit. [Amplius si aliquo eodem, hoc quidẽ maius bonũ est, illud autẽ minus,] illud quod est [maius, magis est eligendum.] verbi causa, vt Alex. probat, illud quod aliqua magnitudine est maius, etiam erit maius ea magnitudine, quæ est minor. Vt quoniam tricubitum bicubito maius est, manifestũ quoniam & cubito, quod minus est bicubito, maius erit. sic & si aliquo est maius bonũ, erit eligibilius eo, quod est illo eodem minus bonum. Sic demonstrabitur virtus voluptate eligibilior, quoniam virtus superat sanitatẽ, quæ est voluptate eligibilior. Deinde Aristoteles ponit eundem locum sub aliis verbis, & dicit, [aut si maiore maius fuerit alterum.] hoc subaudi eligibilius erit eo, quod illo maiore est minus, vt quoniam virtus est sanitate maior, quæ est voluptate etiam maior, ideo virtus voluptate erit eligibilior. Amplius quoniam disciplina est virtute maior quà videlicet virtute sanitas minor est, erit etiam sanitate disciplina ipsa eligibilior.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

D 60 Sed & si duo quædam vno aliquo sint eligibiliora, quod longe eligibilius eo quod minus est eligendum, eligibilius est.

Locus præceptiuus quinquagesimusquintus sumitur ab inęqualitate excessuũ eorũ, quæ sunt aliquo eodem maiora. cuius locum præceptũ assignat, & dicit. [Sed & si duo quædam vno aliquo sint eligibiliora,] subaudi inęqualiter, quoniã alterũ magis, alterũ minus. Illud [eligibilius est, qđ] est [lõge eligibilius eo, quod minus est eligendũ.] nam (vt Alex. inquit) aliquorũ superantiũ, quod magis superat, est maius, & ita eligibilius. vt quoniam virtus & sanitas diuitiis sunt eligibiliores. plus autem est eminentia virtutis ad diuitias, quàm quæ sanitatis, virtus sanitate eligibilior erit. Sic & scientia recta opinione, eligibilior, ambæ enim eligibiliores sunt sophistica apparentia. magis autem scientia, quàm recta opinio, ergo scientia recta opinione eligibilior.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEXTVS.

61 Amplius cuius superabundantia est superabundantia eligi- ὑπερβολὴ excessus summitas

bilior, & ipſum eligibilius, vt amicitia pecuniis. Nam eligibilor ſupera- E
bundantia amicitiæ, quàm pecuniarum.

Hic locus pceptiuus quinquageſimus ſextus accipitur a cõparatione exceſſuũ in eligibilitate, cuius locum præceptum aſſignat, & dicit [Amplius cuius ſuperabũdantia] id eſt ſu mmitas [eſt ſuperabũdãtia] id eſt ſummitate [eligibilior, & ipſum eligibilius] cuius exẽplũ aſſignat, & dicit [vt amicitia pecuniis. nam eligibilior] eſt [ſuperabundantia amicitiæ q̃ pecuniarum.] Alexander vero aſſignat aliud exẽplum, & dicit, & quoniam ſummitas quæ eſt in ſanitate, eligibilior eſt ſummitate quæ eſt in voluptate, & ſanitas voluptate eligibilior. Exponit autem Alex. quid ſummitas ſit in ſanitate, & quid ſummitas ſit in voluptate, & dicit, eſt quidem ſanitatis ſummitas bona habitudo, voluptatis vero impermiſtum eſſe cum triſtitia. conſtat autem omnibus bonã habitudinem eligibiliorem eſſe eo quod eſt eſſe impermiſtum cum triſtitia. ſecundum hanc expoſitionem per hyperbolen Ariſtote. intelligit aliquod peculiare quod eſt ſummum alicui, per quod excedit aliud peculiare, quod eſt ſummũ alteri. & tunc quęritur quod eſt tale ſummum in amicitia, & quid tale in pecuniis. Nec Ariſto. dixit, nec Alexan. ſuppleuit. Et dicendum in amicitia talem ſummitatem eſſe poteſtatem, & vitæ ſecuritatem. qui enim amicis abundat, eſt aptus dominari, & vita ſecurus. in pecuniis vero, ſummitas eſt poſſeſſio pecunia- F
rum multarum,

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEPTIMVS.

62 Et id, cuius vtique magis eliget quis, vt ipſe ſibi cauſa ſit, quàm cuius alter, vt amicos pecuniis.

Locus præcepiuus quinquageſimusſeptimus accipitur ab exceſſu boni, vt nos magis ſumus illius cauſa, verum non eſt locus pręceptus clarus. Vno enim modo poteſt intelligi, vt id ſit eligibilius cuius volumus nos magis eſſe cauſam vt nobis inſit, q̃ id, cuius volum⁹ vt ſit alter cauſa, vt nobis inſit. Amici enim nobis inſunt & pecuniæ, ſed quoniam cauſa qua inſunt nobis amici, nos volumus eſſe. non enĩ amicos accipimus, niſi volentes, cauſa vero qua nobis inſunt pecunię, volumus vt ſit alter: quoniã volumus magis vt alii dent, q̃ vt nos demus, ideo amici eligibiliores ſunt pecuniis, dicit. [Et id cuius vtiq; magis eliget quis, vt ipſe ſibi cauſa ſit,] eligibilius ſubaudi eſt, [q̃] id [cuius] eliget, quis vt cauſa ſit [alter, vt amicos pecuniis] eliget quis magis. Alio modo locus intelligi poteſt, vt id ſit eligibilius G
quod per ſeipſum aliquis magis poſſidere eligit, quàm quod poſſidere per alterum. Vt amicos per nos ipſos magis eligimus poſſidere, quàm per alios: pecunias autem per alios, quoniam volumus magis eas ab aliis accipere, quàm ipſi aliis dare. Et ideo amici pecuniis eligibiliores ſunt. & hæc eſt expoſitio Alexandri, & tu lege, [& id, cuius vtique magis eliget quis, vt ipſe cauſa ſit,] vt per ſeipſum poſſideat, eligibilius eſt, [quàm] id [cuius alter] eſt cauſa. id eſt, quàm vt per alterum poſſideat, [vt amicos pecuniis.] Attentione dignum, amicos nos accipere, a nobis ipſis magis illos volẽtes, at pecunias accipimus eas magis volentes ab aliis. et propterea amici eligibiliores pecuniis ſunt. & ideo tertia expoſitio oritur, vt id eligibilius ſit habendum, quod magis a nobis quàm ab aliis accipere volumus. & hoc dicit [& id, cuius vtiq; magis eliget quis, vt ipſe cauſa ſit] id eſt, & id eſt eligibilius, qđ magis quis a ſe eliget, [quàm] id [cuius alter] ſubaudi eſt cauſa, id eſt quàm id quod ab altero eliget. [vt amicos pecuniis] eliget quis magis a ſe, pecunias vero ab altero. ergo amici eligibiliores ſunt pecuniis. ¶ Sed occurres, quoniam hic locus videtur idem cum loco quadrageſimoquarto, cum dixit, [& quod non eſt ab alio exquirere, quàm quod eſt ab alio]. ¶ Alexander aſſerit hic Ariſtote. velle id eſſe eligibilius, cuius cauſa eſt ipſe magis, quàm id cuius cauſa eſt alter. ſuperius vero voluit id eſſe eligibilius, quod quis non poteſt habere ab alio quàm a ſe, quàm quod poteſt ab alio habere quàm a ſe, Vt virtutes diuitiis, H
nam virtutes a ſolis nobis habemus, diuitias autem a multis aliis. & ſic præſens locus differt ab illo ſolum in verbis, idem enim eſt in re non poſſe aliquid habere ab alio quàm a ſe, & eſſe cauſam per ſeipſum alicuius, vt habeat. differt autem ſola appellatione nominum.

LOCVS QVINQVAGESIMVSOCTAVVS.

63 Amplius ex appoſitione, ſi eidem appoſitum aliquid, quod totum eligibilius facit.

Locus pręceptiuus quinquageſimusoctauus accipitur ab appoſitione cõparatiua duorũ eidem abſolute. Et procedit Ariſto. hoc modo, quia primo pceptiuũ, deinde pceptũ locũ aſſignat, & dicit primo. [Amplius ex appoſitione] ſubaudi cõparatiua duorũ eidẽ abſolute. deinde aſſignat locum præceptum, & ſecundũ Alexãdrum præceptus locus iſte eſt, Si aderetur eidem aliud & aliud, & fieret totum cum iis quæ addũtur, quandoque quidem eligibilius, quãdoque autem minus eligibile eſt id, cuius appoſitione totum cui additur, fit eligibilius, eligibilius erit altero appoſito, cuius additione

A fit minus eligibile. verbi causa, si diuitiis adderetur virtus aliquando, & aliquando sanitas, sintque diuitiæ cum virtute eligibiliores q̃ diuitiæ cum sanitate, virtus sanitate eligibilior erit. Insuper si ipsi viuere quandoq; quidẽ iuste adderetur, quandoq; vero suauiter, si iuste viuere eligibilius est q̃ suauiter viuere, & iuste eligibilius est q̃ suauiter, vnde dicit[si eidẽ appositum aliquid] nunc videlicet & aliud alias, id[quod] sui additione[totum facit eligibilius,]q̃ alterum faceret, si adderetur, hoc subaudi est eligibilius. Vt quoniam homo cum sapientia eligibilior est homine cum voluptate, igitur sapientia voluptate est eligibilior. Insuper, quoniam Cæsar cum exercitu eligibilior est, Cæsar cũ delitiis est. hoc pacto intelligendo locus perspicuus est.

INTASNTIA.

64 Cauere autem oportet extendere ad ea, in quibus altero quidem appositorum vtitur commune, vel alio quolibet modo cooperatiuum est. Reliquo autem non vtitur, neque cooperatiuum est, vt serra & falce cum arte fabrili. Nam eligibilior serra consotiata. Simpliciter autem nõ

B eligibilior.

Aristoteles hic soluit instantias, quoniam non sequitur, liberalitas cum diuitiis eligibiliores sunt liberalitate cum viribus: igitur diuitiæ egilibiliores sunt viribus. neque sequitur, vires cũ fortitudine eligibiliores sunt q̃ diuitiæ cum fortitudine, igitur vires diuitiis eligibiliores sunt. Esset enim idem eodem magis & minus eligibile. nam in liberalitate diuitiæ sunt eligibiliores viribus. In fortitudine autem vires sunt eligibiliores diuitiis, & ita diuitiæ erunt viribus magis & minus eligibiles, quod est absurdum. Insuper nec sequitur, vires cum fortitudine eligibiliores sunt, quàm vires cum modestia: igitur fortitudo est modestia eligibilior. causa autem, quare locus non in omnibus verus est, hæc est, quoniam in multis commune, cui additio fit, altero additorum aut vtitur, veluti instrumento, aut cum eo cooperans est, altero vero neque vtitur, neque cum eo cooperans est. Ideo eo, quo vtitur, non existente eligibiliori, totum tamen eligibilius fit, vnde diuitiis quidem liberalitas vtitur, non vtens viribus secundum suam peculiarem actionem. Rursum fortitudo viribus, non autem diuitiis vtitur. Ad hęc vires fortitudini cooperantes sunt, modestiæ vero nullatenus, icciro Arist. dixit, [Cauere autem oportet] subaudi[extendere] locum[ad ea in quibus commune] cui fit additio nunc vnius, nunc alterius.

C [vtitur altero quidem appositorum]veluti instrumento[vel]si non vtitur, vt instrumento, saltẽ[quolibet alio modo est cooperatiuum] cum illo addito. Liberalis enim diuitiis vtitur vt instrumento ad peculiarem suam actionem, quæ est donare. non autẽ vtitur viribus, & ita licet in liberalitate diuitiæ sint eligibiliores viribus: non tamen simpliciter diuitiæ sunt viribus eligibiliores. Amplius, vires fortitudini cooperantes sunt, modestiæ vero nullatenus, & ideo licet in fortitudine vires eligibiliores sint, q̃ in modestia, non tamen sequitur, vt fortitudo sit modestia eligibilior. ideo addit, [reliquo autẽ] appositorum[non vtitur, neque cooperatiuum est,]in illis enim additis, ad quæ commune sic se habet, vt vno vtatur, altero non, vel vt cum vno sit cooperans, cum altero non, locus non est verus. Et assignat exemplũ in arte fabrili, & dicit, [vt serra, & falce cum arte fabrili, nam eligibilior serra]est[cõsotiata]arti fabrili, quàm sit falx, [simpliciter autem]serra[non est falce[eligibilior,]nam serra est instrumentum artis fabrilis, non autem falx. Rursum falx cõsotiata arti meliorię eligibilior est quàm sit serra. Simpliciter autem non est eligibilior. Quare in iis verus est locus, in quibus apposita simili ratione se habent ad ipsum commune, cui adduntur. Hæc ad instantias.

¶LOCVS QVINQVAGESIMVSNONVS.

D 65 Rursum si minori appositum aliquid, quod totum maius facit.

Hic locus præceptiuus quinquagesimusnonus accipitur ex appositione comparatiua in bonitate duorũ ad duo. Locus vero pceptus, vt Alexan. exponit, est, minori bono appositum, & totum maius bonum faciens, eligibilius est eo, quod maiori bono apponitur & totum primo toto minus bonum facit, & vt locum magis intelligas, sint duo aliqua bona, vnum quidem maius, alterum aut minus, & illis apponantur aliqua, ita vt ex eorum appositione, illud quod est minus bonum, fiat maius bonum, & quod est maius bonum, fiat minus bonum, minori bono additum eligibilius est addito alteri maiori. verbi causa, bona habitudo & sanitas duo bona sunt, sanitas quidem minus, bona autem habitudo maius bonum. At bonæ habitudini maiori bono existenti diuitiæ, sanitati vero minori bono existenti virtus addantur, quoniam sanitas cum virtute maius bonum est quàm bona habitudo cum diuitiis, ideo virtus diuitiis est eligibilior. Insuper, quoniam dicere & tacere duo bona sunt, & cum eligibilius sit dicere quàm tacere, quoniam & plus est in vsu, apponatur quidem modeste ipsi tacere, rhetorice vero ipsi dicere. quia igitur modeste tacere eligibilius est quàm rhetorice dicere, ideo modestia rhetorica eligibilior est. Dicit. [Rursum si minori appositum aliquid,] id est si minori bono appositum sit aliquid, [quod totum facit maius bonum] subaudi quàm alterum bonum appositum

tum maiori bono, quod subaudi minori bono additur, eligibilius est eo, quod additur maiori bono, E
patent igitur ex additione.

LOCVS SEXAGESIMVS.

66 Similiter autem & ex ablatione. Quo enim ablato ab eodem quod restat, est minus, illud maius vtique erit. Quando quod ablatum est, reliquum minus facit.

Iste est locus sexagesimus, vbi primo assignat locum pręceptiuum, & dicit. [Similiter autem & ex ablatione,] hoc est similiter oportet argumentari ex ablatione quemadmodum ex additione. deinde ponit locum pceptum, verũ non eodẽ modo exponitur ab omnibus. Iuniores locum præceptũ intelligunt hoc modo, Si quod aufertur ab aliquo, sui ablatione, facit id, a quo aufertur minus bonum, eligibilius est eo a quo aufertur, & ita volunt cõparationem fieri inter id, quod aufertur, & id, a quo aufertur & hóc dicit Aristo. [Similiter autem & ex ablatiõe,] scilicet argumentari poterimus quemadmodum ex additiõe. & exponit quod dixerat, & dicit, [quo enim ablato ab eodẽ, quod restat, est minus, illud] ablatum subaudi [maius] in bonitate [vtique erit,] & eligibilius. Sed occurres, nam beatitudo est eli- F
gibilior apposito ei aliquo bono externorum, & restat minus bonum eo ablato, & tamen illud bonum quod aufertur, non erit beatitudine eligibilior. Ad tollendam hanc instantiam, subdit, [quando quod ablatum est, reliquum facit minus] bonum, non quidem intensione, sed specie: modo beatitudo eo bono ablato, non remanet minus bonum in specie. Est enim eiusdem bonitatis in specie cum illo & sine illo. Licet sine illo sit minus bonum intensione. nec Alexandro displicet hæc expositio. asserit enim locum hunc verum esse, etiam si vnũ aliquid fuerit ipsum eligibile, quod aufertur. deinde auferatur ab ipso id, cuius appositiõe fiebat eligibilius. Aliter potest intelligi locus præceptus, vt recte Alexander etiam exponit. Vt si sint duo eligibilia, & auferantur ab eodem, cui prius addebãtur, si illud, quod relictum est minus fieret alterius ablatione, quàm alterius, cuius ablatiõe minus fit, illud est eligibilius altero, cuius post ablationem non fit minus id, a quo aufertur. Locus iste maxime patet in magnitudinibus, & numeris. Diminuuntur enim decem & trium & quinque ablatione. sed quoniam decem magis diminuuntur ablatione quinque quàm trium, ideo quinque plura sunt tribus. eadem ratio est & in magnitudinibus. Eodem modo in eligibilibus, nam si ex sanitate & diuitiis & pulchritudine fieret vnum simul existens, & auferatur ab illo aggregato sanitas, quoniam illud qđ restat, ablatione sanitatis, fit minus eligibile q̃ ablatione diuitiarum: ideo sanitas diuitiis eligibilior est. G
& non solum sanitas diuitiis est eligibilior, sed pulchritudo cum sanitate etiam eligibilior, q̃ pulchritudo cum diuitiis. vnde dicit, [similiter autem & ex ablatione,] quemadmodum ex additione argumentari poterimus. & exponit quo modo, & dicit, [quo enim ablato ab eodem, quod restat, est minus,] subaudi quàm ablatione alterius, [illud] cuius ablatiõe restat minus, [maius] & eligibilius [erit] altero, cuius ablatiõe non restat, minus addit. & intelligo hunc locũ [quãdo quod ablatũ est, facit reliquum] scilicet a quo aufertur, [minus] sui ablatione, q̃ alterum faceret sui ablatione. Quando enim locus sic intelligitur, comparatio vertitur inter ea, quæ auferuntur ab eodem. Et non inter ablatum & id, a quo aufertur, vt voluit prima expositio.

LOCVS SEXAGESIMVS PRIMVS.

67 Et si hoc quidem propter se, illud autem propter gloriam eligendum. Vt sanitas pulchritudine. Terminus autem eius quod est ad gloriam, est, quod nullo conscio, non studeret inesse.

Locus præceptiuus sexagesimusprimus sumitur ab inspectione boni comparati ad finem specialẽ
qui est gloria, cuius locum præceptum assignat, & dicit, [Et si] subaudi duorum eligibiliũ, [hoc quidẽ H
propter se] eligitur, non alterius gratia, [illud aut ppter gloriã eligendũ] est, quæ est finis quidam specialis, eligibilius est, quod ppter se eligimus eo, quod ppter gloriã. Et assignat exemplum, & dicit, [vt sanitas] eligibilior [pulchritudine] est. nam sanitatem propter se eligimus, quanuis eam nullus cognoscere deberet. At pulchritudinem, propter gloriam, quæ ex ea oritur. Vana enim pulchritudo videretur esse, si non cognosceretur. & ꝙ ita sit, probat ex definitione eius quod est esse ad gloriam, & dicit, [terminus autem eius quod est] esse [ad gloriam,] est [quod nullo conscio,] nec cognoscente, [non studeret inesse] id est non diligenter fieret. nam cui color infelix, aut cui placuisse labores. Hac ratione demonstraremus diuitias honore eligibiliores esse, quoniam honor appetitur propter alterum, diuitiæ propter se, cum sit honor honorantis, non honorati, diuitiæ vero possidentis.

LOCVS SEXAGESIMVS SECVNDVS.

68 Et si hoc quidem propter se, & propter gloriam eligendum: illud

A autem propter alterum tantum.

Locus præceptiuus ſexageſimusſecundus accipitur ab inſpectione boni comparati ad finem ſpecialem,quæ eſt gloria,& ad priuationem illius ſpecialis finis,cuius locum præceptum aſſignat,& dicit.] Et ſi hoc quidem propter ſe, & propter gloriam] eſt [eligendum , illud autem propter alterum tantum] ſubaudi eligibilius eſt id,quod propter ambo eſt eligibile,q̃ id,quod eſt eligibile propter ſolam gloriam.¶ Addit Alexander etiam eſſe eligibilius eo,quod eſt propter ſe.Et ita quod eſt propter ambo,non ſolum eo eligibilius eſt,quod eſt propter alterum tantum,ſed etiam eo,quod eſt propter ſe tantum.Nam quod eſt propter duo videtur eligibilius eo,quod eſt propter vnum ipſorum eligibile. hac ratione domus cum vtili ornatum habens eligibilior ea eſt,quæ ſolum ornatum habet,aut ſolum vtile.Similiter & veſtis,quæ exiſtens bona viſui apparet bona, demonſtraretur eligibilior eſſe veſte bona tantum,& veſte apparente tantum bona.Nam licet quæ apparent in viſu bona ſint multis,quæ latent eligibiliora,tamen quæ ſunt & apparent viſui bona eligibiliora ſunt,& iis,quæ ſunt tantum bona,& iis,quæ videntur tantum bona.¶ Sunt qui dicunt id quod eſt eligibile propter ſe,& gratia alterius eligibilius eſſe eo,quod eſt eligibile gratia alterius tantum. Non tamen eo,quod eſt eligibi-
B le propter ſe tantum,vt voluit Alexan.& hoc probat Albertus ex eo,quoniam quod eſt eligibile propter ſe,eſt purum bonũ.Quod aũt eſt eligibile propter ſe,& gratia alterius,eſt bonũ cũ diminutione. Nã per hoc ipſum,quod eſt eſſe propter aliud,diminuitur ratio boni, & ita redditur impurũ . Et propterea volunt quod eſt bonum propter ſe,& propter alterum eligibilius eſſe eo,quod eſt bonum propter alterum tantum. ¶ Alexander autem vult quod eſt eligibile & bonum propter duo ſemper eſſe melius atque eligibilius eo,quod eſt bonum, & eligibile propter vnum, ſiue illud vnum ſit eſſe eligile propter gloriam tantum , ſiue propter ſe tantum atque propter priuationem gloriæ . Superius enim dictum eſt duo bona eligibiliora eſſe altero bono tantum. ¶ Quod autem dicit Albertus, fortaſſe locum habet,generatim accipiendo eligibile.Nam album purum melius eſt albo cum paruo nigro permiſto.Tamen ſpeciatim vt loquitur Ariſtoteles & Alexãder, nõ eſt verum. Ariſtoteles enim & Alexander loquuntur in bonis propter ſe,& comparatis ad finem ſpecialem,quæ eſt gloria . modo in bonis comparatis ad finem, quæ eſt gloria, vel honor, ſemper bonum propter ſe , & propter gloriam eligibilius eo eſt,quod eſt & propter ſe tantum,& eo,quod eſt propter gloriam tantũ. Et ſic locus,eſt in eligibilibus cõtractis ad finẽ particularẽ,quæ gloria eſt:non in bonis ſimpliciter,quæ ſunt ad finem ſimpliciter.

C

LOCVS SEXAGESIMVSTERTIVS.

69 Et vtrumuis magis propter ſe honorandum, hoc & melius & eligibilius. Honorabilius vtique fuerit ſecundum ſe,quod cum nihil aliud debeat eſſe,propter ſe eligimus magis.

Locus præceptiuus ſexageſimustertius accipitur ab inſpectione boni comparati ad finem,qui eſt honor. Locus vero præceptus non intelligitur eodem modo ab omnibus . Secundum ergo Anonymum locus p̃ceptus eſt,ſi aliqua duo ſunt eligenda propter ſe,illud quod eſt inter ea magis honorandum,eſt eligibilius,vt quoniam ſanitas,& philoſophia ſunt propter ſe eligibiles,& phloſophia eſt honorabilior ſanitate,philoſophia ſanitate eligibilior eſt,& tunc verba ſic legunt,[Et vtrũuis propter ſe] eligibilium,quod ſubaudi eſt[magis honorãdũ,]hoc & melius,& eligibilius. Hæc expoſitio corrũpit verba,vt inſpicienti patet. Adenolphus vero exponit,ſi ſunt duo propter ſe honoranda,vt ſanitas, & philoſophia,quod eorum eſt propter ſe magis honorandum,hoc eſt eligibilius , & hoc videtur plano
D Ariſt.dicere,cum inquit[& vtrũuis]duorum propter ſe honorabilium,quod eſt[magis propter ſe honorandũ,hoc & melins & eligibilius]eſt.Alex.vero ſi recte verba eius intellexi,exponit,& quemadmodũ,inquit,quod eſt propter ſe eligibile eo quod eſt propter gloriam eligibilius eſt. & quod eſt propter ſe,& propter gloriam eo quod eſt propter alterũ tãtũ,eſt eligibilius:ſic honorabile quod eſt propter ſe honorandũ eligibilius eſt eo,quod eſt propter alterum honorãdum. Et quod eſt & propter ſe & propter alterum honorandum,eſt eligibilius eo,quod eſt honorandum propter vnum tantum. Et propterea dicit Ariſto. [& vtrum vis,]id eſt & quodcunque [magis propter ſe honorandum,] quia tam honorandum propter ſe,quàm honorandum propter ſe & propter alterum,vtrum enim eſt per ſe magis honorandum,[hoc & melius,& eligibilius] eſt.quaſi dicat,ſicuti eã id quod eſt eligibile propter ſe q̃ id quod eſt eligibile propter ſe & propter gloriã,eſt eligibilius eo quod ꝑpter gloriã eſt eligibile,quia magis bonũ:ſic tam id quod eſt honorandũ propter ſe,q̃ id quod eſt honorandũ ꝑpter ſe & ꝑpter alterum,eſt eligibilius eo,qđ ꝑpter alterũ eſt honorandũ,quia vtrunque eſt magis honorãdũ. Vt ſi magis ꝑpter ſe honorabilium eſt theoretica,quàm practica,theoretica eligibilior erit.At theoretica quod magis propter ſe honorabilior, patet, nam omnis practica fieri videtur, vt aliquid dirigatur , theoretica vero propter ſe honorabilis eſt , & eligibilis. Inſuper quia prudentia propter ſe

A vtrunque ſit eligibile propter vtile, tamen magis vtile eſt diſputare, quod eſt exercere animum, quàm exercere corpus. Eodem modo demõſtrabitur iuſtitia fortitudine eligibilior eſſe, nam vtraque & propter honeſtum, & propter delectabile eſt eligibilis. Sed non ſimiliter iuſtitiæ fortitudo delectationem habet, propter vulnera, & occiſiones, quas non patitur iuſtus.

LOCVS SEXAGSIMVSSEXTVS.

72 Rurſum quod gratia melioris, eligibilius: vt quod virtutis gratia, quàm quod delectationis.

Locus præceptiuus 66. accipitur à comparatione finium, ad quos eligibilia ipſa ordinantur. Propoſuit enim diuiſionem eorum, quæ eliguntur, & penes naturas, quas habẽt, & propter fines, ad quos ordinantur. Cum aſsignaſſet loca ex diuiſione naturarum, nunc aſsignat locũ ex cõparatione finium, & dicit, [Rurſum quod gratia melioris,]ſcilicet finis, hoc[eligibilius.] Vt diſputare mag s eſt eligibile, quàm exercere.. Nam diſputamus gratia ſcientiæ, exercemus autem corpus gratia virium. Eſt autem hic locus 66. in antedictis potentia exploratus. Dictũ eſt enim[quorum fines eligibiliores, eligibiliora ſunt & ipſa.] In hoc ergo loco præſens continetur potentia, Ariſtoteles autem aſsignauit exemplum, B cum inquit, [vt quod gratia virtutis]eligibilius eſt, [quàm quod gratia delectationis.] Nam virtus eligibilior delectatione eſt.

DE FVGIBILIORIBVS.

73 Similiter autem & in fugiendis. nam magis eſt fugiendum quod magis impedit virtutes, vt ægritudo turpitudine. Voluptatis etenim & eius quod eſt ſtudioſum eſſe, prohibentior eſt ægritudo.

Nunc per eundem locum 64. & 65. demonſtrat fugibiliora, & primo proponit intentionẽ, & dicit, [Similiter autem & in fugiendis] loca ſubaudi aſsignantur, vt in eligendis. nam & in iſtis fugibilibus, quod eſt plurium bonorum impeditiuum, & quod maiorũ bonorũ eſt impeditiuum, hoc eſt magis fugiendum, & hoc dicit, [Nam magis eſt fugiendum, quod magis]id eſt quod plures[impedit virtutes] id eſt bona. accepit enim [magis]ſecundo loco explicatum pro verbo plures(vt Alexander exponit,)[& virtutes]pro bonis. & quod ita intelligat, exemplũ loci demonſtrat, cum inquit, [Vt ægritudo]magis fugienda eſt[turpitudine.] cuius rationem aſsignat, & inquit, [Voluptatis etenim] quod C eſt vnum bonum, & eius quod eſt ſtudioſum eſſe]quod eſt alterum bonum, [prohibentior eſt ægritudo.] At turpitudo ſolum voluptatis, ſimili ratione demonſtrabitur amiſsio diſciplinarum nummorum amiſsione eſſe magis fugienda, nam amiſsio diſciplinarum melior eſt deſtructiua. Inſuper quod propter gloriam eſt eligibile, eſt magis eligendum quàm quod eſt eligibile propter delectabile, & propter vtile. Quare deſtructiuum gloriæ eſt magis fugiendum, quàm quod deſtruit delectabile & vtile.

74 Amplius, ex ſimilitudine demonſtrari poteſt fugiendũ & eligendum, quod propoſitum eſt. Minus enim eligendũ huiuſmodi eſt, quod æque & eligeret aliquis & fugeret altero quod eligendum eſt tantum. Ad ſeinuicẽ igitur cõparationes (quemadmodum dictũ eſt) faciendum.

Docet nunc Ariſtoteles locum, quo accipimus aliquid eſſe minus fugiendum, & minus eligẽdum per ſimilitudinem ad loca, quibus docuit magis eligẽda, & magis fugienda, & primo proponit intentionem, & dicit, [Amplius ex ſimilitudine]locorum, quæ dixit de eligibilioribus & fugibilioribus[demonſtrari poteſt quod propoſitum eſt]minus [fugiendũ & minus eligendum]tacuit verbũ [minus,] quoniam dedit intelligere per id, quod ſubſcribit. Vel fortaſſe, quia fugiendum eſt minus eligẽdum, & eligendum minus fugiendũ. vel forſan Ariſtoteles proponit demonſtrare propoſitum eſſe eligendum D & fugiendum ex ſimilitudine, quam habet eligendum ad minus fugiendum, quoniam minus fugiendum, & eligendum habent ſimilitudinem. Similiter minus eligẽdum videtur fugiendum. habẽt enim minus eligendum, & fugiendum ſimilitudinem quandam. ergo[ex ſimilitudine demõſtrari poteſt fugiendum & eligendum, quod propoſitum eſt,] fugiendum quidem ex minus eligẽdo. Eligendũ vero ex minus fugiendo, propoſita intentione, exequitur, & dicit, [Minus enim eligendum huiuſmodi eſt, quod æque eligeret aliquis & fugeret altero, quod eligendum eſt tantum,] Eſt enim minus eligibile, quod ſimili ratione & eligibile & fugibile eſt, eo quod eſt ſolum eligibile. Nam ſi circa ciuitatem verſari & eligibile & fugibile eſt. Eſt enim fugibile ob turbationes, eligibile vero propter ſocietatem ciuilem: & philoſophari eligibile ſolum, ergo minus fugiẽdum erit philoſophari. eſſet etiam nauigare minus eligendum quàm agrum colere, ob pericula quæ in mari ſunt: qui enim nauigat, poteſt ſe ſeruare, & periclitari. qui vero agrum colit, ſeruat ſe tantum. ergo nauigare minus eligendum, quàm agrum colere. Tũc epilogat, & dicit, [Ad ſeinuicẽ igitur cõparationes]circa ipſa eligibilia, & fugibilia, (quẽadmodum dictum eſt)faciẽdum, & per hæc loca. propoſitis enim pluribus eligibilibus, quæ ex æquo

apparẽt eſſe eligibilia,his locis cognoſcitur quod eorum eſt magis eligendũ. declarantur enim omnes E eminentiæ,quibus vnum eligibile poteſt ſecũdum rem alteri eminere.Nihil enim aliud eſt eligibilius, quàm quod vna vel pluribus eminentiis,vt poſtea dicemus,alteri ſupereminet.

DE ELIGENDIS ET FVGIENDIS.

75 Idem autem loci vtiles,& ad demonſtrandum quoduis eligẽdum, & fugiendum. Nam auferre ſolum eam oportet, (quæ ad alterum eſt) præeminentiam. Si enim quod honorabilius,eligibilius, & honorabile eligendum. Similiter autem & in aliis: quæcunque huiuſmodi habent comparationem.

Cum aſsignaſſet loca,quibus poſsibile eſt comparationes facere, quæ ſunt ſecundum eligibilius,id eſt quibus argumentari poterimus duobus eligibilibus propoſitis, quod eorum ſit eligibilius, oſtendit, quòd eadem loca valent ad argumentandum propoſitum eſſe eligibile, ſimpliciter,& ſine comparatione.Si enim demõſtrauerimus aliquid eſſe eligibilius,vt quia vtilius,pulchrius,& melius,ſi præeminentius, & comparationes quæ ſunt eorum adinuicem, auferemus, demonſtrabimus ipſa ſimpliciter F eligibilia eſſe,& quidem per eadem loca. Cauſa autem quia in cõparatiuis intelliguntur poſitiua, non enim poteſt aliquid eſſe eligibilius,quin ſit eligibile,nec aliquid poteſt eſſe honorabilius,quin ſit honorabile:nec aliquid vtilius,quin ſit vtile:nec delectabilius,quin ſit delectabile.Quare quot locis demõſtramus eligibiliora ſecundum comparationem, demõſtrabimus eligibilia ſimpliciter ſine comparatione.vnde dicit,[Idem autem loci vtiles]ſunt [ad demonſtrãdum quoduis eligẽdum,& fugiendum] ſimpliciter & ſine cõparationẽ, quibus demõſtrantur eligibilius & fugibilius ſecundũ cõparationem. & aſsignat cauſam,& dicit. [Nam auferre ſolum eam præeminentiam oportet,quæ ad alterum eſt,] & relinquitur ex loco ipſum eligibile ſimpliciter.& hoc exemplo oſtendit,& dicit, Si enim quod honorabilius,eligibilius & honorabile]erit[eligendum,] in ipſo enim cõparatiuo poſitiuum tanquã cõparationis origo intelligitur.Deinde reddens regulam vniuerſalem, dicit,]Similiter autem & in aliis] eligibilioribus quæcunque comparationem huiuſmodi,ſecundum magis,& minus[habent.]cur vero addit,[quæcunque huiuſmodi habent comparationẽ,] ſequẽti textu exponet, nunc vero ſit hæc vniuerſalis regula,quot locis demonſtramus aliqua eſſe aliis eligibiliora, vel fugibiliora, tot & eiſdem demõſtrare poterimus illa eadem eſſe eligibilia vel fugibilia,quoniam ablatis comparationibus, & præ- G eminentiis,omne eligibilius eſt eligibile.dixit,[Similiter autem & aliis,] quoniam nõ ſolum in honorabili,ſed etiam in vtili,& delectabili,& honeſto.

76 In aliquibus enim ſtatim ſecundum eam,quæ ad alterum eſt comparationem, & quoniam eligendum vtrũque, vel alterum dicimus. Vt quando hoc quidem natura bonum,illud autem non natura bonum dicimus. Nam quod natura bonũ, manifeſtum, quoniam eligendum eſt.

Cum dixiſſet, [ſimiliter autem & in aliis,quæcunque huiuſmodi habent comparationem,] nunc exponit, cur additum eſt, [quæcunque huiuſmodi habent comparationem,] & ait hoc eſſe additum quoniam ſunt quædam eligibilia;, & fugibilia ſtatim . & ſecundum eam comparationem quæ eſt ſecundum magis , & minus , vtputa quæcunque ſecundum naturam ſunt bona. hæc enim ſtatim quia ſunt natura bona,ſunt eligibilia,ſecundum comparationem quod eſt dicere eligibiliora. nam eligibile ſecundum comparationem eſt idem quod eligibilius altero.vnde dicit,[In aliquibus enim ſtatim dicimus & quoniam vtrunque vel alterum]eſt [eligendum ſecundum eam comparationem,quæ eſt ad H alterum,] ſunt enim aliqua quæ ſunt eligibilia ſtatim ſecũdum comparationem,& exponit quę,& dicit,[Vt quando hoc quidem natura bonum,illud autẽ non natura bonum dicimus.nam quod natura bonum,manifeſtum,quoniam eligendum eſt,]ſecũdum comparationẽ ſtatim,hoc eſt quod ſit altero eligibilius.idem enim eſt dicere altero eligibilius, & eligibile, ſecundũ comparationem. ſunt autẽ hæc ea in quibus bonitas ineſt per ſe à natura.Exponit autem hoc Alexander.aſſerit enim Ariſtoteles addidiſſe,[quæcunque huiuſmodi habent comparationẽ,intelligens per [huiuſmodi]manifeſtam,quoniam aliqua habent comparationem manifeſtam,vt terminũ ad duo,eminentia manifeſta eſt vnum. Et propterea tria manifeſta comparatione ſunt plura duobus, aliqua habent eminentiam immanifeſtam, vt ſi aliqua magnitudo excederet aliam in quodam paruo inſenſibili. Demonſtramus ergo aliquod eſſe eligibile ſecundũ comparationem, locis à comparatione,in quibus eminẽtia non eſt manifeſta. Nam[in aliquibus,]vt inquit,[ſtatim, abſque locorũ argumentatione[dicimus & quoniam eligendum eſt vtrunque vel alterum,]ſecundum eam comparationẽ,quæ eſt ad alterum.ita enim in eis ſtatim demonſtramus eligibile ſecundũ comparationem ſine locis. lege ergo copulatim cum præcedenti textu ſic.[Similiter autem & in aliis,quæcunque habent comparationẽ huiuſmodi] hoc eſt ar-

A gumentabilem per loca eminentiæ, in iis enim semper demõstramus ipsum eligibile eisdem locis, quibus demonstratum est ipsum eligibilius, dico [quæcũque habent comparationem huiusmodi] hoc est per loca argumentabilem, [enim] nam [in aliquibus statim dicimus, quoniam eligẽdum vtrunque vel alterum secundum eam, comparationem, quæ est ad alterum,] nam sunt aliqua quæ aliis sunt eligibiliora statim sine argumentatione per loca, & exponit quæ, & dicit, [Vt quando hoc quidẽ natura bonum, illud autem nõ natura bonum] est, [nam quod natura bonum] est, [manifestum] statim est sine locorum argumentatione [quoniam eligẽdum est] secundũ comparationem subaudi, id est quoniam est eligibilius eo, quod est non natura bonum. In his vero quæ sunt bona non natura, ostendimus alterũ altero eligibilius argumentis per loca, vt superius patuit, & his eisdem locis demonstramus ipsum eligibile simpliciter, quibus demonstratum est eligibilius. Quid vero Aristoteles intelligat per natura bonum, hic non exposuit, nec Alexander declarauit. ideo dicamus cum Aristotele primo Rhetoricorum, bonum bifariam dici, alterum aperte bonũ, quod & bonum simpliciter dicitur, vtputa, quod expetitur propter se, & non propter aliud, & hoc dicitur bonum vt finis. alterum est bonum nõ simpliciter propter se expetibile, sed quod expetitur propter aliud vel alterius gratia, quatenus aut afficit, aut seruat, aut antecedit, vt medium, bonum simpliciter, quod est bonũ vt finis. Bonum vero simpliciter B ab Aristotele, ibi multifariam describitur. Vno modo, vt sit quod sui gratia est expetẽdum. Alio modo, vt sit cuius gratia alia, quæ ad ipsum ducunt, appetimus. Tertio, vt sit quod omnia appetunt. dico omnia, vel quæ sensum, vel intellectum habent, vel si haberẽt: illud appeterẽt, & hoc dicitur bonum, vt finis, vt felicitas, & felicitatis partes: & quoniam finis est duplex, simpliciter, & alicui generi accõmodatus, ideo bonũ simpliciter, est vno modo absolute simpliciter, quod nulli generi accõmodatur. Alio modo, quod alicui generi accommodatur, veluti finis particularis, quem prouidentia vnicuique (vt Themistius inquit) tanquam bonum constituit. hoc modo cõseruatio formicæ, quæ in hyeme fit comestione frumenti, finis est eorum laborum, quibus æstate formica colligit triticum, & creatio pullorum finis est aui, vt nidificet, & captio muscarũ finis est araneis vt telas struant. Hic enim finis bonum simpliciter est, sed nõ absolute, sed cuidam generi accommodatum. Ex iis patet quid sit bonum natura, de quo Aristoteles hic loquitur. est enim bonum, vt finis, quod est bonũ manifeste, quod esse bonum non argumentatione per loca patet. Bonum vero non natura, est bonum in ordine ad finem, quod esse bonum argumẽtatione patet. Recte ergo Aristoteles inquit esse quædam bona, quæ statim esse eligibiliora aliis, quæ sunt bona non natura, patet. Non autem patet in iis, quæ sunt bona non na- C tura, quid est eligibilius, sed locis deducitur, & quoniam bona secundum naturam sunt eligibilia, ideo in illis bonis nõ oportet locis probare quid sit eligibile. Sunt enim manifeste bona, ergo manifeste eligibilia, in bonis igitur non natura eligibile eisdem locis probatur, quibus & eligibilius probamus.

77 Sumẽdum autem quàm maxime vniuersales locos de eo, quod est magis, & minus: nam sic sumpti ad plura vtiles erunt. Fieri autẽ potest, vt eorum, qui dicti sunt, quosdam vniuersales magis quis faciat, parum transmutans secundum appellationem.

Cum dedisset nobis de maiore & minore & generatim de iis, quæ in comparatione sunt, loca cõparatiua in aliquo definito ac determinato accidente, vt in ipso eligibili, omnes enim in hoc fecit cõparationes. nam est locorum traditio in aliquo determinato accidente facilior. Et quoniã non fit comparatio solum in ipso eligibili, ideo mirabili arte ostẽdit nobis quomodo eisdem locis generatim ad omnia alia vti poterimus, in quibus secũdum magis & minus comparatio fit. Quoniam igitur magis comparatiuum existens, & maius similiter non solum in bonis, & malis, & eligibilibus, & fugibilibus dicitur, sed etiam in aliis, maxime quidẽ in magnitudinibus, & numeris, & grauibus, & cæteris id ge- D nus, comparatio quæ est secundum magis, vel maius, fieri potest, ideo dicit, [Sumendum autẽ quàm maxime vniuersales locos de eo quod est magis, & minus,] & per [magis] intelligit etiam maius. Loca enim quæ accepit, fuerunt accepta contracte, & cum additione, nunc oportet vt vniuersaliora accipere, & assignat rationem, & dicit, [Nam sic sumpti ad plura vtiles erunt,] & non solum ad eligibilia, & fugibilia, ad quæ nunc ipsis vsi sumus. Deinde cum hoc dixisset, quomodo possibile est prædicta loca vniuersaliter facere, supponit, & dicit, [Fieri autem potest, vt eorum qui dicti sunt, quosdam vniuersales magis quis faciat, parum trãsmutans secũdum appellationem.] Si enim parum mutamus in expositione, ipsorum cõmunius pro specialiori ponentes, fierent vtique loci, quibus vsi sumus, vniuersales. dixit autem [quosdam,] quoniam licet omnes fieri possint vniuersales, nõ de omnibus, sed de quibusdam illud exponit, & dixit, [parum transmutans secundum appellationem.] quoniam ponẽdo hoc nomen tale pro hoc nomine eligibile, & hoc nomen magis tale pro hoc nomine magis eligibile, redduntur loci, quibus vsi sumus speciatim, vniuersales & ad plura communes.

78 Vt quod natura tale, eo quod non natura tale, magis tale.

Et quomodo hoc fieret, per exempla in locis manifeſtat, & primo quidem in eo loco, qui proxime E dictus eſt, videlicet quod eſt natura bonũ eligibilius eo eſt, quod non natura eſt bonum. Locus enim hic in bonis ſolum & horum comparatione vtilis eſt. Quia vero non ſolum quod natura bonum eo quod non natura bonum magis bonum & eligibile eſt. ſed etiam quod natura fugibile, eo quod nõ natura fugibile, magis fugibile. & quod natura album eo, quod nõ natura album, magis album, & in aliis ſimiliter. ſi itaque dicamus pro eo quod eſt natura bonũ, quod eſt natura tale, dicemus tunc quod eſt natura tale: eo quod non eſt natura tale, eſſet magis tale. & hoc pacto vniuerſalẽ locũ faciemus, quo poterimus ad ea omnia vti, in quibus eſt natura, & nõ natura, omnia enim cõceſſa ſunt, ſic loco poſito. vnde dicit, [Vt quod natura tale eo, quod nõ natura tale eſt, magis tale] eſt, nã mutatio facta eſt ad vniuerſales locos parua in nominibus mutatione facta. nam primo locus in terminis ſpecificis, poſtea tranſmutatione facta, in tranſcendentibus locus relinquitur.

79 Et ſi hoc quidem facit, (illud autem nõ facit, quod habet tale) cuicunque inſit, magis tale eſt, quod interdũ facit tale, quàm quod nõ facit.

Nunc aſsignat ſecundum exemplum in alio loco ſuperius aſsignato. dictum enim eſt, ſi hoc quidem ſui pręſentia bonos facit, non faciente eligibilius eſt. Fit autẽ hic locus vniuerſalis, ſi acceperimus F ſic locum in terminis tranſcendentibus, [& ſi hoc quidem facit, cuicunque inſit, illud autem non facit quod habet tale,] id eſt id, cuicunque inſit, [magis tale eſt, quod interdũ facit tale, quàm quod non facit,] ſic enim locus ad terminos tranſcendentes conuerſus, ad multa valebit, ſic enim conuerſo poterimus ad multa ipſo vti, vt ad calida, ad dulcia, ad alba, ad bona, ad magna, & ad cætera omnia, in quibus cõtingit dicere tale, & quale. ¶ Quod vero ad verba attinet, annotatione dignũ per hęc verba Ariſtot. duo loca ſignificaſſe: quorum primus eſt, Duorũ ſi hoc quidem ſua pręſentia bonos facit, illud autẽ non facit, quod facit bonos, non faciente eligibilius eſt. Secũdus vero, Duorũ ſi hoc quidem ſui præſentia interdum facit bonos, illud autem nunquam, quod interdũ facit, nunquam faciente eligibilius eſt. His etiam duo loca vniuerſalia reſpõdent, quorum primus eſt, Duorũ talium, ſi hoc quidem ſui præſentia facit tale, illud autem non facit tale: quod ſui præſentia facit tale, non faciente tale, magis tale eſt. & hunc locum induit in primis verbis textus. Secundus vero duorũ talium, ſi hoc quidem ſui præſentia interdum facit tale, illud vero nunquam facit, quod facit interdum tale, nunquam faciente magis tale eſt, & hunc locum dedit intelligere per verbum [interdum,] vt perſpicuum eſt.

80 Si autem vtrunque facit, quod magis facit tale. G

Tertium exemplum in alio loco etiam ſuperius aſsignato. dicebatur enim, ſi duo inerunt alicui, & ambo illud, cui inſunt, bonum facit, quod magis idipſum bonũ facit, eligibilius eo eſt, quod idem minus bonum faciet. Trãſitum ergo ad generaliſsima aſsignat, & dicit, [Si autem vtrunque] ſui pręſentia [facit, ſcilicet tale, quod magis facit tale,] ſubaudi erit magis tale. ſic enim vniuerſaliorẽ locũ fecit, & ad longe plura vtilẽ, quia ad dulcia, ad calida, ad bona, ad magna, & ad ea omnia, in quibus eſt reperiri tale & quale.

81 Amplius, ſi eodẽ aliquo, hoc quidẽ magis: illud autem minus tale.

Hic aſsignat quartum exemplum, ſuperius enim aſsignauit ſic locum de eligibili, ſi eodem aliquo hoc quidem maius bonum eſt, hoc vero minus, quod maius, eligibilius eo eſt quod minus. Sic enim (vt diximus) bona habitudo diuitiis eligibilior eſt, quoniam demonſtrata ſanitate, bona habitudo eſt ſanitate eligibilior, diuitię vero ſanitate minus eligibiles ſunt, ergo bona habitudo diuitiis eligibilior. aſſignat ergo quartum exemplũ, & docet hunc locũ cõuerti ad vniuerſalẽ, & dicit, [Amplius ſi eodem aliquo hoc quidem magis] tale fuerit, [illud autem minus tale,] ſubaudi magis tale eſt, quod eodẽ eſt magis tale. Sic enim locus ad generaliſsima cõuerſus erit cõmunis ad calida, ad bona, ad alba, ad dulcia, & ad omnia his ſimilia, in quibus aptari poſſunt, tale, & quale. H

82 Et ſi hoc quidem tali magis tale, illud vero nõ tali tale, manifeſtũ, quoniam primum magis tale.

Nunc aſsignat quintum exemplum, verum locus contractus ad bona & eligibilia vno modo poteſt intelligi, duorum bonorum ſi vnum eſt aliquo bono maius bonũ, alterum vero illo eodẽ non eſt maius bonum, quod eſt maius bonum eo bono, eligibilius eſt, vt quoniam bona habitudo magis bonum eſt ſanitate, & diuitiæ nõ ſunt ſanitate magis bonum, bona habitudo eligibilior diuitiis eſt. Docet ergo tranſmutare hunc locum ad vniuerſalem, & dicit, [Et ſi hoc quidem,] ſcilicet bonũ exiſtẽs [tali] bono exiſtente fuerit [magis tale, illud vero] etiam exiſtens bonum [non] ſubaudi fuerit [tale.] ſcilicet magis, illo [tali,] quo primũ erat magis tale, [manifeſtum, quoniam primũ] eſt [magis tale.] Sic enim locus communis erit ad bona, ad dulcia, ad calida, ad alba, & ad ea omnia, quibus tale & quale aptari poſſunt. Poteſt autem locus aliter legi, ſic, Duorum bonorũ, ſi vnum quidẽ aliquo bono maius eſſet, alterum vero nullo bono eſſet maius bonum, eligibilius erit, quod eſt aliquo bono maius. Si igitur ſic

A intelligitur locus contractus, lege verba Ariſtot. ſic. [Et ſi hoc quidem] duorum bonorũ [tali] ſcilicet bono [magis tale] fuerit, [illud vero] bonum exiſtens [non tali] id eſt nullo tali bono, [tale] ſcilicet magis fuerit, [manifeſtum, quoniam primum magis tale] erit. Sic enim conuertendo locum, per eum poterimus & callidius aliud alio eſſe demonſtrare, & dulcius, & alia quàm plurima his ſimilia. verum, vt Alexander bene animaduertit, ſi locus iſte hoc pacto exponitur, videtur alius ab iis, quæ ſuperius dicta ſunt, non tamen eſt curandum, quoniam hæc vt exempla inducuntur, quæ faciunt intelligere regulam Ariſt. ſuperius aſsignatam. quare ſiue ſint trãſmutationes locorum ſupradictorum, ſiue nouorum, quos nunc aſsignat, vtroque modo intelligunt, qui diſcunt.

83 Amplius, ex additione, ſi aliquod eidem additum, totum magis tale facit

Nunc per ſextum exemplum docet cõuertere loca ex additione, & ablatione, quæ ſuperius poſuit, quorum primus ex additione fuit, Si aliquod eidem additum, totũ magis facit bonum, eligibilius erit altero addito illud non faciente, vt quoniam virtus addita ſanitati eligibiliorem eam reddit quàm diuitiæ ſi eidem adderentur, virtus diuitiis eligibilior erit. Docet igitur hunc locum transmutare ad vni- B uerſalem, & dicit, [Amplius ex additione, ſi aliquod eidem additum, facit totum magis tale] hoc erit nõ faciente, magis tale. nam hic terminus magis tale, vniuerſalior eſt illo, videlicet eligibilius, quoniam iſte terminus, magis tale, aptari poteſt ad album, ad malum, ad dulce, & ad alia huiuſmodi. eligibilius vero ſolum ad bona.

84 Aut ſi ei, quod minus eſt tale, additum totum magis tale facit.

Secũdus vero locus ex additione fuit, Si alicui quod eſt minus bonum, adderetur aliquod bonum, quod faceret ſui additione illud magis bonum, hoc eligibilius eſſet non faciente. verbi cauſa, ſi virtus adderetur diuitiis, & robur etiam diuitiis adderetur, cum virtus reddat totum magis bonũ quàm redderet robur, virtus robore eligibilior erit. Docet ergo locum hunc tranſmutare ad vniuerſalem, & dicit, [Aut ſi ei] aliquid [additum] fuerit, [quod minus tale.] & [totũ magis tale facit,] hoc erit magis tale non faciente. hic enim terminus (vt diximus) tale, & magis tale, vniuerſalior eſt termino eligibilius, quoniam (vt diximus) terminus ille aptari poteſt ad album, ad malum, ad bonum, ad dulce, & ad alia huiuſmodi, eligibilius vero ſolum ad bonum.

85 Similiter autem & ex ablatione. nam quo ablato reliquum minus C tale eſt, ipſum magis tale.

Nũc aſsignat exemplum in loco ab ablatione, fuit enim locus dictus in ipſo eligibili ſic, quo enim ablato ab aliquo, quod relinquitur minus eſt, eligibilius eſt eo, quo ablato reliquum nõ minus erit. verbi gratia, ſit vnum cõpoſitum ex modeſtia, diuitiis & robore, quoniam ablata modeſtia quod remanet eſt minus quàm ſi auferatur robur, igitur modeſtia robore eligibilior. Eſt enim diuitiæ cum robore minus bonum, quàm diuitiæ cum modeſtia. hunc ergo locum docet tranſmutare ad vniuerſalẽ, & dicit, [Similiter autem & ex ablatione] locus cõtractus poteſt reddi communis, [nam (vt inquit) quo ablato reliquũ min• tale eſt] altero ablato, [ipſum erit magis tale] cuius ablatione remanet illud minus q̃ ſi alterum auferatur. Sic enim locus vniuerſalior erit, nam minus tale, & magis tale, cõmuniora ſunt minore & maiore bono, quibus vſus eſt, & propterea loco ſic conuerſo poterimus ad plura vti.

86. Et quæ cõtrariis ſunt impermiſtiora, magis talia, vt albius quidem nigro impermiſtius.

D Iſte locus tranſlatus fuit ad vniuerſaliorẽ ab hoc, videlicet bonum quod cum malo impermiſtum eſt, eligibilius eſt eo, quod eſt permiſtum. eundẽ etiam dixit, cum ait, doloris expertia eligibiliora ſunt dolorificis, nunc vero hæc loca reddens vniuerſaliora, dicit, [Et quæ contrariis ſunt impermiſtiora,] hoc eſt minus permiſta cum contrariis, hæc ſunt [magis talia, vt albius quidem nigro impermiſtius,] albius eſt, & dulce ſimiliter. poteſt etiam, (vt Alexander inquit) hic locus eſſe tranſlatus ab vltimo loco, videlicet ab hoc. [Amplius ex ſimilitudine monſtrari poteſt fugiendum & eligẽdum,] ſed quouis ẽ loco ſit tranſlatus, exemplum eſt clarum.

87 Amplius, præter ea quæ dicta ſunt prius, quod magis ſuſcipit propoſiti rationẽ. Vt ſi albi eſt ratio, color diſgregatiuus viſus, albior is eſt color, magis diſgregatiuus viſus.

Præter comparatiua loca quæ data ſunt, proponit nunc quendam locum, qui ex definitione eſt, cuius non meminit in locis de eligibili ſecundum comparationem. eſt autem locus præceptus, quod magis recipit definitionem propoſiti, magis tale eſt. verbi cauſa, album quidem magis erit, quod magis rationem albi recipit, quod enim color magis viſus diſgregatiuum eſt, album magis eſt. Eſt enim

A dicuntur opposita, in omnibus speciebus oppositis præter quàm in oppositis secundum cõtradictio-
nem demõstrat eundem locum accommodari posse, similiter vniuersali & particulari problemati, &
primo mõstrat hoc in contrariis, & dicit, [Similiter enim probabile est existimare, si omnis voluptas
bonum, & tristitiam omnem malum esse,] qui locus est ex contrariis vniuersaliter. Deinde ponit ex-
emplum in contrariis particularibus, & dicit, [Et si aliqua voluptas bonum, & tristitiam aliquam esse
malum. Esset enim voluptas, quę est in bonis operibus, bonum, & in eisdem operibus tristitia malum.
Si enim quæratur in problemate vniuersali, vtrum omnis tristitia malum vel ne ? oportet hoc proba-
re ex contrariorum argumentatione, sic, si omnis voluptas bonum, & omnis tristitia malum. Si au-
tem problema fuerit particulare, vtrum tristitia quædam malum est, an non, probabitur ex contrarii
argumentatione, sic, si voluptas quędã est bonum, & tristitia quædam malũ, & dixit, [Similiter enim
probabile est existimare,] quoniam locus iste à contrariis probabilem argumentationẽ facit, non au-
tem demõstratiuam. Deinde idem ostẽdit in locis oppositis secundũ priuationẽ, & habitũ. hoc enim
loco vti possumus ad vniuersalia, & particularia problemata, verum solum meminit particularium, &
dicit, [Si aliquis sensus nõ est potestas, & insensibilitas quædam non est impotẽtia,] sunt enim secun-
dum habitum & priuationem opposita sensus, & insensibilitas. Quare si voluerimus mõstrare, quòd
B aliqua insensibilitas non sit impotentia, monstraremus accipientes quoniam aliquis sensus non est po
tentia: at si nobis propositum fuerit mõstrare problema vniuersale, quòd videlicet omnis insensibili-
tas sit impotentia, vniuersaliter vtique & oppositum in habitu accipiemus quòd omnis sensus sit po-
tentia. ¶ Quod vero ad verba attinet, cum Aristotele dicit quendã sensum nõ esse potestatẽ, accepit
sensum pro communi quodam ad potentiam naturalem sentiendi, & ad sensationem ipsam quæ est
actus sentiendi: modo sic sumendo terminum, hæc est vera, aliquis sensus non est potestas, vt sensatio
ipsa. hæc enim non potestas naturalis, sed actus est. Simili ratione insensibilitas accipi potest pro pri-
uatione actus, & pro priuatione potentiæ, & sic accipiendo insensibilitatem pro termino communi,
hæc est vera, quædã insensibilitas non est impotentia, quoniã priuatio actus sentiendi, non est impo-
tentia. Priuatiò enim visionis non est cæcitas. cuius enim sensus habitus accipitur non esse potentia,
eius priuatio non erit impotẽtia. Quare si monstrare voluerimus quòd nulla insensibilitas impotẽtia
sit, oportet pro probabili accipere quòd nullus sensus sit potentia. Deinde assignat exemplum in op-
positis relatiue, & dicit, [Et si quoddam opinatũ disciplinatum, opinio quędam disciplina,] hoc enim
exemplũ in particulari problemate est. Si enim quæratur vtrũ aliqua opinio sit disciplina an non. Sic
aliquis posset ex opposito argumẽtari sumendo pro probabili, quoniam aliquod opinatũ est discipli-
C natũ, ergo aliqua opinio est disciplina. refertur enim opinio ad opinatũ, & disciplina ad disciplinatũ. si
autẽ in vniuersali problemate quæratur vtrũ omnis opinio sit disciplina, an non, accipiemus opposi-
tum opinionis, scilicet opinatum vniuersaliter hoc pacto, si omne opinatũ est disciplinatũ, & omnis
opinio erit disciplina. nõ autem meminit oppositorũ secundum affirmationem & negationem, quo-
niam contradictio non est in particularibus. aliquid enim esse, & aliquid non esse, nõ opponuntur se-
cundũ contradictionẽ, sed est in vniuersalibus & particularibus, & propterea qui mõstrauit quòd fal-
sa sit vniuersalis affirmatio, monstrauit quoniam vera est particularis negatio in eodẽ: & qui mõstrat
falsam esse negationem particularẽ, monstrat veram esse vniuersalem affirmationẽ illi contradicto-
riam. Simili modo in vniuersali negatione & particulari affirmatione, non tamen qui demõstrat ve-
ram esse particularem affirmationem, mõstrat falsam esse particularẽ negationem, qui enim mõstrat
veram esse hanc, aliquis homo est musicus, non monstrat hanc falsam esse aliquis homo non est mu-
sicus, nec econuerso. Cum demonstrasset igitur de oppositis, quomodo & vniuersalibus & particula-
ribus possumus vti locis, rursum monstrat quomodo possibile est vti locis ex casibus in vniuersalibus
& particularibus, sunt enim casus iniuste, iniustũ: verum antequam hoc exequatur, repetit exemplum
in cõtrariis, & dicit, [Rursum si aliquid iniustorũ bonũ, & iustorũ aliquid malũ. nam si particulariter
D quæratur, vtrum aliquod iustum est malum, vel ne, ex contrariis argumẽtari poterimus, [si aliquid in-
iustorum bonum. & iustorum aliquid malũ, iterum si quæritur vtrum aliquod iniustum est bonũ, vel
non [&] à casibus argumentari poterimus sic, [si aliquid eorum quæ iniuste] fiunt, est [malum, & ali-
quid eorum, quæ iuste] fiunt, erit [bonum.] Si autem vniuersaliter quæritur vtrum iustum bonũ, sim-
pliciter vtique casus accipiatur, si iniuste male, & iustum bonũ. nam simile est vt in particulari parti-
culare, & in vniuersali vniuersale. Deinde locum ex cõiugatis, particularibus problematibus accom-
modat, & dicit, [Et si quoddam delectabile fugiendum, & delectatio quędam fugienda, secundũ hęc
autem & si aliquod delectabile vtile, delectatio quædam vtilis,] sunt autẽ coniugata inuicẽ fortitudo
fortis, & fortiter, rursum voluptas, voluptuose, & voluptuosum, & omnia quæ adinuicem sic se habẽt.
At si vniuersaliter quæratur de omni delectatione, vniuersaliter vtique accipiendũ est, si omnia dele-
ctabilia fugienda, omnis delectatio fugienda. ipse vero exemplum assignauit solum in particularibus
problematibus, quoniam in vniuersalibus ita esse argumentandum patet ex aliis.

90 Et in corruptionibus autem, & generationibus & corruptionibus

ſimiliter. Nam ſi aliquid corruptiuum, delectationis, vel diſciplinæ bonum erit, eſt quædam delectatio, vel diſciplina malorum. Similiter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorum, vel generatio malorum, erit quędam diſciplina malorũ, vt ſi obliuiſci quæ quis turpia egit, bonorum eſt, vel reminiſci, malorum, erit ſcire quæ quis turpia egit, malorum, ſimiliter autem & in aliis. in omnibus enim ſimiliter probabile. E

Nunc oſtendit loca, quæ accipiebantur ex corruptiuis, & generatiuis, & ex generationibus, & corruptionibus eſſe maxime oportuna & vtilia ad mõſtrandum problemata vniuerſalia, & particularia, & primo proponit hoc, & dicit, [Et in corruptiuis autẽ,] & ſubaudi in generatiuis [& generationibus & corruptionibus ſimiliter,] valet ad vniuerſalia, & particularia problemata veluti valet loca, quæ diximus ex oppoſitis, & caſibus, & cõiugatis. Sunt enim loca communia, & maxime oportuna ad vniuerſalia, & particularia problemata. probabile enim ſimile eſt in vniuerſalibus, & particularibus. ſicuti enim probabile eſt hoc vniuerſale, videlicet, ſi omne corruptiuũ voluptatis eſt bonũ, omnis voluptas eſt malum: ſic probabile eſt & hoc particulare, ſi aliquid corruptiuum voluptatis eſt bonũ, aliqua voluptas eſt malum. Erat enim propoſitus locus, quorũ corruptiua ſunt bona, ipſa mala ſunt: quorũ vero mala, ipſa bona ſunt. ecõtrario vero in generatiuis, vnde dicit, [Nam ſi aliquid corruptiuum delectationis, bonum eſt, erit quædã delectatio malorum, vel] ſi aliquid corruptiuum [diſciplinæ] bonum eſt, erit [vel diſciplina malorũ,] ecõtrario vero in generatiuis. nam ſi aliquid generatiuum delectationis bonum, erit quædam delectatio bona: & ſi aliquid generatiuum delectationis malũ, erit quædam delectatio mala. Deinde aptat locum qui eſt ex corruptionibus, & dicit, [Similiter autem & ſi corruptio quædam diſciplinæ bonorum, vel generatio malorum, erit quædã diſciplina malorũ,] quoniam quemadmodum in corruptiuis, & generatiuis, ita in corruptionibus, & generationibus eſt argumentandum, & ponit exemplum, & primo in corruptiuis, & dicit, [vt ſi obliuiſci] eorum, [quæ quis turpia egit, bonorum eſt, vel reminiſci malorum, erit ſcire] ea, [quæ quis turpia egit, malorum. ¶ Quod vero ad verba attinet, differt corruptiuum à corruptione. obliuio enim diſciplinæ & ſcientiæ corruptiuum, ignorantia vero, corruptio eſt. Sanitas etiam corruptiuum, plenitudo humorũ eſt, morbus vero corruptio, & per [ſcire,] nõ ſpeculari intelligit, ſed practice intelligere. qui enim ea ſcit, quę quis turpia egit G non ſcientiam contemplatiuam, ſed practicã accipit. vel fortaſſe per ſcire intelligit cognoſcere. ſcire enim communi nomine idem quod cognoſcere eſt. & licet hæc exempla in problematibus particularibus ſint, & in vniuerſalibus ea intelligere poterimus, ſicuti enim particulare ad particulare, ita vniuerſale ad vniuerſale. Exempla vero ex corruptionibus & generationibus vniuerſaliter quidẽ ſunt hæc, ſi corruptio ſcientiæ bonũ, ſcientia malum eſt: ſi vero generatio ſciẽtiæ malũ, & ſcientia malũ. Eſt enim locus vnus quidẽ ex corruptionibus, cuius corruptio bona, ipſum eſt malum, & cuius corruptio mala, ipſum eſt bonũ. Alter vero ex generationibus, cuius generatio mala, ipſum eſt malum: & cuius generatio bona, ipſum eſt bonũ. Tacuit autẽ (vt diximus) exempla vniuerſalium problematũ, quoniam ſimilis eſt ratio, loca enim quæ vtilia ſunt ad particularia problemata, & ad vniuerſalia ſimili ratione vtilia ſunt, & (vt diximus) exempla quæ poſuit, ſunt in corruptiuis. vel dici poteſt exempla hæc eſſe in corruptiuis & corruptionibus, obliuiſci enim fortaſſe eſt corruptio, & corruptiuum ſcientię, & cognitionis. vſus eſt enim cõmuniter nomine ſciẽtię, pro cognitione. Similiter reminiſci eſt generatio ſciẽtiæ, & generatiuum etiam. quare ſi reminiſci eorũ, quæ turpiter fiunt, malũ eſt, & ſcire ea, quę turpiter fiunt, malũ erit. Addit [ſimiliter autẽ & in aliis,] vno modo exponitur, [& in aliis] hoc eſt in vniuerſalibus problematibus. Similiter enim probabile eſt in vniuerſalibus & particularibus problematibus. H Alio modo exponitur, [& in aliis,] hoc eſt in aliis exemplis, quoniam ea quæ dicta ſunt, non ſolũ in his exemplis, quæ dicta ſunt, vera ſunt: ſed & in aliis exemplis argumentamur verum: nam ſequitur, ſi alicuius corruptiuũ eſt eligẽdum, ipſum eſt fugiendũ, quaſi dicat non ſolũ in ſcientia, ſed etiam in aliis loca à generatione & corruptione, & à corruptiuo & generatiuo ſunt vtilia. vel tertio exponitur [& in aliis,] quia in effectiuis, vſibus, acceptionibus. [In omnibus enim ſimiliter probabile,] erat enim poſitum, cuius effectiuum bonum, ipſum eſt bonum, & cuius vſus, & acceptio bona, ipſum eſt eligibile, & bonum. vel intelligit, [& aliis,] hoc eſt locis econtrario factis. nam cuius corruptio vel corruptiuum malum, ipſum bonum. [In omnibus enim] iſtis [ſimiliter probabile] & in vniuerſalibus, & particularibus problematibus.

91 Amplius ex eo, quod eſt magis, & minus, & ſimiliter. Si enim magis quidem eorum, quæ ſunt ex alio genere aliquid tale. Illorum autem nihil eſt, nec quod dictũ eſt, erit tale. Vt ſi magis quidẽ diſciplina quædam bonum quàm voluptas, nulla autem diſciplina bonum, nec volu-

A ptas bonum erit. Et ex eo quod eſt ſimiliter quidẽ,& minus, eodẽ mo-
do. nam erit & interimere, & conſtruere . Veruntamen ex eo quod eſt
ſimiliter, vtraque:ex minus autem,cõſtruere ſolum,deſtruere autẽ non.
Si enim ſimiliter poteſtas quędam bonum,& diſciplina.eſt autem quę-
dam poteſtas bonum,& diſciplina.Si autem nulla poteſtas bonum,nec
diſciplina.Si autem minus quędam poteſtas bonum quàm diſciplina,eſt
autem quædam poteſtas bonum,& diſciplina. At vero ſi nulla poteſtas
bonum,nõ neceſſe eſt & diſciplinam nullam eſſe bonum. Manifeſtum
igitur quoniam conſtruere ſolum ex eo quod minus eſt.

Nunc oſtendit loca quæ accipiebãtur ex magis, & minus, & à ſimili, eſſe maxime opportuna &
B vtilia ad monſtrãdum problemata vniuerſalia,& particularia: & primo proponit intentionẽ,& dicit,
[Amplius]ad problemata omnia ſunt opportuna & vtilia loca, quæ ſumũtur & [ex eo quod eſt ma-
gis,&]ex eo,quod eſt[minus,&]ex eo,quod eſt[ſimiliter:]Hec enim loca,quæ à maiore,& à mino-
re,& à ſimili ſunt data,ſunt opportuna,& vtilia ad omnia ꝓblemata & vniuerſalia,& particularia.Ec
tu intellige modo ſumãtur in cõmunibus atq; tranſcendẽtibus terminis (vt ſupra dictũ eſt,) & quod
ita ſit,primo declarat hoc, in loco à maiore.& quoniã hæc loca poſſunt accipi in eis quæ ſunt diuer-
ſorũ generũ, & in eis quæ ſunt eiuſdẽ generis,ideo primo declarat hæc loca in his quæ ſunt diuerſorũ
generũ, deinde in his quæ ſunt eiuſdem generis. de prima parte dicit, [Si enim magis quidem eorum
quæ ſunt ex alio genere aliquid tale]eſt,[Illorum autem nihil eſt,nec quod dictum eſt,erit tale.] Erat
enim locus propoſitus à maiore,ſi cui magis videtur ineſſe,nõ ineſt, nec cui minus videtur ineſſe,in-
erit.& aſsignat exemplum,& dicit, [Vt ſi magis quidem diſciplina quædã]videtur eſſe[bonũ quàm
voluptas, nulla autem diſciplina bonum, nec voluptas bonum erit.] Eſt enim hoc exemplum in re-
bus diuerſorum generum,& in vniuerſalibus problematibus.nam ſi nulla diſciplina eſt bonum, nulla
etiam voluptas erit bonum. Tacuit autem exemplũ in problematibus particularibus,quoniam nõ eſt
aliter deſtruere particularia affirmatiua,quàm vel per indefinite poſita,cum ſimpliciter deſtruuntur,
C vel per vniuerſale negatiuum,vt Ariſtoteles demõſtrauit. Deinde declarat illud idem in locis à ſimili
& à minore. aſsignat autem primo differentiã locorũ,ex eo quoniam locus qui eſt ex maiore ſolũ de-
ſtructiuus eſt. ſi enim magis aliquid exiſtens nõ eſt, neque vtiq; minus erit. Qui vero eſt ex minore,
conſtructiuus,ſi enim minus aliquid exiſtẽs,eſt, & maius vtique erit. Qui denique à ſimili locus eſt,
ad vtraque vtilis,quia ad conſtruendum & deſtruendum. ſi enim quod ſimiliter alicui exiſtens eſt il-
lud, & hoc ſimiliter exiſtẽs illi erit vtique: & ſi quod eſt ſimiliter alicui non eſt, nec quod eſt ſimiliter
ei erit. primo igitur proponit illud idem eſſe de loco à minore & à ſimili,quod eſt de loco à maiore,&
dicit,[Et ex eo quod eſt ſimiliter quidẽ,&]ſupple ex eo,quod eſt[minus eodem modo]ſubaudi eſt di
cendum,vt dictum eſt in loco à maiore.[Nam erit]per hęc loca[& interimere,& conſtruere]&vni-
uerſalia,& particularia problemata, veluti dictũ eſt de loco à maiore, quoniam per eum eſt deſtruere
tantum. Aſsignat tamen differẽtiam inter locum à ſimili,& locum à minore,& dicit, [Veruntamen
ex eo quod eſt ſimiliter, vtraque] eſt facere,quia & interimere, & conſtruere. [ex minus autem con-
ſtruere ſolum,deſtruere autẽ non.]ex maiore autẽ,vt diximus,erit ſolum deſtruere,cõſtruere vero nõ.
D Deinde aſsignat exẽpla horum quæ dixit,& dicit,[Si enim ſimiliter poteſtas quædã bonum,& diſci-
plina:eſt autem quædam poteſtas bonũ,& diſciplina]ſubaudi quædam erit bonum,& hoc pacto ex-
emplum eſt in particulari problemate.vel,eſt autẽ omnis poteſtas bonũ,ergo omnis diſciplina eſt bo-
num, & erit exemplum in vniuerſali. Deinde oſtendit in negatiuis, & dicit,[Si autem nulla poteſtas
bonum, nec diſciplina.] hoc eſt exemplum in vniuerſali negatiuo,tacuit autẽ in particulari negatiuo,
quoniam(vt dixi)particulare negatiuum deſtruitur ex vniuerſali negatiuo,vel ex indefinito negatiuo.
hæc igitur ſunt exempla locorum à ſimili.Deinde exempla aſsignat in loco à minore,& dicit,[Si au-
tem minus quædam poteſtas]videtur[bonũ]eſſe, [quàm diſciplina,eſt autem quædam poteſtas bo-
num,& diſciplina] igitur erit bonũ, hoc exemplum poteſt intelligi & vniuerſaliter, & particulariter,
quoniam indefinitum eſt vtrunque. Deinde oſtendit hunc locum non eſſe ad deſtruendum, & dicit,
[At vero ſi nulla poteſtas bonũ,non neceſſe eſt & diſciplinam nullam eſſe bonum] Poteſt enim nul
la poteſtas eſſe bonum, & tamẽ aliqua diſciplina eſſe bonum,ideo concludit. [Manifeſtũ igitur quo-
niam conſtruere ſolum] eſt[ex eo,quod minus eſt]& non deſtruere,hæc in rebus diuerſorũ generum
exempla ſunt . Et licet Ariſtot.hæc dixiſſet, non tamen meminit horum locorum differentiæ, quam
ſuperius (cum de eis dixiſſet) aſsignauit.dixit enim hæc loca vera eſſe, cum vnum de duobus dicitur,
& cum duo de vno,& cum duo de duobus. Hic enim vno de duobus tantum vtitur. nam bonum de

disciplina & voluptate dici accepit in primo exemplo, in secũdo vero de disciplina & potestate. Qui E autẽ vult vti aut duo de vno, aut duo de duobus in his locis, quærat ea, quæ superius diximus, & Alexandri commentaria in hoc loco. Hæc enim quia sunt exposita, bona fronte prætermisimus.

92 Nõ solum autem ex alio genere est destruere, verum & ex eodem dum sumit quis, quod maxime tale est, vt si positum est disciplina quædam bonum, ostẽditur autem quoniam prudentia non bonum, nec alia vlla erit, quia nec quæ maxime videtur.

Nunc declarat quomodo loco à maiore destructiuo non solũ vti possumus in rebus diuersorũ generũ, sed etiam in rebus eiusdẽ generis. & primo proponit intentionẽ, & dicit, [Non solũ autẽ ex alio genere] loco, videlicet à maiore [est destruere, verum & ex eodẽ] Deinde exponit quomodo per exemplum, & dicit, [dum sumit quis] sub eodem genere [quod maxime tale est,] cum enim hoc sumit, quod maxime videtur esse, & nõ est, deducetur quòd nec erit tale id, quod minus videtur. [Vt si positum est disciplina quædam bonum] ita vt sit problema, vtrum disciplina sit bonum an non. [ostenditur autẽ quoniã prudentia non est bonũ] quę maxime videtur bonũ: hoc enim ostenso & demon- F strato, ostẽdetur quoniam [nec alia vlla erit] & sic nec disciplina, [quia nec] prudẽtia, [quæ maxime videtur] est bonum. Insuper si quæreretur vtrum virtutes sunt scientię, an non? terminabitur hoc problema hoc pacto, prudẽtia quæ maxime videtur scientia, non est scientia, ergo nulla virtus erit scientia. Erit enim locus, siquid maxime tale videtur esse, & non est tale, nec aliquid aliud alii eorũ quæ sub eodem genere sunt, tale erit. ℂ Ad hęc, si quęratur vtrũ nulla voluptas est optimum, an nõ? terminabitur hoc modo, voluptas animi, quæ maxime videtur optimum, non est optimum, ergo nulla voluptas optimũ. Et licet Aristoteles ostendat loco à maiore nos posse vti destructiue in rebus etiam eiusdem generis, tamen (vt Alexander docet) etiam loco à simili, & loco à minore vti poterimus etiam in rebus eiusdem generis, tamen (vt Alexander docet) etiam loco à simili, & loco à minore vti poterimus etiam in rebus eiusdẽ generis, loco quidem à simili constructiue & destructiue, loco vero à minore constructiue tantum. Et tu intellige tam in vniuersalibus, quàm in particularibus problematibus. In omnibus enim his supradictis locis vti possumus in reb' diuersorũ, & eiusdẽ generis. ℂ Quod vero ad exemplum textus attinet, attentione dignũ Aristot. supposuisse prudẽtiam & disciplinam esse eiusdem generis, & quòd prudentia videatur maxime bonum inter ea omnia, quæ sunt in genere habitus intellectualis. Ex iis sequitur, sed prudentia non est bonũ, igitur nec disciplina. Vtrum autẽ ve- G rum sit quod sumit, quòd scilicet prudentia non sit bonum, non refert ad exemplum. Ponimus enim exempla, vt sentiant qui discunt primo Priorum.

ἀξιώσαντες. postulãtes, pro dignitate petentes.

93 Amplius, ex suppositione similiter probãtes, si vni, & omnibus inesse, vel nõ inesse: vt si hominis anima immortalis, & alias. Si autẽ hæc non, nec alias.

Exposuit Aristo. q̃ loca vtilia sunt ad ꝓblemata particularia, & primo declarauit q̃m per quę loca vniuersalia demõstrãtur, ꝑ hæc & ꝑticularia demõstrari poterũt. quia ꝑticularia sub vniuersalib' sunt. Secundo exposuit, q̃m simile probabile habẽt loca in vniuersalibus & particularibus problematibus. Cũ igitur mõstrasset à locis ꝑdictis similiter nos posse ad vniuersalia & particularia argumẽtari, nunc transit ad eũ locũ qui est ex suppositione, & declarat quo modo est vtilis ad vniuersalia & particularia ꝓblemata. Et primo exponit qui locus ex suppositione est, & asserit locũ ex suppositione esse, quãdo pro dignitatate supponitur, si vni inest, omnibus inesse similiter. Est enim hic locus constructiuus, & destructiuus: constructiuus quidẽ, q̃m supponitur si vni inest, oĩbus inesse similiter. destructiuus verò q̃m supponitur si vni nõ inest, nulli inesse similiter. Est enim hypothesis affirmatiua, si vni inest, oĩbus H inest: negatiua autẽ, si vni non inest, nulli inest. Si enim quæsitũ fuerit vtrũ omnis anima est immortalis an non: hoc enim problema vniuersale est. ad terminandũ igitur problema vniuersale vtemur loco ex suppositione, putantes si vna monstratur immortalis, & omnes sic se habere. mõstrantes enim quoniã hominis anima est immortalis, demonstrabimus per suppositionẽ omnes esse immortales. Si autẽ destruemus, accipientes quoniam vna non est immortalis, cõcludemus destructiue, quoniã nulla est immortalis. Monstrantes enim quandã non esse immortalem vel quæ est hominis, vel quæ est alterius animalis, vniuersaliter demonstrabimus quoniã nulla. Patet igitur quomodo vtilis est ad vniuersalia problemata hic locus, qui ex suppositione est. At si quæsitũ est, vtrũ aliqua anima est immortalis an nõ, ꝓblema est particulare. Demõstrabimus autẽ hoc particulare similiter vtẽtes loco ex suppositione, & accipiẽtes, si est immortalis, & oĩs aĩa est immortalis: hęc enim est suppositio, mõstrãtes autẽ aliquã esse immortalẽ, per hoc ipsum & omnem immortalẽ esse demonstratũ accipiemus. Accipiẽtes vero demõstratũ omnẽ esse immortalẽ, & aliquã immortalẽ esse, erit demõstratũ. qđ erat ꝓblema ꝓpositũ. Insuper q̃m aliqua nõ est immortalis mõstrantes, & q̃m nulla, haberemus vtiq;. Ex quo

A deducemus, quoniam aliqua nō est immortalis, de qua fuit problema. Patet ergo ex his locū, qui est ex suppositione, vtilē esse ad vniuersalia & particularia problemata, non tamē eodē modo. est enim vtilis ad vniuersale problema, quando suppositio est, si vni inest, similiter omnibus inest, & positū sit vni inesse, sequitur enim omnibus inesse. In destructione vero cū fuerit suppositio, si vni nō inest, nulli inest, & positū sit sed vni non inest, ergo nulli. Ad particulare vero vtilis est hic locus, quādo ex suppositione acceperimus quòd & omni insit, sequitur enim quòd alicui insit, vel acceperimus quòd nulli insit, nam sequitur alicui non inesse. Quare per hunc locū mōstramus vniuersale, quādo ex hypothesi sumpta, ponimus particulare: quando vero deducimus vniuersale & illud ponimus, mōstramus particulare, dicit, [Amplius, ex suppositione] locus erit, quādo erimus [similiter ꝑbantes, si vni, & omnibus inesse, vel oon inesse,] hoc est nulli inesse. Ergo locus ex suppositione est, quādo suppositio fuerit si vni inest, similiter omnibus inest, vel quādo suppositio fuerit [si vni] subaudi nō inest, nulli similiter inest. Et assignat exemplū, & dicit, [vt si hominis anima immortalis] est, supponamus similiter [alias etiam] omnes esse immortales. [Si autem hæc oon] fuerit immortalis, supponamus [oēs alias] hoc est nullam aliam immortalē esse. Vbi patet in argumētatione ex suppositione, aliud esse suppositionem, aliud vero positū. est enim suppositio, si hominis anima immortalis, similiter omnes: vel, si anima ho
B minis non immortalis, similiter oullia. positū vero est accidēs suppositionis cum ponitur, videlicet sed hoīs aīa est immortalis, nā ex hoc posito, & cōcesso sequitur, ergo omnis aīa immortalis. Amplius si ponitur, sed hominis anima non est immortalis, sequitur, ergo nulla anima est immortalis.

94 Si igitur inesse alicui positum est, ostendendū quoniam alicui non inest, nam cōsequetur per hypothesim nulli inesse. Si autem alicui non inesse positum est, ostendendum quoniam inest alicui. Nam & sic consequetur omnibus inesse. Manifestum igitur est quoniam qui hypothesi vtitur, facit problema vniuersale particulariter positum. Nam particulariter confitentem, vniuersaliter probabit confiteri, quoniam si vni, & omni similiter probabit inesse.

Vt Alexander exponit, Aristot. ostēdit quo modo vniuersale problema per locū ex hypothesi terminatur, & primo quo modo terminatur vniuersale negatiuū. & per [positū,] intelligit problema quæ
C situm, lege igitur. [Si igitur inesse alicui] pro problemate [positū est,] vt vtrū alicui inest, aut nulli, hoc enim est problema positū. Tunc docet quo modo problema istud vniuersale sit terminandum, & dicit, [ostendendū] pro terminatione huius negatiui vniuersalis problematis, [quoniam alicui nō inest. nam consequetur per hypothesim,] quæ est, si alicui oon inest, nulli inest, [nulli] subiecto [inesse.] accidens prædicatū, & hoc pacto problema vniuersale negatiuū terminabitur. Deinde demōstrat, quo modo problema vniuersale affirmatiuū terminatur, & dicit, [si autē alicui inesse] pro ꝑblemate [positū est] vt vtrū alicui non inest vel omni inest, ad terminandū vniuersale affirmatiuum hoc problema, [ostendendū, quoniam inest alicui, nam & sic cōsequetur omnibus inesse] per hypothesim, quæ est si alicui inest, omnibus inest. Ex iis Aristoteles infert, quale problema facit qui ad argumentandū vtitur hypothesi. Et asserit eum, qui hypothesi vtitur, formare problema quod terminabitur vniuersaliter, sub forma particulari. Quærit enim vtrum alicui inest, an non. Hæc enim quærendi forma particularis est, verum terminatur vniuersaliter, quoniam si alicui inest, omni inest, si alicui nō inest, nulli inest per hypothesim, vnde dicit, [Manifestū igitur est, quoniam qui hypothesi vtitur] ad terminādum
D problemata vniuersalia, [facit problema vniuersale] in conclusione [particulariter positum.] quando quæritur, atq; proponitur. Nam proponitur particulariter, terminatur vero vniuersaliter. [Nam particulariter cōfitentem,] qui hypothesi vtitur, [probabit vniuersaliter cōfiteri,] quia sequitur, alicui inest, ergo omni inest, & etiam sequitur alicui nō inest, ergo nulli inest, [quoniam si vni] inest, [& omni similiter probabit inesse.] quare qui vtitur hypothesi, problema quod particulariter ꝑ ponitur, vniuersaliter terminat. ¶ Sed occurres, quoniā videtur circulus si verba exponuntur, vt Alexād. asserit, quoniam Alexād. vult Aristot. hic docere quo modo locus ex hypothesi vtilis sit ad problema vniuersalia & particularia. quòd vtilis sit ad vniuersalia, omnes expositores sentiūt, quoniā si hypothesis vera est, quòd si vni insit, vel nō insit, omnib⁹ similiter, vel nulli inesse oporteat. & si sit cōcessum vni inesse, vel vni non inesse, secundū omnes sequitur vel omnibus, vel nulli inesse, & sic secundū omnes patet, vtilem esse hūc locū ad vniuersalia. Sed ꝙ nō sit vtilis ad particularia, patet, quoniā esset circulus, vel petitio principii. Assumeretur enim alicui inesse vel alicui non inesse, & inferretur etiam alicui inesse, vel alicui non inesse, & sic idem per idem. Et per hanc rationem expositores latini asserunt hunc locum solum vtilem esse ad vniuersalia problemata. Sed expositio Alexandri est vera, quoniam ad probandum alicui inesse vel alicui oon inesse, non accipitur pro cōcesso alicui inesse, vel alicui non inesse, sed accipitur in singulari, huic non inest, vel huic inest. nam hypothesis erat, si vni inest, omnibus inest,

& si vni non inest,nulli inest. Modo ille terminus vni discrete accipitur, & ita concesso quoniam vni E
inest,vel vni nō inest,statim sequitur omnibus,vel nulli inesse. Hoc autem concesso,sequitur proble-
ma particulare vt alicui insit, vel non insit.Sic enim nō erit idem cōcessum,& quæsitū,quoniam pri-
mum concessum est propositio singularis, cōcessum vero immediatum est propositio vniuersalis. At
quæsitum est particularis oratio,& sic non est idem concessum & quæsitum.

95 Cum autem indefinitum est problema, vno modo destruere con-
tingit. Vt si dixerit voluptatem bonum esse,vel non bonum,& nihil a-
liud quicquam determinauerit. Nam si aliquam voluptatem dixerit bo
num esse,ostendendum vniuersaliter, quoniam nulla,si debeat interimi
propositum.Similiter & si aliquam dixerit voluptatem nō esse bonum,
ostendendum vniuersaliter, quoniam omnis. Aliter vero non conting-
git interimere.Si enim ostēderimus quoniam est quædam voluptas bo- F
num,vel non bonum,nondum interimitur propositum.Manifestū igi-
tur,quoniam interimere quidem vno modo dicitur. Cōstruere autem,
dupliciter.Siue enim vniuersaliter ostenderimus,quoniam omnis volu-
ptas bonum,siue quoniam est quædam voluptas bonum,ostensum erir,
quod propositum est.

Docet hic Aristoteles terminare problemata indefinita, & vult indefinitum problema tātum de-
strui per suum contradictorium. construi verò dupliciter, Verum antequam ad textum veniam, quæ
Alexander prçaccipit,breuibus resumamus.sunt enim vtilia.accipiamus igitur primo,problema mul-
tiplex esse,vniuersale,particulare,& indefinitum. Vniuersale quidem,vt omnis virtus est bonum, aut
nulla voluptas est bonum. Particulare vero,dupliciter:aut indeterminatum,veluti aliqua voluptas est
bonum, vel aliqua voluptas non est bonum: aut determinatum, vt modesti voluptas est bonum,im-
modesti voluptas non est bonum.Hæc enim particularia sunt,cum determinatione aliqua,quoniam
modesti vel immodesti determinatione determinantur. At indefinitum problema est, quod nec de- G
terminatione signi nec determinatione casus est definitum, vt volupeas est bonum, voluptas non est
bonum.Hæc enim proprie indefinita simpliciter dicūtur.Particularia autem indeterminata,nō pro-
prie indefinita simpliciter dicuntur,cum saltem signo sint determinata.dicuntur autem ab Alexādro
indefinita in parte.De singularibus vero problematibus non loquitur Alexāder,quoniā illa sunt prç-
ter artes & doctrinas.Secundo accipiamus,omne genus problematis reperiri in accidentibus,& vni-
uersale,& particulare,& indefinitū:omois enim nix alba est,& nullus coruus rubeus,vniuersalia pro-
blemata in accidētibus sunt.Aliquod animal est musicum,aliquod aoimal nō est musicū,particularia
indefinita sunt. Voluptas est bonū,voluptas nō est bonū,indefinita simpliciter sunt.Voluptas mode
sti est bonū,voluptas immodesti est malū, particularia sunt definita. ¶His declaratis, veniamus ad
textum,& dicamus quòd Aristoteles ostendat primo indefinitū problema, cum destruitur,vno mo-
do tantum destrui,videlicet per suum cōtradictorium:cum vero construitur,dupliciter cōstrui,& per
vniuersale,& per particulare. de prima parte dicit,[Cum autem indefinitum est problema,] siue sit
indefinitū simpliciter,siue indefinitū in parte,[vno modo destruere cōtingit]scilicet per suum cōtra-
dictorium. Deinde exponit per exēpla, quid intelligit per problema indefinitū.& exempla, quæ po-
nit,sunt problemata indefinita simpliciter, & dicit,[vt si dixerit]scilicet respondens[volupatatē bo- H
nū esse,]vel volupeatē[non bonū esse,[& nihil aliud quicquā]videlicet aut per casum,aut per signum
[determinauerit.]Nā sic dicēdo problemata facit simpliciter indefinita.Deinde reddit causam qua-
re problema indefinitū solū vno modo destruatur,scilicet per cootradictoriū, & assignando causam,
vtitur exemplis in problematibus indefinitis in parte.& dicit,[nam si]respondens[dixerit aliquā vo-
lupeatē bonum esse,]hoc problema est indefinitū in parte,& destruitur per suum cōtradictorium, &
hoc dicit,[ostendendū vniuersaliter,quoniā nulla]scilicet voluptas est bonū,[si debeat interimi ꝓpo
sitū,]sequitur enim, nulla voluptas est bonū,ergo non aliqua voluptas est bonū. Ecce quo modo per
cōtradictorium destruitur.[similiter & si aliquā dixerit voluptatē nō esse bonū,] est enim hoc ꝓble-
ma indefinitū negatiuū in parte.Si igitur respōdēs sic dixerit, [ostēdendū]ab opponēte[vniuersaliter
quoniā omnis]voluptas est bonū.[Aliter vero nō cōtingit interimere.]hoc est per suū subcōtrarium.
Si enim ostēderimus,quoniā est quædā voluptas bonū,nondū interimitur ꝓpositū]scilicet illud,ali-
qua voluptas non est bonū.in accidētibus enim ambæ subcōtrariæ sunt simul verç. & si ostēderimus
quoniā quædā voluptas [nō est bonū,]nondū interimitur ꝓpositū illud,aliqua voluptas est bonum,

A quia possunt esse simul veræ, vt dictũ est. Dixit igitur Aristot.recte, [quoniam est quædam voluptas bonũ vel non bonũ]ad ostendendũ subcontrarium nullũ esse vtile ad interimendum suum proprium correspondens subcontrarium.Non enim affirmatiuum destruit negatiuum,nec negatiuum affirmatiuum,quoniam in accidẽtibus prædicatis possunt esse simul vera. Ex iis concludit primũ quod proposuerat,& dicit,[manifestum igitur quoniam interimere quidẽ] problema indefinitũ in parte,[vnõ modo dicitur]scilicet per suũ contradictoriũ Deinde cõcludit secundũ,& dicit[cõstruere autẽ dupliciter,]quoniã & per vniuersale,& per particulare determinatũ casu, vel supposito.& hoc exponit, & dicit,[siue enim vniuersaliter ostẽderimus,qm̃ omnis voluptas bonũ,siue quoniã est quædã voluptas bonũ]vt modesti,vel Socratis, [ostẽsum erit,quod propositũ est].s.quoniã quædã voluptas est bonũ.

96 Similiter autẽ & si oporteat differere quoniam est quędã voluptas non bonũ, si ostenderimus quoniã nulla bonũ,vel quoniam quędã non bonũ,ostendentes erimus vtroque modo,& vniuersaliter, & particulariter,quoniam est quædam voluptas non bonum.

B Et quia sunt etiam quędã problemata indefinita in parte affirmatiua de prædicatis infinitis,nunc Aristoteles ostendit etiã hæc dupliciter construi, quoniã sunt affirmatiua, licet habeãt prædicata negata,vel indefinita,& dicit, [Similiter autẽ & si oportet differere] & cõstruere problemata indefinita in parte,quæ sunt affirmatiua de prædicatis negatis,vt sunt,[quoniam est quædã voluptas nõ bonũ,] hoc enim problema affirmatiuũ indefinitũ in parte est. si enim huiusmodi problemata oportet differere,ita hæc cõstruenda sunt dupliciter,vt ea quæ dicta sunt.& exponit hoc,& dicit,[si ostẽderimus, quoniã nulla bonũ,vel quoniã quædã]scilicet illa immodesti,est [nõ bonũ,ostendentes erimus vtroque modo,& vniuersaliter & particulariter,quoniam est quædam voluptas nõ bonum.] Quare hoc problema,quędã voluptas est non bonũ,dupliciter cõstruitur,& per vniuersale,& per particulare determinatũ casu,vel supposito.tacuit autẽ modum,quo problemata simpliciter indefinita terminẽtur. Quoniam sicuti in his quæ diximus,ita in illis dicendum est.de similibus enim eadem ratio est.

97 Cum autem determinata fuerit positio, dupliciter interimere erit. Vt si ponatur alicui quidẽ inesse voluptati bonum esse, alicui autẽ non
C inesse.nam siue omnis ostendatur voluptas bonum, siue nulla,interemptum erit propositum.

Docet nũc interimere positionẽ,siue problema,quod est positio (vt Alexãder exponit) vocat autem Aristoteles problema,quod est determinata positio,hanc propositionẽ aduersatiuam,aliqua voluptas est bonũ,aliqua vero voluptas nõ est bonũ. & dicit Alexãder in hac aduersatiua propositione, addidisse illam, Aliqua vero voluptas nõ est bonum. nõ quod debeat omnino in propositione determinata iacere: sed vt manifestatiuũ propositionis particularis, quæ est positio. Hæc enim aliqua voluptas est bonum,non est manifesta quo ad suam particularitatem,nisi adderetur aliqua vero nõ. per hanc enim additionẽ propositio illa,aliqua voluptas est bonũ,cognoscitur quoniam est vera in parte. Si enim ille propositiones essent duæ particulares diuersæ, nulla earum destrueretur duobus modis, quia per quam construitur propositio,per illam non destruitur. At hęc,aliqua voluptas est bonũ,construitur per vniuersalem. sequitur enim omnis voluptas est bonũ,ergo aliqua voluptas est bonum. Similiter sequitur, nulla voluptas est bonum , ergo aliqua voluptas non est bonum. quare nulla earum
D interemitur dupliciter.Ergo Aristoteles per problema, quod est positio,intelligit hanc aduersatiuam propositionem,aliqua voluptas est bonum,aliqua vero voluptas non est bonum. Per hanc enim aduersatiuam scimus vnamquanque partium eius esse determinatam ad partem,scimus enim hanc esse veram in parte,quædam voluptas est bonum,quoniam aliqua non est bonum. & scimus etiam hanc esse veram in parte,quædam voluptas non est bonum,quoniam aliqua est bonum. Altera igitur pars ponitur,vt manifestatiua alterius.Recte igitur Alexander per determinatã positionem intelligit propositionem aduersatiuam cõpositam ex duabus particularibus subcontrariis, quæ coniunguntur per notam aduersatiuam,quæ est autẽ,vel vero.De hac enim loquẽs Aristot.dicit, [cum autem determinata fuerit positio,[quæ est propositio aduersatiua ex duabus particularibus subcontrariis per notam aduersationis inuicẽ coniunctis,[dupliciter interimere erit.vt si ponatur] determinata positio pro exemplo [alicui quidem inesse voluptati bonũ esse, alicui autem non inesse,] ita sit determinata positio hæc,aliqua voluptas est bonum,aliqua autem non est bonum. [Nam siue omnis ostẽdatur voluptas bonum, siue nulla , interemptum erit propositum.] Semper enim sequitur , omnis voluptas est bonum,ergo non quędam voluptas bonum,quædã autẽ non bonum.Omni enim voluptate bona mõstrata,destruitur hęc,aliqua quidem voluptas est bonũ, aliqua vero non est bonum. Et si nulla monstrabitur bonum esse , similiter illa destruetur . Impossibile enim est nulla voluptate bona existente,

aliquam quidem bonam esse, aliquam vero non bonam esse. Si igitur sic se habet particularis positio, E patet quomodo destruitur.

98 Si autem vnam solam voluptatem posuerit bonum esse, tripliciter contingit interimere. ostendentes enim quoniam omnis, vel quoniam nulla, vel quoniam plures quàm vna bonum: interimétes erimus quod propositum est.

Nunc docet interimere positionem, quæ est determinata duabus determinationibus, & vult problema, quod est positio duabus determinationibus determinata, trifariam esse destruendū: vt tantum vna voluptas est bonum, destruitur primo per hanc, nulla voluptas est bonum. deinde, per hác omnis voluptas est bonum. et tertio etiam per hanc, plures voluptates quàm vna sunt bonū, vnde dicit, [Si autem] respondens [vnam solam voluptatem posuerit bonum esse,] quæ est positio duabus determinationibus determinata, [tripliciter contingit interimere. ostendentes enim quoniam omnis] voluptas est bonum, destruitur hæc, vna sola voluptas est bonū, [vel quoniam nulla] voluptas est bonum. si enim nulla est bonum, neque vna sola erit bonum, [vel quoniam plures quàm vna] sunt [bonum, F interimentes erimus, quod propositum est] scilicet illam, vna sola voluptas est bonum. Sequitur enim plures quàm vna voluptas sunt bonum. ergo non vna sola. ¶ Sorticolæ vero asserunt hoc problema, quod est positio duabus determinationibus determinata, videlicet tantū vna voluptas est bonū, destrui tripliciter, primo per hanc, nulla voluptas est bonū. deinde per hanc, non vna voluptas est bonum. tertio etiam per hanc, non tantū vna voluptas est bonum. ¶ Ego vero dicerem his etiam modis illam posse destrui, sed quoniā omnis destructio est per notius, quales nō sunt destructiones Sorticolarum, iure Aristot. & Alexand. prætermiserūt illas. ¶ Adhuc occurres, quo modo destruitur hęc, vna sola voluptas non est bonum, de qua Aristoteles & Alexander nihil dixerunt, tamen dici potest hanc posse destrui quadrupliciter. si enim vna sola sit bonum, si omnis sit bonum, si nulla sit bonum, si plures non sint bonum, destruitur illa, vna sola non est bonum.

99 In pluribus vero positione determinata (vt quoniam prudétia sola virtutū scientia est) quadrupliciter est interimere. Ostenso enim quoniam omnis virtus scientia, vel quoniam nulla, vel quoniā & alia quædam, vt iustitia, vel quoniā eadem prudentia non est scientia, G interemptum erit propositum.

Nūc docet interimere problema, quod est positio tribus determinationibus determinata, vt istud prudentia sola virtutum scientia est, & dicit, [In pluribus vero] quàm tribus [positione determinata, (vt quoniam prudentia sola virtutum scientia est) quadrupliciter est interimere,] & exponit quo modo, & dicit, [ostenso enim quoniam omnis virtus est scientia, vel quoniā nulla] virtus est scientia, [vel quoniam & alia quædam] est scientia, hoc est vel quoniam plures virtutes sunt scientiæ. [vt] prudētia & [iustitia, vel quoniam eadē prudētia nō est scientia,] hoc est vel quoniā prudentia ipsa nō est scientia, omnibus his demonstratis, [interemptum erit propositū.] videlicet prudentia sola virtutū scientia est. Sequitur enim omnis virtus est scientia, ergo non sola prudentia. amplius sequitur, nulla virtus est scientia, igitur non prudentia est scientia, quare nec sola prudentia erit scientia. Insuper sequitur plures virtutes sunt scientia, igitur non sola prudentia. Ad hæc sequitur, prudentia non est scientia, igitur non sola prudentia est scientia. Sed si problema sit, tantum tres virtutes, videlicet prudentia, iustitia, & fortitudo, sunt scientia, quæritur quot modis interimitur. Dicendum hoc interimi quinque modis, quoniam quattuor determinatur determinationibus. Si enim omnis virtus, si nulla virtus, si plures quàm H tres, si pauciores quàm tres, si nec prudētia, nec iustitia, nec fortitudo fuerint scientiæ, problema propositum, videlicet tantum tres virtutes prudentia, iustitia, & fortitudo sunt scientia, interimitur. Simili modo si quinque determinationibus determinetur positio, sex modis interimitur. & ita quasi pro regula ponitur ab Alexādro, quot positio determinatur determinationibus, tot modis, vno addito, problema huiusmodi interimitur. Causa autē, quoniam supra inhęrētiam prædicati ad subiectū determinatio ponitur, quare quot determinationes, tot destructiones esse oportet: & vltra determinationes est inhęrentia prædicati ad subiectum, quæ habet suum propriū modū destruendi. igitur toties destruitur vno modo addito. De his modis destruendi positionē determinatā vna vel pluribus determinationibus, Theophrastus videtur scripsisse in fine de affirmatione, verum nos volumus hæc satis esse.

100 Vtile autem & inspicere in singularibus, in quibus inesse aliquid, vel non, dictum est, quemadmodum in vniuersalibus problematibus.

Nūc vero docet cōstruere, & interimere, ꝓblema indefinitū, qđ est in parte per inspectionē ad ea,

A ſunt ſub ſubiecto, & ſub ꝓdicato ꝓblematis, & primo per inſpectionē ad ea, q̄ ſunt ſub ſubiecto. ſecūda ibi[amplius in quibus poſsibile,]per inſpectionē ad ea, quę ſunt ſub ꝓdicato: inſpiciendo autē ad ea quę ſunt ſub ſubiecto, primo docet inſpicere ad ea, quę ſunt ſub ſubiecto, q̄n ſubiectū eſt ſpecies, deinde q̄n ſubiectū eſt genus. De prima parte dicit,[vtile autē] ad cōſtruendum & deſtruendū, problema indefinitū in parte vel ſimpliciter, [& inſpicere]ſubaudi quando problematis ſubiectū eſt ſpecies,[in ſingularib⁹]q̄ cōtinentur ſub ſubiecto, quod eſt ſpecies.[In quibus]2. libro ineſſe aliquid [vel nō]ineſſe aliquid [dictū eſt, quēadmodū in vniuerſalib⁹ problematibus] & 2. libro docuimus. Secūdo enim libro huius diximus, quādo volumus vniuerſaliter conſtruere, aut deſtruere problema eſſe ad ſingularia, aut ad ea, quę ſunt ſub vniuerſali inſpiciendū. Nam ſi multis eorū, quæ ſub ipſo ſubiecto vniuerſali ſunt, prædicatū inuenitur non ineſſe, vniuerſaliter accipiendū, quoniam nulli ineſt: aut ſi multis inuenitur ineſſe, quoniam omnibus oportet ponere, aut afferre inſtātiam in aliquo nō ſic ſe habētē, ſic inquit oportet facere in problematibus indefinitis, quę ſunt in parte. Nā ſi fuerit poſitū, quoniam aliqua voluptas eſt bonū, oportet inſpicere ad voluptates, quæ ſub voluptate, quæ eſt ſubiectum cōtinentur, quæque particulares voluptates dicūtur. oportet dico inſpicere ad particulares voluptates, quēadmodum eſſet poſitū, quoniā omnis voluptas eſt bonū, & ſi inuenietur in hac inſpectione, quoniā aliqua B voluptas eſt bonum, eſſet vtique problema propoſitum conſtructum, & monſtratum. At ſi in multis non ſic ſe habere inueniretur, vniuerſaliter putabimus, quoniam nulla voluptas eſt bonū. Et tunc deſtruemus propoſitū, quod erat particulare. vniuerſalis enim negatiua deſtruit particularē affirmatiuā. Quare hæc inſpectio vtilis eſt communiter & vniuerſalibus, & particularibus problematibus.

101 Amplius, in generibus inſpiciendū diuidēti ſecundū ſpecies vſque ad indiuidua, ſicut prius dictū eſt. Nam ſi omni appareat ineſſe, ſiue nulli multa proferenti, poſtulandū vniuerſaliter confiteri, aut ferre inſtantiam in aliquo non ſic.

Nunc docet inſpicere ad ea, quæ ſunt ſub ſubiecto, quando ſubiectum eſt genus. Fuit autē & hoc in vniuerſalibus problematibus dictū ſecūdo libro. ibi enim dictū eſt, quando in aliquibus problematibus accipitur ſubiectū genus, oportere facere illius diuiſionē in ſpecies, & rurſum in ea, quæ ſunt ſub ſpeciebus vſq; ad indiuidua, & inſpicere ſi vnicuiq; eorū ineſt prædicatū, quod in problemate ponebatur. vt ſi fuerit problema, vtrū oppoſitorū eadem eſt ſcientia, an non: quoniam oppoſita ſunt mul- C tipliciter, oportet vnūquodq; eorum ſeorſum accipere, deinde ea, quæ ſunt ſub vnoquoq; eorū ſeorſum, & inſpicere ſi in vnoquoque eorum eſt eadē ſcientia. Eſt autē hæc inſpectio vtilis ad deſtructionem, & ad conſtructionem. dicit igitur,[Amplius in generibus]ſcilicet quādo ſubiecta in problematibus indefinitis ſunt genera [inſpiciendū diuidenti ſecundū ſpecies vſq; ad indiuidua. ſicut prius] ſecūdo libro[dictū eſt,]quaſi dicat, quemadmodū in vniuerſalibus, ſic oportet facere in particularibus problematibus, quādo ſubiectū eorū fuerit aliquid generale. & repetit quę dicta ſunt 2. lib. de vniuerſalibus ꝓblematibus, & dicit,[nā ſi omni appareat ineſſe ſiue nulli multa proferēti]id eſt ei qui multis ineſſe vel nō ineſſe profert, [poſtulandū vniuerſaliter cōfiteri] hoc eſt debemus ſumere pro dignitate, quoniā omnibus vel nulli ineſt,[aut ferre inſtantiam in aliquo nō ſic.]Hæc fuerunt ſecūdo huius dicta in vniuerſalibus problematibus. Eodem modo aſſerit eſſe faciendū in particularibus problematibus, quando ſubiectū fuerit genus, aut aliquod generale: vt ſi problema fuerit, aliquorū oppoſitorū eadem eſt ſcientia, diuidendū ſimiliter oppoſita, & in vnoquoque aſpiciendū, & ipſa, & quę ſub ipſis, & ſi in multis apparet ſic ſe habere, oportet cōſtruere problema, vt fiebat in vniuerſali problemate. Cum D vero in problemate fuerit poſitum alicui ipſorū non ineſſe, ſi in multis non ſic ſe habere inueniretur, rurſum putare debem⁹, quoniā nulli: & ita deſtruendū eſt problema. Simili ratione ſiquis diceret virtutem ſcientiam eſſe, diuidendū eſt primū quidē ad rationales & morales: deinde ſic rurſum morales ſeorſum, & rationales eodem modo. mōſtrantes enim ſemper augendo, quoniam non ſunt ſcientiæ, oportet vniuerſaliter accipere quoniā nulla, & ſic deſtruemus aliquā virtutē eſſe ſcientiam. Alexander annotauit hic differentiam inter hunc locū, & locum proxime aſsignatū. nam præſens locus facit diuiſionē generis in ſpecies, poſtea ſpecierū vſque ad indiuidua. At locus qui proxime aſsignatus eſt factum aſpiciebat ad indiuidua, quæ ſunt ſub ſubiecto. Cauſa autem, vt diximus, eſt, quoniā in primo loco voluit ſubiectum problematis eſſe ſpeciem, in ſecundo autem voluit ſubiectum eſſe genus.

102 Amplius, in quibus poſsibile eſt aut ſpecie, aut numero determinare accidens, inſpiciendum, ſi nullum horum ineſt. Vt quoniam tempus non mouetur, nec eſt motus, annumeranti quot ſunt ſpecies motus. Nam ſi nulla earum ineſt tempori, manifeſtum, quoniam nō mouetur, nec eſt motus. Similiter autem & quoniam anima non eſt numerus, di-

uidēti, quoniam omnis numerus aut impar, aut par. Si enim anima neque impar, neque par, manifestum, quoniam nō est numerus. Ad accidens igitur per talia, & hoc modo argumentandum. E

Cum superius dixisset, quoniā oportet diuidere subiectum terminum in problematibus, in quibus prædicatur accidēs, similiter in vniuersalibus & particularibus, & si fuerit genus in species vsq; ad indiuidua: si fuerit species, statim ad indiuidua, tūc de prędicato, quod subiecto accidit dicat, & in vniuersalibus & particularibus, in quibus possibile est. & dicit, [Amplius in quibus possibile est autē specie, aut numero determinare accidens] quod est prædicatum, [inspiciendū, si nullū horum] subiecto inest.] dixit [specie,] quando prædicatum est accidēs, genus, dixit [aut numero,] quando prædicatum fuerit species. Si enim aliquod eorū, quæ ex diuisione sunt, subiecto inest, erit constructum problema particulare: si vero nullū eorum inuenitur inesse, erit destructum. subdit Aristot. exemplū in particulari negatiuo [vt quoniā tempus non mouetur, nec est motus,] quasi dicat, vt si quęratur vtrū tempus mouetur, vel nō, [Annumerāti quot sunt species motus, (nam si nulla earū inest tēpori) manifestum quoniam non mouetur, nec est motus,] quoniam motus multipliciter dicitur, diuidēdum est, & accipere oportet species motus. Est enim motus aut secundū locū latio, aut secundū quantū argumētatio & diminutio, aut secundū quale, alteratio: aut secundū substātiam generatio & corruptio. vnūquemque igitur motū accipiendum est, & quærendum, si aliquo eorū possibile est tēpus moueri. & si videbitur nec loco moueri. quod enim nō permanet, impossibile est mutare locū, nec secundū magnitudinem, similiter quia nō permanet, nec secundū qualitatem simili ratione, nec secundū aliam quamuis speciem destruetur problema quod erat, tēpus mouetur. Simili ratione, si quæretur vtrū tēpus est motus, an nō, mōstrabitur quoniā non est motus: quia nec localis, nec alteratio, nec quātitatiuus. si enim tempus aliquis istorum motuum fuerit, omne quod in tēpore est, in motu aliquo istorū erit. Similis ratio erit in anima, si quæratur vtrum moueatur an non, Amplius & si quæratur vtrum est numerus, an non. quoniam omnis numerus aut par, aut impar: si anima nec fuerit par nec impar, neque vtiq; numerus erit. Et hæc diuisio generis in species est, secundum autē indiuidua esset, si vnūquodq; eorum subdiuideremus in ea, quæ sunt sub ipsis. Nam si anima esset par, aut duo, aut quatuor, aut 6. aut 8. aut decem erunt. Si vero impar, aut tria, aut quinque, aut 7. aut 9. quorū numerorum dicere quendā animam, absurdum est. Quare nec par, nec impar numerus est anima: & si non est aliquis horū, nec omnino numerus erit. Tunc epilogat, & dicit, [ad accidens igitur per talia] loca,] & hoc modo] per illa, vt diximus, [argumentandum.] Illud tamē attentione dignum, Aristotelem hic per exempla, vniuersalium problemanim non particularium meminisse, verum quæ dixit de vniuersalibus, & de particularibus vult esse intelligendum. Hæc de tertio libro satis. F G

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER QVARTVS CVM EIVSDEM AVGVSTINI NIPHI MEDICIS COMMENTARIIS.

Rautem enim ꝟ.

POST hæc autem de iis, quæ ad genus, & proprium inspiciendum. Sunt autem hæc elemēta eorum, quæ sunt ad terminos. De his ipsis autem raro considerationes fiunt disputantibus.

P Ostquā in secundo & tertio libro Topici nogotii Aristot. loca nobis tradidit, per quæ ad problemata de accidente destructiue & constructiue argumentari possumus, siue simpliciter quæratur vtrum accidens inest, aut non inest subiecto, siue etiam comparatiue ad aliud, quoniam comparatiua problemata coordinabantur his, quæ de accidente sunt, nunc vult loqui de aliis problematum generibus, qualia sunt, quæ de genere, & proprio, & definitione quæruntur. In his enim sunt omnia dialectica problemata, nā propter quid est aliquid, vt propter quid mūdus est sphæricus, aut luna deficit, quæsita sunt, non tamen problemata dialectica. quæsitum enim causæ est scientificum. Similiter quærere quid est hoc, vt quid est anima, aut quæ natura est aquarū, quæsita sunt, non autem interrogationes dialecticæ, quippe cum interrogatio dialectica (vt diximus) contradictionis est interrogatio. Sed quid est, vel propter quid est, nec contradictio, nec omnino oratio negatiua est. Tradit autem Aristoteles prius loca & considerationes problematum de genere. Post enim accidens cōmunius est genus, siquidem accidens communissimum & simplicissimum prædicatum est, cuius accidentis esse solum sit inexistentia. At generis, proprii, & definitiones esse non solum inexistentia est. Non enim sufficiens est solum inesse ad hoc vt aliquid sit genus, aut proprium, aut definitio, quemadmodū erat H

A accidenti ſufficiens.Sed oportet etiam proprium ac peculiarem modum inexiſtentiæ cuiuſque horũ
in conſtructione monſtrare.quæ enim ſic inſunt,habent quandam peculiaritatem ad ſubiectum,cui
inſunt,quam non habet accidens.Sed quoniam genus communius eſt, prędicatur enim de pluribus
& differentibus ſpecie,propriũ autẽ & definitio non de pluribus differentibus ſpecie, ſed de contigua
aliqua natura.Communia autem propriis priora ſunt,ideo primo loca tradit,quæ ſunt ad problema-
ta de genere.Eſt enim genus cõmunius proprio & definitione , coordinauit autẽ cũ problemaribus
de genere ea,quæ de differentiis quæruntur,ſicuti primo libro dictum eſt.Eſt enim differentia in ſub
ſtantia rei,cuius eſt differentia,ſicuti & genus,& communis & ipſa ſicuti genus. Coordinabit etiam
problemata de ſpecie(ſi qua ſunt)cũ problematibus de genere,quoniam ſpecies de pluribus in eo qđ
quid eſt, prædicatur,ſicuti genus,vnde dicit.[Poſt hæc autem de iis]locis, & conſiderationibus[in
ſpiciendum,quæ ad genus & ad proprium]ſpectant, & per[proprium]etiam definitionem intelli-
git. Cur vero de conſiderationibus & locis , quæ ſpectant ad genus & ad proprium prius quàm
de conſiderationibus & locis, quæ ſpectant ad definitionem Ariſtotele. (vt Alexander expo-
nit) aſſignat cauſam , & dicit , [ſunt autem hæc , elementa eorum quæ ſunt ad terminos] id eſt,
ad definitiones,& Alexander per[hæc,]intelligit loca,quibus ad genus & ad proprium argumenta-
B mur conſtruentes,aut deſtruentes.Nam hæc loca & conſiderationes quæ ſunt ad genus & ad pro-
prium,elementa & principia ſunt argumentationum,quæ ſunt ad definitiones.Et ꝙ ita ſit , Alexan.
pulchre declarat,ex eo,quia oportet definitionẽ non ſolum genus habere,ſed eſſe rei proprium,cuius
aſſignatur definitio.Quare loca generum & propriorum conſtructiua vtilia ſunt definitionum, con
ſtructionibus,& deſtructiua deſtructioni. qui enim monſtrauerit in ratione data eſſe genus & ratio-
nem propriam rei,erit demonſtratum,quoniam ratio data eſt definito.Qui vero monſtrauerit ꝙ in
ratiõe data nec ſit genus,nec ꝓpria ratio rei,deſtruxit rationẽ datã eſſe definitionẽ, itẽ q mõſtrauerit
ꝙ ratio data non ſit proprium,deſtruet eam eſſe definitionem. Sic igitur patet loca & conſideratio-
nes quæ ſunt ad problemata de genere,& de proprio,eſſe principia & elementa ad deſtruendum , &
conſtruendum definitiones. & ſic patet Ariſto.per[hæc]intellexiſſe loca & conſiderationes,quæ ſũt
ad problemata de genere & de proprio.patet etiam verbũ[autem]non teneri hic aduerſatiue, ſed cau
ſaliter:quoniam(vt Alexander inquit)per hæc verba,quæ Ariſto.ſubſcripſit,aſſignat cauſam ordinis
vel fortaſſe per[hæc,]Ariſto.genus & proprium intelligit,quaſi dicat[autem]nam[hæc]ſcilicet ge-
nus & proprium]elementa eorum]ſunt,[quæ ſunt ad terminos] . Hoc eſt elementa definitionum,
cuius expoſitionem Alexander etiam aſſignat,quoniam(vt inquit.)oportet definitionem conſtare ex
C genere & proprio,hoc eſt ex communi genere & differentia propria.differẽtia enim propria,propriũ
eſt.Ego vero probo primã expoſitionem ,dicit enim Ariſto.[ſunt autem hæc elementa eorum , quæ
ſunt ad terminos] ea quæ ſunt ad terminos,genus & proprium ſunt:modo genus & proprium non
ſunt ad genus & proprium,idem enim eſſet ad idem.quare melius per[hæc]intelligit loca, quaſi di-
cat,diximus prius eſſe agendum de locis ad problemata de genere,& de proprio , quoniam hæc loca
ſunt elementa eorum,ex quibus conſtant termini.nam ſunt principia,quibus intelligimus genus , &
proprium,ex quibus conſtant definitiones.Alexan.tamen defendit vtrãque expoſitionẽ.Cũ aſſignaſ
ſet cauſam,quare prius vult dicere de locis,quę ſunt ad problemata de genere & proprio,aſſignat cau
ſam cur vult dicere de locis & conſiderationibus ad problemata de genere,& de proprio, vt non ſolũ
ordinis,ſed rei cauſa pateat,& dicit,[de his ipſis autem raro conſiderationes fiunt diſputantibus]vbi
patet verbum[autem]non aduerſatiue,ſed cauſaliter teneri,vt Alexander indicat.Dixit autem[raro]
quoniam plura problemata dialectica de accidente quærũtur,vt ſi eligibile eſt vxorem ducere, aut in
ciuitate verſari,aut ſi bonum ſunt diuitię,aut ſanitas. problemata vero quę ſunt de generibus,propriis
& definitionibus,diligentiori quàm dialectica indigent methodo:ſpectant enim ſolum ad ſapientes,
at problemata de accidente ad omnes.

D LOCVS PRIMVS.

1 Si ergo ponatur genus alicuius exiſtentium, primum quidem inſpiciendum ad omnia,quæ cognata ſunt ei quod dicitur:ſi de aliquo nõ prædicatur,quem ad in accidente.Vt ſi voluptatis,bonum ponatur genus,ſi aliqua voluptas non bonum.Nam ſi hoc manifeſtum eſt,quoniã non genus bonum voluptatis.genus enim de omnibus,quæ ſunt ſub ipſo ſpeciebus prædicatur.

Cùm aſſignaſſet intentionem libri quarti,ordinem,& cauſas ordinis,& intentionis , nunc tranſit ad narrationem locorum.fuit enim pars aſſignata,vt procœmium:hæc autem eſt narratio. incipit igitur narrare loca.& quoniam locus(vt ſuperius diximus de intentione Alexandri)eſt duplex, præceptiuus,& eſt terminus,vel termini,a quo vel quibus ſumitur conſideratio . Locus vero præceptus eſt

ipſa conſideratio, vel maxima, quæ habetur, vt Topica dignitas. Ariſtoteles igitur hic ponit locum E
præceptum, non autem locum præceptiuum. Locus vero præceptus vno modo intelligitur ſic, ſi ali-
quid vt genus alicuius entis aſſignatur, inſpiciendum eſt ad ſpecies, cognatas illi, cuius fuit aſſignatum
genus. Nam ſi de earum aliqua non prædicatur, quod vt genus eſt aſſignatum, interimẽdum eſt pro-
blema, & dicendum illud aſſignatum non eſſe genus. Verum huic expoſitioni non eſt conſonum exẽ
plum Ariſtot. vt intelligenti patet. Aliter igitur exponitur, ꝙ ſi aliquod aſſignatur genus alicuius entis,
inſpiciendum eſt ad ea omnia, quæ continentur ſub illo ente. nam ſi de aliquo eorum non prædica-
tur, interimendum eſt problema. vnde dicit, [Si ergo ponatur genus] aliquod ſubaudi [alicuius exiſten
tium] id eſt alicuius eorum, quæ ſunt ſub ente, [primum quidem inſpiciendum ad omnia, quæ cogna
ta ſunt ei, quod dicitur] ens vni de numero exiſtentium, & per [cognata] intelligit ea quæ ſunt cogna
ta ſub eadem natura illius, cuius aſſignatur genus. quaſi dicat, primum inſpiciendum ad omnia
contenta ſub eo, quod dicitur vnum entium. Contenta enim ſunt cognata & eiuſdem naturæ, [ſi de
aliquo] eorum [non prædicatur,] & ꝙ per [cognata,] intelligat contenta, id, quod ſubſcribit, manife-
ſtat, dicit enim [quemadmodum in accidente] ſubaudi factum eſt, nam & in problematibus de acci-
dente hortabatur aſpicere ad omnia contenta ſub ſubiecto, cui ineſſe aſſignabitur accidens, vt patuit
in fine proximi libri. Verum differt hic locus ab illo accidentis, quoniam in illo ſufficiebat ad con- F
ſtruendum, vt vni ex ipſis inſit, quoniam omnibus ineſſe conſtruitur, vel vt vni non inſit, quoniá nul
li ineſſe patebit. At in genere niſi omnibus cõtentis ineſt, impoſſibile eſt ipſum eſſe genus illius, cuius
aſſignatum eſt genus. Adhæc exemplum, quod affert, demonſtrat hanc expoſitionem eſſe rectam.
dicit enim [vt ſi; bonum ponatur genus voluptatis, ſi aliqua voluptas non bonum,] vt immo-
deſtiorum voluptas, [nam ſi hoc,] ſcilicet immodeſtorum voluptas non eſt bonum, [manifeſtum
eſt, quoniam bonum non eſt genus voluptatis,] vt Plato in Philebo argumẽtatus eſt, [genus enim de
omnibus ſpeciebus, quæ ſunt ſub ipſo] de quo dicitur genus [prædicatur] eadem ratione monſtratur,
quoniam ſcientia non eſt genus virtutis. nam ſcientia eſt neceſſariorum, virtus vero circa contingẽtia
eſt. Eſt etiam hic locus vtilis ad conſtructionem, quoniam ſi omnibus ſimilaribus ineſt neceſſe eſt
ipſum eſſe genus. Sed de loco præceptiuo Ariſtote. nihil dixit. Albertus dicit hunc locum accipi ab ea
generis definitionis parte, quæ dicit genus eſſe, quod de omnibus ſpeciebus, & de omnibus ſpecierum
indiuiduis prædicatur. Quare locus accipitur a prædicari de omnibus ſpeciebus, & de omnibus quę
ſub ſpeciebus continentur. Melius autem dico & breuius locum accipi ab inſpectione eorum, quæ cõ
tinentur ſub ente, de quo genus aſſignatur. & quod ita ſit, patet, quoniam Ariſto. dicit] quemadmodũ G
in accidente] modo in accidente inſpectio fuit ad contenta ſub ſubiecto cui accidens ſumebatur in-
eſſe, ergo in præſenti loco inſpectio erit a contenta ſub eo ente, cuius aſſignatur genus.

LOCVS SACVNDVS.

2 Deinde ſi non in quid eſt, prædicatur: ſed vt accidens. Quemad-
modum album de niue, vel de anima a ſeipſo motum. Neque enim nix
quod quidem eſt album. Quapropter non eſt genus album niuis. Ne-
que anima quod quidem motum, nam accidit ei moueri: quemadmo-
dum & animali frequenter & ambulare, & ambulans eſſe. Amplius,
motum non quid eſt (ſed quid faciens vel patiens) ſi generare videtur.
Similiter autem & album. Non enim quid eſt nix, ſed quale quid eſt, in
dicat, quare neutrum horum in quid eſt prædicatur.

Hic eſt ſecundus locus, & accipitur ab eo, quod eſt prædicari in quid. Nam ſi aliquid aſſignetur H
pro genere alicuius conſiderandum vtrum prædicetur in quid. nam ſi non prædicatur in quid, pro-
blema eſt deſtruendum. vnde dicit. [Deinde] ſubaudi deſtruendum eſt problema, [ſi] illud, quod eſt
aſſignatum pro genere, [non in quid eſt prædicatur, ſed vt accidens] hoc eſt ſed in quale, vt prædica-
tur accidens de eo, cuius eſt accidens. & addit [ſed, vt accidens,] quoniam poteſt aliquid omnibus ſi
milaribus ineſſe, non autem, vt genus, ſed vt accidẽs, & ita non erit genus. licet omnibus ſimularibus
inſit. Eſt enim generi peculiare, ac proprium in eo quod quid eſt prædicari. ſi igitur aſſignatum pro
genere non ſic prædicaretur, monſtraretur, quoniam non eſt eius genus, cuius aſſignatum eſt. deinde
aſſignat exemplum & dicit, [quemadmodum album de niue,] vt Empedocles genus aſſignauit, [vel
de anima a ſeipſo motum,] vt aſſignauit Plato. ꝙ autem album non in eo quod quid eſt prædicetur
de niue, probat primo ex parte niuis, quæ ſubiicitur, & dicit, [neque enim nix] ſubaudi eſt, [quod qui-
dem eſt album,] ergo album non prædicatur in eo quod quid eſt de niue. [Quapropter non eſt ge-
nus album niuis.] ꝙ vero nix non ſit quod quidem eſt album, probat Alexan. & quidem recte, quo-
niam ſi nix eſſet quod quidem album, cum album ſit quod quidem color, color vero quod quidem

A qualitas, erit vtique nix quod quidem qualitas. quando enim alterum de altero prædicatur, vt
de subiecto, tot de subiecto prædicantur, quot de prædicato dicuntur. ꝙ etiam nec a seipso motum
prædicetur de anima in eo quod quid est, probat etiam ex parte animæ quæ subiicitur, & dicit [neq;
anima est quod quidem motum]a seipso. ꝙ vero anima non sit quod quidem motũ a seipso, probat
Alexander, quoniam si anima esset quod quidem motum a seipso, anima esset quod quidem moueri
a seipso. si anima esset quod quidem moueri a seipso, anima esset quod quidem motus: at motus im-
perfecta est actio, quare erit anima quod quidem imperfecta est actio, quod absurdum videtur. non
igitur anima est quod quidem motum a seipso. ꝙ vero ex se moueri non sit genus animæ, Aristo. pro
bat ex parte prædicati, vt Alexandro videtur, & dicit, [nam accidit ei moueri, quemadmodum & a-
nimali]accidit[frequenter & ambulare & ambulans esse,]igitur ex se moueri non est genus animæ.
Secundo idem probat etiam ex parte prædicati, & dicit. [amplius, motum non quid est, sed quid fa-
ciens vel patiens significare videtur,]inquantum enim moueri dicitur anima, patitur. inquantum ve
ro ex seipsa facit motum, facit. [Similiter autem & album]non est genus niuis, [nõ enim quid est nix,
sed quale quid est, indicat]ecce quod prima ratio ex parte subiecti sit habẽda, cum dixit [neque enim
nix quod quidem est album, neque anima est quod quidem motum,]secunda vero ratio ex parte prę
B dicati, quod est album de niue, & ex se moueri de anima. Hanc differentiam Alexander animaduer-
tit cum dicit, differt autem iste locus a prædicto, hoc est, hæc secunda ratio a prima. nam per primam
rationem monstrabantur ea non esse genera ex parte subiecti, quoniam nec nix est quod quidem al-
bum, nec anima quod quidem moueri ex se. per secũdam vero contra, ex parte ꝓdicati, quoniam nec
album significat quid est niuis, neque ex se moueri, quid est anima.

LOCVS TERTIVS.

3 Maxime aũt in accidentis definitione est inspiciẽdũ, si aptatur ad dictũ genus. vt & ad ea quæ nunc dicta sunt. Contingit enim quippiam mouere seipsum, & non. Similiter & album esse, & non. Quare neutrũ horum genus, sed accidens, eo quòd accidens dicimus quod cõtingit idẽ inesse alicui, & non.

Fortasse hæc est tertia ratio ad probandum album non esse niuis genus, nec ex se moueri genus a-
nimæ, quæ ratio sumitur ex parte definitionis accidentis. sed melius est dicere quoniam hic est terti⁹
C locus, qui accipitur a definitione accidentis, vnde inquit. [Maxime autem in accidentis definitiõe est
inspiciendum, si aptatur ad dictum genus]id est si alicui eorum, quæ vt genera cõceduntur, inest[vt]
si aptatur, [& ad ea, quę nũc dicta sunt,]videlicet albo, qđ ponitur genus niuis, & ex se moueri, qđ po
nitur genus animæ. Est autem accidentis definitio hæc. accidens est quod cotingit idem alicui inesse,
& non inesse. modo hæc vnicuique eorum aptatur, quod probat, & inquit. [contingit enim quippiã,]
vt animal[mouere seipsum, & nõ.]mouere seipsũ, [Similiter]cõtĩgit quippiã vt aĩal[esse albũ, & nõ]
esse albũ quare. [neutrũ horũ genus,]quia nec albũ niuis, nec ex se moueri animę, [sed accidens,]tunc
explicat definitionem accidentis, & dicit, [eo quòd accidens dicimus quod contingit idem inesse ali-
cui & non]inesse. ¶ Sed quæret aliquis quo modo aut niui album, aut animæ ex se moueri possibile
est inesse, & non inesse, secundum eos qui ponunt animam semper moueri. Alexan. mouet hanc quæ
stionẽ, sed in solutione cõfuse loquitur. quicquid sit, dico ꝙ definitio accidentis debet sic intelligi, acci
dens est quod idẽ specie contingit alicui inesse, & eidem numero vel specie non inesse. licet igitur niui
album insit inseparabiliter: tamen aquę, & eis quæ sunt eiusdem speciei cum mistura niuis, potest nõ
inesse. Vel dicendum ꝙ licet ex parte subiecti, vt niuis, vel animę, aliquod accidens insit semper, & ne
cessario, tamẽ ex parte prædicati, non. Potest enim album, vt album, niui inesse, & non inesse: moueri
D ex se, ;vt moueri ex se, animę inesse, & non inesse. Signũ autem, quoniam album idem specie inest aliis
subiectis a niue: & moueri ex se aliis subiectis ab anima. & propterea Arist. addit[quod contingit idẽ]
scilicet specie & ratione[inesse alicui]subiecto. [& non inesse]idem sed alteri etiam.

¶ LOCVS QVARTVS.

4 Amplius, si non in eadem diuisione est genus & species, sed hęc quidem substantia, illud autem, quale. Aut hæc quidem ad aliquid, illud autem quale. vt nix quidem & cygnus substantia. album vero non substãtia, sed quale: quare non est genus album niuis, neque cygni. Rursum disciplina quidem ad aliquid, bonum autem & pulchrum quale. quare non est genus pulchrum vel bonum disciplinæ. genera enim eorum,

quę ſunt ad aliquid, & ipſa ad aliquid oportet eſſe, vt in duplici. Etenim E
multiplex eſt genus duplicis, & ipſum eorum quæ ſunt ad aliquid eſt.
Vt autem generatim dicatur, in eadem diuiſione oportet genus eſſe ſpe
ciei. Nam ſi ſpecies eſt ſubſtãtia & genus, & ſi quale quippiã ſpecies eſt,
& genus quale quippiam, vt ſi album quale quippiam, & color. Simili-
ter autem & in aliis.

Hic eſt locus quartus, qui accipitur ab identitate prædicamenti, cuius locus præceptus eſt, quan
do aliquid aſſignatur pro genere alicuius, conſiderandum eſt ſi aſſignatum, & id cui aſſignatur genus
eiuſdem prædicamenti. quoniam ſi non ſunt eiuſdem prædicamenti, interimendum eſt proble-
ma, vnde dicit. [Amplius ſi nõ in eadem diuiſiõe eſſet genus, & ſpecies, ſed]genus aſſignatum in alio
prædicamento eſſet, & in alio ſpecies, cuius vt genus eſt aſſignatum, quoniam[hæc quidem] ſcilicet
ſpecies eſt[ſubſtantia, illud autem]ſcilicet genus eſt [quale.aut hæc], ſcilicet ſpecies[ad aliquid, illud
autem]ſcilicet genus[quale,]non erit ſubaudi id quod eſt aſſignatum genus, vere genus. demonſtrat F
hoc quod dixit per exempla, & dicit. [Vt nix quidem & cygnus ſubſtantia, album vero non ſubſtan
tia, ſed quale, quare non eſt genus album niuis, neque cygni.] Præterea etiam nec motus genus ani-
mæ eſſe poteſt. Siquidem anima ſubſtantia, motus autem non ſubſtantia, ſed aut paſſio aliqua, aut qua
litas, aut ad aliquid, aut quantum. Deinde aſſignat ſecundum exemplum, & dicit. [Rurſum diſciplina
quidem ad aliquid, bonum autem & pulchrum quale. quare non eſt genus pulchrum vel bonum di-
ſciplinæ.] ¶ Quæret aliquis quo modo ſcientia erit genus geometriæ, muſicæ, & aliarum ſcientia-
rum, ſiquidem ſcientia eſt ad aliquid, illę vero qualitates. ¶ Dicendum ſcientiã & qualitatẽ eſſe, qua-
tenus eſt habitus, & ad aliquid. Erit igitur genus illarum quatenus eſt qualitas, quatenus vero eſt ad
aliquid, non eſt genus earum. hoc pacto virtus genus eſt modeſtiæ, & fortitudinis, non inquantum
eſt ad aliquid, ſed inquantum eſt habitus, & qualitas. Vel dicendum, vt Alexander innuit, ſcientiam
eſſe ſecundũ rem, & id quod eſt, eſſe in prędicamẽto qualitatis. ſecundum vero rationẽ, & ſecundũ di
ci, eſſe in prædicamento relationis. ſcientia igitur erit genus earũ ſecundũ id quod eſt in re, non autem
ſecundum id, quo dicitur ad aliud. deinde Ariſt. reddit cauſam eorũ, quæ dixit, & inquit. [Genera enĩ
eorum quæ ſunt ad aliquid, & ipſa]quorum aſſignantur genera, [ad aliquid oportet eſſe, vt in duplici G
Etenim multiplex eſt genus duplicis, & ipſum,]ſcilicet multiplex[eorũ quæ ſunt ad aliquid eſt.] verũ
que enim ad aliquid oportet eſſe. Deinde quaſi affert dignitatem, in qua locus firmatur, & dicit. [Vt
autem generatim dicatur,]ſcilicet pro maxima, & dignitate, [in eadẽ diuiſione]hoc eſt in eodem præ
dicamento[oportet genus ſpeciei eſſe. nam ſi ſpecies eſt ſubſtantia, & genus]oportet eſſe ſubſtantiã
[& ſi quale quippiam ſpecies eſt, & genus quale quippiam]oportet eſſe, [vt ſi albũ quale quippiam,
& color. ſimiliter autem & in aliis.]per hunc locum monſtramus, quoniam ſimitas non eſt genus
naſi curui, ſiquidem naſus ſubſtantia, ſimitas vero non eſt ſubſtantia, ſed qualitas. eſt enim ſimitas
quædam paſſio. Iccirco rationabilius eſt dicere ſimitatem eſſe paſſionem in naſo. Eſt autẽ (vt Alex.
inquit) locus hic ſolum ad interimendum vtilis. ſi enim prædicatum non eſt in eodem prædicamen
to cum ſubiecto, ſequitur non eſſe illius ſubiecti genus, non tamen ſi vtraque eiuſdem generis eſſent,
ſequitur, vt alterum alterius ſit genus.

LOCVS QVINTVS.

5 Rurſum ſi neceſſe fuerit, vel ſi contigerit genus participare quod po
ſitum eſt in genere, terminus autem eius, quod eſt participare, eſt ſu- H
ſcipere participati rationem. Manifeſtum igitur, quoniam ſpecies qui-
dem participant genera. Genera autem ſpecies non. nam ſpecies ſuſci-
pit generis rationem, genus autem ſpeciei non. Conſiderandum igitur
ſi participat, vel ſi contingit aſſignatum genus participare ſpeciem. vt
ſi quis entis, vel vnius, genus quippiam aſſignauerit. Accidet enim ge-
nus participare ſpeciem. Nam de omnibus quæ ſunt, ens & vnum præ
dicantur, quare & ratio eorum.

Hic eſt eſt locus quintus qui accipitur a definitione ipſius participare, vnde dicit. [Rurſum ſi ne-
ceſſe fuerit, vel ſi contigerit genus]hoc eſt aſſignatum pro genere, participare quod poſitum eſt in
genere,]cum ita contingit, interimendum eſt problema. nam ſpecies debet genus participare, & non

A genus ſpeciem, pro intellectu vero loci, & pro ratione, qua pateat locus, exponit quid ipſe velit intelligere per participare, & dicit,]Terminus autem]id eſt definitio eius, quod eſt participare, eſt ſuſcipere rationem participati]ſubaudi tanquam partem ſuæ definitionis. ratio enim rei participatæ ponitur in definitione rei participantis, vt pars, veluti animalis in definitione hominis. nam ſi animal vt pars, & ratio animalis vt pars ponitur, quid ſit igitur participare, ex hiſce patet, tunc ex hac definitione concludit ſpeciem participare genus, & non econuerſo, & dicit,[Manifeſtum igitur, quoniam ſpecies quidem participant genera, genera autem ſpecies non,]& reddit cauſam, & inquit.[Nam ſpecies ſuſcipit generis rationē]tanquam partem ſuæ definitionis.[genus autem ſpeciei nō,]& ſic patet id, quod de ſpecie illatum eſt. Ex hoc manifeſtato repetit locum, vt ſimul locus, & loci cauſa pateant. & dicit.[Conſiderandum igitur]quando aliquid aſſignatur pro genere alicuius ſpeciei,[ſi participat vel ſi contingit aſſignatum genus participare ſpeciem,]cuius aſſignatur genus. nam ſi contingat participare, aſſignatum genus non erit genus. & ponit exemplum in opinione Stoicorum, & dicit,[Vt ſi quis entis vel vnius aſſignauerit genus,[hoc videlicet[quippiam.]Stoici enim genus entis, ponūt ipſum quid, vel ipſum quippiam, quod idem eſt, Reprobat hanc opinionem, & dicit.[Accidet enim genus participare ſpeciem,]quod probat, & dicit. [Nam de omnibus, quæ ſunt]in rerum natura, [ens
B & vnum prædicantur, quare & ratio eorum]etiā de omnibus, quæ ſunt, ꝓdicantur. nō ergo quid erit genus entis vel vnius, nam cū ipſum quid ſit ens, accidet, genus participare ſpeciē. accidet enim quid, quod ponitur a Stoicis genus entis: participare ens, quod ponitur ſpecies ab eis. Simili ratione ipſum quid non poteſt eſſe genus ipſius vnius, quoniam vnum & generabilius ipſo quid, ipſum enim quid rationē vnius ſuſcipit, & non econuerſo. Alex. defendit Stoicos, dicit enim Stoicos poſuiſſe ipſum ens, ſolū de corporeis dici: ipſum aūt quid nō de corporeis ſolū, ſed etiā de īcorporeis: & hoc pacto quid erit ipſo ente generalius. Per hūc modū mōſtrabimus multitudinē non eſſe genus numeri, quoniā multitudo numerus eſt, & numeri ratio apatur ipſi multitudini. Quare non recte definiunt numerum dicētes eſſe multitudinem vnitatum, cum ipſa multitudo ſit vnitates multæ. ¶Sed occurres, quoniā Ariſto. dixit entis & vnius rationes & definitiones eſſe, cū ſit falſum. nam æquiuocorum neque ratio eſt, neque definitio: at ens & vnum æquiuoca eſſe nemo eſt qui dubitat. Reſpondet Alexander ens & vnum non eſſe pure æquiuoca, ſed ſic multipliciter dicuntur: quia ſunt ab vno, & ad vnum, hoc eſt analoga. modo analogorum eſt aliquo modo ratio. Aliter reſpondet. aſſerit enim Ariſtotelem eſſe loquutum ſecundum Stoicos, qui concedunt ipſum quid eſſe genus entis, & vnius. Si enim ſic dicatur, entis & vnius eſt aliqua ratio, Iuniores metaphyſici dicunt Ariſto. per rationem intellexiſ
C ſe conceptum obiectiuum, quem ens & vnum dicere intellectui opinantur. ſed hæc negotium noſtrū tranſcendunt. Inſuper occurres, quoniam theologi aſſerunt omnem rem creatam dei eſſentiam participare, & tamen conſtat nullam rem creatam ſuſcipere rationem eſſentiæ diuinæ tanquam partē ſuæ definitionis. Dicendum ſecundum Theologos, participare eſſe bifariam: formaliter, & hoc pacto nulla res creata participat dei eſſentia: & virtualiter, ſiue eminenter. & ſic vnaquęque res creata participat dei eſſentia. Ariſto. vero diceret nullam rem creatam participare dei eſſentia, quoniam ipſe nō nouit ipſum participare virtualiter, ſed ſolum ipſum participare formaliter, vt ex definitione, quam aſſignat, perſpicuum eſt.

LOCVS SEXTVS.

6 Amplius, ſi de aliquo aſſignata ſpecies vera eſt, genus autem non. Vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur. nam de non ente opinabile prædicabitur. Multa enim non entia opinabilia ſunt, ſed quòd ens, vel ſcibile non prædicetur de non ente, manifeſtum. Quare non
D eſt genus ens, neque ſcibile opinabilis. De quibus enim ſpecies prædicatur, & genus oportet prædicari.

Hic eſt locus ſextus, qui ſumitur a proprietate ſpeciei. quam habet ad genus, quæ eſt vt de quibus ſpecies prædicetur, & genus etiā prædicetur. vnde dicit, [Amplius ſi de aliquo aſſignata ſpecies vera eſt,]hoc eſt vere prædicatur,[genus autem non,]ſubaudi interimendum eſt problema, & hoc exponit exemplo, & dicit,[vt ſi ens, aut ſcibile opinabilis genus ponatur,]vt aſſerit Protagoras. nam de non ente opinabile prædicabitur,]opinamur enim de non ente, quoniam non eſt, vt libro de interpretatione dixit. non tamen ens, aut vnum, aut bonum, aut ſcibile de non ente verum eſt. Ariſtote. tamen probat aliter id, quod aſſumpſit. dicit enim, multa enim non entia opinabilia ſunt, vt terram eſſe ſole maiorem, & lunam qualibet ſtella.[Sed quoniam ens vel ſcibile non prædicatur de non ente, manifeſtum, quare non eſt genus ens, neque ſcibile opinabilis,]cuius maximam ponit, & aſſignat ꝓprietatem ſpeciei, quam habet cum genere, é qua ſumitur locus, & dicit,[De quibus enim ſpecies prę-

dicatur, & genus oportet prædicari.] per hunc locum monstratur bonum non esse voluptatis genus. E
nam voluptas de immodestorum voluptate prædicatur, bonum autem non. Insuper monstra-
tur quoniam scientia virtutis genus, quoniam virtus vera est de his, quæ possunt aliter se habere, sciē-
tia vero haud quanquam non. est autem hic locus, vt Alexander etiam animaduertit, destructiuus.

LOCVS SEPTIMVS.

7 Rursum si nullam specierum contingit participare quod positum
est in genere. Impossibile enim est participare genus, quod nullam spe-
cierum participat, nisi aliqua secundum primam specierum diuisionem
sit. illæ enim genus solum participant. Si igitur motus genus voluptatis
ponatur, considerandum si neque corruptio, neque alteratio voluptas,
neque vllus cæterorum (qui assignari solēt) motuum. Manifestū enim
quoniam nullam specierū participabit, quare neque genus, eo quòd ne- F
cessarium est quod genus participat, & specierum aliquam participare,
non erit igitur species motus voluptas, neq; indiuiduorum, neque eorū
quicquam quæ sub specie motus sunt. etenim indiuidua participāt spe-
ciem & genus, vt quidam homo, & hominem participat, & animal.

Hic est septimus locus qui accipitur a participatione specierum, quæ sunt sub assignato genere.
& dicit. [Rursum si nullam specierum contingit participare, quod positum est in genere.] proble-
ma subaudi interimitur, & assignat rationem, & dicit. [Impossibile enim est participare genus, quod
nullam specierum participat.] Sed occurres, quoniam si quicquid participat genus, oportet speciem
illius aliquam participare: sed primæ species vt corporeum & incorporeum, participant genus scili-
cet substantiam, igitur participabunt aliquam specierum substantiæ, & ita oportebit eas participare
seipsas. ¶ Ad tollendam hanc obiectionem dicit, [nisi aliqua secundum primam specierum diuisio-
nem sit. illæ enim] quæ sunt primæ generis species, [solum genus participant.] & nullam generis spe G
ciem oportet participare, quoniam enim genera diuiduntur ad aliquas species immediatas, & illæ rur
sum species, quæ sub illo genere sunt, etiam diuiduntur in alias species: sunt enim & ipsæ aliquorum
genera. nihil enim prohibet species aliquorum esse, aliorum vero genera, vt auis se habet. non enim in
genera auis diuiditur, sed in species, vt ad coruum, & ad cygnum, & ad alia similiter. Hæe autem rur-
sum ad indiuidua, manifestum quoniam quæ sub genere sunt nō secundum primam diuisionem, sed
sub aliqua generis specierum. necesse est aliquam specierum participare recipereque specierū alicuius
rationem, quando quod datur, est sub genere. species enim quæ sub genere immediatæ ac contiguæ
sunt, solum genere participant, & solum illius recipiūt rationem. Quæ vero non sunt sub genere ipso
immediatæ, sed plus ab eo distantes, necesse vt participent aliquam specierum earum quæ sunt pri-
mo sub genere, & rationem alicuius earum recipere, si debet illud quod assignatum est earum genus,
esse genus. Si igitur aliquid vt genus alicuius dabitur, quærēdum est, si hoc, cui genus assignatum est,
participat aliquam generis speciem. nam si nec secundum primam diuisionem concessum genus par
ticipat, nec aliquam specierum ipsius, impossibile erit quod pro genere assignatum est, esse genus. Deī
de quod dixit, per exemplum declarat, & dicit. [Si igitur motus genus voluptatis ponatur, considerā-
dum, si neque corruptio, neque alteratio] sit [voluptas, neque vllus motuū cęterorum qui assignari so- H
lent.] hoc est neque generatio, neque auctio, neque diminutio. quoniam enim non secundum pri-
mam motus diuisionem voluptas, vt sumit pro concesso, est motus. nam motus immediate diuiditur
in eum, qui est secundum locum, & in eum qui est secundum quantum, & in eum qui est
secundum qualitatem, & in eum qui est secum substantiam, non autem ad voluptatem. opor-
tet voluptatem, si est sub genere motus, aliquam specierum motus participare, esseque sub mutatiōe,
quæ est secundum locum, aut secundum quantum, aut secundum quale, aut secundum substantiam.
supponatur enim nunc generationem & corruptionem motus esse, quare si voluptas sub nullo horū
fuerit, nec sub motu erit. Aristo. igitur rationem eius reddit quod dixit, & inquit. [Manifestum enim
quoniam] voluptas [nullam specierum] motus [participabit. quare neque genus] scilicet motum [eo
ꝙ necessarium est quod genus participat, & specierum aliquam participare, nō erit igitur species mo
tus voluptas] & ita neque motus. Supponit autem Aristote. voluptatem nullam speciem motus esse,
Alexan. vero probat. nam ꝙ voluptas nec sit diminutio, nec augmentum, perspicuum est. Quòd ve-
ro nec generatio, nec corruptio, ex eo patet, quoniam voluptas non est secundum substantiam muta-
tio. neque dici potest voluptatem esse eam generationem, quæ dicitur repletio, vel perfectio. nō enī

A voluptas repletio,ſed in repletione eſt.non enim qui lætatur,repletur.Eſt enim repletio corporis,vo-
luptas vero animi.Inſuper nec voluptas eſt alteratio. nam alteratio eſt tranſmutatio in paſſione,aut
tranſitus ſecundum paſſionem,voluptas vero non.Eſt enim paſſio exiſtens atque permanens volu-
ptas.Differt autem paſſio ſecundum tranſitum,& paſſio permanens,veluti albedo & albificatio, cali
ditas & calefactio,ſic igitur voluptas non eſt alteratio.Cum dixiſſet voluptatem nō eſſet ſpeciem mo
tus , addit,[neque eorum quicq̃ quæ ſub ſpecie motus ſunt,]nã ſub ſpeciebus motus indiuidua ſunt,
quæ etiam ſunt ſub motu.Et aſſignat cauſam,cur voluptas non eſt aliquod indiuiduum motus, [ete
nim indiuidua participant ſpeciem & genus,vt quidam homo,]qui eſt indiuiduum,participat[& ho
minem]qui ſpecies eſt,[& animal,]quod eſt genus,oportet ſi voluptas eſt aliquod indiuiduũ ſpecie-
rum motus,vt participet & aliquam motus ſpeciem,& ipſum motum, ſed ſubaudi ni , voluptas nec
participat aliquam ſpeciem motus,nec motum,non enim ſuſcipit rationẽ alicuius ſpeciei motus, nec
ipſius motus. igitur voluptas non eſt ſub genere motus . Hac ratione monſtrabitur nec numerus ani-
mæ genus eſſe. non enim anima ſub prima numeri diuiſiõe eſt.Eſt enim prima numeri diuiſio in im
par,& par.at anima nec eſt par,nec impar,nec rationem alicuius horum participat, non enim paris
aut imparis rationem ſuſcipit.Simili ratione nec dei genus eſt animal,ſi deus nec pedeſtre,nec volati
B le,neque aquatile animal eſt.Inſuper eadem ratione,quantum non eſt animæ genus, cum anima nõ
ſit punctum,neque nunc,nec quantum continuum,neq; diſcretum,in quæ eſt prima quanti diuiſio.

LOCVS OCTAVVS.

8 Amplius,ſi de pluribus dicitur quàm genus,quod in genere poſitũ eſt . vt opinabile quàm ens. nam & ens , & non ens, opinabile . quare non erit opinabile ſpecies entis. De pluribus enim ſemper genus quàm ſpecies prædicatur.

Hic eſt locus octauus,qui accipitur ab eo quòd eſt genus prędicari de pluribus quàm prædicetur
ſpecies,vnde,dicit[Amplius,ſi de pluribus dicitur q̃ genus,quod in genere poſitum eſt],ſubaudi in-
terimendum eſt problema.Exẽplũ huius aſſignat,& dicit,[vt opinabile q̃ ens,]poſuit enĩ Pythagoras
ens genus eſſe ad opinabile,quod interimitur ex eo quia opinabile in plus eſt q̃ ens,[nã & ens,&non
ens,opinabile]eſt.[quare nõ erit opinabile(vt dixit Pythagoras.)ſpecies entis.]cuius cauſã,& qdẽ ma
ximam ponit,& dicit.[De pluribus enim ſemper genus quàm ſpecies prædicatur.]hoc loco mõſtra
C tur vtique quoniam non poteſt animal animati genus eſſe,nam in plus eſt animatum quàm animal,
ſi quidem animatum etiam de plantis dicitur,quæ non ſunt ſenſitiuæ,animal autem non. Videbi-
tur autem locus iſte idem cum loco ſexto.vbi dictum eſt,ſi de aliquo ſpecies data vera eſt, genus au-
tem non:& maxime hic locus illi idem videtur, quoniam eodem exemplo in ambobus vſus eſt. Sed
tamen eſt vtique aliqua differentia.in primo enim loco nõ quoniam in plus dicitur aſſignata ſpecies
q̃ genus,deſtructũ eſt genus.ſed quoniã in aliquibus aſſignata ſpecies vera eſt, in quibus nõ genus ve
rũ eſt.Poteſt autẽ de pluribus prædicari,quod datũ eſt alicuius,vt genus,non tamen de aliquibus præ
dicari de quibus data ſpecies prædicabitur.verbi cauſa, continuum de pluribus prædicaturquàm quã
tum non compoſitum ex habentibus poſitionem.continuum enim prædicatur de quinque,videlicet
de linea,ſuperficie,corpore,loco,& tempore:quantum vero nũ cõpoſitum ex habentibus poſitionẽ.
ſolum de tribus,quoniam ſolum de numero,de tempore,& oratione.Et tamen non de quibus prædi
catur quantum non compoſitum ex habentibus poſitionem,prædicatur continuum. non enim con
tinuum de numero aut oratione prædicatur.Ideo impoſſibile eſt continuum genus eſſe quanti non
compoſiti ex habentibus poſitionem.nam quantum non compoſitum ex habentibus poſitionem,de
aliquibus p̄dicatur de quibuscontinuũ non p̄dicatur.Oportet enim de quibus ſpecies p̄dicatur,& ge
D nus p̄dicari.At locus pręſens deſtruit genus eo quoniã in plus dicitur ſpecies q̃ aſſignatũ genus,vt eſt
animatum de animali.Hac ratiõe bonum fuit exemplum opinabilis,eſt enim opinabile in plus q̃ ens,
ſiquidem de om̃nibus entibus & de non entibus prædicatur.& quantum ad hoc ſeruit loco præſen-
ti.ex eo vero quoniam non omnia entia opinabilia ſunt , ſeruit loco ſexto ſuperius aſſignato. eſt igi-
tur vſus eodem exemplo alia atque alia ratiõe . Hãc expoſitionem etiam Alexander ſecutus eſt,& eſt
optima.Albertus autem dixit illum locum differre ab hoc loco,quoniam ille deſtruit genus aſſignatũ
ex eo quia de aliquo ſpecies prædicatur,de quo non prædicatur genus:hic vero deſtruit genus , ex eo
quia de pluribus aſſignata ſpecies prædicatur q̃ aſſignatum genus,quoniam oportet ſemper vt de plu
ribus genus q̃ ſpecies prædicetur. Verum non expoſuit quo modo fieri poſſit , vt aliquid de pluribus
prædicetur q̃ aliud,& tamen non de quibus prædicatur illud,ipſum prædicatur.Hoc enim Alex.ex-
poſuit.nam continuum prædicatur de quinque quantitatibus,diſcretum vero de tribus, & tamen cõ
tinuum non eſt genus diſcreti quanti,quoniam non de quibus prædicatur diſcretum,continuum prę
dicatur.Intelligit autem Alex.per non compoſitum ex habentibus poſitionem,idem quod diſcretũ,
& per compoſitum ex habentibus poſitionem,continuum.

LOCVS NONVS. B

9 Rurſum ſi de æqualibus genus & ſpecies dicitur, vt ſi eorum quæ omnia conſequuntur, hoc quidem genus, illud autem ſpecies ponatur, quemadmodum ens, & vnum. Omne enim ens, & vnum. quare neutrum neutrius genus eſt. de æqualibus enim dicuntur. Similiter autem & ſi primum, & principium, ad ſeinuicem ponatur. nam & principiũ, primum, & primum, principium. Quare aut vtraque quæ dicta ſunt, idem ſunt, aut neutrum neutrius genus. Elemẽtum autem eſt ad omnia huiuſmodi, de pluribus genus quàm ſpeciem & differẽtiam dici. de paucioribus enim etiam differentia quàm genus dicitur.

Hic eſt locus nonus, qui ſumitur ab æqualitate prædicatiõis, vnde dicit. [Rurſum ſi de æqualibus genus & ſpecies dicitur,] ſubaudi interimẽdũ eſt problema. & ponit exempla, & dicit, [vt ſi eorũ, quæ F omnia conſequuntur, hoc quidem genus, illud autem ſpecies ponatur,] & exponit quæ ſunt illa, quæ omnia conſequuntur, & dicit, [quemadmodum ens & vnum,] & vt Auicenna addit, res, bonum, & aliquid, quæque ab eo tranſcendentia dicuntur. Hæc enim prædicantur de omnibus, & ad omnia, vt prædicata conſequuntur. [Omne enim] quod eſt, [ens] eſt [& vnum,] res etiam bonũ, & aliquid. Quare ad omnia, vt prædicata cõſequuntur, & de omnibus dicuntur. Hinc concludit intẽtũ in exẽplo, & dicit [Quare neutrũ neutrius genus eſt. de æqualibus enim dicuntur.] & ad omnia ſequuntur. Per hunc locum refellitur poſitio Platonicorum quorundam qui dixerunt vnum eſſe genus entis. Refellitur enim quoniam ens de æqualibus prædicatur, de quo etiam vnum dicitur. deinde aſſignat ſecundum exemplum, & dicit. [Similiter autem & ſi primum & principium ad ſeinuicem] alterum vt genus, alterum vt ſpecies, [ponantur,] erit etiam error, [nam & principium primum] eſt, [& primũ] eſt [principium. quare aut vtraque quę dicta ſunt,] ſcilicet principium & primum [idem ſunt, aut neutrum neutrius genus] eſt, ſic nec animal ſenſitiui genus eſt. etenim hęc æqualiter ſunt. Deinde ponit elementum talium locorum, & dicit. [Elementum autem ad omnia huiuſmodi] loca, quæ dicta ſunt ad interimendum genus, [eſt, de pluribus genus quàm ſpeciem, & differentiam dici,] & quia G addit genus dici in plus q̃ differentiam, quaſi extra propoſitum, reddit rationem, & dicit. [De paucioribus enim etiam differentia q̃ genus dicitur.] nam (vt Alexã. inquit,) genera à differentiis ſecantur, & ex vnaquaq; differentia ſpecies quædã circunſcribitur. ergo differẽtia de paucioribus quàm genus dicitur, ideo dixit elementum talium locorum eſſe, in plus debere dici genus quàm ſpeciem & differentiam, & per [elementum] principium exponit Alexander. eſt autem principium maxima propoſitio, quę in dialecticis vaga & communis, in ſcientiis vero propria propoſitio eſt. Sed iis, quæ dixit de vno & ente, occurres, quoniam vnum diuidit ens. Ens enim prima ſui diuiſione diuiditur per vnum & multa, & nihil conuertitur cum aliquo membro ſuæ diuiſionis, quare ens non conuertitur cũ vno. ¶ Auerroes in commentariis metaphyſicis aſſerit vnum trifariã dici, tranſcendenter, & hoc pacto conuertitur cum ente, & (vt Ariſto. inquit.) non eſt genus entis prædicamentaliter. & ſic diſtinguitur contra numerum qui fit ex diuiſione continui, & ſic nec diuidit ens, nec conuertitur cum ente. Tertio modo accipitur vnum quaſi mediocriter, vt eſt ad multitudinem diſtinctum, & ſic diuidit ens, & non conuertitur cum ente. ſed hæc res metã noſtram tranſcendit.

LOCVS DECIMVS.

10 Videndum autem & ſi alicuius eorum quæ non differunt ſpecie, H non eſt genus quod dictum eſt, vel non videatur vtique. Conſtruenti autem, ſi eſt alicuius. idem enim omnium eorum, quæ nõ differunt ſpecie, genus eſt. Si igitur vnius monſtretur, manifeſtum quoniam omniũ: & ſi vnius non, manifeſtum quoniam nullius, vt ſi quis inſecabiles ponens lineas, indiuiſibile genus earum dicat eſſe. Nam linearum habentium diuiſionem non eſt genus, quod dictum eſt, cum ſint indifferẽtes ſecundum ſpeciem. Indifferentes enim ſibiinuicem ſecundum ſpeciem rectæ lineæ omnes.

Locum hunc decimum accipit a ratione prædicandi de indiuiduis, quæ eiuſdem ſpeciei ſunt, & dicit. [Videndũ autem, & ſi alicuius eorum quæ non differunt ſpecie, non eſt genus quod dictum eſt]

A pro genere,[vel non videatur vtique esse genus. & per ea quæ non differũt specie, intelligit indiuidua eiusdem speciei, quæ solo numero differunt. Si igitur quod assignatum est genus alicuius, non sit, vel non videatur esse genus alicuius indiuidui eorum, quæ sub illa specie non differunt, nisi numero, illud quod assignatum est vt genus, illius non erit genus. Secundum vero Alex. locus est, si aliquid quod assignatum est vt genus alicuius, nec sit, nec videatur esse genus alicuius eorum, quæ sunt illi, cuius assignatum est, similaria, & eiusdem speciei, nec illius erit genus, quoniam omnia indifferentia specie adinuicem sub eodem genere sunt. verbi causa, si aliquis nigrum æthiopis genus esse dicat, quoniam indifferẽtes specie sunt AEthiopes homines cum Scythis, oẽs enim homines eiusdem speciei sunt, nõ prædicatur autem nigrũ de Scythis vt genus. nec igitur de AEthiopibus vt genus prædicabitur. Sed videtur hic locus decimus coincidere cum primo loco, vbi hortabatur inspicere ad cognata ei, cuius assignatur genus. Fortasse hæc differentia, quoniam in primo loco hortabatur inspicere ad similaria genere, hic autem ad indiuidua, quę sunt similaria eiusdem speciei, destruenti igitur sic est faciendum. Deinde ostendit quid agendũ construenti, & dicit.[Construendi autem, si est alicuius] genus, quod pro genere est assignatum, videndum est. nam si est genus alicuius eorum quæ non differunt specie, erit etiã genus illius, cuius assignatum est genus. cuius causam dicit.[Idem enim omnium eorum, quę
B non differunt specie, genus est.] propterea recolligit breuibus quod dixerat, & dicit, [Si igitur] quod assignatum est genus, [vnius] eorum [monstretur] esse genus, [manifestum, quoniam omnium,] & ita illius, cuius assignatum erat genus, [& si vnius nõ,] est genus, [manifestum quoniã nullius] eorũ quæ eiusdẽ speciei sunt, & ita nec eius, cuius erat assignatũ genus. Ponit exẽplũ ĩ secũda pte, & dicit[vt si qs insecabiles ponẽs lineas] saltẽ aliquas, [dicat genus earũ esse, indiuisibile,] errat, quia qđ assignatur vt genus, nõ est genus. [nã linearũ habẽtũ diuisionẽ] indiuisibile, [qđ dictũ est] esse genus linearũ insecabiliũ, [nõ est genus,] quod probat, cũ dicit.[cũ sint indifferentes specie] subaudi omnes lineę. nã oẽs lineæ cũ omnibus lineis eiusdẽ speciei sunt.[Indifferentes enim secũdum speciẽ sunt, rectæ lineæ omnes,] immo nõ solum rectę, sed (vt Alex. inquit) omnes lineæ. Quare si indiuisibile non est genus linearum secabilium, nec erit genus linearum insecabilium, omnes cum omnibus eiusdem speciei sunt. Quod vero ad rationẽ attinet, Platonici dixerũt bifariam lineas rectas esse, aliquas, quæ ex pũctis cõponuntur, & harũ genus posuerunt indiuisibile. Aliquas vero, quæ componuntur ex lineis, & harũ genus posuerunt diuisibile. Aristot. autẽ ex vi huius loci, probauit indiuisibile non esse genus linearum rectarũ insecabiliũ, quoniã nõ est genus linearũ rectarũ secabiliũ. quod enim nõ est genus vnius similaris in specie, nec aliorũ eiusdẽ speciei genus erit. Sũt aũt oẽs lineę saltẽ rectę eiusdẽ speciei, de qbus Pla
C tonici loquebãtur. Alex. vero asserit oẽs lineas esse eiusdẽ speciei, qđ intelligẽdũ est vt quatenus lineę.

LOCVS VNDECIMVS

11 Considerandum autem & si quod aliud genus est assignatę speciei, quod neque continet assignatum genus, neque sub illo est, vt si quis iustitiæ scientiam ponat genus. Est enim virtus genus, & neutrum generũ reliquum cõtinet. quare nõ erit sciẽtia genus iustitiæ. Videtur enim quãdo species vna sub duobus generibus est, alterũ ab altero contineri.

Hic est vndecimus locus, qui sumitur a cõtinẽtia sub alio genere, vnde dicit.[Cõsiderãdũ aũt & si qđ aliud genus est assignatæ speciei, qđ neq; cõtinet assignatũ genus, neq; sub illo est,] nã si ita est, de struẽdũ est pblema, & mõstrãdũ quoniã nõ est genus, qđ datũ erat vt genus. nõ enim possibile est esse duo genera eiusdẽ, nisi esset alterũ eorũ sub altero. Idcirco aquilæ, & auis & aĩal genera sunt, quoniã
D auis sub aĩali est. Deĩde ponit exẽplũ, & dicit.[vt si quis iustitiæ sciẽtiã ponat genus, vt Socrates posuit] errat subaudi, cuius rationẽ subscribit, & dicit, [Est enim virtus genus] iustitię, [& neutrũ generũ reliquũ cõtinet.] nõ enim virtus sub sciẽtia est, cũ nõ oĩs virtus sciẽtia sit, nec sciẽtia sub virtute. Geometria enim sciẽtia existẽs, nõ est virtus, [quare] vt cõcludit[nõ erit sciẽtia genus iustitiæ.] Deinde assignat rationẽ, & maximã, & dicit.[Videtur enim quãdo species vna sub duobus generib⁹ est, alterum ab altero contineri.] vt quoniã aquilæ, & auis & animal genera sunt, auis sub animali est.

DVBITATIO.

12 Habet autem dubitationẽ in quibusdam hoc tale. Nam videtur quibusdam prudentia, & virtus, & scientia esse: & neutrum genus a neutro contineri. Non tamen ab omnibus conceditur prudentiã scientiam esse. Si igitur quis admittat quod dictum est, verum esse, attamẽ subalterna, vel sub eodem ambo fieri, quæ eiusdem sunt genera, necessarium videbitur esse, quemadmodum & in virtute, & in scientia accidit, vtraq;

hoc tale. τὸ τοιοῦτο huiusmodi

enim ſub eodem genere ſunt, nam vtrunque eorum habitus & diſpoſi- E
tio eſt. Cóſiderandum igitur ſi neutrum eſt in aſſignato genere. ſi enim neque ſubalterna ſunt genera, neque ſub eodem ambo, non erit genus quod aſſignatum eſt.

Contra maximam aſſignatam Ariſto. nunc affert inſtantiam, quoniam videtur prudentia, & ſciẽtia & virtus eſſe, & ſic eſt ſub duobus generibus, quæ non ſunt ſubalterna, vnde dicit. [Habet autem dubitationem in quibuſdam hoc tale] id eſt hæc talis maxima, quæ proxime dicta eſt. [Nam videtur quibuſdam] vt Socrati, [prudẽtia, & virtus & ſcientia eſſe, & neutrum genus a neutro contineri.] ſoluit Ariſtoteles primo, & dicit. [Non tamen ab omnibus conceditur prudentiam ſcientiam eſſe,] quoniam non a Peripateticis. ſi enim prudentia eſt circa contingentia, & quandoque aliter ſe habentia, non erit vtique prudentia ſcientia. Deinde reſpondet in opinione Socratis. & dicit. [Si igitur quis,] vt Socrates, [admittat quod dictum eſt, verum eſſe,] nam Socrates omnes virtutes ponit eſſe ſcientias. tunc dat ſolutionem conceſſa hac opinione, & dicit. [attamen ſubalterna] hoc eſt alterũ ſub altero, [vel ſub eodem] communi genere [ambo fieri neceſſarium videbitur eſſe,] quaſi dicat, ſi F
prudentia eſt ſcientia & virtus, oportet ſcientiam & virtutem vel eſſe genera ſubalterna, vel ſaltẽ ambas eſſe ſub communi vno genere. & de his duabus diſiunctiuæ partibus, declarat ſecundam, & dicit. [quemadmodum & in virtute, & in ſcientia accidit. Vtraque enim ſub eodem genere ſunt. nam vtrũque eorum habitus & diſpoſitio eſt.] Quare ſi non ſub generibus ſubalternis, nec ambo ſub vno aliquo cummuni genere fuerint, impoſſibile ambo ipſa genera eſſe propoſiti. nunc recolligit locum, & dicit, [Cõſiderandum igitur ſi neutrum] hoc eſt neque virtus neque ſcientia [eſt in] communi [aſſignato genere,] quia non ſunt in habitu, vt in communi genere. Per aſſignatum enim genus, habitum vel diſpoſitionem intelligit, ideo dicit. [Conſiderandum igitur ſi neutrum eſt in aſſignato genere,] ita vel ne. [ſi enim neque ſubalterna ſunt genera, neque ſub eodem] communi genere [ambo, nõ erit genus quod] pro genere [aſſignatumeſt.] ſi enim ſcientia & virtus neque ſunt ſubalterna genera, neque ſub communi genere, ſcientia quæ aſſignatur prudentiæ genus, non erit genus. nam prudentia eſt in genere virtutis. Sed occurres, quia vnum numero eſt ſubſtantia & quantum. Eſt quantum, quoniam eſt numeri quãti augmentatiuum, ſiquidem omne quod augetur, ab eo quod ſui generis augetur. Eſt etiam ſubſtantia, quoniam vnũ numero eſt contrariorum, quod eſt proprium ſubſtantiæ, igitur idem erit ſub ſubſtantia, & ſub quãto, quæ genera ſunt nec ſubalterna nec ſub aliquo communi genere con- G
tenta. Soluitur (vt Alexã. ſoluit) vnum numero dictum non ſecundum eandem rationem eſſe in genere ſubſtantiæ, & in genere quãti, ſed ſecundũ aliud, & aliud. hoc pacto ſcientia eſt in genere qualitatis, & relationis.

LOCVS DVODECIMVS

13 Conſiderandum autem & genus aſſignati generis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi omnia prædicantur de ſpecie, & ſi in eo quod quid eſt prædicãtur. Nam omne ſuperius genus prædicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt. ſi ergo alicubi diſſonet, manifeſtum quoniam non eſt genus, quod aſſignatum eſt.

Hic eſt locus duodecimus, quẽ ſumit ab ordine generũ ſuperiorũ ꝑdicãtiũ in quid, & dicit. [Cõſiderandũ aũt & genus aſſignati generis, & ſic ſemper ſuperius genus, ſi oĩa ꝑdicantur de ſpecie] cuius genus aſſignatũ eſt, [& ſi in eo quod quid eſt] omnia [prędicãtur.] Q̃m ſi nõ omnia ꝑdicantur, vel ſi oĩa ꝑdicãtur, ſed nõ in quid oĩa, interimẽdũ eſt ꝓblema, & dicẽdũ nõ eſſe genus, quod ꝓ genere eſt aſ- H
ſignatum. Cuius maximam & cauſam aſſignat, & dicit, [nã omne ſuperius genus ꝑdicari oportet de ſpecie in eo quod quid eſt.] Tunc quaſi epilogat, & inquit. [Si ergo alicubi diſſonet] ita vt vel non omnia ſuperiora ꝑdicentur, vel ſi prædicentur omnia, non omnia in quid ꝑdicentur, [manifeſtũ quoniã nõ eſt genus, quod aſſignatum eſt] pro genere. Oportet enim genus de aliquo, & de his omnibus quæ ſub illa ſpecie ſiue genere ſunt, in eo quod quid eſt ꝑdicari. genus enim auis de oĩbus, & de ſpeciebus ſub aui, & de indiuiduis non ſolũ prædicatur, ſed in eo quod quid eſt ꝑdicatur. Per hũc locũ monſtratur verecũdię nõ eſſe genus virtutẽ. Nã virtutis genus habitus eſt, q̃ nõ ꝑdicatur de verecũdia, nõ enim eſt habitus verecũdia, ſed paſſio. Mõſtratur etiam ꝙ virtus nõ ſit genus abſtinentię, quoniã optimus habitus non ꝑdicatur de abſtinẽtia, non enim optimus habitus eſt, qui eſt in prauis deſideriis, de omni vero virtute optimus habitus ꝑdicatur. nõ enim ſolũ habitus, eſt virtus, ſed optimus, vitiũ enim habitus eſt, ſed nõ optimus. Sed nec de niue albũ, non enim qualitas quæ eſt genus albi, de niue prędicatur. nec dulce genus eſt mellis, quoniam nec ſuccus in quid de melle dicitur, qui eſt genus dulcis. Attentione tamen dignum, quoniam verum eſt genera aſſignati generis oĩa debere in eo quod quid eſt

A prædicari de eo, cuius est assignatum genus, non tamen conuerti: non enim si aliquod superiorum in eo quod quid est de aliquo prædicatur, oportet omnia quæ sunt sub illo, in eo quod quid est de eodem prædicari. Nam cōtraria sub eodem sunt genere, & de contrariis in eo quod quid est prædicantur, nō tamen & contraria, ambo, quorum est genus illud. si enim & de albo color in eo quod quid est prædicatur, non tamen & nigrum de eodem albo prædicabitur, quamuis & de nigro etiam color prædicetur. Est enim genus nihil minus ad illud. Similiter & de iniustitia habitus ꝓdicatur, non tamen virtus, quæ est sub habitu. Quare licet genera omnia superiora assignati generis oporteat de eo cuius assignatur genus, prædicari, non tamen si aliquod superiorum in eo quod quid est de aliquo prædicatur, oportet omnia inferiora ad illud de eodem prædicari, quam regulam Alexāder sic exposuit.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

14 Rursum si genus participat speciē, vel ipsum, vel aliquod superiorum generum. Nam nullum superiorum participat quod inferius est. Destruenti igitur quemadmodum dictum est, vtendum. Astruenti au-
B tem si confiteatur quidem inesse speciei, quod dictū est genus, sed quod vt genus insit dubitetur, sufficit ostendere aliquid superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari. Vno enim in eo quod quid est prædicato, omnia & superiora illius, & inferiora (si prædicantur de specie) in eo quod quid est prædicabuntur. Quare & assignatum genus in eo quod quid est prædicabitur. Quod autem in eo quod quid est prędicato, omnia etiam reliqua (si prædicantur) in eo quod quid est prædicabuntur, per inductionem sumendum. Si autem simpliciter inesse dubitetur assignatum genus, non sufficit ostendere aliquod superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari, vt si ambulationis genus quispiam assignauit lationem, non sufficit ostēdere quòd motus sit am-
C bulatio ad ostendendū quod latio sit, eo quod alii motus sunt. Sed ostendendum quoniam nullum participat ambulatio eorum, quæ sunt secūdum eandem diuisionem, nisi lationem. nā necesse est quod genus participat, & specierum aliquam participare secundum primam diuisionē. Si enim ambulatio neque augmētationem, neque diminutionem, neq; alios motus participat, manifestum quoniam lationem participabit, quare erit genus latio ambulationis.

Locus decimustertius hic est, quem accipit a participatione speciei, & dicit. [Rursum si genus participat speciem,] & addit dico, si participat speciem, [vel ipsum vel aliquod superiorū generum] ad ipsum. Nam si ipsum quod assignatur pro genere, participat eā speciē, cuius assignatur genus, vel
D aliquod superiorū generum ad ipsum quod assignatum est pro genere, non est genus: sic aquila nō potest esse genus animalis, quoniam aquila non solum animal participat, sed etiam genera, quæ sunt supra, & infra animal, aquila enim participat animal volatile, & auem, & animalis genera, quæ in recta linea prædicamētali sunt supra animal. quare aquila nō est genus animalis. Quod vero nec ipsum genus, nec aliquod superiorum generum debeat participare speciem, probat & dicit. [Nam nullum superiorum participat quod inferius est,] quoniam nullum superiorum suscipit rationem sui inferioris tanquam partē suæ definitionis. Sed occurres, quoniam videtur Aristoteles hunc locum dixisse in quinto loco, dixit enim. [Rursum si necesse fuerit, vel si cōtigerit genus participare quod positum est in genere,] ponitur autem in genere species. quare hic locus continetur in quinto loco. igitur superfluus hic decimustertius videtur. Alex. respondet. ꝙ hic locus differt ab illo additiōe huius, quod addit [vel ipsum, vel aliquod superiorum generū,] in quinto enim loco dixit destruendum esse problema, si genus participat speciem, cuius genus est assignatum. Hic vero dicit destruendum esse problema si genus vel aliquod superiorum ad genus participat speciem, cuius est assignatum genus. Aliter dicit Alexan. ait enim hunc locum esse deforis interpositum, & non in textu. Nā hic locus ꝑtim in quinto, ꝑtim in duodecimo cōtinetur. duodecimo enim loco dixit, [Cōsiderandum autem & genus assigna-

ti generis,& sit semper superius genus]& reliqua. Quare cum hic locus pro qualibet sui parte in aliis E
sit contentus,videtur non in textu contineri,sed extra quasi glossema.Cũ igitur loca dixisset, quibus
destruitur problema de genere,nũc assignat loca quibus construitur,& primo epilogat,& dicit.[De-
struenti igitur quemadmodum dictum est,vtendum.]Deinde docet construere.est autem hæc con-
structio econuerso se habens destructioni, quæ facta est loco duodecimo.destructio enim duode-
cimo loco facta,fuit si aliquod eorum prædicatorum, quæ de dato genere prædicantur in eo quod
quid est,non prædicaretur de specie,assignatum genus non erit genus. constructio vero quæ nunc
dicitur,est,si datum alicuius genus prædicetur quidem de eo cuius est datum genus, dubitetur vero si
vt genus, & in eo quod quid est prædicetur. & sic constructio vnum præsupponit, alterum quæ-
rit. Præsupponit enim assignatum genns de specie prædicari, quæritur autem si vt genus, & in quid
prædicetur.Ad videndum si vt genus,& in quid prædicetur, dicit esse quærendum si aliquid eorum
quæ sunt superiora ad assignatum genus, in quid prædicetur de specie,cuius est assignatum genus.id
est videndum est si aliquod genus prædicati, quod vt genus assignatur,prædicetur in eo quod quid
de subiecto,cuius assignatur genus, si enim sic aliquid eorum prædicari inuenietur, id quod est datũ,
vt genus,in eo quod quid est,& vt genus prædicabitur. Si enim aliquod superiorum in quid prædi-
catur de aliquo subiecto ad aliquod genus, oportet illud genus de eodem subiecto prædicari etiam F
in quid,vnde dicit.[Astruẽti autem,si] aliquis[cõfiteatur quidem inesse speciei,]& prædicari de spe-
cie, [quod dictum est genus,sed, quod vt genus insit] & in quid prædicetur,[dubitetur,sufficit osten
dere aliquod superiorum generum in eo quod quid est de specie prædicari,]cuius est assignatũ genus.
dixit[superiorum generum]quia non oportet vt quodlibet superius prædicetur in quid,nisi sit de su-
perioribus generibus in recta linea prędicamentali.Deinde assignat maximam pro causa eius quod
dixerat,& inquit.[Vno enim] genere[in eo quod quid est prædicato] de aliqua specie,[omnia & su-
periora illius]prędicati,[& inferiora]dico inferiora,[si prædicantur de specie,]cuius est assignatum
genus,[in eo quod quid est prædicabuntur,quare & assignatum genus in eo quod quid est prædica-
bitur.]Dixit autem Aristo.si inferiora prędicantur de specie,quoniam homo inferior ad animal non
prædicatur de animali.Maxima igitur intelligitur de omnibus generibus ad prędicatum superioribus,
& de omnibus generibus ad prędicatum inferioribus,modo hæc inferiora ad prædicatum prædicẽ-
tur de specie,cuius prædicatum assignatur genus.Deinde exponit quo modo hæc maxima pateat, &
dicit.[Quod aũt in eo quod quid est prędicato, omnia etiã reliqua]& superiora & inferiora[si]infe-
riora[prædicabantur,in eo quod quid est prædicabuntur,per inductionem sumendum.] Si enim(vt
Alexan.inquit)ens,aliquid,vnum,bonum,& verum, ant de superioribus generibus dati generis, aut G
de inferioribus speciebus eiusdem dati generis prædicantur in eo quod quid est,necesse est omnia alia
sic se habere,modo prædicentur de eo subiecto, cuius assignatum est genus.vnde si inductio in omni
bus fiat,nullo pacto dissonãs inuenietur: sic mõstrabitur dispositio esse genus virtutis. nã dispositio de
virtute prędicatur.ꝙ aũt ꝑdicetur in eo qđ quid est,patet ex eo,quia qualitas est dispositiõis genus. &
de dispositiõe, ꝑdicatur in eo qđ quid est ꝑdicatur etiã in eo qđ quid est de ipsa virtute,est enim virtus
qualitas.Sic etiam monstratur auis esse aquilę genus ,quoniã genus auis.scilicet animal in eo qđ quid
est de aquila prędicatur. & cum monstrasset si inesse quidem concederetur assignatũ genus alicuius,
dubitaretur vero,si in eo quod quid est de ipso prędicetur,& vere genus, quomodo possibile est mon
strare ꝙ & in eo quod quid est,& vt vere genus de illo prædicetur. Monstrat nunc & si hoc ipsum
quod assignatur vt genus,dubitaretur inesse, quomodo poterimus ipsum monstrare inesse , & in eo
quod quid prædicari,& dicit.[Si autem quod assignatur pro genere]alicuius speciei,[simpliciter in-
esse]illi[dubitetur,]ita,vt sit duplex dubitatio,vt vtrum insit,vel ne. & dato quòd insit, vtrum præ-
dicet de illo,inquit,vel ne. Tunc respondet in casu,quot requiruntur ad terminãdum hoc proble ma,
in quo est duplex dubitatio,& primo exponit quid non sufficit, innuens hoc, quod non sufficit esse
vnum de requisitis,& dicit.[non sufficit ostendere aliquod superiorum generum in eo quod quid est H
prædicari de specie,]cuius erat datum genus assignatum.non enim valet consequentia,motus de am
bulatione prædicatur in quid,igitur latio est genus ambulationis,& prædicatur in quid de ambulatio
ne. oportet enim addere ꝙ motus prædicetur in quid de ambulatione,& nulla alia species motus de
ambulatione prædicetur in quid&. hoc dicit.[vt si ambulationis genus quispiam assignauit lationẽ,
non sufficit ostendere ꝙ ambulatio sit motus]id est ꝙ motus prędicetur de ambulatione,licet sit re-
quisitum,[ad ostendendum quòd]ambulatio[latio sit] id est ad ostendendum quòd latio sit genus
ambulationis,cuius causam assignat,& dicit,[eo ꝙ alii motus sunt]hoc est,quia sub motu sunt alia ge
nera motus ꝑter lationẽ.sunt enim alteratio,motus in quãto,& mutatio in substãtia.& ita posset dubi
tari an aliqđ aliorũ generũ,quæ sub motu sunt, sit genus ambulatiõis,& ꝓpterea subscribit q̃d requi
ritur & sufficit,& dicit.[Sed ostẽdẽdũ,quoniã ambulatio nullũ motũ] participat,[eorũ] motuũ, seu
eorum generũ motuum[quę sunt secundũ eandẽ diuisionem]qua motus diuiditur in lationem[nisi
lationem,] quę est motus in loco,genera enim motus, quę sunt secundum eandem diuisionem cum

A lationem, sunt motus in quali, motus in quanto, & motus in substantia. nam hæc contradiuiduntur lationi. Motus enim prima diuisione his quatuor generibus motus diuiditur. & quia aliquis posset dicere motum prædicari de ambulatione, nulla specie motus de ambulatione prædicante, ad refellendum hoc, dicit. [Nam necesse quod genus participat,] & de quo genus prædicatur, [& specierum aliquam participare,] dico species, quæ sunt [secundum primam diuisionem.] vt quoniam ambulatio participat motum, oportet etiam vt participet aliquam primarum specierum motus. Est enim dictũ superius, de quo genus prædicatur, oportet vt aliqua specierum prædicetur, modo sint de primis speciebus, & ipsum de quo prædicatur genus, non sit aliqua prima species. tunc quasi recolligens locum totum, dicit, [Si enim ambulatio neque augmentationem, neque diminutionem, neque alios motus participat,] ita vt nullum aliud genus motus de ambulatione prædicetur in eo quod quid est, & subaudi participat motum. [manifestum quoniam lationem,] vt proprium genus [participabit,] per hæc enim duo simul copulata, patent duo, & quod latio prædicetur de ambulatione, & quod prędicetur in quid & vt genus. Sequitur enim ambulatio, participat motum, & nullum genus motus, de ambulatione prædicatur in quid. igitur latio est genus & prædicatum in quid de ambulatione, propterea conludit. [quare erit genus latio ambulationis] est igitur tota ratio hæc, ambulatio est motus,
B aut igitur augmentatio, aut diminutio, aut alteratio, aut generatio, aut corruptio, aut latio. sed non est auctio, nec diminutio, nec alteratio, nec generatio, nec corruptio, igitur est latio. si enim non esset latio, nec motus esset, quod enim in aliquo genere est, necesse est aliquam speciem illius participare. Sic monstrabitur iustitia esse virtus, habitus enim electiuus de iustitia prædicatur, quod est virtutis, & vitii genus. si igitur iustitia non est vitium, erit virtus. Sic etiam monstrabitur tria esse numerum imparem, quoniam tria sunt numerus, & non par, igitur impar. sic monstrabitur, animam esse formam, est enim anima substantia, & non est materia, igitur est forma. Sed occurres primo, contra primum locũ construendi. nam concesso quoniam homo inest animali, & quoniam aliquod superius ad hominẽ prædicatur in quid de animali, non sequitur hominem esse genus animalis. Insuper contra secundum locum construendi, quoniam dubitato vtrum homo insit viro, non sequitur animal inest viro, & nulla species animalis contra diuisa homini inest viro, igitur homo est genus viri. nec sequitur dubitato vtrum homo insit ęthiopi, animal inest ęthiopi, & nulla animalis species, quæ homini sub animali primo contradiuiditur, prædicatur de ęthiope, igitur homo est genus ęthiopis. Ad primam instantiam Hedenolphus dicit Arist. per inesse, intellexisse prædicari ad modum quo superius prædicatur de inferiori. hoc enim modo pro concesso in primo construendi loco supponit assignatum genus inesse
C speciei. Sed hæc expositio petit quod quæritur in principio, quærimus enim vtrum prædicetur, vt genus. si igitur supponitur prædicari assignatum genus de specie, vt superius, erit petere assignatum genus esse genus. Aliter ergo dicendum Aristotelem per inesse, intellexisse prædicari. Supponit enim assignatum genus de specie prædicari, hoc est esse vnum quatuor prædicatorũ, de quibus primo huius dictum est. si igitur assignatum genus est vnum prædicatorum de specie, & aliquod superius genus ad assignatum genus prædicatur in quid de illa specie, cuius erat genus assignatum. Igitur genus assignatum erit genus speciei, cuius erat assignatum: quoniã si genus illius prædicatur de ea specie, oportet vt genus assignatum prædicetur in quid: & cum sit prædicatum, & in quid, igitur genus. & hęc est expositio Alexandri. Secunda instantia soluitur. nam si dubitauerimus vtrum homo insit viro, vel æthiopi, dubitare debemus vtrum homo sit prædicatum vt pars de viro, & de æthiope. Modo homo non vt pars, sed vt totum de viro & æthiope prædicatur, & sic non est ad propositum instantia.

LOCVS DECIMVS QVARTVS.

D

15 Rursum de quibus species quæ posita est, vt genus prædicatur, cõsiderandum si & assignatum genus in eo quod quid est de ipsis eisdem prædicatur quemadmodum & species. Similiter autẽ & si omnia quæ supra genus sunt. Nam si alicubi dissonat, manifestũ quoniã nõ est genus, quod assignatum est. Si enim esset genus, omnia superiora & illius, & ipsũ, in eo quod quid est prędicarẽtur de iis, de quibus & species in eo quod quid est prædicatur. Destruẽti igitur vtile, si nõ prædicetur genus in eo quod q̃d est, de q̃bus & species prędicatur. Astruẽti vero, si prędicetur in eo quod q̃d est, vtile. accidet enim genus, & speciẽ de eodẽ in eo quod quid est prædicari. Quare & idẽ sub duobus generibus sit, necesse

igitur ſubalterna genera eſſe. Si igitur oſtendatur quod volumus genus E
aſtruere, non eſſe ſub ſpecie: maniſeſtum quoniam ſpecies ſub hoc erit. Quare oſtenſum erit quoniam genus hoc.

Hic eſt locus decimusquartus, quem accipit a ſubalternatione generum per cõparationẽ ad ſpeciem, & ad contenta ſub ſpecie, & primo quidẽ deſtruendo, ſecundo autem ibi [aſtruenti vero,] conſtruendo. Alex. aũt aliter continuare videtur, dicit enim Ariſt. huc vſq; per data genera vt genus, textũ monſtraſſe quomodo deſtruere & conſtruere poterimus genus eſſe propoſiti, quod vt genus datũ eſt. Nunc ecouerſo, ab eo quod vt ſpecies datum eſt, loca tradit per quæ conſtruere & deſtruere poterimus datum ipſum genus. Secundum igitur Alexan. hic locus accipitur a data ſpecie cuius aſſignatur genus. Nam ſi ſpecies, quæ in aliquo genere ponitur, ipſa eſſet genus aliquorum, oportet aſpicere ſi quorum hæc genus eſt, de eis etiam eius datum genus in eo quod quid eſt prędicetur, & omnia quę ſupra genus ſunt, & hoc dicit. [Rurſum de quibus ſpecies, quæ poſita eſt vt genus, ꝑdicatur, conſiderandum ſi & aſſignatum genus in eo quod quid eſt de ipſis eiſdem prædicetur quemadmodum & ſpecies] ſcilicet in quid. Dixit [quæ poſita eſt vt genus] quia oportet vt ipſa ſit genus aliquorum, & ſpe- F
cies dati generis, & non ſolũ conſiderandũ ſi aſſignatum genus prædicetur in quid, vt ſapiens prædicatur, cuius genus eſt aſſignatum. [Sed ſimiliter & ſi omnia quæ ſupra genus] datum [ſunt] ſubaudi in eo quod quid eſt, prædicantur, vt ſpecies, quæ erat ſpecies, & genus prædicabatur. [Nam ſi alicubi diſſonat,] hoc eſt, vel quia aſſignatũ genus de eiſdẽ nõ ꝑdicatur, de quib⁹ aſſignata ſpecies. vel ſi ꝑdicatur, nõ ꝑdicatur in eo qđ quid eſt, vel ſuperiora genera dati generis nõ ꝑdicãtur, de quibus ſpecies ꝑdicabatur: vel ſi prædicantur, non in eo quod quid eſt, prædicantur [manifeſtum quoniã non eſt genus, quod aſſignatum eſt,] vt genus illius ſpeciei. deinde aſſignat cauſam, & ponit maximam, in qua firmatur eo cus, & dicit, [Si enim eſſet genus] ſubiecti, quod ponitur ſpecies [omnia & ſuperiora] ſcilicet genera [illius] dati generis [& ipſum] ſcilicet datum genus, [in eo quod quid eſt prædicarentur de iis, de quibus & ſpecies in eo quod quid eſt, prędicatur.] Nam vt libro Porphyrii dictum eſt, omnia generaliſſima de vltimis, & in eo quod quid eſt prædicantur. Tunc epilogat, & dicit, [deſtruenti igitur vtile, ſi non prædicetur genus] aſſignatũ [in eo qđ quid eſt] de ſubiectis, quæ ſub data ſpecie ſunt, [de quibus & ſpecies prædicatur,] dico ſi non prædicetur genus, aut ipſum, aut aliquod generum ſuperiorum ad ipſum. Sic monſtratur ſcientia non eſſe genus virtutis, quoniam non prædicatur de ſpeciebus quæ ſunt ſub virtute, quoniam non prædicatur in eo qđ qd eſt. immo nullo modo prædicatur de fortitudine, neque de G
modeſtia, neque de alia virtute earũ, quæ ſub virtute vt ſpecies habentur. deinde docet conſtruere, & primo proponit intẽtũ, & dicit, [Aſtruẽti vero, ſi] genus datũ [prędicetur in eo quod quid eſt] vtile de iis, quæ ſunt ſub ſubiecta ſpecie, & ꝙ vtile ſit ad conſtruẽdum hoc quod dictum eſt, probat, & dicit, [accidet enim] ſubaudi ſi poſitum vt ſpecies de ſuis ſubiectis in eo quod quid eſt prædicaretur, & qđ datur vt genus illius ſpeciei, etiam ſi de eiſdem in eo quod quid prædicaretur, [genus & ſpeciẽ de eodem] vel de eiſdem [prędicari.] Tunc vlterius infert, [quare & idem ſub duobus generibus ſit,] idem dico, de quo datum genus & data ſpecies in eo quod quid eſt, prædicatur. Tunc vlterius infert [neceſſe igitur] ea ambo quæ de eodẽ in eo quod quid eſt, ꝑdicantur, [ſubalterna genera eſſe] ita vt alterum ſub altero ſit, quia quando aliquid fuerit in pluribus generibus ita; vt illa ſint illius genera, oportet ſubalterna eſſe, vt libro prædicamentorum ſatis patet. Tunc vlterius infert. [Si igitur oſtẽdatur, qđ volumus genus aſtruere, non eſſe ſub ſpecie,] cuius erat datum genus, [manifeſtum quoniam ſpecies] data [ſub hoc] dato genere [erit. quare oſtenſum erit quoniã genus hoc,] ſcilicet quod eſt datum, ſit genus datæ ſpeciei, & ita habetur intẽtũ. Eſt igitur hic idẽ locus vtilis ad conſtruẽdũ, ſed ꝑ plures illationes. ad deſtuẽdũ vero, nõ per tot illatiões. hoc Alexã. exẽplo declarat. nã ſi quæratur vtrũ volatile aĩal ſit genus auis, cũ auis ſit genus aquilæ, corui, & aliorum, quę his cõtradiuidũtur, & de his in eo quod qd H
eſt volatile animal ꝑdicatur quemadmodũ & auis, igitur volatile animal genus eſt auis. probatur hoc pluribus illationibus, quoniam cũ auis & volatile animal, eiuſdem ſint genera, oportet vt ſubalterna ſint genera, & alterũ ſub altero eſſe, non eſt autem volatile animal ſub aui, quoniã volatile animal in plus eſt quàm auis. relinquitur igitur, vt auis ſit ſub volatili animali tanquam ſub genere, & ſic pluribus illationibus patet conſtructio. Sed dubitatur, quoniã videtur præſens locus deſtructiuus coincidere cum primo loco, vbi hortabatur aſpicere ad omnia quæ cognata ſunt ei, quæ vt ſpecies alicuius generis ponitur, ſi de aliquo ipſorum datum genus non prædicetur. ergo ſuperfluit. Dicendum vt recte Alex. inquit, hunc locũ differre ab illo, quia hoc additur, eſſe aſpiciẽdũ ad genus datũ, & ad genera ſuperiora generis dati, non ſolum ſi prædicantur, ſed ſi prædicãtur in eo quod quid eſt de iis omnibus, de quibus ſpecies data prædicatur, hoc pacto (vt Alexan. innuit) differt hic deſtructiuus locus a primo. per hunc locum monſtratur numerus non eſſe animæ genus, quoniam nulli animæ, genus numeri competit, videlicet multitudo, anima vero competit omnibus ſpeciebus animæ. Alterationis vero mõſtratur genus eſſe motus, quoniã motus ꝑdicatur in eo quod quid eſt de omnibus ſpeciebus alte

A rationis. prædicatur enim motus de albificatione, & de nigrificatione, similiter autem & de aliis speciebus alterationis: igitur motus est genus alterationis.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

16 Considerandum autem & rationes generum si aptantur & ad asignatam speciem, & ad participantia speciem. Necesse est enim generū rationes prædicari de specie, & de iis quæ participant speciem. Si igitur in aliquo dissonet, dilucidū quoniam non est genus, quod asignatū est.

Hic est locus decimusquintus, qui accipitur a ratiõe generis. cum enim docuisset ex eo quod est prædicari, aut non prædicari, construere, vel destruere genus, quoniam genera de speciebus non solũ in eo quod quid est prædicantur, sed vniuoce, hoc est secundum eandem rationem, ideo dicit. [Considerandum autem & rationes generum] scilicet tam dati generis, quàm rationes eorum generum, quæ secundum rectam lineam sunt genera dati generis, [si aptentur & ad assignatam speciem, & ad participantia speciem] quæ sunt sub specie, cuius est datum genus. Tunc ponit maximam, quę
B est causa considerationis, & dicit. [Necesse est enim generum rationes] scilicet tam dati generis, quã cæterorum omnium, quæ genera sunt dati generis [prædicari de specie, & de iis quę participant speciem.] nam (vt Alexander inquit) non solum in quid de specie, & de contentis sub specie prædicari debet, sed vniuoce. Tunc colligit locum, & dicit. [Si igitur in aliquo dissonet,] quia vel ratio dati generis nõ prædicetur de specie, vel de contẽtis sub specie, aut ratio alicuius generis dati generis non prædicetur de eisdem, [dilucidum quoniam non est genus quod assignatum est] pro genere, & si in nullo dissonat, assignatum pro genere erit genus. vt si ratio auis prædicetur de aquila, & de contentis sub aquila, & ratio animalis volatilis de aquila & de contentis sub aquila, & ratio animalis similiter, esset monstratum auem esse genus aquilæ, & animal volatile genus auis. at si ratio animalis volatilis, vel ratio animalis non consonat aquilæ, non erit auis genus aquilæ, vel non erit animal volatile genus auis. Sic etiam monstratur numerus non esse genus animæ, quia nulli animæ ratio numeri competit, nulla enim anima multitudo est ex vnitatibus composita, animæ vero ratio quæcunque fuerit vnicuique animæ competit. sic etiam monstratur motus genus esse alterationis. ratio enim motus iis omnibus competit, quæ sub alteratione comprehenduntur. Nam de ipsa albificatione & denigratione, ratio motus prædicatur, atque de cæteris alterationibus. Sed occurres, quoniam secundum hæc nul-
C lum generalissimum erit genus alicuius speciei, nullum enim tale habet definitionem. Boetius in prædicamentis asserit omne generalissimum habere definitionem, & si non quæ proprie dicitur, saltem quæ est quædam descriptio, vel expositio nominis: & sic fortasse Aristoteles hic intelligit.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

17 Rursum si differentiam, vt genus asignauit, vt si immortale genus dei. Differentia enim est animalis immortale: quoniam animalium alia mortalia, alia immortalia. Manifestum igitur quoniam peccant. nullius enim differentia est genus. Quòd aũt hoc verũ, manifestũ. Nulla enim differẽtia significat quid est, sed magis quale quid, vt gressibile & bipes.

Hic est locus decimusquintus, quẽ accipit a differẽtia via prædicationis, & dicit. [Rursum si diffe-
D rẽtiã,] scilicet specificã alicuius [assignauit, vt genus] illius, cuius est specifica differentia, subaudi peccauit in assignatione. deinde ponit exemplũ in doctrina Platonis, & dicit, [vt si immortale genus dei] subaudi assignauit, hic peccauit. cuius rationem assignat, & dicit, [Differentia enim est animalis,] scilicet diuisiua [immortale,] specifica vero dei. & q immortale sit differentia specifica dei, & diuisiua animalis, exponit, & dicit. [quoniam animalium alia mortalia, alia immortalia.] ergo immortale differentia diuisiua est animalis. Tunc concludit locum destructiuum, & dicit. [Manifestum igitur quoniam peccauit] assignando videlicet differentiam pro genere. [nullius enim differentia] specifica [est genus] illius, cuius est specifica differentia, & q ita sit, probat, & dicit. [Quod autẽ hoc verum, manifestum. nulla enim differẽtia significat quid est,] scilicet subiectum, cuius est specifica differentia [sed magis quale quid] est subiectum, cuius est specifica differentia, [vt gressibile, & bipes.] addit autẽ [magis,] quoniam non est simpliciter quale differentia. Differentia enim quæ est in substãtia, licet sit substantia, tamen circa substantiam quale determinat, & si ipsa non sit quale. sic nec hominis mortale est genus, nec impar trinitatis. nam impar trinitatis, mortale vero hominis differentia est specifica.

τὸ περιτ- τὸν ὅπερ ἀριθμὸν abũdans, q̃d numerum.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

18 Et si differentiam in genere posuit, vt speciem, vt imparẽ quidem

numerum. Differentia enim numeri, & non ſpecies eſt, neque videtur participare differentia genus. Omne enim quod participat genus, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum. Differentia autem neque ſpecies, neque indiuiduum eſt. Manifeſtum igitur, quoniam non participat genus differentia. quare neque impar ſpecies, ſed differentia erit, quoniam non participat genus. E

Hic eſt locus decimusſextus, quem Ariſt. accepit a differentia, ſed via ſubiectionis, & dicit. [Et ſi differentiam in genere poſuit,]cuius eſt diuiſiua, [vt]illius[ſpeciem,]hic peccat, quoniam male aſſignauit genus illius differentiæ, peccat igitur quatenus aſſignauit genus illius differentiæ, vt ſi [imparem quidem]quis dicat[numerum,]hoc eſt ſpeciem numeri, hic peccat, [differentia enim numeri, & non ſpecies eſt]impar ſubaudi quando accipitur de per ſe. nam quando ponitur cum numero videtur ſpecies nnmeri. Impar enim numerus videtur ſpecies numeri, ſed impar de per ſe eſt differentia numeri diuiſiua, ſed ſpecifica ſpeciei. Secundo idem probat alia ratione, & dicit. [nec videtur differentia participare genus, omne enim quod participat genus, aut eſt ſpecies, aut indiuiduum]quoniã ſpecies aut indiuiduum ſuſcipit rationem generis, & non differentia. [differentia autem neque ſpecies, neque indiuiduum eſt. manifeſtum igitur quoniam non participat genus differentia.]nunc concludit propoſitum, & dicit. [Quare neque impar ſpecies ſed differentia]numeri[erit, quoniam non participat genus]ſcilicet numerum ipſum. & ſi vis potes reſoluere hunc textũ ad artem prioriſticam, hoc pacto, omnis ſpecies vel indiuiduum numeri participat numerum, Impar nõ participat numerũ, igitur impar non eſt indiuiduum, neque ſpecies numeri. Sed occurres, quoniam hoc quod Ariſt. dixit, ecõtrario eſt, non enim quoniam non participat iccirco eſt differentia, ſed quoniam eſt differentia, ideo non participat genus. notius enim eſt impar differentiam eſſe, q̃ non participare numerum. Alexander aſſerit Ariſto. vt conceſſum accepiſſe ipſum impar eſſe differentiam numeri, & propterea addit, neque videtur participare differentia genus.]quoniam licet impar eſſe differentiam numeri ſit notius quàm non participare numerum, tamen ex hypotheſi ſyllogiſmus eſt. Supponitur enim vt cõceſſum omnem ſpeciem numeri, numerum participare, & impar non participare numerum, his enim vt cõceſſis ab aduerſario vtitur. F

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS. G

19 Amplius, ſi genus in ſpecie poſuit, vt contiguitatem idipſum quod eſt continuitatem, aut miſturam idipſum quod eſt temperamentum, aut (vt Plato definiuit) lationem ſecundum locum mutationem. Non enim neceſſarium contiguitatem continuitatem eſſe, ſed econuerſo continuitatem cõtiguitatem. Non enim omne contiguum continuatur, ſed quod continuatur contiguum eſt. Similiter autem & in aliis. Nam neque miſtura omnis temperamentum Siccorum enim miſtura non eſt temperamentum, neque ſecundum locum mutatio omnis latio. Ambulatio enim non videtur latio eſſe. Pene enim in iis, quæ inuoluntarie locum ex loco permutant, dicitur latio, quemadmodum inanimatis accidit. Manifeſtum autem quoniam & de pluribus ſpeciebus dicitur genus in aſſignatis, cum oporteat econtrario fieri. H

Hic eſt locus decimusſeptimus, qui ſumitur a cõparatione ad ſpeciem, & dicit. [Amplius ſi genus in ſpecie poſuit,]hic ſubaudi errat. Nã quod ĩ minus dicitur, illius genus aſſignat. quod eſt in plus & aſſignat exemplum, & dicit[vt]qui[contiguitatem idipſum quod eſt continuitatem]id eſt, qui cõtinuitatem genus contiguitatis ponit, hic errat, quoniam continuitas ſpecies contiguitatis eſt. [aut] etiam peccat, qui ponit[miſturam idipſum, quod temperamentum] id eſt qui ponit miſturæ genus eſſe temperamentum, hic enim ſub ſpecie ponit genus, quoniã in plus eſt miſtura q̃ temperamentũ, [aut]etiam peccat, qui [(vt Plato definiuit) lationem ſecundum locũ mutationem] id eſt peccat, qui ponit lationem genus loci murationis, quoniam in plus eſt loci mutatio quàm latio. deinde reddit rationem horum exẽplorũ, & dicit. [Non enim neceſſariũ contiguitatẽ cõtinuitatẽ eſſe]id eſt, nõ enim neceſſariũ eſt dicere contiguitatem eſſe cõtinuitatis genus, [ſed ecõuerſo continuitatem] eſſe[conti-

A nuitatem]id est sed econuerso continuitatem esse genus contiguitatis, cuius rationem subscribit argumentando à coniugatis, & dicit, non enim omne contiguũ[continuatur, sed quod continuatur]subaudi omne[contiguum est.]sic igitur, quia contiguum in plus est quàm continuum, fit vt continuitas potius contiguitatis species sit, quàm ecõuerso. deinde transit ad alia exempla, & hoc proponit, & dicit, [Similiter autem & in aliis] est ita vt diximus, & exponit se, & dicit, [Nam neque mistura omnis temperamentum]est. [siccorum enim mistura non est temperamentũ.]quare qui misturæ temperamentum genus dicit, sub specie ponit genus. est enim temperamentũ species misturæ. Deinde exponit tertium exemplum, & dicit, [Neque secundũ locum mutatio omnis est latio.] in plus enim est secũdum locũ mutatio quàm latio. cõtinet enim secundũ locũ mutatio, lationẽ & ambulationẽ, vt species diuersas, [ambulatio enim nõ videtur latio esse,] cuius rationem affirmat, & dicit, [pene enim in iis quæ inuoluntarie locũ ex loco permutãt, dicitur latio, quemadmodũ inanimatis accidit.] Quare qui dicit lationem genus esse motus secundũ locũ, genus in specie ponit. ¶ Quod vero ad verba attinet, Aristot. dixit inuoluntarie græce ἀχ ουσίως, pro non voluntarie. inanimata enim vt grauia & leuia permutant locum, non quidẽ inuoluntarie, sed non voluntarie. quæ enim inuoluntarie mouentur, apta sunt voluntarie moueri, vt ambulantia.

B

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

20 Rursum si differentiã in specie posuit, vt immortale idipsum quod est deũ. Accidit enim de æqualibus, aut pluribus quàm speciẽ dici. differẽtia enim semper de æqualibus, aut de pluribus quàm species dicitur.

Hic est locus decimusoctauus, quem accipit per comparationem differentiæ ad speciem, & dicit, [Rursum si differẽtiam in specie posuit] etiam peccat. nam quemadmodũ qui genus in specie ponit, peccat ex eo quia quod in plus est, illi supponit quod est in minus, sic peccat qui differẽtiæ dat genus speciem, quoniam quod est in plus, vel in æquo, illi supponit quod est in minus, vel in æquo. Peccat autem hic dupliciter. Primo, quia quod est in plus, vel in æquo, assignat sub eo quod est in minus vel in æquo. Secundo, peccat in assignatione generis, quod dabatur illius speciei, vel illius differẽtiæ. Non enim datũ genus potest esse genus speciei, quando differentia ponitur sub illius specie, quoniã oportet differentiam, qua diuiditur genus, esse vel in plus vel in æquo quàm sit species, cuius est datum genus. Deinde ponit exemplũ, & dicit, [Vt]peccat subaudi, qui dicit [immortale idipsum quod est deũ]esse. C id est vt peccat, qui de immortali prædicat deum. Est enim immortale differentia, deus autẽ species, & in plus est immortale, si quidem nõ omne immortale deus. & qui de rationali hominẽ, etiam peccat. Deinde reddit rationem eius quod dixerat, & dicit, [accidit enim de æqualibus aut pluribus quàm speciem dici.]dixit autem hęc, non quòd genus æqualiter aliquando cũ specie dicatur, sed quoniam omne quod prædicatur de aliquo vere, aut est æqualiter cum ipso, aut in plus Si igitur aliquis prædicat speciem de differentia, diceret vtique aut æqualiter aut in plus esse speciem quàm differentiã. Est autem non sic, nam differentia aut æqualiter est cũ specie de qua prædicatur, quando propria & specifica differentia speciei esset, sic pedester specifica differentia est pedestris animalis. pedestre enim animal species animalis est, cuius differẽtia æqualis cum ea specie est pedestre. aut est in plus, vt hominis bipes, vel rationale. Esset enim æqualiter homini disciplinæ susceptiuum, si disciplinæ susceptiuum sit differentia. Sic igitur argumentum erit, omne vere prædicatũ dicitur in plus vel in ęquo cum eo de quo prædicatur, & hanc maiorem Aristoteles posuit, tunc dat minorem, & dicit, [Differentia enim semper de æqualibus aut de pluribus quàm species dicitur.] subaudi, igitur est vere prædicatum, quare non subiicitur speciei. Peccat igitur qui ponit differentiã sub specie. ¶ Sed dices syllogismus ille est in secunda figura ex vtrisque affirmatiuis. Dicendũ hoc esse possibile, quãdo maior conuertitur in terminis, vt est in casu. nam facta cõuersione, syllogismus relinquetur in prima figura. Alexand. addit D aliam rationem, contra eos qui sub specie ponunt differẽtiam. argumẽtatur enim si de differẽtia species prædicetur, & de specie prædicatur genus in eo quod quid est, & de differentia genus prædicabitur in eo quod quid est. sed hoc est impossibile. non enim differentia participat genus. ergo aliqua ꝓpositionum, non minor, ergo maior, erit impossibilis, quæ est quòd differentia ponatur sub specie, vel quòd species prædicetur de differentia.

LOCVS DECIMVSNONVS.

21 Insuper si genus in differentia, vt colorem, quod quidem est cõgregatiuum, aut numerum, quod quidem impar.

Hic est locus decimusnonus, quem sumit per comparationem generis ad differentiam, & dicit, [Insuper si genus]posuit vt speciẽ[in differentia]siue sub differentia, ita vt genus sit species, differentia autẽ genus, iste sic ponẽs peccat. nam quod est in maius, ponit sub eo, quod est in minus. Est enim differẽtia in minus quàm genus. Prętererea, vt dixit loco 16, qui ponit differentiam sub generẽ, etiam

errat, quoniam genus nõ in eo quod quid eſt de differẽtia prædicat. Quantõ magis errabit qui genus E ſub differentia poſuit, quandoquidem quod eſt in maius ſub eo ponit, quod eſt in minus. Eſt autẽ hic locus econuerſo poſitus loco 16. (vt Alexãd. animaduertit,) tunc Ariſt. aſsignat exemplum, & dicit, [vt] errat, qui [colorẽ] poſuit [quod quidem congregatiuum.] nam color genus eſt, cõgregatiuum vero differentia coloris. colorum enim alii congregatiui ſunt, vt nigrum, alii vero diſgregatiui viſus, vt album, [aut] etiam peccat, qui ponit [numerum quod quidem impar] id eſt qui ponit numerum ſub impari: nam impar numeri differentia eſt, cum numerorum alii pares, alii impares ſint.

LOCVS VIGESIMVS.

22 Et ſi genus vt differentiam dixit. Poſsibile eſt enim aliquem & talem ſuſcipere poſitionem. vt temperãtiæ, miſturam, differentiam: aut lationis, ſecundum locum mutationem.

Hic eſt locus vigeſimus, quem ſumit per comparationẽ generis ad differentiam, & dicit, [Et ſi genus, vt differentiam dixit,] peccat, nã quod in plus de aliquo dicitur, & in eo quod quid eſt, prædicatur, vt diuidens accipit. Deinde ſecundum Iuniorũ expoſitionẽ, Ariſtot. remouet dubitationem. nam F forte aliquis haberet pro inopinabili genus poni loco differentiæ. Reſpondet, & inquit, [Poſsibile eſt enim aliquem] virum [& talẽ ſuſcipere poſitionem] quaſi dicat, non eſſe impoſsibile genus aliquando ſumi pro differentia, cuius cauſam dicit Albertus, quoniam cũ differẽtia ſit generalis, cum genere collocanda eſt. Poteſt enim volatile differentia animalis eſſe & ſumi pro genere auis, & ſic licet non ſit genus, pro genere aliquãdo poni poteſt. non tamen reſpectu eiuſdem. nam ad vnum poteſt eſſe differentia, vt ad animal: ad alterũ vero genus vt ad auem. Preterea animatũ poteſt eſſe genus & differentia, eſt differentia reſpectu corporis, genus vero eorum, quæ viuunt. Quare poſsibile eſt aliquem Philoſophum & talem poſitionẽ ſuſcipere reſpectu diuerſorũ, non autem reſpectu eiuſdem, & quòd non reſpectu eiuſdem, per exemplum exponit (vt Alexander animaduertit) nam peccat, & qui miſturam dicit eſſe differentiam temperantiæ. ſiquidem temperantia ſpecies, miſtura vero, vt dictum eſt, genus eſt. & hoc dicit [vt] peccat, qui dicit, [tẽperantiæ, miſturam differẽtiam.] Similiter peccat qui differẽtiã [lationis eſſe ſecundũ locũ mutationẽ] dicit, nã quod in plus de aliquo dicitur, & in eo quid quod eſt, prædicatur, vt diuidens ipſum accepit. ¶ Queret vtiq; aliquis in quo differt ponere genus in ſpecie, & genus vt differẽtiam ſpeciei dare. videntur enim eadem, quoniam Ariſtoteles eiſdem exemplis G in vtriſque vtitur. hæc eſt quæſtio Alexandri, quæ meo iudicio non videtur rationalis, quoniam differẽtia locorum perſpicua eſt omnibus, & nullam quæſtionẽ habet. nam qui ponit genus in ſpecie, ponit miſturam eſſe temperantiam, qui vero ponit genus, vt differentiam, ponit miſturam differentiam temperantiæ, & vtroque modo dicens, peccat.

23 Inſpiciendum autem omnia quæ ſunt huiuſmodi, per eadem. Cõmunicant enim loci, de pluribus enim genus quàm differentiam oportet dici, & non participare differentiam. Sic autem aſsignato, neutrũ eorũ quæ dicta ſunt, poſsibile eſt accidere. nam & de paucioribus dicetur, & participabit genus differentiam.

Cum expoſuiſſet loca, quibus patet nec genus ſub differẽtia, nec genus loco differentię accipi poſſe, nunc exponit maximas cõmunes, quibus hæc loca patent, & ſunt duæ maximæ. quarũ prima eſt, quòd genus dicitur in plus quàm differentia. ſecunda, quòd genus non participat differẽtiam, hoc eſt quòd genus non ſuſcipiat rationem differẽtiæ. Ariſt. igitur primo proponit quæ intẽdit, & dicit, [Inſpiciendum autem omnia] loca, [quæ ſunt huiuſmodi, per eadem,] hoc eſt per eaſdem maximas. H loca vero huiuſmodi ſunt, quòd genus non ponatur ſub differentia, quoniam eſt error: & quòd non ponatur vice differentię, quoniam, vt diximus, eſt error. dico inſpicienda hæc eſſe per eaſdem maximas, quoniam [loci] tales [communicant] in eiſdem maximis. & exponit maximas, per quas oportet inſpicere, & arguere quæ dicta ſunt, & dicit, [de pluribus enim genus quàm differentiam oportet dici,] hæc eſt prima, [&] genus [non participare differentiam,] hoc eſt non ſuſcipere rationem differentiæ. hæc eſt ſecunda. tunc per has maximas verificat loca prædicta, & dicit, [Sic autem aſsignato] ſcilicet genere reſpectu differentiæ, quòd ſcilicet ſit in plus quàm differentia, & quòd non participet differentiam, [neutrum eorum quę dicta ſunt, poſsibile eſt accidere,] quia nec accidere poterit vt genus ſit ſub differẽtia, nec vt vice differẽtiæ ponatur, [nam] quodcũque horũ accidet, [&] genus [dicetur, de paucioribus, & genus participabit differentiã.] Si enim ponatur genus ſub differentia, nemo dubitat ea accidere. ſtatim enim ſequitur ſi genus ponitur ſub differentia, ꝙ ſit illius ſpecies, igitur de paucioribus ꝗ differentia prædicatur. Sequitur etiam ꝙ illius rationẽ ſuſcipiat, quoniam ſemper quod ponitur vt ſpecies alicuius, participat illud, & illius rationẽ, ſub quo vt ſpecies ponitur. ¶ Sed quæres,

A quo modo ſi vice differẽtiæ genus poneretur, ſequitur genus de paucioribus dici q̃ differẽtiam, & differentiam participare. ❡ Dicendũ hęc ſequi, quoniam ſi genus ponitur vicæ differentiæ, ponetur vt diuiſiuum, veluti qui dicit colorem differentiam congregatiui, hic enim ſtatim dicet genus in minus quàm differẽtiam, colorem enim in minus quàm congregatiuũ facit. Amplius ſi genus nunc eſt temperantia, miſtura vero differentia eius, quoniam temperãtia in minus eſt quàm miſtura, erit in minus genus quàm differentia. Amplius quoniam miſtura in eo quod quid eſt prædicatur de temperãtia, & parte miſtura eſt differentia tẽperantiæ, participabit genus differentiã, quia participabit miſtura tẽperantiam, cuius eſt differentia. ſic Alexãder deducit locum hunc. ❡ Melius autem dicerẽ non eſſe dubium, quãdo genus ponitur vice differẽtiæ, quòd ſit in minus. quando enim color poneretur vice differentiæ eius quod eſt congregatiuum, manifeſtũ eſt quoniam eſt in minus. Similiter quando miſtura poneretur vice differentiæ temperantię, & motus ſecundũ locũ vice differentiæ lationis. In omnibus enim his patet genus eſſe in minus. ſed quo modo participabit color, Si vice differẽtię poneretur, eius quod eſt congregatiuum, ipſum congregatiuum, & miſtura temperantiam, & motus ſecundũ locum lationem, non eſt clarum. Poteſt autem dici quòd cum color ponitur vice differentię cõgregatiui, non eſt vera illius differentia, non enim quod eſt vice talis, eſt tale vere. Et ſi ponitur vice differen-
B tiæ, erit ſpecies. nam ſpecies vice differentię ponitur ſub genere, & color erit ſpecies congregatiui, tunc participabit illud, hoc pacto mihi videtur. quòd ſi tibi aliter appareat, placebit.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

24 Amplius, ſi nulla generis differentia prædicatur de aſsignata ſpecie, nec genus prædicabitur. vt de anima neque impar, neque par prædicatur, quare neque numerus.

Hic eſt locus vigeſimuſprimus, quem accipit ab inſpectione plurium differentiarũ, quibus diuiditur genus, & aſſerit quando dabitur aliquod genus alicuius, quęrendũ eſt quæ differentiarũ dati generis diuiſiuarum prædicantur de eo, quod ponitur vt ſpecies. Si enim nulla differẽtia dati generis prædicaretur de eo quod poſitũ eſt vt ſpecies, quod datum eſt vt genus, non erit genus. vnde dicit, [Amplius ſi nulla generis differentia prædicatur de aſsignata ſpecie, nec genus prędicabitur.] quare datum genus nõ erit genus. quoniam enim ex genere diuiſo ſecundũ differentias fit ſpecierũ illius generatio, manifeſtum quoniam omnis ſpecies alicuius generis habet aliquam differentiam, iccirco & definitio
C ex genere & differentiis eſt, vt eſt hominis animal genus, & propterea rationale & mortale animalis differentiæ exiſtentes prædicantur de homine. quot enim prædicati differẽtiæ, tot (vt dixit in prædicamentis) & ſubiecti erunt. generis enim differentiæ in ſubiectis generis omnibus ſunt, aliæ videlicet in aliis, ſecundũ quas ſpecificatur vnũquodque eorũ quæ ſunt ſub ipſo. Quare recte dicit non eſſe genus datum genus alicuius, ſi nulla ſpecies de illo prædicatur, & ponit exemplũ, & dicit, [vt de anima neque impar, neque par prædicatur, quare neq; numerus,] (vt Plato inquit) prædicabitur de anima, mõſtrabitur enim quoniã numerus non eſt animæ genus, nam nulla numeri differẽtia prædicabitur de anima. Differentiæ enim numeri ſunt par & impar, quorũ neutrum de anima prædicatur. ſic monſtrabitur quoniam mũdus non eſt animal, nec aſtrorũ aliquod, quoniã nulla animalis differẽtia prædicatur de mũdo, nec de aſtrorum aliquo. neque enim volatile, neque aquatile, neq; terreſtre, quæ ſunt animalis differentię, de eis prædicantur, neque de eis prædicatur generabile, vel ſenſitiuum, quæ ſunt aliæ differẽtiæ animalis. Equiuoce enim diuina cũ iſtis animalia ſunt, eſt enim illorũ vita alterius rationis, ſic monſtratur quoniam nec annus eſt motus, quoniã differentiæ quidẽ motus ſunt velox & tardum, quę de anno haud quanquã prædicantur, & quoniã differẽtiæ motus nec de voluptate prædicantur, fit vt motus non ſit voluptatis genus. ſic monſtratur quoniam vnitas non eſt quantũ, quo-
D niam nec continuum nec diſcretum de vnitate prædicãtur. Et licet Ariſtot. locũ hunc deſtructiuum fecerit, poteſt, (vt inquit Alexand.) conſtructiuus eſſe. nam ſi aliquæ differentiæ dati generis videntur de ſubiecto prædicari, ſtatim ſequitur vt illud ſubiectũ ſit ſpecies dati generis. quare datum genus erit genus aſsignatæ ſpeciei. Non oportet autẽ intelligere differẽtiam prædicari de ſpecie in eo quod quid eſt, quoniam monſtrauit ſuperius nullam differẽtiam prædicari in eo quod quid eſt de aliquibus exiſtẽtibus ſub genere, quando differentia per ſe accipitur, nec aliquid exiſtẽs ſub genere aut genus ipſum de ipſa differentia. Hæc licet Alexander dicat, ex iis quæ ſuperius diximus, patent.

LOCVS XXII. ET XXIII.

25 Amplius, ſi prius natura ſpecies, & ſimul interimit genus, videtur enim contrarium.

Hic textus poteſt exponi vno modo, quòd hic Ariſtoteles ponat 22. locum tantum, quem accipit ab ordine generis ad ſpeciẽ, & tunc lege ſic, [Amplius ſi] aſsignata [ſpecies] fuerit [prius natura] dato de ea genere, [&] pro ita, vt ea interempta [ſimul interimat genus,] quãdo ſic data ſpecies ad datum

de ipſa genus ſe habuerit, interimendũ eſt problema, cuius rationem dicit, [Videtur enim] inquit [cõtrarium,] eſt enim genus natura ſpecie prius, quo videlicet interempto ſpecies interimitur. hoc pacto Alexãd. exponit. Aſſerit enim hunc locũ perſpicuũ eſſe, eſt enim manifeſtũ genera natura priora ſuis ſpeciebus: genera enim cũ deſtruũtur, ſpecies deſtruũt: ecõtrario vero ſpecies nõ deſtruũt gña. Quare ſi poſita ſpecies deſtruit id, quod vt genus datũ eſt, non erit illius ſpecies, ſic nec miſturę tẽperantia eſt genus, nec latio motus ſecundũ locũ, nec cõtiguitas cõtinuitatis, nec ictus ſtrepitus. nã deſtructo motu ſecundũ locũ deſtruitur & latio, ſed motus ſecundũ locũ non deſtruitur deſtructa latione. Et dicit Alexãd. hũc locũ potentia eundem eſſe cũ loco 17. [Amplius ſi genus in ſpecie poſuit.] differt autem additione illius verbi, & ſimul interimit genus, quod nõ ponebat in loco 17. Eſt autẽ hic locus ſolum deſtructiuus, & nullo pacto cõſtructiuus. non enim ſi aliquid natura prius aliquo eſt, erit illius genus, ſubſtãtia enim cæteris generibus prius natura eſt, & tamen non eſt genus illorũ. Inſuper vnitas omni numero prior natura eſt, non tamen eſt genus numerorũ. Ad hæc vegetatiua anima prior natura eſt cæteris animabus, non tamen eſt earum genus. hæc eſt vna expoſitio textus. poteſt etiam exponi reſoluẽdo verba Ariſt. in duos locos, quorum primus eſt ab ordine generis ad ſpeciem, ſecũdus vero eſt ab interitu. nam ſi aliquid aſsignatur pro ſpecie alicuius dati generis, conſiderandum eſt, vtrum corrupto eo quod aſsignatur pro ſpecie, interimatur & id, cuius aſsignatur ſpecies. nam ſi ſic, ꝓblema eſt F interimendum, ponitur autẽ locus ſecũdus ibi, [& ſimul interimit.] Alex. tamẽ exponit primo modo.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

26 Inſuper ſi contingit relinquere dictum genus, vel differentiam (vt animam moueri, vel opinionem verum & falſum) neutrum erit dictorum genus, vel differẽtia. Videtur enim genus & differẽtia ſequi, quandiu fuerit ſpecies.

Hic eſt locus 24. qui accipitur à neceſſaria conſecutione generis, vel differentiæ ad ſpeciem. Eſt enim peculiaris proprietas generis & differẽtiæ, vt nẽ ſeparabiles ſint à ſpecie. accipiũtur enim in cuiuſque ſpeciei ſubſtantia, cũ definitio ex iis conſtet. & quoniã quę accipiuntur in ſubſtãtia atque definitione alicuius, ab eo inſeparabilia ſunt, ideo ſi dabitur aliquid, vt genus alicuius, vel differẽtia, & cõtingit ipſum ab eo ſeparari, cuius dabatur genus vel differentia, quod dabatur vt genus, nõ erit genus, nec quod dabatur vt differentia, erit differentia, vnde dicit, [Inſuper ſi dictum genus, vel] datã [diffe- G rentiam contingit relinquere] id, cuius aſsignatur vt genus, vel vt differentia, ſubaudi nõ erit genus, nec differentia illius. Et ponit exemplum, [vt] ſubaudi ſi contingit [moueri] derelinquere [animam,] non erit motus genus, nec differẽtia animæ, ſicuti putant dicentes animam eſſe ſubſtãtiam per ſe motam. nam contingit ipſam eſſe ſine motu, quoniam per accidens mouetur, corpore cuius eſt anima, moto. ſed cum corpus quieſcit, patet nec animam moueri. Ponit ſecundum exemplum, & dicit [vel] ſi [opinionem] derelinquat [verum & falſum,] non erunt verum & falſum, nec genus nec differẽtia opinionis, propterea ſubdit [neutrũ erit dictorũ genus vel differentia,] quoniam nec motus animæ, nec verum & falſum opinionis. Videtur autẽ futurorum opinio talis eſſe, quoniam opinio futurorũ neutrum eorum habet determinate. Sic nec graue & leue corporis ſunt differentiæ, quoniam contingit corpus eſſe, & neutrum horum habere. Deinde ponit maximã, in qua locus firmatur, & dicit, [Videtur enim genus & differentia ſequi] neceſſario ſpeciem, [quandiu fuerit ſpecies.] Quare cum aliquid aſsignatum pro genere vel pro differẽtia, neceſſario non ſequetur illud, cuius aſsignabitur pro genere vel differentia, non erit illius genus, nec differentia.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

27 Inſpiciendum autem & ſi quod in genere poſitũ eſt, participat ali- H quod contrariũ generi, aut contingit participare. Idem enim ſimul contraria participabit, quoniam ipſum genus quidem nunquam relinquit, participat autem & contrarium, aut contingit participare.

Hic eſt locus vigeſimuſquintus, quem accipit à comparatione cõtrarii eius generis, quod aſsignatur, cuius locus præceptus eſt, ſi aliquid aſsignetur genus alicuius, inſpiciendũ eſt ſi dati generis ſpecies poteſt participare contrarium dati generis: nam ſi ſic, non erit genus quod poſitũ eſt pro genere. Si enim erit genus, idem ſimul contraria participabit, eo quod ſpecies dati generis nunquam amittet ſuum genus, quare ſi participabit contrarium illius dati generis, ſimul participabit contraria, quia genus & cõtrarium dati generis. Ariſt. igitur primo ponit locũ præceptũ, & dicit, [Inſpiciendũ autem,] quando aliquod aſsignatur genus alicuius, [& ſi quod in genere] dato [poſitũ eſt,] vt ſpecies, [participat, aut cõtingit participare aliquod cõtrarium generi] dato, nam ſi ſubiectũ datum, vt ſpecies poteſt recipere contrariũ dati generis, datũ genus nõ erit eius ſubiecti aſsignati vt ſpecies, vere genus. deinde

A probat locum deducendo ad impoſsibile, & dicit, *Si ſubiectū dati generis poteſt participare contrarium illius generis.* [Idem enim ſimul cōtraria participabit,] deinde deducit conſequentiam ſumendo maximā propoſitionē, & dicit, [quoniam] ſpecies [ipſum genus nunquā relinquit] donec eſt ſpecies, quia ſemper genus ſpeciem ſequitur, donec eſt ſpecies. ergo ſi datum genus eſt genus, data ſpecies ſemper participabit illud, & nunquam ipſum relinquet, [participat autem] per te [& contrarium, aut contingit participare.] igitur data ſpecies participabit contraria, videlicet datum genus, quia tu ponis illud eſſe genus, & cōtrarium dati generis, quia tu ponis contrarium dati generis ſpeciem participare, quod cum ſit impoſsibile, erit impoſsibile datū genus eſſe genus datæ ſpeciei. Sic monſtrabitur neceſſarium non eſſe in ipſo poſsibili, vt in genere, quoniam & neceſſarium participat & impoſsibile, quod contrarium eſt poſsibili. quod enim eſt neceſſarium nō eſſe, impoſsibile eſt eſſe. Sic etiam mōſtrabitur quoniam generatio non eſt in cōgregatione vt in genere, quoniā aliqua generatio participat ſegregationē quæ eſt contraria congregationi, vt mutatio craſſorū corporum ad tenuiora eſt generatio, quæ tamen ſegregatio eſt. ſic etiam monſtrabitur quòd amor nō ſit in amare vt in genere, quoniā & odio aliquando amantes ſe habent. Sic etiam monſtrabitur quòd tyrannis non ſit in bono, vt genere, quoniam tyrannis participat malum, vt iniuſtum, quod eſt malum.

B

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

28 Inſuper ſi quippiā cōmunicat ſpecies, quod impoſsibile eſt omnino ineſſe iis quæ ſunt ſub genere, vt ſi anima vitæ communicat, numerorum autem nullum poſsibile eſt viuere, non erit ſpecies numeri anima.

Hic eſt locus 26. quem accipit ab eo quod coniungitur ſpeciei, & dicit, [Inſuper ſi quippiā communicat] id eſt participat [ſpecies,] vt exponit Alexand. qui cōmunicat, pro participat exponit, quod impoſsibile eſt omnino ineſſe iis, quæ ſunt ſub genere] dato, datum genus non erit genus datæ ſpeciei. nam genus (vt Alexander inquit) eorū omnium receptiuum eſt, quæ ſpeciebus inſunt. Deinde ponit exemplum, & dicit,] vt ſi anima vitę communicat] hoc eſt vitā participat, [numerorū autem nullum poſsibile eſt viuere, non erit ſpecies numeri anima.] ſic etiam monſtrabitur quòd nec ſcientia virtutis ſit genus, ſiquidem virtus opus participat. virtutes enim operatiuę ſunt, at ſcientia nulla operatiua eſt. ¶ Sed occurres, quoniam riſibile nulli eorū quæ ſub genere animalis ſunt ineſt, & tamen animal eſt genus hominis. Hæc eſt dubitatio Alexādri. ¶ Dicendū locū hunc hortari vt vniuerſaliter inſpiciantur ea quæ inſunt ſpeciei, non quæ propria ſunt ſpeciei. nam quando quæ vniuerſaliter inſunt ſpeciei,
C nulli eorum inſunt quæ ſunt ſub dato genere, genus datum non eſt genus.

LOCVS VIGECIMVSSEPTIMVS.

29 Conſiderandum autem ſi æquiuoca ſit ſpecies generi, elementis vtenti iis quę dicta ſunt ad æquiuocum. vniuocū enim genus & ſpecies.

Hic eſt locus 27. quem accipit ab æquiuocatione dati generis, & dicit, [Conſiderandū autem, ſi æquiuoca ſit ſpecies generi] id eſt quādo aſsignatur aliquod vt genus alicuius ſubiecti, conſiderādum ſi data ſpecies ſit æquiuoca dato generi, ſic (vt Alexander exponit) æquiuoca, vt genus nō prędicetur de data ſpecie vniuoce ſecundum eandem rationem, & idem nomen. nam ſi ſic, datum genus nō erit genus. Oportet enim genera de ſpeciebus vniuoce prædicari, recipereque ſpecies generum rationes. Addit hæc eſſe cōſiderandum [vtēti iis quæ dicta ſunt ad æquiuocum,] vt [elementis] & principiis, dixit, [quæ dicta ſunt ad æquiuocū.] ſcilicet in definitione æquiuoci, dictū eſt [enim] ibi [vniuocum genus & ſpecies] eſſe. aut dixit, [quæ dicta ſunt ad æquiuocū] ſcilicet in primo huius, vbi data ſunt loca ad inuentionem, atque cognitionem æquiuocorum, quæ Alexander hic enumerat. ſic monſtrabitur quòd color non ſit genus vocati in melodia coloris. nā color ęquiuoce dicitur de eo, & de aliis co-
D loribus. ſic etiam monſtrabitur nigrum colorem non eſſe genus attramenti, quo ſcribimus, quoniam de eo & aliis nigris dicitur. Sic inſuper mōſtrabitur ens non eſſe genus ſubſtātiæ. dicitur enim de ſubſtantia, & de cæteris prædicamentis æquiuoce.

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

30 Quoniam autem omnis generis plures ſpecies ſunt, cōſiderandum ſi non contingit alteram ſpeciem eſſe dicti generis. nam ſi non eſt, manifeſtum quoniam non erit genus omnino, quod dictum eſt.

Hic eſt locus 28. qui accipitur ab vnitate ſpeciei, vnde dicit, [Quoniam autē omnis generis plures ſpecies ſunt,] nam genus eſt quod de pluribus & differentibus ſpecie in eo quod quid eſt prędicatur. [Conſiderandum ſi dati generis non contingit alterā ſpeciem eſſe] præter eam quæ aſsignata eſt. [nam ſi nō eſt] ſpecies præter aſsignatam in dato genere. [manifeſtū quoniam non erit genus omnino quod dictum eſt] eſſe genus. ſic monſtrabitur lōgitudo non eſſe genus lineæ, contra eos qui dicūt

lineam eſſe lõgitudinem ſine latitudine.non enim eſt alia longitudo præter lineam. Superficies enim longitudinem quidem habet,non eſt tamen longitudo,ſed eſt ex longitudine & latitudine. Recte autem monet Albertus non eſſe ita de genere dicendum, vt de ſpecie. nam ſpecies eſſe poteſt,cuius non eſt plus quàm vnum indiuiduum, vt cum illud conſtat ex tota materia,vt de mundo dicit Ariſtoteles cuius nullum aliud indiuiduum eſt præter hunc mundũ. ratio autem,quoniá definitio ſpeciei non eſt vt prædicetur de pluribus,ſed vt ſit ſub genere,& vt de ea genus vniuoce prædicetur.At generis definitio eſt,vt prædicetur de pluribus ſpeciebus. E

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

σωφροσύνην modeſtiam.

31 Conſiderandum etiam eſt, ſi quod tranſlatiue dictum eſt, vt genus aſsignauit,vt temperantiam conſonantiam . Nam omne genus proprie de ſpeciebus prędicatur:conſonantia vero de temperantia non proprie, ſed tranſlatitie.Omnis enim conſonantia in ſonis.

Hic eſt locus 29.quem accepit à modo prædicãdi ſecundũ metaphoram,ſiue à tranſlatitia prædicatione,& dicit,[Conſiderandum etiam eſt,ſi quod tranſlatiue dictũ eſt,vt genus aſsignauit,]nam ſi eſſet ſic dictum,non eſſet vtique genus: quoniam genus proprie & in eo quod quid eſt prædicatur. Quod vero trãſlatitie dicitur,nec proprie,nec in eo quod quid eſt,prędicatur. Huius exemplum aſsignat,& dicit,[vt temperantiam conſonantiam,] hoc eſt veluti errat, qui cõſonantiam genus temperantiæ dicit,vt Socrates. Quòd vero ſic dicens erret,exponit & inquit,[Nam omne genus proprie,] & in eo quod quid eſt[de ſpeciebus prædicatur: conſonantia vero de temperantia non proprie,] nec in eo quod quid eſt,[ſed tranſlatitie]prædicatur.[Omnis enim conſonantia in ſonis eſt.] temperantiam vero in voluptificis & concupiſcentiis. Alexander aſsignat ſecundam rationẽ,eo quia qui cõſonantiam genus temperantiæ dicunt, non ex eadem diuiſione atque eodem prædicamẽto ſpeciem & genus accipiunt.nam temperantia quidem eſt qualitas,cum ſit habitus. conſonantia vero ad aliquid, eſt enim aliquorum. ¶ Quod vero ad verba attinet,verbum temperãtiam Græce eſt σωφροσύνην,latine etiam modeſtiam. Eſt autem temperantia virtus moralis, qua concupiſcentias quæ pertinent ad tactũ,& ad guſtũ(vt Ariſtoteles inquit) moderamur. modeſtia vero virtus eſt,qua fere omnes actus, qui deturpant vitã, coercemus. vtraque virtus tranſlatitie ponitur conſonantia, vere autẽ haud quaquam. Nam cõſonantia eſt grauium & acutorũ phthongorũ emodulata voculatio,cuius ſpecies ſunt diateſſaron,diapente,diapaſon,diſdiapaſon,vt in muſicis agnoſcuntur. F G

LOCVS TRIGESIMVS.

32 Inſuper ſi ſit contrarium alicui ſpecies, conſiderandum. Eſt autem multipliciter conſideratio,primum quidem ſi in eodem genere & contrarium,cum non ſit contrarium generi.Oportet enim contraria in eodem genere eſſe,ſi nihil contrarium generi ſit.

Hic eſt locus 30.& quidẽ deſtructiuus,quem accipit à contrariis,cuius locus præceptus eſt,ſi ſpecies alicuius dati generis habet contrarium, datum vero genus,non, conſiderandũ ſi cõtrarium datæ ſpeciei ſit in eius dato genere:quoniã ſi non fuerit in eius dato genere,interimitur problema.nam hęc eſt maxima, contraria ſunt quæ ſunt in eodem genere, quando genus non habet cõtrarium,vnde dicit,[Inſuper ſi ſpecies]alicuius dati generis[ſit alicui contrarium,conſiderandũ.eſt autem multipliciter cõſideratio,]& plures locorum occaſiones eſt accipere.nam & cõtrarium multiplex eſt,vt poſtea patebit.verbum[autem] vt mihi videtur nõ aduerſatiue, ſed cauſaliter tenetur: quoniã Ariſtot.reddit cauſam,cur ſi ſpecies ſit alicui contrarium, ſit opus conſideratione. Tunc explicat primum locũ deſtructiuum qui accipitur à contrariis,& dicit, [Primũ quidẽ ſi in eodem genere & contrarium] datæ ſpeciei ſit,[cũ]tale ſpeciei cõtrarium[non ſit generi cõtrariũ.] Eſt igitur primũ conſiderandũ,quando ſpecies eſt contrarium alicui, quod non eſt dato generi cõtrarium, vtrũ tale contrarium ſit in eodem dato genere,in quo eſt data ſpecies. quoniã ſi nõ fuerit in eodẽ dato genere, problema interimitur,quia quod dabatur pro genere datæ ſpeciei,non eſt genus.deinde ponit rationẽ & maximã,& dicit,[Oportet enim cõtraria in eodem genere eſſe,] quãdo ſpecies eſt alicui contrarium,[ſi nihil contrarium generi]dato[ſit.]quare ſi contrarium ſpeciei non eſt in eodẽ dato genere cũ ſpecie,quod dabatur pro genere non eſt genus. ¶ Quod vero ad verba attinet,dixit[Oportet enim contraria in eodem genere eſſe,ſi nihil contrarium generi ſit.]quoniam cõtraria aut ſunt in eodẽ genere,aut in contrariis generibus, aut ipſa genera cõtrariorum: & quia ſpecies data,& ſpeciei contrarium nõ ſunt genera cõtraria,nec in cõtrariis generibus,alioquin generi eſſet aliquid contrarium,quod non ſupponitur. Supponitur enim in maxima quòd nihil generi contrarium ſit:relinquitur igitur cõtrarium datæ ſpeciei in eodem eſſe genere,& ſic patet maxima. Quare ſi contrariũ ſpeciei datæ non erit in eodem H

A genere quod dabatur pro genere illius ſpeciei,nõ erat genus. in quo enim eſt album,in illo & nigrum eſt,ambo enim in colore ſunt,cum nihil colori contrariũ ſit.Similiter quoniam impar in numero cõtrarium,& par etiam in numero eſt,per hoc monſtraret aliquis vtique amicitiam non eſſe ſub genere ſcilicet ſub ſimili more,vt in genere,quoniam inimicitia contrarium amicitiæ non eſt ſub ſimili more,vt in genere.

LOCVS TRIIGESIMVSPRIMVS.

33 Cum autem eſt contrarium generi, conſiderandum ſi contrarium in contrario eſt.neceſſe eſt enim contrarium in contrario eſſe,ſi ſit contrarium quidem generi . Manifeſtum autem eſt vnumquodque eorum per inductionem.

Cum aſsignaſſet 30.locum ſupponẽdo ſpeciem datam eſſe alicui contrarium,& generi nihil,nunc aſſignat 31.locum,ſupponendo generi datæ ſpeciei eſſe aliquid cõtrarium.Dixit enim ſuperius multiplicem eſſe cõſiderationem,quãdo ſpecies data eſt alicui contrarium. ergo cum aſsignaſſet primum B modum conſiderandi,qui erat ſupponendo generi nihil eſſe contrarium,nunc aſsignat ſecundũ modum,in quo ſupponit generi datæ ſpeciei eſſe aliquid cõtrarium,immo,vt Iuniores dicunt,in hoc ſecundo modo Ariſtot. ſupponit non ſolũ datam ſpeciem eſſe alicui contrarium, ſed datũ genus,cuius locus præceptus eſt,ſi tam datum genus,quàm data ſpecies habẽt cõtrarium, conſiderandũ ſi cõtrarium ſpeciei ſit in contrario genere,quia ſi non,interimitur problema,vnde dicit, [Cũ autem eſt contrarium generi,]& ſubaudi cõtrarium acceptæ ſpeciei,vt Alexander ſuppleuit,[conſiderandũ ſi contrarium]acceptæ ſpeciei ſub[contrario eſt] genere,quoniã ſi non,interimendũ eſt problema. Deinde aſsignando rationem,ponit maximam,& dicit,[Neceſſe eſt enim cõtrarium]datæ ſpeciei[in contrario eſſe]accepti generis,[ſi ſit cõtrarium quidem]aliquod ipſi [generi,] & ſubaudi ſpeciei.oportet enim contraria ſub eodem genere eſſe, ſi nihil generi ſit contrarium:ſub contrariis vero generibus, ſi fuerit etiam generi aliquid contrarium.Non enim poſſunt contraria adinuicem ſub eodem eſſe genere, ſi genera cõtrarietatem habuerint. ſic iuſtitia in virtute eſt vt in genere, quoniam & iniuſtitia exiſtens ipſi contraria in vitio eſt, quod eſt virtuti contrarium. ſic mõſtraretur incõtinentia non eſſe vitium,quoniam eius contrarium continentia ſcilicet,nec ſub vitio eſt,nec ſub contrario vitii,ſcilicet in virtute.non enim eſt virtus continentia ob turpes concupiſcentias,quas continens habet.ſic mõſtra- C retur etiã virtus non eſſe in ſcientia, quoniã nec vitium eſt in ignorantia.& quia accepit duo,& quod contrarium ſpeciei,quando genus nihil habet contrarium,ſit in eodẽ genere:& quod cõtrarium ſpeciei quando genus habet contrarium,ſit in contrario genere,quorum nullum aliter probauerat, ideo ſubdit.[Manifeſtum autẽ eſt vnumquodque eorum,] quæ ſine probatione aſſumpta ſunt,[per inductionem,]ſiquis enim in omnibus voluerit inducere,inueniet ita eſſe.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

34 Rurſum ſi omnino in nullo genere,quod ſpeciei eſt cõtrarium,ſed ipſum genus,vt bonũ. nam ſi hoc non in genere,nec contrarium huius in genere erit,ſed ipſum genus, quemadmodum in bono,& malo accidit.Neutrum enim horum in genere,ſed vtrunque eorum genus.

Cum dixiſſet multiplicem eſſe cõſiderationem, quando ſpecies data eſt alicui contrarium, & accepiſſet duas conſiderationes,nũc aſsignat tertiam quæ talis eſt, ſi contrarium aſsignatæ ſpeciei non ſit in genere,ſed ipſum ſit genus,nec ſpecies propoſita in genere erit,ſed magis erit genus.quòd ſi aſ- D ſignata ſpecies non fuerit in genere,nec illius datũ genus erit genus,& ſic interimitur problema,vnde dicit,[Rurſum]ex conſideratione ſi eſt aliquid contrarium datæ ſpeciei,tertius locus eſt, [ſi omnino in nullo genere eſt,quod] datæ[ſpeciei eſt contrarium,ſed]eſt[ipſum genus,] nec ſubaudi ipſum datum vt ſpecies,in aliquo genere erit,ſed ipſum erit genus etiam. Quorum enim (vt Alexãder suppleuit)alterum contrarium ſub nullo eſt genere, neceſſe eſt & alterũ ſub nullo eſſe genere, quoniam cõtraria aut in eodẽ genere ſunt, aut in contrariis generibus, aut ipſa genera ſunt, vt in præſenti dictum eſt.Et exemplũ affert,& inquit, [vt bonũ.]deinde aſsignat maximam pro ratione loci,& dicit, [nam ſi hoc]ſcilicet alterum cõtrariorum[non in genere]eſt,ſed ipſum fuerit genus, [nec cõtrarium huius] ſcilicet alterum contrariorũ [in genere erit,ſed ipſum genus, quemadmodũ in bono & malo accidit, neutrum enim horũ in genere, ſed vtrũque eorum eſt genus,] ergo propoſita ſpecies,non ſpecies erit aſsignati generis,ſed genus erit. Et ſic aſsignatum genus non erit genus,quoniam aſsignata illius ſpecies,non erit ſpecies. ¶ Quod ad exempla attinet,bonum non eſt in genere aliquo,ſed ipſum eſt genus,& propterea(vt inquit Alexãder)nec malũ erit in aliquo genere,ſed erit ipſum genus. ¶ Sed dices quod mos ſit boni & mali genus. ¶ Dicendum (vt Alexander recte inquit) morẽ æquiuoce dici

de bono & malo, vt in libris Ethicorum monstrauit Aristoteles. si quis autē vult assignare exemplum B eorum contrariorū quæ sunt genera, poterit. nam facere & pati sunt genera & contraria: siquidē nec sub eodem, nec sub cōtrariis generibus sunt, nec omnino est aliquod eorum sub genere, sed ipsa genera sunt inter prima decem prædicamenta. Hinc quispiam fortasse dicere poterit quód priuatio nō sit formæ contrarium. nam forma in substātia est, priuatio autem in nullo genere est. quod enim simpliciter nihil est, impossibile est in aliquo genere esse. Præterea priuatio nō est formę contrariū, quoniam substantia oullum habet contrariū, sub qua forma est. sunt qui dicunt, cum Arist. dixisset bonū & malum esse genera, non de logico genere intellexisse. nam & bonū & malū in qualitate sunt, quod est genus logicum, sed de genere primo in consideratione, vt Albertus exponit. omnis enim scientia habet quædam summa & prima considerata, quę primo cōsiderat: vt dialectica, definitionem, diuisionem, & argumentationem: musica, consonantiam & incōsonantiam: sic moralis philosophia prima considerata habet bonum & malū, sub quibus quæcunque considerat, continentur. Quare ad hunc modum genera erunt, hoc enim pro exemplo satis est Aristoteli.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

36 Deinde si contrarium alicui & genus, & species est. Et horum quidem est aliquod medium, illorum autem, non. F Si enim generum est aliquod medium, & specierum: & si specierum, & generum. vt in virtute & vitio, & iustitia & iniustitia. Vtrorúque enim est aliquod medium.

Hic est locus 33. quem accepit ab eo, quod est medium inter contrarias species & contraria genera. oportet enim quærere, si similiter & species & genera adinuicem contraria sunt. dico autem si similiter, vt si ambo sunt cōtraria mediata, aut ambo cōtraria immediata. Nam si horū quidem est aliquod medium, horum vero nullū, non videbuntur datæ species sub datis generibus esse. Videtur enim probabilis maxima esse, similiter in ambobus se habere. Arist. igitur primo ponit locū, & dicit, [Deinde] subaudi considerandum est, [si contrarium alicui & genus & species est: & horum quidē] scilicet generū [est aliquod medium, illorū autē oon.] hoc est specierum autem non, vel econuerso specierum quidem est medium, generum vero non. nam si sic, non erunt genera assignata specierū datarū genera, nec datæ species datorū generum erunt species. Deinde assignat maximam pro ratione loci, & dicit, [si enim generum] contrariorū [est aliquod medium, & specierum] cōtrariarum quæ sub eis sunt, G oportet medium esse, [&] econtrario [si specierum] est aliquod medium, [& generū] oportet medium esse, sub quibus species datæ sunt. Hāc maximā per exemplū monstrat, & dicit, [vt in virtute & vitio, & iustitia & iniustitia, vtrorumque enim est aliquod medium.] inter virtutē enim & vitium medium est, quod oeque virtus est, neque vitium. similiter inter iustitiam & iniustitiam medium est, quod neque est iustitia, neque iniustitia. Alexander hic probauit maximā, quam Aristot. accepit in probatione loci, dicit enim si generū cōtrariorum erit aliquod mediū, specierū vero, quæ sunt sub eis, nullo pacto, illud medium generum de quibus prædicabitur. Oportet enim ipsum medium, cum sit genus, de aliquibus prædicari. non enim prædicabitur de speciebus, cum sint cōtrariæ sine medio vt ponit aduersarius. Si vero ecōtrario concedatur, scilicet quód specierū sit aliquod medium, generū autem quæ de eis prædicantur, non, oportet vt tale specierū contrariarum medium, sub aliquo genere sit. non enim esse potest sub aliquo generum cōtrariorum sine medio, nam contrariæ species sunt sub his. ergo erit tale medium in rerum natura, & sub nullo genere collocatū. Quare oportet si generū sit medium, & specierum: & si specierum & generum, quæ fuit maxima.

INSTANTIA.

37 Instantia huius, quoniā sanitatis & ægritudinis nihil est medium. H mali vero & boni aliquid medium.

Contra locum 33. affert instantiam, & dicit, [Iostantia huius est, quoniam sanitatis & ægritudinis nihil est medium,] quæ sunt species contrariæ. [mali vero & boni,] quæ sunt genera cōtraria, sub quibus est sanitas & ægritudo, [aliquid medium est.] hanc instantiam non soluit, quia (vt Alexander inquit) Aristoteles induxit illam vt ostēdat locū esse probabilē ac persuasiuum solū, nō autem verum. Aliter etiā Alexāder inouit solutionē. Dicit enim, oportet autē intelligere bonū & malum corporalia quæ dicuntur de sano & ægro. At bonum & malum inter quæ est mediū, æquiuoce dicūtur cū bono & malo corporalibus, vel tertio negat bonū & malum esse genera sani & ægri. Verum si regula superius assignata à nobis est vera, possumus dicere Aristotelē in his non diluere instantiam, quoniam in talibus locus patitur exceptionem. Fuit enim regula, quando Aristoteles non diluit instantias, intelligendum est instantias exceptiones esse à loco, quam regulam Alexander etiam superius probauit.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

38 Insuper si est quidē aliquid vtrisque medium & speciebus, & ge-

A neribus, non ſimiliter autem, ſed horum quidem ſecundũ negationẽ, illorũ vero, vt ſubiectũ. probabile enim ſimiliter & in vtriſque, vt in virtute & vitio, iuſtitia & iniuſtitia. Vtriſq; enim ſecundũ negationẽ mediũ.

Hic eſt locus 34. quem ſumit ab vniformi ratione accipiendi medium, & dicit, [Inſuper ſi eſt quidem aliquid vtriſque medium,] dico vtriſque [& ſpeciebus, & generibus. nõ ſimiliter autẽ, ſed horum quidem ſecundũ negationem] ſcilicet extremorũ [illorũ vero, vt ſubiectũ] hoc eſt ſecundũ affirmationem, vt exponit Alex. vel ſecundũ extremorũ participationẽ, quod fere idem eſt. nam id quod extrema participat, ſubiicitur illis extremis tanquã principiis cõſtituentibus ipſum. ſi itaq; nõ ſimiliter medium vtrorumq; fuerit, nõ erũt altera ſub alteris, vt in generibus. deinde ponit maximã pro cõfirmatione loci, & dicit, [probabile enim] ſubaudi videtur, [ſimiliter] eſſe [& in vtriſque] hoc eſt ſimiliter in vtriſque ſe habere media. & aſsignat exemplũ, & dicit, [vt in virtute, & vitio] quę ſunt genera, [iuſtitia & iniuſtitia,] quæ ſunt illorũ ſpecies. Vtraque enim contraria extremarũ negationum, media habent manifeſta. dixit autem [probabile enim ſimiliter & in vtriſque,] quia locus nõ eſt in omnibus neceſſarius, habet enim inſtantiam, quoniam mediocriter videre, medium eſt inter obtuſe videre & acute
B videre, quod tamen affirmatione manifeſtatur. boni autem & mali ſub quibus hæc vt ſpecies ſunt, per negationem. Præterea gloriæ & ingloriæ ſiue honoris & vituperationis medium, affirmatione oſtenditur. eſt enim mediũ inter hæc, velle in ciuitate mediocriter eſſe. boni autem & mali, ſub quibus hæc vt ſpecies ſunt, per negationem monſtratur.

LOCVS TRIGECIMVSQVINTVS.

39 Præterea quando non eſt contrarium generi, conſiderandum non ſolum ſi contrarium in eodem genere, ſed & medium. In quo enim extrema, & medium, vt in albo & nigro. Eſt enim color genus & horũ, & mediorum colorum omnium.

Hic eſt locus trigeſimuſquintus, quem ſumit à medio per comparationem ad cõtrariam ſpeciem, & dicit, [Præterea quando non eſt contrarium generi,] ſpecierum ſubaudi & cõtrarium, & medium, [conſiderandũ non ſolum ſi contrarium in eodẽ genere eſt, ſed & medium,] & per hanc particulam
C & medium, differt preſens locus à loco trigeſimoprimo. nam ibi inſpexit ſolũ ad contrarium ſpeciei, hic autem inſpicit ad contrarium & medium. Nam ſi medium extremorum non fuerit in eodem genere cum extremis, problema eſt interimendum. Deinde probat hunc locum aſsignando maximam, & dicit, [In quo enim extrema] ſunt, vt in genere, [& medium] oportet eſſe, quoniam ſi ſpeciei fuerit aliquid contrarium & medium, generi vero non, non ſolum contraria oportet ſub eodem genere eſſe, ſed & medium, ſi eorum fuerit aliquid medium. [In quo enim] genere [extrema] id eſt contraria ſunt, in eo [& medium] eorum erit, ſi ipſorum datur medium, vt Alexander recte ſuppleuit. Exponit hanc maximam exemplo, & dicit, [vt in albo & nigro] patet maxima. [Eſt enim color genus & horum, & mediorum colorum omnium.] Similiter ſapor genus exiſtens contrariorum dulcis & amari, & eorum quæ ſunt in medio genus eſt.

INSTANTIA.

40 Inſtantia, quoniam defectus quidem & ſuperabundãtia in eodem
D genere, (in malo enim ambo) mediocre autem (cum ſit medium horũ) non in malo, ſed in bono eſt.

Contra hunc locum affert inſtantiam, & dicit, [Inſtantia] ſubaudi eſt contra locum præſentem, [quoniam] in moralibus virtutibus [defectus quidẽ, & ſuperabundantia] ſiue exceſſus, contrarii exiſtentes adinuicem, [in eodẽ genere] ſunt, [in malo enim] hoc eſt in vitio [ambo] ſunt. [Mediocre autem, cum ſit medium horum, non in malo, ſed in bono] hoc eſt, in virtute, vt in genere eſt. Ariſtoteles non ſoluit inſtantiam, vel quia vult in talibus locum pati exceptionem, vel (vt Alexander inquit) quia in loco Ariſtoteles accepit medium ſecundum permiſtionẽ extremorum, tale enim neceſſe eſt in eodem genere eſſe cum extremis. at virtus non eſt ſic malorum medium, dicitur enim medium ęquiuoce, dicitur enim & in circulo medium cẽtrum, & in ſyllogiſmo dicitur medium, quod inter terminos eſt medium. Pręterea, vt Alexãder inquit, in præſenti loco ſuppoſitum fuit, quando nihil generi contrarium fuerit. modo vitio ſiue malo, quod eſt genus defectus & exceſſus, cõtrarium eſt virtus ſiue bonum, quare inſtantia non eſt ad propoſitum.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

41 Conſiderandum etiam, ſi genus quidẽ cõtrarium eſt alicui, ſpecies

autem nulli. Nam ſi genus eſt cõtrarium alicui,& ſpecies, quemadmodum virtus & vitium,& iuſtitia & iniuſtitia.Similiter autem & in aliis conſideranti manifeſtum videtur eſſe huiuſmodi. B

Hic eſt locus trigeſimusſextus, quem ſumit à contrario generi.hortatur enim per ipſum cõſiderare ſi eſt aliquod contrarium ei quod ponitur vt genus, & ſpecici non,quoniam ſi ſic,quod dabatur vt genus,non erit genus.vnde dicit,[Conſiderandum etiam,ſigenus quidem contrarium eſt alicui,ſpecies autem,]quæ datur in eo genere,[nulli] eſt contrarium,ſic enim problema erit interimendũ,quia datum vt genus,non erit genus. Deinde aſsignando rationẽ loci, ponit probabile, quæ dicitur maxima,& dicit,[Nam ſi genus eſt contrarium alicui,& ſpecies]oportet vt ſit contrarium alicui. Quare per locum à contrario, ſi genus ſit contrarium alicui,& ſpecies nulli, quod dabatur vt genus,non erit genus. Deinde declarat maximam per exemplum, & dicit,[quemadmodum virtus & vitium] quia contraria ſunt,& genera,[& iuſtitia & iniuſtitia.]cõtraria erunt,& ſpecies.[Similiter autẽ & in aliis] generibus & ſpeciebus [cõſideranti manifeſtum eſſe videtur huiuſmodi] probabile,quod dicitur maxima.In omnibus enim ſi genus fuerit alicui contrarium,oportet vt ſpecies illius ſit cõtraria alicui.ſed (vt Alexãder inquit)non econuerſo,poſſunt enim cõtraria ſub eodem genere eſſe,ſic igitur,quoniam harmoniæ quidem inconſonantia eſt contraria,anima autem nihil eſt contrarium,non erit harmonia genus animæ,vt Plato argumentatus eſt in Phædone contra Empedoclẽ.Eodem loco monſtraret vtique aliquis principium non eſſe genus elementi. Principio enim contrarium eſt finis,elemento autem nihil eſt contrarium.ſic etiam mõſtraret nec vacuum genus eſſe loci,ſiquidem vacuo plenum eſt contrarium,loco autem nihil contrarium. F

INSTANTIA.

42 Inſtantia in ſanitate & ægritudine eſt. ſimpliciter enim ſanitas ægritudini contraria eſt, aliqua autem ægritudo exiſtens ſpecies ægritudinis, nulli contraria eſt,vt febris & ophthalmia,& vnaquæque aliarũ.

Inſtantiam affert ad locum,& dicit,[Inſtãtia in ſanitate & ægritudine eſt,] quæ ſunt genera contraria,[ſanitas enim ſimpliciter]ſcilicet in genere conſiderata[ægritudini]in genere cõſideratæ[contraria eſt,aliqua autem ægritudo exiſtens ſpecies ægritudinis,nulli contraria eſt,vt febris]quæ eſt ſpecies ęgritudinis,nulli ſpeciei ſanitatis contraria eſt,[& ophthalmia,]q̃ ægritudo oculorũ & ſpecies ægritudinis,nulli ſanitati cõtraria eſt.[& vnaquæque aliarũ]ſpecierum ægritudinis,nulli ſpeciei ſanitatis contraria reperitur,vt peripleumonia,quæ eſt ſpecies ægritudinis in pulmone,nulli ſanitati contraria eſt. Hedenalphus in commentariis huius loci,dicit locum eſſe intelligendum ſi genere habente contrarium,data ſpecies, nec ſecundum ſe, nec ſecundũ genus ſuum,habeat, datũ genus non eſſe genus,& ſic intelligit locum. ¶Anonymus topicorum interpres,dicit ſanitatem & ęgritudinẽ non eſſe genera,& ſic vult inſtantiã non eſſe ad propoſitum.Sed hæ expoſitiones friuolæ videntur,prima quidem,quoniam Ariſtoteles (vt ſuperius expoſuit Alexãder)intelligit de propriis cõtrariis, & ita ſic intelligit hic.non enim poteſt eſſe genus alicuius ſpeciei, ſi ipſum habuerit proprium cõtrarium, ſpecies vero non habuerit proprium contrariũ. & quòd ita intelligat Ariſtot. exemplum quod affert, demõſtrat,dicit enim quia virtus habet vitium pro proprio cõtrario,ideo iuſtitia habet iniuſtitiam pro proprio contrario. Secunda vero etiam friuola videtur, quoniam nemo dubitat ſanitatem eſſe genus omnium ſanitatum, vt ſanitatis in compoſitione, in complexione, & in vnitate: & ægritudinẽ eſſe genus omnium ægritudinum,vt ægritudinis in complexione, in compoſitione,& in vnitate. Præterea, quis dubitat febrem eſſe ſpeciem omnium febrium: & ophthalmiam omnium morborũ in oculo,quę dicuntur apoſtemata? Alexander igitur,dicit Ariſt.non ſoluere inſtantiam,vt demonſtraret locũ non eſſe neceſſarium,ſed probabilem. Dicit etiam in morbis ſecundũ ſpeciem eſſe contraria,quoniam ſecundum vnamquanque ægritudinem eſt ſanitas,verum ea contraria ſunt innominata. G H

43 Interimẽti igitur tot modis inſpiciendum.ſi enim non inſint quæ dicta ſunt,manifeſtum eſt non eſſe genus,quod aſsignatum eſt.

Nunc epilogat,nam cum plura dixiſſet à contrariis eſſe loca,ſunt enim quæ expoſuit,nunc autem epilogando dicit omnia hæc loca eſſe deſtructiua,& inquit,[Interimenti igitur]id eſt,ei qui vult interimere problema de genere inſpiciendo in cõtrariis,& mediis[tot modis]vt dixit,eſt[inſpiciendũ. ſi enim non inſint]generi vel ſpeciei ſecundũ inſpectionem ad contraria vel media[quæ dicta ſunt, manifeſtum eſt non eſſe genus quod eſt aſsignatum]pro genere.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

44 Cõſtruenti vero,tripliciter. Primum quidem,ſi cõtrariũ ſpeciei ſit

A in dicto genere, cum non ſit contrarium generi. Nam ſi contrarium in hoc, manifeſtum quoniam & quod propoſitum eſt.

Hic eſt locus 37 enumerando loca generis. primus vero conſtructiuus eorum quæ ſumũtur à contrariis, quem Ariſtoteles accepit à contrario ſpeciei, cuius locus præceptus talis eſt, ſi ſit aliquod ſpeciei datæ contrarium, generi vero nullũ, conſiderandũ ſi contrariũ ſpeciei ſit in genere aſsignato: quoniam ſi ſic, conſtruitur problema, vnde dicit, [Conſtruenti vero, tripliciter] inſpiciendũ, in contrariis, & mediis. & exponit hæc loca per ordinẽ, & primo primũ, & dicit, [Primũ quidẽ, ſi cõtrarium] datæ ſpeciei [ſit in dicto] ac in dato illius [genere, cum non ſit cõtrarium generi,] hoc eſt, ſupponẽdo genus datæ ſpeciei non habere cõtrarium. [Nam ſi cõtrarium] datæ ſpeciei fuerit [in hoc] genere, in quo eſt data ſpecies, [manifeſtũ quoniã & quod propoſitũ eſt] pro ſpecie, erit in eodem genere. ſic quod dabatur vt genus, eſt genus. Eſt enim maxima probabilis, quam Alexander ſuppleuit, contraria eſſe, quæ ſunt ſub eodem genere: vt quoniam multa paucis cõtraria ſunt, & eſt multorum genus multitudo, erit etiam genus paucorum.

LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

B 45 Inſuper ſi mediũ in dicto genere. in quo enim mediũ, & extrema.

Hic eſt 38 locus, & ſecundus ex conſtructiuis, quem accepit ex mediis inter cõtraria, qui talis eſt, ſi ſpecies habeat contrarium, genus vero non, & ſpeciei & ſui contrarii ſit medium, conſiderandum ſi illud medium eſt in aſsignato genere, quoniam ſi ſic, tunc problema conſtruetur, vnde dicit, [Inſuper ſi medium] inter ſpeciem, & ſpeciei contrariũ fuerit [in dicto genere,] in quo ponebatur data ſpecies, genus datum erit genus datæ ſpeciei, cuius maximam aſsignat, & dicit, [in quo enim mediũ] eſt, vt in genere, [& extrema] in eo erunt vt in genere. & per mediũ (vt Alexãder exponit) intelligit proprie medium, quod eſt ſecundũ permiſtionem extremorũ. In quo enim vox media eſt vt in genere, in eo ſunt acuta & grauis: & in quo fuſcum, in eo album & nigrũ, non tamen in quo eſt fortitudo, in eo eſt audacia & timiditas, quoniam virtus non eſt medium malorum ſecundum miſtionem.

LOCVS TRIGESIMVSNONVS.

46 Rurſum ſi ſit cõtrarium quiddam generi, conſiderandũ ſi & contrarium in cõtrario. Nam ſi ſit, manifeſtum quoniam & propoſitum in C propoſito eſt.

Hic eſt 39 locus, qui eſt tertius conſtructiuorum, qui ſumitur à contrariis generi & ſpeciei, qui talis eſt, ſi tam generi quàm ſpeciei ſit aliquod contrarium, conſiderandum ſi cõtrarium datæ ſpeciei ſit in contrario genere dati generis, quoniam ſi ſic, tunc conſtruitur problema, vnde dicit, [Rurſum ſi ſit contrarium quiddam generi,] ſubaudi, & etiam ſpeciei ſit proprium contrarium, [conſiderandum ſi & contrarium] datæ ſpeciei, ſit in contrario genere dati generis, [nam ſi ſit] contrarium ſpeciei in cõtrario genere dati generis, [manifeſtũ quoniam & propoſitũ] pro ſpecie [erit in propoſito] pro genere. ſi enim quæritur vtrum genus morbi ſit incommenſuratio, an non, mõſtrantes quoniam ſanitatis, quæ eſt morbo contraria, genus eſt commenſuratio, quæ eſt contraria incommenſurationi, monſtrabimus quoniam incommenſuratio erit genus morbi.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

47 Rurſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter ſequuntur, & interi- D menti, & cõſtruenti. Simul enim vni, & omnibus inſunt, vel nõ inſunt. vt ſi iuſtitia ſcientia quædam, & iuſte ſcienter, & iuſtus ſciens. Si autem horum aliquid non ineſt, nec reliquorum vllum.

Hic eſt locus quadrageſimus, quem accipit à caſibus & coniugatis. nam (vt Alexander inquit) quemadmodum in problematibus de accidente, dedit quædam loca cõſtructiua & deſtructiua à caſibus & cõiugatis, ſic in problematibus de genere ex eiſdem aſsignat loca conſtructiua, & deſtructiua. Communia enim & conuenientiſsima ad omnia loca ſunt, quæ coniugata dicuntur, & caſus. Si enim dabitur aliquid genus alicuius, oportet inſpicere ſi & coniugata in genere, ſunt coniugatorum in ſpecie, & ſi quidem fuerint, conſtruetur problema, ſi vero non fuerint, deſtruetur. Si enim ſimiliter ſequitur poſitum genus poſitam ſpeciem, & generis caſus ſpeciei caſum, eſſet vtique datum genus conſtructum, vnde dicit, [Rurſum in caſibus, & coniugatis, ſi ſimiliter ſequuntur,] videlicet poſitum genus poſitam ſpeciem, & generis caſus ſpeciei caſum [& interimenti & conſtruenti.] eſſet vtique genus conſtructum, vel deſtructum, cuius maximam affert, & dicit, [Simul enim vni, & omnibus inſunt, vel non inſunt,] quæ ſic ſe habent, & ponit exemplum, & dicit, [vt ſi iuſtitia ſcientia eſt quædam] ita vt ſcientia ſit genus iuſtitiæ, [& iuſte] ſcilicet fieri, erit [ſcienter] fieri, ita vt ſcienter fieri

sit genus ad iuste fieri.[& iustus]erit[sciens]eodem modo,& sic cõstructiue habetur locus,quòd ve- E
ro destructiue,declarat,& inquit,[Si autem horũ aliquid nõ inest,] scilicet genus sui coordinati,[nec
reliquorum vllum]erit genus sui correspondentis secundum casum & cõiugatum.verbi causa,in ma-
gnanimitate casus est magnanime,in impassibilitate, impassibiliter . quare si magnanime agere , est
impassibiliter agere,magnanimitas erit impassibilitas,sed cum primum sit, secũdum erit. Insuper de-
struimus à casibus sic, sit propositum monstrare quoniam non est boni ingenii genus velocitas, ac-
cipiemus à casibus consequentiam talem , si bonum ingenium est velocitas,erit ingeniose agere velo-
citer agere,non est autem ingeniose velociter,bene enim magis est,non autem est velociter.igitur nec
bonum ingenium erit velocitas.sic quidẽ à casibus.A coniugatis vero, construemus sic, intelligo per
coniugata,vt sunt fortitudo & forte. Amplius fortiter & forte, etenim casus fortiter in coniugatis est,
iccirco loca quæ sunt ex coniugatis,continent loca quæ sunt à casibus ,& Arist.exemplis simul in o-
mnibus vsus est. Similiter etiã cõiugata sunt iustitia,iustus, iuste. Accipientes igitur quoniã iustitia sub
virtute est,vt in genere,dicemus si iustũ enareton,hoc est,vt ita loquar,est virtuosum,& iuste virtuose,
vt etiam ita loquar, & iustitia erit virtus: sed antecedentia sunt vera, igitur & consequens. sic quidem
construemus.destruemus vero,voluptatem esse sub vtilitate sic, si voluptas vtilis, & voluptifice vtili-
ter,& voluptificum vtile erit,non est autem voluptificum vtile,igitur nec voluptas erit vtilitas. F

LOCVS QVADRAGESIMVSPRIMVS.

48 Rursum in iis quę similiter se habẽt adinuicẽ.vt quoniã delectabile similiter se habet ad voluptatẽ,& vtile ad bonũ.vtrũque enim vtriusque effectiuum est.Si igitur voluptas est quiddam bonum, & delectabile quiddam vtile erit.Manifestum enim quoniam boni erit effectiuum, quoniam voluptas est bonum.

Hic est locus 4 t. qui accipitur à simili,qui talis est, si ita se habet delectabile ad voluptatem, sicut
vtile ad bonum,delectabile erit vtile,sed delectabile ad voluptatem ita se habet vt vtile ad bonum,igi-
tur delectabile est vtile. maior patet, quoniam si aliqua similiter sunt adinuicem, si alterum eorũ quæ
similiter se habent, alterius fuerit genus, alterũ etiam erit alterius genus, vt quoniã delectabile simili-
ter se habet ad voluptatẽ,& vtile ad bonũ. nam sicuti delectabile est effectiuũ voluptatis, sic vtile erit G
boni effectiuũ, fit vt si bonũ sit genus voluptatis,vtile sit genus delectabilis, & sic patet maior, minor
vero in textu declaratur.Potest & ratio fieri per proportionẽ. nam si sicuti bonũ ad vtile, sic voluptas
ad delectabile,& conuersim,sicuti bonum ad voluptatem,sic vtile ad delectabile. Si igitur bonum est
genus voluptatis,vtile erit vtique genus delectabilis. Aristoteles tamen non vsus est commutata pro-
portione (vt Alexander inquit) sed similitudine duorum ad duo, hoc modo dicens,[Rursum in iis,
quæ similiter se habent adinuicem] subaudi, est destruere & construere problema de genere.& expo-
nit quomodo à simili,& dicit,[Vt quoniam delectabile similiter se habet ad voluptatẽ, & vtile ad bo
num] hæc est positio antecedentis, cuius hypothetica erat, si ita se habet delectabile ad voluptatẽ si-
cuti vtile ad bonum,vtile erit genus delectabilis.& patet hypothetica,quia bonũ est genus voluptatis.
tacuit ergo hypotheticam,& posuit illius hypotheticę positionem antecedentis,& dixit,[vt quoniam
delectabile similiter se habet ad voluptatẽ,& vtile ad bonum,]hæc est positio antecedẽtis. cuius pro-
bationem subscribit,& dicit,[Vtrunque enim vtriusque effectiuum est]scilicet delectabile voluptatis,
& vtile boni. Quòd enim delectabile sit voluptatis effectiuum, perspicuum est, quoniam nemo du-
bitat delectabile inducere voluptatem. Quòd autẽ vtile sit boni effectiuum, patet etiam,quoniam vt
in rhetoricis dixit,bonum vtile ideo bonũ, quoniam vtile est ad inducẽdum finem, qui est bonũ sim- H
pliciter.Aristoteles ergo ponendo antecedẽs cõuersim inductũ,infert intentũ,& dicit,[Si igitur volu-
ptas est quiddam bonum,]ita quòd bonum sit genus voluptatis,[& delectabile quiddam vtile erit,]
itaque vtile sit genus delectabilis.vnde breue Aristot.enthymema est,ita se habet delectabile ad volu-
ptatem,& vtile ad bonũ,ergo cum voluptas sit quoddã bonũ,[delectabile erit quoddã vtile.] ¶ Quo
vero modo ratio componi possit,ex commentariis Alexandri patet.non contentus loco à syllogismi,
probat etiam vtile esse genus delectabilis,per rationẽ.nam cum voluptas sit bonũ,vt patet,effectiuum
voluptatis erit vtile,quoniã omne boni effectiuũ est vtile,& in genere vtilium,vt primo rhetoricorum
perspicuum,& quia delectabile est voluptatis effectiuũ,quę est bonũ,fit vt delectabile sit vtile, & hoc
dicit,[Manifestum enim] est id,quod conclusum est,scilicet delectabile esse vtile,[quoniam boni erit
effectiuum]videlicet voluptatis,quę est bonum,]quare cum delectabile sit voluptatis effectiuum,quę
est bonum delectabile,erit vtile. & sic cõclusio inducta loco à simili fuit vera. Nec sine occasione A-
ristoteles probauit conclusionem inductam per locum à simili esse veram, quoniam nonnulli locum
à simili inutilem esse putarunt ad veras conclusiones . Attende vero, vt Alexander monet , locum

A hunc esse & constructiuum, vt patuit, & destructiuum. nam si voluptas non est in genere boni, nec vtique delectabile erit in vtili vt in genere. Et si vt exerceri ad sanitatem, sic discere ad scientiam: non est autem exerceri sub discere, igitur nec sanitas sub scientia erit, quare locus etiam destructiuus est. ¶ Quod ad rationem & exemplum attinet, annotatione dignum expositores nō eodem modo composuisse syllogismum. nam alii putant esse syllogismum à commutata proportione, quod Alexander negat, alii vero aliter deduxerūt. Ego vero sic syllogizo, ita se habet delectabile ad voluptatem, & vtile ad bonum. ergo permutatim sicuti voluptas ad bonū, ita delectabile ad vtile, sed voluptas est in bono, vt in genere. igitur delectabile est in vtili, vt genere. Est enim argumentū à similitudine duorū ad duo.

LOCVS QVADRAGESIMVSSECVNDVS.

49 Similiter autem & in generationibus, & corruptionibus, vt si ędificare est operari, ędificasse, operatū esse. Et si discere est reminisci, & didicisse, recordatum esse: & si dissolui est corrumpi, & dissolutū esse, corruptum esse: & dissolutio, corruptio quædam. Et in generatiuis vero & corruptiuis, similiter & in potentiis, & vsibus, & omnino secundū quālibet similitudinē & interimenti & cōstruenti inspiciendum, quemadmodum in generatione & corruptione diximus. Nam si corruptiuum, dissolutiuum: & corrumpi, dissolui. Et si generatiuum est effectiuum, & generari, fieri, & generatio factio. Similiter & in potentiis & vsibus, & omnino si potentia est dispositio, & posse disponi. Et si alicuius vsus est actus, & vti agere, & vsum esse egisse.

Quidam in hoc textu volunt vt ponatur vnus locus, qui accipitur à generationibus, & corruptionibus. Hadenolphus resoluit textū in duo loca. nam primū vult vt sumatur à generationibus & corruptionibus. Secūdum vero, qui ponitur ibi [& in generatiuis vero] vult esse sumptū, à generatiuis & corruptiuis. Anonymus autem resoluit textum in tria loca. Nam dicit tertium sumptum esse à potentiis & vsibus, & ponitur ibi, [Similiter & in potentiis, & vsibus.] Si quis autem vult, potest resoluere textum in tot loca, quot ponit terminos. nam vnus accipi potest à generatione, qui in ordine locorum erit 42. alius vero à corruptione, & erit 43. alius à generatiuis, & erit 44. alius à corruptiuis, & erit 45. alius à potentiis, & erit 46. alius ab vsibus, & erit 47. verum omnes hi loci (vt Alexand. inquit) possunt coaptari cum locis ex coniugatis. nam ædificare est coniugatum cum ædificasse, & operari cum operatum esse. Aristot. autē in textu videtur coaptare omnia hæc loca cū locis ex simili, & quouis modo fiat coaptatio, Aristoteles inquit, [Similiter autem & in generationibus & corruptionibus] loca accipiuntur & constructiua & destructiua, quorū exempla subscribit, & dicit, [Vt si ædificari est operari, ædificasse] est [operatum esse: & si discere est reminisci, & didicisse] erit [recordatū esse,] hæc sunt exempla locorum, quæ à generatione sumuntur. ¶ Quod vero ad exempla attinet, per ædificari esse operari, & ædificasse, esse operatum esse, intelligit operari esse genus ipsius ædificari, & operatum esse genus ipsius ædificasse, vt sit sensus, [vt si ædificari est operari,] id est in ipso operari, vt in genere, [ędificasse] erit] operatum esse] id est in ipso operatū esse, vt in genere. simili modo, [& si discere est] D in ipso [reminisci] vt in genere [& didicisse] erit in ipso [recordatū esse] vt in genere. Posuit autē discere sub reminisci, vt in genere, & didicisse sub recordarū esse, vt in genere, more Platonis, qui opinatus est disciplinas esse reminiscentias (vt Alex. annotauit) Præterea accepit ædificare & ędificasse, discere & didicisse, (vt etiā Alex. annotauit) ac si essent generationes, altera quidē ædificati, altera autem eius qui didicit, vt sit sensus, si ædificationis genus est operatio, ędificati genus erit operatum: & si disciplinæ genus est reminiscentia, ipsius didicisse genus erit recordatum esse. Quod si hæc loca sumuntur à cōiugatis (vt Alexander inquit) exempla erunt, si iustitiæ generatio non est disciplina, nec iustitia erit scientia: sed primum est, igitur & secundum. sic etiam monstraret aliquis quod scientia non sit sensus genus, si enim sensus est naturalis generatio, & scientiæ generatio non naturalis, sensus non erit scientia. Manifestum autem quoniam locus constructiuus est, si enim generatio geometriæ, disciplina est, geometria scientia erit. Hęc de exēplis locorū, q̄ sumūtur à generatione. deinde ponit exēpla locorum quæ sumūtur à corruptionib⁹, & dicit, [Et si dissolui est corrūpi, & dissolutū esse] erit [corruptum esse, & dissolutio, corruptio quędā,] hoc est, si dissolui est in corrūpi vt in genere, dissolutum esse erit in ipso corruptum esse, vt in genere. & dissolutio in corruptione vt in genere. Similiter enim se habet dissolui ad dissolutū esse, & corrūpi ad corruptū esse, quare si alterū est alterius genus, & alterū alterius genus erit. Et licet in iis, in quibus Arist. exempla attulit, non sint vere genera & species, tamen satis est vt se

habeant veluti genera, & ſpecies. quoniam exempla ponimus non vt ita ſint, primo priorũ. ſed vt ſen E
tiant qui diſcunt. Deinde aſsignat loca quæ ſumuntur à generatiuis & corruptiuis & ab aliis, & dicit,
[Et in generatiuis vero & corruptiuis] ita ſubaudi eſt dicendũ vt dictũ eſt in generationibus & corru-
ptionibus. Eodem enim modo argumentandũ eſt ex vtriſq;. deinde aſsignat loca quæ ſumũtur à po-
tentiis & vſibus, & dicit, [Similiter in potentiis, & vſibus, & omnino ſecundũ quãlibet ſimilitudinem
& interimenti & cõſtruenti eſt inſpiciendũ, quemadmodũ in generatione & corruptione diximus.]
nam ſimiles ſunt, & in omnibus his argumẽtationes. nõ tamẽ ſecundũ idem, quoniam generatio eſt
trãſmutatio, generatiuũ vero huiuſmodi trãſmutationis cauſa. eadẽ ratio eſt & in corruptione & cor-
ruptiuo, dixit [& omnino ſecũdũ quãlibet ſimilitudinẽ, quoniã omnia talia ſimilitudinẽ habẽt & ad-
inuicẽ, & ſecundũ ꝓportionẽ. ſicuti enim fieri ad factũ eſſe, ſic facere ad factũ eſſe: & vt corrumpi ad
corruptũ eſſe, ſic diſſolui ad diſſolutũ eſſe, & vt corruptiuũ ad corrũpi, ſic diſſolutũ ad diſſolui. quare ſi
alterũ ſub altero vt ſub genere fuerit, & alterũ ſub altero erit, vt ſub genere. ſimili modo & in cæteris.
Omnia enim quę ſic dicũtur, quia ad vnũ quoddã habẽt relationẽ, ſimilia ſunt. Etenim generatiuũ ad
factũ, & generatio ad factũ, & corruptio ad corruptũ, & potentia ad potens, & vſus quidẽ, & vnum-
quodque ipſorũ ſimiliter ad vnũquodque habet reſpectũ, iccirco in omnibus ſimilis eſt demõſtratio
& per inuicẽ proportionẽ, ſecundũ enim eundẽ caſum ſimiliter inducentur. Et propterea exempla in F
corruptiuis ſubſcribit, & dicit, [Nam ſi corruptiuũ diſſolutiuũ, & corrũpi diſſolui] erit, ſubaudi & cor-
ruptio diſſolutio. Deinde in generatiuis, & dicit, [& ſi generatiuũ eſt effectiuũ, & generari] erit [fieri,
& generatio] erit [factio.] & ſi nullũ horũ eſt, nec alia erũt. aſsimilantur enim oĩa hæc loca iis quæ ex
cõiugatis ſunt, vt dicit Alexãder. Deinde aſsignat exẽpla locorũ quæ ſumũtur à potẽtiis & vſibus, &
dicit, [Similiter & in potẽtiis & vſibus, & omnino ſi potẽtia eſt diſpoſitio,] hoc eſt ſub diſpoſitione, vt
ſub genere, [& poſſe] erit [diſponi,] hoc eſt ſub diſponi, vt ſub genere, [& ſi alicuius vſus] ſcilicet ſi ver-
bo vti [eſt actus, & vti] ſcilicet verbo, erit [agere, & vſum eſſe] ſcilicet verbo, erit [egiſſe,] hoc eſt ſub egiſ
ſe, vt ſub genere. Similiter ſi virtutis vſus eſt actio, & virtute vſum eſſe, erit operatum eſſe.

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

50 Si autẽ priuatio ſit quod opponitur ſpeciei, duobus modis eſt in-
terimere. Primum quidem ſi in aſsignato genere eſt oppoſitũ. Nam aut
ſimpliciter in nullo genere eodem priuatio, aut non in vltimo: vt ſi vi-
ſus in vltimo genere eſt ſenſu, cæcitas non erit ſenſus. G

Cum prius aſsignaſſet loca ex contrariis, nam ex eo quia aliquid contrarium eſt generi, vel ſpeciei,
destructio & constructio fiebat, nunc & ab aliis oppoſitis loca tradit, & primum ex his quæ ſecũdum
habitum & priuationem ſunt. & duo ait eſſe loca deſtructiua ex oppoſitis ſecundum priuationem &
habitum. & primum tradit ex his oppoſitis ſecundum priuationem & habitum, quæ ſunt in eodẽ ge-
nere cum habitu, vt ſpecies, qui talis eſt, ſi priuatio oppoſita ſpeciei datæ ſub eodem proximo genere
ponitur, in quo ponebatur ſpecies, quæ eſt habitus illius priuationis, quod aſsignabatur vt genus datę
ſpeciei, non eſt genus, vnde dicit, [Si autem quod opponitur ſpeciei,] & non generi, [ſit priuatio, duo-
bus modis eſt interimere,] dixit, [quod opponitur ſpeciei,] quoniam prima hæc cõſideratio, eſt à pri-
uatione quæ ſpeciei opponitur, & nõ generi, & quia dixit [duobus modis eſt interimere,] exponit pri-
mum & dicit, [Primum quidem, ſi in aſsignato genere eſt oppoſitum,] hoc eſt priuatio, in quo pone-
batur habitus, nam ſi ſic, datum genus non erit genus. deinde aſsignat maximam, quæ eſt ratio loci, &
dicit, [Nam priuatio aut ſimpliciter in nullo eodem genere] eſt cum ſuo habitu, [aut] ſi eſt in genere
eodem, [non] eſt [in vltimo] hoc eſt in proximo genere, & immediato cum ſuo habitu, [vt ſi viſus in
vltimo genere eſt ſenſu, cæcitas non erit ſenſus.] Senſus enim non poteſt eſſe proximum genus viſus
& cæcitatis, & dixit, [aut ſimpliciter in nullo eodem genere, aut non in vltimo,] quoniam duplex eſt H
priuatio, altera ſimpliciter, quæ priuat genus omne & ſpeciem, vt ipſum nihil. Et hæc, quia priuat
ſpeciem & omne genus, dicitur priuatio ſimpliciter: altera vero eſt priuatio ſecundũ quid, vt cæcitas
quæ eſt in catulis antequam incipiant videre. hęc enim priuatio ſecunndũ quid eſt, quia priuat viſum,
non tamen priuat potentiam videndi. priuatio ètiam quæ eſt poſt corruptionem formæ, eſt priuatio
ſecundum quid, quoniam licet priuet actũ & potentiam, nõ priuat tamen aptitudinem, & ſic prima
priuatio quæ priuat actum tantum, eſt in eodem genere cum viſu, quoniam eſt in potentia, non ta-
men in eodem proximo genere, non enim eſt in ſenſu. ſecunda etiam quæ priuat actum & potẽtiam,
eſt etiam in eodẽ genere cum viſu, ſed in eodem remoto, quoniam in aptitudine, non enim eſt in po-
tentia, nec in ſenſu, vt in genere proximo. at priuatio ſimpliciter, quæ priuat ſpeciem & omne genus,
in nullo genere eſt cum ſuo habitu, neq; proximo, neque remoto. ſic monſtrabimus habitum nõ eſſe
genus ignorantiæ, quoniam habitus eſt ſcientiæ genus, cuius priuatio eſt ignorãtia: eodem modo vi-
tium non eſſe virtutis priuationem, quoniam habitus eſt proximum genus vtriuſque, & quia cæcitas
eſt in inſenſibilitate vt in proximo genere, viſus non erit in inſenſibilitate.

A LOCVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

51 Secundo autē, si & generi & speciei opponitur priuatio, non est autem oppositum in opposito, nec quod assignatum est in assignato erit. Interimenti igitur, quemadmodum dictum est, vtendum.

Hic est 44. locus, secundus vero ex priuationibus, quem destructiuū tradit, qui sumitur à priuatione quę opponitur speciei & generi, qui talis est, si tam generi quàm speciei aliqua priuatio opponitur, considerandū si priuatio speciei sit in priuatione generis, quia si non, nec species proposita erit in genere ꝓposito, vnde dicit, [secūdo autē] modo [si & generi & speciei opponitur priuatio, nō est autem oppositum] secundum priuationē, [in opposito] genere secundū priuationē, [nec quod assignatū est,] vt species, [in assignato] vt genere [erit. Videtur enim (vt in contrariis) si oppositum in opposito est, & oppositū in opposito esse. hæc enim eadē maxima est vera in cōtrariis, & oppositis secundū priuatione, sic monstrabitur visum esse in sensu, quoniā cæcitas est in insensibilitate, nō autē visus est scientia, quoniam cæcitas nō est ignorantia, quæ est priuatio scientiæ. Tūc epilogat, & inquit, [Interimenti igitur quemadmodum dictum est, vtendum,] hoc est his duobus modis.

B

LOCVS QVADRAGECIMVSQVINTVS.

52 Construenti autem, vno modo. nam si oppositum in opposito, & propositum in proposito erit. vt si cæcitas insensibilitas quædam, & visus sensus.

Hic est locus 45. qui sumitur ab opposito quod est oppositū generi, & dicit, [Construenti autem vno modo,] & exponit hunc modū, & dicit, [Nam si oppositū] hoc est si opposita species, [in opposito] scilicet genere est, [& propositū] hoc est, & proposita species [in proposito] genere [erit] vt si auditus est in sensu, surditas erit in insensibilitate, & econuerso, si surditas est in insensibilitate, auditus est in sensu, per quæ patet illā maximam quæ est, vt oppositū in opposito, ita propositū in proposito, esse intelligendam tam in contrariis quàm in oppositis secundum priuationem, & habitum.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS.

53 Rursum in negationibus considerandum econuerso, quemadmodum in accidente dicebatur. Vt si delectabile, quod quidem bonū, quod non bonum, non delectabile. Si enim non ita se habet, erit contra non bonum delectabile. At impossibile est, si bonum est genus delectabilis, esse quicquam nō bonum delectabile. De quibus enim genus non prædicatur, nec specierum vlla. & construenti similiter inspiciendum, quoniam si non bonum non delectabile, delectabile bonū, quare genus bonum, delectabilis.

C

Transit ad opposita secundū contradictionē, & ostēdit quomodo ex oppositis secundū contradictionē cōstruere genus poterimus, & primo ꝓponit locū, & dicit, [Rursum in negationibus cōsiderādum econuerso,] vt si affirmatio generis est genus affirmationis speciei, negatio speciei erit negationis generis. semper enim terminus inferior cū negatur, vniuersalior est termino superiore cū negatur, non homo enim vniuersalior est nō animali, vt dicitur in libro Peri hermenias. Addit [quēadmodū in accidēte dicebatur.] nā tradēs locū ad accidēs ex cōtradictione in 2. lib. dixit, quoniā sunt oppositiones quatuor, oportet cōsiderare ex cōtradictionibus quidē ecōuerso ex cōsequentia & destruentē & construentē, hoc autē reuocat in memoriā nūc, cum dicit, [quemadmodū in accidente dicebatur.] deinde loci propositi exemplum assignat, & dicit, [Vt si delectabile quod quidem bonum] hoc est, si bonum, est genus delectabilis, est enim bonū affirmatio generis, delectabile autē, affirmatio speciei. quasi dicat, si affirmatio boni, genus est affirmationis delectabilis [quod non bonū nō delectabile] hoc est erit negatio speciei, quæ est nō delectabile, genus negationis generis, quæ est non bonū. Quod autem sequatur, si delectabile bonū est, ecōuerso nō bonū non delectabile, assignat causam prioristicā ex opposito cōsequentis. nā si nō sequitur, cōsequentis oppositū stabit cū antecedēte, & ita nō bonū erit delectabile. hoc enim est oppositū cōsequētis, qđ falsum est, vnde dicit, [Si enim nō ita se habet, erit cōtra]. s. oppositū cōsequentis. s. [nō bonū delectabile,] hoc enī est oppositū cōsequētis. [At impossibile est, si bonū genus est delectabilis, esse quicquā nō bonū delectabile, de quib⁹ enim genus nō ꝑdicatur, nec specierū vlla ꝑdicabitur.] ¶ Sed occurres, quoniā nō videtur ꝓpositio illa, non bonū est delectabile, oppositū cōsequentis. hæc enim non cōtradicunt, non bonum est nō delectabile, & nō bonū est

D

delectabile,ambæ enim affirmationes sunt. ¶ Fortasse dicendũ illas cõtradicere saltem secundũ par- E
tem, hoc est secundum prædicatũ. Nam delectabile & non delectabile contradicunt secundũ termi-
nos. Vel fortasse Arist. non probauit locũ per regulam prioristicã,quæ est per oppositũ consequentis,
sed per regulam Topicã, quæ est,quia nihil est sub genere,quod nõ est sub aliqua specie. quare si non
bonũ erit delectabile,oportet vt aliqua species nõ boni sit delectabile, quod est impossibile, quoniam
tunc aliquod non bonũ esset bonũ:quia quod est sub specie, oportet esse sub genere. Præterea propo-
sitio de subiecto infinito infert negatiuam,quia sequitur,non bonũ est delectabile,igitur nullũ bonum
est delectabile. dicere autẽ quòd delectabile sit bonũ, & ꝙ nullũ bonum sit delectabile,nõ stant simul,
quoniã sequitur nullũ bonũ est delectabile, igitur nullũ delectabile est bonũ per conuersionem in ter-
minis. & vltra sequitur,igitur aliquod delectabile non est bonum,quod est cõtradictorium. Quare si
delectabile est bonũ,non bonum erit nõ delectabile. sic monstrabis, si boni genus est laudabile, quod
non est laudabile,non bonũ,hoc est non bonum esse genus non laudabilis. deinde dat locũ etiam cõ-
structiuum,alio modo,vt patebit,& dicit,[construenti etiã similiter est inspiciendũ,] quoniã si nega-
tio speciei genus est negationis generis, affirmatio generis erit genus affirmationis speciei, [quoniã si
non bonũ]quod est negatio generis,[non delectabile.]hoc est ponitur in genere nõ delectabilis,[de-
lectabile]quod est affirmatio speciei,erit[bonũ,]quod est affirmatio generis. [quare bonũ]erit[genus F
delectabilis,] nam si negatio genus est negationis, secundũ consequentiam econuerso factã.affirma-
tio genus erit affirmationis. ¶ Quod vero ad loca attinet,animaduerte tam primũ,qui incipit ab af-
firmatione,quàm secundum locũ qui incipit à negatione, esse cõstructiuum, & propterea dixit,]con-
struenti etiã similiter inspiciendum,]dans intelligere per verbũ[etiã]vtrũque locũ esse cõstructiuum,
licet(vt Alexander inquit)sit differentia,quia primus incipit ab affirmatione:secũdus vero à negatio-
ne,& vterque est per cõsequentiam ecõtrario factã vt libro secũdo dictũ est. Vtitur autẽ Aristo. verbo
genus pro omni eo quod est cõmunius,nõ enim negatio speciei potest esse vere genus negationis ge-
neris,sed bene esse potest quid communius,& hoc satis est ad topicas argumentationes.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEPTIMVS.

54 Si autẽ sit ad aliquid species,cõsiderandũ si & genus est ad aliquid.
Nam si species ad aliquid, & genus:vt in duplici & multiplici. vtrũque
enim ad aliquid. si autem genus ad aliquid,non necessario & species. di-
sciplina enim ad aliquid,grammatica autem non. G

Trãsit nunc ad opposita relatiue,& dat ex his plura loca, quorum primus est ex opposito speciei,
qui talis est, si id,quod ponitur vt species in aliquo genere, fuerit ad aliquid,genus autem datum non,
quod assignabatur vt genus,non erit genus. vnde dicit, [Si autem sit ad aliquid species]quæ datur sub
aliquo genere,[considerandũ, si & genus est ad aliquid]si enim genus non fuerit ad aliquid,data vero
species est ad aliquid,quod dabatur vt genus,non est genus. Deinde ponit maximã pro verificatione
loci,& dicit,[nam si species] est[ad aliquid,& genus]etiã oportet esse ad aliquid. Hoc autẽ,exemplo
dilucidat,& dicit[vt in duplici,& multiplici.] Est enim duplum sub multiplici,vt in genere.[Vtrun-
que enim ad aliquid est,] multiplex quidem ad submultiplex, duplum vero ad dimidium. Et scientia
ad aliquid existens,sub cognitione est,quæ etiam ad aliquid est. Sic monstrabitur æquale non esse sub
quanto,vt sub genere, quoniam æquale ad aliquid est,quãtum vero non ad aliquid. Deinde declarat
maximam,quam assignauerat, non conuerti necessario,& dicit, [si autem genus ad aliquid, non ne-
cessario & species]erit ad aliquid.[disciplina enim ad aliquid]est, [grammatica autẽ] quæ est species
disciplinæ,[nõ]est ad aliquid. Simili ratione nec musica,nec geometria ad aliquid sunt,quæ sunt spe-
cies disciplinę. Quod vero ad locum attinet,dicamus locum esse solum ad destructionem vtilem, ad
constructionem vero haud quaquam. Nõ enim si ambo accepta ad aliquid sunt,alterum alterius ge- H
nus erit,quemadmodum & scientia,& duplum.

INSTANTIA.

55 An nec quod prius dictũ est,verũ vtiq; videbitur. nam virtus quod
quidem bonum,& quod quidem honestum. & virtus quidẽ ad aliquid,
bonum vero & honestum non ad aliquid,sed qualia.

Contra maximã instat,quia non videtur si species est ad aliquid,vt semper genus sit ad aliquid,&
hoc proponit,& dicit,[An nec quod prius dictũ est]scilicet maxima,quæ prius est assumpta[verum
vtique videbitur,]deinde assignat instãtiam,& dicit,[nam virtus]est[quod quidẽ bonũ,& quod qui-
dem honestũ,]hoc est,species boni,& species honesti, [& virtus quidẽ ad aliquid]est, [bonũ vero &
honestum,non ad aliquid,sed qualia] sunt. Alexander soluendo instãtiam,asserit virtutem esse magis
sub quali,quàm sub ad aliquid,& sic negat assumptũ. Secũdo,asserit bonũ & honestum non esse vir-
tutis genera. Bonũ quidem nõ, quoniam bonũ est ęquiuocũ,honestũ vero nequaquam. Siquidẽ vir-

A tus prior eſt,quàm operationes honeſtæ,quæ ſunt ſecundum virtutem.verum de inſtantia, multa ſuperius diximus,quæ valent ad omnem inſtantiam,quando eam Ariſt.ponit,& non ſoluit.ideo de his hactenus.

LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

56 Rurſum ſi non ad idem dicitur ſpecies,& ſecundum ſe, & ſecundũ genus,vt ſi duplum dimidii dicitur duplum, & multiplum dimidii oportet dici.Si autem non, non erit multiplum genus dupli.

Hic eſt quadrageſimusoctauus locus.ſecundus vero eorum,quæ ſumuntur ab oppoſitis relatiue, quem accepit a comparatione generis & ſpeciei ſecundum aliquid idem, qui talis eſt,ſi data ſpecies. non dicitur ad idem ſecundum ſe,& ſecundum ſuum datum genus,quod dabatur vt genus,non erat genus. dicit.[Rurſum ſi non ad idem dicitur ſpecies,& ſecundum ſe,& ſecundum genus]datum,genus datum non erit ſupple genus.Eſt enim hæc maxima (vt Alexan.exponit) ad quod ſpecies ſecũdum ſe dicitur,ad hoc idem oportet & ſecundum genus datum dici.deinde probat hoc exemplo, & dicit, B [vt ſi duplum dimidii dicitur duplum,& multiplum,] quod eſt genus dupli, [dimidii oportet dici.] cuius probationem & locum explicat,& dicit [ſi autem non]dicatur multiplum dimidii multiplum, [non erit multiplum genus dupli.]Sic demonſtrabitur potentia non eſſe genus viſionis,quoniam viſio ſecundũ ſe quidẽ viſibile dicitur, non tamẽ ſecundum potentiam. Non enim dicitur viſio potẽtia viſibilis.Sic monſtrabitur etiam habitum nõ eſſe viſionis genus, quoniam viſio ſecundum ſe dicitur viſibilis, non tamen habitus viſibilis dicitur.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

57 Inſuper,ſi non ad idem & ſecundum genus dicitur, & ſecundum omnia generis genera.Si enim duplum dimidii multiplum eſt,& abundans dimidii dicetur.Et ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur.

Hic eſt locus quadrageſimusnonus,tertius vero eorum,quæ ſumuntur a relatiue oppoſitis, quẽ Ariſto.ſumit a relatione omnium ſuperiorum etiam, & eſt hic locus talis, conſiderandum ſi data ſpe- C cies dicatur ad idem ſecundum ſe,& ſecundum datum genus, & ſecundum omnia ſuperiora genera dati generis,quoniam ſi non,datum genus non erit datæ ſpeciei genus.vnde dicit,[Inſuper ſi non ad idem dicatur]ſpecies,[& ſecundum genus]datum,[& ſecundum omnia]dati[generis genera,]non erit datum genus illius datæ ſpeciei genus.eſt enim hæc maxima(vt Alex.exponit)oportere non ſolum ſecundum genus ad idem dici,ſed ſecundum omnia generis genera,& hoc per exemplum dilucidat,& dicit,[ſi enim duplum dimidii multiplum eſt,& abundans,]quod eſt genus multipli, [dimidii dicetur.& ſimpliciter ſecundum omnia ſuperiora genera ad dimidium dicetur,]quoniam & maius quod eſt genus abundantis dimidii dicetur.non eſt igitur ſufficiens ad monſtrandum ſciẽtiam. genus eſſe viſionis,vt dicatur viſionem ſcientiam eſſe viſibilis.nam diſpoſitio,quæ genus eſt ſcientiæ, nõ dicitur viſibilis diſpoſitio.Quare ſcientia non erit genus viſionis.

INSTANTIA.

58 Inſtantia,quoniam nõ neceſſe eſt ſecundum ſe, & ſecundum genus ad idem dici.Scientia enim ſcibilis dicitur.Habitus autem & diſpoſitio, non ſcibilis,ſed animæ.

D Contra maximam aſſignatam adducit inſtantiam,& dicit.[Inſtantia,]ſubaudi eſt contra maximã [quoniam non neceſſe eſt ſecundum ſe,& ſecundum genus,]ſpecies[ad idem dici.]Sciẽtia enim ſcibilis dicitur]quæ eſt ſpecies.[Habitus autem & diſpoſitio,]quæ ſunt genera ſcientiæ,non dicuntur [ſcibilis, ſed]habentis, ſcilicet [animæ.]Alexander per diſpoſitionem, intelligit genus habitus, & per habitum,genus ſcientiæ.non ſoluit autem Ariſt.inſtantiam,quia nõ vult locum eſſe verum & neceſſarium,ſed probabilem. Quod vero ad exemplum attinet, ſcientia addit ſupra habitum, reſpectum ad id de quo eſt, quod non facit habitus, qui non ponit reſpectum, niſi cuius,vt ſubiecti, eſt habitus.& propterea ſcientia,non ſecundum id,quod eſt,ad aliquid eſt,ſed ſecundum dici.

¶LOCVS QVINQVAGESIMVS.

59 Rurſum ſi ſimiliter dicitur genus,& ſpecies ſecundum caſus. Vt ſi alicui, aut alicuius, aut quolibet modo aliter dicitur. Nam vt ſpecies & genus. Velut in duplo & in ſuperioribus. Alicuius enim & duplum &

multiplum. ſimiliter autem & in ſcientia, alicuius enim & hæc, & ge- E
nera, vt diſpoſitio, & habitus.

Hic eſt locus quinquageſimus, quem accipit a relatione, qua referuntur genus & ſpecies ad idẽ
ſecundum caſum, qui talis eſt, conſiderandum ſi ſpecies & genus ad idem dicantur, vtrum ſimiliter
dicãtur ſecũdũ caſum, quia ſi nõ, interimitur genus, vnde dicit. [Rurſũ] ſi ſpecies & genus ad idẽ dicã
tur, ſubaudi, conſiderandum, [ſi ſimiliter] & datum [genus, &] data [ſpeciesdicitur]ſecundum caſus,
& exponit, quomodo ſimiliter [ſecundum caſus] & dicit, [vt ſi alicui]ſcilicet ſimiliter dicantur in dati
uo, aut ſi ſimiliter dicãtur [alicuius]ſcilicet in genitiuo, [aut quolibet modo aliter dicitur] ſcilicet in ac
cuſatiuo. nam ſi ſecundum caſus non ſimiliter dicantur, datum genus non erit genus. deinde aſ-
ſignãs loci rationem, ponit maximam, & dicit, [nam vt ſpecies]refertur, [& genus] in eodem caſu re
fertur. hæc enim eſt marima, quam exemplis probat, & dicit, [velut in duplo, & in ſuperioribus]gene
ribus ad duplum, [alicuius enim & duplum,]quod eſt ſpecies, dicitur ſcilicet dimidii, [& multiplum,]
quod eſt genus, etiam dicitur, ſcilicet dimidii ſimiliter & genera ſuperiora ad multiplum alicuius dicũ
tur, vt maius, & excedens, nam maius minoris & excedẽs exceſſi dicitur. [ſimiliter autem & in ſcien-
tia, alicuius enim] ſcilicet ſcibilis [& hæc] dicitur, & genera, vt diſpoſitio, & habitus.]nam & di F
ſpoſitio & habitus alicuius ſunt. Pręterea ſi alicui, & reliqua ſimiliter. Sicuti enim ſcibile alicui ſcilicet
ſcientiæ, ſic & habitum habitui, & apprehenſum apprehenſioni, quæ ſunt genera ſcibilis. Sic monſtra
bimus non eſſe amici genus, quoniam non ſecundum eundem caſum dicuntur. Voluntas enim ali-
cuius ſcilicet voliti, in genitiuo dicitur. Amicus vero amico in, datiuo refertur.

INSTANTIA.

60 Inſtãtia autem, quoniam aliquoties non ſic. Nam differens, & con-
trarium alicui: diuerſum autem, (quod eſt genus horum) non alicui, ſed
ab aliquo. Diuerſum enim dicitur ab aliquo.

Adducit inſtantiam contra locum, & dicit. [Inſtantia autem]ſcilicet eſt contra locum. [quoniã
aliquoties non ſic,]non enim in omnibus, ad ſimiles caſus, & genus & ſpecies referuntur, [nam diffe-
rens & contrarium]quæ ſunt ſpecies, [alicui]dicuntur. Nam contrarium contrario, & differens dif-
ferenti dicuntur in datiuo, [diuerſum autem, quod eſt genus horum]amborum, [non alicui, ſed ab ali G
quo [dicitur. [diuerſum enim dicitur ab aliquo.]non ſoluit autem inſtantiam, vt demonſtraret locum
non eſſe verum & neceſſarium, ſed probabilem, verumque plerunque, quod ſufficit pro argumẽtis to
picis. Sed occurres, quoniam gręci carent ablatiuo. Igitur diuerſum non dicitur ab aliquo in ablatiuo.
Niſi dicatur græcos vti genitiuo loco ablatiui, & hoc ſatis eſt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

61 Rurſum ſi ſimiliter ad aliquid ſecundum caſus dicta non ſimiliter
conuertuntur. Quemadmodum in duplo & multiplo. Vtrunque enim
horum alicuius, & idem etiam ſecundũ conuerſionem dicitur. Alicuius
enim & dimidium, & ſubmultiplum. Similiter autem & in diſciplina,
& opinione, Nam hæc alicuius, & conuertitur ſimiliter. eſt enim opina
bile, & diſciplinatum alicuius. Si igitur in aliquo non ſimiliter conuerti
tur, manifeſtum eſt quoniam non alterum alterius genus eſt.

Hic locus quinquageſimusprimus eſt, quem accepit ab vniformi ſecundum caſus conuerſione. H
rel atiua enim dicuntur ad conuertentiam, quæ ſi conuertantur non ſeruata identitate caſus, nõ po-
terit eſſe alterũ alterius genus. Si igitur datũ genus & data ſpecies dicantur ad idẽ & in conſimili ca-
ſu, cõſiderãdũ ſi cõuertũtur in cõſimili caſu in quo dicuntur. nã ſi alterũ eorũ cum ſuo correlatiuo in
cõſimili caſu conuertitur, alterũ vero cũ ſuo correlatiuo nõ cõuertitur in cõſimili caſu, nõ erit alterũ
alterius genus. vnde dicit, [Rurſum ſi ſimiliter ad aliquid ſecundũ caſus dicta, nõ ſimiliter conuertũ-
tur]cum ſuis correlatiuis. Si enim non ſimiliter ad eoſdem caſus conuertuntur, non erit genus quod
datur vt genus. Eſt enim maxima, quam tacuit, oportere genus & ſpeciem conuerti cum ſuis correla
tiuis ad eoſdem caſus: quam exemplo demonſtrat, & dicit [quemadmodum in duplo & multiplo,
vtrunque enim horum,]cum refertur in ſuum correlatiuum, dicitur [alicuius] vt duplum dimidii, &
multiplum ſubmultipli. [& idem etiam,]& ad eoſdẽ caſus [ſecũdũ cõuerſionẽ dicitur. alicuius enim]
ſcilicet dupli, [& dimidiũ & ſubmultiplum]etiã alicuius dicitur, & multipli. eccequoniã vnũquodq;
horum cum ſuo correlatiuo conuertitur in conſimili caſu. quare maxima vera eſt. Deinde aſſignat
ſecundum exemplum, & dicit, [ſimiliter autem in diſciplina & opiniõe. nam hæ alicuius,]vt diſcipli-

A na disciplinati, & opinio opinabilis dicitur, [& conuertitur] vnumquodque cum suo correlatiuo [similiter] ad eosdem casus, [&enim opinabile & disciplinatum alicuius.] nam opinabile opinionis, disciplinatum autem disciplinæ dicitur. Tunc ex declaratione maximę colligit locum, & dicit, [si igitur in aliquo similiter non cõuertitur] scilicet ad eosdẽ casus [, manifestũ est quoniam alterum alterius nõ est genus.] sed contra, quoniam in aliquibus ad alium casum genus & species dicuntur, ad alium vero ea cũ quibus cõuertũtur, vt in sciẽtia, & cognitiõe. Nã sciẽtia alicuius scilicet scibilis, & cognitio quæ est sciẽtiæ genus, etiam alicuius dicitur, quoniã cogniti. quæ vero cum eis cõuertuntur, ad alios casus conuertũtur. Scibile enim quod ad scientiam cõuertitur, ad datiuum casum cõuertitur, & opinabile quod ad opinionẽ cõuertitur, etiã ad datiuũ casum cõuertitur. dicimus enĩ scibile sciẽtia scibile, & opinabile opinione opinabile: & co gnitũ, quod est genus eorum, cognitiõe cognitũ: per quam instãtiam Alex. (vt arbitror) vult innuere locum non esse verum & necessarium, sed probabilem, vt sępe diximus. Per hunc probabilem locum destruetur genus maioris esse supereminẽs, quoniam licet maius dicatur ad minus secundum genitiuum: est enim maius minoris, & supereminens ad superatum secundum genitiuum, quia supereminẽs est superati supereminẽs, quoniã hæc cũ suis correlatiuis nõ cõuertũtur ad consimiles casus. nã licet minus maioris dicatur, non tamẽ superatũ supereminentis dicitur, sed super
B eminenti in datiuo. Quare destruetur supereminens esse genus maioris.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS.

62 Rursum si non ad æqualia species & genus dicitur. Similiter enim & æqualiter vtrunque videtur dici, quemadmodum in dono, & datione. Etenim donum alicuius & alicui dicitur. Et datio alicuius & alicui dicitur. Estautem datio genus doni. donum enim datio est irredibilis.

Hic est locus quinquagesimussecundus, qui accipitur ab æqualitate & æquali numero casuum, secundum quos relatiua referuntur. nam cum eorum quę ad aliquid dicuntur, alia ad vnum, alia ad plura dicantur: ad vnum quidem duplum & multiplum. duplum enim ad dimidium solum, multiplum vero ad subduplum, quod plures habet partes. ad plura vero, supereminens, & enim alicuius, & aliquo dicitur. supereminens enim ratione habita ad id quod excedit, dicitur in genitiuo illius esse supereminens. ratione eius quo excedit, vt palmo vel digito, in ablatiuo dicitur supereminens. nam licet græci ablatiuum non habeant, vtuntur ipso datiuo loco ablatiui. Cum itaque ita sit, si non ad æqualia genus
C & species dicantur, sed alterum ad plura, alterum vero ad vnum, quod dabatur vt genus, non erit genus. vnde dicit. [Rursum] quando genus & species ad idem referuntur, & secundum consimiles casu in conuersa & conuertente, [si non ad æqualia genus & species dicitur,] datum genus non erit datæ speciei genus. deinde assignando rationem loci ponit maximam & dicit, [similiter enim] secundũ casus, [& ęqualiter] pro numero casuũ [vtrũq;] scilicet tam genus, q̃ species [videtur dici.] deĩde exemplo maximam declarat, & dicit, [quemadmodum in dono & datione. &enim donum & alicuius] scilicet rei donatæ, [& alicui] scilicet personæ cui donatur, vt regi [dicitur,] & [datio] similiter [alicuius] scilicet rei datæ, [& alicui] scilicet personæ cui datur, [dicitur.] Iccirco non destruetur dationem genus doni esse, & hoc subscribit, & inquit, [est autẽ datio genus doni, donum enim datio est irredibilis.] hoc est, donum est datio gratis data, cuius reditio non expectatur. At datio siue sit gratuita, siue sit spe reditus aut lucri facta, dicitur datio. hoc igitur loco vtentes, si ponatur appetitus genus esse iræ, destruemus. quoniam appetitus quidem ad vnum dicitur, nam alicuius, vt cibi, vel potus, vel vltionis, aut alicuius id genus. Ira autem & aliquo, & alicui, irascimur enim aliqua iniuria nobis illata, & alicui qui nobis iniuriam intulit. quare non est irę genus appetitus. Similiter monstrabimus, quoniam laus non est verbum. Verbum enim solum alicuius est, laus vero, & alicuius, & aliquo.

D INSTANTIA.

63 In aliquibus autem, non accidit ad æqualia dici. nam duplum alicuius duplum, abundans autem, & maius & aliquo. Omne enim abundans, & maius aliquo abundat, & alicuius abundat, quare non sunt genera, quæ dicta sunt, dupli. eo quòd non ad æqualia dicuntur speciei. Aut non vniuersaliter uerum, ad æqualia speciem & genus dici.

Cum assignasset locum, nunc ponit instãtiam quoniam duplum dicitur alicuius duplum, hoc est in genitiuo tantum. At abundans & maius, quæ sunt genera dupli, dicuntur alicuius & aliquo, hoc est in genitiuo, & datiuo. Quare hęc nõ sunt illius genera, vel nõ est vniuersaliter verũ q genus & species ad æqualia dicantur. vndedicit. [In aliquibus autem non accidit] genus & species [ad æqualia dici, nam duplum] quod est species [alicuius duplum] dicitur in genitiuo tãtum [abundans autem, &

maius]quæ ſunt illius genera, [alicuius & aliquo] dicuntur, [omne enim abundans & maius aliquo abundat, & alicuius abundat. Quare non ſunt genera, quæ dicta ſunt, dupli, eo ꝙ non ad æqualia] ipſi ſpeciei, ſcilicet duplo [dicuntur.] ſoluit & dicit, [aut non vniuerſaliter verum ad æqualia ſpeciem & genus dici.] dicit autem ſic Ariſto. (vt Alexan. indicat) vt oſtenderet locum hunc non eſſe verũ & neceſſarium, ſed probabilem. Eſt enim conceſſum eſſe genera aliquorum, quæ non ad æqualia cum ipſis ſpeciebus dicuntur. Quòd vero ad verba attinet, abundans & maius, quæ græce ὑπερέχον καὶ μεῖζον dicũtur, apud græcos ad genitiuum & datiuum, loco cuius nos ablatiuum ponimus, dicuntur. Maius tamẽ apud romanos potius habet ablatiuum. de abundanti vero, vſu Romano vtrunque & genitiuum & ablatiuum caſum habere certum eſt. Icciréo ſi exempla in pleriſque locis non ſunt ita accommodata, hoc facit linguarum differentia. Non enim ſemper in earundem rerum vocabulis, græcę & romanę locutionis eadem proprietas eſt, nec etiam multa cura eſt exemplorum, cum ponantur vt diſcamus. B

LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

64 Videndum autem & ſi oppoſiti eſt oppoſitum genus. Vt ſi dupli multiplum, & dimidii ſubmultiplum. Oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe. Si igitur ponat aliquis ſcientiam quod quidem ſenſum, oportebit & ſcibile quod quidem ſenſibile eſſe: non eſt autem. nõ enim omne ſcibile, ſenſibile, etenim intelligibilium quędam ſcibilia: quare nõ eſt genus ſenſibile, ſcibilis. Si autem hoc non, neque ſenſus ſcientiæ. F

Hic eſt locus quinquageſimustertius, qui accipitur in generibus & ſpeciebus relatiuis, inſpiciendo ad eorũ oppoſita, qui talis eſt, ſi aliquid aſſignetur genus alicuius ſpeciei, conſiderandum ſi oppoſita ſpecies eſt ſub oppoſito genere. nã ſi non, nec ꝑpoſita ſpecies erit ſub ꝑpoſito genere, vt ſi aliquis poſuerit ſenſum ſcietiæ genus, peccat, quia ſic ſenſibile eſſet genus ſcibilis, quod falſum eſt. nã intelligibilium nonnulla ſcibilia ſunt, quæ tamen non ſunt ſenſibilia, quare ſenſibile non eſt ſcibilis genus, & ideo nec ſenſus eſt ſcientiæ genus. vnde dicit, [Videndum autem & ſi oppoſiti,] hoc eſt, ſi oppoſitæ ſpeciei [eſt oppoſitũ genus,] ſi enim ponatur aliquid genus alicuius, & ambo fuerint ad aliquid, ſi oppoſitum ſpeciei eſt ſub oppoſito genere, quod dabatur vt genus, eſt genus. Si autem non iſtud, nec oppoſitum oppoſiti genus erit. Videtur enim ſemper oppoſitum ſpeciei in oppoſito genere eſſe, quãdo fuerit ei aliquod oppoſitum. habent autem oppoſita, quæ dicuntur ad aliquid, hæc ad quæ dicuntur. Quę dixit, per exempla exponit, & dicit, [vt ſi dupli] ſit genus [multiplum, & dimidii ſubmultiplum] erit genus. deinde rationem aſſignando ponit maximam, & dicit, [oportet enim oppoſitum oppoſiti genus eſſe,] ſimili modo ſcientiæ cognitio genus eſt, quoniam & ſcibilis cognitum genus eſt. deinde ponit exemplum loci, quando interimitur genus, & dicit, [ſi igitur ponat aliquis ſcientiam, quod quidem ſenſum] hoc eſt in ſenſu, vt in genere, poterimus deſtruere vtentes hoc loco, quoniam [oportebit & ſcibile, quod quidem ſenſibile eſſe,] hoc eſt poni ſub ſenſibili vt ſub genere, tenet argumentum vi loci. deindę deſtruit conſequens, & dicit, [non eſt autem,] ſcilicet ſenſibile genus ſcibilis [non enim omne ſcibile ſenſibile eſt, & enim intelligibilium quædam ſcibilia] ſunt, vt ſubſtantiæ intellectuales, quæ non ſunt ſenſibiles. [quare non eſt genus ſenſibile ſcibilis,] quoniam non prædicatur de omnibus ſcibilibus Tũc recolligit locum deſtructiuum, & dicit. [ſi autem hoc non] hoc eſt, ſi ſenſibile non eſt genus ſcibilis, [neque ſenſus] erit genus [ſcientiæ.] & (vt Alexander inquit) poteſt aliquis & iſto loco ad conſtructionem vti. Si enim monſtrabitur oppoſitum eius quod ponitur vt genus, genus eſſe oppoſitæ ſpeciei, demonſtrabitur propoſitum eſſe genus propoſitæ ſpeciei. G H

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

65 Quoniam autem eorum quæ ad aliquid dicuntur, alia quidem ex neceſſitate in eis, aut circa ea ſunt, ad quę dicuntur. Vt diſpoſitio, & habitus, & commenſuratio. In alio enim nullo poſſibile eſt eſſe quæ dicta ſunt, quàm in eis ad quæ dicuntur. Alia autem non neceſſe eſt in eis eſſe, ad quæ dicuntur. Cõtingit autem, quemadmodum ſcibile eſt in anima. Nihil enim prohibet ſui ſcientiam habere animam. Non neceſſarium autem. Poſſibile eſt enim & in alio eſſe hanc eandem. Alia vero ſimpliciter non contingit in eis eſſe, ad quæ dicuntur. vt contrarium in in contrario, neque ſcientiam in ſcibili, niſi ſit ſcibile anima vel homo:

A conſiderare oportet ſiquis in genere ponat quod tale eſt,in non tali, vt
ſi memoriam manſionem ſcientiæ dicat. Omnis enim manſio in ma-
nente,& circa illud,quare & ſcientiæ manſio,in ſcientia.Memoria igi-
tur in ſcientia, eo quòd manſio ſcientiæ eſt. Hoc autem non contingit,
memoria enim omnis in anima.eſt autem qui dictus eſt locus,& ad ac-
cidens communis.Nihil enim refert memoriæ genus manſionem dice
re,aut accidere dicere illi hoc.Nam ſi quouis modo eſt memoria mãſio
ſcientiæ,eadem aptabitur de ipſa ratio.

Hic eſt locus quinquageſimusquartus,qui accipitur a correlatiuis, cum conſiderãtur vt ſubie-
cta,vel vt non ſubiecta,& tria facit,quia primo aſſignat quãdã relatiuorũ diuiſionẽ. Secũdo ibi.[Cõ
ſiderare oportet]ex diuiſiõe aſſignata cõſtituit locũ.Tertio ibi [Eſt aũt,quí dictus eſt locus,]aſſignat
B vtilitatẽ loci,particula vero[Quoniam aũt]in principio textus tenetur ſuſpenſiue. nam terminatur
ſuſpenſio ſecunda parte,ibi[cõſiderare oportet]eſt autem diuiſio trimẽbris talis, eorũ quæ ad aliquid
dicuntur,alia quidem ex neceſſitate ſunt in illis,vel circa illa ad quæ dicuntur. hoc eſt,alia quidem,vt
in ſubiectis,vel vt in denominatis ſunt in ſuiscorrelatiuis.Et hoc membrũ ponit,& dicit,[Quoniam
autem eorum quæ ad aliquid dicuntur,alia quidem ex neceſſitate in eis,vel circa ea ſunt,ad quæ dicũ
tur.]hoc eſt in ſuis correlatiuis,vel ſecundum inhęrentiam,vel ſecundum denominationem, & ideo
dixit[vel circa ea,quoniam aliqua relatiua non ſunt in ſuis correlatiuis ſecundum inhęrentiam, ſed ſe
cundum denominationem,vt compoſitio,quæ refertur ad compoſitum,non eſt ſecundum inhęren-
tiam in compoſito.eſt enim in materia ſecundum inhærentiam,ſed in compoſito eſt ſecundum de-
nominationem. veluti dextrum in columna ſecundum denominationem eſt, in animali autem ſe-
cundum inhærentiam. Ipſe tamen ponit exemplum eorum, quæ ſunt in ſuis correlatiuis ſecun-
dum inhærentiam, & dicit,[vt diſpoſitio & habitus,]qui ſunt in habente, ad quod referuntur vt
in ſubiecto.Sunt enim inhærenter in anima,quæ eſt habens,[& commenſuratio]quæ inhærenter eſt
in cõmenſurato,ad quod refertur.Similiter expectatio eſt in expectãte ad quod refertur[in alio enim
nullo poſſibile eſt eſſe,quæ dicta ſunt,q̃ in eis]correlatiuis,[ad quæ dicuntur.]Quare ex neceſſitate
C ſuis correlatiuis inſunt,hoc eſt primum membrum.Sed dices,habitus dicitur habiti,non tamen eſt in
habito,ſed in anima.Alexan. reſpondens dicit habitum dici ad habens ipſum, non autem ad habitũ,
vt paulo ante dixit Ariſt. Vtrum vero habitus habiti dicatur,non eſt diſputandũ,quoniam exemplo-
rum non requiritur veritas,ſed expoſitio.Hæc de primo membro.deinde Ariſtot. aſſignat ſecundum
membrũ,& dicit,[alia autem non neceſſe eſt in eis eſſe, ad quæ dicuntur.contingit aũt]in eis eſſe, ad
quæ dicuntur.Sunt enim quædam relatiua,quæ poſſunt ineſſe,& non ineſſe ſuis correlatiuis, quem-
odmodum ſcientia in ſcibili.Scientia enim ad ſcibile dicitur,& poteſt ſcibili ineſſe aliquando, & ali-
quando non ineſſe.poteſt enim ineſſe ſcibili ſcientia,quando idem eſt ſciens,& ſcibile,veluti cum ani
ma ſcientiã habet ſui,tunc enim ſciẽtia de anima eſt in ipſo ſcibili,quoniã eſt in anima,quæ eſt ipſum
ſcibile.Quando vero ſciens & ſcibile differunt,ita vt anima ſit ſciens,triãgulum vero habere tres an
gulos,& reliqua,ipſum ſcibile,ſcientia de triangulo erit in ſciente ſcientia in anima,& non in ipſo ſci-
bili ſcilicet in ipſo triangulo.Simili ratione ſcientia muſicorũ dicitur ad ſcibilia,muſica.non tamen in
ſcibilibus muſicis eſt.Si quidem omnis ſcientia in anima eſt,& hoc dicit,[quemadmodũ ſcibile eſt in
anima]verbũ vero ſcibile gręce ἐπιστη]τὸν eſt,quod etiam aliquado apud græcos pro ſciẽtia accipitur,
vt hic Alexã. legit[quem admodum ſcibile]hoc[eſt ſcilicet eſt in anima]hoc eſt in ſcibili quod eſt a-
D nima,quãdo ſcientia fuerit ipſius animæ,[nihil enim prohibet ſui ſciẽtiã habere animã.]& tunc quia
idẽ eſt ſciens,& ſcibile,ſciẽtia de anima erit in ipſo ſcibili,vt in anima,quæ ſcibile eſt. Et quia dixit nõ
eſſe hoc neceſſarium,exponit quo modo non eſt neceſſarium,& dicit,[non neceſſarium aũt]eſt ſub
audi,vt anima habeat ſcientiã ſui,[poſſibile enim eſt & in alio]homine[eſſe hanc eandem ſcientiam]
ſciẽtia enim animæ meæ poteſt eſſe in Socrate,& ita ſcientia animæ meæ non erit in ſuo ſcibili. Vel
poteſt aliter legi(vt Alexan. legit)[poſſibile enim eſt & in alio,]ſcilicet ſcibili ſcilicet triangulo vel in
muſicis[hanc eandẽ]ſcientiã[eſſe].Hoc eſt,poſſibile enim eſt hanc eandẽ ſcientiã quę eſt de anima,
eſſe de alio ſcibili vt de triangulo, & de re muſica,quo in caſu,ſcientia non erit in ſcibili,ſed in ſciente,
& per[hanc eandẽ,]non hanc eandẽ numero intelligit,ſed hãc eandem relationem, quæ dicitur ſciẽ
tia.deinde accedit ad tertium membrũ,& dicit.[Alia vero]relatiua ſunt,quæ[ſimpliciter non contin
git in eis]correlatiuis[eſſe] nec ſecudum inhærentiam,nec ſecundum denominationem[ad quæ di-
cuntur,vt contrarium]quod nec ſecundum inhærentiam,nec ſecundum denominationem eſt[in cõ
trario,]ad quod dicitur,alioquim eſſent contraria ſimul, nec duplum in dimidio, nec ſuperans in ſu
perato.[neque ſciẽtiam]cõtingit eſſe[in ſcibili,niſi ſit ſcibile anima vel homo,]nam tũc dixit, ſciẽtia

est in scibili:quando autem sciens & scibile differunt,tunc scientia non erit in scibili. Hac diuisione E
præmissa,patet primo,si species ex necessitate insunt illis ad quæ dicuntur, & genera similiter in illis
inesse oportere.Si autem non insunt necessario eis ad quæ dicuntur,& genera similiter,vt commen-
suratio & complexio,ambæ enim in eis sunt ad quæ dicuntur, & habitus & dispositio: & enim hæc
in quibus sunt,ad hoc dicuntur.Rursum scientia & notitia.neutrum enim horum ex necessitate inest
in eis ad quæ dicuntur.Contingit aũt aliquãdo vtrunque ipsorũ inesse eis ad quæ dicuntur. Similiter
& sensus, & comprehẽsio.Duplum vero sub multiplo,& sub superante,& contrarium sub opposito,
quoniam in his nullum esse potest in eo ad quod dicitur. Quare si datum genus alicuius datæ speciei
fuerit in eo ad quod dicitur,data vero species non,aut ecõuerso sit,datum genus non erit genus.Opor
tet enim talem speciem ad tale,& ad simile genus dici. & hoc dicit,quoniam talis est in iis,quæ ad a-
liquid dicuntur,differentia,[considerare oportet,]& hic terminatur suspensio,[si quis in genere po-
nat]aliquid pro specie[quod tale est,]scilicet relatiuum in suo correlatiuo,[in]aliquo dato genere[nõ
tali,]hoc est in genere quod non est in suo correlatiuo.nam si species est in suo correlatiuo,genus au
tem non, vel econuerso;,genus est in suo correlatiuo, species autem non,genus datum non erit datæ
speciei genus. Oportet enim tale genus esse respectu sui correlatiui,qualis est species respectu sui,
& econuerso.hęc enim est maxima.Deinde ponit exẽplum,& dicit,[vt si memoriã mãsionẽ scientię F
dicat,]vt in genere,hic peccat. [Omnis enim mãsio]in suo correlatiuo est,scilicet[in manente]secũ-
dum inhærentiam, [& circa illud] hoc est vel circa manens secundum denominationem. [quare &
scientiæ mansio in scientia]erit.Scientia .n.est in eo,circa quod manet mãsio scientiæ,[Memoria igi
tur in scientia,eo ꝙ mansio scientiæ est]quæ manet,vnde ratio hæc est, mãsio sciẽtiæ est in scientia,
memoria est mansio scientiæ,igitur memoria est in scientia.maior patet, quoniã mansio sciẽtię est in
manente.scientia est,quæ manet & seruatur in anima. minor est definitio memoriæ, de qua in libro
de memoria satis.destruit consequẽs,& dicit [hoc autem non cõtingit, memoria enim oĩs in aĩa est,]
nõ aũt in sciẽtia,cuius est memoria.Sic monstraret aliquis quoniam memoria non est salus sensus.Sa
lus enim sensus in sensu est,omnis enim salus in eo est cuius est salus.Memoria vero non in sensu, sed
in anima:non enim sensus memorat,sed anima.Deinde ostendit vtilitatẽ huius loci,& dicit,[est autẽ,
qui dictus est locus,& ad accidẽs cõmunis nihil enim refert]quantũ ad interemptionem [dicere mã
sionem genus memoriæ,aut dicere hoc]scilicet mansionem[accidere illi]scilicet memoriæ,[nam si
quouis modo memoria est scientiæ mansio,]hoc est,aut vt species generis,siue vt subiectum acciden
tis,[eadem ratio]siue locus [aptabitur]ad interimendum. Per eundem enim locum interimi potest G
mansionem esse genus, & accidens memoriæ. nam si mansio est accidens memoriæ, cum mansio
accidat scientiæ,vt dictum est,quia mansio accidit manenti,memoria accideret scientiæ, vel esset idẽ
quod scientia.non enim potest mansio duobus diuersis accidere,quod absurdum est.Est enim memo
ria in anima,& non in scientia,nec idẽ quod scientia, Circa hæc quæ Aristo.dixit, primo annotatio-
ne dignum est,locum quem accepit ab inhærentia relatiui in suo correlatiuo,posse resolui in tria loca
pro numero membrorum diuisionis quam assignauit, quorum primus talis est,si data species inest
ex necessitate correlatiuo,genus vero nec necessario inest, nec vllo pacto inest, vel econuerso,genus
ex necessitate inest,species vero nulla ratione,datum genus non est datæ speciei genus. Secundus ve
ro talis,si species contingit inesse suo correlatiuo,genus vero haud quanquam contingit, vel econuer
so,datum genus non est datæ speciei genus. Tertius talis,si species suo correlatiuo simpliciter non cõ
tingit inesse,genus autem contingit, vel econtrario,datum genus non est datæ speciei genus. Locus
vero iis omnibus communis talis est,si quis ponat aliquod esse genus alicuius speciei, quod genus nõ
est in eodem diuisionis membro in quo species est, quod ponit vt genus, non est genus. Vtilitas ve-
ro loci est,quoniam ex hoc loco non solum patet mansionem scientiæ non esse genus memoriæ, sed
nec accidens.Quod mãsio scientiæ nõ sit genus memoriæ,patuit, quia nõ inest ei cui inest memoria H
Quod autem mansio scientiæ non sit accidens memoriæ,eodem loco perspicuum est.nam mansio
scientiæ accideret omni illi cui memoria accidit. est enim maxima, cui accidit aliquod accidens, ei-
dem accidit omne id quod illi accidenti accidit:vt cui accidit superficies,eidem accidit & album,&
dextrum,& id omne,quod superficiei accidit.At memoria animæ accidit,mansio autem scientiæ ac
cidit scientiæ,mansio enim manenti accidit,scientia autẽ est manẽs. Quare mãsio sciẽtiæ ipsi scien-
tię manenti accidit.Quare mãsio scientiæ non est accidẽs memorię.Hæc sunt,quæ Aristoteles ait.

❨LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

66 Rursum si habitum in actu posuit,aut actum in habitu, non est genus quod tale est. Vt si sensum,motum per corpus.Siquidem sensus habitus,motus autem actus.Similiter autem & si memoriam habitũ contentiuum opinionis dixerit. Nulla enim memoria habitus, sed magis actus est.

A Hic est locus quinquagesimusquintus, qui accipitur ab ea differentia, quæ est habitus ad actum. Videtur enim habituum quidem habitus esse genus, actuũ autẽ siue actionũ actus, vel actio. Si igitur aliquis mutauerit, dederitque aut actionẽ habitus genus, aut actionis habitum, destruet genus datum, vnde dicit, [Rursum si habitum in actu,] vt in genere [posuit, aut] econtrario [actum in habitu,] vt in genere [non est genus, quod tale est] datum. Est enim maxima, vt habituum habitus, & actuum actus, genus habeatur. Hoc quod dixit exemplis manifestat, & dicit, [vt si sensum, motum per corpus] hoc est in motu corporeo, vt in genere aliquis ponat, hic peccat, [siquidem sensus habitus, motus autem] corporeus [actus] est. Quod vero ad verba attinet, habitus græce ἕξις dicitur, quod nomen Aristoteles etiam ad naturales potentias extendit, quód scilicet semper habeantur. Actus vero græce est, ἐνέργεια, latine tum actus, tum actio, quæ differt ab habitu, cum actio non semper habeatur. Recte igitur dixit, sensum non esse in motu vt in genere, quoniam sensus est habitus naturalis, motus vero actio, quæ non semper habetur. Deinde ponit secundum exemplũ, & dicit, [Similiter autem & si memoriam dixerit esse habitum contentiuum] siue seruatiuum [opinionis] vel scientiæ quã quis didicit, etiam peccat, & assignat causam cur peccet, & dicit, [nulla enim memoria habitus, sed magis actus est.] peccat igitur ille qui sic ponit, quia actum in habitu, vt in genere ponit. Quód autem memoria
B actus sit, probat Alexan. quoniã memoria est actio facta ab ipsa reminiscentia.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEXTVS.

67 Peccant autem & qui habitum in consequentem potentiam ordinant. vt mansuetudinem continentiam iræ, & fortitudinem & iusti- ἐγκρά-
tiam timorum, & lucrorum continentiam. Siquidem fortis, & mansue- τεια.
tus perturbatione vacans dicitur. Continens autem, qui perturbatur, & πρᾶος
non ducitur. Fortasse igitur talis potentia sequitur vtrunque, vt si pertur- ἀπαθὴς
betur, non ducatur. Verum continere non hoc est, hunc quidem for- πάσχων
tem, illum autem mansuetum esse, sed omnino perturbari ab huiusmodi nihil.

C Hic locus est quinquagesimussextus, qui accipitur ab ea differentia, quæ est habitus ad habitum, qui talis est, si habitus vnius rationis ponatur in habitu siue potentia alterius rationis vt in genere, interimitur problema. vnde dicit, [Peccant autem, & qui habitum] scilicet vnius rationis [ordinant], vt in genus [in potentiam consequentem,] hoc, est quæ sequitur secundum prædicationem ad habitum Non enim omne sequens ad alterum secũdum prædicationem, est illius genus. & per [potentiam] habitum etiam intelligit alterius rationis, quasi velit dicere eos peccare, qui habitum vnius rationis posuerint vt in genere, in habitu alterius rationis. quoniam licet habitus alterius rationis sequi possit prædicatione ad habitum alterius rationis, non propterea erit genus illius. Sunt enim quædam siue potentiæ, siue habitus, qui videntur sequi quosdam habitus, quæ tamen non sequuntur reuera, deinde ponit exempla, & dicit, [vt] subaudi peccant, qui [mansuetudinem continentiam iræ] ponunt. non enim continentia iræ est genus mansuetudinis, [&] subaudi peccant qui [fortitudinem, timorum continentiam] ponunt, & [iustitiam lucrorũ] continentiam. non enim continentia timorum, est genus fortitudinis, nec continentia lucrorum, genus iustitię. ¶ Quód vero continentia irę non sit genus mansuetudinis, nec continentia timorum genus fortitudinis, nec continentia lucrorum genus iustitiæ, probat & dicit [siquidem fortis, & mãsuetus perturbatione] atque passione [vacans dicitur,] non enim fortis
D a timoribus patitur, cum habeat habitum quo a timoribus nõ est aptus pati. nec mansuetus ab ira. habet enim habitum, quo ab ira nõ est aptus pati. similiter iustus patitur a desideriis lucrorũ, habet enim habitũ, quo est pati ineptus. [continẽs autem,] vt dicitur septimo Ethicorum, est [qui] a concupiscentiis [perturbatur, & non ducitur] nec vincitur ab illis non ergo potest continentia esse genus eorum habituum, cum sit habitus alterius rationis ab illis. Est enim continentia habitus, quo non vincimur a desideriis. Cæteræ vero virtutes habitus sunt, quibus non patimur ab extremis. deinde ostẽdit qua ratione continentia prædicatione potest sequi virtutes prædictas, & dicit, [fortasse igitur talis potentia,] scilicet continentia [sequitur vtrunque] scilicet fortem & mansuetum, quoniam fortis & mansuetus accipiuntur, vt sunt tales ex suppositione. mansuetus quidem, vt possit retinere iram excessiuã, si aliquando contigerit. fortis vero, vt possit retinere motus terribiles, si aliquãdo acciderint. Si igitur sumantur hoc pacto mansuetus & fortis, vt possint continere se ab extremis, si acciderint, continentia sequetur secundũ prædicationẽ huiusmodi habitus, & hoc subscribit, [fortasse igitur talis potentia] scilicet continentia [sequitur vtrunque] secũdum prædicationem, videlicet fortem & mãsuetum, [vt si perturbetur,] scilicet fortis vel mansuetus ab extremis, [non ducatur] nec vincatur. hoc modo códi

A eo.]cũ enĩ aliquis tristatur ꝑpter iniustitiã sibi allatã, irascitur, verũ prius tẽpore tristatur, & causam assignat,& dicit,[nõ enim ira tristitiæ,sed tristitia iræ causa est,] vt efficiens. loquor autẽ de ira, quæ cũ tristitia permista est.& quia tristitia est causa iræ, vt efficiens,ideo prius tẽpore est facta tristitia in nobis,q̃ ira,tunc concludit exẽplũ,& dicit,[quare simpliciter ira nõ est tristitia.Hoc est,quare tristitia nõ est aliquo pacto genus iræ.nã causa effectiua alicuius quæ secũdũ tp̃s ꝓcedit,nõ est genus eius, tale.n.nõ est genus,vt prius tp̃e sit spẽ,nõ.n.prius aĩal fit,deinde ex hoc hõ.sed hõ simul & aĩal est, & hõ.Deinde trãsit ad secũdũ exẽplum,[secũdũ aũt hæc,neque fides opinio,]hoc est, neque opinio est genus fidei,licet opinio sequatur in eodẽ subiecto fidẽ.Impossibile enim est(vt Alex.inquit)sine opinione fidẽ fieri in aliquo.Nõ tamẽ opinio genus est fidei,quod Arist. demõstrauit raptim ex eo quia contingit habentem opinionẽ eandẽ quandoque credere, & quandoque non credere in ea,quod in genere est impossibile.impossibile enim est idem numero animal, aliquando quidem hominem esse, aliquando autem non:& eundem colorem numero aliquando album esse,aliquando nõ.nã & hõ cũ

B transmutatur,nec aĩal est amplius,quare nec opinio eadẽ ꝑmaneret non existens cũ fide. Corrũpitur enim genus, vno quoque destructo in quo est.Opinio vero & prius fuit, & sine fide.& rursum cũ transmutatur opinans,fides est: & si non amplius fides est,adhuc opinio permanet.non enim prohibetur aliquis eandẽ de aliquo opinionẽ habens,aliquando quidem credere in ea, aliquando vero nõ. Vt opinionem habens de anima ꝙ sit immortalis, non prohibetur prius credere in ipsa, postea propter nonnullas rationes,non credere. & hoc quod dixit in opinione & fide,idem est cum eo quod dictum est de ira & tristitia.Contingit enim eundem qui tristatur, & sine ira, & cum ira esse, & propterea dixit,[secundum autem hæc,neque fides opinio]quasi demonstrans eandem rationem esse de vtroq;,vnde dicit,[contingit enim eandem opinionẽ habere,]quam prius habebat[etiã non credentem]in ea. & sic contingit eum qui eandem opinionem habet,quam credebat, postea seruata eadem opinione,non credere in illa. & ita contingit vt eadem opinio stet in aliquo,modo cum fide,modo sine fide.[non contingeret autem hoc] scilicet opinionem eandem esse cũ fide,& sine fide,[si fides esset species opinionis.non enim contingit idem amplius permanere, si omnino ex specie permutatũ sit.]nã & homo,cum transmutatur,nec animal est amplius,& hoc dicit,[quemadmodum nec idem animal]contingit[quandoque hominẽ esse,& quandoque non,]ita eundem opinantem non contin-

C geret,quandoque fidem habere,quãdoque non.deinde remouet vnum dubium, quoniam aliquis nõ concedet eandem opinionem habentem,aliquando quidem credere,aliquando vero non,quoniam dicet omnem opinantem credere,vnde dicit.[siquis aũt dicat ex necessitate opinantem] scilicet oẽm [etiam fidem habere,]contra obiicit,quoniam tunc[de ęqualibus opinio, & fides dicetur]omnis enĩ opinans credit,& omnis credens opinatur,tunc infert peccatum,& dicit, [quare nec sic erit genus] opinio fidei,nec contra fides opinionis,[de pluribus enim oportet dici genus.]nõ enim genus æquale est secundum prædicationem cum specie.

LOCVS QVINQVAGESIMVS OCTAVVS.

69 Videndum autem,& si in aliquo eodem nata sunt vtraque fieri. In quo enim species, & genus. Vt in quo album, & color. Et in quo grammatica, & disciplina. Si igitur quispiam verecundiam, timorem dixit: aut iram,tristitiam.non accidit in eodem speciem, & genus esse.

D nam verecundia quidem in rationali,timor autem in irascibili. At tristitia in concupiscibili. In hoc enim & voluntas.Ira vero in irascibili, quare non sunt genera,quæ assignata sunt,non enim in eodem cum speciebus nata sunt fieri.Similiter autem & si amicitia in concupiscibili, non erit voluntas quædam.Omnis enim voluntas in rationali. vtilis autem hic locus,& ad accidens,& ad id cui accidit. In eodem enim accidẽs,& cui accidit.Quare nisi in eodẽ videatur,manifestũ quoniã non accidit.

Hic est locus quinquagesimusoctauus,qui accipitur ab eo,ĩ quo genus & species apta sunt fieri.sunt aũt ea in q̃bus apta sunt fieri, bifariã,alia quidẽ potẽtiæ,quibus insunt animæ, & sic locus iste seruit virtutibus moralibus. alia vero subiecta, in quibus apta sunt fieri, & sic seruit & generibus,& speciebus,quæ sunt accidẽtia,& ipsis accidentibus,vt sunt prędicata diuersa a generibus & speciebus, vnde dicit,aliquo genere dato,& aliqua specie data illius dati generis,[videndum, & si in aliquo eodem nata sunt vtraque fieri] scilicet & genus datum, & illius dati generis data species, dico[in aliquo eodem,]aut potentia, per quam animæ insunt,aut subiecto, cui insunt. nam si datum alicuius genus non fieret in eodem in quo species, sed in alio, destructur secundum hunc locum genus

illud.deinde aſſignat maximam,quę eſt loci ratio,& dicit,[in quo enim ſpecies]eſt,vel vt in potentia, E
vel vt in ſubiecto,[& genus]erit, econuerſo aũt non oportet,]quoniam genus in aliquo aptum eſt in-
eſſe,in quo ſpecies nõ apta erit in eſſe. virtus enim apta eſt fieri in parte rationali, in qua non eſt apta
fieri fortitudo.deinde ponit exemplum,& dicit,[vt in quo album]quod eſt ſpecies,[& color,]qui ge-
nus eſt,ambo enim in corpore. eſt autem exemplum hoc ſubiecti , color enim & album in corpore
ſunt,vt in ſubiecto.[& in quo grãmatica,& diſciplina.]nã ambæ in anima,& ſic etiã hoc exẽplũ erit
ſubiecti, quoniã grãmatica & diſciplina in aĩa ſunt vt in ſubiecto,& ſic Alex.exponit.Vel fortaſſe erit
hoc exẽplũ potẽtiæ,quoniã ſi diſciplina & grãmatica ſunt in aĩa, & aĩa eſt in corpore, erũt diſcipli-
na & grãmatica in corpore,quod falſum eſt,& ꝓpterea exẽplũ eſſe potẽtiæ aſſerunt iuniores. nã di-
ſciplina & grammatica in intellectu ſunt vt in potẽtia,& quia intellectus eſt in anima,ideo diſciplina
& grammatica erũt in anima,nõ aũt in corpore,quoniã intellectus & ſubiectũ,cui ſine medio inſunt,
non ineſt corpori immediate.deinde per exẽpla demonſtrat vſum loci,& dicit,[ſi igitur quiſpiam ve
recundiã timorẽ dixit,]ita vt velit timorem verecundiæ genus eſſe,[aut iram triſtitiã] ita vt velit tri-
ſtitiam eſſe genus iræ,non bene aſſignabit, quoniã[non accidit in eodem ſpeciem & genus eſſe.nam
verecũdia quidẽ in rationali]potentia eſt.Eſt enim verecundia,vt Auicenna ſcribit, primum ratiõis
ſignum,hac ratione fit vt nullum animal brutum verecundia afficiatur.[timor autẽ in iraſcibili,]quo- F
niam in iraſcibili eſt audacia,quæ eſt timori in extremo contraria.eſt enim timor fuga cordis ſecun-
dum ſanguinis contractionem.audacia vero proſecutio cordis ſecundum ſanguinis amplificationem.
Deinde pertractat ſecũdum exẽplũ,& dicit.[at triſtitia in cõcupiſcibili]potentia eſt,quod per ſuũ cõ-
trariũ demonſtrat,& dicit,[In hoc enim & voluntas,ira vero in iraſcibili,]eſt enim triſtitia conſtri-
ctio cordis ex abſentia delectabilis,& præſentia contrarii,quod in concupiſcibili eſt:ira vero ebullitio
ſanguinis circa cor propter vindictæ appetitum.appetitus autem vindictæ in iraſcibili eſt. Tunc cõ-
cludit propoſitum,& dicit.[quare non ſunt genera,quæ aſſignata ſunt]vt genera, quia nec timor ve-
recundiæ,nec triſtitia iræ genus eſt.[Non enim in eodem cum ſpeciebus nata ſunt fieri,]deinde aſſi-
gnat tertiũ exẽplum vt vſus loci dilucidius pateat,& dicit,[Similiter autem & ſi amicitia]eſt[in cõcu
piſcibili]virtute,vt nonnulli aſſignãt,& nunc pro exẽplo ſupponatur,cum enim amor in concupiſci-
bili ſit,erit etiam amicitia in concupiſcibili,Quod ſi nõ ita ſit,ſupponatur, ſi igitur amicitia in concu
piſcibili virtute eſt[non erit voluntas quædã,]hoc eſt nõ erit volũtas genus amicitiæ.[Oĩs enĩ volun G
tas in rationali]virtute eſt.Sequitur enim intellectũ ſicuti vmbra corpus (vt Auerroes inquit.) eodẽ
mõ nec ſcientia eſt genus fortitudinis.nã fortitudo eſt ĩ iraſcibili,in qua ſunt timor & audacia: ſciẽtia
vero in rationali.Sed quæret aliquis,quo mõ Ariſt.dixit verecũdiã in rationali eſſe,ſi eſt paſſio.nã paſ
ſiões nõ in rationali,ſed in paſſibili fiũt.Alex.reſpondendo,vt mihi videtur, vult Ariſtotel. vſum eſſe
exemplo ſimpliciter atque cõmuniter.Intellexit enim per verecundiam, omne miſtũ cum verecun-
dia.modo videtur verecundia cũ ratione aliqua miſta eſſe,& hoc ſatis pro exemplo. Præterea dato ꝙ
ipſa verecũdia non ſit in rationali,erit ſaltem in cõcupiſcibili:timor vero,vt diximus, in iraſcibili, igi-
tur adhuc timor non erit genus verecundiæ.deinde Ariſt.aſſignat vtilitatem loci,& dicit, [Vtilis aũt
hic locus & ad accidens,& ad id cui accidit.]ſi enim nõ in eodem fuerit accidẽs,in quo eſt id cui ac-
cidit,aſſignatum pro accidente non erit illius accidens.cuius maximam ſubſcribit,[in eodẽ enim ac
cidens eſt,& id cui accidit,]in eodẽ enim album,& ſuperficies.Vtrunque enim in corpore.[Quare
niſi in eodẽ videatur]ineſſe accidens,& id cui accidit,[manifeſtum quoniã non accidit]ei, cui ineſſe
ſi [illegible]batur ineſſe.Sed contra maximã videtur,quoniam nõ in eodẽ eſt color & corpus,nec in eodem
eſt ſuperficies & corpus Alex.maximã exponit,accidẽtibus in his habere locum,in quibus & ſubſtã-
tiæ [illegible] nata ſunt fieri,non enim corpus & color in eodem.In quo enim ira,in eodem violentia, quæ H
accidit iræ.Et in quo ſuperficies,in hoc & color eſt,qui accidit ſuperficiei.Quare non ſolũ in habiti-
bus & paſſionibus probabilitatẽ habet hic locus,ſed etiã in iis vniuerſaliter, quæ & ipſa in aliis apta
ſunt fieri.igitur ſi aliquid fuerit datũ alicui accidẽs qđ nõ eidẽ ineſſet , datũ accidẽs nõ erit illius acci-
dẽs,quo mõ prudentibus rubeſcere . nõ enim in eodẽ: ſiquidẽ rubeſcere in ſuperficie,pudere autẽ non
in ſuperficie.aut timentibus rigeſcere.nam rigeſcere in mẽbris,timor autem in iraſcibili virtute eſt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSNONVS.

70 Rurſum ſi ſecundũ quid,ſpecies dictũ genus participat. Nõ enim videtur ſecundum quid participari genus . Siquidem non eſt homo ſecundũ quid animal,neque grammatica ſecundũ quid diſciplina, ſimiliter autẽ & in aliis. Conſiderandũ igitur ſi in aliquibus ſecũdũ quid participatur genus,vt ſi animal quod quidem ſenſibile, vel viſibile dicitur. Secundum quid enim ſenſibile,vel viſibile animal.Secũdũ corpus enim ſenſibile,& viſibile:ſecundum animam autem non. quare non erit ge-

A nus corpus visibile & sensibile animalis.

Hic est locus quinquagesimusnonus, q sumitur a mõ quo spẽs genus pticipat, & primo pponit locũ, & dicit.[Rursum si secũdũ quid species dictũ]vel datũ[genus participat]subaudi etiã interimitur pblema. Deinde assignat maximam, per quam patet locus, & dicit. [Non enim videtur secundũ quid participari genus]a specie, & hãc probat inductione, & dicit, [siquidem non est homo secundũ qd animal, neque grammatica secundum quid disciplina, similiter autẽ & in aliis]quoniã nec iustitia est secundũ quid virtus, nec prudẽtia secundũ quid bonũ. deinde recolligit locum ex hac maxima, & dicit, [Cõsiderandũ igitur si in aliquibus secundũ quid participatur genus, vt si animal, qđ quidẽ sensibile vel visibile dicitur,]cõsiderãdũ vtrũ secundũ quid, vel simpliciter sensibile, vel visibile dicatur. Deĩde ostẽdit animal secũdũ quid esse sensibile vel visibile, vt ostẽdat ppositũ, & dicit[Secũdũ quid enim sensibile vel visibile aĩal, secundũ corpus enĩ sensibile & visibile, secũdũ animã autẽ nõ] tũc cõcludit exẽplũ & dicit[quare corpus visibile & sensibile nõ erit aĩalis genus.] Quod vero ad locũ attinet, annotatione dignũ non similiter aliquid genus participare & accidens. In accidẽtibus enĩ possibile est aliquid pticipare accidẽs secũdũ quid, vt albũ corpus & homo pticipãt. at in generibus impossibile, non enim homo participare potest animal secũdũ quid, nec grammatica scientiam.

B

LOCVS SEXAGESIMVS.

71 Latent autem quandoque & totum in partem ponẽtes, vt animal corpus animatum. Nullo enim modo pars de toto prædicatur. Quare non erit genus corpus animalis, eo quod pars est. λανθάνουσι. peccant.

Hic est locus sexagesimus, quem accipit ab ipsa parte prędicãte, & dicit, [Latent autem]decipiendo siue[peccant aũt]nã λανθάνουσι tamẽ grӕce, licet latet, hic pro peccẽt accipiat, nam qui latet, decipiendo peccat. Sic igitur peccant[quandoque & totum ponentes in partem]vt genus, [vt animal corpus animatum]totum existens. est enim corpus animatũ totum animal, subaudi ponentes in corpus, qđ est pars animalis, vt in genus, hic peccat, [nullo enĩ mõ ps de toto pdicatur]subaudi, vt genus[de toto]tũc cõcludit propositũ, & dicit.[quare nõ erit genus corpus aĩalis, eo φ]corpus [est ps] animalis, quod est secundum totũ animatũ corpus. dixit[quãdoq; ,]quoniã non semp latẽt, decipiẽdo, qui ponunt totũ in pte vt in genere: quoniã in aliquibus est error manifestus. Qui enim poneret caput genus hominis, hoc nõ lateret decipiendo, quia omnibus error patet. Sed qui ponit corpus, genus animalis, hic latet decipiendo, quoniã error non est omnibus perspicuus. Porphyrius enim posuit corpus genus animalis. Et forte penuria vocabulorum hoc dixit, nõ enim facile inuenitur nomẽ illi cõmuni, quod est genus animalium, & plãtarũ, & elemẽtorũ. Ideo penuria vocabulorũ quasi ex licentia, Porphyrius corpus genus dicit animalium, & inanimatorum. Differt hic locus à loco proxime assignato, quoniam hic respicit ad partem integralem, locus vero proximus ad partem essentialẽ.

C

LOCVS SEXAGESIMVSPRIMVS.

72 Videndum autem si quid vituperandorum aut fugiendorum, in potestate, aut in potente posuit: vt sophistam, aut seductorem, aut furem eum, qui possit aliena latenter surripere. Nemo enim prædictorum in eo quod possit horum aliquid, talis dicitur. Potest enim & deus, & studiosus, praua agere. non sunt autem tales, siquidem omnes praui secũdum electionem dicuntur. Insuper omnes potestates eorum sunt, quæ sunt eligenda. Prauorum enim potestates eligendæ, eo quòd deum & studiosũ habere dicimus eas. Potẽtes enim dicimus eos esse praua agere. Quare nullius vituperãdi genus erit potestas. si aũt nõ, accidet vituperãdorũ quiddã, eligendum esse. Nam erit quędam potestas vituperabilis.

D

Hic est locus sexagesimusprim*, quẽ Arist. accepit a ptate, φ dicitur bonũ esse secũdũ suã naturã. Ex hac.n. locũ quẽdã ad generũ destructionẽ vtile tradit, qui talis est, si aliquis ponat quẽpiã actu vitupe rãda vel fugiẽda faciẽtẽ in potẽte facere vituperãda vel fugiẽda, vt in genere, peccat. nõ.n. potẽs facere praua, est genus eorũ q actu praua faciũt, vt si sophistę, vel calũniatoris, vel furis, qui actu praua agũt, potẽtẽ hæc facere, genus ponat, errat. nõ enim possibile est mali genus, bonũ esse. at potens praua facere, bonus est, qui tecit praua malus est, nõ ergo potẽs praua facere, est genus eius qui actu praua facit. Si quis enim furem, aut sophistam, aut seductorem definiens dicat, seductorem quidem esse eum qui potest seducere, & amicos inimicos facere: furem vero eum, qui potest clam aliena sur

ripere, sophistam autem potentem ex apparenti sapientia decipere, male definit. Nullus enim horũ E
est talis ex potestate faciendi, sed sophista est sophista ex eo quia actu eligit decipere, & fur est fur,
ex eo quia actu eligit clam surripere, & seductor est seductor, quia eligit seducere, non autem ex eo
quia possunt hæc facere. nam & boni potestatem habent praua agendi, non autem ea agunt, eo quia
non actu eligunt ipsa, dicit. [Videndũ autem si quid vituperandorum aut fugiendorum] id est, si ali-
quem qui ex electione actu vituperanda aut fugienda agit, quispiam [in potestate, aut in potente] age
re, vt in genere [posuit,] nam qui ponit actu ex electione vituperanda aut fugienda facientem in potẽ
te hęc facere, vt in genere, peccat, quia malum in bono vt in genere posuit. Deinde exempla assignat,
& dicit, [vt] videlicet peccat, qui ponit [sophistam, aut seductorem, aut furẽ eum, qui possit aliena la-
tenter surripere. Nemo enim prædictorum in eo quód possit horum aliquid, talis dicitur. [Non enim
sophista dicitur sophista ex eo quia potest decipere: nec seductor, ex eo quia pót seducere: nec fur, quia
potest clam surripere. [potest enim & deus, &] vir [studiosus] atque bonus [praua agere: non sunt au-
tem tales] scilicet praui, vel mali. [Siquidem omnes praui] ac mali [secundum electionem] actu factã
[dicuntur.] igitur per electionem praua agens non est in potente, vt in genere. Deinde hoc idem pro
bat rationibus, quarum prima est ostensiua sic, potestates ac potentes sunt eligibiles, electiones prauo
rũ non sunt eligibiles, igitur electiones prauorũ, nõ sunt potestates. De ratione tangit maiorẽ, & dicit. F
Insuper omnes potestates, eorũ sunt, quæ sunt eligenda] dico omnes potestates, [nam] etiam [prauo-
rũ potestates] sunt [eligendæ.] deinde probat maiorem primo exẽplo, & dicit, [eo quód deum & stu-
diosum habere dicimus eas. potentes enim dicimus eos esse praua agere.] licet p electionẽ nũq̃ pra-
ua agent, quia possunt praua agere, sunt boni & laudabiles. hæc est maioris probatio. deinde dat con
clusionem, & dicit. [Quare nullius vituperandi genus erit potestas.] deinde ponit secundam rationẽ
per impossibile, & dicit [si autem non] est ita, sed potestas est genus vituperandi, cum potestas sit eli-
gibilis, vituperandũ erit eligibile. Vnde syllogismus componitur sic, potestas est eligibile, vituperãdum
est potestas, quia per te est in potestate vt in genere, igitur vituperandum est eligibile. conclusio est im
possibilis, & non pro maiore, igitur pro minore. hoc dicit. [Si autem non] fuerit ita, sed fuerit vituperã
di genus potestas, [accidet vituperandorum quiddam, eligendum esse. nã erit quædã potestas, vitupe
rabilis,] erit enim vituperabile in genere potestatis. ¶ Quód vero ad verba attinet, verbum [seducto-
rem] grece est διαβολον, latine etiam calũniatorẽ. & licet seducere sit quandoq; in bonã partẽ, tamen G
plerunq; seducere est decipere, vt Terentius in Andria, etiam nunc me seducere istis dictis postulas?
calumniator vero est, qui falsum crimen obiicit. Melius seductorem q̃ calumniatorem transtuli: quia
magis ad propositum. & cum dixisset [vt sophistam, aut seductorem, aut furem,] solũ de fure (vt Alex.
inquit) exemplũ exposuit, dans intelligere cum illa expositione hoc, scilicet potentẽ clam aliena surri-
pere, & hoc scilicet potẽtem ex apparenti sapientia decipere, quæ sunt definitiones aliorum exẽplorũ.
¶ Quod vero ad exempla attinet, attentione dignũ, nullum esse prauum, hoc est sophistam, seducto
rem vel furem, qui p electionem nõ sit talis, & actu praua agat. Qui vero potestate est talis, hic p ele
ctionem non praua agit, sed potest praua agere: quoniam (vt Alex. inquit) potestas est oppositorum,
& quatenus praua agere potest, nunquã tamen eligit praua, ideo summe laudatur qui potest praua a-
gere, & non agit. Vtrum vero deus possit praua agere, Aristo. dicit, & Alexan pbat, quoniã deus põt
bona agere, ergo & mala, quia oppositorũ vna est potentia. Et si occurres, quoniã tunc deus posset es
se prauus, negarent consequentiã, quoniã posse praua agere per electionem, hoc est posse eligere pra-
ua, arguit eũ fieri posse prauũ. Posse vero praua agere potentia cõmuni, quæ est oppositorum, nõ facit
vt deus aliquando sit prauus. vnde Albertus cõcedere videtur deũ posse praua agere, nõ tñ praua vel
le, quoniã velle praua, est impotentia potius, & defectus. Alii dicunt deum nec posse praua facere, nec H
velle praua facere, cum sit per essentiam optimum. Arist. vero intellexisse de diis gẽtium, quos posse
praua agere poetæ affirmant, secũdũ quorum forte morem Aristo. hic locutus est, verum ad theologi
ca te mitto. Insuper quæres vtrum sophista sit, qui semper decipit: & fur, qui semper surripit: & sedu-
ctor, qui semper seducit. Videtur enim q͂ sic, quoniã vnusquisque talis est per electionem. ergo vnus-
que talis est semper in actu. Dicendum sophistam nõ semper decipere, sed esse eum, qui eligit, vult, &
appetit semper decipere. & licet appetat semper decipere, non tamen semper decipit, prauus enim ex
habitu semper appetit praua agere, non tamen semper praua agere videtur. Aut forte dicendum Ari
sto. per sophistã, seductorẽ, & furem, eos intelligere, qui vt diximus, per electionẽ & appetitum actu
praua agunt, quos dicit non esse in potente vt in genere, & hoc sufficit pro textus expositione.

LOCVS SEXAGESIMVS SECVNDVS.

73 Et si quid propter se honorabilium vel eligibilium, in potestate, vel potente, vel effectiuo posuit. Omnis enim potestas, & omne potẽs aut effectiuum, propter aliud eligendum.

A Hic est locus sexagesimussecundus, qui sumitur ex cōparatione eius qđ eligitur ꝑpter se, ad id qđ eligitur ꝑpter alterū, q talis est, si quis honorabile vel eligibile ꝑpter se posuerit in ptāte, vel potēte, vel effectiuo, vt in genere, peccat. nō solū enī vituperabilia nō oportet in potestate vt in genere ponere, sed nec quæ propter se honorabilia & eligibilia sunt. vnde dicit. [Et si quid propter se honorabilium, vel eligibilium, in potestate, vel potente vel effectiuo posuit,] etiam peccat. Cuius causam assignat, & dicit [Omnis enim potestas, & omne potens, aut effectiuum] rerum honorabilium & eligibiliū [propter aliud eligendum.] potestates enim & potentes & effectiuæ causæ rerum bonarum, instrumentale bonum sunt. Omne autem tale propter aliud est eligibile, hoc est propter id, quod ab ipso fit. iccirco eorum, quæ per se eligibilia sunt & honorabilia, non est genus potestas, vel potens, vel effectiuum, quod potentiam habet efficiendi bonum. Nam hæc, vt diximus, propter aliud sunt eligibilia & honorabilia, non tamen semper eligibilium propter se genera sunt ea, quæ sunt eligibilia propter se. Virtutis enī quæ p se eligibilis est, habitus est genus, qui tamē ꝑpter se nō est eligibilis. Si enim habitus esset propter se eligibilis, oīs habitus esset eligibilis, quare & vitium quod est habitus, eligibile per se erit. Alexan. vero componit syllogismum textus hoc pacto, omnis potestas propter aliud eligibilis, nihil propter se eligibile, est propter aliud eligibile. non igitur eligibilium propter se, potestas est genus. di
B xit autē manifeste Arist. quonam modo sunt bona, quæ sunt vt potestates, & asserit ea bona esse vt organa. hoc pacto dicet quispiam prudentiam vtilem esse propter aliud, quoniam est potentia effectiua rei vtilis.

LOCVS SEXAGESIMVSTERTVIS.

74 Aut si quid eorum, quæ sunt in duobus generibus vel pluribus, in altero posuit. Quædam enim non est in vno genere ponere, vt fraudulē tum aut seductorem. Neque enim qui eligit, impotens autem, neque qui potest, at non eligens, seductor aut fraudulentus: sed qui vtraque hæc habet. Quare non ponenda sunt in vno genere, sed in vtroque eorum quæ dicta sunt.

Hic est locus sexagesimustertius, qui sumitur a subsistētia, qua aliqua species subsistit sub duobus generibus, qui talis est, si aliquis posuerit quædā quæ in duobus generib⁹ sunt, sub altero eorū tātū, nō
C bene genus assignaret. vnde dicit [Aut si quid eorū, quæ sunt in duobus generibus, vel pluribus, in altero] eorū duntaxat, [posuit] peccat. & quia aliquis dicere posset nihil posse esse sub duobus generib⁹, ideo dicit, [quædā enim nō est in vno genere ponere,] sed in pluribus, [vt fraudulētū, aut seductorē.] Est enī fraudulētus, qui pōt & eligit sub latenti insidia alterū decipere, seductor vero, qui pōt & eligit alterum sub apparēti bono ad malū ducere. Et ita fraudulentus est in duobus generibus, qm̄ potēs & eligens, genera sunt fraudulenti. Simili ratione, potens & eligens genera sunt seductoris. [Neque enī qui eligit,] vel apppetit [impotens aūt] decipere, vel seducere, [neque qui potest, at non eligens] decipere, vel seducere [seductor aut fraudulentus] est. [sed qui vtraque hæc habet] id est, sed qui potest, & eligit. [Quare non ponenda sunt in vno genere, sed in vtroq; eorū q̄ dicta sunt.] idem & in fure intelligedū est. ¶ Quæret autem aliquis vtrū aliquid possit esse in duobus generibus, quæ non sunt subalterna. Videtur enim quòd non, diuersorum generum non subalternorum quoniam diuersæ sunt species, & differentiæ. At potestas & electio genera sunt diuersa, quæ non subalternatim ponuntur. Alex. innuit duas solutiones, quarū prima est, posse vnū & idem esse sub pluribus generibus, qn̄ illa plura genera sub vno cōmuni genere collocantur, vt sub qualitate vel aliquo alio. Secunda vero est, idem pos
D se esse sub duobus generibus, quādo illa duo genera composita nomināt vnū genus innominatū. Multa enim genera vno nomine innominata sunt, & ita aliquid potest esse sub duobus generibus, quæ pluribus nominibus vnum genus significant. Quare si quis ponat speciem quæ est in duobus generibus nominantibus vnum genus, altero eorum peccat.

LOCVS SEXAGESIMVSQVARTVS.

75 Insuper aliquoties econuerso, genus quidem, vt differentiam: differentiam autem, vt genus assignant. Vt stuporem, superabundantiam admirationis: & fidem vehementiam opinionis. Nam neque superabundantia, nequ, evehementia genus, sed differentia. Videtur enim stupor admiratio esse superabundans: & fides opinio vehemens. Quare genus admiratio & opinio est. Superabundantia autem & vehementia, differentia. Præterea siquis superabundantiam & vehementiam,

q iii

A rationi,]hoc est conclusio,tunc ex hac conclusione infert aliam conclusionem non subaccipiẽdo, & dicit,[Quare admiratio stupefaciet]hoc est,obstupescet.Hæc conclusio potest per sub acceptionem sic deduci.id cui adest superabundantia admirationis obstupescit,admirationi adest superabundantia admirationis, vt erat conclusio primi syllogismi.igitur admiratio obstupescit,quod erat conclusio subaccepta.Deinde dat aliam conclusionem ex primo syllogismo,& componitur sic,cuius est vehementia, in illo est, vt patet etiã inductione.nam venti vehementia est,& est in vento, & sagittæ vehementia est,& est in sagitta. sed vehementia est opinionis,si fides vehementia est opinionis, igitur fides adest opinioni.tangit autem primo cõclusionem,& dicit.[Similiter autem & fides aderit opinioni,]hæc est conclusio [si fides vehementia quidem opinionis est,] & hæc est minor quæ ex consensu accipitur.maiorem autem posuit in priori syllogismo.est enim illa maior communis vtrique syllogismo.Tunc ex hac conclusione alteram infert,& nec subaccipit,& dicit.[Quare opinio fidem faciet,]hoc est quare opinio credet,deducitur autem eodem modo,vt prior.Ex iis deducitur absurdum sic, admiratio obstupescit,& opinio credit.admiratio & opinio sunt inanimatæ, igitur inanimata credunt & obstupescunt,quod erat absurdum.maior patuit ex syllogismis.minor probatur,quoniam admiratio & opinio qualitates sunt,& ita inanimatæ.quare nec superabundantia stuporis, nec vehemẽ

B tia fidei genus erit.Deinde adducit secundam rationem ad idẽ etiam ducentem ad absurdum,& dicit.[Præterea accidet sic assignanti vehementiam vehementem dicere,& superabundantiam]dicere [superabundantem]id est accidet vehementiæ vehementiam , & superabundantiæ superabundantiam esse . Pro deductione huius,sumit pro constanti, quòd sit quædam fides vehemens , differentia enim fidei est esse vehemens.nam fides aliæ vehementes sunt,aliæ autem non vehementes.vnde dicit.[Est enim quædam fides vehemens,]quoniam alia est non vehemens,sed mediocris.Tunc accipit minorem ex consensu aduersarii, & dicit .[Si ergo fides vehementia est,] hæc est minor, in tertia figura concludetur , quoniam [vehementia erit vehemens.] vnde syllogismus est. Quædam fides vehemens,patet ex diuisione fidei,omnis fides est vehementia, hæc est ex consensu aduersarii, igitur vehementia est vehemens.Non est autem petitio principii in maiore,cum sumit quandam fidem esse vehementem , quoniam illa maior patet ex diuisione fidei.Esset enim petitio principii , quando sumeretur,& non posset statim ratione constare.Deinde deducit idem absurdum de stupore , & sumit maiorẽ quæ etiã diuisione patet.& dicit. [Similiter & stupor quidam est superabundans.]patet etiã quoniam stuporum alius superabundans est,alius autem non superabundans.deinde sumit minorem ex cõsensu aduersarii,& dicit.[Si ergo stupor est superabũdãtia,]hęc minor est, & cõcessa ab aduersa

C rio,deinde dat cõclusionem,& dicit.[Superabundãtia erit superabundans,]deinde destruit conclusiones,& dicit.[Videtur autem neutrũ horũ]esse,[quemadmodũ nec disciplina]est[disciplinatum, nec motus]est[motum.]non enim disciplina est disciplinatum,sed disciplinati,nec motus est motum,sed moti.eodem modo nec superabundantia est superabundantiæ , sed superabundantis ,nec vehementia vehementiæ,sed vehementis. Omnia enim huiusmodi aliorum sunt, & in aliis . nihil enim ipsum in seipso est, sed in altero cuius esse dicitur.Nec videtur aliquod eorũ,quæ alicui inest, sibiipsi id afferre,quod ei affert,vt scientia habenti quidem ipsam,affert scientem esse,ipsa vero sibiipsi non affert.nõ enim scientia est sciens.Similiter autẽ & motus & superabundantia,& vehementia, etenim si sibiipsis tulerint hęc, quæ his affuerũt in quibus sunt,in infinitum iretur, vt in naturali auscultatione monstratum est.Si enim vehementiæ vehemẽtia est,& illius rursus vehemẽtiæ erit vehemẽtia,& hoc in infinitum,similiter & de superabundantia deduci poterit.Quare cum huiusmodi syllogismorũ cõclusiões sint impossibiles,& non maiores,quæ patent ex diuisionibus assignatis erunt minores falsæ , quæ ex consensu aduersarii sumebantur & ita nec vehementia fidei,nec superabundantia stuporis genus erit.

D

LOCVS SEXAGESIMVS QVINTVS.

76 Quãdoque autem peccant,& passionem in genus quod passum est,ponentes,vt immortalitatem vitam sempiternam dicentes esse. Passio enim quædam vitæ,& accidens,immortalitas videtur esse.Quòd autem verum sit quod dicitur,manifestum fiet,siquis admittat aliquem ex mortali fieri immortalem.Nullus enim dicit aliamvitam eũ sumere,sed accidens aliquod,vel passionem eidem aduenire.Quare non genus vita immortalitatis.

Hic est locus sexagesimusquintus,qui accipitur a passione,quatenus accipitur vt species eius qđ patitur,hoc est sui subiecti , qui talis est, si aliquis posuerit subiectum passionis pro genere passionis, peccat. veluti si aliquis coloris genus ,corpus diceret , Passio enim corporis est color , idcirco

corpus non est coloris genus. Simili ratione nec scientiæ, nec notitiæ, nec desiderii, nec tristitiæ, nec E iræ genus est anima, sed subiectum, quod patitur hæc. vnde dicit, [Quandoque autē peccant, & passionē in genus quod passum est, ponentes] id est, ponētes passum, genus passiōis. & per passum Alex. subiectum cuius est passio, exponit: per passionem vero, accidens. hoc modo corpus coloris passum dicitur, & color corporis passio. Simili modo animam passum dicit: scientiam, notitiam, iram, concupiscentiā, & cætera id genus passiones, quæ sunt accidētia animæ. Deinde ponit exemplū, & dicit, [vt] scilicet peccant [dicentes immortalitatem] quæ est passio vitę [esse vitam sempiternam] ita ꝙ vita sit immortalitatis genus, quæ vita est passum, & subiectum immortalitatis. hi enim peccant, quoniā dederunt genus immortalitatis, vitam. Est autem passio aut quoddam accidens, immortalitas vitæ, & hoc dicit, [Passio enim quædam vitæ, & accidens, immortalitas videtur esse.] ❡ Quòd vero ad verba attinet, accidens græce est σύμπτωμα, quod nō pro casu, de quo in physica auscultatione, sed pro accidente intellexit & accepit. Deinde declarat exemplū ex suppositiōe, & dicit. [Quòd autē verum sit quod dicitur,] hoc est, quòd passio aliqua & accidens vitæ, sit immortalitas, [manifestū fiet, si quis admittat aliquē] hominē [ex mortali] statu [fieri īmortalē.] vt putauit vanitas gentiū, quæ hoīes mortales putat ex beneficiis nobis collatis fieri posse deos. [nullus enim] hac suppositione concessa [dicit aliam vitam] secundum substantiam, & genus [eum sumere, sed accidens aliquod, vel passionem] F nulla videlicet facta mutatione substantiali in vita [eidem aduenire.] Suppositione enim hac concessa, eadem vita patiens, quæ primo mortalis erat, immortalis fit. Quare immortalitas vitæ passio & accidēs est. adest enim & abest preter vitę corruptionē. Si igitur immortalitas vitę passio est & accidēs, vita non erit immortalitatis genus, nec dulcedinis corpus est genus, nec voluptatis vel tristitiæ anima. ideo concludit. [Quare non genus immortalitatis vita.] Sed si non concederet aliquis suppositionē, videlicet ꝙ aliqs homo de mortali fieri possit īmortalis. Adhuc locus verus est, quoniā aliis exēplis probari potest, tamē exemplum causam haberet, quoniā & si immortalitas non est passio ipsius vitæ, erit saltem differentia. Nam species animalis rationalis sunt homo & deus. differentiæ vero eorū sunt mortale & īmortale. Quòd si īmortalitas est differentia vitę, nec ipsius immortalitatis genus erit vita. Dictū est enim eū peccare, qui differentiam in specie posuit. Verum licet illa suppositio esset falsa, nihil tamen prohibet falsum esse signum alicuiuius veri. Vbi enim immortalis fieri possit eadem vita, signū nobis erit, quoniam vita nec est genus, nec species immortalitatis. Non enim idē secundum subiectum & numerum potest manens idem transmutari secundum substantiam, de genere in genus, uel de specie in speciem, non enim supponi potest hominem ad equum transmutari. Non enim idem animal quod in homine manet secundum numerum, fieri potest equus. Bene tamen idem homo, & G idem animal manens mutari potest ad oppositum accidens. licet igitur suppositio esset falsa, potest esse signū, quoniam locus est verus. Loco enim illius suppositionis accipi potest alia vera suppositio, quoniam id in quo fundatur suppositio, verum est.

LOCVS SEXAGESIMVSSEXTVS.

77 Rursum si passionis, cuius est passio, illud genus dicit esse: vt ventum aerem motum. Magis enim motus aeris ventus. Aer enim idem permanet, & quando mouetur, & quando stat. Quare non est omnino aer ventus. Esset enim & non moto aere ventus: siquidem idem aer permanet, qui quidem erat ventus. Similiter autem & in aliis huiusmodi.

Hic est locus sexagesimussextus, qui sumitur etiam ab ipsa passione, quatenus accipitur vt spe- H cies eius quod patitur. & non differt secūdum Alex. a proximo loco nisi solo acceptionis modo. In proximo enī loco simpliciter dictū fuit, si passum genus passiōis ponūt, peccāt: erāt enī hæc verba, [quādoque aūt peccāt, & passionem in genus quod passum est ponentes.] hoc est quandoque peccāt, qui ponunt passum genus passionis. In præsenti vero loco addit modum acceptionis, quo passio accipitur, dicit enim. [Rursum si passionis, cuius est passio, illud genus dicit esse.] & intelligit in definitionibus, quasi dicat, rursum peccat, [si passionis] cum definitur, passum [cuius est passio, illud genus dicit esse.] quare differt hic locus a proximo secundum Alex. quoniā proximus locus simpliciter prolatus est, tam in passionibus, cū definiuntur, quàm simpliciter cum passum prædicatur de eis. In præsenti vero loco solum de passionibus intelligit, cum definiuntur. Præterea in præsenti loco addit, [cuius est passio, illud genus dicit esse,] in proximo vero non addit hæc verba [cuius est passio,] sed simpliciter dicit [quādoq; aūt peccāt & passionē in genus quod passum est ponētes] i. peccāt qui ponūt passum genus passiōis, & sic hæc loca differūt verbis, & re: re quidē, quoniā hic locus limitatur in definitiōibus, ille vero intelligitur simpliciter. verbis vero, quia in illo loco non ponūtur verba, q̄ limitant

A pasionem ad illud cuius est pasio. In præsenti vero verba huiusmodi ponuntur. hæc ex commentariis Alexandri. per quæ patet error Iuniorum, qui volunt hunc locum esse econuerso priori asignatum. Euenit autem hic error propter corruptionē textus, quam habebant. textus enim Grecus hic est, ἔτι εἰ τοῦ πάθους οὗ ἐστι πάθος ἐκεῖνο γένος φαίη εἶναι, id est [Rursum si pasionis, cuius est pasio illud genus dicit esse.] Est igitur loc⁹ talis, si pasionis, cū definitur, quis dixerit illud passum esse gen⁹, cuius est pasio, hic peccat, etiam vt peccauerunt, qui simpliciter pasionis passum genus esse ponunt. Quare si ventus pasio aeris est, vt Aristoteles putat, manifestū quoniam qui ventū esse aerē motum definiendo dicit, peccat, quoniā pasionis passum genus dedit. patiens enim aer est, patitur enim cum mouetur. Quod autem ventus aere passo fiat, demonstrat Arist. quoniam idem aer numero seruatus secundū substantiam manet, quādo mouetur, & quando non mouetur, vnde dicit, [Vt] videlicet peccat, qui definiēdo dicit [ventum] esse [aerem motum,] vt Empedocles dixit, [magis enim motus aeris ventus] est, & nō aer. est enim aer potius subiectū quam genus, & vētus pasio aeris, quia illius motus. [aer enim idem] numero] permanet & quādo mouetur, & quādo stat.] ergo est subiectū, & nō genus, [quare non est omnino aer ventus,] ita quod aer sit venti genus. [Esset enim & non moto aere ventus] id est quia si aer esset genus venti, aer prædicaretur de vento omni eo ab aere circunscripto, quod
B non est in substātia aeris, & ita aer prædicaretur de vento circunscripto ab aere moto, qui non in substantia venti, [siquidē idem aer permanet] secundū substātiam, [qui quidē erat ventus] id est qui erat genus venti. [Similiter autem & in aliis huiusmodi] est dicendū nam nullarū pasionū passum est genus, propter eandem rationē. Hæc est vna expositio Alexād. quod videlicet hic locus à priori differat solū in verbis. Aliter tamē exponit, & asserit eos, qui ponūt passum genus pasionis, peccare per ignorantiam. Ignorauerunt enim quid passum sit, ii vero, qui passum genus putāt pasionis in præsenti loco, peccant ex scientia, quoniam sciunt quid sit passum & quid pasio, & tamen asserunt passum esse genus pasionis, asserentes ventū esse aerem motū, quos hoc pacto arguit, quoniam aer idem numero permanet cum vento, & sine vento. igitur aer non genus, sed potius subiectum est venti, ventus autem aeris pasio. ¶ Quod vero ad rationē attinet, attētione dignum Aristot. tetigisse duas rationes, quibus probauit aerem non esse genus venti. Prima est, quoniam aer est subiectū, cui adest & abest vētus sine corruptione aeris. igitur non est genus, vnde syllogismus est, nullū subiectum venti est genus venti, aer est subiectum venti, igitur aer non est genus vēti. de ratione tangit probationē minoris ibi. [Aer enim idem permanet, & quando mouetur & quando stat.] Hæc enim est minoris probatio. Secūdo tangit conclusionem, cum dicit, [quare non est omnino aer ventus,] hoc est, quare aer non est genus venti.
C Secunda vero ratio est ducēs ad imposibile, si aer esset genus venti, igitur non moto aere esset vētus, cuius consequentiæ probationem asignat, & dicit, siquidem idem aer permanet, qui est genus venti. ¶ Sed hæc probatio friuola videtur, quoniā licet idem animal maneret corrupto rationali, tamē animal est genus hominis. Est enim homo animal rationale, & quia rationali non existente animal esse potest, videbitur animal non esse genus hominis. ¶ Dicendū non esse simile de aere respectu motus & venti, & de animali respectu hominis & rationalis, quoniam aer sublato motu ab ipso, manet idem numero secundum essentiam & substantiam. Simili modo manet idem omnino etiam vēto cessante. at animal quod est genus hominis, non manet corrupto rationali, & corrupto homine, quia (vt Alexander inquit) genera non per se subsistūt alicubi, nec sunt nudæ intētiones sine existentia, vt est hippocentaurus, sed eorum subsistentia in iis est de quibus prædicantur. nam eis corruptis necesse est, vt genera, quæ in illis sunt, corrumpantur. Substātia enim animata sensitiua, quæ in Socrate est, corrūpitur Socrate corrupto. & si omnia quæ sub genere sunt, corrūpantur, nec genus erit. & si vnū solum aut secūdum numerū, aut secundū speciem eorū quæ sub genere sunt, seruaretur, genus corrūperetur, licet animal nō corrūperetur. Seruato enim vno animali seruatur animal, quod est substantia animata sensitiua, non tamen seruaretur animal vt genus, quoniam animal nō esset natura cōmunis in plu-
D ribus specie differentibus, quæ est ratio generis. quia igitur corrupto motu, manet aer secūdum substantiam & numerū & magnitudinē, & secundū rationē generis, & in nullo substātialiter corrūpitur, manebit aer etiam vt genus. Quare aer corrupto motu, manebit genus vēti: nō sic est de animali respectu rationalis & hominis. nam corrupto rationali, nō manet idem numero & specie animal. & ita oportet etiam vt corumpatur & homo & animal, & si nō secūdum cōmunem naturam, saltem secundum eam, per quam ad hominē erat cōtractum. hac ratione aqua non est genus vnde, quoniā potest aqua eadem numero seruari corrupta vnda. simili ratione aer nō est genus vocis, quoniam aer manet idem omnino corrupta voce. Alexander autē in præsenti loco prolixe disputat, nos vero breuibus respondemus negando similitudinem, quoniam corrupto rationali, animal corrumpitur secundū substantiam, aer vero motu corrupto, manet secundum substantiam, & sic corrupto motu, potest remanere genus venti: animal autem corrupto rationali, non potest remanere genus hominis. nō enim ita aer ad motum se habet, vt animal ad rationale.

78 Si igitur & in hoc oportet admittere quoniam aer motus est ven-

tus, non tamen de omnibus huiusmodi est assignandum, de quibus non E verificatur huiusmodi genus, sed de quibuscunque vere prædicatur assignatum genus. Nam in quibusdam non videtur verificari, vt in luto, & niue. Niuem enim dicunt esse aquam coagulatam: lutũ autem terra humido temperatam. Est autem neque nix aqua, neque lutum terra. Quare neutrum assignatorum generũ erit genus. Oportet enim genus semper verificari de omnibus speciebus. Similiter autem neque vinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit, in ligno putruit vnda) nã simpliciter non est aqua.

Hæc est alia argumentatio (vt Alexander exponit) quæ est talis, si aer est genus venti, pari ratione aqua erit genus niuis, & terra genus luti. tenet argumentũ, quoniam sicut ventus est aer motus, ita nix est aqua coagulata, & lutum terra humido tẽperata: sed aqua non est genus niuis, nec terra genus lu- F ti, igitur aer non est genus venti. Circa hanc rationem sic procedit, quia primo videtur quasi introducere dubitationem, & dicit, [Si igitur & in hoc] exẽplo [oportet admittere quoniam vẽtus est aer motus,] oportet dico admittere ventum esse aerem. In quibusdam enim conceditur ex consuetudine materiam prædicari de eo cuius est materia, veluti ex auro vas, aurum dicimus: eodem modo, quia ventum ex aere fieri putant, ventum aerem esse concedunt. Introducta dubitatione, quæ oritur ex vsu loquentium, statim soluendo dubitationem, inducit aliam argumentationem, & dicit, Licet ex vsu loquentium in quibusdã materia prædicetur de eo cuius est materia, [non tamen de huiusmodi omnibus] effectibus [est assignandũ,] id quod est materia, vt prædicetur vera prędicatione, quia supple non [de quibus non verificatur] ex vsu loquẽtium [huiusmodi genus,] hoc est, huiusmodi materia. de quibus enim materia ex vsu loquentium non verificatur, de eis vera prædicatione datum genus non prędicabitur. Quòd autem non in omnibus verificetur, declarat, & perficit argumentationem, & dicit, [Nam in quibusdam] materia, quæ datur, vt genus, [non videtur verificari, vt in luto & niue. niuem enim dicunt esse aquam coagulatam, lutum autem terram humido temperatã. Est autem neque nix aqua, neque lutum terra, quare neutrum assignatorum generum erit genus,] quia neque aqua genus G niuis, neque terra genus luti. igitur neque aer erit genus venti. Quòd autem neque aqua niuis, neque terra luti genus sit, ostendit, & dicit, [Oportet enim genus verificari semper de omnibus speciebus.] Vltimo idem monstrat in exemplo Empedoclis, & dicit, [Similiter autem neque vinum est aqua putrefacta (sicut Empedocles dicit in ligno putruit vnda) nam] vinum [simpliciter non est aqua.] Ex his patet solutio dubitationis, & tertia argumentatio, per quam probauit aerem non esse venti genus.

LOCVS SEXAGESIMVSSEPTIMVS.

79 Insuper, si omnino quod assignatum est nullius est genus, manifestum enim quoniam neque eius, quod dictum est. Cõsiderandum autem ex eo, quoniam nullum eorum differt specie, quæ participant assignatum genus, vt alba. Non enim differunt specie hæc adinuicem. Omnis autẽ generis sunt species differẽtes. Quare nullius erit albũ genus.

Hic est locus 67. qui accipitur ab iis de quibus prædicatur. cum enim alicuius genus, & genus sit, H si aliquod datum alicuius, vt genus nullius omnino sit genus, nec huius erit genus, cuius genus datum fuit. Talia autem sunt species specialissimę, quarum subiecta non differũt specie, vnde dicit, [Insuper si quod assignatum est] vt genus, [nullius omnino est genus, manifestum enim quoniam neque eius] erit genus, [quod dictũ est] esse speciem eius. Quo modo vero cognosci possit aliquod omnino nullius esse genus, ipse docet sic, si ea omnia, quæ participant id, quod vt genus datum est, nequaquã specie differũt, id quod datum est vt genus, impossibile est eorũ esse genus. quid autem participare sit, superius exposuit: est participare, definitionem alicuius recipere, vt quoniam animal species participantes, mutuo differunt, ideo animal est genus. Simili ratione de aue, & aliis generibus. quia vero qua hominem participant, non secundũ speciem mutuo differunt, nec quæ equum, nec quæ albũ, aut id genus participant, nõ mutuo specie differunt, ideo neque homo, neque equus, neque album, potest esse genus, vnde dicit, [Considerandũ autem] subaudi quo modo cognosci possit aliquod omnino nullius esse genus [ex eo, quoniam nullum eorum quæ participant assignatũ genus, differt [specie ab altero,] [vt alba,] deinde syllogizat exemplũ. & primo sumit minorẽ, & dicit, [Nõ enim differunt specie hæc adinuicem.] est igitur minor, alba non differunt specie. Deinde dat maiorem, & dicit, [Omnis autem

A generis ſunt ſpecies differentes,] tunc dat concluſionem, & dicit, [Quare nullius erit album genus.] vnde ſyllogiſmus eſt, omnes generis ſpecies ſpecie differunt, alba non differunt ſpecie, igitur in ſecūda figura, alba non ſunt alicuius generis ſpecies, & ſic patet exemplum, quòd videlicet album non ſit genus alborum. Si igitur aliquis dabit tale genus alicuius, manifeſtum quoniam problema interimitur. ❡Sed occurres, quoniam nonnulli aſſerunt animatum & inanimatum albi differentias eſſe. Contra obiiciemus, quoniam prædictis differentiis nigrum etiam differt, vt pix, & coruus. non eſt autem poſſibile contrariorū eaſdem eſſe differentias. ❡Inſuper occurres dicendo hominem eſſe genus ſtudioſi & praui, aut viri & mulieris, dicemus nec hæc eſſe ita, quoniā hæc non differunt ſpecie, non enim differunt in ratione hominis, ſed per aliqua accidentia. Oportet autem albi non æquiuoce dicti, ſed eius quod eſt in colore, hæc intelligere. album enim de luce, & colore dicitur, ſed æquiuoce, & ita licet lux & color albus differant ſpecie, non tamen album erit genus, quoniam æquiuoce de eis dicitur.

LOCVS SEXAGESIMVSOCTAVVS.

80 Rurſum ſi quod omnia ſequitur, genus vel differētiam dixit. Plura enim ſunt quæ omnia ſequuntur, vt ens & vnum, eorū ſunt, quæ omnia ſequuntur. B Si igitur ens genus aſsignauerimus, manifeſtum quoniam omnium erit genus, ſiquidē prædicatur de eis. De nullo enim genus, niſi de ſpeciebus prędicatur. Quare & vnū ſpecies erit entis. Accidit igitur de omnibus de quibus genus prædicatur, & ſpeciem prædicari, quoniam ens & vnum de omnibus ſimpliciter prædicantur: oportet autē de paucioribus ſpeciem prędicari. Si autem quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum quoniam vel de æqualibus, vel de pluribus differētia quàm genus dicetur. Nam ſi & genus omnia ſequitur, de æqualibus: ſin vero non omnia ſequatur genus, de pluribus differentia dicetur quàm ipſum genus.

C Hic eſt locus 68. qui accipitur à prædicatione vniuerſali, quæ talis eſt, ſi aliquis dixit quod omnia ſequitur ſecundum prædicationē eſſe genus vel differentiam, peccauit, quoniam plura ſunt quæ prædicantur de omnibus, quorum nullum eſt genus, vnde dicit, [Rurſum ſi quod omnia ſequitur, genus vel differētiam dixit,] peccauit. & quòd peccauerat, exponit, & dicit, [Plura enim ſunt quæ omnia ſequuntur, vt ens & vnū,] res, bonū, & aliquid [eorum ſunt, quæ omnia ſequuntur,] & per ſequi omnia intelligit, vt primo priorum patet, prædicari de omnibus, ibi enim prædicatum cōſequens, ſubiectum vero antecedens intelligit. Deinde declarat ens & vnum non eſſe genera, licet prædicentur de omnibus, & dicit, [Si igitur ens genus aſsignauerimus, manifeſtum quoniam omnium erit genus, ſiquidem prædicatur de eis] omnibus, tunc procedit ad deſtructionem conſequentis, & dicit, [De nullo enim genus niſi de ſpecie prædicatur] quādo, videlicet prædicatur vniuoce. [quare & vnum ſpecies erit entis,] prædicatur enim ens de vno:. vnum enim eſt ens. tunc deſtruit hoc conſequens, & dicit, [accidit igitur] ſi vnum eſt ſpecies entis, [de omnibus de quibus genus prædicatur, & ſpeciem prędicari, quoniam ens & vnum de omnibus ſimpliciter prędicantur,] quorum alterum ſpecies, alterum genus eſt. tunc deſtruit hoc vltimum conſequens, & dicit, [Oportet autem de paucioribus ſpeciem prædicari,] quare vnum non erit entis ſpecies, & ita nec ens erit genus omnium, cum monſtraſſet genus nō eſſe D id, quod omnia ſequitur, monſtrat quòd nec differētia ſit, quæ omnia ſequitur, & dicit, [Si autē quod omnia ſequitur, differentiam dixit, perſpicuum quoniam vel de æqualibus, vel de pluribus differentia quàm genus dicetur,] quæ ambo abſurda ſunt. [Nam ſi & genus] cuius eſt differentia, [omnia ſequitur, de æqualibus] differētia dicetur veluti ſi ens genus, vnū vero differentiā entis aliquis diceret, [Sin vero non omnia ſequatur genus] cuius eſt differētia, [de pluribus differentia dicetur quàm ipſum genus,] cuius eſt differentia. ſic peccat, qui entis differentiam opinabile tradit. nam opinabile in plus eſt quàm ens, ſiquidem opinabile eſt, & non ens.

LOCVS SEXAGESIMVSNONVS.

81 Inſuper ſi in ſubiecta ſpecie eſt, quod aſsignatum genus dicitur. vt album in niue. Quare manifeſtum, quoniam nō erit genus. De ſubiecta enim ſpecie ſolum genus dicitur.

Hic eſt locus 69. qui accipitur ab eſſe in, & à dici de. Nā cū genera de ſubiectis ſpeciebus dicātur, & non ſint in ſubiecto, manifeſtum, ſi aliquis genus alicuius dabit, in quo vt in ſubiecto eſt, quoniam

destruemus ipsum vtētes hoc loco.esse enim in subiecto,destruit genus, accommodatur enim potius E
accidenti,cui proprium est esse in subiecto.vnde dicit,[Insuper si in subiecta specie est,quod assignatum genus dicitur]subaudi,destruemus esse genus.[vt]si posuerimus [albū]esse[in niue,]destruemus album esse genus,propterea concludit,[quare manifestum quoniam] album [non erit genus] scilicet niuis.deinde tāgit maximam ex qua locus habet suam probabilitatem,& dicit,[de subiecta enim specie solum genus dicitur.] & non est in subiecta specie.dici enim de altero,generi proprium est: esse in altero,accidenti.sic monstratur nigrum non esse genus picis,nec scientia aut virtus,genus animæ.

LOCVS SEPTVAGESIMVS.

82 Considerandum autem, & si non vniuocū sit genus speciei. De omnibus enim speciebus vniuoce genus prædicatur.

Hic est locus 70.qui sumitur à modo prædicādi vniuoce, & æquiuoce, & locus præceptus clarus est,dicit enim,[Considerandum autem & si non vniuocū sit genus speciei]sed æquiuocū.nam si sic, destruemus genus.deinde ponit maximā in qua firmatur locus,& dicit,[de omnibus enim speciebus vniuoce genus prædicatur.]Sic monstratur nec vnum,nec ens,esse genus decem prędicamentorum, quoniam tam ens quàm vnum æquiuoce dicitur de decem prædicamentis. Alexander tamen asserit F
hunc locum esse positum in iis,quæ sunt subiecta passionum & accidentium. & erit secundū eius expositionem locus talis, si aliquod subiectum vt genus de eo assignatur quod est in subiecto, si non est vniuocum,non erit genus.sic monstratur manum non esse genus cæstus,nam cęstus non est manus, sed in manu,sicuti in subiecto.Est enim cæstus genus clauæ, quo Daretem & Entellum pugnasse legimus. Virgil.lib.5.AEneid.Sin crudo fidit pugnā committere cæstu. Sic etiam mōstratur aerem vel materiam non esse genus qualitatis.Est enim qualitas in his,vt in subiectis.est autem hic potentia tactus, superius ibi[quandoque autem peccant,& passionem in genere eius quod passum est,ponētes,] Hæc tamen Alexandri expositio,licet sit vera,tamen non facile verbis Aristotelis accommodatur.

LOCVS SEPTVAGESIMVSPRIMVS.

83 Ad hæc si generi,& speciei contrariū est, quando quod melius cōtrariorū est,in peiori genere ponit. Accidet enim reliquuum in reliquo esse:siquidem cōtraria in cōtrariis generibus sunt.Quare quod deterius G
est,in meliori erit. At videtur melioris,& genus melius esse.

Hic est locus septuagesimusprimus,qui sumitur à cōtrariis, comparatione habita duorum ad duo, qui talis est, si tam genus quàm species contrarium habuerit, fueritque eorum contrariorum alterum melius,alterum deterius,si deterius contrarium ponitur species melioris cōtrarii: melius vero,peioris, quæ dantur vt eorum genera,non sunt genera.vnde dicit, [Adhęc si generi cōtrarium est, & speciei] similiter contrariū est,[quando quod melius cōtrariorum est,ponit in peiori]cōtrario,vt in[genere,] subaudi,interimitur problema,quia quod datum est vt genus,non est genus.& quod interimēdum sit problema,argumētatur ducēdo ad impossibile,& dicit, [accidet enim reliquum] scilicet deterius cōtrarium[in reliquo esse]scilicet in meliori esse,vt in genere,[siquidem cōtraria in contrariis generibus sunt.Quare]contrariorum assignatorū,[quod deterius est,in meliori erit,] & ecōuerso,quod melius, in deteriori,tunc destruit consequens,& ponit maximam,& dicit,[at videtur melioris]scilicet cōtrarii,[& genus melius esse.]est enim hæc maxima,duorum contrariorum,quorū alterum melius, alterum peius est,si generi alterius contrariū ponitur,semper quod melius in meliori,& quod peius in peiori,vt in genere ponitur. Quæ enim sub virtute sunt,iis meliora sunt,quæ sunt sub vitio. Si igitur aliquis iniustitiam virtutem dixerit, hic dicet iustitiam vitium: & si segnitia est eligibilis, operari fugibile H
est.& si voluptas malum,dolor bonum erit,quæ cum sint absurda genera interimenda sunt.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSECVNDVS.

κίνησιν motum. κινούμενον mobile motum. στατικὸν quiescibilis. στάσις quies.

84 Et si eodem similiter ad vtraque se habēte:in peiore, & nō in meliore genere ponit, vt animam quod quidem agitationem, aut agitatū. Nam pari modo eadem statiua, & agitatiua esse videtur. Quare si melius statio,in hoc oportet genere ponere.

Hic est locus 72.qui sumitur à comparatione eiusdem speciei ad duo contraria,qui talis est, si data species similiter se haberet ad duo genera,quorū alterum melius,alterum peius est, si sub peiore genere ordinetur,genus male assignatur,vnde dicit, [Et si eodē]hoc est,& si eadem specie [similiter ad vtraque]contraria[se habente,]quorum alterum peius,alterum melius est,ita vt videatur sub vtroque vt in genere,pari ratione ponenda,si[in peiore,& non in meliore genere ponit,] male assignat genus. rationabilius enim ipsam in meliore magis quàm in peiore ponere oportet,vt quoniam medicinalem

A facultatem videmus morbum & sanitatem posse facere, non morbi, sed sanitatis effectiuam dicimus. In meliore enim (quando fieri potest) vnũquodque est. vnde sicuti natura eligit de possibilibus quod melius est, ita ars, quando eadem species esse potest sub duobus generibus, quorũ alterum melius, alterum peius est, reponere debet eam sub meliore genere. Et intelligẽdum est, quando ex apparẽti pari ratione, vna species potest esse sub contrariis generibus: quoniam reuera nulla species eadẽ potest esse sub contrariis generibus: oppositorum enim generum species & differentiæ, oppositæ sunt. Aut intelligendum hypothetice, si contingat eandem speciem sub cõtrariis generibus poni. deinde exemplum affert, & dicit, [vt] si [animã] aliquis dixerit [quod quidem agitationẽ] id est ipsam agitationem ὅπερ ὅπερ
enim Græce, ostensiuum signum est, vt apud Sorticolas ly. vnde dicit, vt si animam aliquis dixerit ly ly.
[agitationem, aut agitatum] supple errat. [Nam] vt inquit, [pari modo eadem statiua & agitatiua esse videtur.] anima enim similiter se habet ad motum & ad statum. Est enim ipsa amborum causa in animali. nam vt animalia mouentur per animam, sic & per animam quiescunt. tunc dat conclusionem, & dicit, [quare si melius statio, in genere hoc oportet] animã [ponere.] est autem statio melior motu. Motus enim si est in quibus est statio, ob stationẽ est. est enim statio finis motus. in corporibus enim corruptibilibus in quibus motus & statio sunt, semper statio est finis motus: in æternis vero, in quibus
B non est statio, motus melior est. simili ratione finis addiscentis est addiscere, in quo est stare. Si igitur hæc ita se habent, non recte fecerunt, qui animam in motu vel agitatione vt in genere posuerunt, melius posuissent in statione, vt in genere. ¶ Quod vero ad verba attinet, dixit [agitationẽ, aut agitatũ,] nam aliqui animam posuerunt esse agitationẽ per se. Aliqui vero dixerũt animam esse numerum per seipsum agitatum. Verum quouis modo dicatur, non recte ponitur, vt Aristoteles demonstrauit.

LOCVS SEPTVAGESIMVSTERTIVS.

85 Præterea ex magis & minus: destruenti quidẽ, si genus suscipit magis, species autem non suscipit, nec ipsa, nec quod secundum ipsam dicitur: vt si virtus suscipit magis, & iustitia & iustus. Dicitur enim iustus magis alter altero. Si igitur asignatũ quidem genus magis suscipit, species autem non suscipit, neque ipsa, neque quod secũdum ipsam dicitur, non erit genus quod asignatum est.

C Quemadmodum quando de accidente rationem fecit, simpliciter & cõparatiue ex magis & minus & ex simili, duo quidem loca destructiua, vnum vero cõstructiuum tradidit. cõmunia vero, sicuti quæ ex casibus & cõiugatis, & generationibus & corruptionibus & oppositis, sic & ea, quæ hic tradit, vnus quidem destructiuus est ex magis & minus, & dicit, [Prçterea ex magis & minus] locus 73. sumitur. deinde dat locum præceptũ, & dicit, [destruenti quidẽ] locus supple præceptus sit iste, [si genus suscipit magis, species autem non suscipit, nec ipsa] scilicet in se, [nec quod secundũ ipsam dicitur,] hoc est, nec in concreto, quod dabatur vt genus, non est genus. hæc enim est maxima, in quibus genus magis & minus suscipit, & species ipsa in se: & quæ secundũ speciem dicũtur, scilicet denominatiua, quæ cõcreta dicũtur, magis & minus suscipient, & ecõuerso rationabile est. [vt si virtus suscipit magis] vel minus, [& iustitia,] quç est species virtutis, [& iustus] vel iustum quod denominatiuum est à iustitia, etiam magis & minus suscipiet. [Dicitur enim iustus magis alter altero.] tunc resumit locum, & dicit, [Si igitur asignatum quidem genus magis suscipit, species autem] quæ sub illo asignatur, [non suscipit, neque ipsa, neque quod secundum ipsam dicitur, erit genus quod asignatum est] pro genere. Sic monstraret vtique quispiam dubitationem non esse in æqualitate, vt in genere, quemadmodum definientes ipsam dicunt æqualitatem esse contrariarũ cogitationum. nam dubitatio ma-
D gis & minus suscipit ipsa, & quod denominatur ab ipsa. At çqualitas nec ipsa, nec çqualia. Non enim sunt magis & minus aliqua æqualia. Præterea nix quidẽ non suscipit magis & minus, album vero suscipit. ideo non est genus niuis album. Ad hec harmonia suscipit magis & minus, anima vero nõ: ideo anima non est harmonia.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVARTVS.

86 Rursum si quod magis videtur, vel similiter, non est genus, manifestum quoniam nec quod asignatũ est. Vtilis autem hic locus in talibus maxime, in quibus plura vidẽtur de specie in eo quod quid est prædicata, & nõ determinatũ est, neque habemus dicere quale nam eorum est genus. Vt de ira, & tristitia, & opinio paruipendẽtiç in eo quod quid est prædicari videntur. Contristatur enim iratus, & opinatur paruipẽdi.

Hic eſt locus 74.qui ſumitur à maiore, & à ſimili ſecundum apparentiam,in quo loco comparat E
plura genera ad eandē ſpeciem,qui talis eſt, ſi illud quod videtur magis eſſe genus datæ ſpeciei quàm
alterum,vel videtur eſſe ſimiliter genus datæ ſpeciei ſicut alterum, no eſt genus,nec alterū erit genus,
quod minus,vel ſimiliter genus eſſe videtur.Poteſt autē hic locus reſolui in duo,quorum primus talis
eſt,ſi quod magis videtur eſſe genus alicuius datæ ſpeciei, non eſt genus,nec quod minus videtur eſſe
vtique erit.Secundus vero talis, ſi quod ſimiliter videtur eſſe genus alicuius datæ ſpeciei, illius non eſt
genus,nec vtique erit genus quod ſimiliter. Copulauit tamē hæc loca in vnum breuitatis cauſa,& di-
cit,[Rurſum ſi quod magis videtur,vel ſimiliter, non eſt genus,manifeſtū quoniam non] erit genus,
[quod aſsignatū eſt]pro genere.deinde declarat in quib⁹ potiſsimum hic locus eſt vtilis,& dicit, [vti-
lis autem hic locus in talibus maxime,in quibus plura videtur de ſpecie in eo quod quid eſt pædica-
ta.& non determinatum eſt,neque]facile ac prompte [habemus dicere, quale nam eorū]prædicato-
rum[eſt genus,]& aſsignat exemplū,& dicit,[vt de ira]ſunt plura prędicata in eo quod quid eſt,nam
[& triſtitia,& opinio paruipendentiæ in eo quod quid eſt prædicari videntur.Contriſtatur enim ira-
tus,& opinatur paruipendi.] Quoniam igitur hæc ambo de ira in eo quod eſt pædicari videntur, &
non eſt manifeſtum qualenam eorum eſt genus, accipiendum eſt quod videtur eſſe magis eorum ge-
nus,& argumentandū,ſi quod magis videtur eſſe genus non eſt genus,nec reliquum erit genus,quod F
minus videtur. Si enim triſtitia videtur magis genus iræ quàm opinio paruipendentiæ, & non eſt ge-
nus,neque vtique opinio paruipendentiæ erit iræ genus.Præterea ſi ambo ſimiliter viderentur eſſe irę
genera, & monſtrabitur alterum non eſſe iræ genus, erit mōſtratum quoniam nec alterum, quod vi-
detur ei ſimile.Sic monſtrabimus tempus non eſſe in numero,vt in genere.Si enim tēpus videtur ma
gis eſſe motus quàm numerus(probabile enim eſt continui continuum magis eſſe genus) ſed tempus
non eſt motus. omnis enim motus aliquid alicuius eſt & ad aliquid· at tēpus non eſt ad aliquid,tem-
pus igitur non eſt motus . quare nec numerus erit tempus . Rurſum quòd non ſit genus deſiderii tri-
ſtitia, monſtrabimus etiam. ſi enim magis deſiderium eſt indigentia quàm triſtitia, non eſt deſiderii
indigentia genus, igitur nec triſtitia erit vtique genus. Quòd autem indigētia non ſit genus deſiderii,
ex eo patet, quia genus nullius ſpeciei eſt cauſa. at indigentia cauſa eſt deſiderii . Similiter in exemplo
Ariſtot.monſtratio procederet,ſi ſimiliter iræ,& triſtitia: & opinio,paruipendentiæ genus videretur,
quoniam ſi non eſt genus opinio paruipendentiæ,nec triſtitia erit vtique genus iræ.

87 Eadem autem conſideratio & in ſpecie,ad aliud aliquid cōparan- G
ti. Si quod magis vel ſimiliter videtur eſſe in aſsignato genere, non eſt
in genere,manifeſtum quoniam neque aſsignata omnino ſpecies erit in
genere.

Eodē loco vtitur,& in ſpecie,quoniā eſt eadē cōſideratio . Si enim quæ magis videtur eſſe ſpecies
alicuius dati generis,non eſt illius, ſpecies nec hæc erit eiuſdē ſpecies,quæ minus videtur ſpecies pro-
poſiti generis,vnde dicit, [eadem autē conſideratio erit ipſi [comparāti & in ſpecie ad aliquid aliud]
qđ etiā videtur ſpecies eiuſdē quæ fuit plurium generū ad eandē ſpeciē,& exponit eā,& dicit,[ſi quod
magis vel ſimiliter videtur eſſe in aſsignato genere, nō eſt in] eo[genere, manifeſtū quoniā neq; aſsi-
gnata omnino ſpecies erit in]illo[genere.]Vt ſi magis videtur virtutis ſpecies cōtinentia quàm man-
ſuetudo,non eſt autem continentia virtutis ſpecies,igitur nec māſuetudo.Ex ſimili vero eodem mo-
do, ſi ſimiliter continentia & conſtantia videntur virtutis ſpecies, non eſt autem conſtantia virtutis
ſpecies,igitur nec continentia.

88 Interimenti igitur quemadmodum dictum eſt, vtēdum. Aſtruen-
ti vero,ſi quidem ſuſcipit magis, quod aſsignatum eſt genus & ſpecies, H
nō vtilis locus. Nihil enim prohibet vtrorumque ſuſcipientium nō eſſe
alterum alterius genus.Nam bonum & album ſuſcipit magis & minus,
& neutrum eſt neutrius genus.

Nunc oſtēdit quo modo loca prædicta vtilia & inutilia ſunt, & primo quaſi epilogando oſtendit
ea eſſe vtilia volenti deſtruere,& dicit,[Interimēti igitur,quemadmodū dictum eſt, vtēdum] ſcilicet
locis & conſiderationibus,quas diximus. Quo vero modo vtiles ſint vel non ſint conſtruenti,dein-
ceps demōſtrat,& primo declarat locum 73.non eſſe vtilē ad conſtruendū.verū repetēdo locū dicit,
[aſtruenti vero nō eſt vtilis locus]73.qui erat, [ſiquidē ſuſcipit magis, quod aſsignatum eſt genus &
ſpecies]etiam ſuſcipit magis,hic locus tamen non eſt vtilis conſtruenti.[enim] nam licet ſi genus ſu-
ſcipit magis,oportet ſpeciem ſuſcipere magis,[nihil]tamen[prohibet vtrorumque ſuſcipientium non
eſſe alterū alterius genus.] quare ſolū ad deſtruendū vtilis erit,bene enim ſequitur,genus ſuſcipit ma-
gis,& data ſpecies non, igitur genus non erit datæ ſpeciei genus. & ecōuerſo etiam, ſi ſpecies ſuſcipit

A & genus non suscipit, igitur datæ speciei datum genus non erit genus. Ad construendū vero non vtilis, quia nō sequitur, genus & species suscipiunt magis, igitur alterum alterius est genus. & hoc exemplo monstrat, & dicit, [Nam bonum & album suscipit magis & minus, &]tamen [neutrum est neutrius genus,]locus igitur 73. ad construendum non est vtilis.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVARTVS.

89 Generum autem & specierum ad se inuicem comparatio vtilis, vt si similiter hoc, & hoc genus, si alterum genus, & alterum. Similiter autem & si quod minus, & quod magis. Vt si continentiæ magis potestas quàm virtus genus, virtus autem genus, & potestas. Eadem autem & de specie conuenit dici. Nam si similiter hoc & hoc propositi est species, si alterū species, & reliquū. Et si quod minus videtur, species est, & quod magis.

B Nunc ostēdit locum septuagesimū quartum vtilem esse volenti destruere, & volenti cōstruere, & dicit, [Generum autem & specierū ad se inuicem cōparatio] hic est locus septuagesimus quartus, qui sumitur à comparatione plurium generum ad eandē speciē, vel à comparatione plurium specierū ad idem genus, ad cōstruendū est[vtilis,] & exponit se, & dicit, [vt si similiter hoc, & hoc]videtur esse [genus]alicuius datæ speciei, [si]eorū duorum, quæ videntur genera similiter alicuius datæ speciei, [alterum]est[genus, & alterum]erit genus eiusdem speciei. [Similiter autem & si quod minus]videtur esse genus, est datæ speciei genus, [& quod magis]videtur illius genus, erit illius genus[vt si continētię magis potestas quàm virtus genus]videtur esse, videtur enim continens secundū aliquā potestatem resistere cōcupiscentiis [virtus autē genus,]est cōtinentiæ, igitur [& potestas.] Quod vero virtus sit genus, patet, quoniā cōtinētia est habitus laudabilis. Quod vero hic locus sit vtilis ex parte specierū, demōstrat, & dicit, [eadē autē & de specie cōuenit dici. nam si similiter hoc & hoc] videtur [esse propositi species, si alterum] est[species] propositi generis, [& reliquum.]erit species propositi generis, [& si quod minus videtur]species propositi generis, [est species]illius, [& quod magis]videtur propositi generis species, erit species. Vt si minus videtur esse in virtute vt in genere cōtinentia q̄ cōstantia, & continētia est in virtute, vt in genere, igitur & cōstantia. eadē enim ratio est, siue in generibus siue in

C speciebus simile accipitur. ¶ Quo vero modo vtiles sint ad cōstruendum loci prædicti, perspicuum.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVINTVS.

90 Insuper ad construendum, perspiciendū si de quibus assignatū est genus, in eo quod quid est prædicatur: non vna existente assignata specie, sed & pluribus & differentibus: nam manifestum quoniam erit genus. Si autem in assignato species est, considerādum & si de aliis speciebus genus in eo quod quid est prędicatur. Accidet enim rursus de pluribus & differentibus idem prædicari.

Hic est locus septuagesimusquintus, qui sumitur à comparatione generis ad plures species, quo ad prædicari in quid, ex parte generis, & est constructiuus. aut potest dici Aristot. ponere duo loca constructiua, quæ ambo sumuntur ab eo quod est prædicari in quid, verum in primo supponit genus de pluribus & differentibus specie prædicari, & quærit si in eo quod quid est prædicetur. In secūdo vero

D supponit genus prædicari in quid de data specie, & quærit, vtrum prædicetur & de aliis pluribus. De primo dicit, [Insuper ad cōstruendum, perspiciendum si de quibus assignatum est genus, in eo quod quid est prędicatur, non vna existente specie assignata, sed & pluribus & differentibus]hoc est, modo supponatur non vnam esse speciem, sed plures, & differētes. [nam manifestū] si ita fuerit, [quoniam] datum genus[erit genus,]vt si animal, de homine & equo. Et (vt Alexāder inquit)hoc idem vtile est & ad destructionem. si enim non esset in eo quod quid est prædicatum, non esset genus. deinde tangit secundum locum, in quo supponit datum genus prædicari de ipsa data specie in eo quod quid est, & quærit si etiam de aliis differētibus specie similiter prædicetur, vt si animal datū sit hominis genus, considerādum si de equo & aliis similiter prædicetur, quoniam si sic, datū genus erit genus, & dicit, [Si autē in assignato]genere[species est,] hoc est, si autem supponitur datum genus esse datæ speciei genus, [considerandū & si de aliis speciebus genus in eo quod quid est pdicatur,]nā si supple sic prędicatur de aliis, vt de illa, erit genus, qđ datur vt genus. Cuius rationē assignat, & dicit, [Accidet enim rursus de pluribus, & differentibus idem]genus[prædicari.] Quare erit genus. est autē hoc idem vtile ad destruendum, quoniam si non de aliis in eo quod quid est, prædicatur, non erit genus quod da-

batur vt genus,non enim prædicabitur de pluribus differentibus ſpecie. E

91 Quoniam autem videtur quibuſdam & differẽtia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari,ſeparandum eſt genus à differentia vtenti iis, quæ dicentur elemẽtis. Primo quidem,quoniã genus de pluribus quàm differentia dicitur.

Cum dixiſſet in primo libro differentiam & problemata de differentia oportere cum genere ordinari,quoniam eadem loca ſunt vtilia ad problemata de differentia, quæ ſunt vtilia ad problemata de genere.ideo docet nunc ſeparare genus à differẽtia,& primo oſtendit cauſam quare debet ponere loca,quibus ſciemus ſeparare genus à differẽtia,& dicit,[Quoniam autem videtur quibuſdam] auctoribus,[& differẽtia in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari,]& de pluribus differẽtibus ſpecie,maxime differentia quæ conſtituit genus, vt ipſum ſenſitiuum. Videtur dico in eo quod quid eſt de ſpeciebus prædicari,primo quia eſt prædicatum vniuocum vt genus,ſecundo quoniam ponitur in definitione ſpeciei,quia ita quibuſdam videtur,[ſeparandum eſt genus à differentia vtenti iis quæ dicentur elementis,]hoc eſt,locis, quæ ſunt tria, quorũ primũ accipit ab eo quod eſt de pluribus prædicari,& dicit,vtenti [primo quidem] loco[quoniam genus de pluribus quàm differentia dicitur,]eſt autem verus hic locus de differentia diuiſiua.Eſt enim differentia diuiſiua vt pars generis. F

92 Deinde quoniam ſecũdum ipſius quid eſt aſsignationẽ, magis cõuenit genus quàm differentiam dicere.Qui enim animal dicit hominẽ, magis indicat quid eſt homo,quàm qui greſsibile.

Hic 2.locus,quo ſeparamus genus à differẽtia,ſumitur à modo ſignificãdi quid eſt.nam licet differentia videatur in eo quod quid eſt de ſpecie prædicari, ſi enim definitio in eo quod quid eſt prædicatur,cum differentiæ in definitione ſpeciei ponantur,etiam in eo quod quid eſt prædicantur,tamen magis genus congruit interrogãti de ſpecie quid eſt,dare quàm differentiam,vnde dicit, [Deinde]licet differentia videatur de ſpecie in eo quod quid eſt prædicari,[quoniã]tamen [ſecundũ ipſius quid eſt aſsignationẽ magis conuenit]interrogãti de ſpecie quid eſt [genus q̃ differẽtiam dicere,qui enim] interrogantis quid eſt homo,[dicit hominẽ]eſſe[aĩal,magis indicat quid eſt homo]ſic reſpõdẽdo,[q̃ qui greſsibile] dicit.& hic locus intelligitur tam de differentia diuiſiua generis,q̃ conſtitutiua generis. G

93 Et quoniam differentia quidem qualitatem generis ſemper ſignificat,genus autem differẽtiæ,non. Qui enim dicit greſsibile,quale quid dicit animal.Qui vero animal dicit,nõ dicit quale quid greſsibile. Differentia igitur à genere ſic ſeparanda.

Hic eſt locus tertius,qui ſumitur à modo dicendi quale. nam differentia qualitatem generis, cuius eſt differentia diuiſiua,dicit. Eſt enim qualitas animalis rationale,genus autem non dicit quale differentiæ.nullius enim differentiarũ,quibus diuiditur qualitas,eſt animal.vnde dicit,[Et quoniam differentia quidẽ qualitatẽ generis ſemper ſignificat, genus autem differentiæ,non] ſignificat qualitatem. [Qui enim dicit greſsibile]vt hominẽ eſſe greſsibilem,[dicit animal quale quid,] dicit quid,dicendo animal dicit quale,dicendo greſsibile.[qui vero]hominem[dicit animal, non dicit quale quid greſsibile.]tunc epilogat,& dicit,[Differentia igitur à genere ſic ſeparanda.]dixit differentiam eſſe generis qualitatẽ, quia dicit formã ſpeciei qualificãdo genus.qui enim dicit animal rationale formã, hominis completiſsimam dicit, circunloquendo eam per hoc totũ animal rationale.aut dicẽdum genus comparari ad differentias, quibus diuiditur, vt potentia ad actum, modo actus eſt eſſentialis qualitas ſuæ potentiæ,potentia autem non eſt qualitas ſui actus. H

LOCVS SEPTVAGESIMVSSEXTVS.

94 Quoniam autem videtur muſicũ,qua muſicũ eſt,ſciẽs eſſe, & muſica ſcientia quædam eſt: & ſi ambulans,qua ambulat, mouetur, ambulatio motus quidam eſt. Conſiderandum,in quo genere vult quippiam conſtruere,dictum modũ.Vt ſi ſcientiam quod quidem fidem,ſi ſciens, quatenus ſcit,fidit . Manifeſtum enim quoniam ſcientia fides quædam erit.Eodem autem modo & in aliis huiuſmodi.

Hic eſt locus 76.per quem docet conſtruere genus,& ſumitur à coniugatis,vel à denominatiuis,

A à denominatiuis enim ad principalia, locus est probabilis ad terminandum problema affirmatiuum de genere. Et procedit suspẽsiue, primo procedendo per inductionem, secundo ibi, [Considerãdum] terminat suspensionem, & assignat locum per virtutem inductionis, & dicit, [Quoniã autem videtur musicum qua musicum est, sciens esse, &] ex hoc sequitur, quoniam [musica sciẽtia quædam est, &] quoniã subaudi [si ambulans, qua ambulans mouetur,] sequitur quoniã [ambulatio quidã motus est,] & sequitur ex denominatiuis semper idem in principalibus, cum ex inductione hoc pateat, [considerandum dictum modũ] ex denominatiuis ad principalia [in quo genere] aliquis [vult quippiam construere,] per hunc enim modũ poterit construere illius genus, [vt si] vult [sciẽtiam quod quidem fidem] construere hoc, vt si voluerit probare fidẽ esse genus scientiæ, considerandũ subaudi, [si sciens quatenus scit, fidit. manifestũ enim] si ita fuerit, [quoniam scientia fides quędã erit, eodem autem modo in aliis huiusmodi.] argumẽtandum. nã si delectãs inquantũ delectans in bono est, voluptas bonũ erit. Et si quod audit inquantũ audit, sentit, & auditus erit sensus. Addit autẽ Arist. ipsum [inquãtum] quoniam non sequitur, dulce est album, ergo dulcedo est albedo, nisi dicatur dulce esse album quo est dulce, modo hoc nõ est verum, & ideo nec dulcedo erit albedo. ¶ Quod vero ad verba attinet, animaduersione dignum, in codicibus græcis nostris verbũ est, cum dicitur [& musica scientia quædam
B est,] & verbum est cum dicitur, [motus quidã est] in antiquis græcis codicibus legi εἶναι, quod Alexander aduertit, & tunc pro esse legendum, est, nam sic textus perspicuus est.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSEPTIMVS.

95 Insuper quoniam quod sequitur aliquid semper, & nõ conuertitur, difficile est separare ab eo quod est genus, si hoc quidẽ illud sequitur omne, illud vero hoc nõ omne: vt tranquillitatẽ quies, & numerũ diuisibile, ecõuerso aũt nõ. Nã diuisibile nõ omne numerus, neq; quies omnis, trãquillitas: ipso quidẽ est vtẽdũ vt genere, quod est semper cõsequẽs, cũ nõ cõuertatur alterũ. Cũ vel. n. alterũ se extẽdit, nõ in omnib. obsequẽdũ.

τὸ μὴ γένος εἶναι quod non sit genus, ab eo qđ non est genus.

Hic est vltimus locus ad construendum genus, qui non est necessarius, sed probabilis, nec est vtilis vniuersaliter ad construendum verum genus, sed ad construendum aliquod prædicatum, quod con-
C sequitur ad aliquod subiectum, vt genus. Cum enim genus sequatur speciem secũdum consequentiã, & non econuerso, vt si quidem homo, est animal, non autem si animal est homo, oportet, vt inquit, in quibus talis ordo est, vt alterum sequatur alterum, & nõ econuerso, accipere alterum quidem, vt speciem, alterum vero vt genus. Sumitur igitur hic locus à nõ conuersiua consequentia, & hunc ponit dicens, & legatur suspensiue vsque ibi [ipso quidem insuper quoniam quod sequitur aliquid semper & non conuertitur, difficille est separare ab eo quod est genus, si hoc quidem illud sequitur omne, illud vero hoc non omne.] est enim illud sequens valde generi simile, & subiectum ad quod sequitur, valde speciei simile, adeo vt tale sequens difficile sit separare à genere. & ponit exẽplum, & dicit, [vt tranquillitatem] sequitur [quies, & numerum] sequitur [diuisibile, econuerso autem nõ. nam diuisibile non omne numerus, neque quies omnis est tranquillitas,] solum enim in mari quies est tranquillitas. tunc terminando suppositionem, assignat locum probabilem, & dicit, [ipso quidem] scilicet prædicato cõsequente non conuersim, [vtendum, vt genere, quod est semper consequens, cum non conuertatur alterũ] scilicet subiectum cũ ipso prædicato, non quod sit verũ, & proprium genus [cũ enim,] vt inquit [alterũ non se extẽdit in omnibus] in quibus se extẽdit prædicatũ cõsequens, ab ipso respondente [obsequendũ] atque obediendũ ipsi opponẽti qui proposuit respondẽti tale sequẽs esse genus. nã licet nõ sit proprie & vere genus, concedendum est oppponenti vt saltem habeatur pro genere, vt proposuit.
D

INSTANTIA.

96 Instantia autem huius, quoniã nõ ens sequitur omne quod fit (Nã quod fit non est) & nõ conuertitur. (Non enim omne quod nõ est, fit) attamen non est genus nõ ens eius, quod fit. Simpliciter enim non sunt entis species. De genere igitur (quemamodum dictũ est) transeundum.

Quia dixit locum esse probabilem, & non vniuersaliter verũ, dat instantiã, & non soluit, vt demõstret locum esse probabilem, & non in omnibus verum, vt Alexand. exposuit, & dicit. [Instantia autẽ huius] loci est, per quam patebit eum non esse vniuersalem. [qm̃ non ens sequitur omne quod fit, nã quod fit] omne, [non est, & non conuertitur, nõ enim omne quod non est, fit,] tragelaphus enim nõ est, quod tamen non fit. Quare licet non ens sequatur omne quod fit, econuerso tamen nequaquam sequetur. deinde declarat non ens non esse genus eius quod fit, & dicit, [Attamen non est genus non ens eius, quod fit] licet sequatur ad omne quod fit. & quod non ens non sit eius quod fit, genus, decla

rat,& dicit,[simpliciter enim,]& omnino [non sunt non entis species,] non entis enim impossibile E est species aliquas esse. De nullo enim non ens in eo quod quid est prædicatur, & hac ratione nec priuationis sunt aliquæ species. Præterea genus existentiam & formam dicit, non ens autem sine existentia est, non igitur non ens genus entis esse potest. Oportet enim genus in quadam existentia consistere. & si non placet hęc Aristot. instantia, sunt & aliæ: nam album omnem cygnum sequitur, & omnẽ niuem, & album non est genus niuis, nec cygni. Præterea nigrum, omnem coruum, & omnem picem consequitur, & tamen nigrum nec corui, nec picis genus est: quare non omne consequens nõ conuersim erit genus. potest tamen haberi loco generis. Hæc Aristoteles, & de libro quarto hactenus.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER QVINTVS, CVM EIVSDEM AVGVSTINI NIPHI MEDICIS COMMENTARIIS.

VTRVM autem proprium an nõ proprium est, quod dictum est, F per hæc considerandum. Assignatur autem proprium aut per se, & semper, aut ad aliud, & aliquando. Per se quidem, vt hominis, animal mansuetum natura. Ad aliud autem, vt animæ ad corpus, quoniã illa imperare nata, hoc autem parêre. Semper autem, vt dei, animal immortale. Aliquãdo vero, vt alicuius hominis ambulare in gymnasio.

C VM assignasset nobis in libro quarto loca topica, quibus possibile est ad problemata de genere argumentari constructiue & destructiue, transit in pręsenti libro quinto ad problemata de proprio, & tradit quomodo oporteat ad hæc argumentari: accipit autem primò quot modis dicitur præpriũ, quoniam quadrupliciter, & quid vnũquodq;, & quæ ad inuicẽ horum differẽtia. Conuenienter autẽ proposita fuerunt problemata de genere problematibus de proprio: & quæ sunt de proprio, iis quæ sunt de definitione. Quoniam quibus locis monstramus, quoniã hoc huius genus est, eisdẽmet monstramus, quoniam genus datũ G in definitione genus est definitionis. & per destructiua rursum mõstrantes, quõ datum genus non est genus, monstrabimus, quoniã nec definitionis est genus. Recte ergo problemata de genere præposuit problematibus de definitione. Proposuit vero loca problematũ de genere iis locis, quę sunt problematum de proprio, quoniam problemata de genere substãtialia sunt, problemata vero de proprio super substãtialia. Sũt autẽ substantialia priora nõ substantialibus. Præposuit etiã problemata de proprio iis problematibus, quæ sunt de definitione, quoniã loca problematũ de proprio, vtilia sunt locis problematum de definitione. quibus enim locis mõstramus quoniam hoc non est huic proprium, per eadẽ monstrabimus, quoniã nec definitio est hoc illius. verbi causa, monstramus, quoniã nõ est proprium huius, si datum proprium fuerit subiecto cuius datur immanifestius, vt si datũ propriũ igni sit esse animæ simile, cũ subiectum, scilicet ignis manifestius sit q̃ proprium, datum proprium nõ erit propriũ. Aut monstrabimus nõ esse proprium, si æquiuocã vocem habet, vt si proprium animæ moueri quis dixerit. Cum enim motus vox sit æquiuoca, motus nõ erit animæ proprium. Aut si non conuertitur quod datur proprium cũ subiecto, vt si daretur bipes proprium hominis. Cum enim nõ conuertitur, non est hominis proprium. per hæc eadem mõstrabimus definitionem datã non esse definitionem. H Nam si definito dato nõ esset data definitio notior, nõ erit illius definitio. Similiter si non cõuertitur cum definito, insuper si æquiuocã habuerit vocẽ, non erit definitio dati definiti. oportet enim definitionem notiorẽ esse, & cõuerti, & vniuocam esse cũ definito, veluti ipsum proprium. Recte igitur loca problematum de proprio locis problematum de definitione præposuit. Arist. igitur præmittit procemium, & dicit. [Vtrũ autẽ propriũ an nõ proprium est, quod dictum est,] & prædicatur de subiecto, [per hæc] scilicet loca in hoc quinto libro discutienda, [cõsiderandum,] vel procemiũ huiusmodi continuetur cum epilogo sic, [de genere igitur, quemadmodum dictum est,] hoc est per loca & considerationes assignatas, [transeundum. vtrum autem] genus [quod dictum est,] sit [proprium an nõ proprium, est per hæc,] loca quæ dicẽtur, [considerãdum.] Hoc est procemiũ, deinde prosequendo distinguit propriũ, & dicit, [Assignatur antẽ propriũ] quadrupliciter, [aut per se, &] aut [semper, aut ad aliud, & aut aliquando,] proprium per se est, quod maxime proprium dicitur, vt Porphyrius libro de quinque vocibus dixit, & hoc est, quod soli, & omni, & semper inest. Ipse tamen exponit, & dicit, [per se quidem, vt hominis, animal mansuetum natura,] mansuetũ enim natura omni homini, soli homini, & semper homini inest. dixit [natura,] quoniã animal esse masuetũ, cõpetit etiã brutis, nõ tamẽ eis natura cõpetit, sed assuetudine, & educatione. Insuper licet auibus quibusdã natura cõpete-

A tereτ.esse mansuetum,non tamen omnibus,hominibus autem omnibus. deinde definit proprium ad aliud,& dicit,[ad aliud autem,vt animæ ad corpus,]vt esse imperatiuũ,[quoniam illa imperare nata, hoc autem parêre.]simili modo corpori proprium est ad alterum,videlicet obedire, esse enim aptum obedire ad animam est. Simili modo hominis proprium est bipes, ad quadrupes enim dicitur bipes. deinde exponit proprium quod dicitur semper,& dicit,[semper autẽ,vt dei animal immortale,] hoc enim semper deo inest,non soli autem,quoniam & angeli,& animæ sunt immortales. deinde exponit proprium aliquando, & dicit,[aliquando vero,vt alicuius hominis ambulare in gymnasio.] hoc enim dicetur proprium alicuius hominis, sed quandoque, scilicet dum deambulat per gymnasium, non enim semper per gymnasium deambulat. Ex iis sequitur quòd in plus est semper,q̃ per se. nam quod est proprium per se,omni,soli,& semper inest:quod autem alicui inest semper, non semper inest omni,& soli. Similiter proprio ad aliud,quod est quandoque, in plus est. Quod enim est ad aliud proprium,aut in omnibus,& semper,aut in multis est:quod autem quandoq;,potest esse in omnibus, & potest esse semper,& potest esse quandoq;. Insuper proprium semper,in plus est proprio ad aliud, q̃m quod semper,potest esse ad aliud,& nõ ad aliud. Itẽ per se propriũ differt à proprio ad aliud,q̃m propriũ per se,omnibus cõpetit,ad aliud vero,potest esse nõ omnibus existens. Hæc de diuisione. ex B qua patet quadrifariam dici proprium,quoniam aut per se,aut ad aliud, aut semper, aut aliquando.

1 Sunt autem proprii, quod ad alterum aſsignatum est, aut duo problemata, aut quatuor. Si enim de hoc quidem aſsignatum quippiam fuerit, de illo verò negatum id ipsum,duo duntaxat problemata fiunt, quemadmodum hominis ad equum proprium est, quoniam bipes est. Nam & quoniam homo non bipes est, argumentabitur quispiam, & quoniam equus bipes. Vtrinque vtique remouetur proprium. Sin vero de vtroque vtrunque aſsignatum fuerit,& de vtroq; negatum,quatuor problemata erunt: vt hominis proprium ad equum, quoniam ille quidem bipes,hic autem quadrupes est.nam & quoniam homo non bipes C est,& quoniam esse quadrupes natus est, argumentari est: & quoniam equus bipes,& quoniã non quadrupes,poſsibile est argumentari. Quolibet igitur modo ostenso,interimitur quod propositum est.

Antequam exponat diuisionẽ,quam aſsignauit de proprio,præmittit quandã peculiaritatẽ,quam habet proprium quod dicitur ad alterũ inter cætera propria:& est hęc peculiaritas,quoniam de proprio ad alterũ interdũ duo,interdum quatuor disputatur problemata,& hoc proponit, & dicit.[Sunt autẽ proprii,quod ad alterũ aſsignatum est,aut duo problemata,aut quatuor] scilicet in disputationib⁹ contingẽtia.& exponit q̃n duo,& quãdo quatuor:& primo exponit quãdo duo,& dicit, [Si enim] sit subaudi vnũ quippiam propriũ ad alterum,quod [de hoc quidem]subiecto scilicet homine[fuerit aſsignatum,]hoc est,datũ & conceſsum, vt bipes de homine aſsignatũ & cõceſsum,& affirmatum à respondente[de illo vero,] vt de equo ab eodem respondẽte [id ipsum] propriũ,quod est bipes, [negatũ,duo duntaxat problemata fiunt.quemadmodũ]si[hominis ad equũ proprium est,quoniã bipes est,]cũ de homine affirmetur,& de equo negetur,duo problemata fiunt. [nam] alterũ est contra affirmationem de homine,[& quoniã homo nõ bipes est,argumentabitur quispiam,]& sic erit vnum D problema. Contra vero negationem de equo argumentabitur quispiã[& quoniã equus bipes]& erit alterũ problema. Et quia ita est[vtrinq;]hoc est,tam in primo,q̃ in secundo problemate[remouetur propriũ.]ab homine .n. in primo remouetur bipes,quod est homini propriũ, ab equo autẽ in secũdo remouetur non bipes,quod etiam est equo propriũ. Proprium .n. equo est,nõ esse bipes,quare,q̃n vnũ est proprium,duo sunt problemata. deinde declarat quãdo sunt quatuor problemata,& dicit,[si vero]fuerint duo propria duorũ subiectorum,[& de vtroque vtrunq; aſsignatum]ac affirmatum[fuerit,]vt de homine q̃ sit bipes,de equo verò,q̃ sit quadrupes,[& de vtroq; negatũ,] quoniam de homine q̃ non sit quadrupes,de equo autem quòd non sit bipes,[quatuor problemata erunt.]& ponit exẽplum,& dicit,[vt hominis proprium ad equum, quoniam ille]scilicet homo[quidem bipes, hic autẽ]scilicet equus,[quadrupes est,nam argmentari est]de homine,contra affirmationẽ quidem,[& q̃m homo non bipes est,]cõtra negationẽ vero,[& q̃m natus est esse quadrupes,] & sic duo erũt problemata ex parte hominis:ex parte vero equi duo etiã.[& q̃m equus bipes]cõtra negationẽ, cõtra affirmationẽ vero,[& q̃m non quadrupes poſsibile est argumẽtari.]quare ex parte equi etiã erunt duo, & ita omnia erũt quatuor. Ostendit qualia hęc problemata sint,& dicit,[Quolibet igitur modo]ho-

A Diſciplinam vero, pro ſcientia qua ſpeculamur verum. Dicit etiam Alexander Ariſtot. non accepiſſe virtutem & diſciplinam vt propria hominis, vel alicuius animalis. ſed ſolum ea accepit ad demondum quę videntur ineſſe determinatis, quæ vero non. Nam virtus exemplum eſt eorum quæ nõ inſunt determinatis. Ineſt enim pluribus, quoniam paſsibili & rationali. Diſciplina autem exẽplum eſt eorum, quę inſunt ſtatutis, & determinatis, quoniã ſolis rationalibus. Ego vero dico, quòd licet Ariſt. virtutem & diſciplinam non acceperit vt hominis propria, quæ ſunt ad alterum, tamen in virtute accepit exemplum proprij, quod eſt ad alterum. Ineſt enim virtuti eſſe in pluribus, quod propriũ eſt virtuti reſpectu diſciplinæ, eſt enim virtus in pluribus, diſciplina vero in ſolo rationali. & ſic exemplum poteſt eſſe ad propoſitum.

4 Semper autem, quod ſecundum omne tempus verificatur, & nunquam relinquitur. quemadmodum animalis, ex anima & corpore compoſitum eſſe.

Nunc definit proprium ſemper, & dicit. [Semper autem] proprium eſt, [quod ſecundum omne B tempus verificatur] de ſpecie, cuius eſt, [& nunquam relinquitur] ab ea, nec in præterito, nec in futuro, [quemadmodum] proprium [animalis] eſt [ex anima & corpore compoſitum eſſe.] Hoc enim ſecundum omne tempus verificatur de animali, [& nunquam relinquitur] ab animali, nec in præſenti, nec in futuro, nec in præterito.

5 Aliquando vero, quod ſecundum aliquod tempus verificatur, & non ex neceſsitate ſemper conſequitur, vt alicuius hominis deambulare in foro.

Deinde deſcribit proprium aliquando, & dicit. [Aliquando vero] proprium eſt, [quod ſecnudum aliquod tempus verificatur] de ſpecie, cuius eſt propriũ. & ad differentiam cæterorum addit, [non & ex neceſsitate] vt proprium per ſe, & proprium ad alterum, [ſemper,] vt proprium ſemper, ſpeciem cuius eſt proprium, [conſequitur. vt alicuius hominis deambulare in foro.] hoc enim proprium eſt ei, cum ſolus tunc ambulauerit.

C 6 Eſt autem ad aliud proprium aſsignare, differentiam dicere, aut in omnibus, & ſemper, aut vt plerumque, & in plurimis. Vt in omnibus quidem & ſemper, quẽadmodum hominis proprium ad equum, quoniam bipes. Nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes, equus autem nullus eſt bipes, & nunquam. Vt plerumque vero, & in plurimis, quemadmodum rationalis proprium eſt imperare ad concupiſcibile & iraſcibile, eo quòd illud quidem imperat, hæc autẽ parent. Neque enim rationale ſemper imperat, ſed quandoque illi imperatur. Neque concupiſcibili & iraſcibili ſemper imperatur, ſed etiam imperant quandoque, cum fuerit flagitioſa anima hominis. ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ vt multũ.

His definitis, nunc ſubdiuidit proprium ad alterum, & dicit. [Eſt autẽ ad aliud proprium aſsignare differentiam] eius per diuiſionem [dicere] dico differẽtiam eius dicere per diuiſionem, quoniam alterũ eſt, quod [in omnibus & ſemper] ſpeciei ineſt, [aut] quod ſpeciei ineſt [vt plęrũq; & in plurimis] D deinde exponit membra, & dicit. [vt in omnibus quidem & ſemper, quemadmodum hominis proprium ad equum,] eſt [quoniam bipes. nam homo quidem & omnis, & ſemper eſt bipes, equus autẽ] ad quem dicitur, [nullus eſt bipes & nunquam.] Deinde exponit ſecundum membrum, & dicit, [Vt plærumq; vero & in plurimis, quemadmodum rationalis] ſcilicet virtutis, [ad concupiſsibile & iraſcibile] referẽdo, [proprium eſt imperare, eo quod illud quidem] ſcilicet rationale [imperat, hæc autem] ſcilicet concupiſcibile & iraſcibile, [parent.] verum nec hoc nec illud eſt in omnibus & ſemper, quod declarat, & dicit, [Neq; enim rationale ſemper imperat] ſcilicet illis, [ſed quãdoq; illi] rationali [imperatur,] ſcilicet ab illis. [Neque concupiſcibili & iraſcibili] à rationali [ſemper imperatur, ſed etiam imperant quandoque] ſubaudi ipſi rationali, [cum fuerit flagitioſa] ac vitiis affecta [anima hominis.]

7 Propriorum autẽ, ea maxime logica ſunt, quæ per ſe, & ſemper, & quæ ad alterum. Nam eius quidem quod ad alterum eſt propriũ, plura problemata ſunt, quemadmodum diximus & prius. Siquidem aut duo

λόγοι dialecticę disputationes, argumentationes. αὐτῷ ipsi.

aut quatuor ex necessitate fiũt problemata. Plures igitur orationes fiũt B
ad hæc. quod autem per se, & semper est, ad multa est argumentari, &
ad plura tempora obseruare. Quod per se quidem ad multa, quoniam
ad vnum quodq; eorum quæ sunt, cui oportet inesse proprium. Quare
si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium. Quod autem semper, ad plura tempora est obseruare, & si nõ inest, & si non infuerit, & si non inerit, non erit proprium. Quod vero aliquando, non
ad alia quàm ad illud quod nunc dicitur tẽpus, cõsideramus. Nõ igitur
sunt orationes ad ipsum plures. Logicũ vero hoc est problema, ad quod
orationes fiunt vtique, & crebræ, & bonæ. Ad alterũ igitur proprium
dictum, ex iis, quæ sunt de accidente locis, inspiciendum est si huic qui- F
dem accidit, illi vero non. De iis autem quæ semper, & quæ per se, per
hæc considerandum.

His declaratis, nunc transit ad exponendum quæ & quot sunt logica propria. præmittit autẽ hoc, vt eligat de quibus propriis est præsens liber, & dicit, [Propriorum autem] scilicet eorum quæ distinximus, [ea maxime logica sunt, quæ per se, &] quæ [semper, & quæ ad alterũ.] solum excludit propriũ quãdoque. Hæc enim tria propria capacia sunt multarum argumentationũ. Quod hæc tria capacia sint multarum argumẽtationum, per ordinem exponit, & primo de proprio ad alterum, & dicit. [Nã eius quidem, quod ad alterum est proprium, plura problemata sunt, quemadmodũ diximus & prius, siquidem aut duo, aut quatuor fiũt problemata,] & quia duo aut quatuor fiũt problemata de proprio ad alterum, cõcludit, [plures igitur orationes fiunt ad hæc] problemata, igitur propriũ ad alterum est logicum. & per orationes, intelligit disputationes, vel argumẽtationes. Cum enim de proprio ad alterum, plura fiant problemata, ad quorum vnũ quodque plures argumẽtationes fieri possint, in re proprium ad alterum disputabile est, & ita logicum. Deinde ostendit quod proprium per se, sit logicum, G
& etiam ꝙ proprium semper, & primo proponit hoc, & dicit. [Quod autem per se, & semper est, ad multa est argumẽtari, & ad plura tẽpora obseruare,] & ita proprium per se, & proprium semper, logica sunt, quoniam sunt capacia multarũ argumentationum. cum hæc duo proposuisset, primo declarat proprium per se esse logicum, quia de eo fieri possunt plura problemata hincinde disputabilia, & dicit. [Quod per se quidem ad multa] est argumentari, [quoniam ad vnumquodq; eorum, quę sunt] sub specie, cuius est proprium per se, [cui oportet inesse proprium.] Primo enim de homine argumẽtari possumus quoniam nõ est disciplinæ capax. Deinde argumentari possumus quoniam homo per huiusmodi proprium separatur ab equo, & à leone, & ab aliis alterius speciei. Sic enim separantes hominem ab omnibus aliis similaribus, facimus multas argumentationes, & propterea cõcludit. [Quare si non ab omni separat, non erit bene assignatum proprium.] & sic plures argumẽtationes fieri possunt de tali proprio, vt vel quia non separat ab omni alio, vel quia nõ competit omnibus quæ sub specie continentur. Præterea proprium per se logicũ est, quoniam multas argumentationes accipit. Qui enim construit risibile demonstrando ipsum esse proprium hominis, mõstrat ipsum cũ homine conuerti, & soli, & omni, & semper inesse homini. Deinde declarat, quod propriũ semper sit logicũ pro- H
pter easdem rationes, & dicit. [Quod autem] est proprium [semper] est logicum, quoniã [est ad plura tempora obseruare.] & exponit tempora, & dicit. [Et si nõ inest] nunc de pręsenti speciei, [& si nõ infuerit] de præterito, [& si nõ inerit [de futuro] nõ erit proprium,] sicuti qui dixerit deũ animal immortale esse, & proprium esse deo, monstrabit & in præterito tempore, & in pręsenti, & in futuro semper immortale esse. Nam si hoc deo nõ competit secũdum aliquod talium temporũ, destruetur problema. Oportet autem scire, vt superius annotauimus, semper proprium in plus esse q̃ per se. nã omne proprium per se, est proprium semper, vt disciplinæ capax, est proprium per se, & proprium semper, & risibile est proprium per se, & proprium semper: non tamẽ semper, proprium est per se proprium. Bipes enim semper inest homini, nõ per se tamen proprie, inest enim auibus. Patet igitur proprium semper logicum esse, & disputabile: nam capax est plurimarum argumentationum. Deinde declarat proprium aliquando, non esse logicum, quoniam non est capax plurimarum argumentationum, & dicit, proprium [vero] quod est [aliquando, non ad ad alia] tempora, [quàm ad illud, quod nunc dicitur tẽpus, consideramus.] Quare nõ dicitur propriũ logicum, nõ enim multarum rationũ est capax. Solũ enim ex temporibus argumẽtamur destruendo, vel construendo nũc esse, vt in senectute hominẽ canescere, cõstruimus si & tẽpore senectutis oẽs monstramus canescere. Si autẽ tẽpore senectutis

A monſtrauerimus hominem non caneſcere, deſtruemus. nunc concludit ipſum nõ eſſe logicum, & dicit, [nõ igitur ſunt orationes] hoc eſt argumentationes [ad ipſum plures.] & ita non erit logicum proprium. Semper enim proprium multas obſeruationes dat obſeruanti, & reſpicienti ad omnia tempora. Oportet enim reſpicere ſi ſedere non ineſt nunc Socrati, aut non infuit, aut non inerit: ſi enim nõ ineſt, vel ineſt, & non infuit, vel infuit, & non inerit vel inerit, ſedere nõ eſt proprium Socrati. Quia vero ad proprium quãdoque ſolum ad præſens tempus inſpicimus, nõ plures ſunt argumentationes. Solum enim inſpicimus ſi Socrates nunc ſedet, ſi enim nũc ſedet, erit eius proprium: ſi autem non ſedet nunc, non erit vtique proprium. In præterito enim & futuro quandoq; nõ conſideramus, ſed ad ipſum nunc. Ad hoc enim tempus in quo ineſt ei, dicitur quãdoque propriũ. cũ declaraſſet quę propria ſunt logica, & quæ non, nunc exponit quid eſt problema logicum, & dicit, [Logicum vero problema hoc eſt, ad quod orationes] hoc eſt argumẽtationes [fiũt vtiq;, & crebræ] ſcilicet numero multæ, [& bonæ.] hoc eſt, qualitate efficaces. Expoſuit autem problema logicum obiter, quoniam expoſuit proprium logicum, & vt intelligatur problema logicum ſolum fieri de propriis per ſe, & ſemper, & ad alterum, non autem de proprio quandoq;. Deinde eligit propria, de quibus loca in hoc lib. vult ponere, & dicit, [Ad alterum igitur proprium dictum, ex iis quæ ſunt de accidente locis, inſpiciẽdum

B eſt.] dixit enim libro primo, accidentia ſæpe numero propria fieri ad aliquid, & propterea de propriis ad alterũ, oportet argumentationes accipere ex locis, quæ dicta ſunt de accidente. nam [ſi huic quidẽ accidit,] vt ſi album accidit cygnis. [illi vero nõ] accidit, ſcilicet coruo, proprium ad alterum cõſtruet. Vel ſi album accidit corporibus, non quidem omnibus, ſed huic quidem ſic, illi vero non, proprium erit ad alterum. Simili modo, ſi nigrum animalibus ineſt, non autẽ omnibus, ſed quibuſdam accidit, quibuſdam autem non accidit, etiam erit proprium ad alterum. rectè ergo inquit [Ad alterum igitur proprium dictum, ex iis locis quæ ſunt de accidente, inſpiciendum eſt ſi huic quidem accidit, illi vero non] accidit. nam accidentia inquantum quibuſdam accidunt, & quibuſdam non accidunt, propria fiunt ad alterum. [De iis autem] propriis [quæ per ſe, & quæ ſemper, per hæc] loca quæ dicemus in hoc libro [conſiderandum.] De proprio autem quandoque, non aſsignat hic loca, aut quia eadem loca, quæ ſunt de problematibus accidentis ſunt vtilia ad problemata de proprio quandoq;, vel quia proprium quandoque non eſt logicum, nec problemata de proprio quandoque ſunt logica, ideo de eo non ſunt dicenda loca.

LOCVS PRIMVS.

C

8 Primum quidem ſi bene aſsignatum eſt proprium an nõ bene. Eius autem quod eſt bene, aut non bene, eſt vnum quidem, ſi non per notiora, aut per notiora poſitum eſt proprium. Deſtruẽti quidem, ſi non per notiora: conſtruenti vero, ſi per notiora. Eius autem quod non per notiora, eſt hoc quidem, ſi omnino ignotius poſitum eſt proprium, quod aſsignauit, illo cuius proprium dixit. Non enim erit bene poſitum proprium. Siquidem propter notitiam proprium facimus, diſcendi enim cauſa & proprium & definitiones facimus. Per notiora igitur accipiendum. Sic enim magis erit ſufficiẽter cognoſcere, vtputa, qui ponit ignis proprium eſſe ſimillimum animæ, ignotiore quàm ignis ſit, vtitur anima. Magis enim ſcimus quid eſt ignis, quàm quid anima. Nõ igitur erit

D bene poſitum proprium ignis, ſimillimum animæ.

His præmiſsis, nunc accedit ad ponenda loca, & primo præmittit particulare procemium, poſtquam poſuit vniuerſale procemium. ſecundo ibi. [Eius autem quod non per notiora,] exequitur de intenione particulari, quam poſuit in procemio. De prima vero parte dicit, cum conſiderandum ſit de iis propriis, quæ per ſe, & ſemper ſunt propria, [Primum] conſiderandum, [ſi bene aſsignatum eſt proprium, an nõ bene,] hæc eſt intẽtio, deinde magis ſpecificãdo intentionem, dicit. [Eius autẽ quod eſt bene aut nõ bene, eſt vnum quidem] ſcilicet elementum, ſiue locus, qui accipitur à notioritate, vel (vt ita dixerim) ignotioritate, [ſi] videlicet [non per notiora, aut per notiora poſitũ eſt proprium. deſtruenti quidem, ſi nõ per notiora: cõſtruenti vero, ſi per notiora.] hoc eſt procemium, in quo intentio particularis poſita eſt, tum in vniuerſali, tum in ſpeciali. Deinde proſequitur, & primo proſequitur locum deſtructiuũ, & duo facit, quia primo proſequitur locũ deſtructiuũ, ſecũdo probat & per maximam & per exemplũ. ibi [ſiquidem propter notitiã,] locum vero deſtuctiuũ, qui eſt per ignotiora, in duo diuidit. nam quando proprium eſt ignotius eo, cuius eſt proprium, dupliciter contingit (vt Alex.

inquit) aut quia propriũ penitus ignotius est eo, cuius est prorium, aut quia licet ambo sint nota, pro- E
prium tamen non est notius eo, cuius est proprium. Oportet enim nõ solum notius esse proprium re,
cuius est proprium, sed quoniã huic inest, notius esse. Qui enim nescit hoc huic inesse, nec si huic soli
inest, cognoscet. Oportet enim construentem per notiora vtroq; modo proprij cõcessionem facere,
eo quia proprium notius est ipsa re, & eius existentia. Si enim aliquid horum defecerit, immanifesta
erit eius assignatio: vnde dicit. [Eius autem] elemẽti & loci, [quod non per notiora,] sumitur, dupli-
citer est. & exponit quo modo dupliciter, & primo assignat vnũ modum: & dicit, [Est hoc quidẽ si
omnino ignotius positum est proprium quod assignauit, illo cuius proprium dixit. non enim erit be-
ne positum proprium.] dico [omino ignotius,] ita vt res cuius est proprium, sit nota, & ipsum omni-
no ignotum. Accepit enim comparatiuũ pro positiuo. Deindo assignado causam probabilitatis loci,
ponit maximã: & dicit. [Si quidẽ propter notitiã propriũ facimus, discendi enim causa, & propriũ, &
definitiones facimus, per notiora igitur accipiendũ, sic enim erit magis sufficienter cognoscere] cũ sci
licet proprium erit notius re, cuius est propriũ. Deinde reprehendendo Democritum & Leucippum
idem per exemplum exponit: & dicit. [vtputa qui ponit ignis esse propriũ simillimum animæ, igno-
tiore q̃ ignis sit, vtitur anima.] Deinde declarat quod dixit, & inquit. [Magis enim scimus quid est
ignis,] cum sit nobis sensu notus, [quàm quid] sit [anima,] cum sensus nostros fugiat. Tunc concludit F
exemplum, & dicit, [non igitur erit bene positum proprium ignis, simillimum animę.] cognoscimus
enim magis ignis naturam, q̃ animam. ¶ Sed occurres, quoniam non videtur proprium debere sub-
iecto esse notius, tum primo, quia proprium habet causam in subiecto, at causa semper prior, & notior
est suo effectu, tum etiam quia proprium definitur per suum subiectum, vt patet primo Posteriorum.
at omnis definitio notior est definito, vt in textu patet. ¶ Licet de hac dubitatione fortasse postea sit
differendum, tamen nunc dicendum hæc argumenta cõcludere subiectum esse notius proprio sim-
pliciter, cum quo stat, vt proprium sit subiecto notius, quo ad nos. Verum de hoc dicemus postea.

LOCVS SECVNDVS.

9 Aliud autem, si non notius est hoc huic inesse. Oportet enim non
solum notius esse re, sed huic inesse notius esse. Nam qui nõ scit si huic
inest, neque si illi soli inest, cognoscet. Quare cum quoduis horum acci-
derit, obscurum fit proprium. Vt quia qui ponit ignis proprium, in quo G
primo anima nata est esse, ignotiore vtitur quàm sit ignis. Eo quia igno
tius est, si in hoc est anima, & si in hoc primo est. Non erit itaque bene
positum proprium ignis, in quo primò anima nata est esse.

Hic est secundus locus destructiuus, qui sumitur ab ignotioritate inhærẽdi determinato subiecto.
Si enim dubitatur proprium inhærentiam habere in hoc determinato subiecto, datum proprium nõ
erit bene assignatum inesse illi subiecto, vt si aliquis poneret ignis propriũ esse hoc, scilicet in quo pri-
mò nata est esse anima. Dubitatur enim si in naturali calido est anima, quippe cum alij in spiritu, alij
in corde, animam posuerunt. Quare nõ bene se habet datum igni proprium. oportet enim nõ solum
notius esse proprium subiecto, sed quoniam & notius, & nõ dubitatum inesse huic determinato sub-
iecto. Qui enim non scit si risibile inest homini, nec sciet si omni, soli, & semper inest. proprie enim
proprium sic inest ei, cuius est proprium. vbi attentione dignum in hoc loco supponendum esse tam
subiectum quàm proprium esse nota: verum quando dubitatur subiectum determinatum, cui inest H
proprium tunc erit male assignatum, verbi causa, qui dicit proprium ignis esse in eo subiecto in quo
est anima, habet de proprio & de subiecto quãdam notitiam, scit enim subiectum esse idem ignis, &
animæ. Quia vero ignorat quid sit illud subiectum, vtrum spiritus, an cor, proprium quod est esse
in subiecto, in quo est anima, male assignatur de igne, quia non solum oportet proprium notius esse
subiecto, sed non dubitari de eo proprium & determinatum subiectum. vnde dicit. [Aliud autẽ] ele-
mentum & secundum est, [si hoc] scilicet proprium datum [non notius est huic] subiecto determina
to inesse. & Alex. per nõ notius exponit, dubitatũ, vt sit sensus, alius locus est destructiuus si proprium
fuerit dubitatum an huic determinaro subiecto inesse. Est enim certum ignem inesse in eo subiecto, in
quo est anima. Sed quia dubitatur vtrũ in spiritu, vel in corde, ideo esse in subiecto in quo est anima,
non bene assignatur proprium ignis. Omne enim proprium habet subiectum, & determinatum sub-
iectum, cui determinate & soli, & semper, & omni inest, & si sic exponitur, debemus eodẽ modo in-
telligere primum locum, & sic proprium erit male assignatum, vel cum proprium nõ erit notius sub-
iecto, hoc est vel cum de proprio dubitatur subiectum cõmuniter sumptum, vel iuxta secundum lo-
cum, cum proprium non erit notius huic inesse, hoc est vel cum de proprio dubitatur suum determi-
natum & præcisum subiectum. & si hoc modo intelligantur loca, cessat omnis quæstio, quæ fit à iu-

A niotibus. Quare lege verba hoc modo,[aliud autem]elementum[si hoc] scilicet proprium[nõ notius]hoc est nõ notum,sed dubitatum[est huic] scilicet subiecto determinato[inesse.]nã si illius subiectum determinatum fuerit ignotum, male proprium erit assignatum. deinde pro huius loci confirmatione ponit maximam:& dicit.[Oportet enim] scilicet proprium[non solum notius esse re,] hoc est,nõ solum nõ esse dubitatum & obscurũ,quod ad eius subiectum simpliciter,iuxta primum elemẽtum[sed huic]determinato subiecto[inesse notius esse.]hoc est non dubitatum.& assignat rationem, & dicit.[Nam qui nõ scit si huic] determinato subiecto[inest,neq; si illi soli]& semper,& omni[inest]scit,vel[cognoscet.]Ecce quomodo Arist.exposuit notius pro nõ dubitato,& non notius pro dubitato· dicit enim.[Nam qui non scit,]& non dixit,nam quibus non est notius , [si huic inest,] tunc quasi epilogando vtrunque locum:dicit,[quare cum quoduis horum acciderit,] vel vt sit de proprio dubitatum subiectum simpliciter,vel dubitatum subiectum determinatum,[obscurum]& male assignatũ [est proprium.]Qui enim scit animal subiectum esse eius quod est risibile,commune subiectũ non ignorat illius proprij,scit enim risibile non inesse non animali , verum non sufficit : ideo oportet scire risibile inesse homini determinate, & nulli alteri. Deinde reprehendit Democritum & Leucipdum, qui dixerunt subiectum ignis esse illud, quod est animæ subiectum.&,vt mihi videtur, vsus est B ignis proprio,quoniam exemplorum nõ requiritur veritas,sed declaratio:& dicit.[Vt quia qui ponit ignis proprium]subiectũ & determitatum,dicendo illud,esse[in quo primò anima nata est esse, ignotiore]subiecto[vtitur q̃ sit ignis,eo quia ignotius est,si in hoc est anima,&] pro idest [si in hoc primò est]anima,hoc est,si in hoc determinato subiecto est anima.Est enim dubium vtrum in spiritu,vel in corde,ideo cõcludit[nõ erit itaque bene positum proprium]scilicet determinatum subiectum [ignis, in quo primo anima nata est esse.] qm̃ cum tale subiectũ sit obscurum de anima,erit obscurũ de igne. Quare duo sunt elemẽta,quibus destruitur proprium , primò si de proprio dubitatum fuerit subiectũ simpliciter,secundum vero si de proprio fuerit dubitatum subiectum proprium ac determinatum. Quando igitur in primo loco dixit proprium debere esse notius subiecto,intellige de proprio nõ debere esse dubitatum subiectum simpliciter . Quando vero dixit in secũdo loco proprium debere esse notius huic inesse,intelligas de proprio debere esse nõ dubitatum subiectum proprium.Nam quando subiectum simpliciter est dubium , vel subiectum determinatum dubium , proprium non est bene assignatum . hoc pacto legendo hæc verba Arist.cessant omnes dubitationes, quæ fieri solent contra Arist. Alexander etiam in prioribus cõmentarijs etiam dixit,de proprio non solum debere esse notũ C subiectum simpliciter , & subiectum determinatum,sed ipsum proprium debere esse notius subiecto simpliciter, & subiecto determinato. nam per proprium intelligit proprium per circunlocutionem, quod,vt mihi videtur,est descriptio subiecti:modo descriptio datur per notiora descripto, ceu definitio per notiora definito.

10 Construenti autem, si per notiora positum est proprium, & si per notiora secundum vtrunq; modũ . Erit enim bene secundum hoc propositum proprium:nam constructiuorum locorum eius quod bene,alii quidem secundum hoc solum, alii autem simpliciter monstrabunt quoniam bene. vt quia qui dixit animalis proprium sensum habere,per notiora & notius assignauit proprium secundum vtrunque modum , erit vtiq; bene assignatum secundum hoc animalis propriũ sensum habere.

Ex eisdem locis contrario modo positis nunc docet construere proprium quo ad bonitatem , & D dicit.[Construenti autem,]subaudi considerandum,[si per notiora positum est proprium]hoc est si notius,& manifestius sit ipsum datum proprium eo subiecto cuius assignatur,& hoc per contrarium primi loci,[& si per notiora secundũ vtrũq; modum]scilicet quo ad rem,& quo ad inesse,& hoc per cõtrarium secundi loci.Et ne tu credas per hæc duo loca esse proprium simpliciter bene assignatum, dicit.[erit enim bene]assignatum non simpliciter[propositum proprium,]sed[secundum hoc,] hoc est,sed quo ad hoc,scilicet quo ad esse manifestum & clarum secundum rem,& secundum inhærentiam,erit bene datum proprium:quo vero ad alios modos,fortasse non bene,vt si non conuertitur, si non soli inest,si non omni,si non semper.ideo subdiuidit loca constructiua· & dicit,[nam constructiuorum locorũ eius,quod bene,]bifariam sunt,[alij quidem secũdum hoc solum].i. quo ad hoc solum construunt ipsum esse bene datum,scilicet secundum manifestum & notum esse proprium,& secundum manifestam esse eius inhærentiam,secundum vero alios modos , vt secundum conuerti,& soli, & omni,& semper inesse fortasse non monstrant bene esse datum.Stat enim proprium esse bene datum secundum primas conditiones, non autem secundum alias omnes.[Alij autem simpliciter]& quo ad omnes conditiones, & modos secundum quos construitur proprium esse bene datum,mon-

strabunt.]quoniam bene datum est proprium. Deinde ponit exemplum: & dicit. [vt quia qui dixit animalis proprium sensum habere, per notiora]quo ad esse[& per notius secũdum vtrunq; modũ] scilicet quo ad esse, & quo ad inhærentiam, [proprium asignauit.] quia iis duobus modis erit asignatum proprium.[erit vtique bene assignatum secũdum hoc]id est quo ad has duas partes[animalis proprium, sensum habere.] simpliciter autem quo ad omnes fortasse poterit esse nõ bene asignatum: veluti qui ponit proprium ignis id, in quo primo apta nata est esse anima, non bene dedit proprium quo ad hoc, id est quo ad ambos modos. Nam anima immanifestior est igne, & etiam non est clara subsistentia eius. immanifestum enim est, si anima primò est in calido, vt quidam putauerũt ex eo quia anima apparet in calido, cum sine ipso non posit operari. frigidum enim quia est mortiferũ & immobilitatem faciens, per ipsum non operatur. vel primo est in corde, quidam enim animam posuerunt in corde primò. ergo qui ponit ignem in eo in quo primò est apta esse anima, non bene quo ad ambos modos asignat proprium. E

LOCVS TERTIVS.

11 Deinde destruenti quidem, si aliquod nominum quæ in proprio sunt asignata, multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio plura significat. Non enim erit bene positum proprium, vt quoniam sentire multa significat, vnum quidem sensum habere, alterum autem sensu vti, non erit animalis proprium benè positum, quod natum est sentire. Quapropter non vtendum est, neque nomine, quod multipliciter dicitur, neq; oratione propriũ significante, quæ plura significet: quia quod multipliciter dicitur, obscurum facit quod dictum est, dubitante eo qui debet argumentari, quidnam dicit eorum, quæ multipliciter dicuntur: nam proprium, discendi gratia asignatur. F

Hic est tertius locus, qui sumitur ab æquiuocatione vel vniuocatione nominis vel orationis, quæ proprium significat, & multiplicat eũ in duo, quia primò ponit locũ destructiuum: secũdò ibi, [Cõstruenti autem,] ponit locum constructiuum. de prima parte, primò ponit locum, & dicit. [Deinde destruenti quidem] considerandum subaudi est, [si aliquod nominum quæ in proprio sunt asignata, multipliciter dicitur, vel etiam tota oratio]asignata pro proprio, [plura significat,] nam si primo, vel secundo modo fuerit, [non erit bene positum proprium.] Proprium enim quandoq; vna voce significatur, vt sentire, quod significat proprium animalis: quandoq; oratione, quæ pluribus nominib⁹ constat: ideo dicit. [Si aliquod nominum, quæ in proprio sunt asignata] eorum subaudi ex quibus fit oratio, per quam circunloquimur proprium, [vel etiam tota oratio,]per quam proprium circunloquimur, qualis est hæc oratio, disciplinæ susceptiuum, qua proprium hominum circunloquimur, fuerit æquiuoca, proprium non bene asignatur. Tacuit autem vocem vnam, quæ proprium significat, nam per exemplũ patebit proprium etiam nõ bene asignari, quando vox vna ipsum significans fuerit æquiuoca. Quare si vox quæ propriũ significat, vel si aliquod nom[...]ũ ex ijs, ex quibus hæc oratio cõstat, vel tota ipsa oratio proprium circunloquens erit æquiuoca, pr[...]ũ nõ bene asignatur: deinde ponit exemplum, & dicit. [Vt quoniam sentire multa significat, vnum quidem sensum habere] saltẽ potentia. [alterum autem sensu vti,] quod est sensum habere actu. etenim dormiens videtur sensum habere, sed potentia, nõ tamen actu, & qua vigilat, habet sensum actu, [nõ erit animalis propriũ bene positum, quod natum est sentire]id est sensum habere, tunc cõcludit, & dicit. [Quapropter nõ vtendum est neq; nomine quod multipliciter dicitur,] proprium significante, [neq; oratione proprium significante, quæ plura significet.] & non contentus exemplo probat rationibus, primã ponit, & dicit, [quia quod multipliciter dicitur, obscurum facit] proprium[quod dictum est] scilicet ipsum sensum habere: immanifestum enim ad quod significatum accepit hoc, videlicet sensum habere, vtrum in potentia an in actu, [dubitante eo, qui debet argumentari]ad construendum proprium, [quidnã] est quod[dicit]nomen de numero[eorum, quæ multipliciter dicuntur.] eo enim dubitãte de significato nominis, non potest argumentari ad cõstruendum proprium, quod subaudi contra ratione proprij fit, [nam]vt inquit, [proprium discendi gratia asignatur.] Quod vero ad verba attinet, dixit, [si aliquod nominum, vel tota oratio,]quoniam non solum in vocibus simplicibus innuenitur multipliciter dici, sed in oratione, quod vocatur amphibologia. potest enim & per orationem proprium significari, vt per hanc, quæ est disciplinæ susceptiuum. oportet igitur, inquit, considerare si per æquiuocam vocem datum est proprium, aut per orationem amphibologicam, nam sic monstrabitur non bene datum esse proprium.

A 12 Inſuper autem ad hæc neceſſarium eſt redargutionem aliquam fieri iis,qui ſic aſsignant proprium, quando in diſsidente quiſpiam conficiet ſyllogiſmum de eo,quod multipliciter dicitur.

Hic adducit ſecundam rationem,quæ talis eſt, ſi vox vel oratio proprium ſignificans eſſet æquiuoca,hæc æquiuoca aſsignatio occaſiones elenchi tribueret.Cũ enim non ſecundum omnia æquiuoci ſignificata proprium manifeſtatur,oportet transferentes nomen aut orationem in aliud quoddam ſignificatum quod nõ eſt proprium,deſtruere ſicuti non proprium.Eſt autem elẽchus,quæ latine dicitur redargutio, quoties opponens ducit reſpondendum ad contradictionem.In proprij enim aſsignatione per æquiuocas dictiones,quale eſt ſenſum habere, fortaſſe reſpondens accepit hoc in potẽtia,vt & propter hoc dicat dormientem ſenſum habere,at interrogans qui ſyllogiſmum facit , non in eo quod eſt in potentia accipiet hoc,ſed in eo quod eſt in actu differente ab eo, quod eſt in potentia. & ſyllogizabit ſic redarguendo reſpondentem , dormiens non operatur ſecundum ſenſum : at qui non operatur ſecundum ſenſum,non videt:dormiens igitur nõ videt.quomodo itaq; dicis dormientem ſentire,ſi enim ſentiret,& videret:vnde dicit,[Inſuper autem ad hæc neceſſarium eſt] ſubaudi ſi
B vox vel oratio,quæ proprium ſignificat,eſt æquiuoca[redargutionem aliquam fieri iis] ſcilicet reſpõdentibus,[qui ſic]per voces æquiuocas[aſsignant proprium,quando quiſpiam]ſcilicet opponens[in diſsidente,]hoc eſt in differente ſignificato ab eo,in quo vocem accepit reſpondens , [conficiet ſyllogiſmum de eo quod multipliciter dicitur.] vt ſi reſpondens intelligat dormientem ſenſum habere in potentia,opponens autem accipiens ſenſum habere in actu,ſic ſyllogizaret,qui non operatur ſecundum ſenſum,non videt,dormiens non operatur ſecundum ſenſum , igitur dormiens non videt : ergo non potes dicere dormientem ſentire , ſic enim poſſes dicere eum videre . Bene ergo dictum eſt vocem,vel orationem , quæ ſignificat proprium non eſſe æquiuocam, alioquin præberet occaſionem ipſi opponenti redarguendi reſpondentem . Et ſic de materia topica tranſitus fieret in ſophiſticam, quod eſt contra ordinem diſputandi.

13 Conſtruenti autem, ſi non plura ſignificat neque nominum quippiam,neque tota oratio.Erit enim ſecũdum hoc bene poſitum propriũ,
C vt quia neque corpus plura ſignificat, neque mobiliſsimum in ſuperiorem locum,neque totum , quod ex his compoſitum eſt, erit bene poſitum ſecundum hoc ignis proprium , corpus mobiliſsimum in ſuperiorem locum.

Cum aſsignaſſet locum deſtructiuum,qui ſumitur ab æquiuocatione vocis vel orationis quę proprium ſignificat,hic ponit locum conſtructiuũ,qui ſumitur ab vniuocatione vocis,vel orationis,quæ proprium ſignificat,correſpondentẽ:videlicet loco deſtructiuo,qui talis eſt, ſi datum propriũ neque per æquiuocam datum eſt vocẽ,neq; per orationem multipliciter dictam,quãtum ad hoc bene aſsignatum eſt proprium.vnde dicit,[Conſtruenti autem]conſiderandum,[ſi non plura ſignificat,neq; nominum quippiam]ex his,ex quibus conſtat oratio,[neque tota oratio,] quæ proprium ſignificat. [Erit enim ſecundũ hoc]id eſt quantum ad hoc[proprium bene poſitum,]& dixit[ſecundum hoc,] quoniam cõtingit dari aliquod pro proprio alicuius ſine amphibologia & æquiuocatione,quod non eſt proprium,quia cõtingit peccare eũ,qui aſsignat proprium ſecundũ aliquod aliud peccatũ . Quare quod neque per æquiuocam datum eſt vocem,neque per orationem multipliciter dictã,eſt datum proprium,nõ erit ſimpliciter proprium,ſed quantum ad hoc vera eſt conceſsio. diximus enim ſupe-
D rius,aliquod poſſe eſſe proprium quo ad nõnullas conditiones,quod non erit proprium quo ad alias, vt licet aliquod eſſet proprium quo ad hoc,quod nec voce æquiuoca,neque oratione multiplici ſignificetur,tamẽ quo ad ineſſe omni,ſoli,& ſemper,poterit nõ eſſe propriũ.hac ratione adidit κατὰ τοῦτο hoc eſt ſecũdum hoc,quod intelligi vult Alex . quo ad hoc.quoniam non oportet omnino proprium eſſe,niſi cætera affuerint,quæ proprio bene aſsignato ineſſe deſiderantur. deinde exponit quæ dixerat exemplo,& dicit.[vt quia neq; corpus plura ſignificat,neque mobiliſsimum in ſuperiorem locũ] plura ſignificat,[neque totum]complexum,vel oratio, [quæ ex his cõponitur] plura ſignificat,[erit bene poſitum ſecundum hoc,]id eſt quo ad hoc[ignis proprium]iſtud videlicet totum complexum, [corpus mobiliſsimum in ſuperiorẽ locum,]per quod circunloquimur proprium ignis.¶Quod vero ad locum attinet,illud attentione dignum, vt Theophraſtus in libro de multiplici dicit , eſſe aliqua per ſe dicta,quæ non plura ſignificant,compoſita vero multiplicia eſſe,vt Dionem verberare Platonem.Nam nomina nõ multiplicia ſunt,at oratio compoſita ex eis,amphibologica eſt.Inſuper in his, aquila volat , canis latrat,nomina ſunt æquiuoca,orationes vero non. & qui ita eſt,dixit,[neque nominum quippiam neque tota oratio.]

14 Deinde deſtruenti quidem, ſi multipliciter dicitur illud, cuius proprium aſsignatur: non determinatur antem cuius eorum ponatur proprium. Non enim bene erit aſsignatum proprium: ob quas autem cauſas, non immanifeſtum eſt ex iis quæ prius dicta ſunt. Nam eadem accidere neceſſarium eſt: vt quia ſcire hoc plura ſignificat, vnū enim ſcientiam habere hoc, alterum autem ſcientia vti hoc. aliud vero ſcientiam eſſe huius, aliud autē ſcientia vti huius, non erit eius quod eſt ſcire hoc, bene aſsignatum proprium vllum, non determinato, cuius horum ponitur proprium.

Hic eſt locus quartus, qui ſumitur ab æquiuocatione ſubiecti cuius aſsignati proprium eſt, & diuiditur in duo, quia primo ponit locum deſtructiuū, qui accipitur à multiplicitate ſubiecti, cuius aſsignatur proprium, ſecundo ibi. [Conſtruenti vero,] ponit locum conſtructiuum, qui ſumitur ab vniuocatione ſubiecti, cuius eſt proprium: primus itaque locus talis eſt, ſi ſpecies, cuius proprium aſsignatur, dicitur multipliciter, & non determinatur in quo ſignificato accipitur ſubiectum ſiue ſpecies, cuius eſt proprium, male aſsignatur proprium, vnde dicit, [Deinde] quarto [deſtruēti quidem] cōſiderandum, [ſi ſimpliciter dicitur illud] ſcilicet ſubiectum, vel ſpecies, [cuius proprium aſsignatur, autē] pro & [non determinatur, cuius eorum] ſignificatorum ſubiecti [ponatur proprium. non enim erit bene aſsignatum proprium,] ſi videlicet ſubiectum fuerit multiplex, & non determinatum fuerit ſignificatum ſubiecti, cuius aſsignatur proprium. Addit autem hoc, quoniam poteſt ſubiectum eſſe multiplex, & illius bene aſsignari proprium, quando videlicet determinatur ſignificatum ſubiecti, cuius ponitur proprium. quia vero hic locus patet iiſmet rationibus, quibus patuit locus proximus, ideo dicit, [ob quas autem cauſas] locus iſte probabilitatem habet, [non immanifeſtum eſt ex iis] rationibus, [quæ prius dicta ſunt. nam eadem accidere neceſſarium eſt] his qui ſic dicunt, quæ accidunt illis, qui dicunt ea quæ in proximo loco dicta ſunt, vt quod proprium non detur innoteſcendi cauſa, & quod præbeatur opponenti occaſio redarguendi reſpondentem. deinde per exemplum exponit quod dixerat, & inquit, [vt quia ſcire hoc, plura ſignificat, vnum enim] ſignificatum eſt, [ſcientiam habere hoc,] id eſt, vt hoc ſiue animal, ſiue homo ſcientiam habeat, ita vt pronomen hoc ſit nominatiui caſus, vel loco nominatiui caſus. [alterum autem] ſcilicet ſignificatum, etiam intelligendo pronomen, hoc, pro nominatiuo, eſt [hoc vti ſcientia,] id eſt, vt hoc vtatur ſcientia. Sic igitur pronomen hoc, vel intelligitur pro nominatiuo demonſtrante perſonam ſcientem, & erit dupliciter, aut quæ ſcit habitu & potentia, aut quæ ſcit actu, & vſu. aut intelligitur pro accuſatiuo demonſtrante rem ſcitam. & iterum ſubdiuidit, & dicit. [Aliud vero ſcientiam] potentia vel habitu [eſſe huius,] ita, vt per pronomen demonſtretur res quæ ſcitur potentia, vel habitu. [aliud autem] ſignificatum, quando pronomen, hoc, demonſtrat rem quæ ſcitur, eſt [vti ſcientia huius] ſcilicet rei ſcibilis. tunc terminando ſuſpenſionem complet exemplum, & dicit. [Non erit eius, quod eſt ſcire hoc, bene aſsignatum proprium vllum, non determinato cuius horum] ſignificatorum ſubiecti, [ponitur proprium.] Albertus dicit pronomen hoc accipi pro ſubiecto multiplici, quod poteſt intelligi in caſu nominatiuo, & in caſu accuſatiuo· ipſum vero ſcire accipi pro proprio, quod poteſt intelligi actu, vel potentia, quod mihi non placet, quoniam tunc Ariſtot. aſsignaſſet exemplum ſubiecti multiplicis, & proprii multiplicis, quod non propoſuit. Melius igitur Alexander ait totum hoc complexum, quod eſt ſcire hoc, Ariſtotelem accepiſſe pro exemplo ſubiecti multiplicis, quia licet non ſit ſubiectum, tamen ex eo pro ſubiecto multiplici ſumpto, ſentiet qui diſcit, & hoc ſufficit.

F G H

15 Conſtruenti vero, ſi non dicitur multipliciter hoc cuius proprium ponitur, ſed eſt vnum, & ſimplex. Erit enim bene poſitum ſecundum hoc proprium, vt quia homo ſimpliciter dicitur, erit bene poſitum ſecundum hoc hominis proprium, animal manſuetum natura.

Hic eſt locus conſtructiuus, qui ſumitur per oppoſitum, ſcilicet ab vniuocatione ſubiecti, & dicit [Conſtruenti vero] conſiderandum, [ſi non dicitur hoc multipliciter, cuius proprium ponitur, ſed eſt vnum] nomine. [& ſimplex] ſignificatione. [erit enim bene poſitum ſecundum hoc,] id eſt quo ad hanc conditionem, [proprium,] cuius exemplum aſsignat, & dicit. [vt quia homo ſimpliciter dicitur, erit bene poſitum ſecūdum hoc hominis proprium, animal manſuetum natura,] quod eſt quod-

A dam complexum, per quod circunloquimur proprium hominis. Hæc de loco quarto.

LOCVS QVINTVS.

16 Deinde destruenti quidem, si frequenter dictum est idem in proprio. Sæpe enim latent hoc facientes & in propriis, quemadmodum & in terminis. Non erit autem bene positum quod hoc sustinet, proprium. Conturbat enim audientem, quod frequenter dicitur. Obscurum igitur necesse est fieri, & ad hæc, nugari videntur. Eueniet autem frequenter idem dicere duobus modis: vno quidem, quando nominauerit frequenter idem, vt si quis proprium asignet ignis, corpus tenuissimum corporum. Hic enim frequenter dixit corpus. Secundo B autem si quis assumat orationes pro nominibus, vt si quis reddat terræ proprium, substantiam quæ maxime corporum secundum naturam fertur in inferiorem locum. Deinde assumat pro corporibus huiusmodi substantias. Vnum enim & idem est corpus, & huiusmodi substantia: erit ergo hoc modo substantia frequenter dicta. Quare neutrum erit bene positum proprium. Construenti vero, si nullo vtitur frequenter nomine eodem. Erit enim secundum hoc bene asignatum proprium. vt quia qui dixit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum, non vsus est frequenter eodem nomine, erit vtique secundum hoc bene asignatum hominis proprium.

πεπονθὸς passum. πρὸς τούτοις. preter hęc vltra hæc. ἀδολεσχεῖν garrulare multa dicere, exercere contemplari. λόγους definitiones.

C Hic est locus quintus, qui sumitur à repetitione multiplici, quæ fieri solet in circunlocutione proprii. proprium enim aliquando vno nomine appellatur, & in hoc propriũ non cadit talis locus, non enim pluribus vocibus tale proprium circunloquimur. aliquando pluribus nominibus siue quadam oratione, proprium circunloquimur, & de huiusmodi proprio asignat talem locum, & duo facit, quia primo docet destruere, secundo ibi [Construenti vero] docet construere. De prima parte locus constructiuus est talis, si in circunlocutione alicuius proprii quod asignatur de aliqua specie, idem frequenter dicitur, male asignatur proprium. circa hunc locum, sic procedit, quia primò ponit locũ, & dicit [Deinde destruenti quidem, si frequenter dictum est idem in proprio] hoc est, in circũlocutione proprii, subaudi tale proprium erit male asignatum deinde. asignat rationem, & dicit. [Sæpe enim latent hoc facientes & in propriis,] quando circunlocuntur propria. [quemadmodũ & in terminis] hoc est in definitionibus. vt enim definitio est obscura, in qua idem frequenter dicitur, ita in proprii circũlocutione propriũ redditur obscurum, cũ in illa idem frequenter dicitur. Sed non contentus hac breui ratione, diffusius hanc rationem explicat, & primo proponit quod vult probare, & dicit, [non erit autem bene positum proprium, quod hoc] id est, quod hanc multiplicitatem [sustinet] id est patitur, vt verba græca sonant. deinde proposito eo quod intendit manifestare, statim repetit rationem tactam diffusius, & addit nouam rationem, & dicit. [Conturbat enim audientem, D quod frequẽntuer dicitur,] & quia nullus conturbatur ex auditis, nisi ex obscuritate, qua turbatus nõ percipit quæ audit, ideo concludit, [obscurum igitur necesse est fieri] eum scilicet qui audit frequenter dicta. & non solum fit obscurus, qui audit frequenter dicta, sed [& ad hæc,] siue præter vel vltra hæc [videntur nugari] subaudi qui illa dicunt. dixit [videntur nugari,] & non dixit, nugantur, quia si nugarentur, non solum bonitatem, sed entitatem proprii interimerent. non nugantur autem vere, quia alterum vt alterius pars accipitur, at in nugatione idem & eodem modo repetitur. quid autem sit proprie nugari, aliàs dicemus: nunc vero nobis satis est dicere huiusmodi proprium non esse bene asignatum, tum propter obscuritatem, tum quia talis multiplicitas videtur accedere ad nugationem. deinde obiter exponit, quot modis idem frequenter dicitur, & inquit. [Euenit autem] siue contingit [frequenter idem dicere duobus modis, vno quidem] explicite, [quando] explicite [nominauerit frequenter idem,] cuius exemplum asignat dicens, [vt si quis proprium asignet ignis, corpus tenuissimum corporum. hic enim] in proprii asignatione [frequẽter dixit corpus] dicens idem voce, licet non dicat idem modo significandi eodem. Deinde dat secundum modum, & dicit, [Se-

cundo autem] implicite, quod cognoſcitur ſubaudi [ſi aliquis aſſumat orationes] id eſt definitio- E
nes, ſiue deſcriptiones [pro nominibus, vt ſi aliquis reddat terræ proprium, ſubſtantiam quæ ma-
xime corporum ſecundum naturam fertur in inferiorem locum.] hic idem frequenter dicit impli-
cite, quod cognoſcitur ſi [deinde pro corporibus,] hoc eſt, loco corporum [huiuſmodi ſubſtantias]
id eſt corporeas ſubſtantias. [vnum enim & idem eſt corpus, & huiuſmodi ſubſtantia] id eſt, & cor-
porea ſubſtantia, [erit ergo hoc modo ſubſtantia frequenter dicta.] nam ſic circunloquemur dicen-
do proprium terræ eſſe ſubſtantiam, quæ maxime ſubſtantiarum corporearum ſecundum naturam
fertur in inferiorem locum, ideo concludendo dicit. [quare neutrum] id eſt nec proprium, quod cir-
cunloquimur per multiplicem eiuſdem repetitionem implicitam, nec proprium quod circunloqui-
mur per multiplicem eiuſdem repetitionem explicitam [erit bene poſitum proprium.] nam vtroque
modo redditur auditor obſcurus, & vtroq; modo videtur committi nugatio. deinde docet conſtrue-
re ab eodem loco præceptiuo, & dicit. [Conſtruenti vero] ſubaudi conſiderandum, [ſi nullo vtitur
frequenter nomine eodem] ſcilicet nec primo nec ſecundo modo, cuius rationem aſsignat, & dicit.
[Erit enim ſecundũ hoc] id eſt quo ad hoc, & non ſimpliciter quo ad omnia [bene aſsignatum pro-
prium. vt quia qui dixit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum, nõ vſus eſt frequenter eo-
dem nomine,] nec primo nec ſecundo modo, [erit vtiq; ſecundum hoc hominis proprium bene aſsi- F
gnatum.] non tamen quo ad omnia, ſed quod ad hoc ſolum, quo eſt nõ per frequenter dicta circun-
loqui non autem ſimpliciter quo ad omnia.

LOCVS SEXTVS.

17 Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aliquod aſsignauit in proprio
nomen, quod omnibus ineſt. inutile enim erit, quod non ſeparat ab
aliquibus. Quod autem in propriis dicitur, ſeparare oportet, quemad-
modum & quæ in terminis. non igitur erit bene poſitum proprium.
vt quia qui poſuit ſcientiæ proprium opinionem indiſſolubilem à ra-
tione vnum exiſtens, tali aliquo vſus eſt in proprio (vno inquam) quod
in omnibus ineſt: non erit vtique bene poſitum ſcientiæ proprium. G
Aſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt communi, ſed quod ab aliquo ſepa-
rat, erit bene poſitum ſecundum hoc proprium. vt quia qui dixit ani-
malis proprium animam habere, nullo vſus eſt communi, erit ſecun-
dum hoc bene poſitum proprium animalis, animam habere.

Sextus locus ſumitur à communitate ac tranſcendentia nominum, quæ accipiuntur in circun-
locutione proprij. & dicit, [Deinde deſtruenti quidem] conſiderandum, [ſi tale aliquod nomen aſsi
gnauit in proprio, quod omnibus ineſt,] vt tranſcendens. nam ſi ſic, male eſt aſsgnatum proprium.
deinde probat eſſe male datum proprium per rationem, & dicit. [Inutile enim erit] quod ponitur in
proprio, [quod non ſeparat ab aliquibus. oportet autem quod in propriis dicitur, ſeparare, quemad-
modum & quæ in terminis] hoc eſt, definitionibus dicuntur. Nam quemadmodum definitio opor-
tet vt ſoli definito inſit, ita oportet propriũ ſoli ſubiecto ineſſe, cuius eſt proprium, & ſeparare ipſum
ab omnibus diſsimilaribus: vt ſi dixero definiendo hominem, quod ſit animal rationale mortale, per H
animal ſeparauero hominem ab eis, quæ ſunt aliorum prædicamentorum generumque, non autem
à ſubſtantia. Per rationale vero, à brutis, quæ ſunt animalia, ſed non rationalia. Per mortale denique
à diis, qui, vt Platonice loquar, licet ſint animalia rationalia, non tñ ſunt mortalia. Simili modo pro-
prium aſsignari debet. ideo concludendo dicit, [Non igitur erit bene poſitũ proprium,] quando in eo
nomina tranſcendentia, quę ſunt vnũ & ens, ponuntur. hoc exemplo monſtrat, & dicit. [Vt quia qui
poſuit ſcientiæ proprium opinionem indiſſolubilem à ratione vnum exiſtens, tali aliquo] ſcilicet no-
mine tranſcendenti [vſus eſt in proprio, vno inquam] quod eſt tranſcendens, [quod omnibus ineſt,
non erit vtiq; bene poſitũ ſcientiæ proprium.] ¶ Quod vero ad verba exẽpli attinet, verbum [vnũ
exiſtens] conſtrui debet cum proximo, vt ſit ſenſus, vt qui poſuit ſcientiæ proprium vnum exiſtens,
.i. vnam exiſtentem opinionẽ indiſſolubilem à ratione, ita vt propriũ ſcientiæ ſit vna opinio exiſtens
indiſſolubilis à ratione. Nam licet vnum exiſtens ſit generis neutrius, & opinionẽ ſit generis fœmi-
nini, non refert, quoniam in verbo vnum exiſtens, concipitur fœmininum genus, & dixit [indiſſolu-
bilis à ratione,] quoniam opinio dialectica & ſcientia differunt, opinio enim dialectica quæ diſtin-
guitur contra ſcientiam, poteſt diſſolui à ratione, at ſcientia haudquaquam. Opinio enim dialectica

A ſuperfluit quo ad eſſe, ambo enim ſunt propria, ſed quo ad explicationem. Ergo intellectus loci eſt, fit ex probabilibus ſyllogiſmus, ſcientia vero ex demonſtratiuis. Quando vero opinio communiter ſumitur, eſt genus ſcientiæ, & opinionis dialecticæ. Quando vero in ſpecie accipitur pro dialectica opinone, differt à ſcientia, modo quo diximus. Quod vero vnum in omnibus ſit, declarat Alexãder, quoniam aut genere dicuntur vnum, vt bos, equus & homo: aut ſpecie vnum, vt Socrates & Plato: aut numero, vt vnitas, & hoc aliquid indiuiduum: aut continentia, vt totus mundus. Quare non bene quantũ ad hoc, datum eſt proprium. nam proprium gratia cognitionis rei accipitur, cuius eſt proprium, & oportet ſeparare ſpeciem cuius eſt proprium ab aliis ſpeciebus, ſicuti & definitio: at vnum & ens cum ſequantur ad omnia entia, non diuidunt ſpeciem ab aliquibus. deinde docet ab eodem loco conſtruere, & dicit, [Aſtruenti autem, ſi nullo vſus eſt communi, ſed] eo [quod ab aliquo ſeparat, erit bene poſitum ſecundum hoc proprium,] dixit quo ad hoc, quia non erit bene poſitum quo ad omnia alia, quæ proprio competunt. Deinde exemplo declarat, & dicit, [vt quia, qui dixit animalis proprium, animam habere, nullo vſus eſt communi, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium animalis, animam habere,] corrigit autem Alexand. errorem, qui contingit in verbis ſcriptis in textu, nõ
B enim ignorauit Ariſtot. non eſſe proprium animalis animam habere, cum hoc ſit commune animalibus & plantis. Propterea dicit iacere in textu debere, animalis proprium ſenſitiuum eſſe, quoniam ſenſitiuum ſoli animali competit, vel ſenſum habere: nam ſenſum habere ſoli animali competit.

LOCVS SEPTIMVS.

18 Deinde deſtruenti quidem, ſi plura propria aſsignat eiuſdem, non determinans quoniam plura ponit. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam quemadmodum nec in terminis oportet præter eam, quæ indicat ſubſtantiam, orationem adiungere quippiam pluſculum: ſic nec in propriis præter eam, quæ facit proprium, quod dictum eſt, orationẽ quicquam aſsignandum. Inutile enim fit eiuſmodi, vt quia qui dixit
C proprium ignis tenuiſsimum & leuiſsimum, plura aſsignauit propria (vtrunque enim de ſolo igne verum eſt dicere) non erit bene poſitum proprium ignis, corpus ſubtiliſsimum, & leuiſsimum. Aſtruenti vero ſi non plura eiuſdem propria aſsignauit, ſed vnum, erit ſecundum hoc bene poſitum proprium. vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram ducitur, vnum aſsignauit proprium, & non plura, erit ſecundum hoc bene poſitum huiuſmodi proprium.

Hic eſt locus ſeptimus, qui accipitur à pluralitate propriorũ, & dicit. [Deinde deſtruẽti quidẽ] conſiderandum ſubaudi [ſi plura propria aſsignat eiuſdem, non determinans] nec oſtendens, [quoniam plura ponit,] quoniam ſi ſic, male ponit. Nemo enim dubitare debet plura propria poſſe eſſe eiuſdem rei, vt dicitur primo Priorum. verum illa nõ ſunt eiuſdem rei æque primo, nec ſubeunt rationem vnã: quare intellige ſic locum, [ſi plura propria aſsignat eiuſdem] rei, ac ſi ex illis fiat vna oratio ſignificãs vnum proprium, & [non determinans quoniam plura,] peccat. [non enim erit bene poſitum proprium] quoniam alterum ſuperfluit pro explicatione alterius. neutrum enim neutrum explicat, ideo
D ſi alterum ponitur, vt explicãs alterum, ſuperfluit: ſi vero dicat quod ignis proprium ſit tenuiſsimum, & quod ignis proprium ſit leuiſsimum, non peccat, quoniam ſic præoſtendit illa eſſe plura, & non alterum poni, vt explicatiuum alterius. Igitur non errat inquantum eiuſdem rei ponit plura propria, modo oſtendat illa eſſe plura, ſed inquantum ponit ea in oratione vna, & alterum, vt alterius explicatiuum. alterum enim pro explicatione alterius ſuperfluit, cum ſint diuerſa propria. veluti errat, qui ponit diſciplinabile explicatiuum riſibilis, ſed qui riſibile eſſe proprium hominis, & diſciplinabile eſſe proprium hominis ponit, cum vt ſic ponat ea, vt plura, nõ errat: ergo peccatum eſt ponere plura propria in vna oratione ſignificante vnum proprium, quando alterum ponitur, vt explicatiuum alterius, quoniam alterum ſuperfluit pro explicatione alterius. Sunt enim diuerſa, hoc autem oſtendit per ſimile in definitionibus, & dicit, [nam quemadmodum nec in terminis] hoc eſt definitionibus, [oportet præter eã orationem, quæ indicat ſubſtantiam, adiungere quippiam pluſculum, ſic nec in propriis præter eam orationem quæ facit] & explicat [proprium, quod dictum eſt, quicquam aſsignandum.] quod videlicet ſit ſuperfluum ad explicationem alterius, [inutile enim fit huiuſmodi. cum enim ſit diuerſum ſecundũ à primo, vel primum, vel ſecundum ſuperfluit ad explicationem alterius. Non enim

ſuperfluit quo ad eſſe, ambo enim ſunt propria, ſed quo ad explicationem. Ergo intellectus loci eſt, E ſi in vna oratione ponantur duo propria diuerſa, vt explicantia alterum eorũ, vel vnum tertium proprium diuerſum ab illis, peccatum eſt. deinde demonſtrat hoc per exemplum, & dicit, [vt quia qui dixit proprium ignis, tenuiſsimum & leuiſsimum, plura aſsignauit propria] in vna oratione, quorum alterum non explicat alterum, nec ambo explicant tertium proprium, [vtrunque enim de ſolo igne verum eſt dicere] ſeorſum, & alterum nõ alterius explicatiuum, nec ambo tertii expoſitiua, [non erit bene poſitum proprium ignis, corpus ſubtiliſsimum & leuiſsimum.] hæc nec explicant tertium proprium, nec alterum alterum, igitur oportet alterum ſuperfluere. Patet igitur non eſſe peccatum ponere plura propria eiuſdem, vt hominis riſibile, diſciplinabile & bipedem: ſed plura propria ponere in vna oratione, quæ explicent vnum tertium proprium aliud ab eis, vel quorum alterum explicet alterum, eſt peccatum, non quo ad eſſe, ſed quo ad explicationem. Hoc pacto peccat, qui dixit aquam eſſe corpus humidum, in alieno loco bene viſibile. nam dedit duo propria diuerſa: alterum, corpus humidum: alterum autem, in alieno loco bene viſibile. Aqua enim in proprio loco inuiſibilis eſt, in alieno videtur, vt in cyatho, vel alio quodam. Hic enim peccat, quoniam alterum non ponitur vt explicatiuum alterius, uec ambo vt explicatiua tertii. ergo alterum ſuperfluit. Deinde ponit conſiderationem conſtructiuam huic correſpondentem, & dicit, [Aſtruenti vero] ſubaudi conſiderandum [ſi F non plura] ſcilicet in vna oratione [eiuſdem propria aſsignauit, ſed vnum,] vel vna voce, vel vna oratione, in qua nihil ſuperflui ponitur. nam ſi ſic, [erit proprium bene aſsignatum, quo ad hoc] nõ tamẽ quo ad omnia alia, quæ proprio competunt, [vt quia qui dixit humidi proprium, corpus quod in omnem figuram ducitur, vnum aſsignauit proprium, & non plura,] eſt enim vna oratio, qua circunloquimur vnum proprium, in qua nihil ſuperflui ponitur, [erit ſecundum hoc bene poſitum huiuſmodi proprium.] nam licet plura ponantur in oratione, omnia ponuntur ad explicationem alterius, & nihil ſuperflui continẽt. ¶ Quod vero ad exemplum attinet, attentione dignum humidum eſſe corpus, quod figura continentis figuratur. nã ſi ponitur in aliquo rotundo, rotundi ſpeciẽ accipit, & ſi in quadrangulo quadrãguli formã ſumit, & ſimiliter ſi poneretur in aliquo alio cuiuſuis figurę exiſtente.

LOCVS OCTAVVS.

19 Deinde deſtruenti quidem, ſi eodem vſus eſt, cuius proprium aſsignauit, aut aliquo eorum quæ ſunt illius. Non enim erit bene poſitum proprium, nam diſcẽdi gratia aſsignatur proprium, idem autem eidem G ſimiliter ignotum eſt: id autem quod aliquid eorum eſt quæ ſunt eius, poſterius eſt: non igitur eſt notius. Quare non fit, vt per hæc quiſpiam magis quippiam diſcat: vt quia qui dixit animalis proprium, ſubſtantiam cuius ſpecies eſt homo, aliquo vſus eſt eorum, quæ ſunt animalis, non erit bene poſitum proprium. Conſtruenti autem ſi neque eodem, neque eorum quæ ſunt ipſius, aliquo vtitur. Erit enim bene ſecundum hoc proprium poſitum. Vt quia qui poſuit animalis proprium, ex anima & corpore compoſitum eſſe, neque eodem, neque eorum, quæ ſunt ipſius, aliquo vtitur, erit vtique bene ſecundum hoc aſsignatum animalis proprium. H

Hic eſt locus octauus, qui ſumitur à ſubiecto proprij, qui talis eſt, ſi ſubiectũ cuius eſt proprium, vel aliqua pars ſubiectiua ſubiecti cuius eſt proprium, ponitur in aſsignato proprio, nõ bene aſsignatur proprium. vt ſi hominis proprium, animal rationale aſsignatur, ipſum ſubiectum accepit in proprio, & erit ipſum ignotum & quęſitum ſimiliter vt ſubiectum, at proprium non debet eſſe ignotum, nam gratia cognoſcendi ſubiectum, acceptum eſt. Similiter & ſi accipiatur aliquid eorum quæ ſubiecti ſunt, vt proprium, etiam male datur, quoniam eſt poſterius, hoc eſt poſt ipſum ſubiectum factũ, & poſteriora fidem ex primis accipiunt, non autem prima ex poſterioribus. Si igitur accipiemus aliquid ſubiecti poſterius vt proprium ipſius, non erit notius ſic proprium, non enim fieret nobis ſubiectum notum per tale proprium. vnde dicit, [Deinde deſtruenti quidem,] ſubaudi conſiderandum, [ſi eodẽ] ſcilicet ſubiecto [vſus eſt] in proprii aſsignatione, vel circunlocutione, [cuius propriũ aſsignauit, aut aliquo eorum quæ ſunt illius] aut ſpecies, aut partes ſubiectiuæ, [Enim] quia ſi ſic erit poſitũ, [nõ erit bene poſitum proprium] deinde declarat quod dixit, & inquit, [nã diſcendi gratia aſsignatur propriũ,] vt. ſ. per ipſum innoteſcat ſubiectum. [idem autem eidem] comparatum [ſimiliter] & æqualiter [ignotum eſt,] nihil. n. ſeipſo notius eſt. quare ſubiectum non poteſt poni in aſsignatione ſui proprii,

A quód autẽ nec ſpecies, vel pars ſubiectiua ſubiecti, etiam declarat, & dicit, [id autem, quod aliquid eorum eſt, quæ ſunt eius] ſiue ſpecies, ſiue pars ſubiectiua, [poſterius eſt. non igitur eſt notius,] poſteriora enim per priora innoteſcũt. [Quare,] vt cõcludit [nõ fit vt per hæc] poſteriora [magis dıſcat quiſquam quippiam] ſiue ſubiectum, ſiue prius. Non enim fiet nobis notũ per tale propriũ, exponit hoc, exemplo, & dicit, [vt quia qui dixit animalis proprium, ſubſtantiá, cuius ſpecies eſt homo, aliquo vſus eſt eorũ quæ ſunt animalis, non erit bene poſitũ proprium,] eſt enim pars ſubiectiua animalis, homo, & poſterius animali natus, ideo per ipſum non fit nobis notũ animal. Deinde aſsignat locũ conſtructiuum huic correſpondentem, & dicit, [Cõſtruenti autẽ,] ſubaudi conſiderãdum [ſi neque eodem] ſcilicet ſubiecto, cuius eſt propriũ, [neque eorũ aliquo, quæ ſunt ipſius] aut ſpecies, aut partes ſubiectiuæ, [vtitur, erit enim] ſi ſic vtatur quiſpiam, [bene ſecundum hoc propriũ poſitũ] non autem ſimpliciter quo ad omnia quæ proprio cõpetunt, [vt quia qui poſuit animalis propriũ, ex anima & corpore cõpoſitũ eſſe, neque eodẽ] ſcilicet ſubiecto, [neq; eorũ aliquo vtitur quæ ſunt ipſius] ſcilicet ſub-
B iecti vel ſpecies, vel partes ſubiectiuæ, [erit vtiq; bene ſecundũ hoc aſsignatũ animalis propriũ.] non tamen quo ad omnia, quæ proprio cõpetunt. ❡Sed dubitatur, quoniá anima & corpus vtrunq; aliquid animalis eſt, quare nõ erit bene datũ ꝓpriũ animalis, eſſe cõpoſitũ ex anima & corpore. ❡Soluit hãc inſtantiá Alexan. aſſerẽs quód quanuis ſint animalis partes corpus & anima, non ſunt tamen nata poſterius aĩali, ſed vel ſimul. non enim eſt poſsibile intelligere animal nõ illico cointellectis anima & corpore. Aut dici poteſt Ariſtot. per ea quæ aliquid eius, intellexiſſe aut quæ ſunt ſpecies ſubiecti, aut quæ ſunt partes ſubiectiuæ, modo anima & corpus ſunt partes eſſentiales. ❡Amplius poteſt quæri & dubitari contra ea, quæ dixit, quia licet pars ſit poſterior toto, quo ad naturam, eſt prior quo ad nos. ergo notior, & ita poterimus vti ea in aſsignatione proprii. ❡Dicendũ nihil abſurdi eſſe in aſsignatione proprii vti aliquo, quod eſt poſterius cauſalitate. cũ enim proprium cauſalitate ſit ſubiecto poſterius, etiá ea quæ in proprii aſsignatione ponũtur, erunt poſteriora cauſalitate. Sed abſurdũ eſt in aſsignatione proprii vti eo, quod eſt poſterius prędicatione. & factura, vt dixit Alexãd. ná propriũ eſt prædicatione æquale ſubiecto, & nõ prædicatione minus, & factura poſterius, ſicuti eſſet, ſi in aſsignatione proprii poneretur ſpecies ſubiecti, quæ eſt in prædicatione & factura poſterior.

LOCVS NONVS.

C 20 Eodem autẽ modo, & in aliis cõſiderandum eſt quæ non faciunt, vel faciunt notius, deſtruenti quidem, ſi aliquo vſus eſt, aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo. Non enim erit bene poſitũ proprium. Nã oppoſitũ ſimul natura, quod autẽ ſimul natura, & poſterius, nõ efficit notius. Vt quia qui dixit boni proprium, quod malo maxime opponitur, oppoſito eſt vſus boni, non erit profectò bene aſsignatum boni proprium. Cõſtruenti autẽ, ſi nullo vſus eſt, neque oppoſito, neque omnino ſimul natura, neque poſteriore. Erit enim ſecũdum hoc bene aſsignatum proprium. Vt quia qui poſuit diſciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem. nullo vſus eſt neque oppoſito, ne-
D que omnino ſimul natura, neque poſteriore, erit ſecũdum hoc bene poſitum diſciplinæ proprium.

Hic eſt locus 9. qui accipitur ab eo quod nõ facit ſubiectũ notius, vel ab eo quod facit ſubiectum notius, & primo proponit locũ præceptiuum, & dicit, [Eodem autem modo & in aliis conſiderandum eſt, quæ non faciunt] proprium notius ſuo ſubiecto [vel quæ faciunt] proprium [notius] ſuo ſubiecto. nam quæ non faciunt proprium notius ſuo ſubiecto, accipienda ſunt in aſsignatione proprii ad deſtruendum ipſum proprium. ❡Quæ vero faciunt proprium notius ſuo ſubiecto, accipienda ſunt in aſsignatione proprii ad conſtruendũ. Si enim quæ accipiũtur in proprii aſsignatione, faciunt proprium notius re, cuius eſt proprium, bene datũ eſt propriũ: ſin autem non faciunt proprium notius re, cuius eſt proprium, non bene datum eſt proprium. Deinde deſcendit ad loca præcepta, & primo ad eum, qui accipitur ab oppoſito, vel ab eo quod eſt ſimul natura, vel poſterius, & dicit, [deſtruenti quidem] ſubaudi conſiderandum, [ſi aliquo vſus eſt] in aſsignatione proprii, [aut oppoſito, aut omnino ſimul natura, aut poſteriore aliquo. nõ enim erit bene poſitũ propriũ] ſi ſic aſsignetur. deinde dat rationem, & dicit, [nam oppoſitum] cum ſuo oppoſito eſt [ſimul natura, quod autem] eſt [ſimul natura &] etiam quod eſt [poſterius, non efficit notius] ſcilicet ſubiectum cum quo eſt ſimul natura, vel poſterius. Deinde aſsignat exemplum, & dicit, [vt quia qui dixit boni proprium, quod malo ma-

xime opponitur, opposito boni est vsus] in asignatione proprii, quod bonum est subiectum, [nõ erit E profecto bene asignatum boni proprium.] oportebat enim ipsum accipere prius natura & notius in proprii asignatione Simili ratione si in proprii asignatione acciperetur id, quod subiecto posterius est, male asignatur proprium. vt si aliquis diceret hominis proprium, scientiæ susceptiuum, aut in senectute canescere, male asignaret. hæc enim posteriora homine sunt, simul autẽ natura, nam solum opposita sunt secũdum oppositionẽ cõtrariorum, sed secundũ oppositionem relatiuorum. In oppositione vero contradictoria & priuatiua, prius est vnum, alterum vero posterius: in cõtradictoria quidem affirmatio negatione, in priuatiua autem habitus priuatione priores sunt. ❡Sed occurres, quoniam in his quæ ad aliquid sunt, asignatio definitionis & proprii fit per opposita: quoniam esse relatiuorum est ad aliud se habere, & tamen sunt simul natura, quare nihil prohibet asignari proprium & definitionem per ea quæ sunt simul natura. ❡Dicendũ, locum hunc nõ esse necessarium, sed probabilem, & solum cum oportet attendere in his, quæ se habent vt ea quæ diximus. ❡Quod vero ad verba attinet dixit, [aut omnino simul natura,] quoniã qui in proprii asignatione vtitur eo quod est omnino simul natura cum re cuius est proprium, male asignat proprium. Sũt autem omnino simul natura, ea, quæ sub eodem genere simul natura contradiuiduntur, vt differentiæ, quæ ex equo genus ipsum diuidunt. Deinde asignat locũ construẽtiuum huic correspondentẽ, & dicit, [construenti au- F tem] subaudi considerãdum, [si nullo vsus est] in asignatione proprii [neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore. erit enim secundũ hoc bene asignatum proprium. vt quia qui posuit disciplinæ proprium, opinionem maxime facientem fidem, nullo vsus est neque opposito, neque omnino simul natura, neque posteriore, erit secundũ hoc bene positũ disciplinæ propriũ.] non tamen simpliciter quo ad omnia alia, quæ proprio cõpetunt. ❡Sed occurres cõtra hæc, quoniam proprium est posterius subiecto, ergo non erit absurdum sumere in proprii asignatione ea, quæ sunt posteriora subiecto. ❡Fortasse dicendum propria esse posteriora subiectis causalitate, nõ autem factura & tempore, vt Alexander dixit. Et sic non erit absurdũ accipere in asignatione proprii ea, quæ sunt subiecto posteriora causalitate, modo non sint posteriora tempore, & generatione. Vel dicendũ proprium esse posterius subiecto causalitate, non autem prædicatione, & eodẽ modo nõ erit absurdũ ea accipere in asignatione proprii, quæ sunt posteriora subiecto causalitate, modo nõ sint posteriora prædicatione. G

LOCVS DECIMVS.

21 Deinde destruenti quidem, si nõ quod semper sequitur, proprium asignauit, sed id, quod fit quandoque non proprium. non enim erit bene dictum proprium. Nam neque in quo cõprehendimus inesse ipsum, de hoc & nomen ex necesitate verificatur, neque in quo comprehẽditur non inesse, de hoc ex necesitate non dicetur nomẽ. Quare non erit bene positũ proprium. Insuper autem ad hæc, neque quando quisquam asignauerit proprium, erit manifestũ si inest, siquidem tale est, vt quod ipsum relinquere posit. Nõ igitur erit clarũ esse proprium. Vt quia qui posuit animalis propriũ moueri quãdoque, & stare, tale asignauit proprium, quod est quãdoque non propriũ, nequaquam erit bene positum H proprium. Astruenti vero, si quod ex necesitate semper est, propriũ asignauit. Erit enim bene positũ secundũ hoc proprium. Vt quia qui posuit virtutis proprium, quod habẽtem facit studiosum, quod semper sequitur, proprium asignauit, erit vtique secũdum hoc bene asignatum virtutis proprium.

Hic est locus 10. qui sumitur à tempore. cũ enim declarasset propria nec ex iis esse quæ sunt simul, nec ex iis quæ sunt posteriora, nunc loca tradit proprii bene asignati, vel non bene asignati, quæ sumũtur à tẽpore consequendi, & dicit, [Deinde destruenti quidẽ] subaudi considerandũ, [si non quod semper sequitur, proprium asignauit, sed id, quod fit quandoque non propriũ. non enim erit bene dictum proprium] si asignatũ fuerit proprium quod non semper sequitur rem, cuius est propriũ, sed id, quod quandoque quidẽ inest, quãdoque vero nõ inest. Huiusmodi enim accidẽs est, & non propriũ. vt autẽ diceret qđ aliquãdo nõ inest, loco huius dixit, [qđ fit quãdoq; nõ propriũ] nã tale, nec quãdo inest, propriũ est. Non enim cõuertitur cũ eo, cuius datũ est propriũ. Deinde asignat rationes, quarum primam ponit, & dicit, [nam & neque nomen] rei, cuius datũ est proprium, [ex necesitate ve-

A rificatur de hoc, in quo comprehēdimus inesse ipsum] siquidem aliis inest, [neque ex necessitate non dicetur nomen] rei [de hoc, in quo comprehenditur non inesse,] nam cui non inest, cōtingit inesse. At propria sunt, quæ cum prædicantur de aliquo verè, etiam & nomen rei omnino prædicatur de eodē, & in quibus non vere inest proprium, nec nomen rei inest cuius est proprium, & quidem iure, siquidem proprium soli ei inest, cuius est proprium. Deinde ponit secundam rationē, & dicit, [Insuper autem ad hæc, neque quando quisquam assignauerit proprium, erit manifestū si inest] tunc ei, cuius est datū [siquidem tale est, vt ipsum] cui assignatur, [relinquere possit] si enim tale fuerit propriū vt aliquando quidem inesse, aliquādo vero non esse possit rei cuius est datū propriū, nec quando assignatur alicui, erit manifestum si tunc inest ei. absurdum enim est dicere proprium, quod aliquando non inest. Nam quod aliquando est proprium, non simpliciter est proprium, sed additione verbi aliquando, ideo concludit, [non igitur erit clarū esse proprium.] deinde exponit quod dixerat per exemplum, & dicit, [vt quia qui posuit animalis proprium moueri quandoque, & stare, tale assignauit proprium, quod est quandoque non propriū,] sed accidens, quod aliquando inest, aliquando non inest, [nequa-
B quam erit bene positū propriū.] Non enim est manifestū atq; notū propriū animalis, quod fit quandoque non propriū animalis. Iste autē locus, vt Alexander inquit, non solū demonstrat bene aut non bene accipi proprium, sed si proprium est, an non. Deinde ponit locū constructiuum huic correspōdētem, & dicit, [Astruenti vero] subaudi considerandū [si quod ex necessitate semper est] proprium, & non accidens, [proprium assignauit. erit enim bene positum secundū hoc proprium] non simpliciter, potest enim inesse semper, & non soli, [vt quia qui posuit virtutis proprium, quod habentem facit studiosum, quod semper sequitur proprium assignauit, erit vtique secundum hoc bene assignatum virtutis proprium.] non autem quo ad omnia. non enim si semper inest, soli inest, bipes enim homini semper inest· quia vero non soli homini inest, non est proprium hominis simpliciter, sed quo ad hoc, quod est semper inesse.

LOCVS VNDECIMVS.

22 Deinde destruenti quidem, si quod est nunc propriū assignās, non determinauerit quoniam nunc proprium assignat, non enim erit bene
C positum proprium. Primum quidem, quia quod pręter consuetudinem fit omne, semper determinatione indiget. Solēt autem vt plurimum omnes, quod semper sequitur, proprium assignare. Secundo autem, quia immanifestus est qui non determinauerit, si quod nunc est propriū voluerit ponere. Non igitur dāda est increpationis occasio. Vt quia qui posuit alicuius hominis proprium, sedere cum aliquo homine, quod nunc proprium est, posuit, non bene proprium assignabit, si non determinās dixerit, quoniam nunc. Construenti autem si nunc proprium assignās, determinando posuit, quoniam nunc proprium posuerit. Erit enim be-
D ne positum secūdum hoc proprium. Vt quia qui dixit cuiusdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, distinguens posuit hoc, bene erit positum proprium.

Hic est locus 11. qui sumitur à diminutione, vel additione particulæ quæ significat, vt nunc, & diuiditur in duo, quorum primus destructiuus talis est, si aliquis quod vt nunc proprium est assignans, non determinauerit per aliquid in circunlocutione positum, quoniā vt nunc, & non simpliciter proprium assignauit, nō bene assignauit tale propriū. vnde dicit, [Deinde destruenti quidē] subaudi considerandū, [si quod est vt nūc propriū assignans,] & non quod est semper, sicuti Socratē sedere non semper est proprium, sed nūc quando sedet, [non determinauerit, quoniam nunc propriū assignat,] id est non determinauerit in circunlocutione proprii per aliquā particulā vel dictionē in circunlocutione positā, [quoniā nūc propriū assignat, non enim] sic [erit bene positū propriū.] deinde per duas rationes locū demonstrat, prima est, quoniā si dictionē nunc non posuisset in circūlocutione proprii vt nūc, sed absolute protulisset propriū esse Socrati sedere, videretur opinari, sedere semper proprium esse Socratis. nam assueuimus, cum absolute propria proferuntur, intelligere quæ semper insunt propria, hoc enim est potius proprii significatū. Si igitur dicēdo sedere propriū esse Socratis, nō addiderit nūc quādo sedet, oporteret intelligere semper proprium. quare si sedere est propriū vt nūc, oportet addere in circūlocutione dictionē, vt nunc, vt manifestum faciat quale proprium assignauit, vnde di-

cit, [primum quidem, quia omne quod præter conſuetudinem fit, ſemper determinatione indiget,] E qua intelligatur illud non eſſe accipiendum, vt conſuetum eſt accipere. Si enim determinatione nõ limitetur, ſemper intelligitur in conſueto ſignificato. [Solẽt autem, vt plurimum, omnes] cum abſolute proprium proferũt, [proprium aſsignare, quod ſemper ſequitur.] Quare niſi determinatione limitetur, cum dicitur ſedere eſſe proprium Socratis, de eo proprio intelligitur quod ſemper proprium eſt. Secundam rationem ponit, & dicit, [Secundo autem, quia immanifeſtus eſt qui non determinauerit, ſi] dicẽdo ſedere eſſe Socratis proprium [quod nunc eſt proprium voluerit ponere,] an quod eſt proprium ſemper. Et ideo iſte dedit occaſionem ipſi opponenti increpandi reſpondentem, & ideo concludit, [non igitur danda eſt increpationis occaſio,] qualis daretur opponẽti, niſi addatur in circunlocutione proprii aliqua dictio quæ contrahat propriũ ad ipſum proprium vt, nunc. Tunc dat exemplum, & dicit, [vt quia qui poſuit alicuius hominis proprium, ſedere cum aliquo homine, quod nunc proprium eſt, poſuit,] non addendo in circunlocutione dictionem nunc, ſed ſimpliciter dicendo ſedere eſſe proprium alicuius hominis, [non bene proprium aſsignabit, ſi non determinans dixerit] in circunlocutione [quoniam nunc] eſt proprium. Deinde aſsignat locũ conſtructiuum, & dicit, [Conſtruenti autem] ſubaudi conſiderandum [ſi nunc proprium aſsignans, determinãdo poſuit, quoniam nunc proprium poſuerit] ſedere cum aliquo homine, Socratis eſſe. [Erit enim bene poſitum ſecũdum F hoc] id eſt quo ad hoc tale [proprium. Vt quia qui dixit cuiuſdam hominis proprium ambulare nunc alicubi, diſtinguens] & determinãs [poſuit hoc] id eſt hanc dictionem nunc, [bene erit poſitum proprium.] nõ enim eſt dictum ambulare eſſe proprium hominis cuiuſdam, ſed eſſe proprium nunc hominis cuiuſdam. Quare quo ad hoc, erit bene aſsignatum proprium.

LOCVS DVODECIMVS.

23 Deinde deſtruenti quidem, ſi tale aſsignauit proprium, quod manifeſtum non eſt aliter ineſſe quàm ſenſu. Non enim erit bene poſitum proprium. Nam omne ſenſibile extra ſenſum factum, immanifeſtũ fit. Latens enim eſt, ſi adhuc ineſt: eo quia ſenſu ſolum cognoſcitur. Erit autem verum hoc in iis, quæ non ex neceſsitate ſemper conſequuntur. Vt G quia qui poſuit Solis proprium, aſtrum, quod fertur ſuper terram, lucidiſsimum, tali vſus eſt in proprio (ſuper terram inquam ferri) quod ſenſu cognoſcitur: non erit vtique bene ſolis aſsignatum proprium. Immanifeſtum enim erit, cum occidet ſol, ſi adhuc feratur ſuper terrã: eo quia nos tũc deſeruimus ſenſum. Cõſtruenti vero ſi tale aſsignauit proprium quod non ſenſu eſt manifeſtũ, aut cum ſit ſenſibile, ex neceſsitate ineſſe manifeſtum eſt. Erit enim ſecundũ hoc bene poſitũ proprium. Vt quia qui poſuit ſuperficiei propriũ, quod primũ coloratum eſt, ſenſibili quidem aliquo vſus eſt (coloratum eſſe inquam) tali quidem, quod manifeſtum eſt ineſſe ſemper, erit ſecundum hoc bene aſsignatum ſuperficiei H proprium.

Hic eſt locus 12. qui à ſenſitiua inſpectione accipitur, vnde dicit, [Deinde deſtruẽti quidem] ſubaudi conſiderandum, [ſi] aliquis [tale aſsignauit proprium, quod manifeſtũ non eſt aliter ineſſe] ſubaudi ſubiecto, [quàm ſenſu] quia videlicet nec imaginatione nec intellectu, ſed ſolo exteriore ſenſu vt viſu, vel aliquo alio huiuſmodi. [non enim] vt inquit, ſi hoc pacto aſsignetur propriũ [erit bene aſsignatum proprium.] cuius rationem ſubſcribit, & dicit, [Nam omne ſenſibile extra ſenſum factũ, immanifeſtum fit,] hæc eſt maior, quam exponit, & dicit, [latens enim eſt] cum ſit abſens à ſenſibus, [ſi adhuc ineſt] ſubiecto, eo quia ſenſu ſolo cognoſcitur] abeuntibus enim ſenſibilibus à ſenſu, immanifeſtum eſt vtrum ſint vel ne, vt 7. metaphyſicę dicitur. addit autẽ [eo quia ſolo ſenſu cognoſcitur,] quia ſi ſenſu cognoſceretur initiatiue, poſſet intellectu cognoſci, & notius eſſe ſuo ſubiecto perfectiue, etiam abeunte ſubiecto & proprio à noſtris ſenſibus. Multorum enim accipimus cognitionem à ſenſibus, quorum cõgnitio remanet in intellectu, qua poſtea illa patent, & manifeſtiora ſunt eis quibus inſunt. ſic igitur maior in ſyllogiſmo accipiatur, omne ſenſibile, quod non aliter eſt aptum cognoſci niſi ſolo ſenſu, extra ſenſum factũ immanifeſtum fit. Exponit autẽ Ariſtot. in quibus hæc maior habet locũ, & dicit, [erit autẽ verũ hoc] i. erit autẽ vera hæc maior [in iis] ſiue propriis ſiue accidẽtibus, [quæ nõ ex neceſsitate ſemper cõſequuntur,] qualia ſunt propria vt nunc, quæ ſunt accidẽtia, ſuperius dicta pro-

A pria quandoque. Si enim dum sentiuntur, solũ propria sunt, non erunt propria, nisi vt nunc, dum sentimus, & sic erunt accidentia. Huic maiori sic expositę & intellectę addo hanc minorem, sed aliquod proprium est sensibile, quod non aliter est aptum cognosci nisi solo sensu, vt aduersarius asserit. Igitur aliquod est proprium, quod extra sensum, factũ immanifestum sit. Cõclusio falsa est, & non propter figuram syllogismi, ergo propter propositiones, & non propter maiorem. est enim maior exposita & declarata, igitur propter minorem. Igitur nullum erit proprium sensibile, quod non aliter est aptũ cognosci, nisi solo sensu. De syllogismo autem Aristot. solam maiorem accepit, & declarauit, cætera omittens nobis cõsiderare. Deinde ponit exemplum, vt manifestius fiat quod accepit, & dicit [vt quia qui posuit solis proprium, astrum quod fertur super terram lucidissimum, tali] aliquo [vsus est in proprio] id est in proprii assignatione, [super terrã, inquam, ferri, quod] solo [sensu,] & nõ aliter [cognoscitur] vt saltem supponamus pro exemplo, quia vtrum verũ sit, potest disputari, [nõ erit vtique bene solis proprium assignatum. immanifestũ enim erit, cum occidet sol, si adhuc] id est vtrum adhuc [feratur super terrã,] si solo sensu & nullo alio modo cognoscatur, [eo quia nos tunc] occidente sole [B deseruimus sensum.] at si esset propriũ, quod semper inest rei cuius est proprium, & solo sensu notũ esset quoniam est proprium, non esset manifestum si semper inest rei, siue non, quod absurdũ est. Si enim esset notum ipsum sensibile sequi rem ex necessitate, assignatũ non destrueretur, etiam abeunte à sensibus. Deinde ponit locum constructiuum huic correspondentem, & dicit, [Cõstruenti vero] subaudi considerãdum, [si tale assignauit proprium, quod non sensu] sed intellectu, vel non sensu solo [est manifestum] vt disciplinæ susceptiuum, vel risibile hominis, quę non sunt sensibilia, sed intellectu notiora re, cuius sunt propria. nam quo ad hoc, bene assignatum est proprium. addit [aut] subaudi considerandum, [cum sit sensibile, ex necessitate inesse manifestum est. enim] nam si est sensibile, & necessario inesse manifestum est,] erit secundum hoc bene positum proprium.] non enim erit solum proprium dum sentitur inesse, sed semper, quia necessario inest, & dat exemplum, & dicit, [vt quia qui posuit superficiei propriũ quod primum] & immediate [coloratũ est,] in tali proprii assignatione, duobus necessariis ad rationem proprii [vsus est, sensibili quidem aliquo, coloratum esse inquam,] coloratũ enim esse visu patet, & hoc est vnũ necessarium. dat secundũ necessariũ, & dicit, tali [quidẽ, quod manifestum est inesse semper] & non vt nunc, [erit secundum hoc] vel quo ad hoc [bene assignatum C superficiei proprium.] quoniam tale proprium est sensibile, & manifestum semper inesse rei, cuius est proprium. non tamen est simpliciter quo ad omnia bene assignatum, quia non quo ad ea omnia quæ proprio competunt. ¶ Quod vero ad exemplum attinet, attentione dignũ in omni coloratione primum quod coloratum est, esse superficiem, quoniam superficiei quæ in omni corpore est, primo accipitur sensus, & per superficiẽ dicitur corpus videri. & propterea dicitur in libro de sensu & sensibili, colorem esse extremitatem superficiei in corpore terminato & misto.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

24 Deinde destruenti quidem, si terminum vt proprium assignauit. Non enim erit bene positũ proprium. nam non oportet indicare quod quid est esse propriũ. Vt quia qui dixit hominis proprium, animal gressibile bipes, quod quid est esse significans, assignauit hominis propriũ: D non vtique erit hoc hominis proprium bene assignatum. Construenti autem, si quod cõuersim quidem prædicatur, assignauit proprium, non autem quod quid est esse indicans. Erit enim secundum hoc bene assignatũ proprium: vt quia qui posuit hoc proprium, animal mansuetũ natura, quod conuersim quidem prædicatur assignauit propriũ, non quod quid est esse quidem indicans, erit secundum hoc bene assignatum proprium hominis.

Hic est locus 13. quem accepit per inspectionẽ definitionis, & dicit, [Deinde destruenti quidem] subaudi considerandũ definitionem, quæ dicitur terminus, [si terminum, vt proprium assignauit, non enim] assignatũ proprium hoc pacto, [erit bene positũ proprium,] & sic destruetur huiusmodi proprium, vt nõ bene assignatum, cuius rationẽ subscribit, & dicit, [nam non oportet indicare quod quid est esse proprium,] sed supersubstantiale. qui enim assignat proprium ideæ, esse causam operationum, & eorũ quæ sunt in motu & qui assignat propriũ scientiæ, esse ignorãtiæ expulsionẽ, errat, quoniã in iis omnibus destructur assignatũ propriũ, quoniã nõ propria, sed definitiones sunt hęc. Ipse tamẽ assignat exẽplũ, & dicit, [vt quia qui dixit hoĩs propriũ, animal gressibile bipes, quod quid est esse significãs assignauit,] vt gratia exempli supponamus, licet fortasse aliter sit, assignauit dico [hoĩs propriũ,

non vtique erit hoc hominis proprium bene aſsignatum.] quoniam ſignificat quod quid eſt eſſe ho- E minis, vt nunc ſupponimus. Deinde dat locum cõſtructiuum huic correſpondentem, & dicit, [conſtruenti autem] ſubaudi conſiderandum [ſi quod cõuerſim quidem prędicatur, aſsignauit proprium, non autem quod quid eſt eſſe indicans. erit enim proprium] hoc pacto datum [ſecundum hoc bene aſsignatum,] non tamen quo ad omnia, quia poteſt eſſe proprium prędicatum conuerſim non eſſentiale, & quo ad omnia nõ eſſe bene datum, quia eſſe poteſt vt non ſit ſuo ſubiecto notius, & ponit exemplum, & dicit, [vt quia qui poſuit hominis proprium, animal manſuetum natura, quod conuerſim quidem prædicatur, aſsignauit proprium, non quod quid eſt eſſe quidem indicans, erit ſecundũ hoc] id eſt quo ad hoc [bene aſsignatum proprium hominis.] ſimpliciter autẽ quo ad omnia, quæ proprio competunt, non bene. Poteſt enim, vt dixi, aliquod conuerſim de re prædicari, non indicando illius quod quid eſt, quod tamen non erit notius re, cuius eſt proprium. Et ſic non erit ſimpliciter quo ad omnia proprium.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

25 Deinde deſtruenti quidem, ſi nõ in quod quid eſt ponens, aſsignauit proprium. oportet enim in propriis, quemadmodũ in terminis, pri- F mò aſsignari genus, deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare. Quare quod non hoc modo poſitum eſt proprium, non erit bene aſsignatum. Vt quia qui dixit animalis propriũ, animam habere, nõ poſuit in quod quid eſt animal, non erit bene poſitum animalis proprium. Cõſtruenti vero, ſiquis in quod quid eſt ponens eius, cuius proprium aſsignauit, reliqua adiungit. Erit enim ſecũdum hoc bene aſsignatum proprium. Vt quia qui poſuit hominis propriũ, animal diſciplinę ſuſceptibile, in quod quid eſt ponens, aſsignauit proprium, erit ſecundum hoc bene poſitum G proprium hominis. Vtrũ igitur bene an nõ bene aſsignetur proprium, per hæc inſpiciendum.

Hic eſt locus 14. qui accipitur à genere ſubiecti, cuius propriũ datur. & quoniam omnia loca fere, quæ aſsignauit, ſunt de proprio aſsignato per circunlocutionem, quod eſt proprium complexũ quaſi ſubiecti deſcriptio, ideo in hoc vltimo loco docet inſpicere genus rei, cuius eſt proprium aſsignatum, & dicit, [Deinde deſtruenti quidem] cõſiderandum ſubaudi quod quid eſt, ſcilicet genus ſubiecti, cuius datur proprium, [ſi non in quod quid eſt ponens] id eſt in genere ſubiecti, quod eſt quod quid eſt ſubiecti, [aſsignauit proprium,] in toto enim hoc textu per quod quid eſt, vt Alexãder expoſuit, intellexit, genus in quo ponitur ſubiectum proprii. nam ſi in deſcriptione proprii nõ ponitur genus ſubiecti cuius eſt proprium, male aſsignatur proprium, quod videlicet circumlocutione dicitur proprium. ſecus eſt de proprio quod vna voce dicitur, vt riſibile. non enim de hoc loquutus eſt, & dat rationem, & dicit, [oportet enim in propriis] quæ circunlocutione deſcribuntur, [quemadmodum in terminis, primo aſsignari genus] ſcilicet ſubiecti cuius eſt propriũ [deinde ſic iam addere reliqua, & ſeparare] ſubiectum, cuius eſt proprium, ab aliis, à quibus differt. Debemus enim in proprio ea accipere cũ ge- H nere ſubiecti, quæ poſſunt ſeparare ſubiectum ab omnibus aliis. tunc concludit locum, & dicit, [quare quod non hoc modo poſitum eſt proprium,] in quo videlicet, non acceptũ eſt ſubiecti genus, [non erit bene aſsignatum] & hoc exemplo demonſtrans, dicit, [vt quia qui dixit animalis proprium, animam habere, nõ poſuit animal] quod eſt genus proprii [in quod quid eſt animal] id eſt in genere animalis [non erit bene poſitum animalis proprium.] hic enim debuit dicere ſubſtãtiam animatã aptam naſci. deinde ponit locũ cõſtructiuum, & dicit, [Cõſtruenti vero] conſiderandũ, [ſiquis in quod quid eſt] i. in genere [ponẽs eius, cuius propriũ aſsignauit, reliqua] vt differẽtias [adiũgit. erit enim ſecũdum hoc bene aſsignatum proprium] quod exemplo demonſtrat, & dicit [vt quia qui poſuit hominis propriũ, animal diſciplinę ſuſceptibile, in quo quid eſt] i. in genere ſubiecti [ponẽs, aſsignauit propriũ, erit ſecundũ hoc bene poſitũ proprium hominis.] nõ tamẽ ſimpliciter quo ad omnia. Demũ epilogat, & dicit, [Vtrum igitur bene, an nõ bene aſsignetur propriũ, per hæc, quæ dicta ſunt, [inſpiciendum.] in quibus perſpicuum eſt, in iis locis Ariſtot. locutũ eſſe de proprio cõplexo, quod iuniores appellãt proprium per circunlocutionem. Alii vero proprium de quo loquutus eſt Ariſtoteles, dicunt eſſe deſcriptionem ſubiecti, quia aſſerit tale proprium non eſſe bene aſsignatum, niſi ponatur genus, cuius eſt proprium, vt Alexander exponit, & reliqua, quæ ſeparant ſubiectum ab aliis. Hoc autem complexum non eſt niſi deſcriptio, qua deſcribitur ſubiectum proprii. Eſt tamen verum Ariſtot. nõnulla loca tra-

A didiſſe, quæ cõmunia ſunt proprio incomplexo, quod vna voce appellatur: & proprio cõplexo, quod complexu vocum explicatur, vt patet conſideranti loca.

26 Vtrum vero proprium eſt omnino quod dictum eſt, an non proprium, ex his conſiderandum. Nam ſimpliciter cõſtruentes proprium, quoniam bene poſitũ eſt, loci iidem erunt iis, qui proprium omnino faciunt. In illis igitur dicentur.

Cõſtruentia loca quidem, quoniam proprium quo ad hoc bene aſsignatum eſt, iam dicta ſunt, vt non accipere voces æquiuocas, conuerti aſsignatũ proprium cum ſubiecto, aſsignari per notiora ſubiecto. ſimul autem cum his & deſtruentia loca ſunt aſsignata, quibus deducitur, quoniã propria data non ſunt bene aſsignata quo ad hoc, vt ſi dantur per æquiuocas voces. ſi non conuertuntur cum ſubiecto, ſi non aſsignantur per notiora ſubiecto, & alia omnia quibus probatũ eſt eſſe aut non eſſe bene B aſsignatum proprium, quo ad hoc. Nunc vero proponit dicere de locis, quibus deſtruitur aut cõſtruitur proprium quo ad eſſe proprium. Per hæc enim loca quæ dicturus eſt, patebit vtrũ aſsignatũ proprium ſit vel non ſit proprium, an non, & dicit, [Vtrũ vero propriũ eſt omnino, quod dictũ eſt proprium, an non] eſt proprium, quod aſsignatũ eſt proprium, [ex his] quæ ſtatim ſubſcribemus, [conſiderandum.] ¶ Sed occurres, quoniam de proprio triplex diſceptatio contingit: prima, vtrũ proprium ſit bene aſsignatum quo ad hoc, an nõ: ſecunda, vtrum proprium ſit ſimpliciter bene aſsignatũ, ſcilicet quo ad bene eſſe ſimpliciter, an non, tertia vtrũ aſsignatũ proprium ſit propriũ, quo ad eſſe proprium, an non ſit proprium, quod aſsignatum eſt propriũ. Videtur igitur Ariſtot. diminutus, quoniam cum egiſſet de bene eſſe proprii quo ad hoc, tranſit ad dicendum de eſſe proprii, nihil dicẽs de bonitate ſimpliciter ipſius proprii. ideo ſe excuſando, atque reſpondendo dicit, [Nam ſimpliciter cõſtruentes propriũ, quoniã bene poſitũ eſt,] id eſt, quo ad bonitatẽ ſimpliciter dictã, [loci iidem erunt iis, qui propriũ omnino faciunt] id eſt qui propriũ quo ad eſſe omnino propriũ cõſtruunt. Propterea cõcludit [in illis igitur dicẽtur.] hoc eſt, in locis igitur dicẽdis mõſtrabitur bonitas proprii ſimpliciter dicta. ideo non oportet tractare de ea ſeorſum. tunc enim proprium alicuius aſsignatũ eſt quoniam eſt proprium, quãdo aſsignatũ eſt quoniam ſimpliciter bene & ſine peccato aſsignatũ eſt. Nam ſicuti ſim- C pliciter bene demonſtrare nihil plus eſt q̃ demonſtrare, & ſimiliter ſimpliciter bene cõſiderare nihil plus eſt q̃ cõſiderare, ſic ſimpliciter bene aſsignatũ proprium, nihil plus habet quàm propriũ. idcirco qui in ſimpliciter bono peccat, peccat etiam in re. In locis igitur dicendis de eſſe proprii, ſimul dicetur de ſimpliciter dicta proprii bonitate. vnus enim locus dabit vtrunque.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

27 Primum ergo deſtruenti quidẽ inſpiciendũ ad vnumquodque eorum, cuius proprium aſsignauit. Vt ſi nulli ineſt, aut ſi non de hoc verificatur, aut ſi non eſt proprium cuiuſque eorũ, ſecundũ illud cuius propriũ aſsignauit. Nõ enim erit proprium, quod poſitũ eſt eſſe proprium. Vt quia de geometra nõ verificatur indeceptibilẽ eſſe ab oratione (nam D decipitur geometra cũ pſeudographiam facit) non erit hoc ſcientis propriũ non decipi ab oratione. Conſtruenti autem, ſi de omni verificatur, & qua de hoc verificatur. Erit enim propriũ, quod poſitum eſt eſſe proprium. vt quia animal diſciplinæ ſuſceptiuum de omni homine verificatur, & qua homo, erit hominis propriũ animal diſciplinæ ſuſceptiuũ.

Hic eſt locus primus, & locus 15. aliter & aliter. eſt enim primus locorũ, quibus deſtruitur vel cõſtruitur proprium eſſe proprium. Eſt autem 15. in ordine ad cętera, quæ in pręcedẽtibus ſunt enumerata. Ariſtot. igitur primo aſsignat locũ pręceptiuum, ſecundo ibi, [vt ſi nulli ineſt,] aſsignat locũ pręceptum, de prima parte dicit, [Primum ergo deſtruenti quidem inſpiciendum ad vnumquodque eorum,] ſubaudi quæ continentur ſub eo ſubiecto, [cuius proprium aſsignauit,] hic eſt locus præceptiuus, reſpicere videlicet ad ea quæ ſub ſubiecto proprii continentur. Deinde tradit locũ præceptũ, qui talis eſt, ſi proprium aſsignatũ nulli cõtento ſub ſubiecto cõpetit, cuius proprium aſsignatum eſt, aut ſi cõpetit alicui, tamen non omnibus, quia alicui non, vt ſi omnibus, nõ tamẽ per reduplicationẽ ſubiecti, ſub quo cõtinentur, non erit propriũ quod aſsignatũ eſt propriũ, vnde dicit, [Vt ſi nulli] ſubaudi eorum [ineſt,] quæ ſub ſubiecto continentur, cuius aſsignatum eſt proprium [aut ſi] ineſt alicui eorũ, [non de hoc verificatur,] nõ ineſt omnibus, quoniam nõ de aliquo verificatur. [aut ſi] ineſt omnibus,

[nō est proprium cuiusque eorū]id est, non inest cuilibet eorū, [secundū illud]id est, per rationē atque E reduplicationē illius, [cuius proprium assignauit, nō enim erit propriū esse quod positū est propriū,] sic enim nō competeret soli rei, cuius datū est propriū, horū autē solius primi exemplū affert (vt Alexander putat) ostendens per tale exemplū non esse proprium eius, cuius datum est proprium, si nulli eorū inest quę sub eo cōtinentur, & dicit [vt quia de geometra non verificatur indeceptibilem esse ab oratione]id est ab aliqua falsa ratiocinatione & paralogismo [nam decipitur geometra in pseudographando] id est à falsigrapho, qui quandoq; demonstrat duas costas trianguli maiores vna, quandoque autem vnam maiorem reliquis. Quia igitur nulli geometræ competit hoc, videlicet non decipi à falsigrapho, [non erit hoc scientis proprium, non decipi ab oratione.] id est à falsigrapho, aut fortasse hoc exemplum non erit primi, sed secundi. dictū enim est si alicui contentorū cōpetit, & nō omnibus iis, quæ sub subiecto continentur, non erit proprium, quod assignatum estproprium, huius ponit exemplū, vt si aliquis assignaret proprium scientis, indeceptibilem esse à falsa ratiocinatione, peccat, quoniam alicui contento sub sciente nō competit indeceptibilē esse à falsa ratione, vt geometræ. nam decipi potest geometra à falsigrapho, vt dictum est. igitur indeceptibilē esse ab oratione, non est proprium sciētis, & hæc expositio videtur verior. Exemplū vero tertii est, si aliquis assignauerit proprium hominis, gressibile, peccat, quoniam licet omni quidē homini insit, non tamē in eo quod sit homo, F quoniam nō soli homini cōpetit. nam & alia animalia gressibilia sunt. Exemplū vero primi est, si aliquis dixerit proprium esse geometræ indeceptibilē esse ab oratione, peccat, quoniā indeceptibilē esse ab oratione nulli geometræ cōpetit, vt perspicuum est, per ea quę dixim⁹. ¶ Quod vero ad verba attinet, cum dixit, [aut si non de hoc verificatur,]intelligit, si non soli inest ipsi, sed etiam aliis speciebus. Contingit enim datū proprium alicuius, omni quidē inesse illi speciei, cuius datū est, non tamē illi soli inesse, vt de gressibili dictum est. Cum vero dixit, [secundum illud, cuius proprium assignauit.] intelligit si non est propriū per se. vt si aliquis dixerit propriū hominis esse substātiam animatā sensitiuam, peccat, quoniam huiusmodi proprium nō habet homo, vt homo, sed vt animal. Deinde ponit locum constructiuum, & dicit, [Construenti autem]subaudi inspiciendum, [si de omni verificatur]eorum, quæ sub subiecto continentur, [& qua de hoc, verificatur]id est inquantū est subiectū, quod est idem ei, quod est soli inesse. [Nam]si omnibus inest, & solis, [erit proprium, quod positum est proprium, vt quia animal disciplinæ susceptiuū, de omni homine verificatur,] omnis enim homo animal est disci- G plinæ susceptiuum, [& qua homo, erit hominis proprium, animal disciplinę susceptiuum,] Ex iis quę Alexander dicit in Commētariis, colligitur reduplicationem, quando cadit supra terminū qui subiicitur in aliqua propositione, nihil aliud significare quàm prædicatū inesse soli subiecto. dicit enim Alexander inquantum cadens supra subiectum, esse æquale, id est æquiualere ei, quod est soli inesse & econuerso, soli inesse, ei quod est inquantum cadens supra subiectum. Vnde quia aquilinitas inest soli naso, ideo inest naso inquantum est nasus: & quia aquilinitas inest naso inquantum est nasus, ideo soli naso inest. Non tamen sequitur, quia aquilinitas inest naso inquantum nasus est, vt omni naso insit, sed solum quod insit naso, & nulli alteri à naso, quod æquiualet ei, quod est soli naso inesse. Verum de propositionibus reduplicatiuis diximus libro priorum, nunc vero satis sit monstrasse locum.

LOCVS DESIMVSSEXTVS.

28 Est autem locus hic destruenti quidem, si non de quo nomen, & oratio verificatur, Et si non de quo oratio, & nomen verificatur. Construenti autem, si de quo nomē, & oratio: & si de quo oratio, & nomen H prædicatur.

Quidam, vt Hedenalphus, nō locum, sed methodum, siue idoneitatem prioris loci, hunc esse tradit. Nam cum dixisset proprium oportere inesse omnibus, quę sub subiecto continentur per naturam subiecti, ostendit quando reperiri potest sic esse, nos vero appellemus locum decimumsextum de licentia, qui sumitur à cōuersione subiecti cum proprio, vel proprii cum subiecto. Vocat autem in pręsenti loco, & etiam in sequēti, subiectum, nomen: proprium vero, orationem. nomen quidem est, homo: oratio vero, vt animal susceptiuum disciplinæ, quæ & descriptio, & proprium per circunlocutionem dicitur, vnde dicit, [Est autem locus hic]subaudi qui accipitur ab eo, quod est conuersim prędicari, [destruenti quidem, si non verificatur oratio]id est proprium, [de quo nomē] prædicatur, veluti si aliquis assignauerit propriū hominis musicum esse, destruetur. nam de Socrate non verificatur musicum esse, cum fuerit Philosophus. de quo prædicatur homo[&]econuerso[si & nomen non verificatur, de quo oratio]prædicatur. Vt si aliquis proprium hominis assignauerit substantiā animatā sensitiuam, oratio quidē, scilicet substantia animata sensitiua, verificatur de boue & equo. At homo de eis nō prædicatur. Deinde assignat locū constructiuū, & dicit, [Cōstruenti autē]locus est, [si de quo nomen]prædicatur, [& oratio]pdicatur: & si de quo oratio, & nomē pdicatur,]vt si aliquis assignauerit

A hominis proprium, ſcientiæ ſuſceptiuum. Nam de Socrate, & homo prædicatur, & oratio verificatur, ſcilicet ſcientiæ ſuſceptiuum, & econuerſo.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

29 Deinde deſtruenti quidem, ſi non de quo oratio, & nomen verificatur, & ſi non de quo nomen, & oratio verificatur. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt proprium. Vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum, verificatur de deo, homo autem non prædicatur, non erit hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum. Conſtruenti autē, ſi de quo oratio, & nomen prædicatur, & ſi de quo nomen, & oratio prædicatur. Erit enim proprium, quod poſitum eſt proprium, vt quia de quo animam habere, verificatur animal, & de quo animal, animam B habere, erit animam habere animalis proprium.

In codicibus Alexandri, hæc verba nec expoſita inueni, nec legi. Nec iniuria quidem, quoniam hic locus a præcedenti non videtur diuerſus. Sunt qui differentiam aſſignant ex eo, quia locus præcedens eſt ſine exemplis nude traditus, locus vero pręſens eſt aſſignatus per exempla, vt ſit hic locus expoſitiuus prioris, quia in hoc prior latius explicatur. Poteſt etiam dici præſentem locum a priore differre, ꝙ hic locus incipiat a proprio, tendatque in nomen ſi redit in proprium. Prior vero econuerſo incipit a nomine, tenditque in propriū ſi redit in nomen, vt diſcurrenti patet. in vtroque tamen hæc eſt maxima, ꝙ nomen ad orationem, & oratio ad nomen recurrat, conuertaturque, vnde dicit, [Deinde deſtruenti] hic eſt locus, [ſi nomen non verificatur, de quo oratio] prædicatur, vt quia ſubſtantia animata ſenſitiua de boue & equo prædicatur, de quo homo non verificatur, ideo ſubſtātia animata ſenſitiua non eſt hominis proprium. Hæc eſt prima pars. deinde dat ſecundam, & dicit. [Et ſi oratio non verificatur, de quo nomen] prædicatur, deſtruitur problema. vt quia eſſe muſicū de Socrate Philoſopho non verificatur, homo vero de Socrate prædicatur, ideo eſſe muſicum non erit hominis proprium. Ariſtoteles tamen exemplum Platonicum affert primæ partis, & dicit, [Vt quia animal quidem diſciplinæ ſuſceptiuum verificatur de deo. homo autem non prædicatur] ſcilicet de deo, [nō erit C hominis proprium, animal diſciplinæ ſuſceptiuum.] Exemplum vero ſecundæ partis tacuit, quia clarum eſt, Deinde aſſignat locum conſtructiuum, & dicit. [Conſtruenti autem,] erit hic locus, [ſi & nomen prædicatur, de quo oratio] pręducatur, [& ſi & oratio prædicatur, de quo nomen] prædicatur, cōſtruitur problema: [Erit enim proprium, quod poſitum eſt proprium, vt quia verificatur animal, de quo animam habere] prædicatur, [&] econuerſo [animam habere, de quo] prædicatur [animal, erit animam habere, animalis proprium.] De hoc exemplo ſuperius dictum eſt. Nō enim verum eſt, Ariſtoteles tamen eo vtitur more Democriti, qui omne animatum aſſerit eſſe animal, vt plantas, & cætera id genus. In hoc vero exemplo particulam quæ in quid prædicatur, ſuppreſſit, debuit enim dicere corpus animam habens, ſed quia facile erat eam intelligere, bona fronte prætermiſit, expetens ſuorum dictorum rectam intelligentiam potius, quàm inanem contentionem. Accedit ꝙ ſuperius eam ſubintelligendam eſſe edocuerit, ideo non refert, ſi nunc prætermiſit.

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

30 Deinde deſtruenti quidem, ſi ſubiectum proprium aſſignauit eius, D quod in ſubiecto eſſe dicitur. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe propriū. Vt quia qui poſuit proprium ſubtiliſſimi corporis ignē, ſubiectum aſſignauit prædicati proprium, non erit ignis corporis ſubtiliſſimi proprium. Propter hoc vero nō erit ſubiectum eius quod in ſubiecto eſſe dicitur, proprium, quoniam idem eſſet plurium & differentium ſpecie proprium. Eidem enim plura quædam diſcrepantia ſpecie inſunt, de ſolo dicta, quorum erit omnium proprium quod ſubiectum eſt, ſi quis hunc in modum ponat proprium. Conſtruenti vero, ſi quod in ſubiecto eſt, aſſignauit proprium ſubiecti. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium, ſiquidem de ſolo prædicatur (vt dictū

ſ v

est)proprium.vt quia qui dixit terræ proprium, corpus grauissimum, B
speciei subiecti assignauit proprium, quod de sola dicitur re, & vt proprium prædicatur, erit terræ proprium recte positum.

Hic est locus decimus octauus, qui sumitur a subiecto proprii, & dicit. [Deinde destruenti quidem]subaudi considerandum est subiectum proprii, [si subiectum proprium assignauit eius, quod in subiecto esse dicitur,]nam si sic, destruitur problema. [non enim erit proprium, quod positum est esse proprium.]Proprium enim oportet vt alteri insit, non autem vt alterum ipsi. Declarat exemplo & dicit.[Vt quia qui posuit proprium subtilissimi corporis ignem, subiectum]scilicet ignem [assignauit prędicati,]scilicet subtilissimi corporis[proprium,]est enim ignis suapte natura subiectũ, subtilissimum corpus prædicatum, [non erit ignis proprium corporis subtilissimi.]sed non contentus exemplo, idem ratione demonstrat, & dicit.[Propter hoc vero non erit subiectum eius quod in subiecto esse dicitur proprium, quoniam idem esset plurium & differentium specie proprium,]& deducit consequentiam & dicit,[Eidem enim,]scilicet subiecto[plura quædam discrepantia specie]propria [insunt de solo] tali subiecto[dicta,]& de nullo alio. Nam de igne non solum subtilissimum, sed leuissimum, & calidissimum dicuntur, quæ specie discrepantia de solo igne prædicantur, [quorum erit oĩm proprium, quod subiectum est, si quis hunc in modũ ponat propriũ.]si enim aliquis dixerit, ignem esse proprium corporis subtilissimi, quare & nõ leuissimi & calidissimi, & oĩm simpliciter eorũ, quæ ipsi insunt hunc in modum? Quare erit plurium & differentium specie idem proprium, hoc autem absurdum est. Oportet enim differentium differẽtia esse propria. Deinde construcṫiuum locum assignat, & dicit.[Construenti vero]subaudi considerandum etiam est ad subiectum[si] non subiectum, sed [quod in subiecto est, assignauit proprium subiecti,]nam si sic, construetur problema, modo seruentur aliæ conditiones, quæ superioribus locis sunt comprehensæ.[Erit enim proprium quod positum est non esse proprium]ab aduersario, modo addantur aliæ conditiones, quas explicat, & dicit,[siquidem de solo] subiecto[prædicatur, vt dictum est, proprium,]& aptum est prædicari scilicet conuersim, sic enim erit proprium bene assignatum. Deinde exemplo ostendit quod dixit, & inquit,[Vt quia qui dixit terræ proprium, corpus grauissimum, speciei subiecti,]cuius est proprium, [assignauit proprium, quod de sola re dicitur,]scilicet terra[& vt proprium prædicatur,]scilicet conuersim, [erit terræ proprium recte positum.] F

G

LOCVS DECIMVSNONVS.

31 Deinde destruenti quidem, si secundum participationem assignauit proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium. Nam quod secundum participationem inest, in quod quid erat esse conducit. Erit autem huiusmodi differentia quædam de aliqua specie dicta. Vt quia qui dixit hominis proprium, gressibile bipes. Secundum participationem assignauit proprium, non erit vtique proprium hominis gressibile bipes. Construenti autem, si non secundum participationem assignauit proprium, neque quod quid erat esse indicans conuersim prædicata re. Erit enim proprium, quod positum est esse proprium. Vt quia qui posuit animalis proprium, quod natum est sentire, H
neque secundum participationem assignauit proprium, neque quod quid erat esse indicans, conuersim re prædicata, erit vtique quod sentire natum est, animalis proprium.

Hic est locus decimusnonus, qui sumitur a participatione eius, quod assignatur vt proprium. Nam si aliquis assignabit alicuius proprium, cui inest secundum participationem, interimitur problema. nam tale differentia est quæ subiecto essentialiter inest, quæque ad essentiam atque definitionem, quæ subiecti substantiam significat, conducit. Quare non erit proprium quod sic assignatur, sed differentia substantialis, quæ licet vni soli speciei insit, quia tamen facit ad essentiæ rationem, non erit differentia proprium, vnde dicit.[Deinde destruenti quidem]subaudi considerandum ad participationem, [si assignauit proprium]alicuius speciei, quod ei inest[secundum participationem]aut si in oratione, qua circumloquimur proprium, ponitur aliquid quod participatur a subiecto, vt differẽtia. nam si sic, interimẽdum est problema.[Non enim erit proprium, quod positum est esse propriũ,]

A sed differentia.deinde probat quod dixerat, & dicit, [Nam quod secundum participationem inest] subiecto, siue speciei,[in quod quid erat esse cōducit.]id est in definitionem, quæ significat substātiā, & quod quid erat esse. Conducit dico, modo quo pars est vtilis toti.[Erit autem huiusmodi,]quod definitioni vtile est, vt pars,[differentia quædam de aliqua specie dicta]& non proprium, quare non debet proprium assignari, quod participatur a specie & subiecto. Potest autem syllogismus reduci ad artem prioristicā hoc pacto, omne participatum vt pars definitionis, est differentia, propriū per aduersarium participatur, vt pars definitionis, igitur proprium est differentia speciei, & non proprium. conclusio est falsa, & non propter figuram syllogismi, neque propter maiorē. igitur propter minorē. & sic minor est falsa, nō igitur proprium participatur a specie, cuius assignatur proprium. De syllogismo primo tetigit minorem, deinde maiorem, cætera autem omisit nobis considerare. Deinde ponit exēplū, & dicit.[Vt quia qui dixit hominis proprium, gressibile bipes, secundum participationem assignauit proprium,]quoniam significat substantiam hominis, [non erit vtique hominis proprium, gressibile bipes] sed differentia propria homini. deinde assignat locum cōstructiuum huic correspodentem, & dicit.[Construenti autem]considerandum subaudi,[si assignauit proprium,]quod inest speciei,[non secundum participationem, neque quod quid erat esse indicans]vt sit secundum verbū expositio pri-
B mi. Idē enim est inesse secundum participationem, & quod quid erat esse indicare. Nam sic construitur problema, modo seruetur alia conditio, quam explicat, & dicit. [cōuersim re]scilicet specie[pdicata]de eo quod propriū assignatur. nam si aliquid detur vt propriū, & non participatur a specie, & species & propriū secundum prædicationem conuertuntur, problema construetur, [Erit enim propriū, quod positū est esse proprium,]& ponit exemplum, & dicit, [Vt quia qui posuit animalis proprium, qd natum est sentire, neque secundum participationem assignauit proprium, neque quod quid erat esse indicās,]vt sit secundum verbum expositio primi. modo seruetur alia conditio dicta in aliis locis, quam exponit & dicit, [conuersim re] specie de proprio[prædicata, erit vtique quod sentire natum est, animalis proprium.]quoniam ab animali non participatur, & animal conuersim de eo prædicatur. Sed occurres, quoniam Aristo. in locis superius assignatis voluit in circumlocutione proprii esse ponendū genus eius, cuius assignatur proprium. sed genus participatur a specie, igitur nihil prohibet in circūlocutione proprii, poni aliquid quod participatur ab eo, cuius assignatur proprium. Dicendum Aristotelem hic loqui in iis, quæ conuertuntur cum subiecto dati proprii. Quando enim aliquid est, quod conuertitur cum subiecto dati proprii, considerandum, si pertinet ad essentiam. Si enim perti-
C net ad essentiā, datū propriū non erit propriū. Erit enim differentia essentialis, quæ nō est propriū. At superius in loco decimoquarto loquitur indifferēter, siue cōuertātur, siue non. Si enim aliquid non cōuertitur cum subiecto, ponitur in circunlocutione proprii vt genus, additis aliis pro differentia, recte assignatur proprii circūlocutio, & sic hæc loca non aduersantur.

LOCVS VIGESIMVS.

32 Deinde destruenti quidem, si non contingit simul inesse propriū, sed vel posterius, vel prius quàm nomen cuius est. Non enim erit proprium quod positum est esse proprium, aut nunquam, aut non semper. Vt quoniam contingit alicui prius fore, & posterius ambulare per forum, quàm quod homo, non erit ambulare per forum hominis proprium, aut nunquam, aut non semper. Construenti autem, si simul ex
D necessitate semper inest, cum neque terminus, neque differentia sit. Erit enim proprium, quod positum est forsitan non esse proprium, vt quia animal disciplinæ susceptiuum simul ex necessitate semper est, & id, quod est homo, cum neque differentia sit, nec terminus, erit disciplinæ susceptiuum hominis proprium.

Iste est locus vigesimus, qui sumitur ab eo quod est simul. nō enim est proprie propriū quod prius aut posterius est subiecto, sed quod simul est, & semper inest. Proprium enim nec definitio, nec differentia est. quæ sunt priora natura subiecto, sed simul est cum re, cuius est proprium, & ei semper inest vnde dicit.[Deinde destruenti quidē]subaudi cōsiderandum,[si non contingit simul inesse pprium] secundum tempus cum re cuius est proprium.[sed vel posterius, vel prius]scilicet tempore, vel consequetia[q nomen, cuius est]proprium, interimitur problema.[Non enim erit proprium quod positum est esse proprium,]dico non erit proprium quia[vel nunquam]erit proprium,[aut]si erit[non]

erit proprium[semper,]sed proprium quandoque.Est enim hæc negationum auxesis, quæ est con- E
sueta in libris Aristotel.acsi simplici negatione dicamus,aut nunq̃ erit proprium,aut non semper.po-
nit exemplum eius dati proprii, quod est posterius tempore re, cuius est datum proprium, & dicit.
[Vt quoniam contingit alicui,]scilicet homini[prius fore, & posterius ambulare per forum q̃] quod
sit id[quod est homo.]quia igitur in hoc casu prius est homo,deinde ambulare per forum, [non erit
ambulare per forum,hominis proprium,]dico non erit,quia[vel nunquam] erit hominis proprium,
[aut]erit,sed[non semper]nõ enim statim cum homo est,ambulat per forum. Potest autem dari exẽ
plum eius dati proprii,quod prius est re,cuius datum est proprium,vt Alexander fecit,vt si aliquis po
neret hominis proprium esse animatum,quoniam animatum esse competit fœtui,qui est in vtero nõ
dum homo existens,ideo animatum esse nõ erit proprium hominis,est enim tempore prius homine.
Deinde assignat locum constructiuum huic correspondentem,& dicit,[Construenti autem]subau-
di cõsiderandum, [si simul ex necessitate semper inest,]nam si sic, problema cõstruitur,[cum neque
terminus,nec differentia sit. erit enim proprium, quod positum est forsitan]ab aduersario[non esse
proprium.]proprie enim proprium & soli debet inesse cuius est proprium, & semper. deinde exem-
plum affert,& dicit.[Vt quia animal disciplinæ susceptiuum, simul ex necessitate semper est, & id
quod est homo: cum neque differentia sit,neque terminus,erit animal disciplinæ susceptiuum, homi F
nis proprium.]¶Quod vero ad verba attinet, Aristote.addidit,[cum neque differentia sit neque ter
minus,]quoniam differentia & definitio, soli subiecto insunt, & semper,veluti propria, quæ tamen
non sunt propria. vt sit sensus, si datum proprium, nec prius est nec posterius subiecto, sed simul cũ
hoc, & semper, & nec differentia est nec definitio, erit vtique datum proprium, vere proprium.
Potissimum,siquis poneret,vt Alexander addit,non esse genus. Quare per hæc construetur locus.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

33 Deinde destruenti quidem, si eorundem, qua eadem sunt, non
est idem proprium. Non enim erit proprium, quod positum est esse
proprium. Vt quia non est proprium prosequendi, apparere quibus-
dam bonum, neque eligendi erit vtique proprium, apparere quibus-
dam bonum. Idem enim est, prosequendum & eligendum. Constru- G
enti autem si eiusdem, quatenus idem est, idem est proprium. Erit
enim proprium, quod positum est non esse proprium. Vt quoniam ho
minis, qua homo est, dicitur proprium tripartitam animam habere,
& viri, quatenus vir est: erit vtique proprium hominis tripartitam
animam habere. Vtilis autem locus hic & in accidente est. nam iis-
dem,in eo quod eadem sunt, eadem oportet inesse,vel non inesse.

Hic est locus vigesimusprimus,qui accipitur ab eisdem.dicuntur enim eadem, aut genere, vt ho-
mo & equus:aut specie,vt Socrates & Plato:aut numero,vt prosequendum & eligendum,& vt ho-
mo & vir:aut secundum analogiam,ut octo & sexdecim,nam eadem proportione sunt octo ad qua
tuor,& sexdecim ad octo:vel vt decem prædicamenta. est igitur maxima, si alicui generi assignetur
aliquod proprium,necesse est ipsum earum specierum omnium esse, quæ sub illo genere sunt. si autẽ
speciei alicui,omnium indiuiduorũ,quę sunt sub eadẽ specie.Si alicui indiuiduo,oĩm eorũ quę sunt nu H
mero eadem illi.Arist.tamen ponit locum,vt mihi videtur,inspiciẽdo ad eadem,quæ numero eadem
sunt,& dicit.[Deinde destruenti quidem]considerandum[si eorundem] scilicet numero, ea ratione
[qua eadem]numero sunt,[non est idem proprium.]Si enim non est idem proprium, destruitur pro
blema.[Non enim erit proprium,quod positum est esse proprium.]intelligit autem per eadem, quæ
numero eadem sunt solo nomine discrepantia,vt tunica & vestis,homo & vir,fœmina & mulier, &
affert exemplum,& dicit.[Vt quia non est proprium prosequẽdi,apparere quibusdam bonum.] Nõ
enim apparens bonum non existens bonum, est prosequendum, [neque eligendi erit vtique pro-
prium apparere quibusdam bonum. idem enim est prosequendum, & eligendum] numero & re,
sed solo nomine differunt. Nõ enim quod aliquibus bonum videtur,eligibile est,sed quod suapte na-
tura bonum est. Deinde assignat locum constructiuum huic correspondentem,& dicit.[Construen-
ti aũt]considerandũ,[si eiusdẽ.]scilicet re & numero,[quatenus idẽ est]re,& numero,[idẽ est ꝓpriũ.
erit.n.propriũ,qđ positũ est]ab aduersario[non esse propriũ.]Deinde affert exẽplũ,& dicit.[Vt qm̃
hominis,qua homo est,dicitur propriũ animam tripartitã habere,& viri,quatenus vir est:erit vtique
proprium hominis tripartitam animam habere.]Dicitur autem hominis anima tripartita,ꝙ tres ap

A petendi vires habeat, irascibilem, concupiscibilem, & rationalem: aut ꝙ tres gradus, vitalem, sensitiuũ, & intellectiuum. ❡Quod vero ad verba attinet, vir, græce est βροτὸς, latine est nomen synonymũ homini, apud enim græcos βροτὸς & ἄνθρωπος, synonyma sunt, vt apud nos vir & homo, licet vir apud græcos alio nomine ἀνὴρ dicatur, & βροτὸς proprie pro mortali, & terrigena homine accipiatur, placuit tamen mihi pro viro transferre, quoniam exemplo melius conuenit. & quoniã vtitur exẽplo in iis, quæ numero sunt eadem, & solo nomine differentia, ideo locus ab iis, quæ numero eadem sunt, accipitur. Addit autem Aristo. vtilitatem huius loci, & dicit, [Vtilis autem & locus hic in accidente est,] cuius causam assignat, & dicit, [nam iisdem in eo quod eadẽ sunt, eadem] accidẽtia [oportet inesse vel non inesse.] quare si vni eorum inest, & alteri, quod est idem numero illi oportet inesse, & si alteri non inest, nec alteri inerit, quod ab eo solo nomine differt.

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

34 Deinde destruenti quidem, si eorum quæ sunt eadem specie, non idem semper specie proprium est. Neque enim eius quod dictum est, B erit proprium, quod positum est esse proprium. Vt quia idem est specie homo, & equus. Non semper autem equi est proprium stare a se: nec hominis erit proprium moueri a se. Idem enim est specie, moueri & stare a se, quatenus vtrique eorum, vt animal est, accidit. Construenti vero, si eorum, quæ sunt eadem specie, idem semper specie sit proprium. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium. vt quia hominis est proprium esse gressibile bipes, & auis erit proprium esse volatile bipes. Vtrunque enim horum est idem specie, quatenus illa quidem sub eodem sunt genere species, cum sint sub animali, hæc autem, vt generis differentiæ animalis,

C Hic est locus vigesimussecundus, qui accipitur ab eis, quæ genere sunt eadem. Est autem locus hic (vt Alexander inquit) obscure traditus, & aliqua ex parte falsus, vt ipse dicet. vbi speciem pro genere accepit, vt in fine locorum, quę hic assignat, patet. vnde aliqui dixerunt in fine præsentis textus Aristotelem addere se speciem pro genere accepisse, dilucidationis gratia. Est igitur locus destructiuus talis, quoniam eorundem genere necesse est & propria eadem genere esse. (dico autem eadem genere, quæ secundum se mutuo differunt, & in communi genere conueniunt) si contra diuisæ speciei contradiuisum proprium est, & contradiuisæ contradiuisum proprium erit, quare si non illud, nec istud, vnde dicit. [Deinde destruenti quidem] considerandum ea que genere eadem sunt, specie vero mutuo differunt. nam [si eorum quæ sunt eadem specie] hoc est genere [non idem semper specie] id est genere [proprium est,] hoc est, si contradiuisæ speciei contradiuisum proprium non est proprium, subaudi nec contradiuisum proprium erit proprium contradiuisæ speciei, & hoc subscribit, & dicit. [Neque enim eius, quod dictum est] id est eius contradiuisæ speciei, [erit propriũ, quod positum est esse proprium] id est erit proprium contradiuisum proprium. vbi Arist. sub eodem genere supponit duas contradiuisas species, vel plures, vt hominẽ & equum. & ait, si equi homini contradiuisi non est proprium stare, neque hominis equo cõtradiuisi erit proprium moueri, quod ipsi sta D re contradiuiditur. nam vt species sub eodẽ genere contradiuisæ eadem sunt, ita stare & moueri contradiuisa eadem genere sunt, & hoc dicit, [Vt quia idem est specie] id est genere [homo, & equus,] sunt enim species sub animali contradiuisæ, [non semper autem equi est proprium stare a se,] non. n. stare a se est proprie proprium equi, [nec hominis erit proprium moueri a se.] Deinde exponit moueri & stare propria esse contradiuisa sub animali, vt sunt homo & equus species contradiuisæ, & dicit. [Idem enim est specie] id est genere [moueri & stare a se,] sunt enim moueri & stare a se contradiuisa prædicata de homine & equo, quæ sunt species contradiuisæ sub animali, [quatenus vtrique eorũ] scilicet homini & equo [vt animal est,] vtrũq; eorum scilicet stare a se, & moueri a se [accidit.] equus enim, quatenus animal, stat a se: & homo, quatenus animal, mouetur a se Nam sensitiuum est principium motus & status. Quare si stare a se non est proprie proprium equi, nec moueri a se erit proprie proprium hominis. hoc pacto Alex. exponit hunc locum, & (vt mihi videtur) est optima expositio, non autem qualis Iuniorum declaratio, quæ nullo pacto verbis. Aristo. conuenit. Deinde ponit locũ constructiuum, qui huic correspondet, & dicit, [Construenti vero] considerandum subaudi etiam ad eadem genere, [si eorum quæ sunt eadem specie] hoc est genere, [idem semper specie] id est, genere [sit proprium,] hoc est contradiuisæ speciei contradiuisum proprium, & contradiuisum contra-

diuisæ.Nam si sic,erit problema construendum.[Erit enim proprium,quod positum est nõ esse proprium]ab aduersario.[vt quia hominis]speciei contradiuisæ aui[est proprium esse gressibile bipes]cõtradiuisum volatili bipedi,[& auis]speciei homini contradiuisæ[erit proprium esse uolatile bipes]cõtradiuisum gressibili bipedi.Nam contradiuisarum specierum sub eodem genere contentarum, contradiuisa debent esse propria sub eodem genere contenta . & quoniam accepit speciem pro genere, nunc dilucidationis gratia hoc exponit,& dicit.[Vtrunque enim horum] scilicet homo & auis,[est idem specie]sumendo subaudi speciem pro genere,[quatenus illa quidem]scilicet homo & auis[sunt species sub eodem genere,cum sint sub animali,] & sic sunt species contradiuisæ sub eodem genere. [hæc autem] scilicet gressibile bipes, & volatile bipes,[sunt vt differentiæ generis animalis,] hoc est propria contradiuisa sub animali, quę(quia sunt contradiuisa sub animali) videntur vt differentiæ animalis, licet non sint proprie differentię.Quarę specię̃ pro genere intelligendum est,& per species sub eodem genere,contradiuisas species:& per propria, quæ sunt vt differentiæ,contradiuisa propria sub eodem genere.Nam maxima est,ut contradiuisarum specierum sub eodem genere contentarum, cõtradiuisa sint propria sub eodem genere contenta. E

INSTANTIA.

35 Hic autem locus falsus est,quando alterum quidem eorum quæ dicuntur,vni alicui soli speciei inest,alterum vero inest pluribus, quemadmodum gressibile quadrupes. F

Hic affert contra locum instantiam, quia non videtur locus hic in omnibus construendus. Nã quando vnum quidem dictorum propriorum vni soli speciei inerit,vt gressibile bipes soli homini:alterum vero ei contradiuisum,pluribus,vt gressibile quadrupes, equo & boui, & cæteris id genus, locus non potest construi. Nam licet gressibile bipes,& gressibile quadrupes sint propria contradiuisa sub animali,& homo & equus etiam species contradiuisę sub animali,quia tamen gressibile bipes ,vni speciei,scilicet homini soli inest ,gressibile vero quadrupes,pluribus, non sequitur gressibile quadrupes esse proprie proprium equo , vt gressibile bipes est proprie proprium homini. nõ igitur locus semper construitur.vnde dicit,[Hic autem locus falsus est]subaudi aliqua ex parte,quia non in omnibus est construcodus,quia oon[quando alterum quidem eorum quæ dicuntur] propria sub eodem genere contradiuisa,[vni alicui soli speciei inest,]scilicet homini,vt gressibile bipes,hoc enim soli homini competit(auis enim est bipes,non autem gressibilis,sed volatilis,)maxime si pygmęi non reperiuntur.[alterum vero inest pluribus,] quod est gressibili bipedi contratradiuisum,[quemadmodum gressibile quadrupes.] quod inest equo, boui, & aliis . Nam quando alterum eorum vni speciei soli,alterum vero pluribus inest,locus non construitur.quia noo sequitur,gressibile bipes est proprie propriũ homini,igitur gressibile quadrupes proprie proprium equo.Nam licet species sint sub eodem genere contradiuisæ,& propria etiam,quia tamen alterum eorum propriorum pluribus inest q̃ alterum, locus non est construcodus.Erit igitur locus vtilis(vt Alexander inquit)quando alterum propriorum sub eodem genere contentorum non pluribus speciebus eiusdem generis inest,q̃ alterum. G

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

ἔργον opus officium munns.

36 Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est sophistice assumenti vnius assignare & solius alicuius proprium.Nam quod inest alicui cui accidit aliquid , & accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit. Vt quod inest homini,& albo homini inerit, si fuerit albus homo,& quod albo homini inest,inerit & homini. H

Hic locus obscurus est,vt diuersitas exponentium demonstrat,Iuniores dicunt Aristotelem primo proponere ꝙ nullum proprium assignari possit solius subiecti, quin secundum sophistas assignetur alterius scilicet accidentis,quod ei accidit,& dicit,[Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur] nam & genere, & specie, & oumero, & analogia, [labor est]hoc est, arduum ac difficile est,[sophistice assumenti vnius assignare proprium]scilicet subiecti [& solius alicuius] quia nõ potest assignari proprium subiecti,ita vt sit illius taotum, & nullius alterius, & ꝙ sit difficile assignari propriũ solius subiecti,quod nullius alterius est proprium,probat per locum sophisticum,quem assignat,cum dicit.[Nam quod inest alicui cui accidit aliquid,& accidenti inerit sumpto cum eo cui accidit.] Est enim sophisticus locus, quod inest alicui subiecto absolute sumpto,inest eidem sumpto cum suo accidente,& econuerso.[Vt quod inest homini,& albo homini inerit, si homo fuerit albus,]& si fuerit rubeus,inerit rubeo homini.[&] ecõuerso,[quod albo homini inest,erit & homini,]hoc pacto exposue

A runt Iuniores, acceperũt enĩ laborem pro difficili. Alex. vero asserit Aristotelẽ hic assignare primo locum sophisticum, postea instantiam. Locus autem sophisticus secundum Alexan. est talis, omne assignatum alicuius proprium solidi inest, cui assignatũ est proprium. probatur. nã eadem & diuersa multipliciter dicuntur & genere, & specie, & numero, & analogia. Et quæ dicuntur eadem numero, dupliciter dicuntur, aut subiecto & ratione, vt tunica & vestis, sunt enim subiecto eadem ac ratione, sola voce discrepantia aut subiecto, non autem ratione, veluti ascensus & descensus. nam scala quidem eadem sunt, est enim scala vnum idemque subiectum eorum, ratione vero differunt, quoniam definitio ascensus altera est a definitione descensus. Cum igitur ita sit, omne assignatum alicui proprium soli ei videtur inesse, quoniam si inest alteri, illud aliqua ratiõe videtur idem ei, cuius assignatur propriũ. quare videtur soli illi inesse, cum non detur alterum, quin sit aliqua ratione idem. Et tunc iuxta hanc expositionem, verbum labor, pro officio legendum est, nam græcum verbum ἔργον, est etiam latine tum opus, tum officium, tum munus. lege igitur. [Quoniam autem idem, & diuersum multipliciter dicitur] scilicet genere, specie, numero, & analogia, [labor est,] hoc est munus est [sophistice assumẽti] id est sophistæ conueniens, [vnius assignare proprium, & solius alicuius] id est & solius illius, quoniã nihil potest dari diuersum ab eo cuius assignatur proprium, quin aliqua ratione sit illi idẽ. quod expo-
B nit, & dicit. [Nam quod inest alicui, cui accidit aliquid, & accidenti] secundum sophistas [inerit sumpto cum eo, cui accidit,] ergo si inest proprium alicui, oportet vt soli illi insit, cum non detur aliquid diuersum ab eo, secundum sophistas. Aliter (vt mihi videtur) Alex. exponit, & magis ad mentem Aristo. sumit enim laborem pro difficili, vt sit sensus, quoniam idem & diuersum multifariam dicuntur, difficile videtur assignare proprium, quod sit proprie proprium apud sophistas. dico proprie propriũ, ita vt soli illi insit, & nulli alteri, nam secundum sophistas si proprium inest subiecto, inest accidenti, modo accidens est diuersum quid a subiecto scilicet specie, vel ratione, ergo non potest assignari proprium subiecto soli. secundum hanc ergo expositionem, primo proponit difficultatem, & locũ sophisticum, postea ibi. [Calumniabitur autem,] ponit instantias contra locum, vnde dicit. [Quoniam autem idem & diuersum multipliciter dicitur, labor est] id est difficile est [sophistice assumenti] id est ei, qui vtitur loco sophistico, [assignare alicuius vnius proprium & solius] id est, & dicere ꝙ solius illius sit. deinde assignat rationem, & ponit locum sophisticum, & dicit. [Nam quod inest alicui, cui accidit aliquid, & accidenti inerit sumpto cum eo, cui accidit.] Quare non potest assignari aliquod proprium alicui, quod sit soli illi competens, & ita non potest assignari proprium alicui, quod sit illius proprie proprium. quod dixerat de loco sophistico, exemplo monstrat, & ex dictis patet. Ex iis patet quis
C sit locus sophisticus, ex quo difficile est assignare aliquod esse proprie ꝓpriũ alicuius. Est enim locus sophisticus, quod inest alicui, inest omni ei quod accidit illi. Ex hoc sequitur nullũ posse esse propriũ alicui subiecto, quin insit ei, quod subiecto accidit.

INSTANTIAE.

37 Calumniabitur autem aliquis multa propria, subiectum aliud quidem per se faciens, aliud autem cum accidente. Vt aliud quidem hominem esse dicens, aliud vero album hominem. Insuper etiam diuersum faciens habitum, & quod secundum habitum dicitur. Nam quod habitui inest, & ei quod secundnm habitum dicitur, inerit. Et quod ei quod secundum habitum dicitur inest, & habitui inerit. Vt quoniam sciens secundum scientiam dicitur affici, non erit scientiæ pro-
D prium indissolubile a ratione, nam & sciens erit indissolubilis a ratiõe,

διαβαλεῖ accusabit,

γὰρ alioquin.

Quia sophistæ dicunt idem esse proprium subiecti & accidentis, vt hominis & hominis albi, ideo Arist. contra hunc sophisticum locum duas fert instantias. Quarum prima talis est, si idem est proprium subiecti, & accidentis, vt hominis, & albi hominis, tũc diuersorum erit idem proprium. hoc autem absurdum est, nam si diuersorum erit idem proprium, neutri eorum competeret soli, & sic neutrius erit proprie proprium. Consequentia vero deducitur, quoniam licet subiectum, & accidens sint idem subiecto numero, tamen differunt ratione & esse, & sic sunt diuersa. Quare si subiecti & accidentis idem fuerit proprium, diuersorum idem erit proprium, quod erat absurdum. vnde dicit, [Calumniabitur autem aliquis multa propria,] si quod sophistæ dicunt, sit verum, videlicet quod idem sit proprium subiecti, & accidentis, quod ei accidit. calumniabitur inquam [faciens subiectum quidem aliud per se] sumptum, [aliud autem cum accidente, vt aliud quidem hominem esse dicens, aliud vero album hominem,] quare sequetur ad locum sophisticum idem proprium esse diuersorum, subiecti videlicet & accidentis, quæ sunt diuersa. hæc est prima instantia. Deinde affert secundam instantiam & dicit. [Insuper etiam] contra id. quod sophistæ dicunt, videlicet ꝙ idem proprium sit subie-

&i, & accidentis obiiciet [faciens diuerſum habitum : &] id : [quod ſecundum habitum dici- B
tur,] occurret ei quod ſophiſtæ dicunt , per hoc quòd habitus & habens habitum ſunt diuerſa, &
tamen habitus eſt accidens,& habens habitum ſubiectum habitus . Deinde exponit illud, in quo oc-
curret contra ſophiſtam , & dicit,[nam] ſequetur ſecundum ſophiſtas , ꝙ id[quod habitui ineſt, &
ei quod ſecundum habitum dicitur,inerit, &]econuerſo[quod ei, quod ſecundum habitum dicitur,
ineſt,& habitui inerit.]Eſt enim habitus accidens,& habens habitũ eſt ſubiectũ,vt ſit inſtantia, ſi idē
proprium eſt ſubiecti & accidentis quod ſubiecto accidit,tunc idem erit proprium habitus,& habē-
tis habitum.Hoc autem abſurdum eſt,quoniam habitus & habēs habitum ſunt diuerſa,vt propoſuit.
& hoc eſſe abſurdum exemplo monſtrat,& dicit,[Vt quoniam ſciens ſecundum ſcientiam dicitur af
fici,]eſt enim ſubiectum ſcientiæ,& illius proprium per aduerſarium eſt[indiſſuaſibile a ratione,]ſciē
tia vero afficit ipſum ſcientem,vt ſubiectum,& ita differt a ſciente,cum igitur ſcientia differat a ſcien
te,[non erit ſcientiæ proprium indiſſuaſibile a ratione, nam & ſciens]ſecundum aduerſarium[erit in
diſſuaſibilis a ratione.] vt ſit ratio exemplaris,ſciens differt a ſcientia, & ſcientis proprium eſt[indiſ-
ſuaſibile a ratione,]ergo non ſcientiæ,alioqui diuerſorum erit idem proprium. Quod vero ad exem-
plum attinet,Socrates,& veteres Academici ſenſerunt virtutes eſſe ſcientias quaſdam , ſtudioſos ve-
ro ſcientes,qui propter virtutes a recta ratione ſunt[indiſſuaſibiles,]ex quorum verbis id infertur ſciē F
tis proprium eſſe[indiſſuaſibile eſſe a ratione], & cum ſcientia differat a ſciente , non erit proprium
ſcientiæ[indiſſuaſibile a ratione,]alioquin diuerſorum idem erit proprium . Hæc mihi videtur expo-
ſitio,nam Alexan.ſic videtur intelligere,licet calamum retinuerit.

DILVTIO INSTANTIARVM.

38 Conſtruenti autem,dicendum quoniam non eſt diuerſum ſimpli-
citer id cui accidit, & accidens cum eo cui accidit ſumptum . Sed aliud
dicitur, eo quòd diuerſum ſit ipſis eſſe. Non enim eſt idem homini, &
eſſe homini,& albo homini,& eſſe albo homini.Præterea autem con-
ſiderandum eſt ad caſus,dicenti quoniam neque ſciens eſt indiſſuaſibile
a ratione, ſed indiſſuaſibilis a ratione, neque ſcientia indiſſuaſibile , ſed
indiſſuaſibilis a ratione.Nam ei qui omnino inſtat, omnino eſt aduer- G
ſandum .

Nunc ſoluit inſtantias,& primo ſoluit eas ſimul:ſecundo vero ibi,[Præterea autem] dat quoddā
documentum aduerſus ſophiſtas,quam cautelam appellant,& fortaſſe dat ſolutionem ad ſecundam
inſtantiam quo ad verba.Reſpondet igitur ad primam & ad ſecundam ſimul quo ad rem , & tenet
idem eſſe propriũ ſubiecti,Et accidentis ſumpti cum ſubiecto,vt hominis,& hominis albi,& haben-
tis & habitus cum habente ſumpti.& cum opponebatur,ꝙ tunc diuerſorum eſſet idē propriũ. Reſpō
det & dicit, [Conſtruenti autem dicendum , quoniam non eſt diuerſum ſimpliciter id cui accidit]
id eſt ſubiectum,ſiue habēs habitũ, [& accidēs ſumptũ cũ eo]ſubiecto,[cui accidit,] vel habitus cum
habente ſumptus.Sunt enim idem in ſubſtantia(vt Alex.inquit)nam homo,& albus homo idē ſunt
ſubſtantia.[Sed aliud dicitur, eo ꝙ diuerſum ſit ipſis eſſe,]hoc eſt,ſed differunt ratione,atque defini-
tione,quod declarat,& dicit.[Non enim eſt idem homini & eſſe homini,]nam homo ſubſtantia eſt,
eſſe hominis ratio atque definitio hominis,quæ differunt.ſimiliter differunt albus homo , & eſſe albo
homini,nam[& albo homini, & eſſe albo homini] diuerſum eſt , vt definitum , & definitio . Quod
ſi ita eſt,homo & homo albus etiam differunt ratione.nam(vt Alexan.exponit)homo eſt animal ra H
tionale mortale ſcientiæ ſuſceptiuum.Homo autem albus hęc habet & plus,quoniam eſt ſuſceptiuus
coloris,qui diſgregat viſum,vt ſit hominis albi hæc definitio,animal ratiõale mortale diſciplinæ ſuſce
ptiuum,& coloris diſgregantis viſum,quæ differunt.per quæ innuit,ꝙ eo modo,quo ſubiectum & ac
cidens cum ſubiecto ſumptum ſunt idem,idem habent proprium:eo vero modo quo ſunt diuerſa, di
uerſum habent proprium.Simili ratione dicendum de habitu,& habente habitum. Hæc eſt commu
nis ſolutio ad vtranque inſtantiam. deinde ſpeciatim reſpondet ad ſecundam quo ad verba , quia ſo-
phiſtice opponenti eſt ſophiſtice reſpondendum,& hoc modo exponit Alexāder,& placet.Propter-
ea Ariſt.ad ſecundam dicit,ꝙ nec eadem definitio eſt ſcientiæ,& ſcientis ſecundum caſus , quoniam
ſcientia eſt,quæ non poteſt aliter credi,ſciens aũt,qui nõ aliter credit. mõ hæ definitiões differũt ſaltē
ſecundum caſus,vnde dicit.[Præterea autem cõſiderandum eſt ad caſus]id eſt ad finales dictionum
terminationes,[quoniam]ſi idem ſit proprium ſcientiæ & ſcientis,[neque ſciens eſt indiſſuaſibile a
ratione,ſed indiſſuaſibilis a ratione,] quia ſic denominatur ſcientia , [neque ſcientia indiſſuaſibile,
ſed indiſſuaſibilis a ratione,] & ſic non conueniunt in caſibus . nam ſciens eſt indiſſuaſibile, ſcientia
indiſſuaſibilis,quæ vocum terminatione differunt. At ſi idem eſſet proprium, oporteret , vt & ſciens

A & scientia sit indissuasibile, vel indissuasibilis à ratione, quod falsum est. nã sciens est indissuasibile, sciẽtia indissuasibilis à ratione. In veteribus translationibus clare hæc verba leguntur, sunt enim hęc, [quoniam neque sciens est indissuasibilis à ratione, sed indissuasibile à ratione: neq; scientia indissuasibile, sed indissuasibilis à ratione.] & sic differunt sciens & scientia definitione, saltem quo ad casus. & hoc pacto verba Aristot. legit Alexander. ¶ Sed dices, hæc solutio est ad verba, & ita sophistica, quæ non conuenit topicis. Respondet & dicit, non esse absurdum sophistice opponenti respondere sophistice, [nam ei qui omnino] id est, omni modo quo potest [instat,] vt sophista, qui re & voce instat, [omnino] .i. omni modo quo fieri potest, [est aduersandũ,] & à casibus, & ab omnibus modis, à quibus vtiq; quis potuerit.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

39 Deinde destruenti quidem, si quod natura inest, volens aßignare hoc modo ponit secũdum locutionẽ, vt quod semper inest, significet. Videbitur enim moueri quod positũ est, propriũ esse. B Vt quia qui dixit hominis proprium bipes, vult quidem quod natura inest, aßignare. significat autem locutionem quod semper inest, nõ erit hominis proprium bipes. Non enim omnis homo est duos pedes habens. Construenti autem, si vult quod natura inest, proprium aßignare, & locutione hoc modo significat. Non enim mouebitur secũdum hoc proprium. vt quia hominis proprium aßignauit animal disciplinæ susceptiuum, & vult, & dictione significat id, quod natura est proprium, non mouebitur secundum hoc, vt non sit hominis proprium, animal disciplinæ susceptiuum.

Hic est locus 24. qui sumitur à correspondentia sermonis cum proprio naturali, qui talis est, si aliquis aßignat propriũ quod naturaliter inest, per sermonẽ, qui nõ significat qm̃ naturaliter inest, sed qm̃ C semper inest, sermo siue oratio, qua illud aßignat, non erit propriũ. Non enim est necesse quod naturaliter inest, semper inesse, vnde dicit. [Deinde destruẽti quidẽ,] considerandũ subaudi, [si quod natura inest, volens aßignare] pro proprio illius, cui natura inest, [hoc modo ponit secundum locutionẽ, vt quod semper inest, significet.] nã si sermo siue oratio, quæ propriũ significat, significat semper ꝓpriũ inesse, propriũ vero non semper inest, sed natura, quod nec semper nec necessario inest, talis oratio, quæ significat proprium, nõ erit proprium. Quod probat, & inquit. [Videbitur.n. moueri quod] natura inest animali, vel elemẽto, quodq; [positum est] pro proprio, [esse propriũ]. q.d. si ita est, tũc moueri quod naturaliter inest corpori naturali, esset proprium, quod est absurdũ. Nam moueri nulli inest semper, & ex necessitate, loquor de corporibus elemẽtariis, nã cælestibus & semper, & necessario inest. Exponit autem Alex. hic, quæ sunt, quæ natura inesse dicuntur, & dicit ea inesse aliquibus natura, quorum subiecta, quibus sic dicũtur inesse, receptiua sunt eorũ .i. apta recipere, modo nec semper, nec ex necessitate actu insint. hac ratione moueri non natura inest cælo, qm̃ licet cælum aptũ sit recipere motum, tamẽ cælo motus inest, & semper, & ex necessitate. sic (vt inquit) natura inest homini sciẽtia, quoniam homo aptus est eam recipere, & nõ semper, nec ex necessitate est sciens. Quare si quod natura inest alicui, vt proprium aliquis aßignauerit cũ ea dictione, videlicet, quę actu ei & semper & ex necessitate inesse significat, hoc est, nõ addito illi dictioni, siue orationi hoc .s. natura, aut alio quodam potente mõstrare illud, cui inest D susceptiuum esse rei illius, non bene aßignauit proprium. & aßignat exẽplum, & dicit. [Vt quia qui dixit hominis propriũ bipes, vult quidẽ quod natra inest,] ꝓ proprio [aßignare, significat autẽ] per hæc verba [locutionẽ quod semper inest,] nã in ea oratione nõ ponitur verbũ natura, imo ponitur verbũ ꝓpriũ, quod significat prędicatũ semper & ex necessitate inesse, & nõ qm̃ inest natura, ideo [nõ erit hominis propriũ bipes. nõ.n. omnis homo,] & semper, vel ex necessitate [est duos pedes habẽs.] intellexit autem Arist. appellatione bipedis, etiã gressibile. q.d. si aliquis dixerit simpliciter nihil addẽdo, propriũ hominis esse gressibile bipes, cum videatur accipere gressibile bipes, vt semper, & ex necessitate inexistens, peccauit, quoniam nõ sic se habet in natura. est.n. aliquis homo non bipes. Similiter errat, qui dixit scire esse propriũ hominis, dicit.n. propriũ esse, quod in natura non est sic. Est.n. aliquis homo nõ sciẽs. deinde aßignat locũ constructiuũ, & dicit, [Construẽti autẽ] considerandũ, [si vult quod natura inest, propriũ aßignare, & locutione hoc modo significat. nõ.n. mouebitur] .i. tolletur [secundum hoc] per hanc orationẽ [propriũ.] quia igitur oratio significans propriũ, correspõdet proprio in natura, bene aßignauit, & aßignat exẽplum, & dicit. [Vt quia qui hominis propriũ aßignauit, animal disciplinæ susceptiuũ, & vult] animal disciplinæ susceptiuũ esse proprium, [& dictione significat id, quod natura est propriũ] hoc est, cũ correspondẽtia in re, [non mouebitur] hoc est, nõ tolletur, [secũdum hoc, vt nõ sit proprium hominis,] imo significatur esse propriũ hominis [animal disciplinę susceptiuũ] quare bene est aßignata

oratio quæ proprium significat. ¶ Quod vero ad verba attinet, Arist. cũ dixit, [nõ mouebitur secundũ E hoc, vt nõ sit proprium hominis animal disciplinæ susceptiuum] auxesim negationũ fecit. Superfluit. n. secũda negatio, vnde verba sic legantur, [nõ mouebitur secũdum hoc vt sit proprium hominis,] & reliqua. quoniã ea oratio significat esse proprium hominis, quod in natura est proprium hominis. Insuper κινδοι ?) græce, etiam remouebitur, interpretatur, & tolletur. & tũc clara sunt verba Aristot.

40 Insuper quęcunq; dicuntur, vt secũdum aliud aliquid primũ, aut vt primũ ipsum, labor est assignare talium propriũ. Nam si eius propriũ assignauit, quod est secundũ aliud aliquid, & de primo verificabitur: si autem primi posuerit, & de eo prædicabitur, quod est secundum aliud. Vt si quis assignet superficiei proprium, coloratum esse, & de corpore verificabitur coloratum esse: si autem corporis, & de superficie prædicabitur. quare nõ de quo oratio, & nomen verificabitur.

Hic iuniores designãt locum 25. destructiuũ, qui accipitur ab ordine eorum quibus datũ propriũ in- F est, qui secundũ eos talis est. si aliqua duo se habẽt vt prius & posterius, & assignetur propriũ prioris tãtum, vel posterioris tantũ, male assignatum est propriũ. Quoniã si tale proprium assignatur de posteriore, verũ erit de priore: & si de priore, verum erit de posteriore. ergo male assignatũ proprium alterius tantũ, male etiam assignatur de utroq;. q̃m non de quo verificaretur proprium, verificaretur subiectum illius. & tũc isti per laborem, nõ difficultatem, sed impossibilitatem intelligũt. vnde dicit Arist. [Insuper quęcũque dicũtur, vt secundũ aliud aliquid primũ, aut vt primũ ipsum] i. in his quę dicũtur secundũ posterius & prius, [labor] i. i. npossibile [est assignare talium propriũ] subaudi seorsum, & sine additione aliquorũ verborum quibus patet quomodo proprium sit cuiusq; eorum. Quod exponit, & dicit, [nam si eius propriũ assignauit] seorsum tantũ, [quod est secundũ aliud aliquid] i. posterius, nullo verbo addito in oratione propriũ significãte, quo exprimatur modus, quo datum proprium est illius proprium, cuius datũ est propriũ, male assignatur. quoniã non solum de postriore verificatur, sed [& de primo verificabitur,] & sic nõ erit posterioris solum proprium. [Si autem primi posuerit] proprium seorsum, etiã nullo verbo in oratione proprium significante addito ad modificãdum proprium, etiam male assignabitur, quoniã [& de eo prædicabitur, quod est secũdum aliud,] hoc est, de secundo, & sic nõ solum de G primo, quare non solũ erit propriũ primi. Ad huius rei declarationem assignat exemplũ, & dicit, [vt si quis assignet superficiei propriũ coloratũ esse,] tanq̃ primi. est n. superficies, cui primo cõpetit coloratũ esse, non solum de superficie verificatur coloratum esse, sed [& de corpore verificabitur coloratũ esse,] quod est posterius, nam corpori cõpetit coloratum esse mediante superficie. [si autẽ corporis] propriũ assignetur coloratũ esse, [& de superficie,] quæ est prior [verificabitur,] quare non erit proprium solius corporis. Nec potest esse vtriusque propriũ. quia tunc non de quo verificatur proprium, verificaretur subiectum illius, proprium enim verificaretur de corpore. est enim corpus coloratũ, de quo nõ verificatur superficies, non enim corpus est superficies. insuper coloratum verificatur de superficie, de qua non verificatur corpus, non enim est superficies corpus, & propterea dixit, [quare] subaudi si datũ propriũ vtriusque sit proprium corporis, & superficiei, [non de quo oratio] id est proprium [verificabitur, & nomẽ] id est subiectum verificaretur. Alex. vero nõ locum destructiuũ, sed difficultatem destructiui loci in talibus Arist. assignasse asserit. nam eorũ quibus aliqua insunt, quædã sunt quibus illa primo insunt: quędã autẽ quibus nõ primo, sed secũdum aliud insunt. Vult igitur Alex. in talibus sic se habẽtibus, difficile esse assignare propriũ, nullis verbis additis in oratione significãte propriũ. quoniã si propriũ detur in eo H quod primo est, etiã cõgruit ei quod non primo est, & econuerso, si propriũ detur ei quod posterius est, etiã congruit ei quod primo est. difficile est etiam assignare ipsum de vtroq;, alioquin non cui competit propriũ, subiectũ competeret. propterea Alex. cõcludit opus esse in oratione significante proprium, addere nõnulla verba, quibus determinetur modus, quo propriũ est propriũ, vt per ea quę dicẽda sunt, mõstrabitur. Et propterea Arist. dixit, [labor est assignare taliũ propriũ.] est enim labor illis præcipue, qui particulas, quibus oportet exprimere propriũ, nõ exprimũt, vt aut primũ, aut natura, aut specie, aut omnino, aut secũdum aliud, aut vt aliquis habens, aut vt participans, aut cætera id genus. Qui enim dicit superficiem quantitatem esse quæ primum colorata est, & corpus quod non primum sed subinde coloratum est, bene assignauit proprium.

41 Accidit autẽ in quibusdã propriis plerũq; fieri aliquod peccatũ, propter hoc quod nõ determinetur, quomodo, & quorũ ponit quis propriũ.

Hic aliqui designant locũ 25. sed nõ est ita, sed rectius (vt Alex. inquit) Arist. enumerat oẽs modos, quibus accidit peccare in assignatione proprii, & primo pręmittit procemium, & dicit, [Accidit autem in quibusdã propriis plerunq; fieri aliquod peccatum,] quod peccatũ exponit, & dicit, [propter hoc q̃ non determinetur quo modo, & quorum ponit quis propriũ,] q. d. quod peccatur, fit dupliciter, aut ex

A parte modi aſsignãdi,aut ex parte ſubiecti,cuius aſsignatur[non determinetur] dico in oratione ſignificante proprium [quo modo]ſcilicet aſsignetur proprium, [& quorum]ſcilicet ſubiectorum [ponit quis proprium.]hæc eſt intentio,& procemium eorum quæ vult dicere.

42 Omnes enim conãtur aſisignare propriũ,aut quod natura ineſt, vt hominis bipes:aut quod nũc ineſt,vt hominis alicuius quatuor digitos habere:aut ſpẽ,vt ignis ſubtiliſsimũ: aut ſimpliciter, vt animalis viuere.

Cũ propoſuiſſet procemiũ & intentionẽ,nunc exequitur,& primo aſsignat peccata quatuor iuxta quatuor modos aſsignãdi propriũ,ſecundo ibi[aut ſecundũ aliud]enumerat ſex peccata ex parte ſubiectorũ,quorũ aſsignatur propriũ.nã primi quatuor modi accipiuntur à cõditionibus proprii. Secũdi vero ſex accipiũtur à cõditionibus ſubiecti.pro prima igitur parte aſsignat omnes modos, quib⁹ ſolent propriũ aſsignare ex parte conditionũ proprii,& dicit, [Omnes.n.conantur aſsignare ꝓprium] alicuius ſubiecti[aut]ſecundũ primũ modũ,[quod natura ineſt,vt hominis bipes] omne.n.quod na-
B tura ineſt ſubiecto,ſolent dicere proprium ſecundũ primũ modũ.& quoniã bipes natura ineſt homini,ideo bipes aſsignatur propriũ hominis.deinde ponit ſecũdum modũ,& dicit [aut quod nũc ineſt] ſiue inſit natura,ſiue nõ ſecũdum naturã,[vt hominis .licuius quatuor digitos habere]hoc.n.pro tẽpore præſenti ineſt, & quatenus ineſt pro tẽpore præſenti,dicitur propriũ ab eis.deinde ponit tertiũ modũ,& dicit,[aut]qđ ineſt ſubiecto[ſpecie].i.nõ ratiõe indiuidui,ſed cõſequendo ſpeciẽ, [vt ignis] propriũ dicunt eſſe[ſubtiliſsimũ,]tenuiſsimũ,& rariſsimũ.hoc.n.non ineſt igni propter indiuiduum aliquod,quod ſub igne cõtinetur,ſed propter ſpeciẽ ignis.Deinde ponit quartũ modũ,& dicit.[aut] .ſ.quarto modo dicũt proprium,quod[ſimpliciter].i.vniuerſaliter ineſt ſubiecto,[vt viuere animalis] propriũ dicunt,quia vniuerſaliter omni animali cõpetit,licet non ſoli,cum competat plantis.Hi ſunt quatuor modi aſsignandi, qui accipiuntur à quatuor conditionibus proprii.

43 Aut ſecundũ aliud,vt animæ prudẽs: aut vt primũ, quẽadmodum ratiocinatiui prudens:aut vt in eo,quod habet, vt ſcientis indiſſuaſibile à ratione, nihil enim aliud quàm habẽdo aliquid erit indiſſuaſibile à ra-
C tione:aut in eo quod habetur, vt ſcientiæ indiſſuaſibile à ratione:aut in eo quod participatur,vt animalis ſentire. Sentit enim & aliud quid,vt homo, ſed participans iam hoc ſentit:aut in eo quod participat, vt alicuius animalis viuere.

Cũ aſsignaſſet quatuor propria ex parte modorũ aſsignãdi, qui accipiũtur ex conditionibus proprii,nũc aſsignat ſex alia propria, quæ accipiũtur ex parte conditionũ ſubiecti,& dicit,[aut]aſsignãt propriũ id quod cõpetit ſubiecto nõ per ſe proprio,ſed[ſecundũ aliud,]cui primo competit,[vt prudẽs] aſsignãt propriũ[animę]hoc modo,nõ.n.ineſt aĩæ primo,ſed ratione alterius,cui primo cõpetit. Deinde exponit cui primo cõpetit prudẽs,& dat ſecundum modũ,& dicit, [aut]aſsignãt propriũ id qđ cõpetit ſubiecto[vt primũ,]& nõ ratione alterius,[vt prudẽs]aſsignãt propriũ[ratiocinatiui]hoc modo,ineſt .n.ratiocinatiuo primo,& ratiõe ratiocinatiui ineſt omnib⁹,quibus ineſt.Deinde aſsignat tertiũ modũ,& dicit,[aut]propriũ aſsignant id quod cõpetit alicui[vt in eo quod habet].i.quia habet ipſum,[vt ſcientis]aſsignãt propriũ[indiſſuaſibile à ratione.nihil enim aliud]ſubiectũ [erit indiſſuaſibile à ratione q̃ habẽdo.]vnde ſicuti corpus eſt diſgregatiuum viſus habẽdo albũ, ſic ſciẽs eſt indiſ-
D ſuaſibile à ratione habendo ſciẽtiam.Deinde aſsignat quartũ modũ,& dicit,[aut in eo quod habetur] aſsignatur propriũ alicuius,[vt indiſſuaſibile à ratione]aſsignatur proprium[ſcientię,]quę habetur à ſciente,qui eſt à ratione indiſſuaſibilis.Deinde aſsignat quintũ modũ, & dicit,[aut]aſsignant id propriũ,quod cõpetit alicui,[in eo quod]id cui cõpetit[participatur,vt animalis]propriũ aſsignãt[ſentire]hoc modo,qm̃ omne quod ſentit,ſentit vt participãs animal:& animal ſentit,quatenus participatur ab iis,quæ continẽtur ſub animali.& hoc dicit[ſentit.n.& aliud quid]quod ſub animali cõtinetur,[vt homo,ſed participãs iam hoc].ſ.animal[ſentit,]homo.n.ſentit quo animal participat,& ſentire cõpetit animali, quo participatur ab homine, vel à cæteris quæ ſub animali cõtinentur. Deinde aſsignat ſextũ modũ,& dicit,[aut]aſsignãt propriũ alicuius,quod cõpetit ei,[in eo,quod participat] aliud commune,[vt viuere] aſsignant proprium [alicuius animalis]ſcilicet hominis vel equi, quatenus homo vel equus participat vegetatiuum,ratione cuius viuit omne viuens.quare decem ſunt propria,quorum numerum & ſufficientiam aſsignat Albertus,qui curam habet talium.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

44 Qui igitur non addit natura,peccat.eo quod contingit quod natura ineſt,non ineſſe illi, cui natura ineſt, vt hominis duos pedes habere.

Enumeratis proprijs, nunc colligit decem peccata, quæ contingũt in aſsignatione ꝓprij, quorum E primũ in ordine locorũ, eſt locus deſtructiuus 25. qui talis eſt, ſi aliquis aſsignat propriũ qđ ſubiecto ineſt natura, & in oratione quæ ſignificat propriũ, nõ addit hãc determinationẽ qm̃ ineſt natura, peccat. qm̃ cõtingit quod natura ineſt, nõ ineſſe illi, cui natura ineſt, ſed cõtingit ineſſe ei ſimpliciter. cum .n. aliquis dicit bipes propriũ eſſe hominis, ſi nihil addiderit, intelligitur eſſe propriũ ſimpliciter. modo proprium ſimpliciter, eſt aliud ab eo proprio, quod competit naturaliter ſubiecto. Proprium enim ſimpliciter eſt quod competit omni, ſoli, & ſemper: & proprium naturale non competit ſemper. vnde dicit, [Qui igitur] in proprio naturali [nõ addit] in oratione quæ illud ſignificat [natura] hoc eſt, hãc determinationẽ natura, [peccat, eo ꝙ cõtingit] propriũ [qđ natura ineſt] ſubiecto, cui aſsignatur propriũ, [nõ ineſſe illi] ſubaudi natura, [cui natura ineſt,] ſed ſimpliciter, [vt] ſi quis dicat [hominis] propriũ eſſe [duos pedes habere.] nõ addẽs in oratione natura, peccat. qm̃ intelligitur eſſe ſimpliciter ꝓprium. & ſic illud quod dixit proprium, non erit proprium per illum modum, quo dixit proprium.

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

45 Qui vero non determinat quoniam nunc ineſt, quod ineſt nunc, aſsignat quoniam non erit tale, quale nunc ineſt id. vt quatuor digitos F habere hominem.

Hic ponitur ſecũdum peccatũ, & eſt locus deſtructiuus 26. qui talis eſt, ſi aliquis aſsignat propriũ vt nũc, & in oratione ſignificante illud, nihil ponitur per quod intelligatur illud eſſe propriũ vt nunc, peccat. quoniã quod eſt propriũ vt nũc, intelligitur propriũ ſimpliciter. & ſic qđ eſſet propriũ vt nũc, nõ eſſet propriũ vt nũc, ſed ſimpliciter. & hoc dicit, [Qui vero nõ determinat] in oratione ſignificãte propriũ, [quoniã] propriũ [nũc ineſt, quod ineſt nũc,] hic ſic dicẽs [aſsignat quoniã nõ erit tale] propriũ [quale id nũc ineſt,] ſed intelligetur eſſe propriũ ſimpliciter. & ſic quod eſſet propriũ vt nũc, non eſſet propriũ vt nũc, ſed propriũ ſimpliciter. [vt quatuor digitos habere hominẽ.] hoc eſt, ſi quis dixerit hominis proprium eſſe, habere quatuor digitos, non addens vt nunc. nam ſic dicens, proprium vt nunc, non dicet eſſe proprium vt nunc, ſed ſimpliciter.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

46 Qui autem non indicat quoniã vt primum, aut vt ſecundum, aliud ponit. quoniam non de quo oratio, & nomen verificabitur. Vt colora- G tum eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſsignauerit proprium.

Hic eſt locus deſtructiuus 27. qui eſt peccatũ cõtra 7. & 8. modũ accipiẽdi propriũ. non .n. Ariſt. ſeruat ordinẽ locorũ, qualẽ ſeruauit in modis accipiẽdi propriũ, qui talis eſt, ſi aliquis aſsignauerit propriũ, quod ſubiecto ineſt primo, vel ſecũdo, & in oratione ſignificante propriũ nihil ponitur per qđ intelligitur propriũ ineſſe ſubiecto primo, vel ſecũdo, hic peccat. quia quod eſt propriũ primo vel ſecundo, intelligeretur propriũ ſimpliciter. aut aliter, ſi aliquis aſsignauerit propriũ, quod ſubiecto ineſt primo, vel ſecundo, & in oratione ſignificãte tale propriũ nihil ponitur, per quod intelligitur propriũ huiuſmodi ineſſe ſubiecto primò, vel ſecũdò, hic peccat. quoniã nõ de quo oratio prędicaretur, id eſt, propriũ diceretur, de eo verificaretur nomen .i. ſubiectũ proprij. nã coloratum dicitur primò de corpore, vel de ſuperficie, & tñ nec ſuperficies de corpore, nec corpus de ſuperficie dicitur. Simili ratione ſi coloratũ diceretur ſecundò de corpore vel ſupeficie, minime dicetur nomẽ, de quo oratio dicitur. vnde dicit, [Qui autẽ nõ indicat] in oratione ſignificãte propriũ [quoniã ponit aliud] .i. propriũ [vt primũ, aut vt ſecũdum] peccat ſubaudi [quoniã] ſic proferẽdo ſine determinatione [nõ de quo oratio] .i. H propriũ, [& nomẽ] .i. ſubiectũ [verificabitur, vt coloratũ eſſe, ſiue ſuperficiei, ſiue corporis aſsignauerit propriũ.] nõ addendo primo vel ſecundo, de altero eorũ prædicabitur coloratũ, quod eſt propriũ, de quo non verificabitur alterum eorum: verificabitur enim de corpore, eſt enim corpus coloratum, de quo non verificabitur ſuperficies, non enim corpus eſt ſuperficies.

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

47 Qui etiam nõ prædicit quoniam aut in eo quod eſt habere, aut in eo quod eſt haberi, propriũ aſsignauit: nõ enim erit propriũ, quod aſsignatũ eſt. Nã inerit, ſi in eo quod habetur, aſsignauit propriũ, etiam habenti. Si autem habenti, & ei quod habetur, vt indiſſuaſibile à ratione, ſcientiæ vel ſcientis poſitum proprium.

Hic eſt locus deſtructiuus vigeſimuſoctauus, qui talis eſt, ſi aliquis aſsignauerit propriũ eius quod habet, vel eius quod habetur, & in oratione ſignificante tale proprium, nihil ponitur per quod intelligitur proprium eſſe eius quod habet, vel eius quod habetur, peccat. quoniã accidit proprium prædicari de aliquo, de quo non prædicabitur ſubiectum. vnde dicit, [Qui autem nõ prædicit] in oratione

A ſignificante proprium,[quoniã aſsignauit propriũ aut in eo quod eſt habere] .i. eius quod habet,[aut in eo quod eſt haberi].i.aut eius quod habetur, peccat ſubaudi.[non enim erit propriũ,quod aſsignatum eſt]eſſe proprium.quia non de quo proprium dicitur,& ſubiectum dicetur. Cuius rationem exponit, & dicit,[nam inerit etiam habenti,ſi in eo quod habetur] .i.ſi eius quod habetur, [aſsignauit proprium.]& ita proprium pręedicabitur de habente,de quo non prædicabitur ſcientia,quæ habetur. [Si autẽ]inerit[habẽti,]inerit[& ei,quod habetur.]& ita pręedicabitur de eo quod habetur,de quo nõ prædicabitur habẽs,cuius aſsignatur propriũ.[vt]ſi[indiſſuaſibile à ratione,ſciẽtiæ vel ſcientis poſitũ eſt propriũ.]ſi enim poſitum eſt propriũ ſciẽtię,& nulla determinatione id ſignificatur,pręedicabitur etiã de ſciente,de quo non prædicatur ſcientia.ſimili modo,ſi ponitur propriũ ſcientis,dicendum eſt.

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

48 Qui etiam non præſignificat in eo quod participat aut partipãtur. nam & aliis quibuſdam inerit proprium . Si enim in eo quidem quod participatur,aſsignauit,participãtibus inerit.Sinautẽ in eo quod partici
B pat,iis quæ participãtur.Vt ſi alicuius animalis poſuerit viuere,propriũ.

Hic eſt locus deſtructiuus 29. qui talis eſt,ſi aliquis aſsignauerit proprium eius quod participat, aut eius quod participatur, & in oratione quæ proprium ſignificat, nihil ponitur per quod tale proprium ſignificetur, peccat,quoniam aliquibus competeret proprium,quibus non competeret ſubiectum,cuius datum eſt propriũ,vt eſt deductum.vnde dicit,[Qui etiam]ſubaudi aſsignat propriũ alicuius in eo quod participat aliquod cõmune,aut in eo quod participatur ab aliquibus inferioribus,& [non præſignificat]in oratione illud ſcilicet[in eo quod participat,aut participatur].i.& non præſignificat in oratione ꝙ ſit proprium in eo quod participat aut participatur, peccat ſubaudi,[nam & aliis quibuſdã inerit proprium,] quibus ſubaudi nõ inerit ſubiectum. quod exponit,& dicit,[Si enim aſsignauit]proprium[in eo quod participatur,participantibus inerit,]quibus non ineſt ipſum participanim. [ſinautem] aſsignauit proprium[in eo quod participat,iis]competit,[quę participãtur,] quibus fortaſſe nõ ineſt ipſum participans,vel ſi ineſt,nõ oportet ineſſe.[Vt ſi alicuius aĩalis]aliquis [poſuerit viuere propriũ.]tale propriũ competet animali participato, cui nõ cõpetit animal participãs,cuius eſt datũ propriũ.Eſt aũt aĩal participãs homo vel equus, vel omne aĩal,quod ſub animali
C cõtinetur:aĩal vero participatũ eſt aĩal in gñe,qđ pticipatur ab inferiorib⁹ aĩalibus.Hęc de loco 29.

LOCVS TRIGESIMVS.

49 Qui non diuidit etiam id,quod ſpecie ineſt.Quoniam vni ſoli inerit eorum,quæ ſub eo ſunt,cuius proprium ponit.Nam quod eſt ſecundum ſuperabundantiam,vni ſoli ineſt, vt ignis leuiſsimum.

Hic eſt locus deſtructiuus 30.qui talis eſt,ſi aliquis aſsignauerit propriũ alicuius,quod ſequitur ad illud ſecũdum ſpeciẽ,& non ponit in oratione aliquid,per qđ ſignificetur tale propriũ ineſſe ſecundũ ſpeciem,peccauit.qm̃ tale propriũ intelligetur eſſe ſimpliciter propriũ,& ſic competit omnibus. Quia vero cõpetet ſecũdum ſpeciẽ,nõ cõpetet omnibus, qm̃ quod ſecundũ ſpeciẽ cõpetit,nõ competit omnibus cõtentis ſub genere,ſed vni ſoli,& ſic erit propriũ,& nõ propriũ. propriũ quidẽ,quia ſimpliciter dicit eſſe propriũ,& oĩbus ineſſe dicetur·nõ propriũ vero,quia vni ſoli ineſt,cum inſit ratione ſpeciei,quæ ſub genere vna ſola eſt.vnde dicit,[Qui nõ diuidit etiã] in oratiõe,nec determinat [id quod ſpecie ineſt,]quãdo ſpecie ineſt,peccauit.[quoniam]cũ ſpeciei inſit,quæ ſub genere eſt, nõ omnibus,quæ ſub genere ſunt,inerit,ſed [vni ſoli inerit eorũ,quę ſub eo]genere[ſunt,cuius proprium ponit.]& ſic quod aſsignauit propriũ,nõ erit propriũ.Quod autem tale propriũ ſecũdum ſpeciẽ vni
D ſoli cõpetat,probat,& dicit,[nã quod eſt ſecũdum ſuperabundantiã,vni ſoli ineſt,]ſed ſubaudi, propriũ quod ineſt ſecundum ſpeciẽ,ſecundum ſuperabundãtiam eſt,[vt ignis leuiſsimũ.]igitur[vni ſoli ineſt.]De ratione autem Ariſtot.poſuit maiorem,& exemplum per quod probatur minor,& ſic patet,non eſſe proprium eo modo,quo eſt datum proprium.

50 Aliquoties autem & ſpecie addens,peccat. nam oportebit vnã ſpeciem eſſe eorum quæ dicũtur , quando ſpecie addiderit. Hoc autem in quibuſdam non accidit,vt neq; in igne.Non enim eſt vna ſpecies ignis, diuerſum eſt enim ſpecie carbo,& flamma, & lux, cum vnumquodque horum ſit ignis:propter hoc non oportet, quando ſpecie additur,diuerſam eſſe ſpeciem eius quod dicitur:quoniam hic quidem magis,illis autem minus inerit quod dictum eſt proprium,vt in igne ſubtiliſsimum.

Subtilior enim est lux carbone, & flamma. hoc autem nõ oportet fieri, E
quando non & nomen magis prædicatur, de quo oratio magis verificatur. Si autem non, non erit de quo oratio magis.

Hic remouet quandã dubitationem, dixit enim Arist. quãdo assignatur alicui propriũ, quod ei inest secundum speciem, esse addẽdum in oratione determinationẽ per quam significetur propriũ inesse secũdum speciẽ, alioquin peccaret: dubitat igitur vtrum semper in proprio, quod inest secũdum speciem, sit addẽda talis determinatio, & respõdet quod nõ, nisi solũ cũ propriũ inerit secundũ speciẽ specialissimam quãdo .n. nõ inest. secũdum speciẽ specialissimã, sed secundũ speciẽ subalternã, & additur illa determinatio, peccaretur. vnde dicit, [Aliquoties autẽ & specie addens, peccat,] & exponit, quãdo, & dicit, [nã oportebit vnã speciẽ]. s. specialissimam [esse eorũ, quæ dicũtur] subiecta illius ꝓprii [quãdo] in oratione propriũ significãte [specie addiderit,] & nõ speciem subalternã. deinde exponit. In quibus accidit peccatũ hoc, & dicit, [hoc autẽ] scilicet vt sit specialissima [in quibusdam non accidit, vt neq; in igne] qui videtur species specialissima, & tamẽ nõ est species specialissima [nõ enim est vna specie ignis,] sed multæ sunt ipsius ignis species, [diuersum est enim specie carbo, & flamma, F
& lux: cũ] subaudi tamẽ [vnũquodq; horũ sit ignis.] & per lucẽ, nõ qualitatem, qualis est solis lux, sed substãtiam intelligit. Carbo .n. crassissimus, impurissimusq; ignis est, lux vero ignis subtilissimus purissimusq;, flãma autem, carbonis lucisq; media. Insuper carbo terrea lignea atq; corpulenta materia incensa est. Lux vero splẽdor, vt etheri cõtinuus, attiguusq; ignis. Flãma autẽ, vt quæ videtur lignis accensis fumus ardẽs. deinde recolligit id quod dixerat, & inquit, [propter hoc autẽ nõ oportet] in igne [quãdo specie additur diuersam esse speciẽ eius quod dicitur,] quare si quis in eo proprio, quod datur in igne, adderetur, secundũ speciẽ esse proprium, peccaretur. Deinde probat esse peccatũ: primo, quia tũc propriũ prędicaretur de aliquibus secũdum magis & minus, de quibus subiectũ nõ prędicaretur, vnde dicit, [qm̃ his quidẽ magis, illis autem minus inerit propriũ]. i. quoniã staret propriũ inesse aliquibus magis, aliquibus minus, quibus subaudi non inesset subiectũ secũdum magis & minus. [Vt in igne subtilissimũ. subtilior .n. est lux carbone, & flãma,] & tamẽ lux nõ est magis ignis carbone & flãma. & sic propriũ inesset secundũ magis aliquibus, quib⁹ nõ inesset secundũ magis subiectũ ipsum, cuius assignatur propriũ. Deinde declarat quãdo propriũ potest prædicari secũdum magis de his, quorum assignatur, & dicit, [hoc autẽ]. s. propriũ inesse secũdum magis [nõ oportet fieri, quãdo nõ & nomẽ]. i. subiectũ [magis prędicatur, de quo oratio magis verificatur]. q. d. propriũ nõ inesse secundum magis, nisi subiectum insit eis secundũ magis. [Si autẽ non]. s. subiectũ dicitur secũdum magis, [non erit de quo oratio magis]. i. neq; propriũ dicetur de eo magis. In aliquibus scripturis legũtur, hæc verba, [& nomẽ magis,] quæ in Alex. scriptura (vt mihi videtur) nõ legũtur. est igitur vis orationis, si proprium quod inest secũdum speciẽ, determinetur in oratione hoc verbo quod est secundũ speciẽ, peccaretur, quoniam staret illã speciem esse subalternã, & sic propriũ posset cõpetere secũdum magis aliquibus, quibus nõ secundũ magis inesset subiectũ, vt patet in exẽplo ignis. Aut lege sic, [propter hoc non oportet, quãdo specie additur, diuersam esse speciẽ eius, quod dicitur]. q. d. quãdo in oratione significante propriũ, [additur specie, propter hoc] quod dicemus, [nõ oportet diuersam, hoc est, subalternã [esse speciẽ eius, quod dicitur]. i. eius quod dicitur habere tale propriũ, sed debet esse species specialissima. cuius rationẽ subscribit, & dicit, [quoniã his quidẽ magis, illis vero minus inerit, quod dictũ est propriũ]. i. qm̃ si esset species subalterna id, cuius assignatur propriũ, fieri posset vt proprium assignatum inesset iis quæ sub tali specie sunt, aliis magis, aliis vero minus, [vt in igne subtilissimũ. subtilior enim est lux carbone & flãma.] deinde exponit quando propriũ inest aliis magis, & aliis minus, H
& quãdo nõ, & dicit, [hoc autẽ nõ oportet fieri] semper, quia nõ [quãdo non & nomẽ magis prædicatur, de quo oratio magis verificatur.] Oportet enim nomẽ. i. subiectũ magis prædicari de quo proprium magis prædicatur: & de eo minus, de quo & proprium minus prædicatur, [si autem non] scilicet subiectum prædicatur magis, de quo proprium magis prædicatur, & minus, de quo proprium minus [non erit de quo oratio magis [& nomen magis prædicatur. quoniam proprium prædicabitur de aliquo magis, de quo subiectum minus prædicatur, vt subtilissimum de luce magis prædicatur, & de carbone minus. Ignis contra, de carbone magis, de luce autem minus. Quare si species, cuius ꝓprium assignatur, non est specialissima, possibile erit proprium prædicari de aliquibus magis, de quibus subiectum minus prædicabitur, quod est absurdum. Consequentia patet in exemplo assignato.

51 Insuper autem ad hęc idem esse accidit proprium, & eius quod simpliciter, & eius quod maxime in eo, quod est simpliciter tale. Vt in igne se habet subtilissimum. nam & lucis, & ignis simpliciter erit hoc ipsum proprium. Subtilissima enim est lux.

A Hic ponitur ſecunda ratio ad idem, quæ talis eſt, ſi ſpecies cuius datur proprium, ſit ſubalterna, & nō ſpecialiſsima, fieri poſſet vt idem proprium ſit, & eius quod ſimpliciter, & eius quod maxime eſt in his quæ continentur ſub ſpecie ſubalterna. deducitur conſequentia per exēplum, quoniam ſubtiliſſimum eſt proprium ſimpliciter, eius quod eſt ſimpliciter ignis, ſcilicet carbonis, & ſubtiliſsimum eſſet proprium lucis quę maxime ſubtiliſsima eſt. Hoc autem relinquit pro abſurdo, quoniā licet lux ſit maxime ſubtiliſsima, tamen non eſt ſimpliciter ignis, ſed carbo eſt ſimpliciter ignis, & ita ſubtiliſsimū erit proprium duarum ſpecierum diuerſarum. vnde dicit, [Inſuper autem ad hęc,] ſi ſpecies cuius datur proprium eſſet ſubalterna, [idem eſſe accidit proprium, & eius quod ſimpliciter] ſcilicet recipit prædicationem illius ſpeciei, [& eius quod maxime] ſcilicet recipit prædicationem talis ſpeciei. dico hoc accidere [in eo] .i. in ea ſpecie, quę [eſt ſimpliciter] .i. communiter [tale,] ſubaudi ſi fuerit ſubalterna, quod exēplo monſtrat, & dicit, [vt in igne ſe habet ſubtiliſsimum, nam & lucis] quæ eſt maxime ſubtiliſsima, [& ignis ſimpliciter] id eſt, & eius quod eſt ſimpliciter ignis .ſ. carbonis [erit hoc ipſum proprium. ſubtiliſsima enim eſt lux.] & carbo eſt ſimpliciter ignis, quare ſubtiliſsimum erit propriū duarum ſpecierum diuerſarum, quia carbonis, & lucis. Conſequentiam vero non deducit, niſi in exemplo, in quo potius apparet deſtructio cōſequentis, q̄ deductio conſequentiæ: poteſt tamen deduci,
B quoniam ſi ſubtiliſsimum eſt proprium ignis, erit proprium ſaltem ſecundarie omnium eorum quæ continentur ſub igne, & ſic erit proprium lucis, & carbonis, quæ continētur ſub igne. Deſtructio huius patet in exemplo. nam lux eſt ſubtiliſsima, carbo vero nō, ſed eſt ſimpliciter ignis, & hoc pacto intelligenda ſunt Ariſtotelis verba.

52 Cum igitur alius ſic aſsignat proprium, argumentandum ſic ei, aut non danda eſt hæc inſtantia, ſed ſtatim cum ponit proprium, determinandum eſt quomodo ponit proprium.

Ex iis infert quoddam præceptū, quod eſt obſeruandum in caſu, & dicit, [Cum igitur alius] .ſ. reſpondens [ſic aſsignat proprium] addēs videlicet in oratione verbum ſpecie, nō limitans ad ſpecialiſſimam, [argumentādum ſic ei,] vt dictum eſt, per duas quas diximus rationes, [aut nō danda eſt hęc inſtantia] quæ vltimo data eſt. & loquitur in ſingulari de inſtantia, quoniam ambæ illæ inſtantiæ reducuntur ad vnam, [ſed ſtatim cum ponit proprium,] & non determinat, ſi proprium illud inſit ſe-
C cundum ſpeciem ſpecialiſsimam, vel ſecundum ſubalternam, [determinandum eſt,] & interrogandum [quomodo ponit proprium.] an ſecundum ſpeciem ſpecialiſsimam, an ſecundum ſubalternam. Eſt autem facienda hæc determinatio, quando quærimus veritatem, non autem quando quærimus occultationē, & argumentationem cōtra reſpondentem. quærimus enim aliquando veritatem, quando ſumus in doctrinali diſputatione: quærimus autem occultationem & victoriam, quando in dialectica diſputatione verſamur, aut in ſophiſtica.

LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

53 Deinde deſtruenti quidem, ſi idem eiuſdem proprium poſuit. Non enim erit proprium, quod poſitum eſt eſſe proprium. Nam idē eidem omne, quid eſt eſſe indicat. Quod autem quid eſt eſſe indicat, non proprium, ſed terminus eſt. Vt quia qui dixit honeſti proprium decēs eſſe, idem eiuſdem propriū aſsignauit, idem enim eſt honeſtum & decens, non vtiq; erit decens honeſti propriū. Conſtruenti autem ſi non idem
D quidem eiuſdem proprium aſsignauit, cum conuerſim prædicatum poſuit. Erit enim proprium, quod poſitum eſt non eſſe proprium. Vt quia qui poſuit animalis proprium id, quod ſubſtantia animata, non idem quidem eiuſdem proprium poſuit, & conuerſim prædicatum aſsignauit, erit animalis proprium ſubſtantia animata.

Hic eſt locus 31. qui accipitur ex comparatione ſubiecti ad ſeipſum. & Ariſtot. primo aſſignat locum deſtructiuum, & dicit, [Deinde deſtruenti quidem, ſubaudi conſiderandum, [ſi idem] ſecūdum eſſe [eiuſdem] ſcilicet ſubiecti [proprium aſsignauit,] erit enim ſic deſtruendū problema. [Non enim erit proprium, quod poſitū eſt eſſe proprium,] & cū dixit [idem,] intellexit idē ſecūdum eſſe, qualiter ſunt idē ea quæ ſunt eadē definitione, & nō intellexit idē ſecundū eſſe & nomē, qm̄ tūc locus eſſet in ſynonymis, quem poſuit ſuperius. Deinde probat locum, & ex eius probatione patet eum intelligere idē ſecūdum eſſe, vnde dicit [nā idem] ſecundū eſſe ſubaudi [eidē omne, quid eſt eſſe,] & definitionē

[indicat. quod autem quid est esse indicat, non propriũ,sed terminus est,] ecce quod per idem eidem E intellexit secũdum esse idem hoc exemplo demonstrat, & dicit, [vt quia qui dixit honesti propriũ, decẽs esse, idem] scilicet secundũ esse eiusdẽ [propriũ assignauit.idem enim] secũdum esse [est honestũ & decens] quare cũ idem sint secundum esse, [non vtiq; erit decens honesti proprium.] Quod vero ad verba attinet, decens & honestum eadem definitione sunt, differũt autem nomine, & ratione nominũ. dicitur enim honestũ, quo cauetur, ne quid indecore effœminate, libidinose, turpiter fiat, aut cogitetur. Decẽs vero, vt Cic. libro de opt. dic. genere, quod aptum est consentaneũq; tẽpori, ac personæ, quare decens & honestum, secundum esse idem sunt, nominũ vero rationibus differũt. Vtrunq; enim idem est cum studioso, sed alia ratione honestum dicitur studiosum, alia vero decens. deinde assignat locum constructiuum huic correspondentem, & dicit, [construenti autem] subaudi cõsiderandum [si non idem quidem] scilicet secundum esse [eiusdem proprium assignauit, cum conuersim prædicatum posuit,] nam si est conuersim prædicatum, & esse differens, problema construetur, [erit enim proprium quod] ab aduersario [positum est non esse proprium,] & dixit, [cum conuersim prædicatum posuit,] quia non sufficit, vt sit secundum esse differens, nam accidens secundum esse differt à subiecto, & tamen non est illius proprium. & propterea oportet vt differat secundum esse, & con- F uersim prædicetur. Et ponit exemplum, & dicit, [vt quia qui posuit animalis proprium id quod substantia animata] est, [non idem quidem] secundum esse [eiusdem proprium posuit, & conuersim prædicatum assignauit, erit animalis proprium substantia animata.] Quod vero ad exemplum attinet, attentione dignum Arist. exemplum non pro vero accepisse, nam animatum substantiale est, & quale quid indicans. prệterea, nec substantia animata conuersim prædicatur de animali, stirpes enim & plantæ animatæ sunt. Quare dicendum Aristot. vel aliorum esse secutum placita, maxime opinionẽ Asclepiadis, qui animam harmoniam sensuum asserit. Si anim enima est harmonia sensuum, anima non erit dicens esse, sed accidens. est enim harmonia relatio, & cum sit harmonia sensuum, non inerit plantis quæ sensibus carent. Aut fortasse Arist. animã accepit vt habitũ relatũ ad actus sentiendi. sic enim differt esse ab animali, & cum eo conuertitur: non enim, vt sic, plantis competit.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

54 Deinde in similaribus considerandum est, destruenti quidem, si quod totius est proprium, non verificatur de parte: aut si quod partis est G proprium, non dicitur de toto. Non enim erit proprium, quod positũ est esse proprium. Accidit autem hoc in aliquibus fieri. assignabit enim vtique aliquis in similaribus proprium: aliquoties quidem ad totum respiciens, aliquoties autem ad id, quod secundum partem dicitur, ipse seipsum sciens. At erit neutrum recte assignatum, vt ad totum quidem, quia qui dixit maris proprium, plurimam aquam salsam, alicuius quidẽ similiarium posuit proprium. Tale autem assignauit, quod non verificatur de parte: (non enim erit quoddam mare plurima aqua salsa) non vtique erit maris proprium, plurima aqua salsa. Ad partem autem, vt quia qui posuit aëris proprium, respirabile, similarium quidem alicuius H dixit proprium. tale autem assignauit, quod de aliquo aere verum est, de toto autẽ nõ dicitur, non enim erit vniuersus aer respirabilis, nõ erit vtique aeris proprium respirabile. Construenti vero, si verificatur quidem de vnoquoque similarium, quod est proprium eorum secundum totum. Erit enim proprium, quod positum est non esse proprium. vt quia verificatur de omni terra deorsum ferri. secũdum naturam. Est autum hoc proprium alicuius terræ secundum terram (secundum enim terram & id quod est terram esse) erit vtique terræ proprium deorsum ferri secundum naturam.

Hic est locus 32. qui sumitur ab inspectione totius & partis similariũ, quæ gręce homœomera dicuntur, & primo proponit locũ præceptiuum, & dicit, [Deinde in similaribus considerandum est,]

A ſubaudi & deſtruenti,& cõſtruenti.Dicuntur autẽ ſimilaria gręce homœomera,quorũ pars & totum ſunt eiuſdem naturę,cuiuſmodi ſunt,motus,tẽpus,aqua,aer,& id genus.nam quęlibet pars motus,eſt motus,& quęlibet pars temporis,eſt tempus.deinde aſsignat locũ præceptum inſpiciendo ad totum, & inſpiciendo ad partem. inſpiciendo ad totum quidem, dicit[deſtruenti quidem, ſi quod totius eſt proprium,non verificatur de parte,]inſpiciendo vero ad partẽ,dicit, [aut ſi quod partis eſt propriũ, non dicitur de toto]nam ſi ſic eſt,interimitur problema,[non enim erit proprium,quod poſitum eſt eſſe proprium.]Deinde hæc exponit,& dicit,[accidit autem hoc in aliquibus] ſcilicet totis & partibus ſimilarib⁹[fieri,]cuius rationẽ aſsignat,& dicit,[aſsignabit enim aliquis propriũ in ſimilarib⁹] ſ. totis & partibus[ipſe ſeipſum ſciens]dupliciter,[aliquoties quidem ad totum reſpiciens]& ab illo toto proficiſcitur ad partem[aliquoties autem]reſpiciens[ad id quod dicitur ſecundum partem]id eſt, aliquando reſpiciens ad partem,& ab ea proficiſcitur ad totum.Dixit autẽ [ipſe ſeipſum ſciens,]quia non poteſt aliquis reſpicere aliquando totum,& aliquando partem,ſine diſcurſu rationis. nullus autẽ diſcurrere poteſt,niſi qui reflectendo ſupra ſe ipſe ſeipſum ſciat atque intelligat. Deinde exponit illud proprium quod eſt totius,& non partis, & dicit,[at erit] proprium ſic conſiderando[neutrum recte aſsignatum,]& primo exponit de proprio,reſpectu habito ad totum,& dicit, [vt ad totum quidem] B reſpiciens,erit non recte aſsignatum,[quia qui dixit maris proprium plurimam aquã ſalſam,]hic hoc pacto dicẽs,[alicuius quidem]totius[ſimilariũ poſuit proprium,] quia poſuit proprium maris, quod eſt quoddam totũ ſimilare,[tale autem] proprium de toto mari[aſsignauit, quod non verificatur de parte,non enim erit quoddam mare] ſcilicet partiale [plurima aqua ſalſa] ex hoc concludit plurimã aquam ſalſam non eſſe maris proprium,& dicit,[non vtiq; erit maris proprium plurima aqua ſalſa,] quoniã cõpetit toti,& non parti. ¶ Quod vero ad exẽplum attinet,Ariſt.accepit mare totũ pro quodam ſimilari toto, quia vult omnẽ partem maris eſſe mare & licet poſſet dubitari de hoc,pro exẽplo ſic intelligatur.nam exẽplorum non veritas,ſed manifeſtatio requiritur. Deinde dat exẽplum reſpiciẽdo ad partẽ,& dicit,[Ad partem autem]ſcilicet reſpiciẽs[vt quia qui poſuit aeris propriũ,reſpirabile] per os ad refrigerandum cor,[ſimilarium quidẽ alicuius dixit proprium,]quia de parte aeris hoc proprium clarũ eſt,& ideo dicit,[tale autẽ] ſcilicet proprium [aſsignauit, quod de aliquo aere verũ eſt,] quoniam aliquis aer partialis eſt reſpirabilis pro cordis refrigeratione,[de toto autem] aere[non dicitur.nõ enim erit vniuerſus aer reſpirabilis,]tũc cõcludit propoſitũ,& dicit,[nõ erit vtiq; aeris propriũ reſpirabile]deinde ponit locum cõſtructiuum,qui talis eſt, ſi aliquis aſsignauerit proprium toti ſimi- C lari,quod ineſt cuilibet parti illius,bene aſsignauit.vnde dicit, [Cõſtruenti autem]ſubaudi cõſiderandum,[ſi verificatur quidem de vnoquoq; ſimilariũ]id eſt,de vnaquaq; parte ſimilari,id[quod eſt] .ſ. poſitum[propriũ eorum]ſcilicet partium ſimilarium[ſecundum totum]id eſt,ſi quod aſsignatur proprium toti ſimilari,ineſt cuilibet parti ſimilari.nam ſi ſic, erit tale propriũ bene aſsignatũ, [erit enim proprium,quod poſitum eſt non eſſe proprium]cuius exemplum affert,& dicit, [vt quia verificatur de omni terra]partiali[deorſum ferri ſecundum naturam, eſt autem hoc proprium alicuius terræ ſecundum terram]id eſt,per rationẽ terræ, [ſecundum enim terram,& id quod eſt eſſe terræ]id eſt,& definitionem terræ,illud ineſt cuilibet terræ, [vtique]id eſt igitur [erit terræ proprium deorſum ferri ſecundum naturam.]quoniam ineſt cuilibet parti terrę per rationem totius terræ,& tu intelligas hoc eſſe proprium,aliis ſeruatis,quæ ſunt de conditionibus proprii.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

55 Deinde ex oppoſitis conſiderandum eſt, primum quidem ex contrariis,deſtruenti quidem,ſi contrarii non eſt cõtrarium proprium, neque vtique contrarii erit contrarium proprium, vt quia contrarium eſt D iuſtitię quidem iniuſtitia, optimo autem peſsimum, non eſt autem iuſtitiæ proprium,optimum,non erit iniuſtitiæ proprium,peſsimum.Cõſtruenti autem, ſi contrarii contrarium proprium eſt, & contrarii contrarium proprium erit. vt quia contrarium eſt bono quidem malum, eligendo autem fugiendum, eſt autem boni proprium eligendum, erit mali proprium fugiendum.

Cum egiſſet de locis quæ ſumuntur à ſimilaribus,nunc agit de iis locis quæ accipiuntur ab oppoſitis,& primo ponit locum pręceptiuum in generali,cum inquit,[Deinde ex oppoſitis conſiderandũ eſt,] & per oppoſita intelligit tã oppſita ſubiecta,quàm oppoſita prædicata,quæ ſubiectis aſsignatis inſunt,qua ratione fit , vt loca quæ ab oppoſitis ſumuntur,comparatione duorum ad duo ſumantur, hoc eſt duorum prædicatorum ad duo ſubiecta,quibus illa prædicata competunt. Deinde locũ præceptiuum proponit in ſpeciali,cum inquit,[primum quidem ex contrariis]ſcilicet prędicatis per cõ-

parationem ad cõtraria subiecta. Deinde in specialissimo assignat locum, qui in ordine & numero E
est 33. assignãdo primò locũ destructiuum, secũdo autē locum cõstructiuum. Incepit autē à contrariis, quoniam contrariorum oppositio est entis absoluti ad ens absolutum. modo cõstat hæc opposita esse per prius nota cæteris oppositis, sicut absolutum ens est notius & ente priuatiuo, & negatiuo, & relatiuo, è quibus oriuntur aliæ oppositiones, vnde dicit, [destruenti quidē] subaudi inspiciendum est, [si contrarii] scilicet subiecti [non est proprium contrarium] scilicet prædicatum, [neque vtiq; contrarii] scilicet subiecti [erit proprium contrarium] prædicatum. verbum [vtique] græce est γὰρ, latine etiam, enim, verum. continuationis signum est, verbi causa, ponat aliquis iniustitiæ proprium, pessimum, vt posuit Anacharsis, destruetur hæc opinio per hunc locum, [vt quia contrarium est iustitiæ quidem iniustitia,] modo quo subiectum subiecto contrarium est, [optimo autem pessimum,] modo videlicet quo prædicatum prædicato contrarium est, [non est autem iustitiæ proprium optimum] omnibus enim virtutibus competit, [non erit iniustitiæ proprium, pessimum,] vt posuit Anacharsis: competit enim omnibus vitiis. est igitur locus, si duo subiecta sint contraria, quorum duo cõtraria sint prędicata, si contrarium prædicatum non est propriũ contrarii subiecti, nec reliquum contrarium, quod assignabatur proprium, erit proprium reliqui subiecti cuius propriũ assignabatur. verbi causa, vt si duo subiecta sint nix & pix, contraria vero prædicata quæ illis insunt, sint album & nigrum, si nigrum non est proprium picis, nec album niuis proprium erit. Deinde ponit locum constructiuum, & dicit, [construenti autem, si cõtrarii] scilicet subiecti [contrariũ proprium est, & cõtrarii] s. subiecti [contrarium] scilicet prædicatum [propriũ erit] & affert exēplum, cum inquit, [vt quia bono quidem] subiecto [contrarium est malũ] scilicet subiectum, hoc est, quoniam bonum & malum sunt duo subiecta contraria, [eligēdo autem] quod est prædicatum cõpetens bono, cõtrarium est [fugiendum,] quod est prædicatum competens malo. Sunt enim eligēda & fugienda duo prædicata, quorũ alterũ bono, alterum malo inest. [est autem boni] quod est alterum subiectum, [eligēdum,] quod est alterum prædicatum, [proprium erit, mali] scilicet dati subiecti [fugiendũ proprium] quod erat propositum, & alterum prædicatum. ¶ Sed ponitur instantia, nam auaritia & prodigalitas sunt subiecta cõtraria, & eligendum & fugiendum prædicata contraria, sed auaritiæ est proprium fugiendum, igitur prodigalitati erit proprium eligendum. ¶ Soluitur primo, quia auaritiæ non est proprium fugiendum, sed prædicatum commune omnibus vitiis. deinde, licet fugiendum insit auaritiæ, eligendum tamen non inest prodigalitati. Quare non erit instantia secundum regulam. Oportet enim vt contra- G
ria prædicentur de subiectis.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

56 Secundum autem ex iis, quæ ad aliquid sunt, destruenti quidem, si hoc quod ad aliquid est, eius quod est ad aliquid, non est proprium, neque vtique hoc, quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium. vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium, superans autem ad superatum, non est autem dupli proprium superans, non erit dimidii proprium superatum. Construenti autē, si eius quod est ad aliquid, hoc quod est ad aliquid, est propriũ, & eius quod est ad aliquid, id quod quod est ad aliquid, erit proprium. vt quia dicitur duplum quidem ad dimidium id esse, quod duo ad vnum, est autem dupli proprium, vt duo H
ad vnum, erit dimidii proprium, vt vnum ad duo.

Hic assignat locũ trigesimũquartum, qui accipitur ex oppositis relatiue, & primo ponit locũ pręceptiuum, cũ inquit. [Secundũ autem] subaudi cõsiderandum [ex iis,] est. s. oppositis, [quæ ad aliquid sunt,] hoc est ex iis, quæ relatiue opponũtur. Præcedit autē hic locus & eũ, qui accipitur ex oppositis priuatiue, & eũ, qui accipitur ex oppositis cõtradictorie, qm̃ hæc oppositio est inter entia. Oppositio vero quæ secũdum priuationē, & quę secundũ contradictionē est, nõ est inter entia, alterũ .n. oppositorũ est non ens, quare locus hic inter notiora vertitur. & primo ponit locũ destructiuũ, & dicit, [destruēti quidem, si hoc, quod ad aliquid est, eius, quod est ad aliquid, non est propriũ, neq; vtique hoc, quod ad aliquid est, eius quod ad aliquid est, erit proprium,] hoc est, si duo relatiua duorum correlatiuorũ, sic se habuerint, vt alterũ alterius correlatiui nõ sit propriũ, propositum quoq; nõ erit propositi correlatiui proprium. Verbũ autē [vtiq;] aduerbiũ cõtinuationis est, nã verbũ γὰρ etiã cõtinuationis signum est apud græcos. per hunc locũ tollitur opinio Pythagoricorũ, qui excessum vel superatũ, dimidii propriũ asserebãt, vnde dicit, [vt quia dicitur duplũ quidē ad dimidiũ,] vt in suũ correlatiuum, [superans autē ad superatũ] similiter vt in suũ correlatiuũ, [nõ est autē dupli propriũ superans] est. n. cõmune multis aliis, vt triplo, & quadruplo, cæterisq; id genus, [nõ erit dimidii propriũ superatum.]

A competit enim pluribus aliis. Deinde aſsignat locũ conſtructiuum, cũ dicit, [conſtruenti autem] conſiderandum ſubaudi, [ſi eius, quod eſt ad aliquid, hoc quod eſt ad aliquid, eſt propriũ: & eius quod eſt ad aliquid, id quod eſt ad aliquid erit proprium.] Per hũc locum probabitur proportionem vnius ad duo eſſe proprium dimidii, [vt dixit Euclides. vnde dicit, vt quia dicitur duplum quidẽ ad dimidium id eſſe quod duo ad vnum,] eſt enim proportio duorum ad vnum dupli proportio ad dimidium. [eſt autem dupli propriũ, vt duo ad vnum] hoc eſt, proportio quæ eſt duorum ad vnũ, [erit dimidii proprium vt vnũ ad duo,] hoc, eſt proportio vnius ad duo, quæ eſt ſubdupla, vt quinto geometriæ dixit Euclides. ¶ Quo vero modo ſuperans nõ ſit proprium dupli, exponamus, quoniam ſi duplum ſit in diſcretis & cõtinuis, ſuperans vero in diſcretis tantum, ſuperans dupli propriũ non erit, non enim cõuertuntur. Pręterea ſi ſuperans ſit in duplo, triplo, quadruplo, & in cæteris id genus, duplum vero nõ, ſuperans non erit proprium dupli, cum ſit in plus. quare nulla ratione ſuperans eſſe poteſt dupli proprium. ¶ Sed occurres, quoniam vnum & duo non ſunt correlatiua inter ſe, nec duplum, & dimidium, ergo exemplum non eſt ad propoſitum. ¶ Fortaſſe duo & vnum correlatiua ſunt inter ſe in ratione ſuperantis & ſuperati, & ſic ſatis erit ad propoſitum vt proportio duorum ad vnum ſit propriũ dupli, & vnius ad duo, proprium dimidii.

B

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

57 Tertium autem; deſtruenti quidem, ſi ipſius habitus, id quod ſecũdum habitum dicitur, non eſt proprium, neque vtique priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, erit propriũ. Et ſi priuationis, id, quod ſecundum priuationem dicitur, non eſt proprium, neque habitus ipſius, id, quod ſecundum habitum dicitur, erit proprium. Vt quia non dicitur, ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe, etenim aliis communis eſt, neque ipſius auditus erit proprium ſenſum eſſe. Conſtruenti vero, ſi quod ſecundum habitum dicitur, eſt ipſius habitus propriũ, & priuationis, id, quod ſecundum priuationẽ dicitur, erit proprium, & ſi priuationis, id quod ſecũdum priuationem dicitur, eſt proprium. & ipſius habitus id quod ſecundum habitum dicitur, erit proprium. Vt quia viſus eſt proprium videre, ſecundum quod habemus viſum, erit cæcitatis proprium non videre, ſecundũ quod non habemus viſum, nati habere.

C

Hic aſsignat locum trigeſimũquintum, qui accipitur ex oppoſitis priuatiue, & primo quidẽ deſtructiue hoc pacto, Poſitis duobus oppoſitis priuatiue ex vna parte, vt ſubiectis, duobus autem aliis ex altera parte, vt prædicatis eorum ſubiectorũ, ſi alterũ prædicatum eius ſubiecti nõ ſit proprium, cui ineſt atque aſsignatur proprium, neque alterum reliqui erit proprium. vnde dicit, [Tertium autem] cõſiderandum ex oppoſitis, [deſtruenti quidem] eſt [ſi ipſius habitus id, quod ſecundum habitum dicitur.] hoc eſt, ſi ipſius habitus prædicatum, [non eſt proprium, neq; vtiquẽ priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, erit proprium,] hoc eſt, neq; ipſius priuationis prædicatum erit propriũ. [&] econuerſo [ſi priuationis id, quod ſecũdum priuationem dicitur, nõ eſt proprium, neq; ipſius habitus id, quod dicitur] & prædicatur [ſecundum habitum, erit proprium.] per hũc locum refellitur poſitio Heracliti, qui dicebat ſenſum auditus eſſe proprium. [vt quia nõ dicitur ſurditatis proprium inſenſibilitatem eſſe, etenim] inſenſibilitas [aliis cmomunis eſt,] vt cæcitati, & cæteris id genus, [neque ipſius auditus erit proprium ſenſum eſſe,] contra Heraclitum. & intelligas de iis prædicatis, quæ inſunt datis ſubiectis, & inter ſe eo modo priuationis opponuntur, quo & ſubiecta. Deinde conſtructiue, ſic, Poſitis duobus oppoſitis priuatiue ex vna parte vt ſubiectis, duob⁹ autem aliis ex altera parte, vt prædicatis illorum, ſi alterum prædicatum eius ſubiecti ſit proprium, cui aſsignatur proprium, alterum etiam alterius erit proprium, cui aſsignatum eſt propriũ. dicit, [Conſtruenti vero,] conſiderandum [ſi quod ſecundum habitum dicitur, eſt ipſius habitus propriũ, & priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, erit propriũ, &] econuerſo. [ſi priuationis, id quod ſecundum priuationem dicitur, eſt proprium, ipſius habitus id, quod ſecũdum habitum dicitur, erit proprium,] hoc pacto probatur non videre eſſe proprium cæcitatis, accipiendo non videre pro carentia viſus cum aptitudine ad videndum, [vt quia viſus proprium videre, quatenus] nos qui videmus [habemus viſum,] hoc eſt, videndi potentiam. non enim eſt proprium ipſius viſus, quatenus nos qui videmus habemus auditum, aut tactum, aut id genus, [erit cæcitatis proprium non videre, ſecundum quod non habemus viſum, nati habere.] hoc eſt, erit cæcitatis proprium ipſum non videre, quatenus non videre accipitur pro ca

D

E rentia viſus compoſita cum aptitudine ad habendum viſum. Lapis enim non videt, non tamen eſt aptus habere, ideo non dicitur cæcus. ¶ Quod vero ad cõſiderationes attinet, annotatione dignum nõnullos ſic intelligere has, primam quidem, ſi habitus non eſt proprium habitus, nec priuationis priuatio erit propriũ. & econuerſo, ſi priuatio non eſt priuationis propriũ, nec habitus ipſius habitus erit proprium. vt ſi ſurditas eſt priuatio auditus, & ſenſibilitas inſenſibilitatis, fiet vt ſi inſenſibilitas non ſit proprium ſurditatis: nec habere ſenſum, proprium ſenſibilitatis, & econuerſo. Secũdam vero, ſi habitus eſt proprium habitus, & priuatio priuationis erit propriũ, & ecõuerſo, vt ſi habere viſum eſt proprium viſus, & non habere viſum proprium cæcitatis. Verum hæc ſecunda expoſitio in primam redit, ſi rectè conſideretur. ¶ Sed occurres, quoniam omne proprium, ſubiectum cuius proprium eſt, notificat. Datur enim cognoſcendi cauſa. ſed priuatio nihil notificat, eſt enim non ens, ergo priuatio priuationis proprium eſſe non poterit, nec habitus etiam proprium eſſe poterit. Præterea id omne, de quo proprium aſsignatur, eſt ens in genere. at priuatio non eſt in genere ens, igitur priuationis nullum propriũ aſsignari poterit. Dicẽdum priuationem ratione eius quod ponit, & eſt in genere, & notificat: formaliter autem, cum nihil ponat, nec notificat, nec eſt in genere.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS. F

58 Deinde ex affirmationibus & negationibus; primum quidem ex ipſis, quæ prædicantur. Eſt autem locus hic vtilis deſtruenti tantum. vt ſi affirmatio, vel quod ſecũdum affirmationem dicitur, eius eſt propriũ, non erit vtiq; eius negatio, neq; quod ſecũdum negationẽ dicitur, propriũ. Si autem ſit negatio, aut quod ſecundũ negationẽ dicitur, propriũ, eiuſdem non erit affirmatio, neque quod ſecundum affirmationem dicitur, proprium: vt quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, non animatum.

Hic aſsignat locum trigeſimumſextum, qui accipitur ex oppoſitis contradictorie. Et hic tribus modis fieri poteſt, aut comparando duo prædicata, alterum ſecundum affirmationem, alterum ſecun- G dum negationem, ad idem ſubiectum. Aut comparando duo prædicata ad duo ſubiecta, ad alterum quidem ſecundum affirmationem, ad alterum autem ſecundum negationem. aut comparando idem prædicatum ad duo ſubiecta, de quorum altero affirmatur, de altero autem negatur. Primo modo erit locus trigeſimusſextus tantum conſtructiuus, ſic, ſi alicuius ſubiecti affirmatio ſit proprium, negatio illi affirmationi contradictoria non erit proprium, & econuerſo. ſi negatio ſit eius proprium, affirmatio nõ erit. vnde inquit. [Deinde ex affirmationibus & negationibus,] hoc eſt ex oppoſitis cõtradictorie, [primum quidem ex ipſis quæ prædicantur,] hoc eſt, comparando duo prædicata ad idem ſubiectum, alterum ſecundum affirmationem, alterum ſecundum negationem. & tangit modum quo hic locus ſit vtilis, & dicit, [Eſt autem locus hic vtilis deſtruenti tantum] non autem conſtruenti. & quod ſit vtilis deſtruenti, exemplo probauit, vnde dicit. [vt ſi affirmatio, vel] id [quod ſecundum affirmationem dicitur, eius] ſubiecti, quod ponitur ab aduerſario, [eſt proprium, non erit vt. que eius] ſcilicet ſubiecti [negatio, neque] id [quod ſecundum negationem dicitur, propr. um. ſi autem ſit negatio] ſcilicet eius ſubiecti [proprium, aut quod ſecundum negationem dicitur, eiuſdem] ſubiecti, [non erit affirmatio, neque quod ſecundum affirmationem dicitur, proprium.] addit [aut quod ſecundum ne- H gationem dicitur,] quoniam tam negatio quàm affirmatio poteſt accipi pro propoſitione affirmatiua vel negatiua, & pro prædicato quod affirmatur, vel negatur. Ad ſign. ficandum autem quòd affirmatio, vel negatio hic accipitur pro prædicato, quod affirmatur vel negatur, addit [neque quod ſecũdum affirmationem dicitur, vt ſit hoc verbum expoſitio prioris verbi. Tunc aſsignat exemplum, & dicit, [vt quia proprium animalis eſt animatum, non erit animalis proprium, non animatum.] & econuerſo, ſi animalis proprium eſt irrationale, ſiue non rationale, nõ erit animalis proprium, rationale. ¶ Sed occurres ex eo, quia etiam cõſtructiuus eſſe videtur hic locus, per illam dignitatem, de quolibet vera eſt affirmatio aut negatio, & de nullo ambæ. Et dicendum argumentum militare, quando Ariſtot. loquutus eſſet de vera affirmatione, atque negatione. Sic enim de quolibet dicitur affirmatio, vel negatio, & de nullo ambæ. At Ariſtoteles loquitur de affirmatione & negatione termini finiti vel infiniti. modo perſpicuum eſt, quanuis negetur terminus infinitus, non tamẽ ſequi affirmationem termini finiti. Non enim ſequitur, ſi centaurus non eſt non iuſtus, ergo centaurus eſt iuſtus, nec econuerſo, ſi non eſt iuſtus, ergo eſt non iuſtus. Sic igitur perſpicuum locum eſſe vtilem deſtructiue in contradictoriis ſecundum prædicata, non autem ſecundum eſſe vel non eſſe, hoc eſt, in contradictoriis ſecundum infinitationem, & non infinitationem, non autẽ ſecundum eſſe vel non eſſe. ¶ Sed adhuc

A videtur instantia, sic animalis vt hominis, proprium est risibile: & animalis, vt bouis proprium est
non risibile, quia mugibile. & sic videtur, & affirmatio, & negatio, propria alicuius subiecti. ¶ Soluitur instantia, quoniam in instantia videtur fallacia figuræ dictionis, quoniam non eiusdem animalis
affirmatio & negatio propria est, licet nomen sit idem. ¶ Quod vero ad exempla attinet, intelligas
animatum non esse proprium animalis, nisi secundum Platonem, quòd stirpes non ponebat animatas. Ponuntur enim exempla non vt ita sint, sed vt sentiant qui discunt.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

59 Secundum etiam ex prædicatis, vel etiã non prædicatis, & de quibus prædicatur, vel non prædicatur. destruenti quidem, si affirmationis
affirmatio non est proprium, neque negatio negationis erit proprium:
Et si negatio negationis non est proprium, neque affirmationis affirmatio erit proprium. Vt quia non est proprium hominis animal, neq; non
B hominis proprium erit non animal. Si autem non hominis, nõ videtur
proprium non animal, neque hominis erit proprium animal. Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium, & negatio negationis erit proprium. Si autem negationis negatio est proprium,
& affirmatio affirmationis erit proprium. Vt quia non animalis est
proprium non viuere, erit animalis proprium viuere. Et si animalis
proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur non
viuere.

Hic est locus præceptiuus trigesimusseptimus, qui accipitur à contradictoriis per comparationẽ
duorũ prædicatorũ ad duo subiecta, ad alterum quidem per affirmationẽ, ad alterum autẽ per nega-
C tionem. & hoc proponit, & dicit. [Secundũ etiam ex prædicatis, vel nõ prædicatis, & de quibus] scilicet subiectis [prædicatur] subaudi aliquid, [vel non prædicatur,] quasi dicat, quòd secundo modo in
contradictoriis per comparationem duorum prædicatorum ad duo subiecta potest accipi locus trigesimusseptimus, qui accipitur ex oppositis & affirmatiue, & destructiue. & primo quomodo destructiue, dicit, [Destruenti quidem,] considerandum est, [si affirmationis affirmatio non est proprium,
neq; negatio negationis erit proprium, &] ecõuerso etiam [si negatio negationis nõ est proprium, neque affirmatio affirmationis erit proprium,] cuius exemplum affert, & dicit. [Vt quia non est propriũ
hominis animal, neque non hominis proprium erit non animal. Si autem non hominis non videtur
proprium non animal, neque hominis erit proprium animal] sunt autem prædicata secundum contradictionem, animal, & non animal, subiecta vero homo, & non homo. Quare si animal nõ est hominis proprium, nec non animal erit propriũ non hominis. & econuerso, si non animal non est propriũ non hominis, nec animal hominis erit proprium. Deinde quomodo constructiue, & dicit, [Construenti autem, si affirmationis affirmatio est proprium, & negatio negationis est proprium,] & econuerso, [si negationis negatio est proprium, & affirmatio affirmationis proprium erit.] & intelligit, vt
diximus, per affirmationem, terminum finite descriptum: & per negationem, terminum infinite determinatum. Est autem terminus finitus, vt homo, & animal: infinitus autem, vt non homo, & non
D animal. Assignat exemplum, & dicit. [Vt quia non animalis est proprium non viuere,] & hoc secundum Platonem, qui animal, & viuum idem dicit. [erit animalis proprium viuere. &] econuerso, [si
animalis proprium videtur viuere, & non animalis proprium videbitur nõ viuere.] ¶ Sed in his quę
Arist. dicit hic, videtur sibi non constans. nam hic asserit ꝙ si affirmatio sit affirmationis proprium,
negatio etiam sit negationis proprium. & ita videtur ꝙ sua consideratio vim habeat per consequentiã
in ipso, quæ fit ex eadem parte ab opposito antecedentis ad oppositum consequentis. In secundo vero libro dixit quòd in contradictoriis non tenet consequẽtia in ipso, sed consequentia econtrario, quæ
fit ab opposito cõsequentis ad oppositum antecedentis, & sic videtur sibi contrarius. Dicendum, ꝙ
hic loquitur in terminis conuertibilibus. asserit enim si affirmatio sit proprium affirmationis, negatio
etiam negationis erit proprium. modo proprium conuertitur cum eo, cuius est proprium. In secundo
huius loquitur in terminis simpliciter. vnde dici potest Aristot. hic loqui gratia materiæ, secundo vero
libro, loquutum esse gratia formæ. vel magis verbis Peripateticis vtendo, in secundo libro locum intellexit per se, quod est dicere in terminis simpliciter: hic vero per accidens, quia in terminis conuertibilibus, in quibus accidit propter conuertibilitatem vtilitas præsentis loci.

LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

E

60 Tertium autem ex ipsis ſubiectis. deſtruenti quidem ſi quod aſsignatum eſt proprium, affirmationis eſt proprium, non erit & negationis proprium. Si autem negationis eſt proprium quod aſsignatum eſt, non erit affirmationis proprium. vt quia animalis proprium eſt animatum, non animalis proprium non erit animatum. Conſtrueti vero, ſi aſſignatum proprium non eſt affirmationis proprium, erit negationis. At hic locus deficit. nam affirmatio negationis, & negatio affirmationis non eſt proprium. Quandoquidem affirmatio negationi omnino non ineſt. Negatio auté affirmationi ineſt quidem, at nó vt proprium ineſt.

Locus trigeſimus octauus accipitur ex conſideratione quæ fit vnius comparatione ad duo ſubiecta contradictoria. & hoc dicit, [Tertium autem] ſcilicet conſiderandum [ex ipſis ſubiectis] contradictoriis, hoc eſt, comparatione vnius prædicati ad duo ſubiecta contradictoria. & primo exponit quomodo deſtruenti, & dicit, [Deſtruenti quidem ſi quod aſsignatum eſt proprium, affirmationis] hoc eſt, ſubiecti affirmati ac finiti [eſt proprium,] Sequitur enim vi contradictionis, vt [non & negationis ſit proprium.] & econuerſo, [ſi negationis eſt proprium quod aſsignatum eſt, non erit affirmationis proprium.] Duorum contradictoriorum non poteſt idem prædicatum proprium eſſe, [vt] per exemplum patet, [quia animalis propriú eſt animatum] vt Plato opinatur, [animatum non erit proprium non animalis.] & econuerſo, ſi animatum, per caſum, ſit proprium non animalis, non erit proprium animalis. Deinde declarat, quomodo conſtruenti conſiderandum ſit, & dicit. [Conſtruenti vero, ſi aſsignatum proprium non eſt affirmationis proprium, erit negationis] proprium. Deinde oſtendit hunc locum non tenere vniuerſaliter in omnibus, ſed ſolum particulatim per accidens, atque gratia materiæ. [At hic locus deficit] ſcilicet quia non tenet in omnibus. non enim ſequitur, ſenſitiuum non eſt proprium hominis, igitur eſt proprium non hominis. nec ſequitur, incontinens eſſe non eſt proprium ſapientis, ergo eſt proprium nó ſapientis. Ariſt. tamẽ hunc locum non eſſe vniuerſaliter veſlem probat, cum dicit, [Ná affirmatio negationis, & negatio affirmationis nó eſt proprium.] Quare ſi vna affirmatio aſsignetur, vt proprium affirmationis, & nó ſit illius propriú, nó propterea talis affirmatio erit propriú negationis. [Quádoquidem] vt inquit [affirmatio negationi omnino] hoc eſt, vniuerſaliter, & omni [nó ineſt.] Eſt enim quædam affirmatio, quæ vt proprium licet non inſit affirmationi, non propterea inerit negationi, vt ſenſitiuum, quod homini ineſt, non enim ſequitur ſenſitiuum nó eſt propriú hominis, igitur eſt proprium nó hominis, licet inſit cuidam non homini, vt equo. ¶ Et ſi dices, ꝙ negatio affirmationi ineſt, ergo & affirmatio negationi ineſſe poterit. Reſpondet, & inquit. [Negatio autem affirmationi ineſt quidem,] etiam vniuerſaliter. Omnis enim homo eſt non equus, [non tamen vt proprium ineſt.] quia non ſoli homini ineſt non equus. Quare conſtruẽti deficit hic locus, tum ob inſtantiam, tum propter rationem.

F G

LOCVS TRIGESIMVSNONVS.

61 Deinde ex iis quæ ex oppoſito diuiduntur, deſtruenti quidem, ſi eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, nullum vllius reliquorum ex oppoſito diuiſorum eſt proprium, neque profecto quod poſitum eſt, erit proprium eius cuius poſitú eſt proprium. Vt quia animal ſenſibile nullius aliorum mortalium animalium eſt proprium, nec animal intelligibile erit dei proprium. Conſtruenti autem, ſi cæterorum quæ ex oppoſito diuiduntur, quoduis eſt proprium, talium quorumcunque eorum quæ ex oppoſito diuiduntur, erit profecto reliquum eius proprium, cuius poſitum eſt non eſſe proprium. vt quia prudentiæ eſt proprium per ſe natum eſſe rationalis virtutem eſſe, & aliarum virtutum ſic vniuſcuiuſque ſumptæ, erit temperantiæ proprium per ſe natum eſſe concupiſcibilis virtutem eſſe. H

A Hic eſt locus præceptiuus 39.qui accipitur à diſparatis proprijs,& ſpecieb⁹. diſparatæ ſpecies ſub animali ſunt mortalia,& immortalia.Diſparata autem propria ſunt ſenſitiuum,& intellectiuum.Senſitiuum quidem, quod ineſt omnibus animalibus mortalibus.Intellectiuum autem,quoſt ineſt omnibus animalibus immortalibus. Tunc primo proponit locum præceptiuum,& dicit,[Deinde] ſubaudi conſiderandum eſt[ex iis] diſparatis ſpeciebus, & proprijs, [quæ] ſub eodem genere[ex oppoſito diuiduntur.]Eſt conſiderandum dico deſtruenti,& conſtruenti. Deinde aſsignat locum præceptum deſtructiuum primo,& dicit,[Deſtruenti quidem,ſi eorum]ſcilicet propriorum vel earũ differentiarum,[quæ] ſub genere[ex oppoſito diuiduntur,nullum vllius reliquorum]ſcilicet ſpecierum [ex oppoſito]ſub eodem genere[diuiſorũ,eſt proprium, neque profecto quod poſitum eſt]eſſe proprium,[erit proprium eius]ſcilicet ſpeciei[cuius poſitum eſt proprium.]Et aſsignat exemplum,& dicit,[Vt quia animal ſenſibile,]quæ eſt differentia diuiſiua animalis [nullius aliorum mortalium animalium] quæ ſunt ſpecies ex oppoſito diuiſæ ipſi deo immortali, ſub animali ipſo cõtentæ,[eſt proprium, nec animal intelligibile]quæ eſt altera differẽtia diuiſiua animalis ex oppoſito diuiſa ipſi animali ſenſibili, B [erit dei proprium,]qui eſt altera ſpecies ſub animali diuiſa ipſis mortalibus animalibus.Deinde tangit locum præceptum conſtructiuum,& dicit,[Conſtruenti autem,ſi cæterorum] id eſt,ſi cæterarũ differentiarum,[quæ ex oppoſito diuiduntur,quoduis eſt proprium talium] ſcilicet ſpecierum[quorumcunque eorum] ſcilicet ſpecierum, [quæ ex oppoſito diuiduntur, erit profecto reliquum] ſcilicet reliqua differentia[proprium eius,cuius poſitum eſt nõ eſſe proprium]ab aduerſario.Et aſsignat exẽplum,& dicit,[vt quia prudentiæ,]quæ eſt vna ſpecies virtutis contradiuiſa temperantiæ ac fortitudini,[eſt proprium,per ſe natum eſſe,]hoc eſt,per ſe idoneũ,& aptitudinale[rationalis]potentiæ[eſſe virtutem.]diuiduntur enim potentię animæ in rationalem,& concupiſcibilem,& iraſcibilem· quemadmodum virtus diuiditur in temperantiam,& prudentiam,& fortitudinem.Si igitur prudẽtiæ proprium idoneum,eſt eſſe virtutem rationalis partis, [& aliarum virtutum, ſic vniuſcuiuſque ſumptæ, temperantiæ]videlicet[erit proprium per ſe natum eſſe]hoc eſt,conueniens & idoneum[eſſe virtutẽ concupiſcibilis]partis,& ſubaudi fortitudinis eſſe virtutem iraſcibilis partis. Diuiduntur enim ſub virtute rationale,concupiſcibile,& iraſcibile, ſeu prudentia,temperantia,& fortitudo. Quare ſi propriũ prudentiæ eſt eſſe virtutem partis rationalis, proprium temperantiæ erit eſſe virtutem partis concu- C cupiſcibilis,& propriũ fortitudinis eſſe virtutem partis iraſcibilis.Quod vero ad exempla attinet,annotatione dignum animal diuidi in animalia mortalia,& immortalia,ſecundum Platonem,quem ſequitur Porphyrius,cum dicit,immortale autem ſeparat nos à diis.ſecus vero eſt ſecundum Peripateticos. Verum exempla ponimus,vt ſentiant qui diſcunt. ¶ Sed occurres ſecũdo exemplo,nam corpus animatum diuiditur per ſenſibile,& vegetabile,& etiam per leonem,& equum,& cętera id genus.ſed ſenſibile nullius eorum eſt proprium,quare nec vegetabile erit proprium plãtę,quod falſum eſt. prætcrea argumentor etiam,ſed vegetabilæ eſt proprium plantæ,ergo ſenſibile erit propriũ leonis,& cuiuſque cæterorum, quod iterum eſt falſum, quare tam locus deſtructiuus, quàm conſtructiuus habet inſtantiam. ¶ Et dicendum quòd in vtroque loco intelligi debet de iis diuidentibus,quæ ex oppoſito diuidunt genus proximum.modo corpus animatum non eſt genus proximum,quod diuiditur in hominem, leonem, & cætera id genus. Genus enim proximum quod in hæc diuiditur,eſt animal, ideo ceſſant inſtantiæ.

LOCVS QVADRAGESIMVS.

62 Deinde ex caſibus . deſtruenti quidem, ſi caſus caſus non eſt pro- D prium , neque profecto caſus erit proprium caſus . vt quia non eſt eius quod eſt iuſte proprium id quod bene,neque iuſti proprium erit bonũ. Conſtruenti autem, ſi caſus caſus eſt proprium,erit profecto & caſus caſus proprium.Vt quia hominis eſt proprium greſsibile bipes, & homini erit proprium greſsibili bipede dici.

Hic eſt locus pręceptiuus quadrageſimus,qui accipitur à caſibus.& primo proponit locum pręceptiuum,& dicit, [Deinde] ſubaudi conſiderandũ eſt [ex caſibus] poſtea ponit loca præcepta,& deſtructiuũ,& dicit[Si caſus,]quod eſt prędicatũ,[non eſt caſus]ſcilicet ſubiecti,[propriũ,neque profecto caſus]correſpondens prędicato[erit propriũ caſus]correſpondentis ſubiecto. vbi præſupponit quatuor eſſe caſus,duos ex vna parte,vt iuſte,& bene: & duos ex altera, qui primis duobus correſpondent,vt iuſtũ,& bonum.& vult,ꝙ quando caſus ex prima parte non eſt proprium caſus,ſic nec caſus in ſecunda parte erit proprium caſus. & aſsignat exemplum,& dicit, [vt quia nõ eſt eius quod eſt iuſte] agere ſubaudi vel pati [bene]ſcilicet agere,vel pati [propriũ,neque iuſti proprium erit bonum.] Deinde ponit locum præceptum conſtructiuum, & dicit,[Conſtruenti autem] ſubaudi conſideran-

dum est,[si casus]prædicatum casus subiecti [est proprium,erit profecto & casus] prędicatum propositum,[casus]subiecti propositi[proprium.vt quia hominis est propriũ gressibile bipes, & homini erit proprium dici gressibili bipede]hoc est,bipedaliter ingredi. Vbi patet per casus,Aristot.intellexisse principalia & sua aduerbia, vt in primo exemplo perspicuum est. & etiam rectum, & obliquos, vt patet in secundo exemplo. Alexand. etiam per casum vult esse intelligendum quid commune in coniugatis, siue coordinatis,& in casibus, qui per inflexionem veniunt a recto. E

LOCVS QVADRAGESIMVPRIMVS.

63 Non solum autem in eo quod dictum secundum casus est considerandum,sed & in oppositis, vt in prioribus locis dictum est. Destruenti quidem si oppositi casus, non est proprium oppositi casus, neq; vtiq; oppositi casus erit proprium oppositi casus. vt quia non est eius quod est iuste proprium quod bene, neque iniuste erit proprium quod male. Construenti vero, si oppositi casus est proprium oppositi casus, erit & F vtique oppositi casus proprium oppositi casus. Vt quia honesti est proprium optimum,& inhonesti erit proprium pessimum.

Hic est locus præceptiuus quadragesimusprimus, qui accipitur ab oppositis secundum casus. Proponit itaque primo locum præceptiuum, & dicit,[Non solum autem in eo quod dictum est secundum casus est considerandum,sed & in oppositis,]quæ subaudi accipiuntur secundum casus,[vt in prioribus locis,]quæ ab oppositis accipiebãtur,[dictum est.]Deinde ponit loca præcepta,& primo destructiuum, & dicit.[Destruenti quidem, si oppositi casus non est proprium oppositi casus, neq; vtiq; oppositi casus erit proprium oppositi casus.]Hoc exponit per exẽplum,& dicit,[Vt quia non est eius quod est iuste] subaudi agere, vel pati,[proprium quod bene] subaudi est agere, vel pati,[neque iniuste] agere, vel pati[erit proprium quod male] est agere vel pati. Deinde ponit locum constructiuum, & dicit.[Construenti vero, si oppositi casus est proprium oppositi casus, erit & vtique oppositi casus proprium oppositi casus.] Cuius exemplum affert,& dicit.[Vt quia honesti est proprium optimum,] est enim honestum optimum, [& inhonesti erit proprium pessimum.] G Quare locus perspicuus.

LOCVS QVADRAGESIMVSECVNDVS.

64 Deinde ex iis,quæ similiter se habent. Destruenti quidem,si quod similiter se habet,eius quod similiter se habet,non est proprium:neque vtique quod similiter se habet,eius quod similiter se habet,erit propriũ. Vt quia similiter se habet ad extruendum ædificium ædificator, & medicus ad efficiendam sanitatem, non est autem proprium medici efficere sanitatem, neque ædificatoris erit proprium extruere ædificium. Construenti autem, si quod similiter se habet,erit proprium eius quod similiter se habet,erit vtique & quod similiter se habet,eius quod similiter se habet proprium. Vt quoniam similiter se habet medicus ad id H γυμναςὴς quod est esse effectiuum sanitatis, & ludi magister ad id quod esse effectiuum bonę habitudinis, est autem propriũ magistri ludi esse effectiuũ bonæ habitudinis,erit proprium & medici esse effectiuum sanitatis.

Hic est locus præceptiuus quadragesimussecundus, qui accipitur ab iis, quæ similiter se habent. Sed quid intelligat per ea,quæ similiter se habent,non est protritum. Alexander intelligit ea,quæ secundum analogiam sunt, sicuti in mari tranquillitas, sic in aere serenitas. Analogia enim similitudo est. Quare si non alterum alterius est proprium, vt si tranquillitas non est maris proprium, nec alterum reliqui erit propriũ, vt nec serenitas aeris erit proprium, quæ expositio conuenit verbis Arist. dicit enim.[Deinde ex iis,quæ similiter se habent,]considerandũ est,hoc est,ex iis quæ secundũ analogiã sunt. Deinde ponit loca præcepta,& primo destructiuũ,cũ dicit,[Destruenti quidẽ,si quod similiter se habet, eius quod similiter se habet nõ est propriũ,neq; vtiq; quod similiter se habet,eius q̃d similiter se habet,erit propriũ.]affert exẽplũ,& dicit. [Vt quia similiter se habet ad extruẽdũ ędificiũ

A ędificator, & medicus ad efficiendam sanitatem, non est autem proprium medici efficere sanitatem, neque ędificatoris erit proprium extruere ędificium.] Deinde assignat locum constructiuum, & dicit. [Construenti autem, si quod similiter se habet, erit proprium eius quod similiter se habet, erit vtique & quod similiter se habet eius, quod similiter se habet, proprium,] & dat exemplum, & dicit, [Vt quoniam similiter se habet medicus ad id quod est esse effectiuum sanitatis, & ludi magister ad id, quod est esse effectiuum bonæ habitudinis, est autem proprium magistri ludi esse effectiuum bonæ habitudinis, erit proprium & medici esse effectiuum sanitatis.] Quod vero ad exẽplum attinet, ludi magister gręce est γυμναστὴς, est autem gymnastes is, qui pestludis, qui fuerunt instituti (vt Victorinus inquit) ad exercitandum corpora. sunt autem ludi, lucta gladiatoria, & cætera id genus. Per eiusmodi enim ludos calor excitatur, sanguis redditur tenuior, & ita corpus in bona habitudine conseruatur, ne incidat in malam repletionem.

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

B

65 Deinde ex iis, quæ eodem modo se habent, destruenti quidem, si quod eodem modo se habet, eius, ad quod eodem modo se habet, non erit proprium, neque vtique quod eodem modo se habet, eius ad quod eodem modo se habet, erit proprium. Si autem eius ad quod eodem se habet, id quod eodem modo se habet, est proprium, eius non erit proprium, cuius positum est esse proprium. Vt quia eodem modo se habet prudentia ad honestum & turpe, eo quia disciplina vtriusque eorum est, non est autem prudentiæ proprium, disciplinam esse honesti, non vtique erit proprium prudentiæ disciplinam esse turpis, Si vero est C proprium prudentię, disciplinam esse honesti, non erit proprium eiusdem, disciplinam esse turpis. Imposibile est enim eiusdẽ plura esse propria. Construenti vero nihil locus iste vtilis. Nam quod eodem modo se habet, vnum ad plura comparatur.

Hic est locus præceptiuus quadragesimustertius, qui accipitur ab iis, quæ eodem modo se habent. sed quæ sint quæ eodem modo se habent, & quam differentiam habeant ad ea quæ similiter se habent, exponamus. nam ipse paulo post dicit. In his enim quę eodẽ modo se habent, vnũ ad plura, aut duo ad vnũ cõparãtur. in iis vero, quę similiter se habẽt (vt dictũ est) duo ad duo cõparationẽ acceperunt. Si enim non proprium, quod similiter ad aliquid se habet, illius, nec, quod similiter ad aliquid se habent aliud, illius proprium erit. at in his quæ eodem modo se habent, vnum quoddam accipitur ad duo similiter se habere, aut duo ad vnum, quorum videlicet duorum si alterum non fuerit proprium illius quod ad ambo eodem modo se habet, nec alterum ipsius proprium erit. Ari-D stoteles igitur primo proponit locum præceptiuum, & dicit. [Deinde ex iis] considerandum est, [quæ eodem modo se habent,] verbum, eodem modo, græce ὡσαύτως est, quod in translationibus veteribus, sic est, interpretatum. Verum clarius dicatur eodem modo, quod quomodo differt a similiter, dictum est. Deinde exponit loca præcepta, & primo destructiuum, quod dupliciter exponit, primo per interemptionẽ assumpti, & dicit. [Destruenti quidẽ,] subaudi considerandũ est, [si quod eodem modo se habet,] hoc est, si prædicatum proprium quod eodem modo se habet ad aliquod subiectum, cum alio subiecto [eius] scilicet subiecti [ad quod eodẽ modo se habet cum alio subiecto [non erit proprium] Ecce quo modo per interemptionem assumpti procedit, [neque vtique quod eodem modo se habet] id est tale prædicatum proprium quod eodem modo se habet [ad aliquod subiectum cum alio subiecto, [eius ad quod eodem modo se habet] cum alio subiecto, [erit propriũ.] & sic locus destructiuus est per interẽptionẽ assumpti. tunc ponit locũ etiã destructiuum, per positionem assumpti, & dicit, [Si autem eius] subiecti [ad quod eodem modo se habet] cum alio subiecto [id] scilicet prædicatum, [quod eodem modo se habet, est propriũ] eius subiecti ad quod eodem modo se habet cum alio subiecto, [eius] subiecti [non erit proprium, cuius positum est esse proprium.] ecce quo modo locus destructiuus est per positionẽ assumpti. vbi patet in his esse factam cõparationem vnius prædicati ad duo subiecta. Fieri autem potest etiam comparatio duorum prædi-

catorum ad vnum ſubiectum, ſi ambo ad illud eodem modo ſe habuerint. Nam ſi alterum non erit E
illius proprium, nec alterum erit. Vt ſi rationabile, & diſciplinabile ad hominem eodem mo-
do ſe habuerint, & rationabile non eſt hominis proprium, nec diſciplinabile erit hominis proprium.
Et ſi rationabile eſt proprium hominis, diſciplinabile non erit eius proprium, tamen Ariſtote. pro-
ſequitur exemplum in his, quando vnum ſubiectum ad duo prædicata comparantur, & dicit. [Vt
quia eodem modo ſe habet prudentia ad honeſtum & turpe, eo quia diſciplina vtriuſque eorum eſt,
non eſt autem prudentiæ proprium diſciplinam eſſe honeſti, neque vtique erit proprium prudentię
diſciplinam eſſe turpis.] Eſt igitur prudentia vnum ſubiectum, diſciplina honeſti, & diſciplina turpis
duo prædicata, quæ ad prudentiam eodem modo ſe habent. ergo exemplum in iis eſt, in quibus vnũ
ſubiectum eodem modo ſe habet ad duo prædicata. Deinde in eiſdem affert exemplũ, quando per
poſitionem aſſumpti proceditur, & dicit. [Si vero eſt proprium prudentiæ diſciplinam eſſe honeſti,
non erit proprium eiuſdem] prudẽtiæ [diſciplinam eſſe turpis,] cuius rationem aſſignat, & dicit. [Im
poſſibile enim eſt eiuſdem] ſubiecti æque primo [eſſe plura propria,] ſicuti eſt impoſſibile eiuſdem
eſſe plures definitiones æque primo. Poſſunt enim & propria, & definitiões eſſe eiuſdẽ, plures, ſed nõ
æque primo. Deinde tangit locum conſtructiuum, & dicit, [Conſtruenti vero nihil locus iſte vtilis
eſt, nam] (vt inquit) ſubiectum [quod eodem modo ſe habet, vnum ad plura comparatur,] & ſic F
coincidit in locum deſtructiuum, cuius exemplum proximum datum eſt. dictum eſt enim ſi pruden
tiæ eſt propriũ eſſe diſciplinã honeſti, non eſſe propriũ eſſe diſciplinã turpis, quoniam non poteſt vnũ
ſubiectum habere duo propria æque primo. Propterea ait non eſſe vtilem in talibus conſtructiuum lo
cum, quoniam locus deſtructiuus ſecundo modo per aſſumptionem vtilis eſt. ergo conſtructiuus per
aſſumptionem erit inutilis. quare ſi non poteſt idem ſubiectum habere duo propria æquæ primo, nõ
erit vtilis locus conſtructiuus. Conſtructo enim aſſumpto, potius ſequitur deſtructio alterius q̃ con-
ſtructio (vt diximus). ¶ Quæret vtique quiſpiam, quomodo poteſt idem ad ambo eodem modo ſe
habere, ſi eſt ſolum alterius proprium. Et dicendum ꝙ videtur idem ad ambo eodẽ modo ſe habere,
ſed re vera non eodem modo ſe habet, quia ſi re vera idem eodem modo ad duo ſe haberet, ſi vnius
eſſet proprium, alterius etiam eſſet proprium. Sed quia videtur eodem modo ſe habere, poteſt vnius
eſſe proprium, & non alterius.
G

LOCVS QVADRAGESIMVSQVARTVS.

66 Deinde deſtruenti quidem, ſi quod ſecundum eſſe dicitur, non eſt
eius quod ſecundum eſſe dicitur, proprium. Nam neque ſecũdum cor
rumpi, eius quod eſt ſecundum corrumpi: neque ſecundum generari,
eius quod ſecundum generari dicitur, erit proprium. Vt quia nõ eſt ho-
minis proprium eſſe animal, neque eius, quod eſt hominem generari,
erit proprium generari animal: neque eius, quod eſt hominem corrum
pi, erit proprium corrumpi animal. Eodem autem modo accipien-
dum eſt ex generari ad eſſe, & corrumpi, & ex corrumpi ad eſſe, &
generari, quemadmodum dictum eſt nunc ex eſſe ad generari & cor H
rumpi. Conſtruenti autem, ſi eius, quod eſt ſecundum eſſe, ordinatum
eſt. (Eſt autem per ſe ordinatum proprium) nam & eius quod ſecun-
dum generari dicitur, erit hoc, quod ſecundum generari dicitur, pro-
prium. Et eius quod ſecundum corrumpi, hoc quod ſecundum cor-
rumpi eſt aſſignatum. vt quia hominis eſt proprium eſſe mortalem, &
eius quod eſt generari hominem, erit proprium generari mortalem:
& eius, quod eſt corrumpi hominem, corrumpi mortalem. Eodem
autem modo accipiendum eſt & ex generari, & corrumpi, & ad eſſe,
& ad ipſa ex ipſis fieri, quemadmodum & in deſtruente dictum eſt.

Hic eſt locus quadrageſimusquartus, qui accipitur ab eſſe, & generatiõibus, & corruptionibus.
poſuit autem loca præcepta, & non præceptiuum, & primo quidem deſtructiuum & dicit. [Dein-
de deſtruenti quidem] ſubaudi conſiderandum, [ſi proprium quod ſecundum eſſe dicitur,] hoc,

A hoc est, si proprium assignatum inesse, [non est eius] subaudi subiecti, [quod secundum esse dicitur] hoc est, quod assignatum est inesse [proprium. nam] tale proprium [neque] assignatum [secundum corrumpi, erit proprium eius] subiecti assignati [secundum corrumpi: neque secundum generari, erit] proprium subiecti [eius] assignati [secundũ generari.] Cuius causam assignat Alex. nã propriũ alicuius necessarium est esse illius assignati secundum esse: & fieri eius, cum assignatur secundum fieri: & corrumpi eius, cũ assignatur secundum corrũpi. proprium enim ideo proprium est, quia inest subiecto per correspondentiam. Correspondet enim proprium, cum accipitur secundum esse, subiecto cui assignatur, cum illud subiectũ accipitur secundum esse: & cum proprium accipitur secundum fieri, etiã correspondet subiecto, cũ accipitur in fieri: & cum proprium accipitur secundum corrumpi, correspondet subiecto accepto eodem modo corrumpi, alioquin non esset proprium, non enim inesset semper. Et ponit exemplum, & dicit. [Vt quia non est hominis proprium esse animal, neque eius, quod est hominem generari] id est, neque hominis accepti secundum fieri [erit proprium ge-
B nerari animal] id est, erit proprium animal acceptum secundum fieri. [neque eius, quod est hominem corrumpi] id est neque hominis accepti in ipso corrumpi [erit proprium corrumpi animal,] id est, animal acceptum in ipso corrumpi. Tunc amplificat locum per conuersionem, & dicit. [Eodem autem modo accipiendum est ex generari ad esse, & corrumpi.] nam si animal acceptum secundum fieri non est proprium hominis accepti secundum fieri, neque animal acceptum secundum esse erit, proprium hominis accepti secundum esse, neque aĩal acceptum secũdũ corrumpi erit proprium hominis accepti secundũ corrũpi [&] etiã eodem modo locus erit destructiuus [ex corrũpi ad esse, & generari, quemadmodũ dictum est nunc ex esse ad generari & corrũpi.] semper enim conuertitur locus, quippe cum propriũ alicuius necessarium est esse eius, quod est: fieri autẽ, eius, qđ fit: corrumpi vero, eius quod corrumpitur. Deinde tangit locum constructiuum propter eãdem causam, & dicit. [Construenti autem] subaudi considerandum est, [si eius] subiecti [quod est secundum esse, ordinatum est,] & quia accepit ordinatum pro proprio, nomine videlicet nouo, ideo exponit quid ipse intelligat per ordinatum, & dicit, [Est autem per se ordinatum, proprium.] Quare considerandum est, si eius, quod est secundum esse, proprium. [Nam & eius] subiecti [quod dicitur secundũ generari, erit hoc quod secundũ generari, propriũ dicitur: & eius, quod secũdum corrũpi, hoc quod se-
C cundũ corrumpi est assignatũ] erit propriũ, [vt quia hominis est proprium esse mortalem, & eius qđ est generari hoĩem, erit propriũ generari mortalem: & eius quod est corrumpi hominem, corrumpi mortalem.] Cum enim proprium, vt dixit Alexan. alicuius necessarium est esse eius quod est, fieri autẽ eius, quod fit, corrũpi vero, eius quod corrumpitur, si in aliquo horum, proprium construetur, & in reliquis construetur. Id enim quod vere proprium est, cum accipitur sub quocunque esse, oportet vt insit subiecto assignato sub eodem esse, aliquin non semper inesset. Tunc amplificando locum, ostendit ipsum conuerti, & dicit, [Eodem autem modo accipiendum est & ex generari, & corrumpi, & ad esse, & ad ipsa fieri ex ipsis, quemadmodum & in destruenti dictum est.] In quibus verbis perspicuũ est, ꝓpriũ trifariã accipi posse, aut quoad esse, aut quo ad fieri, aut quo ad corrũpi: & subiectũ etiã trifariam, aut quo ad esse, aut quo ad fieri, aut quo ad corrumpi. erit igitur locus destructiuus, si proprium assignatum sub aliquo trium modorum, non est proprium subiecto assignato sub correspondenti modo, illud proprium nullo triũ modorum erit subiecto proprium. Constructiuus autem, si proprium assignatum sub aliquo trium modorum est proprium subiecto sub correspondenti modo, erit ꝓpriũ subiecto correspondendo per modum modo. Quare si proprium subiecto non correspondebit mo-
D dorum correspondentia, non erit proprium. sin autem correspondebit, erit absolute proprium.

LOCVS QVADRAGESIMVSQVINTVS

67 Deinde inspiciendum ad ideam positi, destruenti quidem, si ideæ non inest, aut si non secundum hoc, secundum quod dicitur de illo cuius proprium assignatum est. Nõ enim erit proprium, quod positum est esse proprium. vt quoniam ipsi homini non inest immobilitas, qua homo est, sed qua idea, non erit hominis proprium immobilitas. Construenti autem, si ideæ inest, & secundum hoc inest, qua dicitur de illo ipso, cuius positum est non esse proprium. erit enim propriũ quod positum est non esse proprium. vt quoniam inest animali ex anima & corpore compositum esse, & qua animal est ipsi inest id, erit proprium animalis ex corpore & anima compositum esse.

Iste est locus quadragesimusquintus præceptiuus, qui accipitur ab idea positi. & intelligit per po- E
situm, quod græce est κείμενον, illud subiectum, cui positū est inesse propriū. Proponit igitur locū præ
ceptiuum, & dicit. [Deinde inspiciēdum ad ideam positi] id est subiecti, cui est assignatum inesse pro
prium. & intelligit per ideam, ens abstractū, sicuti est humanitas ipsa, quæ greco verbo αὐτὸς ἄνθρω
πος a Platonicis dicitur. Idea vero animalis αὐτὸ ζῶον. apud enim Platonicos ipse homo, ipsum ani-
mal ideæ sunt nomina, ἄνθρωπος, & ζῶον, id est homo, & animal, nomina sunt suppositorum, quæ
idea participant, αὐτὸ enim id est ipsum, signum est demonstratiuum ideæ, sicut apud Sorticolas
verbum ly, est signum ostensiuum materialitatis. Deinde ponit loca præcepta, & primo destructi-
uum, & dicit, [destruenti quidem, si ideæ non inest, aut] pro id est [si non secundum hoc, secundum
quod dicitur de illo, cuius proprium assignatum est.] idea enim bifariam considerari potest, aut in
se cū significatur nomine abstracto, secundum quem modum nō dicitur de suppositis, nec est prędi
catum de eis. Alio modo potest accipi, vt prædicatur de suppositis, & sic significatur nomine con-
creto. Vult igitur illud quod pro proprio est assignatum alicuius, non esse illius proprium si non com
petit ideæ illius, quatenus idea illa prædicatur de eo, verbi causa, si aliquid competit humanitati, non
qua homo est, atque qua prædicatur de hominibus, non erit hominis proprium. [vt quoniam ipsi ho
mini non inest immobilitas, qua homo est] scilicet qua est prædicatum de hominibus particularibus F.
[sed qua idea,] omnes enim ideæ, vt significantur nomine abstracto, secundum Platonem in Parme
nide sunt immobiles, nec solum ideę, sed deus & omnes substantiæ separatæ. ideo [non erit hominis]
scilicet vt prædicatur de suppositis, [proprium immobilitas] verbum immobilitas græce est ἠρεμεῖν.
latine etiam quiescere: verum non pro quiete accepit, quæ est motus priuatio, sed pro immobilitate,
quæ est motus negatio. Deinde assignat locum constructiuum, & dicit. [Construenti autem,] subau-
di considerandum est, [si ideæ inest] non quidem in se, sed [& secundum hoc inest, qua dicitur de il-
lo ipso] scilicet posito, [cuius positum est non esse proprium. erit enim proprium] si sic inest, [quod
positum est non esse proprium, vt quoniam inest ipsi animali ex anima & corpore compositum esse,
& qua animal est] scilicet prædicatum de suppositis [ipsi inest id,] nō autem, qua est animalitas, [erit
proprium animalis, ex corpore & anima compositum esse.] assignauit autem exemplum cōmunius
(vt Alex. inquit) q̄ sit animal, plantæ enim ex corpore & anima componuntur, verum non concedi G
tur à Platonicis, plantas componi ex anima & corpore.

LOCVS QVADRAGESIMVSSEXTVS.

36 Deinde ex magis & minus primum quidem destruenti, si quod
magis est, eius quod magis, non est proprium. Neque enim quod mi-
nus est eius, quod minus erit proprium: neque quod minime, eius quod
minime: neq; quod maxime, eius quod maxime: neq; quod simpliciter,
eius quod simpliciter. Vt quia nō est magis colorari magis corporis pro
prium, neque minus colorari minus corporis proprium erit, neque co-
lorari corporis omnino. Construēti autem, si quod magis est eius, quod
magis est, est proprium. nam quod minus est eius, quod minus est, erit
proprium: & quod minime eius, quod minime: & quod maxime eius, H
quod maxime: & quod simpliciter eius, quod simpliciter. Vt quia ma-
gis viuentis magis sentire est proprium, & minus viuentis minus senti-
re erit proprium: & eius quod maxime, id quod maxime: & eius quod
minime, id quod minime: & eius quod simpliciter, id quoque quod sim
pliciter.

Nunc transit ad loca, quæ sumuntur a magis & minus, & potest collocari locus hic quadragesi-
mussextus, qui accipitur a magis & minus per comparationem vnius ad vnum, & primus quidem a
magis est destructiuus & constructiuus, & accepit primo locum præceptiuum, qui communis est o-
mnibus, & dicit. [Deinde ex magis & minus] subaudi considerandum est. & primum erit per
comparationem vnius ad vnum. & assignat locum destructiuum, & dicit, [Primum quidem de-
struenti,] considerandum [si] proprium [quod magis est eius] subiecti [non erit proprium quod ma
gis est. nam] si sic est idem proprium, [quod minus est, eius] scilicet subiecti, [quod minus]
est non [erit proprium, neque] idem proprium [quod minime] est proprium, erit proprium
[eius] subiecti, [quod minime est, neque] idem proprium [quod] est [maxime,] erit [eius]

A ſubiecti propriũ,[quod]eſt[maxime,neque]idem proprium[quod]eſt[ſimpliciter]erit[eius]ſubiecti propriũ,[quod]eſt[ſimpliciter.]Et aſſignat exemplum,& dicit,[vt quia magis colorari non eſt proprium magis corporis,neque minus colorari minus corporis proprium erit,neque colorari]erit proprium[corporis omnino]ac ſimpliciter. Vbi patet factam eſſe comparationem vnius ad vnũ.Deĩde tangit locum conſtructiuum, & dicit,[Cõſtruenti autem,ſi quod magis eſt]id eſt, ſi proprium quod eſt magis,[eius]ſubiecti[eſt proprium,quod eſt magis.nam] propriũ [quod eſt minus,[eiusſubiecti,[quod eſt minus,erit propriũ,&]propriũ[quod minime,]erit[eius]ſubiecti,[quod eſt minime,]proprium[& eius]ſubiecti[quod eſt maxime.]erit proprium[quod maxime,&]propriũ[quod]eſt[ſimpliciter eius]ſubiecti, [quod ſimpliciter.] Tunc dat exemplum, & dicit,[vt quia magis viuentis magis ſentire eſt proprium]& accepit viuens pro animali ,ex opinione Platonis,qui plantas non viuere credidit[& minus viuentis minus ſentire erit proprium , & eius]ſcilicet viuentis, [quod maxime]eſt viuens,[id]ſcilicet ſentire,[quod maxime]eſt ſentire[& eius]ſcilicet viuentis, [quod minime]eſt viuens[id]ſcilicet ſentire[quod minime]eſt ſentire,[& eius]ſcilicet viuentis, quod[ſimpliciter] eſt
B viuens,[id quoque]ſcilicet ſentire,[quod ſimpliciter]eſt ſentire. Vbi patet primo tam locũ deſtructiuũ, quàm conſtructiuum eſſe ſumptos a magis. patet etiam ſecundo factam eſſe comparationem vnius ad vnum . ¶Quod vero ad exemplum attinet, annotatione dignum Ariſtote. vſum eſſe exemplis communiter. In ſuſtantiis enim quæ non recipiunt magis & minus, tractaut hanc rationem . Non enim exempla ponuntur, vt ita ſint, ſed vt ſentiant qui diſcunt. Poteſt autem rectius exemplum poni (vt Alexander inquit)in voluptate & bono , nam ſi magis voluptas non eſt magis bonum, nec minus voluptas erit minus bonum,& de cæteris id genus ſuo ordine, & quidem deſtructiue, & conſtructiue, vt dictum eſt.

LOCVS QVADRAGESIMVS SEPTIMVS.

69 Et ex eo autem quod ſimpliciter ; ad eadem conſiderandum eſt. deſtruenti quidem , ſi quod ſimpliciter,eius quód ſimpliciter , non eſt proprium: neque enim eius quod magis eſt , eius quod magis : neque quod minus eius quod minus: neque quod minime , eius quod mini-
C me : neque quod maxime , eius quod maxime erit proprium. Vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum,neque magis hominis magis ſtudioſum erit proprium. Conſtruenti autem, ſi quod ſimpliciter eſt eius, quod ſimpliciter eſt proprium . Nam & hoc,quod magis eius , quod magis: & quod minus eius, quod minus : & quod minime eius , quod minime: & quod maxime eius, quod maxime erit proprium. Vt quia eſt ignis proprium ſurſum ferri ſecundum naturam,& magis ignis,erit proprium magis ſurſum ferri ſecundum naturam. Eodem autem modo conſiderandum eſt & ex aliis ad omnia huiuſmodi.

D Hic eſt locus quadrageſimusſeptimus,in quo docet terminare problema de proprio quaſi cõuertendo,ab eo quod eſt ſimpliciter ad ea quæ ſunt magis & minus . hoc facit(vt Alexan. inquit)vt oſtendat,ita ſe habere in comparatiuis,quemadmodum in ſimplicibus. Conuertit enim locum, vt demonſtraret comparatiua ſequi ad ſimplicia. Demonſtrauit enim primo ſimplicia ſequi ad comparatiua,at nunc demonſtrat comparatiua ſequi ad ſimplicia. Primo igitur ponit locum præceptiuum, & dicit,[Et ex eo aũt,quod ſimpliciter conſiderandum eſt]procedendo econuerſo[ad eadem,] quæ dicta ſunt ſuperius comparatiua. Deinde tangit locum deſtructiuum, & dicit,[deſtruenti quidem,ſi] proprium[quod] dicitur[ſimpliciter,eius] ſubiecti [non eſt proprium, quod] eſt[ſimpliciter:neque enim eius]tũc propriũ eſt [quod magis, eius]ſcilicet ſubiecti,[quod magis,] & ſic deinceps [neque quod minus,eius quod minus,neque quod maxime ,eius quod maxime : neque quod minime , eius quod minime erit proprium,vt quia non eſt hominis proprium ſtudioſum,neque magis hominis magis ſtudioſum erit proprium.]¶Quod vero ad verba attinet,ſtudioſum,quod grçce eſt σπουδαῖον non pro virtuoſo(vt ita loquar)accipit,ſic enim proprium erit hominis , ſed pro diligenter operanti ἀπὸ τοῦ σπουδάζω, quod eſt aliquid diligenter facio. Hoc pacto ſtudioſum non eſt hominis propriũ, ineſt enim aliis complurибus . nam & apes , & formicæ , & bombices,& id genus ſtudioſæ dicuntur , quòd diligenter , & quadam prudentia quaſi mirabili munia ſua peragant . Accommodatius autem exemplum aſſignari poteſt in voluptate , & bono ,quòd videlicet voluptas & bonum magis & maxime ſuſcipiant . Deinde tangit locum conſtructiuum, & dicit, [Conſtruenti autem,

si]proprium, [quod simpliciter est eius] videlicet subiecti [quod simpliciter est proprium , nam] sic E erit consequenter in cæteris comparatiuis scilicet [& hoc quod magis eius,quod magis,& quod min⁹ eius,qđ minus: & qđ minime eius qđ minime:& qđ maxime eius,qđ maxime erit ꝓpriū,]cuius exẽplum assignat,& dicit,[vt quia est ignis proprium] subaudi simpliciter, [sursum ferri secundum naturam,& magis ignis erit magis proprium sursum ferri secundum naturam.eodem autem modo considerandum est & ex aliis ad omnia huiusmodi.]hoc est, sicut dico ex simpliciter ad magis, sic intelligendum est ex simpliciter ad minus, & minime, & ad maxime.q.d.eodẽ autem modo considerandū est ex aliis scilicet exemplis ad omnia huiusmodi comparatiua , quæ sequuntur ad ipsum simpliciter. per quæ dedit intelligere comparatiua sequi ad simpliciter. Sed occurres,quoniam aer magis & minus est grauis,non tamen est simpliciter grauis:& terra magis & minus est leuis , quæ non est simpliciter leuis. Dicendum locum Aristote.esse probabilem in illis,in quibus proprium & subiectum suscipiunt magis & minus secundum veram rationem,qua aliqua dicuntur suscipere magis & minus,modo terra & aer leue & graue,non propria ratione suscipiunt magis & minus, sed æquiuoca ratione. Nulla enim terra est magis terra altera terra,sed bene purior vel minus pura, maior vel minor.Similiter nullus aer est magis aer altero aere,sed bene purior, vel minus purus.eadem ratione nihil est magis vel minus graue, sed bene maius vel minus graue . Quare potes dare exemplum in voluptate & F bono , quæ propria ratione suscipiunt magis ac minus . In talibus enim comparatiua sequuntur ad simplicia.

LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

70 Secundum autem, destruenti quidem , si quod magis est, non est eius quod magis est,propriū.neque enim quod minus est,eius quod minus,erit proprium . vt quoniam magis est proprium animalis sentire, quàm hominis scire , non est autem animalis proprium sentire, quare non erit hominis proprium scire . Construenti autem , si quod minus eius,quod minus,est proprium.nam & quod magis , eius quod magis, G erit proprium,vt quia minus est hominis proprium ,mansuetum natura quàm animalis viuere, est autẽ hominis proprium mansuetū natura, erit proprium animalis viuere.

Hic est locus quadragesimusoctauus,qui accipitur a magis & minus . est enim secūdus locus in cōperatione ad ea loca,quæ sumuntur,a magis , & minus. & est. 48 in cōparatione ad ea loca, quæ accipiūtur ĩ vniuerso libr.5.differt aūt hic locus 48 a loco 47.nā hic locus accipitur p cōparationẽ duorū ꝓpriorū ad duo subiecta:locus vero 47 accipitur p cōparationẽ vni⁹ ꝓprii ad vnū subiectū. Est igitur locus 48,si duo ꝓpria cōparētur ad duo subiecta secūdū magis & minus,si qđ magis videtur esse ꝓpriū alicuius subiecti,nō est eiusdẽ subiecti,nec qđ minus videtur esse ꝓpriū alterius subiecti,erit ꝓpriū illius subiecti.vñ dicit,[Secūdū aūt,]subaudi cōsiderādū est,[destruēti quidē,si] ꝓpriū, [qđ magis est]propriū alicuius subiecti [nō est eius]subiecti[ꝓpriū,qđ magis est]id est, cuius magis est propriū,[neq; enĩ] propriū[qđ minus est,erit eius]subiecti[ꝓpriū,quod]id est cuius,est[minus] propriū. & assignat exēplū, & dicit,[vt quia magis est propriū aĩalis sentire,q̃ hoĩs scire,nō est autem aĩalis propriū sentire,quare nō erit hoĩs propriū scire.]Ecce quomō locus fit p cōparationẽ duorum H ꝓpriorū ad duo subiecta.cōparatur.n.sētire ad aĩal, & scire ad hoĩem.Sed occurres, qm̃ Arist. postea asserit aĩalis propriū esse sentire:hic aūt dicit aĩalis propriū non esse sentire. Dicendū huiusmodi exẽpla nō pro veritate posita esse,sed ex bypothesi,discēdi causa. Veritas tamẽ est ꝙ sentire sit animalis differentia, nō propriū. Deinde assignat locū construetiuū, & dicit,[Cōstruēti aūt]subaudi cōsiderādū est,[si]propriū[qđ]alicuius subiecti est[minus eius]subiecti,[qđ est]id est cuius est[minus, est ꝓpriū,nā &] propriū[qđ magis eius]subiecti,[quod]id est cuius[est magis, erit propriū]& assignat exēplū,& dicit,[vt qa minus est propriū hoĩs māsuetū natura,q̃ aĩalis viuere, est aūt hominis ꝓpriū mansuetū natura,erit propriū animalis viuere.]p quæ patent duæ differentiæ huius loci ad locum 47,vt Alexā . annotauit.Prima,ꝙ in loco 47 cōparatio erat vnius ad vnū,hic aūt cōparatio est duorū propriorū ad duo subiecta.Secūda,ꝙ in loco 47 locus a magis,erat & destructiue,& constructiue Hic aūt locus a magis,destructiuus: a minus aūt, est cōstructiuus. Quod vero ad exemplum attinet, scias exemplum huiusmodi non esse verum,nec pro veritate,sed addiscendi causa positum , nō enim viuere est animalis proprium, nisi secundum opinionẽ Platonis.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

71 Tertiū vero,destruenti quidem,si cuius magis est proprium, non

A non est. neque enim cuius est minus proprium, erit eius proprium. Si autem illius est proprium, non erit huius proprium, vt quia colorari magis superficiei quàm corporis est proprium, non est autem superficiei proprium, non erit corporis proprium colorari. Si vero est superficiei proprium, non erit corporis proprium. Nam construenti hic locus nõ est vtilis, impossibile enim est idem plurium proprium esse.

Hic locus est quadragesimusnonus in ordine ad numerum locorũ totius libri, est tamẽ tertius eorum, qui sumũtur a magis & minus. & hic locus cõparationẽ facit vnius ꝓprii ad duo subiecta, at primus faciebat cõparationẽ vnius ad vnũ, & secũdus duorũ ad duo. Preterea hic locus est tãtũ destructiuus, quia si propriũ cuius magis videtur ꝓpriũ, nõ est ꝓpriũ, nec erit ꝓpriũ eius, cuius minus videtur ꝓpriũ. Locus enim a magis destructiuus est, nõ aũt cõstructiuus, vnde dicit, [tertiũ vero] cõsiderandũ est, [destruenti quidẽ, si cuius] subiecti ꝓpriũ [magis est] id est magis videtur esse (accepit enim ipsum est, pro videtur esse) [propriũ non est. neq; enim cuius est minus ꝓprium, erit eius propriũ.] deinde ostendit quomodo constructiue nõ est vtilis, & dicit, [si aũt illius,] cuius magis videtur esse ꝓpriũ, [est propriũ, nõ erit huius,] cuius minus videtur esse propriũ, [propriũ.] Cuius exẽplũ assignat, & dicit, [vt quia colorari magis superficiei q̃ corporis est propriũ,] id est videtur esse propriũ [nõ est aũt superficiei propriũ,] ideo [colorari nõ erit corporis propriũ.] tũc ꝑ exemplũ ostendit non esse hunc locũ vtilẽ constructiue, & dicit, [si vero est superficiei propriũ] subaudi ipsum colorari [nõ erit corporis propriũ.] & assignat causam, & dicit [nã cõstruenti hic locus non est vtilis,] cuius rationem affert, & dicit, [impossibile enim est idem plurium proprium esse.] Verbum [nam] in græcis codicibus legitur δὲ, hoc est autem. verum Alexander legit in sua scriptura nam, quod mihi magis placet, quia Aristo. hic videtur assignare causam eius quod dixerat.

LOCVS QVINQVAGESIMVS.

72 Quartum autem, destruenti quidem, si quod magis est, eius proprium, nõ est proprium, neq; profecto quod minus est eius proprium, erit proprium. Vt quia magis proprium est animalis sensibile quàm partibile, non est autem animalis sensibile proprium, quare non erit animalis partibile proprium. Construenti autem, si quod minus est eius proprium, est proprium. nã & quod magis est eius proprium, erit proprium. vt quia minus est animalis proprium sentire quàm viuere, est autem animalis proprium sentire, erit animalis proprium viuere.

Hic locus in ordine ad loca totius libri est. 54. autem per comparationẽ ad locaquæ sumuntur a magis, & minimus. & accipitur a magis & minus per comparationem duorũ propriorũ ad vnũ subiectum, & destructiue, & cõstructiue. destructiue quidem a magis, constructiue autem a minus, & dicit. [Quartũ aũt] considerandũ [destruẽti quidem, si quod magis est eius proprium, nõ est propriũ, neque profecto quod minus est eius proprium, erit propriũ,] ecce quo modo hic locus destructiuus est a magis, cuius exemplũ affert, & dicit, [vt quia magis proprium est,] hoc est videtur [animalis sensibile q̃ partibile, non est autem animalis proprium sensibile, quare non erit animalis proprium partibile.] Sumpsit enim est, vt diximus, pro videtur, quasi dicat, si aliquod proprium videtur magis proprium alicuius subiecti, & non est proprium, nec proprium erit, quod videtur illius minus proprium. Deinde dat locum constructiuum, & quidem a minus, & dicit, [construẽti autem, si quod minus est eius proprium, est proprium. nam & quod magis est eius proprium, erit proprium,] cuius exemplum affert, & dicit, [vt quia minus est proprium animalis sentire q̃ viuere, est autem animalis proprium sentire, erit animalis proprium viuere,] ecce quomodo locus constructiuus est a minus, & vterque a comparatiõe duorum propriorum ad vnum subiectum, Exemplum autem istud Platonicum est, vel ex hypothesi, vt sentiant qui discunt.

LOCVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

73 Deinde ex his, quæ similiter insunt, primum quidem destruenti, si quod similiter est proprium, non est proprium eius cuius similiter

est proprium.neque enim quod similiter est propriũ, erit propriũ eius, E
cuius similiter est proprium,vt quia similiter est proprium concupisci-
bilis concupiscere,& rationalis ratiocinari, non est autem proprium cõ
cupiscibilis concupiscere,nó erit rationalis propriũ ratiocinari.Cõstruẽ-
ti vero, si quod similiter est propriũ , eius est propriũ,cuius est similiter
propriũ . nã & quod similiter est propriũ,erit eius propriũ,cuius simili-
ter est propriũ, vt quia similiter est propriũ rationalis primũ prudẽs,&
concupiscibilis proprium primum temperans:est autem rationalis pro
prium primum prudens,erit vtique concupiscibilis proprium primum
temperans.

Cum assignasset loca ex iis,quæ insunt secundum magis & minus, transit ad ea quæ insunt simili
ter.& sunt hæc loca tria,de quibus in problematibus de accidente mentionem fecit, quorum primus F
accipitur per comparationem duorum propriorum ad duo subiecta,& est constructiuus,& destructi
uus.In ordine vero ad loca totius libri,est quinquagesimus primus,vnde dicit,[Deinde]subaudi cõsi-
derandum est[ex iis quæ similiter insunt,]postq̃ consideratum est ex iis,quæ insunt secundum magis
& minus,& sunt,vt diximus,loca tria,& affert,primũ,& dicit,[primũ quidẽ destruenti] subaudi con-
siderandũ est,[si quod similiter est proprium,non est proprium eius,cuius similiter est proprium.ne-
que enim quod similiter est proprium,erit propriũ eius , cuius similiter est proprium.] est igitur locus
per comparationem duorum propriorum ad duo subiecta,hoc pacto,si duo propria similiter compa
rentur ad duo subiecta , si vnum eorum non est proprium vnius subiecti , nec reliquum reliqui pro-
prium erit,& affert exemplum,& dicit,[vt quia similiter est proprium concupiscibilis]scilicet poten-
tiæ[concupiscere,& rationalis]scilicet potẽtiæ]ratiocinari,non est autẽ propriũ concupiscibilis]po-
tentiæ[cõcupiscere]ergo[non erit proprium rationalis]potentiæ[ratiocinari.]Quid vero sit poten- G
tia concupiscibilis, & quid rationalis , in libris de anima requiratur . Nunc vero illud scias, in exem-
plis nullã esse vim faciendam,non enim Aristo.exempla assignat vt ita sint,sed si ita sint ex hypothe
si,vt sentiant qui discunt, vt ex libris priorum satis patet. Deinde affert locum cõstructiuum,& dicit,
[construenti vero,si quod similiter est proprium,eius est proprium,cuius similiter est proprium.nam
& quod similiter est proprium,erit eius proprium,cuius similiter est proprium,]est igitur locus con-
structiuus etiam per comparationem duorum propriorũ ad duo subiecta , hoc pacto, si duo propria
duobus subiectis similiter comparentur,si vnum est proprium vnius,reliquum reliqui proprium erit.
& assignat exemplum,& dicit,[vt quia similiter est proprium rationalis esse prudens,]imo esse pru-
dens est primum proprium potentiæ rationalis,[& concupiscibilis]potentiæ[primum proprium est
esse temperans]id est temperantia,quæ est moderatrix omnium cõcupiscentiarũ[est autem]poten-
tiæ[rationalis primũ propriũ]esse[prudens, erit igitur] potentiæ [concupiscibilis primum propriũ]
esse[tẽperans.]& dixit[primũ proprium]accipiens primum pro principali,quoniam rationalis po-
tentiæ multa quasi propria assignantur,& potentiæ concupiscibili etiam. verum primum & princi-
pale proprium rationalis potentiæ est prudentia,& potentię concupiscibilis,temperantia.vnde vt vi-
sus ipsius plura quasi propria assignantur,vt visio albi,visio nigri,& id genus,primum tamen & prin H
cipale proprium erit bona visio. Sic potentiæ rationalis primum & principale proprium est,bene re
gere,quod est esse prudens:& potentiæ concupiscibilis bene concupiscere,quod est esse temperans.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSECVNDVS.

74 Secundum autem,destruẽti quidem,si quod similiter est propriũ
nó est proprium eius,nam neque quod similiter est proprium,erit pro-
priũ eius. Vt quia similiter est proprium hominis videre & audire,non
est autẽ hominis propriũ videre, non vtique erit hominis propriũ audi
re.Construenti vero si quod similiter est eius proprium,est propriũ. nã
& quod similiter est eius propriũ,erit propriũ. vt quia similiter est pro-
priũ animæ aliqua pars eius esse cõcupiscibile,& ratiõale primo. est au
tem propriũ animæ,aliqua pars eius esse concupiscibile primò, erit vti-
que proprium animæ,aliqua pars eius esse rationale primo.

A Hic est locus secundus eorum qui accipiuntur à simili, & 52. in ordine ad loca totius libri, qui ac-
cipitur per comparationem duorum propriorum ad vnũ subiectum, & est destructiuus, & constru-
ctiuus, & primo affert locum destructiuum, & dicit, [Secundũ autẽ] subaudi eorũ quæ sumuntur à si-
mili, cõsiderandum est & de struenti & cõstruenti, [destruenti quidẽ, si quod similiter est proprium,
non est proprium eius. nam neque quod similiter est propriũ, erit proprium eius,] est igitur locus per
comparationẽ duorũ propriorũ ad vnũ subiectũ hoc pacto, si duo propria similiter comparantur ad
vnum subiectum, si alterũ alterius nõ erit proprium, nec reliquum reliqui erit proprium. & affert ex-
emplum, & dicit, [vt quia similiter est propriũ hominis videre & audire,] hoc est, quia videre & au-
dire similiter insunt homini, [non est autẽ hominis propr.ũ videre, non vtiq; erit hominis proprium
audire.] & tu intelligas exemplum ex hypothesi, vt sentiant qui discunt. Deinde assignat locum con-
structiuum, & dicit, [cõstruenti vero,] considerandũ est, [si quod similiter est eius proprium, est pro-
prium. nam & quod similiter est eius propriũ, erit propriũ] est igitur locus, si duo propria similiter in-
sunt alicui subiecto, si alterum eorũ est illius subiecti propriũ, & alterũ erit. nec absurdum videtur hoc,
possunt enim plura eiusdẽ subiecti propria esse, fortasse non æque primo, & affert exemplũ (vt Ale-
xander inquit) obscurũ, & dicit, [vt quia similiter est proprium animæ aliqua pars eius] videlicet [esse
B concupiscibile,] est enim concupiscibile aliqua pars animæ, hoc est, aliqua potentia animæ, [& ratio-
nale primo] rationale enim & concupiscibile similiter insunt animæ, tanquam duæ primæ potentiæ,
sunt enim duæ potentiæ animæ, quæ similiter primo animæ hominis insunt. [est autẽ proprium ani-
mæ aliqua pars eius] videlicet [esse concupiscibile primo.] concupiscibilis enim potentia inest primo
animæ, [erit vtique propriũ animæ aliqua pars eius esse] videlicet [rationale primo.] sunt enim ratio-
nale & concupiscibile duæ potentiæ animæ humanæ, quæ similiter primo ei insunt. Quare si simili-
ter primo ei insunt, si altera vtique erit animæ proprium, & altera etiam: rationale autem & concupi-
scibile sunt duæ potentiæ animæ, quæ primò ei similiter insunt, quia (vt Alexander inquit) irascibile,
& mansuescibile, vt ita dixerim, insunt animæ humanæ, vt duæ potentiæ, nõ tamen primo, quoniam
sunt membra ipsius concupiscibilis: subdiuiditur enim concupiscibile in irascibile, & mãsuescibile, vt
ita loquar, quare potentię, quæ primo animæ humanæ insunt similiter, sunt rationale & concupisci-
bile. Insuper rationale subdiuiditur etiam in esse prudẽs, & in esse cõtinens. ideo prudens & continens
non primo insunt animæ. Quare rationale & concupiscibile, id est appetitiuum, sunt potẽtiæ quæ si-
militer primo animæ insunt. Et licet similiter primo, ordine diuisionis, non tamẽ similiter primò, or-
C dine naturæ, quoniam duo propria, vt diximus, non possunt æque primo inesse subiecto secundũ or-
dinem naturæ, sed bene secundum ordinem diuisionis, & æquationis. ¶ Quæ vero Albertus blacte-
rizat, non sapiunt seriem Græcam, vt consideranti verba Græca patet.

LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

75 Tertium vero, destruenti quidem, si cuius similiter est proprium, non est proprium: neq; enim cuius similiter est proprium, erit propriũ. Si autem illius est proprium, non erit alterius proprium. Vt quia vrere similiter est proprium flammæ & carbonis, non est autem flammę proprium vrere, non erit vtique carbonis proprium vrere. Si autẽ est flammæ proprium, nõ erit carbonis proprium vrere. Construenti enim hic locus non est vtilis.

Hic est locus 3. eorum, qui accipiuntur à simili: 53. vero eorum, quæ in libro annotantur. Sumitur
D autem per comparationem vnius proprii ad duo subiecta, & destructiue quidem, nõ autem constru-
ctiue, & dicit, [Tertium vero] considerandum ex similibus, [destruenti quidem, si cuius similiter est
proprium, non est proprium, neque enim cuius similiter est proprium, erit proprium.] Tunc ostendit
non esse vtilem ad construendum, & dicit, [si autem illius est proprium, non erit alterius proprium]
non enim esse potest idem proprium plurium subiectorum, sed bene plura propria eiusdem subiecti,
cuius exemplum affert & dicit, [vt quia vrere similiter est proprium flammæ & carbonis, non est au-
tem flammæ proprium vrere, non erit vtique carbonis proprium vrere,] & quia non est vtilis ad cõ-
struendũ, ideo subscribit, [si autẽ est flammæ proprium, nõ erit carbonis proprium vrere.] cuius cau-
sam assignat, & dicit, [construenti enim hic locus non est vtilis,] quia nõ potest idem proprium esse
subiectorũ differentium specie, plura tamẽ propria eiusdẽ subiecti esse possunt. ¶ Sed occurres, si loca
quæ à magis & minus insunt, sunt quatuor, primus, qui sumitur per cõparationem vnius & eiusdẽ ad
seipsum, secundus vero qui accipitur per cõparationem duorum ad duo, tertius autem qui est per cõ-
parationem duorũ ad vnum, & quartus qui est per cõparationem vnius ad duo, cur loca à simili non
sunt quatuor? causam assignat Alexander & quidẽ veram, quia comparatio secũdum magis & minus
fieri potest, non solum plurium ad inuicem, sed eiusdem ad se, at cõparatio secundũ similitudinẽ, non

potest fieri,nisi in pluribus. & ideo primus locus qui est per comparationem eiusdẽ ad se,in iis quæ à E similibus enumerantur,non habetur.

76 Differt autem quod est ex iis quæ similiter se habent, ab eo quod ex iis est quæ similiter insunt,quoniam illud quidem secundum proportionem sumitur, non in eo quod inest alicui comparatum. Hoc autem ex eo quod inest,alicui comparatur.

Superius tradidit loca ex iis quæ similiter se habẽt,hic vero loca ex iis quæ similiter insunt.& quia aliquis posset dicere hæc esse eadẽ illis·ideo asignat differentiam inter hæc & illa,& vult in locis quę sumuntur ab iis quæ similiter se habent,esse comparationem habitudinum:in locis vero quę sumuntur à similibus,esse comparationem inhærentiarum,& dicit,[Differt autem quod est ex iis,quę similiter se habent, ab eo quod est ex iis quæ similiter insunt, quoniam illud quidem secundum proportionẽ]& analogiam [sumitur subaudi[habitudinum]non in eo quod inest alicui cõparatum]hoc est, & non per comparationem inhærẽtiarum.[Hoc autem ex eo,quod inest alicui,cõparatur] id est per comparationem inhærentiarum.proportio enim & analogia,vt hic sumitur, est vnio aliquorũ in habitudine,vt sicuti nauta ad nauem,sic rector ad ciuitatem.At similitudo est vnio aliquorum in re aliqua,vt in aliquo accidente & hac ratione alba similia dicuntur, quia vniuntur in albedine quę est res aliqua. verum de definitione proportionis, satis quinto Euclidis dictũ est, quam Boetius in suis Topicis etiam exposuit. F

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

77 Deinde destruenti quidem, si potentia proprium asignans, & ad ens asignauit proprium potentia, cum nõ contingat ei potentia inesse, cum ens non est. Non enim erit proprium, quod positum est esse proprium. Vt quia qui dixit aeris proprium respirabile,potentia quidẽ asignauit proprium(nam tale proprium,vt respirari posit,respirabile est) asignauit autem & ad ens proprium. nam & cum nõ est animal,quod G natum est aerem spirare, contingit aerem esse, non tamen cum non est animal, posibile est spirare, quare neque aeris erit proprium huiusmodi posibile respirari tunc, quia animal non erit, quod tale est vt respirare posit. Non ergo erit aeris proprium respirabile. Cõstruenti autem, si potentia asignans proprium,tam ad ens quàm ad non ens proprium asignauit,cũ contingat potentia inesse eo nõ ente. erit enim proprium, quod positum est non esse proprium. Vt quia qui asignauit proprium entis posibile pati,aut facere,potentia asignans proprium, ad ens asignauit proprium. nam cũ ens est, & posibile pati quid aut facere erit. quare proprium erit entis posibile pati quid aut facere.

Hic est locus 54.qui sumitur à dependentia,qua proprium potentia dependet à certo definitoq; H ente,& est destructiuus & constructiuus. destructiuus quidem talis, si est aliquod proprium potẽtia, cuius potentia dependet à certo determinatoq; ente,non erit illius proprium cuius est asignatũ. verbi causa,respirabile, si asignetur proprium aeris, cum potentia, qua aer est aptus respirari, inesse non posit aeri,nisi animal sit respirans,ideo respirabile nõ est proprium aeris.vnde dicit, [Deinde] subaudi, cum asignatur proprium potẽtia, considerandum est si potentia dependet ab aliquo certo determinatoq; ente,[destruenti quidẽ,] cõsiderandum[si potentia proprium asignans, & ad ens asignauit proprium potentia,]est proprium potẽtia scientię susceptiuum,risibile,& id genus. Est autem proprium potentia duplex, alterum cuius potẽtia dependet ab altero certo ente,vt inflãmabile, quod inest oleo:sed non potest oleo inesse, nisi sit ignis inflammans: alterum absolutũ, cuius potentia non dependet ab altero,vt risibile,& scientiæ susceptiuum:possunt enim inesse homini,nullo alio existẽte, à quo dependent.Primum proprium dicitur potentia proprium asignatum ad ens,id est per dependentiam ab aliquo certo ente. secundũ vero dicitur proprium absolutum,quod potest inesse alicui,siue ens sit,siue non sit,à quo dependet.Tunc dicit, [cũ non contingat]tale proprium [potentia ei inesse,]cuius asignatur proprium,[cum ens non est]à quo potentia illius proprii dependet,cũ inquam

A ita ſit,[non enim erit proprium quod poſitum eſt eſſe proprium.]nam cum proprium ſit inſeparabile ab eo cuius eſt proprium,continget proprium non ineſſe ei, cui aſsignatur.corrupto enim eo,à quo potentia dependet, proprium deſtruetur, & ſic ſubiecto remanente, proprium non erit,non ergo erit proprium quod aſsignatum eſt proprium,affert exemplum,& dicit,[vt quia qui dixit aeris proprium reſpirabile,potentia quidem aſsignauit proprium,nam tale proprium]aeri aſsignatũ[vt reſpirari poſſit,reſpirabile eſt,]quare eſt proprium potentia, [aſsignauit autem & ad ens] certũ & determinatum [proprium.]quia per dependentiam ad animal reſpirans.[nam & cum non eſt animal, quod ſpirare natum eſt aerem,cõtingit aerẽ eſſe:non tamen cum non eſt animal, poſsibile eſt ſpirare.quare neque aeris erit proprium huiuſmodi poſsibile reſpirari tunc,quia animal non erit, quod tale eſt vt reſpirare poſsit.nõ ergo erit aeris proprium,reſpirabile.]Ex quibus patet ſcripturam in qua dicitur,[& ad non ens aſsignauit,] eſſe corruptam. tale enim proprium potentia eſt, cuius potentia dependet ad ens: vt reſpirabile ad animal ſpirans,non enim poteſt aeri ineſſe,animali corrupto.Quare in omnibus codicibus in quibus reperitur ſcriptura negatiua,videlicet ad nõ ens, ſtagmetata eſt. quare locus eſt,ſi aliquod propriũ potẽtia aſsignatum ineſt alicui, potentia dependente ad aliquod ens,non erit bene aſſignatum.Continget enim potentia illa non ineſſe,eo corrupto,à quo ipſa dependet,& ſic proprium B erit ſeparabile.deinde aſsignat locum cõſtructiuum,& dicit,[Conſtruenti autem]conſiderandũ ſubaudi,[ſi potentia proprium aſsignans,tam ad ens quàm ad nõ ens aſsignauit proprium,]hoc eſt non per dependentiam ad determinatum ens, ſed per quandam indifferentiam dependentiæ tam ad ens quàm ad non ens.[enim]nam ſic aſsignando [erit proprium,quod poſitum eſt non eſſe proprium,] cuius rationem aſsignat,& dicit,[cum contingat potentia ineſſe]ei ſubaudi,cui aſsignatur,[eo] videlicet[non ente]ad quod aſsignatur. & quoniam potentia ſemper ineſt ei, cui propriũ aſsignatum eſt, cui non inſit per dependentiam,ideo tale proprium erit proprium, quia inſeparabiliter ineſt. & quoniam dixit tale proprium eſſe bene aſsignatum,quia & ad ens, & ad non ens aſsignatur indifferenter, affert exemplũ,quando tale proprium potẽtia aſsignatur ad ens, & dicit, [vt quia qui aſsignauit proprium entis poſsibile pati,aut facere,potentia aſsignãs proprium,ad ens aſſignauit proprium]ſubaudi & ad non ens,& ponit exemplum quando ad ens, & dicit, [nam cũ eſt ens,& poſsibile pati quid, aut facere erit,] non enim poteſt eſſe ens, quin ſit poſsibile pati aut agere. [quare proprium erit entis poſsibile pati quid,aut facere.]tacuit exemplum quãdo ad non ens. ſed Alexander exponit de materia quæ eſt non ens actu,& tamen poteſt facere vel pati, quia poteſt pati omnes formas,quę nõ ſunt, C & poſſunt eſſe. Qui igitur aſsignat proprium potentia,& non per dependentiam ad ens determinatum,bene aſsignauit.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

78 Deinde deſtruenti quidem, ſi per ſuperabundantiam poſuit proprium.non enim erit proprium,quod poſitum eſt eſſe proprium. Accidit enim ſic aſsignantibus proprium,non de quo orationem, & nomen verificari.nam corrupta re,nihil minus erit oratio.eorũ enim quæ ſunt, alicui maxime ineſt, vt ſi quis aſsignet ignis propriũ corpus leuiſsimũ. corrupto enim igne,erit aliquod corporum,quod leuiſsimũ erit.Quare non erit ignis proprium corpus leuiſsimum.Conſtruenti autem,ſi non per ſuperabundantiam poſuit proprium. erit enim ſecundum hoc bene D poſitum proprium. vt quia qui poſuit hominis proprium animal manſuetum natura, non per ſuperabundantiam aſsignauit propriũ, erit vtique ſecundum hoc bene poſitum proprium.

Hic eſt locus 55.qui accipitur ab exceſſu ſuperlatiuo(quia ὑπερβολὴ gręce,latine ſuperabundãtia,ſiue exceſſus ſuperlatiuus dicitur) qui talis eſt, ſi proprium alicui aſsignatur per ſuperbũdantiam, hoc eſt per exceſſum ſuperlatiuũ,tale aſsignatũ propriũ nõ erit propriũ. Subiecto enim cui aſsignatur,non exiſtẽte, poteſt remanere propriũ,& dicit, [Deinde deſtruenti quidem,]ſubaudi cõſiderandum eſt ad exceſſum ſuperlatiuum,[ſi per ſuperabundãtiam poſuit propriũ.non enim]ſic aſsignando[erit proprium, quod poſitũ eſt eſſe proprium.] cuius cauſam exponit,& dicit, [accidit enim eis, qui ſic aſsignant proprium,non verificari & nomen]ſcilicet ſubiecti,[de quo]accidit verificari[orationem]id eſt propriũ.intelligit enim per orationẽ,ipſum proprium: & per nomẽ, ipſum ſubiectum, cui aſsignatur.[nam corrupta re]hoc eſt ſubiecto, cui aſsignatũ eſt propriũ, [nihil minus erit oratio] ſcilicet proprium,quod aſsignatur.[eorũ enim quæ ſunt]hoc eſt,quæ remanẽt eo ſubiecto corrupto, cui aſsignatũ eſt, [alicui maxime] hoc eſt,per ſuperabũdantiã[ineſt,]& ſic ſubiecto corrupto,rema-

nebit proprium,non ergo erit proprium, cum sit conuertibile,& inseparabile à suo subiecto. & affert exemplum,& dicit,[vt siquis assignet ignis propriũ,corpus leuissimum,] subaudi nõ bene assignauit, [corrupto enim igne,erit aliquod corporũ,quod leuissimũ erit]videlicet aer.Inter corpora enim quæ remanent,aer erit leuissimus.[quare non erit propriũ ignis corpus leuissimũ.]& dicitur aer remanere leuissimus igne ipso corrupto,non quidẽ vt remaneat simpliciter leuis,non enim potest remanere leuissimus simpliciter, sed solũ ad aquam,& ad terram. Sed remanet leuissimus secũdum comparationem,quatenus remanet leuis,quo nihil est leuius.deinde tangit locũ constructiuũ,& dicit,[cõstruenti autem [considerandũ] si non per superabundantiam posuit proprium,erit enim secundũ hoc]hoc est quo ad hãc conditionẽ[bene positũ propriũ.] Verum vero erit simpliciter propriũ quo ad omnes cõditiones,ex iis quæ superius diximus,perspicuum est.& affert exemplum,& dicit, [vt quia qui posuit hominis proprium,animal mansuetum natura,non superabundantiam assignauit, proprium erit vtique secundum hoc,] & quantum spectat ad hanc cõditionem[bene positũ proprium.] Hæc sunt, quæ de locis proprii docuit Aristoteles.nam per hæc problema de proprio facile terminari potest. E

¶ Finis quinti libri.

F

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SEXTVS, CVM EIVSDEM AVGVSTINI NIPHI MEDICIS COMMENTARIIS.

EIus autem negotii,quod est circa terminos,partes sunt quinque.

C

VM assignasset,ac docuisset terminare problemata quæ quærunt de accidẽte, & de genere, & de proprio, nunc docet terminare problema, quod est de definitione.& primo premittit procemium,in quo tria facit.primo enumerat modos,quibus interimitur definitio.Secũdo,eligit de illis modis eos,quos vult prosequi.Tertio,assignat modum procedẽdi. De prima parte,dicit, [Eius autem negotii,quod est circa terminos] hoc est,circa definitiones subaudi interimendas, [partes sunt quinque.] & per partes conditiones intelligit,quibus interimitur definitio, eis intentis.nec intelligit hic per conditiones,quibus interemptis definitio interimitur,omnes quibus definitio interimi potest,quoniam longe plures quàm quinque sunt.Sed intelligit partes atque conditiones præcipuas,quibus (vt Alexander inquit)argumentari possumus quòd assignata definitio non sit definitio aut non bene assignata. G

2 Aut quia non est verum dicere de quo nomẽ,& orationem. Oportet enim hominis definitionem de omni homine verificari.

Enumerat nunc partes illas quinque, quibus definitio assignata de aliquo,interimitur. & quia dixit eas esse quinque, nũc enumerat primã,& dicit,interimitur definitio de aliquo assignata [aut quia non est verum dicere]subaudi[& orationẽ,de quo]verũ est dicere prædicari[nomen,]quando enim oratio, id est definitio non prædicatur de quolibet contento sub specie, quæ intelligitur per nomen, tunc est prima pars,qua interimitur definitio,cuius causam assignat,& dicit,[Oportet enim hominis definitionem de omni homine verificari.] & (vt Alexander inquit) tunc definitio nõ prædicatur de quolibet cõtento sub definito,cũ nõ penitus naturã definiti significat.Sed aliud quoddã,si enim animal rationale mortale definitio hominis est,debet & de omni homine prædicari. & intẽdit per id,de quo nomen prædicatur,id omne quod per nomen significatur, & per orationẽ intẽdit assignatã definitionem,quæ oratio quædã est.Hoc est igitur primũ,quo interimitur definitio assignata. H

3 Aut quia cum sit genus,non posuit in genere, vel nõ in proprio genere posuit.Oportet enim eum,qui definit,in genere ponentẽ differentias adiũgere.nam maxime eorum quæ sunt in definitione,genus videtur definiti substantiam significare.

Nunc assignat secundam partẽ earũ,quibus definitio interimitur, & dicit, [aut quia cũ sit genus] rei quæ definitur,[speciem,quam definit,[non posuit in genere.]hoc est non accepit genus in definitione,sub quo ponitur species,quæ definitur, & dixit,] aut quia cum sit genus,] quoniam non omne quod definitur,ponitur in genere.deus enim definitur ab Aristotele 12.lib. Metaphy. nõ tamẽ in eius definitione acceptũ est genus,cũ deus sit extra genus.propterea addit,cũ sit genus. nam cũ est genus,

A sub quo ponitur species q̃ definitur,& in definitione nō ponitur tale gen⁹, interimitur definitio.[vel] si posuit speciem in genere,& [non in proprio genere posuit] sed vel in remoto,vel in analogo,etiam definitio interimitur.non enim acceptum est proprium genus,sed vel remotum,vel analogū,& propterea addit,[oportet enim eum qui definit, in genere ponentē] speciē ipsam quam definit, [adiungere differentias.]quibus genus fiat proprium atque accommodatum speciei, alioquin definitio non esset assignata per propria,sed per quædam cōmunia. ¶ Quod vero in definitione debeat accipi genus,cū videlicet res quæ definitur sit in genere, Aristoteles probat, & dicit, [nam maxime eorū quæ sunt in definitione,genus videtur definiti substātiam]atque essentiam[significare.]ergo cum species, quæ definitur,habuerit genus,oportebit in eius definitione accipi genus, alioquin prætermittetur id, quod videtur speciei maxime substantiam significare.Iuniores nōnulli dixerunt,ideo genus maxime videri significare substantiam,quia indicat substantiam definiti,quę est materia differentia autē,substantiam definiti, quæ est forma. sed friuolū est hoc . nam forma est potior substantia quàm materia. propterea,vt ex his colligitur quæ Alexander dicit, ideo genus videtur maxime substātiam speciei significare, quia secundū rem & modū significat essentiam rei. secundum rem quidem, quoniam est significans partem essentiæ secundū modū autē, quia prædicatur in eo quod quid est. at differētia licet
B secundum rem substantiam speciei significet,tamen prædicatur per modū qualitatis, cum prædicetur in quale . ergo genus maxime videtur substātiam rei definitæ significare. Præterea (vt Alexander inquit)primum genus,ideo substātiam monstrat,quia diuidit genus ab omnibus eis,quæ sunt alterius generis . est enim principium definitionis terminus . Differentiæ autem sunt similes extraneis, quæ sunt à latere,quæ consanguineæ sunt,verum impossibile est speciē,quæ definitur,diuidere à consanguineis,quæ extra naturā definiti sunt, nisi prius diuidatur à dissimilaribus, quæ extra genus sunt, quod genus operatur.quare genus substantiam dicit.

4 Aut quia nō propria est definitio,oportet enim definitionē(quemadmodum & prius dictum est)propriam esse.

Hæc est tertia pars earū, quibus interimitur definitio,vnde dicit,[Aut quia] assignata definitio de specie[non est propria,]hoc est,cōuertibilis cum specie. sicuti si aliquis definiens hominem, diceret hominem esse animal pedester bipes.hæc enim definitio non est propria hominis,quoniam nō conuertitur, [oportet enim definitionē,quemadmodū & prius]scilicet libro quinto [dictū est, propriam esse,]hoc est conuertibilem cum re definita,quemadmodum & ipsum proprium.

C
5 Aut si omnia quæ dicta sunt,faciens, non determinauit neque dixit quod quid erat esse ipsi definito.

Hic est quartus modus vel quarta pars earū,quib⁹definitio assignata interimitur,vnde dicit,[Aut si omnia quæ dicta sunt faciens,non determinauit,neque dixit,quod quid erat esse ipsi definito.] Interimitur enim definitio,& si de quolibet prædicetur de quo definitū & si genus propriū & differentias addens,& conuertibilem cum definito assignans,non dixit quod quid erat esse, id est nō proprie assignauit definitionem,sed descriptionem. Qui enim definiens hominem dixit hominē esse animal recte ambulans,habens vngues latos,caluum,ventrosum, omnia quidē obseruauit quæ diximus,non tamen definitionem fecit,sed descriptionem, accipiēs accidentia, iccirco non manifestauit naturam definiti,nec quod quid erat esse illius.

6 Reliquum autem præter ea quæ dicta sunt, si definiuit quidem, sed tamen non bene definiuit.

D Nunc ponit quintam partem earum, quibus interimitur definitio,& dicit, [Reliquum autē præter ea quę dicta sunt]id est quintus modus interimendi prę̄ter hos quos diximus,est.[si definiuit quidem,]hoc est si determinauit quod quid erat esse ipsi definito, [sed tamen non bene definiuit,] hoc est, sed tamen non bene determinauit ipsum quod quid erat esse rei quæ definitur . nam si non bene ipsum quod quid erat esse determinauit,interimitur definitio.Dicitur autem quod quid erat esse non bene determinatum(vt posterius dicet)quando definitio cōpetit omni contento sub definito, & datur per proprium genus,& non per genus remotū,& est propria rei quæ definitur, & dicit quod quid erat esse definito, verumtamen non datur per genus & differentias manifestiores definito. Sūt enim nonnullæ definitiones quæ quatuor primas partes habent, sed quoniam generant obscurum, atque confusum intellectum eius rei quæ definitur, dicuntur non bene assignatę, dicuntur etiam non bene assignatæ definitiones alio modo(vt posterius dicet) sed nunc satis. Alexander vero asserit tunc definitionem non esse bene assignatam,si non fuerit peculiaris rei.& si per peculiarē intelligit propriam, tunc hęc quinta pars coincidet cum tertia parte.Sin autem per peculiarem,intelligit claram & manifestam,sic erit quintus modus interimendi.Interimitur enim definitio,si non fuerit peculiaris rei,hoc est si nō fuerit manifesta de re. verum de his postea. & per has quinque partes, non partes integrales

definitionis intelligit, sed modos, vel loca, quibus assignata definitio interimitur, vt per seriẽ verborum perspicuum est. ¶ Dubitaret forte quispiã, quia primus modus videtur coincidere cũ tertio. est enim primus modus interimendi, cum assignata definitio non competit cuilibet cõtento sub definito. Hoc autem dicere est, quód non conuertitur cum definito. at hic fuit tertius modus interimendi. diximus enim tertio modo interimi assignatã definitionem, cum nõ fuerit propria definitio: & per propriam omnes intellexerunt cõuertibilem, & sic tertius modus cũ primo coincidere videtur. ¶ Fortasse primus & tertius modus non differunt quo ad rem ipsam, sed quo ad formã interimendi. nam alia verborum forma traditur primus, & alia tertius interimendi modus. Quo vero ad rem ipsam, vnus est modus interimendi, eo quia per vtrosque assignata definitio interimitur, quia non conuertitur cũ definito. aut melius dici potest, tertium modum differre à primo, quia primus est ex eo quia definitum se habet in plus, quàm assignata definitio, quoniam competit aliquibus, quibus non competit definitio. tertius vero ex eo, quia definitio ipsa se habet in plus quàm definitũ, quoniam competit definitio ipsa aliquibus, quibus non competit definitum. & sic differunt tales duo interimendi modi. E

7 Si igitur non verificatur de quo nomen, & oratio, ex iis quæ dicta sunt in accidente locis, cõsiderandum. nam & illic vtrum verũ vel non F verum, omnis consideratio fit. Quando enim quoniã inest accidens disputamus, quoniam verum est dicimus. Quando autem quoniam non inest, quoniam non verum. Sin vero nõ in proprio genere posuit, aut si non propria est assignata oratio, ex iis quæ sunt ad genus & proprium, dictis locis perspiciendũ. Reliquum vero si non definiuit, aut si nõ bene definiuit, aliquo modo aggrediendum dicere.

Cum enumerasset quinque partes, siue quinque modos interimendi definitiones, id est quinque peccata, quibus error committitur circa definitiones, nunc aggreditur secundam partem proœmii, in quo declarat quæ eorũ sunt relinquenda tanquam declarata, & quæ pertractanda, & vult tria prima peccata ex locis, quæ de accidente, & de genere, & de proprio, esse exquirenda. vltima vero duo indigere locis propriis, quæ in præsenti libro sexto pertractabit, vnde dicit, [Si igitur non verificatur G de quo nomen & oratio,] quod fuit primum peccatũ, id est si nullo modo inerit rei definitæ assignata definitio, [ex iis locis considerandũ quæ dicta sunt in accidente,] nam per verificari definitionem de eo de quo verum est dicere definitum, intelligimus definitionẽ inesse rei quæ definitur. & hoc exponit, & dicit, [nam & illic] id est lib. 2. in quo egit loca de accidente [vtrum verum vel non verum, omnis consideratio fit.] Quod iterum declarat, & dicit, [quando enim quoniam inest accidens, disputamus, quoniam] accidens inesse subiecto [verum est, dicimus: quando autem quoniam nõ inest] disputamus, dicimus [quoniam non verũ] est accidẽs inesse subiecto. ergo idem est verificari definitionem de quo verificatur nomen, & definitionem inesse rei quæ definitur. Similiter idem est definitionem non verificari de quo nomen verificatur, & definitionẽ non inesse rei, quæ definitur. Quare omnia loca quæ valent ad inesse, valent ad primũ eorum quæ dicta sunt. igitur pro prima parte non oportet ponere loca propria, quoniam satis explicata sunt 2. lib. vbi exposita sunt loca quibus declaratur aliquid inesse, vel non inesse alicui. Deinde declarat, quód nec pro secunda nec pro tertia parte oportet ponere loca propria, quoniam sufficiunt ea loca, quæ fuerũt tradita tertio libro de genere. & dicit, [Sin vero non in proprio genere posuit] id est, sin vero in definitione non sit acceptũ proprium genus rei definitæ, [aut si non propria] id est, non conuertibilis [est assignata oratio] hoc est definitio, H [ex iis locis dictis ad genus] libro tertio, [&] dictis ad [proprium] libro 4. [perspiciendum.] nam per loca de genere, habetur genus propriũ, quod debet poni in definitione: & per loca de proprio habetur quæ definitio est propria, & quæ non. ergo pro tribus primis partibus non oportet loca propria constituere. Deinde declarat quæ eorũ vult pertractare, & de quibus vult propria loca constituere, & dicit, [Reliquum vero si non definiuit, aut si non bene definiuit, aliquo modo aggrediendũ dicere.] De his enim duobus propria loca constituenda sunt in hoc libro 6. Quia igitur prima pars fit per loca quæ sunt ad accidens, & secũda per loca quæ sunt ad genus, & tertia per loca quæ sunt ad proprium, restat ponere loca quartæ & quintæ partis. ¶ Sed videtur Arist. mancus, quoniam adhuc de definitione quæritur quædam alia præter hæc. Quæritur enim quæ sit natura definitionis. insuper vtrum sint plura genera accipienda in definitione, vna autem differentia, an econuerso. Et tertio quæritur quorũ est definitio, vtrum solius substantiæ, an & accidentium? ergo videtur Arist. mãcus, cũ pretermittat quędã quę de definitione quęrũtur. Ad hęc, de definitione quęritur, si definitio colligatur per demonstrationem, an per diuisionẽ & cõpositionẽ. ¶ Alexander responsionem innuit, asserit enim tria prima quæsita ad metaphysicũ pertinere, non autẽ ad Topicum qui non agit nisi de prædicatis

A problematicis. Quartum vero ad secundum librũ posteriorũ, vbi agitur de medio demonstrationis. Quare quæsita propria huic libro sunt, si assignata definitio de aliquo est eius definitio, vel non est, & si assignata definitio est bene assignata, vel non bene. Hæc enim hic pertractabuntur, quoniam ad rationem prædicatorum problematicorum pertinent.

8 Primum igitur inspiciendũ, si non bene definiuit. Facilius est enim quodlibet fecisse quàm bene fecisse. Manifestũ igitur, quoniã peccatum circa hoc plusculum, eo quòd laboriosius. Quare argumentatio facilior circa hoc, quàm quæ circa illud fit. ὥρισται definitum est.

Cum declarasset duo esse, de quibus propria loca oportet tradere, verũ definiuit, & verũ bene definiuit, nunc assignat ordinem procedẽdi circa hæc, quæ est tertia pars procemii, & dicit, [Primũ igitur inspiciendum, si non bene definiuit,] & secundo loco si definiuit, hic est ordo procedendi. Deinde assignat rationem ordinis, & dicit, [Facilius est enim quodlibet] id est quãlibet rem simpliciter [fecisse, quàm bene fecisse.] simpliciter enim facere facilius est q̃ bene facere. Et quòd facere sit facilius quàm B benefacere, probat, & inquit, [Manifestũ igitur, quoniam peccatum circa hoc] id est circa bene facere est [plusculum,] hoc est, pluribus modis [eo quòd] bene facere subaudi est [laboriosius.] tũc cõcludit, & dicit, [Quare argumẽtatio facilior circa hoc,] subaudi, quoniã nõ bene definitum est, [quàm quæ circa illud fit.] hoc est, q̃ quod non definitum est. Potest autẽ hic textus resolui ad artem prioristicam hoc pacto. à facilioribus ad difficiliora est procedendũ, sed argumentatio quæ est contra bene definire est facilior argumentatione, quæ est definire. igitur ab argumẽtatione, quæ est contra bene definire est procedendum. maior patet, & minor probatur in textu hoc pacto. cõtra omne illud, circa quod contingit pluribus modis peccare, argumentatio est facilior· bene definire est illud circa quod cõtingit modis pluribus peccare: igitur argumentatio cõtra bene definire, est facilior. Minor adhuc probatur in textu. primo quia facilius est facere quàm bene facere. igitur à simili facilius est definire quàm bene definire. & ita bene definire est difficilius. Secũdo quoniã laboriosius est difficilius, bene autem definire est laboriosius. quare bene definire est difficilius. Ex iis colligitur minor, quod videlicet circa bene definire cõtingat pluribus modis peccare. Nam circa difficilius cõtingit pluribus modis peccari, sed bene definire est difficilius, vt ex hisce patet. quare patet propositum.

C 9 Sunt itaque eius, quod est nõ bene, partes duæ. Vna quidem obscura interpretatione vti. Oportet enim definientem (vt contingit) quàm clarissima interpretatione vti. eo quòd cognoscendi gratia, assignatur definitio.

Cum perfecisset procemium, nunc transit ad narrationem, & sequendo ordinẽ procedẽdi, quem præmisit in procemio, primo determinat loca, quibus deprehẽdetur definitio non esse bene assignata. Secundo vero ibi, vtrum vero definiuit, & dixit, determinat loca quibus deprehendetur quòd assignata definitio non sit definitio. Quantum ad primum, primo tangit loca generatim, secũdo speciatim: & assignãs loca generatim, dicit, [Sunt itaque eius, quod est non bene] subaudi definitum [partes duæ] hoc est loca duo generatim. deinde exponit ea loca, quas appellat partes, & dicit, [Vna quidem obscura interpretatione vti.] cum enim definiens obscura interpretatione vtitur, non bene definit. & per interpretationem definitionem intelligit, deinde assignat rationẽ, & dicit, [Oportet enim definientẽ, vt contingit, quàm clarissima interpretatione] id est definitione [vti, eo quòd cognoscendi D gratia datur definitio.] & dixit, definientem (vt contingit) quia quantum permittit definitum, non enim æque clara definitione definiũtur substantiæ separatæ, & res paruæ entitatis, sicut res sensibiles. Substãtiæ enim separatæ propter excellentiam, qua captũ nostrum superant, non perfecta interpretatione definiuntur. Nec res paruæ entitatis clara interpretatione definiri possunt, sed hæc quantum permittit natura rei, quæ definitur, tantum clare definiuntur. Recte ergo dixit, [vt cõtingit] quoniam vt permittit natura rei quæ definitur, sic clare, aut obscure definitur.

10 Secunda autem, si amplius dixit in definitione quàm par sit. Nam omne, quod superadiectum est in definitione, superfluum est.

Nunc exponit secundum locũ, & dicit, [Secunda autem] pars siue secundus locus, quo deprehẽditur assignata definitio, quòd nõ sit bene assignata, est. [si amplius dixit in definitione, quàm par sit. nam omne, quod superadiectum est in definitione, superfluum est.] quidam per amplius dici in definitione intelligunt in definitione pluries accipi idem nomẽ. [nam omne, quod superadiectum est in definitione] vltra genus subaudi, & differentiã, [superfluũ est.] Sed quid intelligat Aristo. per amplius accipi in definitione, non oportet hic exponere, quoniam posterius in locis particularibus ipse expo-

net. ❡ Sed quęritur vtrum qui minus accipit in definitione quàm sit necessarium, peccet cõtra boni- E
tatem definitionis, an contra esse definitionem. Alexander (vt mihi videtur) satis optime asserit cum qui minus accipit, peccare contra esse definitionem. nam qui prætermittit genus aut differentiã, hic non dicitur definiens. & propterea Aristot. vnum esse locum dixit, quo ad obscuritatẽ, alterũ quo ad superfluitatem, quia minus accipiens non peccat contra bonitatem, sed contra esse definitionem.

PRIMVS LOCVS OBSCVRITATIS.

11 Rursus autem vtrũque quod dictum est, in plures partes diuiditur. Vnus ergo locus eius, quod obscure est, si sit æquiuocum alicui, quod dictum est. Vt quoniam generatio est ductio ad substantiam, & quoniam sanitas est cõmensuratio calidorũ & frigidorum. Nam æquiuoca est ductio & commensuratio. Immanifestum igitur vtrum vult dicere eorum quæ significantur ab eo quod multipliciter dicitur.

Cum posuisset loca generatim, quibus demonstratur definitionem non esse bene asignatã, nunc F
accedit ad loca speciatim, & proponit primo quo modo loca obscuritatis & superfluitatis per speciẽ multipliciter dicuntur. deinde exequitur, & dicit primo. [Rursus autẽ vtrunq;] scilicet & locus obscuritatis, & locus superfluitatis, [quod dictum est, in plures partes] hoc est, in plures particulares locos, [diuiditur.] Tunc prosequitur primo particularia loca obscuritatis, per quæ interimitur bonitas definitionis, & accipitur hic primus locus ab æquiuocatione eius quod accipitur in definitione, & dicit, [Vnus ergo locus eius, quod obscure est, si quod dictũ est] in definitione, aut vt genus, aut vt differentia [æquiuocũ sit [definito, & [alicui] alteri à definito. Et assignat exemplũ, & dicit, [Vt] si quis definiens generationem, dicàt, [quoniam generatio est ductio ad substantiam, &] definiens sanitatem dicat, [quoniam sanitas est commensuratio calidorum & frigidorum.] ambæ enim hæ definitiones obscuræ sunt, [nam ductio & commensuratio] quæ in definitionibus sumuntur vt genera,] æquiuocæ sunt,] ideo concludit obscuritatem, & dicit, [Immanifestum igitur] est [vtrum vult dicere eorum, quæ significãtur ab eo quod multipliciter dicitur] in talibus definitionibus. Cũ enim ductio & commẽsuratio plura habeant significata, non est manifestum significatũ pro quo accipiuntur. Quo mo- G
do vero ductio & commensuratio dicantur æquiuoce, Albertus causam assignat ex eo, quia nomina terminata in tio, significant actionem & passionẽ, vt amatio quæ dicitur & actio amãtis, & passio rei amatæ. Quæ expositio ridicula est, nam ductio græce dicitur ἀγωγὴ, & commẽsuratio συμμετρία, vbi patet apud græcos non terminari in tio. Quare apud græcos non habent talem æquiuocationẽ. Propterea dicamus, qudd apud græcos ἀγωγὴ, dicitur æquiuoce, quoniam (vt Alexander inquit) significat aliquorum lationem, quod & portatio dicitur, vt frumenti & vini: significat etiam & vectionem per mare· significat etiam transmutationem, qua generatio dicitur ductio in substantiã. sunt qui dicunt ἀγωγὴν apud græcos significare vitam, viuendi regulam, & educationẽ, quæ pædagogia etiam appellatur. Commẽsuratio vero quæ græce dicitur συμμετρία, (vt Alexáder inquit) significat proportionis rationem, & in magninidinibus, & in numeris. In magnitudinibus quidem, nam & vestes & calciamenta dicuntur cõmensurata in numeris vero, nam & numerus membrorũ: cũ nõ excesserit naturalẽ ordinem, dicitur cõmensuratus. Adhuc & in qualitatibus, quoties in mistione qualitatum altera alterã non exuperat, sed æquales sunt in mistione. insuper & secundũ potẽtias, cum altera alterã non exuperauerit. In moribus etiam dicitur commensuratus is, qui est moderatus. Recte igitur dictum est hás definitiones esse incertas, quoniã pro quo significato intelligatur genus, non est certum.

SECVNDVS LOCVS OBSCVRITATIS. H

12 Similiter autem, & si cum definitum multipliciter dicitur, diuidẽs non dixit. Nam immanifestum vtrius definitionem assignauit. Insuper etiam contingit calumniari, velut non cõueniente oratione ad omnia, quorum definitionem assignauit. Maxime autem contingit tale quippiam facere, cum latet æquiuocatio. Contingit etiam & eum qui diuidit (quoties dicitur id, quod in definitione assignatum est) syllogismum facere. Nam si secũdum nullum modorum sufficienter dictum est, manifestum quoniam non definiuit illo modo.

Hic est locus obscuritatis, qui accipitur ab æquiuocatione definiti, & dicit, [Similiter autem & si cum definitum mulupliciter dicitur, diuidens] tale definitum in sua significata [non dixit,] significatum,

A cui definitio cõpetit.Nam sic non bene definiuit,vt si definiens canem diceret quòd canis sit animal
pedestre latrabile.& quòd non bene definierit,probat,& dicit,[Nam immanifestum]est[vtrius]hoc
est cuiusnam significati[definitionem assignauit.]cum enim non sit facta diuisio,nõ potest sciri,cu-
iusnam significati sit assignata definitio. Deinde secundo probat idem ex eo, qui sic definit æquiuo-
cum nulla facta nominis diuisione,non modo non bene definiuit,sed(vt Alexãd.inquit) nec defini-
uit.& dicit,[Insuper etiam contingit calumniari]eum,qui sic definit,contingit dico calumniari[ve-
lut non conueniente oratione] hoc est, ac si definitio non conueniat [ad omnia] scilicet significata,
[quorum definitionem assignauit.]ergo contra sic definientem potest fieri elenchus,quo probabitur
definitionem assignatam non esse definitionem.& sic erit non modo non bona,verũ etiam nec defi-
nitio.Deinde ostendit,quando maxime contingit definientẽ redarguere ac calumniari,& dicit,[Ma-
xime autem cõtingit tale quippiam facere]hoc est,calumniari definientem,[cum latet æquiuocatio]
subaudi ipsum definientem. cũ enim definiens ignorauerit quoniam multa significat ipsum definiẽs,
B ipso multa significãte,tũc maxime cõtingit eum increpare,ostendendo quòd definitio assignata non
modo nõ sit bona, sed quòd nec definitio. tunc enim possibile erit demõstrare quòd nõ sit definitio,
eo quòd non omnibus cõgruit,quę nomen significat. ¶ Sed dices,si definiens nouerit multiplicitatẽ,
vtrum cõtingat eum increpare. ¶ Respõdet, & dicit,[Cõtingit etiã & eum] scilicet opponẽtem[qui
diuidit]nomen rei quæ definitur, multiplicitate existẽte nota [quoties dicitur id, quod in definitione
assignatũ est[id est,quoties assignatur ipsa definitio de tali multipliciter dicto noto, [syllogismũ]elẽ-
chum[facere]contra definientẽ,quo probabit nõ modo non esse bonã,sed nec esse definitionẽ.[nam
si secundum nullũ modorum]id est, si secundũ nullũ significatorũ[sufficienter dictũ est] hoc est,suf-
ficienter assignata est definitio, [manifestũ quoniam non definiuit illo modo.] & sic non modo non
erit bona,verum etiam nec definitio.quare siue sit nota multiplicitas, siue non,semper argumentum
stabit,quòd non sit definitio.oportet autẽ argumentationẽ facere hoc pacto. definitio canis,nec stel-
læ competit, nec marino pisci, nec animali terrestri,ergo non modo non bene definisti,sed simplici-
ter non definisti.

TERTIVS LOCVS OBSCVRITATIS.

13 Alius,si secũdum metaphoram dixit,.vt scientiam indeciduam,aut ἀμετά-
C terram nutricem,aut temperantiam consonantiam.Nam omne obscu- πτωτον. incadibilẽ
rum,quod secũdum metaphoram dicitur. Contingit autẽ & metapho- immutabilem.
ra loquentem calumniari, tanquam non proprie dicentem. Non enim συκοφαν-
congruet dicta definitio.vt in temperantia.omnis enim consonantia in τεῖν.
sonis. Insuper si est genus consonantia temperantiæ, in duobus generi- redargui.
bus erit idem non continentibus seinuicem . Neque enim consonantia
virtutem,neque virtus continet consonantiam.

Hic est tertius locus obscuritatis, qui accipitur à metaphora accepta in definitione,qui talis est, si
aliquis in sua definitione vtatur aliquo nomine secundum metaphoram dicto, non bene definit, vn-
de dicit[Alius,si secũdum metaphoram dixit,]hoc est,tertius locus obscuritatis est,si accepit aliquod
D nomen scilicet generis, vel speciei,in definitione secũdum metaphoram,hoc est, secundũ translatio-
nem.Est autem metaphora(vt Alexander inquit)quando aliquod nomen de aliquo proprie dicitur,
de altero autem non proprie, sed per quãdam comparationem.vt ridere proprie dicitur de homine,
qui os dilatat,translatitie vero ac improprie de prato,cum aperire folia incipit. Deinde affert exem-
pla,& dicit, [vt]subaudi si dixit, [scientiam indeciduam,aut terram nutricem,aut temperantiã con-
sonantiam.]Dicitur enim scientia indecidua,siue immutabilis,translatitie.nam proprie (vt Alexan-
der inquit)indeciduum,& immutabile, de corporibus dicitur,quæ per vim non mutantur: per com-
parationem vero de scientia, quatenus quod semel scitur,non potest aliter se habere. Terra etiam di-
citur trãslatitie altrix.proprie enim altrix dicitur mater,quæ filios alit,ac nutrit,translatitie terra,qua-
tenus ex terra omnium viuentium nutrimentum accipitur . Insuper temperantia translatitie dicitur
consonantia, proprie autem consonantia dicitur de sonis proportionis rationem habentibus . qua-
tenus vero in ipsa temperantia actiones sunt commensuratæ ratione, consonantia dicitur de tempe-
rãtia. Ex his colligi solẽt tres definitiones, prima est scientiæ, quòd sit qualitas indecidua.secunda est
terræ, quòd sit nutrix omnium viuentium. tertia est temperantiæ,quòd sit consonantia appetitionũ.
Vbi patet in definitione translatitia scientiæ,nomen indecidua accipi loco differentiæ.in definitione
terræ,nomen nutrix accipi loco generis. in definitione autem temperantiæ, nomen consonantia ac-
cipi loco generis . Quæ ratio docet has definitiones non esse bene assignatas , quia omnes sunt ob-
scuræ.& hoc probat,& dicit,[Nam omne quod dicitur secũdum metaphoram,est obscurum,]quod

enim ſecundum metaphoram dicitur, incertum eſt, quia neſcitur qua ſimilitudine transferatur. Secũdo idem probat argumento ſumpto à calumnia, & dicit, [Contingit autem & metaphora loquentem calumniari] hoc eſt redargui [tanquam non proprie dicentẽ,] hoc eſt, quia nõ proprie loquitur, [non enim] ſecundũ vim nominum [dicta definitio congruet] proprie ipſi definito, ſed tranſlatitie. Quod autem contingit redargui, aut falſum, aut obſcurum eſt. Quare trãſlatitia definitio obſcura eſt, [vt in] ipſa [temperantia,] cum dicitur quòd ſit conſonantia, non enim proprie temperantia eſt cõſonantia. [Omnis enim conſonantia in ſonis,] vt diximus. Tertio idem probat ex eo, quia ſi genus quod ponitur in definitione tranſlatitia, eſſet vere genus, tunc eadem ſpecies eſſet in diuerſis generibus non ſubalternatim poſitis, vnde dicit, [Inſuper ſi conſonantia eſt] vere [genus temperãtiæ, idem] hoc eſt, eadem ſpecies [erit in duobus generibus nõ continentibus ſe inuicem.] probatur, quoniam temperantia erit in virtute, & in cõſonantia, quæ ſunt duo genera diuerſa, quoniã [neque cõſonantia cõtinet virtutem, neque virtus cõtinet cõſonantiam.] & ſicut dico de cõſonantia, ita ipſe intelligit de omni nomine, quod in definitionibus eſt tranſlatiuum genus. Quòd vero nec conſonantia contineat virtutem, nec econuerſo virtus conſonantiam, declarat Alexander, quia virtutis generaliſsimũ eſt qualitas, conſonantiæ vero ad aliquid. E

QVARTVS OBSCVRITATIS LOCVS. F

14 Præterea ſi non poſitis nominibus vtitur, vt Plato ciliumbre oculum, aut araneum putrimordax, aut medullam oſsigenium. Nam omne obſcurum, quod inſuetum eſt.

Hic eſt 4. locus obſcuritatis, qui accipitur ab incõſuetudine nominũ, & dicit, [Præterea, ſi nõ poſitis nominib⁹] quis definiẽs in definitionibus [vtitur.] & per nõ poſita nomina (vt quidã aiunt) non impoſita, ſed innouata nomina intelligit, quo modo Plato innouatis vocabulis à ſe, in definitionibus vti ſolebat. Alex. per nõ poſita nomina, inſueta intellexit, quibus poetæ ſolẽt vti, & hoc pacto Ariſtoteles intelligit, licet ambæ expoſitiones in idem incidant. Deinde affert exempla, & dicit, [vt Plato] definiẽs oculũ, dixit [oculũ] eſſe [ὀφρυόσκιον,] quod, ſi latinus permitteret ſermo, diceretur ciliumbre, quòd cilium vmbrã faciat in oculo, quaſi dicat oculũ eſſe cilio vmbratũ. & definiens φαλάγγιον, dixit phalangion eſſe σηψίδακες, hoc eſt, vt ita dixerim, putrimordax. Et per phalãgion non intelligit puluerem corroſiuum, qui putredinem corrodit, vt Albertus ipſe putauit, ſed araneũ, qui putridis rebus morſus infigit. Et definiens medullam, dixit medullam eſſe ὀστεογενῆς, hoc eſt, vt ita dixerim, oſsigenium, hoc eſt, oſsium generatiuum. Quod vero non bene diffiniantur hæc, probat Ariſtot. & dicit, [Nam omne quod eſt inſuetum, eſt obſcurum,] hoc eſt, omnis dictio inſueta obſcuritatem generat in definitionibus. G

15 Quædam autẽ neque ſecundum æquiuocationem, neque ſecũdum metaphorã, neque proprie dicuntur, vt lex, menſura vel imago eorum, quę natura iuſta ſunt. Sunt autẽ huiuſmodi deteriora metaphora. Nam metaphora facit quodam modo notũ, quod aſsignatum eſt per ſimilitudinem. Omnes enim metaphora vtentes, ſecũdum aliquam ſimilitudinem ea vtuntur. At quod tale eſt, non facit notũ. Nam neque ſimilitudo eſt, ſecundum quam mẽſura, vel imago lex eſt, neque proprie ſolet dici. Quapropter ſi proprie menſuram, vel imaginem legem dicit eſſe, mentitur. Imago enim id eſt, cuius generatio per imitationẽ eſt. Hoc autem non ineſt legi. ſi autẽ nõ proprie, manifeſtũ quoniã obſcure dixit, atque deterius quolibet eorum, quæ ſecundum metaphoram dicuntur. H

μεταφορῦντες. trãſferẽtes μεταφορῶσι.

Quoniam inſuetum bifariã dicitur, aut per inſueta vocabula, & innouata: aut per ſueta & antiqua vocabula, ſed per inſuetum modum dicendi. qui dixit oculum eſſe ciliumbre, per innouatũ & inſuetum vocabulum oculum definit. At qui dixit legem eſſe menſuram eorum, quæ natura iuſta ſunt, per aſſuetum vocabulum definit. nulla enim dictio eſt in definitione, quæ ſit innouata, & inſueta, definit tamen per inſuetũ modum dicendi, vt patebit. Ariſtoteles ergo nunc vult oſtendere quòd qui definit per vocabula aſſueta, per modũ tamen inſuetum, hic deterius cæteris definit. Et primo proponit nonnulla eſſe, quæ neq; per æquiuocationẽ, neque per metaphorã, neque proprie dicũtur, ſed inſueta per modum dicendi, & dicit. [Quędam autẽ] ſunt cauſę obſcuritatis in definiendo, quę [neque ſecũdum æquiuocationem, neque ſecundum metaphoram, neque proprie dicuntur,] neque ſubaudi inſueta ſe-

A cundũ vocabula, ſed inſueta ſecundum modum dicendi. Et exponit per exemplum, quę ſunt hæc in-
ſueta ſecundũ modũ dicẽdi, & dicit, [vt lex, mẽſura vel imago eorũ, quæ natura iuſta ſunt,] hæc enim
non ſunt inſueta propter vocabula. nam mẽſura & imago, non ſunt nomina ficta, innouata, & inſue-
ta. Sed quia non ſunt in vſu ad eum modũ, quo intelligit ille qui legem definit, dicũtur inſueta ſecun-
dum modũ dicendi. Deinde declarat hæc, quæ ſecundũ modũ dicendi inſueta ſunt, eſſe deteriora at-
que ineptiora ad definiendũ, quàm ſint ea, quæ ſunt ſecundũ metaphorã. & ita videtur cõparare in-
ſueta ſecundũ modũ dicendi ad ea, quæ dicũtur ſecũdum metaphorã, & dicit, [Sunt autẽ huiuſmodi]
ſcilicet quæ dicũtur incõſueta ſecundũ modũ dicendi, [deteriora] ad definiendum iis, quæ dicuntur
[metaphora.] Et hoc probat, & dicit, [Nã metaphora facit quodã modo notũ, quod aſsignatũ eſt,]
& definitũ [per ſimilitudinem,] à qua deriuatur metaphora. [at quod tale eſt] id eſt, inſuetum ſecun-
dum modum dicendi [non facit] aliquo modo [notum] quod definitur per ipſum. ergo inſueta huiuſ-
modi ſunt deteriora metaphora. Et quia aliquis poſſet dicere ea quæ dicuntur per metaphoram, non
B dici per ſimilitudinem, & ita non facere notum vi ſimilitudinis, ideo dicit quaſi ſoluendo. [Omnes
enim metaphora vtentes, ſecundũ aliquã ſimilitudinẽ ea vtuntur.] Qui enim metaphorice Impera-
torem vocat leonem, aliqua ſimilitudine illud dicit. Recte ergo dictũ eſt metaphoram acceptam in
definitione, aliquo modo vi ſimilitudinis notum facere definitum. Qui enim dixit ſcientiam eſſe vim
indeciduam, aliquo modo ſcientiam notam fecit, quatenus per huiuſmodi definitionẽ colligitur, eum
qui ſcientiam eſt adeptus, ab illius rei credulitate dimoueri non poſſe. Deinde declarat, quòd qui de-
finit per inſueta ſecundũ modũ dicendi, obſcurius definiat eo, qui definit per metaphorã, & redit ad
exemplũ, & dicit, [Nã neq;] hoc eſt, nam nulla [eſt ſimilitudo, ſecundũ quam lex eſt mẽſura, vel ima-
go] & quia aliquis poſſet proteruiter dicere legẽ eſſe menſurã, vel imaginẽ eorũ, quę ſunt natura iuſta,
quoniã ſic dictum eſt à philoſophis, cõtra obiiciendo amplificat ſermonẽ, & argumentatur. Qui ſic
legem definiunt, aut proprie, aut improprie dicũt: nõ proprie, quia falſum eſt, nec improprie, quia tunc
definitio eſſet data per obſcuriora, vnde dicit, [Nam neque ſimilitudo] aliqua [eſt, ſecundũ quam lex
eſt mẽſura, vel imago, neq; proprie ſolet dici.] & primo probat, quòd nõ proprie, & dicit, [Quapro-
pter ſi proprie menſurã, vel imaginẽ legẽ dicit eſſe,] hic [mẽtitur.] & probat quòd proprie nõ ſit ima-
go, & dicit, [Nam imago id eſt, cuius generatio per imitationem eſt,] hoc eſt, nam imago eſt imitatio
C animalis (vt Alexander inquit) in coloribus & figura. At lex nõ eſt imitatio animalis. Non enim ani-
malis imitatio per colores, & figuram ineſt legi. Alexãder vero probat, quòd lex neq; ſit proprie mẽ-
ſura, ex eo, quia menſura eſt quantum, lex autẽ nõ eſt quantum. Deinde probat, quòd nec improprie,
& dicit, [Si autem non proprie] ſubaudi lex ſit menſura vel imago, [manifeſtũ quoniam obſcure di-
xit, atque deterius] quoad rationem definitiuam, [quolibet eorum, quæ ſecundũ metaphoram dicun-
tur.] eo quia per huiuſmodi nulla ratione patet definitum. Ex iis quæ Ariſtoteles dixit, patet ſolũ eſſe
comparata metaphorica ad inſueta ſecundum modum dicendi. Alexander tamen ſuppleuit, aſſerens
inſueta ſecundum modum dicẽdi, eſſe deteriora ad definiendum etiam ipſis æquiuocis. quoniam qui
æquiuocatione vtitur, per analogiam ad principale, & notius, definitum exponit. Qui enim dicit ac-
cidens eſſe ens alteri inhærens, licet vtatur ęquiuoco (ens enim æquiuocũ eſt) tamen eo vtitur in ana-
logia ad ſubſtantiam, quæ eſt principale entis ſignificatum.

QVINTVS LOCVS.

16 Inſuper etiam ſi non manifeſta eſt contraria ratio ex hoc, quod di- λόγος oratio.
D citur. Nam quæ bene aſsignantur, & contrarias commanifeſtant.

Quintus locus à contrarii manifeſtatione, qui talis eſt, ſi aliqua definitio aſsignetur, ex qua nõ eſt
manifeſta definitio cõtrarii definito, definitio aſsignata nõ bene aſsignatur, quoniã eſt obſcura, & di-
cit, [Inſuper etiã ſi nõ manifeſta eſt cõtraria ratio,] quæ videlicet eſt definitio cõtrarii, [ex hoc, quod
dicitur,] hoc eſt, ex aſsignata definitione. ſubaudi non bene aſsignatur. huius aſsignat rationẽ, & dicit,
[nã] definitiones, [quæ bene aſsignãtur, cõmanifeſtant cõtrarias] definitiones, quæ cõpetunt cõtra-
riis definitorum. & tu intelligas (vt Alexander ſubaudit) quando id, quod definitur, habet cõtrarium.
quando autẽ non habet contrarium, hæc conſideratio ceſſat. Cauſa autẽ quare quę bene aſsignantur
definitiones, cõmanifeſtant cõtrarias definitiones, eſt, quia contrariorũ idem eſt genus, & ſic ex de-
finitione huius cõtrarii habetur mox genus alterius, habetur etiam differẽtia. cũ enim genus illud cõ-
mune diuidetur, ſtatim patebit differẽtia cõtrarii, cõtrariorum enim idem genus eſt, & differẽtiæ con
trariæ. Quare ex definitione bene aſsignata, mox patefiet definitio contrarii, vt ſi virtus eſt habitus a-
nimæ bene affectæ, vitium erit habitus animę male affectę. Et ſi album eſt color diſgregatiuus viſus,
nigrũ erit color cõgregatiuus viſus. ¶ Quod vero ad verba attinet, ratio græce eſt λόγος, latine tum
oratio, tum definitio, quippe cum omnis definitio oratio ſit.

SEXTVS LOCVS

17 Aut ſi per ſe dicta, non ſit manifeſtũ, cuius eſt definitio. Sed quem-

admodum ea quæ ſunt antiquorũ ſcriptorum, niſi quis ſuperſcripſiſſet, non cognoſcebatur, quid vnumquodque. Si igitur non clare, ex huiuſmodi eſt inſpiciendum. E

Sextus locus accipitur ab immanifeſtatione definiti, qui talis eſt, ſi definitione per ſe dicta, nõ manifeſtatur, cuius eſt definitio, ſed oportet aliquid addi, vt exprimatur, cuius eſt definitio, talis definitio non bene aſsignatur. Vt ſi aliquis definierit hominẽ, & dixerit hominem eſſe animal bipes, non bene definit, quoniam ſumpta per ſe ac ſeorſum illa oratione animal bipes, & non cum definito ſuo, ex ea ſola non habebitur quòd ſit hominis, cum poſsit eſſe auis. Sed oportebit addere rationale, & tunc hęc oratio, animal bipes rationale, erit bene aſsignata, quia ex ea ſola ſine ſuo definito, ac ſeorſum ſumpta, habebitur quòd ſit hominis, & non alterius. vnde dicit, [Aut ſi per ſe dicta] oratione, & non cum ſuo definito, [non ſit manifeſtum,] id [cuius eſt definitio,] ſed oportebit addere quippiam, ex cuius additione pateat id, cuius eſt definitio, cum hoc pacto aſsignatur non bene aſsignatur. hunc locum exemplis non manifeſtauit, ſed ſimilibus quibuſdam, & dicit, [Sed quemadmodum ea quæ ſunt antiquorum ſcriptorum] ſcilicet ea epitaphia, non erant bene ſcripta, quia non habebatur ex eis, quorũ eſſent, [niſi quis ſuperſcripſiſſet] ſubaudi nomen in tumulo, [nõ cognoſcebatur quid vnumquodque.] & cui eſſent facta. ſic ſunt tales definitiones obſcuræ. Alexander non de epitaphiis, ſed de imaginibus hæc exponit. nam verbum γραφέων, pictorũ exponit. Quare ſicuti imagines veterũ pictorũ non erãt diligenter factæ, quando ex eis ſolis non patebant illi, quorum erant imagines, ſed oportebat ſuperſcribere nomen, ſic definitiones non bene aſsignantur, cũ eis ſolis, & nõ cum ſuis definitis acceptis, non patent ea, quorum ſunt, ſed oportet addere quippiam, vt pateat id cuius eſt. tunc epilogat, & dicit, [Si igitur] definitio [non clare] aſsignetur, [ex huiuſmodi] ſex locis [eſt inſpiciendũ.] Hactenus igitur de locis obſcuritatis. F

PRIMVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

18 Si autẽ ſuperfluum in termino dixit, primũ quidẽ conſiderandum ſi aliquo vſus eſt, quod omnibus inſit, vel ſimpliciter iis quę ſunt, vel iis, quę ſub eodẽ genere ſunt definitorũ. Nam ſuperfluum dici neceſſariũ id eſt. Oportet enim genus ab aliis ſeparare. differẽtiam autẽ ab aliquo eorum, quæ ſunt in eodem genere. At qui quod omnibus quidẽ ineſt ſimpliciter, à nullo ſeparat. quod autem omnibus, quæ ſub eodem ſunt genere, ineſt, non ſeparat ab iis quę ſunt in eodem genere. Quare ſuperuacaneum huiuſmodi appoſitum. G

μάταιον vanum.

Nũc tranſit ad loca ſuperfluitatis. Dicitur autẽ definitio ſuperflua multifariam, aut quia plura quaſi ex æquo accipiuntur in definitione, vt cum dicitur, homo eſt animal diſciplinabile ſcientiæ capax. Hæc enim definitio ſuperflua dicitur, quia ſcientiæ capax, & diſciplinabile, idem eſt. aut quando tota definitio dicitur in plus quàm definitũ, vt homo eſt animal bipes, & de his nõ loquitur nũc. aut tertio, quãdo definitio in vna dictione fuerit ſuperflua, & hunc modũ Ariſt. incuſat nunc. Erit igitur primus locus, quo definitio dicitur ſuperflua, ſumptus ab vna dictione, qui talis eſt, quando in definitione accipitur aliqua dictio, qua ablata reliqua definitio perfecta fuerit, & definitio, & illa dictio erit ſuperflua. vnde dicit, [Si autẽ] definiens [ſuperfluum in termino dixit, primũ cõſiderandum] ab vna dictione. nam [ſi] in definitione aſsignata [aliquo] id eſt, aliqua dictione [vſus eſt, quod omnibus ineſt,] dico omnibus, [vel ſimpliciter] omnibus [iis quæ ſunt,] quales dictiones ſunt vnũ, ens, aliquid, & id genus, [vel iis] ſcilicet omnibus [quæ ſub eodẽ genere ſunt definitorũ.] vtroq; modo definitio erit ſuperflua, [nam id] additũ, [ſuperfluũ dici neceſſariũ eſt.] exemplũ primi, ſicuti quãdo aliquis dixerit, definiẽdo hominem, animal rationale mortale vnum exiſtens. hæc enim dictio vnum exiſtẽs, ſuperflua eſt, quia omnibus ineſt & ſimilaribus ſub eodem genere, & diſsimilaribus ſub diuerſis generibus. Exemplũ vero ſecundi eſt, ſicuti quando dixerit, definiendo hominẽ, animal rationale mortale ſenſibile. Senſibile enim omnibus ſpeciebus ineſt, quæ ſunt ſub eodem genere, & equo, & boui, & cæteris omnibus, quæ ſub animali ſunt, & ideo ſuperfluum eſt, & cauſam aſsignans, dicit, [Oportet enim genus] quod ponitur in definitione, [ab aliis,] quæ non ſunt ſub eodem genere, [ſeparare, differentiam autem ab aliquo eorum, quæ ſunt in eodẽ genere] immo ab omnibus aliis, quæ ſunt ſub eodem genere. [At qui] vnum exiſtens, [quod omnibus quidem ineſt ſimpliciter, à nullo ſeparat] quia eſt commune diſsimilaribus, & ſimilaribus omnibus. [Quod autẽ omnibus, quæ ſunt ſub eodẽ genere, ineſt [videlicet ſenſibile [nõ ſeparat ab iis] à ſimilaribus, [quæ ſunt ſub eodem genere,] omnia enim quæ ſub animali ſunt, ſenſi- H

A bilia sunt.[quare huiusmodi appositũ] hoc est vnũ existens, vel sensibile[supervacaneum]hoc est superfluum[est.]eo enim ablato reliqua definitio perfecta erit.

SECVNDVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

19 Aut si est quidẽ proprium, quod appositũ est, Ablato enim illo, & reliqua definitio propria est, & indicat substantiam. Vt in hominis oratione scientiæ susceptiuum appositum, superfluum est. Etenim eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam.

Hic est secũdus locus superfluitatis, qui accipitur ab additione alicuius proprii, qui talis est, si in aliqua definitione additur proprium definito, definitio asignata nõ bene asignatur, & dicit,[Aut si est quidem proprium]scilicet ipsius definiti,[quod appositum est]definitioni, subaudi definitio asigna-
B ta non bene asignatur. Cuius causam asignat, & dicit[Ablato enim illo]proprio[& reliqua definitio propria est, & indicat substantiam.]Addidit autem [& indicat substantiam,] quia non sufficit vt definitio sit propria. Sic enim omnis oratio quæ conuertitur cum aliquo, esset illius definitio. sed oportet vt conuertatur, & indicet substantiam rei. Tunc ponit exemplum, & dicit,]Vt in hominis oratione]quę est animal rationale mortale,[scientiæ susceptiuum appositum]quod est hominis proprium, superfluũ est.[Etenim eo ablato, reliqua oratio propria est, & indicat substantiam] hominis. ergo superfluit. ¶Quod vero ad verba attinet, cũ Aristot. dicit[si est quidẽ proprium,] per proprium Alexander intelligit proprium definitionis, quasi dicat, si in definitione alicuius additur proprium definitionis, non bene asignatur definitio. ego vero proprium intelligo rei quæ definitur, & hoc demonstrat exemplũ, quod accepit de hominis definitione. scientiæ enim susceptiuũ, est hominis proprium, & non definitionis hominis.

20 Simpliciter autẽ dicendo, omne superfluum, quo ablato reliquum manifestum facit id quod definitur. Talis autẽ est & animæ terminus, si est numerus ipse seipsum mouens. Etenim quod seipsum mouet, est a-
C nima, ceu Plato definit. an proprium quidem est, quod dicitur, non tamen indicat substantiam interempto numero. Vtrouis igitur modo se habeat, difficile est explicare.

Cum asignasset locũ, qui accipitur ab additione proprii, nunc ponit locũ præceptum vniuersalem quo potest cognosci id, quod in definitionibus rerũ est superfluum, & dicit, [Simpliciter autem] hoc est vniuersaliter[dicẽdo, omne]illud in definitionibus est [superfluum, quo ablato, reliquum manifestum facit]sufficienter[id, quod definitur.]addidi ego sufficienter, quia sic intelligit Aristoteles. remoto enim genere, differentia manifestat definitum, non tamen sola differentia est definitio, quia dempto genere, differentia non sufficienter manifestat definitum. Similiter dempta differentia, genus manifestat definitum, nõ tamen solũ genus est definitio, quia non sufficienter manifestat definitũ. Quare omne illud erit superfluũ in definitionibus, quo ablato, à reliquo sufficienter manifestatur substantia definiti. Tunc ex hoc obiter declarat qualis est definitio animæ, quæ datur à philosophis antiquis,
D cum dicitur anima est numerus seipsum mouens, & dicit,[Talis autẽ est & animæ terminus] scilicet habens aliquid superfluum[si]anima [est numerus ipse seipsum mouẽs.] nam numerus superflue accipitur in hac definitione, quod probat auctoritate Platonis, & dicit, [Etenim quod seipsum mouet, est anima, ceu Plato definit]in Phædone. Plato enim in Phædone definiens animam dicit, anima est id, quod seipsum mouet, vbi non posuit numerum, & tamen explanauit substantiam animæ. ergo superfluit numerus in definitione animæ, quam tradiderunt veteres philosophi. Deinde defendendo definitionem animæ traditam ab antiquis, quæ accipit numerum, dicit, [An proprium quidem est quod dicitur] à Platone in Phædone, cũ definit animam sine numero, [non tamen indicat substantiam interempto numero.] dictum est enim superius, [oportet enim eum qui definit, in genere ponentem differentias adiungere. nam maxime eorum quæ sunt in definitione genus videtur substantiam definiti significare] modo numerus est genus animæ secundum Platonem, & Xenocratem. ergo oportet addere numerũ tanquam genus animæ. Quare licet definitio Platonis in Phædone, quæ non accipit numerũ, sit propria animæ, nõ tamẽ indicat substantiã animæ, quia nõ accipit numerũ, qui est genus animæ, à quo manifestatur maxime substãtia aĩæ. & ita definitio Platonis in Phędone, nõ erit definitio, sed propriũ, quia nõ manifestat substantiã rei. vnde licet omnis definitio sit propriũ, non tamẽ omne proprium est definitio. quare licet Platonis oratio, quam asignat de anima, sit proprium animæ, non tamen est definitio, quoniam propter carentiam generis, non declarat substãtiam animæ. tunc quasi se excusando ab vlteriori declaratione, dicit, [Vtrouis igitur modo se habeat] id

est,quonam vero modo se habeat, vtrum videlicet genus est animæ numerus an non, & vtrũ ablato E numero,quod remanet,definitio est animæ,an propriũ,[difficile est explicare,]nã quæsita hæc maioris considerationis,quàm dialectices sunt. Quidã verbum illud [vtrouis igitur modo] intellexerũt, vtrum residuum indicet substãtiam animæ, vel non indicet,sed accidentarium sit,& vtrum numerus sit superfluus,an non,difficile est vt huiusmodi oratio explicet,& clarum faciat quid est anima. & certe hæc expositio non videtur ad propositum,cum non respondeat verbis,nec eis quæ prius dixit. Alii intellexerunt [vtrouis igitur modo] vtrum illud quod remanet dempto numero, sit proprium, vel definitio,difficile est assignare:quia quæstio difficillima est vtrum anima sit composita ex numeris,an non.& minime hæc expositio est consona verbis,aut iis quæ superius dixit,vt consideranti patet.Alii autem exposuerũt[vtrouis igitur modo]scilicet vtrum numerus dicat quid est esse ipsius animę,an non,difficile est explanare.Alexander autem,cui credendum est,exponit,vt diximus,[vtrouis igitur modo]id est,quonã igitur modo se habeat, vtrum genus est animæ numerus,an non:& vtrum ablato numero, quod remanet, definitio est animæ, an proprium, difficile est explicare in hoc libro, cum sit altioris contẽplationis.Hæc enim expositio est cõsona verbis (vt patet) ex iis quæ prius dixit.

21 Vtendũ autẽ in omnibus talibus ad id quod expedit,vt est phlegma- F tis terminus,humidum primum à cibo,indigestũ.Vnum enim primum non multa,quare superfluum indigestum appositum. Etenim hoc ablato,reliqua erit propria definitio.Nõ enim contingit à cibo & hoc quid, & aliud quoddam primum esse. An nõ simpliciter à cibo phlegma, sed indigestorum primum.Quare addẽdum est indigestum. Nam illo quidem modo dicta,non vera erit definitio, siquidẽ non omniũ primũ est.

Alexander refert hæc verba ad numerũ. nam cum disputasset vtrum numerus debeat poni in definitionibus animæ, nunc Aristot. demonstrat quo modo numerus debet poni in definitionibus animæ,& dicit,[Vtendum autẽ in omnibus,]scilicet definitionibus animæ, [talibus]qualia sunt nume- G rus, quasi dicat esse vtendum numero in omnibus definitionibus animæ , non simpliciter,sed [ad id, quod expedit,]hoc est,sed,vt nobis est vtile. Est autem vtile vti numero in definitionibus animæ,(vt Alexander inquit) quatenus accipitur vt genus animæ. Quare vtendũ est numero in definitionibus animæ pro genere,reliquum vero seipsum mouens pro differentia.Alii exponunt sic,[vtẽdum autem in omnib⁹]scilicet definitionibus[talib⁹] scilicet superfluis,nõ omni pacto,sed [ad id,quod expedit,] hoc est,sed vt sunt vtilia . Nam licet superflua non debeant poni in definitionibus, tamen aliquando expedit vti illis,saltem loco generum,vt de numero dictum est,qui licet non proprie sit genus,tamen accipitur loco generis. Deinde assignat secundum exemplũ priori exemplo simile,de quo etiã disputat,vt fecit in exemplo definitionis animæ, & primo ponit exemplum,deinde dubitat de eo. Quantum ad primam partẽ,dicit, [vt est phlegmatis terminus]ac definitio,[humidũ primum à cibo indigestũ.] Videtur enim in hac definitione verbũ indigestum superfluum, quoniam inter omnia humida,phlegma solũ videtur primũ ortũ à cibo. Nõ enim possunt à cibo plura humida prima oriri,sed solum phlegma videtur primũ humidũ, quod oritur à cibo. Si enim plura prima humida possent oriri à cibo,recte poneretur indigestum,quia poneretur vt contrahens ipsum humidũ primum ad phlegma, H quod est primum humidum non simpliciter, sed primũ humidũ indigestum . Sed quia primũ humidum non est nisi vnũ,quod oritur à cibo,& illud est solum phlegma,ergo pro definitione phlegmatis satis est dicere humidum primum,eo quia inter omnia humida solum phlegma est primum.vnde dicit,[vnum enim primum]humidũ,quod oritur à cibo,& illud est phlegma,[nõ multa,] & cum non sint multa prima,ipsum primũ non erit quid cõmune contrahibile per ipsum indigestũ.[quare superfluum indigestum appositũ]in definitione phlegmatis.[Etenim hoc ablato,reliqua erit propria definitio. non enim contingit à cibo, & hoc quid] scilicet phlegma, [& aliud quoddam primum esse,] ita vt sint plura prima quæ à cibo oriuntur,& cum non sint plura prima,non erit ipsum primũ commune,atque contrahibile per ipsum indigestum . Quare otiose additur ipsum indigestũ in definitione phlegmatis . Deinde defendit supradictam definitionem, quasi dubitando de ea,& supponit à cibo via indigestionis posse oriri plura indigesta,vt sanguis,qui fit ab indigestione, cibóque humefacto, vt melancholia, veluti cum fit succus acetosus in stomacho: vt cholera etiam quæ etiam via indigestionis aliquãdo generatur. verum omnium istorum humidorum, quæ via indigestionis à cibo fiunt, phlegma est primum indigestum, nõ ergo frustra ponitur in definitione phlegmatis indigestum. ponitur enim vt cõtrahens humidum.quia licet phlegma non sit primum humidum,eo quia ante phlegma possunt à cibo fieri & sanguis,& cholera,& melancholia,tamẽ phlegma est humidum primum indigestum,hoc est eorum quæ fiunt à cibo via indigestionis, & hoc dicit, [An non simpliciter à ci-

A bo phlegma]est ſubaudi primũ humidũ,[ſed indigeſtorum primũ,]hoc eſt,ſed eſt primũ eorũ,quæ à cibo generantur via indigeſtionis. [Quare addendũ eſt indigeſtũ] ſaltẽ vt cõtrahens ipſum humidũ, ſunt enim humida plura & digeſta, & indigeſta. addendũ eſt etiam primũ, vt cõtrahens ipſum indigeſtũ ad phlegma,quod eſt primũ indigeſtorũ.[Nã illo quidẽ modo dicta]definitio phlegmatis ſine ipſo indigeſto, [non vera erit definitio.ſiquidẽ]phlegma[nõ eſt primũ omniũ]humidorũ,ſed omniũ eorũ humidorum quæ à cibo fiunt via indigeſtionis. quare primũ erit additũ,vt cõtrahens ipſum indigeſtũ:ipſum autẽ indigeſtũ additur,vt cõtrahens ipſum humidũ.erit igitur definitio phlegmatis,humidum eorũ quę via indigeſtionis à cibo fiunt,primum. Tunc ad formã dubitationis,dicendũ ipſum indigeſtum nõ fruſtra poni, quia additur vt differẽtia cõtrahens humidũ, cũ humidũ ſit duplex digeſtum,& indigeſtũ.phlegma autẽ eſt humidũ indigeſtũ.ſed quia plura ſunt humida,quę fiũt à cibo via indigeſtionis,ideo recte dicitur phlegma eſſe humidũ indigeſtũ primũ.vbi ponitur humidũ loco generis, quia per ipſum differt à mẽbris ſolidis: ponitur autẽ indigeſtũ loco differentiæ,vt per ipſum differat ab humoribus digeſtis.primũ autẽ ponitur loco vltimę differẽtię,vt per ipſum differat phlegma ab
B aliis humidis quę via indigeſtionis generãtur à cibo. Nam phlegma eſt indigeſtũ primum,cętera autem ſecundaria.Hæc de diffinitione phlegmatis.

TERTIVS LOCVS SVPERFLVITATIS.

22 Inſuper ſi quippiam eorum quæ ſunt in oratione, nõ omnibus ineſt quæ ſunt ſub eadẽ ſpecie. Nã talis peius definit quàm qui vſi ſunt eo quod ineſt omnibus quę ſunt. Illic enim ſi reliqua propria definitio eſt, & tota propria erit. Simpliciter enim ad proprium quolibet addito vero,tota oratio propria fit. At ſi aliquid eorum quę ſunt in oratione,non omnibus inſit quæ ſunt ſub eadem ſpecie, impoſsibile eſt totam orationem propriam eſſe. Non enim cõuerſim prædicabitur de re, vt animal greſsibile bipes quadricubitale.Non enim huiuſmodi oratio conuerſim
C prædicabitur de re, eo quòd non omnibus ineſt, quæ ſub eadem ſpecie ſunt,quadricubitale.

Hic eſt tertius locus,qui accipitur ab additione eius,quod eſt minus,q̃ definitum,& hic talis eſt, ſi aſsignatæ alicuius rationi aliquid tale fuerit appoſitũ,quod non omnibus ineſt, quæ ſub ea ſpecie ſunt cuius definitio aſsignatur, fruſtra ac ſuperfluum tale erit. & quidem peius ea oratione quæ aliquid appoſitum habet,quod omnibus ineſt. & dicit, [Inſuper ſi quippiam eorum quæ ſunt in oratione, non omnibus ineſt quæ ſunt ſub eadem ſpecie,]cuius definitio aſsignatur,hæc definitio ſubaudi non bene aſsignatur. nec probat hanc definitionem nõ bene aſsignatam eſſe, quia ſtatim patet ex iis quæ dixit. Dictum eſt enim ſuperfluum in definitione id eſſe, quo ablato, reliqua oratio propria eſt definito, & ſubſtantiam illius ſignificat,& quia ablato hoc addito,quod eſt in minus quàm definitum,reliqua oratio propria eſt,& ſubſtantiam definiti ſignificat,ideo patet illud eſſe ſuperfluum. probat ergo quòd talis peius definit quàm ille,qui in definitione accipit aliquod tranſcendens, quod ineſt omnibus re-
D bus mũdi. Nam ex hoc etiam patère poteſt non bene definiſſe, qui accepit in definitione id,quod eſt in minus.& dicit,[Nã talis]qui accipit id,quod eſt minus, [peius definit,quàm qui vſi ſunt eo,quod ineſt omnibus quæ ſunt,] hoc eſt,q̃ qui in definitionibus accipiunt aliquod tranſcendens, quod ineſt omnibus,vt vnum,vel ens,aut id genus. Et quòd peius definiat,probat. nam illa definitio,in qua additur tranſcendens, tam ſine tranſcendenti ſumpta, quàm cum tranſcendenti, propria eſt definitio, & ſubſtantiam eius ſignificat. quod ſine tranſcendenti ſit propria, perſpicuum eſt quoniam eſt definitio,& omnis definitio eſt proprium quarto huius,quid eſt eſſe rei ſignificans. Quod vero cũ tranſcendenti ſit propria, etiam patet, quoniam vniuerſaliter ſi ad propriam alicuius definitionem adderetur aliquid, quod ineſt omnibus quæ ſub definito ſunt, etiam tota oratio cũ tali addito adhuc erit propria rei,& conuerſim prædicabitur de re. Non enim alteri à definito competit talis oratio. Si autem adderetur aliquid, quod nõ omni ineſt definito,impoſsibile eſt totam orationem eſſe propriam. non enim conuerſim prædicabitur de re,eo quòd non omnibus ineſt iis quæ ſub eadem ſpecie ſunt, vnde dicit,[Illic enim] ſcilicet in definitione quæ accipit tranſcendens,[ſi reliqua]oratio ablato ipſo tranſcendenti [propria definitio eſt,] vt ſupponitur ex libro quarto, [& tota,] ſcilicet accepta cum ipſo tranſcendenti[propria erit.]probat hoc ex vniuerſali quadã regula,& dicit,[ſimpliciter enim]id eſt vniuerſaliter enim [quolibet vero addito ad proprium]id eſt,ad propriã definitionẽ,[tota oratio] etiã cũ illo vero accepta[propria fit,] vt erat prius,antequam tale verũ adderetur. & per verũ intelligit omne prædicatũ additũ definitioni proprię,quod verificatur de omnib⁹ cõtentis ſub definito,ſiue

sit transcendens, siue sit minus quàm transcendēs. Tunc redit ad definitionē propriam, in qua additur aliquod minus quàm definitum, & dicit, [at si aliquid eorum, quæ sunt in oratione] subaudi additum vltra propriam orationē, [non omnibus insit quæ sunt sub eadē specie, impossibile est totā orationē propriā esse] scilicet cū illo cōpositā, [nō enim oratio propria] cū illo cōposita [cōuersim prædicabitur de re] & assignat exemplū, & supponit animal gressibile bipes esse orationē propriā alicuius videlicet animalis rectæ staturæ, si huic adderetur quadricubitale, hæc nō erit propria, & dicit, [vt animal gressibile bipes quadricubitale,] animal enim gressibile bipes sine quadricubitali propria est animalis rectæ staturæ, cum ipso autem quadricubitali nō erit propria, [non enim huiusmodi oratio] composita cum quadricubitali [conuersim prædicabitur de re] scilicet de animali rectæ staturæ, [eo quòd nō omnib' inest] ipsum [quadricubitale, quę sunt sub eadē specie] scilicet sub animali rectę staturæ. ¶ Quod vero ad locū attinet, intelligendū, istud minus posse intelligi, accipi in definitione, aut vt pars illius, & sic non modo interimit bonitatem, sed esse definitionis, aut vt additum proprię definitioni, & sic interimit bonitatem, & non esse, quia est superfluum, eo quia illo remoto definitio relinquitur propria, & sic intelligit Aristot. vt Alex. exponit. Est autem peius hoc addere quàm transcendens, quia additione huius oratio redditur non propria definito: additione vero ipsius transcendentis oratio redditur propria, sicuti ablatione illius remanet propria. E F

QVARTVS SVPERFLVITATIS LOCVS.

23 Rursum si idem frequenter dixit, vt qui concupiscentiam appetitum delectationis dixit, nā omnis cōcupiscentia delectationis est, quare & idem cōcupiscētiæ appetitus delectationis erit. Fit igitur terminus cōcupiscentiæ, appetitus delectationis (nihil enim differt cōcupiscentiam dicere, & appetitū delectationis) quare vtrūque eorū delectationis erit. An hoc quidē nihil absurdū. nā & homo bipes est, quare idem homini bipes erit, est autem idem homini animal gressibile bipes. quare animal gressibile bipes, bipes est. Sed nō propter hoc absurdū aliquid accidit, nō enim de animali solū gressibili, bipes prædicatur, sic enim de eodem bis bipes prędicaretur, sed de animali gressibili bipede bipes dicitur. quare semel tātum bipes prædicatur. Similiter autē & in concupiscentia, non enim de appetitu id, quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto, quare semel & hic prædicatio fit. G

Hic est quartus locus, qui accepitur à repetione eiusdem in definitione, qui talis est, qui definiendo idem sæpenumero ponit in definitione, hic non bene definit, quia peccat in superfluitate, cū accipiat aliquid in plus quàm sit necessarium in definitione, & dicit, [Rursum si idem frequenter dixit] in definitione, subaudi nō bene definit. Veluti qui definiendo virtutē dixit, virtus est habitus existēs in medio excessus, atque defectus melior, hic non bene dixit, quia his dixit melior. nam omne quod est medium, est & melius, quare superfluit melior. Similiter excessus & defectus superflua sunt, quoniā cum dixit medium, significauit quòd nec excedat, nec deficiat. Aristoteles tamen affert exemplum, circa quod primo assignat ipsum, secūdo autē enititur defendere exemplū, & tertio ponit aliud exemplum, vbi nulla est quæstio. Quantū ad primū, dicit, [vt qui] definiēdo cōcupiscentiā [dixit cōcupiscentiam esse appetitū delectationis.] Hic enim nō bene definit, quia bis dicit in hac definitione illū terminum delectationis in obliquo. Primo enim eum dicit in verbo concupiscentia, deinde in ea oratione, qua definit quæ est appetitus delectationis, vnde dicit, [nam omnis concupiscentia delectationis est.] In hoc enim differt amor, & concupiscentia. nam concupiscentia omnis, delectationis & volupeatis est, amor autē etiam tristium esse potest. [quare & appetitus delectationis erit idem cōcupiscentiæ,] cum concupiscētia in sui ratione includat delectationē. & propterea concludit appetitū delectationis, esse definitionē cōcupiscētiæ, & dicit, [fit igitur terminus cōcupiscentię] tota hæc oratio, [appetitus delectationis. nihil enim differt cōcupiscentiam dicere, aut appetitū delectationis. quare vtrūq; eorū delectationis erit.] & sic bis ille terminus delectationis dicitur, semel in verbo concupiscentia, & semel in oratione q̄ definit cōcupiscentiā, & cū oratio & cōcupiscentia idē sint, fit, vt eiusdē repetitio sit in eodem. Deinde Aristot. disputādo defendit definitionē cōcupiscētiæ per simile in definitione hominis, & dicit, [an hoc quidē nihil absurdū.] potest enim in definitione (vt Alexand. inquit) idem bis accipi potentia, nō autē actu. Potentia quidē in nomine quod definitur, actu vero in oratione qua definitur. cū enim dixero homo est animal gressibile bipes, potētia quidē bipes cōtinetur in hoīe, qui definitur. H

A actu vero in oratione definitiua, quæ est animal gressibile bipes. Insuper idem potest bis accipi in definitione, quando non ex eadem parte accipitur, vt in proposito bipes aacipitur in homine qui definitur, & accipitur in oratione, quæ est animal gresibile bipes: & sic non ex eadem parte. nam oratio est ex parte prædicati, homo ex parte subiecti, sed idem bis prædicari est absurdum. in omni enim definitione idem bis accipitur, vt differentia vltima, semel quidem in definito & semel in definitione tota accipitur, non tamen bis prædicatur, & hoc pacto Alexāder exposuit, accepit enim dici pro accipi, vel significari. ℂ Sed melius dicamus non esse absurdum aliquid bis dici de eodem, sed aliquid bis prædicari, differt enim dici & prædicari, vt dicemus, vnde dicit, [nam& homo bipes est, quare idem homini bipes erit] per quæ patet ipsum bipes dici de homine, [est autem idem homini, animal gressibile bipes.] definitio enim & definitum non differunt nisi penes implicitum, & explicitum penes actu, & potentia. [quare] etiam [animal gressibile bipes est bipes,] & sic bipes dicitur de homine, & de eius definitione, quæ est animal gresibile bipes. ℂ Sed dices, bipes dicitur de homine, & de animali gressibili bipede, quod est tota hominis definitio, ergo bipes prædicatur bis, quia semel de homine, & semel de eius tota definitione. ℂ Respondet, & concedit ꝙ bipes dicitur de homine, & de eius tota definitione, & ita bis dicitur. non tamen est bis prædicari, quoniam nulla est differētia B inter prædicari de hominee, & prædicari de eius definitiōe, cū definitio hominis nihil aliud sit q̄ homo. Sed si prædicaretur de animali gressibili, quod non est tota definitio hominis sed pars, tunc esset bis prædicari, quia semel de homine, & semel de animali gressibili, quod non est idem homini. nam licet tota definitio sit idem homini, genus tamen quod est pars definitionis, nō est idem homini, vnde dicit, [sed non propter hoc, absurdum aliquid accidit,] quasi dicat, licet bipes dicatur de homine, & de tota hominis definitione, non tamen propter hoc sequitur absurdum, quia nō sequitur idem bis prædicari in definitone. cuius rationem assignat, & dicit, [nō enim de animali gressibili solum] id est seorsum, quod est pars definitionis & quid diuersum ab homine, [bipes prædicatur, sic enim bis de eodem prædicaretur] quia & de homine & de parte definitionis hominis, quæ differt ab homine. [sed bipes dicitur, de animali gresibi bipede] quæ est tota definitio, & nihil aliud q̄ homo. [quare semel tātum bipes prædicatur.] prædicari enim de homine, & de animali gresibili bipede, est de eodē prædicari. cum homo, & animal gressibile bipes, idem & vnum sint. Tunc ostendit per hoc non esse absurdum delectationem in obliquo dici de concupiscentia, & de tota illius definitione, sicut non est absurdum in definitione hominis, & dicit, [Similiter autem & in concupiscentia, non enim de appetitu C qui est pars definitionis, [id quod est delectationis esse prædicatur, sed de toto] hoc est, sed de tota definitione concupiscentiæ. [quare semel & hic] in definitione concupiscētiæ [prædicatio fit.] cum cōcupiscentia, & definitio illa vnum & idem sint. Si enim prædicaretur esse delectationis de concupiscētia, & de parte definitionis illius, tunc esset bis prædicari, quia illa sunt diuersa. sed quia prædicatur de concupiscentia, & de tota definitione eius, non est nisi semel prædicari, cum pro eodem definitio & definitum habeantur.

24 Non est autem bis dicere idem nomen, aliquid absurdum, sed frequenter de aliquo idem prædicari, sicut Xenocrates prudentiam definitiuam & contemplatiuam, eorum quæ sunt, dicit esse, nam definitiua, contemplatiua quædam est, Quare bis idem dicit, addens rursum cōtemplatiuam. Similiter autem & quicunque refrigerationem priuationem eius quidem caloris, qui secundum naturam est, dicunt esse. nam D omnis priuatio eius est, quod secundum naturam est. Sed sufficit fortasse dicere priuationem caloris, eo quòd ipsa priuatio notū facit quòd eius sit, quod secundum naturam dicitur.

Quia superius declarauit in omni definitione idem nomen bis dici de aliquo, quia semel de definito, & semel de definitione, & posset quis inferre, ergo idem nomen in definitione bis prædicatur de eodem, respondet, & dicit, [Non est autem bis dicere idem nomen aliquid absurdum, sed frequēter de aliquo idem prædicari] est absurdum. Differūt enim dici & prædicari, quia dici potest aliquid de se, & de omni includente se. homo enim dicitur de homine, est enim hæc vera, homo est homo, nō autem idem potest de seipso prædicari, quoniam prædicari est esse prædicatum, prædicatum autem omne, aut accidens, aut genus, aut proprium, aut definitio. Si igitur idem posset de semet prædicari, idem posset de semet esse prædicatum, & sic idem posset sibi esse aut accidens, aut genus, aut propriū aut definitio, quare differunt dici & prædicari, sicut genus & species, quia omne quod prædicatur dicitur, & non econuerso, Ex his sequitur bipes posse de homine dici, licet homo intra se includat, bipes, & de animali gresibili bipede etiam, licet includat bipes. Istud tamē bis dici non est bis prædi-

eari, sed semel, cum homo & animal gressibile bipes, pro eodem habeãtur, & bipes existẽs quasi pars, E est quid diuersum ab homine, & ab eius definitione, modo quo pars differt a toto, & differentia ab eo, cuius est differentia. Tunc quomodo sit absurdum, exponit, & dicit, [sicut Xenocrates] definiẽs prudentiam, [dixit prudentiam esse definitiuam, & contemplatiuam eorum quæ sunt] id est eorum quæ nobis accidunt. Ponit definitiuum & contemplatiuum, ac si essent duo prædicata diuersa, & tamen idem sunt. [nam definitiua contemplatiua quædam est, quare bis idem dicit] id est prædicat, accepit enim dicit pro prædicat. bis prædicat dico [addens rursum contemplatiuam,] nam illa additio, cum fiat per notam copulationis, quæ copulat inter diuersa, videtur addere nouum prædicari. deinde assignat aliud exemplum, & dicit, [Similiter autem & quicũque refrigerationẽ dicunt esse priuationem eius quidem caloris, qui secundum naturam est,] subaudi bis prædicant, quia in verbo priuatio intelligitur carentia rei naturalis. [nam omnis priuatio eius est, quod secundum naturam est, sed sufficit fortasse dicere priuationẽ caloris, eo ꝙ ipsa priuatio] quatenus priuatio [notum facit ꝙ eius sit] carentia, [quod secundum naturam dicitur.] differt enim priuatio a negatione, quoniam negatio est carentia tam rerum naturalium, quàm non naturalium, at priuatio carentia tantum est rerum naturalium. ¶ Sed occurres fortasse iis quæ diximus, bipedem bis dici, semel autẽ prædicari. videtur enim nullo pacto prædicari, quia si semel prædicatur, est prædicatum de homine, & de eius definitione F tanquam de eodem. Si est prædicatum, erit aut genus, aut accidens, aut proprium, aut definitio hominis & eius definitionis. Dicendum ꝙ si est differentia vltima, reducitur ad definitionem, si est differẽtia non vltima, reducitur ad genus, & sic omnino est prædicatum saltem reductiue. Prædicatur igitur semel, licet bis dicatur, quia homo & animal gressibile bipes vnum & idem sunt, & bipes quid diuersum est ab homine, & ab eius definitione. bis dicitur vero, quia idem potest dici de se, & de omni eo, quod se includit. Tu vero non ignores hunc locum fuisse mihi difficilem, multis vero ante me ignoratũ & Alexã. titubasse. Quod autem ad exemplũ attinet, annotatione dignũ non esse idem dicere priuationem eius, quod secundum naturam est, & priuationem, quę est secundum naturam carentia subsistentiæ, qua aliquid aptum natum est esse in rerum natura: priuatio eius est, quod secudum naturam est, nam subsistentia, qua aliquid aptum natum est esse, res est secundum naturam. Carentia oculorũ vi facta, & violentia, priuatio est, at somnus carentia vigiliæ est, & quidẽ naturalis. naturalis enĩ somnus est, in quo caremus vigilia, Qui igitur dixit refrigerationem esse priuationem caloris, qui est secundum naturam, cadit in eam absurditatem, quam Arist. demonstrauit. quoniam omnis priuatio est rei ntauralis, ea ratione qua priuatio est, non autem priuatio omnis est secundum naturã, quia nõ G carentia oculorum vi illata. sed bene somnus est priuatio secundum naturã ipsius vigilię. Sunt & alia exempla (vt Alexander inquit) vt si definies lineam, & dixeris lineam esse magnitudiuem dimensionatam super vnum dimensionatum, hic enim superfluum accipit, quoniam qui dicit dimensionatũ, dicit super vnum dimensionatum, nam vnum dimensionatum continetur in dimensionato. & rursum qui dixit ignem esse corpus calidum & siccum, superflue accipit, quia siccum & calidum idem est cum igne.

LOCVS QVINTVS.

vniuersali καθόλου

25 Rursum si vniuersaliter dicto, addidit & particulare, vt si clementiã imminutionem expedientium & iustorum, nam iustum expediens quippiam est. quare continetur in expediente. superfluum igitur iustũ. nam qui dixit vniuersaliter, addit & particulare, & si medicinã disciplinam sanatiuorum animali, & homini. aut legem imaginem eorum, quę H sunt bona & iusta. Iustum enim bonum quippiam. Quare frequenter idem dicit. Vtrum igitur bene, an nõ bene definiuit, per hęc & huiusmodi perspiciendum.

Hic est quintus locus, qui accipitur ab aliquo, quod in definitione vniuersaliter accipitur, qui talis est, si in definitione aliquid sumitur vniuersaliter, & illi additur aliquid particulare, quod continetur sub illo vniuersaliter dicto, non bene assignatur definitio, quoniam illud particulare est superfluũ. vnde dicit, [Rursum si vniuersaliter dicto] in aliqua definitione, [additur & particulare] subaudi qđ sub illo vniuersaliter dicto continetur, non bene assignatur definitio, quoniam tale particulare est superfluum, cum intelligatur sub illo vniuersaliter dicto. Deinde assignat exempla, & dicit, [vt si clementiam] definiens, dixit esse [immutionem expedientium, & iustorum,] videtur autem iustum superflue accipi, [nam iustum expediens quippiam est] immo omne iustum est expediens, & non conuertitur, [quare continetur in expediente] tãquam in vniuersaliter dicto. [superfluum igitur est iustũ]

A in tali definitione.[nam qui dicit]in tali definitiōe aliquid[vniuersaliter, addit & particulare]. Quod vero ad verba attinet, clementiam ἐπιείκειαν dixit, quod vertere ęquitatem solent morales, & rhetores. Est autem ęquitas, vt quinto ethic. & primo rethoricorum dicitur, virtus, qua quis leges emendat, reprimit, aut pro arbitrio imminuit. Expedientia vero sunt, quæ ex legibus videntur conuenire, & sic oē iustum est expediens, & non conuertitur. Quare si clementia seu æquitas est diminutio pro arbitrio eorum cruciatuum, qui secundū leges expediūt, superfluit addere iustū. nam qui minuit pœnas ac cruciatus, qui secundum leges expediunt, imminuit etiam cruciatus ac pœnas iustas. Ergo superfluit addere iustorum. deinde assignat secūdū exemplum, & dicit, [& si medicinam]hoc est facultatem medicinalem quis definiens, dixit esse[disciplinam sanatiuorum] id est, eorum quæ sunt apta sanare, [animali, & homini]morbos, superfluum accepit, quoniam sub animali vniuersaliter dicto homo intelligitur. Deinde tertium exemplum affert. & dicit, [aut]si quis[legem]definiens dixit esse [imaginem eorum, quæ natura sunt bona & iusta, nam iustum bonum quippiam,]est enim omne iustū bonum, sed non conuertitur. [Quare]in huiusmodi definitione[frequēter idem dicit.]ergo superfluit. Differt autem hic locus a loco præcedente, quoniam locus pręcedens accipiebatur ab identitate, vt ita dixerim, demonstrabatur enim in illo aliquid superflue accipi in definitione, quando accipiebatur aliquid idē
B alicui corū, quæ in definitiōe p̄accepta sunt. Hic vero demōstratur superfluitas ab aliquo vniuersaliter accepto in definitione, cum accipitur aliquod particulare quod sub illo continetur. ❡ Sed videtur locus hic instantiam habere. nam si quis definiens auem, dixit auem esse animal volatile habens pēnas diuisas, bene definit, & tamen habere pēnas diuisas sub volatili continetur. Dicendum non esse idem aliquid particulare accipi sub vniuersali, & accipi sub vniuersaliter dicto (vt Alexan. demonstrat)in definitionibus enim accipi potest particulare sub vniuersali, & non superflue accipietur, quonam vt contrahens accipitur·non autem particulare sub vniuersaliter dicto, quia sub vniuersaliter dicto semper intelligitur particulare, & hoc pacto sonant exempla Aristotel. cum enim dicitur clementia expedientium, intellexit omnium, & sic superfluit addere iustorum. Et cum dixit lex est imago eorum, quę natura bona sunt, intellexit, omnium eorū, quæ natura bona sunt, & sic superfluit addere iustorum. Similiter cum dicitur medicina esse scientia sanorum, intelligitur omnium animalium, & sic superfluit addere hominum. At in definitionibus post vniuersale potest addi particulare, quoniam differentia vltima semper respectu generis particulare quippiam est, & sic est in definitione auis. in definitione enim auis genus est volatile, differentia vero diuisas habens pennas. Deinde epilogat, & dicit, [vtrum
C igitur bene an nō bene definiuit, per hæc & huiusmodi,]scilicet similia[perspiciendum.] Hactenus de bonitate definitionis.

PRIMVS LOCVS DEFINITIONIS.

Vtrum vero definiuit, & dixit quod quid erat esse, an non, ex hisce. Primum quidem, si non per priora & notiora confecit definitionem. nam cum terminus assignetur eius cognoscendi gratia, quod dicitur. Cognoscimus autem non ex quibuslibet, sed ex prioribus & notioribus, quemadmodum in demonstrationibus (sic enim omnis doctrina, & disciplina se habet.) manifestum igitur, quoniam qui non per huiusmodi definiuit, non definiuit. Si enim definiuit, plures erūt
D eiusdem definitiones. manifestum enim quoniam & qui per priora & notiora, melius definit. Quare vtræque erunt definitiones eiusdem. Tale autem non videtur. Vnicuique enim eorum quæ sunt, vnum est esse, quod quidem est. Quare si plures erunt eiusdem definitiones, idē erit definito esse, quod quidem secundum vtranque definitionem significatur. Hæc autem non eadē sunt, eo quia & definitiones diuersæ sunt: manifestum igitur quoniam non definiuit, qui nō per propriora atque notiora definiuit.

Nunc transit ad loca definitionis, cum enim dixisset loca bonitatis, nunc vult dicere loca definitionis simpliciter, quibus videlicet interimitur, vel construitur definitio: & primo præmittit intentionem, & dicit, [Vtrum vero definiuit, & dixit quod quid erat esse an non]dixit quod quid erat esse, [ex hisce] quæ dicemus, perspiciendum. ❡ Quod vero ad verba attinet, ea verba[& dixit quod quid

erat esse,]expositiua sunt.nam dicere,quod quid erat esse, est definire.nullus enim definit,qui non di B cit quod quid erat esse.proposita intentione,transit ad loca , & primo assignat locum, qui accipitur ab ordine eorum quæ accipiuntur in definitione,& dicit,[primum quidem si non per priora,& notiora confecit definitionem.]Nam si ita fecit,non definiuit.Hoc autem probat primo ostensiue,& dicit,[nam cum terminus assignetur eius cognoscendi gratia, quod dicitur,] hoc est,quod propositum est definire.& legantur verba suspẽsiue vsque ibi,[manifestũ igitur & cęt.cognoscimus autẽ nõ ex quibuslibet] indifferenter,[sed]ex determinatis , hoc est[ex prioribus & notioribus, quemadmodum dictum est in demonstrationibus.] in demonstrationibus enim conclusiones non cognoscuntur ex quibuslibet,[sed ex prioribus,& notioribus.sic enim omnis doctrina & disciplina] non solum demõstratiua,sed etiã definitiua[se habet.]Omnis enim doctrina & disciplina ex prioribus & notioribus fit.Ex iis dat conclusionem,& dicit,[manifestũ igitur,quoniã qui non per huiusmodi] priora,& notiora[definiuit , non definiuit.] quẽadmodũ qui conclusionẽ non per priora,& notiora demõstrauit,non demonstrauit.deinde idẽ ꝓbat ducendo ad impossibile,& dicit,[si enim] ille qui nõ ꝑ priora & notiora definiuit,[definiuit,plures erũt eiusdẽ definitiões] nã qui definiuit nõ ꝑ priora, & notiora,hic ꝑ aduersariũ definiuit: & qui definiuit ꝑ priora,& notiora,secundũ veritatẽ etiã definiuit,quod ꝓbat,& dicit, [manifestũ enim qm̃ & qui per priora, & notiora] subaudi definit, [melius definit,] q̃ qui per poste- F riora,& ignotiora.nec hoc probat , sed accepit tanquam per se notum . quod si melius definit , ergo definit, [quare vtræque erunt definitiones eiusdem,] & quæ est data per posteriora & ignotiora, & quæ est assignata per priora & notiora. Tunc destruit consequens,& dicit,[tale autem non videtur,] nec est verum,quod probat ducendo ad absurdius,& dicit, [vnicuique enim eorũ quæ sunt,]& quorum quærimus definitiones,[vnum est esse,quod quidem est]id est,quod quidem est essentia per definitionem significata.[quare,]vt concludit,[si plures erunt eiusdem definitiones,idem] & vnũ[erit definito esse,quod quidem secundum vtranque definitionem significatur,]& sic illudmet esse,quod significat definitio data per priora & notiora , significabit definitio data per posteriora & ignotiora. Tunc destruit hoc consequens,& ostendit hæc duo esse,scilicet & significatum per definitionem datam per posteriora & ignotiora , & significatum per definitionem datam per priora & notiora non esse vnum & idem esse omnino, & dicit, [hæc autem]duo esse scilicet [non eadem sunt ,]non enim sunt vnum & idem esse,[eo quia & definitiones diuersę sunt.]Quare si illa duo esse non sunt vnũ & idem esse omnino,non poterunt significari ab illis diuersis definitionibus . Tunc affert conclusionẽ principalem,& dicit,[manifestum igitur quoniam non definiuit,qui non per priora & notiora defi- G niuit.]sed quid intelligat ipse per priora & notiora,posterius dicemus. ¶ Disputant recentiores si eiusdem rei esse possint plures definitiones, & probant ꝙ sic,nã iræ assignantur duæ definitiones, vt primo de anima constat,vbi etiã dicitur differenter definire physicũ & logicũ , quia physicus per materiam , logicus autem per formam . Ad hæc moralis per finem , metaphysicus per efficientem causam definit.Præterea libro de anima color definitur ꝙ sit motiuum visus secundum actum lucidi,& in libro de sensu & sens.ꝙ sit extremitas perspicui in corpore terminato.Insuper definitio(vt secundo Posteriorum dicitur) & medium,& causa idem . Sed vnius rei plures sunt causæ,igitur vnius rei plures sunt definitiones.Aristoteles tamen intelligit non posse esse eiusdem rei plures definitiones secũdum eandem rationem causæ, & secundum eandem rationem ordinis,verũ de his in metaphysica.

26 Igitur per non notiora quidem terminum dici , dupliciter est accipere.Aut enim si simpliciter ex ignotioribus,aut si nobis ignotioribus Contingit enim vtroque modo . Simpliciter enim notius est quidem, quod prius est posteriore,vt punctum linea , & linea superficie , & su- H perficies corpore,quemadmodũ & vnitas numero.Prius enim & principium omnis numeri . Similiter autem, & elementum syllaba. Nobis autem econuerso quandoque accidit . nam corpus magis quàm superficies sub sensum cadit,superficies autẽ magis quàm linea , linea autem signo magis.Multi enim magis huiusmodi cognoscunt. nam illa quidẽ quomodolibet, hęc autem subtili ac fœcundo intellectu comprehendere oportet.

Cum dixisset definitionem non esse , nisi sit assignata per priora & notiora,nunc exponit quid ipse intelligat per notius,& simul cum hoc exponit quid intelligat per prius,& primo præmittit diuisionem,& dicit,[Igitur per non notiora quidem terminum] hoc est definitionem[dici, dupliciter est accipere.aut enim si]est[ex simpliciter ignotioribus,]sunt autem simpliciter ignota,quæ natura

A ſunt ignota.[aut ſi nobis ignotioribus. Contingit enim vtroque modo]ſubaudi aliquid eſſe ignotius,
& ſimul,& ſeorſum.Simul quidem,ſi ſimpliciter,& nobis ſit ignotius:ſeorſum autẽ,ſi nobis ſit igno-
tius,naturæ vero notius.Deinde exponit hanc diuiſionem,& quidem per membra contraria his quę
accepit,& dicit,[ſimpliciter enim notius eſt quidem,quod prius]ſecundum ſuam naturam[eſt poſte
riore,]& per exempla exponit,& dicit,[vt punctum linea, & linea ſuperficie, & ſuperficies corpore,
quemadmodum & vnitas numero] & aſſignando cauſam exemplorum , exponit quid intelligat per
prius ſecundum ſui naturam,& dicit,[prius enim] ſubaudi ſimpliciter ſecundum ſui naturam eſt[&
principium omnis numeri.ſimiliter autem & elementum ſyllaba]& generatim omne principiũ ſuo
principiato.Hoc enim eſt ſimpliciter prius ſecundum ſui naturam . Intelligit autem per elementum
litteram,quæ ſyllabæ eſt elementum.Deinde exponit quid intelligat per notius nobis,& dicit,[nobis
autem econuerſo quãdoque accidit.]accidit enim nobis interdum , vt principiatum ſit nobis notius.
dico interdum, quia non ſemper . in mathematicis enim idem eſt nobis, & ſimpliciter notius, (vt in
libris auſcultatoriis ſatis dilucidatum eſt)vbi non principiatum,ſed principium eſt nobis, & ſimplici
ter notius.& quod nobis econuerſo aliquando accidat,exponit,& dicit,[nam corpus magis q̃ ſuper
ficies ſub ſenſũ cadit,]ergo corpus eſt nobis notius ſuperficie ipſa,quæ tamen erat ſimpliciter notior.
B [Superficies autem]eadem ratione[magis quàm linea:linea autem] eadẽ de cauſa[ſigno magis]hoc
eſt puncto,ſub ſenſũ cadit.& ꝙ magis corpus q̃ ſuperficies,& ſuperficies q̃ linea, & linea quàm pun
ctum ſub ſenſũ cadant,probat per experientiam Idiotarum, & dicit,[multi enim] hoc eſt idiotæ(vt
exponit Alexander)[magis huiuſmodi cognoſcũt,]ſubaudi quàm ſua principia,[nam illa quidem,]
ſcilicet principiata[quomodolibet]id eſt,& per intellectum,& per ſenſum,[hæc autem] ſcilicet prin
cipia[ſubtili ac fœcundo intellectu comprehendere oportet.]& intelligit per ſubtilem intellectum,
eum,qui ex principiis generationis eſt bene affectus , ſaltem per accidens,bonitate inſtrumentorum,
quę ſubſeruiunt nobis ad intelligendũ.& per fœcundum intelligit intellectũ plenum notitia effectus.
Nõ enim in naturalibus intellectus poteſt venire in notitiam principii, niſi prius nouerit principiatũ,
a quo via reſolutionis ꝓficiſcitur in notititiam principii . Quæ ratio docet nobis notiora eſſe quæcũ
que principiata magis cadunt ſub ſenſus:notiora autẽ ſimpliciter eſſe principia,quæ nobis innoteſcũt
ex cognitione principiatorum.

28 Simpliciter igitur melius per priora, poſteriora tentare cognoſce-
C re. ſcientificum enim magis huiuſmodi eſt . verum ad eos , qui impo-
tentes ſunt cognoſcere per talia,neceſſarium forſan per ea quæ illis no-
ta ſunt, facere orationem. Sunt autem talium definitiones, quæ & pun
cti,& lineæ,& ſuperficiei.Omnes enim per poſteriora,priora indicant.
nam illam quidem lineæ , iſtam autem ſuperficiei, hanc vero corporis στερεᾶς
fines dicunt eſſe. ſolidi.

Cum expoſuiſſet membra diuiſionis,nunc comparat definitionem aſſignatam per priora,defini-
tioni aſſignatæ per poſteriora, & dicit,[Simpliciter igitur melius]eſt [tentare cognoſcere]id eſt, de-
finire[per priora,poſteriora,] quàm econuerſo.Et quia hoc nõ ſemper fieri poteſt,ideo dixit eſſe me-
lius tentare quantum poſſumus,& aſſignat cauſam, & dicit, [ſcientificum enim magis huiuſmodi,]
ſcilicet tentare poſteriora, per priora cognoſcerere,& diſciplinæ eſt magis idoneũ,vt patet in mathe
matica,quæ per excellentiam dicitur diſciplinabilis,propterea quia ſemper poſteriora per priora de-
D monſtrat.Deinde exponit quando,& quibus hominibus hoc fieri nõ poteſt,& dicit,[verũ ad eos,qui
impotentes ſunt cognoſcere ꝑ talia,]vt ſunt idiotę qui imperiti ſunt,& ſolũ ſenſũ ſequuntur,[neceſſa
rium forſan] eſt [facere orationem]definitiuam, [per ea , quæ illis nota ſunt,] hoc eſt per poſterio-
ra, quæ cadunt magis ſub ſenſum . Deinde per exempla exponit definitiones,ſcilicet quæ dantur per
poſteriora,& dicit,[Sũt autem talium definitiones]ſcilicet quę dantur per poſteriora[&]illa quæ eſt
[puncti,& illa,quæ eſt[lineæ,&]illa,quæ eſt[ſuperficiei,omnes enim]qui hæc definiunt, [per poſte
riora priora indicãt,]ac definiunt,cuius cauſam aſſignat,& dicit,[nam illam quidem]definitionem,
quæ eſt[lineæ,iſtam autem]ſcilicet definitionem,quę eſt[ſuperficiei,hanc vero]ſcililicet defitutionẽ
quæ eſt[corporis,dicunt eſſe fines.]Eſt enim punctum finis lineæ,linea autẽ finis ſuperficiei, ſuper-
ficies vero finis corporis.Quare per poſteriora aſſignantur.nam linea puncto,ſuperficies linea , cor-
pus ſuperficie poſterius eſt, &nobis notius.In his enim definitionibus ſaltem differentiæ ſunt poſte-
riores definitis,genus autem vtrũ ſit nobis notius,pro exemplorum neceſſitate non eſt diſputandum.

29 Non oportet autem latere,quoniam ſic definientes non contingit
quod quid erat eſſe definito indicare, niſi contingat,idem & nobis no

tius eſſe, & ſimpliciter notius. ſiquidem oportet per genus & differentias definire eum, qui bene definit. Hæc autem ſimpliciter notiora, & priora ſunt ſpecie. interimit enim genus & differentia ſpeciem. Quare priora hæc ſpecie. Sunt autem & notiora. nam ſpecie quidem nota, neceſſe eſt & genus & differentias cognoſci. Qui enim hominem cognoſcit, & animal, & greſſibile cognoſcit. At genere vel differẽtia nota, non neceſſe eſt & ſpeciem cognoſci. Quare ignotior ſpecies. E

Cum aſſignaſſet locum & declarationem loci, nunc circa aſſignatam declarationem, ponit vnũ annotatione dignum. in quo primo declarat qualis eſt definitio, quæ datur idiotis, qui ſolum ſenſum proſequuntur, & dicit, [Non oportet autem latere] immo oportet ſcire [quoniam ſic definientes,] ſcilicet per poſteriora ſimpliciter & notiora ſenſibus, vt definiunt idiotæ, [nõ contingit quod quid erat eſſe] hoc eſt ſubſtantiam [definiti indicare,] deinde addit, quando definitio aſſignata per nobis notiora, indicat ſubſtantiam, & quod quid erat eſſe definiti, & dicit, [niſi contingat idem & nobis notius F eſſe, & ſimpliciter notius.] quando enim illud quod accipitur in definitione, idem eſt nobis, & naturę notum, vt interdum contingit ea, quæ ſunt naturæ prima, eſſe & nobis nota. tunc definitio ſignificat quod quid erat eſſe, & ſubſtãtiam definiti. Tertio exponit, & probat ꝙ partes definitionis ſint ſimpliciter priores, & nobis notiores definito, & hoc vt habeamus, quę definitio ſignificat ſubſtãtiã, & quod quid erat eſſe definiti, & dicit [ſiquidẽ oportet per genus & differentias definire eũ, qui bene definit,] ſubaudi propria & eſſentiali definitione, quæ ſignificat quod quid erat eſſe, & ſubſtantiam definiti, [hæc autem ſimpliciter notiora, & priora ſunt ſpecie,] quæ definitur, & nobis nota etiã, vt Alexand. ſubaudit. & ꝙ genus & differentia ſint ſpecie ſimpliciter priora, probat, & dicit, [interimit enim genus & differentia ſpeciem,] ſubaudi illis interemptis, & non econuerſo. dictum eſt enim in prædicamentis prius eſſe alterum altero, a quo non conuertitur eſſendi conſequentia. Et cũ a genere & differentiis non conuertãtur eſſendi conſequentiæ, ideo concludit, [quare hæc] ſcilicet genus & differentia ſunt ſimpliciter [priora ſpecie,] quæ definitur. Quod vero ſint nobis notiora, declarat, & dicit [ſunt autem & notiora, nam ſpecie quidem nota] ſcilicet nobis, [neceſſe eſt & genus, & differentias cognoſci.] quod exemplo manifeſtat, & dicit, [qui enim hominem cognoſcit, & animal] quod eſt ho G minis genus, [& greſſibile,] quod hominis differentia, [cognoſcit: at genere vel differentia nota, nõ neceſſe eſt & ſpeciem] id eſt hominem [cognoſci.] & vtitur nota diſiunctionis, quia genere & differentia ſimul notis, fortaſſe ſpeciẽ cognoſci neceſſe eſt, [quare ignotior ſpecies] eſt partibus definitionis. Ex his colligitur primo qualis ſit definitio, quæ datur idiotis, quia ea quæ datur per poſteriora naturæ, & nobis notiora. Secundo colligitur huiuſmodi definitionem non ſignificare quod quid erat eſſe, & ſubſtãtiã definiti. Tertio habetur ꝙ definitio ſignificãs ſubſtãtiã & quod quid erat eſſe definiti, ſit illa, quæ datur per notiora nobis, & priora naturæ, quales definitiones ſunt, quæ conſtant ex genere & differẽtiis, vt in textu deduxit. dico ĩ genere ꝓprio, & differẽtiis ꝓpriis. nã q̃ cõſtãt ex aliquo, loco generis, & aliquo, loco differẽtiæ, poſſunt eſſe definitiones aſſignatæ ꝑ poſteriora naturæ, & nobis notiora. Poſſunt etiã nõ ſignificare quod quid erat eſſe, & ſubſtantiã definiti, qm̃ poſſunt eſſe datæ ꝑ accidẽtia, quæ aliquãdo accipiũtur loco differẽtiæ, & generis. Ex his vlterius deducit Alex. & quidẽ optime, eũ q̃ definitionẽ facit ex iis, quę ſolũ naturæ nota ſunt, & nõ nobis, naturę quidẽ bene facere, nobis vero, non bene facere. Qui vero ex poſterioribus naturæ, nobis vero notioribus, ad eos qui valde ſunt ignari & idiotæ, fortaſſe rationabiliter facere: ad ſcientiã vero & diligẽtem diſciplinam, non bene. Sed de hoc ſatis dictum eſt in poſterioribus. Siquis autem vult hunc textum reſoluere ad artem prioriſti- H ſticam, hoc pacto reſoluat, genus & differentiæ ſunt ſimpliciter priores definito, & nobis notiores, vt in textu probatum eſt. partes ex quibus definitio conſtat, ſunt genus & differentiæ, igitur partes ex quibus conſtat definitio, ſunt ſimpliciter priores, & nobis notiores. & hoc modo hic poteſt collocari prima ratio, per quam Ariſtot. probat partes definitionis eſſe definito ſimpliciter priores, & nobis notiores. & eſt ratio oſtenſiua.

30 Inſuper illis (qui ſecundum veritatem huiuſmodi definitiones dicunt eſſe, quæ ſunt ex iis, quæ vnicuique ſunt nota) plures eiuſdem accidit dicere definitiões eſſe. Siquidẽ alia aliis, & nõ omnibus eadem contingit notiora eſſe. Quare ad vnumquenque erit definitio aſſignãda. Siquidem ex iis, quæ ſingulis quibuſque ſunt notiora, definitionem oportet facere.

A Cœpit probare definitiones, quæ sunt ex simpliciter posterioribus, nobis autem [illegible], nõ esse definitiones secundum rei veritatem. & hoc probauit primo ratione ostensiua, nunc secundo idẽ probat ratione ducente ad impossibile, & dicit, [Insuper illis (qui definitiones huiusmodi, quæ sunt ex iis, quæ vnicuique sunt nota, dicunt esse] definitiones proprias, & [secundum veritatem) plures eiusdem accidit dicere definitiones esse] scilicet proprias, quæ sunt definitiones secundum veritatem. Addidit autem Aristot. [secundum veritatẽ,] quia plures esse eiusdem definitiões, quę nec sunt propriæ, nec secundum rei veritatem, nihil prohibet. Possunt enim eiusdem plures descriptiones esse: vna tamen propria, & secundum veritatem definitio. deinde probat consequentiam, & dicit, [siquidem alia aliis, & non omnibus eadem contingit notiora esse.] Alia enim idiotis, & alia sapientibus sunt notiora: idiotis enim sensibilia, sapientibus intelligibilia sunt notiora. Tunc concludit conclusionem, & dicit, [quare ad vnumquenque erit definitio assignanda. siquidẽ] (vt diximus) [ex iis, quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem oportet facere.] & sic contingit eiusdem plures esse definitiones, & tu intelligas proprias, & secundum veritatem, quod est absurdum.

31 Præterea eisdem alia, interdum alia magis nota. nam a principio B quidem sensibilia, instructioribus autem factis, contra. Quare neque ad eundem semper eadem definitio assignãda est ab iis, qui per ea, quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem fatentur assignandam esse.

Hæc est tertia ratio etiam ducens ad impossibile, quæ talis est, si propria & vera definitio est, quæ assignatur ex iis, quæ sunt notiora cuique, tunc accidit assignare ad vnum atque eundem hominem plures definitiones, proprias & veras. deducitur consequentia, quia eidem homini pro diuersis temporibus diuersa sunt notiora, & dicit. [Præterea eisdem alia, interdum alia magis nota sunt.] quod exponit, & dicit, [nam a principio quidem sensibilia, instructioribus autem factis, contra.] Quidam exponsit [a principio] scilicet studiorum. quum enim aliqui incipiũt assequi scientias atque disciplinas, eis notiora sunt sensibilia, cum omnis nostra scientia incipiat a sensibus. & per instructiores, intellexerunt postquàm euaserunt sapientes. cum enim aliquis sapiens factus est, tũc circa intelligibilia versatur. Aliqui exponunt a principio, hoc est dum est puer, nam pueris primo nota sunt sensibilia, & singularia. p instructiores, prouectiores intelligũt, postq̃ euaserũt viri, nã viris sunt notiora vniuersalia. Alexan. cui est credendũ, p a principio, intellexit homine existente puero. pueris enim notiora sunt C sensibilia, cum solis sensibus vtantur: intelligibilia vero ignotiora. per instructiores autem intelligit prouectos, postquam facti sunt sapientes adeo, vt possint resoluere, & componere. His enim sensibilia ignota videntur esse, q sint in continuo fluxu: intelligibilia autem notiora, sicuti stabilia & firma. Tunc ex iis infert conclusionem, & dicit, [quare neque ad eundẽ semper eadẽ definitio assignanda est ab iis, qui per ea, quæ singulis quibusque sunt notiora, definitionem fatẽtur assignandam esse.] & sic non solum ad diuersos, sed ad eundem plures eiusdem veras & proprias definitiones esse, quod est absurdum.

62 Manifestum igitur quoniam non definiẽdũ est per ea, quæ huiusmodi sunt, sed simpliciter notiora. Solummodo enim sic vna & eadem definitio semper fiet.

Ex iisque disputauit, concludit quales esse debeant, verę, ac propriæ definitiones, & dicit. [Manifestum igitur, quoniam non definiendum est] vera & propria definitione [per ea quæ huiusmodi sunt] scilicet posteriora & notiora nobis, [sed per simpliciter notiota,] & priora. cuius causam assi- D gnat, & dicit, [solum modo enim sic] data definitio per simpliciter priora, & notiora, [vna & eadem definitio semper fiet.] & non plures eiusdem, nec ad diuersos homines, nec ad eundem. quemadmodum enim vnicum est esse simpliciter atque secundum naturã definiti, ita vnica erit definitio, quãdo datur per simpliciter notiora, & priora.

33 Fortasse autem & id, quod simpliciter notum est, non est id, quod omnibus notum est, sed quod bene dispositis intellectu: quemadmodum & simpliciter salubre iis, qui bene affectum habent corpus,

Alexander, vt mihi videtur, satis bene exponit præsentem textum, volens quod per hæc verba soluat tacitam quæstionem, quæ talis esse potest, dictum est notum naturæ esse, simpliciter notum, sed simpliciter notum est omnibus notum, ergo notum naturæ erit omnibus notum. Soluit negando minorem, & dicit. [Fortasse autem, & id, quod simpliciter notũ est, non est id, quod omnibus notum est, sed quod] est notum omnibus [bene dispositis intellectu.] hoc est, scientibus, qui per disciplinas habent intellectum bene affectum. quod per exemplum declarat, & dicit, [quemadmodum & simplici

ter salubre iis, qui bene affectum habent corpus,]& non ægrotum. Cibus enim dicitur simpliciter salubris, non qui omnibus est salubris, sed qui sanis corporibus est cõseruatiuus sanitatis. similiter & aer, & cæteræ res non naturales, de quibus Galenus tertio Technæ. Ergo a pari simpliciter notum erit, quod omnibus est notum, qui bene affectum habent intellectum. Tales sunt sapientes, qui in disciplinis sunt bene exercitati, vt Aristoteles hic exposuit. B

34 Oportet igitur vnumquodque talium diligenter peruestigare, vti autem disputantes ad id, quod expedit.

Ex dictis quasi corollarie concludit vnũ documentũ obseruandũ a disputantibus, qđ tale est, quãdo disputantes versantur circa ea, q̃ multipliciter dicuntur, qualia sunt ea, quę diximus videlicet notũ, & prius. Est enim notũ & prius multiplex. vt dictũ est. oportet talia diligẽter pueſtigare diuidẽdo ipsa in sua significata. Postea vti significatis, vt expedit, vnde dicit. [Oportet igitur vnumquodque talium] multipliciter dictorum [diligenter perueſtigare] diuidendo ea in sua significata. [vti autem disputãtes] illis significatis, [ad id, quod expedit.] & sic fecit de notis, & prioribus, quę multiplicia sunt. nam postquam hæc diuisit, dixit bene dispositis definiendum est per, priora, & notiora simpliciter, non autem bene dispositis, per notiora quo ad nos. F

35 Maxime autem sine dissensione interimere contingit definitionẽ, si neque ex simpliciter notioribus, neque ex iis quæ nobis, contingit definitionem fieri. Vnus igitur locus eius, quod nõ per notiora, est ex eo, quia per posteriora priora indicant. vt prius diximus.

Cum assignasset locum, & ea quæ erant necessaria pro expositione loci assignati, nunc ponit locum, quo maxime, & concesse, & proprie contingit definitionem destruere, & dicit. [Maxime autem sine dissensione] atque controuersia [interimere contingit definitionem, si neque ex simpliciter notioribus, neque ex iis quæ nobis] sunt notiora, [contingit definitionem fieri,] qui enim sic definit, sine controuersia non definit. Vt si quis definiens hominem, dicat, homo est animal ὑδροφορητόν, hoc est, modo aquæ motum, aut mixtim & secũdum fortunam latum. nam quod est modo aquæ motum, vel mixtum & secundum fortunam latum, nec nobis nec naturæ notum est. Sunt autem huiusmodi voces tropice, & non proprie dictæ. Si enim proprie dicerentur, essent nobis, aut naturæ notæ, G vt significantes rem, de qua dicuntur. demum epilogat locum, & dicit, [vnus igitur locus eius, quod non per notiora,] & primus [est] subaudi interemptiuus definitionis [ex eo] videlicet [quia per posteriora priora indicant.] in tantum enim per hunc locum interimitur definitio, inquantũ qui definiunt, indicant priora per posteriora, [vt prius diximus.] hactenus de primo loco.

SECVNDVS LOCVS DEFINITIONIS.

36 Alius autẽ, si eius, quod est in quiete, & definitiõe indefinitũ, & quod in motu est, assignata est oratio nobis. Prius enim est & notius, quod manens, & definitum eo, quod indefinitum est, & in motu.

Hic est secundus locus, per quem interimitur definitio, qui sumitur ab indefinitate, & motione eius quod definit, qui talis est, si aliqua definitio assignatur de aliquo, quod est in quiete, per id, quod est in motu: aut de aliquo, quod est definitum, per id, quod est indefinitũ, interimenda est. vnde dicit. [Alius autem] locus scilicet interimendi definitionem est, [si eius, quod est in quiete, & definitione] hoc est, & est definitum, [per indefinitum, &] per id, [quod ĩ motu est, assignata est oratio nobis,] subaudi quæ assignata est definitio, nõ est definitio. & hoc probat, & dicit, [prius enim est, & notius, H quod manens est, & definitum eo, quod indefinitũ est. & in motu.] Huius loci exempla affert Alexãder, vt qui ideam definiunt, dicunt ideam esse causam factorum ab ipsa, peccant. nam facta, quorum ipsa est causa, cum sensibilia sint, in motu sunt, & indefinitum esse habent. At idea immobilis est, & definita, quare p·ccant. & qui dicunt scientiam esse ignorantię amissionem, etiam peccant contra hunc locum, quoniam ignorantia priuatio est cognitionis, & priuatio est non ens, & non ens est indefinitum: at scientia definita est, & semper eodem modo se habens, & sic definitum per indefinitum definierunt. Simili modo peccant, qui definiendo sanitatem, dicunt sanitatem esse morborum repulsionem. eadem ratione definientes deum, peccarunt, cum dixeruntdeum esse factorum opificem. nam deus quidem sempiternus, & stabilis, & immutabilis est. opera vero in fluxu, & motu sunt. Rursum qui dicit scientiam esse habitum per disciplinam acquisitum, immobile per illud quod in motu est, definit. quippe cum disciplina motus quidam est, scientia vero immobilis. Insuper qui dixit ideã esse substantiã sine figura ĩtactilẽ, definitũ p indefinitũ definire videtur, & qui virtutẽ mediũ dicit esse excessusatque defectus, definitum per indefinitum etiam definit. Ex iis perspicuum non bene Albertum

A intellexisse hunc locum, quando per id, quod est in quiete intellexerit id, quod est in statu: & per id, quod est in definitione, id, quod est in perfectione. Imperfecta enim, vt dicit, quandiu ad perfectionem tendunt, indefinita, indeterminataque sunt. Cum autem suam perfectionem assecuta sunt, definita sunt, ac determinata, & in quiete. Hęc enim expositio verbis Aristotelis non conuenit, si Alexandri considerauimus expositionem. & propterea Alexāder per quietem & definitionem, intelligit immobilitatem, & stabilitatem: per id vero quod in motu, & indefinitū, intelligit omne mutabile, & variabile. Quod ita Arist. intelligat, Alexandri exempla demonstrant, & ideo cessant omnes iuniorū cauilli, quæstionesque.

TERTIVS LOCVS DEFINITIONIS

37 Eius autem, quod est non ex prioribus, tres sunt modi. Primus quidem, si per opposita, oppositum definiuit: vt per malum, bonum. Simul enim natura opposita. Et nōnullis eadem disciplina contrariorum videtur esse. Quare non notius alterum altero.

B

Cum assignasset locum qui accipitur a negatione prioris, & notioris simul, hic accipit locum, qui accipitur a negatione prioris tantum. & primo dat intelligere locum, qui accipitur a negatione prioris generatim. deinde eum per species declarat. locus itaque generalis talis est, si assignetur aliqua definitio non ex simpliciter prioribus, interimenda est. Deinde per species hunc locum distinguit, & dicit, [Eius autem, quod est]definire[non ex prioribus, tres sunt modi.] hoc est, species, per quæ innuit locum generalem, & diuisionem illius in species, quas per ordinem prosequitur, & primo eum, qui sumitur a negatione prioris via oppositi, & dicit, [primus quidem, si per opposita oppositum definiuit.] Sic enim interimitur definitio, [vt si per malum, bonum] definiretur, dicendo bonum est priuatio mali. Tunc dat rationem, & dicit, [simul enim natura opposita,] & ita neutrum neutro prius est. deinde idem confirmat auctoritate aliquorum, & dicit, [& nonnullis eadem disciplina contrariorum videtur esse.] quod pro tanto eis sic videtur, pro quanto putant contraria esse simul natura. [quare non notius alterum altero.] ¶ Dubitabis fortasse, quia Aristoteles decimo metaphysica libro docuit reducere omnia opposita ad habitum & priuationem, quatenus alterum extremum cuiuslibet oppositi se habet per modum habitus, & alterum per modum priuationis: sed priuatio non cognoscitur, nisi per habitum, & negatio per affirmationem, ergo omne oppositum definitur per suum oppositum. & hæc dubitatio Alberti est, quam, vt mihi videtur, obscure soluit. potest tamē dici, quōd secus est loqui de oppositis secundum rationem dialecticam, quæ est vniuersalis: secus autem secundum rationem metaphysicam, quæ est secundum res. Primo enim modo omnia opposita sunt simul natura, & ideo recte dixit hic, cum loquutus sit vt dialecticus. Secundo modo habitus est priuatione prior, & affirmatio negatione & sic omnis oppositio reducitur ad eam quę est priuationis & habitus: & conceditur, vt sic, alterum per alterum definiri posse. Molestas vero quæstiones Iuniorum, quibus disputant, vtrum omnia opposita sunt simul natura, prætermitto, quia in Dilucidario metaphysicarum disputationum satis diximus. Hic enim ea sola dicenda esse arbitramur, quæ facere videntur ad verborum Aristotelis dilucidationem. Si quis vero plura considerauerit, ea quærat ab Adinolpho, qui de Aristotelis verbis pauca, de quæstionibus vero multa scribit.

C

D 38 Oportet autem non latere quædam fortasse aliter definiri non posse, vt duplum sine dimidio, & quæcunque per se ad aliquid dicuntur. Nam omnibus huiusmodi est idem esse ei, quod est ad aliquid quodam modo se habere. Quare non est possibile sine altero alterum cognoscere. quippe cum necessarium sit in alterius oratione coassumi & alterum.

Cum dixisset secundum rationem dialecticam, nullum oppositum definiri posse per suum oppositum, excipit ab hoc loco relatiue oppositum, quod definiri non potest sine suo opposito. & primo ponit exceptionē & dicit, [Oportet autem non latere quædā fortasse aliter definiri non posse, vt duplum sine dimidio.] Est enim duplum, quod continet dimidium, [& quæcunque per se ad aliquid dicuntur.] Omnia enim relatiue opposita mutuo definiuntur. deinde eius quod dixit, assignat causam, & dicit, [Nam omnibus huiusmodi] scilicet quæ per se ad liquid dicuntur [esse idem est ei, quod est ad aliquid quodammodo se habere,] vt saltem in terminum. tunc dat conclusionem, & dicit, [Quare non est possibile sine altero alterum cognoscere,] & ita nec definire. & quia aliquid per alterum definiri potest, aut tanquam per partem definitionis, quæ est

genus, aut differentia, aut tanquam per terminum, modo quo accidens per substantiam definitur tan E
quam per terminum suæ habitudinis, exponit alterum relatiuorum per alterum definiri, non tanquã per partem, sed tanquam per terminum suæ habitudinis, & dicit, [Quippe cum necessarium sit in alterius] relatiui [oratione coassumi & alterum] tanquam scilicet terminum suæ habitudinis, vt sit alterum relatiuum cum altero, & non per alterum intellectum. ¶ Quod vero ad verba attinet, dixit [& quęcunque per se ad aliquid dicuntur,] quoniam (vt Alexander inquit) sunt quædam, quæ secundum proprium, & specificam rationem non sunt ad aliquid, sed secundum rationem generis, vt medicina, grammatica, geometria, & id genus. hæ enim secundum propriam rationem non sunt ad aliquid, sed secundum rationem generis, quod est scientia, quæ refertur per se ad scibile, & huiusmodi non oportet definire per opposita, cum ipsæ secundum ipsas non sunt ad aliquid. Quædam vero secundum specificam rationem sunt ad aliquid, sed per accidẽs, vt vnitas, quæ refertur ad numerũ quatenus ei accidit esse principium numeri, vt punctum, quatenus ei accidit esse finẽ lineæ, vt linea, quatenus accidit esse finem superficiei. & hæc definiuntur per opposita, quoniam ad ea referuntur saltem per accidens. Qui enim vnitatem definit, dicit vnitatem esse principium numeri, & qui definit punctum, dicit punctum esse finem lineæ. & de linea, & superficie similiter.

39 Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia, vti autem eis F
in his, vt videbitur expedire.

Cum demonstrasset eorum, quæ per se ad aliquid dicuntur, non esse aliter videlicet sine oppositis rationem assignare, concludit præceptum, & dicit, [Ergo cognoscere quidem oportet huiusmodi omnia,] scilicet relatiua, quę sic se habent, vt diximus, vti autem eis] supple in disputationibus, [in his, vt videbitur expedire,] & vtile esse ad propositum. nam si destruere voluerimus definitiones eorum quæ sunt ad aliquid, diceremus quoniam non sunt definitiones ex prioribus & notioribus: sin autem construere, diceremus quoniam impossibile est aliter huiusmodi relatiua definire. Quare memoriæ mandandum est huiusmodi præceptum.

40 Alius, si eodem ei quod definitur, vsus est.

Hic est secundus modus eius quod est non prius, qui accipitur ab eo non priore, quod est idem G
definito, & dicit. [Alius] scilicet modus, & secundus eius, quod est non prius, est, [si] scilicet definiens [eodem ei, quod definitur, vsus est.] vt si diceretur, mens est intellectus animæ. Idem enim per idem definitur, & quia nihil ipsum seipso prius est, aut posterius, ideo qui ita definit, peccat.

41 Latet autem, cum nomine non vtitur eodem ei, quod est definiti. Vt si solem, stellam in die apparentem definierit: siquidem qui die vtitur, & sole vtitur.

Et quoniam peccatum huiusmodi aliquando clarum est, aliquando latens, exponit quando est latens, & dicit. [Latet autem, quum nomine non vtitur eodem ei, quod est definiti.] Quando enim in definitione accipitur aliquid idem definito, sed sub alio nomine, tunc peccatum latet. hoc per exemplum exponit, & dicit, [Vt si solem stellam in die apparentem definierit.] Hic enim peccat eo errore, verum latenter, quia licet sub alio nomine, eodem tamen definito vtitur. [siquidem qui die vtitur, & sole vtitur.] Quare vtitur eodem definito, sed sub alio nomine, quoniam lucens vel apparens in die, idem est quod sol. Quare dixit solem esse stellam solem. Apparens enim in die idem est quod sol, igitur si sol est stella apparens, vel lucens in die, sol erit stella sol. Præterea ap- H
pellatione diei, significatur sol, & ita aliquid accipietur in definitione idem soli, saltem in obliquo.

42 Oportet autem ad deprehenda talia sumere pro nomine orationẽ vt quoniam dies est solis latio super terram. Nam tũc manifestum, quoniam qui solis lationem super terram dixit, solem dixit. Quare vtitur sole, qui die vtitur.

Et quoniam oportet pro bonitate artis & doctrinæ, vt huiusmodi vitium deprehendatur, alioquin ars esset insufficiens, docet nunc regulam deprehendendi huiusmodi vitium, & dicit. [Oportet autem ad deprehendenda talia] vitia latentia in definitione, vt fiant clara & aperta, [sumere pro nomine orationem] illius nominis. Diximus enim quod sol est stella lucens in die: vt igitur cognoscatur definitione in huiusmodi esse acceptum aliquid, quod est idem soli, accipiatur definitio diei, [vt quoniam dies est solis latio super terram, nam tunc manifestum est, quoniam qui solis lationem super terram dixit, solem dixit,] saltem in obliquo. [Quare vtitur sole, qui vtitur die] in definitione solis. Vtitur dico sole in obliquo, hoc pacto, sol est stella lucens in latione solis. Insuper vtitur sole implicite, qui vtitur die: qui vero vtitur loco diei eius definitione, vtitur sole explicite.

A Sed occurres, quoniam omnis definitio est idem numero definito, quare omnis definitio erit male assignata. Præterea in omni definitione ponitur genus, sed (vt Boetius inquit) definitum est idem generi, vt particulare vniuersali. Intelligas igitur in definitionibus tunc peccatum esse, cum aliquid accipitur in definitione, quod non solum re, sed nomine est idem definito, vel saltem synonymum. vt si diceremus quòd homo est animal homo, tunc in definitione acciperetur aliquid idem definito re, & nomine. Si autem diceremus quòd mens sit intellectus animæ, tunc acciperetur in tali definitione aliquid, quod est synonymum menti. Quare licet definitio sit idem numero definito, non tamen est ei nomine idem, vel synonyma. similiter, licet genus sit idem definito, tamen genus non est idem nomine, vel synonymum definito.

43 Rursum, si eo quod e diuerso diuiditur, id quod e diuerso diuiditur, definiuit. Vt impar est, quod vnitate maius est pari. Simul enim natura sunt, quæ sub eodem genere e diuerso diuiduntur. Impar autem & par, e diuerso diuiduntur. Nam ambo, numeri differentiæ sunt. περιττόν abundãs, ἄρτιος, perfecto.

B

Tertium modum tradit Aristoteles nunc demonstratiuum eius, quod est non per priora definiri, & dicit, [Rursum si quod e diuerso diuiditur eo definiuit, quod e diuerso diuiditur.] Sic enim interimitur definitio. Et assignat exemplum, & dicit, [Vt impar est, quod vnitate maius est pari.] Deinde assignat causam loci, & exempli, & dicit. [Simul enim natura sunt, quæ sub eodem genere e diuerso diuiduntur,] Quod si sunt simul natura, neutrum neutro definitione prius est. Deinde verificando exemplum, dicit. [Impar autem & par e diuerso diuiduntur, nam ambo numeri differentiæ sunt.] quæ sub numero continentur, saltem lateraliter. Quare neutrum neutro prius est definitione. ❡ Quod vero ad locum attinet, dices, correlatiua simul sunt natura, & tamen alterum definitur per alterum. Diximus superius alterum relatiuum definiri per alterum, non tanquam per partem definitiuam, sed tanquam per terminum suæ habitudinis. ❡ Quod vero ad exemplum attinet, nõ videtur verum semper, vt impar sit vnitate maius pari, quoniam tria non sunt maiora quatuor vnitate, sed pauciora. Propterea intelligas hoc de pari quod impari correspondet. Tribus enim duo correspondent, & ideo tria duobus maiora sunt.

C

44 Similiter autem & si per inferiora, superiora definiuit. Vt parem numerum, qui bipartite secatur: aut bonum, habitum virtutis. Nam & bipartite sumptum est a duobus, quæ paria sunt: & virtus bonum quoddam est. Quare inferiora hæc quàm illa sunt. Est autem necesse eum qui inferioribus vtitur, & illis vti. Qui enim virtute vtitur, & bono vtitur. eo quòd bonum quoddam virtus est. Similiter autem & qui bipartite vtitur, & pari vtitur, eo quòd in duo secari significat bipartite secari. Duo autem paria sunt. Generatim igitur dicendo vnus est locus, non per priora & notiora fecisse orationem. partes autem eius, quę dictæ sunt.

D

Videtur quòd hic sit quartus modus, & tamen proposuit tres tantum. Quòd vero hic sit quartus modus, perspicuum est. non enim est ille, qui est ex oppositis: nec ille, qui est ex eisdem cum definito: nec ille, qui est ex contradiuisis sub vniuersali. quare videtur quartus modus eorum, qui non per priora definiunt. vnde dicit, [Similiter autem, & si per inferiora, superiora definiuit,] subaudi interimitur definitio. & assignat exempla, quorum primum est in mathematicis, & dicit. [Vt parem numerum] dicendo quòd sit numerus, [qui bipartite secatur,] Secundum vero in morali philosophia, & dicit, [aut] dicendo [bonum] esse [habitum virtutis,] deinde verificat exempla, & ostendit quòd eiusmodi exempla sint definitiones assignatæ per inferiora. & dicit. [Nam & bipartite sumptum est a duobus, quæ paria sunt,] idem enim est bipartitum, quod in duo partitum. duo autem inferiora sunt ipso numero pari. Sub pari enim sunt & tripartitum, & quadripartitum, & id genus. [Et virtus bonum quoddam est.] Est enim virtus boni species, sub bono enim est & disciplina, & diuitiæ, & genus, & id genus. [Quare hæc] scilicet bipartite secatum, & virtus [inferiora sunt quàm illa] scilicet bono. & pari numero, & sic verificata sunt exempla. Deinde assignat rationem loci, & dicit. [Est autem necesse eum, qui inferioribus vtitur, & illis] scilicet superioribus [vti] & sic idem per seipsum definitur. probat hoc, & dicit. [Qui enim virtute vtitur] in

definitione boni, ponẽdo ꝑ noĩe virtutis, definitionẽ virtutis[& bono vtitur]in definitione boni, [eo E ꝙ virtus est quoddam bonum]scilicet animæ.[Similiter, & qui bipartite vtitur] in definitione paris numeri, ponendo loco nominis definitionem, [& pari vtitur, eo ꝙ bipartite secari significat in duo secari, duo autem paria sunt.]Quare idem accipietur in definitione sui. Ex iis perspicuum (vt Alexander annotauit) hunc modum quartum ad secundum reduci. Erat enim secundus, quando aliquid definitur per seipsum. & hic quartus etiam est quãdo aliquid per seipsum definitur, vt Aristoteles probauit ponendo loco nominum definitiones, & hac ratione dixit tres esse modos. Deinde epilogat & dicit.[Generatim igitur dicendo vnus est locus]qui videlicet est, [nõ per priora & notiora fecisse orationem, partes autem eius]loci generatim assignari tres sunt[quæ dictæ sunt]per ordinem, saltem reductiue, quoniam explicauit quatuor.

LOCVS QVARTVS.

45 Secundus autem, si in genere existentis rei non ponitur in genere. Nam in omnibus tale peccatum est, in quibus non proponitur in oratiõe ipsum quid est. Vt si corporis definitio, est hoc quod est habere tres F dimẽsiones: aut si quis hominem definierit, quoniam scit numerare. Nõ enim dictum est ipsum quid existens, tres habet dimẽsiones: aut ipsum quid existens, scit numerare. Genus autem vult ipsum quid est significare, & primum supponitur eorum, quæ in definitione dicuntur.

Cum assignasset locum, quo demonstratur non definiri rem, quando non per priora, & notiora definitur, quartum locum nunc assignat, quo demonstratur non definiri rem, quæ genus habet, si nõ accipietur in definitione genus ipsius. loquitur autem obscure (vt Alexander annotauit) & dicit, [Secundus autem]locus, dico secundum in ordine ad communes locos, quartus vero est in ordine ad locos secundum speciem, [si in genere existentis rei,]& debuit dicere, si res, quæ scilicet definitur, est in genere, cum scilicet definitur[non ponitur in genere. nam in omnibus]quæ definiuntur, & sunt in ge G nere, [tale peccatum est, in quibus non proponitur in oratione]ipsum genus, quod est[ipsum quid est.]quasi dicat, est peccatum, quia omittitur genus, quod est ipsum quid est. differentia enim quale quid est, & sic non constaret definitio ex ipso quid est. dixit autem, si res quæ definitur est in genere, quoniam quædam sunt quæ definiuntur, quorum non est genus, vt generalissima. Deinde assignat. exempla, & dicit, [Vt si corporis definitio est hoc, quod est habere tres dimensiones. aut si quis hominem definierit,]dicens[quoniam scit numerare.] Solus enim homo inter animalia scit numerare. [Non enim dictum est]genus [ipsum quid existens,]cum subaudi dixit in definitione corporis [tres habet dimensiones. aut ipsum quid existens,] scilicet genus, cum subaudi dixit [scit numerare. genus autem vult ipsum quid est existens significare, & primum supponitur eorũ quę in definitione dicuntur.]differentia autem significat quale, & non est primum eorum, quæ in definitione supponuntur. Oportet autẽ genus, quoniam significat quid est, primum eorum supponere quę in definitione sunt. per genus enim naturam rei quę definitur, præformamus: per differentiam autem explicamus, & describimus. Primum enim oportet dicere quid est, & deinde quale quid est. Ex ambobus enim est vniuscuiusque quod quid erat esse. ¶ Quod vero ad verba attinet dixit[& primum supponitur,]quoniam non per demonstrationem accipit. Est autẽ suppositio contradiuisa definitioni: positio vero aliquid H commune suppositioni, & definitioni, vt primo Posteriorum dicitur.

LOCVS QVINTVS.

46 Insuper si cum dicatur ad plura, id quod definitur, non ad omnia assignauit. Vt si grammaticen scientiam scribendi quod profertur. Nã indiget & quoniam legendi. nihilo enim magis scribendi quàm legendi assignat, qui definit. Quare nõ alius, sed qui vtraq; hæc dicit, eo quòd plures non contingit eiusdem definitiones esse.

Quoniam (vt Alex. inquit) eorũ quę ad aliquid dicuntur, quædã ad vnũ, quędã ad plura dicũtur. ad vnũ quidẽ, vt potentia effectiua, vt habitus, vt relatio, vt duplũ·ad plura vero, vt sciẽtia. & qm̃ grãmatica eorũ est, quæ ad plura dicũtur, ideo assignat tertiũ locũ in ordine ad cõmunes locos, quintum autem in ordine ad loca secũdũ speciẽ. & de grãmatica exẽplũ affert, & dicit. [Insuper si cũ id, quod

A definitur, dicatur ad plura,]definiēs [nō ad omnia] ea, ad quę dicitur, [assignauit.]subaudi definitio interimitur. per quæ patet secundum Alexandrum, hunc locum non esse verum nisi in relatiuis quæ ad aliquid dicuntur, & assignat exemplum, & dicit. [vt si grammaticen]quis definiens dixerit esse[scientiam scribendi quod profertur. nam indiget, & quoniam legendi]refertur enim grammatica ad ipsum scribere, & ad ipsum legere, & non magis ad vnum eorum q̃ ad alterum. Ideo talis definitio interimitur.[Nihilo enim magis assignat qui definit, scribendi q̃ legendi]dicendo, quoniam grāmatica æqualiter ad hæc refertur. propterea concludit, [Quare non alius,]scilicet definitor, [sed qui vtraque hæc dicit]recte definit, [eo ꝙ non cōtingit eiusdem] scilicet rei [plures definitiones esse]. Si enim grammatice ex ęquo ad ipsum scribere, & ad ipsum legere refertur, & vnum eorum acciperetur in definitione, posset grammatica bis definiri, semel ponendo vnum, & semel accipiendo alterum. & sic eiusdem essent plures definitiones, quod est falsum. non enim contingit eiusdem plures esse definitiones. ¶ Quod vero ad verba attinet, verbum legendi græce est ἀναγνῶναι, latine, tum legendi, tū
B loquendi, vel dicendi, grammatica enim vtraque complectitur.

47 In quibusdam enim secundum veritatem, se habet vt dictum est, in quibusdam vero non. Vt in quibuscunque non per se dicitur ad vtrūque. vt medicinalem scientiam sanitatem & ægritudinem efficiendi. Nam ad illam quidem per se dicitur: ad hanc autem per accidens. Simpliciter enim alienum a medicinali est, ægritudinem efficere. Quare nihil magis definiuit qui ad vtrunque assignauit, quàm qui ad alterum. Verùm fortasse & deterius. eo quòd & reliquorū quilibet potest ægritudinem efficere.

Exponit Aristoteles quid velit intelligere cū dixit. [Si ad plura dicatur,]& vult ꝙ intelligatur per se, & secundū qđ ipsum. si enim aliquid refertur ad plura per se, & secundū quod ipsum, hoc est, æque
C primo. & cum definitur, ea omnia non accipiuntur, ad quæ dicitur per se & æque primo, interimitur definitio, vnde dicit. [In quibusdam enim secundum veritatem se habet, vt dictum est] scilicet quod referantur ad plura per se, atque æque primo. hoc enim non est dictum, sed subintellectū, [In quibusdam autem non. vt in quibuscūque]id, quod definitur, [non dicitur per se ad vtrūque. vt]si aliquis voluerit definire[medicinalem]facultatem, dicat eam esse[scientiam efficiēdi sanitatem, & ægritudinē,] sic enim eam non oportet definire, [nam ad illam quidem]scilicet sanitatem[per se dicitur : ad hanc autem]scilicet ægritudinem[per accidens.]Quòd autem medicinalis facultas non dicatur per se ad ægritudinem, probat, & dicit. [Simpliciter enim alienum a medicinali] scilicet facultate[est, ægritudinem efficere.]Et propterea concludit. [Quare nihil magis definiuit, qui ad vtrunque] scilicet ad sanitatem, & ægritudinem[assignauit, quàm qui ad alterum] tantum, scilicet ad sanitatem.[Verum fortasse & deterius.] Non enim in substantia alicuius est illud, quod per accidens est. oportet autem substantiam definiti significare definitionem, quam non significat id quod per accidens est. Et ideo deterius esset addere in definitione id, quod est per accidens. est deterius etiam propter aliā cau-
D sam, quia vnusquisque esset medicus, [eo quòd & reliquorum quilibet potest ægritudinem efficere] etiam bos, & equus, & omne nocens. Est igitur locus, si aliquid refertur ad plura per se, & æque primo, & cum definitur, non accipiuntur ea omnia ad quæ refertur, interimitur definitio.

48 Insuper si non ad melius, sed ad peius: cum sint plura, ad quæ dicitur quod definitur. Nam omnis disciplina & potestas, optimi videtur esse.

Hoc quod Aristoteles dicit, potest esse locus per se, & post esse declaratio vlterior superioris loci, vt placet Alexandro. quasi dicat. insuper si aliquid ad plura referatur, & quidem per se, & æque primo, quorum alterum est melius & alterum peius, si tale definitum definiretur per peius, interimēda esset definitio, vnde dicit. [Insuper si non ad melius, sed ad peius assignauit, cum sint plura, ad quę dicitur]per se, videlicet & ęque primo, [quod definitur,]subaudi interimitur definitio. Nam licet disciplina & potestas sit boni & mali, [omnis]tamen[disciplina & potestas optimi videtur esse,] & ideo per illud debet definiri. Vtrum autem aliquid possit per se & æque primo referri ad plura, bona quæstio est. Fortasse enim fieri non potest. Bene tamen puto per se idem posse ad plura referri, non tamen æque primo, vt disciplina & potestas, quæ boni & mali sunt, per se autem non nisi boni.

LOCVS SEXTVS. E

49 Rursum si non positũ est in proprio genere, quod dictum est, cõsiderandum ex iis quæ ad genera sunt, elementis, vt prius dictum est.

Hic est sextus locus, qui accipitur ab alieno atque extraneo genere. est enim quintus locus in ordine ad communes locos, qui assignati sunt in hac parte. & dicit, [Rursum si non positum est in proprio genere,] sed in genere extraneo atquẽ alieno, [quod dictum est,] atque definitum, [considerandum ex iis elementis, quæ sunt ad genera] hoc est, ad problemata de generibus, scilicet in libro quarto. Non enim definiuit virtutem, qui eius orationem assignauit substantiam in ratione distribuendi ius cuique. Quo vero modo cognoscere poterimus si datum genus proprium, vel extraneum est, remittit nos ad loca de generibus dicta. In illis enim de hoc egit. ¶ Quod vero ad verba attinet, per elementa, loca intelligit quoniam. loca, elementa, & principia, & occasiones sunt, quibus ad problemata argumentamur.

LOCVS SEPTIMVS.

50 Preterea si transcendens dicit genera, vt qui iustitiam æqualitatis F habitum effectiuum, vel distributiuum æqui. nam transcendit qui sic definit, virtutem. Relinquens igitur iustitię genus, non dicit quod quid erat esse. Nam substantia vnicuique cum genere est. Est autem hoc idẽ ei, quod est non in proximo genere ponere. Qui enim in proximo posuit, omnia superiora dixit, eo quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicatur. Quare aut in proximo genere ponendum, aut omnes differentias superiori generi addendum, per quas definitur proximum genus. Sic enim erit nihil pretermissum, sed pro nomine in oratione di- G ctum erit inferius. Qui vero ipsum superius genus dicit, non dicit & inferius genus. Quoniam qui plantam dicit, non dicit arborem.

Hic est septimus locus, qui accipitur a genere transcendenti, & p genus transcendens ipse intelligit genus non proximum, vt postea ipse exponet. & dicit. [Præterea si transcendens dicit genera] subaudi interimenda est definitio, & assignat exemplum, & dicit. [Vt qui] subaudi definiendo dicit [iustitiam] esse [habitum effectiuum æqualitatis, aut] habitum [distributiuum æqui.] Vtroque enim modo non definit qui sic dicit, quia prætermisit virtutem, quæ est proximum genus iustitiæ, & accepit habitum, qui est transcendens ac remotum genus. Et propterea ait, [Nam transcendit (qui sic definit) virtutem.] & propterea concludit, [relinquens igitur iustitiæ genus,] scilicet proximum, [nõ dicit] ipsius iustitiæ [quod quid erat esse] hoc est, essentiam & substantiam. [nam substantia vnicuique cum genere,] scilicet proximo [est,] & non cum genere transcendenti. hoc est, nam substantia eius quod definitur, per genus proximum designatur, quod prædicatur in quid, non autem per genus remotum. Per genus enim remotum non solum substantia eius quod definitur, designatur, sed multorum aliorum communiter, quæ sub illo genere continentur. Deinde H exponit, quid ipse velit per genus transcendens, & dicit. [Est autem hoc,] scilicet in genere transcendenti ponere [idem ei, quod est non in proximo genere ponere.] Quare transcendens genus & non proximum genus idem est, habitus enim est transcendens genus iustitiæ, & est etiam non proximum genus iustitiæ. Deinde ostendit secundum quid peccent, qui sic faciunt, & quo modo factum sit, & quo modo non, & dicit. [Qui enim] definitum [in proximo] scilicet genere [posuit, omnia superiora] scilicet genera [dixit, eo quòd omnia superiora genera de inferioribus prædicantur,] & in inferioribus sunt, & sic non peccat. Peccat autem, cum definit per genus non proximum, vt dictum est, & dicemus, quoniam inferiora genera non sunt in superiore. tunc concludit quomodo genus in definitione sit ponendum, & dicit. [Quare aut in proximo genere] ipsum definitum est [ponendum, aut] si proximum genus fuerit ignotum, & ei nomen non sit inditum, [omnes differentias superiori generi,] quod remotum ac non proximum, vel transcendens dicitur, [addendum] semper vniuersaliori minus vniuersalem addendo, [per quas definitur proximius genus. sic enim nihil erit prætermissum, sed pro nomine] scilicet generis proximi, qnod ignoratur, [in oratione dictum erit inferius genus,] quoniam definitio accipitur pro nomine, & hoc modo non peccat, qui definit. Deinde declarat, quo mo-

A do peccat, & dicit. [Qui vero ipsum superius genus dicit,] derelinquens vel genus proximum, vel loco proximi generis omittens omnes differentias, hic peccat, [quoniam non dicit & inferius genus,] cum in genere superiori non includatur inferius genus [quoniam qui plantam dicit, non dicit arborem.] est enim planta genus commune herbis, & arboribus, at arbor non nisi arboribus. Quare hic peccat.

LOCVS OCTAVVS.

51 Rursum in differentiis similiter considerandum, & si differentias dixit generis.

Cum assignasset locum secundum, qui accipiebatur a generibus, hic aggreditur locum tertium in ordine ad locos vniuersales, qui tamen est locus octauus in ordine ad locos specificos in particulari, & accipitur a differentiis, & primo inspicit in differentias simpliciter, & [Rursum in differentiis similiter considerandum] secundo loco, [& si differentias dixit generis,] subaudi non dixit, quia si qui definit aliquid, accepit genus, & non differentiam illius generis, interimenda est
B definitio.

LOCVS NONVS.

52 Si enim rei non specificis definiuit differentiis, aut si etiam omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse (vt animal, aut substantiam) manifestum quoniam non definiuit. Nullius enim differentiæ quæ dicta sunt.

Hic est locus nonus in ordine ad particularia, est tamen pars eius loci, quo inspicitur ad differentias. miscet autem primam partem cum secunda, & dicit. [Si enim rei non definiuit specificis differentiis,] sed transcendentibus, interimenda est definitio. & hæc est secunda pars, locus nonus. Deinde repetit primam partem, quæ fuit locus octauus, & dicit, [Aut etiam si omnino aliquid huiusmodi dixit, quod nullius contingit differentiam esse, vt animal, vel substantiam,] nullum enim horum differentia est. animal enim genus est subalternum, substantia autem generalissimum, [mani-
C festum quoniam non definiuit. nullius enim differentiæ] sunt animal & substãtia, [quæ dicta sunt.] Sed animal genus est subalternum, substantia autem generalissimum. Quare nec primo modo, nec secundo modo definiuit. qui enim definiendo accepit in definitione pro differentia aliquid, quod simpliciter nullius est differentia, non definiuit: & qui definiendo accepit aliquid, quod est differẽtia quidem alicuius, non tamen specifica, hic etiam non definit.

53 Videndum autem, & si est aliquid, quod è diuerso diuiditur dictæ differentiæ. Si enim non est, perspicuum quoniam non erit, quæ dicta est generis differẽtia. Quippe cum omne genus iis, quæ è diuerso diuidũtur, differentiis diuidatur. vt animal gressibili, & volatili, & aquatili, & bipede.

D Cum tetigisset duos locos, qui accipiuntur a differentiis, nunc exponit eos, & primo exponit secũdum qui erat nonus, videlicet quando in definitione accipitur aliquid loco differentiæ, quod non est differentia. & dicit, [Videndum autem] si quod pro differentia est acceptum, sit differentia. [& si est aliquid] sub genere assignato in definitione, [quod e diuerso diuiditur dictæ differentiæ] scilicet quæ cum genere in definitiõe accipitur, [si enim nihil est] contradiuisum ei differentiæ, [perspicuum qm̃ nõ erit differentia generis] assignati, [quæ] pro differentia [dicta est. quippe cum omne genus iis, quæ e diuerso diuũditur, differẽtiis diuidatur, vt animal] quod diuiditur [gressibili, & volatili, & aquatili, & bipede.] quando igitur in definitione aliquid accipitur cum genere loco differentiæ, quod tamen sub illo genere non habet aliquam differentiam e diuerso diuisam, tunc differentia assignata non est differentia. Omnis enim differentia est generis diuisiua, & speciei constitutiua. Hoc pacto peccat, qui definiẽdo animã, dicit animã esse motũ substantialẽ. Hic enim arguitur, quia nõ accepit in definitiõe differentiam. cum ipsum substantiale sub motu nulli è diuerso sit diuisum, & sic errauit.

54 Aut si est quidẽ e diuerso diuisa differẽtia, nõ verificatur autẽ de genere. si enim non, perspicuum quoniam neutra erit generis differentia. Omnes enim quę è diuerso diuiduntur differentiæ, verificantur de proprio genere.

Iterum secundo exponit, quomodo cognosci potest assignatam differẽtiã in definitione non esse E
differentiam, vt superius dixit, & ait [Aut si est quidem é diuerso diuisa differentia, non verificatur au
tem de genere,]hoc enim pacto id, quod pro differentia est assignatum, non erit differentia, & pro-
pterea inquit, [Si enim non]subaudi de genere verificatur, [perspicuum quoniam neutra erit generis
differẽtia]scilicet nec ipsa, nec quæ e diuerso est diuisa. Cuius rationem reddit, & dicit, [Omnes enim
quæ e diuerso diuiduntur differentiæ, verificantur de proprio genere,] quod e diuerso diuidunt. Hoc
exponit Alexander, & dicit, quoniam in ipso sunt, & prædicantur simul acceptæ. & tu intelligas sub
disiunctione. nam animal aut rationale, aut irrationale, aut aliter, vt inquit, verificatur. omnes differen
tias de genere dixit, quoniam de aliquo ipsius prædicantur, vt rationale de hominibus, mugibile de
bobus, & sic in cæteris id genus. Exemplum huius differentiæ est, si quis hominem definiret ꝙ sit
animal contiguum, est enim aliquid quidem e diuerso diuisum ipsi contiguo, vt continuum, & conse
quenter ens, & id genus, neutrum autem eorum animalis differentia est.

55 Similiter autem & si verificatur quidem, & non facit apposita
generi, speciem. Nam perspicuum quoniam non erit hæc specifica dif-
ferentia generis. quippe cum omnis specifica differentia cum genere spe F
ciem faciat. Si autem hæc non est differentia, nec quæ dicta est, quia hęc
e diuerso diuiditur.

Potest exponi vno modo, ꝙ Aristoteles declaret primam partem, quæ erat, quando in definitio-
ne accipitur pro differentia, id quod est differentia, non tamen est specifica & dicit. [Similiter autem
& si verificatur quidem]& subaudi est differentia. [et apposita generi non facit speciem. nam perspi-
cuum, quoniam non erit hæc specifica differentia generis. omnis enim specifica differentia cum
genere speciem facit,]& vt dixit, interimitur definitio. hoc modo peccauit, qui dixit definiendo ho-
minem, ꝙ sit animal habens nasum curuum. Curuum enim e diuerso diuiditur simo. Verum curuũ
cum animali ipso compositum speciem non facit, & propterea interimenda est definitio. propterea G
subdit, [Si autem hæc non est differentia,]scilicet specifica, [hæc]scilicet simum, quod curuo e diuer
so diuiditur, [nec quæ dicta est] scilicet curuum erit differentia specifica, [quia hæc] scilicet curuum
[e diuerso diuiditur] ipsi simo: Est enim regula, Duarum differentiarum e diuerso sub eodem ge-
nere diuisarum, si altera earum non fuerit specifica, nec altera erit differẽtia specifica. Et sic patent hę
duæ partes loci, qui a differentiis accipitur. quam expositionem non intellexerunt Iuniores, vt consi-
deranti ea quæ dicunt perspicuum est.

LOCVS DECIMVS.

56 Insuper si negatione diuidat genus, vt qui lineam definiunt esse
longitudinem sine latitudine. Nihil enim aliud significat sine latitudi-
ne quàm quoniam non habet latitudinem. Accidet igitur genus parti-
cipare speciem. omnis enim longitudo, sine latitudine, aut latitudinem
habens est, quia de quolibet vel affirmatio, vel negatio vera sit. Quare H
genus lineæ (cum longitudo sit) siue latitudo, aut latitudinem habens
erit. At longitudo sine latitudine, speciei est ratio. Similiter autem &
longitudo latitudinem habens. Sine latitudine enim & latitudinem ha
bens, differentiæ sunt. Ex differentia autem & genere est speciei ra-
tio. quare genus suscipiet speciei rationem. Similiter autem & differen-
tię, eo quòd altera dictarum differentiarum ex necessitate prędicatur de
genere.

Hic est locus decimus in ordine locorũ particularium, tertia vero pars earum quæ accipiuntur à
differẽtiis, vnde dicit, [Insuper si]definiens aliquam speciem, [negatione diuidat genus,]id est, si ac-
cipiat in definitione negationem, vt differentiam propositi generis, nõ definit, & assignat exemplum,
& dicit, [Vt]non definiunt, [qui lineã definiunt esse longitudinem sine latitudine.] Deinde ostendit
eos, qui sic lineam definiunt, non definire, vt ex probatione huius exempli accipiatur probatio loci. &
accipit vnam suppositionẽ pro syllogismis, & dicit, [Nihil enim aliud significat] cum in definitione

A lineæ dicitur[ſine latitudine,quàm quoniã non habet latitudinem,] vt ſit contradictio habere latitudinem,& non habere latitudinem. Hac ſuppoſitione conceſſa,ſyllogizat hoc pacto, omnis longitudo eſt habens latitudinem,vel non habens latitudinẽ, genus lineæ eſt longitudo, ergo genus lineæ eſt habens latitudinẽ,vel non habẽs latitudinem.vltra,longitudo ſine latitudine eſt lineæ ratio,longitudo ſine latitudine prædicatur de genere,vt ſyllogizatum eſt, igitur in tertia figura lineæ ratio prędicatur de genere.horũ ſyllogiſmorũ primo ponit abſurdum, quod eſt concluſio,& dicit, [Accidet igitur genus participare ſpeciem] .i.recipere prædicationẽ rationis ſpeciei, quod eſt abſurdum.deinde deducit conſequentiam per duos ſyllogiſmos,& dicit,[Omnis enim lõgitudo ſine latitudine, aut latitudinem habens eſt,]probat, [quia de quolibet vel affirmatio, vel negatio vera ſit.] Eſt autem ſuppoſitio quoniam habere latitudinem,& non habere latitudinem ſunt affirmatio vel negatio,quare patet maior.Tunc ſimul accipit minorem,& cõcluſionem,& dicit, [Quare genus lineæ,cum lõgitudo ſit,ſine latitudine,aut latitudinem habens erit,]quaſi dicat,ſed lõgitudo eſt genus lineæ,igitur genus lineæ ſine latitudine,aut latitudinem habens erit. Hic eſt primus ſyllogiſmus, deinde accepit ſecundum, & ſupponit pro conſtãti,quòd genus lineæ, quod eſt lõgitudo,nõ habeat latitudinẽ. Non enim hoc aliter probat,ſed pro vero ſupponit,& ſyllogizat,& dicit,[At lõgitudo ſine latitudine ſpeciei]ſcilicet li-
B neæ,[eſt ratio] ſecũdum aduerſarios.Addatur minor,ſed longitudo ſine latitudine prædicatur de genere ſcilicet de lõgitudine,per ſyllogiſmũ aſsignatum,& per ſuppoſitionem. igitur genus,ſcilicet lõgitudo ſuſcipiet ſpeciei,ſcilicet lineæ rationem.& quia aliquis dicet definitionẽ lineæ eſſe longitudinem latitudinem habentem,addit.[Similiter autem & lõgitudo latitudinem habẽs]prædicatur de genere, ſi ſubaudi definitio lineæ eſſet, lõgitudo habens latitudinem.cuius rationem affert,& dicit, [Sine latitudine enim & latitudinem habens,differentiæ ſunt]eiuſdem generis. Tunc vltra dicit, [ex differẽtia autem & genere eſt ſpeciei ratio]& ſic ratio lineæ erit compoſita ex ipſo ſine latitudine,vel ex ipſo habẽte latitudinem & ipſa lõgitudine.Ex iis infert principalẽ concluſionẽ,& dicit,[Quare genus ſuſcipiet ſpeciei rationem,]quod eſt abſurdum,quia tunc ſpecies eſſet prædicatum de genere . Deinde dat ſecundum abſurdum,ſi dicatur negationem eſſe differentiam in definitione,& dicit,[Similiter autem & differentiæ]ſubaudi genus rationẽ ſuſcipiet,quaſi dicat ad eos ſic dicentes nõ ſolum ſequitur genus ſuſcipere rationem ſpeciei,ſed etiam differentiæ,qua diuiditur,& probat conſequentiam,& dicit,[Eo quòd altera dictarum differentiarũ ex neceſsitate prædicatur de genere.]cum altera ſit affirmatio,altera negatio,& quæcunque earum prædicatur de genere,habebitur abſurdum,quòd ſcilicet genus ſu-
C ſcipiet rationem differẽtiæ.Quare non ſolũ ſpecies,ſed differẽtia prædicabitur de genere. Quæ cum ſint abſurda,abſurdum erit differentiam,quæ accipitur in definitione lineæ eſſe negationem.Tunc ex probatione exempli huiuſmodi,deducere potes rationem loci decimi.

57 Eſt autem dictus locus vtilis ad eos,qui ponunt ideas eſſe. Si enim non eſt ipſa lõgitudo,quodam modo prædicabitur de genere,quoniam latitudinem habet, aut ſine latitudine eſt. Oportet enim de omni lõgitudine alterum eorũ verificari, ſiquidem de genere verificari oporteat. hoc autem non accidit.Sunt enim & ſine latitudine,& latitudinem habentes longitudines.Quare ad illos ſolos vtilis hic locus,quicunque genus vnum numero dicũt eſſe. Hoc autem faciunt qui ideas ponũt, quoniam ipſam longitudinem,& ipſum animal,genus dicunt eſſe.

D Cum accepiſſet locũ,nunc oſtendit eum non valere in omnibus,immo (vt Alexander inquit) iſte locus eſt ſimpliciter ſophiſticus,quoniã non eſt verum contra diuerſas differẽtias longitudinis, (quæ ſunt ſine latitudine,& latitudinem habens)prædicari de ipſa longitudine. Tunc enim prædicarẽtur, ſi eſſent conſtitutiuę longitudinis,& non diuiſiuę.Hoc autem patet ex eo quia rationale & irrationale differẽtiæ ſunt contra diuiſæ,quia vero animalis ſunt diuiſiuæ,& non conſtitutiuæ,ideo de animali non prædicantur , ſed cum ipſo animali de homine prædicantur , & de ipſis irrationalibus animalibus.ſic autem ſe habet in propoſitis differentiis.nam longitudo diuiditur per id,quod latitudinẽ habet,& non habet.Quare neutrũ horum de longitudine prædicabitur,ſed vtrũque horum cum longitudine.nam lõgitudo ſine latitudine de linea,longitudo autem cum latitudine de ſuperficie prædicatur.Tunc ad formam reſpondet,quòd tunc ſunt cõtradictoria habens latitudinem,& ſine latitudine, cum accipiuntur reſpectu omnis longitudinis. nam tunc omnis lõgitudo habet latitudinem, vel non omnis longitudo habet latitudinem.Eſt enim regula dialecticorum circa ſingulare cõtradictoria fieri tam per negationem præpoſitam,quia poſtpoſitam. Vtroque enim modo hæ cõtradicunt,Socrates eſt philoſophus, & Socrates nõ eſt philoſophus, & Socrates eſt philoſophus, & non Socrates eſt philoſophus.At in vniuerſalibus nõ niſi per negationẽ præpoſitam, vt omnis homo eſt philoſophus,

& non omnis homo eſt philoſophus. Quare & hæ cõtradicunt, omne animal eſt rationale, & non o- B
mne animal eſt rationale. At cum accipiuntur reſpectu longitudinis in vniuerſali ſine ſigno vniuerſa-
li, non contradicun. tnõ enim hæ cõtradicunt, animal eſt rationale, animal nõ eſt rationale, cum non
ſit neceſſe alterum de animali verificari. vnde dicit, [Eſt autem dictus locus vtilis ad eos] id eſt, cõtra
eos, [qui ponũt ideas eſſe.] quod autem ſit vtilis cõtra eos, qui ponunt ideas, declarat, [nam ſi non eſt
ipſa longitudo] id eſt, idea longitudinũ. verbũ enim ipſa, quod græce eſt αὐτό cum additur alicui ter-
mino, denotat apud Platonẽ ideam termini, cuius additur. Cũ enim dicitur ipſe homo, ideam homi-
nis Plato intelligit: & cum dicitur ipſum animal, ideam animalis. cum igitur non fuerit idea lõgitudi-
num, [quodam modo prędicabitur de genere] ſcilicet vtraque differẽtiarum ex oppoſito diuiſarum,
[quoniam] genus vniuerſale [latitudinẽ habet, aut ſine latitudine eſt.] & accepit, aut, pro &, quoniam
lõgitudo habet latitudinẽ, & lõgitudo nõ habet latitudinẽ, vt animal eſt rationale, & animal non eſt
rationale. Sunt enim duæ indefinitæ ſubcontrariæ ſimul veræ. Quare negatis ideis, locus inutilis eſt,
contra vero ideas ponentes locus eſt vtilis. Tunc ad formam reſpondet, & dicit, [Oportet enim de o-
mni longitudine alterũ eorũ verificari, ſiquidem de genere] alteram differẽtiarum è diuerſo diuiſarum
[verificari oporteat,] quoniam omnis longitudo, vel nõ omnis lõgitudo habet latitudinem,] hoc au-
tem non accidit] negãtibus ideas, quoniã ſine ſigno, omnis, volũt vtramque differentiã de genere ve- F
rificari. [ſunt enim longitudines] cum nõ ſunt ideæ, [& ſine latitudine, & latitudinẽ habentes.] ſicuti
animal eſt rationale, & irrationale. [Quare ad illos] & cõtra illos [ſolos vtilis hic locus, quicũque ge-
nus vnũ numero dicũt eſſe. hoc autẽ faciunt, qui ideas ponũt,] idea enim hominis eſt ſingulare quid-
dam. [nam ipſam lõgitudinẽ & ipſum animal] ſingulariter & idealiter [genus dicũt eſſe.] & ſic cõtra
hos locus vtilis eſt. conceſſa enim idea longitudinis, ſequitur lõgitudinem eſſe ſine latitudine, aut lati-
tudinem habere. Hæc enim ſunt circa ſingulare cõtradictoria, & ſic cõceſſis ideis, ſequitur de genere
prædicari alteram differentiarũ. Contra Peripateticos vero, locus non eſt neceſſarius, quia apud eos
nihil prohibet vtranque differentiam prædicari de genere, ſine ſigno omnis, vt diximus ſuperius.

58 Fortaſſe autem in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione vti
definientem, vt in priuationibus. Cæcum enim eſt, quod non habet vi-
ſum, quando aptum eſt habere.

Quia dixerat in definitione non eſſe ponẽdam differẽtiam per negationẽ, poſſet propter hoc ali- G
quis credere in definitione nullatenus poni poſſe negationẽ aliquo pacto, hoc igitur remouendo di-
cit, [Fortaſſe autẽ in quibuſdam etiam neceſſarium eſt negatione vti definiẽtem, vt in priuationibus,]
cum definiuntur, quod oſtẽdit per exemplũ, & dicit, [Cæcum enim eſt, quod non habet viſum quan
do aptũ eſt habere,] Hedenalphus dicit hic in huiuſmodi cæci definitione poni negationẽ, nõ tamen
ſicuti differẽtiam, ſed vt genus: quia differẽtia quę debet rem conſtruere, non poteſt eſſe negatio. Ale-
xander autem dicit priuationes cõuenienter deſcribi per negationes, quoniã in definitionibus talium
non accipitur genus quoddã, in quibus enim genus acceptũ eſt, abſurdũ eſt in his negatione vti. Præ-
terea negatio non ſignificat aliquid eſſe, nec definit aliquid eorum quæ ſunt ſub genere. negatio enim
ſecundum ſe dicta, non magis de ente quàm de non ente verificatur. Sed ſi priuatio definitur in con-
creto, ſemper ſubiectum cuius eſt, accipitur pro genere, vt animal in definitione cæci, & negatio pro
differentia. Eſt enim cæcum, animal non habẽs viſum, aptũ tamen habere, & ſic non recte dicit He-
denalphus. At ſi priuatio definitur in abſtracto, ſic Hedenalphus & Alexander recte dixerunt, aſſe-
rentes negationem accipi in definitione interdũ loco generis, ſubiectũ vero cuius eſt, loco differentię.

59 Differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiuſmodi affir
matione, quatenus negatione neceſſe eſt è diuerſo diuidi, vt ſi lõgitudi- H
nem habentem latitudinem diffiniuit. Nam habenti latitudinem è di-
uerſo diuiditur non habens latitudinem, neque aliud quicquam. Quare
rurſum negatione diuiditur genus.

Hic textus obſcurus eſt, Hedenalphus ait, cũ Ariſtoteles dixiſſet negatione nõ eſſe genus diuiden-
dum, nec ſpeciem conſtituendũ, & poſſet quiſpiam putare affirmationem contra talem negationem
è diuerſo diuiſam poſſe hoc facere, propterea remouendo hoc, aſſerit nec dictam affirmationem, nec
negationem cõtra ipſam diuiſam poſſe genus diuidere, vel ſpeciẽ conſtituere. Si enim affirmatio poſ-
ſet, & negatio eadẽ ratione illud faceret. hæc Hedenalphus. ſed quid velit dicere, nec ipſe exponit, nec
curo intelligere. Eſt enim expoſitio textu longe obſcurior. ¶ Alexander autem aſſerit Ariſtotelẽ velle
declarare, quãdo genus diuidi poteſt negatione: & aſſerit tunc genus negatione diuidi poſſe, cum vi-
delicet diuiditur tali affirmatione, cum qua contradiuiſa negatio intelligitur: ſicuti quando dixerimus
longitudo diuiditur in habens latitudinem, & in non habens latitudinem: aut animal ad rationale, &

A ad irrationale. Quare cũ affirmatio, qua genus diuiditur, talis fuerit, vt cum ea cointelligitur negatio è
diuerso diuisa, tunc genus affirmatione, & negatione diuiditur. hoc autem non in omnibus verum est,
quoniam si aliquis dixerit, visum esse organum visionis, non illico intelligitur cum hoc negatio cõtra
diuisa, quoniã eam non habet. Sũt etiam alia plura talia. ¶ Ego vero dico Arist. velle exponere, quan-
do genus negatione diuiditur, & dicit tunc genus negatione diuidi, cum non omnes differentiæ, qui-
bus diuiditur sunt perspicuæ. Animal enim diuiditur per rationale, sed quoniam differentia huic op-
posita affirmatiua non habet nomen impositum, ideo per negationem accipitur, & ita animal diuidi-
tur per rationale, & irrationale. non enim differentia è diuerso diuisa rationali perspicua est. Vnde di-
cit, [differt autem nihil negatione diuidere genus, aut huiusmodi affirmatione, quatenus e] arẽtia alte-
rius differentiæ, [negatione necesse est è diuerso diuidi] genus ipsum. cum enim altera differentia non
fuerit nominata, ea negatione genus necesse est diuidi, sine qua affirmatio, quæ est altera differẽtia, in-
telligi non potest. [vt si longitudinem] quod est genus, [definiuit] aliquis dicendo [longitudinem esse
habentem latitudinem,] hæc definitio incompleta est, quia tamẽ [habenti latitudinẽ è diuerso diuidi-
tur, non habẽs latitudinem, neque aliud quicquã est,] cum quo diuidere genus possit [hac ratione fit,
vt rursum negatione diuidatur genus] scilicet longitudo. & ita completa definitio erit, quòd lõgitudo
B sit habens latitudinem, vel non habens latitudinem. Hæc etiam est completa diuisio. Sic mihi videtur
esse intelligendus textus hic. verum si aliter vobis videbitur, exponatis, quoniam placebit.

LOCVS VNDECIMVS.

60 Rursum si speciem, vt differentiam assignauit. vt qui conuiciũ, iniuriam cum irrisione definierunt. nam irrisio iniuria quædam est. Quare non differentia, sed species est irrisio.

Hic est locus 11. qui accipitur à cõparatione differentiæ ad speciem. & dicit, [Rursum] interimenda est definitio, [si] qui definit, in definitione [speciem, vt differentiam,] & loco differentiæ [assignauit,] affert exemplũ, & dicit, [vt qui conuicium,] siue opprobrium, [iniuriã cum irrisione definierũt,] hi non definierunt. [nam irrisio] non est differentia, [est, sed quędã iniuria,] hoc est, sed quędã species iniurię, vt patet secũdo rhetorię. [Quare nõ differẽtia, sed species est irrisio.] exẽpla vero, quæ Alexãder assignat hic, potius sequenti, quàm præsenti textui accommodanda sunt, ideo transeant.

LOCVS DVODECIMVS.

C 61 Insuper si genus vt differentiam dixit. vt virtutem, habitum bonũ, vel studiosum. bonum enim genus virtutis est.

Assignat nunc locum 12. qui accipitur à cõparatione differẽtiæ cum genere, & dicit, [Insuper] interimenda est definitio, [si genus, vt differentiam dixit,] & assignat exemplum, [vt] nõ definit, qui dixit [virtutem] esse habitum bonũ, vel studiosum.] cuius causam affert, & dicit, [bonũ enim genus virtutis est,] & non differentia. ideo non definit qui illo modo virtutem definit.

62 An non genus est bonum, sed differentia. Siquidem verũ est, quòd
non contingat idem in duobus generibus esse non continentibus sein-
uicem. (Nam neque bonum cõtinet habitum, neque habitus bonũ. Non
enim omnis habitus est bonum, neque omne bonum est habitus) non
erunt profecto genera ambo. Si igitur habitus genus est virtutis, perspi-
D cuum, bonum non genus, sed magis differentiam esse. Præterea habitus
quidem quid est virtus significat, bonum autem, non quid est, sed quale
quid est: videtur autem differentia quale quid significare.

Cum assignasset locũ & exemplũ, corrigit se quo ad exemplũ, & probat per duas rationes, quòd bonum sit differentia in definitione assignata, primã autẽ assignat, & dicit, [An non genus est bonũ, sed differentia,] & quòd bonum sit differentia, probat primo, & dicit, [siquidẽ non verum est,] & dignitate acceptum, [quòd non cõtingat idem in duobus generibus esse non cõtinentibus se inuicem,] dico non continentibus, quoniam in duobus generibus subalternis idem esse potest, in diuersis autem nequaquam. quoniam diuersorũ generum, & non subalternatim positorũ, diuersæ sunt differentiæ, & species. Tunc adde minorem, sed habitus & bonum nõ continent se, sed sunt diuersa genera non subalternatim posita. & probat, & dicit, [(nam neque bonum cõtinet habitum, neque habitus] continet [bonũ. nõ enim omnis habitus est bonum, neque] econtrario [omne bonũ est habitus)] cõclusio deberet esse, igitur idem non erit sub habitu & bono tanquam sub generibus. vt syllogismus fit, sub generibus non se inuicem continentibus non potest idem esse, habitus & bonum sunt non seinuicem con-

tinentes, igitur sub habitu & bono non potest idem esse. Addit destructionẽ cõclusionis, & dicit[non E erũt profectò genera ambo]q.d.sed idem scilicet virtus, est sub ambobus, igitur ambo nõ possunt esse genera. Tunc vltra, oportebit igitur alterũ genus, alterũ differẽtiam esse, [Si igitur,] vt inquit, [habitus genus est virtutis, perspicuũ, bonũ non genus, sed magis differentiã esse.] & sic in ea definitione rectè habitus pro genere, & bonũ pro differẽtia acceptũ est. Deinde assignat secundã rationẽ, & dicit, [Praeterea habitus quidẽ quid est virtus significat: bonũ autẽ non quid est, sed quale quid est, videtur autem differentia quale quid significare.]igitur bonũ est differentia virtutis constitutiua, & habitus genus. & sic exemplum nõ rectè assignatũ est. Propterea Alexãder in superiore textu assignauit exẽpla, quibus verificauit locũ. primũ est, si aliquis vocem definierit quòd sit aer percussus. non enim definit, qui sic definit. nam genus vocis est percussio, & non differentia. Similiter qui definit simitudinem, quòd sit nasus concauus, non definit. nam concauitas est genus simitudinis. Est enim concauitas in naso.

63 Videndum autẽ, & si non quale quid, sed ipsum quid, significat assignata differẽtia. Videtur enim omnis differẽtia quale quid significare.

Non rectè Hedenalphus, & latinus anonymus, & Albertus, hunc 12. locum dixerunt accipi per comparationem differẽtiæ ad indiuiduũ. nam τοδὶ, vt Alexãder exponit, non hoc aliquid, sed ipsum F quid significat. Et propterea hunc locum Aristoteles accipit per cõparationem ad modum prædicãdi, & dicit, [videndũ autem, & si non quale quid, sed ipsum quid significat assignata differẽtia] id est, si in eo quod quid est (vt Alexãder exponit) prædicatur. nam si in eo quod quid est prædicatur, quod pro differentia accipiebatur in definitione, nõ erit differentia. & sic non definit, [videtur enim omnis differẽtia quale quid,]& non ipsum quid, [significare] id est, videtur enim omnis differẽtia prædicari in quale quid, & non in eo quod quid. Ideo non defin t, qui dicit hominem esse animal humanũ. nam humanitas in eo quod quid prædicatur de homine, & non in quale quid.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

64 Cõsiderantum autem, & si secundũ accidẽs inest definito differentia. nam nulla differentia est eorum quæ secundum accidens insunt, sicuti neq; genus. nõ enim cõtingit differentiã inesse alicui, & nõ inesse.

Assignat 13. locum per comparationem differentiæ ad accidens, & dicit, [Considerandũ autem, G & si secũdum accidens inest definito differentia,]quoniam si sic, interimenda est definitio. Cuius rationẽ assignat, & dicit, [nã nulla differẽtia est eorũ quæ secũdum accidẽs insũt, sicuti neq, genus]est eorũ quæ secundũ accidẽs insũt, & hoc probat, & dicit, [non enim cõtingit differẽtiam inesse alicui, & non inesse,]sed solum inesse, & semper essentialiter prædicari de specie. Dicit Alexãder & quidem bene, hunc locum esse cõmunem etiam aliis duobus, videlicet generi & speciei. nam species & genus hoc aliquid significãt. Præterea impossibile est aliquod accidẽs esse eorũ aliquid, quæ in substãtia insunt, quippe cum accidẽs possit inesse, & nõ inesse ei, cui accidit. Quod autẽ est in substantia alicuius, inseparabile est ab ipso. quare si aliquis definierit aliquã speciem, & acceperit in illius definitione aliquod accidẽs pro differẽtia, hic non definiuit. quia accepit aliquid pro eo quod est in substãtia, quod non est in substantia.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

65 Insuper si prædicatur de genere differentia, vel species, vel aliquod inferiorum speciei, non erit definiens. Nullum enim eorum quæ dicta sunt, cõtingit de genere prædicari, eo quòd genus de quàmplurimis omnium dicitur. H

Assignat locum 14. qui accipitur à genere per cõparationem ad differẽtiam, & ad speciem, vel ad aliquid eorum quæ ponũtur sub specie secundã prædicationem. & dicit, [Insuper si prædicatur differẽtia de genere,]quod ponitur in definitione, [vel]prædicatur[species, vel aliquod inferiorũ speciei] scilicet eorum quæ sub specie sunt, de eo genere, definiens speciem per tale genus[non erit definiens.] & assignat rationem, & dicit, [nullũ enim eorũ quæ dicta sunt, contingit de genere prædicari]sed magis econtrario[eo quòd genus de quàmplurimis omniũ]eorum quæ dicta sunt, [dicitur.]est enim genus in plus quàm differentia, & quàm species, & quàm indiuiduum. ¶ Sed occurres, quia sequitur homo est animal, ergo animal est homo, & sequitur Socrates est animal, ergo animal est Socrates per cõuersionem in terminis. quare species prædicatur de genere, & etiam indiuiduum. ¶ Dicendum Aristotelem intellexisse genus prædicari de specie vniuersaliter, & non econuerso: & de indiuiduo prædicatione naturali, & non econuerso. Quare licet animal sit homo, non tamen omne animal est homo sicuti omnis homo est animal. Similiter licet naturali prædicatione Socrates sit animal, nõ tamẽ naturali prædicatione animal est Socrates.

A LOCVS DECIMVSQVINTVS.

66 Rurſum ſi prędicatur genus de differentia. Non enim de differentia, ſed de quibus differentia, genus videtur prædicari. vt animal de homine & boue, & de aliis greſsibilibus animalibus, non autem de ea differentia quæ de ſpecie dicitur. Si enim de vnaquaque differentiarũ animal prædicabitur, multa animalia de ſpecie prędicabuntur: quippe cum differentiæ de ſpecie prædicentur. Inſuper differẽtię omnes aut ſpecies aut indiuidua erunt, ſiquidem ſunt animalia. nam vnũquodque animalium aut ſpecies, aut indiuiduum eſt.

Aſsignat 15. locum, qui accipitur à genere per comparationem ad differentiam ſecundũ prædicationem. & dicit, [Rurſum ſi prędicatur genus de differentia] quæ ponitur in definitione alicuius, ſubaudi interimitur definitio. & aſsignat rationẽ primo per exemplum, & dicit, [Non enim de differẽtia]
B prædicatur genus, [ſed de quibus differentia videtur prædicari,] de iis [genus] videtur prædicari. [vt animal de homine, & boue, & de aliis greſsibilibus animalibus, non autẽ de ea differentia quæ de ſpecie dicitur.] non oportet igitur huiuſmodi differẽtias tales eſſe in definitionibus, vt genus de ipſis prędicetur. Sed de quibus differentia, id eſt, de ſpeciebus, ad quas generum diuiſio fit, de his genera prędicantur. vnde cum genera non diuidãtur in differẽtias, ſed per differentias, ſicuti in aliis quæ diuiduntur, diuidens non eſt diuiſum, ſic nec differentia erit genus. deinde hoc probat argumento ducente ad impoſsibile, & dicit, [Si enim de vnaquaq; differẽtiarum animal prædicabitur,] vt de pedeſtri, & bipede, & rationali, quoniam de quo prædicatur animal in eo quod quid eſt, illud animal eſt, erit & pedeſtre animal & bipes animal, & rationale animal. Si igitur homo fuerit animal pedeſtre, bipes, rationale, de ipſo homine pluries animal prædicaretur, & multa animalia homo eſſet, quod abſurdum eſt. Ideo dicit [ſi enim de vnaquaq; differentiarũ animal prędicabitur] ſubaudi in eo quod quid eſt, [multa animalia de ſpecie prędicabũtur,] quia animal pedeſtre, bipes, & rationale, quorum vnumquodque eſt animal in eo quod quid eſt, vt dicis. Deinde argumẽtatur, & dicit, [Inſuper] ſi genus prædicaretur in eo quod quid eſt de differentiis, [differentiæ omnes, aut ſpecies, aut indiuidua erunt, ſiquidem] dif-
C ferentiæ animalis [ſunt animalia] in eo quod quid eſt. deducit conſequentiã, & dicit [nam vnũquodque animalium aut ſpecies, aut indiuiduum eſt.] quoniam omne quod ſub genere eſt, aut ſpecies eſt, aut indiuiduum. adhæc enim eſt generum diuiſio, & in his eſſe generũ eſt, immediate quidem in ſpeciebus, mediate vero atque ſecundarie in indiuiduis. diximus genus non prædicari de differẽtia in eo quod quid eſt, vt Alexander expoſuit, quoniam bene prædicatur de differẽtiis in concreto. Hæc enim vera eſt, rationale eſt animal, quoniam id quod eſt rationale, eſt animal, non autẽ rationalitas eſt animal. & propterea ſolet dici genus prædicari de differentia, poſſe bifariam intelligi, aut pro differentia formaliter ſumpta, & ſic falſum eſt: aut pro differẽtia ſumpta pro ſubiecto, vel ſuppoſito, & ſic eſt vera. Alii dixerunt genus poſſe prædicari de differentiis denominatiue, non autem formaliter.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

67 Similiter autem inſpiciendum, & ſi ſpecies aut inferiorum ſpeciei aliquod de differentia prædicatur. Impoſsibile enim, eo quòd de pluribus differẽtia quàm ſpecies dicitur. Præterea accidet differẽtiã ſpeciem
D eſſe, ſiquidẽ prædicabitur de ea aliqua ſpecierũ. Nã ſi de differentia prędicatur homo, manifeſtum quoniam differentia eſt homo.

Aſsignat locum 16. qui accipitur per comparationem differentiæ ad ſpeciem ſecũdum prædicationem. & dicit, [Similiter autem inſpiciendũ, & ſi ſpecies, aut inferiorum ſpeciei aliquod de differẽtia prædicatur,] dico de ea differentia quæ ponitur in ſui definitione. nam ſi ſic, interimẽda eſt definitio, vt ſi diceretur, homo eſt animal ſicuti Socrates. quia enim homo definitus de Socrate prędicatur, qui in tali definitione ponitur vt differentia, ideo interimitur definitio, Deinde probat quòd ſpecies non prędicetur de differentia, & quidem per duas rationes, quarũ primam dicit, [Impoſsibile enim] eſt, vt ſpecies prædicetur de differentia, ſaltem intermedia. Eſt enim differentia duplex, altera conſtitutiua & vltima, & hęc conuertitur cum ſpecie: quædã diuiſiua & intermedia, & hæc eſt in plus quàm ſpecies, & de hac intelligitur prima ratio, cũ dicit [eo quòd de pluribus differentia quàm ſpecies dicitur.] & ſic prima ratio valet de differentia intermedia. ſecunda ratio vero valet de omni differentia, cum dicit, [Pręterea] ſubaudi ſi ſpecies prædicatur de differentia, [accidet differentiã ſpeciem eſſe,] Hedenalphus, & Anonymus, & Albertus intellexerũt quòd accidit vt ſpecies ſit differentia, ſi videlicet

ſpecies de differentia prędicaretur.ſed vere errāt,cum verba textus ſonent in contrarium.Quare di- E
camus,ſi ſpecies prædicaretur de differentia,ſequi tunc,vt differentia ſit ſpecies. & hoc dicit,[ſiquidem de ea] differentia videlicet quæ ponitur in definitione [prædicabitur aliqua ſpecierum,]accidet differentiam eſſe ſpeciem,ita vt differentia ſit ſubiectum, & ſpecies prædicatum. Probat conſequentiam,& dicit,[nam ſi de differentia prædicatur homo,]vt de bipede,[manifeſtū quoniam differentia eſt homo.] & ſic bipes erit homo. & cū homo prædicetur de bipede, & nō de vt indiuiduo,igitur, vt de ſpecie hominis.omne enim quod de aliquo prędicatur,de eo prędicatur,aut vt de ſpecie, aut vt de indiuiduo, quare bipes erit ſpecies hominis. & ſic ſequitur, vt differentia ſit ſpecies. ¶Sed occurres, nónne homo prædicatur de rationali,quod eſt differētia? ¶Dicerē ꝙ nō vt de ſubiecto,vel dicerem quòd nō prædicetur prædicatione formali,ſed quadā, vt ita loquar,prædicatione materialí,quatenus prædicatur de Socrate & Platone,de quibus prædicatur rationale,vt de ſubiectis.ſed magis ecōtrario rationale de homine,& vt de ſubiecto,& prædicatione formali,ac per ſe.

LOCVS DECIMVSSEPTIMVS.

68 Rurſum ſi nó prior eſt differētia ſpecie. Nam genere quidē poſterior eſt:ſpecie autem priorem differentiam eſſe oportet. F

Aſsignat locū 17.qui accipitur per cōparationē differētiæ ad genus,& ad ſpeciem ſecūdum prioritatem.& dicit,[Rurſum]ſubaudi interimitur definitio,[ſi differentia,] quæ accipitur in ea,[non eſt prior ſpecie,]& ſubaudi poſterior genere.Cuius cauſam aſsignat,& dicit,[nā]differētia [genere quidem poſterior eſt, ſpecie autem priorē differentiam eſſe oportet.] Eſt quidem genere poſterior, quia ipſum diuidit.eſt vero ſpecie prior,quia eam conſtituit.

LOCVS DECIMVSOCTAVVS.

69 Conſiderādum autem,& ſi alterius generis eſt dicta differētia, neque contenti,neque cōtinentis.nam non videtur eadem differētia duorum generum eſſe non continentium ſeinuicem. ſi autem non, accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe non continentibus ſeinuicem.Infert enim vnaqueque differentiarum proprium genus, vt greſsibile & bipes,animal coinferunt. quare ſi de quo differentia & generum G
vtrūque, manifeſtum vtique quoniam ſpecies in duobus erit generibus non continentibus ſeinuicem.

Aſsignat locum 18.qui accipitur per comparationem differentiæ ad plura genera,& dicit,[Conſiderandum autem,& ſi alterius generis eſt dicta differentia,]quæ accipitur in definitione,dico alterius generis [neque contenti,neque continentis]id eſt,quod nec continet illud,cuius accepta eſt differentia,nec continetur ab eo.nam ſi ſic,interimenda eſt definitio. Vt ſi aliquis diceret hominem eſſe animal grammaticum,interimenda eſt definitio,quoniam grammaticum alterius generis ab animali, eſt enim de genere qualitatis. modo qualitas nec continet animal, nec continetur ab animali. Sed quoniam aliquis dicere poſſet differentiam eſſe duorum generum omnino diuerſorum, ideo probat eandem differentiam non poſſe eſſe diuerſorum generū, ratione videlicet ducente ad impoſsibile, & dicit,[nam non videtur eadem differentia duorum generū eſſe non continentium ſeinuicem.]genera non continentia inuicem ſunt genera diuerſa quæ non ſubalternatim ponuntur. quod probat, & dicit,[ſi autem non]eſt ita, vt dixi,ſed ita, vt differentia ſit ſub diuerſis generibus abiunctis, ac nō ſubalternis,[accidet & ſpeciem eandem in duobus generibus eſſe continentibus ſeinuicem.]hoc eſt, ab- H
iunctis,ac diuerſis.deinde deducit conſequentiam,& dicit,[infert enim vnaqueq; differentiarū proprium genus,vt greſsibile & bipes]quę ſunt duæ differentiæ animalis [coinferunt animal.] Sequitur enim,eſt greſsibile,ergo eſt animal.iterū,eſt bipes,ergo animal.[Quare ſi de quo differentia]ſubaudi prædicatur,[& generum vtrūque]prædicetur.vt ſi de homine prædicetur grammaticum, de homine prædicatur ſubſtātia,& quale,[manifeſtum vtique quoniam ſpecies]ſcilicet homo,de quo prædicatur grammaticum,[in duobus erit generibus non continentibus ſeinuicem]ſcilicet in ſubſtantia,& in quali,quod eſt abſurdum.verbi cauſa,ſi dicatur quòd animal ſit ſubſtātia Theoretica,hæc definitio interimenda eſſet.nam Theoreticum eſt quidem ſcientiæ differentia,accepta tamen eſt in illa definitione differentia ſubſtātiæ.modo ſubſtantia & ſcientia,genera ſunt diuerſa,quæ non ſubalternantur.Quare ſequetur vt animal ſit ſubſtantia, & ſcientia. quoniam differentia proprium genus infert, cuius eſt differentia,quod eſt abſurdum.

70 An non impoſsibile eandem differētiam duorum generū eſſe non continentium ſeinuicem, ſed addēdum, neque vtroque ſub eodem exi-

A ſtente? nam greſsibile animal & volatile animal, genera ſunt non continentia ſeinuicem. & vtriuſque eorum eſt bipes differentia. Quare addendum eſt, neque ſub eodem vtroque exiſtente. Hæc enim ambo ſub animali ſunt. Manifeſtum etiam, quoniam non neceſſe eſt differentiam omnem proprium genus inferre. eo quòd contingit eandem duorũ generum eſſe non continentium ſeinuicem. ſed alterũ tantum neceſſe eſt inferre, & eo ſuperiora omnia. vt bipes, greſsibile vel volatile animal.

Vt Alexander exponit, Ariſtot. cum aſsignaſſet locũ, nunc addit correctiuum eius quod dixit circa probationem loci. Dixit enim differentiam non poſſe eſſe ſub diuerſis generibus, quia tunc ſpecies poſſet eſſe ſub diuerſis generibus: nunc declarat duo, quorum primum eſt, quòd differentia poſsit eſſe in diuerſis generibus, & ita ſpecies, quãdo videlicet illa d.uerſa geneta ſunt inter ſe diuerſa, ſub vno tamen communi genere contenta. & dicit, [An nõ impoſsibile eandem differẽtiam duorũ] diuerſorum
B [generum eſſe non continentium ſeinuicem. ſed] quãdo dicitur eadem differentia non poteſt eſſe ſub diuerſis generibus, intelligendũ eſt, & [addendum, neque vtroque ſub eodem exiſtente.] Quãdo enim genera ſunt diuerſa, nec ſubalterna, nec ſub vno communi genere contenta, tunc non poſſunt ſub ſe continere vnam, & eandem differentiam. Quòd ita ſit, exemplo demonſtrat, & dicit, [nam greſsibile animal, & volatile animal genera ſunt] diuerſa, [non continentia ſeinuicem] ſubalternatim, [&] tamen [vtriuſque eorum eſt bipes differentia. Quare addendum eſt, neque ſub eodem vtroque exiſtẽte] quia vero illa ſunt ſub vno communi genere. [hæc enim ambo ſub animali ſunt,] ideo vna differentia, videlicet bipes ſub ambobus eſſe poteſt. Hoc eſt primum, deinde declarat ſecundũ, ſcilicet quòd non oportet ſemper differentiam proprium genus inferre, & dicit, [manifeſtum etiam, quoniam non neceſſe eſt differentiam omnem proprium genus inferre, eo quòd cõtingit eandem] ſcilicet differẽtiam [duorum generum eſſe,] modo illa duo genera ſub vno communi genere contineantur. [ſed alterum tantum] ſcilicet ſub diſiunctione [neceſſe eſt inferre, & eo] genere [ſuperiora omnia, vt bipes,] non infert greſsibile animal tantum, nec volatile animal tantũ, [ſed greſsibile animal vel volatile] animal. Et omnia alia genera quæ ſunt ſupra illo communi, ſub quo hæc continentur.

C

LOCVS DECIMVSNONVS.

71 Videndum autem & ſi in aliquo differentiam aſsignauit ſubſtãtię. Nam non videtur differre ſubſtantia à ſubſtantia in eo quod alicubi eſt. Quare & eos, qui greſsibili, & aquatili diuidunt animal, increpant, tanquam greſsibile & aquatile alicubi ſignificet. At in his quidem non recte increpãt. nõ enim in aliquo, neque alicubi ſignificat aquatile, & terreſtre, ſed quale quid. etenim ſi in ſicco fuerit, pari ratione aquatile. Similiter autem & terreſtre, & ſi in humido fuerit, pari ratione terreſtre ſed non aquatile erit. Attamen ſi quandoque ſignificet in aliquo differentia, manifeſtum quoniam peccabit.

D Aſsignat locum 19. qui accipitur differentia contracta ad locum, qui talis eſt, ſi differẽtia quæ ponitur in definitione, ſignificet eſſe in loco, interimenda eſt definitio. & dicit, [Videndum autem & ſi in aliquo] ſcilicet loco [differentiam ſubſtantiæ] hoc eſt, ſubſtantialem differẽtiam quæ in definitione accipitur, [aſsignauit,] nam ſi eſſe in loco aſsignauit in definitione pro differentia ſubſtantiali, interimenda eſt definitio. probat, & dicit, [nam non videtur differre ſubſtantia à ſubſtantia in eo quod alicubi eſt] id eſt, nam nõ videtur ſubſtantia à ſubſtantia differre eſſentialiter propter eſſe in loco, cũ locus extrinſecus accidat, eſſentialis autem differentia intrinſecus. ¶ Quod vero ad verba attinet, verbum [in aliquo] græcè ἔν τινι, multipliciter dicitur, vt quarto phyſicę auſcultationis perſpicuum: hic tamen pro eſſe in loco accipitur. Ideo qui pro differentia accipit eſſe in loco, interimit definitionẽ: quoniam eſſe vbi, & in loco aliquo, non eſt ſubſtantia alicuius quod quid erat eſſe ſignificãs: at definitio, in qua differentia accipitur, quod quid erat eſſe ſignificat. Deinde diſputat contra quoſdam de ea animalis diuiſione, qua animal diuiſit Ariſtot. libro de animalib⁹ 90. per quam animal diuiditur in greſsibile & aquatile, & primo ponit opinionem quorũdam, & dicit, [quare & eos, qui greſsibili & aquatili diuidunt animal, increpant, tanquam] id eſt, propterea quia [greſsibile & aquatile alicubi] hoc eſt, eſſe in loco [ſignificet,] aquatile quidẽ in aqua, greſsibile autem in terra. Deinde defendit diuiſionem

illam, quoniam ipse visus est ea in libris de animalibus, & dicit, [at in his quidem nõ recte increpãt,] E
& assignat causam, & dicit, [nõ enim in aliquo, neq; alicubi] id est, esse actu in loco [significat aquatile & terrestre, sed] ex eo quia in aptitudine ac potentia quadam [quale quid,] significant. & hoc declarat dicens, [etenim si] animal aquatile [in sicco] & terra [fuerit, pari ratione aquatile erit] vt est, quãdo est in aquis. [Similiter autem & terrestre] animal, [& si in humido] atque aqua [fuerit, pari ratione terrestre,] vt antea, [sed non aquatile erit.] Ergo licet esse actu in loco non possit esse differẽtia substantialis, esse aptum natum in loco, potest esse differentia substantialis: sicut ratiocinari nõ est differentia substantialis, sed rationale, hoc est, aptum natum ratiocinari, est differentia substantialis. deinde refutata opinione, repetit locum assignatum, & dicit, [attamen si differẽtia quandoque significat] esse [in aliquo] actu [manifestum quoniam peccabit.] quoniam substantiæ differentia non potest esse vbi vel in loco esse, vt diximus superius. & sicut Aristot. dixit de loco, ita vult & de tempore esse intelligendum, & de omnibus aliis quæ rei definitæ insunt extrinsecus. Ideo frustra disputant Neoterici propter quid Aristoteles prætermisit cõsiderationes quæ accipiũtur à tẽpore, & ab aliis id genus.

LOCVS VIGESIMVS.

72 Rursum si affectum differentiam assignauit. nam omnis affectus, B
cũ magis fit, detrahit à substantia. Differẽtia autem non talis est. Differentia enim magis videtur seruare id, cuius est differentia. Etiam simpliciter impossibile est vnumquodque esse sine propria differẽtia. Gressibili enim non existente, non erit homo. Etiam (vt simpliciter dicam) secundum quęcunque alteratur habens, nihil eorum est illius differẽtia. Omnia enim huiusmodi, cum magis fiunt, detrahunt à substãtia. Quare si aliquam huiusmodi differentiam quispiam assignauit, peccauit. Simpliciter enim non alteramur secundum differentias.

Assignat 20. locum, qui accipitur à differentia contracta ad affectũ, qui talis est, si aliquis assignat G
in definitione alicuius pro differentia illius passionem, interimenda est definitio. & dicit, [Rursum si affectum differentiam assignauit] subaudi interimenda est definitio, in qua ponitur talis differẽtia. per affectum, qui græce est πάθος, latine tum passio, tum perturbatio (vt inquit Cicero). Aspasius omne id intellexit, quo actu patimur secũdum aliquam qualitatem aut ad corpus, aut ad animam spectantem. Hoc pacto si aliquis dixerit homo est animal calidum, aut frigidũ, non definit, quoniam per passionem definiret, quę spectat ad corpus: si autem dixerit aliquis, homo est animal amãs, etiam nõ definit, quia passione definit quæ spectat ad animam. Deinde probat differentiam non esse affectum, & primo syllogizat sic, [omnis affectus cum magis fit, detrahit] aliquid [à substantia. differentia autem non talis est] hoc est, sed differentia non detrahit à substantia. cuius rationem subdit, cum inquit, [differentia enim magis videtur seruare id, cuius est differentia,] subaudi conclusionem in secunda figura. ergo differẽtia non est affectus. secũdo syllogizat, & dicit, [etiam simpliciter impossibile est vnumquodque esse sine propria differentia]. probat hoc exemplo, & dicit, [gressibili enim non existẽte, non erit homo.] Tunc addatur minor, sed vnumquodque potest esse sine suo affectu, igitur affectus non est differentia. deinde tertio syllogizat, & dicit, [etiam (vt simpliciter dicam) secundum quæcunque alteratur habens, nihil eorum est illius] habentis [differentia.] assignat causam, & dicit, [omnia enim huiusmodi, cum magis fiunt, detrahunt] (vt diximus) [à substantia.] Minorem ponit ibi [simpliciter H
enim,] & est, [simpliciter enim non alteramur secundum differentias.] Tunc dat conclusionem, & dicit, [Quare si aliquã huiusmodi differẽtiam quispiam assignauit, peccauit.] vt syllogismus sit, nulla differentia alterat habentem, omnis passio alterat habentem, igitur nulla passio est differentia. De syllogismo sic procedit, quia primo maiorem cum eius probatione, deinde conclusionem, & vltimo minorem ponit.

LOCVS VIGESIMVSPRIMVS.

73 Et si alicuius eorum quæ sunt ad aliquid, non ad aliud differẽtiam assignauit. nam eorum quæ sunt ad aliquid, & differentiæ sunt ad aliquid. vt & in scientia. contemplatiua enim & actiua, & factiua dicitur: vnumquodque autem horum ad aliquid significat. Cõtemplatiua enim alicuius, & actiua alicuius, & factiua alicuius.

A Aſsignat locum vigeſimumprimum qui ſumitur à differentia contracta ad circum genus, qui talis eſt, ſi genere poſito in definitione dicto ad aliquid, differentia eius, non dicitur ad aliquid, interimenda eſt definitio. & dicit, [Et ſi alicuius eorum, quæ ſunt ad aliquid, non ad aliud differentiam aſsignauit,] ſubaudi interimenda eſt definitio. Hoc eſt, ſi generis aſsignati in definitione, quod eſt ad aliquid, differentia non fuerit ad aliquid interimenda eſt definitio, aſsignat rationem, & dicit, [nam eorum] ſcilicet generum, quæ ponuntur in definitione, [quæ ſunt ad aliquid, & differentiæ ſunt ad aliquid.] hoc exemplo demonſtrat, & dicit, [vt & in ſcientia,] quæ genus eſt, quod refertur ad ſcibile: & differentiæ etiam, quibus diuiditur, ſunt ad aliquid. [contemplatiua enim & actiua, & factiua dicitur] ſcientia. nam his differentiis ſcientia ipſa diuiditur, & hæc ſunt ad aliquid, nã vt ſcientia eſt ſcibilis, ſic contemplatiua cõtemplabilis, actiua agibilis, & factiua factibilis, & hoc ait, [vnumquodque autem horum] trium, quibus ſcientia diuiditur, [ad aliquid ſignificat. Contemplatiua enim alicuius] ſcilicet cõtemplabilis, [& actiua alicuius,] ſcilicet agibilis, [& factiua alicuius.] ſcilicet factibilis. Quare ſicuti genus eſt ad quod, ita differentiæ ſunt ad aliquid. igitur ſi genus, quod ponitur in
B definitione, fuerit ad aliquid, & differentia eius non, interimenda eſt definitio.

LOCVS VIGESIMVSSECVNDVS.

74 Conſiderandum autem & ſi non ad quod natum eſt vnumquodque eorum, quæ ſunt ad aliquid, aſsignauit definiens: nam in quibuſdam ad quod natum eſt vnumquodque eorum, quæ ſunt ad aliquid, ſolum eſt vti, ad aliud autem nihil, in quibuſdam autem & ad aliquid aliud. Vt viſu quidem ad videndum ſolum. Steleggidi autem, hoc eſt labro, ſi hauriat aliquis. attamen ſi aliquis definiuit labrum, inſtrumen-
C tum ad hauriendum, peccauit. Non enim ad hoc natum eſt, terminus autem huius, ad quod natum eſt, illud eſt, ad quod vtique vtitur eo prudens, quatenus prudens, & diſciplina, quæ circa vnumquodque propria eſt.

Aſsignat locum vigeſimumſecundum, qui accipitur per relationem ad proprium terminum, ad quem refertur ipſum definitum, ſupponendo definitum eſſe de numero eorum, quæ ſunt ad aliquid, & dicit, [Conſiderandum autem & ſi non ad quod natum eſt vnumquodque eorum, quæ ſunt ad aliquid, aſsignauit definiens,] nam ſi quod definitur eſt ad aliquid, & non definitur per proprium terminum, ad quem eſt, interimenda eſt definitio, vt ſi aliquod inſtrumentum ad aliquem finem naturaliter ordinatum quis definierit, non per illum finem, ad quem naturaliter ordinatur, interimenda eſt definitio. Et quia aliquis poſſet credere propter hæc, non poſſe eſſe aliquod inſtrumentum, niſi ordinatum ad vnum, dicit, [nam in quibuſdam quidem, ad quod natum eſt vnum quod eorum, quæ ſunt ad aliquid, ſolum eſt vti. In quibuſdam autem] & ad illud, [& ad aliquid aliud.] Aſsignat exempla, & primo primi inſtrumenti, & dicit, [vt viſu quidem ad videndum ſolum,] & auditu ad audiendum, nec ad aliquid aliud. [Steleggidi autem] quod factum eſt propter lotiones, ad hauriendum, hoc eſt [ſi aliquis] per ipſum [hauriat] ſubaudi aquam. ſic enim vtetur eo ad aliquem alium finem, ab eo propter quem eſt factum. Dicit tamen, licet ſteleggidi vti quis poſsit ad alium finem ab
D eo, ad quem factum eſt, [attamen ſi aliquis definierit] ſteleggida hoc eſt [labrum,] dicendo eſſe [inſtrumentum ad hauriendum, peccauit. non enim] ſteleggides [ad hoc] opus perficiendum [natum eſt,] ac factum ab opifice. Quare licet eo vti quis poſsit ad aliud opus, definire tamen non poteſt, niſi per illud opus, ad quod natum eſt principaliter. [Non enim] vt inquit, [ad hoc] opus [natum eſt,] ad quod eo quis vtitur, ſed ad illud, quod dictum eſt. Steleggides, quid ſit, non ſatis exploratum eſt, tamen apud græcos inſtrumentum eſt ad lauandum, quod vulgares Tinatiolum dicunt, quod Mart. Tullius labrum vocat, Celſus autem ſolium. Et quia poſſet eſſe ambiguum quidnam ſit proprium opus, ſiue proprius finis, aut proprius terminus, ob quem inſtrumentum factum eſt, Ariſtoteles hoc exponit, & dicit [terminus autem huius] ſiue finis, ſiue opus, propter quem, vel quod, aliquod inſtrumentum factum eſt, [illud eſt, ad quod vtitur eo prudens, quatenus prudens, &] ad quod [vtitur] eo [diſciplina, quæ circa vnumquodque] inſtrumentum faciendum valet. Vt quoniam peritus, ac prudens in nauigando vtitur remo ad remigandum, & diſciplina faciendi remos, eos fecit ad remigandum, ideo definitio remi eſt, vt ſit inſtrumentum ad remigandum natum. nam licet vti quis poſsit remo ad vulnerandum, non tamen per hoc eſt remus definiendus. dixit autem [quatenus prudens,] quia ſi prudens non vtitur prudentia, qua perficit inſtrumentum, poteſt ad aliud opus perficiendum eo abuti. Et licet hæc, quæ dixit Ariſtoteles videantur accommodata ſolum inſtru-

mentis, quæ facta sunt ad aliquod opus principaliter perficiendum, tamen de omnibus relatiuis in- E
telligendum est. nam si relatiuum non definitur per proprium, & per se terminum, committitur pec
catum (vt superius dixit) contra definitionem. Alexander in hoc loco non videtur sibi constans, nam
nunc locum vult esse positum de generibus, quæ ponuntur in definitione, nunc de differentiis, nunc
de ipsis rebus, quæ definiuntur, vt patet consideranti ea que scribit hic. Ego vero de ipsis rebus quæ
definiuntur, locum intelligo, quando videlicet sunt ad aliquid. Ideo pro dilucidatione, dicamus eo-
rum quæ ad aliquid sunt, aliqua referri ad vnum solum, vt est visus, qui solum ad videndum natus
est, & ad nihil aliud. Quædam autem ad vnum per se, & ad aliquid aliud, saltem per accidens ceu
steleggides, quo non solum ad lauandum aliquis vti posset, sed ad hauriendum aquam. Quædam
autem referuntur per se ad plura, vt grammatica, quæ propter genus suum, quod est scientia, refertur
ad duo, vt ad bene scribendũ, & ad bene dicendum. vult igitur Aristote. in assignatione relatiuorum
eorum meminisse definientem, ad quæ proprie refertur definitum, siue vnum, siue plura sint, ad quæ
proprie & per se dicitur. nam si definitum proprie ac per se refertur ad vnum, per illud est definien- F
dum, vt de visu satis dictum est. Si autem refertur proprie, ac per se ad duo, vt de grammatica di-
ximus, oportet illud definire per illa duo. Ideo dicitur, grammatica est ars recte scribendi, recteque lo-
quendi. At si definitum refertur ad vnum proprie, ad alterum autem improprie, sicuti medendi fa-
cultas ad sanandum proprie, ad ægrotandum autem improprie, illius facienda mentio est in defini-
tione, ad quod proprie refertur. Contingit autem (vt Aristoteles inquit) aliquibus eorum, quæ sunt
ad aliquid, ad quoddam aliud dici, ad quod non sunt nata, vt dixit in steleggidi, & in his peccat ille,
qui ipsa definiret per ea, ad quæ non sunt nata, licet posset eis vti ad quæ non sunt nata. Quare (vt
Aristoteles inquit) sicuti in aliis sententia sapientis circa vnumquodque vti oportet, sic & in defini-
tione propositorum dicit, iccirco definitio assignanda est per id, ad quod natũ est, dicens in quo vte-
retur vtrique sapiens inquantum sapiens, propria scientia, quæ est circa vnumquodque. vt si medici-
nale est inspicere, oportet sapientiores ac prudentiores medicos consulere, ac videre quo modo hoc
vsi sunt. similiter si & geometricum, quo modo hoc acceperunt geometræ.

G

LOCVS VIGESIMVSTERTIVS.

75 Insuper si non primum assignauit, quando contingit ad plura dictum esse. vt prudentiam virtutem hominis, aut animæ, & non rationalis. primum enim rationalis virtus, prudentia, nam secundum hoc, & anima & homo dicitur prudens.

Quoniam quædam eorum, quæ ad plures dicuntur non ad omnia dicuntur primo, sed ad ali-
qua quidem primo: ad aliqua vero secundario, ideo assignat locum vigesimumtertium, qui accipi-
tur per inspectionem ad terminos ad quos refertur. & dicit, [Insuper si non primum] eorum, ad
quæ definitum refertur, [assignauit,] subaudi interimenda est definitio. Sunt enim quædam passio-
nes, quæ referuntur ad plura subiecta, non tamen æque primo. propterea addit, [quando contin-
git] ipsum definitum [ad plura] correlatiua [dictum esse.] & assignat exemplum, & dicit, [vt pru-
dentiam virtutem hominis, aut animæ.] Prudentia enim passio videtur esse quædam, quæ est ho- H
minis, & animæ, & partis quæ rationalis dicitur. quare interimitur prudentiæ definitio, cum di-
citur quòd sit [virtus hominis, aut animæ, & non] eius partis, quæ est [rationalis. quia pruden-
tia primum est virtus rationalis] partis, [nam secundum hoc] scilicet secundum hanc rationalem
partem [& anima, & homo dicitur prudens.] vnde homo dicitur prudens propter animam, anima
vero propter rationalem partem, ergo rationalis pars primo est prudens. Similiter continentia vel
temperantia primo virtus est partis concupiscibilis, & fortitudo partis irascibilis, homo autem & ani-
ma tales sunt propter has.

LOCVS VIGESIMVSQVARTVS.

76 Præterea si eius non susceptiuum est, cuius dicitur definitus affectus, vel dispositio, vel quoduis aliud, peccauit. Nam omnis dispositio vel affectus in illo natus est fieri, cuius est dispositio vel affectus, vt & scientia in anima, dispositio existens animæ. Aliquando autem peccant in talibus, veluti quicunque dicunt somnum esse impotentiam sensus, & dubitationem contrariarum ratiocinationum æqualitatem: & dolorem naturalium partium violẽtam separationem. Neque enim somnus sensui inest, oporteret autem inesse, si sensus impotẽtia est. Similiter au-

A tem neque dubitatio contrariis ratiocinationibus inest,neque dolor na
turalibus partibus. Dolebunt enim inanimata, si dolor eis inerit. Talis
autem est, & sanitatis definitio, siquidem commensuratio calidorum,
& frigidorum est. Necesse est enim sana esse calida & frigida. Illis enim
cuiusque commensuratio inest, quorum est commensuratio. Quare sa-
nitas inerit vtique ipsis. Item id, quod fit,in effectiuum, aut econuerso,
accidit ponere sic definientibus. Non enim est dolor separatio natura-
lium partium, sed effectiuum doloris. Nec somnus impotentia sensus,
sed effectiuum alterum alterius. Aut enim propter impotentia dormi-
B mus,aut propter somnum impotentes sumus.Simpliciter autem & du-
bitationis videbitur effectiuum esse,contrariarum ratiocinationũ æqua-
litas. Quando enim ad vtraque ratiocinantibus nobis videntur omnia
secundum vtrunque fieri,dubitamus vtrum agamus.

Assignat locum vigesimumquartum, qui accipitur per inspectionem subiecti, cuius est id, quod
definitur.& (vt mihi videtur) locus hic contrahitur solum ad omne, quod recipitur in aliquo subie-
cto, quod Alexander demonstrat, dicens, si non recepta est quæ definitur passio, siue affectus, aut
dispositio, aut habitus, aut quoduis aliud in illo subiecto,cuius est affectus, aut dispositio,aut habitus,
nam si sine tali subiecto definiuit, peccauit. Quippe cũ omnis passio, & omnis dispositio, & omnis
habitus in ea re aptus est fieri, cuius est dispositio, aut affectus,aut habitus:& quoniam in ea re aptus
C est fieri, per eam rem erit aptus definiri.omne enim quod definitur ea ratione definitur,qua est,atque
aptum est esse.Est enim definitio,sermo explicatiuus quiditatis,& essentiæ.& hoc Aristoteles inquit,
[Præterea si] subaudi illud, quod ponitur in definitione passionis, vel dispositionis, vel habitus pro
subiecto,[eius non susceptiuum est, cuius dicitur definitus affectus, vel dispositio, vel quiduis aliud,]
scilicet habitus,[peccauit.] quasi dicat, si subiectum assignatum in definitione pasionis, vel disposi-
tionis, vel habitus,non fuerit susceptiuum eiusdem pasionis, vel dispositionis,vel habitus,interimen-
da est definitio. deinde assignat rationem, & dicit, [nam omnis dispositio, vel affectus] vel subau-
di habitus [in illo natus est fieri,]& per illud aptus definiri,[cuius est dispositio,vel affectus,] vel ha-
bitus. deinde affert exemplum, vt si quis definierit scientiam dispositionem animæ, bene definiuit.
nam in anima est scientia dispositio. & hoc dicit, [vt & scienna in anima,] subaudi siquis definierit
quòd sit [dispositio existens animæ,] bene definiuit. Deinde demonstrat per exempla, quo modo
aliqui peccant contra hunc locum,& dicit,[Aliquando antem peccant in talibus]vtputa,quod si as-
signatur passioni, aut habitui in definitione,non est subiectum illius.& hoc monstrat quatuor exem-
plis, & dicit, [veluti quicunque dicunt somnum esse impotentiam sensus.] Etenim somnus pas-
sio est non quidem ipsius sensus, sed animalis, in quo est sensus.Cuius enim est impotentia somnus,
eius vtique passio est, sed quoniam somnus est impotentia animalis, ergo animalis est passio. Dein-
de assignat secundum exemplum,& dicit,[& dubitationem contrariarum ratiocinationum æquali-
tatem,] etenim dubitatio pasio est hominis propter æqualitatem contrariarum ratiocinationtum.
D deinde asignat tertium exemplum, & dicit, [& dolorem naturalium partium violentam separatio-
nem,] vt Galenus inquit, qui dolorem pro morbo vult esse violentam continui solutionem insensi-
bilem.Errant enim isti sic dicentes,nam dolor pasio est animalis ob separationem partium natura-
lium cum vi. & non est pręcise naturalium partium violenta separatio, nam si ita esset, oporteret in-
animata secata, & violentam separationem passa, dolere. Deinde declarat hæc exempla, & osten-
dit quomodo interimendæ sint asignatæ definitiones, & dicit,[neq; enim somnus sensui inest,opor
teret autem inesse, si] somnus [est sensus impotentia,] sed somnus pasio est animalis.[Similiter an-
tem neque dubitatio contrariis ratiocinationibus inest,] sed homini propter æqualitatem contra-
riarum rationum. [neque dolor naturalibus partibus.] causam asignat, & dicit, [dolebunt enim
inanimata, si dolor eis inerit.] Inanimata enim naturales partes habent, & possunt pati violen-
tam separationem, ergo poterunt dolere. Deinde asignat quartum exemplum, & dicit,[Talis au-
tem est & sanitatis definitio,] quales videlicet sunt definitiones asigatæ,[si quidem commensu-
ratio calidorum & frigidorum est. necesse est enim sana esse calida & frigida,] cuius causam asi-
gnat, & dicit, [illis enim cuiusque commensuratio inest, quorum est commensuratio,] sed sanitas
est corporis animalis in commensuratione calidorum, & frigidorum, & humidorum, & siccorum.

In omnibus igitur dictis definitionibus est peccatum, eo quòd non est recepta assignata passio, aut E dispositio in subiectis dictis. Deinde ostendit in talibus definitionibus esse peccatum per rationem. & dicit, [Item, sic definientibus] vt dictum est, [accidit ponere id, quod fit] id est, passionem, vel dispositionem, vel habitum, [in effectiuum] hoc est, in definitione suæ causæ effectiuæ: [aut econuerso] scilicet causam effectiuam in definitione passionis, vel dispositionis, vel habitus, qui ab ea causa efficitur. quod pro absurdo relinquit, tanquam alibi declaratum. & quòd hoc sequatur, ostendit primo de definitione doloris, & dicit, [non enim est dolor separatio naturalium partium] cum vi, in prædicatione formali. [sed] subaudi separatio partium est [effectiuum doloris.] *Si enim in prædicatione formali dolor esset separatio naturalium partium, vel econtrario, tunc effectus esset sua causa effectrix.* Quare separatio naturalium partium magis est effectrix causa doloris. Deinde idem ostendit de definitione somni, & dicit, [nec somnus est impotentia sensus] i. sentiendi, vel econtrario F in prædicatione formali, vt diximus. si enim sic esset, sensus dormiret [sed effectiuum alterum alterius.] cuius rationem exponit, & dicit, [aut enim propter impotentiam] sentiendi [dormimus], & hoc pacto impotentia sentiendi, effectrix causa est somni. Cum enim sensitiuum organum fuerit lapsum, vt non possit amplius sentire animal, tunc dormit. Vnde vero in sensoriis accidit hæc lassitudo, in libro de somno requiratur. [aut propter somnum impotentes sumus] sentire, & sic somnus causa est impotentiæ. Animali enim dormiente impotentia sentiendi in sensu fit. deinde idem ostendit de definitione dubitationis, & dicit, [similiter autem & dubitationis videbitur effectiuum esse contrariarum ratiocinationum æqualitas.] Est enim dubitatio, passio discursus (vt Alexander inquit) propter contrarietatem ratiocinationum facta. propterea dicit [quando enim ad vtraque ratiocinantibus,] scilicet ad hortatoriam, & dehortatoriam partem ratiocinantibus, [nobis videntur omnia secundum vtrunque fieri.] vel potest intelligi [ad vtraque,] scilicet ad vtranque partem affirmatiuam, & negatiuam ratiocinantibus, [dubitamus vtrum agamus.] id est, quam partem sequamur. Vel quam partem agamus, hoc est, asseramus. vt proposito, vtrum anima sit immortalis an G mortalis, si pro vtraque parte sunt fortissimæ ratiocinationes, tunc nascitur in nobis dubitatio, quali videlicet partium oportet hęrere. Alexander igitur exposuit hunc locum in speculabilibus: Neoterici vero in agibilibus. & vtraque expositio vera est. verba tamen Aristotelis in agibilibus videntur tendere, cum dicat [vtrum agamus,] & non vtrum asseramus.

LOCVS VIGESIMVSQVINTVS.

77 Ad hæc, secundum tempora omnia considerandum sicubi dissonet. Vt sic immotale animal definierit nũc incorruptibile esse. Nã nunc incorruptibile animal, nunc immortale erit. an in hoc quidem non accidit? Anceps enim secundum amphiboliam est nunc incorruptibile esse. aut enim quoniam non corrumpitur nunc, significat: aut quoniam H non possibile corrũpi nunc: aut quoniam huiusmodi est nunc, vt nunquam possit corrumpi. Quando igitur dicimus quoniam incorruptibile nunc est animal, non hoc dicimus quoniam nunc tale est animal, sed vt nũquam possit corrumpi. Hoc autem immortali idem erat. Quare nõ accidit nunc idem immortale esse. Verũtamen sicubi accidit quod secundum definitionem quidem assignatum est inesse nunc, vel prius: quod vero secundum nomen non inest, non erit idem. Vtendum ergo hoc loco, vt dictum est.

Assignat locum vigesimumquintum per inspectionem ad consonantiam temporum, quibus definitio inest definito. qui talis est, si dissonet in tempore à definito, quod in definitione assignatum est, interimeda est definitio. *Si enim definitum habet præparationem sempiternam, & immortalem, & secundum tria tempora currentem, est autem & definitio talis, bene assignatur: sin autem dissonet, interimenda est.* hoc pacto redargui potest qui sempiternum definit, quòd sit semper futurum. Nam cum sempiternũ, æternum sit secundũ tria tempora: quod autẽ assignatur in definitione, secũdum futurũ solum. quare redarguẽdus est, qui sic definit. dissonat enim secundũ tempus, quod in definitione assignauit. vnde dicit. [Ad hæc secundũ tempora omnia considerandũ, sicubi] i. si in aliqua differentia temporis [dissonet] à definito, quod assignatũ est in definitione. nã si sic, interimẽda est de-

A finitio. Deinde affert exemplũ, & dicit, [Vt si immortale animal definierit,] dicẽdo esse, id [quod nũc
incorruptibile est,] Hic enim qui hoc pacto definit, peccat. [nam nunc incorruptibile animal, nunc
immortale erit.] Dissonat autem in futuro, & præterito, non enim manifestum est, si post hæc cor-
rumperetur, aut si prius corruptum sit, an non. Nõ ergo bene definitur animal simpliciter immorta-
le, per nunc incorruptibile: cũ simpliciter immortale semper sit immortale, & non pro tempore præ-
senti tantum: at nunc incorruptibile, pro præsenti duntaxat tempore est incorruptibile. Deinde A-
ristoteles gratia exercitii & doctrinæ defendit exemplum, & dicit, [An in hoc quidem] id est, in
hac quidem definitione [non accidit?] subaudi vt quod assignatur in defininitione, dissonet in tem-
pore ab ipso definito: quoniam incorruptibile nunc, secundum quendam sensum potest intelligi pro
eo, quod est secundum omnia tempora incorruptibile. Vel, vt exponit Alexander, [An in hoc qui-
dem] scilicet significato, videlicet in nunc [nõ accidit] peccare in tali definitione, quia (vt diximus)
incorruptibile est amphibolum, & potest secundum quendam sensum intelligi pro eo, quod est se-
cundum omnia tempora incorruptibile. Quod autem ita sit, distinguit de nunc incorruptibili, &
B primo proponit intentum, & dicit, [Anceps enim secundum amphiboliam] hoc est, secundum sen-
suum multiplicitatem [est nunc incorruptibile esse.] Amphibolia enim idem est quòd ambigua sen-
suum multiplicitas. proposita intentione, ostendit multiplicitatem. & dicit, [Aut enim significac] in-
corruptibile nunc, [quoniam non corrumpitur nunc] id est, quoniam non est corruptum vsque
ad nunc, corrumpetur tamen. hoc pacto aurum dicitur incorruptibile, quia à tempore suæ gene-
rationis vsque ad præsens non est corruptum, corrumpetur tamen in futuro. & sic in prima signifi-
catione corruptibile dicit actum, & non potentiam, vt sit corruptibile synonymum ipsi corrupto.
Deinde ponit secundam significationem, & dicit, [aut] subaudi significat, [quoniam non possi-
bile corrumpi nunc.] hoc est, aut quoniam non potest nunc corrumpi. sunt enim quędam adeo præ-
parata ad esse, vt pro nunc corrumpi nequeant, sed in futurum corrumpi poterunt, præparatione
videlicet, qua cõseruabantur, sublata. Deinde assignat tertiam significationem, & dicit, [aut quoniam
huiusmodi] ac tale [est nunc, vt nunquam possit corrumpi.] hoc pacto cœlum est nunc incorrupti-
bile, quoniam tali præparatione affectum, vt sit simpliciter incorruptibile, & pro pręsenti, & præ-
terito, & futuro. Deinde ostendit quod sumendo nunc incorruptibile tertio modo, potest esse defini-
C tio animalis simpliciter immortalis, & dicit, [Quando igitur dicimus quoniam incorruptibile nunc
est animal, non hoc dicimus quoniam nunc tale est animal,] vt secundo & primo modo dictum
est, [sed vt nunquam possit corrumpi: hoc autem immortali] subaudi simpliciter [idem est,] hoc
est, hoc tertio modo sumendo nunc incorruptibile, est idem quod simpliciter immortale, quoniam
simpliciter immortale tale est nunc, vt nunquam possit corrumpi. propterea concludit, [Quare non
accidit] secundum hoc significatum [nunc] incorruptibile, nunc immortale esse, & vt [nunc]
scilicet incorruptibile sit [idem] quod [immortale esse,] subaudi simpliciter, sed distinguendum est
nunc incorruptibile secundum tres sensus. Sic igitur nunc incorruptibile, nec secundum primum si-
gnificatum, quod est vsque nunc non esse corruptum: nec secundum secundum significatum, quod
est in futurum non esse corruptibile, assignatur in definitione ipsius animalis simpliciter immortalis,
sed bene secundum tertium, quod est esse tale, vt nunquam corrumpatur. Tunc assignat modum,
quo modo non sunt idem. & dicit, [Veruntamen sicubi] hoc est, si in aliquo definibili [accidit
quod secundum definitionem assignatum est inesse nunc, vel prius,] non autem simpliciter, & sem
per secundum omnia tempora, [quod autem secundum nomen] id est, definitum autem, quod se-
cundum nomen est [non inest] scilicet pro nunc tantum, vel pro pręterito tantum, sed simpliciter
secundum omnia tempora, [non est idem] scilicet definitum & quod assignatur in definitione, sed
D dissonant: quia definitum est simpliciter tale secundum omnia tempora, definitio autem tale secun-
dum quoddam tempus. Quare in tali casu interimenda est definitio, quoniam definitio dissonat de-
finito secundum tempus. Alexander autem exponit hunc textum alio modo, sed quia eius expositio
non placet, eam sub silentio pręteriuimus. Vltimo epilogat, & dicit, [Vtendum ergo hoc loco, quem-
admodum dictum est.] hoc est, secundum tertium significatum.

LOCVS VIGESIMVSSEXTVS.

78 Incipiendum autem & si secundum aliud quippiam magis dicitur quod definitur, quàm secundum assignatam orationem. Vt iustitia potestas æqui distributiua est. Iustus enim magis est, qui eligit æquum distribuere, eo qui potest. Quare non erit iustitia potestas æqui distributiua. Nam & iustus esset maxime, qui posset æquum distribuere.

Assignat locum vigesimumsextum, qui accipitur per cõparationem assignatæ definitionis, ad alteram quæ non est assignata. qui talis est, data aliqua definitione de aliquo definito, considerandum

ſi ſecundũ aliam quandam rationem poteſt propoſitũ definitũ dici magis manifeſtũ. ſi enim eſſet magis E abaliqua alia ratione manifeſtũ, non erit aſſignata ratio, eius definitio. quippe cũ ratio, quæ magis manifeſtat propoſitũ definitum, ipſa eſt proprie ipſius definitio. vnde dicit. [Inſpiciẽdum autem] aſſignata aliqua definitione de aliqua re, [ſi ſecũdum aliud quippiam] id eſt, ſi ſecundum aliam quandã rationem, [magis] ſcilicet manifeſtum [dicitur quod definitur, quàm ſecundũ aſſignatam] prius [orationem] id eſt, definitionem. nam ſi ſic, aſſignata definitio interimenda eſt. Deinde aſſignat exemplũ, & dicit, [Vt iuſtitia, poteſtas æqui diſtributiua eſt,] hoc eſt, vt hæc definitio [poteſtas æqui diſtributiua,] videtur, & [eſt] talis, quód videlicet minus competit iuſtitiæ, quàm aliqua alia oratio: & minus iuſtitiam manifeſtat, quàm alia quædam oratio. ergo hæc eſt interimenda. Quod autem ſit alia quædã oratio, quæ magis manifeſtat iuſtitiam quàm quę aſſignata eſt, declarat argumento ſumpto à ſuo denominatiuo, & dicit, [Iuſtus enim magis eſt qui eligit æquum diſtribuere, eo qui poteſt,] & magis manifeſtatur per hoc quod eligit æquum diſtribuere, quàm per hoc quod poteſt æquum diſtribuere. ergo & iuſtitia ſimiliter magis manifeſtabitur per hoc quód ſit electio diſtributiua ęqui, quàm per hoc, quód ſi poteſtas diſtributiua æqui. propterea concludit, [quare non erit iuſtitia poteſtas æqui diſtributiua. nam & iuſtus eſſet maxime, qui poſſet æquum diſtribuere,] quod eſt abſurdum, quum iuſtus màgis ſit in eligendo, quàm in poſſe. Quod ex aliis virtutibus declarauit Alexander. nõ enim qui poteſt, F ſed qui eligit ex habitu, eſt ſtudioſus. Idem quoq; & in vitio deduci poteſt. Attẽtione dignum iuſtitiam bifariam dici, alteram quæ bona publica diſpenſat, ac diſtribuit: alteram, quæ commutat pro ratione iuris, vt quinto Ethicorum patet. Ariſtoteles hic de diſtributiua locutus eſt, & non de commutatiua. eſt autem vnaquæque virtus, qua & iuſta volumus, & operamur, & qua cuique quod ſuum eſt, tribuimus.

LOCVS VIGESIMVSSEPTIMVS.

79 Inſuper, ſi res quidem ſuſcipit magis, quod autem ſecundum orationem aſsignatur, non ſuſcipit, aut contra, quod ſecundum orationem ei aſsignatur, ſuſcipit, res autem non. Oportet enim aut vtraque ſuſcipere, aut neutrũ, ſiquidem idem eſt rei, quod ſecũdum orationem aſsignatur.

Aſſignat locum vigeſimumſeptimum, qui accipitur per comparationem definiti ad definitionem ſecũdum magis & minus. qui talis eſt, ſi definitio ſuſcipit magis & minus, definitum autem non, aut G econuerſo, interimenda eſt definitio. quia cum definitum & definitio ſint idem, oportet vtrunque intendi & remitti, aut neutrum. vnde dicit, [Inſuper ſi res quidem] ſcilicet, definitum [ſuſcipit magis,] vel minus, [quod autem ſecundum orationem aſſignatur] hoc eſt, definitio [non ſuſcipit, aut contra, quod ſecundum orationem ei aſſignatur, ſuſcipit, res autem non] ſuſcipit, ſubaudi interimenda eſt definitiõ. [Oportet enim aut vtraque ſuſcipere, aut neutrum, ſi quidem idem eſt rei] ſcilicet definitæ [quod ſecũdum orationem aſſignatur.] Ideo definitio voluptatis, quæ eſt, vt ſit diſpoſitio optima animæ, interimenda eſt, Quoniam definitũ quidem recipit magis (eſt enim magis, & minus voluptas) at definitio, quæ eſt diſpoſitio animæ optima, (quoniam habitus eſt) non recipit magis. Inſuper interimenda eſt hominis definitio (quæ eſt, animal album grammaticum,) quoniam definitum quidem ſcilicet homo, non recipit magis (non enim eſt magis homo,) at album & grammaticum (quæ ponuntur in definitione) recipiunt magis. H

LOCVS VIGESIMVSOCTAVVS.

80 Ad hæc, ſi ſuſcipiunt vtraque quidem magis, nõ ſimul autem vtraque augmentum ſumunt. vt ſi amor concupiſcentia coitus eſt. Nam magis amans non magis concupiſcit coitum. Quare non ſimul vtraque ſuſcipiunt magis. at oporteret, ſi ſimul eſſent.

Aſſignat locum vigeſimumoctauum, qui accipitur per comparationem definiti ſecundum magis ad definitionem. qui talis eſt, ſi definitum & definitio ſuſcipiunt magis & minus, nõ ſimul tamen, ſed viciſſim, interimenda eſt definitio. vnde dicit, [Ad hæc, ſi ſuſcipiunt vtraque quidem magis] ſcilicet, definitio, & definitum [non ſimul autem vtraque augmentum ſumunt,] ſed viciſſim, ſubaudi interimenda eſt definitio. [Vt ſi amor concupiſcentia coitus eſt,] interimenda eſt amoris definitio. Cuius rationem aſſignat, & dicit, [Nam magis amans, non magis concupiſcit coitum,] quia ſi magis amãs magis coitum concupiſceret, magis amans magis non amare concupiſceret, eo quia ex coitu tollitur amor. habitibus enim pręſentibus in materia, ceſſat motus. Quare qui magis amat, nõ oportet vt magis coitum concupiſcat. Ideo quando amor magis habetur, cõcupiſcentia coitus minus habetur, quia qui magis amat, nõ magis deſiderat coitum exercere. Eſt enim coitus amoris corruptiuus. quãdo autem concupiſcentia coitus magis habetur, rurſum amor minus habebitur, eo quia qui magis coire de-

A ſiderat, minus amat. Ideo concludit, [quare non ſimul vtraque ſuſcipiunt magis. at oporteret ſi ſimul eſſent.] & eadem hac ratione Plato in Sympoſio dixit amorem eſſe deſiderium fruendę pulchritudinis. verum de his ſatis diximus in libris de amore & pulchro.

LOCVS VIGESIMVSNONVS.

81 Præterea ſi duobus quibuſdam propoſitis, de quo res magis dicitur, id, quod eſt ſecundum orationem, minus dicitur. Vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſsimum. Ignis enim magis flamma quàm lux: corpus autem ſubtiliſsimum minus flamma quàm lux. Oportet autem vtraque magis in eſſe eidem, ſi quidem eadem ſint.

Aſsignat locum vigeſimumnonum, qui accipitur per comparationem definitionis & definiti ad B duo, de quibus prædicantur ſecundum magis & minus, qui talis eſt, propoſitis duobus, que ſunt diuerſa à definitione, & à definito, ſi definitum dicitur de vno eorum ſecundũ magis, & definitio de eodem ſecundum minus, vel econtrario, de quo definitio dicitur ſecundum minus, definitum ſecũdum magis, interimenda eſt definitio, vnde dicit, [Præterea ſi duobus] id eſt, duabus [quibuſdam] ſpeciebus [propoſitis,] videlicet flamma & luce, [de quo res,] hoc eſt, definitũ [magis dicitur,] res enim pro definito intelligitur, [id, quod eſt ſecundum orationem] id eſt, definitio [minus dicitur.] id enim quod eſt ſecũdum orationem, pro definitione intelligitur. Eſt enim definitio oratio quędam quid eſt res indicans. verbi cauſa. res ſit ignis, quod autem dicitur ſecundum orationem, ſit corpus ſubtiliſsimum, illæ duæ ſpecies, de quibus dicũtur, ſint flamma & lux. Tunc dicit exemplificando [vt ſi ignis eſt corpus ſubtiliſſimum] ſubaudi interimenda eſt definitio, quæ eſt corpus ſubtiliſſimum. Et aſſignat rationem, & dicit, [Ignis enim magis flamma quàm lux] id eſt, dico eſſe interimendã illam definitionem, quia ignis, qui eſt res quæ definitur, dicitur magis de flamma, quàm de luce, [corpus autem ſubtiliſſimum,] quod eſt definitio, [minus flamma quàm lux] id eſt, minus dicitur de flamma, quàm de luce, ergo interimenda eſt talis definitio. [Oporteret autem vtraque magis ineſſe eidem, ſi quidem eadem C ſint.] & non huic quidem magis, huic autem minus.

LOCVS TRIGESIMVS.

82 Rurſum ſi hoc quidem ſimiliter vtriſque ineſt propoſitis, aliud autem non ſimiliter vtriſque, ſed alteri magis.

Aſſignat locum trigeſimum, qui accipitur per comparationem definiti ad definitionem ſecũdum ordinem ad ſpecies, de quibus definitum æqualiter dicitur, definitio autem non æqualiter. & dicit, [Rurſum ſi hoc quidem] ſcilicet res, quæ definitur, [ſimiliter vtriſque ineſt propoſitis] ſcilicet ſpeciebus, [aliud autem] ſcilicet quod dicitur ſecundum orationem, [non ſimiliter vtriſque] ineſt, [ſed alteri magis.] interimenda eſt definitio. quoniam cum definitio & definitum ſint eadem, oportet ſimiliter atque æqualiter dici de eodem. verbi cauſa, ſi aſſignaretur ignis definitio, corpus vſtiuum, & acciperentur duæ ſpecies ignis, flamma & carbo, de quibus ſimiliter atque æqualiter ignis diceretur: cum corpus vſtiuum, quod eſt definitio ignis, dicatur de carbone magis quàm de flamma: ignis autem æqualiter, de vtriſque aſſignata definitio nõ erit definitio. ¶ Quod autem ad exempla attinet, cum Ariſtoteles dicit ignem magis prædicari de flamma quàm de luce, fortaſſe eſſe falſum, quoniam lux nõ eſt corpus, ignis autem corpus eſt. vel poſito exempli gratia, quod ſit verum, ignis non ſecundum eſD ſentiam prædicatur magis de flamma quàm de luce, ſed ſecundum naturam, ſecundum quam ordinatur in opus. Flamma enim magis calefacit quàm lux. Cum vero dicitur ignem prędicari æqualiter de flamma, & de carbone, ſubtiliſſimum vero corpus non æqualiter, non vt verum Alexander accepit, ſed pro exemplo, quo ſentiat qui diſcit. Nam ignis ſecundum naturam qua ordinatur in opus, magis de carbone quàm de flamma prædicatur.

LOCVS TRIGESIMVSPRIMVS.

83 Ad hæc, ſi ad duo definitionem aſsignauit ſecundum vtrunque, vt bonum, quod per viſum, vel auditum delectabile. Et ens, quod poſsibile eſt pati, aut facere. Simul enim idem & bonum, & non bonum eſt. Similiter autem & ens, & non ens. Quod enim per auditum delectabile eſt, idem bono erit. Quare quod non delectabile per auditum, idem nõ bono. Nam eiſdem & oppoſita eadem erunt. Opponitur autem bono quidem, nõ bonum: per auditum autem delectabili, non delectabile per

auditum Manifestum igitur, quoniam idem non delectabile per auditum,non bono . Si igitur aliquid est per visum quidem delectabile , per auditum autem non,& bonum,& non bonum erit.Similiter autem ostendemus,& quoniam idem & ens,& non ens est. E

Assignat trigesimumprimum locum,qui accipitur per comparationem definiti ad plures definitiones,quæ competunt definito indifferenter, & dicit,[Ad hęc,si ad duo]id est,si complectendo duo indifferenter[definitionem assignauit,]dico ad duo, [secundum vtrũque,]hoc est,ita vt alterutra indifferenter sit eius quod definitur, definitio,talis definitio intermenda est. Potest enim aliqua definitio complecti duo (vt Alexander innuit) aut ita vt sit per disiunctionem duorum vna definitio, & hoc pacto non interimitur definitio, sed bene assignatur.& hoc modo solet definiri enuntiatio,quod sit oratio verum vel falsum significans,vt Aristoteles in libro de interpretatione inquit. Nec enim oratio verum significans solum est enuntiatio,nec oratio falsum significans,sed vniuersa hæc compositio,vt vna definitio enuntiationis assignatur.Aut ita, vt per disiunctionem duæ definitiones sint, & hoc modo definitio boni, quæ vt sit per visum delectabile, vt per auditum delectabile, de ipso bono F assignatur.Hæc enim duo complectitur, quorum vnumquodque seorsum est definitio boni. Et talis definitio(vt inquit)est interimenda,& propterea addit[secundum vtrunque,] quia si quis definitionem assignauit ad duo,quæ scilicet duo diuersa cõplectitur,[secundum vtrũque]hoc est,ita vt quodlibet eorum sit definitio,tunc interimenda est definitio. Potest enim definitio bene assignari quando vna existens complectitur vnum disiunctum,vel vnum copulatũ,non per se,sed quatenus per ipsum circumloquimur differentiam innominatam,quę non potest vno nomine explicari. Affert exempla, & dicit, [Vt bonum, quod per visum est delectabile,vel] bonum,[quod per auditum]est delectabile [& ens quod possibile est pati,aut facere.]Supponendo enim vt supponit exempli causa,in definitione boni quodlibet horũ esse definitionem boni,interimenda est hæc definitio.Nec mirari aliquis debet quodlibet horum esse boni definitionem,& tamen accipi disiunctione.Nam signum disiunctionis nonnũquam accipitur diuisim, vt significet pro altero vel altero : aliquando coniunctim pro altero,& altero,de quibus in ludicris satis diximus.vnde (vt recte Hedenalphus inquit) hæc cõiunctio aut,non disiunctiue,vel disiunctim, sed copulatiue magis intelligenda est. Quod autem hæc definitio boni, quòd sit delectabile secundum visum,vel quòd sit delectabile secundum auditum,sit interi- G menda,intelligendo,vt exposuit,quodlibet eorum esse definitionem boni perfectam, enititur probare longis verbis, quam rem potuisset probare breuibus, quia vnius rei non possunt esse plures definitiones.& dicit,[Simul enim idem,& bonum,& non bonum est. similiter autem & ens, & non ens,] subaudi si definitiones illæ essent definitiones intelligendo, vt diximus,quòd videlicet, quodlibet eorum sit perfecta definitio.pro deductione illius consequentiæ,argumentatur sic, si per auditum delectabile est idem bono(vt oportet concedere, quia quælibet definitio est idem suo definito) et per auditum delectabile est definitio boni,per hypothesim,& per opinionem aduersarii.ergo per auditũ delectabile erit idem bono.Argumentemur igitur,per auditum delectabile est idem bono,ergo per consequentiam in ipso in terminis conuertibilibus, non delectabile per auditum erit idem nõ bono. Hoc inquit,[Quod enim per auditũ delectabile est, idem bono erit] quia definitio suo definito idem est. [Quare quod]est[non delectabile per auditum,idem non bono] erit.probat consequentiam cũ dicit,[Nam eisdem & opposita eadem erunt]per consequentiam in ipso in conuertibilibus,si enim ho- H mo est disciplinabilis, non homo erit non disciplinabilis. Ergo si delectabile per auditum est bonum, non delectabile per auditum erit non bonum, [opponitur autem bono quidem non bonum : per auditum autem delectabili,non delectabile per auditum.]ideo concludit suppositionem,& dicit,[Manifestum igitur,quoniam non delectabile per auditum] erit [idem non bono.] sit igitur hæc suppositio pro maiore,hoc pacto, omne non delectabile per auditum est non bonum, & addatur hæc minor, sed per visum delectabile est non delectabile per auditum, ergo per visum delectabile est non bonum.sed per visum delectabile erat idem bono,quia erat sua definitio per opinionem,ergo per visum delectabile erit idem bõno,& per priorem syllogismum idem non bono, & sic idem bono & non bono . Simul igitur Aristoteles accipit minorem , & conclusionem , & dicit,[Si igitur aliquid est per visum quidem delectabile, per auditum autem non] delectabile, hæc est minor , dat conclusionem, & dicit,[& bonum, & non bonum erit] subaudi per visum delectabile , & sic idem bonum, & non bonum . Deinde verificat per argumentum simile secundum exemplum, & dicit,[Similiter autem ostendemus , & quoniam idem & ens, & non ens est.] si enim ens est quod possibile facere , vel ens est quod possibile pati , ita vt quodlibet eorum sit idem enti , modo quo definitio est idem definito, & econtrario. Tunc possibile facere erit idem enti. Quare per locum ab oppositis non possibile facere non est ens, sed possibile pati est non possibile facere.Igitur possibile pati non est ens, sed possibile pati est idem enti , modo quo definitio est idem definito, ergo possibile pati non erit idem enti,

A & idem enti etiam per opinionem.

LOCVS TRIGESIMVSSECVNDVS.

84 Deinde & generibus, & differentiis, & aliis omnibus, quæ in definitione ſunt aſsignata, eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandum, ſi quicquam diſſonet.

Aſsignat trigeſimumſecundū locum, qui accipitur per inſpectionem definitionum nominum, quæ in definitionibus ſumūtur, & dicit. Oportet pro nominibus quæ in definitionibus dicūtur, ſiue genera ſiue differentiæ ſint hæc nomina, accipere definitiones, & aſpicere ſi diſſonent, nam ſi diſſonant rei, quæ definitur, vel econuerſo aliquid rei, quæ definitur, diſſonat eis, interimenda eſt definitio. lege hoc pacto verba [Deinde eis, qui orationes pro nominibus faciunt, conſiderandum eſt, ſi quicquam] ſubaudi definiti [diſſonet, & generibus, & differentiis, & aliis omnibus, quæ in definitione ſunt aſſignata] quaſi dicat, oportet reſoluere genera vel differentias, vel alia omnia, quæ ſunt in definitione, ad ſuas
B definitiones, & videre ſi aliquid eſt in re, quæ definitur, quod diſſonat talibus generibus, vel differētiis, nam ſi ſic, interimenda eſt definitio. verbi cauſa, vt ſi dicatur planta eſt animal radicatum in terra, interimenda eſt definitio, quoniā ſi pro nomine animalis, quod accipitur vt genus in definitione plantæ, accipitur definitio, videlicet ſubſtantia animata ſenſitiua, aliquid eſt in planta, quod tali orationi diſſonat, vt carentia tactus. non enim planta ſentit, ſi pungatur. Quare interimenda eſt talis plantæ definitio, quatenus planta diſſonat alicui, quod accipitur in definitione animalis, dixit [& aliis omnibus,] propter definitiones relatiuorum, in quibus accipiuntur termini, ad quos referuntur, qui tamen nec genera ſunt, nec differentię. ſimiliter in definitionibus accidentium accipiuntur ſubiecta, quę nec genera ſunt eorum, nec differentię. quaſi dicat, non ſolum ponere debemus pro nominibus generum, & differentiarum definitiones, ſed etiam eorum omnium, quæ in definitionibus ponuntur, quæ nec ſunt genera nec differentiæ.

LOCVS TRIGESIMVSTERTIVS.

85 Si autem ſit ad aliquid quod definitur, aut per ſe, aut ſecundum ge-
C nus, conſiderandum ſi non dictum eſt in definitione ad quid dicitur, aut ſecundum ipſum, aut ſecundum genus. Vt ſi ſcientiam definiuit opinionem indiſſuaſibilem: aut etiam voluntatem, appetitum ſine triſtitia. Omnis enim eius, quod eſt ad aliquid, ſubſtātia ad alterum eſt, eo quòd idem ſit vnicuique eorū, quæ ſunt ad aliquid eſſe, quod quidē eſt ipſum ad aliquid quodam modo ſe habere. Oportebat igitur ſcientiam dicere opinionem ſcibilis, & voluntatem appetitum boni. Similiter autem & ſi grammaticē definiuit ſcientiam literarū: oportebat enim aut ad quod ipſum dicitur, aut ad quod forte genus dicitur, in definitione aſsignari.

Aſsignat locū in certo genere definibiliū, videlicet in relatiuis per inſpectionē videlicet ad correlatiuum, ad quod relatiua referūtur. vbi conſiderantur relatiuorū quędam eſſe per ſe, vt ſunt ſcientia, ſenſus, duplū, & cętera id genus. per ſe enim aſſignantur ſcientia quidē ad ſcibile, ſenſus autē ad ſenſibile,
D & duplū ad dimidiū. quędā verò non per ſe, ſed ſecundū genus, vt geometria, grāmatica, arithmetica, & id genus. hæ enim ſecundū ſe ſunt qualitates, & in prædicamēto qualitatis, vt in prędicamētis mōſtratum eſt. ſecundū genus vero, in quo ſunt, ſciētia videlicet, ſunt ad aliquid. vnde dicit, [Si autē ſit ad aliquid quod definitur, aut per ſe, aut ſecundū genus, conſiderandū ſi non dictū eſt in definitione] id [ad quod dicitur aut ſecundū ipſum] id eſt, aut ſecundū ſe, [aut ſecundū genus,] nā ſi non ſit dictū id ad quod dicitur, interimēda eſt definitio. Nō enim talis definitio ſignificabit ſubſtātiā definiti. Deinde affert exēpla, & dicit, [Vt ſi] aliquis [ſcientiā definiuit opinionē indiſſuaſibilē,] vel apprehenſionē nō aliter credibilē, interimenda eſt definitio. Nec enim vt per ſe ad aliquid definiuit ſcientiā, nec ſecūdum genus, id eſt, apprehenſionē, vel opinionē, quam accipit in definitione. Si enim aſsignaretur apprehenſio ad apprehenſum, vel opinio ad opinabile, eſſet vtique definitio bona. Deinde affert ſecundum exemplū, & dicit, [Aut etiā voluntatē appetitum ſine triſtitia,] vt quidā dixerunt, qui crediderūt voluntatē, quatenus eſt volūtas, eſſe appetitum, verū vt ſic abſtrahat à triſtitia, & voluptate, propterea dixerunt voluntatē eſſe appetitum ſine triſtitia. Vel fortaſſe ideo dixerūt voluntatem eſſe appetitū ſine dolore, ad differentiā appetitus ſenſitiui, qui ſemper eſt cū triſtitia. Qui enim cibū vel potū vel coitum appetit, triſtitia afficitur, donec cōſequatur ea: ſola autē volūtas, quæ eſt appetitus ſequēs cognitionē intellectualē, eſt abſq; triſtitia atq; dolore. Sed quouis modo dicatur, interimenda eſt definitio,

eo quia nō aſſignauit id, ad quod dicitur res, id eſt, volūtas ſecundū ſe, nec ad quod dicitur genus volū E tatis. Si enim quis diceret volūtas eſt appetitus rei quā volumus, aut appetitꝰ appetibilis, bona erit definitio. Deinde probat ꝙ ſit interimēda definitio, quādo in ea nō ponitur id, ad quod dicitur, & dicit. [Omnis enim ſubſtantia] ſiue eſſentia [eius, quod eſt ad aliquid, eſt ad alterū] ſubaudi habitudo. [eó ꝙ idē eſſe ſit vnicuiq; eorum, quæ ſunt ad aliquid, quod quidē] eſſe videlicet [eſt ipſum ad aliquid quodam modo ſe habere.] & dixit [ipſum ad aliquid quodā modo ſe habere,] vt per verbū [ipſum] denotaret formale eſſe relatiuorum, quod formale nihil aliud eſt, q̄ ad aliquid quodā modo ſe habere. Hoc enim eſt ipſum eſſe formale, atq; quiditatiuū relatiuorū. Et propterea cōcludit quo modo definitiōes exēplificatę eſſēt aſſignādæ, ſi bene eſſe debeāt. & dicit, [Oportebat igitur dicere ſciētiā opinionē ſcibilis,] nā ſcientia ad ſcibile refertur per ſe: ad opinabile autē, ſecūdum genus, quod eſt opinio. Deinde adaptat ſecundū exemplū, & dicit, [& voluntatē appetitum boni.] debuit autē dicere appetitū appetibilis, cū dixit appetitum boni. quoniā vniuerſalius eſt appetibile q̄ bonum, ſiquidē omne bonum appetibile, nō tamen omne appetibile bonū. Latronibus enim appetibile eſt latrocinari, nō tamen eſt bonum, niſi bonū ſumeretur pro eo, quod eſt, vel apparet bonū. Deinde aſsignat tertiū exemplum, & dicit. [Similiter autē, & ſi grammaticē definiuit ſcientiā literarum,] etiā interimēda eſt definitio. Cuius rationem affert, & dicit, [Oportebat enim aſsignari in definitione, [aut] id [ad quod ipſum] id eſt, ipſa F grāmatica per ſe [dicitur, aut] id [ad quod fortè genus,] ſcilicet ſciētia [dicitur] videlicet ſcibile. Modo nō eſt idē ſcibile, & literæ, ideo oportebat in tali definitione ponere ſcibilis, & nō literarum. hoc modo grāmatica eſt ſciētia eius, quod eſt ſcibile in literis. Nec dicitur grammatica ſecundū ſe ad aliquid, nec eſt ipſius eſſe hoc quod eſt literarū eſſe, icciroo nō oportebat in definitione dicere hoc, videlicet literarum. Quia vero ſecundum genus eſt ad aliquid, ad quod genus grāmatice dicitur, hoc oportebat aſsignare. Genus igitur grāmaticę aſsignātem, ſcilicet ſciētiam, oportebat in illius definitione addere ſcibilis. oportebat enim aut dicere ad quod ipſa dicitur, aut ad quod genus dicitur. At grāmatica nec ad aliquid eſt per ſe, nec literarum eſt ſcientia, ſed ars legendi atque ſcribendi. quare omnifariam interimenda eſt grammaticæ definitio, vel quia grammatica non eſt ſcientia, vel quia ſi eſt ſcientia, non eſt ſcientia literarum, ſed ſcibilium circa literas.

LOCVS TRIGESIMVSQVARTVS.

86 Aut ſi cum quippiam ad aliquid dicitur, non aſsignauit ad finem. Eſt autem finis in vnoquoque, quod optimum eſt, aut cuius gratia alia G ſunt. Dicendum igitur aut optimum, aut vltimū, vt concupiſcentiam nō delectabilis, ſed delectationis. Nā propter hanc, & delectabile eligimus.

Hic conſiderat in ſpecialibus relatiuis quibuſdam, ſcilicet in his, quæ referuntur ad aliquid, vt in finem. & primo aſsignat locum trigeſimumquartum, qui accipitur ab aliquo, quod eſt finis. vbi conſiderandum aliquod definibile eſſe, quod ad duo dicitur, quorum alterum eſt finis, alterum, medium in finem. tunc dicit, [aut ſi quippiam ad aliquid dicitur] vt in finem ſubaudi, & vt in medium in finem, [non aſsignauit] definitionem illius [ad finem] ſed vt in medium in finem, interimenda eſt definitio. Deinde exponit quid per finem intelligat, & dicit, [Eſt autem finis in vnoquoque, quod optimū eſt,] & tu intelligas eſt autem finis quod optimum eſt in vnoquoque, nō quidem quod optimum eſt ſimpliciter, ſed quod optimum eſt in vnoquoque. Sanitas enim quæ finis eſt, non eſt ſimpliciter optimū, H ſed optimum omnium eorū, quæ à medico ſunt operabilia. Similiter perſuaſio eſt optimum nō ſimpliciter, ſed inter omnia, quæ ſunt operabilia à rhetore. Et quia non ſemper finis eſt optimum ſimpliciter, ideo dicit, [Aut cuius gratia alia ſunt,] ſi enim finis nō ſit ſimpliciter optimum, ſatis eſt, vt ſit id, gratia cuius alia ſunt. In definitione [igitur] eius quod eſt ad aliquid, vt in finem, [dicendum aut optimum, aut vltimum] ſcilicet cuius gratia alia ſunt. Nam ſi nō finis cuius gratia in definitione ponitur, ſed medium in finem, interimenda eſt definitio. Affert exemplum, [vt concupiſcentiam] dicimus appetitum [non delectabilis, ſed delectationis. nam propter hanc & delectabile] quod eſt medium in finem, [eligimus.] Quare definitio concupiſcentiæ, quæ eſt appetitus delectabilis, interimenda eſt, quia non datur per finem, ſed per medium in finem.

LOCVS TRIGESIMVSQVINTVS.

87 Conſiderādum & ſi generatio vel actus eſt ad quod aſsignauit, nihil enim talium finis. Nā magis quod eſt egiſſe, & generaſſe finis, quàm fieri & agere. An non in omnibus verum huiuſmodi? Fere enim plurimi delectari magis volunt quàm deſtitiſſe delectari. Quare agere magis finem quis ſtatuet, quàm egiſſe.

A Hic aſſignat locum trigeſimumquintum, qui accipitur etiam ab aliquo quod non eſt finis, & accipitur vt finis. qui talis eſt, ſi in definitione alicuius, quod eſt ad aliquid vt in finem, aſſignatur aliquid pro fine, quod eſt operatio vel actus, interimenda eſt definitio. vnde dicit, [Conſiderandum & ſi] in definitione alicuius, quod eſt ad aliquid, vt in finem, illud [ad quod aſſignauit] definitum, [eſt generatio vel actus,] aut motus, vel operatio. nam ſi ſic, interimenda eſt definitio. Cuius cauſam aſſignat, & dicit, [Nihil enim talium finis eſt,] nec enim generatio, nec actus, nec motus finis eſt. quoniam vnum horum in fieri, aliud in agi, aliud vero in moueri conſiſtit. modo nullum horum finis eſt. [Nam magis quod eſt egiſſe & generaſſe finis, quàm fieri & agere,] finis enim ſemper in quiete magis quàm in moueri eſt, habito enim fine ceſſat motus. Vt ſi quis dixerit album eſſe, corpus ad albedinem motum. Quoniam enim corpus mouetur, & adhuc non peruenit ad finem, ideo interimenda eſt definitio. non enim accepit finem. Deinde corrigit locum, & exemplum, & dicit, [An non in omnibus verum eſt huiuſmodi?] ſcilicet, quòd finis ſit quieuiſſe, non actus. & aſſignat cauſam, & dicit, [Fere enim plurimi delectari magis volunt, quàm deſtitiſſe delectari.] & quia accepit [plurimi] pro
B omnes, propterea dixit [fere plurimi,] hoc eſt, fere omnes. [quare] ſubaudi in talibus [agere magis finē quis ſtatuet, quàm egiſſe.] Quare locus aſſignatus eſt particularis, non vniuerſalis in omnibus. Sunt enim hæ ſubcontrariæ ſimul veræ, actus eſt finis, actus non eſt finis, ſed opus vel egiſſe. In iis enim quorum finis eſt opus (vt Ariſtoteles inquit primo Ethicorum) actus non eſt finis, ſed opus, vel egiſſe. In iis autem, quorum finis eſt operatio, verum eſt quòd finis ſit actus.

LOCVS TRIGESIMVSSEXTVS.

88 Rurſum in quibuſdam ſi non determinauit quanti, aut qualis, aut vbi, aut ſecundum alias differentias. vt ambitioſus, & quanti, & qualis honoris appetens eſt. Omnes enim appetunt honorem, quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem, ſed addere oportet dictas differentias. Similiter autem & auarus, quātas appetit pecunias: aut
C intemperans, circa quales voluptates. Non enim qui à qualibet voluptate tenetur, intemperans dicitur, ſed qui ab aliqua: aut rurſum qui definit noctem, vmbram terræ: aut ſuccuſsionem, motū terræ: aut nubem, denſitudinem aeris: aut ventum, motum aeris. Addendum enim quanti, & qualis, & vbi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiuſmodi. Omittens enim differentiam quamlibet, non dicit quid eſt eſſe. Oportet autem ſemper ad id quo indiget, argumentari. Non enim quolibet modo terra mota, neque quantacunque, ſucceſsio erit, Similiter autem neque aere quolibet moto, neque quantocunque moto, ventus erit.

Aſſignat locum trigeſimumſextum, qui accipitur à defectu differentiarum, quibus res quæ definitur, eſt ens. Sunt enim nonnulla entia talia, non quia ſunt ſimpliciter in aliquibus, ſed quia ſunt in aliquibus ſub certa quantitate, aut qualitate, aut vbi, aut ſub aliqua hiuſmodi differentia. Qui igitur a-
D liquid huiuſmodi entium, quæ inſunt ſub aliqua certa differentia, definit ſine differentia ſub qua ineſt ei cui aſſignatur, non definit, & peccat. vnde dicit, [Rurſum in quibuſdam,] quæ vt ſint vel vt inſint, aliquibus indigent differentiis, [ſi non determinauit] ſubaudi differentiam, [quanti, aut] differentiam qualis, aut] differentiam [vbi, aut ſecūdum alias differentias] de quibus in libris Ethicorum ſatis. Qui ſubaudi definit ſine talibus differentiis, peccat. non enim definit. Aſſignat exempla primo moralia, & dicit, [Vt] ſi definiatur [ambitioſus,] qui appetit honorem [&] non addatur differentia [quanti, aut qualis honoris appetens eſt,] peccatum committitur. Cuius rationem aſſignat, & dicit, [Omnes enim appetunt honorem,] & tamen non omnes ſunt ambitioſi. [Quare non ſufficit ambitioſum dicere, qui appetit honorem] quia ſic omnes eſſemus ambitioſi, [ſed addere oportet dictas differētias.] Eſt enim ambitioſus, qui maiorem honorem appetit, quàm ſibi competit: & talem, qualis non ſibi competit: & vbi non ſibi competit: & quando non ſibi competit. Deinde aſſignat ſecundum exemplum de auaro, & dicit, [Similiter autem & auarus,] oportet addere [quantas appetit pecunias,] ſi debet definiri, [aut] ſi debet definiri [intemperans,] oportet addere, [circa quales voluptates] excedit. non enim qui excedit in voluptatibus animi, eſt intemperans, ſed qui excedit in voluptatibus corporis. & propterea dicit, [Non enim qui à qualibet voluptate tenetur] atque afficitur, [intemperans dicitur,] quia non ab animi voluptate, [ſed qui ab aliqua] determinata, vt qui tenetur

à corporea voluptate, dicitur intemperans. Deinde tangit exẽpla naturalia, & dicit, [Aut rursum qui [E] definit noctem, vmbram terræ, & sucussionẽ] quę greeæ σεισμὸς dicitur, [motum terrę: aut nubem, densitudinem aëris: aut ventum, motum aeris,] etiam peccat. [addendũ enim] differentiam [quanti, & qualis, & vbi, & à quo. Similiter autem & in cæteris huiusmodi.] Deinde assignat rationem, & dicit, [Omittens enim differentiam quamlibet] sine qua nullum horum est ens, [non dicit quid est esse.] in definitione enim noctis, cum dicitur quòd sit vmbræ terræ, aliquid deficit. non enim quęlibet vmbra nox est, quoniam non vmbra, quæ fit à monte, sed illa quæ fit à terra causa solis. Similiter in definitione succussionis, oportet addere hoc, scilicet ex exhalatione ventosa, vt fracta in concauitatibus terræ. Insuper in definitione nubis, oportet addere hoc, scilicet talis, hoc est vehemens. Et in definitione venti, addendum hoc, scilicet ex vaporatione terræ: similiter autem & in reliquis. Addit quid fit, cum deficit differentia in definitione, & dicit, [Oportet autem semper ad id, quo] defi- [F] nitum in sua definitione [indiget, argumentari. non enim quolibet modo terra mota, neque quantacunque, succeſſio erit,] & ita argumentari licebit contra id, quod deficit. [Similiter autem, neque aere quolibet modo, neque quantocunque moto, ventus erit.] & sic semper relinquetur argumentum contra definitionem: nisi id omne explicetur, quod est necessarium pro explicatione essentiæ eius, quod definitur. Quare si definitiones debent esse irreprehensibiles, nulla differentiarum requisitarum deesse debet, & sic locus præsens perspicuus est.

LOCVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

89 Insuper in appetitibus, si non apponitur quod apparet, & in quot aliis congruit. Vt quoniam voluntas appetitus boni, concupiscentia autem appetitus delectationis, sed non apparentis boni, aut delectationis. [G] Plerunque enim latet appetentes quoniam bonum, aut delectabile est. quare non necessarium bonum vel delectabile esse, sed apparens solum. Oportebat ergo sic & assignationem facere. Si autem & assignauit quod dictum est, in ipsas species ducendum eum qui ponit ideas esse. Non enim est idea vllius apparentis, nam ipsa species ad ipsam speciem videtur dici. Vt ipsa concupiscentia ipsius delectationis, & ipsa voluntas ipsius boni. Apparentis igitur boni non erit ipsa voluntas, neque apparentis delectationis ipsa concupiscentia. Absurdũ enim est esse ipsum apparens bonum, vel delectabile.

Locus iste trigesimusseptimus, (vt Alexander inquit) non est omnibus communis, sed omnibus [H] illis, in quibus appetitus ponitur in definitionibus vt genus. Ponitur autem appetitus vt genus in definitionibus voluntatis, concupiscentiæ, iræ, & cæterorum id genus. accipit autem hunc locum à defectu eius particulæ, quæ est [apparens,] & dicit, [Insuper si non apponitur, quod apparet in appetitibus] id est, in illis definitionibus, in quibus appetitus accipitur vt genus [&] subaudi si non apponitur illa particula [quod apparet, & in quot aliis congruit] apponi, subaudi interimenda est definitio. & dixit [In quot aliis congruit.] quoniam illa particula apparens, etiam aliis quibusdam congruit. Dicimus enim sophisticum syllogismum esse illũ, qui est ex apparẽtibus probabilibus. Quare si in definitione sophistici syllogismi non apponitur illa particula, apparens, modo quo congruit, interimenda est definitio. affert exempla, & dicit, [Vt] si aliquis definiendo dixerit, [quoniam voluntas est appetitus boni, concupiscentia autem appetitus delectationis, sed non apparentis boni, aut delectationis,] ideo quælibet talis definitio interimenda est. Oporteret enim dici voluntatem esse appetitum apparentis boni: & concupiscentiã appetitum apparentis delectationis, alioquin interimẽda esset definitio. deinde declarat illud esse addendum, & dicit, [Plerunque enim latet appetentes quoniam] re vera [bonũ, aut] re vera [delectabile est] illud, quod appetunt. & propterea concludit, [quare non necessariũ bonum, vel delectabile esse] scilicet, in rei veritate, quod appetitur [sed] satis esse [apparẽs] bonum vel delectabile [solum.] tunc concludit, [Oportebat ergo sic & assignationẽ facere.] sic dico, vt dictum est, per additionem illius particulæ apparentis, nam sic nihil deerit definitioni. Deinde redarguit Platonem, qui ideas rerum fatetur. & dicit, [Si autem] in definitione voluntatis, & concupiscentiæ [assignauit, quod dictum est] scilicet particulam illam apparens, [ducendum est eum qui ponit ideas esse] scilicet Platonem [in ipsas species] scilicet boni apparentis, & delectationis apparentis. & sic erit necessariũ ponere ideas apparentium, ita vt sit ipsum apparens bonum, & ipsum apparens delectabile, abstractum à bonis apparentibus, & ab apparentibus delectabilibus particu-

A laribus. Deinde destruit consequens, & dicit, [Non enim est idea vllius apparentis] quia non est dare ipsum bonum apparens separatum, nec ipsum delectabile apparens separatum. Deinde probat consequentiam, & dicit, [Nam ipsa species] quæ est idea separata, [ad ipsam speciem,] & per ipsam speciem, quæ est idea separata, [videtur dici] ac definiri. ergo si datur idea boni, & idea delectabilis, oportet dare ideam apparentis, quoniam idea definitur per ideam. [Vt ipsa concupiscentia] id est, vt ipsa idea concupiscentia videtur esse [ipsius delectationis] id est, ipsius ideæ delectationis [& ipsa voluntas.] id est, ipsa idea voluntatis, [ipsius boni] id est, ipsius ideæ boni, non enim idea definitur nisi per ideam. Tunc destruit tale consequens, & dicit, [Apparentis igitur boni non erit ipsa voluntas,] quoniam idea boni apparentis est res separata à materia sensibili. & ita apparens bonum separatum non erit apparens bonum, quia apparens non est nisi respectu sensuum, ergo si ita est, voluntas [ipsa] quæ separata est, non erit appetitus apparentis boni. [neque ipsa concupiscentia] id est, idea concupiscentia, erit appetitus [apparentis delectationis.] cuius rationem affert, & dicit, [Absurdum enim est esse ipsum apparens bonum] id est, ipsam ideam apB parẽtis boni, [vel] ipsum [delectabile.] scilicet in idea. Et sic absurdum erit esse ideam volũtatis, quę dicitur ipsa voluntas: & ipsam ideam concupiscentiæ, quæ est ipsa concupiscentia. Alioquin ipsa voluntas non erit appetitus apparentis boni, nec ipsa concupiscentia appetitus apparentis delectabilis. ❡ Quod autem ad verba attinet, verbum ipsum vel ipsa, quod græce est ἅ, pro idea intelligit Plato, & Aristoteles, quoniam idea est tantum ipsa. at particularia non sunt tantum ipsa, quoniam sunt participatione ideæ, quæ est tantum ipsa. Et cum dicitur ipsum animal, idea animalis, & cum dicitur ipse homo idea hominis intelligitur. quare ipsum apparens, idea apparentis intelligitur: & ipsa voluntas, etiam idea voluntatis: & ipsa concupiscentia idea concupiscentiæ. Quod enim Peripatetici ideam hominis, vel alicuius alterius dicunt, Platonici ipsum hominem, vel ipsum aliquid vocant.

LOCVS TRIGESIMVSOCTAVVS.

C 90 Præterea si sit quidem habitus definitio, considerandum in habente. siquidem habentis, in habitu. Similiter autem & cæteris talibus. Vt si delectatio est iuuatio, & delectabile iuuabile. vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi definitionibus, quodammodo vno, plura accidit eum qui definit, definire. Nam qui scientiam definit, quodammodo & ignorantiam definiuit. Similiter autem & scium, & inscium: & scire, & ignorare. Primo enim dilucido facto, & reliqua quodammodo dilucida fiunt. Inspiciendum igitur in omnibus talibus ne quicquam dissonet ei, qui elementis vtitur, ex contrariis, & coniugatis.

Hic locus potest resolui in duos, quorum alter est ex coniugatis, alter vero ex contrariis. primus talis est, si aliqua definitio assignetur alicui coniugatorum, transferatur ad alterum, quod est ei coniugatum secundum congruam dictionem, quæ cuique congruit: & si in aliquo dissonat, interimenda est assignata definitio. causa est, quoniam coniugata similiter se habent. Non enim difD ferunt, nisi solo casu. secundus talis est, si aliqua definitio assignetur alicui contrariorum, transferatur ad alterum quod est ei contrarium, secundum congruas dictiones quæ cuique congruunt. Et si in aliquo dissonat, interimenda est assignata diffinitio. causa autem, quoniam contraria contrariè se habent. miscet autem hæc loca, & incipit ab exemplo primi loci, & dicit, [Præterea si sit quidem habitus definitio, considerandum] talem definitionem [in habente,] quod est denominatiuum habitus. [Siquidem] illa definitio est [habentis, in habitu] subaudi oportet eam assignare secundum proprias dictiones, quæ habitui congruunt. at si non fuerit habentis, interimere eam oportet in habitu. [Similiter autem] intelligas tu [in cæteris talibus] coniugatis, & non solum in habitu, & habente. & assignat exemplum in terminis, & dicit, [vt si delectatio est iuuatio, & delectabile iuuabile.] deinde amplificando hunc locum, tangit secundum, qui accipitur ex contrariis: & declarat quo modo assignata aliqua definitione de vno, possunt inferri plures definitiones de pluribus, & dicit, [vniuersaliter autem dicendo in huiusmodi] scilicet coniugatorum, & contrariorum definitionibus, [quodammodo vno] definito, [plura accidit eum qui definit, definire.] quia definito vno coniugatorum, accidit definire omnia ea, quæ sunt illi coniugata, & definire contrarium illius, & omnium coniugatorum quæ ei coniugantur. Quod exemplo demonstrat, & dicit,

A Cum assignasset locum vniuersalem in omnibus oppositis, & speciatim in oppositis relatiue, nūc secundo assignat locum speciatim in contrarie oppositis. & dicit, [Et in contrariis similiter] subaudi est dicendum, vt dictum est in oppositis relatiue. Cuius causam assignat, & dicit, [nam oratio contrarii erit contraria] orationi alterius contrarii [secundum vnam quandam contrariorum complexionem.] & per vnam quandam, Alexander exponit· quamlibet, quoniam (vt inquit) oportet cotrariam rationem datæ definitioni contrarii aptare cum contrario definiti secundum quamlibet complexionem. Quot vero sint complexiones contrariorum, quæve vtiles, atque inutiles, secundo libro huius dictum est. deinde assignat exemplum, & dicit, sint contrarie opposita adiuuatiuum, & nociuum & assignetur definitio adiuuatiui, quòd sit effectiuū boni: dico quòd si definitio nocui, quæ est effectiuū mali, sit contraria definitioni adiuuatiui, definitio adiuuatiui erit bene assignata. vnde dicit [vt si adiuuatiuum quidem effectiuum boni est, nociuum] erit [effectiuum mali, aut corruptiuum boni. Alterum enim horum] id est, altera harum definitionum, quæ assignantur de ipso nocuo, [necessarium est contrarium esse ei] scilicet definitioni, [quod] vel quæ [ex principio] de ipso adiuuatiuo
B [dicta est.] & fortasse non solum altera, sed vtraque contraria est definitioni, quæ assignatur de ipso iuuatiuo. Veluti ei, quod est amicis benefacere, contraria sunt, & amicis malefacere, & inimicis benefie ei, quod effectiuum boni, contraria sunt, effectiuum mali, & corruptiuum boni. causa autem, quoniam non vna est contrarii definitio. [Si autem neutrum] scilicet si autem neutra earum duarum definitionum, quæ assignantur de nocuo, [contraria est ei] scilicet definitioni, [quod] vel [à principio dictum est,] vel dicta est & de ipso adiuuatiuo, [manifestū, quoniam neutra erit earum (quæ posterius assignatæ sunt) contraria oratio] scilicet de ipso nocuo. [Quare neque quæ à principio] de ipso adiuuatiuo [assignata est definitio, recte assignata est.] ex vno enim alterum sequitur, & econuerso, quasi dicat, si earum definitionum, quę assignantur de ipso nocuo, neutra fuerit contraria ei definitioni, quę assignatur de ipso adiuuatiuo, neutra erit definitio nocui. Oportet enim contrariorum contrarias esse definitiones, & si neutra nocui definitio fuerit recte assignata, neque adiuuatiui definitio erit recte assignata. ¶ Quod vero ad exempla attinet, nō intelligas definitiones specierum contrariarū esse con-
C trarias secundum se, & secundum sui quamlibet particulam. nam prima nocui definitio non est contraria secundum sui quamlibet particulam definitioni, quæ assignatur de ipso adiuuatiuo, nam vtriusque definitionis genus est ipsum effectiuum. nec secunda, quoniam vtriusque definitionis differentia est ipsum bonum. Sed intelligendum est contrariarum specierum contrarias esse definitiones, saltem vel secundum genus, vel secundum differentiam, vt ex exemplis perspicuum est.

LOCVS QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

94 Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur, vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur esse. (Inæqualia enim quæ non æqualia sunt, dicuntur,) perspicuum quoniam quod secūdum priuationem quidem dicitur contrarium, necessarium est definire per alterum. Reliquum vero non iam oportet per id, quod secundum priuationem dicitur. Non enim accidit alterum per alterum cognosci. Considerandum igitur in contrariis huiusmodi peccatum, vt si quis definierit æqualitatem contrarium inæqualitati. nam per hoc, quod secundum
D priuationem dicitur, definiuit.

Iterum assignat locum in oppositis secundum priuationem & habitum, vt sit locus quadragesimus secundus, si duorum oppositorum secundum priuationem, & habitum, quod secūdum priuationem oppositum est, definitur per habitum, recte definitur: contra vero non recte. dicit, [Quoniam autem quædam contrariorum priuatione alterius dicuntur] quia videlicet alterum est habitus, alterum est priuatio. [vt inæqualitas priuatio æqualitatis videtur esse, (inæqualia enim quæ non æqualia sunt, dicuntur.)] Ergo inæqualitas priuatio est, æqualitas vero habitus. Tunc assignat locum, & dicit, [perspicuum quoniam contrarium, quod secundum priuationem quidem dicitur, necessarium est definire per alterum] scilicet per habitum, [reliquum vero] scilicet habitum [non iam oportet definire per id, quod secundum priuationem dicitur.] est ergo locus, oppositorum, quæ vt habitus, & priuatio opponuntur, priuatio per habitum, habitus autem non per priuationem definitur. Et assignat causam, & dicit, [non enim accidit alterum,] scilicet habitum [per alterum] per priuationem [cognosci,] sed potius contra priuationē per habitum. Non enim dicimus æqualitatē esse priuationē inæqualitatis, sicuti dicere solemus inæqualitatē esse priuationem ęqualitatis. Tunc colligit peccata, quę cōmittuntur, circa definitiones oppositorū huiusmodi. & dicit, [considerandū igitur peccatum,]

ſubaudi quod cõmittitur[in huiuſmodi contrariis,] & eſt,[vt ſiquis definierit ęqualitatem]dicens æ- E
qualitatem ſubaudi eſſe [contrarium inæqualitati,]hic committit peccatum.[nam per hoc,quod ſe-
cundum priuationem dicitur,definiuit.]ergo committit peccatũ, quod eſt contra conditiones bona-
rum definitionum, quæ ſuperius dictæ ſunt. Dictũ eſt enim definitionem omnem eſſe aſsignandam
per notiora. Et cumſem per priuatio ſit ignotior habitu,ergo qui definit æqualitatem per inæqualita-
tem,committit peccatum contra conditiones bonarum definitionum,& hoc eſt primum peccatum.

95 Inſuper ſic definientem neceſſe eſt eo,quod definitur,vti.Patet au-
tem hoc, ſi accipiatur pro nomine oratio. nam cum nihil referat dicere
inæqualitatem priuationem æqualitatis, erit æqualitas contrarium pri- F
uationi æqualitatis.Quare eodem erit vſus.

Secunda conditio bonæ definitionis eſt , vt definitum non ponatur in definitione ſui . Tunc aſsi-
gnat ſecundum peccatum,quod committitur,cum habitus definitur per priuationem,& dicit,[Inſu-
per ſic definientem] ſcilicet habitum per priuationem,[neceſſe eſt vti eo,quod definitur] ſcilicet pro
altera parte ſui definitionis. Hoc eſt,& ſupponit pro communi omnium conſenſu priuationem ſem-
per per habitum definiri, cum priuatio nullam habeat cognitionem nec eſſentiam niſi ab habitu. &
dicit, [patet autem hoc] ſcilicet tale peccatum ſequi, [ſi accipiatur pro nomine] inæqualitatis,atque
priuationis eius [oratio,] hoc eſt eius definitio.[nam cum nihil referat dicere inæqualitatem,] quæ
eſt priuatio, quæ definitur,& ſubaudi dicere [priuationem æqualitatis] quæ eſt definitio illius priua-
tionis, [erit æqualitas] ſcilicet definitiue [contrarium priuationi æqualitatis , quare eodem] ſcilicet
nomine definiti [erit vſus,] quippe cum in æqualitatis definitione ponatur æqualitas . & hoc eſt ſe-
cundum peccatum , ſcilicet ipſum definitum aſsignare in ſuiipſius definitione . Quod vero hoc pec- G
catum ſit, perſpicuum eſt. Erit enim ipſum per ipſum definire, & ſic, quòd ignotum tentat definire,
eo iam, vt noto vtitur, quod eſſe contra conditionem bonarum definitionum vt ſuperius dictum eſt.
¶Sed dubitabit fortaſſe quiſpiam , quia non videtur priuationem definiri poſſe per habitum , cum
habitus non ſit eſſentiale quippiam priuationi . ¶ Dicendum ipſum eſſentiale multifariam dici . aut
enim eſſentiale dicitur ſicuti pars eſſentiæ , & hoc pacto genus , & differentia partes eſſentiales ſunt
ſpeciei. aut vt dicens totam eſſentiam, & ſic definitio eſt eſſentiale quippiam ſpeciei. aut vt id, in quo
natum eſt aliquid fieri , veluti oculum dicimus viſui eſſe eſſentialem· non enim poteſt viſus fieri, niſi
in oculo.aut vt id, ad quod dicitur aliud,& hoc pacto habitus eſt eſſentialis priuationi. Eſt enim pri-
uatio habitus priuatio,vt ignorãtia ſcientiæ priuatio.Patet igitur habitum hoc vltimo modo eſſe eſſen
tiale quippiam ipſi priuationi. Adde quòd priuatio nequaquam habeat eſſentiam.non enim priuatio
natura,aut res aliqua eſt,ſed rei atque naturæ defectus eius ſubiecti, in quo habitus aptus eſt fieri.Hac
ratione fit,vt priuatio per habitum non in recto, ſed in obliquo definiatur, & ob id habitus de priua-
tione in obliquo prædicatur.hæc de loco quadrageſimoſecundo. H

LOCVS QVADRAGESIMVSTERTIVS.

96 Si autem neutrum contrariorum ſecundum priuationem dicatur,
aſsignetur autem oratio ſimiliter.Vt bonum contrarium malo:manife-
ſtum,quoniam malum contrarium bono erit. nam ſic contrariorum ſi-
militer oratio aſsignanda eſt. Quare rurſum eo, quod definitur, accidit
vti.Ineſt enim in mali oratione bonum. Quocirca cum bonum ſit ma-
lo contrarium , malum autem nihil differat vel quod eſt bono contra-
rium, erit bonum contrarium contrario boni. Perſpicuum igitur, quo-
niam eodem vſus eſt.

Locus 43.eſt in contrariis,quorum neutrum eſt priuatio,ſed vtrũque habitus,ſi vnum definiatur
per alterũ,interimenda eſt definitio.Si enim (cõtrariis ſic dictis)alterũ per alterum aliquis definierit,
certe ſimiliter & alterũ per alterum aſsignabit.nõ enim eſt differentia ea,quę eſt in oppoſitis ſecundũ
habitum & priuationem,ſed eſt ſimile bonũ dicere contrarium mali, & malum contrariũ boni.nam
cõtrariis ſic dictis,quorũ alterum non eſt priuatio,ratio ſimiliter aſsignatur.Quare hoc ita ſe haben-
te, accidet id, quod dictum eſt in priuatiue oppoſitis, ſcilicet vti ipſo definito in ipſa ſui definitione.Si
enim aliquis definiendo diceret bonum contrarium mali,tranſumpto malo ad propriam rationẽ,erit
bonum contrariũ contrario boni, & ſic ipſo definito vſus eſt.vnde dicit,[ſi autem netrũ contrariorũ
ſecundum priuationem dicatur,]ſed vtrumque ſecundum habitum.[aſsignetur autem] in his[oratio

A similiter,vt asignata est in priuatine oppositis [vt] videlicet dicatur[bonum cõtrarium malo,
manifestum quoniam malum contrariam bono erit.] Si itaque sic definiatur, interimenda est
definitio.[nam sic contrariorum similiter oratio asignanda est.] & ita definietur bonũ per ma
lum,& malum per bonum,modo videlicet quo oppositum secundum priuationẽ definitur per
habitum. Tunc demonstrat hoc esse absurdum,& dicit, [quare rursum eo quod definitur,acci-
dit vti] scilicet in sui ipsius definitione. [Inest enim in mali oratione bonum,] sicuti in boni
oratione malum.[Quocirca cum bonum sit malo contrariũ, malum autem nihil differat] sub-
audi ab eo,[quod est vel bono contrarium,] non enim differt definitum à sua definitione,& sic
pro nomine definiti potest poni definitio,[erit] propter hoc definitiue[bonũ contrarium con
trario boni. perspicuum igitur quoniam eodem] scilicet definito [visus est] in sui definitione.
nam bonum accipietur in definitione boni.¶Sed quęres fortasse cur alterũ contrariorum per
alterum nõ definitur,sicuti priuatio per suum habitum. videtur enim alterum per alterum esse
definiendum,quippe cum contraria habeant idem subiectũ,in quo vicissim fiunt,veluti ea quæ
priuatione opponuntur .quare alterum per alterum definiendum esse videtur. ¶Dicendum
non esse eandem rationem de contrarijs,& de priuatiue oppositis.nam oppositum secundũ pri
B uationem,essentiale esse habet ad habitum,vt superius probatum est.contrariorum autẽ nullum
ad alterum habet essentiale esse.cum vnũ quodque propriam essentiam seorsum habeat.

LOCVS QVAORAGESIMVSQVARTVS.

97 Insuper si quod secundum priuationem dicitur, asignans non asignauit id,cuius est priuatio:vt habitum,aut contrarium, aut cuiuscunque est priuatio. Et si non in quo aptũ est fieri addidit, vel simpliciter, vel in quo primo aptum est fieri. Vt si ignorãtiam dicens priuationem, non scientiæ priuationẽ dixerit: aut si non addiderit in quo apta est fieri:aut si addiderit non in quo primo asignauerit,vt quoniam non in rationali, sed in homine, vel in anima.Nam si quodlibet horũ omiserit, peccauit. Similiter autem & si cæcitatem non visus priuationem in ocu
C lo dixerit.Oportet enim bene asignãtem quid est, & cuius est priuatio asignare, & quidnam est quod priuatum est.

Cum dixisset loca,quæ accipiuntur ab oppositis secundum relationes, & ab oppositis tam
contrarijs,quàm ab his quæ dicuntur secundum priuationem,dixisset que in oppositis,quę di-
cuntur secundum priuationem,id quod secundum priuationẽ dicitur, oportere definiri per il-
lud,quod dicitur secundum habitum,nunc dicit,[Insuper si quod secũdum priuationẽ dicitur,
asignans non asignauit id,cuius est priuatio [vt] nõ asignauit [habitũ,aut cõtrariũ, aut] nõ
asignauit id, [cuiuscunque est priuatio,] definitio subaudi interimenda est. Vocat autem id
quod est oppositum priuationi,habitũ,vel contrarium,vel id,cuius est priuatio, non quòd hęc
sint diuersa,accipiuntur enim hæc omnia pro habitu, sed vt habitum pluribus appellationibus
demonstret posse accipi.[& si] hoc quidem ponat,[nõ id addidit,in quo aptum est fieri]id est,
non id addidit,scilicet subiectum in quo priuatio apta est fieri,[vel simpliciter,vel in quo pri-
mo aptum est fieri,]etiam definitio interimẽda est.Dixit[vel simpliciter,vel in quo primo]pri
uatio [apta est fieri] quoniã priuatio habet duplex subiectum, scilicet commune & proprium.
D ignorantiæ enim subiectum commune est anima vel homo,proprium vero subiectum est anima
intellectualis.¶Si ergo definitur priuatio,& non ponitur subiectum commune, interimẽda est
definitio.& si ponitur commune subiectum,& non ponitur proprium subiectum,etiam interi-
menda est definitio.Ideo asignat exemplum,& dicit, [vt si ignorantiam dicens priuationem,
non scientiæ priuationem dixerit,] interimenda est ignorantiæ definitio. [aut si] addiderit
scientiæ priuationem,& [non addiderit] subiectum commune,[in quo] priuatio [apta est fie-
rit,] etiam definitio interimenda est. [aut si addiderit] scilicet subiectum commune, & [non]
subiectum [asignauerit,in quo primo] ignorantia apta est fieri, etiam interimenda est defini-
tio ignorantiæ,[vt quoniam non in rationali] scilicet anima,quæ est subiectum propriũ igno-
rantiæ,[sed] asignauerit [in homine,vel in anima,] quæ est subiectum commune, interimenda
est definitio.[nam si quodlibet horum omiserit,peccauit] in definienda ipsa ignorantia.Dein-
de asignat secundum exemplum,& dicit,[similiter autem & si cæcitatem, non visus priuatio-
nem in oculo dixerit,]etiam peccauit in definienda cæcitate,& causam asignat,& dicit,[opor

A homo. Quare non aptabitur ad ideam definitio. Simpliciter autem in quibus apponitur effectiuum, aut paſsiuum, neceſſe eſt diſſonare in idea terminum. Siquidem impaſsibiles, & immobiles videntur eſſe ideæ iis, qui dicunt ideas eſſe. Aduerſus hos autem & tales orationes vtiles ſunt.

Locus quadrageſimusſeptimus eſt inſpicere ad ideam. nã ſi definitio conuenit ideatis, & non ideis, intcrimenda eſt definitio. Vt ſi diceret quiſpiam hominem animal rationale mortale, non bene definit. quoniam hæc definitio non competit ideæ, non enim idea eſt mortalis, vel paſsibilis. dicit, [Conſiderandum & in idea, ſi dictus terminus,] qui aſsignatur ideatis, [aptabitur,] ſcilicet ipſi ideæ. nam ſi non poteſt aptari, definitio erit male aſsignata. Dico cõſiderandum eſſe ad ideam, [nam in quibuſdam,] ſcilicet definitionibus [non accidit] vt ſint eædem ideatorum, & idearum. & aſsignat exemplum in opinione Platonis, & dicit, [vt quemadmodum Plato definiuit addens in definitionibus animalium] ideatorum, ipſum [mortale] pro differentia, B dixit enim hominem eſſe animal rationale mortale: equum vero animal irrationale mortale, hæc ergo definitio eſt interimenda, [idea enim non erit mortalis, vt ipſe homo,] ſcilicet per ſe ſumptus, ac ſeparatus, ſed hic homo ideatus, [quare non aptabitur ad ideam,] ſcilicet hominis definitio] illa, & ſic intcrimitur. & quaſi aſsignãs vniuerſalem regulam, dicit, [Simpliciter autem] hoc eſt, vniuerſaliter, [in quibus] ſcilicet definitionibus [apponitur effectiuum aut paſsiuum,] vel aliquid quod ſignificat paſsionem vel actionem, [neceſſe eſt terminum] ſic aſsignatum [diſſonare in idea, ſiquidem impaſsibiles, & immobiles videntur eſſe ideæ ijs, qui dicunt ideas eſſe,] ſcilicet Platonicis. Tunc aſsignat vtilitatem huius loci, & dicit, [aduerſus hos autem & tales orationes,] id eſt, definitiones, [vtiles ſunt.] nam poſſumus argumentari ideas non bene definiri, quia definitiones tales competunt ideatis, non autem ideis.

LOCVS QVADRAGESIMVSOCTAVVS.

101 Inſuper ſi eorum, quæ ſecundum æquiuocationem dicũtur, vnam C definitionem omnium communem aſsignauit. Vniuoca enim quorum vna eſt ſecundum nomen ratio. Quare nullius eorum quæ ſub nomine ſunt, aſsignatus eſt terminus, quoniam ſimiliter ad omne æquiuocum adaptatur.

Locus quadrageſimusoctauus accipitur per inſpectionẽ ad ea, quæ nomen ęquiuocũ ſignificat. & dicit, [Inſuper ſi eorũ] ſcilicet ſignificatorũ, [quæ ſecundũ æquiuocationem dicuntur] hoc eſt, ſignificantur ab vno nomine, [vnam definitionem omnium communẽ aſsignauit,] ſubaudi interimenda eſt ratio. Quoniam (vt Alexander inquit) facit ea vniuoca. quod Ariſtot. ſyllogizat ſic, [vniuoca ſunt, quorum vna eſt ſecundum nomen ratio.] Adde minorem, ſed horum æquiuocorum, per aduerſarium, eſt ſecundum nomen vna communis ratio. ergo hęc ęquiuoca erunt vniuoca. de ratione tangit ſolam maiorem, & dicit, [vniuoca enim] ſubaudi ſunt, [quorum vna eſt ſecundum nomen ratio.] hæc fuit maior, cætera ſupplenda ſunt. Cum adduxiſſet ad hoc abſurdum quòd videlicet ea æquiuoca eſſent vniuoca, declarat quo nam modo D hoc eſt abſurdum, & dicit, [quare nullius eorũ, quæ ſub nomine] ſcilicet ipſo æquiuoco [ſunt, aſsignatus eſt terminus. quoniam ſimiliter] definitio illa [ad omne æquiuocum adaptatur.] Ergo illa definitio non magis erit vnius ſignificati quàm alterius. Hoc autem eſt abſurdum, & contra naturam nominis æquiuoci. nam cũ de nomine æquiuoco aſsignatur vna definitio, illa ſemper videtur magis eſſe vnius ſignificati quàm alterius, alioquin æquiuocum (vt diximus) eſſet vniuocum.

102 Paſſus autem hoc eſt & Dionyſii vitæ terminus. ſiquidem ea motus eſt generi nutriendi naturaliter inſeruiens. Nihil enim hoc magis animalibus quàm plantis ineſt. Vita autem non ſecundum vnam ſpeciẽ videtur dici, ſed altera quidem animalibus, altera plantis ineſt.

Tunc exponit id quod dixit, exemplo definitionis, quam Dionyſius Philoſophus academicus aſsignauit de ipſa vita, & dicit, [Paſſus autem hoc] ſcilicet peccatum [eſt & terminus,] id eſt, definitio [vitæ Dionyſij. ſiquidem ea] (vt inquit) [eſt motus naturaliter inſeruiẽs] id eſt,

naturaliter accommodatus [generi nutriendi] id est, generi eorum, quę nutriuntur. Cum enim Dionysius Philosophus definisset vitam, dixit vitam esse motum, qui naturaliter accommodatur generi eorum, quę nutriuntur. Quod autē hæc vitę definitio hunc defectum patiatur, ostendit, & dicit, [nihil, enim hoc magis animalibus quàm plantis inest.] Animalibus enim & plantis æqualiter inesse videtur motus, qui naturaliter accommodatur generi eorum, quę nutriuntur. Quod non ita esse ostendit, & dicit, [vita autem non secūdum vnam speciem videtur dici, sed altera quidem animalibus, altera plantis inest.] Ergo Dionysius peccauit, cum assignasset vitæ definitionem communem, ac si vita esset vniuocum, cum tamen reuera non sit vniuocum quippiam, sed æquiuocum. E

103 Contingit igitur & secundum electionem sic assignare terminum, ac si vniuoca, & secundum vnam speciē omnis vita diceretur. Nihil autem prohibet & eum qui conspicit æquiuocationē, & qui alterius vult definitionem assignare, latere non propriam, sed communem vtrisque orationē assignādo. Sed nihil minus, si vtrouis modo fecerit, peccauit. F

Dubitat Aristoteles contra dicta, & dicit. [Contingit igitur, & secundum electionē sic assignare terminum, ac si vniuoca, & secundum vnam speciē omnis vita diceretur]. q. d. ad electionem libitumque definiētis est definire vitam ac si esset æquiuoca, & ac si esset vniuoca: ergo si definietur vita, ac si esset ea vniuoca, non peccauit, cum pro arbitrio erat illud eligibile. Sic enim Alexander exposuit hunc locum. Respondet Aristote. pro arbitrio vitam definiri posse & vt quid vniuocum, & vt quid ęquiuocum. Sed bene definiri vt quid vniuocum, non est pro arbitrio eligibile, quia quouis modo ęquiuocum definiatur vt vniuocum, peccatum committitur. In nobis enim est bene, & male definire, sed non est in nobis bene definire vno modo, quod non est eo modo definibile. dicit, [nihil autem prohibet & eum, qui conspicit,] & considerat [ęquiuocationem, & qui vult alterius,] scilicet significati] definitionem assignare, latere non propriam, sed communem vtrisque] scilicet significatis [orationem assignando.] nam, vt lateat, pro arbitrio illud facere potest, cum possit pro arbitrio bene, & non bene definire. [Sed nihil minus si vtrouis modo fecerit, peccauit,] quia vita bene definiri non potest, nisi, vt ęquiuoca. Hoc autem pacto si definiatur, oportebit tot assignare definitiones, quot sunt species vitę, & accepit verbum [vtrouis] pro vtroque, quasi dicat, sed si vtroque modo fecerit, peccauit, quoniam illud bene fieri non potest, nisi vno modo, scilicet vt vita est quid æquiuocum. Ex ijs sequitur ęquiuocum definiri posse vt vniuocum, vt definiens lateat, non autem simpliciter, scilicet vt bene definiat. ¶ [Alexander vero aliter exponit, vbi annotatione dignū, bifariam posse ęquiuocum definiri vt vniuocum, aut cum definiens assignat vnam communem definitionem omnibus significatis, quæ non magis vni quàm alteri competit, aut cum definiens assignat vnam definitionem vni significatorum, & ea vtitur, vt communi omnibus significatis. Dicit ergo secundum hanc expositionem Aristote. quòd licet pro arbitrio definiens possit primo, & secundo modo æquiuocum definire, [tamen si vtrouis modo fecerit, peccauit,] quia nec hoc nec illo modo æquiuocum potest vt vniuocum definiri. Sed prima expositio, quam nos assignauimus, magis placet verbis Aristotelis. G

104 Quoniam vero æquiuocorum nonnulla latent, interroganti quidem, vt vniuocis vtendum. Non enim aptabitur alterius terminus ad alterum. Quare videbitur non distinguendum hoc pacto. Oporteret enim in omne vniuocum aptari. Eidem autem respondenti distinguendum est. H

Iuniores Aristotel. assignare cautelas nonnullas asserunt circa locum quadragesimumoctauum, cautelas has vocant etiam idoneitates, vt Albertus. Sed de nominibus nulla sit nobis cura. explicat itaque cautelam primam ex parte opponentis, & eandem postea ex parte respondentis, & dicit, [Quoniam vero æquiuocorum nonnulla latent] vtrum scilicet vniuoca, an æquiuoca sint, ideo [interroganti quidem] scilicet qui opponit, eis [vt vniuocis vtendum] aduersus respondentem, [non enim,] cum eis vtetur vt vniuocis, [aptabitur alterius] significati [terminus ad alterum] significatum, sed communiter terminus habebitur à respondente vt conueniens omnibus significatis, propterea cōcludit, [Quare videbitur] pro astutia atque cautela

A opponentis habenda [non distinguendum hoc pacto,] scilicet ęquiuocum, quod latet verum sit vniuocum. [Oporteret enim] subaudi si distingueretur, [aptari] scilicet terminum assignatũ [in omne vniuocum.] hoc est, in omne significatum æquiuoci, quod nequaquam fieri potest. appellat autem omne significatum ęquiuoci vniuocum, quia re vera est vniuocum, cum sub vno æquiuoco plura vniuoca contineantur. Deinde ostendit eandem cautelam ex parte respõdentis, & dicit, [Eidem autem respõdenti distinguendum est.] subaudi, si talis esset assignata ratio, vt ostendat communicationem significatorum esse solum secundum oomen. Nam sic distinguendo patebit assignatam rationem non omnibus significatis cõmunem esse. Vt si aliquis assignasset motus definitionem, quòd videlicet sit transmutatio secundum locum, cum motus sit etiam alteratio, demonstrare oportet quoniam ipsi alterationi oon conuenit data definitio. Præterea cum motus ooo sit vnioocus, sed æquiuocus, (nam quod vniuoce dicitur, oportet in omnibus de quibus dicitur, competere secundum eandem rationem) ideo respõdens ipse monstrare debet quòd motus sit æquiuocus, & tamen ipse opponens definiuit motum secundum locum, qui est primum motus pro omnibus motibus. Hæc expositio est Alexandri.

B 105 Quoniam autem quidam respondentium vniuocum quidem dicunt æquiuocum, quãdo nõ accommodatur ad omne assignata oratio: æquiuocum autem vniuocum, etiamsi ad vtrunque accõmodetur, præconfessione vtendum pro talibus, aut præsyllogizandum quoniã ęquiuocum, aut vniuocum, aut vtrunque fuerit. magis enim concedunt, non præuidentes quod futurum est accidere.

Secundam cautelam assignat, in qua docet interrogantem vti pręconfessione ab ipso respõdente habita. & dicit. [Quoniam autem quidam respondentium] propter inscitiam sępenumero [vniuocum quidem dicunt æquiuocum, quando] videlicet [ratio assignata] ab eis [non accommodatur ad omne] significatum vniuoci. Vt si animalis definitio ab eis assignata esset substantia animata irrationalis. Cum enim hæc assignata ratio non cõuenit omnibus animalibus, cogitur respondens dicere eam non esse communem. & sic compellitur dicere animal, quod est vniuocum, esse æquiuocum, quoniam in æquiuocis non potest vna ratio assignari, [æquiuocũ
C autem] propter inscitiam [vniuocum, etiam si ad vtrunque] scilicet significatum, ratio ab eis assignata [accommodetur,] vt si motus definitio ab eis assignata, esset actus mobilis quo est mobile. nam cum hæc definitio omni motui competat, cogitur respondens dicere motum, qui est æquiuocus, esse vniuocum, nam in vniuocis vna communis definitio est. Tunc docet opponentem, qui interrogat, vti cautela atq; pręconfessione, quasi dicens, qm̃ (vt diximus) aliqui respõdẽtium ob inscitiam dicunt ęquiuoca esse vniuoca: & vniuoca, esse æquoca, propterea ab interrogante arguuntur, quòd ooo bene rationẽ assignauerint. & vt interrogantes possint facile arguere respondentes, [pręconfessione vtendum pro talibus, aut pręsyllogizandum quoniam] animal vel motus, quippiam [ęqniuocum, aut vniuocum aut vtrunq; fuerit] id est, oportet interrogantem cogere respoodentem concedere, vtrum definitum ęquiuocum sit, an vniuocum, an vtrunque. & assignat causam, & dicit, [magis enim] respondentes videlicet [coocedunt] veritates, vt exponit Alexander, vel intentũ interrogantis, cum respondentes interrogãtur in principio disputationis, [non pręuidentes quod futurum est accidere] ex concessione. id est, futurã arguitionem, quæ sequitur ex concessiooe. hanc enim magis in fioc quàm in principio disputationis, pręuident respondcotes. Et ideo liberius concedet quod interrogans quęrit, cum respon
D dens cogitur in principio. oon enim pręuidet argutionem, quam intendit interrogans. Exemplum vero huius rei est, vt Alexan. loquit, si aliquis definiret bonum, & diceret booũ esse quod est aptum facere booos. nam conuenit confessiooem accipere ab ipso respondeote, verum scilicet bonum æquiuocum, an vniuocum est. & si respondens vniuocum concedit esse, cum ostendet interrogans non omnibus bonis assignatam definitionem competere, relinquetur respondens argutus. Sin autem respondens asserat bonum esse æquiuocum, enitendum est vnam definitiooem assignare ipsi bono. & sic respondeus etiam relinquetur argutus.

106 Si autem non facta confessione dixerit aliquis vniuocum æquiuocum esse, propterea quia non accommodatur & in hoc assignata oratio, considerandum si huius oratio accommodetur & ad reliqua. Nam manifestum quoniam vniuocum erit reliquis. Si autẽ non, plures erunt

definitiones reliquis, quoniam duæ ſecundum nomen orationes accom E
modabuntur ad eadem: & quæ prior aſsignata eſt, & quæ poſterior.

Hæc eſt tertia cautela, per quam docet arguere reſpondentem eum, qui aſſerit vniuocum eſſe æquiuocum. & primo proponit illud, quod reſpondens aſſerit, & dicit, [Si autem non facta confeſsione] reſpondentis, reſpondens [aliquis dixerit vniuocum æquinocum eſſe, propterea quia non accommodatur & in hoc aſsignata oratio,] id eſt, propterea quia oratio aſsignata à reſpondente non accommodatur huic ſpeciei, quæ ſub vniuoco continetur. vt ſi dixerit reſpondens animal æquiuocum eſſe, quia ſubſtantia animata ſenſitiua irrationalis non competit homini, docet tunc Ariſtote. arguere reſpondentem, & dicit, [conſiderandum ſi huius,] ſcilicet animalis [oratio accommodetur & ad reliqua] ſcilicet ad equum, ad bonem, & ad canem, [nam] ſi conuenit reliquis, [manifeſtum quoniam vniuocum erit reliquis.] & ſic arguetur, inquantum cogitur concedere eſſe vniuocum quod dixit æquiuocum eſſe. nam quorum eſt vna ratio, hæc ſub vno vniuoco vniuoca ſunt. [Si autem] animalis definitio quæ aſsignata eſt à reſpondente, [non] accommodetur reliquis, oportet ſubaudi, vt reliqua habeant definitionem communem, quæ eis tantum competit, quæ ſit alia ab aſsignata, vt puta ſubſtantia animata ſenſitiua irrationalis. hæc enim omnibus competit animalibus, quæ ſunt alia ab homine. Et oportet etiam vt ſit alia definitio communis, quæ & homini, & omnibus competit, vt ſubſtantia animata ſenſitiua. Et propterea dicit, [ſi autem non] accommodetur reliquis, [plures erunt definitiones reliquis] ſcilicet accommodatæ. videlicet propterea reliquis, & communis omnibus, [quoniam duæ ſecundum nomen orationes accommodantur ad eadem,] id eſt, ad reliqua, quæ ſunt alia ab homine. [& quæ prior aſsignata eſt,] vt ſubſtantia animata ſenſitiua irrationalis, quæ ſolis brutis competit, [& quæ poſterior,] ſcilicet, ſubſtantia animata ſenſitiua. hæ enim definitiones ambæ erunt earundem ſpecierum. & ſic arguetur reſpondens dupliciter, primo quia cogitur dicere earundem ſpecierum eſſe duas definitiones. Secundo quia cogitur dicere eſſe vniuocum, quod dixit eſſe æqniuocum, nam cum cogitur aſsignare duas definitiones, quarum poſterior eſt omnibus ſpeciebus communis, cogitur dicere animal propter vnitatem illius definitionis eſſe vniuocum, quod tamen ipſe poſuit æquiuocum.

107 Rurſum ſiquis definiens aliquid eorum, quæ multipliciter dicuntur, & oratio non accommodetur ad omnia. quia æquiuocum eſſe non G
concedit. nomen etiam dicit non ad omnia accommodari, quoniam nec oratio. Dicendum ad eiuſmodi, quoniam nominatione quidem oportet vti, quæ tradita eſt, & quæ ſeruata eſt, & non dimouere talia. Nonnulla tamen non dicendum ſimiliter, vt plures.

παρπο-μίη quę accidit, quę iuxta ſecuta eſt.

Hæc eſt quarta cautela, pro cuius declaratione ſciendum eſſe, quoſdam, qui cum definiunt aliquod æquiuocum, & definitionem quam aſsignant, inueniunt non omnibus ſignificatis accommodari, dicunt duo, primum quòd illud æquiuocum ſit vniuocum. ſecundum quòd nomen illud non omnibus ſignificatis accommodetur, quia oratio non omnibus competit, & quia non omnibus ſignificatis accommodatur, volunt nomen illud eſſe remouendum, eſſeq; nouum imponendum, quod videlicet competit omnibus, & cui ratio pro omnibus accommodetur. Docet ergo Ariſtote. opponere contra hos ſic aſſerentes. Et primo proponit opinionem horum, ſecundo ibi [dicendum ad huiuſmodi] opponere docet. dicit, [rurſum ſi quis definiens aliquid eorum, quæ multipliciter dicuntur] id eſt, aliquod æquiuocum, [& oratio non accommodetur H
ad omnia] id eſt, & orationem quam aſsignat, non inuenit omnibus competere [quia] id quod definit, [æquiuocum eſſe non concedit,] ſed vniuocũ, [nomen etiam dicit nõ ad omnia accommodari, quoniam nec oratio] competit omnibus. Tunc docet opponere, & dicit, [dicendum ad huiuſmodi,] i. ad ſic dicentes, eos non bene dicere, quantum ad hoc, quòd ſcilicet nomẽ ſit mutandum, & nouum imponendum, [quoniã nominatione oportet vti, quæ tradita eſt, & quæ ſeruata eſt] à vulgo. [& non dimouere talia] nomina, & noua imponere. loquendum enim eſt, vt plures, [nonnulla tamen non dicendum ſimiliter, vt plures] nõ enim oportet dicere, vt plures dicunt, fortunatum felicem, & œconomum illiberalem, & audacem fortem. hæc enim vulgares dicunt, & idiotæ. at ſapientes aliter dicunt. quare licet plerunque loquendum, vt plures, tamen in quibuſdam loquendum & ſentiendum, vt ſapientes.

LOCVS QVADRAGESIMVSNONVS.

108 Si autem alicuius complexorum aſsignetur terminus conſideran-

A dum̄ est ei, qui aufert alterius eorū, quæ complectuntur orationem, si est & reliqua reliqui: nam si non, perspicuum quoniam neque tota totius, vt si quispiam definierit lineam finalem rectam, finem plani habentis fines, cuius medium superadditur finibus. Si finalis lineæ oratio est, finis plani habentis fines, rectæ oportet esse reliquum, cuius mediū superadditur finibus. Sed infinita neque medium, neque fines habet, recta autē est. Quare non est reliqua reliqui oratio.

ἐπιπέδου superficiei
πεπερασμένην finitam.
ἐπιπροσθεῖ interiacet

Nunc transit ad loca earū definitionum, quæ assignantur de terminis cōplexis, & assignat primū locum, qui in ordine cæterorū locorum, est. 49. & talis est, si assignetur definitio alicuius complexi, verbi gratia, hominis albi, & dicatur, animal irrationale disgregatiuū visus, considerandū si ablata definitione alterius partis, illius scilicet, disgregatiuū visus, quæ est definitio albi, reliquum, videlicet animal irrationale sit definitio reliquæ partis, scilicet hominis, quia si B non, definitio interimenda est, quoniā tota definitio nō erit totius, dicit. [Si autē alicuius complexorū assignetur terminus] .i. definitio, quæ videlicet (vt Alexander inquit) sit ex tot partialibus definitionibus, ex quot partibus constat definitū, [ei, qui aufert alterius eorū, quæ cōplectuntur orationem] id est, qui aufert alterā partem orationis, quæ est partis alterius, ex qua constat definitum, [considerandum est, si est & reliqua] pars definitionis [reliqui] scilicet reliquę partis definiti. vt si animal irrationale sit definitio hominis, q est reliqua pars definiti, [nā si non] fuerit definitio reliquę partis, scilicet hominis, [perspicuum quoniā neque tota] definitio, scilicet animal irrationale disgregatiuū visus, erit [totius]. s. complexi, videlicet hominis albi. deinde assignat exemplū, & dicit. [vt si quispiam definierit lineam, finalem, rectam,] & per finalem, intelligit finitam. q. d. vt si quispiam definierit hoc cōplexum, quod est linea finita recta. Est enim hoc cōplexum ex tribus partibus cōpositum, quarum prima est linea, cuius definitio est, finis plani, id est, superficiei. Secunda vero pars est finita, cuius definitio est habens fines, Tertia denique pars est hoc. videlicet recta, cuius definitio est, cuius medium interiacet extremis. Ergo illius complexi tota definitio erit, finis superficiei, habentis fines, cuius medium interiacet extremis. Est enim hæc definitio composita ex tribus partibus, ceu definitum ex tri- C bus partibus. Affert ergo exemplum, & dicit [vt si quispiam definierit, lineam finitam, rectam] & dixerit eam esse [finem plani] id est, superficiei, quæ pars definitio est lineæ, quæ est prima definiti pars, [habentis fines,] & hoc est definitio finitæ, quæ erat secunda pars definiti, [cuius medium superadditur finibus] hoc est, non discrepat ab extremis. & hoc est definitio rectę, quæ erat tertia pars definiti. Aristot. autē definitum hoc complexum diuisit in duas partes, & dicit, [si finalis] scilicet si finitæ lineæ [oratio est finis plani] id est, superficiei [habentis fines,] hæc est definitio primæ partis definiti. assignat secundam, & dicit, [rectæ,] quæ est secunda pars definiti, [oportet esse reliquum] videlicet [cuius medium superadditur finibus.] deinde ostendit hanc secundam partem definitionis, non esse definitionem secundæ partis definiti, & dicit, [sed infinita neque medium, neque fines habet,] & [tamen est recta.] ergo hæc pars secunda definitionis nō est definitio secundę partis definiti, [quare nō est reliqua]. i. tota [reliqui] id est, totius [oratio,] per reliquum enim totum intelligit (vt Alexan. exponit) ex quibus patet recti definitionem non esse, cuius medium interiacet extremis. nam rectum infinitum rectum est, cuius neque medium, neque extrema sunt.

LOCVS QVINQVAGESIMVS.

D 109 Insuper si cum sit compositum quod definitur, æquimembris oratio assignetur definito. æquimembris autem dicitur oratio esse, quando quot fuerint composita, tot & in oratione nomina, & verba fuerint. Necesse enim in talibus ipsorum nominum commutationem fieri, aut omnium, aut aliquorum. quoniam non plura nunc quàm prius nomina dicta sunt. oportet etiam eum qui definit, orationem pro nominibus assignare maxime quidem pro omnibus. Si autem non, saltem pro pluribus. Sic enim & in simplicibus, qui nomen commutat, non definiturus est, vt pro tunica vestem.

Locus.50.est, definito existente complexo,considerandũ si definitio,quæ de eo assignatur, E
sit æquimembris definito, quoniam si sic,interimenda est definitio.dicit, [Insuper si.cũ sit com
positum quod definitur,æquimẽbris oratio, assignetur definito,] subaudi interimenda est defi
nitio. Deinde exponit,quid velit ipse intelligere per æquimembrem,quod græce dicitur ἰσόκωλον, & dicit.[Equimembris autem dicitur oratio esse,quando quot fuerint cõposita,] nomi-
na,& verba in ipso definito [tot & in oratione nomina, & verba fuerint] ita, vt cuique verbo
vnumquodque respondeat. Deinde assignat duas rationes huius considerationis, ibi secunda,
[Oportet etiam,] de prima parte dicit,[Necesse enim in talibus] id est,in sic assignatis defini-
tionibus [ipsorum nominum] quæ in definito sunt [cõmutationem fieri aut omnium, aut ali
quorum] ad nomina,& non ad orationes,[quoniam] cum non ponantur orationes pro nomi-
nibus secundum aduersarios [non plura nomina nunc q̃ prius dicta sunt,] Hoc autem absurdũ
est,quoniã nominis ad nomen cõmutatio non est definitio,sed potius interpretatio:ergo si defi
nitio debet esse, cõmutatio fieri debet ad orationes,& nõ ad nomina. Cur vero dixit [aut oĩm,
aut aliquorũ] postea dicemus. ¶ Quod vero ad verba attinet, verbum [necesse enim] in græ-
cis codicibus legitur,necesse autem. Alexander autem loco verbi autẽ,habet γὰρ, hoc est nã,vel
enim, & sic legi debet. Deinde assignat secundã rationẽ,& dicit,[Oportet etiã eũ q definit,ora F
tionẽ pro noĩbus assignare,] & nõ nomen pro noĩe permutare. Et qm̃ non semper ꝓ vnoquo-
que noĩe oratio ponẽda est,ideo addit,[maxime quidem pro omnibus] scilicet noĩbus oportet
orationem assignare,[si autem non] pro omnibus oportet orationẽ assignare,[saltem pro plu-
ribus] nominibus quæ ponuntur in definito,oportet orationẽ assignare,& hoc declarat Alexã.
nam dicimus syllogismum demonstratiuũ syllogismũ esse, qui constat ex veris primis immedia-
tis causis conclusionis. Vbi pro syllogismo non commutatio facta est ad orationem Causa au-
tem,quia syllogismus est genus ad syllogismum demonstratiuum. Pro demonstratiuo autem ad
orationem facta commutatio est,cum videlicet additur,qui cõstat ex veris,& reliquis. Simili-
ter cum dicimus,album corpus est corpus quod disgregat visum. Vbi pro corpore non facta est
commutatio ad orationem,quoniam corpus pro genere accipitur, sed pro albo trãsmutatio ad
orationem factam esse constat. Non ergo oportet pro omnibus nominibus definiti orationem
accipere,sed aliquãdo sufficit pro multis eas habere. Quod vero pro omnibus vel pluribus no-
minibus oratio ponenda sit,probat,& dicit.sicut in simplicibus,ita in compositis,[in simplici-
bus enim] id est,sed in simplicibus [qui nomẽ commutat,] subaudi in nomen,[nõ definiturus
est,vt] qui [pro tunica vestem] accipit,non definit:ergo in compositis,qui pro nominibus no G
mina accipit,non definit.

LOCVS QVINQVAGESIMVS PRIMVS.

110 Adhuc autem maius peccatum erit,si & per ignotiora nomina cõ
mutationem fecerit. Vt pro homine albo,terrigenã candidum. Neque
enim definiuit,cum minus sit clarum quod sic dicitur.

Locum hunc Iuniores intelligunt in commutatione nominũ ad orationes. Nam cũ nomina
quæ ponũtur in ipso definito,cõmutẽtur ad orationes ignotiores illis nominibus, interimendã
esse definitionem asserunt. Ego vero iuxta verba intelligo in cõmutatione nominũ definiti ad
nomina,& non ad orationes.dicit enim hoc pacto,[Adhuc autem maius peccatũ erit;si &] defi
niens [per ignotiora nomina] nominum definiti [commutationem fecerit,] nam duplex pec-
catum cõmittitur.primũ,quia nomen non cõmutatur in orationem: secundũ,quia cõmutatur
ad nomen ignotius.& ꝙ ita intelligat,exemplum demonstrat.dicit enim [vt pro homine albo,
terrigenam candidum,] in hac enim commutatione pro homine terrigenam, & pro albo candi
dum accepit. ꝙ vero sic dicens,non definiat,probat, & dicit, [Neque enim] qui sic commuta- H
uit,definiuit [cum minus sit clarum,quod sic dicitur.]

LOCVS QVINQVAGESIMVS SECVNDVS.

111 Considerandum etiam in commutatione nominum, si non idẽ ad-
huc significent. Vt qui contemplatiuam scientiam,opinionem contem
platiuam dixit. Nam opinio scientiæ non idẽ est. Oportet autem, si de-
bet,& totum idem esse. Nam contemplatiuum quidem commune in
vtrisque orationibus est,reliquum vero differens.

Hunc quoque locum Iuniores intelligunt in commutatione nominum ad orationes. Nos
vero intelligimus vt verba sonant.dicit enim Aristoteles, [Considerandum etiam in commu-
tatione nominum,] quæ fit ad nomina, [si] videlicet nomina ad quæ commutatio fit, [non

A idem adhuc significent,]cum nominibus definiti,quæ commutantur. Nam sic erit triplex peccatum vt consideranti patet. Deinde assignat exemplum,& dicit,[Vt qui cõtemplatiuam sciẽtiam,opinionem contemplatiuam dixit,] in hac enim commutatione,mutatur scientia in opinionem. Remanet autem incommutata altera pars. Quòd autem non bene commutetur scientia in opinionem,declarat,& dicit.[Nam opinio scientiæ non idem est,]id est non æquipollet. scientia enim de his est, quæ non possunt aliter se habere. At opinio & de his est, quæ possunt aliter se habere, & quæ semper eodem modo se habent.[Oportet autem]subaudi ea idem significare,[si debet & totum]hoc est definitio[idem esse]subaudi cum definito. [Nam contemplatiuum quidem commune in vtrisque orationibus est,] cum non permutetur ad aliud nomen. [Reliquum vero] scilicet scientia[differens]ab opinione,quæ ponitur in secunda oratione.ergo si hæc duo non æquipollent, non erit tota definitio definito toti eadem. id est nõ erit tota hæc oratio cõtemplatiua opinio quæ pro definitione habetur ab aduersario, toti definito,scilicet scientiæ contemplatiuæ eadem.ergo si debent in omnibus æquipollere, loco scientiæ accipiẽdum est aliquod nomẽ quod idem significet. nam in alio termino eadem sunt omnino.

B LOCVS QVINQVAGESIMVSTERTIVS.

112 Insuper si alterius nominis commutationem faciens,nõ differentiæ, sed generis commutationem fecit,vt in eo,quod nuper dictum est:ignotius enim contemplatiua quàm scientia. Nam hoc quidem genus, illud autem differẽtia. Omnibus autem notius est genus, communius enim est. Quare non generis,sed differentiæ oportebat commutationem fieri.quoniam ignotior est.

Locus 53 est,vt est in nominum commutationibus, quæ fiunt ad nomina, consideremus.nã [si alterius nominis commutationem faciens,]& non omniũ, [non differẽtiæ,]quę immanifestior est,[sed generis,]quod manifestius est, [commutationem fecit]commutatio interimenda est.nam oportet immanifestioris commutationem facere.[Vt in eo]exemplo,[quod nuper dictum est, vt videlicet si quis dixerit scientiam contemplatiuam, opinionem contemplatiuam. In hoc exemplo scientia genus est, nam diuiditur in contemplatiuam, & actinam: contemplatiuum autem differentia. C Cum igitur scientia commutetur,quæ genus est, & non ipsum contemplatiuum,quod est differentia,hæc commutatio interimenda est,atque nullo pacto pro definitione habenda. Assignat autem causam, & dicit.[Ignotius enim contemplatiua quàm scientia.nam hoc quidem]scilicet scientia[genus,illud autem] scilicet contemplatiua [differentia] est.[omnibus autem]scilicet differentijs, & speciebus[notius est genus, communius enim est] omnibus.ideo concludit [Quare nõ generis,sed differentiæ oportebat commutationem fieri, quoniam]differentia ipsa[ignotior est]scilicet ipso genere.

113 An hæc quidem ridicula reprehensio est,nihil enim prohibet differentiam quidem notissimo nomine dici.genus autem nõ. Sic autem rebus se habentibus perspicuum ,quoniam generis, & non differentiæ secundum nomen commutatio facienda est.

Obijcit ijs,quæ dixit,nam contigit aliquando differentiam notissimo nomine dici,genus autem non.ideo dicit,[An hæc quidem ridicula reprehensio est,] cuius causam assignat, & dicit. D [Nihil enim prohibet differentiam quidem notissimo nomine dici,genus autẽ non.] vt in hoc exemplo,homo est intellectualis bipes. Bipes enim adsensum notum est, intellectualis autem vix nobis patet. Tunc quasi corrigens se dicit.[Sic autem rebus se habentibus] differentia notiore,[perspicuum,quoniam generis,& non differentiæ secundum nomen commutatio facienda est.]At vbi differentia fuerit ignotior,faciendum est vt diximus. ¶ Quod vero ad rem attinet,annotatione dignum,genus esse semper natura notius:Differentiam vero aliqnando notiorem qno ad nos.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVARTVS.

114 Si autem non nomẽ pro nomine,sed orationẽ pro nomine cõmutauerit, manifestum,quoniam differẽtiæ magis quàm generis definitio assignanda est. quoniam cognoscendi gratia definitio assignatur. Minus

enim differentia quàm genus nota est. E

Quinquagesimus quartus locus est, cum dicit, [Si autem non nomẽ pro nomine, sed orationem pro nomine] definiens [commuta uerit, manifestum quoniam differentiæ magis quàm generis definitio assignanda est.] assignat causam, & dicit, [quoniam cognoscendi gratia definitio assignatur.] quare cum differẽtia sit ignotior, differentiæ commutatio faciẽda est. Quod vero differentia sit ignotior, assignat, & dicit, [Minus enim differentia quàm genus nota est.] nec sibi aduersatur Aristotel. cum hic dicat differentiam minus quàm genus notam esse, supra autem quod aliquando differentia genere notior sit. Nam supra de nomine locutus est, hic autem de re. Nomen enim differentiæ aliquando notius est nomine generis, res autem quæ nomine differentiæ significatur, semper minus nota est (vt Alex. inquit) re, quæ significatur nomine generis. Est autem res quæ per genus significatur, notior re quæ significatur per differentiam. quoniam (vt Alexan. inquit) per genus nõ magis hoc, q̃ aliud ex eis quæ sub genere cõtinẽtur, significatur. At per differentiam, vnum determinatum quod sub genere est, designatur. ergo circa genus minus, quàm circa differentiam errare possumus.

LOCVS QVINQVAGESIMVSQVINTVS.

11 Si autem differentiæ terminum assignauerit, considerandum si & alicuius alterius communis est assignatus terminus. F Vt cum imparem numerum, numerum medium habentem dixerit, determinandum quonam pacto medium habentem. Nam numerus quidem communis in vtrisque orationibus est. Imparis autem trãssumpta oratio. Habet autẽ & linea, & corpus, medium, cum non sint imparia. Quare nõ erit vtique definitio hæc imparis.

Assignat locum. 55. & dicit, [Si autẽ] subaudi in cõmutationibus terminorum ad orationes, [differentiæ terminum assignauerit, considerandum si alicuius alterius communis est assignatus terminus,] nam si sic, definitio illius differentiæ est interimenda, & consequenter tota definitio. quoniam oportet definitionem propriam esse eius, cuius est, & ad nihil aliud accommodatam esse. Deinde assignat exemplum, & dicit, [Vt cum imparem numerum,] quod est complexum quippiam, definiens [dixerit, numerum medium habentem.] Modo circa hãc definitionẽ G ostendit non generis, sed differentiæ factam esse commutationem ad orationem, & dicit, [determinandum quonam pacto medium habentem] se habeat, vtrum est commutatio generis, scilicet numeri, an differentiæ, scilicet imparis. & ostendit illud esse commutationem imparis, & non ipsius numeri, & dicit, [Nam numerus quidem communis in vtrisque orationibus est] scilicet tam in oratione quæ definitur, quàm oratione quæ est definitio. ergo numerus est genus, & non commutatur ad orationem. [Imparis autem,] quæ in prima oratione differẽtia est, [transsumpta oratio] est. Nam cum oratio trãssumpta non sit numeri, erit ipsius imparis, & sic erit differentiæ, non generis. Deinde ostendit hanc definitionem imparis alijs etiam competere, & dicit, [Habet autem & linea & corpus medium, cum non sint imparia,] ideo concludit: [Quare non erit vtique definitio hæc imparis.] scilicet propria, & sic est interimenda.

116 Si autem multipliciter dicitur medium habẽs, determinandũ quomodo medium habens. Quare aut reprehensio erit, aut syllogismus, quoniam non definiuit.

In præsenti parte remouet cauillum, & dicit, [Si autem multipliciter dicitur medium habens,] tũc subaudi dici posset respõdendo, quoniã licet linea & corpus medium habeant, tamẽ H men non eo modo, quo numerus. Nam impar habet medium vnitatem supra extremitates: at linea & corpus habent punctum pro medio. Contra obijcit, & dicit, Licet medium habẽs multipliciter dicatur, tamen [determinãdum] est prius quàm differentia commutetur ad orationẽ, [quo modo] impar sit [medium habens. quare] cũ non sit facta distinctio, [aut reprehẽsio erit, aut syllogismus] probãs dicit, [quoniã non definiuit.] quoniã non prædistinxit distinguendũ.

LOCVS QVINQVAGESIMVSSEXTVS.

117 Insuper, si id, cuius quidem orationẽ assignauit, est entium: quod autem sub oratione, non entium. vt si album quispiam definierit colorem igni permistũ. Impossibile enim incorporeum corpori permisceri.

A Quare non erit color igni permistus, tamen album est.

Assignat locũ quinquagesimum sextum,& dicit, [Insuper si]vel in assignanda definitione alicuius, vel in commutatione differentiæ ad orationem[id, cuius quidem orationem assignauit]id est, si ipsum definitũ [est entiũ] hoc est, de numero entium,[quod autem sub oratione] fuerit de numero[non entiũ,]subaudi interimenda est definitio.& affert exemplũ,& dicit,[Vt si album quispiam definierit]asserendo album esse[colorem igni permistum,]subaudi hic peccauit, quoniam ens definiuit per non ens.nã albũ, quod definitur, est ens.color igni permistus, per quod definit, est non ens.qđ probat,& dicit[impossibile enim incorporeũ]quale color est, qui accidens incorporeũ est, quatenus color non est corpus,[corpori]scilicet igni [permisceri. quare] cũ color igni permistus sit non ens, albũ[non erit color igni permistus, tamen album est]. ¶Quod vero ad exemplum attinet, nonnulli per colorem rem corpoream intelligunt, per ignem rem spiritalem & incorpoream,& mentiuntur, quoniam color est accidens, quod non est corpus.ignis autem substantia est corporea, & elementum,& corpus. ergo ex colore & igne mistio fieri non potest.

B LOCVS QVINQVAGESIMVS SEPTIMVS.

118 Insuper quicũque nõ diuidũt in iis, quæ sunt ad aliquid, ad quod dicitur, sed in pluribus cõprehendẽtes dicũt, aut omnino, aut in aliquo falsum dicũt. Vt si aliquis medicinam disciplinam entis dixerit. Nam si nullius entium medicina est disciplina, manifestum quoniam tota oratio mendax est. Si autem alicuius quidem, alicuius autem nõ, in aliquo falsa erit. Oportet enim de omni. siquidem per se,& non secundum accidẽs entis esse dicitur: quemadmodũ in aliis se habẽt ea, quæ ad aliquid sunt. Nam omne disciplinatũ ad disciplinam dicitur. Similiter autem & in aliis, quoniam conuertuntur quęcunque sunt ad aliquid. omne enim di

C sciplinatum ad aliquid

Assignat locũ quinquagesimuũ septimũ & dicit, [Insup quicũq; in iis, quę sunt ad aliquid] definẽtes, [nõ diuidunt]correlatiuũ[ad quod dicitur, sed]sumunt id in communi,& illud[in pluribus comprehendentes dicunt,] hi[aut omnino, id est vniuersaliter in omnibus,[aut in aliquo falsum dicunt.]& assignat exemplum,& dicit, [Vt si aliquis medicinam]definiens [dixerit disciplinam entis,] nõ determinans cuius entis, hic peccat. & quòd peccet exponit,& dicit, [Nam si nullius entium medicina est disciplina, manifestum quoniam tota oratio mendax est,]. quoniam medicina nullius entis est disciplina. Quare si hæc contraria est vera, videlicet, nullius entis medicina est disciplina, illa cuiuslibet entis medicina est disciplina, erit tota falsa per legem contrariarum.& si tota oratio mendax est, illa erit mendax, entis medicina est disciplina, per legem subalternarum.[Si autem]cum dicitur entis medicina est disciplina, intelligatur medicinam esse disciplinam[alicuius quidem]entis,[alicuius autem non]esse, tunc illa propositio entis medicina disciplina est,[erit in aliquo falsa.] ¶Sed dices, hoc concedet logicus. nam cum dicitur homo currit, in aliquo falsa est, scilicet in sedentibus : sic illa, entis medicina est

D disciplina, in aliquo falsa est, quoniam est definita, quæ differt ab vniuersali. Contra obijcit,& dicit,[Oportet enim de omni]intelligere ente, cũ dicitur medicina est entis disciplina, [siquidem per se,& non secundum accidens]medicina[dicitur entis esse]disciplina. & dico per se secundum primum modum dicendi per se. Nam & tota definitio,& quelibet pars difinitionis dicitur per se & de omni . quare entis cuiuslibet medicina est disciplina.hoc iterum probat argumento sumpto à cæteris relatiuis,& dicit , [quemadmodum in alijs]correlatiuis [se habent ea, quæ ad aliquid sunt,]non enim pro parte sic, & pro parte non se habent.[Nam omne disciplinatum ad disciplinam dicitur,]& econuerso, omnis disciplina ad disciplinatum . [Similiter autem & in alijs.]cuius causam assignat , & dicit , [quoniam conuertuntur quæcunque sunt ad aliquid. omne enim disciplinatum ad aliquid est]scilicet ad disciplinã.& ecõuerso, omnis disciplina ad disciplinatũ, ergo eodẽ modo medicina erit disciplina omnis entis,& omne ens pertinebit ad medicinam, quod est falsum. Patet igitur falsum esse quòd medicina sit disciplina cuiusdam entis. ¶Quod vero ad verba attinet, omnia relatiua conuersim dicuntur , quando per se assignantur, sicuti scientia ad scibile, & scibile ad scientiam . Quando vero non per se assignantur, sed communius atque per accicidens, non oportet conuerti.non enim oportet omne

ens ſcibile medicinæ eſſe.nam ens ſcibile,quod eſt medicinæ,eſt ſanum vel ægrum.propterea di E
xit,[Oportet enim de omni.]ſcilicet ente ſcibili[ſiquidẽper ſe,& non ſecũdum accidens entis
eſſe dicitur,]quoniam relatiua,quæ per ſe dicuntur,mutuo conuertuntur,

119 Cæterum ſi is qui non per ſe,ſed ſecundum accidens aſſignationẽ
fecit, recte aſſignauit,non ad vnum, ſed ad plura vnumquodque corũ
quæ ad aliquid dicuntur,aſſignauit.Nihil enim prohibet idem,& ens,
& album,& bonum eſſe.Quare qui ad quodlibet horum aſſignauit, re
cte aſſignauit, ſiquidẽ is qui ſecũdũ accidens aſſignauit,recte aſſignauit.

Fortaſſe aliquis dicere poſſet relatiuum eſſe definiendum per id ad quod non per ſe,ſed ſe-
cundum accidens refertur,& ita non oportet ea mutuo conuerti.Obijcit contra,& dicit,[Cæ
terum ſi is(qui non per ſe,ſed ſecundum accidens aſſignationem fecit)recte aſſignauit,non ad
vnum,ſed ad plura vnumquodque eorum,quæ ad aliquid dicuntur aſſignauit.] & ſic vnius re
latiui plures erunt definitiones,quoniam tot,quot ea ſunt ad quæ non per ſe,ſed per accidens
refertur. Quod autem id,ad quod relatiuum per accidens refertur,non vnum, ſed plura ſint, F
exponit,& dicit,[Nihil enim prohibet]vnum & [idem,] per accidens[eſſe & ens, & album ,
& bonum ,] & ægrum vel ſanum,& infinita alia . [quare qui ad quodlibet horum aſſigna-
uit,]& per quodlibet horum definiuit,[recte aſſignauit] ac definiuit. [ſiquidem is,qui ſecun-
dum accidens aſſignauit,recte aſſignauit.]erunt igitur vnius relatiui plures definitiones(vt di
ctum eſt)quia tot,quot ea ſunt,ad quæ per accidens aſſignatur,ſi aſſignatio fieri poteſt per ea,
ad quæ per accidens refertur.Hoc autem falſum eſt,quoniam oportet vnum definitum vnam,
& propriam definitionem habere,quæ ſignificet ipſius definiti quod quid erat eſſe, vt ſæpius
in hoc libro dictum eſt.

120 Præterea autem impoſibile eſt huiuſmodi orationem,propriã aſſi
gnati eſſe.Nam non ſolum medicina,ſed plures aliarum diſciplinarum
ad ens dicũtur.Quare vnaquæque entis diſciplina erit.Manifeſtum igi-
tur,quoniam talis nullius eſt diſciplinę definitio. Propriam enim & nõ
communem oportet definitionem eſſe. G

Cum refutaſſet tacitam reſponſionem,quæ dari poteſt ad id quod dixit,nunc redit ad prin
cipale,& probat quod qui definit relatiuum per id,ad quod refertur cõmuniter,non recte de-
finit,& dicit,[Præterea autem impoſibile eſt huiuſmodi orationem]ſcilicet quæ datur per ali-
quid commune,quod plura ſignificat,[propriam aſſignati eſſe,]quoniam non ſolum definitio
aſſignato,ſed alijs quoque competit,quæ continentur ſub eo,ad quod communiter refertur re
latiuum quod definitur.& hoc probat,& dicit.[Nam non ſolum medicina, ſed plures aliarum
diſciplinarum ad ens dicuntur.quare vnaquæque diſciplina erit entis]quoniam nulla eſt non
entis.Tunc concludit,[manifeſtum igitur quoniam talis]definitio,quæ medicinæ aſſignatur,
[nullius eſt diſciplinę,] ſcilicet determinatæ[definitio.]quod eſt contra naturam definitionis,
[propriam enim & non communem]pluribus[oportet definitionem eſſe] & dixit.[Nam non
ſolum medicina,ſed plures aliarum diſciplinarum ad ens dicuntur.] dixit enim [plures,] quia
non omnes.nam ſophiſtica diſciplina videtur eſſe de non ente,vt Plato in Sophiſta oſtendit.

LOCVS QVINQVAGESIMVSOCTAVVS.

121 Quandoque autem definiunt non rem,ſed rem bene ſe habentem, H
aut perfectam.Talis autem & rhetoris, & furis terminus eſt . ſi ſit rhe-
tor quidem , qui poteſt quod in vnoquoque eſt veriſimile conſidera-
re,& nihil prætermittere.Fur autem,qui clam ſumit.Perſpicuum enim
qnoniam cum talis vterque bonus ſit,ille quidem bonus rhetor: hic au
tem bonus fur erit.Non enim qui clam ſumit , ſed qui vult clam ſume-
re,fur eſt.

Locus hic.58 accipitur per inſpectionem non ad rem ipſam,ſed ad rei habitum , vel perfe-
ctionem(vt Alexan.inquit)vel diſpoſitionẽ quem aſſignat, & dicit,[Quando autem definiũt
non rem]ipſam ſcilicet quo ad eſſentiam,atque ſubſtãtiam,[ſed rem bene ſe habentem, & per-
fectam,]hoc eſt,ſed rei habitum,vel diſpoſitionem,vel perfectionẽ quæ accipitur ab exercita-

tione, vel cura vel studio, vel ab alio tali, quod inest rei, quæ definitur. *Si igitur isti sic definientes, definiunt habitum vel perfectionem vel dispositionem loco rei, interimenda est definitio.* & assignat exemplum, & dicit. [Talis autem & rhetoris, & furis terminus est, si sit rhetor quidem qui potest quod in vnoquoque est verisimile, considerare, & nihil prætermittere] de verisimilibus necessarijs ad persuadẽdum. [Fur autem, qui clam sumit] inuito domino rem alienã. prima enim definitio non est rhetoris simpliciter, sed perfecti rhetoris. definitio enim rhetoris est, qui potest quod in vnoquoque est verisimile, considerare, sed cum additur, & nihil prætermittere, erit definitio perfecti rhetoris. Similiter definitio furis, est qui vult inuito domino clam sumere. Sed definitio furis perfecti est, qui clam rem alienam sumit inuito domino. Prima enim furis definitio est furis, quo ad rem: secũda autẽ quo ad actũ. propterea dicit, [Perspicuũ enim quoniam cum talis vterque bonus] sit, qui definitur, [ille quidẽ erit bonus rhetor.,] qui primo loco definitur, & non rhetor. [Hic autem erit bonus fur,] qui secundo loco definitur, non fur simpliciter, [non enim qui clam sumit] rem alienam inuito domino [est] simpliciter [fur] nam quo ad actum est fur, non simpliciter [sed qui vult clam sumere] est fur simpliciter quo ad substantiam, & essentiam, & non quo ad actum. ergo qui habitum, dispositionem,
B vel perfectionem definit loco rei simpliciter, peccat. ❧ Quod vero ad verba attinet, in omni actu virtutis, vel vitij, nisi sit electio, non est actus virtutis vel vitij, vt Aristoteles in ethicis exposuit, & Alexand. hic resumit. Quare non dicitur fur simpliciter, quo ad habitum, & ad essentiam, qui rem alienam sumit inuito domino, sed quo ad actum. At qui vult rem alienam sumere inuito domino ex habitu electiuo, hic est fur simpliciter.

LOCVS QVINQVAGESIMVSNONVS.

122 Rursum si quod propter se eligendum est, vt actiuum, vel effectiuũ, vel quolibet modo propter aliud eligendum assignauit. Vt qui iustitiã legum conseruatricem dixit, aut sapientiam effectiuam felicitatis. Nam conseruatiuum, & effectiuum eorum sunt, quæ propter aliud eligũtur.

Assignat locũ. 59. & dicit. [Rursum si qđ ꝓpter se eligẽdũ est,] aliquis definiẽs [assignauit] ꝑ
C aliquid quod est [propter aliud eligendum, vt per actiuum, vel effectiuũ, vel quomodolibet] per aliquid, quod est [proper aliud eligendum] interimẽda est definitio. Deinde assignat exemplum & dicit. [Vt qui iustitiam] definiens dixerit iustitiam esse [legum conseruatiuam. aut] qui [sapientiã] definierit, dixerit sapientiã esse [effectiuam felicitatis,] hic sic definiens peccauit. [Nam conseruatiuum, & effectiuum] boni [eorum sunt, quæ propter aliud eliguntur,] iustitia autem & sapientia sunt eorũ, quæ propter se eliguntur, ergo ille sic definiens peccauit. definiuit enim quod est propter se eligendum, per id, quod est propter aliud eligendum.

123 An nihil quidem prohibet & quod propter se eligendum est, & propter aliud, esse eligendum. Attamẽ nihil minus peccauit, qui sic definiuit quod propter se est eligendum. Nam vnicuique optimũ in substantia maxime. Melius autem quod propter se eligendum quàm quod propter aliud. quare id, & definitionem oportebit magis significare.

D

Hic remouet cauillũ. nã aliquis dicere posset aliquid esse & propter se, & propter aliud eligibile. vt virtus, quæ eligibilis est propter se, quia virtus, & propter aliud quia propter actiones quæ à virtute proficiscũtur. ergo potest bifariã definiri, scilicet & per aliquid, quod est propter se, & per aliquid quod est propter aliud. Non ergo est absurdũ aliquod, quod est propter se eligibile, definiri per aliquod eligendum propter aliud. dicit. [An nihil quidem prohibet & quod propter se eligendum est, & propter aliud esse eligendum,] quare ea ratione qua est eligẽdum propter aliud, potest definiri per aliquid quod est eligendum propter aliud. Possumus enim dicere vitutem esse aliquid effectiuum bonarum actionum. Contra obijcit, & dicit, [Attamen peccauit, qui sic definit quod est propter se eligendum, nam] licet vtroque modo sit eligendum, tamen [vnicuique optimum in substantia] id est, definitione [maxime] inest. Semper enim quod definitur, definitur sub ea ratione qua optimum, & perfectissimum est. [Melius autem quod propter se eligendum, quàm quod propter aliud.] ergo definiri debet sub ratione qua propter se est eligendum. & hoc dicit, [Quare id] scilicet quod est propter se eligẽdum, [& definitionem oportebit magis significare.] hoc est, quare oportet vt definiatur sub ratione qua

est propter se eligendum . nam hoc est optimum.peccauit ergo qui eligendum propter se, & E propter aliud, definit per id , quod est eligendum propter aliud . alioquin non definiretur sub ratione qua melius est,& perfectius,sed à peiore, quod absurdum est.

LOCVS SEXAGESIMVS.

124 Considerandum autem est,& si is,qui alicuius definitionem assignauit,aut hæc , aut quod est ex his , aut hoc cum illo definiuit . Nam hæc quidem , accidet vtrisque , & neutri inesse . Vt si iustitiam, temperantiam & fortitudinem definierit. Nam si duo sint,vterque autem alterum habeat,vtrique iusti erunt,& neuter.quoniam vtrique quidem habent iustitiam,vterque autem non habet.

Trifariam definiri potest aliquod totum, aut asserendo ipsum esse hæc,id est hoc & hoc, veluti cum dicimus domum esse la pides,& ligna : aut cum dicimus iustitiam esse fortitudinem, & temperantiam:aut asserendo ipsum totum esse ex his,veluti cum dicimus domum esse ex la- F pidibus,& lignis : & iustitiam esse ex fortitudine , & temperantia:aut asserẽdo ipsum totum esse hoc cum hoc , vt cum dicimus domum esse cooperimentum cum lapidibus & lignis. aut iustitiam esse fortitudinem cum temperantia . Tunc primo ponit locum primum eorum, qui assignantur in definiendo toto vniuersali per suas partes speeificas , qui est locus sexagesimus in ordine locorum totius libri , & dicit , [Nam] si definiendo totum huiusmodi dixerit ipsum esse[hæc quidem]scilicet hoc & hoc, vt iustitiam esse fortitudinem , & temperantiam, [accidet]iustitiam[inesse vtrisque,& neutri.]assignat exemplum,& dicit, [Vt si iustitiam definierit]dicendo esse[temperantiam & fortitudinem,]hic peccauit.& probat ponendo casum, & dicit,[Nam si duo sunt,]scilicet homines,[vterque autem alterum habeat,] hoc est vnus sit habens fortitudinem, & dicatur fortis:alter habeat temperantiam, & dicatur temperatus . In casu isto[vtrique iusti erunt,& neuter]iustus erit.erunt quidem vtrique iusti, [quoniam vtrique habent iustitiam,]hic quidem quia habet fortitudinem,iustus est,nam iustitia est fortitudo & est temperantia :ille autem quia habet temperantiam, iustus est. nam iustitia est temperantia, & est fortitudo.Ergo cum iustitia sit hoc,& hoc,vterque eorum erit iustus,si habuerit hoc, vel hoc.[Vterque autem non habet,]quoniam nullus eorum habet fortitudinem & temperantiã, G sed alteram tantum.Qui enim temperatus est,non vocabitur iustus,quia duo est iustitia,temperantia & fortitudo. at nullus eorum habet hæc vtraque.

125 Si autem nondum quod dictum est,admodum absurdum videtur,quoniam & in aliis accidit huiusmodi (nihil enim prohibet vtrosque habere minam , cum neuter habeat) attamen contraria inesse eidem omnino absurdum videbitur esse. Accidet autem hoc , si hic quidem ipsorum temperantiam, & timiditatem habet: ille autem fortitudinem,& prodigalitatem.nam vtrique & iustitiam, & iniustitiam habent.Nam si iustitia , temperantia & fortitudo est, & iniustitia,timiditas & prodigalitas erit.

Hic remouet cauillum contra ea quæ dicta sunt. Nam posset dici iustitiam esse temperantiã H & fortitudinem coniunctim,sicuti domus est lapides & ligna coniunctim , diuisiue autem nequaquam.Non enim iustitia est temperantia,neque est fortitudo,sed est simul temperantia & fortitudo.dicit,[Si autem nondum quod dictum est,absurdum videtur, [quoniam & in alijs accidit huiusmodi,]accidit vt duo aliquid habeant,& tamen neutrum eorum idem habeat [Nihil enim prohibet vtrosque habere minam,]quæ mensura est,vel pondus[cum]eam [neuter habeat,]est enim cõmunis vtrique.Sic accidit iustitiam esse temperãtiam & fortitudinem,non tamen esse fortitudinem diuisim,& temperantiam.Ad propositum ergo,dico eum qui habet temperantiam tantum,non esse iustum:nec esse iustum,qui habet solam fortitudinem. Et sic non sequitur vtrosque habere iustitiam , & neutrum habere iustitiam . & si sequitur, oportet dicere vtrosque habere iustitiam cõiunctim,& neutrum habere diuisim.Obijcit Aristotel.contra , & supponit pro constanti, omne de quo prædicantur plura in recto , eis inesse subiectum eorum quæ prædicantur . vt si animal est homo , & leo,& lupus, & cætera id genus,homo est animal, & leo est animal,& sic de alijs,ergo si iustitia est tẽperantia,& fortitudo , tẽperatia est iustitia,

A & fortitudo est iustitia. hoc concesso, dicit, [Attamen contraria inesse eidem omnino absurdũ
videbitur esse] & q accidat cõtraria eidẽ inesse, si videlicet, iustitia sit fortitudo, & tẽperantia.
probat, & dicit. [Accidet autem hoc si hic quidem ipsorũ temperantiã & timiditatem habet:
ille autem fortitudinem, & prodigalitatem. nam vtrique] scilicet tam qui habet temperantiã
& timiditatem, quàm qui habet fortitudinem & prodigalitatem, [& iniustitiam & iustitiã ha
bent] quæ contraria sunt. Quòd vterque habeat iustitiam, patet. nam qui habet temperantiã,
habet iustitiam. iustitia enim est temperantia, & fortitudo. Ergo cui inest temperantia, inest iu-
stitia. Similiter qui habet fortitudinem, habet iustitiam propter eandem rationem. ergo vtri-
que habent iustitiam. quod autẽ vtriq; habeant iniustitiam, probat. [Nam si iustitia fortitudo
& temperantia est] per locũ ab oppositis [iniustitia, timidias & prodigalitas erit:] quare tã qui
habet timiditatẽ, quàm qui habet prodigalitatem habebit iniustitiam. ergo qui habet tẽperãtiã
& timiditatẽ, habebit iustitiã & iniustitiã, quare cõtraria eidẽ inerũt, si subaudi iustitia sit tẽpe
rãtia, & fortitudo. Totius ergo definitio non potest esse per hoc, & hoc. immo cũ aliquid defi-
nitur per hoc & hoc, est interimenda definitio. ¶ Sed dubitatur, quia nõ videtur verum quod
supponit Aristotel. videlicet, quòd cum plura prædicantur de vno subiecto, illud subiectum
B inest vnicuique eorum, quæ prædicantur, & cuilibet cui inest vnumquodque eorum, quæ præ
dicantur, quia hoc negant Sorticolæ. nam domus est lapides, & ligna, & tamen lapides nõ sunt
domus, nec ligna sunt domus. Similiter homo est anima rationalis, & corpus, & tamen nec ani-
ma rationalis est homo, nec corpus est homo. ¶ Dicendum regulam Aristotel. esse veram, quo-
niam subiectum de quo plura prædicantur, est totum vniuersale, & ea plura, quæ prædican-
tur, sunt species illius, & partes subiectiuæ. Per hæc ergo patere vult Aristot. totum vniuersa-
le, & genus non definiri per suas species, & per suas partes subiectiuas copulatiue sumptas. Ad
illud, quod de mina dicebatur, non est ad propositum, quoniam mina non est totum vniuersale
respectu eorũ, quorum mina est communis possessio. Similiter illud quod dicitur de domo, mi-
nime est ad propositum, nam domus est totum quoddam integrale. at Aristot. loquitur in hoc
primo loco in toto vniuersali. ¶ Ex ijs patet contra Sorticolas, quando subiectum est totũ vni
uersale, & ea plura quæ prædicãtur cum nota copulationis, sunt species vel partes subiectiuæ,
semper ea quæ prædicantur accipi copulatiue diuisiue, & nunquam copulatiue coniunctim, vt
si dixero iustitia est temperantia & fortitudo, semper hoc capulatum temperantia, & fortitu-
do secundum Aristo. intelligitur diuisiue. Secus autem est quando subiectum est totum inte-
C grale, & quæ prædicantur sunt partes integrales. Nam semper in his copulatum quod prædica
tur, intelligitur coniunctim. ☞ Patet insuper contra Stoicos, qui genus definiebant per suas spe
cies. Hoc enim fieri non potest, nisi quando id, quod creditur esse genus, fuerit æquouocum, vt
primo Priorum dictum est. Ad propositum dicamus totum vniuersale nõ posse definiri per spe
cies, tanquam per hoc & hoc. nam sequuntur duo absurda, primum quòd vtrique sint iusti, &
neuter est iustus. secundum saltem, quòd contraria sint in eodem. Hoc enim secundum sequitur
omnino, dato quòd primum non sequatur. Fieri enim potest fortasse quòd primum non sequa
tur, sed secundum absurdum sequi necessarium est.

126 Et omnino quæcunque sunt ad argumentandum idonea, quoniã
non idem sunt & partes, & totum: omnia vtilia sunt ad id, quod nunc
dictum est. Videtur enim qui sic definit, partes toti easdem dicere esse.
Maxime autem accõmodatæ fiunt orationes, in quibuscunque manife
sta partium est compositio. quemadmodum in domo, & in cæteris
D talibus. Verum manifestum quoniam cum partes fuerint nihil, prohi-
bet totum non esse. quare non idem erunt partes toti.

Cum declarasset locum, nunc vult enumerare ea omnia, quæ vtilia sunt ad eum locum, & di-
cit. [Et omnino quæcunque] loca & considerationes [sunt ad argumentãdum idonea, quoniã]
videlicet, [non idem sunt & partes, & totum, omnia vtilia sunt ad id, quod nunc dictum est,]
id est ad probandum quòd non bene definitur totum per hæc. hoc est, per hoc & hoc, vt quòd
non bene definitur iustitia per temperantiam & fortitudinem modo antedicto. Nã si probabi-
tur partem, & partem nõ esse toti eandẽ, relinquetur totum non posse per partem, & partẽ de-
finiri, quando tota definitio, & quælibet definitionis pars est definitio eadem. Et assignat cau-
sam, & dicit, [Videtur enim qui sic definit, partes toti easdem dicere esse.] Quare omnes con-
siderationes, quæ valent ad destruendum partes esse easdem toti, valent ad probandum totum
per partes non esse definiendum. Deinde exponit in quibus totis maxime apparet totum de-

finiri per partes,& hoc secundum vnam scripturam, & dicit,[Maxime autē accommodatæ si- E
unt orationes]id est, definitiones per hoc,& hoc,[in quibuscunque]totis [manifesta partium
est compositio, quemadmodum in domo,& in cæteris talibus,]scilicet & in omnibus alijs to-
tis,quæ ex partibus dissimilaribus constāt.In his enim apparet totum esse definiēdum per suas
partes.Deinde ostendit nec in talibus totum per partes esse definiēdum,& dicit,[Verum mani
festum,]quoniam nec in talibus definitio totius per partes fieri potest[quoniam]in talibus[cū
partes fuerint,nihil prohibet totum non esse.]stat enim lapides & ligna esse,& non esse domū.
[quare]in talibus[non idem erūt partes toti.] quia vero in scriptura, quam Alexander expo-
suit,legitur loco illius dictionis verum,γὰρ,hoc est enim,aliter Alexander hunc locum exponit
& dicit,[Maxime autem accōmodatæ sūt orationes] id est,rationes ostendentes nō easdē esse
partes cum toto,[in quibuscunque]scilicet totis[compositio partium manifesta est,] id est,in
omnibus totis dissimilaribus, [quemadmodum in domo,& in cæteris talibus] totis, quæ con
stant ex partibus dissimilaribus. cuius causam assignat, & dicit, [Nam manifestum] in tali-
bus totis dissimilaribus,[quoniam cum partes fuerint]scilicet lapides & ligna, [nihil prohibet
totum]scilicet domum[non esse.quare]in talibus[non idem erunt partes toti.]ergo in talibus
totum non potest definiri per esse hoc,& hoc. Patet igitur per hunc locum nec totum vniuersa F
le siue similare,nec totum integrale definiri posse per partes,hoc est,per esse hoc, & hoc in re-
cto.primum enim probauit ducendo ad absurda:secundum vero,per rationes ostensiuas,quibus
probatur partes non esse toti easdem.

LOCVS SEXAGESIMVSPRIMVS.

127 Si autem non hæc,sed quod ex his est,dixit id esse quod definitur.
Primum considerandum, si non aptum est quippiam vnum fieri ex iis
quæ dicta sunt.Quædam enim sic se habent adinuicem, vt nihil ex eis
vnū quippiam fiat, vt linea, & numerus.

Cum docuisset interimere definitionem totius,quæ datur per esse hoc,& hoc in recto,nunc
docet interimere definitionem totius,quæ datur per esse ex ijs in obliquo, & dicit, [Si autem
nnn hæc,sed quod ex his est,dixit id esse quod definitur.] Tunc ponit locum sexagesimumpri
mum in ordine ad loca huius libri,& est, si aliquod totū definitur per partes,ex quibus non po G
test fieri vnum,talis definitio est interimenda,dicit,[Si autem non hæc] definiens totum dixit,
scilicet partes in recto,[sed quod ex his] partibus in obliquo [est, dixit id esse quod definitur,
primum considerandum,si]definitum[non aptum est vnū quippiā fieri ex ijs,quæ dicta sunt.]
nam si sic est,interimenda est definitio.& exponit quæ sunt illa, ex quibus nihil vnum est aptū
fieri,& dicit,[Quædam enim sic se habent adinuicem,vt nihil ex his vnum quippiam fiat, vt
linea & numerus.] ex his enim neque corpus,neque numerus aptus est fieri. propterea quod
corpus definiens dixit ex numero & linea esse,peccauit.Similiter peccauit,qui dixit album es-
se ex igne, & colore.

LOCVS SEXAGESIMVSSECVNDVS.

128 Insuper si definitum quidem in vno aliquo aptum est primo fieri,
ea autem ex quibus dixit ipsum esse, non in vno primo apta sunt fieri,
sed vtrumque in vtroque.Manifestum enim quoniam non erit ex iis il
lud.in quibus enim partes,& totum necesse est inesse.Quare nō in vno H
totum primo esset sed in pluribus.

Sexagesimus secundus locus talis est,si aliquod totum definiatur per esse ex his in obliquo,
considerandum si quod definitur, aptum est fieri primo in aliquo vno subiecto, part es autem
ex quibus definitur,non in eodem,sed in diuersis primo aptæ sunt fieri. Nam si sic, interimen
da est definitio.dicit[Insuper] considerandum subaudi est,[si definitum quidem] quod defi-
nitur per esse ex his,[in vno aliquo].s.subiecto aptum est primo fieri,[ea autem ex quibus di-
xit ipsum esse,non in vno] scilicet subiecto [primo apta sunt fieri, sed vtrunque in vtroque]
id est,(vt Alexander exponit) sed in alio,& alio, subaudi interimenda est definitio. Et reddit
causam ex eo,quia oportet totum & partes esse in eodem subiecto primo. ergo si partes sunt
in pluribus subiectis, totum vero in vno solo primo, totum & partes non erunt in eodem
subiecto primo, & sic non poterit totum per illas definiri.dicit, [Manifestum enim quoniam
non erit ex ijs]scilicet partibus,quæ sunt in diuersis subiectis,[illud]definitum,quod est primo

A in vno ſubiecto. Cuius cauſam iterum aſsignat, & dicit, [In quibus enim] ſubiectis partes primo ſunt, & totum neceſſe eſt ineſſe, alioquin partes non erunt eædem toti. Et ſi dices totũ eſſe in tot ſubiectis in quot partes primo ſunt, quaſi obiiciens dixit, [Quare] ſubaudi, ſi totũ eſt in tot ſubiectis primo, in quot primo ſunt partes, [totũ non eſſet in vno primo] ſubiecto, [ſed in pluribus,] cuius contrariũ ſuppoſuimus. Ariſtot. huius loci nõ poſuit exemplum, Alexander ponit. vt ſi aliquis definiens prudẽtiam dixit eſſe ex fortitudine, & tẽperantia. Hic enim peccat. nam prudẽtia vt in primo ſubiecto, eſt in ipſa rationali: fortitudo vero in parte iraſcibili, vt in ſubiecto: tẽperantia autẽ in concupiſcibili. quare prudentia non erit ex his. Simili modo ſi dicatur iuſtitia ex fortitudine, & temperãtia eſſe, vt dixit Socrates, peccauit. Nam iuſtitia eſt in parte rationali, fortitudo autem in iraſcibili, & tẽperantia in concupiſcibili. ergo interimenda eſt definitio iuſtitiæ, quæ aſsignatur ex fortitudine & temperantia.

LOCVS SEXAGESIMVSTERTIVS.

129 Si autem & partes & totum in vno aliquo primo fuerint, conſi-
B derandum ſi non in eodem, ſed in altero totum, & in altero partes ſint. nam in quo totum, in eo & partes eſſe videntur.

Aſsignat locum 63. & dicit, [Si autem, & partes, & totum in vno] ſubiecto [primo fuerint, conſiderandum, ſi non in eodem] id eſt, ſi non in eadem parte illius ſubiecti (vt Alexãder exponit). [ſed in altero] id eſt, in altera parte illius ſubiecti [totum, & in altero] id eſt, & in altera parte eiuſdem [partes ſint,] nam ſic interimenda eſt definitio. [nam] non ſolum in eodem ſubiecto totum & partes eſſe videntur, ſed [in quo] id eſt, in qua parte [totum, in eo] id eſt, in eadem [& partes eſſe videntur.] Nec aſsignauit exemplum, ſed Alexãder aſsignat: vt ſi aliquis definierit virtutem, dicens virtutem eſſe ex fortitudine, & temperantia, & prudentia, hic peccauit. Nam virtus quæ eſt quoddam totum, eſt in anima primo: & in anima primo ſunt prudentia, fortitudo, & temperãtia, quę ſunt virtutis partes. Non tamen in eadem parte animæ ſunt omnes partes. nam prudentia eſt in parte animæ rationalis: fortitudo in parte animæ, quæ eſt iraſcibilis: temperantia vero in concupiſcibili. ergo non bene definitur
C virtus per eſſe ex his.

LOCVS SEXAGESIMVSQVARTVS.

130 Rurſum ſi cum toto corrumpuntur partes, econuerſo enim oportet accidere, partibus corruptis, totum corrumpi. Toto vero corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi.

Quoniam partibus corruptis, totum corrumpatur neceſſe eſt, at toto corrupto, non neceſſe eſt & partes corrumpi. hinc emergit locus 64. qui talis eſt, [Rurſum ſi cum toto] ſcilicet corrupto [corrũpuntur partes] id eſt, ſi aliquis definierit aliquod totum ex partibus, quæ corrupto toto, neceſſe eſt vt corrumpantur, ex quibus totum definiuit, manifeſtum quoniam non bene definiuit. Reddit cauſam ex eo, quia non ſeruantur veræ rationes totius & partium, cuius cauſam aſsignat, & dicit, [Econuerſo enim oportet accidere] ſcilicet partibus corruptis totum corrumpi, toto vero corrupto nõ neceſſe eſt & partes corrumpi.] Si enim non ſic fuerint, nec totum, nec partes habebunt rationem qua totũ eſt totum: & partes, qua ſunt partes. ergo ſi totum definitur ex partibus tanquam ex his, oportet totum corrumpi partibus corruptis, & non ecõuerſo. Huius loci Alexander exempla aſsignat. Nam ſi quis
D definierit corpus, aſſerens ipſum eſſe ex ſuperficiebus, peccat. nam corrumpuntur quidem vna cum corpore ſuperficies. Similiter peccauit, qui definiens ſuperficiem, dixit ſuperficiem eſſe ex lineis, aut lineam ex punctis: quoniam vna cum linea corrumpuntur puncta, & vna cum ſuperficie corrumpuntur lineæ. Peccauit etiam qui genus definiens, dixit genus eſſe ex ſpeciebus. Nam vna cum genere corrumpuntur ſpecies. Ad hæc, peccauit qui definiuit numerum ex paribus & imparibus, propter eandem cauſam.

LOCVS SEXAGESIMVSQVINTVS.

131 Aut ſi totum quidem bonum, vel malum, partes autem neutræ: aut ecõuerſo, partes quidem bonæ vel malæ, totum autem neutrũ. Non enim ex neutris poſsibile eſt bonum quippiam, vel malum fieri: neque ex bonis, vel malis neutrum.

Locum 65. aſsignat, & dicit, [Aut ſi totum quidem,] quod definitur, [bonum, aut malum] eſt, [partes autẽ neutræ] hoc eſt, neq; bonę, neque malę, interimẽda ſubaudi eſt definitio. Oportet enim partes aut bonas, aut malas eſſe: ſiquidem totũ non poteſt habere rationẽ boni vel mali, niſi ratione ſuarum partium. Impoſsibile enim eſt partibus non exiſtentibus aut bonis aut malis, aliquod ex his

compoſitum bonum, aut malum eſſe. Aſsignat contrarium locum, & dicit, [aut ecõuerſo, partes quidem bonæ vel malæ, totum autem neutrum.] nam etiam hoc pacto interimenda eſt definitio, cuius E rationem aſsignat, & dicit, [Non enim ex [partibus [neutris] ſcilicet quæ nec bonæ ſunt, nec malæ, [poſsibile eſt bonũ quippiam, vel malum fieri, neque ex] partibus [bonis vel malis,] fieri aliquod totum [neutrum,] quod non eſt neque bonum, neque malum. Oportet enim totum tale quippiam eſſe, quales fuerint partes.

LOCVS SEXAGESIMVSSEXTVS.

132 Aut ſi magis quidẽ alterũ bonũ, quàm alterum malum: quod autẽ ex his, nõ magis bonũ quàm malũ eſt. Vt ſi imprudẽtia ex fortitudine, & falſa opinione. Magis enim bonũ fortitudo eſt quàm malũ falſa opinio. Oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud quod magis eſt: & eſſe vel ſimpliciter bonum, vel magis bonum quàm malum.

Aſsignat locum 66. & dicit, [Aut ſi] aliquis ſubaudi definiens aſsignauerit aliquod compoſitũ ex F bono, & malo, quorum [alterum] videlicet bonũ eſt [magis bonũ, quàm alterum] ſcilicet [malum] eſt malum: definitum [vero quod ex his] eſt, [non magis bonum quàm malũ eſt,] hic peccauit. Aſsignat exemplum, [vt ſi imprudentia] definiatur eſſe [ex fortitudine, & falſa opinione. magis enim bonũ fortitudo eſt quàm malũ falſa opinio.] Nam fortitudo eſt bonum ſimpliciter: opinio autem falſa, malum eſt, quod nulli obeſt, & tamen imprudentia non eſt magis bonum quàm malum, immo eſt maximum malorum, ergo definitio hæc eſt interimenda. Deinde cõcludit propoſitum, & dicit, [Oportet ergo & quod ex his eſt, ſequi illud, quod magis eſt] in eo, vt prudẽtiam ſequi fortitudinem [& eſſe vel ſimpliciter bonum,] qualis eſt fortitudo, [vel] ſaltem [magis bonum quàm malum.] & cum nõ ſit ita, interimenda eſt definitio imprudentiæ aſsignata.

133 Et hoc quidem non neceſſarium, niſi vtrunque ſit per ſe bonũ vel malum. Multa enim effectiuorum per ſe quidem non ſunt bona: mixta G autem quibuſdam, fiunt bona. aut econuerſo vtrunque quidem bonum mixta autẽ malũ vel neutrũ. Maxime autẽ manifeſtum, quod nunc dictum eſt in ſalubribus & morbificis. Nam quædam medicamentorum ſic ſe habent, vt vtrunque quidem ſit bonum. Si autem vtraque dentur mixta, malum.

Cum hæc dixiſſet, affert inſtantiã, aſſerẽs non eſſe ex neceſsitate, quod ex bonis cõponitur, omnino bonum eſſe: nec quod ex malis, eſſe omnino malum. Ergo neque quod ex magis bono magis bonum eſſe neceſſe eſt: aut quod ex magis malo eſſe, magis malũ. nã in iis quæ per ſe formaliter, ac ſimpliciter ſunt bona, aut mala, ſequitur locus qui dictus eſt. quoniã ſequitur ſi partes ſunt per ſe formaliter ac ſimpliciter bonæ vel malę, vt totũ quod ex eis eſt, ſit tale. Similiter ſi aliqua pars ſit per ſe formaliter ac ſimpliciter magis bona quàm altera mala, ſequetur totũ eſſe magis bonum quàm malum. virtus enim per ſe ac ſimpliciter bona eſt, ideo talis permanet & in mixtione cum aliis. ſimiliter & in malo dicendum eſt. Verum ſunt quædã bona, vel mala, nõ per ſe formaliter ac ſimpliciter ſed bona H vel mala, quatenus ſunt effectiua boni vel mali, quæ dicũtur bona, vel mala, virtute & potentia. & in talibus non oportet. nõ enim ſi effectiua ſunt bona aut mala, quod ex his eſt oportet bonum vel malum eſſe. Hoc in pharmacis patet, quæ ſanitatis & morbi effectiua ſunt. nam quædã eorum non ſunt per ſe ſanatiua, ſed contra, damnoſa, mixta ad inuicem, faciunt quod ex ipſis componitur ſanitatis effectiuum, vt ſublimatũ & chryſtallus, vtrũque eſt morbificũ, & dãnoſum, tamẽ mixta ſimul efficiunt pharmacum contra humorem venenoſum ſatis à medicis laudatum. Et rurſum quędam nõ ſunt damnoſa, ſed ſalubria, atque vtilia: mixta mutuo faciunt, quod ex ipſis eſt, dãnoſum. vt vinum & lac quæ ſalutaria ſunt, cũ ſeorſum accipiuntur. mixta vero faciunt pharmacũ, quod generat leprã vnde dicit, [Et hoc quidẽ,] ſcilicet quod dictũ eſt in huiuſmodi loco, [nõ eſt neceſſariũ, niſi vtrũq;] cõponentiũ [ſit per ſe] ſcilicet formaliter ac ſimpliciter [bonum vel malum.] non autem locus intelligendus eſt in his quæ ſunt bona vel mala effectiue. [multa enim] de numero [effectiuorũ] boni vel mali [per ſe quidem] formaliter ac ſimpliciter [non ſunt bona, mixta autem quibuſdam fiunt bona. aut econuerſo vtrũque quidem bonum, mixta autem malum, vel neutrum.] ſcilicet neque bonũ, neque malũ. Oſtendit in quibus hoc quod nunc dixit, maxime locum habet, & dicit, [maxime autem manifeſtum, quod nunc dictum eſt, in ſalubribus, & morbificis] hoc eſt, in pharmacis, quę ſanitatis vel morbi ſunt effectiua. [nam quædam medicamentorum ſic ſe habent, vt vtrunque] ſeorſum [quidem ſit bonum,]

A quatenus est boni effectiuum.[si autem vtraque detur mixta] ad vnũ pharmacum cõposita, [malũ.]
vt dictũ est de mixto ex vino & lacte, & ex aqua ordei & vino. Et sic de aliis pluribus eodem modo.
¶Sed quęres quid Aristot.intelligit per partẽ quæ est per se bona.iuniores asserũt Aristot.per partem
per se bonam,vel per se malam intelligere partem,quę sui natura interna est bona,vel mala. Vt virtus
est per se bonũ,& vitium per se malum.Per effectiue autẽ bonum vel malũ,intelligit partem quæ bo-
na vel mala est ab effectu quem efficit, & non à sui natura interna. Fortasse enim pharmacum sim-
plex sui natura interna, neq; bonũ est, neq; malum. Quo autem cum alio pharmaco simplici effe-
ctiuum est boni,vel mali, dicetur bonũ vel malũ. Quare pars bona per se est ab interna natura talis.
Pars autem bona effectiue est quasi ab externa natura talis. & hoc volũt nonnulli intelligere, cũ asse-
runt partem per se bonã esse,quæ nec per accidens,nec per aliud est talis.Partem vero bonã effectiue
quæ aut per accidẽs,aut per aliud est talis. nam quæ nec per accidens, nec per aliud bona est, videtur
bona suapte natura interna. quæ autem est bona per accidens, vel per aliud,est bona natura externa,
videlicet, vt cũ altera composita redditur boni vel mali effectiua. ¶Sed hæc iuniorum expositio est
B ambigua,quoniam fieri potest,vt aliqua pars sit per se bona,quę tamen,cum remitti,& augeri posit,
mixta cum sua contraria,poterit adeo à sua parte cõtraria remitti, vt totum ex eis compositũ sit ma-
lum. ¶Verũ hæc iuniorũ expositio potest defendi,quoniam Aristot.addidit cõpositum denominari
magis bonũ vel magis malum,cum altera eius pars fuerit magis bona, q̃ altera mala: vel magis mala
quam altera bona.& ita licet pars per se bona remittatur,tamen cõpositum poterit dici bonum,si illa
remanet adhuc magis bona,quàm altera mala magis mala. Verũ tutius est dicendũ,Aristo.per partẽ
quæ per se bona, intellexisse eam,quæ etiã per compositionem sui cũ parte mala nihil perdit de bo-
nitate sua.sed vertit partem malã in sui naturam,illiq; dominatur. Simili modo per partẽ per se ma-
lam intelligendũ est.Sic autẽ partibus intellectis,totũ compositũ ex talibus necessario erit vel simpli-
citer bonũ,vel magis bonũ quàm malũ. si videlicet pars bona sit magis bona quàm pars mala,mala:
per partem vero effectiue bonã vel malã,intellexisse partẽ, quæ per cõpositionem cũ altera,alteratur
adeo,vt sit boni vel mali effectiua,vt de pharmacis ipsis simplicibus perspicuũ est.Hoc pacto,vt mi-
C hi videtur,Alexander exposuit,& dubio procul Aristotelis est sensus.

LOCVS SEXAGESIMVSSEPTIMVS.

134 Rursum si quod ex meliore & peiore est, non est totú peiore qui-
dem melius,meliore autem peius.

Locus 67.talis est,si definitio alicuius totius datur per partes aliquas,quarũ vna melior,altera pe-
ior est,tunc si totũ definitũ peiore parte melius non fuerit,peius autẽ meliore,definitio est interimen-
da.dicit,[Si quod ex meliore,& peiore est]cõpositum, [nõ est totũ peiore quidẽ melius,meliore autẽ
peius,] subaudi tale totum non conuenienter ex his definitur. nam quod ex his cõponitur, mediũ fit
eorum,ob mixtionem contrariorum.Medium autem est extremo peiore melius,extremo autem me-
liore peius. Veluti rubeum est albo nigrius, nigro autem albius. Hac ratione continentia quæ ex re-
cto discursu,& prauo desiderio cõponitur,prauo quidẽ desiderio est melior,peior autẽ recto discursu.

135 An neque hoc necessarium est, nisi per se bona sint, ex quibus cõ-
ponitur? Nam in iis quæ nõ per se sunt bona,nihil prohibet totum non
D fieri bonum:vt in iis quæ modo dicta sunt.

Affert ad hoc eandem instantiam,quam fecit contra proximum locum,quoniam si aliquid est ex
per se,simpliciterque bono:& ex per se,simpliciterque malo,medium compositũ,si vtrunque eorũ in
compositione seruatur,erit peiore quidẽ melius, meliore autem peius.At in iis quæ sunt effectiue bo-
na,vel mala, non erit hoc necessarium. Causa autẽ, quia hæc in compositione mutantur atque alte-
rãtur,vt in pharmacis dixit.In his enim nihil prohibet quod ex ambobus est,& melius & peius vtris-
que fieri.dicit,[An neque hoc necessarium est,nisi per se bona sint] ea, [ex quibus componitur]sub-
audi quod definitur.[nam in iis quæ nõ per se sunt bona,]sed sunt effectiue bona,[nihil prohibet to-
tum non fieri bonũ,vt in iis]scilicet pharmacis,[quæ modo dicta sunt.]Possunt enim in talibus par-
tes esse effectiue bonæ seorsum, vt lac & vinum quæ mixta ad vnum compositum non erunt bona,
sed effectiue mala.

LOCVS SEXAGESIMVSOCTAVVS.

136 Insuper si vniuocum est totum alteri. Non oportet enim,quem-
admodum neque in syllabis.Nulli enim elementorum ex quibus com-
ponitur,syllaba vniuoca est:

Locum 68.assignat Aristot.& dicit,[Insuper si vniuocũ est totum alteri] scilicet parti,per quam
definitur,interimenda est definitio.verbum vniuocum græce est, συνώνυμον, hic tamen pro eodẽ no-

mine accepit q.d. si totū est eiusdem nominis cum partibus, interimēda est definitio. Alexāder autem E per synonymū intelligit vniuocū, & assignat exemplū de definitione virtutis, quam Socrates dedit. dixit enim virtutem esse fortitudinē, iustitiam, & prudentiam, & peccauit: quoniam virtus est vniuoca vnicuique partium, per quas definitur. Causam assignat, & dicit, [non oportet enim] scilicet totū, esse vniuocum partibus per quas definitur, [quemadmodum neque in syllabis] cum definiuntur, syllaba est vniuoca literis. [nulli enim elementorum ex quibus] syllaba [cōponitur, syllaba vniuoca est.] nam licet in hac dictione amo a, litera pro syllaba habeatur, hoc est per accidens, & raro.

LOCVS SEXAGESIMVSNONVS.

137 Præterea si nō dixit modum compositionis. Non enim sufficiens est ad cognoscendum dicere ex his. Nam non quod ex his, sed quod & sic ex his, cuiusque compositorū substantia est, vt in domo. Non enim si quolibet modo componantur hæc, domus est.

Assignat locū 69. & dicit, [Præterea si] aliquis assignauerit definitionē totius ex partibus, & [non dixit modū compositionis.] totius, ex illis partibus, definitio est interimenda. Reddit causam, & dicit, F [non enim sufficiens est ad cognoscēdum] definitiue aliquod totum, [dicere] ipsum esse [ex his. nam non quod ex his, sed quod & sic ex his, cuiusq; cōpositorum substātia est.] assignat exemplū, & dicit, [vt in domo. non enim si quolibet modo componantur hęc, domus est.] nam domus non est simpliciter ex lapidibus, lateribus & lignis, sed ex his cum tali ordine. Nec syllaba est ex elementis, sed ex his cum tali ordine. ¶ Sed obiicies, nam hæc est bona definitio, binarius est ex duabus vnitatibus, & tamen nullus modus cōpositionis additur. Sed dicamus multifariam esse totū, aliud quod indiget pluribus partibus tantū, vt numerus: aliud quod indiget pluribus partibus, & præter partes indiget ordinatione earū, vt domus: aliud quod indiget his omnibus, & præter hęc transmutatione earū inuicē, vt mixtū. Fortasse Aristot. intellexit locum de his totis, quæ vltra partiū multitudinē indigēt aliquo alio.

LOCVS SEPTVAGESIMVS.

138 Si autē hoc cū illo assignauit, primū quidem dicendū, quoniā hoc G cum illo dicitur, aut hoc & illud, aut quod ex illis. nā qui dicit mel cum aqua, vel mel & aquā dicit, vel quod ex melle & aqua. Quare si cuilibet eorum quæ dicta sunt, idem cōfitebitur hoc cum illo, eadem conueniet dicere quæ quidem dicta sunt prius ad vtrunque eorum.

Cum Aristoteles docuisset interimere definitionem totius quæ datur per partes in recto, vt dicēdo totum aliquod esse hoc, & hoc: & quæ datur per partes in obliquo, vt dicendo totum esse ex his, nūc docet interimere definitionē totius, quādo per partes partim in recto, partim in obliquo, vt cum dicitur totum esse hoc cū illo. & dicit, [si autem] definiendo totū [hoc cum illo assignauit,] vt cum dicimus domū esse cooperimētum cum lignis & lapidibus. [primū quidem dicēdum quoniā hoc cum illo dicitur] bifariā, [aut hoc & illud,] hoc est, vno modo, cū per hoc cū illo intelligimus hoc & illud. [aut qđ ex illis] hoc est, alio modo, cū per hoc cū illo intelligimus esse ex illis. Quod autē hoc cū illo bifariā intelligamus, exemplo ostendit, & dicit, [nam qui dicit] melicratū esse [mel cum aqua, vel dicit mel & aquā, vel [dicit] quod ex melle & aqua. quare si cuilibet eorum quæ dicta sunt] scilicet tam ei, quod est hoc & illud, quām ei, quod est esse ex illis, [idem cōfitebitur] aliquis esse hoc cū illo, ita vt H sit idem dicere hoc cū illo, & illa duo, vel alterū duorū [eadē] scilicet loca [cōueniet dicere, ad vtrunque eorū] scilicet destruēdo ea, [quæ quidem dicta sunt prius.] Quare ad interimendū definitionem hoc modo assignatam, adducendæ sunt eædem considerationes quæ prius habitæ sunt.

LOCVS SEPTVAGESIMVSPRIMVS.

139 Insuper diuidenti quoties dicitur alterum cum altero, cōsiderandum si nullo modo hoc cum illo. vt si dicitur alterū cum altero, aut vt in aliquo eodē susceptiuo, vt iustitia & fortitudo in anima: aut vt in loco eodem: aut vt in tempore eodem. Quòd si nullo modo verū sit quod dictum est in his, manifestum est quoniam nullius erit assignata definitio. quoniam nullo modo hoc cum illo est.

Tradit etiā hic propria quędā loca ad huiusmodi definitionū assignationē, quorū primus est, licet in ordine, ad numerū locorum totius libri præsentis sit 71. si secundū nullū significatorum eius quod est hoc cum hoc, definitio totius assignatur, interimenda est sub illo modo, & dicit, [Insuper diuidēti

A quoties dicitur alterum cum altero, considerandũ si] totũ quod definitur eo quod est hoc cũ illo[nullo modo] significatorũ eius quod est[hoc cũ illo] definitur. nã si sic, definitio est interimẽda. Deinde exponit quot modis dicitur alterũ cum altero, & dicit, [vt si dicitur alterũ cum altero] & hoc cũ illo, multifariam dici potest, [aut vt in aliquo eodẽ susceptiuo, vt iustitia & fortitudo in anima. aut vt in loco eodem, aut vt in tẽpore eodem. Quòd si nullo modo verũ sit quod dictũ est in his] scilicet significatis, cũ dicitur domus est operimentũ cum lapidibus, hoc est, si in nullo horũ significatorũ definitio illa domus intelligi potest, [manifestũ est quoniã nullius] scilicet totius, quod eo modo definitur, [erit assignata definitio, quoniam nullo modo] eorũ qui dicti sunt, domus est operimentũ cũ lapidibus & [hoc est cũ illo] intelligitur. ¶ Quod vero ad exempla attinet, exemplum in eodem susceptiuo subiecto Aristoteles assignat, vt cum quispiam dixerit virtutem iustitiam cum fortitudine. nam in eodẽ susceptiuo anima videlicet, iustitia & fortitudo sunt. cęterorũ exempla Alexander affert, & primo eorũ quæ sunt in eodẽ loco. vt cũ quis definierit corpus, & dixerit esse tripliciter dimensionatũ cum superficie. In quo enim loco est corpus, in hoc & superficies. deinde eorũ quæ sunt in eodẽ tẽpore. vt cum B aliquis definierit fortitudinẽ, & dixerit fortitudinẽ esse audaciam cũ recta ratione. In quo enim tempore est audacia, in eodem recta ratio est.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSECVNDVS.

140 Si autẽ diuiso quoties dicitur alterum cum altero, verũ erit in eodem tempore vtrunque esse, considerandũ si contingit non ad eundem finem vtrũque dici. Vt si fortitudinẽ definiuit audaciam cũ recta intelligentia. Contingit enim audaciam quidem habere spoliandi: rectã autem intelligentiam circa salubria. sed non fortis, qui in eodem tempore cum illo hoc habet.

Assignat locũ 72. & dicit, [Si autem diuiso quoties dicitur alterum cum altero, verũ erit in eodem tempore vtrũque esse, considerandũ si contingit non ad eundem finem vtrunque dici,] quoniam si non ad eundẽ finem vtrunque dicitur, definitio assignata est interimenda. & affert exemplũ, & dicit, C [vt si fortitudinem definiuit,] dixitque fortitudinem esse[audaciam cũ recta intelligẽtia,] hæc definitio est interimenda. & declarat quo modo, & dicit, [contingit enim] aliquem[audaciam quidẽ habere spoliandi] scilicet regnũ à rege per prælium, [rectã autẽ intelligentiam circa salubria.] & sic in eodem tẽpore habebit vtrunque, [Sed nõ fortis] dicetur, [qui in eodem tẽpore cum illo] scilicet cũ recta intelligentia circa salubria[hoc] scilicet audaciam spoliandi[habet.] oportet enim hæc ambo habere ad eundem finem, scilicet ad præliorum pericula, quod est finis fortitudinis.

LOCVS SEPTVAGESIMVSTERTIVS.

141 Insuper, si & ad idẽ ambo dicuntur, vt ad medicinalia. Nihil enim prohibet & audaciam quandam & rectam intelligentiã habere ad medicinalia: non tamen sic fortis erit, qui hoc cum illo habet. Neque enim ad alterum, eorum vtrunque oportet dici, neque ad idem quodcunque D sit. sed ad fortitudinis finem, vt ad præliorum pericula, aut si quid magis est illius finis.

Locũ 73. assignat, & dicit, [Insuper si ad idem] .i. eundẽ finẽ[ambo] .s. audacia & recta intelligẽtia [dicuntur, vt ad medicinalia,] definitio assignata de fortitudine, quòd sit audacia cũ recta intelligẽtia, est interimenda. nisi ambo referantur ad eundẽ finem, qui fortitudinis est, vt ad periculum in pręliis, non autem ad medicinalia. exponit autem hoc, & dicit, [nihil enim prohibet & audaciam quandam, & rectam intelligentiã] aliquem[habere ad medicinalia,] vt ad secanda vulnera. Potest enim aliquis medicus habere audaciam ad secanda vulnera cum recta intelligentia illa secandi, ad vnũ finem respiciens, scilicet ad sanandum patientem. [non tamen] huiusmodi medicus[sic] respiciens finẽ illum, [fortis erit, qui] videlicet[hoc] scilicet audaciam secandi[cum illo] scilicet cũ recta intelligentia secãdi[habet.] assignat causam, & dicit, [neq; enim vtrũq; eorũ oportet dici ad alterũ] atq; alterũ, si subaudi aliquod totũ recte definiri debet. veluti cũ definitur cõtinentia ꝙ sit recta intelligẽtia cũ prauo desiderio. Hæc enim definitio nõ est recta, quoniã recta intelligẽtia, & prauũ desideriũ ad alterũ atq; alterũ sunt. nã prauũ desideriũ erit ad vtendũ venere: recta intelligẽtia erit ad nõ vtendũ, sed ad abstinentiã. [neq; ad idem quodcũq; sit] oportet ambo dici .i. neq; ad eundẽ finẽ indifferẽter, quicunq; sit ille finis, si ambo referãtur audacia & recta intelligentia vt ad sanandũ, definitio fortitudinis recta est, [sed] oportet vt ambo referãtur[ad fortitudinis finẽ] si debet fortitudo recte definiri, [vt ad pliorum

pericula, aut]ad aliquē aliū finē,]siquid magis est illius].f.fortitudinis[finis,]vt victoria. Ergo interi- E
menda est semper definitio, quoties illa duo nō referuntur ad eundē finē, qui est rei quæ definitur.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVARTVS.

141 Quędam autem sic asignatorum nullo modo sub dictam cadunt diuisionem. vt si ira tristitia est cum opinione paruipendēdi. Nam cum propter huiusmodi opinionem tristitia fiat, hoc vult indicare, hoc cum hoc fieri aliquid. Hoc autem secūdum nullum dictorum modorū idem est ei, quod est hoc cum illo esse.

Alexander arbitratur Aristot. velle asignare aliud peccatum in huiusmodi definitionibus, & pec-
catum est, quoniam nonnulli definiunt rem aliquam asserendo eam esse hoc cum hoc, vbi præposi-
tionē cū accipiunt secundū nullum modorū, eorū videlicet qui dicti sunt. Dictum est enim trifariam
dici, hoc cum hoc, aut vt in eodem subiecto, aut in eodem loco, aut vt in eodem tēpore. At hi rem ali-
quam definiunt, vt irā, dicētes iram esse hoc cum hoc, id est, tristitiam cum opinione paruipendendi.
Vbi prępositionē cum, secundū nullum dictorū modorū intelligūt, sed intelligunt cū pro propter, quę F
est prępositio causalis. Ergo isti sic definientes errāt, quia definiunt iram dicētes eam esse hoc cū hoc
secūdū nullū dictorū modorū. dicit, [Quędā autē sic asignatorū] à quibusdā de eo quod est esse hoc
cū hoc [nullo modo cadūt sub dictā diuisionē,] & sic erit 2. peccatū. nam vtūtur in talibus definitio-
nibus præpositione quæ est hoc cū hoc, & ad nullū sensum dictorū. Et quod dixit, exēplo exponit, &
dicit, [vt si ira](vt definiunt)[tristitia est cū opinione paruipendendi]vtuntur cū prępositione, & ad
nullū eorum sensum, qui dicti sunt. non enim vtuntur præpositione cū, ad denotandū tristitiā & opi-
nionē esse in eodē loco, nec in eodē tempore, nec in eodē subiecto. [nam cū propter huiusmodi opi-
nionem]quæ scilicet est paruipendēdi[tristitia fiat.]fit enim tristitia in irato propter opinionē parui-
pendendi, [hoc vult indicare hoc cū hoc fieri aliquid].i. nihil aliud vult indicare cū in definitione di-
citur cū opinione paruipendēdi, nisi propter opinionē paruipendēdi. Opinio enim paruipendendi ab
altero, tristitiā efficit in irato. accepit autē paruipendēdi passiue. nā opinio qua aliquis opinatur se esse G
paruipēsum ab aliquo, efficit tristitiā in irato. Tūc recolligit peccatū, & dicit, [hoc autē,]scilicet expo-
nere cū, pro propter, [secundū nullū dictorū modorū idem est ei, quod est hoc cū illo esse.] Ergo hoc
pacto definitio interimenda, quoniam est præter consuetos sensus eius, quod est hoc cum hoc esse.

LOCVS SEPTVAGESIMVSQVINTVS.

142 Rursum si horū compositionē dixit totum, vt animę & corporis cōpositionē, animal, primū quidē cōsiderandum, si non dixit qualis cōpositio: vt si carnē definiens, aut os, ignis & aeris & terræ dixit cōpositionem. Non enim sufficit cōpositionem dicere. sed & qualis quædam determinādum. Non enim quolibet modo cōpositis his, caro fit, sed sic quidem compositis, caro: sic autem, os.

Asignat locū 75. & dicit, [Rursum si totum]aliquis definiens [dixit]esse[cōpositionem horū]id
est, harum partium, interimēda est definitio. & asignat exemplū, & dicit, [vt]si aliquis definiens[ani- H
mal,]dixit esse [compositionē animæ & corporis] interimenda est hæc definitio. & quòd sit interi-
menda, ostendit primo per cōsiderationem. secundo ibi[videtur autem]per rationes. De prima parte
dicit, [primū quidē considerandū, si] sic definiens, [non dixit qualis cōpositio,]vtrum, videlicet ani-
mal sit compositio ex anima & corpore, anima & corpore refractis, an intensis, an nulla ratione va-
riatis[vt si carnem definiens, aut os, dixit cōpositionem ignis, & aeris, & terrę]& subaudi aquę. [non
enim]ei, qui hæc definit, [sufficit compositionem dicere, sed & qualis quędā determinandū. nō enim
quolibet modo compositis his]scilicet elemētis[caro fit, sed sic] .f. refractis ad medium [cōpositis, sic
caro, sic autē]refractis, sed non ad medium, sed dominantibus frigidis, & siccis elementis fit[os.]Er-
go cum definitio sermo sit explicans esse rei, oportet vt explicet rei esse secundum omnem rationem.

143 Videtur autē neutrū eorū quæ dicta sunt, omnino esse cōpositioni idem. Nam compositioni omni dissolutio contraria est. Dictorū autem neutri vllo modo. Insuper si similiter verisimile est omne cōpositū compositionē esse, vel nullū, animaliū autē vnumquodq; (cū sit cōpositum) non est cōpositio, nullum profecto aliorū cōpositorum compositio erit.

A Cum dixiſſet nec animal, nec carnem, nec os eſſe cõpoſitionem ex partibus, nunc probat primò quidem ſyllogiſmo categorico, & componitur hoc pacto, omni cõpoſitioni contraria eſt diſſolutio, nec carni, nec oſſi, nec animali contraria eſt diſſolutio, ergo nullum horum eſt compoſitio. proponit primo cõcluſionem, & dicit, [Videtur autem neutrum eorum quę dicta ſunt] ſcilicet neque carnem, neque os, neque animal [omnino idem compoſitioni eſſe,] hæc eſt concluſio. deinde aſsignat maiorem, & dicit, [nam compoſitioni omnino diſſolutio cõtraria eſt,] hæc eſt maior. deinde affert minorem, & dicit, [dictorum autem neutri] id eſt nulli, [vllo modo] diſſolutio contraria eſt, quoniam & animal, & caro, & os ſubſtantia eſt, cui nihil eſt contrarium. ergo nullum eorũ erit cõpoſitio partium. Secundo idem probat ſyllogiſmo ex ſuppoſitione. ſupponit enim omne compoſitũ eſſe compoſitionem, aut nullum cõpoſitum eſſe compoſitionem. & ſi diceres vtranque harum eſſe falſam, ſupponit hanc diſiunctiuam tãquam veriſimilẽ, & dicit, [Inſuper ſi ſimiliter veriſimile eſt omne compoſitum compoſitionem eſſe, aut nullũ] cõpoſitum compoſitionem eſſe. Stãte hac hypotheſi aut pro vera, aut
B pro veriſimili, deſtruit primam partẽ diſiunctiuæ, & dicit, [animalium autẽ vnumquodque (cum ſit compoſitum) non eſt cõpoſitio,] ergo non omne compoſitum eſt compoſitio. tunc deſtructa prima parte infert conſtructionem alterius partis, & dicit, [nullũ profecto aliorum compoſitorum,] vt nec caro, nec os, nec aliud vllum [compoſitio erit.] Eſt ergo ſyllogiſmus ex hypotheſi diſiũctiua à deſtructione vnius partis ad conſtructionem alterius, vt recte Alexander expoſitorum omnius doctiſsimus annotauit, hoc pacto, omne cõpoſitum eſt compoſitio, aut nullum compoſitum eſt compoſitio, ſed non eſſe compoſitum eſt compoſitio, vt de animali patet, ergo nullum compoſitum erit compoſitio.

LOCVS SEPTVAGESIMVSSEXTVS.

144 Rurſum ſi ſimiliter in aliquo apta ſunt eſſe cõtraria, definiuit autem per alterum, manifeſtum quoniam non definiuit. Si autem non eſt ita, plures accidet eiuſdem definitiones eſſe. Quid enim magis qui per hoc, quàm qui per alterum definiens dixit? Quoniam ſimiliter vtraque apta ſunt fieri in eodẽ. talis autem animæ eſt definitio. ſiquidem eſt ſub-
C ſtantia diſciplinæ ſuſceptiua. nam ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſceptiua.

Locum ſeptuageſimum ſextum aſsignat, & dicit, [Rurſum ſi ſimiliter] & omnino eadem ratione, [in aliquo] ſcilicet toto ſubiecto, [apta ſunt eſſe cõtraria, definiuit autem] illud totũ ſubiectum [per alterum] illorum cõtrariorum, & non per ea omnia, quæ ſunt apta in ipſo fieri, [manifeſtum quoniam non definiuit.] non enim accepit ea omnia quæ ſunt apta in eo fieri, & per quæ eſt aptum demõſtrari. Poſſet aliquis dicere totum illud definiri per vtrunque cõtrariorum, non ſimul, ſed per vnum ſeorſum, & per alterum. obiicit Ariſtoteles [ſi autem non eſt ita] vt videlicet totum, quod eſt ſuſceptiuum plurium contrariorum, definiatur per omnia illa, [plures accidet eiuſdem] totius [definitiones eſſe. Quid enim] (vt inquit) [magis qui per hoc] vnum contrariorum [quàm qui per alterum definiens dixit?] quaſi dicat nulla ratione magis per vnum quàm per alterum definire debet, [quoniam ſimiliter] & æquali ratione [vtraque] ſcilicet contraria [apta ſunt fieri in eodem] ſcilicet ſubiecto toto. nam ſimiliter & non magis vnius quàm alterius ſuſceptiuum eſt. exponit per exemplum, quod dixit, [talis autem] inquit [animæ eſt definitio, ſiquidem eſt ſubſtantia diſciplinæ ſuſceptiua,] niſi enim adda-
D tur diſciplinæ & ignorantiæ, interimenda eſt, [nam] anima [ſimiliter & ignorantiæ eſt ſuſcepriua.] Ergo definitio aſsignata ſolum per diſciplinam, interimenda eſt. ¶ Quod vero ad verba attinet, Ariſtoteles dixit animam ſimiliter ſcientiæ & ignorantiæ eſſe ſuſceptiuam. & non dixit animam ſimiliter eſſe aptam ad ſuſcipiendum ſcientiam & ignorantiam. nam anima quo ad aptitudinem, magis apta eſt ſcientiam quàm ignorantiam ſuſcipere, cum ſcientia ſit animę perfectio ad quam anima eſt aptiſsima: quo vero ad ſuſceptionem, anima ſimiliter eſt ſcientiæ & ignorãtiæ ſuſceptiua, cum nõ magis poſsit ſuſcipere ſcientiam quàm ignorantiam.

145 Oportet autem ſi non ad totam definitionẽ habeat aliquis argumentum, eo quòd non nota ſit tota, ad aliquam partium argumentari, ſi ſit nota, & non bene aſsignata appareat. Nam parte interẽpta, & tota definitio interimitur.

Cum aſsignaſſet loca, quibus interimitur vel conſtruitur definitio, nunc aſsignat nonnullas idoneitates (vt vtar verbis iuniorũ) quæ ſunt ſeruandę circa interemptionẽ definitionis. Dicuntur autem idoneitates, quoniã (vt puto) per has redditur interrogãs idoneus ad interimẽdas definitiones, vel reſpondens idoneus ad defendendã definitionẽ quam aſsignauit. vſus eſt autẽ hoc verbo idoneus, atque idoneitas, Ariſto. primo Priorũ eo capite, [quomodo autẽ idonei erimus] & primo ponit vnã idonei-

tatem ex parte opponentis, interrogãtiſque, per quã opponẽs redditur idoneus ad interimendã definitionem obſcuram ſibiq́ue ignotam, ſicuti eſt illa, anima eſt harmonia corporis inſtrumentarii. Hæc enim definitio obſcura eſt, opponentique ignota, quatenus anima quæ ſubſtantia eſt, per harmoniam definitur. dicit ergo [oportet autem ſi non ad totam definitionem habeat aliquis argumentum,] quo poſsit opponens eam interimere, [eo quòd nõ nota ſit] ſibi [tota, ad aliquam partium argumẽtari, ſi] illa pars [ſit] ſibi [nota, & non bene aſsignata appareat,] vt contra illã partem quæ dicitur harmonia. hæc enim pars nota omnibus eſt, cum omnibus pateat ſignificare relationẽ miſcibilium. [nam parte interempta] vt ſuperius dictum eſt, [& tota definitio interimitur.] Si enim anima non eſt harmonia, non erit harmonia corporis inſtrumentarii. & ſic interimitur definitio. E

συνδιορθοῦντα corrigenti recte diſponenti. συσχηματίζοντι. cõformãti cõfigurãti

146 Quęcunque autẽ definitiones obſcurę ſunt emendanti, & reformanti, ad manifeſtandũ aliquid, & habendum argumentum, ſic conſiderandũ. neceſſe eſt enim reſpondenti aut ſuſcipere quod ſumptũ eſt ab interrogante, aut eidem declarare, quid temere eſt in definitione.

Hæc ſecunda idoneitas etiam ex parte interrogãtis eſt, vt Alexander putat, & nõ ex parte reſpondentis, vt iuniores opinantur, dicit enim, [Quęcunque autẽ] id eſt, quandocunque autem [definitiones] aſsignatæ à reſpondente [obſcuræ ſunt] interrogantiſque ignotæ, [emendanti, & reformanti] id eſt, opponẽti, qui enititur eas emendare, atque reformare [ad manifeſtandũ aliquid,] quod eſt in eis obſcurum, [& ad habendum argumẽtum,] quo poſsit eas interimere, [ſic cõſiderandum eſt] ſic, ſcilicet vt dictum eſt, ſubaudi in trãſſumptionibus. dictum eſt enim trãſſumptionẽ fieri tam totius orationis ad manifeſtiorem orationem, quàm alicuius partis definitionis ad interpretationem illius. Ergo opponens obſcuras definitiones trãſſumere debet ad manifeſtiores, maxime ad eas contra quas habet argumenta. Et per illud verbũ [ſic] dedit intelligere vt eſt dictum in trãſſumptionibus, vt Alexander ſuppleuit. & quòd talem debeat interrogans facere trãſſumptionem, probat, & dicit, [neceſſe eſt enim] ipſi [reſpondenti] poſtquam facta eſt tranſſumptio ab opponente ad id, cõtra quod habet argumenta, [aut ſuſcipere] & concedere, [quod ſumptum eſt ab interrogante,] in ipſa trãſſumptione, [aut eidem] reſpõdenti, neceſſe eſt [declarare, quid temere] hoc eſt, obſcure & ſine ratione, [ab eo oſtenſum] & aſsignatum [eſt in definitione.] accepit enim oſtenſum pro aſsignato. Et vtroque modo eſt vtile. nam ſi concedit tranſſumptionem factam ab interrogante, interrogans habebit argumenta contra illam. ſi non concedet reſpondens, manifeſtiorem aſsignabit definitionem. verbi gratia, ſi definiatur anima, quòd ſit numerus ipſe ſeipſum mouens, cum hæc animæ definitio ſit obſcura, oportet interrogantem trãſſumere hanc ad manifeſtiorem, & ad talem, vt poſsit habere argumenta ad interimendum ipſam. nam aut reſpondens concedet trãſſumptionem ab eo factam: & ſic per argumenta quæ habet contra eam, poteris interimere ipſam. aut ſi tranſſumptionem non admittet, erit neceſſe, reſpondenti manifeſtare aſsignatam definitionem. & ita quouis modo vtile erit. Hoc pacto hanc idoneitatẽ Alexander expoſuit, quam nullo pacto iuniores, quorũ ſacerdos Albertus eſt, intellexerũt. F G

147 Inſuper quemadmodum in concionibus ſolent legem inducere, & ſi melior ſit quæ inducitur, interimũt anteriorem: ſic & in definitionibus faciendũ, & definitio alia ferenda. Nam ſi apparet melior, & magis, quod definitur, perſpicuum, manifeſtum quoniam interempta erit quæ poſita eſt. quoniam non ſunt eiuſdem plures definitiones. H

Dat tertiam idoneitatem ex parte interrogantis etiam, & dicit, [Inſuper quemadmodum in concionibus,] in quibus ſolent ferri leges, vt primo rhetoricorum patet. Concionatores [ſolent legem inducere] de nouo, [& ſi melior ſit] hæc noua [quæ inducitur,] quàm ſit illa, quæ poſita eſt antiquo tempore, cõcionatores [interimunt anteriorem] ab antiquo latam, [ſic & in definitionibus faciẽdum, & definitio alia ferenda] ab ipſo opponente, alia dico quæ eiuſdem rei ab aliis aſsignata eſt. [nam ſi apparet melior, & magis quod definitur perſpicuum, manifeſtum quoniam interempta erit quæ poſita eſt] ab ipſo reſpondente. nec dicere potes antiquam & nouam definitionem eſſe eiuſdem. [quoniam nõ ſunt eiuſdem plures definitiones.] ſed vna vnius. hanc idoneitatem obſeruauit omnium ſapientum magiſter. nam poſita definitione Platonis, quòd anima ſit motus ſeipſum mouens, aſsignauit alteram, quòd ſit actus corporis naturalis, inſtrumentarii, in potentia vitã habentis. Hęc autẽ cum melior omnibus viſa ſit, antiqua ad obliuionem venit, cum eiuſdẽ plures definitiones eſſe nequeant.

148 Ad omnes autem definitiones non minimum elementum apud ſe eſt, ſolerter definire propoſitum, aut apte dictũ terminum aſſumere.

A Necesse est enim veluti ad exemplar considerantem, habere definitionem, & quod minus est iis quæ oportet, & quod appositum est superflue, inspicere, vt magis argumentis sit abundans. Quæ igitur circa definitiones sunt, intantum dictum sit.

Vltimam idoneitatē ex parte interrogantis, qui (vt Alexander inquit) vult bene definire, aut bene datas definitiones suscipere, nunc assignat, & dicit, [Ad omnes autem definitiões] aut assignādas, aut ab aliis assignatas suscipiendas, [non minimum elemētum,] hoc est, nō minima occasio [apud se est] vt Alexander exponit, per elementum occasionem intelligit. vel fortasse per elementum locum intelligit, vt sit sensus, non paruum locum apud interrogantem esse ad assignandas definitiones, vel ad assignatas suscipiendas, [solerter,] scilicet per omnia loca, & considerationes superius inductas discurrendo [definire propositum, aut apte terminum] propositi ab aliis [dictum] atque explicatum [assumere] atque suscipere. & assignat causam, quare debemus considerare definitionem rei propositæ assignatam ab aliis, & dicit, [necesse est enim cōsiderantem] atque volentem definire [habere de-
B finitionem,] scilicet quæ prius est assignata ab aliis, [veluti ad exemplar] aspiciendo, [& quod minus est eis, quæ oportet,] id est, & quod reperitur in ea diminutum, & quod] in ea [appositū est superflue, inspicere, vt magis argumentis] contra illam [sit abundans.] nam poterit ostendere illam vel esse diminutam, vel esse superfluam. Vt si definitio hominis sit animal mortale, irrationale. nam hæc est superflua, quatenus inutiliter positū est irrationale. Et est diminuta, quia desunt partes, quę sunt meliores. Quare erit necessarium supplere rationale, atque scientiæ susceptiuum. & tunc definitio erit, animal mortale rationale, scientiæ susceptiuum. & de libro Topicorum sexto hactenus.

Finis libri sexti.

ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER SEPTIMVS CVM EIVSDEM AVGVSTINI NIPHI MEDICIS COMMENTARIIS.

C VTrum autem idem an diuersum secundum propriissimum eorum modorum, qui de eodem dicti sunt, dicendum.

Vm primo Topicorum problemata definitiua esse tradiderit, explicaueritq; ea, quæ quæsitum habent de eodem & diuerso, cum ibi docuerit, quæ secundum quid eadem vel diuersa sunt, conuenienter post definitiua problemata,
C de quibus dixit in sexto, connectit in hoc libro septimo, problemata de eodē, & loca apta, quibus possunt construi vel destrui. Sunt autem loca de eodem, vtilia ad definitiua problemata. nam (vt Alexander inquit) quibus locis mōstramus quoniam hoc idem est cum hoc, per eadem possumus monstrare, quoniam hæc definitio eadem est cum definito. Insuper etiam, quibus locis monstramus quoniam hoc alterum est ab hoc, per eadem monstrare poterimus quoniam hæc definitio est altera a definito. sed vtrum loca affirmatiua de eodem sunt vtilia ad problemata definitiua, postea Aristot. disputabit: nunc satis nobis sit referre, quæ Alexander dixit. itaque proponit suam intentionē, & dicit, [Vtrū autem idem] hoc scilicet huic sit, [an diuersum,] loquor de eodem nō secundum modos, quibus hoc huic idem est secundum quid, sed vt dicit, [secundum propriissimum eorum modorum, qui de eodē
D dicti sunt,] de hoc modo eodem, nunc [dicendum.] ergo problemata pertractanda sunt de eodem & diuerso, secundum proprissimum modum accipiendi idem, & diuersum. Quis autē sit hic propriissimus modus, statim in proximo textu exponetur, nunc autem satis sit proposuisse intentionem.

2 Dicebatur autem propriissime idem, quod numero vnum est.

Exponit nūc quis est propriissimus modus, quo hoc huic idem est, & dicit, [Dicebatur autē proprissime idem] hoc est, hoc huic idē, [quod vnū numero est.] dicitur aūt hic modus proprissimus, qm̄ (vt Alex. inquit) cæteri cū additione dicuntur, vt eadem genere, aut eadem specie. at qui simpliciter sine additione est, numeri est. nam quę eadē numero sunt, specie ac genere eadem sunt, contra autem nequaquam. ¶ Sed dices, idem genere, annexum est problematibus de genere: idem proprio, proble-

matibus de proprio. Ergo idem definitione annexum erit problematibus de definitione . Ergo non E
idem numero, sed idem definitione, annexum est problematibus de definitione . Intelligamus igitur
(vt Alexan. exponit) vnum numero dici, non indiuiduum ac singulare. Sunt enim singularia a disci-
plinis reiecta. quare per eadem numero, intelligit quæ æque vnum re essentiaque sunt, nomine tamẽ
diuersa, ceu tunica & vestis. Quare loca quæ de eodem numero assignat, sunt de eodem definitione.
nam idem definitione, est idem numero, & econuerso, numero idem, definitione est idem.

PRIMVS LOCVS.

3 Et considerandum ex casibus, & coniugatis, & oppositis. Nam si iustitia idem est fortitudini, & iustus forti, & iuste fortiter.

Primum ergo locum, qui accipitur a coniugatis, assignat, & dicit, [Et cõsiderandum ex casibus
& coniugatis, & oppositis.] & primo prosequitur locum ex coniugatis, qui talis est, vnũ principale est
idẽ cũ altero principali, coniugatũ vnius cũ coniugato alterius, & casus vnius cũ casu alterius idẽ est. &
assignat exemplũ, & dicit, [nam si iustitia] quę principale est, [idẽ est fortitudini,] quæ est alterũ prin-
cipale, [& iustus forti, & iuste fortiter] idem erit. quæ sunt casus, atque coniugata. & negatiue etiam, si F
principale non est idem principali, nec coniugatum cum cõiugato, nec casus cum casu idem erit.

LOCVS SECVNDVS.

4 Similiter autem & in oppositis . Nã si hæc eadem, & opposita his eadem secundum quamlibet dictarum oppositionum. Nihil enim differt, hoc vel hoc modo oppositum sumere, quoniam idem est.

Secũdũ locũ, qui accipitur ab oppositis assignat, & dicit, si duo fuerint quæ habent opposita, si il-
la opposita eadem fuerint, hæc erunt eadẽ: & si opposita non sunt eadẽ, nec hæc erunt eadem. dicit,
[Similiter autem & in oppositis. nam si hæc eadem, & opposita his eadem,] & vt inquit, hæc consi-
deratio veritatem habet in omnibus modis oppositis, [& secundum quamlibet dictarum oppositio-
num. nihil enim differt hoc vel illo modo oppositum sumere] ad propositum, [quoniam] ad propo-
situm nostrum [idem est.] & sic consideratio est vniuersalis secundum omnes oppositiones . Huius
exemplum assignari potest. nam si album & candidum sunt idem, nigrum & atrum erunt idem : & G
si illa non fuerint eadẽ, nec hæc erunt eadẽ. Insuper si fortitudo & audacia sunt idẽ , timiditas & me-
tus erunt idem: & si illa non sunt idem, nec hæc erunt idem. Sunt autem fortitudo & timiditas, & au-
dacia & metus contraria.

LOCVS TERTIVS.

5 Rursum ex affectiuis, & corruptiuis , & generationibus , & corruptionibus , & omnino ex iis, quæ similiter se habẽt alterum ad alterũ.

Locum hunc tertium, qui accipitur ex effectiuis, & corruptiuis , assignat Aristot. & dicit, [Rur-
sum ex effectiuis, & corruptiuis , & generationibus, & corruptionibus, & omnino ex iis, quæ simili-
ter,] scilicet secundum proportionem [se habẽt alterum ad alterum.] nam si effectiua sunt eadem , &
quæ generantur etiam sunt eadem. & si generationes sunt eædem, etiam genita sunt eadem. similiter
de corruptiuis & corruptiõibus. cõtra etiã, vt si terrigena & hõ sunt eadẽ, & eorũ generatiões & corru-
ptiones eædem sunt. Est enim generatio ipsorum ex semine & menstruis , corruptio autem animæ
separatio a corpore. Rursum si sanitas & morbus sunt eadem, essent eorum generationes eædem, sed
quoniam sanitas & morbus non sunt idem, ideo nec generationes eorum eædẽ, modo sanitatis sani ci- H
bi effectiui. Morbi vero contrarii sunt, & sic locus conuertitur , nam si generationes eædem , & res
quarum sunt, eædem erunt. Quo loco Aristot. quarto methaphysicæ visus est, cum probauit ens &
vnum esse eadem, quia generatio & corruptio, eadem. Et de similibus eadem ratione . nam si vnum
simile est alicui simile, alterum quod est primo simile, erit simile alteri, quod est simile secundo. ver-
bi gratia, si album est simile luci, & quia est simile luci, est idem luci , nigrum erit simile tenebræ , &
quia est simile tenebræ, erit idem tenebræ. sunt autem album & nigrum similia proportione, & lux &
tenebra eodem modo proportione similia. Similiter si album est idem candido, lucidum erit idẽ per-
spicuo, nam album & lucidum sunt similia, & candidum & perspicuum similiter. potest igitur textus
resolui in plura loca, quorum primus est, si effectiua scilicet proxima & adæquata, sunt eadẽ , & geni-
ta etiam sunt eadem. Secundus, si corruptiua, scilicet proxima & adæquata, sunt eadem, corrupta sunt
eadem. Tertius, si generationes eædem, genita eadem. Quartus, si corruptiones eædem, corrupta ea-
dem. possunt etiam quatuor loca fieri e conuerso, & sic erunt octo. de similibus autem addi potest lo-
cus nonus, vt visum est.

6 Considerandum autem & quorum alterum maxime dicitur quoduis esse, si & alterum eorum ipsorum secundum idem maxime dicitur. Quemadmodum Xenocrates beatam vitam & studiosam assignauit eã dem, quoniam omnium vitarum maxime eligenda studiosa & beata. Vnum enim maxime eligendum & maxime. Similiter & in aliis huiusmodi.

Locus vero quartus est talis, si fuerint duo, [Quorum alterũ maxime dicitur quod vis esse,] vt studiosum vel beatum, vel aliquid tale. [si & alterum ipsorum eorum] duorum [secundum] illud [idem maxime dicitur] scilicet studiosum vel beatum, hæc erunt eadem. quoniam quod per excessum dicitur, vni conuenit, & eidem. & ita si esse maxime beatũ conuenit aliquibus, oportet illa vnũ esse & idẽ. & dicit [secundum idem] nam si alterũ eorũ fuerit maxime studiosum, ꝓpter esse maxime forte, alte
B rum autem maxime studiosum propter maxime liberale esse, licet hoc vtraque sint maxime aliquid, cum non sint secundum idem maxime illud, hæc non sunt eadem. Assignat exemplum, & dicit, [quẽ admodum Xenocrates beatam vitam & studiosam assignauit eandem esse,] vtens hoc loco, & dicebat, [quoniam omnium vitarum maxime eligenda studiosa, &] omnium vitarum maxime eligenda [beata,] ergo studiosa vita, & beata vita idem sunt. & assignauit causam, & dixit, [vnum enim maxime eligendum, & maxime.] quod enim per superabundantiam dicitur, vni & idem conuenit. non enim possunt esse duo, cum videlicet fuerint secundum idem maxime aliquid. & quoniam beata vita, & studiosa vita secundum idem sunt maxime eligenda, ergo sunt idem. & sicut hic locus est verus in exemplo Xenocratis, [similiter & in aliis huiusmodi] exemplis verus est.

7 Oportet autem vtrunque vnum numero esse, quod dicitur maximum, maximeque eligendum. Si autem non, non erit ostensum, quoniam idem. non necessarium enim si fortissimi græcorum sunt Peloponesii & Lacedæmonii, eosdem esse Peneloponesios Lacedæmoniis: Quoniam non vnus numero Peneloponesius, & Lacedæmonius.

C Contra Xenocratem dubitatur, nam Xenocrates volebat probare beatã vitam, & studiosam vitã esse eandem simpliciter, hoc est eandem definitione. Cõtra, quoniã Peloponesii, & Lacedęmonii sũt fortissimi, & secundnm eandem speciem fortitudinis fortissimi, & tamen Peloponesii & Lacedæmonii non sunt iidem definitiõe, ac simpliciter, imo differunt sicuti genus & species, quoniam omnis Lacedæmonius est Penelopolius, & nõ omnis Peneloponesius est Lacedæmonius. propterea dicit Aristo. si locus debet concludere ea esse eadem simpliciter, ac definitione, esse addendum ꝙ illa, quibus excessus superlatiuus secundũ idem cõpetit, sint eadem numero. Erit ergo argumentum sic, beata vita est maxime eligenda propter virtutem, & studiosa vita etiam propter virtutem est maxime eligenda, & beata vita & studiosa vita sunt vnũ, idemq; numero, ergo beata vita, & studiosa vita sunt simpliciter, ac definitione idem. modo minor est falsa. nam vita beata, & vita studiosa non sunt eædem numero, sed differunt sicuti genus & species, quia omnis vita beata est studiosa, & non omnis vita studiosa est beata. dicit [Oportet autem vtrunque] scilicet eorũ de quibus est quæsitum, si sint eadẽ simpliciter ac definitione, [vnum numero esse, quod dicitur maximum, maximeque eligẽdum.] ergo supponendum est ea esse eadem numero. nam hoc stante, sequetur, beata vita & studiosa vita sunt maxime eligẽdæ, ergo sunt eædem simpliciter ac definitiõe. Et quod ita debeat intelligi, probat, & dicit, [si autem non] subaudiendum est ea esse eadem numero quæ maxime eligenda sunt, [non erit osten-
D sum quoniam] beata vita & studiosa vita sint [idem] simpliciter, ac definitione. ꝙ autem non sequatur ea esse simpliciter ac definitione eadem, declarat assignando instantiam, & dicit, [non enim si fortissimi Græcorum sunt Peloponesii & Lacedæmonii, necessariũ erit eosdem esse Peloponesios Lacedæmoniis] scilicet simpliciter ac definitione. [quoniam non vnus numero Peloponesius & Lacedæmonius.] nã Lacedæmonius est ex ciuitate Lacedæmone, Peloponesius est ex prouincia, quę cõtinet plures ciuitates, & Lacedemona quã & Sparten vocãt. ¶ Sed occurres, quoniã superius diximus idẽ numero, & definitione idem non differre. Hic autem facit differentiam inter idem numero, & idem definitione. ¶ Dicendum, superius per numero eadem intellexisse, quę vnam, eandemque æquam rẽ dicunt. Quæ enim hoc pacto sunt eadem numero, sunt simpliciter, ac definitione eadem. Sed quæ sunt eadem numero non secundũ æquam rem, nõ oportet eadẽ simpliciter ac definitione eadẽ esse, hoc pacto ꝑspicuũ Peloponesium & Lacedæmonium non esse eosdem numero, secundum æquam

rem,cum omnis Lacedæmonius ſit Peloponeſius,& non conuertitur. E

12 Sed contineri quidem alterum ab altero neceſſarium, vt Lacedæmonii a Peloponeſiis. Si autem non, accidet ſeipſis inuicem eſſe meliores, ſi non continentur alteri ab alteris. Neceſſe enim eſt Peloponeſios meliores eſſe quàm Lacedæmonios, ſi non continentur alteri ab alteris. Nam omnibus reliquis ſunt meliores. Similiter autem & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Peloponeſiis. nam & iſti cæteris omnibus ſunt meliores. Quare ſe inuicem meliores fiunt. Manifeſtum ergo quoniam vnum numero eſſe oportet, quod optimum & maximũ dicitur, ſi debeat quoniam idem ſunt, oſtendi. propter quod Xenocrates non idem aſſignauit. Non enim vna numero ſtudioſa & beata vita. quapropter non neceſſarium eandem eſſe, quoniam ambæ maxime eligēdæ, ſed altera ſub altera. F

Cum declaraſſet ꝙ oportet addere eſſe eadem numero, ſi debet locus vtilis eſſe ad probandum ea eſſe eadem ſimpliciter, atque definitione, nunc declarat, quid concludit locus ille, cum nō additur ea eſſe eadem numero. q.d. licet vita ſtudioſa & vita beata, nō ſint eædē nũero, ſi ſunt maxime eligēdæ, ſequetur tamē eas eſſe eaſdem, vel alteram ſub altera contineri. Vt ſit dicere, licet vita beata & ſtudioſa ſint maxime eligendæ, ſi non fuerint eædem numero, [Sed] pro tamen [neceſſarium] erit [alterum quidem ab altero contineri] vt continetur homo ab animali. Nam ſtudioſa vita continebit beatam. cum omnis vita beata ſit ſtudioſa, & non conuertitur. [Vt Lacedæmonii a Peloponeſiis.] nam Lacedæmonius eſt Peloponeſius, & non conuertitur. [Si autem non] ſubaudi ſequitur eos eſſe eoſdē ſimpliciter, nec eoſdem, vt ſuperius & inferius: ſed ſtat Peloponeſios eſſe fortiſſimos, & Lacedæmonios eſſe fortiſſimos, & nullo modo eſſe eoſdē, [accidet ſeipſis inuicē eſſe meliores,] vt ꝙ Peloponeſii ſint Lacedæmoniis meliores, & Lacedæmonii Peloponeſiis. & hoc, vt dictum eſt, [ſi non continentur alteri ſub alteris.] & per meliores, fortiores intelligit. Pro deductione vero abſurdi, ſupponit G quod dicitur ſecundum ſuperlatiuum, eſſe cæteris omnibus eiuſdem denominationis maius, vt albiſſimum omnibus albis albius, fortiſſimum omnibus fortibus fortius. Hæc ſuppoſitio maxime vera eſt in iis ſuperlatiuis, quæ poſitiue ſunt talia. vt Peloponeſii dicebantur fortiſſimi Græcorum, quia cæteris græcis fortiores erant, & Lacedæmonii ſimiliter. hoc ſtante, dicit, [Neceſſe eſt enim Peloponeſios meliores eſſe] hoc eſt fortiores eſſe [quàm Lacedæmonios, ſi non continentur alteri.] ſcilicet Lacedæmonii [ab alteris,] ſcilicet a Peloponeſiis. [nam] per communem omnium Græcorum conſenſum Peloponeſii [omnibus reliquis] Græcis [ſunt meliores.] & ſic relinquitur quòd Peloponeſii ſint fortiores Lacedæmoniis, qui ſunt græci. [Similiter autem & Lacedæmonios neceſſe eſt meliores eſſe Peloponeſiis,] propter eandem cauſam. [Nam & iſti,] Lacedæmonii per communē omnium conſenſum [cæteris omnibus ſunt meliores,] & ita fortiores Peloponeneſiis, qui ipſi etiam Græci ſunt. [Quare ſe inuicem meliores fiunt.] ſi igitur non additur illa particula, ſcilicet quòd ſint eadem numero iis quæ ſunt maxime eligenda, patet ſequi ea eſſe eadem, ſicuti ſunt ſubalterna. At ſi illa conditio additur, repetit quid eſt illud, quod ſequitur, & dicit, [Manifeſtum ergo quoniam vnum numero eſſe oportet, quod optimum & maximum dicitur, ſi debeat oſtendi quoniam idem ſunt] ſimpliciter ac definitione. tunc redit ad Xenocratem, & dicit, [propter quod Xenocrates,] cum dixit beatā vitā, & H ſtudioſam vitam eſſe eandem, propterea quia ſunt maxime eligendæ, [non idem] .ſ. ſimpliciter & definitione [aſſignauit. non enim vna numero, ſtudioſa & beata vita,] cum differant ſicuti genus, & ſpecies. [quapropter non neceſſarium eandem] .ſ. ſimpliciter [eſſe, quoniam ambæ maxime eligendæ ſed] neceſſarium eſt vt [altera] ſit [ſub alterna.] ¶ Quod vero ad verba attinet, Achaia regio eſt, quæ continet Peloponeſum a Pelope olim rege, qui primus eam partem habitauit. In Peloponeſo vero eſt ciuitas, quæ dicitur Sparte, e qua Spartani: & Lacedæmō, e qua Lacedæmonii dicebātur. & quoniā Spartani erant fortiſſimi Græcorum, ideo ratione huius ciuitatis, Peloponeſii etiam fortiſſimi græcorū ab omnibus putabantur.

LOCVS QVINTVS

9 Rurſum conſiderandum, ſi cui alterum idem, & alterum. Nam ſi non ſunt ambo eidem eadem, manifeſtum, quoniam nec ſibiinuicem.

A Assignat quintum locum, & dicit, [Rursum considerandum, si cui] vni & eidem numero [alterum] duorum fuerit [idem, & alterum,] hæc sunt inuicem eadem. verbi gratia, si homo & terrigena sunt duo, & homo est idem Socrati, cui etiam terrigena est idem, homo & terrigena erunt inter se idem. Est enim Socrates vnus, & idem numero, cui terrigena, & homo id em sunt. Est enim Socrates homo, & est terrigena. & conuertitur locus. [nam si nõ sunt ambo eidem eadem, manifestum quoniam nec sibiinuicem] scilicet sunt idem.

LOCVS SEXTVS.

10 Insuper autem ex iis quæ accidunt, & ex iis quibus hæc accidunt, considerandum. Nam quæcunque alteri accidunt, & alteri oportet accidere: & quibus alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere. Si autem aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam non sunt eadem.

Assignat locum sextum, & primo proponit locum terminum, & dicit, [Insuper autem ex iis quæ B accidunt,] id est, ex prędicatis accidẽtibus, [& ex iis] subiectis, [quibus hęc accidunt, considerãdũ.] & primo exponit, quæ subiecta sunt eadem, & dicit ea subiecta esse eadem, quæ ita se habẽt, vt [quæcunque alteri eorum accidũt, & alteri oporteat accidere,] hoc pacto, homo & terrigena sunt eadem. Nam quæcunque accidunt terrigenæ, accidunt homini. accidunt autem terrigenæ grãmaticum, album & id genus, eadem & homini accidere oportet. ergo terrigena & homo eadẽ sunt. Deinde econuerso exponit quæ prædicata sunt eadem, & dicit ea prædicata esse eadem, quæ ita se habent, vt [quibus & alterum eorum accidit, & alterum eorum oportet accidere.] hoc pacto, candidum & album sunt eadem & vnum prædicatum: quoniam quibus accidit candidum, eis omnibus accidit album. Similiter homo & terrigena sunt eadem, & vnum prædicatum, quoniam Socrati, & Platoni, cæterisq; particularibus hominibus accidit homo, & eisdem omnibus accidit terrigena. ergo sunt eadem, & vnum prædicatum. conuertit locum ad negatiuum, & dicit, [Si autem aliquid horum dissonet, dilucidum quoniam non sunt eadem,] Nam si aliquod accidens vni inest & nõ alteri, illa non sunt eadem. vt quoniam mortale inest cœlo, & nõ inest homini, ergo homo & cœlum non sunt eadem. ex parte prædicati. quoniam si alterum inest alicui, cui nõ inest reliquum, illa non sunt eadem. vt quoniam album inest niui, cui non inest nigrum, ergo album & nigrum non sunt eadem.

LOCVS SEPTIMVS.

C 11 Videndum autem & si non in vno genere prædicamenti vtraque, sed hoc quidem quale, illud autem quantum, vel ad aliquid significet.

Assignat locum septimum, & dicit, [Videndum autem & si non in vno genere prædicamenti vtraque] fuerint, [sed hoc quidem quale, illud autem quantum, vel ad aliquid significet.] nam si non fuerint in vno genere prædicamenti, non erunt eadem. Et intellexit per genus prædicamenti Alexãder, remotum genus. vt quoniam scientia est ad aliquid, & virtus est in quali, ideo non sunt eædem. Insuper quoniam numerus est in quanto, scientia autem significat ad aliquid, ideo non sunt eædem. non tamen locus conuertitur ad affirmatiuum, non enim si aliqua fuerint in eodem genere prædicamenti, oportet esse eadem.

LOCVS OCTAVVS.

12 Rursum si genus vtriusque non idem, sed hoc quidem bonum, illud autem malum: aut hoc quidem virtus, illud autem scientia.

Octauum locum assignat, & dicit, [Rursus si genus vtriusque non idem, sed hoc quidem bonũ, illud autem malum: aut hoc quidem virtus, illud autem scientia.] Nam si genus vtriusque non fuerit idem, nec ipsa erunt eadem. ¶ [Sed dices hunc locum coincidere cum proximo loco. Alexander asse- D rit locum præcedentem esse de genere prædicamenti, quod est generalissimum: hunc autem esse de loco proximo. Nam bonum & malum sunt in eodem genere prædicamenti, non autem sunt in eodem genere proximo, imo ipsa sunt sub qualitate duo proxima genera, in quorum vno est liberalitas & in alio est auaritia. & per scientiam, hic intellexit habitum, & non relationem, vt in loco præcedenti accepit. Aut dici potest in loco præcedenti loquutum esse de genere prędicamenti, hic autem de genere moris.

LOCVS NONVS.

13 Aut si genus quidem idem, differentiæ autem non eædem de vtroque prædicãtur: sed de hoc quidem, quoniam cõtemplatiua scientia: de illo autem, quoniam actiua. Similiter autem & in aliis.

Assignat locum nonum,& dicit,[Aut si genus quidē] scilicet proximum[idem .: differentiæ autē non eædem de vtroque prædicantur.sed hoc quidem]scilicet de geometria,[quoniam contemplatiua scientia· de illo autem]scilicet de morali,[quoniam actiua.similiter autem & in aliis.]Nam si differentiæ non fuerint eædem,neque ea de quibus prædicantur,erunt eadem.

LOCVS DECIMVS.

14 Insuper autem ex magis, si hoc quidem suscipit magis, illud autem non.Aut si ambo suscipiunt quidem,non simul autem. Vt qui magis amat,non magis concupiscit Venerem.quare non idem amor,& cōcupiscentia Veneris.

Decimum locum assignat, & dicit ,[Insuper autem ex magis .]hic est locus terminus . Deinde assignat locum propositionem , & dicit , [si] duo fuerint , quorum [hoc quidem suscipit magis, illud autem non suscipit magis ,] hæc non sunt eadem . huius exemplum assignat Alexander, nam per hunc locum , modestia & abstinentia non sunt eædem . siquidem abstinere est magis & minus. F
modestum vero esse, haud quaquam . Addit Aristoteles quasi alium locum propositionem,& dicit, [Aut si ambo suscipiunt quidem,non simul autem.]Huius secundi loci assignat exemplum, & dicit, [Vt qui magis amat,non magis concupiscit Venerem.]Amor enim & Veneris concupiscentia, suscipiunt magis & minus.Possumus enim magis & minus amare : similiter & Venerem concupiscere magis,& minus.Sed quia qui magis amat,minus Venerem concupiscit,hac ratione[non idem amor est & concupiscentia Veneris.]Quidam,vt Albertus,& qui eum sequuntur,per amorem,amorem amicitiæ intellexerunt: & per concupiscentiam Veneris , amorem venereum.modo stat aliquē magis amare Socratem amore amicitiæ,cum quo nullo pacto Venerem concupiscit. Sed hæc expositio græca verba non sapit,nam Aristoteles in verbis suis græcis per amorem , flagitiosum amorem intelligit,dicit enim κατάπερ ὁ μαλλὸν ἐρῶν, modo eron per ω id est, qui amore flagitioso amat, per o qui amat amore honesto.nam ἔρος amorem in bonam partem , ἔρως flagitiosum amorem significat.Et quod ita intelligendum sit,poeta non ignorauit,qui cum sua puella esset nupta,dixit,cogit amare magis,sed bene velle minus. Nam ante amatæ puellæ nuptias eam amore beneuolentiæ amabat,nihil ei volendo,nisi quæ essent animi bona,inter quę maxime bona erant pudicitia, mode- G
stia, continentia,& cætera bona,quæ puellis sunt vere bona. Item volebat ei bona corporis,sanitatē, robur,& formam.Insuper & bona fortunæ,vt diuitias,honores,magistratus,& id genus . hæc amatę puellæ volebat ante nuptias, & sic beneuolebat magis,& minus amabat : quoniam minus desiderabat frui suæ amatæ pulchritudine . Postq̃ vero nupta esset,cum eum reliquerat , amabat eam magis amore flagitioso,desiderando frui sua pulchritudine magis cum flagitiis.sed minus bene volebat,quia non amplius eam esse pudicam,modestam, continentem desiderabat,fortasse,quia desiderabat cum flagitiis frui amatæ pulchritudine,quę fruitio erat suę puellę maximum malorū,cū per amorē eiusmodi videtur deturpari atq; deformari pudicitia amatæ. Quare beneuolētia & amor differūt apud poetam.Ergo Aristo.per eum qui magis amat,non intelligit eum,qui magis amat amore amicitiæ,cum amor amicitię semper sit in bonā partem.ipse vero intelligit eū,qui magis amat amore flagitioso,q̃m scripsit verbū ἐρῶν, per ω.Propterea est quæstio non parua,quoniam modo aliquis possit amare amatam magis amore flagitioso,& minus cum ea concupiscere Venerem.Sed dicendum hoc exemplum Platonis esse,qui voluit amorem,etiam cupidineum,nihil aliud esse , quam desiderium fruendæ pulchritudinis. Quod quomodo sit intelligendum,satis in eo libro quem de pulchro scripsimus, declarauimus.modo quis potest magis desiderare fruitionem pulchri,& minus Venerem concupiscere.differt enim frui & vti . qui enim concupiscit Venerem , desiderat vti amata ad Venereos actus: H
qui amat,desiderat frui amata,non ad Venereos actus , sed ad eos actus , in quibus fruitio consistit, sunt autem actus in quibus fruitio consistit,apud Platonem,aspectus,quo amata fruimur per visum, & colloquium,quo ea fruimur per auditum.vtrum vero per cęteros sensus, ex eo libro diligenter cognoscitur.Potest igitur aliquis amare desiderio fruitionis , qui minus concupiscit Venerem . ¶ Nos hoc ita esse testamur,nam ardenter Quintiam amamus,cum qua Venerem nec cōcupiscimus, nec desideramus.imo si ad Venerem deueniremus, fortasse eam odio haberemus. Verum de iis in libro de pulchro.

LOCVS VNDECIMVS.

15 Insuper ex appositione, si eidem vtrunque appositum, non facit idem .

Locum vndecimum assignat,& primo locum terminum.& dicit,[Insuper ex appositione]subaudi est alius locus. deinde ponit locum propositionem,& dicit,[Si eidem vtrunque appositum] id est

A ſi alicui vni & eidem, apponantur duo, quæ & vtrunque illorum, [non faciunt] illud, cui apponuntur, [idem.] ea quæ apponuntur, non ſunt eadem. Hac ratione fortitudo, & liberalitas, non ſunt eædem. Nam ſi virtuti primo addatur fortitudo, & poſtea liberalitas non idem ſed duo diuerſa fiunt, quorum primum eſt virtus & fortitudo. ſecundum autem virtus & liberalitas. modo aggregatum ex virtute & liberalitate, & aggregatum ex virtitute & fortitudine ſunt diuerſa tota. ergo liberalitas & fortitudo non ſunt eædem. Eodem modo ſi Socrati apponantur grammatica, & muſica, quia non eſt idem ſimpliciter Socrates grammaticus, & Socrates muſicus, ideo grammatica & muſica non ſunt eædem.

LOCVS DVODECIMVS.

16 Aut ſi eodem ab vtroque ſublato, quod relinquitur eſt alterum. Vt ſi duplum dimidii, & multiplum dimidii idem dixerit eſſe. ſublato enim ab vtroque dimidio, reliqua idem oporteret indicare. non indicant autem. nam duplum & multiplum non eadem ſignificant.

B Aſſignat locum duodecimum, & dicit, [Aut ſi eodem ab vtroque] id eſt ab ambobus [ſublato, quod relinquitur, eſt alterum] id eſt ea quæ relinquuntur, non ſunt eadem. Nam ſi ita fuerit, illa quæ reliquuntur, non erunt eadem. aſſignat exemplum, & dicit, [Vt ſi duplum dimidii, & multiplum dimidii] aliquis [dixerit idem eſſe. ſublato enim dimidio] ipſo [ab vtroque, reliqua idem oporteret indicare, ſed non indicant] idem. [nam duplum & multiplum non eadem ſignificant.] nam multiplum genus, duplum ſpecies eſt. ergo non ſunt eadem, & hæc ſunt, quæ relinquuntur. Præterea dempto Socrate a grammatica & muſica, grammatica & muſica non remanēt eædem, ergo grammatica & muſica non ſunt eædem.

LOCVS DECIMVSTERTIVS

17 Conſiderandum autem non ſolum ſi iam aliquid accidit impoſſibile per poſitionem, ſed & ſi poſſibile ſit ex ſuppoſitione exiſtere. quēadmodum iis, qui vacuum & plenum aere, idem dicunt eſſe. Nam manifeſtum, quoniam ſi exeat aer, vacuum quidem non minus, ſed magis

C erit. Plenum autem aere non erit amplius. Quare ſuppoſito aliquo, ſiue vero ſiue falſo (nihil enim refert) ſi alterum interimitur, alterum autem non, profecto non idem ſunt.

Pro intellectu huius loci ſecundū Alex. conſiderādū eſt, ex aliqua poſitione cōceſſa, aliquando ſequi falſum impoſſibile, aliquando falſum poſſibile. exemplū primi, cōceſſo ꝙ liberalitas & prodigalitas idem ſint, ex hac poſitione conceſſa, ſequetur vitium & virtutem eadem eſſe: quod eſt falſum impoſſibile. Exemplum ſecundi. poſito ꝙ Niphus ſit Romę, ſequitur Niphum non eſſe Sueſſæ: hoc autem falſum eſt, nam Niphus, dum hæc ſcribit, eſt Sueſſæ, eſt tamen poſſibile, quoniā ad menſem erit Romæ. ergo ex poſitione aliquando falſum impoſsibile, aliquando falſum poſſibile ſequitur. Tunc erit locus, ſi fuerint duo, quorum alterum interimitur aliqua conceſſa ſuppoſitione, alterum eorum remanet eadem ſuppoſitione etiam conceſſa, hæc duo non ſunt eadē. dicit, [Conſiderandum autem non ſolum ſi iam aliquid] ſcilicet falſum [accidit impoſſible per poſitionem,] quæ conceditur, [ſed & ſi] accidit [ex ſuppoſitione] falſum quod [ſit poſsibille exiſtere,] ex ſuppoſitione enim aliqua data, ſequi poteſt falſum quod impoſsibile eſt eſſe, & falſum quod poſſibile eſt eſſe. Deinde per exemplum exponit locum. poſtea ibi [quare] aſſignat locum. De prima parte dicit. [quemadmodum iis] Philoſophis accidit, [qui vacuum & plenum aere, idem eſſe dicunt,] ꝙ autem vacuum & plenum nō ſint

D idem, probat accipiendo hypotheſim, & dicit, [Nam manifeſtum. quoniam ſi exeat aer,] & omnino deſtruatur, hæc enim eſt poſitio [vacuum quidem non minus, ſed magis erit,] quare ſublato aere, vacuum manet, [plenum autem aere non erit amplius.] ergo vacuum, & plenum aere nō ſunt eadē: eo quia conceſſa eadem ſuppoſitione, alterum manet, alterum deſtruitur. Tunc aſſignat locum, & dicit, [Quare ſuppoſito aliquo ſiue vero, ſiue falſo,] & ſubaudi, ſiue poſſibili, ſiue impoſſibili, [(nihil enī refert)] quantum ad propoſitum noſtrum ſi [alterum interimitur alterum autem non, profecto non idem ſunt.] hic eſt locus propoſitio. ¶ Quod vero ad exemplum attinet, veteres qui ſolum ex ſenſibus exterioribus philoſophati ſunt, dixerunt vacuum, & plenum aere idem. quoniam nec vacuum, nec plenum aere, ſenſibus noſtris ſubiicitur, hos autem quarto phyſicæ auſcultationis, ex motibus refutauit; hic vero per hunc locum.

LOCVS DECIMVSQVARTVS. E

18 Vniuersaliter autem loquẽdo, ex iis quæ quouis modo de vtroque prędicãtur, & de quibus hæc ipsa prædicantur, considerandum si alicubi dissonẽt. Nam quæcũque de altero prædicantur, & de altero prædicari oportet: & de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet.

Circa locum hũc Arist. sic procedit, quia primo assignat locum terminũ. secundo ibi, [Considerandum] assignat locum propositionem. de prima parte dicit, [Vniuersaliter autem loquendo, ex iis] scilicet prædicatis [quæ quouis modo de vtroque] id est, de vtrisque, de quibus quæritur vtrũ sint eadem, an non sint eadem [prædicantur,] vt si quæreretur vtrum album & lucidum sint eadem. [& de quibus hæc ipsa ꝑdicantur] id est, de quibus subiectis albũ & lucidũ ꝑdicantur, [cõsiderãdũ] quasi dicat, sic quæsitum vtrũ album & lucidum sint eadem. præcipit considerare ea, quæ prædicantur de albo & lucido, & ea de quibus prædicantur album, & lucidum, & dicit, [considerandum] dico hæc esse, [si alicubi dissonent] scilicet vel in prædicatis, quæ de ipsis prædicantur: vel in subiectis, de quibus ipsa prædicantur. Nam si dissonãt alicubi, hoc est, in prædicatis vel subiectis, hæc non sunt eadem. vnde quia album & lucidum differunt in subiectis, nam lucidum prædicatur de stellis, de quib⁹ non prædicatur album, ideo album & lucidum non sunt eadem. Et quia homo & cœlum differunt in prædicatis, nam de cœlo prædicatur immortale, de homine autem mortale, ideo cœlum, & homo non sunt eadẽ. [nã] (vt inquit) [quæcũq;] scilicet prædicata [de altero prædicãtur, & de altero ꝑdicari oportet,] si fuerint vtraque eadem. [& de quibus alterum prædicatur, & alterum prædicari oportet.] propter hanc causam, homo & terrigena eadem sunt. nam quęcunque de homine prædicantur, etiam de terrigena prædicantur: & de quibus homo prędicatur, de his omnibus prędicatur terrigena. ¶ Sed dubitat Alexander. nam videtur hic locus coincidere cum loco sexto, qui ab accidentibus assignatus est. ¶ Sed non penitus hic locus idem est cum illo. nam hic est magis vniuersalis, siquidem ille ex solis accidentibus, hic autem ex iis, positis quę quomodolibet insunt, accipitur. Non enim omne quod alicui inest, accidens est: cum & animal & substantia Socrati insint, quę non sunt accidentia. Hoc ita esse Aristo. significauit, cum dixit, [Vniuersaliter autem loquendo] nam in loco sexto, particulariter in accidentibus loquutus est. Hic autem locum accipit ex iis, quę quouis modo de vtroque prędicantur, siue accidentia, siue substantię sint.

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

19 Insuper cum multifariam idem dicatur, considerandum si secundum aliquem alium modum eadem sunt. Nam specie vel genere eadẽ, non necesse est numero eadem esse. Consideremus itaque vtrum sic eadem, an non sic.

Assignat locum decimumquintum, & dicit, [Cum multifariam idem dicatur,] quoniam eadem genere, & eadem specie, & eadem numero: proprissime eadem sunt, quę numero sunt eadem. cum inquam multifariam idem dicatur, [considerandum, si secundum aliquem alium modum eadem sunt,] vt vtrum numerus & superficies sint solum eadem numero, an etiam genere vel specie eadem. [Nã specie vel genere eadem, non necesse est numero esse eadẽ.] Numerus enim & superficies eadẽ sunt genere quanti, non tamen numero eadem sunt, cum non sint definitione eadem. ideo cõcludit, H [Consideremus itaque vtrum sic] scilicet numero [eadem] sint, [an non sic] scilicet numero sint eadem. Dictũ est enim supra, quęcunque sunt eadem numero, esse eadem specie, & genere: non autem conuerti.

LOCVS DECIMVSSEXTVS.

20 Insuper si potest alterum sine altero esse, non enim erit idem. Qui igitur ad idem loci, tot dicuntur.

Assignat locũ decimũsextũ, & dicit, [Insuper si potest alterum sine altero esse,] hęc nõ erunt eadẽ [non enim erit idem.] tunc epilogat, & dicit, [Qui igitur ad idem loci] sunt, [tot dicuntur.]

21 Palam autem ex iis, quæ dicta sunt, quoniam omnes qui ad idem sunt destructiui loci, & ad terminum vtiles sunt, vt prius dictum est. Nam si non idem indicent & nomen & oratio, manifestum quoniã non erit definitio, assignata oratio. Constructiuorum aũt locorũ nullus

A vtilis ad terminũ. Non enim ſufficit conſiderare idem, quod ſub oratio-
ne & nomine eſt, ad conſtruendũ, quoniam definitio. Sed & alia opor-
tet omnia habere, quæ præcepta ſunt, definitionem. interimere igitur
definitionem ſic, & per hæc, ſemper tentandum.

Cum aſsignaſſet deſtructiua loca de eodẽ, nunc aſsignat vtilitatem eorum. & dicit, [Palã au-
tem ex ijs quæ dicta ſunt, quoniã omnes, qui ad idẽ] deſtruẽdũ [deſtructiui loci ſunt, & ad termi-
num] ſubaudi deſtruendũ [vtiles ſunt, vt prius dictum eſt,] aſſignat cauſam, & dicit. [Nam ſi nõ
idem indicent & nomẽ] ſcilicet rei, quę definitur, [& oratio] ſcilicet definitio, hoc eſt ſi definitũ
& definitio nõ fuerint idem numero, vel non ſignificauerint idem numero, [manifeſtũ, quoniã
aſsignata oratio, nõ erit definitio.] ergo locis, quibus deſtruũtur eadẽ, deſtruitur definitio. De-
inde exponit quo modo loci conſtructiui nõ ſint vtiles, & dicit, [Conſtructiuorũ autẽ locorũ,]
quibus cõſtruitur aliqua eſſe idẽ, [nullus vtilis eſt ad terminũ] ſcilicet conſtruendũ. Cuius cau-
ſam aſsignat, & dicit, [Non enim ſufficit conſiderare idẽ quod ſub nomine & oratione eſt ad cõ-
ſtruendũ, quoniã] videlicet aſsignatus terminus eſt [definitio.] non enim valet hoc eſt idem ali-
B cui, ergo hoc eſt definitio illius. Nã aliquis eſt ſibi ipſi maxime idem, & tamẽ nõ eſt ſibi ipſi de-
finitio. [Sed oportet definitionẽ omnia alia habere, quæ præcepta ſunt] ſcilicet libro ſexto, vt
ꝙ definitio genus rei ſignificet, & differentias, quibus differat ab alijs eiuſdẽ generis, & nihil ſu-
perflui cõtineat, nihilque diminuti, & ꝙ ex priorib⁹ & notiorib⁹, & ex quot alijs de definitio-
ne ſexto lib. determinata ſunt. ergo cõſtructiui loci eiuſdem, non ſunt conſtructiui loci defini-
tionis. Tũc quaſi epilogãdo dicit, [Interimere igitur definitionem ſic] ſcilicet per loca aſſigna-
ta in ſexto. [& per hęc] ſcilicet quæ ſunt ad deſtruẽdũ idem in hoc lib. 7. [ſemper tentandum.]

22 Si autem cõſtruere volumus, primum quidem ſcire oportet, quoniã
nullus aut pauci diſputantiũ, terminum ſyllogiſmo colligũt, ſed omnes
principiũ quod tale eſt, accipiũt: vt qui circa geometriã, & numeros, &
alias huiuſmodi diſciplinas. Deinde, quoniã exacte quidẽ alterius eſt ne-
gotii aſſignare, & quid eſt terminus, & quomodo definire oportet, nũc
C autem quãtũ ſufficit ad pręſentẽ vtilitatẽ, tantũ ſolũ dicẽdũ, quoniã poſsi-
bile eſt fieri definitiõis, & eius quod eſt quod quid erat eſſe, ſyllogiſmũ.

Antequã aſſignet loca cõſtructiua definitionis, aſsignat modum, quo poſſumus ſyllogizare
definitionem: & antequã hoc exequatur, reducit ad memoriã quædam, quæ alijs locis ſunt dili-
genter determinata. & aſsignat primum, & dicit, [Si autem conſtruere volumus] ſcilicet defini-
tionem, [primum quidem ſcire oportet, quoniam nullus, aut pauci diſputantiũ, terminum ſyl-
logiſmo colligunt] nec demonſtratione ſyllogizant, [ſed omnes principium quod tale eſt, acci-
piunt.] nam definitionem fere omnes tanquã principium indemonſtrabile accipiunt, aut quia
definitio non poteſt per ſyllogiſmum, vel demonſtrationem cõſtrui, vel quia nõ facile, vel quia
non eſt neceſſe. [vt qui circa geometriam, & numeros] id eſt, & qui circa arithmeticã, [& alias
huiuſmodi diſciplinas.] geometra enim tanquã principiũ accipit definitionem lineæ, & puncti,
& ſuperficiei: arithmeticus definitionem numeri. his enim vtũtur, vt in demonſtrabilibus. Dein-
de reducit ad memoriã aliud, ſcilicet, quòd licet definitio non poſsit exacte atque demonſtrati-
ue ſyllogizari, poteſt tamẽ probabiliter & perſuaſiue per ſyllogiſmum probari. & dicit, [Dein-
D de, quoniã exacte quidẽ alterius eſt negotij aſsignare, & quid eſt terminus, & quomodo defini-
re oportet] id eſt, quomodo definitio per ſyllogiſmum colligi poteſt, dixit [alterius negotij] (vt
Alexan. exponit) quoniam non eſt dialecticę, ſed primæ philoſophiæ. [nunc autem quantũ ſuf-
ficit ad præſentem vtilitatẽ, tantũ ſolum dicendum, quoniam poſsibile eſt fieri definitionis, &
eius, quod eſt quod quid erat eſſe, ſyllogiſmũ] id eſt, quoniã poſsibile eſt per ſyllogiſmũ ſyllogi-
zari, quoniã definitio eſt, nõ autem per demonſtrationem. quoniam (vt ſecũdo Poſteriorũ de-
mõſtrauit) definitionis nõ eſt demonſtratio, dialectice vero, & perſuaſiue, ſyllogiſmo definitio-
nem ſyllogizari poſsibile eſt, vt hic dicit.

23 Nã ſi terminus eſt oratio, quę quod quid erat eſſe ſignificat, & opor-
tet ea quæ in termino prædicantur, in eo quod quid eſt de re ſola prędi-
cari, prædicantur aut ſola in eo quod quid eſt genera & differentiæ,
manifeſtum quoniam ſi quis ſumat ea, quæ ſolũ de re in eo quod quid

est prædicari oportet, quòd oratio hoc habens, terminus ex necessitate E erit. Non enim contingit aliud esse terminum. quoniam nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur. Quòd igitur possibile sit ex termino syllogismum fieri, manifestum.

Nunc Aristoteles docet syllogizare dialectico omnem definitionem de definito. Er primo supponit, omnem orationem, quæ genus continet & differentiam rei, esse illius definitionem. hoc enim supponi debet in omni syllogismo, per quem probatur aliqua oratio quòd sir alicu° definitio. Vt sit voluero, probare animal rationale mortale esse hominis definitionẽ, sic syllogizabo, omnis oratio, quæ continer genus & differentiã rei, est illius definitio. Hæc oratio animal rationale mortale cõtinet genus, & differẽtias hominis, ergo hæc oratio animal rationale mortale est hominis definitio. Illud autem quod supponitur ad syllogizandũ vnamquãq; definitionẽ de suo definito, Aristo. probat per definitionem definitionis, hoc pacto, omnis oratio significãs quod quid erat esse rei, est illius definitio: Omnis oratio, quæ genus & differentiã cõtinet, significat quod quid erat esse rei. ergo omnis oratio, quæ genus & differẽtiã continet, est F rei definitio. In omni ergo syllogismo supponendum est orationem, quę genus rei & differentiã cõtinet, esse definitionẽ, quod licet tanquã principiũ indemõstrabile habendum sit, tamẽ probabiliter ex definitione definitionis Aristo. hoc probat, nõ tamẽ absq; obscuritate sunt verba Aristo. dicit enim [nã si terminus est oratio, quæ quod erat esse significat, subaudiendum, sed oratio continens genus & differentias est oratio, quæ significat quod quid erat esse. ergo oratio, quæ continet genus & differẽtias, est terminus & definitio. Hæc est suppositio. addit Arist. ad maiorem clarificationem huius alia quędam, quæ ad syllogismũ hunc inutilia sunt, sed vult declarare primo genus & differẽtiã esse in oratione definitiua, & dicit, [&] subaudi si [oportet ea, quæ in termino prædicãtur]. s. definitio, [in eo quod quid est de re sola prędicari: prędicantur autem sola in eo quod quid est, genera & differẽtiæ] genus quidem in quid, differentia autem in quale quid. ergo subaudi genus & differentia in ipso termino prædicantur de re, quæ definitur. vnde syllogismus est, Qui prædicantur in quid de definito, prędicantur in termino tanquam illius partes, genus & differentia sola prædicantur in quid, ergo genus & differentia prædicãtur in termino, vt illius partes. Istud, quod nunc probauit, non est ad suppositionem nostram, sed ad maiorẽ declarationẽ. Ex ijs cõcludit, [manifestũ, quoniã siquis sumat ea, quæ solũ de re in eo G quod quid est, prædicari oportet, ꝙ oratio hoc habens, est definitio: nã definitio est oratio qđ quid erat esse significãs. probat hoc, & dicit. [Nõ enim cõtingit aliud esse terminũ. quoniã nihil aliud in eo quod quid est de re prædicatur,] quàm subaudi oratio cõtinens genus & differentiã, quæ sola de definito prædicantur in quid. Tũc epilogat, & dicit, [Quòd igitur possibile sit ex termino] definitionis [syllogismũ fieri] de finitione [manifestũ.] Ad omnes ergo definitiones syllogizãdas, supponẽdũ est orationem, quę cõtinet genus, & differentiã, esse definitionẽ illi°, cuius genus & differentia sunt. Per hãc enim de vnoquoq; syllogizari potest sua definitio, vt de homine quod sit animal rationale, & de cæteris eodẽ modo. Verũ (vt Alex. dicit) hic syllogismus probabilis est, & non exactus, quia per huiusmodi syllogismum non magis possumus probare animal rationale esse definitionem hominis, quàm rationale animal. Insuper per hunc syllogismũ nõ possumus syllogizare definitionem de definito, quæ continet duas, vel tres differentias magis quàm quæ continet genus, & vnam differentiam, tamen syllogismus hic post inuestigationem omnium partium definitionis iuuat ad probabiliter syllogizandum totum aggregatum ex illis esse definitionem, & hoc dialecticæ esse solum.

PRIMVS LOCVS CONSTRVCTIVVS DEFINITIONIS. H

24 Ex quibus autem oportet construere, determinatum quidem est in aliis diligentius. Ad propositam autem doctrinam iidem loci vtiles. Inspiciendum enim in contrariis & in aliis oppositis: & totas orationes, & secundum partem considerati. Nam si opposita oppositæ: & eã (quæ dicta est) propositi necesse est esse.

Cum docuisset syllogizare definitionem de definito, non quasi se excusans dicit, [Ex quibus autem oporter construere] vtrũ scilicet ex syllogismis demõstratiuis, (vt exponit Alexã.) an ex syllogismis dialecticis, atque persuasiuis, [determinatum quidem est in alijs diligentius] scilicet secundo libro Posteriorum. vbi dictum est per demonstrationem syllogizari non posse definitionem de definito sine petitione principij, dialectice autem fieri posset. [Ad pro-

A positam autem doctrinam] scilicet in qua intendimus construere definitionem de definito, [ijdem loci,] scilicet qui dicti sunt proximo libro [vtiles sunt.] In proximo enim libro tradidit Aristotel.destructiua loca definitionum ex coniugatis,& ex alijs:hæc autem loca communia sunt ad omninm problematum constructionem,& destructionem. Cõstructionem quidem, quoniam & accidens ex contrarijs construi potest, & genus,& proprium . Si enim contrarium contrario accidit, & proposito eodem modo.& si contrarij contrarium genus,aut proprium, & propositi similiter . Et in coniugatis , & alijs , quæ narrat , simili ratione . Ad destructionem vero,ex proposito libro patet.Communia enim loca omnibus generibus problematũ sunt & ad destructionem,& constructionem,& quæ ex oppositis,& quæ ex casibus , & coniugatis, & alia,quæ ipse dicet.propterea dicit,[Inspiciendum enim in contrarijs, & in alijs oppositis , consideranti]construere[& totas orationes,&]orationes quæ sunt[secundum partem.] Hæc cum proposuisset,assignat primum locum constructiuum totius definitionis ab oppositis , qui talis est,data aliqua definitione tota alicuius speciei,cõsiderandum si opposita definitio sit oppositæ speciei:quia si sic,& proposita definitio erit propositæ speciei.vt si assignata luminis definitio sit præsentia lucis,tenebræ definitio erit absentia lucis.

B 25 Quoniam autem contrariorum plures complexiones sunt , sumenda est ex contrariis qualiscunque maxime apparebit cõtraria definitio, totas igitur definitiones(vt dictum est)considerandum.

Cum docuisset accipere contrarij definitionem,vt concludamus definitionẽ propositæ speciei,quoniam contrarium aliquando habet plures definitiones,docet eam quæ est sumenda . & dicit,[Quoniam autem cõtrariorum plures complexiones sunt]id est,plures definitiones complexæ,[definitio,]quæ [ex cõtrarijs est,sumenda est qualiscũque apparebit maxime] id est,qua liscunque videbitur notior. verbi gratia.effectiuum boni habet duas complexiones contrarias, videlicet corruptiuuum boni,& effectiuum mali.similiter,amicis bene facere habet multas complexiones cõtrarias.vult igitur eam complexionem cõtrariã esse sumẽdam,quæ notior est.propterea dicit,[totas igitur definitiones(vt dictum est) scilicet a notiore[considerandum.] nam semper doctrina incipit a notiore.De complexionibus contrariorum libro secundo dictum est.

LOCVS SECVNDVS.

C 26 Secundum partem autem,hoc pacto.primũ quidẽ,quoniã assignatum genus recte assignatum est.nam si contrarium in contrario, & propositũ nõ est in eodẽ, manifestum quoniã in cõtrario erit. quoniã necesse contraria in eodem genere,vel in contrariis generibus esse.

Nunc ostendit quo modo definitio cõstrui potest quo ad partes.& cum partes definitionis sint genus,& differentia,ostendit quo modo genus primum cõstruemus.& dicit,[Secũdũ partem autem,hoc pacto]subaudi construemus definitionem,[primũ quidem,quoniã assignatũ genus recte assignatũ est,]deinde quoniã differẽtia.Quòd genus quidem recte assignatum sit demõstrabimus à cõtrario.[Nã(vt inquit)si cõtrarium] ꝓpositę speciei,est[in contrario]genere, [& ꝓpositũ].s.& ꝓposita species[non est in eodẽ,]in quo videlicet erat eius cõtrarium[manifestũ quoniã in cõtrario erit. quoniã necesse est cõtraria in eodẽ genere,] vt si cõtraria fuerint naturalia,[vel in cõtrarijs generib⁹ esse]si fuerint cõtraria moralia.Vnde hic locus potest resolui ad duo loca,quorũ primus erit naturaliũ,hoc pacto,si cõtrariũ propositę speciei est in cõtra

D rio,proposita species est in eodẽ,vt si albũ est in colore,nigrũ erit in colore.Secũdus loc⁹ est moraliũ,hoc pacto,si cõtrariũ ꝓpositæ speciei est in cõtrario,ꝓposita species erit in cõtrario, vt si iustitia accipiatur esse in virtute,vt in genere, iniustitia erit in vitio.Nã cõtrariæ species in moralib⁹,sunt in cõtrarijs generib⁹,vt iustitia in virtute:in vitio autẽ iniustitia est.¶Sed dices, in ꝑdicamẽtis dixit necesse esse cõtraria aut in eodẽ genere esse , vel in cõtrarijs generib⁹, vel ipsa esse genera contrariorũ.at hic nõ addit,vel ipsa esse genera cõtrariorũ.Ad hoc recte Alex.dicit Arist.hoc nõ addidisse,quoniã ad propositũ nullo pacto est vtile.non enim quærimus nũc cuius vel quorũ gen⁹ est ꝓposita species,sed in quo genere ipsa sit.Quare Arist.illud prętermisit.

LOCVS TERTIVS.

27 Et differentias quidem contrarias de contrariis arbitramur prædicari,vt de albo & nigro.Nam illud quidem disgregatiuum,hoc autem cõgregatiuum visus est.Quare si de contrario cõtrariæ prædicãtur,de proposito , quæ assignatæ sunt,prædicabuntur.Quapropter cum & genus

& differentię recte assignatæ sunt, manifestum, quoniam definitio erit quæ assignata est. E

Nunc assignat locum, quo construemus differentiam, qui talis est, si de altero contrario prædicatur contraria differentia, proposita differentia, quæ est illi differentiæ contraria, prædicabitur de proposita specie, quæ est illi contrario opposita. Circa hunc locũ tria facit, primo assignat rationẽ loci, secũda ibi[Quare si de cõtrario]colligit locũ. Tertia ibi.[Quapropter cũ & genus,]docet assignare totã definitionem, ex recta partium assignatione. Quantum ad primam partem, dicit,[Et differentias quidem contrarias de contrarijs] scilicet speciebus [arbitramur prædicari. vt de albo & nigro,]quæ contrariæ species sunt.[Nam illud quidem] scilicet album [disgregatiuum: hoc autem]scilicet nigrũ[congregatiuum visus est.]Tũc colligit locũ, & dicit, [Quare si de cõtrario]speciei propositæ differẽtiæ[contrariæ prædicãtur, de proposito]propositaq; specie, differentiæ[quæ assignatæ sunt]illis contrariæ,[prædicabuntur,]vt si iustitiæ pro differẽtia assignatũ sit hoc, videlicet æqualitatis distributiuũ, cõsiderandũ est si iniustitiæ, quæ est iustitiæ cõtraria, conueniet contraria differentia, videlicet distributiuum inæqualitatis. Nã si cõuenit, differẽtia assignata est bene assignata, de proposita specie. Ex his cõcludit totã definitionẽ esse bene assignatã, cũ partes definitionis bene fuerint assignatæ. & dicit,[Quapropter cum & genus, & differentiæ recte assignatæ sunt, manifestum, quoniam definitio, quæ assignata est, erit]recte scilicet assignata. F

28 An non necessarium est de contrariis cõtrarias differẽtias prædicari, nisi in eodẽ genere sint contraria? Quorum autem genera sunt cõtraria, nihil prohibet eandem differentiã de vtrisque dici, vt de iustitia, & iniustitia. Nã illa quidem virtus, hæc autem vitium animæ est. quare id animæ differentia de vtrisque dicitur. quoniã & corporis est virtus, & vitium. Id tamẽ verum est, quòd contrariorũ aut contrariæ, aut & eædẽ differentiæ sint. Quare si de contrario contraria prædicatur, de hoc autem non, manifestum, quoniam quæ dicta est, de hoc prædicabitur. G

Cõtra ea quæ dixit Aristo. facit instãtiã. & per illud verbũ an, quod Græce est ἦ, notã obiectiõis intelligit, & dicit,[An nõ necessariũ est de cõtrarijs]. s. speciebus[cõtrarias differẽtias prędicari, nisi in eodẽ genere sint cõtraria?]Nã(vt Alexã. exponit)necesse est specificas differẽtias cõtrarias esse aut omnes, aut quasdã. Omnes quidẽ vt in graui & leui, siquidẽ genus quidẽ corpus est: differẽtię vero, grauis quidẽ, crassum, & deorsum ferri. Leuis autẽ, tenue, ac sursum ferri. Quasdã autẽ quoniã ipsius grauis differẽtia est secũdũ naturã deorsum ferri: leuis autẽ secundũ naturã sursum ferri. vbi patet ipsum secũdũ naturã cõmunẽ differẽtiã esse. nõ ergo eorũ omnes differẽtiæ sunt cõtrariæ. Deinde exponit quales differẽtiæ sint cõtrariorum generum, & dicit, [Quorũ autẽ genera sunt cõtraria, nihil prohibet eandẽ differẽtiã de vtrisque dici,] & sic cõmunẽ habere possunt differẽtiã. & ꝙ hoc ita se habeat, ostẽdit exẽplo, & dicit,[vt de iustitia, & iniustitia,]quę sunt sub cõtrarijs generibus.[Nã illa quidẽ]scilicet iustitia[virtus]& in genere virtutis est,[hęc autẽ]scilicet iniustitia, [vitiũ animæ est,]& in genere vitij,[quare id animę differẽtia de vtrisque dicitur] atq; vtrisq; cõmunis. Anima enim vtrisque cõmunis differentia est, quippe cũ iustitia virtus animæ est, & iniustitia vitiũ animæ. Est autẽ differẽtia, quoniã separat habitus animæ ab habitibus corporis, qui etiã sunt virtus & vitiũ. nã sanitas & robur, virtutes corporis sunt, morbus, & imbecillitas vitia: & sic iustitia & iniustitia in cõtrarijs generibus sunt, habẽt tamẽ quãdã cõmunẽ differẽtiã, ꝙ videlicet sint animæ, & nõ corporis. ergo cũ dictũ est cõtrarias differẽtias de cõtrariis prędicari, solũ intelligẽdũ, cũ in eodẽ genere sint contraria. nõ aũt, cũ fuerint in cõtrarijs generibus. Cõcludit tamẽ locũ quomodocũq; fuerit, instãtia, & dicit,[Quare si de cõtrario prędicatur cõtraria]differẽtia,[de hoc autẽ]cõtrario[nõ] prędicatur assignata differẽtia de proposita specie,[manifestũ quoniã quæ dicta]& assignata differentia[est, de hac]proposita specie[prędicabitur,]erit ergo locus, si de cõtrario prædicatur cõtraria differẽtia, de quo nõ prędicatur assignata, erit assignata differentia propositæ speciei. H

29 Vniuersaliter autẽ dicẽdo, si definitio est ex genere & differẽtiis, si sit cõtrarii definitio manifesta, & quę propositi definitio, manifesta erit. Quoniã vero cõtrariũ vel in eodẽ genere, vel in cõtrario, similiter autẽ

A & differentiæ,aut cõtrariæ de contrariis,aut eædẽ prædicãtur. manife-
stum quoniã de proposito,aut idẽ genus prędicabitur, quod & de con-
trario.Differẽtiæ autẽ cõtrariæ vel omnes,vel aliquæ,reliquæ autẽ ęędẽ:
aut contra,differẽtiæ quidẽ eædem, genera autẽ cõtraria:aut ambo con-
traria genera,& differẽtię.Eadem enim esse ambo non contingit. Si au
tem secus, definitio eadem contrariorum erit.

Hic ex dictis cõcludit,primũ quomodo se habeat definitio propositi cũ definitione cõtrarij,
vt definitio nigri,quod est propositũ,cuius definitionẽ quærimus,cũ definitione albi, quod est
contrariũ proposito.dico quo modo se habeat quãtũ ad esse notum,vel ignotum.& dicit,[Vni
uersaliter autẽ dicendo,si definitio(vt ostẽdimus)est ex genere & differẽtijs,]dico ꝙ [si sit con
trarij definitio manifesta,& quę propositi definitio]est[manifesta erit.] & semper per proposi
tum intelligit speciem,cuius definitionẽ proposuimus inuestigare:per cõtrariũ vero,speciẽ con
B trariã,cuius definitio supponitur,vt propositio ex qua inuestigamus definitionẽ propositi.Vt
si definitio albi nota fuerit:definitio nigri,quod erat propositũ,nota erit. Nã si color disgrega-
riuus visus,manifesta est albi definitio , color congregatiuus visus,manifesta erit definitio nigri
propositi.secũdũ quod cõcludit,& quo modo propositũ, & suũ cõtrariũ se habeãt ad genus &
differẽtias,& primo accipit duo superius declarata,& dicit,[Quoniã vero cõtrariũ,vel in eodẽ
genere]est cũ proposito,[vel in cõtrario]genere,ita vt ambo in cõtrarijs generibus sint,hoc est
primũ[Similiter autẽ & differẽtię,aut cõtrariæ de cõtrarijs,aut ęędẽ prędicãtur.]hoc est,aut de
proposito & suo cõtrario,differẽtiæ quæ prædicãtur,sunt cõtrariæ,[aut ęędẽ]hoc est, secundũ
hæc duo quæ fuerũt iã declarata.ex his infert secũdũ,quo videlicet modo ꝓpositũ & suũ cõtra
riũ se habeãt ad genus,&differẽtias.vbi ex parte differẽtiarũ fieri possunt quatuor cõiugatiões.
nã vel differẽtiæ propositi & sui cõtrarij sunt cõtrariæ,& genus idẽ:vel differẽtiæ sunt eædẽ,
& genera cõtraria:vel differẽtiæ,& genera sunt cõtraria:vel differẽtię & genera sunt eadẽ. vel
(vt facit Alexã.)ex pte generis sic,vel ꝓpositi & sui cõtrarij idẽ est genus,differẽtiæ aũt cõtra
riæ:aut cõtraria sunt genera,differẽtiæ eædẽ:aut genera & differẽtiæ cõtrarię:aut genera,& dif
ferẽtiæ eadẽ.& hæc cõcludit.& dicit,[Manifestũ quoniã de proposito,aut idem genus prædi-
C cabitur,quod & de cõtrario,]ita vt propositi,& sui cõtrarij genus sit vnũ.[differẽtiæ aũt con-
trariæ.]addit[vel omnes vel aliquę,reliquæ autem eædẽ,]propter graue & leue,quæ sunt sub
eodẽ genere,& solũ aliquæ differẽtiæ sunt cõtrariæ(vt superius diximus.) hoc est primũ huius
exẽplum , albũ & nigrũ:quorũ genus idẽ,differẽtiæ autẽ cõtrariæ.Deinde assignat secũdũ mẽ-
bru,& dicit,[aut]propositi & sui cõtrarij[cõtra differẽtiæ quidẽ eædẽ,genera autẽ contraria]
q.d. aut secundo modo dici potest propositi & cõtrariũ esse sub cõtrarijs generibus, & eisdem
differẽtijs.huius exẽplũ est iustitia & iniustitia,quarũ genera,scilicet virtus & vitium sunt,con
tratia,differentiæ eædem,quia ambæ animæ sunt.Hoc est secũdũ mẽbrũ.assignat tertiũ, & di-
cit.[Aut]propositi & cõtrarij[ambo cõtraria genera,& differẽtię]huius exẽplũ est virtus,& vi
tium, quorũ genera & differentiæ sunt contraria.Est enim virtus bonum,quod reddit habentẽ
perfectum: vitiũ autẽ malum,quod reddit habẽtem imperfectum.hoc est tertium mẽbrũ. Quia
vero quartum membrũ est impossibile,dicit,[Eadẽ enim esse ambo] scilicet genera,& differen-
tias[non contingit:si autem secus]hoc est,si autem genera & differentiæ eædem essent propo-
siti,& sui cõtrarij,[diffinitio eadem cõtrariorũ erit.]Erit enim eadẽ definitio propositi, & sui
D cõtrarij.quoniã eadem oratio ex genere eodem,& differentia eadem:hoc autem absurdum est,
ideo quartum membrum est impossibile.Patet igitur definitiones, tribus tantũ modis esse. Hoc
erat secundum,quod concludere intendebat.

LOCVS QVARTVS.

30 Insuper ex casibus,& cõiugatis.necesse est enim ad genera,genera,&
ad terminos,terminos cõsequi.Vt si obliuio est scientiæ amissio,& obli
uisci amittere sciẽtiã erit, & oblitũ esse amisisse sciẽtiã . Vno igitur eorũ
quę dicta sunt,cõcesso,&reliqua cõcedere necesse est.Similiter autẽ & si
corrruptio,dissolutio substãtię est:& corrũpere dissoluere,substãtiã erit:
& corruptiue,dissolutiue:& si corruptiuũ,dissolutiuũ substãtiæ:& corru
ptio, dissolutio substãtię erit. Similiter autẽ & in aliis. quare vno quo-
uis sumpto,& reliqua omnia concedantur oportet.

Hic est locus quartus,& diuiditur in duo,quia primo ponit locũ terminum.deinde assignat E locũ propositionẽ.de prima parte dicit,[Insuper ex casibus & cõiugatis] possumus construere definitiones totas,& partes definitionis.deinde assignando causam,affert locũ,& dicit,[Necesse est enim]subaudi ex casibus,& coniugatis,[ad genera,genera,]subaudi,& ad differentias,differentias,[& ad terminos]scilicet totos,[terminos]totos[consequi.] Possumus enim ex genere vnius coniugati,concludere genus alterius coniugati & ex differentia differentiã , & ex tota definitione totam definitionem.assignat exempla,& dicit,[vt si obliuio sciẽtiæ amissio, & obliuisci erit amittere scientiam.& oblitum esse amisisse scientiam.]Tunc concludit, [vno igitur eorum]coniugatorum,[quæ]nunc in exemplo[dicta sunt,concesso,& reliqua concedere necesse est]quasi dicat vndecũq; inceperimus,semper omnia cõiugata sequentur.siue inceperimus à principali,siue ab vno cõiugatorũ.Deinde assignat aliud exeplũ,& dicit,[similiter autẽ & si corruptio dissolutio substãtiæ est, & corrumpere erit dissoluere substãtiã,& corruptiue]scilicet se habere,erit[dissolutiue]se habere,[& si corruptiuum est dissolutiuũ substãtię,& corruptio dissolutio substãtiæ erit.similiter autẽ & in alijs]scilicet in ipso corrũpere,& in ipso corruptiue se habere sequitur.Ideo repetit cõclusionẽ[Quare vno]cõiugatorũ[quouis sumpto, & reliqua omnia cõcedãtur oportet.] Quod vero ad verba attinet,Alex.verba illa[similiter aũt & in alijs,]intelligit,& sicuti in corruptione si aliquod cõiugatorũ acceperimus, sequũtur cætera omnia,[similiter autem & in alijs]coniugatis,quæ sumuntur ab ipsa generatione. F

LOCVS QVINTVS.

31 Ex similiter se habentibus ad inuicem.nam si salubre est effectiuum sanitatis,& habile,effectiuum bonæ habitudinis erit: & adiutiuum effectiuum boni.Nam similiter vnumquodque eorum quæ dicta sunt , ad suum finem se habet.quare si vnius eorum definitio est effectiuum esse finis,& reliquorum cuiusque sic erit definitio.

Hic est locus quintus,vbi primo assignat locum terminũ,deinde locũ propositionẽ.assignãs locũ terminũ dicit,[Ex similiter se habentibus ad inuicem.]& vocat similiter se habentia ad inuicem,quæ similiter se habẽt ad inuicem secundum habitudinẽ alicuius generis causarũ,& ad suos fines secũdũ quẽ modũ salubre,habile,& adiutiuũ inter se similiter se habenr, & ad suos fines,quoniã vnũquodq; est effectiuũ sui finis.dicitur enim salubre,effectiuũ sanitatis: habile,effectiuum bonæ habitudinis:adiutiuum effectiuum,boni . Ergo ista similiter se habent inter se. G Quòd autem ad suos fines similiter se habeant , patet,quoniam vnumquodque sui finis est effectiuum.nam salubre sanitatis,habile bonæ habitudinis,& adiutiuum boni effectiuum est . Locus autẽ propositio talis est,si aliqua similiter se habentia inter se, similiter cõparentur ad suos fines,dico si vnum per esse sui finis effectiuum definitur,reliqua omnia similiter definiẽda esse, Et per exemplum exponit,& dicit,[nam si salubre est effectiuum sanitatis, erit & habile effectiuum bonę habitudinis,& adiutiuũ effectiuũ boni.]causam exẽpli assignat,& dicit,[nã similiter vnũquodq; eorũ quæ dicta sunt,ad suũ finẽ se habet,]& se habent,propter similitudinem eiusdem generis causæ.Propterea cõcludit, [Quare si vnius eorũ definitio est esse effectiuũ.]sui [finis,& reliquorum cuiusq; sic erit definitio]scilicit per esse effectiuum sui finis.

LOCVS SEXTVS.

32 Insuper ex eo quod est magis,& ex eo quod est similiter,quoties cõtingit construere duas,ad duo comparando.Vt si magis illa illius,quàm H hæc huius definitio est:hæc autem quæ minus videtur, definitio est, & illa quæ magis.Et similiter illa illius,& hæc huius: si altera alterius , & reliqua reliquæ.

Circa hunc.6.locum,attentione dignum(vt Alexan.optime cuncta rimatur)similitudinẽ nõ accipi secundũ analogiam,vt proximo loco accepit,sed quæ simpliciter,& proprie dicitur. sed quoniã superioribus literis plura loca ab ipso data sunt de maiore, & minore,tria autem de simili,quæ repetere superfluum puto,ideo eis docet uti qui possibiles sunt . est autem solus ille possibilis,in quo duo prædicata erant ad duo subiecta dicta, tam in his quæ sunt de maiore & minore,quàm in eo,qui est de simili.Proponit ergo locum terminũ,& dicit,[Insuper ex eo,qđ est magis,& ex eo,quod est similiter]possumus cõstruere definitionẽ,nõ quidẽ omnibus modis ex eo quod est magis,nec omnibus ex eo qđ est similiter,sed[quoties contingit cõstruere duas ad duo cõparãdo,]nõ enim in eo quod est magis,possumus cõparare vnã definitionẽ duob⁹ de-

A definibilibus. Primo quia definitio non suscipit magis & minus, deinde quia vna definitio non est duorū. Nec in eo quod est magis, cōparare possumus duas definitiones vni definibili, quoniā vna definitio nō potest esse duorū. Nec in eo quod est magis, cōparare possumus duas definitiones vni definibili. quoniā vna definitio nō potest esse duorū. Nec in eo qđ est similiter, nā impossibile est vnius plures esse definitiones, & pluriū definibilium vnā. nec videlicet, in eo, quod est magis: nec in eo, qđ est similiter. Quare reliquitur locus, in quo duo fuerint subiecta, & duo de ipsis prædicata, & hoc explicat. & dicit [vt, si magis illa] scilicet definitio fuerit [illius] scilicet definibilis, [quàm hæc definitio est huius] definibilis, [hæc autem definitio, quæ minus videtur, est definitio. &] scilicet ergo [illa quæ magis] videtur, longe magis definitio erit. Exponit in similibus, & dicit, [& si similiter illa] definitio [illius, & hæc] definitio [huius] est [si altera alterius] hoc est, si illa definitio est illius, [& reliqua erit reliquæ] id est, & hæc erit huius definitio. Exēpla affert Alexan. vt modestiæ definitio, quæ magis videtur, est sana cogitare. Iustitiæ autē definitio, quæ minus videtur, est habitus æqualitatis distributiuus. argumentabimur, sed iustitiæ definitio est habitus æqualitatis distributiuus, ergo modestiæ definitio erit sana cogitare. Eodē modo exēplū est in similiter se habentibus. vt si fortitudinis definitio sit habitus circa ter
B ribilia audaciæ acquisitiuus, & iustitiæ definitio similiter se habēs, fuerit habitus æqualitatis distributiuus, argumentabimur, sed fortitudinis definitio est illa, ergo iustitiæ definitio erit hæc.

33 Vna autem definitione ad duo comparata, aut duabus definitionibus ad vnum, nequaquam vtilis est ea consideratio, quæ ex magis est. Nā neq; vnā duorum; neque duas eiusdē definitiones possibile est esse.

Remouet dubium, nam superius plura loca de maiore & minore assignat, & de similibus etiam: at nunc solum vnum locū affert, eum videlicet qui est duorum ad duo. ergo non est hęc assignatio sufficiēs. Quasi respondens, dicit, [Vna autem definitione ad duo] subiecta definibilia [comparata, aut duabus definitionibus ad vnū] scilicet definibile, [nequaquam vtilis est ea consideratio, quæ ex magis est,] neque ea, quæ est ex similibus. [nā neq; vnā duorū, neque duas eiusdem definitiones possibile est esse.] Non enim est possibile dicere, si hæc definitio est magis huius quàm huius: aut dicere, si hæ definitiones fuerint eiusdem, & hæc magis, illa minus. quoniam nec vna definitio est duorum subiectorum, nec duæ vnius subiecti. Quare recte locus est
C assignatus, qui est duorum ad duo.

34 Sūt autem opportunissimi locorum, & qui nūc dicti sunt, & qui ex casibus, coniugatisque sunt. Quo circa & oportet maxime detinere, & promptos habere hos, (vltissimi enim ad plurima) & aliorum eos, qui maxime sunt communes: nam cæterorū illi maxime efficacissimi, vt inspicere in singularibus, & considerare in speciebus, si conueniat definitio. quoniam vniuoca species est. Est autem vtilis hic locus ad eos, qui ponunt ideas esse, vt prius dictum est.

Nunc assignat locorū vtilitatē, & dicit, [Sunt antē opportunissimi,] hoc est cōmodissimi, ad cōstruendā definitionē, vt Alexā. suppleuit, [locorū, & qui nūc dicti sunt] ex maiore, & similibus, [& qui ex casibus coniugatisque sunt.] Propterea assignat præceptum, & dicit, [quo circa
D oportet maxime detinere] scilicet in memoria, [&] per exercitationem [prōptos] peculiaresq; [habere hos.] nam (vt Victorinus inquit) vsus facit potentes. & assignat causam, & dicit, [vtilissimi enim ad plurima,] quoniam non solum ad construendam definitionem, sed etiam ad construenda & destruenda cætera problemata, vt suis locis visum est. Addit. [& aliorum] assignatorum locorum detinere, & promptos habere [eos] oportet, [qui maxime sunt communes,] hoc est, ad plurima problemata idonei. cuius causam affert, & dicit, [nam cæterorū illi maxime sunt efficacissimi,] hoc est, manifestissimi, & vtilissimi, vt Alexan. exponit. & de his exponit vnū maxime vtilem, quem in principio negotij assignauit, cum hortabatur, si aliquid dicitur alicui inesse, omnibus sub eo existentibus insit oportet. vtilis enim est ad destructionem, atque constructionem definitionum. Hunc ergo locum exponit, & dicit, [vt inspicere in singularibus, & considerare in speciebus, si] assignata [definitio conuenit,] nam si conuenit, definitio construenda est: si autem nō conuenit, destruenda. [quoniam species vniuoca est] suis, videlicet subiectis. dixit autem [inspicere in singularibus] siquidem species est, quæ definitur. Et dixit [considerare in speciebus] si genus est, quod definitur. Potest enim genus definiri, & species. deinde tāgit specialem vtilitatem vnius loci, qui est inspicere ad singularia, vel ad species, [Est autem vtilis hīc

locus ad eos,]hoc est contra eos, [qui ponunt ideas esse,vt prius dictum est.] nam datis ideis, E non erit eadem ratio specie,& singularium,quoniam nec ratio singularium competit ideæ,nec ratio ideæ conuenit singularibus. at oportet speciebus,& ijs quorum ipsæ species sunt,rationẽ vniuocam esse.

LOCVS SEPTIMVS.

35 Insuper si per metaphoram dixit nomen. aut idem de eodem prædicauitvt diuersum. Et siquis alius communis & efficax locorum est, illo vtendum.

Cum dixisset quæ loca sunt vtilia ad definitionum constructionem,meminissetque aliquorum,quibus non solum construere,sed destruere definitionem possumus, nunc assignat loca cõmunia,quæ vtilia sunt ad destruendam definitionem. & duo facit, quia primo hæc loca enumerat,secundo ibi[Et siquis] præcipit etiam hæc loca esse memoriæ mandanda, promptęque habenda,de prima dicit,[Insuper si per metaphoram dixit nomen]aliquod in definitione, quæ assignatur de aliquo,interimenda est illa definitio. vt quod definiens modestiam, dixit modestiam esse consonantiam animæ.nam consonantia proprie in vocibus est,& cordis. Assignat secundum locum, & dicit, [aut] si in definitione [prædicauit idem] cum definito, [vt diuersum,]etiam interimenda est definitio.vt qui definiens hominem dixit,animal rationale mortale terrigenam.nam terrigena,definitio, & homo,qui definitur, idem est: tamen terrigena, vt diuersum ab homine sumptum est.Deinde pręcipit his locis,[& siquis alius communis & efficax locorum est,illo vtendum est.] F

36 Quoniam autem difficilius est construere quàm destruere terminum, ex iis quæ postea dicentur,manifestum.Nam nosse ipsum, & sumere à respondentibus huiusmodi propositiones,non facile est.vt quoniam eorum quæ sunt in assignata oratione,hoc quidem genus,illud autem differentia.Et quoniã in eo quod quid est,genus,& differentiæ prædicantur.Sine his vero impossibile est definitionis syllogismũ fieri. Nã G si quędam etiam alia in eo quod quid est de re prædicantur, incertum est,vtrũ neque dicta est,an alia eius definitio est.Quoniam definitio est quod quid erat esse significans.

Nunc comparat constructionem ad destructionem in indefinitione primo, nam postea (vt videbitur)comparabit eam in cæteris prædicatis. dixit, [Quoniam autem difficilius est construere terminum] scilicet definitionem,[quàm destruere,ex ijs quæ postea dicentur, manifestum.]deinde assignat rationes, & primo primam,& dicit, [nam nosse ipsum] scilicet terminum,[& sumere à respõdentibus huiusmodi propositiones,] quibus terminus construitur,[nõ facile est.] verbum[a respondentibus]corrupte legitur in Græcis nostris codicibus, ab interrogantibus.Primo quia Alexander legit à respondentibus, secundo,quia qui venatur definitionem,interrogat. Reddit causam, cur id non sit facile, & dicit, [vt quoniam eorum quæ sunt in assignata oratione, hoc quidem genus,illud autem differentia,] non facile est sumere. modo sine his non fit syllogismus definitionis.assignat quasi secundam causam, & dicit,[&]non facile est sumere propositiones]quoniam in eo quod quid est genus,& differentiæ prædicantur] H quæ cognoscere non est facile,[sine his vero](vt inquit.)[impossibile est syllogismum definitionis fieri,]quod videlicet est non demonstratiuus,sed dialecticus. Non enim definitionis syllogismus fieri potest,nisi cognoscantur genus & differentia,& nisi cognoscatur genus & differantiam simul coniuncta prædicari in eo quod quid est.Nam differentia abiuncta à genere prædicatur in quale quid.Immo postquam cognita erunt hæc duo, adhuc construere definitionem est difficile, cuius assignat,& dicit,[nam si quædã etiã alia in eo qđ quid est de re prædicãtur, incertũ est, vtrũ ne quæ dicta est,an alia eius definitio est,quoniam definitio est oratio quod quid erat esse significans]& etiam illa prædicantur in quid. Ergo adhuc incerta est definitio. si est quæ assignata est,an sit oratio ex alijs, quæ prædicantur in quid. prædicantur autem in quid,genus remotũ, & differẽtia remota.est enim homo substãtia corporea, & prædicantur in quid genus proximum,& differentia proxima,quia homo est animal rationale mortale.& cum vtræque hæ de homine prædicentur in quid,incertum erit,quæ earum est hominis definitio.

A 37 Manifestū autem & ex his. nam facilius vnum quàm multa cōcludere. vnum enim quodcunque sit, destruentes, interempturi sumus terminum. At construenti, omnia necesse est construere, quoniam insunt, quæ in termino insunt.

¶Asignat secundam rationem, & dicit, [Manifestū autem & ex his. nam facilius est vnum quàm multa concludere,] qui autē destruit, vnum concludit: & qui construit, concludit plura. ergo facilius est destruere quàm construere. Quod autem qui destruit, vnū concludat, ostendit, & dicit, [vnum enim quodcunque sit, destruentes, interempturi sumus terminū,] ergo, qui destruit, concludit vnum, scilicet destructionem termini. [at construenti, omnia necesse est construere, quoniam insunt, quæ in termino insunt.] Ergo qui construit, plura cōcludit. Quod ad rem ipsam attinet, annotatione dignū, eum, qui definitionem construit, (vt Alexander exponit) oportere omnia syllogizare, & ostendere, quoniam insunt posito, quæ fuerunt posita in definitione. quoniam nisi omnia ea inessent, non esset definitio. ad destruendum vero asignatā definitionem, sufficit demonstrare vnum eorum, quæ in definitione sunt, non inesse definito. nam
B vno eiecto, tota definitio corrumpitur. Quare facilius est vnum, quàm plura concludere, & destruere quàm construere.

38 Insuper construenti quidem, vniuersaliter statuendum syllogismū. nam oportet de omni de quo nomen, prędicari & terminum. & etiam adhuc cōuerti, de quo oratio, & nomen, si debeat proprius esse asignatus terminus. Destruenti vero non necesse ostendere vniuersaliter. Sufficit enim ostendere, quoniā de quodam eorum, quæ sub nomine sunt, oratio non verificatur. Et tametsi vniuersale oporteat destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo. nam sufficit destruēti vniuersale ostendere, quoniam de aliquo eorum de quibus nomen prædicatur, oratio non prædicetur. At econuerso non necessarium, vt ostēdatur
C quoniam de quibus oratio non prædicatur, neque nomen prædicetur. Præterea etiam si omni ei inest, quod sub nomine est, modo non soli, interempta est definitio.

Asignat tertiam rationem, quòd ideo difficilius est construere quàm destruere, quoniā ad hoc vt definitio construatur de definito, oportet ostendere definitionem inesse omnibus contentis sub definito. & nō sufficit, quoniā substantia animata sensitiua bipes, omnibus inest quibus homo inest, & tamen non est hominis definitio. Ideo ostendere oportet etiam quòd cōuertatur, quòd videlicet definitū insit omnibus quibus inest definitio. Et quia aliquibus inest substantia animata sensitiua bipes, quibus homo non inest, ergo substantia animata sensitiua bipes, non est hominis definitio. Ad destruendū vero definitionē, satis est ostendere quòd non cuilibet insit, quibus definitū inest: vel quòd definitum non omni insit, cui omni inest definitio. Ergo facilius est destruere q̃ construere. Non enim oportet ad destruēdum ostendere quòd non omni, cui definitū inest, definitio insit: & contra, cui omni definitio inest, non omni definitum insit.
D Quoniam siue ostendatur hęc conuersio, siue non, ad destruendam definitionē sufficit ostendere, eam non omni inesse, cui omni definitum inest. dicit, [Insuper cōstruenti quidem, vniuersaliter est statuendū syllogismum] scilicet conuersiuū. [nam oportet de omni de quo nomen] scilicet definitum prædicatur, [prædicari & terminum, & etiam ad hæc conuerti de quo oratio] prædicatur, [& nomen] scilicet definitum prædicari oportet. ergo ad construendā definitionē duo requiruntur, & quòd definitio prędicetur vniuersaliter de definito, & quòd definitū vniuersaliter de definitione. [si] (vt inquit) [debeat proprius esse asignatus terminus.] deinde ostendit vnum tamen esse necessarium ad destruendū, & dicit, [destruenti vero, nō necesse ostendere vniuersaliter] scilicet quòd definitio nulli eorum insit, quibus inest definitum, [sufficit enim ostendere, quoniam de quodam eorum, quæ sub nomine] scilicet definiti [sunt, oratio] scilicet definitiua [non verificatur] propter hoc, substantia animata sensitiua bipes, nō est animalis definitio: quoniam animal de boue prædicatur, de quo non verificatur substantia animata sensitiua bipes. & hæc est prima facilitas, quoniam est facilius ostendere definitionem nō omni, q̃ nul-

li definito inesse. Secundo ostendit secundam facilitatem, & dicit, [& tam etsi vniuersale opor- B
teat destruere, non tamen conuerti necessarium & in destruendo.] quod exponit, & dicit, [nam
sufficit destruenti vniuersale, ostendere quoniam de aliquo eorum, de quibus nomen prædica-
tur, oratio non prædicetur,] vnde quia animal prædicatur de boue, de quo nõ prędicatur sub-
stantia animata sensitiua bipes, ideo destruitur hæc vniuersalis, omne animal est substantia ani-
mata sensitiua bipes, & ita destruitur definitio. Deinde ostendit hoc sufficere in destruendo, &
dicit, [at econuerso non necessariũ,] non enim necessarium est [vt ostendatur quoniã de qui-
bus oratio non prædicatur, neq; nomen prædicetur] non enim est necessarium si substantia ani
mata sensitiua bipes, non prædicetur de omni animali, vt ostendamus animal prædicari de non
omni substantia animata sensitiua bipede. quoniam (vt Alexander inquit) hoc ostendere non
est vtile ad definitionis destructionẽ: quia sufficit ostendere quibus nomen inest, non omnibus
inesse definitionem. sic enim destruetur definitio. Deinde idem ostendit alijs verbis, sed idẽ est,
& dicit, [Præterea etiã si] definitio [omni ei inest, quod sub nomine est, modo nõ soli] insit, defi
nito, [interempta est definitio.] hoc pacto substantia animata sensitiua bipes, non est definitio
hominis, quoniam omni homini competit, sed non soli: auibus enim competit, quæ non sunt ho
mo. Ergo ad interimendum definitionem sufficit ostendere definitionem nõ soli definito inesse. F
At ad construendam oportet ostendere & quòd omni definito insit, & soli. Ergo destruere fa-
lius est. Alexander hic assignat aliam rationem, quare non oportet in destructione definitionis
vti conuersione. Vnam rationem assignauit, quia ad destruendam vniuersalem affirmatiuã suf-
ficit assignare instantiam particularem negatiuam. Quia sequitur, nõ omnis substantia anima-
ta sensitiua bipes est homo, ergo interimenda est hæc propositio, omnis substantia animata sensi
tiua bipes est homo. & quia sufficit. nõ oportet vti cõuersione. Aliã rationẽ assignat ex eo, quia
particularis negatiua non conuertitur. Et ideo non sequitur, quædam substantia animata sensi
tiua bipes non est homo, ergo quidam homo non est substantia animata sensitiua bipes. Patet er
go facilius esse destruere definitionem, quàm construere.

39 Similiter autem & circa proprium & genus se habet. In vtrisque
enim destruere quàm construere facilius est. De proprio quidem, mani
festum ex iis quæ dicta sunt. Nam vt plurimum in complexione pro-
prium assignatur. quare destruere quidem est vnum interimenti. Con- G
struenti verò omnia syllogismo colligere necesse est. Insuper & reliqua
fere omnia, quæ ad definitionem, & ad proprium conueniet dici. Nam
& omni oportet quod sub nomine est cõstruenti, monstrare quoniã in
est. Destruenti autem sufficit ostendere vni non inesse. Pręterea si omni
inest, non autem soli, etiam sic destructum fit, perinde ac in definitio-
ne dicebatur.

Cum declarasset definitionẽ facilius destrui quàm construi, nunc hoc idem de genere, & ipso
proprio probat, & primo proponit, quod intendit, & dicit, [Similiter autem & circa proprium
& genus se habet] quo ad facilem difficilemque constructionem, sicuti in definitione dictum
est. [In vtrisque enim] scilicet genere & proprio (vt in definitione dictũ est) [destruere quàm
construere facilius est.] Postea prosequitur, & primo de proprio, & assignat tres rationes, poni-
tur secunda ibi, [Insuper & reliqua fere omnia] tertia autem ibi [præterea si omni inest,] & pri H
mo proponit de proprio, quod intendit, & dicit, [de proprio quidem manifestum ex ijs, quæ di
cta sunt] scilicet quod facilius destrui quàm cõstrui possit. Deinde assignat primam rationem,
quæ potest intelligi bifariam. vno modo secundum Alexandrum, vt quoniam proprium cũ ge-
nere ordinatur, ergo sicuti ad destruendum genus, satis est probare non omni inesse cui assigna-
tur genus. eodem modo destruitur proprium, si ostensum erit non omni inesse, cui proprium est
assignatum, & hoc dicit, [nam vt plurimum in complexione] subaudi cum genere [proprium
assignatur,] quoniam vt genus debet competere omni, sic propriũ. [quare destruere quidem]
proprium [est vnum interimenti] quia etiã destruere genus est interimere vnum. [Construenti
autem] scilicet genus [omnia syllogismo colligere necesse est.] Ergo proprium cum construe-
mus, oportet ostendere ipsum inesse omnibus contentis sub subiecto, cuius propriũ est assigna-
tum. Hæc est expositio Alexandri. Aliter potest exponi, dicit enim [nam vt plurimum in com-
plexione] hoc est, in oratione composita ex aliquo vice generis, & ex aliquo vice differentiæ
[propriũ assignatur] scilicet de specie. [Quare destruere quidem] propriũ [est vnum] scilicet

A eorum,ex quibus oratio componitur,[interimenti,] ſi enim oſtenditur vnũ eorum, ex quibus
componitur oratio,quæ eſt proprium alicuius ſpeciei,non eſſe ſpeciei,interemptum erit pro-
prium.[Conſtruenti vero] proprium [neceſſe eſt ſyllogiſmo colligere omnia,]ex quibus ora-
tio,quæ proprium eſt,conficitur: modo facilius vnum quàm plura fiunt, ergo facilius eſt de-
ſtruere quàm conſtruere.Deinde aſsignat ſecundam rationem,quæ talis eſt,quæ de definitione
dicuntur, omnia fere de proprio aſsignantur.Dico fere,quoniam definitio prædicatur in quid,
proprium in quale:ſed difficilius eſt conſtruere quàm deſtruere definitionem, ergo ſimili ratio-
ne & proprium difficilius eſt conſtruere quàm deſtruere.dicit,[Inſuper & reliqua fere omnia,
quæ ad definitionem,& ad proprium cõueniet dici.nam & omni oportet,quod ſub nomine eſt
conſtruenti monſtrare quoniam ineſt] in ipſo proprio, quemadmodum in definitione, ſubaudi
tur & ſemper & ſoli.[Deſtruenti autem ſufficit oſtendere vni nõ ineſſe,]nam ſic & definitio,&
proprium deſtruetur.Deinde aſsignat tertiam rationem, & dicit, [Præterea ſi omni ineſt, nõ au
tem ſoli,etiam ſic deſtructum ſit perinde ac in definitione dicebatur.] Immo ſi omni ſoli,& nõ
ſemper etiam ſic deſtruitur propriũ. Patet igitur de proprio, quod de definitione dictum eſt.

40 De genere autem, quoniam cõſtruere quidem neceſſe eſt vno mo
B do,qui omni oſtendit ineſſe:deſtruenti autem dupliciter. nam ſiue nul-
li,ſiue alicui oſtenſum ſit non ineſſe, interemptum eſt quod in princi-
pio. Præterea conſtruenti quidem non ſufficit, quoniam ineſt, oſtende-
re, ſed & quoniam vt genus ineſt,oſtendendum.Deſtruenti autem ſuf-
ficit oſtendere non ineſſe,vel alicui,vel nulli. Videtur inſuper quemad-
modum in aliis corrumpere quàm facere facilius, ſic & in his deſtruere
quàm conſtruere.

De genere etiam probat,quòd facilius ſit deſtruere,q̃ conſtruere,per duas rationes,& vnum
ſignum.ſecunda ratio ibi,[Præterea conſtruenti] ſignum vero ibi,[videtur inſuper.] Ratio er-
go prima hæc eſt,quod pluribus modis fieri poteſt,facilius fieri poteſt eo, quod fieri non poteſt
niſi vno modo. Sed dupliciter contingit interimere genus, quia oſtendendo ipſum nulli ineſſe,
C vel non omni:conſtruere vero vno modo,quia oſtendendo ſolum,quoniam ineſſet omni. Ergo
facilius eſt genus deſtruere quàm conſtruere.Primo ponit concluſionem,& dicit,[De genere au
tem] ſubaudi eodem eſt modo vt de definitione.deinde aſsignat minorẽ,& dicit,[quoniã con-
ſtruere quidem neceſſe eſt vno modo,qui omni oſtendit ineſſe,deſtruenti autem dupliciter. nã
ſiue nulli ineſſe,ſiue alicui non ineſſe oſtenſum ſit, interemptum eſt, quod à principio] ſcilicet
ipſum genus. Maiorem tacuit,quia eam aſsignauit primo Priorũ. vbi voluit, facilius fieri quod
pluribus modis fit,ſcilicet ſub diſiunctione,quàm illud quod fit vno tantum modo. Aut intelli-
ge, quod fit pluribus modis facilius fit quàm id quod fit paucioribus, cæteris ſcilicet paribus.
Deinde aſsignat ſecundam rationem,quę talis eſt,ad conſtruendum genus oportet oſtendere,&
quoniam omnibus ineſt,& quòd de illis prædicetur in quid. Ad deſtruendũ vero ſufficit oſten
dere,quoniam vel nulli ineſt, vel non ineſt,ergo facilius eſt deſtruere.dicit,[Pręterea conſtruen
ti quidem non ſufficit quoniam ineſt] omnibus [oſtendere.ſed & quoniam] ineſt omnibus,[&
vt genus ineſt,]eſt [oſtendẽdum.] vt genus vero ineſſe,eſt ineſſe,vt prædicatum in quid eſſen-
tiale [Deſtruenti autem ſufficit oſtendere nõ ineſſe vel alicui,vel nulli] ineſſe. Vltimo affert ſi-
D gnum,& dicit,[videtur inſuper quemadmodum in alijs]ſcilicet in naturalibus [corrumpere q̃
facere facilius,ſic in ijs]quæ ad artem ſpectant,[deſtruere quàm conſtruere.]Dixit autem [vi-
detur,] quia ars non ſemper imitatur naturam.natura enim digitum ſuperfluum efficit,& nun
quam demit:ars autem demit,& nunquam digitum facit.

41 In accidente vero vniuerſale quidem facilius deſtruere quàm con-
ſtruere.Nam conſtruenti quidem oſtendendũ quoniam omni:deſtruẽ-
ti autem ſufficit oſtendere vni non ineſſe. Particulare vero econuerſo.
nam facilius conſtruere quàm deſtruere. Cõſtruenti enim ſatis eſt oſten
dere alicui ineſſe: deſtruenti autem oſtendendum, quoniam nulli ineſt.

De accidente vero duo oſtendit.primum,quod facilius ſit vniuerſale problema deſtruere q̃
conſtruere.Secundum,quòd particulare ſit econuerſo.De primo dicit,[In accidente vero vni-
uerſale quidem] ſcilicet problema [facilius deſtruere q̃ conſtruere eſt. nam] (vt inquit) [con-
ſtruenti quidem oſtendendum,quoniam] ineſt [omni.] qui enim conſtruit album,omni homi-

ni inesse,non facile hoc facit.nam impossibile (vt Alexander inquit) est illud verum esse.[De- E
struenti autem sufficit ostendere vni non inesse,] vt Socrati,& sic vniuersale problema interi-mitur.deinde ostendit secundum,& dicit,[particulare vero] problema de accidente [econuer-so.nam facilius est construere, q̃ destruere. Construenti enim satis est ostendere alicui inesse.] vt quoniam album inest Socrati.[destruenti autem ostendedum quoniam nulli inest,] vt quo-niam album nulli homini inest:hoc autem est impossibile. nam impossibile est nullum hominẽ esse album.nec illa,quæ est aliquis homo non est albus,destruit illã,aliquis homo est albus:quo-niam in aliquibus possunt subcontrariæ esse simul veræ. Ergo particulare problema de acciden te,facilius construitur quàm destruitur.

42 Manifestum autem qua de causa omnium facillimum est terminũ destruere.Plurima enim sunt in ipso data multorum dictorum. Ex pluribus autẽ citius fit syllogismus. Nam verisimile in multis magis quàm in paucis peccatum fieri.

Nunc comparat problemata omnia inter se,& primo ostendit omnium problematum facil- F
limum esse ad destruendum definitionem. & dicit,[Manifestum autem qua de causa omniũ fa-cillimum est terminum destruere.]dicit [omnium] (vt Alexand. exponit) scilicet vniuersaliũ, & particularium,tam accidentalium quàm cæterorum. Hoc probat duabus rationibus, prima talis est.ad plura citius & facilius fit syllogismus destructiuus, conditiones requisitæ ad defini-tionem sunt plures. ergo ad conditiones requisitas ad definitionem citius & facilius fit syllo-gismus destructiuus.Primo tãgit minorem,& dicit, [plurima enim sunt in ipso data multorum dictorũ].i.ex multis quę dicuntur,plurimæ sunt conditiones datæ ac cõcessæ in ipso termino. requiritur enim ad definitionẽ perfectam,vt cum definito conuertatur(vt Alexander exponit) vt differentiæ sint essentiales, vt voces quæ in ipso termino sunt,non æquiuocæ,nec multipli-ces sint,& alia plura.Hactenus de minore.assignat maiorem, & dicit, [ex pluribus autem] hoc est,contra plura autem requisita [citius fit syllogismus] scilicet destructiuus. cuius maioris ra-tionem assignat,& dicit,[nam verisimile in multis q̃ in paucis peccatum fieri.] Qui enim cele-riter longiorem viam pertransit,in plures casus incidit,q̃ qui tarde breuiorem peragrat.

43 Insuper ad terminum quidem contingit per alia argumentari. Si- G
ue enim non propria sit definitio: siue non genus quod assignatur: siue non inest aliquod eorum quę sunt in definitione, interempta fit defini tio.Ad alia autem neque per ea quæ ex terminis, neque per alia,contin git omnia argumentari.Sola enim ea quæ ad accidens, communia sunt omnibus prædictis. Inesse enim oportet vnumquodque eorum quæ di cta sunt.Si autem non vt proprium,inest genus, nondum interemptum est genus.Similiter autem & proprium,non necessarium vt genus ines-se.Neque accidens vt genus,aut proprium,sed inesse tantum. Quare nõ possibile ex aliis ad alia argumentari, nisi ad definitionem solum.mani festum igitur quoniam facillimum omnium est terminum interimere. H

Hic assignat secundam rationem, quæ talis est.destructis alijs prædicatis, destruitur defini-tio:destructa definitione non destruuntur alia prædicata,ergo definitionem destruere est faci-lius q̃ cætera. Tenet consequentia,quia prædicatum quod potest destrui per proprias regulas, & per destructionem aliorum,facilius destruitur q̃ prædicatũ,quod solum destruitur per pro-prias regulas.Primo ergo in enthymemate accipit primam propositionem, quæ est prima pars antecedentis.& dicit,[Insuper ad terminum quidem contingit per alia argumentari.]id est,per destructionem aliorum,destruere terminum. & hanc exponit,& dicit, [siue enim non propria sit definitio] id est,siue definitio non insit definito vt proprium, [siue nõ genus] sit [quod as-signatur] in ipsa definitione,[siue nõ inest] (quod attinet ad accidens,cuius esse est inesse) [ali quod eorum quæ sunt in definitione,interempta est definitio.] qui enim destruit definitionẽ, contingit & per alia loca, per quæ destruimus problemata cæterorum prædicatorum,eam de-struere.nam per ea loca,quibus proprium ostenditur non conuerti cum eo, de quo assignatum est,definitio interimitur,quasi ipsa non conuertatur cum definito. Insuper per ea loca, quibus

A ostenditur assignatum genus esse extraneum, vel non esse proximum, aut non substantiale, de-
structur genus, quod assignatum est in definitione, vel quia non inest definito, vel quia non in
est vt genus. & sic destruitur definitio adhuc per ea loca, quibus ostenditur album nõ inesse So-
crati, destruitur definitio hominis hæc, videlicet substantia animata irrationalis, & definitio ma
ris illa videlicet humidus potus. quoniam destructa aliqua parte earum quę sunt in tota defini-
tione, & definitio tota destruetur. Deinde accipit secundam propositionem antecedentis, & di
cit, [ad alia autem] prædicata, [neque per ea] loca, [quæ] sunt [ex terminis,] & definitionibus,
[neq; per alia] loca aliorũ prædicatorum [contingit omnia argumentari] ad destructionem ali
cuius eorum. non enim si demonstratur risibile nõ substantialiter inesse homini, erit destructum
proprium. Nec si genus assignatum in definitione non erit bene assignatum, erit destructum ge
nus. Deinde exponit loca, quæ communia sunt omnibus prędicatis, & dicit, [solum enim ea] lo
ca, [quæ sunt ad] destruendum [accidens, communia sunt omnibus præ di ctis] scilicet destruẽ
dis. [inesse enim oportet vnũquodq; eorum] prædicatorum. [quæ dicta sunt.] modo inesse at-
tinet ad accidens, ergo per ea loca, quibus destruitur inesse, destruuntur omnia prædicata. Dein
de ostendit per alia loca aliorum non destrui alia prædicata, & dicit, [si autem non, vt proprium
B inest genus, nondum interemptum est genus.] ergo per loca destructiua proprij, non destruitur
genus. [Similiter antem & proprium, non necessarium vt genus inesse.] Ergo per loca destru-
ctiua generis, non destruitur proprium. [nec accidẽs, vt genus aut proprium.] ergo per loca de-
structiua generis & proprij, non destruitur accidens, [sed] per ea loca, quibus destruitur [ines-
se,] destruitur [solum] accidens. [Quare non possibile ex alijs] locis aliorum [ad alia] destru
ctiue [argumentari, nisi ad definitionem solum.] Excipiantur tamen loca accidẽtis, quæ omni-
bus communia sunt. Tunc infert conclusionem, & dicit, [manifestum igitur quoniam facil imũ
est terminum interimere,] quia tam per propria, quàm per cæterorum loca interimi potest. Cæ
tera vero per propria loca duntaxat destruuntur.

44 Construere difficillimum. Nam & illa omnia oportet syllogizare. Et enim quoniam insunt, quæ dicta sunt, & quoniam genus est, quod assignatum est, & quoniam propria est definitio. & adhuc præter hæc, quoniã significat quod quid erat esse oratio. Et hoc probe oportet fecisse.

Cum declarasset quo modo definitio se habet ad destructionem, nunc exponit qnonam mo
C do se habet ad constructionem. & dicit, [construere autem definitionem de definito [difficilli-
mum,] cuius rationem assignat, & dicit, [nam illa omnia oportet syllogizare,] quę subaudi syl
logizantur ad constructionem cęterorum prædicatorum, & vltra ea adhuc aliquid aliud. & ex-
ponit quæ oportet syllogizarc, & dicit, [etenim] oportet syllogizare [qnoniam insũnt, quæ
dicta sunt] scilicet quoniam insunt definito partes definitionis, quæ dictæ sunt in definitione,
& hoc quantum ad conditionẽ accidentis, cuius esse est inesse. [&] oportet syllogizare, [quo-
niam genus est, quod assignatum est,] scilicet in definitione, quantum ad cõditionem generis,
[&] oportet syllogizare, [quoniam propria est definitio] hoc est, cum suo definito conuertibi-
lis, quantum ad conditionem proprij. Deinde addit quid vltra hæc oportet syllogizare, non
enim hæc sufficiunt ad rationem definitionis, & dicit, [& adhuc præter hæc,] oportet syllogi-
zare, quoniam oratio] definitiua [significat quod quid erat esse] definiti, & hoc quo ad condi-
tionem definitionis. Addit [& hoc] scilicet quòd vltra cætera oportet considerare, [oportet
probe] atque bene, concocteque [fecisse.] Nisi enim probe syllogizetur definitionem significa
re quod quid erat esse, definitio erit immanifesta, & fortasse superfluum aliquid habebit. Et
D propterea ad ostendẽdum definitionem significare quod quid erat esse definiti, Aristoteles plu
ra loca assignauit.

45 Aliorum autem proprium maxime huiusmodi. nam interimere quidem facilius, quoniam ex pluribus plerunque est. Cõstruere autem difficillimum. quoniam multa oportet astruere: & adhuc quoniam soli inest, & quoniam conuersim prædicatur de re.

Nunc & de proprio eadem, quæ de definitiõe dicta sunt assignat, & dicit, [Aliorum autem] prædicatorum [proprium maxime huiusmodi,] idest, tale est qualis definitio. & exponit quo modo maxime talis est qualis definitio, & dicit, [nam interimere] scilicet proprium [quidem facilius] est, [quoniam] proprium plerunque est oratio [ex pluribus] composita, quæ a recentioribus (vt in prioribus libris diximus] descriptio dicitur, constans videlicet ex aliquo, loco generis: ex aliquo, loco differentiæ. Ergo sicut definitionem interimere est facile, propter com-

positionem,qua constat:ita proprium interimere facilius erit quàm interimere cætera propter E
compositionem.Dixit autem [plerunque,] quia reperitur etiam proprium incomplexum,vt ri
sibile,hominis.& reperitur complexum,vt habere tres angulos ęquales duobus rectis,est oratio,
quæ propria est triangulo. Et cum declarasset proprium maxime simile esse definitioni quo ad
destructionem,declarat hoc idem,quo ad constructionem,& dicit, [construere autem difficilli-
mum,] vt de definitione dictum est.& assignat causam,& dicit, [quoniam] cum sit oratio com
plexa ex aliquo,loco generis : & aliquo,loco differentiæ composita , [multa oportet astruere,]
primum quidem,quod partes insint subiecto,quo ad conditionem accidentis:deinde quòd ge-
nus assignatum in ea sit proximum & non remotum,vel extraneum.[& adhuc]vltra hæc opor
tet syllogizare,quòd insit.vt definitio,scilicet [quòd insit soli,] & nō alteri à subiecto,[& quo
niam conuersim prædicatur de re.] non enim sufficit inesse soli.nam simum naso soli inest,non
autem conuersim.ergo oportet vt insit soli,atque conuersim,quantū ad cōditionē definitionis.

46 Facillimum autem omnium cōstruere accidens. Nam in aliis quidem non solum inesse,sed & quoniam sic inest, ostendendum. In accidente verò,quoniam inest, duntaxat sufficit ostēdere. Destruere autem F
difficillimum est accidens, quia quàmpaucissima in eo data sunt. Non enim consignificatur in accidente quo modo inest. Quare in aliis quidem dupliciter interimere contingit, aut ostendendo quoniam non in est:aut quoniam non sic inest.In accidente vero non cōtingit interimere,nisi ostendendo quoniam nō inest. Loci igitur, per quos copiosi erimus argumētari ad singula problemata, fere sufficiēter enumerati sunt.

De accidente vero hæc eadem disputat,& dicit,[Facillimum autem omnium]est [construe-
re accidens.nam in aliis,non solum inesse,sed & quoniam sic inest,] definitio quidem,vt signi
ficans quod quid erat esse : proprium , vt conuersim prædicatum : genus vt proximum dicens
quid,[In accidente vero,quoniam inest,duntaxat sufficit ostendere.] sufficit enim ad constru-
ctionem ostendere solum quod album insit Socrati. ¶ Sed dubitaueris fortasse non ab ratione. G
nam, vt in problematibus de accidēte dictum est, trifariam in accidente quærimus,vt vtrū hoc
huic inest,& vtrum hoc est, & vtrum hoc inest huic vt accidens. Ergo ad construendum acci-
dens non sufficit ostendere quoniam inest, sed quoniam est , & inest , & sic inest. ¶ Dicen -
dum accidens considerari posse , quo ad id , quod est materiale omnium prædicatorum,vt quo
ad ipsum inesse . & quantum ad hanc intentionem loquitur Aristoteles , cum asserit construi
accidens cum solum ostenditur ipsum inesse. Alio modo quo ad id,quod est formale, quo vide-
licet differt ab alijs prædicatis,& sic loquitur in problematibus de accidente. Deinde ostendit
quo modo accidens se habet ad destructionem.& dicit, [destruere autem difficillimum est acci-
dens, quia quàmpaucissima in eo data sunt.] Immo ex vno solo loco ostendimus accidēs,quo-
niam quo ostendimus ipsum non inesse subiecto. Id autem quod vno vel paucissimis modis fit,
difficillime facimus.[non enim consignificatur in accidente,quo modo inest,] verum vt genus,
aut proprium,aut definitio.Ex ijs concludit differentiam accidentis ad cætera, & dicit, [quare
in alijs quidem] prædicatis [dupliciter interimere contingit,] scilicet generatim,[aut osten
dendo quoniam non inest, aut quoniam non sic inest.] Propter hoc facile est illa de -
struere.[In accidente verò, non contingit interimere, nisi] vno modo videlicet H
[ostendendo,quoniam non inest.] & propterea ipsum destruere est diffi -
cillimum.Demum epilogat,& dicit, [loci igitur per quos copiosi
erimus argumentari ad singula problemata , fere sufficienter
enumerati sunt.] Dixit autem [fere,] quoniam non
ita sufficienter,quin inueniri possint & alij.
Hæc de septimo libro.

Finis libri septimi.

A
ARISTOTELIS TOPICORVM LIBER OCTAVVS CVM EIVSDEM AVGVSTINI NIPHI MEDICIS COMMENTARIIS.

POst hæc autem de ordine & quonam modo oportet interrogare, dicendum.

Lexander aphrodisius vir doctissim° & inter peripateticos interpretes summus, dissecuit præsentem librum diuersis modis. Primo quidem, quo hunc librum dissecuit in tria capita, in quorum primo asserit Aristo. agere de inter-
A rogatione & responsione, quę videlicet harum recta, quęue non recta sit, insuper & de annexis. Agit enim in primo capite de annexis interrogationi, vt de iis, quæ ad celandum attinet: deque ijs, quibus interrogans cōpellere po-
B test respondentem vt vniuersalem propositionem concedat, quippe cū sine ea syllogismus fieri non posit. Agit insuper de annexis responsioni, vt de propositionum diuisione, de significatis ambiguis, & de instantijs. hæc de primo capite. In secundo verò ostendit quot modis laudari vituperarique posit disputatio, quoniam trifariam, aut in se, aut ratione habita ad problema, aut ad alterum disputantium. In tertio vero capite assignat præcepta exercitationis, quibus vnusquis se exercere potest, antequam ad disputationem peruenerit. Hic est primus diuisionis modus, qui traditur ab Alexandro. Alius Alexandri modus est, quoniā cū primo libro problematum dialecticorum diuisionem fecisset, ostendissetque quatuor esse, atq; in alijs libris loca asignasset, quibus facile possumus construere atque destruere omne problema, in hoc libro, qui vltimus est, de eorum vsu differit. non enim locorum inuētio sufficit dialectico, vt posit propositum syllogizare, sed ordine, vsuq; indiget. Causa autem, quia dialectici oratio, siue facultas, ad aliū est, colligitq; propositiones ex interrogatione, quibus propositum syllogizat. Huic nobis signo est, quod dialectica definitio contradictionis sit interrogatio Præterea opus est dialecticum habere ordinem quendam in his, quæ interrogat. non enim respondentes easdem responsiones afferent, quouis modo de propositionibus interrogati. Sed plerunque
C qui interrogati sunt, nonnullas propositiones absolute nequaquam concederent, quas vi interrogationis compelluntur concedere. Quare dialecticum, artem, modum, atque ordinem habere oportet ad interrogandum, vt accipiat per interrogationem propositiones, quæ ad suum syllogismum vtiles sunt. Hoc idem declarat similitudo ad rhetorem. nam vt rhetori qui dicit ad aliū, vel ad iudicem vel ad theatrum, vel ad prętorem, est opus inuētione locorum, quæ dicenda sunt ad persuadendum: & dispositione eorum, quæ est ordo orationis dicendæ: ita dialecticus post locorum inuentionem, indiget ordine atque dispositione, ad interrogandum. Est enim dispositio interrogandi similis dispositioni, quæ est in rhetorica locutione. Sed quoniam dialectici nō solum est interrogare, sed etiam respondere, vt in principio dixit, ideo non solum interrogandi rationem. sed etiam respondēdi opus est tradere. Est enim interrogātis bene interrogare, hoc est, vtiliter accipere ea, quæ vult: sic & respondētis bene respondere, hoc est, nihil concedere interroganti, quod sit contra data ab eo in principio. Hac de causa nonnulli hunc librum de interrogatione & responsione inscribunt, alij vero de ordine respōdendi. Ex hac Alexandri præfatione, potest hic liber diuidi in tria capita, in quorum primo instituit interrogantem, in secundo instituit respondentem, in tertio tradit rationem exercitationis, quæ vtriq; communis est. Vel
D tertio aliter, Alexander præfatur. nam (vt inquit) cum Aristot. docuisset genera problematum quatuor esse, & quintum de eodem, asignassetque eorum loca & constructiua, & destructiua, nunc vult docere ordinem in ipsis proferendis, ne videlicet ea inordinate proferamus. optima enim dispositio est scire, quid primum, quid ve vltimum sit proferendum: ne more rhetorum disputetur, qui loca, locorumque ordinem, non, vt natura exposcit, statuunt, sed vt tempus postulat, disponunt. propterea dicit, [Post hæc autem de ordine, & quonam modo] id est, & quanam dispositione [oportet interrogare, dicendum.] & quæ de interrogatione proposuit, eadem de responsione dicet. Ex verbis Alexand. patet primo Aristo. per ordinem hic non intellexisse, figuram syllogisticam, quæ est debita dispositio terminorum ad terminum medium. sed intellexisse dispositionem, quę sic, vel aliter disponit interrogationem, vt posit probabiles propositiones colligere à respondente ad probabiliter syllogizandum propositam conclusionem. Et cum dixisset, [quonam modo oportet interrogare,] non intellexit quo ad formam quęrendi, quæ fit per notam interrogationis, sed intellexit modum dispositionemque proponendi propositiones

respondenti,modo videlicet quo facilius à respondente poſsit propoſitiones habere vtiles ad E
propoſitam concluſionem.differt autem ordo,à diſpoſitione. nam ordo non poteſt eſſe niſi in-
ter prius & poſterius,diſpoſitio vero inter æqualia,modo ſint in aliquo diſparia.

2 Oportet autem primum quidem eum qui interrogare debet, locum
inuenire,vnde ſit argumentandum . Secundum autem interrogare , &
ordinare ſingula apud ſeipſum . Reliquum vero & tertium dicere iam
eadem ad alterum.

Cum propoſuiſſet intentionem,nunc (vt placet quibuſdam Iunioribus) præmittit condi-
tiones dialectici:vt vero alijs videtur,aſsignat ordinem dicendorum ad dicta: vt autem Alber-
to viſum eſt,præmittit quæ facere debet interrogans,ſiue opponens. ſed quouis modo introdu
catur textus,Albertus cum ſuis ſequacibus,aſſerit ꝙ primũ,quod facere debet opponẽs ante lo
corum inuentionem,eſt interrogare problema,quod conſtruere vel deſtruere intẽdit, quoniam
(vt inqnit) in omnibus præſtituendus eſt finis,vt ab eo dirigamur.Interrogata vero concluſio-
ne ſecundum eſſe aſſerit,formare apud ſe interrogationes proponendas in forma,qua magis cõ F
ceſsibiles efficiantur à reſpondente.tertium inuentas interrogationes,atque formatas, & con-
cluſionẽ habitam proponere reſpondenti,vt perficiatur diſputatio.❡Adinulphus autem,aſſe-
rit tres conditiones dialectico neceſſarias Ariſto.proponere,primam,vt interrogationes inue-
niat,ex quibus poſsit argumentari;ſecundam,vt interrogationes inuentas ordinet atque diſpo
nat,modo quo facil us reſpondens concedat eas:tertiam,vt interrogationes inuentas, & apud
ſe ordinatas atque diſpoſitas reſpondenti proponat. quoniam (vt inquit) in his tribus ſcilicet
interrogationum inuentione, & inuentarum ordinatione , & inuentarum atque ordinatarum
prolatione ad alterum , cõſiſtit officium dialectici.❡Ex externis vero nouiſsimi,primũ horum
aſſerunt eſſe locorum inuentionem,vnde dialecticus argumentari poſsit: ſecundum interroga-
tionum ordinationem apud ſe in figura ſyllogiſtica:tertium ſyllogiſmos ordinatos,diſpoſitoſq;
in diſputationis forma,ad alterum dirigere . Quæ omnia ex falſis tranſlationibus proficiſcun-
tur,cuius ſignum eſt,quoniam Ariſto.cum hæc,quæ proponit,proſequitur,nullum horum, niſi
tertium exequitur Quare Alexan.non recedens à verbis Ariſto. aſſerit eũ qui dialectice eſt in-
terrogatus,primum debere animaduertere, vnde loca accipiat pro diſputatione perficienda. &
hoc dicit Ar.ſto.[Oportet autem primum quidem eum qui interrogare debet , locum] ſcilicet G
vnum,vel plures [inuenire,vnde ſit argumẽtandum] hoc eſt, quibus poſsit diſputationem per-
ficere,ex illo vel illis argumentando.Et hanc primam dialectici partem perfecit in præcedenti-
bus libris,vbi aſsignauit omnia loca ad omnia problemata ſiue deſtruenda,ſiue conſtruẽda.[Se-
cundum autem,] eſt ex locis inuentis,& acceptis,[interrogare,&] pro,id eſt, [ordinare ſingu-
la] hoc eſt ſingulas interrogationes [apud ſeipſum,] antequam eas proferat ad alterum [ordi-
nare] (vt Alexander inquit) id eſt,modo dialectico formare,ſcilicet contradictorie.verbi gra-
tia,vtrum anima immortalis eſt an non . Et per interogationes Alexan. (vt mihi videtur) in-
telligit,tam cõcluſiones,quæ in principio ſunt problemata,q̃ propoſitiones, ex quibus ſumpto
conſenſu reſpõdentis,remanent propoſitiones in ſyllogiſmo dialectico : quas propoſitiones in-
terrogans ex locis accipit,non tamen abſque reſpondentis conſenſu. Deinde aſsignat tertium,
& dicit,[Reliquum vero & tertium eſt dicere iam eadem] modo quo apud ſe diſpoſita, atque
ordinata ſunt,[ad alterum] hoc eſt,reſpondenti , vt dialecticus diſputationem perficiat,& vi-
ctoriam ex ea reportet.

3 Quo quidem ad locum ipſum inueniendum, ſimiliter Philoſophi,
& dialectici cõſideratio eſt.Verum illa ordinare iam atque interrogare, H
proprium dialectici eſt.Ad alterum enim omne tale eſt. Philoſopho au
tem & quærenti per ſeipſum nihil curæ eſt,ſi vera quidem ſint,& nota,
per quæ eſt ſyllogiſmus,& non ponat ea,qui reſpondet . quoniam pro-
pinqua ſunt illis,quę ſunt ex principio.Et pręuidet,quod ſubſecuturum
eſt.Sed fortaſſe & ſtudioſe aget,quoniam maxime notæ,& propinquæ
ſunt dignitates.Ex illis enim ſcientifici ſyllogiſmi.

Cum aſsignaſſet partes officii dialectici,nunc comparat dialecticum,& demonſtratorem ad-
inuicem.& primo aſsignat inter eos conuenientiam , & dicit, [Quo quidem ad locum ipſum]
vel ad loca ipſa [inueniendum,ſimiliter Philoſophi] ſcilicet demonſtratoris [& dialectici con-

A sideratio est.]Nam dialecticus quousque loca inuenerit construendi, vel destruendi propositum, &
non ea protulerit respondenti,similis est demonstratori.vt enim Alexan.inquit ab ipsismet locis,qui
bus dialecticus inuestigat construere,vel destruere,a similibus inuestigat demonstrator, & quousque
habent facultatem huiusmodi inuestigationum,eadem eis est consideratio.Deinde assignat differen-
tiam,& dicit,[Verum illa]loca inuēta[ordinare iā,]scilicet se,]& interrogare] id est & ordinata pro
ferre respondenti,[proprium dialectici est,]& non demonstratori. [Ad alterum enim omne tale est
scilicet & ordinare loca,& ea interrogare.hæc ex parte dialectici,quæ vero ex parte demonstratoris,
exponit,& dicit,[Philosopho autem]scilicet demonstratori,[&]subaudi dialectico[per seipsum quę
renti,]qui nondum protulit respondenti,[nihil curę est,si vera quidem sint,& nota,p quę est syllogi
smus,& non possunt ea,qui respondet].q.d.demonstrator non curat habere consensum responden-
tis,modo vera sint,& nota.per quæ est syllogismus.Dialecticus autem non curat habere consensum
respondentis,dum apud se loca & interrogatiōes disponit,nec curat,vtrū vera & nota sint, per quæ
syllogismus est futurus,quoniam ei satis est,vt concedantur a respondente. ¶Quod autem ad ver-
ba attinet per ponere,cōcedere vel amittere aut dare intelligit,ergo demonstratori & dialectico quæ
B rēti,de duobus nulla est cura,vt de veritate eorū,ex quib⁹ syllogismus fit,& de cōsensu dato a respōdē
te.¶[Et si dices], quomodo de veritate talium demonstratori nulla est cura,cum ipse non syllogizet,
nisi ex veris.Dicendum quod non est cura in ordine ad alterum.Vnde nec demonstrator, nec diale-
cticus in illo priore,in quo apud se ordinat,habet curam de veritate eorum, ea quibus fit syllogismus
in ordine ad alterum,tamen demonstrator habet curam de veris simpliciter,dialecticus nullo pacto
sed solum de probabilibus.Et demonstrator dico non curat de consensu respondentis, [quoniā] pro
positiones,ex quibus facit syllogismum,[propinqua sunt illis,quæ sunt a principio]i.problematibus
vel quæsitis,quæ sunt a principio.Demonstrat enī ex proximis,& nō ex remotis futuram conclusio
nem.[& præuidet]scilicet demonstrator[quod subsecuturum est] scilicet conclusionem .[quoniam
non potest nisi ex propinquis , & proximis syllogizari . Quare non curat habere consensum re-
spondentis,quoniam ea,per quæ syllogizat,sunt simpliciter vera, & non remota , sed proxima quæ-
sitis quæ demonstrat. Hoc pacto hunc locum intellexit Alexander . Accipit enim demonstrator,
C quoniam aīa seipsam mouet,tanquam veram. & notam propositionē,ex qua proxima sequitur,quo
niam anima est immortalis.At respondens dialecticus non concedit hanc, quoniam præcognoscet
conclusionem,quæ ex ea concludetur,opponens cogitare debet,quoniam modo possit latere respō-
dentem,vt concedat, quod ipse intendit habere a respondente . Et ita interrogabit, vtrum aliud est,
quod mouet animam,vel mouet seipsam.& si respondens cōcedet,quod anima seipsam moueat,syl
logizabit,omne quod seipsum mouet est immortale,anima aūt seipsam mouet,ergo aīa est immorta
lis.Demōstrator ergo accepit propositionē ꝓpinquā conclusioni.s. ꝙ aīa seipsam moueat,quia non
curauit de consensu respondentis.Interrogans accepit propositionem remotam, videlicet vtrum a-
liud est,quod mouet animam,vel mouet seipsam,vt decipiat respondentem , & ex ea concedat pro-
pinquam vt inferat ex propinqua conclusionem.¶Sed dices, si demonstrator procedit ex propin-
quis,ergo non ex primis & dignitatibus, quasi respondens dicit,[Sed fortasse & studiose,]ac scienti-
fice[aget]demonstrator,dum syllogizat ex proximis,[quoniam maxime notæ,& propinquæ]quæ-
sitis, [sunt dignitates,] quare cum dignitates eædem sint propositiones primæ & proximæ . ergo si
demonstrator ex propinquis procedit , procedet etiam ex primis , quoniam vnamet propositio est
prima,& proxima videlicet dignitas .Attentione dignum, vt diximus in posterioribus , multifariam
esse dignitatem,aut simpliciter respectu omnium scientiarum,vt non est eiusdem affirmatio,negatio
D vera,aut respectu vnius scientiæ.vt punctus est, cuius pars non est , aut respectu vnius conclusionis,
vt anima seipsam mouet.Arist.cū asserit dignitatem eandē esse primā,& proximam de ea loquitur,
quæ est respectu vnius particularis scientiæ,atq; cōclusionis.¶Quod vero ad differentiā demōstra
toris,& dialectici attinet,ideo demonstrator non interogat,quia oportet eum credere,qui discit . Cū
igitur demonstrator loco interrogantis vtatur doctore,& loco respondentis discipulo , demonstra-
tor,qui est doctor onn interrogat discipulum de propositionum consensu,quia discipulus debet cre-
dere.Interrogat autem de terminis, vtrum eos intelligat: nam ea, ex quibus procedit , notis terminis
perspicua sunt discipulo.At in disputatione dialectica , cum interrogans procedat ex probabilibus,
quæ possunt vni videri , alteri vero non , ideo vult consensum a respondente , & propterea in-
terrogat.

4 Loca igitur,vnde oportet sumere,dictum est prius. De ordine autem, & interrogatione dicendum, diuidendo propositiones præternecessarias,quæcunque sumendæ sunt,siquidem necessariæ dicuntur, per quas syllogismus fit.

Hic prosequitur intētū,& primo enumerat propositiōes,quæ sunt interrogandæ, atq; ordinādæ;

& enumerando has, continuat dicta dicēdis & dicit, [Loca igitur, vnde oportet sumere,] quod erat E primum propositorum, [dictum est prius.] scilicet in libris septem pręcedentibus, [de ordine autem] propositionum, quæ accipiuntur ex locis, [&] de [interrogatione] earum. [dicendum] nunc in hoc libro octauo. Deinde innuit hanc diuisionem, ꝙ videlicet propositionum, quædam sunt necessariæ, quædam præternecessariæ. & necessarias definit, asserens eas esse, per quas fit syllogismus scilicet principalis. vnde dicit, [diuidendo propositiones præternecessarias,] in omnes species, [quæcunq; sumendæ sunt] ad propositum nostrum. [siquidem necessarię dicuntur, per quas syllogismus] scilicet principalis [fit.] dicitur autem syllogismus principalis, qui concludit alteram partem quæsiti problematis, vt animam esse immortalem. Erat enim problema, vtrum anima est immortalis an non. & (vt Alexander inquit) necessarias dicit has, nō quoniam sunt de materia necessariæ, sed quoniam cū ad minus fuerint duæ, necessario infertur conclusio.

5 Quæ autem præter has sumuntur, quatuor sunt. aut enim gratia inductionis, vt detur vniuersale: aut ad magnitudinem oratiōis: aut ad occultationem conclusionis: aut vt dilucidior sit oratio. Præter has autem nulla est assumenda propositio, sed per has augere, & interrogare tentandum. F

Quoniam demonstrator tantum necessariis vtitur propositionibus, & dialectici vtuntur pluribus aliis, ideo eas enumerans, dicit. [Quæ autem præter has] scilicet præter necessarias [sumuntur, quatuor sunt.] prout quatuor modis accipi possunt, [aut enim inductionis gratia, vt detur vniuersale]. Dialecticus enim vtitur inductione, vt ex singularibus sumat vniuersale, & hæ inductiuæ vocantur. [Aut ad magnitudinem orationis] & hæ ampliatiuæ dicuntur. Dialecticus enim vt ab auditoribus sapiens existimetur, adducit in orationē superfluas propositiones. vt vtrum voluptas est secundum naturam, & quid est illud, quod natura est, & natura idem est, & non alterum, & quod natura eligibile est, & eligibile est honestum. ergo voluptas est honestum. Hæ enim acceptæ propositiones superfluæ sunt, & non vtiles ad conclusionem. Accepit enim has dialecticus, vt prolixam efficiat G orationem. [aut ad occultationem conclusionis] & propositiones tales celatiuę appellantur, vtputa cum acceperit prosyllogismos propositionum, earum videlicet quæ cōclusionem afferunt principalem. vt si conclusio fuerit, sanum & ægrum sunt opposita, necessariæ propositiōes sunt: sanum & ægrum sunt contraria, contraria sunt opposita, ergo sanum & ægrum sunt opposita. Sed dialecticus volens decipere respondentem fortasse, quia non concedet minorem, eam sic prosyllogizabit, sanum & ægrum sunt inuicem corruptiua, corruptiua aūt inuicem sunt incompossibilia, incompossibilia vero sunt contraria, ergo sanū & ægrum sunt contraria. dixit, [ad occultationem conclusionis,] non quæ propositū principale est, sed per cōclusionem, intelligit oēm propositionē, quā vult celare, siue ꝓposita conclusio, siue propositio necessaria ad syllogizandū ꝓpositū [aut, vt dilucidior sit oratio.] & propositiōes huiusmodi explanatiuæ vocantur, ponitur enim persæpe per exemplum, vel similitudinem, aliqua propositio, quę nihil præter alterā significat, solū vt eā dilucidet: atque perspicuā reddat. addit [ꝑter has autem] quatuor, vt exponit Alex. [nulla est assumēda,] & altera superflua, [sed per has] id est, sed per vnum istorū modorū quatuor, [augere] amplificareque orationē, [& interrogare tentandū,] Aut intellige [præter has aūt] id est, propositiōes necessarias, & ꝑter necessaria nulla sumēda est alia ꝓpositio. qm oīs ꝓpositio, qua vtitur dialectic⁹, est aut necessaria, aut ꝑternecessaria. H

6 Sunt autem quæ ad occultationem, certaminis gratia: sed quia omne negotium, quod huiusmodi est, ad alterum est, necesse & illis vti.

Hic Aristotel. diluit tacitam dubitationem posset enim dici, celare propositum esse opponentis sophistæ, non aūt dialectici. nā dialectica ipsa disputatio ad veritatis inquisitionem ordinata est, at ꝑ celatiuas propositiones veritas occultatur. ergo nō pertinent ad dialecticum. respondent, [sunt aūt] propositiones [ꝗ] sunt [ad occultationem, certaminis gratia.] ergo vt sic non attinent ad dialecticū, [sed quia omne negotium, quod est huiusmodi]. s. dialecticum [est ad alterum,] vt sic [necesse] est dialectico [illis vti.] quasi responsio sit, ꝙ dialectica bifariam potest considerari, an vt veritati inquisitiua, & sic ad eam non attinent celatiuę propositiones: aut vt est ad alterum scilice oppositiua atque interrogatiua, & sic celatiuę propositiones attinent ad dialecticā. Potest enim dialecticus vti celatiuis propositionibus ad proteruum, vt reducat eum ad viam rectam, non autē per se, vt dialecticus, quoniam (vt Alex. inquit) non nisi ad tempus.

DE CELATIVIS PROPOSITIONIBVS.

7 Necessarias igitur per quas fit syllogismus, nō statim præordinādū

A ſed abeundum ad ſuprema, vt non poſtulet quis contrariorum eandem diſciplinam, ſed oppoſitorum. Poſito enim hoc, & quoniam contrariorum eadem diſciplina eſt, ſyllogizabit quoniam ex oppoſitis contraria ſunt.

Cũ aſſignaſſet propoſitiones quæ ſunt ordinãdæ, atq; interrogãdæ, nũc docet eas ordinare atq; interrogare, vel nũc docet vſum earum. Attentione tamen dignũ, celatiuas propoſitiones multifariã eſſe, aut ad celandũ intentionẽ opponentis, vt cum opponens voluerit reſpondentẽ confundere, & ꝓponat propropoſitionem ex terminis ignotis reſpondenti. nã tũc reſpondẽs nõ intelligens propoſitionẽ ſibi ꝓpoſitã cõfundetur. vt ſi loco illius propoſitionis, oĩs hõ eſt aĩal, proponat hãc, omne b eſt a, vel aliquam aliam talẽ. Videtur enim confuſus reſpondens, quia dubitat cõcedere vel negare. Aut ad tollendam memoriam reſpondentis atque iudicium. vt cum opponens de altera propoſitionũ ſyllogiſmi a reſpondente habet conſenſum, & de altera quærit. Interponit enim tunc plures propoſitiões B extra propoſitum, vt primæ quam conceſſerat, obliuiſcatur, & alteram cuius opponens quærit conſenſum, reſpondens non animaduertat. vt ſi concluſio ab opponente ſyllogizanda, ſit, voluptas eſt honeſtũ. & reſpondens conceſſerit opponenti, oẽ eligibile honeſtũ, anteq̃ a reſpondẽte habeat hanc, omnis voluptas eligibilis, interponat, & quærat, vtrũ voluptas eſt ſecundum naturam, an nõ, & quid eſt ens ſecundum naturam, & vtrũ natura ſit idem an alterum. Et vtrum, quod natura eſt, ſit eligibile, an non. Et vtrum omne eligibile ſit honeſtum, an non. Reſpondens enim per tot interpoſitas propoſitiones, neſciet diſcernere eam, quæ facit ad propoſitum opponentis, & ſic concedendo hanc vltimam, omne eligibile eſt honeſtum, ſyllogizabit opponens, omnis voluptas eligibilis, per primam conceſſam omne eligibile honeſtum, per vltimam conceſſam, ergo omnis voluptas eſt honeſtum. an ad celandum propoſitionem neceſſariam in ſyllogiſmo, vt ſi opponens voluerit ſyllogizare hanc concluſionem, paris, & imparis eadem eſt diſciplina, non interroget hanc, vtrum contrariorum eadem ſit diſciplina, an non: ſed illam remotam, vtrum oppoſitorum ſit eadem diſciplina, an C non. quoniam ſi reſpondens cõcedet eſſe oppoſitorum eandem diſciplinam, contraria ſunt oppoſita, ergo contrariorum eadem diſciplina. Sed cum par & impar contraria, ergo paris atque imparis eadem erit diſciplina. Proſyllogiſtica igitur propoſitio, oppoſitorũ eadem eſt diſciplina, celatiua illius ſyllogiſticę erit, contrariorum eadem eſt diſciplina. Ariſtote. igitur de celatiuis huius tertii generis loquitur, & dicit, [Neceſſarias igitur] propoſitiones, quæ celãtur, [per quas fit ſyllogiſmus] principalis, [non ſtatim] ſcilicet in ſyllogiſmo principali [præordinãdum,] quoniam ſic nõ celaretur, [ſed abeũdum ad ſuprema.] id eſt, ad propoſitiones proſyllogiſticas remotas, imo quanto fieri poteſt ad remotiores. [vt] ſi voluerit probare opponens paris & imparis eandem eſſe diſciplinam, [non poſtulet quis] opponens atque interroget [cõtrariorum eandem diſciplinam] eſſe, [ſed oppoſitorum] eſſe eandem diſciplinam, quæ eſt proſyllogiſtica propoſitio. [poſito enim hoc] ſcilicet in proſyllogiſmo, [& quoniam contrariorum eadem diſciplina eſt, ſyllogizabit, quoniam ex oppoſitis,] & de numero oppoſitorum [contraria ſunt.] Et ſic habebitur propoſitio neceſſaria ad concluſionem, quæ eſt, paris & imparis eadẽ eſt diſciplina. hoc pacto, par & impar cõtraria, cõtrariorũ eadẽ diſciplina, ergo paris & imparis eadem diſciplina. Celatiua ergo propoſitio erit illa proſyllogiſtica remota, oppoſitorum eadẽ diſciplina, celata vero eſt, contrariorũ eadẽ diſciplina, quæ neceſſaria eſt ad principalẽ ſyllogiſmũ.

D

DE INDVCTIVIS PROPOSITIONIBVS.

8 Si vero illam non ponat, per inductionem ſumendum proponenti in particularibus contrariis. Nam aut per ſyllogiſmum, aut per inductionem neceſſarias ſumendum, aut has quidem inductione, illas autẽ ſyllogiſmo.

Cum docuiſſet vſum correlatiuorum interrogationũ, nũc docet vſum inductiuarũ propoſitionũ. & dicit, [Si vero illã non ponat] reſpondẽs, & per [illã] Alexan. neceſſariã ad ſyllogiſmũ principalem intelligit, nõ autem ꝓſyllogiſticam, quæ eſt neceſſaria ad ſyllogiſmum. Nã ſyllogiſtica eſt efficacior q̃ proſyllogiſtica, & per illud verbum [ponat,] cõcedat intelligit, vel admitat. ſi itaque ꝓpoſitionẽ neceſſariã reſpondẽs nõ conceſſerit, [per inductionẽ ſumẽdũ ꝓponẽti in ꝑticularibus cõtrariis.] vt ſi neceſſaria ꝓpoſitio, quã nõ cõcedit reſpõdẽs, eſſet, cõtrariorũ eadẽ eſt ſcĩa, accipiemus, paris & imparis cõtrariorũ eadẽ eſt ſcĩa. ſ. arithemica: virtutis, & vitii vna eſt ſcĩa. ſ. moralis: ſani & ægri vna eſt ſcĩa. ſ. medicinalis, & ſic de ſingulis eſt. ergo oĩm cõtrariorũ eadẽ eſt ſcientia. Huius reddit rationẽ, & dicit, [Nam] cum propoſitiones neceſſariæ duæ ſint, quibus concluſio principalis ſyllogizatur (vt libro Priorum dictum eſt) cum hæ non fuerint notæ, [aut per ſyllogiſmum, aut per indu-

ctionem]huiuſmodi ambas[neceſſarias ſumēdum,aut hanc quidem inductione,illam autem ſyllo- E
giſmo]hæc de vſu inductiuarum.

DE AMPLIATIVIS PROPOSITIONIBVS.

9 Quæcunque autem valde manifeſtę ſunt,illas quoque oportet protendere. Nam quod ſecuturum eſt, in abſceſſu,& inductione, immanifeſtius eſt.

Nunc de vſu propoſitionum ampliatiuarum rationem aſſignat,& aſſerit ſi ex neceſſariis propoſitionibus fuerit aliqua manifeſta reſpondenti,quia videlicet notum fuerit ei non eſſe concedendā, illa protendenda atque amplificanda eſt,quia ſic propoſitio neceſſaria obſcura reddetur reſpondenti. Nam digreſsio a propoſito erit cauſa latentiæ illius. dicit,[Quæcunque autem valde manifeſtæ ſunt,]de neceſſariis loquor,quibus reſpondentes non verecundantur contradicere,[illas quoque oportet protendere.]protenduntur autem,cum antequam proponantur reſpondenti,opponens interponit ſuperfluas,plures.Vt ſi propoſitio neceſſaria nota fuerit,omnis numerus eſt par vel impar, propoſitiones ad quas protendetur,erunt proponendæ,vtrum numerus ſit multitudo ex vnitatibus aggregata,an non:vtrum numerus ſit quantitas diſcreta,an non:vtrum numerus ſit accidens, an non:& alię id genus.Reddit cauſam,& dicit,[Nam quod ſecuturum eſt]ſcilicet omnis numerus eſt par,vel impar,[in abſceſſu]id eſt remotione [& inductiōe]plurium talium,[immanifeſtius eſt.] Nolo tamen ignores Alexandrum ea quæ hic dicit Ariſtoteles,omnia referre ad occultationem,de qua textu proximo locutus eſt,quod non placet mihi.nam Ariſtot.tradidiſſet propoſitiōes ampliatiuas,& earum vſum non aſſignaſſet. Quare verba hæc referenda ſunt ad ampliatiuas propoſitiones. F

DE EXPLANATIVIS PROPOSITIONIBVS.

10 Pręterea ſimul ipſas vtiles protendere erit ei,& qui non poteſt illo modo prompte ſumere.

Nunc de vſu explanatiuarum aſſerit,cum reſpondens prompte neceſſarias propoſitiones ſumere non poteſt ab opponente explanādas eſſe,atque manifeſtandas,vt eas capiat aut per exempla, aut per ſimilitudines,vt poſtea docebit. dicit,[Præterea]cum iis protenſionibus quæ dictæ ſunt, [ipſas]propoſitiones[vtiles]quæque neceſſariæ dicuntur,[ſimul]conueniens[erit ei]ſcilicet reſpondenti[& qui non poteſt illo modo,]vt proponuntur ab opponente,[prōpte ſumere,]protendere ſcilicet ad manifeſtiores,amplificare,quouſque reſpondens capiat. G

DE VSV INDVCTIVARVM PROPOSITIONVM.

11 Igitur quæ præter has dictæ ſunt, harum gratia quidem accipiendæ ſunt. Siquidem vnaquaque eo modo vtendum,inducenti quidem a ſingularibus ad vniuerſalia:& a notis ad ignota. Sunt autem magis nota, quæ ſecundum ſenſum,vel ſimpliciter,vel multitudini.

Cū docuiſſet vſum præterneceſſariarum propoſitionum in generali,nunc quaſi dilucidius repetit vſum oīm earū,& primo docet vſum in ſpeciali inductiuarum propoſitionū.proponit tñ quomodo propoſitiones præterneceſſariæ ſe habeant ad neceſſarias,ex dictis hoc inferendo. & dicit,[Igitur, quæ præter has].ſ.neceſſarias[dictæ ſunt,harum].ſ.neceſſariarum[gratia quidem accipiendæ ſunt] quoniam præterneceſſariæ ſunt ordinandæ,aut ad inducēdas neceſſarias vniuerſales,aut ad ampliādas eas,aut ad explanādas,aut ad celādas ipſas,vt dictum eſt. Deinde exponit in ſpeciali vſum earū, vt oſtendat præterneceſſarias eſſe inſtitutas gratia neceſſariarum. & primo vſum inductiuarum. & dicit,[Siquidum vnaquaque]dictarum[eo modo]vt dictum eſt[vtendū,inducēti quidem a ſingularibus ad vniuerſalia,& a notis ad ignota.]Exponit autem nota,& dicit,[Sūt autem magis nota,quæ ſecundum ſenſum,]vt ſingularia,ſingularia enim ſunt magis nota[vel ſimpliciter.]ſ.ſapiētibus,[vel multitudini.]ſ.vulgarib⁹,& hoc ſatis eſt.ſingularia q̄dē quę ſapiētib⁹ ſunt notiora,ſunt,vt ſol eſt maior terra,luna eſt minor ioue,terra eſt rotūda,& id genus:ſingularia vero,quę multitudini ſunt magis nota,infinita ſunt.illa quidem ſingularia ſapiētibus magis nota ſunt,quoniam(vt Alex.inquit)ea cognoſcunt per demonſtrationem:hæc autem multitudini,quia ſenſibus eorum ſubiacent. H

LOCVS CELANDI PRIMVS.

12 Celanti vero proſyllogizare ea, per quæ ſyllogiſmus eius quod ex principio eſt,debet fieri.Et hæc, vt plurimū,erit etiam hoc, ſiquis non

A solum necessarias, sed & earum, quæ vtiles sunt ad illas, aliquam syllogizauerit.

Cum assignasset vsum propositionum inductiuarum, nunc ostendit vsum earum propositionũ q̃ sunt celãdi gratia, vt ex iis opponẽs possit celare quodcũq; voluerit. Est enĩ celatio (vt Alexander inquit) methodus, qua syllogizans potest propositum celare. & dicit, [Celanti vero] subaudi intentum, est [syllogizare ea] scilicet maiorem, & minorem, [per quæ syllogismus fieri debet principalis, qui est [eius] syllogizatiuus [quod est ex principio] id est, conclusionis principalis. Qui enim syllogizat maiorem, vel minorẽ, vel vtranque propositionẽ syllogismi principalis, hic prosyllogizat, & celat: inquantum quidem syllogizat propositiões syllogismi principalis, prosyllogizat, quo verò propter longius distare a proposito inuoluitur respondens, celat. Addit, [Et hæc vt plurimum] subaudi prosyllogizantur. Nam maior & minor syllogismi principalis, vt plurimum prosyllogizantur. Deinde assignat alium modum celandi etiam ex parte syllogismi. & dicit, [Erit etiam hoc] scilicet celatio, [siquis non solum] propositiones [necessarias,] quæ sunt principalis syllogismi, [sed & earũ, B quæ vtiles sunt ad illas] id est, sed prosyllogisticarum etiam [aliquam] vlterius [syllogizauerit.] erit enĩ hoc pacto celatio maior, quo maior fit distantia a principali conclusione. Fit igitur ex parte syllogismorum, celatio, tum prosyllogizando propositiones syllogismi, tum prosyllogizando propositiões prosyllogismi.

LOCVS CELANDI SECVNDVS.

13 Insuper conclusiones non dicere, sed posterius simul omnes syllogizare. Sic enim longissime abscedet ab ea, quæ ex principio, positione.

Nunc docet vsum celatiuarum propositionũ ex parte conclusionis. & dicit, [Insuper conclusiones non] debet [dicere] qui vult respondentem latere. dico conclusiones tam principalis syllogismi, C quàm prosyllogismorum, [sed posterius simul omnes syllogizare] & inferre. Et ita qui vult latere, nõ statim principalem conclusionem per propositiones principales, & immediatas, sed per remotas, & distantes, debet syllogizare conclusiones superiores. [posterius vero simul oẽs,] & principales, & minus principales [syllogizare. Sic enim longissime abscedet,] atq; distabit [ab ea positione, quæ ex principio est.] & vt abscedens maximeque distans, latebit respondentem: vt vero simul omnes conclusiones inferens, latebit confundendo iudicium respondentis, dicit Alexander. possibile esse dixit syllogizare conclusiones omnes, non vt omnes conclusiones simul aliquis dicat, sed vt in omnibus syllogismorum propositionibus simul inducat vniuersalissimam conclusionem, quæ ex vltimo inductis dici debet.

LOCVS CELANDI TERTIVS.

14 Vt autem vniuersaliter dixerim, sic oportet eum interrogare, qui latenter interrogat, vt interrogata omni oratione, & eo dicente conclusionem, quæratur propter quid: id autem erit maxime per antedictum modum. Nam sola vltima dicta conclusione, immanifestum erit quo- D nam modo accidit: quoniam non præuidit respondens ex quo accidit, non digestis per membra prioribus syllogismis. minime etiam per membra digeritur syllogismus conclusionis, cum non eius sumptiones ponuntur: sed cum ea sumuntur, a quibus syllogismus fit.

Quasi summatim repetit, qualis debet esse celatio, & ex pte syllogismorũ, & ex parte cõclusiõis: & dicit, [Vt aũt vniuersaliter] s. aggregãdo ex pte syllogismorũ, & cõclusiõis, [dixerĩ, sic oportet eũ] s. opponentẽ [interrogare, qui latẽter interrogat, vti interrogata oĩ oratione,] hoc est tota, & parte, [&] facta interrogatione, [eo] s. opponente [dicente cõclusionem, quæratur] scilicet a respondente [propter quid,] & vnde sequitur hæc conclusio. Hoc enim quærere esse non potest, nisi quia confusus relinquitur respondens, & non intelligit vnde inducta fuit conclusio. vt si problema esset, vtrum homo & equus sint substantia, an non: & respondenti proponeretur, nonne substantia de oĩbus, quæ sub ea sunt, pdicatur? Si eo cõcedẽte inferatur, ergo homo & equus sunt substantia. Si respõdẽs nõ intellexisset, vnde hæc conclusio inducta fuit, & opponens diceret ex illa, quam concessisti videlicet. substantia pdicatur de oĩbus, quæ sunt sub ea: in hoc casu ppositiões fuerunt cõcessę, postea inducta cõclusio ex eis, & tamen respondens quærit vnde infertur conclusio. hæc itaque erit optima celatio.

Deinde exponit,quo modo sit hæc maxima celatio ex parte conclusionis , & syllogismorum, & di- E
cit,[id autem]id est hæc maxima celatio[erit secundum dictum modum]vt videlicet cum aliquis ac
ceperit omnes propositiones absque propriis conclusionibus,per quas principalis ostenditur,& indu
cet solam vltimam conclusionem,sic enim faciens, & prosyllogismorum propositiones accipiens,&
prosyllogismorum prosyllogismos,eorum conclusiones non inducens , sed vltimam ex illis , maxi-
me latebit.Cuius causam assignat,& dicit, [Nam]factis prosyllogismis, & prosyllogismorũ prosyllo
gismis,& eorum conclusionibus non illatis,sed ea,quæ est vltima.[immanifestum erit] scilicet respõ
denti[quoniam modo,] & vnde[accidit,] nam longe opponens respondentem a principali conclu
sione remouet,& sic ignorabit vnde conclusio syllogizatur[quoniam] (vt inquit)[non præuidit re-
spondens,]tot,& tantis propositis,[ex quo accidit,non digestis]atque neque bene cõprehensis, [per
membra,]hoc est per propositiones[prioribus syllogismis,]vnde vltima conclusio est illata. Quód
si ita fuerit,oportebit eum quærere,vnde conclusio sequitur, quare optima est celatio. Addit etiam
quando non digeritur,nec bene cognoscitur syllogismus principalis,& dicit,[Minime etiam per mẽ
bra digeritur syllogismus conclusionis.]qui dicitur principalis,[cum non eius sumptiões] scilicet ma
ior,& minor[ponuntur]scilicet in eo,[sed cum ea sumuntur,a quibus syllogismus fit,]hoc est,sed cũ
sumuntur propositiones prosyllogismorum, quibus probantur propositiones principalis syllogismi. F
Oportet enim bene digeri syllogismum,cum propriæ,& non remotæ propositiones in eo collocan-
tur.Et de celatione ex parte coclusionis & syllogismorum,hactenus.

LOCVS CELANDI QVARTVS.

15 Vtile autem & non continua postulata sumere ex quibus syllogismi.Sed vicissim ad aliam & ad aliam conclusionem.Nam positis conuenientibus iuxta seinuicem,magis quod accidit ex ipsis,manifestum.

Nunc rursus docet celationem, quæ fit ex parte plurium syllogismorum.verbigratia.sit proble
ma,anima est immortalis,hæc conclusio potest syllogizari.primo sic, omne seipsum mouẽs immor
tale,anima seipsam mouens,ergo anima est immortalis.Secundo sic,omne cognoscens se,immorta-
le, anima cognoscit se , ergo anima est immortalis . Si volueris latere respondentem , syllogiza hoc G
pacto,omne seipsum mouens immortale,anima cognoscit se,ergo anima immortalis. vel sic,omne
cognoscens se,immortale,anima seipsam mouet,ergo anima immortalis. hanc celationem tradit, &
dicit,[Vtile autem, & nõ continua postulata.]id est propositiões[sumere,ex quibus syllogismi,]hoc
est vtile est non ponere proprias propositiões ad propriam conclusionem. [sed vicissim] atque pmu
tatim pro celatione bonum est sumere propositionem vnius prosyllogismi, qui est ad vnam cõclu-
sionem cum alia propositione alterius prosyllogismi, qui est ad aliam conclusionem.& hoc dicit[sed
vicissim]miscere propositiones,quæ sunt[ad aliam,& ad aliã conclusionẽ]verbi gratia sit problema
vtrũ paris imparis eadẽ disciplina an non, vnus prosyllogismus est, disparatorum eadem est discipli-
na,opposita sunt disparata,ergo oppositorum eadem disciplina.Aliter prosyllogismus,incõpossibi-
lium eadem disciplina,disparata incompossibilia ergo disparatorum eadem disciplina. Tertius pro-
syllogismus,oppositorum eadem disciplina,contraria opposita, ergo cõtrariorum eadem disciplina.
Syllogismus ergo manifestus erit,contrariorum eadem disciplina,par & impar contraria,ergo paris
imparisque eadem disciplina.Latens vero erit,disparatorum eadem disciplina,contraria sunt oppo-
sita,ergo paris & imparis eadem disciplina. vel sic,opposita sunt disparata, contraria opposita,ergo pa
ris & imparis eadem discipliua. Sumunt enim permutatim huiusmodi syllogismi alteram propositio H
nem vnius syllogismi,quę est ad vnam conclusionem,& alteram ex altero,qui est ad alteram conclu-
sionem.& sic latent respondentem.propterea subdit,[Nam positis]propositionibus[conuenientibus
iuxta seinuicem]vt decet,[magis quod accidit ex ipsis,manifestum,]sed positis vicissim, latet oppo-
nens. ¶Quod vero ad verba attinet,postulata græce est ἀξιώματα,hoc est dignitates. Sed(vt Alex.
inquit)axiomata pro propositionibus syllogismi accepit.

LOCVS CELANDI QVINTVS.

16 Oportet autem & definitione sumere(in quibus possibile est) vniuersalem propositionem non in ipsis,sed in coniugatis.Nam decipiunt falsa ratiocinatione seipsos, quando in coniugato sumitur definitio , si non vniuersale concedunt.Vt si oportet sumere,quoniam qui irascitur appetit pœnam, sumatur ira appetitus esse pœnæ propter apparentem paruipensionem.Et erit manifestum, quoniam hoc sumpto , habemus vniuersale,quod prælegimus.

A Nunc docet celationem, ex permutata definitionis assignatione, quæ talis est. si ex definitione opponens debet argumentari vniuersalem propositionem, & latere respondentem, definitio sumenda est in abstractis, & non in concretis. & dicit, [Oportet autem definitione vniuersalē propositionem sumere] dico [in quibus possibile est,] nō enim in omnibus propositio vniuersalis sumi potest, quia non in terminis singularibus, & vbi videlicet volumus latere, [non in ipsis] propositis de quibus est disputatio, [sed in coniugatis,] hoc est, sed in abstractis eorum sumatur definitio. vt si problema sit, vtrum omnis qui irascitur, pœnam appetit, an non? vniuersalis propositio quæratur in ipsa ira, quæ coniugatum est ipsi irato, & non in ipso irascente. assignat causam, & dicit, [Nam decipiunt seipsos falsa ratiocinatione] scilicet respondentes [quando in coniugato.] id est in abstracto [sumitur definitio, si non vniuersale concedunt,] quia credunt se concedere propositionem indefinitā, & tamen concedunt propositionē vniuersalē. Nā secūdū Arist. in abstractis, vniuersalis & indefinita propositio eadē est. dat exemplū, & dicit, [vt si oportet sumere, quoniā qui irascitur, appetit pœnā,] & accepit Arist. hic indefinitam pro vniuersali. q. d. si velimus vt respondens sumat hanc, omnis qui irascitur appetit pœnam, [sumatur] ab opponente [ira appetitus esse pœnæ propter apparentem paruipensionem, B & erit manifestum, quoniam hoc sumpto,] atque concesso a respondente [habemus vniuersale, quod præeligimus] scilicet illud, omnis qui irascitur, appetit pœnam. Celatio igitur hæc ex permutatione proficiscitur, quæ est definitionis a concreto ad abstractum.

17 At eis, qui in ipsis proponunt, sæpe accidit, vt obsistat respondens, quoniam magis se habet in ea re instantia. vt quoniam non omnis qui irascitur, appetit pœnam. Nam parentibus irascimur quidem, non autem pœnam appetimus. Fortasse autem non vera instantia est. nam in quibusdam sufficiens pœna est tristari solum, & facere pœnitere. Veruntamen habet aliquid verisimilis, vt non videatur irrationabile negare propositum, C at in iræ definitione non similiter facile est instantiam inuenire.

Deinde assignat causam quare potius in abstractis sumenda est definitio pro celatione, & non in concretis. & dicit, [At eis] scilicet opponentibus,] qui in ipsis] quæsitis [proponunt] quæ sunt concreta, [sępe accidit, vt obsistat respōdens] afferēdo instantiam. [quoniam magis se habet in ea re] quęsita concreta [instantia. vt quoniam non omnis qui irascitur, appetit pœnam] scilicet ei, a quo accepit paruipensionem. [Nam parentibus irascimur quidem, non autem appetimus pœnam.] At in abstracto semper ita est appetitus pœnæ, & nulla affertur instantia. ostendit tamen Aristot. hanc non esse veram instantiam, sed persuasiuam. & dicit, [Fortasse autem non vera instantia est] hæc, quā diximus [nam in quibusdam sufficiens pœna est tristari solum, aut facere pœnitere.] & ita licet parētibus non appetamus pœnam damni, appetamus pœnam afflictionis, & pœnitentiæ. Obiicit tamen huic responsioni, & dicit, [Veruntamen] licet hæc instantia non sit vera, tamen [habet aliquid verisimilis] adeo [vt non videatur irrationabile] respondētem [negare propositum] imo videtur rationabile vt negetur illa, omnis qui irascitur appetit pœnam. quæ erat propositum. [At in iræ definitione nō similiter facile est inuenire instantiam.] Et ita pro celatione melius erit definire abstractū q̄ concretum. D quoniam in abstracto nec est vera, nec verisimilis instātia: in cōcreto saltē est verisimilis. Quare si loco concreti vtemur definitione abstracti, celabimus propositum, vt dictum est.

LOCVS CELANDI SEXTVS

18 Præterea proponere oportet eum qui proponit, non vt propter ipsum, sed alterius gratia. Nam deuitant ea, quæ ad positionem sunt vtilia.

Nunc docet celationem comparādo diuersum ad diuersum, quę talis est, si opponens proponit respondenti interrogationē aliquam, eam proponere debet ac si nō gratia propositi, sed alterius gratia proponat, quasi a proposito diuersi, ac disparati. dicit, [Præterea proponere oportet eū]. s. qui proponit, non vt propter ipsum] propositum [sed alterius gratia,] quasi a proposito diuersi. [Nam] respondentes [deuitant ea, quæ ad positionem sunt vtilia,] non autem ea, quæ videntur extra propositum. verbi gratia (ut Alexander exemplificat) si problema fuerit, vtrum anima sit immortalis an non, opponens non proponat respondenti, vtrum anima seipsam moueat, an non, nec proponat vnum omne seipsum mouens sit immortale, an non: sed proponat, vtrum anima moueatur ab alio, vel non moueatur ab alio. Nam si dabit animam non moueri ab alio, latenter sequitur,

animam moueri a se, & ita sequetur animam esse immortalem. E

LOCVS CELANDI SEPTIMVS.

19 Vt autem simpliciter est dicere, qui quàm maxime dubium facere, vtrum quod proponitur, an oppositum sumere vult. Nam cum dubium fuerit, quidnam ad positionem sit vtile magis quod ei videtur, ponunt.

Nunc docet celationem per comparationem ad oppositum. verum dupliciter exponitur. vna expositio talis est, si opponens velit propositum celare, non debet propositum sub propria forma proponere, sed sub forma sui oppositi. dicit, [Vt autem simpliciter est dicere, qui quam maxime dubiũ facere,] & maxime latere, [vult sumere vtrum quod proponitur, an oppositum] vt vtrum album sit disgregatiuum visus, an nigrum? nam cum dixerit, non nigrum, mox sequitur, ergo album. Assignat causam, & dicit, [Nam cum dubium fuerit, quidnam ad positionem sit vtile,] vtrum album an nigrum, [magis quod ei,] scilicet opponenti [videtur, ponunt] respondentes, atque cõcedunt. Cũ enim dubium fuerit quod eorum sit ad propositum, respondenti facile concedunt, quod quærit opponens. F hæc est vna expositio. alia talis est, cum opponens voluerit latere respondentem, proponere debet propositum sub disiunctione ad suum oppositum, vt vtrum album sit disgregatiuum visus, an non disgregatiuum visus. dicit, [Vt autem simpliciter est dicere, qui quàm maxime dubium facere] quærie respondentibus, [vult sumere] sub disiunctiõe [vtrum quod proponitur, an oppositum], vt vtrum album sit disgregatiuum visus, an non sit disgregatiuum visus. [Nam cum dubium fuerit quidnam ad positionem sit vtile,] respondentes [ponunt magis quod ei] scilicet opponenti [videtur.] aut saltẽ non ita prompte aduersantur.

LOCVS CELANDI OCTAVVS.

20 Insuper per similitudinem interrogare. Nam & persuasiuum est, & latet magis vniuersale. Vt quoniam quemadmodum scientia & ignorantia contrariorum eadem: sic & sensus contrariorum idem. Aut contra, quoniam sensus idem contrariorum est, & scientia. G

Nunc docet celationem per cõparationem ad suum simile. quę talis est, cũ opponẽs voluerit ꝓpositum celare, non interrogare propositum debet in propria forma, sed in suo simili. Vt si propositum est, contrariorũ est eadem disciplina: quærere debet, vtrum sensus sit idẽ contrariorum, an non. nã si conceditur, tunc per simile, scientia erit eadem contrariorũ. dicit, [Insuper per similitudinem interrogare] oportet eum qui opponit, [nã] argumẽtũ a simili, [& persuasiuum est, & latet magis vniuersale] subaudi esse illatũ ꝑ ipsum, vel magis latet vniuersale in suo simili. Nã ex simili hoc pacto non vniuersale, sed particulare sumitur. ideo hoc fortasse ad occultationem pollentius est q̃ vti inductiõe. Assignat exemplum, & dicit, [Vt quoniam quemadmodum scientia, & ignoratia contrariorum, sic & sensus contrariorum idem. aut contra, quoniam sensus contrariorum est idem, & scientia] contrariorũ est eadem. Si ergo propositum est, scientia est eadem cõtrariorum, quæratur sub suo simili, vtrũ contrariorum sit idem sensus, nam sic latebit opponens.

21 Hoc autem est simile inductioni, non tamen idem. Nam illic quidem a singularibus vniuersale sumitur. In similibus autem, nó est quod sumitur vniuersale, sub quo omnia similia sunt. H

Assignat differentiam inter exemplum, quod est ab vno singulari simili ad alterũ, & inductionẽ, quæ etiã est a singularibus. & dicit. [Hoc aũt]. s. exẽplũ [est simile inductiõi,] inquantũ exemplum & inductio argumẽtũ sunt a singularibus. [nõ tamẽ idẽ] est exẽplũ & inductio. cuius causam dicit, [Nã illic] scilicet in inductione [quidẽ a singularibus] per similitudinem [vniuersale sumitur.] a singularibus dico, quæ sunt sub vniuersali. [In similibus autẽ] id est, sed a similibus, nõ est vniuersale quod sumitur,] sed particulare. dico non est vniuersale, [sub quo omnia similia sunt,] e quibus proceditur. sed est particulare, sub quo non continetur illud particulare, ex quo ipsum via similitudinis infertur. Cum enim infertur particulare, non infertur ex iis, quæ sub ipso sunt, sicut cum infertur vniuersale. Sed via similitudinis ex vno particulari diuerso infertur propositum.

LOCVS CELANDI NONVS.

22 Oportet autem & ipsum sibimet quandoque instantiam ferre. Nam insuspecte se habent respondentes ad eos, qui videntur iuste argumentari.

A Hic (vt Iuniores autumãt) Arist. aſsignat loca ex parte eorum, qui vtũtur ſermone, quales ſunt interrogans, & reſpondens: & primo aſsignat loca ex parte opponẽtis, quorum primus ab eo actu accipitur, qui eſt inſtare. & licet hic locus hoc pacto primus ſit, tamen quo ad numerum locorum qui aſsignãtur pro celatione, eſt nonus: & eſt talis, cum quis in ipſa inductione propoſitum voluerit celare, debet ſibi ferre inſtantiam. dicit, [Oportet autem & ipſum] ſcilicet interrogantẽ, qui vtitur inductione, [ſibimet quãdoque inſtantiam ferre.] Aſsignat cauſam, & dicit, [Nam inſuſpecte ſe habẽt reſpondentes ad eos, qui videntur iuſte argumentari.] ſed ſubaudi interrogãtes, quòd ſibi inſtant, [videntur iuſte argumentari.] ergo reſpondentes ad hos inſuſpecte ſe habent, & ſic libere concedunt, quod proponitur ab eis.

LOCVS CELANDI DECIMVS.

23 Vtile autem & dictum addere, quoniam cõſuetum, & dicitur hoc tale. Nam pigreſcunt quod ſolitũ eſt, dimouere, inſtantiam non habentes. Simul autem & quia vtuntur & ipſi talibus, cauent ea dimouere.

Alexander aſſerit vtile eſſe ad occultandum, ſumere quod eſt conſuetum concedi ab auctoribus. B qualia ſunt, vtrum ſanitas eſt eligibilis, vt omnes opinantur. vtrum deceat iudicem eſſe optimum, vt vulgares & ſapientes putant. vtrum modeſti ſunt fatui, vt putat Socrates. vtrum anima ſeipſam moueat, vt putat Plato. Hæc enim vult eſſe interroganda, ab eo qui vult latere, tamen verba Ariſtot. huic expoſitioni non ſunt conſona. Melius ergo dicamus hunc eſſe locũ decimũ celandi, qui accipitur penes opinionem opponentis, per comparationẽ ad opinionem reſpondẽtis. Et eſt talis, quòd interrogans debet dicere de propoſito, quòd ſit conſuetum dici & cõcedi. vt ſi interroget vtrum omnes matres diligunt filios ſuos. vtrum omnes qui iraſcuntur, pœnam appetant. de his dicere debet, quoniam ſunt cõſueta, & qm̃ dicũtur. & dicit, [Vtile autẽ] eſt [& dictũ addere] hoc eſſe à te ponendũ, [quoniã cõſuetum] eſt, & communiter [dicitur.] Aſsignat rationem cur ſic dicere faciat ad occultationem, & dicit, [Nam pigreſcũt dimouere quod ſolitũ eſt] cõcedi [inſtantiam nõ habẽtes.] Aſsignat ſecundam rationem, & dicit, [Simul autem] cũ hac ratione eſt alia [&] eſt, [quia & ipſi vtũtur talibus] conſuetis concedi, [cauent ea dimouere.] habent enim quæ conſueta ſunt, vim magnam.

LOCVS CELANDI VNDECIMVS.

24 Inſuper non diligenter agere, & ſi omnino vtile ſit. Nam aduerſus diligenter agentes, magis renituntur.

C Locus hic celandi vndecimus ſumitur penes operationem opponentis in comparatione ad concluſionem. & eſt talis, ſi opponens habuerit aliquod vtile ad ſuum propoſitum, non debet illud feſtinanter, & cum diligentia proponere. Nam reſpondentes contra diligenter proponentes renituntur magis, & quęrũt afferre inſtantiã. & dicit, [Inſuper nõ diligenter agere] ſubaudi oportet opponẽtem, & curare, vt reſpõdentes cõcedãt, [& ſi] id [ſit omnino vtile] ad propoſitũ. Hic enim eſt optimus celandi modus. [nam] (vt inquit) [aduerſus diligẽter agentes,] & curantes vt reſpõdentes reſpõdeant, reſpondentes ipſi [magis renituntur,] atque contrariantur. Fiet autem hoc, cum ipſi interrogãtes interrogauerint, ac ſi dubitarent, aut neſcirent quod Socrates facit apud Platonem. interrogat enim ac ſi neſciret, ſimulans id accipere, quod ad interrogationem ponet reſpondens.

LOCVS CELANDI DVODECIMVS.

25 Et ipſum vt in ſimilitudine proponere. quod enim propter aliquid aliud proponitur, & non propter ipſum, vtile ponentibus magis eſt.

Hic locus celans eſt (vt Alexander inquit) cum id quod interrogans proponit, non in ſe, ſed in ſimilitudine, & non ſui gratia, ſed gratia alterius proponit. dicit, [Et ipſum] ſcilicet qđ proponit, oportet [proponere vt in ſimilitudine,] & non ſubaudi gratia ſui, ſed gratia alterius. Reddit cauſam ſecũdi, & dicit, [quod enim propter aliquid aliud proponitur] ſ. ab opponente, [& nõ propter ipſum] ſcilicet D propoſitũ [vtile ponẽtibus magis eſt.] minus enim reſpõdentes attẽdunt ad illud. Primũ autẽ exponit Alexander per exemplũ, vt ſi volumus accipere quoniã abſtinentia virtus eſt, interrogabimus vtrum videbitur tibi ita abſtinentia eſſe virtus, ſicuti iuſtitia & fortitudo.

LOCVS CELANDI DECIMVSTERTIVS.

26 Inſuper nõ id proponere quod oportet ſumere, ſed cui cõſequens, id eſt ex neceſsitate. Nam & magis concedunt. quoniam non ſimiliter ex his manifeſtum eſt, quod cõſecuturum eſt: & ſumpto hoc, ſumptum eſt & illud.

Sunt (vt Alexãder inquit) nonnulla cõſequentia ex neceſsitate, vt virtutem eſſe ſcientiam, & vir-

tutem esse disciplinam. Sequitur enim virtutẽ esse scientiam, si virtus est agendi cognitio per causam. E
Et si virtus est habitus per demõstrationem acquisitus, sequitur virtutẽ esse disciplinã. ideo dicit Aristoteles, [Insuper nõ id proponere, quod oportet sumere, sed cui cõsequens, id est, ex necessitate] subaudi est locus celãs. assignat causam, & dicit, [nã & magis cõcedũt] s. respõdentes antecedẽs, [qm̃ nõ similiter ex his] s. antecedẽtibus [manifestũ est, qđ cõsecuturũ est, &] est vnũ aliud vtile, qm̃ [sumpto hoc] s. antecedẽte. [sumptũ est & illud] s. cõsequens. Ergo si quæsitũ est vtrũ virtus sit disciplina, interrogãs ꝓponere debet vtrũ virtus sit habitus per demõstrationẽ acquisitus. nã sic celabit ꝓpositũ.

27 Et id vltimo interrogare, quod maxime vult sumere. nam maxime prima renuunt. quoniam plurimi interrogantiũ prima interrogant, circa quæ vel maxime student.

Assignat locũ celandi 14. ex parte ordinis, & dicit, [Et id vltimo interrogare, quod maxime vult sumere] subaudi est 14. locus celandi. Immo, vt Alexãder inquit, oportet quędã alia prius interrogare, soluereque prius aliquas, vel aliquã instantiam: postremo vero id interrogare, quod est ad propositum. Et assignat causam, & dicit, [nam maxime prima renuũt,] qui respõdent. & cur maxime prima renuant, assignat causam, & dicit, [quia plurimi interrogantium prima interrogant, circa quæ vel maxime studẽt.] & quia nõnulli interrogãtes solent primo interrogare vtilia, ideo respondentes credunt, ita facere omnes interrogantes. Et cum sic crediderint, negant prima interrogata. Quare celãs locus erit, si vltimo proponuntur vtilia. F

LOCVS CELANDI DECIMVSQVINTVS.

28 Ad quosdã autẽ prima quę huiusmodi sunt, proponere. Nam proterui maxime prima admittũt, nisi omnino manifestũ sit quod secuturũ est. In fine autẽ proteruiũt. Similiter autẽ & quicũq; arbitrãtur acuti esse in respõdendo. ponẽtes enim prima, in fine recantant, tanquã nihil acciderit ex iis quæ posita sunt. Ponunt enim prompte confidentes habitui, & arbitrantes se nihil esse passuros.

Hic locus est particularis, quoniam datur pro eis, qui vel sunt proterui, vel sunt acuti, ingenióque G
celeres. nam (vt Alexander inquit) quidã sunt, qui proterui dicuntur, & hi semper prima concedunt. postea vero cum in fine cognoscũt se deceptos, tunc proteruiunt. Alii sunt acuti, qui & ingenio veloces videntur, hi prima semper concedunt, postea in fine recantant, tentántque ostendere, quod illatum est, non ex concessis esse illatũ, vel dictionẽ interpretantur, vel dicunt nonnullas amphibologias, ad hos loquẽs Aristot. inquit, [Ad quosdã autẽ prima quæ huiusmodi] scilicet vtilia [sunt, proponere] est locus celans. Et exponit, qui sunt isti, & dicit, [nam proterui,] qui & difficiles dicuntur, [maxime prima admittũt, nisi omnino manifestũ sit, quod secuturũ est.] nã si præcognoscunt quod secuturum est, sequi ex primis, illa nequaquã cõcedẽt. [In fine autẽ] cognoscẽtes se deceptos, [ꝓteruiũt] asserẽtes non sic dixisse, vel nõ sic se intellexisse. Deinde exponit alios huius generis, & dicit, [Similiter autẽ, & quicunque arbitrantur acuti esse in respondendo] etiã concedũt prima, [ponẽtes enim prima,] cũ cognouerint se esse deceptos, [in fine recãtãt,] asserẽtes oppositũ eius, qđ cõcesserũt. [tanquã nihil acciderit ex iis quæ posita sunt. Ponunt enim prompte cõfidentes habitui] i. bonitati ingenii, [&] cõfisi proprio ingenio sunt [arbitrãtes se nihil esse passuros] & ita facile prima cõcedũt. pro his igitur locus celans est vtilia proponere primo, sic enim habebunt quod volunt.

LOCVS CELANDI DECIMVSSEXTVS. H

29 Insuper prolongare & interponere quæ nihil sunt vsui ad orationem: quemadmodũ pseudographia vtẽtes. nã cũ sint plura, immanifestum in quo falsum sit. quare & occultant quandoque interrogantes, in absconso proponentes ea, quæ proposita per se, non ponerẽtur. Ad occultationem igitur dictis est vtendum.

Assignat locũ 16. & dicit [Insuper prolongare, & interponere] s. interrogationes, [quę nihil sunt vsui] id est, quæ nõ sunt vtiles [ad orationẽ] id est, ad propositũ, de quo est disputatio, est locus celandi 16. debent enim interrogãtes interponere inutilia vtilibus, [quemadmodũ pseudographia vtẽtes] id est, falsi pictores, qui multas inducẽtes lineas inutiles, inter eas miscẽt vtiles latẽtes. [nam cum sint plura, immanifestum in quo falsum sit.] mẽdacium enim in pluribus mixtum, in absconso est. Tunc concludit, & dicit, [quare, & occultant quandoque interrogantes, in absconso proponentes ea quæ per se proposita, non ponerentur. debet igitur interrogãs prolongare propositũ interponendo suum

A propoſitũ inter multa inutilia ad propoſitũ. Reſpondens autẽ propoſita quæ inutilia ſunt,cõcedens,
etiã concedet id,quod eſt ad propoſitum interrogãtis,& ſic decipietur. Multa enim (vt inquit) per ſe
propoſita negabuntur à reſpondente, quæ permixta aliquibus inutilibus interrogationibus,cũ nõ fa-
cile diſcerni poſsint quæ vtilia,& quæ inutilia,omnia concedentur, & ſic interrogans,ſumet id,quod
quærebat. Vſus eſt autem loco huiuſmodi Socrates apud Platonẽ, qui diſputando multa inutilia in-
terponit,vt obtineat à reſpõdente,quod quærit. ¶Sed occurres,nã decipere reſpondentẽ,vt cõcedat
interpoſita inutilia ad concedendũ vtile,videtur ſophiſticũ. ¶Dicendũ interponere aliena,vt aliena
concedãtur,eſt ſophiſticũ. ſed interponere aliena,vt reſpondẽs cõcedat vtile,eſt dialecticũ.nec eſt ſo-
phiſticũ,vt ſuperius diximus,decipere ac celare,cũ opponẽs celauerit, vt reducat reſpondentẽ ad ve-
ritatem,vel ad probabiliorẽ opinionem,ſed cum opponens celet,vt decipiat, & nulla alia ratione ſo-
phiſticum eſt.Deinde epilogat & dicit,[ad occultationem igitur]his locis[dictis]eſt vtendum.

DE IIS QVAE SVNT NECESSARIA AD AMPLIFICANDVM ORATIONEM.

30 Ad ornatũ vero inductione, & diuiſione eorũ quæ affinia ſunt. In-
ductio quidẽ quale quid eſt, manifeſtũ. Diuidere autem, huiuſmodi vt
B quoniã ſcientia eſt ſciẽtia melior,aut quia certior eſt, aut quia de melio-
ribus.Et quoniã ſcientiarũ aliæ quidẽ ſunt cõtemplatiuæ,aliæ autẽ acti-
uæ,aliæ vero effectiuæ: vnumquodque enim talium coornat quidẽ ora-
tionem:non neceſſarium autem eſt, vt dicatur ad concluſionem.

Cum dixiſſet loca celandi,nunc docet ea quæ ſunt neceſſaria ad amplificandã orationem,& di-
cit,[ad ornatum autẽ]ſubaudi vtendũ inductione,& diuiſione eorũ quę ſunt affinia.& per affinia in-
telligit,quædã cõmunia quę ſub ſe continent plura diuerſaq;.q.d.[& diuiſione eorũ quę ſunt affinia]
id eſt dicta de pluribus,per quę dedit intelligere non ſemper vtendũ eſſe diuiſione,ſed quoties in ipſa
oratione interrogatoria fuerit aliquod multiplex,quod diuiſione indiget pro ſui explanatione. Quare
neceſſaria ad amplificandã orationẽ ſunt inductio,& diuiſio.Et intellige non ſola hæc ſufficere.nam
ſuperius etiam dixit ampliatiuas propoſitiones eſſe propoſitiones ſuperfluas quæ accipiũtur ab inter-
rogante antequam proferat interrogationẽ,quę eſt ad propoſitũ. Vbi per exempla Alexãdri ibi patet
propoſitiones ſuperfluas nõ eſſe inductionem,nec diuiſionem, hoc eſt,nec inductiuas,nec diuiſiuas
C propoſitiones. ¶Sed dices,de ornatu orationis loquitur rhetor,& nõ dialecticus.¶Dicendũ Ariſt.
hic per ornatum,magnitudinẽ,atque orationis prolongationẽ intellexiſſe.nam cum ſuperius quatuor
præter neceſſaria enumeraſſet,ſi per ornatum non intellexiſſet magnitudinẽ orationis, ſuperius in ea
præter neceſſariorum enumeratione eſſet mentitus Ariſt.deinde exponit quæ dixerat,& dicit,[indu-
ctio quidẽ quale quid eſt,]ex multis locis eſt[manifeſtũ.] Sed dices propoſitiones inductiuæ, & am-
plificatiuæ (vt ſuperius patuit) non ſunt eædem. Nunc vero inter propoſitiones amplificatiuas enu-
merat inductiuas,& propoſitiones diuiſiuas. ¶Dicendũ, bifariam conſiderari poſſe inductionẽ, aut
inquantum infert ex ſingularibus vniuerſale,& ſic ſuperius locutus eſt de propoſitionibus inductiuis.
nam ſic diſtinguũtur cõtra propoſitiones amplificatiuas, & ſuperfluas. Aut inquantũ eſt ſermo am-
plior,maioriſque ambitus quàm exemplũ.nã amplior eſt propoſitio,quæ plura quàm quæ vnũ con-
tinet,& hoc pacto inductio erit amplificatiua ꝓpoſitio,atq; ſuperflua.Et ſic de ea loquitur hic,quo-
niam vt ſic non diſtinguitur cõtra propoſitiones ſuperfluas,atq; amplificatiuas. Deinde exponit di-
uiſionem,& dicit,[diuidere autẽ]eſt [huiuſmodi, vt quoniam ſcientia eſt ſcientia melior,] hæc enim
D propoſitio diſtinguibilis eſt ꝓpter illud verbũ[melior,] quod bifariam eſt,[aut]melior [quia certior]
quo modo mathematica ſciẽtia melior eſt ſciẽtia naturali,& metaphyſica,[aut]melior,[quia de me-
lioribus,]& nobilioribus, & ſic diuina & naturalis meliores ſunt mathematicis,vt primo de anima di
ctum eſt.Illius ergo propoſitionis,ſcientia eſt melior ſciẽtia,hę ſunt amplificatiuæ.ſ quia vel certior,
vel nobilior.Aſsignat ſecundũ exemplũ,& dicit,[& quoniã ſcientiarũ aliæ quidẽ ſunt cõtemplatiuę]
vt naturales & diuinæ,[aliæ autẽ actiuæ,]vt morales,[aliæ vero effectiuæ,]vt mechanicæ, & medi-
cinales. Quod vero ſint amplificatiuæ,probat,& dicit,[vnumquodque enim taliũ]ſcilicet & indu-
ctio,& diuiſio[coornat]hoc eſt,amplificat[quidẽ orationẽ]ſcilicet interrogatoriã,[non neceſſarium
autem eſt,vt dicatur ad concluſionẽ,]vt ſi concluſio ſit, mathematica eſt habitus per demonſtratio-
nem acquiſitus,interrogatio propria ad hanc erit, vtrũ omnis ſciẽtia ſit habitus per demõſtrationem
acquiſitus,interrogatio propria ad hanc erit, vtrum omnis ſcientia ſit habitus per demonſtrationem
acquiſitus an nõ.Propoſitiones ergo illę, quibus in interrogatione diuiditur ſciẽtia diuiſionibus enar-
ratis dicuntur amplificatiuæ, quoniam faciunt ad magnitudinem interrogatoriæ orationis, & nõ ad
concluſionem: & ſic interrogatio diuiſiua erit,vtrum ſcientia,cuius altera eſt nobilior altera certior,
item cuius altera eſt actiua,altera factiua, altera contemplatiua,ſit eadem contrariorũ an non. Præ-
terea ſi concluſio fuerit paris & imparis, eſt eadem diſciplina, videlicet eadẽ arithmetica,interroga-

tio erit, vtrum contrariorum eſt eadem diſciplina, an non? Si ergo interrogans interrogauerit, vtrũ vi- E
ſus eſt idem albi & nigri, an nõ? Et vtrũ auditus eſt idem grauis, & acuti, an nõ? & vtrum tactus idem
calidi & frigidi an non? hæ amplificatiuæ ꝓpoſitiones ſunt, quæ nihil ad cõcluſionẽ faciunt, faciunt
tamẽ ad magnitudinẽ interrogationis. erit igitur interrogatio inductiua, vtrũ contrariorũ eſt eadẽ di-
ſciplina, vt viſus albi & nigri, auditus grauis & acuti, an non? vbi patet ex his propoſitionibus fieri in-
ductionem illius vniuerſalis propoſitionis, ſenſus contrariorũ eſt idem. quæ inductio amplificans in-
terrogationem, nihil facit ad concluſionem.

DE IIS QVAE SVNT NECESSARIA AD EXPLANATIONEM INTERROGATIONIS

31 Ad diluciditatẽ autem, exempla & ſimilitudines afferendæ. modo
exempla accommodata fuerint. & ex quibus ſcimus. qualia Homerus,
non qualia Cœrilus. ſic enim dilucidius erit quod proponitur.

Nunc exponit quæ valent ad diluciditatẽ, atque interrogationis explanationẽ, & dicit, [Ad dilu-
ciditatem autem] interrogationũ, [exempla, & ſimilitudines afferendæ.] Deinde exponit qualia exẽ- F
pla, & ſimilitudines, & dicit, [modo exempla accõmodata fuerint] ſcilicet interrogationibus, quibus
interrogãs vtitur, [&] ea videlicet fuerint, [ex quibus ſcimus, qualia] videlicet [Homerus] & nõ qua-
lia Cherilus] afferre ſolet, [ſic enim] per talia [dilucidius erit, quod proponitur.] Exponit autẽ Ale-
xander differentiam inter exemplũ, & ſimilitudinẽ, quam Græci dicũt parabolam, quòd exẽplum ſit
aliquod factũ, quod proponitur ad oſtenſionẽ alicuius quod nondũ eſt factum. hæc enim eſt exẽpla-
ris interrogatio, vtrũ Cæſar petẽs cuſtodias à Romanis ſuæ vitę, tyrannizabit, vt Dionyſius, qui pe-
tiit cuſtodias à Syracuſanis, an non tyrannizabit? Similitudo autem eſt cõparatio alicuius facti ad al-
terũ, quod ducitur ad explanationem illius. & hoc pacto eſt interrogatio ſimilitudinaria vtrum con-
trariorum eadem eſt diſciplina, ſicuti & ſenſus, an non? & vt Alexander inquit, videtur ipſe Ariſtot.
nunc in idem vſus eſſe exemplo, & ſimilitudine. nam dicit, [modo exempla accõmodata fuerint, &
ex quibus ſcimus, qualia Homerus, non qualia Cherilus,] nam cum dixiſſet [exempla,] debuiſſet ad-
dere ſimilitudines, niſi quia pro eodem exemplum, & ſimilitudinem accipit. Dicit etiam Alexander
exempla & ſimilitudines Homeri eſſe ſcientificas, quia manifeſtæ & notæ. tales autem non ſunt illæ G
Cherili poetæ. Cherilus vero gręcus poeta ineptus fuit, quemadmodũ Bauius apud Latinos, de quo
Fauſtus poeta loquitur, aſſerens Bauium ſimilem eſſe Cherilo inepto.

DE INDVCTIVIS PROPOSITIONIBVS.

32 Vtendum autem in diſſerendo, ſyllogiſmo quidem ad dialecticos
magis quàm ad multitudinẽ: inductione vero contrà, ad multitudinem
magis. Dictum eſt autem de his, & prius.

Declarat nunc quo modo ſit vtendum propoſitionibus inductiuis. & dicit, [Vtendum autem in
diſſerendo] atque diſputando, [ſyllogiſmo quidem magis ad dialecticos,] atque acutos qui mẽte ſunt
præſtantes, [quàm ad multitudinem,] quæ eſt mente obtuſa. [Inductione vero cõtra, ad multitudi-
nem magis] & ad homines qui ſunt rudes, cum ſint mente hebetes. quia vero de differentia horũ di-
ctum eſt libro Priorum, & in hoc libro, dicit [dictum eſt autem de his, & prius.]

33 Eſt autem in aliquibus quidem inducẽti poſsibile interrogare vni-
uerſale, in aliquibus vero, non facile. quoniam non poſitũ eſt ſimilitu- H
dinibus, nomen omnibus commune. Nam quando oportet vniuerſale
ſumere, & ſic in omnibus talibus eſſe dicere, id determinare difficillimũ
eſt. qualia ſunt ea quæ proferuntur huiuſmodi, & qualia nõ. Et propter
hoc ſæpenumero diſsidẽt in diſputationibus, alii quidem dicentes ſimi-
lia eſſe quæ non ſunt ſimilia: alii vero dubitantes quæ ſunt ſimilia, non
eſſe ſimilia.

Mouet difficultates, quarum prima eſt de inductione, circa quam primo tãgit difficultatẽ, & cau-
ſam difficultatis. ſecundo ibi [Quare tentandum] aſsignat remedium ad tollendam difficultatem, de
prima parte, dicit, [Eſt autem in aliquibus quidem] ſubaudi ſingularibus ſimilibus [inducẽti poſsibi-
le] & facile [interrogare vniuerſale] id eſt, interrogare, & inducere ſingularia ſimilia vt inferatur vni-
uerſale. Et hæc ſingularia ſunt, quorum vniuerſale eſt cõmune vno nomine nuncupatũ, vt ſi vniuer-

A ſale fuerit,omne animal bipes greſsiuum eſt ſine cauda, hoc erit facile inducere ex ſingularibus, quo-
niam animal bipes greſsiuũ vno nomine appellatur,videlicet homo. Poſſumus ergo interrogare vtrũ
hic homo ſit ſine cauda,& ille homo ſimiliter,& ſic de ſingulis an non:& ſi conceditur de omnibus,
relinquetur omne animal bipes greſsibile eſſe ſine cauda, quoniá & ſingularia,& vniuerſale vno no-
mine dicuntur.Deinde exponit,in quibus ſingularibus non eſt facile,& dicit,[in aliquibus vero]ſin-
gularibus[non facile]eſt ex interrogatione ſingularium inferre vniuerſale,vtputa in quibus cum vni-
uerſali non eſt vnum commune nomen. cuius cauſam aſsignat,& dicit,[quoniam non poſitũ eſt ſi-
militudinibus] id eſt,ſingularibus ſimilibus[nomen omnibus commune]ſcilicet cum ſuo vniuerſali.
verbi gratia, in ſingularibus quadrupedibus greſsilibus. cũ enim his, & vniuerſali horum vnũ nomen
impoſitum non ſit,non facile erit ex ſingularibus inferre vniuerſale.vt ſi vniuerſale ſit,omnis quadru
pes greſsibilis eſt pronus,nõ erit facile inducere omnia ſingularia quadrupedis greſsibilis,& ex illis in-
ferre vniuerſale. & aſsignat cauſam,& dicit,[nam quando oportet vniuerſale ſumere, & dicere ſic in
omnibus talibus eſſe,]vt facimus in inductione,in cuius fine dicimus,& ſic de ſimilibus omnibus,[id
determinare difficillimũ eſt,]& exponit quod eſt determinatione difficile,& dicit,[qualia ſunt ea quę
proferuntur eſſe huiuſmodi,]cum dicitur,& ſic de ſingulis,[& qualia non]cũ enim non habeant cõ-
B mune nomẽ cum ſuo vniuerſali, difficile erit dicere,& ſic de omnibus ſimilib⁹,niſi addatur de omni-
bus equis, vel omnibus bobus,vel omnibus capris, quæ cũ addi non poſsint,propter carentiá cõmu-
nis nominis,ideo difficile eſt in huiuſmodi ſingularibus facere inductionẽ. Deinde aſsignat ſignũ, &
dicit,[& ꝓpter hoc ſępenumero diſsident in diſputationibus , aliĩ quidẽ dicẽtes ſimilia eſſe,quæ non
ſunt ſimilia,vt opponẽtes:alii vero dubitantes quę ſunt ſimilia,non eſſe ſimilia,]vt reſpondentes.cum
enim interrogans inducendo dicit & ſic de ſimilibus,niſi addatur determinatũ nomen, reſpondens
dicet ea non eſſe ſimilia,quæ forte ſunt ſimilia,& opponẽs dicet quæ non ſunt ſimilia,eſſe ſimilia. Et
hoc diſsidiũ oritur pro magna parte,quia ſingularia ſimilia non habẽt vnũ cõe nomẽ. Et tu intellige
licet cũ difficultate in talibus fiat inductio,tamẽ non eſt impoſsibile eam fieri.nã inductio fieri poteſt
in quibuſcunq; ſingularibus cõmune habet nomen propriũ,vel circunlocutionẽ, vt ſtatim dicemus.

34 Quare tentandum in omnibus talibus ipſum nomen effingere, vt
neque reſpõdenti liceat dubitare quoniá non ſimiliter dicitur quod in-
fertur: neque interroganti calumniari vt ſimiliter dicto,quoniam plura
C corũ quæ non ſimiliter dicuntur,ſimiliter videntur dici.

Cum aſsignaſſet difficultatem,nunc docet remedium contra difficultatem. & dicit,[Quare ten-
tádum in omnibus talibus ipſum nomen effingere]commune, vt dici poſsit nominatim, & ſic de ſi-
milibus hominibus,vel capris,vel aliis alio nomine dictis.& aſsignat cauſam,& dicit,[vt neq; reſpõ-
denti liceat dubitare,] & dicere,[quoniam non dicitur, ſimiliter, quod infertur, neque interroganti]
liceat[calumniari]hoc eſt,cum cauillis probare[vt ſimiliter dicto,quoniam plura eorum quæ nõ ſi-
militer dicuntur,ſimiliter videntur dici.] erit igitur remediũ imponere ſingularibus cõmune nomen,
vt tollatur litigiũ inter interrogantẽ,& reſpondentẽ.Addit autẽ Alexand.in aliquibus facile eſſe com-
mune nomen imponere,in aliquibus difficile:& in his monet, vt per orationẽ nomen circũſcribatur.
verbi gratia,ſunt quædam animalia,quæ omnia carent dentibus in ſuperiore maxilla, quibus non eſt
impoſitum vnum commune nomen,tamen imponi poteſt per circũlocutionem,& dici corniferum,
& ſic erit vniuerſalis propoſitio,omne corniferum caret dentibus in ſuperiore maxilla.

DE INSTANTIIS.

D 35 Quando autem inducẽti in pluribus, non dederit vniuerſale, tunc
iuſtum eſt petere inſtantiam. Non dicente autem ipſo in aliquibus non
ſic, non eſt iuſtum petere in quibus non ſic. oportet enim inducentem
prius,ſic inſtantiam petere.

Secunda dubitatio eſt[vt Alexáder inquit)quando rationabile eſt interrogantẽ à reſpondente in-
ſtantiam petere , & quando non eſt rationabile. & ſecundũ Alexandrũ reſpondet, quando inductiue
interrogans in pluribus fecerit inductionem, & reſpondens non cõcedit vniuerſale, tunc rationabile
eſſe petere inſtantiam. Cum vero interrogans antequam in pluribus inductionẽ fecerit,petit inſtan-
tiam,tunc irrationabile eſſe petere inſtantiam, quoniam oportet vt interrogans prius inducat in plu-
ribus,& poſtea petat inſtantiam,ſi reſpondens vniuerſale nõ conceſſerit.¶Nos autem cũ Alexãdro
dicimus Ariſt. ambigere de inſtantia quando petẽda, & quando nõ petenda ſit rationabiliter. Sed ab
Alexãdro diſſentientes non eo modo Ariſtot.reſpondere putamus,vt Alexander dixit.Ideo lege re-
ſponſionem ſic,[Quando autem inducenti in pluribus]ſcilicet interroganti,reſpondẽs ſubaudi,[nõ
dederit vniuerſale, tunc]ſcilicet interroganti[iuſtum eſt petere inſtantiam]à reſpondente,& quãtum

ad hãc primam partem, recte Alexád. exposuit. expositio vero secũdæ partis, quia nõ est cõsona verbis quæ nos inuenimus in nostris græcis codicibus, à nobis nõ conceditur. Ideo dicamus Aristot. declarare, quando interrogans non iuste petit instantiam. & dicit, [non dicente autem ipso] respondente [in aliquibus non sic] est, vt tu inducis, id est, respondente tacente, & non negante vniuersale ex assumptis singularibus sequi, [non est iustũ] interrogãti [petere] instantiam scilicet [in quibus non sic.] assignat causam, & dicit, [oportet enim inducentem prius] id est, interrogãtem prius inducere in pluribus, & postea subaudi [sic instantiam petere,] vt dictum est, hoc est, respondente non cõcedente in omnibus, sed solum in pluribus. Vbi enim respondens negauerit ex illis pluribus sequi vniuersale, tunc interrogans rationabiliter petit instantiam. & hæc est expositio cõsona verbis græcis, quæ nos habemus. verbi gratia, si interrogauerit quispiã, vtrũ omne cornigerũ caret dentibus in superiore mãdibula an nõ? & probet quòd sic, hoc pacto, hoc cornigerum caret dẽtibus in superiore mãdibula, & hoc cornigerum etiam, & illud etiam, ergo omne cornigerum. Si respõdens dixerit non sequi ex illis vniuersale, iuste interrogans petit instantiam à respondente. si vero nec negauerit, nec cõcesserit, nõ debet petere instantiam. Oportet enim interrogantem prius inducere, & respondente non concedente vniuersale, postea petere instantiam. E

36 Et digne petendum instantias (non in eo quod proponitur) ferre: nisi vnum tantum sit huiusmodi, vt dualitas parium numerorum solus primus. Oportet enim eum qui instat, in altero instãtiam ferre, aut dicere quoniam hoc solum tale est. F

Cum declarasset quando iuste, & quando non iuste petitur instantia, nũc exponit in quo iuste vel in quibus petitur instãtia, & in quibus nõ. & dicit, [Et digne petẽdum instãtias ferre] scilicet de respõdente, [non in eo quod proponitur] ab interrogante, sed in alio. vt si per inductionem interrogãs inducat, hoc, seipsum intelligẽs, demõstrato deo, est immortale, & hoc seipsum intelligẽs est immortale demõstrata intelligentia, ergo omne seipsum intelligẽs est immortale. Respõdens ergo instare debet, si interrogãs petierit, in aliis ab ipso deo, & ab ipsa intelligentia. exponit autem in quo casu respõdens potest ferre instãtiam in eo, in quo interrogãs proponit. & dicit, [nisi huiusmodi,] quod interrogans proponit, [sit vnum tantũ,] tũc enim potest in eo ferre instãtiam respondẽs, [vt] si interrogãs proponat, [dualitas] est [solus primus] numerus [parium numerorũ.] quoniã dualitas est prior quàm quaternarius, & quàm senarius, & quàm octonarius, & quàm denarius, ergo dualitas est prim⁹ omnium numerorum pariũ. In hoc casu, cum dualitas sola sit primus numerorũ parium, poterit respõdens instare in dualitate. & tu intellige si potest ratione dicere, dualitas nõ est primus parium numerorũ. Assignat causam, & dicit, [oportet enim eum, qui instat, in altero instãtiam ferre] ab eis scilicet quę proponuntur, vel ab eo quod proponitur. [aut] si respondens vult instare contra id, quod proponit interrogans, oportet [dicere, quoniam hoc solum tale est.] & sic poterit contra illud instare. G

37 Ad eos autẽ qui instant vniuersali, ferentes autẽ instantiam non in eodem, sed in æquiuoco, vt quoniam habet aliquis non suum colorem, vel pedem, vel manum (habebit enim pictor nõ suum colorẽ, & cocus pedem non suum) diuidendo profecto reuera in talibus interrogãdum est. nam latente æquiuocatione, bene viderentur instare propositioni.

Cum declarasset in quo iuste ferri potest instantia, & in quo non (vt Alexand. exponit) vult declarare, quando iuste respondens potest instare contra æquiuocũ, & quando non, & litera est suspensiua vsque ibi [diuidendo profecto] & dicit [Ad eos autem] respondentes, [qui instant vniuersali] scilicet ex pluribus particularibus illato [ferentes autem instantiam non in eodem] scilicet significato illius vniuersalis, [sed in æquiuoco] id est, sed in diuerso significato ab eo in quo vniuersale illatum est, [vt] si vniuersale illatum sit ab ipso interrogante, omnis homo habet suum colorem: vel hoc, omnis homo habet suum pedem, vel manum, & respondens instando dicat, [quoniam habet aliquis non suum colorem, vel] habet aliquis non suum [pedem, vel manum, habebit enim pictor non suum colorem,] sed colorem pingendi qui est domini picturæ. [& cocus pedem non suum] scilicet gallinæ, vel porci, qui non suus, sed est domini. Ergo per hanc instãtiam videbitur, quoniam non omnis homo habet suum colorem, vel suum pedem. Tunc terminando suspensionem, dicit, [reuera in talibus diuidendo interrogandum est. nam latente] æquiuocatione, hoc est, nam dum æquiuocatio fuerit latens, respondentes [bene] atque iuste [viderẽtur instare propositioni.] patet igitur in quo casu fieri potest iuste instantia cõtra æquiuocũ, quoniam dum latet æquiuocatio. Ideo remedium est, vt interrogãs prædistinguat in ea quæ cadũt extra vniuersale, & in ea quæ sunt sub vniuersali, quemadmodum (vt Alexander inquit) est in hoc verbo habere, quod multifariam est. nam aliquid habetur vt pars in H

A ipso,aut vt habitus,aut vt possessio.cum ergo interrogans proposuerit vtrũ omnis homo habet suum colorem an non, debuit addere,vt habitum, & similiter cum proposuerit, vtrum omnis homo habet suum pedem an non, debuit addere,vt partem. & sic instantiæ ablatæ à respondente non sunt iustę. Ex iis patet,quonam modo prohiberi potest instantia in æquiuocis.

38 Si autẽ non in æquiuoco, sed in eodem instans prohibeat interrogationem,oportet auferentẽ id,in quo instãtia est, proponere reliquum vniuersale faciẽdo,donec sumat quod vtile est. vt in obliuione, & oblitum esse.non enim concedunt eum, qui amisit disciplinam,oblitũ esse: quoniam transeunte re,amisit quidem disciplinam: oblitus autem non est.Dicendũ igitur auferenti id,in quo instantia est,reliquum. vt si permanente re,amisit disciplinam:iccirco oblitum esse. Similiter autem &
B contra instantes,quoniam maiori bono,maius opponitur malũ.Proferunt enim quoniam sanitati, quę minus bonũ est bona habitudine,maius malũ opponitur.nam ęgritudinem maius esse malum mala habitudine.Auferẽdũ igitur & in hoc, id in quo instãtia est: ablato enim magis ponet.vt quoniam maiori bono maius malum opponitur, nisi alterum inferat alterum:quemadmodum bona habitudo sanitatem.

Cum docuisset prohibere instãtias in ęquiuocis,nũc docet prohibere instãtias in vniuocis.& prohibitio talis est, Si instãtia fit nõ in æquiuoco, sed in ꝓposito vniuoco,auferendũ est id, in quo fit instãtia,& proponẽdum est reliquũ vniuersaliter.& si iterũ ad hoc ferat instantiã,iterũ est auferendũ,& reliquũ vniuersaliter proponendũ. & hoc fieri debet quãdiu nõ instat respondẽs. dicit,[si autem non in æquiuoco, sed in eodem,] & vniuoco [instans prohibeat interrogationẽ,]ne scilicet inferatur vniuersale,[oportet auferentem]scilicet qui interrogat,[id,in quo instantia est,]postea scilicet propone-
C nere reliquũ, vniuersale faciẽdo,] & hoc facere debet, [donec sumat,quod vtile est.]Deinde assignat exempla,& dicit,[vt in obliuione,& oblitum esse]subaudi si aliquis accipiat,quoniam obliuio est disciplinæ amissio,instabunt,quoniam[non concedent eum,qui amisit disciplinam,oblitum esse,quoniam trãseunte re,]cuius erat disciplina,[amisit quidẽ disciplinam,oblitus autẽ non est.]& tu intelligas Aristot.per disciplinã intellexisse sensitiuam quandã notitiam quæ habetur de singulari trãsmutabili.nam disciplina proprie dicta,non est de re trãsmutabili.Potest igitur huius disciplinę esse amissio,quæ non est obliuio,quoniã amittitur per rei amissionem,& nõ per amissionem memoriæ.Tunc docet prohibere instantiam,& dicit,[dicendũ igitur auferẽti id,in quo instantia est,]vniuersaliter scilicet [reliquũ. vt si permanente re,amisit disciplinam,iccirco oblitum esse.] Quare tolletur instãtia, si interrogans proposuerit disciplinæ amissionẽ esse obliuionẽ salua re.tali enim diuisione præposita, instantia destruitur,& fit causa vt respondens cõcedat propositum. Deinde assignat secundũ exemplum,& dicit,[Similiter autem & contra instãtes, quoniam maiori bono,maius opponitur malu.m] est subaudi remedium idem afferendum.vt si aliquis accipiat,quoniam maiori bono maius malũ opponitur.& afferunt instãtiam,quia sanitati quæ est bona habitudine minus bonum, opponitur ægri-
D tudo: quę est maius malum, quàm mala habitudo,quæ opponitur bonæ habitudini . Est enim ægritudo maius malũ,quàm mala habitudo,cum ægrotus deterius se habeat,quàm male habituatus.nam potest quis esse male habituatus,& nõ æger.ideo dicit,[proferunt enim] scilicet instando, [quoniam sanitati quæ minus bonum est bona habitudine,maius malum opponitur.nam] dicũt[ęgritudinem] quæ sanitati opponitur,[maius esse malum mala habitudine,] vt dictũ est. Tũc docet prohibere hãc instãtiam.& dicit,[auferendum igitur & in hoc,id in quo instãtia est. ablato enim] scilicet eo in quo est instantia,respondens[magis ponet]reliquũ vniuersale.[vt quoniam maiori bono maius malũ opponitur,nisi alterũ]includat &[inferat alterum,quemadmodum bona habitudo sanitatem,] & includit, & infert. Debet ergo proponi hoc pacto,maiori bono maius malũ opponitur,nisi maius bonum includat minus bonum. nam cum maius bonum includit minus, poterit ei minus malum opponi.

39 Non solum autem eo instante hoc faciendum est, sed etiam si sine instantia negauerit,propterea quia præuidet aliquid talium.Nam ablato eo,in quo instantia est, compelletur ponere, quoniam non præuidet

in reliquo, in aliquo non ſic eſſe. Si autem nó ponat, efflagitatus inſtantiam, non habebit aſsignare. E

Cum docuiſſet prohibere inſtantias expreſſas à reſpondente, nunc docet prohibere inſtantiã tacitam. & dicit, [Non ſolum autem eo] ſcilicet reſpondente expreſſe [inſtante, hoc faciendũ eſt,] quod dictum eſt, ſcilicet remouere, & reliquum proferre, [ſed etiam] eſt remouenda tacita inſtãtia, [ſi ſine] expreſſa [inſtantia negauerit] vniuerſale, [propterea quia præuidet aliquod talium,] per quæ poteſt inſtare, cuius cauſam aſsignat. & dicit, [nã ablato eo, in quo inſtãtia eſt] ſcilicet tacita, reſpõdens [cõpelletur ponere] reliquum,] quoniam non præuidet in reliquo] inſtantiam [in aliquo nõ ſic eſſe,] ſed remota inſtãtia in reliquo erit vniuerſaliter ita. [Si autem] remota tacita inſtantia [non ponat] reſpondens reliquum vniuerſaliter,] efflagitatus inſtãtiam] id eſt, efflagitatus ab opponẽte vt afferat inſtantiam, [non habebit,] nec poterit [aſsignare] eam, quoniam opponens præueniendo iam remouit inſtantiam omnem.

40 Sunt autem huiuſmodi propoſitionum quæ in aliquo falſæ ſunt, in aliquo autem veræ. In his enim par eſt auferre, reliquum autem verum relinquere: F

Nunc exponit quæ propoſitiones ſunt, quæ poſſunt vniuerſaliter verificari, per inſtantiæ remotionem. & vult quòd propoſitiones vniuerſales in parte falſæ, & in parte veræ, ſunt in quibus remota inſtantia, reliquum ſi proponitur, oportet vniuerſaliter concedi. dicit, [Sunt autẽ huiuſmodi propoſitionum,] vniuerſales in parte falſæ, & in parte veræ, [in his enim par eſt auferre] ſcilicet inſtantiam, reliquum autẽ vniuerſaliter [verũ relinquere.] de his eſt. hæc propoſitio, omnis amiſsio ſcientiæ obliuio eſt, non enim eſt vniuerſalis, ſed vniuerſalis erit, cum dicetur, re ſalua, cuius eſt ſcientia. Ex his quę Ariſtoteles hic dixit ſumpta eſt regula, quòd omnis ꝓpoſitio in parte vera, & in parte falſa, poteſt fieri vniuerſaliter vera per exceptionẽ. hæc enim eſt vniuerſalis, omnis amiſsio ſciẽtię, re cuius eſt ſcientia ſalua, eſt obliuio. iterum hæc eſt vera vniuerſaliter per exceptionem, omni maiori bono cõtrarium eſt maius malum, niſi maius bonum cõtineat minus bonũ. Adhuc hæc eſt vera vniuerſaliter per exceptionem, omnis anima præter rationalem eſt mortalis. Sed in ludicris de his ſatis diximus.

41 Si autem in multis proponenti non ferat inſtantiam, poſtulãdum eſt ponere. Nam dialectica eſt propoſitio, ad quam ſic in pluribus ſe habentem non eſt inſtantia. G

Iis de inſtantia præexpoſitis, redit ad inductionem, & dicit, [Si autem in multis proponenti] reſpondens non ferat inſtantiam, [poſtulandũ eſt] ipſum reſpondentem [ponere] id eſt, vt vniuerſalem propoſitionẽ quæ per inductionem eſt inducta, [ponat] ac cõcedat. Aſsignat cauſam. & dicit, [nam propoſitio ad quam ſic in pluribus ſe habentẽ, non eſt] à reſpondente data [inſtantia, eſt dialectica.] & ſic concedenda. per quæ patet Ariſtotelem non aſsignaſſe definitionem propoſitionis dialecticę, vt iuniores putant, ſed eius quod dixit cauſam attulit. Probauit enim propoſitionẽ veram in pluribus, cui non datur inſtantia eſſe concedendam: cauſa, quoniam eſt dialectica.

42 Quoniam autem cõtingit idem & ſine impoſsibili, & per impoſsibile ſyllogizare, demonſtranti quidẽ, & non diſſerẽti, nihil refert vel ſic, vel illo modo ſyllogizare. Differenti autem non eſt vtendũ per impoſsibile ſyllogiſmo. nam ſi ſine impoſsibili quidẽ ſyllogiſmo ſyllogizat, minime fiet, vt dubitent. At quando per impoſsibile ſyllogizãt (niſi valde manifeſtum ſit falſum eſſe) nó impoſsibile dicuut eſſe, quare non fit interrogantibus, quod volunt. H

Quoniam dictũ eſt ſępe dialecticũ vti ſyllogiſmo, & inductione, nũc exponit ſpeciem ſyllogiſmi, qua vtitur dialecticus. & dicit, [Quoniam autem contingit idem] ſcilicet propoſitum, [& ſine impoſsibili,] vtputa oſtenſiue, [& per impoſsibile ſyllogizare,] vt ſecũdo priorum dilucidauimus, [demonſtranti quidem, & non diſſerenti nihil refert vel ſic, vel illo modo ſyllogizare,] & per demonſtrantem eum qui ſcientifice demonſtrat, intelligit, vtputa, qui ex propriis neceſſariiſque ſyllogizat. Per diſſerentem autem, dialecticum, qui ex communibus, & probabilibus. quando cauſa autem, quare non refert, eſt, quia vtroque modo demonſtratio contingit, per quam ſcientia colligitur. [diſſerentĩ autem] hoc eſt, dialectico, [non eſt vtendum per impoſsibile ſyllogiſmo.] ratio in promptu eſt

A (vt Alexan.innuit) quia impossibile,& necessariũ distinguuntur contra probabilia,quibus vtitnr dialecticus. Dialecticus enim argumentatur ex probabilibus probabile. At probabile neque est necessariũ,neque impossibile.nam probabile contingit vno tẽpore haberi pro vero, alio autem pro falso:sed necessariũ semper pro vero,impossibile semper pro falso habetur. tamen Aristo.assignat aliam rationem,quoniam opponens,quando syllogizat ostensiue,non relinqnit respondentem dubiũ. Quando vero syllogizat per impossibile,reddit respondentẽ dubiũ,quoniã nisi illud,quod intulit,fuerit valde manifeste impossibile, semper respondens dubitabit de illo, verum sit impossibile,an non:at vbi respondens dubitauerit, opponens non poterit habere cõsensum respondentis,quẽ à principio quęrebat.dicit,[nam si sine impossibili quidẽ syllogismo] opponens [syllogizat,minime fiet,vt] respõdentes [dubitent.]habebunt enim ꝓ certo id quod syllogizatũ est,verũ sit contra vel pro opinione eorũ.[At quando] npponentes [per impossibile syllogizant,nisi] illatũ per talem syllogismum [valde manifestũ sit falsum esse,] & impossibile,[non dicent] illud [impossibile esse,sed remanebunt semper ambigui,& sic non poterunt pręstare consensum opponenti,nec dissensum.[Quare non fit interrogãtibus,quod volunt,] quia non habebunt consensum,quem volunt à respondente.

B 43 Oportet autẽ proponere quæcunq; in pluribus quidẽ sic se habent, modo instantia aut omnino non sit,aut nõ in superficie sit cõspicere.nã qui nõ possunt cõspicere in quibus nõ sic,tanquã verũ quidẽ sit, ponũt.

Cum de syllogismi specie,qua vti debet dialecticus,dixisset,nunc de propositionũ genere annectit.& dicit,[Oportet autẽ proponere,quęcunq; in pluribus quidẽ sic se habent.] ergo ꝓpositiones vniuersales,ex quibus syllogismus dialecticus cõstare debet, sunt,quarũ prædicatũ competit subiecto pro pluribus.[modo instantia aut omnino non sit,aut] si est, [non sit in superficie conspicere,] sed sit latens.[nam qui non possunt conspicere] propositiones vniuersales [in quibus non sic] est instantia,scilicet nec ex parte rei,nec manifesta, vnãquanq; earũ, [tanquam verũ] & vniuersale [ponunt]scilicet respõdentes.vniuersales igitur propositiones,quibus vtitur dialecticus,tales esse debent,vt prædicata insint subiectis pro pluribus,vt Alexan. inquit:vt vel non habeant instantiam,vel si habent,eam inuenire non sit facile.nam cum respondens cõspicere non possit instantiam,eas vniuersaliter concedet.

C 44 Non oportet autẽ conclusionem interrogationẽ facere,alioquin eo renuente non videretur fieri syllogismus.nam & sæpe cum nõ interrogat,sed,vt sequens infert,negant.Et hoc facientes non videntur per hęc redargui;, qui non conspiciunt quoniam accidit ex iis , quæ posita sunt. Quando igitnr non dicẽs quidem accidere,interrogabit, ille autem negabit,omnino non videtur fieri syllogismus.

Nunc soluit quasi vnã dubitationem,videlicet verũ conclusio debet interrogari,& tu intelli ge (vt Alexan.inquit) verũ conclusio debet interrogari,vt vna ꝓpositionũ dialecticarum. nam conclusionẽ quęri posse,vt quæsitũ,& problema,nemo dubitare debet. quoniã primo libro dictũ est,conclusionẽ dialecticã primo esse problema,postea cõclusionẽ:& cum problema,vt quęsitum interrogari posit,non erit dubiũ,cõclusionẽ interrogari posse,vt problema,& vt quęsitũ. Est ergo quæstio verũ conclnsio interrogari posit,vt propositio dialectica.& prima facie clarũ

D est conclusionẽ interrogari non posse vt prnpositionẽ,quoniã ex consensu ipsius non syllogizamus,sed potius ex ꝓpositionib⁹ dialecticis ipsam ꝓbamus, vel improbamus. Propositiones vero interrogãtur,vt sumptis cõsensib⁹ à respõdẽte,cõclusionẽ syllogizemus. verbi gratia,si cõclusio sit,voluptas est secundũ naturã,nõ interrogamus vt ꝓpositionẽ,verũ voluptas est secundũ naturam:sed interrogamus verũ voluptas sit bonũ an non.nã si respondens ponit voluptatẽ esse bonum,cũ omne bonũ sit secundũ naturã,& voluptas sit bonũ,relinquetur voluptatẽ esse secundum naturã.Si autẽ negauerit volnptatẽ esse bonũ,non erit syllogismus,ꝙ voluptas sit secundũ naturã.Hoc pacto intelligit Alexan.vt mihi videtur,sed verba Aristo.vix intelligi possunt. Dicit tamen,[nõ oportet autẽ conclusionẽ interrogationẽ facere].i.ita interrogare,vt ꝓpositionem,quæ est altera pars syllogismi dialectici. [alioquin eo].s.respondente [renuente] cõclusionem subaudi interrogatã,vel cõcedente,[non videretur fieri syllogismus]ex propositionib⁹,sed ex cõclusione.qsi quæ primo est interrogatio,habito consensu,fit propositio. Ergo si respõdẽs renuerit,vel cõcesserit conclusionẽ interrogatã,non ex propositionibus,sed ex conclusione fiet syllogismus,quia accipietur illa cõclusio concessa pro propositione.Hoc autẽ falsum est,quia cõclusio nullius alterius accipitur,vt ꝓpositio. Quòd autẽ cõclusio, nõ vt interrogata,sed vt se-

E

quens potius negetur vel cõcedatur, ostẽdit, & dicit, [nam & sæpe cũ] opponens [non interrogat] s. conclusionem, [sed vt sequens infert,] respõdentes [negant.] ergo cõclusio non vt propositio, sed vt problema interrogatur, quod sequitur ad syllogismũ. Secundo idẽ probat per signum, & dicit, [&] respõdentes, [qui non cõspiciunt qm̃] conclusio [accidit ex ijs, quæ posita sunt: hoc facientes.] s. quod dictum est. s. ꝙ negent vt sequens, & non vt interrogationem, [nõ videntur per hæc redargui] nec reprehendi, sed reprehenderentur quando conclusionẽ negarent, vt interrogationem. Ergo signum est quoniam conclusio non debet interrogari, sed negari vel cõcedi vt sequens. Tunc cõcludit, [quando igitur], s. opponens [non dicens quidẽ accidere] conclusionem ipsam [interrogabit] vtrum accidat, an non, [ille autem] scilicet respondens [negabit] conclusionẽ accidere, [omnino nõ videtur fieri syllogismus.] quoniã ex negatione respondentis non præsumitur esse factus syllogismus, sed bene ex concessione. Per hæc igitur patet conclusionem non esse interrogandam vt propositionẽ, sed si interrogatur, interrogari debet vt sequens. Tu vero scias me hæc verba vix intellexisse. Fortasse enim sunt fragmentata. Id autem quod dictum est. s. conclusionẽ nõ interrogari, verum est, vt Alexan. innuit, quatenus est conclusio. Sed quoniam vnamet conclusio potest esse conclusio prosyllogismi, & propositio syllogismi: vt propositio, potest esse interrogatio. Quæ autem est solum conclusio, & nullo modo propositio, interrogari non potest, sed quæri, vt problema. E F

45 Non videtur autem omne vniuersale dialectica propositio esse, vt quid est homo? aut quot modis dicitur bonum? Est enim dialectica propositio, ad quã est respondere sic, vel non. ad dictas autem nõ est. Quare non sunt dialecticæ huiusmodi interrogationes, nisi ipse determinans vel diuidens dicat, vt putas ne bonum sic, vel non sic dicitur? nam ad talia facilis responsio vel affirmando vel negando. Quapropter tentandũ sic proponere huiusmodi propositiones.

Cum dixisset conclusionem non esse interrogationem, nunc vult ostendere quid sit propositio dialectica, & sub qua forma interrogetur, & primo exponit quid nõ est. & dicit, ꝙ propositio quæ quærit quid est hoc, vel quot modis dicitur hoc, nõ sit dialectica propositio. & dicit, [Non videtur autem omne vniuersale,] vt exponit Alexãder, sicut in propositionibus dicit, vt sit sensus, non videtur autẽ omnis propositio vniuersalis [dialectica propositio esse. vt quid est homo? aut quot modis dicitur bonum?] Sed hæc expositio non placet, quoniã quid est homo? & quot modis dicitur bonũ? non sunt propositiones vniuersales. Melius ergo dicatur [non videtur autẽ] de omni vniuersali [ꝓpositio dialectica esse] vt de vniuersali homine, si dicatur qd est homo? & de vniuersali bono, si dicatur quot modis dicitur bonũ? nulla enim horũ ꝓpositionum, quæ quęrit aut quid est de aliquo vniuersali, aut quot modis dicitur vniuersale, est propositio dialectica. Sed huiusmodi propositiones (vt Alexan. inquit de mente iuniorũ) perscrutamenta solent appellari. Deinde assignat rationem, quare quid est homo, & quot modis dicitur bonum, non sint propositiones dialecticæ, & commemorat ea, quę libro primo dicta sunt. dictũ est enim libro primo, non esse dialecticas propositiones, quę quid est propositum perscrutãtur, & quæ quot modis propositũ quærũt. nam propositio dialectica, est interrogatio cõtradictionis. Sunt tamen huiusmodi ꝓpositiones interrogationes quædã. nam si interrogans putat discere à respondente hominis substantiã, quærit quid est homo? si autem putat discere boni diuisionem, quærit quot modis dicitur bonum? Addit igitur causam quare tales interrogationes non sunt dialecticæ, & dicit, [est enim propositio dialectica, ad quam est respondere sic, vel non.] id est enim propositio dialectica, interrogatio disiunctiua proposita sub forma contradictionis, vt respondens eligat alteram partem, quam vult sustinere. Tunc accipit minorem, & dicit, [ad dictas autem] interrogationes, scilicet, quid est homo? & quot modis dicitur bonum? [non est] respondere indifferenter sic, vel non: sed determinate, quoniam homo est animal rationale mortale: & bonum, quod dicatur honestum, vtile, & delectabile. nam huiusmodi interrogationes nõ disputantium, sed volentium discere sunt. Propterea infert conclusionem. & dicit, [quare huiusmodi interrogationes non sunt dialecticæ,] sed doctrinales. Deinde ostendit quonam modo huiusmodi interrogationes reduci possint ad dialecticum modum? & dicit, [nisi ipse determinans] id est, definiens [vel diuidens] pro hac oratione, quid est homo, [dicat] vtrum, aut nõne sic, aut an secus, aut dicat [putas ne bonum sic vel non sic dicitur?] id est, honestum vel vtile, vel delectabile dicitur, an non? aut, vtrum bonorum alia animæ, alia corporis, alia fortunæ sint, an non? & pro hac oratione, quid est homo, dicat, vtrum homo est animal rationale mortale, an non? Sic enim hacque forma interrogabit dialecticus. [nam ad talia] sic in- G H

A terrogata [facilis responsio vel affirmando, vel negando.] Ideo concludit formam, sub qua de-
bent hæ propositiones interrogari, & dicit, [quapropter tentandum sic proponere huiusmo-
di propositiones,] vt reducãtur ad dialecticas interrogationes. nam sic opponens poterit inter-
rogare, & respondens sic vel non respondere.

46 Simul auté & iustũ fortasse est ab illo interrogare, quot modis dici-
tur bonũ, quando hoc diuidente & proponéte, nullo modo concesserit.

Cum declarasset non attinere ad dialecticum interrogare quid est hoc, neque quot modis di
citur hoc, nunc ostendit, quando ad dialecticum attinet interrogare quid est hoc, & quot modis
diuiditur hoc, & asserit esseũ iust, tunc ab interrogãte interrogare quid hoc, vel quot modis di
citur hoc, cum respondens, qui interrogatur, non concesserit ab interrogantibus, qui definierũt
vel diuiserunt diuisionem, & definitionem rei interrogatæ. hoc pacto doctissimus Alexan. hunc
locum intellexit, & quidem probe, non autem vt exposuerunt recentiores. & ita intelligat Ari-
stoteles lege verba. [Simul autem cũ eo,] quod dictum est, scilicet huiusmodi non esse interroga
tiones dialecticas, [& iustum fortasse est] opponentem [ab illo] scilicet respondente [interro-
gare] quid subaudi est hoc, scilicet homo, & [quot modis dicitur bonum, quando hoc] scilicet
B opponente, [diuidente] quot modis, [& proponente] scilicet quid est, respõdens [nullo modo
concesserit] diuisioné, vel definitionem assignatã ab opponente. tunc enim licet dicere vt dicat
respõdens, quot modis dicitur bonũ, & quid est homo, postquam ei non placet diuisio boni, nec
definitio hominis assignata ab opponẽte. Dixit autem [fortasse,] quia re vera huiusmodi inter
rogationes nõ sunt dialecticorũ, sed eorum, qui scire volunt. Sunt autẽ solum in casu dialect. cæ.

47 Quisquis autem vnam orationem multo tempore interrogat, ma-
le interrogat. nam si respondeat quidem ei interrogatio, quod interro-
gatur, manifestum, quoniam multas interrogationes interrogat, aut fre
quenter easdem. Quare aut nugatur, aut nõ habet syllogismũ, ex paucis
enim omnis syllogismus. Si vero nõ respõdeat, nõ increpat, aut discedit.

Quoniam circa interrogationes accidit persæpe ex parte interrogantis non paruus error,
ideo hunc remouens dicit, [quisquis autem vnam orationem multo tempore interrogat] id est,
C per multas interrogationes interrogat, [male interrogat.] Deinde reddit causam quare qui tem
poris extensione vnam interrogationem interrogare frequentat, [male interrogat,] dicit. [nam
si] respondens [respondeat quidem ei interrogato, quod interrogatur] dico si respondeat, to-
ties, quoties interrogat, & vnicuiq; interrogationi, quã interrogat opponens, [manifestũ, quo-
niam multas interrogationes] opponens [interrogat] scilicet diuersas, [aut frequenter easdem,
quare aut opponens toties interrogans [nugatur] garrulando sæpeque idem repetendo frustra
[aut non habet syllogismum] quem scilicet facere possit ex interrogatis, non enim oportet tot
habere pro syllogismo conficiendo. [ex paucis enim omnis syllogismus] quia ex duabus propo-
sitionibus. [Si vero non respondeat] respondens vnicuique interrogationi, [non increpat] sci-
licet respondens ipsum opponentem, neque obiurgat eum, [aut discedit] & ab ipso opponente
segregatur nolens cũ eo disputare. Hoc pacto exponit Alexan. & hęc omnia dicit inueniri posse
apud Platonem. ¶ Sed occurres, quoniã cũ Aristoteles locutus esset de celatione, præcepit mul
tas interrogationes interrogare oportere, & cum dixisset de amplificatione, præcepit multas &
quidem superfluas interrogationes esseq; proponẽdas. Hic autẽ prohibet hęc. Respondet Alexan-
der Aristotelem superius præcepisse pro celanda oratione multas orationes esse interrogandas
D permutatione facta ad prosyllogismos. & pro amplificanda oratione, superfluas esse interrogan
das non sub eadem forma, eisdemque verbis. Secus autem hic loquitur.

48 Est autem argumentari difficile, & sustinere facile easdem suppo-
sitiones. Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima & quæ postrema.
Nam prima quidem termino indigent. Postrema vero per multa termi
nantur, volenti continuum sumere à primis, aut sophisticæ videntur ar-
gumentationes. Impossibile enim demonstrare quippiam est eum, qui
non incipit à propriis principiis, & connectit vsque ad vltima. Definire
autem non dignũ putant respondentes, neque si interrogans definierit,
aduertunt. Non facto autem manifesto, quidnam est ipsum propositũ,

non facile est argumētari. Maxime autem quod tale est, circa principia E accidit. Nam alia quidem per hæc monstrantur, ipsa vero non per alia contingit, sed necesse est definitione talium vnumquodque cognoscere.

Cum de interrogationibus dixisset, nunc vult eas comparare quantum ad difficultatem, atque facilitatem. & primo proponit conclusionem, & dicit, [Est autem argumentari difficile, & sustinere facile easdem suppositiones,] vt sit sensus, quæcunque sunt cum difficultate argumentabilia, cum facilitate sunt sustentabilia. sic enim Alexander intelligit, & declarat. & intelligit per argumentari (quod græce est ἐπιχειρεῖν, latine etiam conari) interrogare, atque syllogizare: & per sustinere, (quod græce est ἐπέχειν,) intelligit respōdere: & per suppositiōes, (quod græce est ὑποθέσεις,) intelligit (vt Alexander inquit) problemata, hoc est, quæcunque quæruntur vel, vt propositiones primæ, vel vt vltimæ conclusiones. ostendit autem Alexander & quidem satis dilucide, quæcunque propositiones sunt interrogantibus, atque volentibus syllogizare difficiles, easdem respondentibus esse faciles ad instantiam. Nam quod difficile est monstrari, facile impediri potest per instantiam. Ob id enim est difficile, quoniam non facile accipi possunt ea, per quæ ostenditur. Non facile autem accipi possunt ea, per quæ ostenditur, quo- F niam multas habent instantias, recte ergo dicit Aristoteles illud, quod est difficile interroganti, idem facile esse respondenti. Nam ratio eorum circa opposita est, opponentis quidem syllogizare oppositum eius quod positum est, respondentis autem impedire. Deinde ostēdit, quæ sunt ostendi difficilia conantibus, & quæ respondentibus facilia. & dicit, [Sunt autem talia, & quæ natura sunt prima, & quæ postrema.] natura quidem prima sunt principia: vltima vero conclusiones, quæ à principijs multum distant. & vt Alexander inquit, non est eadem causa difficultatibus vtrisque, sed opposita [nam] (vt Aristoteles inquit) [prima quidem terminō indigent.] nō enim est posibile ipsa per alia demōstrari, quia tunc aut in infinitū proficisceremur, aut circulo demonstrarentur. Et ideo prima cognoscimus, inquantum terminos cognoscimus, terminos autem definitione cognoscimus. [Postrema vero per multa terminantur, volenti continuum] processum [sumere à primis.] Non enim vltima sciuntur, nisi resoluantur continue ad prima principia. Oportet enim à proprijs principijs incipere vsque ad vltima, si aliquid ostendi debet à priori, [aut sophisticæ videntur argumentationes.] Appellat enim Aristo. scire sophistico modo, quod non est per causam propriam, vt primo Posteriorum patet. Quod autē vltima G sic sciantur, probat, & dicit, [Impossibile enim demonstrare quippiam est eum, qui nō incipit à proprijs principijs, & connectit vsq; ad vltima.] nam si per principia extranea, sophisticæ erūt argumentationes. Quæ igitur causa difficultatis est in vltimis, ex hisce patet. De causa vero difficultatis primorum nunc exponit, & dicit, cum prima principia cognosci non posint, nisi definitionibus terminorum, quibus constant, [definire autem non dignum putant respondentes] id est, definitiones autem terminorum, quibus constant prima, respondentes non sumunt, vt dignitates, [neque si interrogans definierit] scilicet terminos primorum [aduertunt,] nec curant, nec concedunt. [non facto autem manifesto quidnam est ipsum propositum] id est, ipsum primum cū non fuerit manifestum ex definitionibus terminorum quibus constat, [non facile est argumentari] vltima per ipsum. vel aliter potest legi, & melius, [non facto autem manifesto] scilicet ipso primo, [quidnā est] ex definitionibus terminorū, [ipsum propositū quod est vltimū, [non facile est argumentari.] Deinde alia ratione probat Aristo. ꝙ prima sit difficile probare. nā quæ alia probant, & per alia non probantur difficile est probare. prima alia probant, & per alia non probātur, ergo difficile est ea probare. primo proponit conclusionē, & dicit, [Maxime autē quod tale est] scilicet difficile probare, [circa principia accidit.] Deinde asignat minorē, & di- H dicit, [Nam alia quidē per hæc monstrantur, ipsa vero non per alia contingit].s. monstrari [sed necesse est] vt dictū est, [definitione talium vnūquodque cognoscere.] hoc est minor. maiorem vero tacuit, & conclusionē primo accepit. Dixit Aristo. vltima esse difficile probare, ꝓpter multitudinem eorum, quæ accipiuntur à primis vsque ad vltima. Huius causam Alexāder asignat, & dicit, quia multis acceptis, occasiones sunt multarū instantiarum. prima vero difficile est cognoscere, quia non possunt cognosci, nisi per definitiones terminorum, ex quibus cōstant, quibus respondentes aut non credunt, aut nō aduertunt, quoniam illas non putant esse dignitates.

49 Sunt autem difficile argumentabilia, & quæ valde propinqua sunt principiis. Non enim contingit plures ad hęc rationes inuenire, cum & horum, & principiorum, per quæ necesse est monstrare ea quæ post illa sunt, pauca sint media.

A Nunc de difficultate intermediorum,dicit,[Sunt autem difficile argumentabilia, & quę val de propinqua sunt principijs,] & (vt Alexander inquit) contrario modo vltimis, inquantum videlicet ea,quæ sunt à longe,multitudine mediorum:quæ vero prope,paucitate vidētur difficile argumentabilia.[Non enim contingit plures ad hæc rationes inueniri,cum & horū,& principiorum,per quæ necesse est monstrare ea,quæ post illa sunt] scilicet vltima,[pauca] admodū [sunt media] quia enim non sunt horum media,vel sunt,sed pauca,ideo nō sunt manifesta, sed eorum ostensio perdifficilis.Præterea propter propinquitatem ad prima de talibus videtur esse,vt petitio principij.¶Quo vero ad verba græca attinet,hic Aristo.singularibus pro pluralibus vti videtur,vt legenti verba græca perspicuum est.

50 Terminorum autem difficile argumentabiles ii omnium maxime sunt,quicunque vtuntur talibus nominibus, quæ primum quidē immanifesta sunt simpliciter ne an multipliciter dicantur.Adhuc autem quę neque nota vtrum proprie,an secundum translationem de definito di-
B cantur.Nam quia obscura sunt,non habent argumenta,quia vero ignoratur si absq; translatione dicitur, quod tale est, nō habet increpationē.

Alexander,cui multum tribuendum esse puto, hunc textum sic exponit.nam cum Aristot. demonstrasset facilius esse destruere;quàm cōstruere terminum,hoc est definitionē, nunc quales termini difficile construi possint,ostendit. Et vult (vt Alexan. exponit) eos ad construendum difficillimos esse,qui per ea asignantur,quæ immanifesta sunt,vtrum simpliciter, & vno modo, aut multipliciter , & æquiuoce dicantur?vel qui per ea asignantur, quæ ignota sunt, vtrum proprie,vel per translationem dicantur.dicit, [Terminorum autem difficile argumentabiles] id est,difficile construibiles,[ij omnium maxime sunt,quicunque vtuntur talibus nominibus] id est,quicunque asignantur per talia nomina,[quæ primum quidē immanifesta sunt, simpliciter ne,] hoc est,vniuoce [dicantur,an multipliciter,] hoc est,æquiuoce. Vtroque enim modo aliqua possunt esse obscura,& quia in sui vniuocatione sunt obscura,& quia in sua æquiuocatione sunt immanifesta.[Adhuc autem] quia dantur per immanifesta, [quæ neque nota] sunt, [vtrum proprie, an secundum translationem de definito dicantur.] Dixit enim in sexto non bene definiri ea,quæ per æquiuoca,vel vniuoca simpliciter ignotà definiuntur . Similiter
C neque per ea,quæ ignota sunt vtrum proprie vel translatitie de definito dicuntur. asignat causam,& dicit,[Nam quia obscura sunt] scilicet ea,per quæ definitiones asignātur,propter ignotam vniuocationem,vel propter æquiuocationem, [non habent argumenta,] nec loca, quibus construantur definitiones ipsę,[quia vero ignoratur , si absque translatione dicitur, quod tale est,] scilicet ipsum definiens,[non habet increpationem] subaudi ab aliquo volente definitionem increpare,quoniam contra ignotum nemo obiurgat, atque reprehendit . Talis est ea vnitatis definitio,quę est vnitas,est infinitum in numeris.Non enim ipsum infinitum,quod ponitur in definitione vnitatis , notum est vtrum ne simpliciter an multipliciter dictum , neque vtrum proprie an translatitie de vnitate dicatur. non enim notum est finem non habens , proprie ne an metaphorice de vnitate dicatur . Cur vero Aristoteles hic declarauerit , qui facile, quiue termini difficile construantur,Alexander non asignauit causam, videtur enim hæc repetitio satis extra propositū, tamen causa esse potest quoniā dixit prima cognoscere difficile esse: quoniā non cognoscuntur,nisi definitionibus,quibus respondens non assentit,imo aduersatur Propterea Aristoteles voluit hic repetere,quæ definitiones facile, quæue difficile cōstruantur.

D 51 Omnino autem omne problema,quando fuerit difficile argumentabile,vel termino indigere arbitrandum est,vel eorum , quæ multipliciter,vel eorum,quæ secundum translationem esse dicuntur,vel nō longe à principiis. aut quia non manifestum est primum nobis hoc idem, quonam etiam dictorum modorum est , quod dubitationem præstat , Nam cum manifestus esset modus,perspicuum esset, quoniam aut definire,aut diuidere, aut propositiones inuenire oporteret , quippe cū per has ostendantur vltima.

Cum dixisset ea,quæ sunt natura prima,& ea quæ sunt vltima,ex æquo difficilia esse,& etiā quæ nimium primis proxima sunt, dixisset insuper ignotas esse definitiones quæ vel æquiuo-

cum, vel translatitium aliquid habent. nunc vniuersaliter ad hæc reuertitur, & assignat causam, E
propter quã problema est difficile, & dicit, [Omnino autem] & vt vniuersaliter dixerim, [omne problema, quando fuerit difficile argumentabile,] hoc est, construibile, [vel termino indigere arbitrandum est,] quo videlicet manifestentur principia, per quæ construi potest. [vel] arbitrandum est, [eorum esse] id est, ex eis esse, [quæ multipliciter: vel eorum] id est, ex eis, [quæ dicuntur secundum translationem: vel] esse problema [non longe à principijs.] Deinde quasi tangens difficultatem ex his compositam, dicit, [aut] problema difficile construitur, [quia nobis primum, non manifestum est, quonam etiam dictorum modorum] quatuor [est, quod dubitationem præstat] id est, aut problema est difficile ad construendum, quia nobis à principio non est manifestus, quis modus difficultatis est ex quatuor iam enumeratis, vtrũ sit difficile, quia principia, ex quibus cõstruitur, indigẽt definitione, aut quia componitur ex terminis multipliciter dictis, aut ex terminis translatitijs, vel quia non procul à primis est. [Nam cum manifestus esset modus,] per quem problema est difficile, [perspicuum esset quoniam aut definire] scilicet oporteret prima per quæ ostenditur, si subaudi difficultas problematis esset propter prima, [aut] oporteret [diuidere] si difficultas problematis esset, propter multiplicitatẽ, vel translationem terminorum, ex quibus problema componitur, [aut oporteret inuenire propositiones] F
si problema esset proximum primis. [quippe cum per has ostendantur vltima.] ¶ Sed dubitares fortasse, quia dialecticus habet viam probandi omnium artium principia, imo, vt primo huius dicit Aristo. si quis destruxerit principia geometriæ, non habet amplius geometra quod opponat, sed necesse est de eis determinari in scientia communi, vt in dialectica. Ergo dialecticus facile potest prima construere. non ergo recte Aristo. asserit prima ad construendum esse difficile. Nam licet id verum sit in ea facultate, in qua sunt prima, nõ tamen verum est in dialectica, quæ facile omnia construere potest. ¶ Sed diluitur hęc dubitatio. nam licet (vt argumentum cogit) dialecticus habet viam ad prima principia, nõ tamen sequitur vt facile possit probare ea. ¶ Insuper dubitabis secundo, quia non videntur prima cognosci per definitionem. nam cum principia complexa sint, & quidem per verbum, non poterunt definiri. Potest etiam hoc dubiũ dilui, quoniam nullum primum principium per definitionem cognoscitur, vt argumẽtum conuincit, tamen cognoscitur per definitionem suarum partium. nam (vt Aristo. inquit) primo Posteriorum, principia cognoscimus inquantum terminos cognoscimus, id est, inquantũ terminos definimus, ex quibus constant. Cognoscendo enim quid totum, & quid pars, cognoscimus quoniã totum est maius sua parte. Ad hæc, non videntur principia difficilia cognitu: primo quia princi- G
pium est maxima propositio (vt Boet. inquit) nihil notius videtur maxima ipsa propositione. Deinde principia prima cognoscuntur per definitionem suorum terminorum, sed cum termini primorum principiorum sint communissimi, per quamcunque notificationem vel descriptionẽ patent. quare facile videntur cognosci. ¶ Iterum hæc dubitatio diluitur. quoniã termini principiorum aut significant res alicuius determinati prædicamenti, vt vnum vni tantũ est contrarium, vt postea dicet, & tales termini (cum sint in genere) habent veram definitionem, & cum inter omnia prædicata definitio est difficillimum ad construendũ, ideo principia huiusmodi sunt difficilia ad construendum: aut non significant res determinati prędicamenti, vt de quolibet est affirmatio vel negatio vera, & de nullo ambæ. & de quolibet dicitur esse vel nõ esse, & de nullo simul. & horum terminos facile est cognoscere per quamcunque descriptionem, vel notificationem, cum veram definitionem non habeant, quoniã non significat res determinati prædicamenti. & de his Aristo. non loquitur hic, sed primo Posteriorũ. hic autem loquitur de primis. Cum vero Boet. dicebat nihil notius esse maxima propositione, verum dicit in genere complexorum, tamen aliquid est ea notius in genere incõplexorũ. Termini enim ex quibus constat, notiores sunt ipsa maxima. Vlterius non videtur esse verũ id quod Aristo. inquit, principia solum H
definitione cognosci. sic enim sibi libro. 2. Priorum non constaret, vbi asserit syllogismum viam esse ad mediata, inductionẽ autem ad immediata. Cũ ergo principia prima sint immediata, poterunt non tantũ definitione suarũ partium cognosci, verum etiã inductione. Nec sibi libro Posteriorũ secundo constare videtur, cũ dicat principia via sensus, memoriæ, ac experimenti, cognosci. Sed cessat contradictio, quoniã principia possunt bifariam cognosci aut quo ad inchoatam notitiã, & sic per inductionẽ cognoscuntur, & per sensus, vt in Prioribus & Posterioribus satis exposuimus: aut quo ad perfectã cognitionem, & sic solũ per definitiones terminorũ, ex quibus constant, (vt hic dixit) cognoscuntur. ¶ Insuper videtur non parua dubitatio, quonam modo prima & vltima sint ad construendũ difficilia. Nam primũ & vltimum sunt opposita. Similiter facile construibile, & difficile construibile, sunt opposita. Quare si difficile est cõstruere prima, facile erit construere vltima: contra etiam, si difficile est construere vltima, facile erit construere prima. locus est ab oppositis. Longe maior dubitatio videtur, quia Aristo. proxima primis dixit esse ad construendũ difficilia paucitate mediorũ. Vltima autẽ difficilia multitudine mediorum,

A modo contraria non sunt causę eiusdē. Paucitas mediorum, & multitudo mediorū sunt contraria, ergo non sunt causæ difficultatis ad construendū. quare si mediorū multitudo est causa difficultatis, paucitas erit causa facilitatis. Cessant etiā hęc, quoniam media bifariā accipi possunt, aut secundū longum, aut secūdum latus, secundum longum quidem, quando plura subordinata secuodum rationem causę coocurrunt ad construēdum aliquid, quorum nullum per se sufficit, vt si e, construitur per d, d autem per c, c vero per b, at b per a, patet ad construendū e, sumenda esse omnia pręcedentia secundū longū: & hæc secundū vltimū mediorū multitudo causa est difficultatis vltimorū. Aut media accipi possunt secundum latus, cum videlicet nullum mediorum causa est sufficiens propositi, vt cum construimus Socratem adulterum esse, quia est comptus, & quia est musicus, & quia est versificator, multitudo hæc mediorū causa est secundū latus, & paucitas horum mediorū secundū latus causa est difficultatis eorum, quæ sunt proxima primis. Tūc dico, ꝙ licet multitudo & paucitas sint opposita, tamen multitudo mediorū per longum, & multitudo mediorū per latus non sunt opposita, cū noo secundū idem sumantur. ¶ Adhuc non videtur verū, quod Aristo. dicit demonstrari non posse vltima, nisi incipiendo à primis, & continue procedēdo per intermedia ad vltima. Nā hæc cōclusio rriangulus habet tres, &c. cōstrui po
B test per suum proximum medium, vt per hoc, quod est habere angulum externū, qui æqualis est duobus rectis internis sibi oppositis. Vbi patet non opus esse conrinuare mediū à principiis primis vsq; ad hanc vltimā conclusionē. Præterea si à primis media cōtinuarentur vsq; ad vltima, fierer transitus de genere in genus, quia permutatio à primo subiecto in vltimum, quæ nō sunt sub eodem genere. Diluitur autem hæc dubitatio, quoniam si loquimur de ipso scire simpliciter, oportet media à primis ad vltima cōtinuare, & transcendere de genere io genus, & de subiecto in subiectum. At si loquimur de ipso scire ex suppositione, nō oportet incipere à primis simpliciter, sed à primis io genere, & suppooere prima simpliciter, & hoc pacto fit demōstratio trianguli, vt describenti patet.

52 Et in multis positionibus (non bene assignata definitione) non facile est disputare atque argumentari. Vt vtrum vnum vni contrarium, an plura? definitis autem contrariis aliquo modo, facile est ostendere,
C vtrum contingit plura eidem esse contraria, an non. Eodem autem modo & in aliis definitione indigentibus.

Cum demonstrasset problemata demonstrari non posse per principia, nisi principia definiantur, nunc osteodit, quòd nisi principia bene definiantur, non poterunt problemata demonstrari. & primo accipit conclusionem, & dicit, [Et in multis positionibus,] imo in omnibus problematibus [non bene assignata definitione] subaudi partium, principij, per quod demonstrantur, [non est facile] immo nec possibile [disputare, atque argumentari,] & construere illa problemata. Deinde probat per exempla, & ostendit principium non posse intelligi, nisi termini, vel ialtem alter terminorum bene definiatur, & dicit, [Vt vtrum vni vnum] tantum [contrarium, an plura?] non potest hoc principium scire, non definitis bene contrarijs. Nam si quis dixerit contraria esse quæ sunt inuicē corruptiua, cum hęc non sit bona contrariorū definitio, nō sequetur contrarium esse vnum tantum vni. nam flauum & viride sunt corruptiua albi, & albū corruptiuum flaui, & viridis: & tamen album noo est tantum vni eorum cōtrarium, immo ambobus contrarietate extremi ad medium. [Definitis autem contrarijs aliquo modo] scilicet be
D oe, quòd contraria sint, quæ maxime distant sub eodem geoere, [facile est ostendere, vtrum contingit plura eidem esse contraria, an non.] nam ea definitione stante, non potest vni contrario esse oisi vnum contrarium. Cum non contingat maxime distare, nisi vuum vni: quoniam quod per superlatiuum dicirur, vni soli conuenit. [eodem autem modo & in alijs] principijs [definitiooe indigentibus] dicendum, quòd nisi bene definiantur, noo possunt cognosci, & ita nec problemata per ea construi.

53 Videntur autem & in disciplinis, quædam ob definitionis defectū, non facile describi. Vt & quoniam quæ ad latus secat planum linea, similiter diuidit & lineam & locum. Definitione autem dicta, statim manifestum est, quod dicitur. Nam eandem diuisionem habent loca, & lineæ. Est autem definitio eius orationis hæc.

Quod aurem noo solum in disputationibus, sed etiam in disciplinis, nonnulla per definitionis defectum oon facilis responsionis sint, nunc expooit, & dicit. [Videotur autem & in disci-

plinis,quędam] ſcilicet problemata [ob definitionis defectum,non facile deſcribi] id eſt, nō fa- E
cile demonſtrari,cum videlicet problemata fuerint,quæ oſtenduntur per principia, quæ defini
tione indigent.Defectu enim illius definitionis,principium non eſt manifeſtum:& cum non fue
rit principium ipſum manifeſtum,nec problema,quod per illud demonſtratur,erit manifeſtum.
Deinde aſsignat exemplū,& dicit.[Vt & quoniam linea,quæ ad latus] id eſt,quæ ducta ab vno
latere ac latus aliud,vt à latere a,c,d,ad latus b,d,f,[ſecat planum,] id eſt, planitiem, quæ ſpatiū
eſt atque area inter latera ſupra dicta.videlicet a,c,d,& b,d,f,[ſimiliter diuidit & lineam, & lo
cum.] & per locum,intelligit planitiem,quæ eſt ſpatiū inter latera,vt dictū eſt . Eſt ergo princi-
pium linea,quæ ſecat planū:ſimiliter ſecat planum & lineam,quæ eſt longitudo plani.Hoc prin
cipium eſt ignotum,niſi illa oratio,ſcilicet linea quæ ad latus ſecat planum, bene definiatur.Eſt
autē ei⁹ orationis definitio, linea ad latus ſecans planū eſt linea,quæ æquidiſtās ducitur per areā
in ſuperficie æquidiſtantiū laterum ad latus. [Definitione autem] hac [dicta,] atque aſsignata,
[ſtatim manifeſtum eſt quod dicitur,] ſcilicet ꝙ linea ſecans planum,ſimiliter ſecet planū, & li-
neam.[nam eandem diuiſionem habent loca,] id eſt,plana,[& lineæ,] quæ ſunt planorū longi-
tudines.[Eſt autem definitio eius orationis] ſcilicet linea quæ ad latus ſecat planum, [hæc] ſci
licet linea,quæ æquidiſtans ducitur per aream in ſuperficie æquidiſtātium laterum ad latus. F

54 Simpliciter autem prima elementa,poſitis quidem definitionibus (vt quid linea, & quid circulus) facillimum eſt oſtendere . Verum non multis ad vnumquodque eorum eſt argumentari , quoniam non ſunt multa media.Si autem non ponantur principiorum definitiones, difficile.Fortaſſe autem omnino impoſsibile. Similiter autem his,& in illis quæ ſunt circa orationes, ſe habet . Non igitur latere oportet , quando difficile eſt argumentabilis poſitio, quoniam paſſa eſt aliquid eorum, quæ dicta ſunt .

Cum monſtraſſet etiam in diſciplinis nonnulla propter definitionis defectū non facilia eſſe,
& per exemplum hoc ita eſſe demonſtraſſet,nunc id quod dixit,oſtēdit eſſe vniuerſale in omni- G
bus principijs.& dicit,[Simpliciter autem prima elementa] id eſt,prima principia,per quæ po-
ſitiones conſtruuntur,[poſitis quidem definitionibus, vt quid linea, & quid circulus,] & quid
triangulus,[facillimū eſt oſtendere,] ſubaudit Alexander,& ea,quæ prope principia ſunt, etiam
definitionibus primorū elementorū facile eſt oſtendere.[Verū] (vt inquit) habitis [nō multis]
ſcilicet medijs [ad vnumquodque eorū eſt argumentari,quoniam non ſunt multa media,] qui-
bus demonſtrentur,cum ſint prope prima . [Si autem non ponantur principiorū definitiones,
difficile,fortaſſe autem impoſsibile] erit de his, quæ ſunt prope prima,demōſtrationem facere.
Nam cum prima ſine definitionibus cognoſci non poſsint, impoſsibile erit cognoſcere ea, quæ
ſunt prope prima,cum demonſtrari non poſsint,niſi per prima. Et cum dixiſſet de demonſtra-
tionibus,quæ ſunt ſecundum diſciplinam,& vtilitatem definitionum,ſubſcribit,[Similiter au-
tem his,] quæ de diſciplinis dicta ſunt,[& in illis ſe habet,quæ ſunt circa orationes] id eſt, cir-
ca diſputationes.Tunc quaſi epilogando dicit,[Non igitur latere oportet, quando difficile eſt
argumentabilis poſitio] id eſt,problema,[quoniam] tunc eſt difficile argumētabilis, cum [paſſa
eſt aliquid eorum,quę dicta ſunt.]ſcilicet quia vel principia carent definitionibus,vel quia ſunt
nimis remota à primis,aut quia ſunt pauca media,aut quia paſſa ſunt aliud tale. H

55 Quando autem erit ad dignitatem & propoſitionem maior labor diſputare quàm ad poſitionem, dubitare vtique poſſet quiſpiam vtrum ponenda ſint talia,an non.nam ſi non ponat, ſed poſcat & ad illa diſpu tare, maius præcipiet quàm quod in principio poſitum eſt : ſi vero po - nat,credet ex minus credibilibus.Si igitur oportet non difficilius problema facere,ponendum.Si autem per notiora ſyllogizare,non ponendum.An diſcenti quidē non ponendum, niſi notius ſit: exercitanti verò,ponendum,ſi verum ſolum appareat ? Quare manifeſtum quoniam non ſimiliter & interroganti,& docenti,exiſtimandum eſt eſſe ponen-

A dum. Quo pacto igitur interrogare,& ordinare oportet, pene ſufficiũt, quæ dicta ſunt.

Mouet circa ea quę dicta ſunt,dubitationẽ.verũ quo ad verba attinet,per dignitatẽ & propo
ſitionẽ idẽ intelligit,quia dubitatio erit de ꝓpoſitionibus,quæ accipiũtur ad problematis oſtẽ
ſionẽ.Per poſitionẽ autẽ intelligit problema.Tũc mouet dubitationẽ,& dicit[Quãdo autẽ erit
ad dignitatẽ & ꝓpoſitionẽ maior labor]hoc eſt,maior difficultas[diſputare q̃ ad poſitionẽ] .i.
q̃ ad problema,quod per propoſitionẽ oſtenditur,[dubitare vtique poſſet quiſpiam,verum]ab
ipſo reſpondente[ponenda]atque concedẽda[ſint talia] ſine demonſtratione,[an non]ponen-
da à reſpondente,ſed diſputanda cum interrogante.Argumentatur pro vtraque parte, & dicit,
[Nam ſi non ponat]reſpondens ea,[ſed poſcat & ad illa diſputare]cum ipſo opponente,[ma-
ius pręcipiet]eſſe faciendum,[quàm]ſit illud,[quod in principio poſitum eſt,] quoniam reſpõ
dens transferet ſe ad difficilius quàm erat principale propoſitum,quod eſt cõtra præcepta dia
lectica. [ſi vero]reſpondens[ponat]propoſitiones,cum illæ ſint problemate difficiliores, [cre-
det]problema eſſe verum,[ex minus credibilibus]id eſt,ex propoſitionibus difficilioribus,atque
B minus credibilibus,quod eſt contra aliud præceptum dialecticum.Deinde dubitationem epilo-
gans,dicit,[Si igitur oportet non difficilius problema facere,nec reſpondentem ſe transferre ad
difficilius quàm erat propoſitum,ab eo[ponendum]eſt propoſitiones. [ſi autem] oportet [per
notiora ſyllogizare,]ab ipſo reſpondente[non]eſt[ponendum]propoſitiones,cum ſint proble
mate minus notæ.Reſpondet,& dicit,[An diſcenti quidẽ]ſcilicet in doctrinis,& ſcientiis,hoc
eſt,cum reſpondens voluerit diſcere,ab eo propoſitiones[non ponendum,niſi]axioma[notius
ſit]problemate,quoniam ſcientificæ cognitiones per notiora fiunt, [exercitanti vero] id eſt,re
ſpondenti vero,qui vult ſe exercitare in dialogis,& tentationibus , & diſputationibus axioma
eſt[ponendum]atque concedendum,[ſi verum ſolum appareat.] tunc cõcludit,[quare manife
ſtum,quoniam non ſimiliter & interroganti & docenti]ab ipſo reſpondente [exiſtimandũ eſt]
axioma[eſſe ponẽdum.]nam qui docet,per prima & nota facit ſermones:qui vero tentat, & di
ſputat,per apparentia,& probabilia.Vnde ſi problema fuerit,omnis voluptas eſt bonum, diale-
cticus vteretur ea propoſitione,quæ eſt,omnis voluptas eſt ſecundum naturam , & ea,quæ eſt,
omne quod eſt ſecũdum naturam,eſt bonum,quæ cum ſint probabiles,dialectico ſufficiunt: de-
C monſtrans autem non quieſceret his,ſed quæreret quo modo omnis voluptas eſt ſecundũ natu
ram,& oſtenderet,omnem actum potentiæ,quæ eſt ſecundum naturam,eſſe impedibilẽ.Quæ-
ret etiam quæ eſt hæc potentia,quæ eſt ſecundum naturam,& quo modo voluptas ſit actus,&
ſic trãſferet ſe ad maiorem difficultatem,quàm fuerit circa propoſitum. Quod vero ad ver-
ba attinet,Ariſto.per dignitates(vt Alexan.exponit)quę Græce dicuntur axiomata, intelligit
propoſitiones quę demonſtratione indigent,& non ſolum indemonſtrabiles,vt ſolitus eſt dice-
re in Poſterioribus analyticis.Dicit etiam.Alexan.Ariſtotelem accepiſſe ἤ,pro quàm,& nõ pro
vel,alioquin locutio eſſet incongrua,cũ dicit,[maior labor diſputare] ἤ ad poſitionẽ, nõ enim
congrue diceretur vel ad poſitionem,ſed quàm ad poſitionem . Verbum enim ἤ multifariam
apud Græcos accipitur.hæc de interrogante epilogat Ariſtoteles,& dicit,[Quo igitur pacto]
opponentẽ[interrogare,&] interrogationes[ordinare oportet,pene ſufficiũt quæ dicta ſunt,]
dixit autem[pene]ad honeſtatem,vt euitaret arrogantiam.

DE RESPONDENTE.

56 De reſponſione autem primum quidem determinãdum, quodnam
D ſit opus bene reſpondentis,quemadmodum bene interrogantis.

In his verbis Ariſto.proponit intentionem generalem,& ſpecialem.& dicit, [De reſponſio-
ne autem]ſubaudi nunc loquendo.hæc de generali intentione.de ſpeciali vero dicit,[Primum
quidem determinandum quidnam ſit opus bene reſpondentis, quẽadmodũ] qđ opus ſit [bene
interrogantis.]ergo communis intentio eſt dicere de reſponſione,præambula vero intentio eſt
declarare quid nam ſit opus bene reſpondentis,& quid nam opus bene interrogantis.Exeque-
tur aũt de reſponſione ibi[Neceſſe eſt itaque,]vbi cõpleto proœmio , exequetur narrationẽ.

57 Eſt autem interrogantis quidem ſic ducere orationem , vt faciat re-
ſpondentem dicere inopinabiliora , quàm ea , quæ propter poſitio-
nem ſunt neceſſaria.Reſpondentis vero, non propter ſe apparere acci-
dere impoſſibile,aut quod præter opinionem eſt,ſed propter poſitionẽ.
Nam alterum fortaſſe peccatum,ponere primumquod non oportet:&
alterum,poſitum non ſeruare aliquo modo.

A [Respõdentem autem nihil videri pati] ex his,quæ dicta sunt,[& io dialecticis congressionibus quæ non concertationis]id est,sophisticæ exercitationis,[sed experientiæ,] hoc est tentationis[& inspectionis]id est,inuentionis[gratia orationes]hoc est interrogationes [faciũt,nõdum]à prioribus[enucleatum est,quo pacto oporteat coniectare respondentem , & qualia dare]opponẽti,[& qualia non]dare[ad bene aut non]bene[seruandam positionem.] Tũc terminans suspensionem dicit,[Quoniã igitur oihil habemus tradirum ab alijs] scilicet de respondẽte,[ipsi aliquid dicere tentemus.]Dico de respõdente in dialecticis disputationibus, quoniam de respondente in sophisticis concertationibus libro Elenchorum dixit . De respondente vero in doctrinis,qui discipulus,vel præceptor,est in libro Posteriorum.

59 Necesse est itaque respondentem sustinere orationem , ponẽdo aut probabilem, aut improbabilem positionem,aut neutram,& aut simpliciter probabilem, aut improbabilem aut indeterminate , huic alicui, vt aut sibi,aut alii.

B Cum proposuisset intentionem,nunc prosequitur , & primo præmittit vnam diuisionem, & dicit,[Necesse est itaque respondentem sustioere orationem]hoc est problema,[ponẽdo positionem aut probabilem,aut improbabilem,aut neutram] quasi dicat omnem positionem, quá sustinet respondens,esse aut probabilem,aut improbabilem,aut neutrã.deinde subdiuidit vnũquodque horum membrorũ,per simpliciter, & per esse iodeterminate tale alicui. & dicit,[Et aut simpliciter probabilem,aut improbabilem,aut indeterminate huic alicui] id est,aut huic, quasi dicat quod positio respondentis sit,aut simpliciter probabilis, ant alicui , vel simpliciter improbabilis vel alicui : aut subaudi simpliciter neutra , vel alicui. & iterum esse talem alicui, vt probabilem,vel improbabilem,vel neutrum,subdiuidit,per esse talem sibi, aut alij , & dicit, [Aut iodeterminate huic alicui,vt aut sibi,aut alij.]dicitur autem problema indeterminatum huic alicui,cum non fuerit simpliciter tale,& quod non est simpliciter tale,est autẽ sibi,aut alij tale.Potest enim problema esse tale alicui,cum vel sibi respondenti:vel alij,vt cum Platoni fuerit tale. ❡Sed dices , quo modo tale huic alicui , potest dici indeterminatum ? Dicas esse interminatum , quia vel sibi respondenti,vel alij,est indifferens. Melius autem scias verbum indeterminate , corrupte legi . Græce enim est , ὡρισμένως hoc est , definite , vel determinate. C Et tunc diuisio erit in simpliciter tale , & in id quod est huic determinate tale , quod est duplex,vel sibi respondenti,vel alij.& sic habet Alexander . Hanc vero diuisionem exponit Alexander & dicit problema vel positiooem simpliciter probabilem esse,quæ est secundũ omnium vel plurium opinionem, vt sanitatem eligibilem esse . Determinate huic alicui probabilem , vt quæ sibi,vel alij probabilis,vt vniuersalia esse ideas positio probabilis est Platoni. Animam vero esse immortalem positio probabilis est sibi respondenti. Simpliciter vero improbabilem positionem dicit,quæ contra opiniooem omnium vel plurimum ponitur,vt deos oon esse . Improbabilem autem huic,vt animam esse mortalem,quoniam est Platoni improbabilis:neutrum vero problema dicit,quod nec probabile,nec improbabile est,& hoc est,aut de quo oeutro modo opinamur,vt stellas esse pares,vel impares : vel de quo æqualiter vtranque partem opinamur,vt infinitum esse vel noo esse,vt virtutes esse scieotias,vel noo esse scientias, vt mundum esse æternum vel non esse æternum.Et problema neutrum etiam subdiuidi potest,(licet Alexan.non subdiuidat,)io neutrum simpliciter & in neutrum huic. Et oeutrum huic etiam subdiuidi potest,in oeutrum sibi respõdenti,& in neutrum alij. Aristoteli respondenti neutrum problema est vltra æquinoctialem esse habitationẽ. Alij vero vt Platoni,vnum esse anteẽs. De hac D diuisione Aristoteles primo huius satis dilucide loquutus est,nũc vero satis sit retulisse,quę Alexãder breuibus retulit hic.

60 Nihil autem refert quouis modo probabilis , aut improbabilis fuerit. Nam idem modus erit bene respondendi, vel dandi,vel non dandi, quod interrogatum est.

Circa diuisionem assignatam remouet tacitam dubitationem,quæ posset esse talis,cum multiplex sit probabile,& improbabile,vtrum tot sint artes atque modi respõdendi, quot sunt mẽbra diuisionis ipsius probabilis,improbabilisque?respondet,& dicit,[Nihil autẽ refert,quouis modo probabilis,aut improbabilis fuerit]positio,hoc est,siue sit simpliciter talis,siue huic. Cuius rationem assignat,& dicit,[Nam]in omnibus subaudi[idem modus est bene respondendi,] quoniã subaudi idẽ modus est,[vel dandi].i.concedẽdi, [quod interrogatũ est] ab opponente, [vel nõ dãdi.i.vel negandi.quoniã in omnibus respondens negat,quod est cõtrariũ suę positio-

ni:& cōcedit,quod facit pro ſua poſitiōe,ſiue ſua poſitio fuerit talis ſimpliciter,vel talis huic. E
Non ergo oportet tradere tot artes reſpondendi,quot ſunt ſuperioris diuiſionis membra , cum
vna ſufficiat.

61 Cũ igitur improbabilis fuerit poſitio,neceſſe eſt & concluſioné pro
babilem fieri: cum vero probabilis, improbabilem . quippe cum ſem-
per oppoſitum poſitionis interrogans concludat. At ſi neque probabi-
le,neque improbabile fuerit,quod poſitum eſt,& concluſio erit talis.

Quidam legunt verbum[igitur]cauſaliter,cum nota cauſæ.videlicet,[nam] & ideo Ariſto-
teles aſsignare cauſam eius,quod dixerat,tradunt.Et mihi non placet . primo,quia in Græcis
codicibus οὖν legitur,quod Latine eſt igitur.modo non debet corrumpi textus,cum in eo ſen-
ſu poteſt ſtare.Deinde quia Ariſto.vult ex ſolutione tacitæ dubitationis concludere, quo mo-
do poſitio reſpondẽtis, ſe habet ad oppoſitionem interrogantis,& dicit,[Cum igitur improba
bilis fuerit poſitio]reſpondentis,[neceſſe eſt & concluſionem,]quam contra poſitionem reſpō
dentis ſyllogizat interrogans,[probabilem fieri.cum vero]poſitio reſpondentis fuerit [proba- F
bilis]neceſſe eſt concluſionem opponentis eſſe [improbabilem.] & aſsignat cauſam , & dicit,
[Quippe cum ſemper oppoſitum] poſitionis reſpondentis[interrogans concludat.] Sed di-
ces,vtrum cum poſitio reſpondentis fuerit neutra,oporteat concluſionem opponentis eſſe op
poſitam.Reſpondet, & dicit ,[At ſi neque probabile neque improbabile] ſed neutrum [fue-
rit,quod poſitum eſt,& concluſio]ſcilicet opponentis[erit talis] ſcilicet neutra.ergo quãtum
ad rationem communem non concludit oppoſitum opponens,ſed bene quantum ad rationem
ſpecialem.nam ſi reſpondentis poſitio fuerit,quod ſtellæ ſint pares , concluſio opponentis erit,
quod ſtellæ non ſint pares . ergo licet quo ad communem rationem poſitio & concluſio ſint
neutræ.quo autem ad ſpecialem rationem ſunt oppoſitæ . Stellas enim pares eſſe , problema
neutrum eſt, & ſtellas non eſſe pares,ſed impares,etiam problema neutrum eſt,tamẽ quo ad ſpe
cialem rationem , ſtellas eſſe pares & ſtella, non eſſe pares, oppoſita ſunt,eo quia ſunt proble-
matum partes oppoſitæ.Ex his patet, quonam modo poſitio reſpondentis, & oppoſitio inter-
rogantis adinuicem ſe habent.Semper enim oppoſita oportet eſſe,quemadmodum & actus eo-
rum oppoſiti ſunt.

62 Quoniam autem bene ſyllogizás,ex probabilioribus, & notioribus G
propoſitum demonſtrat,manifeſtum,quoniam cum ſimpliciter impro
babile fuerit,quod ponitur,nihil dandum eſt à reſpondente quod non
videtur ſimpliciter,nec quod videtur quidem,minus tamen concluſio-
ne videtur.Nam cum improbabilis eſt poſitio,probabilis eſt concluſio.
Quare oportet,quæ ſumũtur,probabilia eſſe omnia , & quidem magis
probabilia,quàm quod proponitur , ſi debet per notiora , quod minus
notum eſt cōcludi.Quare ſi neque tale eſt quippiam eorum,quæ inter-
rogantur,non ponendum eſt à reſpondente.

Nunc accedit ad artem reſpondendi , & primo docet reſpondere ad problemata , deinde ad
interrogata,& demum ad argumenta,& docendo reſpondere ad problemata. primo dat artem
reſpondendi,quando reſpondens ſuſtinet poſitionem ſimpliciter improbabilem,& dicit.[Quo H
niam autem bene ſyllogizans,ex probabilioribus, & notioribus propoſitum demonſtrat] dico
bene ſyllogizans,quia ſyllogizans ex falſis,ſyllogizat,ſed nō bene,quia peccat in materia. Tũc
aſsignat regulam ſuſtinendi poſitionem ſimpliciter improbabilem,& dicit, [Manifeſtum,quo-
niam cum ſimpliciter improbabile fuerit,quod ponitur]à reſpondente,[nihil dandum eſt à re-
ſpondẽte,]ex eis,quæ proponit pro ſyllogiſmo interrogans,[quod non videtur ſimpliciter] id
eſt, quod non eſt ex ſimpliciter probabilibus.[nec] dandum eſt à reſpondente , [quod videtur
quidem]id eſt,quod eſt ſimpliciter probabile,[minus tamen videtur concluſione.] Eſt ergo re
gula,cum reſpondens ſuſtinet poſitionem ſimpliciter improbabilem,non debet reſpondens con
cedere opponenti ſyllogizanti,quod non eſt ſimpliciter omnibus probabile: & ſi fuerit ſimpli-
pliciter probabile , non debet concedere,ꝙ non eſt ſimpliciter probabilius concluſione,vt ſint
duæ conditiones neceſſariæ ei,quod reſpondens debet concedere , & ꝙ ſit ſimpliciter proba-
bile,& ſecundo quo'd ſit ſimpliciter probabilius,& notius cōcluſione opponentis. Et ita quæ-

A cunque non fuerint talia, omnia respondens negare debet. Huius regulæ assignat causam, & dicit, [Nam cum improbabilis est positio] respondentis, [probabilis est conclusio] opponentis, vt superius declaratum est.] Quare oportet quæ sumuntur] ab opponente ad syllogizandam conclusionem probabilem, [probabilia esse omnia, & quidem magis probabilia quàm quod proponitur] id est, quàm conclusio proposita, [si debet per notiora, quod minus notum est, concludi.] Propterea quasi epilogans, dicit. [Quare si neque tale est] scilicet simpliciter probabilius cõclusione, [quippiam eorum quæ interrogantur] ab opponente, [non ponendum est à respondente.] ergo respondens omnia negare debet, si non fuerint simpliciter probabilia, & probabiliora conclusione. verbi gratia. sit positio hæc, vnum tantum est ens, opponentis conclusio erit, plura sunt entia. nam hæc est opposita illius, Si ergo opponēs debet probare plura esse entia, oportet sumere ea, quæ sunt simpliciter probabilia, & notiora conclusione. Nam si quæ opponens sumit, non fuerint simpliciter probabilia, neganda sunt à respondente. Et si fuerint simpliciter probabilia, & non fuerint notiora conclusione ea, quæ est, plura entia sunt, etiam neganda sunt à respondente. Et propterea cum contra Parmenidem sumpsit Aristotel. prædicamenta sunt plura, omnia prædicamenta sunt entia, ergo entia sunt plura, propositiones quidem sunt

B probabiles simpliciter, sed prædicamenta esse plura non est notius & probabilius eo, quod est entia esse plura, immo notius & probabilius est entia esse plura quàm prædicamenta esse plura. Insup, cũ Arist. accepit, mobilia sunt plura, omnia mobilia sunt entia, ergo entia sunt plura. mobilia esse plura simpliciter probabile est, sed non probabilius & notius eo quod est, entia esse plura. Quare respondens debet negare. Hæc cum vidisset Aristo. primo physicæ auscultationis, docuit contradicere opinioni Parmenidis & Mellissi ex datis ab eis, & non ex simpliciter probabilibus. quoniam nihil sumi potest probabilius & notius conclusione ea, videlicet quę est, plura sunt entia. Id igitur quod debet concedi a respõdente, oportet habere duas cõditiones, & quod sit simpliciter probabile, & quod sit probabilius & notius conclusione, quam syllogizat opponens contra positionem respondẽtis. Cum autem non fuerit sic, respondens debet negare. Causam autem assignat Alexãder, quoniam propositum respondentis est non duci ad contradictionem, non ducetur autem ad cõtradictionem respondens, si hanc regulam seruauerit.

63 Si autem positio fuerit simpliciter probabilis, dilucidum est quo-

C niam conclusio erit simpliciter improbabilis. Ponendum igitur & quæ videntur omnia, & eorum quæ non videntur, quæcunque sunt minus improbabilia conclusione. Nam sufficiẽter sic videbitur disceptatũ esse.

Nam dat artem respondendi, quando respondens sustinet positionem simpliciter probabilẽ. & dicit. [Si autem positio fuerit simpliciter probabilis,] vt deum esse [dilucidum est quoniam conclusio] opponentis [erit simpliciter improbabilis,] vt deum non esse. Tunc dat regulam, & dicit, [Ponendum igitur] a respondente. [quæ videntur omnia] id est, omnia probabilia, quoniã nunquam ex probabilibus simpliciter, sequitur simpliciter improbabile. [& quæ non videntur] id est, & improbalia non omnia, sed [quæcunque sunt minus improbabilia conclusione.] Nam ex minus improbabilibus non sequitur magis improbabile, sicuti ex minus falsis non sequitur magis falsum. Nam tunc ex veris posset sequi falsum. Est enim minus falsum aliquo modo verum. Similiter minus improbabile est aliqua ratione probabile. Quare sicuti ex probabilibus nõ sequitur, nisi probabile, sic ex minus improbabilibus non potest sequi magis improbabile. ergo respondens debet concedere probabilia omnia, & ex improbabilibus ea omnia, quæ sunt minus

D improbabilia conclusione. Si ergo Epicurus probet deos non esse, quia non est prouidentia, Plato respondebit, esse prouidentiam, & negabit non esse prouidentiam. Prouidentiam enim esse, est simpliciter prrobabile. Et prouidẽtiam non esse, non est minus improbabile quàm conclusio, sed ex æquo. & ideo negandum est. Deinde assignat causam, & dicit, [nam sufficienter sic videtur disceptatum esse.] semper enim respondens sufficienter disputat, cum ea non ponitur, ex quibus sequitur conclusio opposita suæ positioni. At si ponat simpliciter probabilia, & ea, quæ minus improbabilia sunt conclusione opponentis, nunquam deducetur ad conclusionem concedendam, quæ est opposita suæ positioni. Ideo ab eo erit sufficienter disceptatum, si seruauerit hanc regulam.

64 Similiter autem erit & si neque improbabilis, neque probabilis est positio. Nam sic & quæ videntur omnia dandum, & eorum, quæ non videntur, quæcunque minus sunt improbabilia conclusione. Sic enim probabiliores accidit orationes fieri.

Nunc dat artem respondendi, quando respondens sustinet positionẽ, quæ est problema neu E trum. & dicit, [Similiter autem erit, & si neque improbabilis, neque probabilis est positio,] sed problema neutrum, vt stellas esse pares. & dat regulam, quòd videlicet positione existente neutra, concedenda sunt omnia probabilia, & omnia improbabilia, modo minus improbabilia sunt conclusione, & dicit, [nam sic, & quæ videntur omnia dandum] id est, nam sic danda sunt omnia probabilia, [& eorum, quæ non videntur] id est & improbabilium ea [quæcunque minus sunt improbabilia cõclusione] cuius rationẽ dicit, [sic enim probabiliores accidit orationes] id est disputationes [fieri,] quoniam per hunc modum nunquam respondens ducetur ad contradictionem. verbi gratia, si problema & positio sit, stellas esse pares, conclusio opposita erit, stellas esse impares. si ergo syllogizauerit opponens, nobilior numerus nobiliori multitudini tribuendus. stellarum multitudo est nobilior, & numerus impar est nobilior. ergo, tribuendus. respondens concederet omnes propositiones, quoniam sunt neutræ, sicuti & conclusio, quia vero non sunt improbabiliores conclusione, omnes enim sunt æque improbabiles sicuti illa, stellæ impares. Hæc enim propositio, nobilior numerus nobiliori multitudini est tribuendus, est æque neutra sicuti illa, stellæ sunt impares. prçterea, quòd stellarum multitudo sit nobilior, & numerus impar nobilior, æque neutra videntur, sicuti conclusio. Quare non sunt ponẽ F da a respondente. Quoniam semper id, quod ponit respondens, debet esse minus improbabile conclusione, & notius.

65 Si igitur simpliciter quidem probabile vel improbabile, quod ponitur, ad ea, quæ videntur simpliciter comparatio facienda.

Epilogat breuiter, & dicit, [Si igitur simpliciter quidem probabile, vel improbabile] fuerit, [qđ ponitur] a respondente, [ad ea, quæ videntur simpliciter] id est ad probabilia simpliciter vel subaudi & ad improbabilia simpliciter, [comparatio facienda est,] ea videlicet dando, vel nõ dando, per quæ ad conclusionem intentam non deueniat opponens, quod quonam modo fieri posit, per regulas superius assignatas, perspicuum est. ❨Sed circa regulas sunt dubitationes, erat enim prima regula, cum sustinet respondens positionem simpliciter improbabilem, conclusio opponentis erit simpliciter probabilis, & tunc respondens debet concedere opponẽti quod est probabile simpliciter, & quod est probabilius & notius conclusione. Sed hinc non constat quod superius Aristo. dixit, cum enim officiũ interrogantis definiuisset, est inquit interrogantis sic ducere orationem, vt faciat respondentem dicere inopinabiliora, quàm quæ propter posi G tionem sunt necessaria. Modo si conclusio opposita fuerit probabilis, cum interrogans nihil aliud enitatur facere, nisi vt compellat respondentem concedere suam conclusionem, tunc non ad improbabiliora, sed ad probabilius coget respondentem, quia ad concedendam suam conclusionẽ, quæ est probabilis, & contraria positioni respondentis improbabili. Præterea si respondens dabit opponenti probabilia omnia, tunc opponens assequetur ex illis probabilibus suam probabilem conclusionem, & sic interimetur positio respondentis. Insuper si positio respondentis fuerit simpliciter improbabilis, nõ videtur bene regulari si debet cõcedere omnia probabilia, quia sic ex illis concessis, posset duci ad oppositũ suę positionis. ☙Sed diluuntur hæc, & primum quidem fortasse diluunt, quoniam duplex est opponentis conclusio altera prima, atq; principalis, & hæc est probabilis, quando positio respondentis fuerit improbabilis, & de hac Aristo. loquitur hic. altera vero secundaria atq; corollaria, & hæc debet esse improbabilior positione respondentis, & de hac locutum esse Aristote. tradunt, cum officium interrogantis definisset. Sed pace horum dixerim, non video quonam modo inferri possit hæc corollaria conclusio improbabilior positione respondentis, non enim inferri potest ex principali conclusione. nã cum illa sit probabilis, nunquam ex ea sequetur conclusio improbabilior positione responden H tis. neque ex alijs, quoniam quæcunque assumentur, semper inferrent conclusionem probabilẽ, quæ opponitur positioni, & nũquam improbabiliorẽ positione. Puto ergo primũ diluendum esse, quoniam superius Aristo. descripsit officium opponentis, non simpliciter, sed solum cõtra respondentem, probabilia ponit, & in disputatione tentatiua, quæ est ad experientiam, & non in ea, quæ fit conspectionis gratia, contra videlicet respondentem, qui ponit problema improbabile, aut fortasse Aristo. superius locutus est de opponente, qui contra positionem syllogizat ex datis semper ducendo ad improbabiliora. Hic vero loquitur de opponente, qui argumentatur ostensiue, vtputa syllogizando oppositum positionis. nam licet dialecticus non vtatur per se syllogismo ducente ad improbabiliora, per accidens vero vti potest syllogismo ducente ad probabilius, quando syllogizat ex datis a respondente, vt fecit contra Parmenidem, & Mellissum. ❨Alia vero diluũt iuniores, quòd duplex, vt diximus, sit dialectica disputatio, altera quidem inuentiua quæ fit conspectionis atque veritatis inueniendæ gratia, dico veritatis inueni-

A endę, vel simpliciter, vel secūdū pro babiliorē rationē. & hanc exercuit Plato in dialogis, cū Socrate, & alijs. Et in hac respōdens nō est dyscolus, hoc est proterus, nec difficilis, sed κατηχησιμος, catechesticus hoc est (vt ita dixerim) instruibilis. opponēs vero instructiuus, atq; inuētiuus. Et quoniam hæc disputatio fit conspectionis gratia, ideo in huiusmodi disputatione generale præceptum est, vt respondens quanuis positionem sustinuerit, semper det opponenti probabilia, & probabiliora sua conclusione. causa autē, quoniā nihil nisi probabile cōsiderat omnis dialecticus, & nihil nisi probabile quærit. Hac ratione, respondens catechesticus, cum sit dialecticus, probabilia nunquam negare debet, potissimum cum opponēs conspectionis gratia argumētatur, quoniam in hac disputatione non gloria, sed conspectio quæritur. Altera disputatio dicitur dyscolica, vt quando respondens fuerit difficilis, atque proteruus, & hæc fit experientiæ gratia. & in hac disputatione respicitur ad ea, quæ probabilia vel improbabilia sunt, ea videlicet dando vel non dando: concedendo, vel negando, per quæ ad conclusionem intentam non deueniat opponens. Tunc patet responsio. volunt enim Aristot. hic esse locutum in prima disputatione, non autem in secunda. Circa vero expositionem textus primę regulę, diximus aliter. diximus enim quando respondens sustinet positionem improbabilem, non debere concedere opponenti, nisi id, quod est probabile duabus conditionibus, scilicet simpliciter, & probabilius, & notius conclusione. nam ex talibus nunquam sequetur conclusio opponentis, vt patuit in exemplo Parmenidis. cætera autem omnia diximus esse neganda. Secunda regula fuit, cum respondens sustinet probabilem positionem. præcepit enim respondentem dare opponenti probabilia: & ex improbabilibus, quæ minus cōclusione improbabilia sunt. modo hoc videtur male præceptum, quia superius in prima regula, cūm respondens sustinet improbabile, præcepit vt daret etiam probabilia. modo non videtur bene factum pro sustinendis oppositis positionibus, vt respondens debeat dare probabilia. nam pro oppositis positionibus sustinendis, videntur esse danda opposita. Insuper sicuti peccatum est opponenti petere contraria, vt dictum est, ita videtur peccatum respondenti, pro sustinenda positione probabili dare contraria, videlicet probalia, & improbabilia. Iam circa textum dilucidata est regula. dictum est enim pro sustinenda positione probabili, non esse a respondente danda, nisi probabilia, quia ex his non sequitur positio improbabilis, & ex improbabilibus, quæ min⁹ improbabilia sunt: quoniā ex minus improbabilibus nō sequitur magis improbabile, sicuti nec ex minus falsis sequitur magis falsum. Nūc vero dici potest Aristo. in omnibus his regulis locutum esse in disputatione inuentiua, quæ dicitur catechestica, & ideo respondens semper in talibus disputationibus debet cōcedere probabilia: & ex improbabilibus, quæ minus sunt improbabilia, quoniam minus improbabilia pro probabilibus habentur. & hoc pacto opponens conuincetur, & remanebit respondens in conspectione opinionis probabilis. secus esset in disputatione dyscolica, vbi opponens esset proteruus, vel respondens, vel ambo. nam tunc ad ea respiciendum, quæ probabilia, vel improbabilia sunt, ea dando vel non dando, per quæ ad conclusionem intentam non deueniat opponens. ¶Est etiam tertia dubitatio, contra positionem neutram. dicit enim Aristo. cum respondens sustinet positionem neutram, ea debere dare, quæ sunt simpliciter probabilia: & ex improbabilibus, quæcunq; sunt minus improbabilia conclusione. videtur enim hoc nō esse bene dictum, quoniam positio simpliciter probabilis, & positio neutra differunt, ergo pro sustinendis his, non debet respondens dare eadem, scilicet probabilia, & minus improbabilia. ¶Diluta est hęc dubitatio, dictum enim in omni disputatione instructiua, respondentem semper debere dare probabilia, quia sic remanebit semper positio probabilis, pro parte respondntis: vel conclusio probabilis pro parte opponentis. At in dyscolica disputatione, vbi quæritur experiētia, respondens debet dare probabilia vel improbabilia, non tamen ea dando vel non dando, per quæ ad conclusionem intentam deueniat opponens. Hæc pro dilucidatione regularum.

B (margin, beside "mus enim quando respondens…")

C (margin, beside "test Aristo. in omnibus…")

D (margin, beside "opponentis. At in dyscolica…")

66 Si autem non simpliciter probabile, vel improbabile sit quod ponitur, sed respondenti, ad se, quod videtur, & non videtur, iudicando ponendum vel non ponendum.

Cūassignasset regulas sustinēdi positionē simpliciter probabilē, & simpliciter improbabilē, & neutrā. nunc dat regulas sustinēdi positionē probabilē vel improbabilē alicui, & primo probabilem vel improbabilem sibi. & dicit, [Si autem non simpliciter probabile vel improbabile sit, quod ponitur, sed respondenti, ad se] id est, respectu sui [quod videtur] scilicet probabile, [& non videtur] scilicet improbabile [iudicando, ponendū vel non ponendum.] In disputatione quidem instructiua, ea, quæ probabilia sunt sibi, & ea quæ sunt minus sibi improbabilia dando, vt dictum est in superioribus regulis: in disputatione vero dyscolica, ea ponenda vel non ponē-

da per quæ ad conclusionem intentam non deueniat opponens. pro sustinenda igitur positio- E
ne probabili vel improbabilibus sibi, respondens ea ponere vel non ponere debet in disputatio-
ne instructiua, quæ sibi probabilia sunt: ex improbabilibus sibi, quæ minus improbabilia. In dy-
scolica vero disputatione ea sibi probabilia vel improbabilia, per quæ impediatur sequi con-
clusio opponentis.

67 Si vero alterius opinioné tuetur respondés, manifestum, quoniá ad
illius mété aspiciédo, ponere singula debet, & negare. Quare & qui tu-
entur extraneas opiniones, vt bonú & malú esse idé, (quéadmodú He-
raclitus inquit) non dant non inesse simul cótraria eidem: nó quia vide
tur eis hoc, sed quia secundú Heraclitum sic dicendú. Faciút auté hoc &
qui suscipiút ab inuicem positiones. Cóiectát enim ac si is dicat qui po-
nit. Manifestum igitur quæ cóiectandú respondenti, siue simpliciter
probabile, siue alicui, positum. F

Nunc dat regulam sustinendi positionem probabilem vel improbabilem ad opinionem alte-
rius: & dicit, [Si vero alterius opinionem tuetur respondens, manifestum quoniam ad illius
menté aspiciédo ponere singula debet, & negare.] In disputatione quidé instructiua, quæ proba
bilia, minusque ex improbabilibus improbilia, sunt ad illius menté. in dyscolica vero, ea, per quę
opponés non deueniat ad suam conclusioné. [Quare & qui tuentur extraneas opiniones, vt bo
num & malú esse idem,] & in eodem subiecto, [(quéadmodú Heraclitus inquit) non dant non
inesse simul cótraria eidem,] immo concedunt cótraria inesse eidem, [nó quia videtur eis hoc,
sed quia secúdú Heraclitú sic dicédú.] superfluit auté in Græcis codicibus negatio. ná & Alexá.
eá nó legit. Deinde exponit eos, qui vtuntur huiusmodi regula, & dicit, [faciút auté hoc, & qui
suscipiút ab inuicé opiniones.] verbi gratia, Plato opinioné Parmenidis, & Parmenides opinio-
nem Melissi, & sic consequenter. [coniectant enim] qui sustinét opinioné alterius [ac si is dicat,
qui ponit,] & sic ad illius mété loquitur, sicuti fecit Plutarchus in Platonis Philebo, accipiens à
Philebo problema, & opinionem. Ibi enim ita opinioné Philebi tutatus est, ac si Philebus ipse lo
cutus esset. quæcunque enim dixit, ac si ille dixisset sustinuit. Tunc epilogat, & dicit, [manife- G
stum igitur quę coniectandum respondenti, siue] ab eo [simpliciter probabile, siue alicui, posi-
tum est] de his enim regulæ perspicuæ sunt.

68 Quoniam autem est necesse omne quod interrogatur, aut probabi
le, aut improbabile esse, aut neutrum & aut ad orationem, aut non ad
orationem esse, quod interogatur.

Cum dixisset problematú siue positionú differentias, demonstrasset que quo modo ad vnú-
quodque eorú oportet respódere, nunc de ipsis interrogatis dicit, & eorum diuisioné assignat,
& ostédit, quo modo ad vnúquodque eorú oportet respondere dádo, aut nó dádo ipsum. Hæc
enim cú fecerimus, poterimus assequi propositá intétionem. & dicit, [Quoniá autem est neces
se omne quod interrogatur] scilicet ab opponente, aut probabile, aut improbabile esse, aut neu-
trum] hæc enim diuisio problematum similis est diuisioni, quæ facta est de problemate. proba-
bile interrogatum est, vt deum colere, parentes honorare, legibus parere, virtutem boná esse. Im
probabile vero, vt prouidentiam nó esse, naturam agere casu, vacuum esse] neutrum, vt stellas es
se pares, mundum esse æternum, & similia eius generis. Deinde assignat secundam diuisionem, H
[&]. q. d. [quod interrogatur] siue probabile, siue improbabile fuerit, siue neutrum, necesse est
[aut ad orationem, aut non ad orationem esse] id est, pertinere. i. necesse est pertinens, vel imper
tinés esse ad orationé. sunt autem interrogata ad orationem pertinéntia (vt Alexand. inquit)
quæcúque iuuant ad syllogismum problematis. Impertinentia vero, quecunque ad syllogismú
problematis nihil prosunt, sed sunt frustra interrogata. Existente igitur interrogatorum diffe-
rentia huiusmodi, necesse est omne interrogatum probabile esse, & ad orationé: aut probabile es
se, & non ad orationem. Aut necesse est omne interrogatum, improbabile quidem esse, & ad ora
tionem, vel improbabile esse, & non ad orationem. aut necesse est omne interrogatum esse neu-
trum vel ad orationem, vel non ad orationem.

69 Si quidem quod videtur, & non ad orationem, dandum est, dicen-
do quoniá videtur. Nó enim interimitur (posito eo) quod in principio.

Nunc tradit artem respondendi ad interrogata, secundum vnamquamque differantiam, &

A primo docet respondere ad impertinentia, deinde ad pertinentia, & docendo respondere ad impertinentia, primo docet respondere ad probabile impertinens. & dicit, [Si sit quidem quod videtur] id est, si interrogatum sit probabile, [& non] pertinens [ad orationẽ, dandum est dicentẽ] id est, oportet respondentem dare ipsum, dicentem [quoniam videtur] i. dare ipsum, dicentem quoniam est probabile. cuius causam assignat, & dicit, [non enim eo] probabili [posito,] atque concesso, [interimititur quod in principio,] id est, propositum. & hoc pacto respõdens cõcedens probabilia, approbabitur: interrogans vero ignominiosus iudicabitur, nõ potens vti dato, & concesso ad suum propositum, quamuis probabile sit.

70 Si vero non videtur, & non ad orationem, dandũ quidem, sed annotandum quoniam non videtur, ad deuitationem absurditatis.

Nunc docet respondere ad improbabile impertinens, & dicit, [Si vero non videtur] id est, si vero interrogatum fuerit improbabile, [& non ad orationem] scilicet pertinens, [dandum quidem] est ab ipso respondente. Causam assignat Alexãder. nam cum eo interrogans vti non possit, quoniam est impertinens, remanebit opponens quasi derisus. [sed annotandum quoniam nõ videtur,] quasi protestatione præmissa [ad deuitationem absurditatis.] id exponũt quidam, nã
B quando a respondente admittuntur improbabilia, opponentes consueuerunt absurda inferre. at cum respondens id prædixerit, nihil incommodi videbitur, si absurdum inferatur ab opponente ex eo quod datum est. Alexander vero dicit protestationem esse faciendam hoc pacto, vt dicat respondens se concedere improbabile, ponere autem ipsum disputandi gratia, vt videlicet ab opponente discat quonam modo ex illo sequatur propositum. Et hoc dicit esse faciendum a respondente ad euitationem ἀβελτερίας, hoc est fatuitatis, vel ignauiæ, hoc est vt vitet nomen ignaui, atque nescij.

71 Si vero sit ad orationem, & videatur, dicendum quoniam videtur quidem, sed valde propinquum ei, quod in principio est, & interimitur eo posito, quod propositum est.

Nunc docet respondere ad pertinentia, & primo ad pertinens probabile. & dicit, [Si vero sit] scilicet pertinens [ad orationem, & videatur,] id est, & sit probabile, [dicẽdum quoniam videtur quidẽ,] protestatione tamen præmissa, dicendo primo, quod [valde propinquum] sit [ei,
C quod in principio est,] & cum eo valde inuolutum, [&] deinde quoniã [quod propositum est, interimitur eo posito] id est, & dicendo quoniam per concessionem ipsius habetur oppositum positionis, & quasi quod sit quodam modo petere, quod positum est in principio. sic enim (vt Alexan. inquit) respõdens, nec videbitur probabilibus instare, nec aliquid pati ab interrogãte, cum prædicat similitudinem interrogati ad ipsum propositum, hoc enim pacto respõdens concedit concedenda, quia concedit consequentiam, & interrogatum: negat autem neganda, quia videtur interrogatum prope modum petere, quod est propositum a principio, & hoc dicit esse. fortasse legi potest aliter quàm Alexander legerit, quod videlicet si interrogatio probabilis sit, & pertinens, respondens concedat eam esse probabilem, sed quoniam est valde propinqua proposito, adeo, vt per ipsius concessionem propositum videatur interimi, ideo neganda est a respondente, non quidem vt probabilis, sed vt propinqua valde, & inuoluta ei, quod est a principio propositum. Sed hæc expositio aduersatur sequentibus, ideo dicendum, vt dictũ est, quod hæc sit concedenda, sed cum potestatione, quod sit quasi petere, quod est in principio. nam similitudine atque propinquitate cum principali proposito, videtur quasi idem. Et si respondens ita dixerit, non videbitur probabilibus aduersari, nec aliquid pati ab interrogante, cũ prędicat petitionem eius, quod est in principio. & fortasse secũda lectio est in disputatione
D dyscolica, atque proteruiosa: prima autem Alexandri, est in disputatione inuentiua.

72 Si autẽ ad orationẽ quidẽ, sed valde improbabile sit postulatũ fatendum quoniã accidit hoc posito, at valde absurdũ esse quod proponitur.

Nunc secundo docet respondere ad pertinens improbabile. & dicit, [Si autem ad orationem quidem] pertineat interrogatum, [sed valde improbabile sit postulatum] id est, interrogatũ, [fatendum] id est, oportet respondentem dicere, [quoniam hoc posito, accidit] scilicet conclusio opponentis, siue inconueniens ad quod ducit opponens, [at quod proponitur] id est, a te interrogatum [valde absurdum esse,] & a nullo habente intellectum concedi dignum. In disputatione enim inuentiua, respondens si sic dixerit, nihil videtur pati ab interrogante. nam concedit concedenda, & negat neganda. Concedit enim consequentiam, quæ concedenda est: sed negat interrogationem, quæ neganda est.

73 Si vero neque probabile, neque improbabile, si nihil quidē ad orationem dandum, nihil determinandum. E

Nunc docet respondere ad neutra, & primo ad neutrum impertinens, & dicit, [Si verò neque probabile, neque improbabile,] sed neutrum sit interrogatum [si nihil quidem ad orationem] scilicet pertineat, [dandum] est a respondente, sed [nihil determinandum] vtrum sit probabile, an improbabile. vel intelligas, nihil determinandum, id est, nihil protestandum: & si quid respōdens protestetur, nihil determinet de probabilitate vel improbabilitate interrogati. Sic enim concedet interrogatum disputationis gratia, & consequentia præsumitur negata, cum pateat interrogatum esse impertinens.

74 Si autem ad orationem, annotandum, quoniam interimitur (eo posito) quod in principio est. Nam sic & qui respondet, nihil videbitur propter hoc pati, siquidē præuidens singula posuerit. Et qui interrogat, assequetur syllogismum, positis ab eo omnibus probabilioribus conclusione. F

Nunc docet respondere ad neutrum pertinens, & dicit, [Si autem] neutrum pertineat [ad orationem,] subaudi dandum est, sed [annotādum] scilicet per modum protestationis, [quoniā] concessione huius [quod in principio est, interimitur eo posito.] & quoniam est quodam modo petere quod est in principio, cum sit cum eo propinquum, & valde inuolutum, deinde Aristoteles approbat has regulas, & dicit, [nam sic, & qui respondet, nihil videbitur propter hoc] id est, propter tales responsiones [pati, siquidem præuidens singula posuerit, & qui interrogat, assequetur syllogismum, positis ab eo omnibus probabilioribus conclusione.] dixit enim opus bene respondentis esse, cum interrogans potuerit syllogizare dialecticè, ipsi concessa esse, quæ conclusione sunt probabiliora. Est enim dialectica disputatio, quæ fit conspectionis gratia, quando neuter eorum qui in disputatione sunt, delegatur, sed illud facit quod sibi conueniens est, secus in disputatione dyscolica, vbi quæritur experientia. In hac enim generalis regula est, vt respondens ea probabilia, vel neutra interrogata ponat, per quæ opponens non deueniat ad suam conclusionem, vel ad ea absurda, quæ ducuntur ex positione respondentis. Hactenus de interrogationibus. G

75 Quicunque vero non ex probabilioribus conclusione conātur syllogizare, perspicuum quoniam non bene syllogizant. Quare has interrogationes non ponendum.

Ex his quæ dicta sunt, vult concludere interrogationes minus probabiles conclusione, non esse ponendas. & dicit, [Quicunque vero non ex probabilioribus conclusione conantur syllogizare, perspicuum quoniam non bene syllogizant.] tunc concludit propositum, & dicit, [quare has interrogationes] scilicet quæ sunt minus probabiles conclusione, [non ponendum] scilicet in disputatione inuentiua, secus autem in disputatione, quæ fit gratia experientiæ, vt sæpius dictum est. In disputatione inuentiua, qualis fortasse est dialogus, ea Socrates proponere solet, quæ sunt conclusione probabiliora: & hæc semper concedit interlocutor, qui respondet, & ita toties Socrates procedit proponēdo, ac proponendo, donet concludat, quod intendit. & tunc interlocutor respondens, quasi inuenta veritate, acquiescit. & vt in dialogis scriptis, qui fiunt conspectionis gratia, videmus, ita in dialogis sermone & voce confectis faciendum est. semper enim interlocutor qui opponit, ea proponere, ac interrogare debet, quæ conclusione sunt probabiliora: & hæc interlocutor respondens dare, donec ad cōspectionem, quā intendunt, peruenerint. negare vero, quæ aut improbabilia sunt, aut minus probabilia conclusione. Ex improbabilibus vero, si aliqua opus est dare, ea danda sunt respondente, quæ minus conclusione sunt improbabilia. nam hæc pro probabilibus habentur. Siquidem minus improbabilia, vt probabilia sunt. In disputatione vero proteruiosa (quæ dyscolica dicitur) ea siue probabilia, siue improbabilia sunt danda, per quę ad conclusionem non deueniat opponens. nam hæc fit gratia experiendi doctrinam, & ingenij vires, ideo cum quæratur dialectica victoria, non omnia a respondente ponenda sunt, nisi per quæ non accidat eū concedere absurdiora vel conclusionem opponentis. De hac proteruiosa disputatione, quum non sit omni ex parte dialectica, Aristoteles fere nihil tradit, solum enim ex parte opponentis docuit celaria, ex parte opponentis hic pauca, vt circa textus expositionem annotauimus. H

76 Similiter autem & in iis, quæ obscure, & multipliciter dicūtur, oc-

A currendum eſt. nam quia permiſſum eſt reſpondenti non diſcenti, dicere, non diſco: & multipliciter dictum, non ex neſſitate confiteri, vel negare, manifeſtum quoniam primum quidem (niſi planum ſit quod dicitur) non pigreſcendum eſt dicere, non intelligo. nam ſæpe (propterea quia interrogantibus non clare dant) occurrit aliquid difficile.

Cum docuiſſet reſpondere ad interrogata manifeſta, nunc docet reſpondere ad interrogata obſcura. & quia obſcurum eſſe poteſt interrogatum, aut propter obſcuritatem terminorum, aut propter multiplicitatem, ideo primo docet reſpondere ad obſcura interrogata ratione obſcuritatis terminorũ, deinde obſcuritate multiplicitatis. de prima parte dicit, [Similiter autem & in ijs, quæ obſcure, & multipliciter dicuntur, occurrendum eſt.] & non intelligas ſimiliter occurrendum quantum ad dandum, vel non dandum, ſed quantum ad confitendum id B quod debet, vel non debet confiteri. & hoc ſubſcribit, [nam quia permiſſum eſt reſpondenti non diſcenti] ſcilicet in diſputatione inuentiua, [dicere, non diſco,] quia ſcilicet non intelligo verba quæ tu dicis: ſecus in diſputatione proteruioſa, [& multipliciter dictum, non ex neceſſitate confiteri vel negare.] nam diſputatio huiuſmodi fit ad inuentionem, & conſpectionem veritatis, at non ad experiendum doctrinam, atque ingenij vires, ideo [manifeſtum, quoniam primum quidem (niſi planum ſit quod dicitur) non pigreſcendum eſt dicere non intelligo.] eſt enim huiuſmodi diſputatio, non proteruioſa, ſed ingenue facta pro conſpicienda veritate. Ideo reſpondens ea omnia fateri debet, per quæ deuenire poſſit ad conſpectionem veritatis. propterea cum non intelligit interrogatum, ſtatim debet dicere non intelligo, & quærere declarationem ab opponente. [nam ſæpe propterea quia] reſpondentes, [non clare interrogantibus dant,] quæ dant [occurrit] eis dicere [aliquid difficile,] & fortaſſe abſurdum. Quare, vt clare reſpondere poſſint, debent quærere declarationem interrogatorum. nam ſic non accidet eis dicere difficilia, & abſurda. verbi cauſa, ſi alicui interrogāti an finitum omne ad aliquid definiat, reſpondens, cum non intellerit, concedat: accidet ipſi concedere cuiuſlibet finiti eſſe a- C quid extra, quod non conceſſiſſet, ſi intellexiſſet quid ſignificat, ſcilicet ad aliquid definit. Alex. autem hunc locum aperte legit, hoc pacto, [nã ſæpe, quia interrogantes non clare afferũt, occurrit aliquid difficile.] nam διδόναι, eſt tum afferre, tum dare, etiam porrigere. non enim verbum διδόναι refert Alexander ad reſpondentes, ſed ad interrogantes, & tunc clara eſt lectio. nam cum opponentes interroganteſque non clare afferũt ſua interrogata, [occurrit] ſubaudi reſpondentibus dicere [aliquid difficile,] & abſurdum. vt quia non eſt clara illa interrogatio, an omne finitum ad aliquid definiat? accidit reſpondenti dicere quòd ſic, & tunc ſequuntur abſurda, vt quòd extra mundum ſit aliquid, & quòd infinitum ſit, quia ſemper extra finitum eſt aliquid, & alia abſurda. Ergo reſpondens ingenue quærere debet interrogati declarationem.

77 Si autem notũ quidem ſit, multipliciter autem dictum, ſi in omnibus quidem verum vel falſum ſit quod dicitur, dandum ſimpliciter, quod dicitur, vel negandum. Si autem in aliquo quidem ſit verum, in D aliquo autem falſum, annotandum eſt, quoniam multipliciter dicitur, & quoniam hoc quidem falſum, illud autem verum eſt. nam cum poſterius diſtinguitur, immanifeſtum ſi & in principio ambiguum animaduerterit.

Nunc docet reſpondere ad obſcuras interrogationes, quæ propter multiplicitatem, & æquiuocationem ſunt obſcuræ. & dicit, [Si autem] interrogatum [notum quidem ſit,] ſcilicet ex parte terminorum, [multipliciter autem dictum] hoc eſt, ſed obſcurum propter multiplicitatem, ſi in omnibus] ſcilicet ſignificatis [quod dicitur] multipliciter, [ſit verum, vel falſum, ſimpliciter] eſt [dandum quod dicitur, vel negandum.] dandum quidem, ſi verum in omnibus, vt bonum eſſe eligibile. nam ſecundum omnia ſignificata bonum eſt eligibile. & enim bonum delectabile, & bonum vtile, & bonum honeſtum, omnia eligibilia ſunt. Negandũ autem, ſi falſum in omnibus. vnum enim tantum eſſe ens, ſecundũ nullum ſignificatum verum eſt. Nec enim tantum vnum genere eſt ens, nec tantum vnũ ſpecie, nec tantũ vnũ numero. [Si

autem]quod dicitur multipliciter[in aliquo quidem sit verum,in aliquo autem falsum,]docet respondere cum protestatione,quia primo] annotandum est,quoniam multipliciter dicitur &] secundo annotandum,[quoniam hoc quidem falsum,illud autem verum est,]& hoc fieri debet in principio,antequam sit deducta conclusio. [nam cum posterius distinguitur] scilicet deducta conclusione,[immanifestum si & in principio ambiguum animaduertit. & ita incurret notam incuriæ,vel ignorantiæ,est etiam apud iure consultos præceptum vt nemo post conclusionem loquatur. verbi gratia,si interrogetur verum canis latrabilis est?respondendum de pedestri quidem verum esse,de marino vero,& cœlesti,falsum. E

78 Si autem non præuiderit dubium , sed in alterum aspiciens posuerit,dicendum ad eum,qui in alterum ducit,quoniam non ad id aspiciẽs dedi , sed ad alterum eorum . nam plurimis existentibus , quæ sub eodem nomine,vel eadem oratione sunt,facilis est ambiguitas.

Nunc docet respondere,quando interrogatum fuerit amphibolum.& respondens non præcognouerit illud esse amphibolum.est autem amphibolum(vt Alexander dicit auctoritate Aristelis in sophisticis elenchis)species quædam eorum,quæ multipliciter dicuntur.& dicit,[Si autem non præuiderit dubium] id est, duplicitatem dicti,atque interrogati,[sed in alterum aspiciens posuerit] id est,sed secundum veritatem concesserit solum in alteram speciem , [dicendũ ad eum] scilicet ad opponentem , [qui in alterum ducit] significatum ab eo , ad quod respexit respondens,[quoniam non ad id aspiciens]ego [dedi, sed ad alterum eorum,] quod verum est, & dat causam,& dicit,[nam pluribus existentibus, quæ sub eodem nomine , vel eadem oratione sunt, facilis est ambiguitas] ad determinandum subaudi in quo sensu amphibolum verum est,aut falsum, veluti sunt hæc cæcum videre, & tacentem dicere.nam vera est illa cęcum videre,quia nos videmus cæcum.& hęc,quia nos dicimus tacentem.In alijs vero sensibus falsa sunt, quoniam nec cæcus videt,nec tacens dicit. F

79 At si & diluculum,& simplex sit, quod interrogatur,aut sic,aut nõ respodendum.

Nunc docet respondere ad interrogatum dilucidum & simplex,& dicit,]At si & diluculum, & simplex sit , quod interrogatur , aut sic]scilicet concedendo,[aut non] scilicet negando,respondendum.]hinc illud communiter dictum patet, scilicet simplici interrogationi simplex responsio . intelligitur enim de simplici interrogatione ,'& non de æquiuoca , nec amphibola , & de dilucida & non de obscura . Quibus patet in dialectica disputatione,quæ fit ad conspectionem, tres esse modos respondendi.primus est dubito , scilicet obscura : secundus est distinguo, scilicet:multiplex tertius est,concedo , vel nego , si interrogatio fuerit diluεida,& simplex.nam falsum negamus,verum concedimus. G

80 Quoniam autem omnis propositio syllogistica , aut earũ aliqua est ex quibus est syllogismus aut propter aliquam illarum , manifestum, quoniam interdum alterius gratia sumentur : cum plura similia interrogant . nam aut per inductionem, aut per similitudinem plerunque vniuersale sumunt.

Cum docuisset respondere ad problemata,& ad interrogata , nunc docet respondere ad argumenta : & docendo respondere ad argumena , primo docet respondere ad inductionem. Deinde ad syllogismum . Circa primam partem primo probat quod inductio sit propositio præternecessaria vno modo , & necessaria alio modo,& dicit, [Quoniã autem omnis propositio syllogistica , aut earum aliqua est, ex quibus est syllogismus], vt maior, & minor ,[aut] earum aliqua est, quæ sunt [propter aliquam illarum,]superius syllogisticam propositionem dixit , quæ est altera pars propositi syllogismi , quam dixit esse ad orationem. Nunc vero dicit syllogisticas, quæ non frustra interrogantur , vt sunt prosyllogisticæ , & inductiuæ, & propterea dixit propositionem syllogisticam omnem , aut earum aliquam esse , ex quibus est syllogismus, [aut] esse [propter aliquam illarum.] & ideo concludit,[manifestum , quoniam]propositiones syllogisticę[interdum alterius gratia sumẽtur]scilicet gratia propositionũ quæ sunt partes syllogismi.[cũ]videlicet opponẽtes[plura similia interrogant.]nam tales propositiones inductiuæ erunt syllogisticæ,quatenus ad syllogismũ faciũt,& erũt gratia syllogisti- H

A carum,quoniam ad inducendum vniuersales syllogisticas. Cuius rationem dicit,[nam aut per
inductionem,]scilicet completá [aut per similitudinē]in pluribus singularibus, quæ est indu-
ctio incompleta, [plerunque vniuersale] quod est maior vel minor syllogismi,[sumūt]ipsi op-
ponentes.Ex quibus patet quod inductio est propositio præternecessaria vna ratione, quate-
nus non est pars principalis syllogismi,& syllogistica:alia ratione,quatenus non frustra interro
gētur,cū in ea sumantur illa,in quibus syllogistica ꝓpositio cōcluditur. ☛ Quod vero ad ver
ba attinet,Alexander aut per inductionem,aut per similitudinem,exponit quia vniuersale po-
test induci per inductionem,quæ est plura similia,vel,vt inquit, non solum per inductionē sed
etiam per parabolam,quæ similitudo est in aliquibus. rectius vero Aristo.per inductionem in-
tellexisse completam,& per similitudinem inductionem incompletam,quæ est in pluribus simi
libus, & dixit [plerumque] quia etiam per syllogismos vniuersales propositiones syllogismi
principalis ostenduntur.

81 Singularia igitur omnia ponendum : si vera sint, & probabilia. Ad
vniuersale autem tentandum instantiam ferre. Nam sine instantia, vel
B quæ sit, vel quæ videatur, prohibere orationem, proteruire est. Quare si
multis apparentibus, non dederit vniuersale, qui non habet instantiam,
manifestum estquoniam proteruit.

Nunc docet respondere ad inductionem, & dicit,[Singularia igitur omnia]scilicet prolata,
& expressa ab opponente,[ponendum , si vera sint, & probabilia . ad vniuersale autem]id est,
ad singularia autem non prolata , nec expressa, [tentandum est instantiam ferre] scilicet in ali-
quo eorum singularum,quæ non sunt prolata ab opponente.non enim quemadmodum in syl-
logismo necessario sequitur conclusio ea,videlicet quæ in ipso posita est: sic & vniuersale ne-
cessario sequitur ea, quæ inductiue sumuntur.Non enim si homo, & canis, & bos inferiorem
mandibulam mouent, igitur omne animal. Ad hoc igitur,inquit,oportet tentare vt instantia
feratur.& assignat causam, & in assignanda causa, declarat quid sit proteruire,quod in dispu-
tatione fit proterua. & dicit, [nam sine instantia , vel quæ sit]scilicet vera, [vel quæ videa-
tur,prohibere orationem] id est , vniuersalis illationem,[proteruire est.] vt fieri solet in pro-
C teruiosa disputatione. Tunc concludit regulam,& dicit,[quare si multis apparentibus]respon-
dens[non dederit vniuersale,qui]respondens[non habet instantiam , manifestum est quoniam
proteruit.] verbi causa,si propositio sit, omne quod ex aliquo mutatur in aliquid , mouetur.
& opponens probet , quia motus secundum quantum , ex aliquo in aliquid est,& est motus ,
& secundum vbi,& secundum quale similiter,ergo omnis motus . nisi itaque det instantiam,
respondens proteruit . Est autem instantia de generatione, & corruptione. nam genera-
tio & corruptio mutationes quidem sunt ex aliquo in aliquid , non tamen sunt motus . Il-
lud enim quod mouetur, oportet esse, & seruari idem . at in huiusmodi mutationibus non
seruatur id, quod mutatur . Dixit autem instantiam, quæ videtur . nam qui ad ostenden-
tem, æqualia esse per inductionem ea quæ nec superant, nec deficiunt, instaret & diceret
honorem, qui est secundum proportionis rationem, æqualem esse, qui tamen non est æqua-
lis : quia nec superat, nec deficit . similiter iustum est æquale,non tamen æquale, quia nec su-
perat, nec deficit . hic apparenter instaret, non tamen vere: quoniam cum dictum est æqua-
lia esse ea, quæ nec superant, nec deficiunt, de æqualibus simpliciter intelligitur, non autem
de æqualibus secundum proportionis rationem . Quid vero intelligat per proteruire, poste-
D rius declarabit.

82 Insuper si neque contra argumentari habeat quoniam non verum,
longe magis videbitur proteruire.Quanuis nec hoc sufficiat.nam com-
plures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est solue
re.velut Zenonis, quoniam non contingit moueri,neque stadium per-
transire.Sed non propter id,quæ sunt opposita his non ponendū. Si igi
tur quispiam neque contra argumentari habet,neque instare,& nō po-
nit, dilucidum quoniam proteruit.Est enim in disputationibus proter-
uia,responsio præter dictos modos syllogismi destructiua.

Cum declarauerit eum proteruire vniuersale, cum illi non fert instantiam, nunc assignat secundum modum proteruiendi, & dicit, [Insuper si]respondens[neque contra argumentari habet, quoniam non verum] est vniuersale [longe magis videbitur proteruire.] Est autem contra argumentari, vt Alexander exponit, cum respondens aliquis non afferens instantiam ad ipsum vniuersale, per aliqua alia conatur syllogizare quoniā nō est verum. Qui enim non instat ad demonstrantem animam non esse immortalem, quoniam anima est forma materialis, & nulla forma materialis est immortalis, ostendere vero tentans per aliqua alia quoniam est immortalis, vel quia scire est reminisci, aut quia est per se ipsam mobilis, hic contra argumentatur. ¶Sed tunc est dubium, vtrum si vniuersale per inductionem in pluribus inferatur, & nulla detur a respondente instantia sufficiat argumentari contra illud vniuersale per inductionem illatum. verbi gratia, si opponens per inductionem demonstret, quoniam omne animal est mobile, & mouetur scilicet per plura singularia, nulla ablata a respondente instantia, & aliquis per rationem Zenonis motum destruentem, probet nullum animal moueri, vtrum sufficiat ad destruendum vniuersale, vel oportet respondentem ponere vniuersale, quod per inductionem sine instantia est illatum. ¶Respondet Aristoteles, quod respondens debet ponere illud vniuersale, modo fuerit inductum per singularia sine instantia, & dicit, [Quamuis nec hoc sufficiat]non enim argumentari contra vniuersale per inductionem sine instantia illatum. sufficit ad destruendum, nec sufficit respondenti, vt non ponat illud, & hoc probat, & dicit, [nam complures rationes opinionibus contrarias habemus, quas difficile est soluere, velut] rationem[Zenonis,] per quam probat, quoniam nullum] animal [contingit moueri, neque stadium pertransire] quod est contra illud vniuersale, omne animal est mobile, & mouetur, quod per inductionem sine instantia est illatum. quæ ratio licet sit fortissima, [non tamen propter id, quæ sunt opposita his non ponendum.] debet enim Zeno, si fuerit respondens, ponere illud vniuersale, quoniam est inductum per inductionem sine instantia, licet contra argumentum habuerit fortissimum. non enim sufficit destruere vniuersale per inductionem sine instantia factam, argumentum validum inducere, quoniam vt communiter dicitur, ducere ad inconueniens non est soluere. Argumentum vero Zenonis paret sexto physi. auscultationis, probabat enim nullū animal vel corpus moueri, quoniam omne corpus quod mouetur supra aliquod spatium, prius pertrāsit medium q̄ deueniat in extremū. Iterum si debet illud medium pertransire, prius oportet pertrāsire mediū illius medij, & rursus illius, & cū media sint infinita, impossibile erit animal omnia ea ptrāsire. Est enim magnitudo in infinitū diuisibilis. Quare nullū animal potest moueri. ex his cōcludit, quid sit proteruire, quidve proteruia, & dicit, [si igitur quispiam, neque contra] ipsum vniuersale[argumentari habet, neque instare] habet, & [nouit] scilicet ipsum vniuersale [dilucidum, quoniam proteruit,] & hoc probat, per definitionem proteruiæ, & dicit, [est enim in disputationibus proteruia responsio præter dictos modos]id est, quæ neque argumentatur contra, neque affert instantiam contra, [destructiua syllogismi] id est, negatiua consequentiæ. accepit enim syllogismum pro consequentia. Qui enim negat consequentiam, pro qua infertur vniuersale ex pluribus singularibus, & non affert instantiam in aliquo singulari eorum, quæ non sunt inducta, neque argumentatur contra illam illationem, hic proteruit, & dixit [in disputationibus,] quoniam est proteruia in actionibus, & in disputationibus. Et non intelligas illa duo requiri ad proteruiam, quoniam proteruus est, qui negat vniuersale, & nullam affert instantiam siue habeat argumentum contra, siue nō. Sed si aliquis non affert instantiam, neque argumentum habet cōtra, longe manifestius videtur proteruire si neget vniuersale, tamen vera proteruia est, cum aliquis negat vniuersale ex pluribus singularibus illatum, & nullam affert instantiam. nam si induceret argumentum, & non daret instantiam, adhuc esset proteruus.

E, F, G, H

83 Sustinere autem & positionem, & definitionem ipsum sibi ipsi oportet præargumentando. Nam iis, ex quibus interimunt interrogantes quod ponitur manifestum, quoniam aduersandum.

Cum declarasset ipsum proteruire, & ipsam proteruiam quid sint, nunc docet modum, quo respondens antequam veniat ad disputationē, se præparare debeat, & vult quod debeat discurrere per omnia ea argumenta, quæ potest inducere interrogans, & ea soluere sibi ipsi. Et postea debet procedere ad disputationē, & dicit, [Sustinere autē & positionē]scilicet problema qd' uis vel de accidente, vel de genere, vel de proprio, [& definitionem] .i. problema de definitione [ipsum sibi ipsi oportet]respondentē[præargumētando,]& inducendo omnia argumenta, quę potest inducere opponens. Nā ijs, ex quibus interimunt interrogantes qd ponitur] scilicet a

A respondente,[manifestum, quoniam aduersandum]& soluendum omnia, & inde proficiscendum ad disputationem.

84 Inopinabilem vero suppositionem cauendum sustinere. Erit autẽ inopinabilis multipliciter. nã & ea, ex qua absona cõtingit dicere. vt si omnia dicat aliquis moueri,aut nihil:& quæcunque peioris moris, esse eligenda.Insuper & quæ sunt contraria consiliis,vt quoniam voluptas bonum,& iniuriam facere melius quàm iniuriam pati.Nã non(vt orationis gratia sustinentem,sed vt dicentem ea)quæ videntur,oderunt.

Cum declarasset modum,quo respondens debet se præparare ante disputationem, nunc docet positionem,quam respondens debet sustinere in disputatione,& dicit,[Inopinabilem vero suppositionem cauendum sustinere,]& exponit Alexander per suppositionem, positionem siue problema.Deinde Aristoteles exponit inopinabilem positionem,& dicit[erit autem inopi- B nabilis[positio]multipliciter.nam ea] positio,[ex qua contingit dicere absona]hoc est absurda, & præter opinionem, & ea, ex qua accidit dicere contraria consilijs, ea positio quidem ex qua accidit dicere absona,est.[vt si omnia dicat aliquis moueri,]vt dixit Heraclitus. nam huic opinioni accidit dicere nullum ens esse immobile, [Aut] si aliquis dixerit [nihil] moueri, vt dixit Parmenides,accidit enim negare sensum.[&]vt si aliquis dixerit,[quæcunque peioris moris,esse eligenda,]accidit enim sic dicentibus virtutem esse fugiendam. Secundo ea positio est inopinabilis,ex qua accidit dicere[ea quæ sunt contraria consilijs. Vt quoniam voluptas bonum,& iniuriam facere melius quàm iniuriam pati.] Deinde assignat causam, quare non debet respondens sustinere inopinabilem positionem, vt orationis]id est disputationis[gratia sustinentem, sed vt dicentem ea, quæ]sibi [videntur,oderunt.] Hac ratione Athenienses decreto publico Protagoram ab agro Atheniensi fugarunt, quòd reuocauerit in dubium deos esse. Socratem vero morti condemnarunt, quòd opiniones contra communem Atheniensium consensum disputauerit.Anaxagoras Clazomenius propter extraneas positiones, quæ erãt hominibus contrariæ,vix euasit.Aristoteles magnus in philosophia magister propter eandem causam ab Athenis profugus mortuus est in Euboia.Et de regulis,quibus respondens debet respon- C dere ad inductionem,hactenus dictum sit.

85 Quæcunque vero orationum falsum syllogizant,soluendum interimendo id,propter quod sit falsum.nam nõ is, qui quoduis interimit, soluit. neque si falsum est,quod interimitur. habere enim potest plura falsa oratio.Vt siquis sumat sedentem scribere, Socratem vero sedere. accidit enim ex his,Socratem scribere. Interempto igitur Socratem sedere,nihil magis soluta est oratio.Quanuis falsum sit postulatum,sed non propter id oratio falsa.Nam si quis sit sedens quidem, non scribens autem, nõ amplius in tali apte accommodabitur eadẽ solutio.Quare non id interimendum,sed sedentem scribere.Nõ enim omnis,qui sedet, scri- D bit.Soluit igitur omnino,qui interimit id,propter quod sit falsum.

Cum docuisset respondere ad inductionem, nunc docet respondere ad syllogismum, & dicit,[Quęcunque vero orationum]id est syllogismorum[falsum syllogizant,soluendum interimendo id]id est,eam propositionem[propter quod]hoc est propter quã[sit falsum]id est,propter quã concluditur falsum.hoc quod dixit declarat per rationẽ,& dicit,[nã nõ is,qui quoduis interimit]id est,qui quãuis propositionem negat,[soluit.neque si falsum est, quod interimitur.habere enim potest plura falsa oratio]id est,syllogismus,& sic poterit respõdẽs interimere alterum eorum, per quod non fit falsum: sicuti est in hoc syllogismo, quale est corpus, qualitas est quale, ergo qualitas est corpus. falsitatis enim quæ in conclusione est, causa est propositio maior, quæ accipit, quale corpus esse, & sic illa interimenda est. nam quòd qualitas sit quale,propositio vera est. Deinde manifestat, quod dixit per exemplum, & dicit,[vt si quis sumat sedentem scribere, Socratem vero sedere. accidit enim ex his Socratem seri-

bere.]quod falſum eſſe ſupponamus.Qui igitur infert Socratem ſcribere,per ambas falſas propoſitiones,non propter Socratem ſedere,falſum infertur.nam ſi verum fuiſſet, nihil minus conclusio erit falſa. propterea dicit Ariſtoles [Interempto igitur Socratē ſedere,quod eſt minor [nihil magis ſoluta eſt oratio]id eſt,ſyllogiſmus [quanuis falſum ſit poſtulatum]id eſt, propoſitio minor.[ſed nō]propter id[id eſt,falſitate minoris oratio]id eſt, concluſio [falſa eſt] Cuius cauſam aſsignat,[nam ſi quis ſit ſedens quidem,] vt Plato,[non ſcribens autem, non amplius in tali]ſyllogiſmo[apte accommodabitur eadem ſolutio.]nam erit minor vera, & concluſio falſa.Ergo cauſa falſitatis in primo ſyllogiſmo non fuit minor. Tunc concludit quid ſit interimendum.& dicit,[quare non id interimendum]ſcilicet minor,[ſed ſedentem ſcribere. non enim omnis qui ſedet,ſcribit]propterea cōcludit, [Soluit igitur omnino,qui interimit id,propter quod fit falſum.] per hæc patet eum recte ſoluere, qui interimit propoſitionē falſam , & cognoſcit illam eſſe cauſam falſitatis concluſionis.nam(vt Alexander inquit) fieri poteſt vt aliquis neget propoſitionem,quæ cauſa eſt falſitatis concluſionis,ſicuti ſolam falſam , non cognoſcens in ea eſſe cauſam falſitatis concluſionis.Qui igitur ſic deſtruit atque negat propoſitionem,ſoluit quidem rationem,neſciret tamen ſolutionem illius.In omnibus enim cauſæ cognitio ſcientia eſt.vnde ſicuti medicus ſcientificus eſt,non qui ſanat tantū,ſed ille qui cauſam, per quam ſanat,cognoſcit:ſic qui negat propoſitionem falſam,quæ eſt cauſa falſitatis concluſionis,non bene ſoluit,ſed qui ſcit quoniam illa eſt cauſa. E F

86 Nouit autem ſolutionem,qui ſcit quoniam propter id falſa eſt oratio,quemadmodū in iis,quæ falſò deſcribuntur.Non enim ſufficit inſtare,neque ſi falſum ſit quod interimitur,ſed id,propter quod falſum,aſsignandū.ſic enim erit manifeſtū, vtrū proſpiciens an nō, facit inſtantiā.

Nunc declarat eum noſcere ſolutionem,qui ſcit illud propter quod falſa eſt concluſio. & per exēplum videlicet ſumptū à geometricis ſpeculationibus hoc exponit,& dicit, [Nouit autem ſolutionē,qui ſcit quoniā propter id falſa eſt oratio]ſiue concluſio, vt propter maiorē vel minorē.Et affert exemplum in geometricis ſpeculationibus.vt ſi fieret ſyllogiſmus,lineæ ductæ ab eodem puncto ad idem punctum ſunt æquales, ſed linea h, g, k, & linea h,i,k, ſunt ductæ ab eodem puncto ad idem punctum.ergo ſunt æquales.Concluſio eſt falſa, & cauſa falſitatis non eſt minor,non enim habet inſtantiam,ſed maior.nam habet inſtantiam.Non enim omnes lineæ ductæ ab eodem puncto ad idem punctum ſunt æquales.ſiquidem linea per arcum a, e,b, & linea per chordam a,f,b,ſunt lineæ ductæ ab eodem puncto ad idem punctum,& tamen non ſunt æquales. qui igitur in hoc geometrico ſyllogiſmo negaret maiorem,quia cognoſceret illam eſſe cauſam falſitatis concluſionis,recte reſponderet:ſed qui negaret maiorē,quia eſt falſa,& non cognoſceret illam eſſe cauſam falſitatis concluſionis,hic ſolueret argumentū,ſed non recte:quia ignoraret vtrum maior cauſa ſit falſitatis concluſionis,vel non.dicit, [Quemadmodum in ijs, quæ falſo deſcribūtur]ſubaudi in geometricis,[non enim]in geometricis[ſufficit inſtare]id eſt, dicere propoſitionem eſſe falſam,quia habet inſtantiam,[neque ſi falſum ſit]omni ex parte[qđ interimitur,ſed eſt aſsignandum id,propter quod falſum]eſt, quod concluditur,& dicere cōcluſionem eſſe falſam,quia hæc propoſitio eſt falſa,& cauſa illius falſitatis.[Sic enim erit manifeſtum,vtrum perſpiciens aut, non facit inſtantiam.]Nemo enim poteſt aſsignare hoc eſſe falſum,& eſſe cauſam falſitatis cōcluſionis,quin ſciat falſitatē,& cauſam falſitatis. Ergo ſcientificus reſpondens eſt,qui ſcit propoſitionem eſſe falſam,& illam eſſe cauſam falſitatis cōcluſionis. G

87 Eſt autem prohibere concludi orationem, quadrupliciter , nam aut interimendo id,propter quod ſit falſum. H

Cum docuiſſet falſam rationem,ſiue falſum ſyllogiſmum ſoluere, nunc docet quomodo , & quot modis reſpondens poteſt impedire aliquam rationem concludere.Non enim eſt idem ſoluere,& impedire.ſoluitur quidem ſyllogiſmus qui iam finitus eſt,& ad concluſionem venit. Impeditur vero proficiſcens ad concluſionem,nondum ad eam finitus. hac ratione ſolutio vno ſolo modo dicitur,impeditio autem quadrupliciter.quod proponit,& dicit, [Eſt autem prohibere concludi orationem]hoc eſt,Eſt autem prohibere]ſyllogiſmum ne concludat concluſionem [quadrupliciter.]deinde per ordinem exponit hos quatuormodos. & dicit, [Nam aut interimendo id propter quod ſit falſum.❨[Sed dices,interimere id]. propter quod ſit falſum,eſt ſoluere,ergo nō eſt prohibere, vel impedire ſyllogiſmum ne concludat. ❧ Alexander innuit ſolutionē.quòd vnus & idem modus ſit ſoluere,& impedire, alia tamen atq; alia ratione. Nam qui interimit propoſitionem cauſa cōcluſionis,ſoluit:qui autem interimit , ne concluſio inferatur, impedit,atque probibet.

A 88 Aut ad interrogantem, inſtantiam dicendo. Sæpe enim nõ ſoluit quidem, tamen qui interrogat, non poteſt longius procedere.

Exponit ſecundum modum prohibendi. & dicit, [Aut ad interrogantem inſtantiam dicendo] id eſt, ſecundo modo reſpondens poteſt impedire ſyllogiſmum, dicendo inſtantiam, hoc eſt impedimentum ad interrogantem, & hoc facit quærendo intellectum interrogationũ, vel quæſtiones laterales, quæ ſunt propinquæ interrogationibus. Vt ſi interrogatio eſſet, omne ſeipſum mouens eſt immortale, quærendum eſſet quid intelligit interrogãs per ſeipſum mouens, & verũ omne ſeipſum mouens ſit indiuiſibile, an diuiſibile. [Sæpe enim] reſpondens mouens has quæſtiones, [non ſoluit quidem, tamen qui interrogat, non poteſt longius procedere.] ſed in diſputationibus occurſorijs detinebitur.

89 Tertium autem ad interrogata. Accidit enim ex interrogatis quidem non fieri quod volumus. quoniam nõ bene interrogata ſunt. Addito autẽ aliquo fieri concluſionẽ. Si igitur nõ amplius poteſt producere
B interrogans, ad interrogantẽ erit inſtãtia. Si autẽ poteſt, ad interrogata.

Exponit ſecundum modum, & dicit, [Tertium autem] modum prohibendi dicimus eſſe [ad interrogata] ipſa. [Accidit enim ex interrogatis quidem, non fieri quod volumus] nos interrogantes, id eſt, non inferre cõcluſionem, quam intendimus, [quoniam nõ bene interrogata ſunt.] nam licet ſint vera, tamen quia non bene interrogantur, vel quia non componuntur ſecundum rationem ſyllogiſticam, aut quia aliquid deficit interrogatis, ideo impeditur ratio. [Addito autem aliquo,] quod deerat, accidit [fieri concluſionem.] Tunc cõcludit quando ad interrogantem, & quando ad interrogata eſt facienda inſtantia. & dicit, [Si igitur nõ amplius poteſt producere interrogans, quia eſt aptus diuerti ad collaterales quæſtiones, & ad digreſsiones, [ad interrogantem erit inſtantia] facienda, vt per talem inſtantiam, hoc eſt, impedimentum non proficiſcatur ad concluſionem. [Si autem] interrogans [poteſt] ex eo, quia natura non eſt aptus ad digreſsiones, impedimentum eſt faciendum [ad interrogata.] nam ſic velit, nolit, cogitur detineri, atque immorari.

90 Quartum autem, & peſsima inſtantiarum eſt, quæ eſt ad tempus.
C Nam quidam talibus inſtant, ad quæ diſputare pluris eſt tẽporis, quàm præſentis exercitationis. Inſtantiæ igitur, vt dictũ eſt prius, quatuor modis fiunt. Solutio autem eſt earum, quæ dictæ ſunt, prima tantum. Reliquæ autem prohibitiones quędam, & impedimenta concluſionum.

Docet quartum modum prohibendi. & dicit, [Quartum autem, & peſsima inſtantiarum eſt, quæ eſt ad tẽpus.] vtpote, quum reſpondens impedimentum facit tale, pro cuius diſcuſsione, eſt neceſsitas maioris temporis. [Nam quidam.] ſcilicet reſpõdentes [talibus.] ſcilicet impedimentis [inſtant] contra interrogantes, [ad quæ] & de quibus [diſputare pluris eſt temporis, quàm præſentis exercitationis.] id eſt, diſputationis. Vt ſi interrogatio eſſet vtrum anima ſit per ſe mobilis an non. Et reſpondens quæreret, vtrum motus ſit an non? Tunc epilogat, [Inſtantiæ igitur (vt dictum eſt prius) quatuor modis fiunt. Solutio autem earũ, quæ dictæ ſunt, prima tantum, reliquæ autem prohibitiones quædam, & impedimenta concluſionum.] ergo hic per inſtantiam, non intelligit ſingularem propoſitionem, quæ eſt oppoſita vniuerſali, ſed obicem, prępedimentum, atque prohibitionem faciendarum argumentationum, ne videlicet concludant cõ
D cluſionem. Appellat autem hunc quartum modum, peſsimam inſtantiam, quoniam opus eſt eorum, qui male arte vtuntur. nam eorum, qui male arte vtuntur, opus eſt prolongare rationem, & transferre diſputationem ad difficilius problema.

91 Inculpatio vero orationis, & ſecundum ipſam orationem, & quando interrogatur, non eadem.

Nonnulli Ariſto. aſſerunt nunc poſt impedimenta, agere de increpationibus, in quibus conſiſtit ſolutio, quæ dicitur ſecundum quid, quæque dicitur ſolutio ad hominem. Albertus vero velle videtur in ſuis verbis Ariſto. agere de increpabilibus orationibus. & ſic per orationem, interrogationem intelligere videtur. Alexan. vero, cui credendum eſt, per orationem, rationẽ ſiue argumentũ intelligit, quod ex ipſis ꝓpoſitionibus interrogatis fit. Nõ enĩ poteſt increpari argumentũ, quin interrogatio increpetur: nec cõtra increpabilis eſt ꝓpoſitio, quin & argumentũ increpabile ſit. diuiditur igitur increpatio primo, ꝙ ſit vno modo increpatio orationis, propter

orationẽ,alio modó propter vtentem,vt quádo non bene interrogatur. ergo oratio increpatur E interdũ propter se, nõnunquã propter proteruitatẽ respõdentis,vel opponẽti:,propter se qdẽ, quando asyllogistica fuerit , vel per falsa syllogizans,aut per ignotiora,aut aliis modis,vt postea dicet quinque modos esse increpandi orationem ꝓpter se.vnde dicit,[Inculpatio vero orationis] quæ græce dicitur ἐπιτίμησις,hoc est,increpatio, & secundũ ipsam orationem,& quando interrogatũr,non eadẽ est.] & sic oratio vno modo est ꝓpter se increpabilis, alio modo ꝓpter proteruitatem opponentis vel respõdentis, & primo & secũdo modo nõ est eadem increpatio.

92 Plerunque enim quòd non bene disputetur oratio,is,qui interrogatur,est causa.Quoniam non cõcedit ex quibus ad positionem bene erat disputare.Non enim est in altero solo bene absoluere commune opus.

Cum ꝓposuisset differentiã increpationum, nunc assignat modos increpandi orationem ex parte vtentiũ.& primo ostendit,ꝙ nõ in eisdẽ increpentur interrogans,& opponens.Et ad hoc ostendendũ,sumit,nõ bene interrogandi sæpius nõ interrogantem, sed respõdentẽ causam esse, & dicit,[Plerunq; enim ꝙ nõ bene disputetur oratio,is qui interrogatur] .s.respõdẽs, & nõ interrogans [causa est.] Cuius causam assignat,& dicit. [Quoniã non cõcedit] ea,[ex quibus ad F positionẽ bene erat disputare,]bene.s.dialectice.Et quia aliquis posset dicere solũ opponẽtis es se bene dialectice disputare,subdit.[Non enim est in altero solo].s.in opponente [bene absoluere cõmune opus,] quia neq; in opponente solo,neq; in solo respõdente,sed in ambobus.Cõmune vero opus syllogismus dialecticus est (vt exponit Alexan.) non disputatio,vt exponunt Iuniores.Oportet enim vtrunq; eundem syllogismum perficere, vnũquenque offerendo in syllogismo,quę ad se attinent.Interrogans enim communem syllogismum perficit,ea interrogando, quæ superius præcepit.s.semper probabilia,vel minus improbabilia. Respõdens vero ea dando, quæ præcepit esse danda,vt ꝓbabilia,vel minus improbabilia.Nam cũ sic nõ respõderet,opponenti occasionẽ daret,nõ interrogãdi ad ꝓpositũ,sed ꝓponẽdi opposita ijs, quæ interrogãtur.

93 Necessariũ igitur quandoq; ad dicentẽ & non ad positionẽ argumẽtari.Quãdo is,qui respõdet, cõtraria interrogãti præsumit corroborare. Proteruenĩẽtes igitur altercatorias,& nõ dialecticas faciũt exercitatiões.

Ex ijs quasi correlarie cõcludit,quando interrogans cogitur transferre se de ꝓposito princi G pali ad ipsum respõdentẽ,& dicit,[Necessariũ igitur quãdoq; ad dicentẽ].i.ad ipsum respõdentem,qui dicit,[Et nõ ad positionẽ] principalem [argumentari] interrogantẽ ipsum. Et exponit,quando,& dicit,[Quãdo is,qui respondet,cõtraria interrogãti pręsumit corroborare,]hoc est,nõ cõtraria interrogatis,sed cõtraria interroganti.quid vero sit contrarium interroganti, & quid cõtrarium interrogato,superius patuit. ¶Ex his vlterius infert,quales sunt disputationes, quas faciunt interrogãs,& respondens,cũ proteruiũt inuicẽ,& dicit.[Proteruientes igitur] .s.& respondẽs,& interrogans [altercatorias,& non dialecticas exercitationes].i.disputationes [faciunt.]& per altercatorias,nõ sophisticas,ac litigiosas disputationes intelligit,vt Iuniores exposuerunt.Sed quæ tentant (vt Alexan.inquit) omni modo per quęcunq; fieri potest,respõdentẽ circunuertere,non quidẽ argumentis factis ad positionẽ,sed ad respõdentẽ. Vbi patet nõ ipsum interrogantẽ increpatiõe dignũ esse, q̃uis male,atq; nõ dialectice interroget,sed respondentẽ,q causam ꝓbuit huiusmodi circũuolutiõis,atq; digressionis,quales disputatiões exercuit Callicles apud Platonẽ in Gorgia,nec verũ,nec ꝓbabile quicq̃ cõcedẽs.Ex his patet vna causa,quare increpatio orationis ex parte orationis,differat ab increpatione orationis ex parte vtentium.

94 Insuper autẽ,quia exercitationis, & experimenti gratia,& non do- H ctrinæ huiusmodi sunt orationes,perspicuũ, quoniã non solũ vera syllogizandũ,sed etiam falsum.Nec per vera semper,sed quandoque etiã per falsa.Sæpe enim vero posito,interimere necesse est disputantem.Quare proponenda falsa,quandoq; autẽ & falso posito, interimendũ per falsa. Nihil enim prohibet alicui videri,quę nõ sunt magis quàm vera . Quapropter ex iis quæ illi vidẽtur oratiõe facta, magis erit suasus q̃ adiutus.

Iuniores volũt Aristo.docere,qbus vtendũ est in trãslatione à principali ꝓposito ad dicentem,& nõ displicet.Alexan.autẽ vult Aristo.declarare in qbus disputationibꝰ possumus vti veris,& falsis in syllogismis,vt habeatur non oẽs rationes,quæ sunt ex falsis,esse increpãdas. & dicit Aristo.[Insup quia exercitatiõis, & experimẽti gratia, & nõ doctrinæ huiusmodi sunt ora-

A tiones].i.disputatiões,& per [hu:usmodi,] proteruiosas intelligit,de qbus proximo textu dixit,
[perspicuũ qm̃] in talibus[nõ solũ vera syllogizandũ,sed etiã falsum:nec p vera semp,sed qñq;
etiã per falsa.] Causa autẽ est,quia tã per vera q̃ per falsa cõtingit interimere disputantẽ, qui vi
delicet est causa digressiuæ disputatiõis.& hoc dicit,]Sæpe enĩ vero ꝓposito, interimere] sub-
audi ex falsis [necesse est disputantẽ].s.eũ,qui causa est,vt fiat ꝓteruiosa disputatio.nã si respõ-
dens ponit verũ,cũ oppositũ veri sit falsum,oportet interrogantẽ argumẽtari falsum, & cũ fal-
sum nõ syllogizetur,ex veris,ergo ex falsis positis destruetur respõdens. ergo interimitur dispu
tans per falsa.Quód autẽ per vera,dicit, [Quãdoq; autẽ & falso posito,interimendũ per falsa]
subaudi & per vera ipsum respondentẽ.nã si respõdens ponit falsum, cũ oppositũ falsi sit verũ,
falsum positũ destruendũ,syllogizando verũ,quod est eius oppositũ per vera,si vera sunt respon
denti ꝓbabiliora:aut p falsa, si falsa sunt respõdenti probabiliora.nã verũ & per vera, & p falsa
cõstrui potest,modo falsa respõdenti sint probabiliora.ergo per falsum,& per verũ cõtingit in-
terimere disputantẽ,& cũ per verũ,& per falsum.ergu per vera contingit interimere respõden
tem,quia dictũ est , verum syllogizari posse per falsa,& per vera,exponit, quãdo per falsa.& di-
cit,[Nihil enim prohibet alicui videri] i.esse probabilia, [quæ nõ sunt].i.falsa, [magis q̃ vera,]
B vt Platoni probabilius est scire esse reminisci,quod falsum est,q̃ scire fieri in nobis de nouo.tũc
cõcludit.[Quapropter ex ijs,quę illi vidẽtur oratione] hoc est ratiocinatione [facta,magis erit
suasus] ad veritatẽ cõcedendã,quæ est opposita suæ positioni, [q̃ adiutus] ad suam falsam posi
tionem sustinendam.verbi gratia si Plato diceret animã esse mortalẽ,sicut sæpe sustinet,cũ op-
positum illius sit,anima est immortalis:sic ex falsis, quæ Platoni sunt probabiliora veris , argu-
mentarer,quod per reminiscentiam scit,est immortale,anima scit per reminiscentiam, ergo ani
ma est immortalis. maior & minor sunt Platoni probabilissimę, tamen minor est falsa expresse,
maior autem ambigua. Ex ijs patet in dialecticis disputationibus disputantes vti posse veris &
falsis,aliter & aliter: veris quidem,in inquisitiuis inuentiuisque disputationibus , quæ conspe-
ctionis causa fiunt.Falsis autem,in proteruiosis quæ fiunt gratia exercitationis , atque experi-
menti,non per se,sed vt ostendatur respondentem errasse.

95 Oportet autẽ eum,qui bene transfert,dialectice,& non contentiose
trãsferre. Vt geometrã,geometrice,siue falsum,siue verum sit,quod con
C cludendum est.Quales autem dialectici syllogismi,dictum est prius.

Quia superius ostẽdit opponentẽ proteruia respondentis aliquando se de ꝓposito principa
li ad aliud transferre : nunc exponit quis est,qui bene se transfert. nã potest q se transfert bene,
& male se transferre.nã qui ex dialecticis in physica,& ex physicis in mathematica se transfert,
male se transfert:qui vero se transfert de veris in falsa,vel de falsis in vera,intra terminos sui ge
neris,bene se transfert,& dicit,[Oportet autẽ eum,qui bene se transfert].s.ex veris in falsa,aut
ex falsis in vera,[dialectice,& non cõtentiose transferre,] & exponit quis se transfert dialecti-
ce,& dicit,[Vt geometrã geometrice,] & nõ per ea,quæ sunt alterius generis,[siue verum,siue
falsum sit,quod cõcludendum est] sic etiam dialecticũ dialectice. nã vt geometra transfert geo-
metrice,cũ intra terminos sui generis se transfert,de vero in falsum, vel contra,sic etiam diale-
cticus dialectice,cum intra terminos sui generis de vno in alterum propositum se transmutat ,
sed quoniam in dialecticis translationibus concluditur verum vel falsum per syllogismos diale-
cticos,dicit, [Quales autem syllogismi dialectici sint, dictum est prius.] dictũ est enim esse, per
quos probabilia per probabiliora syllogizamus.

D 96 Quoniã autem peruersus socius est,qui impedit commune opus, pa
tet,quoniam etiam in orationibus.Nam cómune quippiam,quod pro-
ponitur,& in illis est.Præterquã in cócertantibus, in quibus quidẽ non
est eundẽ vtrisque finẽ assequi.Nam plures vno impossibile est vincere.

Fortasse nunc assignat secundũ modũ increpandi orationem ex parte vtentiũ, vt per hoc ha
beat increpationem oratiõis ex parte orationis differre ab increpatione oratiõis ex parte vten
tium. & est talis,sæpe oratio est in se bona,sed peruersitate opponentis, & respõdentis impedi-
tur,vt concludat. ergo alia est increpatio orationis ex parte orationis , & alia ex parte vtentiũ.
dicit,[Quoniã autẽ peruersus socius est,qui impedit cõmune opus,] quicquid sit illud cõmu-
ne opus,siue ædificatio ædiũ,siue negotiũ ciuile,siue latio rei ponderosæ, siue quoduis aliud,ad
quod plures socij necessarij sunt,vt perficiatur.[patet etiã,quoniã orationibus] hoc est, dispu-
tationibus dialecticis peruersus socius erit, qui impedit cõmune opus.Exponit autẽ quid sit cõ
mune opus in disputationibus dialecticis.& dicit ,[Nam] opus [cũmune quippiam quod pro-
ponitur,& in illis est.] hoc est,positio probabilis,quæ propositũ interrogantis , & respõdentis

eſt,inquantũ opponens per probabilia nititur illam ſyllogizare,reſpõdens vero per conceſsionẽ E
probabilium,quæ concedere debet,nititur operari vt ſyllogizetur. In dialectica enim diſputa-
tione,quæ fit gratia conſpectionis,commune opus opponẽtis & reſpõdentis,eſt poſitio,quæ de
cõmuni conſenſu apparet,vt per ſyllogiſmum colligatur.ergo peruerſus ſocius erit,qui impedit
ipſam poſitionẽ concludi.Ex quo patet cõmune opus in dialectica diſputatione, nõ eſſe ipſam
diſputationẽ,vt Iuniores oẽs putant:quoniã apud oẽs diſputantes diſputatio eſt cõmunis ope-
ratio.ſed per cõmune opus in diſputatione dialectica, intelligit illud, quod cõmuniter per diſpu
tantes quæritur ex ipſa diſputatione eſſe acquirendũ. Differt enim opus ipſum ab operatione,
ſicuti factũ à factione,& actum ab actione. Eſt enim diſputatio cõmunis operatio quorũcunq;
diſputatiuorũ.At opus nõ eſt vnũ in omni diſputatione,vt patebit.ideo addit[preterquã in cõ
certantibus] ꝓpter experientiã.i.in obuiatiue diſputãtibus,nõ ſophiſtice ſed dialectice,[in qui-
bus quidẽ non eſt eundem vtriſque finẽ aſſequi. nam plures vno impoſsibile eſt vincere.] & cũ
in dialecticis obuiatiuis finis ſit victoria,quæ nõ poteſt eſſe niſi vnius,& non duorũ, ergo in eis
non poteſt eſſe vnum commune opus.In dialecticis autem diſputationibus,quæ ſunt gratia con
ſpectionis,commune opus eſt poſitio,quæ ab ambobus quæritur,vt ſyllogizetur.

97 Differt autem nihil ſiue in reſpondendo, ſiue in interrogando fiat. F
Nam & qui contentioſe interrogat,praue diſputat, & qui in reſponden
do non dat quod videtur, neque ſuſcipit quicquam quod vult interro-
gans. Manifeſtum igitur ex iis,quæ dicta ſunt, quoniam non ſimiliter
increpandum & ſecundum ſeipſam orationem, & interrogantem.

Poſſet aliquis putare litigioſam diſputationem ſolũ proficiſci ab ipſo reſpondente, ideo hoc
refellens,dicit,[Differt autem nihil] quo ad litigioſe diſputandum,[ſiue in reſpõdendo, ſiue in
interrogando fiat id] hoc eſt,litigioſa diſputatio.[Nam & qui contentioſe interrogat,praue di
ſputat,& qui in reſpondendo non dat,quod videtur].i.non concedit probabile, [neque ſuſci-
pit quicquam,quod vult interrogans,] etiam praue diſputat. & intellige[quod vult interro-
gans] ſcilicet qui proponit probabilia.Sed calumniatur probabilia,quæ vult interrogans. Nã
priuſquam compleat interrogationem,præaſſumens rationem,negat interrogationem.Ex ijs cõ
cludit,concluſionem quam à principio propoſuit.& dicit, [Manifeſtum igitur ex ijs,quæ dicta
ſunt,quoniam non ſimiliter inculpandum & ſecundum ſeipſam orationem, & interrogantem] G
ſubaudi ſiue reſpõdentẽ. ¶ Quod vero ad cõcluſionẽ attinet, differentia hæc eſt ſumpta inter-
rogatione exiſtente in ſe bona,& probabili,& vtentibus exiſtentibus in ſe prauis,& ꝓteruioſis.

98 Nam nihil prohibet orationem quidem prauam eſſe, interrogantẽ
vero,vt poſsibile eſt,optime contra reſpondentem diſceptare.Nam con
tra proteruos non poſsibile eſt fortaſſe ſtatim ſumere quales quis vult,
ſed quales fieri poſsibile,faciendi ſyllogiſmi.

Cum declaraſſet differentiã increpationũ exiſtente interrogatione bona & probabili,vten-
tibus vero prauis,& proteruoſis, nunc declarat differentiã inculpationũ, exiſtẽte intertogatio-
ne praua,interrogante vero exiſtente bene affecto.& dicit,[Nam nihil prohibet orationẽ quidẽ
prauã eſſe,] hoc eſt,ſyllogiſmũ vitioſum eſſe ſecundũ ſeipſum.aut aliter,[Nihil ꝓhibet oratio-
nem].i.ſyllogiſmũ ſecundũ ſeipſum falſum eſſe,quia conſtat ex improbabilibus propoſitionib9.
[interrogantẽ vero,vt poſsibile eſt optime contra reſpondentem diſceptare.]dico, vt poſsibile
eſt.[nam contra proteruos non poſsibile eſt fortaſſe ſtatim ſumere quales] ſyllogiſmos, & pro-
poſitiones[quis vult,ſed quales fieri poſsibile,faciendi ſyllogiſmi.] Nam cum reſpondens non H
cõcedat ipſi interroganti probabiles,ſed improbabiles ꝓpoſitiones,non eſt arguendus, ſi ex eis
quæ ſibi cõceduntur,ſyllogiſmũ facit. nõ enim poteſt aliter ſyllogizare ad proteruos, ꝗ puerſe
reſpõdẽt.Ad tales enim nõ eſt poſsibile interrogantẽ eos ſyllogiſmos facere,quos vult,ſed qua-
les poteſt ex his propoſitionibus conficiendo,quales dat reſpõdens: qui cum nõ det probabiles,
neceſſe eſt,vt ſyllogiſmos faciat ex improbabilibus,& ita non erit arguendus interrogans.

99 Quoniã autẽ eſt indeterminatũ,quando cõtraria,& quando ea,quæ
ſunt in principio, ſumunt homines (nam plerunq; per ſeipſos dicentes
contraria dicunt,& abnuentes prius,dant poſterius,quoniã interrogan-
tes & cõtraria, & quæ in principio plerunq; ſubaudiunt) neceſſe eſt pra
uas fieri diſputationes.Cauſa autem eſt,qui reſpondet, hæc quidem non

A dans, illa autem talia dans. manifestum igitur, quoniam nó similiter inculpandum & interrogantes, & orationes.

Vltimo declarat per vltimum modű increpationem orationis esse diuersam ab increpatione
vtentium, hoc pacto, persæpe oratio est bona in se, & tamen propter ignorantiam vtentiű conceduntur contraria, & antecedens negatur, & cőceditur consequens. ergo non est eadem increpatio orationis, vt vtẽtium. Vel aliter, vt Alexan. vult assignare causam, cur accidat prauas disputationes, & præmittit primo vná suppositioné, quæ talis est, respondentes ignorant, quæ sumunt, & proponunt interrogantes, & litera est suspensiua vsque ibi, [Quoniá interrogantes,] dicit ergo, [quoniam auté est indeterminatum] hoc est, ignotum ac incertum respondenti subaudi, [quando cőtraria, & quando ea, quæ sunt in principio sumunt homines]. i. interrogantes, est enim sumere interrogãtis, ponere vero & concedere & dare & admittere respődentis. Quare per homines, interrogantes intelligit: & per cőtraria intelligit opposita incompossibilia eis, quæ sunt primo loco posita: & per ea, quæ sunt in principio, intelligit ea quæ sunt eadé ijs, quæ primo loco sumit interrogans. vt si in principio, primoque loco interrogans sumpsit, omnia esse
B secundű fatum, postea secundo loco sumpserit, aliqua esse in nobis, incertum erit respondenti, vtrű hoc quod est aliqua esse in nobis, sit cőtrariű ei quod sumpsit in principio, quod est omnia esse secundű fatű. Insuper si primo loco interrogans sumpserit finitű non esse infinitű, secundo vero loco, finitű sub infinito cőtineri, incertű erit respondenti vtrű quod secundo loco sumptű est, est cőtrariű ei, quod est sumptű in principio, an non. Adhuc si primo loco posuerit interrogans diuitias esse honestas, postea interrogauerit, vtrű quo bene & male vti licet, sit honestű, an nő, incertű erit respődẽti quid ponédű. Sed quid sit petere id, qđ est in principio, & quid petere cőtrariű, Aristo. postea dicet: nunc vero intelligatur hoc pacto, Deinde probat suppositioné, & dicit, [Nam] interrogãtes [per seipsos dicẽtes plerunq; cőtraria dicunt] subaudi ijs, quę dixerunt in principio, [& abnuentes] quod [prius] videbatur, [dant posterius,] quod est priori cőtrariű. Accidit enim opiniones probabiles mutari. ergo longe magis respődentes propter ignorantiá accidit ignorare, & incerta habere ea, quæ suműt interrogãtes. hac suppositione stãte, infert propositű, resumens tamen rationé suppositionis, & dicit, [Quoniá interrogãtes & cőtraria, & quę in principio plerűq; subaudiunt,] & sumunt, vt expositű est. ná quãdoq; sumunt contraria ijs, quæ primo loco sumpserunt, quãdoque iterum sumunt eadem, quæ in principio visa
C sunt. Tunc terminando suspensionem, concludit. [necesse est prauas fieri disputationes,] & causam repetit, [causa autem est, qui respondet] propter sui ignorantiá, qui [hæc quidem nő dat,] quæ fortasse danda sunt, [illa autem talia dat,] quæ fortasse non danda sunt, vt in suppositione ostensum est. Tunc epilogat conclusionem principalem, & dicit, [Manifestum igitur, quoniá non similiter inculpandum, & interrogantes & orationem,] nam interdum oratio est in se bona, & non increpabilis, at vtentes propter ignorantiam sunt increpabiles. Contra etiam aliquando oratio est increpabilis, vtentes autem nequaquam.

100 Orationis auté secundű se, quinque sunt inculpationes. Prima quidem, quãdo ex interrogatis neq; quod propositű est, neq; omnino quicquam concluditur, cű vel falsa sint, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, in quibus consistere debet cóclusio, & neq; ablatis quibusdá, neque additis, neque hisquidem ablatis, illis vero additis, fit conclusio.

D Cum ostédisset non easdé esse increpationes orationis in se, & ex parte vtentium, nunc vult narrare quot sunt orationis in se increpationes, & dicit, [Orationis autem secundű se,] & in se [quinque sunt inculpationes] siue increpationes. & per ordiné exponit omnes, & dicit, [Prima quidem, quãdo ex interrogatis]. i. ꝓpositionibꝰ assumptis nihil cőcluditur. dico nihil, quia [neque quod propositű est, neq; omninó quicq̃ cőcluditur,] superfluit auté in græcis verbis negatio, eo quia peccat in materia, & in forma: in materia quidé, [cum vel falsa sint, vel inopinabilia, aut omnia, aut plurima, [in quibus cősistere debet cőclusio,] cősistit enim cőclusio in propositionibus syllogisticis, ratione quidé extremorű, vt in causa materiali: ratione vero medij, vt in causa effectrice. In forma vero, qm̃ ex positis non est syllogismus, [& neq; ablatis quibusdá eorum, quæ posita sunt, [neq; additis] quibusdá ad ea, quæ posita sunt, [neq; his quidé ablatis] ex eis, quæ posita sunt, [illis vero additis] ad ea, quæ posita sunt, [fit cőclusio,] exempla horű syllogismorű peccantiű in forma, qui propter id asyllogistici dicuntur, multa esse possunt. Hic syllogismus peccat in forma, omnis voluptas delectabilis, omne delectabile est eligendű, omne dolorificű est fugiendű, omne delectabile bonű, ergo omnis voluptas bonű: tamen ablatis quibusdam, sequitur propositű, scilicet quoniá omnis voluptas bonum. nam ablata ea propositione, quæ est,

omne delectabile eligendū, & ea, quæ est, omne dolorificū fugiendū, syllogismus erit, omnis vo- E luptas delectabilis, omne delectabile bonum, ergo omnis voluptas bonum. Insuper hic peccat in forma, omnis voluptas delectabilis. ergo omnis voluptas bonū. nam addita ea propositione, quę est, omne delectabile bonum, concludetur quoniā omnis voluptas bonum. Insuper hic est asyllogisticus, virtus est, quæ bonū reddit hominem, vitium, quod prauum: liberalitas est mediū dandi & auferendi, ergo omnis voluptas bonū. nam si addantur aliquæ propositiones ad has assumptas, non fiet syllogismus ꝙ voluptas omnis sit bonum, neque si ab his assumptis aliqua auferantur. ergo erit hæc argumentatio omnino asyllogistica. ergo qñ ex interrogatis, quia falsa, & inopinabilia, & quia nō habent formā, nihil concluditur, ratio erit omnino asyllogistica, quia ex falsis, & peccans in forma. ❡Talem rationem esse illam Melissi, & Parmenidis in physico auditu demonstrauit Aristo. nam & accipit falsa, & est asyllogistica. Fuit autē hæc, quicquid est preter ens, est non ens, quod non est ens, nihil est, ergo vnū tantum est ens. hæc est asyllogistica, & sumit falsa. est quidem asyllogistica, quia ex positis nihil sequitur, neque si aliqua addātur, vel demantur, neque si hæc addantur, illa demantur. Quòd autem assumat falsa, in physico auditu est exploratum. Insuper talis est & illa, quod est factum, habet principium, ergo quod non est factum, non habet principium: quod non habet principium, est infinitum, ergo ens est infinitum F vnū, & immobile. Hæc enim ratio est asyllogistica, quia nec ex his quæ sumpta sunt, nec ex quibusdam additis, neç ablatis, aliquid concludit. est etiam falsa accipiens, vt eo loco patet. Quare huiusmodi rationes sunt increpabiles secundum primum modum.

101 Secunda autem, si ad positionem non fiat syllogismus, & ex talibus, eo modo quo dictum est.

Secunda increpatio est, si propositiones syllogistice positæ sint, & ratio fuerit aliquid syllogizans, non tamen propositum. & hoc dicit, [Secunda autem] increpatio est, [si ad positionem non fiat syllogismus,] sed ad aliud propositum, [&] secundo si sit [ex talibus,] hoc est, ex falsis, vel improbabilibus, [eo modo quo dictū est,] scilicet in prima increpatione. nam prima increpatio continet omnia errata possibilia in syllogismo. Secūda vero est, ex eo quia syllogismus non concludit propositum, licet aliquid concludat: & quod concludit, ex falsis vel improbabilibus concludit, vt in prima increpatione est dictum. Talis fuit ratio Parmenidis. nam aliquid syllogizabat, sed non propositum, & amplius per falsa. Talis est & hæc Platonis, omne per se mobile immortale. anima per se mobilis, ergo deus immortalis. Hæc non concludit deum esse im- G mortalem, sed animum esse immortalē. & accipit falsa. falsa enim est illa, omne per se mobile immortale. nam animalia per se mobilia sunt, quæ non sunt immortalia. Falsa quoque est & hæc, anima per se mobilis. nam indiuisibile non est per se mobile, vt sexto physicæ auscultationis probauit Aristoteles.

102 Tertia vero, si additis quibusdam fiat syllogismus. Hæc autem sint deteriora iis, quæ interrogantur, & minus probabilia conclusione.

Hanc tertiam increpationem Alexander intelligit, vt sit, quando syllogismus infert aliquod propositum, quod præiacet conclusioni principali, & quod est deterius præassumptis interrogatis, & minus probabile conclusione. quam expositionem non possum verbis Aristot. accommodare, ideo dicamus aliter, quòd tertia orationis increpatio sit, [Si additis quibusdam] subaudi præassumptis interrogatis, [fiat syllogismus.] & hæc est prima increpatio. [hæc autem] scilicet quæ adduntur, [sint deteriora] hoc est minus nota [ijs, quæ interrogantur,] hæc est secunda, [& minus probabilia conclusione,] hæc est tertia increpatio. Quare hæc tertia increpatio tribus constat defectibus. Talis est hæc ratio, omne corpus, à cuius medio ad circunferen- H tiam omnes lineæ ductæ sunt æquales, est rotundum. ergo cœlū est rotundum. hęc enim ratiocinatio cōcludit, si ei addatur sed cœlum est corpus, à cuius medio ad circunferentiam omnes lineæ ductæ sunt æquales. verū hæc minor, est ignotior ꝓpositione pręassumpta, & est minus ꝓbabilis ipsa conclusione, & est falsa apud eos, qui cœlum volunt esse pyramidale.

103 Rursum si ablatis quibusdam. nam quandoque sumunt plura quàm sint necessaria. Quare non eo quòd hæc sint, fit syllogismus.

Asignat quartam increpationem, & dicit, [Rursum si ablatis quibusdam,] ex his quæ relinquuntur fit syllogismus. Talis est hæc ratio, omnis voluptas est delectabilis, omne delectabile est eligendum, omnis dolor fugiendus, omne delectabile bonum, ergo omnis voluptas bonum. nam si remoueantur hæ, omne delectabile eligendum, & omnis dolor fugiendus, conclusio syllogizatur, quoniam omnis voluptas est bonum. Deinde asignat causam, & dicit, [nam quandoque] interrogantes ad celandum, vel ad amplificandum orationem [sumunt plura] in syllogismo,

A [quàm ſint neceſſaria.] & propterea concludit,[quare non eo quòd hæc] ſcilicet ſuperflua, & præterneceſſaria [ſint,fit ſyllogiſmus.] nam illis ablatis, non minus fit ſyllogiſmus. & fortaſſe verbum [quare] quod græce eſt ὥστε, pro redditiuo cauſæ videlicet quoniam, vel quia,accepit.& tunc eſt ſenſus,dico interrogantes ſumere quandoque plura quàm ſint neceſſaria, [quoniam non eo quòd hæc] ſcilicet plura præterneceſſaria [ſint , fit ſyllogiſmus,] cum illis ablatis,ex relictis fit ſyllogiſmus.

104 Inſuper ſi ex inopinabilioribus,& minus credibilibus cõclusione: aut ſi ex veris,ſed maiore opera indigentibus demonſtrari,q̃ problema.

Hic aſsignat quintam increpationem,& dicit,[Insuper ſi ex inopinabilioribus,& minus credibilibus concluſione,aut ſi ex veris,ſed maiore opera indigentibus demonſtrari quàm problema.]quoniam ſunt difficiliora,& minus nota concluſione.Si enim ſyllogiſmus concludat concluſionẽ ex inopinabiliorib⁹, & minus cõcluſione credibilibus: ſimiliter etiã ſi ex veris,ſed quæ pluribus temporibus indigent ad ſui oſtenſionem quàm principale propoſitum, oratio eſt increpanda. ❨Sed dices,hic quintus modus non videtur nous, quia eſſe ex minus probabilibus, B & eſſe ex veris, quæ indigent maiore oſtenſione quàm problema ipſum, differunt valde. ergo hic modus non eſt nous. ❨Dicendum hæc duo eſſe diuerſa, tamen eorum vnus eſt error. nam & vera,minus credibilia,omnia accipiuntur inquantum ſunt minus nota concluſione. nam & minus probabilia, & vera difficilia, omnia minus ſunt nota concluſione. ergo vnus eſt error in his.verbi gratia,ſi demonſtremus deos eſſe ſic,altaria ſunt,altaria ſunt dij, ergo dii ſunt.difficilius eſt credere altaria eſſe deos,quàm deos eſſe.Inſuper ſi monſtramus animam eſſe immortalẽ ſic,omnis per ſe motio immortalis,anima per ſe motio,igitur anima immortalis.Et ſi monſtrabimus animam eſſe per ſe motiorem ſic, omne per ſe mobile, eſt per ſe motio, anima per ſe mobilis,ergo anima per ſe motio: in his ſyllogiſmis incredibiliora & ignotiora ſunt, aſſumpta, quàm problema.nam monſtrare animam eſſe per ſe motionem, difficile eſt: & monſtrare omne per ſe mobile,per ſe motionem eſſe,longe difficilius: & oſtendere animam eſſe per ſe mobilẽ, etiam difficile. hæc enim omnia minus credibilia ſunt concluſione. ❨Herminius tertiam & quartam increpationem,vnam eſſe aſſerit.nam appoſitio,& ablatio correlatiuæ ſunt, quaſi vnã increpationis rationem habentes. Hunc vero quintum modum fecit duas increpationes, propter rationem quæ tacta eſt in dubitatione. Contra obiicit Alexander, & meo iudicio probè. C nam tunc ſecunda increpatio,& hæc,quam quartam fecit Herminius, in vnã inciderent. Erat enim ſecunda,quãdo ad poſitionem fit ſyllogiſmus ex improbabilibus, vel minus probabilibus, & hæc increpatio eſt quarta Herminij.nam apud eum quinta eſt ex veris difficilibus.quare melius dicendum cum Alexãdro,ex quarta Herminij,& quinta,fieri vnam videlicet quintam, quę eſt vna ſub eadem increpationis ratione,quæ eſt cum propoſitiones ſunt ignotiores concluſione,ſiue ſint improbabiles,ſiue veræ.& ſic differt hic quintus modus à ſecundo,& ab alijs.

105 Non oportet autem omnium problematum ſyllogiſmos exiſtimare ſimiliter probabiles eſſe, & ſuaſibiles. Nam natura ſtatim ſunt alia quidem faciliora,alia vero difficiliora eorum,quæ quæruntur. Quare ſi ex aliquibus,vt fieri poteſt, maxime probabilibus coniecturam fecerit, diſputatum bene eſt.

Cum demonſtraſſet dialecticum ſyllogiſmũ per probabiles propoſitiones fieri, nunc demonſtrat non omnes dialecticos ſyllogiſmos,fieri ſimiliter per probabiles ꝓpoſitiones,& hoc oſten D dit ex differentia problematum,quæ ſyllogiſmi dialectici cõcludunt.& dicit,[Non oportet autem omnium problematũ ſyllogiſmos] ſcilicet dialecticos [exiſtimare ſimiliter probabiles eſſe, & ſuaſibiles.] deinde aſsignat cauſam,& dicit,[nam eorum,quæ quæruntur] id eſt,problematũ (vt exponit Alexan.) [natura ſtatim ſunt alia quidem faciliora, alia vero difficiliora.] faciliora quidem,vt vtrum virtus ſit eligenda an non: & vtrum iuſtitia ſit eligibilior diuitijs an non: & vtrum ſanitas eligibilior diuitijs,an non.difficiliora vero, vt vtrum ſtellæ ſint pares, an non: & vtrum tria tantum ſint principia rerum naturalium an non. erunt igitur propter differentiam problematum ſyllogiſmi diſsimiles.nam qui problematum ſunt natura faciliorum,ex facile probabilibus erunt:qui autem problematum natura difficiliorum, erunt ex propoſitionibus difficile probabilibus.propterea infert corollarium,& dicit.[quare ſi ex aliquibus] propoſitionibus probabilibus,[vt fieri poteſt maxime ꝓbabilibus] interrogans [coniecturã].i.ſyllogiſmũ dialecticum [fecerit,diſputatũ bene eſt.] nam ſyllogizauit per probabiliora quoad fieri poteſt.

106 Manifeſtum igitur quoniã orationis non eadem inculpatio & ad

problema,& ad ſe. Nam nihil ſecúdum ſe quidem, orationem prohibet E
eſſe vituperabilem, ad problema autem laudabilem. Et rurſum è diuerſo ſecundum ſe quidem laudabilem, ad problema autem, vituperabilem: quando ex pluribus probabilibus & veris facile eſt concludere.

Cum declaraſſet differentiã ſyllogiſmorum ex differentia problematũ,& differentiam increpationum, nunc exponit differentiam culpationum, quæ ſunt orationum in ſe, & per reſpectũ ad problema, quod concludunt. & dicit, [Manifeſtum igitur quoniã orationis non eadem inculpatio, & ad problema] eſt, [& ad ſe.] & hanc differentiam exponit, & dicit, [nam nihil ſecúdum ſe quidem orationem prohibet eſſe vituperabilem, ad problema autẽ laudabilem.] ratio in ſe vituperabilis, eſt vel quæ accipit falſa, vel minus probabilia, & tamen ſyllogizat problema. Hæc enim ratio eſt in ſe vituperabilis, altaria ſunt, altaria ſunt dij, ergo dij ſunt. nam minor eſt falſa, concludit tamen concluſionem, & ita ad concluſionem erit laudabilis. Similiter & hæc, omne quod mouet motu æterno, eſt æternum. deus mouet motu æterno, ergo deus æternus. hæc enim in ſe vituperabilis eſt, quoniam ex minus probabilibus concluſione, tamen ad problema eſt laudabilis à Peripateticis. [& rurſum è diuerſo ſecúdum ſe quidem laudabilem, ad problema autem vituperabilem.] Qui enim deſtruit omnia fieri fato, quia fruſtra laudes & reprehẽſiones eſſent, rationem facit quæ ſecundum ſe non eſt digna increpatione: at ſi ad problema referatur, vituperabilis eſſe videtur. Dico tum eſſe vituperabilẽ [quando ex pluribus probabilibus, & veris] longe pollentioribus ratione dicta, [facile eſt concludere.] vnde quia alijs rationibus fortioribus probari poteſt nõ omnia fieri fato, illa ratio ad problema hoc videtur vituperabilis. poteſt enim probari, quia ſi omnia fato fierent, deſtruetur natura contingens: & quia virtus & vitium, non eſſent in poteſtate noſtra, & quia fruſtra eſſet conſilium. F

107 Erit quandoque etiam oratio cócludens quàm non cócludens deterior: quando illa quidem ex abſurdis concludit, cum non ſit tale problema. Hæc autem indiget talibus quæ ſunt probabilia & vera, cũ nondum in aſſumptis ſit oratio.

Nunc ſecundo, vt Alexandro placet, nõ eandem eſſe increpationẽ orationis in ſe, & ad problema, oſtendit. verũ primus modus fuit per poſitiua, hic ſecundus per cõparatiua. & dicit, [Erit quandoq; etiam oratio] .i. ſyllogiſmus [concludens q̃ non cõcludens deterior: quando illa quidem] .ſ. concludens [ex abſurdis concludit,] & ſyllogizat, [cũ problema non ſit tale] .i. quando concludit problema non abſurdum, & ſic ſyllogiſmus erit ad problema bonus. [Hæc autẽ] oratio ſiue ſyllogiſmus vltra probabilia, & vera, ex quibus conſtat. [indiget talibus, quæ ſunt probabilia & vera,] per quæ concludat, [cum nõdum in aſſumptis ſit oratio] id eſt, ſyllogiſmus. Hæc ergo oratio quatenus eſt ex veris, eſt in ſe bona, & melior ea, quę eſt ex falſis. Quatenus autem per aſſumpta non concludit, ſed indiget adhuc alijs veris vt per illa concludat, eſt ad problema mala, deteriorque ea quæ eſt ex falſis, & ad problema bona. Quare hic ſecundus modus differt à primo, quia primus per poſitiua, ſcilicet per laudabile & vituperabile proceſsit: hic ſecundus per comparatiua, quia per melius & deterius eſt. vterque tamen modus eſt per comparationem orationis in ſe, & ad problema. G

108 Eos autem qui per falſa verú concludunt, non iuſtú eſt inculpare: nam falſum quidé ſemper neceſſe eſt per falſa ſyllogizare, verum autem quandoque per falſa eſt ſyllogizare. manifeſtú autem id ex Analyticis. H

Poſſet autem queri, verũ per falſa concludens verum, ſemper ſit increpandus. Ex dictis ſoluit dubium iſtud. & dicit, [Eos autem, qui per falſa verum concludunt, non iuſtũ eſt] ſubaudi ſemper [increpare.] & aſsignat cauſam. & dicit, [nam falſum quidem ſemper per falſa neceſſe eſt ſyllogizare, verum autem quandoque per falſa eſt ſyllogizare manifeſtum autem id ex analyticis] ſcilicet ſecundo Priorum. & quia verum quandoque per falſa eſt ſyllogizare, non eſt increpandus qui aliquando per falſa verum ſyllogizat. exponit autem Alexander, quando eſt iuſtum verum per falſa ſyllogizare, & quando non iuſtum. & aſſerit tunc eſſe iuſtum, cum falſa, per quæ verum demonſtratur, probabiliora veris ſunt, magiſque illatiua propoſiti. Hos enim increpare non eſt iuſtum, cum dialectice propoſitum ſyllogizauerint, cum vero poſſunt propoſitum per vera, & per falſa demonſtrare, & eligunt falſa per quæ demonſtrent, tunc iuſtum eſt eos increpare, potiſsimum ſi vera ſunt probabiliora falſis.

A109 Cum autẽ demõſtratio ſit alicuius dicta oratio, ſi aliquid aliud eſt, quod ad cõcluſionem nullo modo ſe habet, nõ erit ex illo ſyllogiſmus. Sed ſi appareat, ſophiſma erit, nõ demõſtratio. & eſt philoſophema quidem ſyllogiſmus demonſtratiuus, & Epichirema ſyllogiſmus dialecticus, & ſophiſma ſyllogiſmus cõtentioſus, & Aporema ſyllogiſmus dialecticus contradictionis.

Cum declaraſſet non ſemper eſſe increpandum, qui per falſa verũ ſyllogizat, obiter ad vtilitatem doctrinæ aſsignat differentiam ſyllogiſmorũ, quibus vtuntur homines ad diuerſa propoſita. & primo quid demonſtratio. & dicit, [Cum autem demonſtratio,] quæ græce dicitur ἀπόδειξις, [ſit alicuius] ſubaudi de aliquo [dicta oratio,] dicta .ſ. lib. Posteriorũ, ex veris, & propriis. deinde exponit quid proſyllogiſmus. & dicit, [ſi] vltra demõſtrationẽ, quæ eſt ex propriis, & veris, [aliquid aliud eſt] .ſ. aliqua alia propoſitio, vna vel plures, [quod] vel quæ propoſitiones [ad concluſionẽ nullo modo ſe habet,] vel ſe B habẽt, ſi erunt vtiles ad propoſitiones oẽs vel alterã ipſius demõſtrationis, tales propoſitiones vna vel plures erunt partes proſyllogiſmi. quoniã licet non ſint vtiles ad concluſionẽ principalẽ, ſunt vtiles ad propoſitiones demõſtrationis quæ ſyllogizat concluſionẽ principalẽ. & ſic patet quid ſit proſyllogiſmus, quia eſt ſyllogiſmus ex propoſitionibus vtilibus nõ ad principalẽ concluſionẽ, ſed ad propoſitiones demõſtrationis. Deinde exponit quid ſit ſophiſma, [Sed ſi] demonſtratio nullo modo ſit vtilis ad principalẽ concluſionẽ, ſed [appareat] eſſe vtilis, [ſophiſma erit, nõ demonſtratio.] Abutitur autẽ nominibus Ariſtot. nã ſophiſma in lib. Elenchorũ accipit pro problemate ſophiſtico, quod pro vtraq; parte habet ſophiſticos ſyllogiſmos: hic vero accipit pro ipſo ſyllogiſmo ſophiſtico. Deinde exponit quid ſit philoſophema, & dicit, [& eſt philoſophema quidẽ ſyllogiſmus demõſtratiuus,] nã eſt ratiocinatio philoſophorũ, quæ & demõſtratio dicitur, quod philoſophi maxime omniũ demõſtrationes ſectẽtur. & fortaſſe philoſophema differt a demõſtratione, quod demõſtratio ſit ratiocinatio mathematicorũ: philoſophema ratiocinatio philoſophorũ, quę differt a demonſtratione ſimpliciter, ſicut philoſophia ab ipſa mathematica. Eſt .n. mathematica in primo gradu certitudinis, & philoſophia ſequitur eã in ſecundo. Deinde exponit epichirema, & dicit, [& epichirema] eſt ſyllogiſmus dialecticus, quo videlicet dialectici vtũtur in diſputationibus inquiſitiuis, quæ fiunt gratia cõſpectionis, & inuẽtionis. & repetit quid ſit ſo- C phiſma, & dicit, [& ſophiſma ſyllogiſmus contentioſus,] quo vtuntur Sophiſtę. Deinde exponit aporema, & dicit, [& aporema ſyllogiſmus dialecticus contradictionis.] quo vtũtur dialectici in proteruioſis diſputationibus quæ fiunt gratia experientiæ.

110 Si vero ex vtriſq; quæ videãtur, aliquid oſtẽdatur, nõ autẽ ſimiliter videantur, nihil prohibet quod oſtẽditur, magis altero videri. Sed ſi hoc quidem videatur, illud autem neutro modo ſit: aut ſi hoc quidẽ videatur, illud autem ſimiliter non videatur, ſimiliter vtique erit, & non. Itaque ſi magis alterum, ſequetur quod eſt magis.

Remouet vnũ dubium, vtrũ ſemper cõcluſio ſequatur qualitatem propoſitionũ ambarũ vel alterius. & reſpondet, quòd concluſio poteſt conſiderari in ſe, & ad virtutẽ propoſitionũ. ſi conſideretur cõcluſio in ſe, poteſt aliquãdo eſſe probabilior propoſitione vtraq;, vel altera. & hoc dicit, [Si vero ex D vtriſque quæ videantur] .i. ſi ſyllogiſmus ſit ex vtriſq; probabilibus, [nõ autẽ ſimiliter videantur,] ſed altera ſit altera probabilior, [nihil prohibet quod oſtenditur] .ſ. concluſio. [magis altero] .i. magis altera propoſitione [videri] & eſſe probabilior .ſ. ea quæ eſt minus probabilis. verbi gratia, ſi ſyllogiſmus ſit, omne quod mouet æterno motu, eſt æternũ, deus mouet æterno motu, ergo deus eſt æternus. Maior & minor ſunt probabiles, minor autẽ minus probabilis maiore, & cõcluſio eſt probabilior minore: probabilius enim eſt deum eſſe æternũ, quàm quod deus moueat motu æterno. Similiter ſi ſyllogiſmus ſit, altaria ſunt, altaria ſunt dii, ergo dii ſunt. concluſio probabilior eſt minore, imo minor eſt falſa. At ſi cõcluſio cõſideretur, quo ad probabilitatem, vel improbabilitatem quã habet ex propoſitionibus, ſemper concluſio ſequitur alterã propoſitionẽ, quæ minus talis eſt. & hoc dicit, [ſed ſi hæc quidẽ videatur] .ſ. maior vel minor ſit probabilis, [illud autẽ neutro modo ſit,] .i. ſed altera propoſitionũ ſit neutra, [aut ſi hoc quidẽ videatur] .i. aut ſi altera propoſitio ſit probabilis, [illud autem ſimiliter nõ videatur,] id eſt, altera ſit improbabilis, concluſio [vtique ſimiliter erit] neutra, [& non] erit probabilis. Erit quidem neutra, ſimilis propoſitioni quę neutra erat: erit autẽ improbabilis, ſimilis propoſitioni improbabili. & propterea concludit, [Itaq; ſi magis alterũ] .i. itaq; ſi concluſio ſit magis neutra, vel magis improbabilis, [ſequetur] ex propoſitionibus eã [quę eſt magis] neutra, vel magis improbabilis. Quãdo enim cõcluſio ſequitur virtutẽ medii cũ extremis, ſemper ſequitur qualitatẽ deteriorẽ, vt 2. Priorũ patet: quãdo vero conſideratur quo ad probabilitatem, quam habet à ſe, poteſt eſſe probabilior vtraque, vel altera.

111 Est autem quoddã & idẽ ad syllogismos peccatũ, quando ostendi- E
tur per lõgiora,quod cõtingit per breuiora,& quæ orationi insunt. Vt
quoniã est opinio magis altera quã altera,siquis petat ipsum vnũquod-
que maxime esse,& opinabile esse ipsum quod vere est.Quare quibusdã
magis ipsum. Ad quod autẽ magis,magis dicitur esse: esse autem & ip-
sum opinari verum.An erit certior quibusdam? Petitum enim est & i-
psam opinionem veram esse,& ipsum vnumquodque maxime esse.
Quare eadem opinio,quæ maxime vera est,certior est.Sed quæ nequi-
tia maior,quàm quæ facit circa id cuius est oratio,latere causam?

Nunc enumerat vnum errorẽ qui solet in syllogismo fieri,qui licet sit declaratus in quarta incre-
patione,tamen sub aliis verbis,& per exemplum ipsum declarat,& dicit,[Est autem quoddam ad syl F
logismos peccatum,& idem,]ei subaudi quod in quarta increpatione est narratũ,[quãdo]propositũ
[ostẽditur per longiora]hoc est per plura,[quod cõtingit per breuicra]id est, per pauciora: per pau-
ciora dico,[& quæ orationi insunt]i.& quæ syllogismo conueniunt,& nõ sunt ei extranea, quod est
dicere & æque bene.declarat hoc p exẽplũ,& dicit,[vt]si cõclusio sit, [qm̃ est opinio magis altera,
q̃ altera,]hoc est,vt si cõclusio sit q opinio suscipiat magis,& minus:vt sit illa opinio magis,quę est
certior,illa minus,quę est icertior.Deinde ponit rationẽ ad hãc cõclusionẽ,& dicit,[si quis petat]&
sumat pro maiore,vnumquodque ipsum [maxime esse] id est,vt sit maior,vnumquod ipsum magis
& minus.& dixit siquis petat,quia maior non est vera,sed petatur & sumatur pro vera,nam in exem
plis non veritas , sed declaratio desideratur. petat insuper pro minore ,[& opinabile esse ipsum
quod vere est,]verbũ[quod vere est]est additũ,quoniã tãtũ valet dicere ipsum,quãtum ipsum quod
vere est.nã ipsum,& ipsum quod vere est,& ipsa opinio,verba Platonica sunt,quibus vtitur in ideali-
b⁹.dat conclusionẽ,& dicit,[quare qbusdã magis]est[ipsum]opinabile.i.quare ipsum opinabile susci
pit magis,& minus:quaten⁹ vnũ opinabile est magis opinabile qbusdã aliis.Est ergo syllogism⁹,vnũ G
quodque ipsum suscipit magis,& minus.opinabile est ipsum. ergo opinabile suscipit magis & minus.
Maior est accepta ex petitione,minor vero patet.Deinde ostendit,quæ additio huic syllogismo est su
perflua,& dicit,[ad quod autem magis,magis dicitur esse,]verbi causa.opinio, quæ est ad magis opi
nabile,magis dicitur esse.Iterũ assignat aliam additionem superfluam , & dicit [esse autem & ipsum
opinari verum.]est enim verum q opinari sit ipsum tunc petit[an]sequatur propter hoc vt vna opi
nio siue vnum opinari[sit quibusdam certior?]quasi dicat,siue addantur hæc, siue non , vna opinio
erit magis altera opiniõe. cui⁹ causam assignat,& dicit,[petitũ enim est,& ipsam opinionẽ verã esse]
id est,esse ipsum quod vere est , pro minore , [& ipsum vnumquodque maxime esse,]id est,& ipsum
vnumquodque suscipere magis,& minus,& hęc fuit petita pro maiore.[quare]pro conclusione vide
licet[eadem opinio quæ maxime vera est,certior est,]atque suscipiens magis,& minus.Tunc excla-
mat,[sed quæ nequitia maior,q̃ quæ facit circa id cuius est oratio,]id est,q̃ quæ facit circa conclusio
nem[latere causam?]s.ppter multitudinẽ propositionum inutilium,quæ in syllogismo adduntur. Er
go illę propositiones frustra addi vidẽtur.& per[causam]intelligit medium per quod est syllogismus.
nã propositiones quæ extra ponuntur, faciunt ipsum syllogismi mediũ latere.Alex.illã cõclusionem, H
videlicet opinio altera est magis altera,multifariam probat , & non per propositiones prænecessa-
rias.Primo,in omnibus in quibus est aliquod quidem ipsum,aliquod autem nõ ipsum, in his est ma
gis & minus.sed in opiniõe est aliquid quidẽ ipsum,aliqđ vero nõ ipsum,nã est abstractũ & cõcretũ.
ergo altera opinio est altera magis.Secũdo,oẽ qđ dicitur ad aliquid,qđ est magis & minus tale,ipsum
est magis & minus.vt scĩa ad scibile, & scĩa quæ magis scibilis , magis scĩa : sic quoque & in sensu ad
sensibile.opinio est ad opinabile,qđ est magis & min⁹ tale,ergo opinio est altera magis altera. Tertio
per pauciora adhuc,omne quod est proprie & non proprie,suscipit magis & minus. opinio est pro-
prie & non proprie,ergo opinio suscipit magis & minus.Si autem aliquis acciperet plures ppositio-
nes quàm sint ad vnumquenque horum syllogismo necessariæ,in errorem hunc incideret.

112 Oratio autẽ est manifesta vno quidẽ modo & publicissimo, si sit
concludens sic,vt nihil oporteat interrogare.vno autem & qui maxi-
me dicitur,cum sumpta quidem sunt ea ex quibus necessarium est esse,
sint tamen per conclusiones terminata.Insuper si defuerit aliquid quod
est valde probabile.

A Nũc exponit orationẽ manifeſtã,[Oratio autẽ]ſiue ratio[eſt manifeſta]tribus modis.& per ordinem exponit omnes.& dicit,[vno quidem modo & publicisſimo].ſ.oĩbus notiſsimo, [ſi ſit cõcludẽs ſic,vt nihil oporteat interrogare,]vt quia cõcludit ex notis, ꝓpriis & immediatis,nihil indigẽtibus ad ſui notitiã. vt omnis homo animal pedeſtre: omne animal pedeſtre, animal: ergo omnis homo animal. [vno autẽ & qui maxime dicitur] ſubaudi ſecundũ cõſuetudinẽ,vt exponit Alexãder,quia pauci ſunt,qui ex indemõſtrabilibus ſyllogizant, [cũ ſum pta quidẽ ſunt ea, ex quibus neceſſariũ eſt eſſe] id ſubaudi quod cõcluditur,[ſint tamẽ]propoſitiones,per quas concluditur,[per concluſiones].i.per proſyllogiſmos[terminata.]nã ſicut in demõſtrationibus,prima quidẽ eſt, & propriiſsima quæ eſt ex immediatis,& primis.ſecũda vero quæ eſt per talia quæ per media demõſtrantur: ſic & immanifeſtis rationibus,maxime quidẽ manifeſta eſt quæ ex notis,& nõ indigentibus manifeſtatione cõficitur. ſecunda vero quæ eſt per oſtenſa quæ ſunt ex aliis demõſtrata.Deinde aſsignat tertium modũ.& dicit,[Inſuper ſi defuerit aliquid,qđ eſt valde probabile] & notũ.huius generis ſunt enthymemata, vt ſpiras,igitur viuis.notum eſt enim quod deeſt.ſ.omne ſpirans viuit.Inſuper,iſti templa furati ſunt, igitur digni ſunt pœna,deeſt enim omnes templa furantes digni ſunt pœna.

B 113 Falſa autẽ oratio vocatur quadrupliciter. vno quidẽ modo, quãdo apparet cõcludere,non concludens:quæ vocatur ſyllogiſmus litigioſus. Alio autẽ modo,quando concludit quidẽ,non tamẽ ad propoſitũ,quod accidit maxime in iis,quæ ad impoſsibile ducũt. Aut ad propoſitũ quidem concludit, non tamen ſecundũ propriam diſciplinã. Hoc autẽ eſt, ſi ea quæ non eſt medicinalis,videatur eſſe medicinalis:aut geometrica, quæ non eſt geometrica:aut dialectica,quæ non eſt dialectica,ſiue verũ, ſiue falſum ſit,quod accidit. Alio autẽ modo,ſi per falſa cõcludit. Huius autem erit quandoque quidem concluſio falſa, quandoque autem vera. nam falſum quidem ſemper per falſa concluditur. Verum autem poſsibile eſt,& non per vera,vt dictum eſt prius.

C Cum dixiſſet de oratione manifeſta,nunc de falſa differit.hoc autem facit,vt cognoſcantur increpationes argumẽtationũ.& dicit, [Falſa autẽ oratio vocatur quadrupliciter,] quòd videlicet quatuor modis falſus fiat ſyllogiſmus. & per ordinem exponit omnes.& dicit, [vno quidẽ modo quando apparet cõcludere,non concludens,quoniam eſt ex apparẽtibus,& non ex iis quę exiſtũt,[quæ]ſcilicet oratio[vocatur ſyllogiſmus]ἐριστικὸς,hoc eſt, [litigioſus,]ſiue diſcrepatiuus,vel cõtentioſus,quo vtitur ſophiſtæ.Deinde aſsignat ſecundũ modũ,& dicit,[Alio autẽ modo,quãdo concludit quidẽ,non tamen ad propoſitum]ſcilicet primũ & principale,[quod accidit maxime in iis]ſcilicet orationibus, [q̃ ad impoſsibile ducũt.]hoc autẽ dicit(vt Alexãd.inquit)quia oẽs ſyllogiſmi,qui ad impoſsibile ducunt ſyllogizant quidẽ,non tamen propoſitũ,cum tamen ſint falſi ad falſum ducẽtes.Sic etiã monſtratur propoſitũ per inductionẽ quæ eſt ad impoſsibile,non quoniam hoc idem mõſtretur per ſyllogiſmũ.& tunc eſt ſenſus,[alio autẽ modo,quando cõcludit quidẽ non tamẽ ad propoſitũ,]& hoc dicit propter ſyllogiſmos ducẽtes ad impoſsibile, qui nõ concludũt propoſitũ primũ & principale,ſed falſum & impoſsibile, ex quo poſtea cũ altera propoſitione cõcluditur oppoſitũ alterius,quod oppoſitum eſt propoſitũ.deinde oſtendit in quibus orationibus maxime hoc accidat.& dicit,[quod accidit maxime in his].ſ.orationibus[quæ ad impoſsibile ducũt].i.in inductionib' quæ ducũt ad impoſſibile,& nõ tantũ in ſyllogiſmis. Alexãder enim ſub hoc modo ponit tam ſyllogiſmos q̃ inductiones

D inducẽtes ad impoſsibile.Herminius vero dicit,hoc.ſ.non ad propoſitũ ſyllogizare maxime accidere in omnib' quę ad impoſsibile ducũt,cum videlicet accipiuntur propoſitiones à ſuppoſitione alienæ, per quas cõcluditur aliquid quod nõ eſt propoſitũ,ſed putatur oppoſitũ poſitionis,& nõ eſt, de quibus dixit in Elẽchis.Deinde aſsignat tertiũ modũ,& dicit,[aut ad propoſitũ quidẽ cõcludit,nõ tamẽ ſecundũ propriã diſciplinã.]qđ exponit,& dicit,[hoc autẽ eſt,ſi ea].ſ. oratio ſyllogiſtica,[quæ nõ eſt medicinalis,videatur eſſe medicinalis,]vt cũ medicinale non per medicinalia monſtratur.[aut]ſi videatur[geometrica,quæ nõ eſt geometrica,] vt cũ geometricũ non per geometrica monſtratur.[aut] ſi videatur[dialectica,quæ nõ eſt dialectica, vt cũ dialecticũ per nõ dialectica mõſtratur,[ſiue verũ, ſiue falſum ſit,quod accidit.]per hũc modũ errauit Zeno, qui volebat probare non eſſe bonũ deambulare poſt cœnã, eo quia non contingit poſt cœnam infinita pertranſire. Simili modo Briſſon, qui probauit quadraturam circuli,quoniam maius & minus ſunt contraria,ſed cõtraria fiunt circa idem. Cum igitur contingit circulum eſſe maiorem & minorem quadrato,contingit eſſe æqualẽ,quoniam æquale contrariatur maiori & minori.hoc pacto errat,qui demonſtrat vulnera circularia tardius cõ-

ſolidari, quòd circuli capacitas ſit maior quàm capacitas cuiuſcunque figuræ æquimenſurabiliũ. Deinde aſsignat quartum modũ, & dicit, [alio autem modo ſi per falſa concludit.] deinde exponit quot modis hoc fieri poteſt, & dicit, [huius autem] ſcilicet orationis quæ eſt per falſa, [erit quandoque quidem concluſio falſa, quandoque autem vera. nam falſum quidem ſemper per falſa cõcluditur: verum autẽ poſsibile eſt, & non per vera, vt dictum eſt prius]. ſ. ſecũdo Priorum. vbi dictũ eſt verum per falſa ſyllogizari ſyllogiſmo quoniam, & non ſyllogiſmo propter quid. E

114 Eſſe vero falſam orationem, dicentis peccatũ potius quàm orationis eſt: & neque dicentis ſemper, ſed cũ latuerit ipſum quoniam falſam orationẽ dixit aliquã. nam ſecundũ ſe falſum pluribus veris ſuſcipimus magis, ſi ex iis quę maxime vidẽtur, interimit aliquid verorũ. Talis enim exiſtens verorũ, demonſtratio eſt. Oportet enim poſitorũ aliquid non eſſe omnino. Quare erit huius demonſtratio.

Cum dixiſſet de oratione falſa, nunc oſtendit cuius peccatũ ſit eſſe orationẽ falſam. ſunt autẽ verba Ariſtot. hic obſcura (vt Alexãder inquit) tamẽ Ariſto. dicit, [Eſſe vero falſam orationẽ] hoc eſt, ſyllogiſmum ex falſis, [dicentis peccatũ potius quàm orationis eſt,] dicẽtis dico, quoniã nõnulli textus habẽt diſcẽtis, loco dicẽtis. digladiantur iuniores, quid Ariſt. velit per diſcentem, & omnia quæ dicunt vana ſunt. nam græcus textus habet λέγοντος, id eſt dicentis, & propterea omnes exponũt reſpondentis. Alexander videtur exponere interrogantis, & reſpondentis. nam eſt peccatũ reſpondẽtis, qui dat, atque concedit interroganti falſa. eſt etiã peccatũ interrogãtis, qui interrogat ea, & eis vtitur. fortaſſe propter verba quæ ſequuntur, per dicentẽ, reſpondentẽ intelligit. nam ſubdit, [& neque dicentis ſemper, ſed cum latuerit ipſum, quoniam falſam orationẽ dixit aliquã.] modo hæc de reſpõdente intelliguntur, quaſi dicat [& neq; eſt error ſemper reſpondentis, ſed cum latuerit ipſum quoniam] interrogans [falſam orationẽ dixit aliquã.] hoc eſt, ſed cũ lateat ipſum reſpondentẽ oratio ſiue ſyllogiſmus, quẽ facit interrogãs. nam tunc obſcuritas eſt in oratione, & error etiã in oratione. Quòd autem interdũ error ſit in reſpondẽte, probat, & dicit, [nã] nos ſcilicet reſpondentes [ſecundũ ſe falſum pluribus veris ſuſcipimus magis, ſi] ſubaudi opponens [ex iis quæ maxime vidẽtur] ſcilicet nobis reſpondẽtibus [interimit aliquid verorũ,] à nobis pro cõcluſione principali propoſitũ. Si enim opponẽs ad deſtruendũ verũ à nobis ꝓpoſitũ, vtitur iis quæ maxime nobis vidẽtur, cũ ſæpius accidat falſa nobis probabiliora eſſe veris, ex parte noſtrũ qui reſpõdemus, ſyllogiſmus cõficietur ex falſis, & ſic error erit in reſpõdente. Et quia aliquis poſſet dicere ſyllogiſmũ ex falſis nõ eſſe ſyllogiſmũ, reſpondet nõ ſyllogiſmũ, ſed demõſtrationẽ ſemper eſſe ex veris quę nõ poſitiõe, ſed natura ſunt vera. [talis enim exiſtẽs verorũ]. ſ. ſyllogiſmus [demonſtratio eſt.] cuius cauſam aſsignat, & dicit, [oportet enim] demõſtrationem [poſitorũ aliquid non eſſe oĩno] i. nõ ex veris poſitione, ſed ex veris natura. [quare] ſyllogiſmus ex falſis, nobis tamen probabilioribus, non erit abſolute demõſtratio, ſed [erit huius demonſtratio.] & ſic erit demõſtratio quaſi ſecũdũ quid, quia huius, vel ad hunc. Aliter autẽ exponũt Alexã. & Herminius, quorũ expoſitionẽ, cum nõ applicare potuerim verbis Ariſtotelis, bona fronte prætermittimus. F G

115 Si autem verum concludat per falſa, & valde abſurda, earum quæ per falſum ſyllogizant, cõpluribus deterior erit. erit autem talis, & quæ per falſum concludit.

Sed quia aliquis quærere poſſet, vtrũ omnes orationes quæ per falſa ſyllogizant verũ, ſint æquales increpatione, quaſi reſpondens dicit, [Si autẽ verũ concludat per falſa, & valde abſurda,] hæc ſcilicet ratio, [earũ quæ per falſum ſyllogizant, cõpluribus deterior erit,] & abſurdior. [erit tamẽ talis & quæ per falſum concludit.] quaſi dicat, erit deterior, & erit æqualis: erit quidẽ deterior, quia per falſa & per abſurda. [erit autem talis] & æqualis, [& quæ per falſum concludit.] omnes enim inquantum per falſum concludunt, ſunt æquales. H

116 Quare manifeſtum quoniam prima quidẽ conſideratio orationis ſecũdum ſeipſam eſt, ſi concludit: ſecunda, vtrum verum vel falſum: tertia vero ex qualibus quibuſdam. nam ſi ex falſis quidẽ, opinabilibus tamen, rationabilis. Si autem ex exiſtentibus quidem, ſed inopinabilibus, praua. Si autem & falſa, & valde inopinabilia ſint, dilucidum quoniam praua & ſimpliciter & ad rem.

Cum declaraſſet quæ ſit oratio falſa, & quot modis, nunc affert conſiderationes, atque perſcruta-

A tiones, quæ habendę ſunt circa orationem, & dicit, quaſi ex dictis concludens, [Quare manifeſtum, quoniam prima quidem conſideratio orationis] ſcilicet rationis [ſecũdum ſeipſam eſt,] ſi concludit, [ſecundũ ſeipſam] id eſt, ex poſitis propoſitionibus (vt Alexander exponit). [Secunda vero] cõſideratio [vtrum verum vel falſum] ſit, quod ex poſitis eſt cõcluſum, [Tertia vero] conſideratio (vt Alexander ſubaudit) ſi concluſio eſt vera, [ex qualibus quibuſdam] propoſitionibus concludit. [Nam ſi ex falſis quidem, opinabilibus tamen] talis ſyllogiſmus [rationabilis] hoc eſt, dialecticus eſt. [ſi autem ex exiſtentibus quidem] id eſt, ex veris, [ſed inopinabilibus, praua.] id eſt, ſyllogiſmus dicetur prauus; & ſtolidus. [Si autem & falſa & valde inopinabilia ſint] ea, ex quibus eſt oratio, [dilucidum quoniam praua] eſt ratiocinatio, [& ſimpliciter, & ad rem] ſcilicet ad problema, quoniam per falſa, & inopinabilia demonſtratur. [ſimpliciter,] quoniam non poteſt per deteriora oſtendi. Propoſuit in ſecunda conſideratione vtrum verum vel falſum ſit, quod ex poſitis eſt concluſum, & proſecutus eſt ſolum ſi concluſum eſt verum: quia ſi eſt falſum, non ſpectat ad dialecticum, vel quia eædem ſubconſiderationes fieri poſſunt, ſi cõcluſum ſit falſum. Tu vero ſcias Ariſtotelem in græcis verbis vſum eſſe ἢ, pro &, hoe eſt, nota diſiunctionis pro nota copulationis.

B 117 Id autem quod in principio, & cõtraria, quonam pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem in Analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem vero, nunc dicendum.

Cum ſuperius demonſtraſſet reſpondenti eſſe incertũ, quando opponens ſumit contraria, & quando id, quod eſt in principio, ideo ad dilucidationem horum, nunc agit de petitione eius, quod eſt in principio, & de petitione contrarii. & primo præmittit intentionem ſuam, & dicit. [Id autem quod in principio, & contraria quonam pacto peteret interrogans, ſecundum veritatem quidem, in analyticis dictum eſt, ſecundum opinionem vero nunc dicendum.] Eſt autem petitio principii ſecundum veritatem, quando proceditur ab æque noto ſecundum naturam: ſecundum opinionem vero, quando ab æque noto vel minus noto quo ad nos, vt procedentibus patebit.

118 Petere itaque videtur id, quod eſt in principio, quinque modis. Maniſeſtiſsimo quidem, & primo, ſi quis ipſum quod monſtrari oporteat,

C petat. Hoc autem in eo ipſo quidẽ, non facile latere poteſt. In multiuocis autem, & in quibuſcunque nomen, & oratio idem ſignificat, magis.

Propoſita intentione exequitur, & dicit, [Petere itaq; videtur] ipſe interrogans, [id qđ eſt in principio, quinque modis.] & addidit [videtur] quoniam ſecundum veritatem petitio, quæ eſt eius quod eſt in principio, tot modis dicitur, quot in anatalycis monſtratum eſt. ſed petere id quod in principio ſecundum opinionem eſt, quinque modis, quos per ordinem enumerat, & dicit, [Manifeſtiſsimo quidem & primo, ſi quis] interrogans [ipſum, quod monſtrari oporteat, petat.] vt propter quid homo eſt rationalis, quoniam rationalis. dicit tamen Alexander hunc modum non eſſe ſecundũ opinionem, ſed proprie, & ſecundum veritatem. & tamen Ariſtoteles tradit eum in hoc loco, quia quicquid eſt ſecundum veritatem, poteſt eſſe ſecũdum alicuius opinionem. oſtendit in quibus facile, & in quibus difficile eſſe poteſt hic modus, & dicit, [Hoc autem] id eſt, hic primus modus [in eo ipſo quidem,] quod non habet multa nomina, nec habet orationem, qua explicetur nomen, [non facile] interrogans [poteſt latere] reſpondentem. nam ſi petat vtrum homo ſit rationalis quia eſt rationalis, petitio eius quod eſt in principio, perſpicua eſt. Declarat autem in quibus latere poteſt, & dicit, [In multiuocis autem, & in quibuſcunque nomen, & oratio idem ſignificat, magis] latere poteſt. Si enim aliquis interrogauerit, propter quid homo eſt riſibilis? & reſpõdens diceret hoc idem interrogatum ad

D demonſtrationem eius quod quærebatur, nullum lateret, quoniam petit quod eſt in principio. At ſi aliquis interrogauerit propter quid Marcus fuit ſummus rhetor, & diceretur, quia Cicero fuit ſummus rhetor, magis in iſtis lateret, quàm ſi aliquis idem quęſitum accipiat pro cauſa in eadem locutione. Similiter: ſi quæratur propter quid homo eſt rationalis, & diceretur, quoniam terrigena eſt rationalis, homo eſt terrigena, ergo homo eſt rationalis. Similiter etiam ſi pro definitione nomen acciperet, quod in principio eſt, petitur: & ſi definitionem pro definitione, nam ambo idem ſignificant: ſed qui definitionem pro nomine accipit, petit apparenter. monſtrat enim aliquid per definitionem, cum nomen ignotum fuerit: ſed quoniam definitionis & nominis idem eſt ſignificatum, & notum æque, ideo apparenter eſt petitio eius, quod eſt in principio. Alexander autem oſtendit verbum græcum ϲυνωνύμοις, poſſe intelligi pro vniuocis, & pro multiuocis: pro multiuocis quidem expoſitum eſt. In vniuocis vero, ſi quæratur propter quid homo eſt ſcientiæ capax, & reſponderetur, quoniam homo eſt animal pedeſtre bipes, omne autem animal pedeſtre bipes eſt ſcientiæ capax, ergo homo eſt ſcientiæ capax. Vnde quia tam in vniuocis, q̃ in multiuocis latere poteſt quæſitũ, ideo in vtriſq; poteſt eſſe petitio eius, quod eſt in principio. Iuniores tamen hunc primũ modũ diſſecarũt in duos, vt ſit primus, quãdo petitur idem ſecundũ rem & vocem. vt ſi quæreretur ꝓpter quid homo eſt rationalis, & dice-

retur, quoniã homo eſt rationalis. Secũdus vero, cũ aliquid petitur idẽ ſecundũ rem, ſed non ſecũdum E
eandẽ vocem. vt ſi quęritur ꝑpter quid homo eſt rationalis, & diceretur, quia terrigena eſt rationalis.

119 Secundo autem, quando quod particulariter oportet demonſtrare, vniuerſaliter quis petierit. vt qui argumentatur quoniam contrariorum vna diſciplina, omnium oppoſitorũ poſtulauerit vnam eſſe. Nam videtur id, quod oportebat ſecũdum ſe oſtendere, cum aliis petere pluribus.

Aſsignat 2. modũ, & dicit, [Secundo autẽ, quando qđ particulariter oportet demõſtrare, vniuerſaliter q̃s petierit.] In vniuerſali enĩ vniuerſaliter particulare rõcinatur. ergo ſi ĩterrogat vniuerſaliter, videtur etiã particulariter ĩterrogare. Quare ſi voluerit particulare ſyllogizare, & interrogat vniuerſale vniuerſaliter, videtur ĩterrogare illud idẽ, quod ꝓbare intẽdit. Et aſsignat exẽplũ, & dicit, [Vt q̃ argumẽtatur, q̃m cõtrariorũ vna eſt diſciplina, oĩm oppoſitorũ poſtulauerit vnã eſſe. Nã videt̃ id, qđ oportebat ſecũdũ ſe] i. ſeorſum [oſtẽdere,] ipm̃ [petere cũ plurib' aliis.] Nã qui interrogat, vtrũ oppoſitorũ vna diſciplina an nõ? interrogat vtrũ cõtrariorũ, vtrũ cõtradictoriorũ, vtrũ priuatiue oppoſitorũ, vtrũ relatiue oppoſitorũ ſit vna diſciplina, an nõ. Contra vero (vt Alexan. inquit) nõ ſic, non enim qui interrogat vtrũ contrariorum ſit vna diſciplina, an nõ, interrogat omnia illa oppoſita. Alexan. etiam, vt proximo textu patet, aſſerit hũc eſſe modũ, qui videtur petitio eius quod eſt in principio, nõ autem vere eſt petere, quod eſt in principio. nam qui conſtituit ex vniuerſali propoſitione particularem, quæ eſt ſub ea, vere demonſtrat. Eſt enim huiuſmodi ſpecies maxime demonſtratiua. primo Poſteriorum. F

120 Tertio, ſiquis quod vniuerſaliter eſt oſtendere propoſitum, particulariter petat, vt ſi de omnibus contrariis propoſitum eſt, de aliquibus poſtulet. Videtur enim hic, quod cum pluribus oportebat oſtendere, ſecundum ſe extra petere.

Aſsignat tertiũ, & dicit, [Tertio] ſ. modo, videtur petitio eius, quod eſt in principio, [ſi quis quod vniuerſaliter eſt oſtendere propoſitũ,] vt omniũ contrariorũ eſt eadẽ diſciplina, [particulariter petat] ſeorſum, diuiſim de omnibus per inductionẽ. & aſsignat exemplũ, & dicit, [Vt ſi de omnibus contrariis propoſitũ eſt,] hoc eſt, ſi propoſitum eſt, quoniã omnium contrariorũ eſt eadẽ diſciplina, [de aliquibus poſtulet] in particulari, vt de ſano & ęgro, albo & nigro, & ſic de aliis. ſed q̃m ſecundũ hũc modum qui petit, ſecundum veritatem non petit, quoniam inductiuus eſt hic modus, & maxime demonſtratiuus, ideo dicit, [Videtur enim hic, quod cum pluribus oportebat oſtendere] ſimul. nam de ſano & ægro, & de albo & nigro, & ſic de aliis oportebat oſtendere ſimul quòd diſciplina ſit eadem. [videtur per ſe] ſeorſum diuiſim in omnibus particularibus [petere.] tamen (vt recte Alexander inquit) hic modus non eſt vere petitio, cum ſit inductiuus, & maxime demonſtratiuus, ſed videtur ſecundum opinionem propter hanc cauſam. G

121 Rurſus ſiquis diuidens petat problema, vt ſi oportet oſtẽdere medicinam ſani & ægri, vtrunque extra poſtulet.

Aſsignat quartum modum, & eſt, cum quis debet oſtendere coniũcta, & petit diſiuncta, vt ſi quis oſtendere debeat medicinam eſſe ſcientiam ſani & ægri, & diuidendo petat hoc modo, eſt ne medicina ſcientia ſani, & inſuper eſt ne ſcientia ægri? petit id, quod eſt in principio, & dicit, [Rurſus ſi quis diuidens petat problema] propoſitum, [vt ſi] problema ſit, quòd [oportet oſtendere medicinam] eſſe ſcientiam [ſani & ægri, vtrunque] horum [extra petat,] vt eſt ne medicina ſcientia ſani, & inſuper eſt ne ſcientia ægri? ſic enim diuidẽs problema, petere videtur id, quod eſt in principio. Dicit autem Alexander recte, nec hunc accipere reuera illud, quod eſt in principio, ſi vtrunque horum ſeparatim acceptum notius fuerit, quàm ſi vtrunque coniunctim ſumeretur. H

122 Aut ſiquis eorum quæ ſequũtur ſe inuicem ex neceſsitate, alterum petat, vt latus incommenſurabile eſſe diametro, ſi oporteat oſtendere, quoniam diameter lateri.

Aſsignat quintum modum, & dicit, [Aut ſi quis eorum, quæ ſequuntur ſeinuicem ex neceſsitate, alterum petat.] & per ſequi ſe inuicem ex neceſsitate, conuerti inuicẽ intelligit. vt ſi problema ſit, nullus homo eſt lapis, & interrogans petat, vtrum nullus lapis eſt homo? Aſsignat tamen exemplum in geometria, & dicit, [Vt ſi oporteat oſtendere, quoniam diameter lateri] eſt incommenſurabilis, petat [latus incommenſurabile eſſe diametro.] nam ſequitur, diamater lateri eſt incommenſurabilis, ergo latus eſt diametro incommenſurabile, & econuerſo. & tu intellige, vt dictum eſt, non eſſe hoc petere id, quod eſt in principio, quando alterum conuertibilium quod interrogatur, eſt potius problemate, cum quo conuertitur, bene tamen eſt petere ſecundum apparentiam, & opinionem.

A 123 AEqualiter autē & contraria petunt ei, quod ex principio eſt. Nam primo quidē, ſi quis oppoſita petat ſecundū affirmationē, & negationē.

Nūc agit de petitiōe cōtrarii, & primo ꝓponit quot modis eſt petere cōtrariū, & dicit, [Aequaliter autē & cōtraria petūt ei, quod ex principio eſt,] æqualiter, quoniā quinq; modis, ſicuti quinq; modis eſt petere, quod eſt in prīcipio. Sed quid ſit petere cōtrariū, Alexā. exponit, & dicit, primo cōtrarii petitionē in rationibus atq; ſyllogiſmis eſſe deductionē, vt quādo opponēs accepit aliquid à reſpōdēte, & tētat poſtea accipe oppoſitū illius, quod ab eo accepit, vt oſtēdat oppoſitū reſpōſionis. verbi cauſa, Si accepit à reſpōdente oīa ſubiici fato, poſtea quęrat, vtrū aliqua ſint in noſtra poteſtate, an nō? nam ſi reſpōdebit aliqua eſſe in noſtra poteſtate, mox ſequetur non oīa ſubiici fato. Et ponit primū modū, & dicit, [Nā primo quidē, ſi quis oppoſita petat ſecundū affirmationē & negationē,] vt ſi à reſpondente opponēs primo acceperit, Socratē videre omnem hominē, & poſtea interroget, vtrū Socrates nō videat ſe? Annotat hic Alexā. vt mihi videtur, ſatis ad propoſitū, quòd ſicut petēres id, quod eſt in principio ſecundū primum modū, non idem quæſitū in eiſdem locutionibus petebāt, non enim fieri poteſt, vt qui ſic accipit, lateat ſic, neq; qui oppoſita. nā manifeſtū erit abſurdū. Sed oportet eos trāſ-
B ferentes locutiones accipere, vtputa in aliis nominibus, vel in aliis orationibus accipere affirmationē, in aliis autem idem ſignificantibus negationem, vt ſi accepit à reſpōdente omnem hominem eſſe animal pedeſtre bipes, petat poſtea vtrum terrigena non ſit animal pedeſtre bipes. Aut ſi accepit gladium eſſe ferrum inciſiuum, poſtea petat, vtrum enſis non ſit ferrum inciſiuum. Homo enim & terrigena ſub diuerſis nominibus idem ſignificant, quemadmodum gladius, & enſis.

124 Secundo autem contraria ſecundum oppoſitionem, vt bonum & malum idem.

Hic aſsignat 2. modū, & dicit, [Secundo autē] modo, petere cōtraria eſt, ſi quis petat [cōtraria ſecundū oppoſitionem] hoc eſt, ſecundū ea quæ contrarie opponuntur [vt] ſi quærat [bonū & malum idem] verbi gratia, ſi accepit à reſpondēte ſanitatem bonum eſſe, poſtea quærat vtrū ſanitas non ſit iuuabilis ei, cui ineſt. ſi enim non ſit iuuabilis, malum erit. Inſuper ſi accepit infirmitatem eſſe malum, & poſtea interroget vtrū infirmitas fuerit vtilis ægroto. nam ſi ſic reſpōdebit, idem erit bonū & malum.

C 125 Tertio vero ſiquis vniuerſaliter poſtulās, particulariter petierit contradictionem, vt ſiquis ſumens contrariorum vnam diſciplinam, ſani & ægri alteram eſſe petat.

Aſsignat tertiū modum, & dicit, [Tertio vero] eſt petere contrariū. [ſiquis vniuerſaliter poſtulās, particulariter petierit contradictionem, vt ſiquis] à reſpondente [ſumens contrariorū vnam eſſe diſciplinam, petat] poſtea [ſani & ægri alterā eſſe.] hæc enim particularis eſt, & illi contradictoria. Sed dices, hic tertius modus coincidit cū primo. dici poteſt (vt Alexander inquit) hos modos differre, quòd ille acceperit affirmationem & negationem quouis modo oppoſitas, hoc eſt in terminis, & propoſitionibus, hic vero affirmationem, & negationem in propoſitionibus tantum. Vt ſi aliquis accepit omnem virtutem eſſe conſenſum, & poſtea petat vtrum continentia non ſit conſenſus. nam ſi reſpondebit non eſſe conſenſum, ſed pugnam, habebitur non omnem virtutem eſſe conſenſum.

126 Aut ſi hoc petens, in vniuerſali oppoſitionem tentet ſumere.

Meo iudicio verba ſunt tranſpoſita, & debent ſic legi, [Aut ſi hoc ſumens, in vniuerſali oppoſitionem tentet petere,] & tunc quartus modus eſt, quando opponens ſumit à reſpondente particularem videlicet ſani & ægri eſſe eandem diſciplinam. poſtea petat vtrum nullorum contrariorum ſit eadem
D diſciplina. & propterea dicit, [aut ſi hoc ſumens] ſcilicet ſani & ægri eſſe eādem diſciplinam, [in vniuerſali oppoſitionem tentet petere,] vt vtrum nullorum contrariorū ſit eadem diſciplina. ſi vero verba legantur, vt in græco reperiuntur, dicendum eſt Ariſtotelem non habuiſſe curam de nominibus, nam ſumpſit petens, pro ſumens, & ſumere pro petere.

127 Rurſus ſiquis petat contrarium ei, quod ex neceſsitate accidit per ea, quæ poſita ſunt.

Hic Alexander non facit quintum modum, ſed partem quarti modi, quaſi dicat, rurſus de quarto modo eſt, [Si quis petat contrarium ei,] ſcilicet concluſioni, [quod ex neceſsitate accidit per ea, quæ poſita ſunt,] vt ſi eſſent poſita, voluptas ſecundum naturam. omne autem quod eſt ſecundum naturam bonum, ergo voluptas bonum: & aliquis peteret, vtrum voluptas no ſit bonum? hoc enim eſt petere contrarium quarto modo.

128 Et ſi quis ea quidem non ſumat, quæ oppoſita, ſed alia petat duo, ex quibus erit oppoſita contradictio.

Secundum Alexandrum hic aſsignat quintum modum,& dicit.[Et ſi quis ea quidem nõ ſumat, B
neque petat quæ oppoſita] ſunt,[ſed alia petat duo]vel diſparata vel incompoſsibilia, [ex quibus erit
oppoſita contradictio] poſitioni reſpõdentis.verbi cauſa,ſi poſitio reſpondentis ſit,Socrates eſt rhe-
tor,& Philoſophus,& opponens petat ſeorſum,vtrum Socrates nõ ſit rhetor?& vtrum Socrates non
ſit Philoſophus?ex his enim ſeorſum cõceſsis,ſequitur Socratem non eſſe rhetorem & Philoſophum,
& tamen conſtat nullum eorum eſſe vere oppoſitum poſitioni,ſed incompoſsibile,vel diſparatum.

129 Differt autem contraria ſumere ab eo,quod eſt in principio.Quoniam huius quidem eſt peccatum ad concluſionem(nam ad illam aſpicientes,quod in principio eſt , dicimus petere) contraria autem ſunt in propoſitionibus,quo ipſæ aliquo modo ſe habeant adinuicem.

Quia dixerat totidẽ peti contraria,quot modis petitur,quod eſt in principio,ne credat aliquis hęc
eſſe eadem,ideo inter ipſa aſsignat differentiam,& dicit,[Differt autem contraria ſumere ab eo,quod
eſt in principio] ſumere,[quoniam huius quidem eſt peccatũ ad concluſionem]id eſt,in propoſitio-
nibus relatis ad concluſionẽ,[nam ad illã aſpiciẽtes quod in principio eſt,dicimus petere] ſubaudi in F
propoſitionibus.[Contraria autẽ ſunt in propoſitionibus,quo ipſę aliquo modo ſe habeant adinuicẽ]
ſcilicet vel contradictorie,vel cõtrarie,vel vt dictũ eſt.cauſa autẽ(vt Alexander inquit)quia qui petit
quod eſt in principio,ad concluſionẽ erroris dirigit.Nã quod oportet mõſtrare,hoc petit. At qui op-
poſita petit,in ipſa rationis acceptiõe errorẽ facit.Qui vero facie errorẽ in rationis acceptiõe,in acce-
ptione propoſitionũ contraria cõcedit,& accipit.ergo petere contraria eſt error in ſyllogiſmo,vel er-
rorem efficere in ſyllogiſmó.Petere vero id,quod eſt in principio,errorẽ efficit in concluſione.❧Sed
huic occurres, quoniã Ariſt. in priorib⁹ analyticis docet ſyllogizare ex oppoſitis, vt ſi dicatur,omnis
diſciplina eſt ſtudioſa,oulla diſciplina eſt ſtudioſa.ergo nulla diſciplina eſt diſciplina.Et ita videtur op
ponẽs poſſe interrogare cõtraria,& petere illa,cũ per ea fieri poſsit ſyllogiſmus,verũ ex iis,quę Ariſt.
& Alexand.dixerũt,interrogans eſt,qui petit,reſpõdens eſt,qui cõcedit,& dat.Quãdo ergo iotertogans vult redarguere reſpondentẽ dialectice,quo ad ſyllogiſmũ, aliquando vtitur petitione contrarii.
Quãdo vero vult reſpondeotẽ dialectice redarguere,quo ad concluſionẽ,vtitur petitione eius,quod
eſt in principio. Accidit enim in dialectica diſputatione vtrunque Tunc dico quód petere contraria G
non impedit ſyllogiſmum ſecundũ rationem ſyllogiſmi,impedit eoim ſyllogiſmum ſub ratione dialectici, quoniam dialecticus ſyllogiſmus eſt ſemper ex ootioribus· ſyllogiſmus autem, vt ſyllogiſmus,
poteſt eſſe ex notioribus,& ignotioribus,modo ſeruet figuram debitam, & propter hãc rationem ſyl-
logiſmus ex oppoſitis infert, ſed non probat. Quare licet petere contraria non faciat errorem in ſyl-
logiſmo ſimpliciter,errorem efficit in ſyllogiſmo dialectico,qui eſt probatiuus.

❧DE EXERCITATIONE PRIMVS LOCVS.

130 Ad exercitiũ autẽ,& exercitationẽ taliũ orationũ,primũ quidẽ cõuertere aſſueſcere oportet oratiões.Sic enim,& ad id,quod dicitur,facilius nos habebimus,& in paucis plures ſciemus oratiões.Nam cõuertere eſt trãſumentẽ cõcluſionẽ cũ reliquis interrogationibus interimere vnũ quippiã eorũ,quę dicta ſũt.Neceſſe.n.ſi cõcluſio nõ eſt,vnã aliquã interimere propoſitionũ,ſiquidẽ omnib⁹ poſitis,neceſſe erat cõcluſionẽ eſſe.

Cũ dixiſſet loca ꝓ vnoquoq; problemate terminãdo,docuiſſetq; interrogare,& reſpõdere,nũc do
cet loca,per quæ vnuſquiſq; debet ſe exercere,vt aſſequatur finẽ boni dialectici.Non enim multũ va-
let ars ſine exercitatione, qm̃ (vt Victorinus inquit.) natura facit habilẽ,ars facilẽ,exercitatio,& vſus H
potentẽ.& Cic.q̃uis artis pręcepta gẽtes participarẽt,quicq̃ tamẽ laude dignũ ſine vſu,& exercitatiõe
cõſequi nõ poſſunt. Vnde queãdmodũ rhetor,ſine exercitatione nõ poteſt finẽ ſuũ cõſequi,ſic dialecticus.Aſsignat ergo loca,in quib⁹ dialecticus debet ſe exercere ſi finẽ ſuũ eſt cõſequuturus,quorũ pri
mus accipitur à cõuerſione ſyllogiſmorũ,& dicit. [Ad exercitiũ autẽ,& exercitationẽ taliũ orationũ]
i.dialecticorũ ſyllogiſmorũ,[primũ quidẽ cõuertere oportet oratiões].i.ſyllogiſmos. Quod vero ad
verba attinet,ad exercitiũ autẽ,& exercitationẽ Ariſt.habet πρὸς δὲ γυμνασίαν, καὶ μελέτην,ſed mele-
ten potius(vt mihi videtur)exercitationẽ q̃ meditationẽ,vt vetus lectio habet ſignificat. Et ita cũ gy
mnaſia idẽ dicit, & quaſi expoſitiue tenetur. Sũt q gymnaſiã fieri dicũt circa cõcluſiones interueniẽte
argumẽtatione:exercitatiõnẽ vero circa ꝓpoſitiões,& argumẽtationes interueniẽte virtute memora-
tiua:tamẽ re nõ differũt,quouis mõ dicatur. Et cũ poſuiſſet locũ,ꝓbat vtilitatẽ illius,& dicit. [Sic enĩ
& ad id,qđ dicitur facilius oos habebimus,& in paucis plures ſciemus ratiões,]& p id,qđ dicitur,in-
telligit ꝓpoſitũ.Nã qui ſe exercet in cõuertendis ſyllogiſmis, hic primo ſe habet facilius ad ſyllogizan
dũ ꝓpoſitũ p ſyllogiſmũ rectũ,& oſtenſiuũ:nã qui ſe exercet in maiorib⁹,facillime ſe habet in mino-

A ribus. Est enim syllogizare couersiue lōge difficilius q̄ syllogizare ostēsiue. Insup & in paucis ꝓpositionibus, quia in duabus vel tribus habet plures syllogismos. Nā si respōdens esset ad syllogismū ostēsiuū dubius, couertendo syllogismū habebit plures syllogismos, quia tres, quorū primus est ostensiuus, secūdus, ex opposito cōclusionis & minore interimētibus maiorē: & tertius ex opposito cōclusiōis & maiore interimētibus minorē & ita in duabus ꝓpositionibus, & vna cōclusione, habemus tres syllogismos. & possunt esse alii, de quibus nō curo. ergo qui assuefit couersionib⁹ syllogisticis, redditur facilior, & copiosior. Quod vero ad verba attinet, verbū facili⁹, gręce εὐπορώτερον, qđ licet posit interpretari copiosius, tamen facilius interpretatus sum. nā per quæ sequūtur, [& in paucis plures sciemus oratiōes,] intelligitur nos effici copiosiores. Deinde submemorat nobis syllogismorū couersionē quā docuit 2 Priorū, vt ītelligamus in paucis ꝓpositionibus nos fieri abūdātes in syllogismis. & dicit, [Nā couertere est transmutantē conclusionē] ad oppositā qualitatē, [cū reliquis interrogatiōibus] i. cū reliquis ꝓpositionibus interrogatis [interimere vnū quippiā eorū] i. nūc maiorē, nūc minorē, [quæ dicta sunt] s. in syllogismo ostēsiuo. & tu intelligas hoc, si cōclusio sequitur necessario ex ꝓpositionibus positis. & reddit cām couersiōis, & dicit, [Necesse est enī si cōclusio nō est,] s. vera sed falsa, [vnā aliquā interimere ꝓpositionum] videlicet sumēdo oppositū cōclusionis cū altera propositione [siquidē

B omnibus positis] propositionibus, & cōcessis, [necesse erat cōclusionē esse,] & sequi. nisi enī seruetur necessitas illationis, conuersio in syllogismis fieri non potest. ❡ LOCVS SECVNDVS.

131 Et ad omnem positionem & quoniam sic, & quoniā non sic, argumentū considerandum, & cū inueneris, solutionē statim & quærēdum. Sic enim simul accidet & ad interrogandū & ad respondendū exerceri.

Secūdus locus accipitur ab argumētationibus, quę fiūt pro vtraq; parte. & dicit, [Et ad oēm positionē] id est, ꝓblemata, [& qm̄ sic]. s. ꝓ parte affirmatiua, [& qm̄ no sic]. s. ꝓ pte negatiua [argumētū cōsiderandū] i. diligēter inquirendū. [Et cū inueneris] argumēta ꝓ vtraq; parte, [statim quærēdū est solutionē] eorū, quę solui possunt: cętera vero, quę solui nō possunt, sunt ꝓ veritate seruāda. Deīde reddit cām, & dicit, [Sic enī simul accidet & ad interrogādū] i. ad opponēdū, & ad r̄ndēdū exerceri.

132 Et si ad nullum alium habemus, ad nos ipsos mutuo comparare,

C eligentes quæ ad positionem eandem argumenta sunt. Hoc enim & ad cognoscendum multam facilitatem præbet, & ad redarguendum magnum habet adiumētum, quando quispiam promptus est argumentari, & quoniam sic, & quoniānon sic. Nam ad cōtraria accidit facere obseruationem, & ad cognitionem, & ad eam (quæ secundū philosophiā est) peritiam posse cōspicere, & conspexisse, quæ ab vtraque suppositione, nō paruum instrumentum. Nam reliquum horum recte eligere alterum.

Remouet dubiū, qm̄ quæri potest, vtrū hæc exercitatio fieri debet cū socio, an p nosmetipsos? Respōdet, [Et si ad nullū aliū] s. sociū [habem⁹ cōparare] argumēta ꝓ vtraq; parte, [ad nosipsos mutuo] cōparare habemus saltē, [eligētes quæ ad eandē positionē argumenta sunt] pro vtraq; parte. Deinde enumerat vtilitates huius comparationis, & dicit, [Hoc enī] i. hęc enim cōparatio argumentorū pro vtra parte, [& ad cognoscēdū] s. veritatē generatim oēm, [multā facilitatē præbet, & ad redarguendū r̄ndentē] s. in disputatiōe certatiua, [magnū habet adiumētū.] dico magnū habet adiumētū, [quādo] videlicet [quispiā prōptus est argumentari, & quoniā sic] ꝓ pte affirmatiua, & quoniā nō sic] ꝓ parte

D negatiua. Cām aūt cur habeat magnū adiumentū assignat, & dicit, [Nā ad cōtraria accidit facere obseruationē,] & qui habet ad cōtraria obseruationē & prōptitudinē, facile potest defendere omnē positionē (vt Alexā. inqt) & argumētari cōtra oēm positionē. Hęc est prima vtilitas. Deīde assignat secūdā vtilitatē, & dicit, [Et] hoc idē est [nō paruū instrumentū [& ad cognitionē]. i. ad veritatis inuētionē, vt exponit Alex. [& ad eā peritiā, quæ est secundū philosophiā,] quæ nihil aliud est q̄ veritatis cognitio, vt dictū est primo huius. est dico non paruū instrumentū ad hæc, quæ diximus [cōspicere] de præsenti, [& conspexisse,] argumēta, [quæ ab vtraque suppositione] id est, quæ pro vtraque positione sunt. Cuius causam assignat, & dicit, Nam reliquū] id est [alterum, horū] hoc est altera duarum positionum cum suis argumentis [recte eligere alterum] id est, positionem alteram facit eligere, & cognoscere, quia vt dicitur primo libro de cælo, opposita iuxta se posita magis elucescunt.

133 Oportet autē ad id, quod tale est, esse ingeniosum, & hoc est secūdū veritatem esse ingeniosum, posse bene eligere verū, & diffugere falsum. Quoniā qui bene nati sunt, probe facere possunt. quippe cum qui amāt,

& qui oderunt, quod profertur, facile discernunt optimum. E

Cum dixisset vtilitatem, quæ habetur ex copia argumentorũ, & positionum, & comparatione eorum. s. quòd hæc sint vtilia ad inuentionẽ veritatis: nunc obiter addit, quid confert ad veritatis inuentionem præter hæc, quæ dixit, & dicit, [Oportet autẽ ad id, quod tale est] .i. ad inuentionem veritatis vt exponit Alexander [esse] natura [ingeniosum,] nã εὐφυὴς, euphyes, latine natura ingeniosus interpretatur. Et exponit quid est esse natura ingeniosus, & dicit, [Et hoc est secundũ veritatem esse] natura [ingeniosum, posse] ex principiis naturæ [bene eligere verũ, & diffugere falsum.] Cuius causam assignat, [qm̃ qui bene nati sunt,] bonoque ingenio præditi, [probe facere possunt] .i. iudicãdo bene, bene que discernẽdo verũ à falso. Nã isti sunt ex natura [qui amãt verum, & oderũt falsum] & qui amãt verũ, & oderunt falsum, [quod profertur, facile discernunt optimũ.] & potest syllogismus esse. [Nam qui amãt] verum, [& qui oderũt falsum] ex his, quæ proferuntur, facile optimũ discernunt: bene nati sunt qui amãt verum, & oderunt falsum: ergo bene nati, facile discernũt optimũ ex iis, quæ proferuntur. de syllogismo ibi, [Quoniã bene nati,] intellexit minorẽ, nam probe facere est amare verum, & odisse falsum. Maiorẽ autem intellexit ibi, [quippe cũ amant] cõclusio vero intelligitur, [& hoc est secundũ veritatẽ.] Hic patet id, quod Victorinus dixit, esse probe dictũ, cum videlicet inquit, naturã habilẽ efficere. F Arist. enim quod Victorinus dixit habile, ĩgeniosum appellauit. Supra autẽ habilitatem, ars facit facilẽ, & supra facilitatẽ, vsus, & exercitatio potentẽ omni temporis momento reddit. Naturalem vero ingenii bonitatẽ (quã habilitatẽ Victorinus vocat) Arist. docuit ex iudicio & electiõe veri, & falsi euitatione. non autem ex eo, quia aliquis facile recipit ea, quę à præceptore traduntur. nec ex eo, quãdiu seruat, quæ didicit. Sed censet eũ esse natura ingeniosum, qui ex naturali dispositione habilis est iudicare verũ, illudque à falso discernere, atque iudicare in cunctis quid eligendũ, quidue fugiendum sit. Huius ingenii bonitatis ipse pluribus in locis & potissimum libro de anima secũdo iudicium tradidit ex bonitate carnis, cum videlicet carnes fuerint molles, non aquea mollitudine, qualis est mulierum caro, quę fluida admodum est, & labilis· sed aerea lenitate calida atque humida, qualis virorm caro est: quæ cum lenis sit, non fluit, nec labitur.

LOCVS TERTIVS.

134 Et ad ea, quæ sæpissime incidunt problemata, scire oportet orationes, & maxime, quæ pro primis positionibus sunt. Nam in his sæpe contendunt, qui respondent. G

Assignat tertium locum, & dicit, [Et ea quæ sæpissime incidunt problemata, oportet scire orationes] id est, argumenta, & quæ diu fieri solent, & quæ de nouo possunt oriri. problemata, quæ sæpissime incidunt (vt Alexander inquit) sunt, quæ consueta sunt disputari, quæque à compluribus sæpissime quæruntur. Sunt autem hæc plurima apud antiquos, vt vtrum vnum tantum sit ens: vt dixerunt Parmenides & Melissus. vtrum infinita sint rerum naturalium principia· vt Anaxagoras. aut sex: vt Empedocles. vtrum nulla cõtradicant, vt dixit Antisthenes. vtrum omnia semper moueãtur, vt Heraclitus. Vtrum nihil moueri possit, vt Zeno. & vtrũ cuncta ęque bona sint, vt credidit Pyrrhon Insuper vtrum ideę sint, vt Plato autumat. Temporibus vero nostris problemata sæpissime consueta disputari, sunt, vtrum non dentur indiuisibilia, vt ii putant, qui terminos sectantur. Vtrum ens dicat tertium conceptum vniuocum substantiæ, & accidentibus, deo, & cæteris, quæ ab ipso deo sunt, vt exteri arbitrantur. Vtrum materia sit principium indiuiduationis, vt credunt qui Diuum Thomam imitantur. Vtrum singulare sit primum cognitum ab intellectu nostro, vt Gauteriani volunt. vtrum cælum sit corpus sine materia, vt auerroici credunt. Vtrum anima sit mortalis, vt opinantur Alexãdrei. sunt & alia plurima, quę, bonum esset, vt silentium compluribus ante annis habuissent. Non enim tot seculis philosophia fuisset conflictata, totque annis ignota, atque latens. Ingeniosi enim viri his innumeris futilibus, (quæ nulli disciplinæ adminiculãtur,) occupati, librorum Aristotelis minimam partem legere potuerunt. H Hæc enim occupatio in huiusmodi vanitatibus causa fuit, vt non modo philosophia, verum etiã cæteræ bonæ artes à nostro seculo abierint. Vnde nos primi nostro æuo hæc contendentes, cœpimus legere libros Aristotelis propriis verbis, commiscereque gręcas expositiones cũ latinis. fuimusque multis bona occasio, vt nõ blacteronicas expositiones sine testibus legerẽt, sed græca verba cũ græcis penetrarent. erat enim propter hæc præteritis temporibus philosophia nullius (vt ita dixerim) precii. nam preceptor noster Nicolectus Theatinus, qui in his fuit præclarissimus cum in Patauinis scholis philosophiam profiteretur, non pluribus. 300. aureis honestatus est. Nos vero millenario aureorũ numero non semel sumus honorati, fuimusque cæteris philosophantibus occasio, sio, vt summis honoribus apud omnes haberentur. Addit Aristo. quę argumenta maxime scire oportet, & dicit, [& maxime] ea. s. argumenta, [quæ pro primis positionibus sunt,] & non intelligit per primas positiones, primas antiquorum philosophorum opiniones, vt imperiti putant, sed prima principia, vt Alexander exponit. cuius causam assignat Aristoteles & dicit, [nam in his] scilicet primis principiis [sæpe contendunt respondentes] scilicet cum opponentibus. Et quoniam argumẽta pro primis principiis, & cõtra prima principia pauca sunt, & ad modum difficilia, propterea monet Alexander,

A vt quæ iam olim inuenta sunt, habeantur, aliaque de nouo construantur, vt cum necessarium fuerit nos ipsorum sustinere rationem, nec argumentationes, nec responsiones dubitemus.

LOCVS QVARTVS.

135 Insuper etiam terminorum copiosos esse oportet, tum probabilium, tum etiam primorum, atque se habere promptos. nam per hæc fiunt syllogismi.

Asignat quartum locum, & dicit, [Insuper etiam terminorum] id est, definitionum [copiosos, atque promptos esse oportet, tum] videlicet [probabilium, tum etiam primorum] scilicet principiorum. cuius causam asignat, & dicit, [nam propter hæc] scilicet definitiones probabilium, & primorum principiorum [fiunt syllogismi] eorum subaudi quæ sunt post principia. nec solum dialecticum (vt Alexander addit) oportet scire definitiones primorum principiorum, sed etiam demõstratorem, vt quid sit linea, quid punctum, quid angulus, nam ex his demonstrationes fiunt. & fortasse per probabilia & prima, idem intelligit, vt sit alterum alterius expositio. & fortasse per probabilia intelligit pri- B ma in genere: & per prima, quæ sunt simpliciter prima. Dixit autem copiosos atque promptos, quoniam aliquis copiosus esse potest reminiscentia multorum, non tamen promptus memoria præsentium. ergo oportet reminiscentia copiosos esse, & memoria promptos.

LOCVS QVINTVS.

136 Tentandum autem & ea, in quæ sæpissime incidunt orationes aliæ, tenere. nam quemadmodum in geometria ante opus est circa elementa exercitatum esse, & innumeris circa capitales prompte se habere. & multum refert ad hoc, quod est & alium numerum cognoscere multiplicatum. Similiter & in orationibus prõptum esse ad principia, & propositiones in ore scire. nam quemadmodum in memoriæ senso- C rio solum loci positi, statim faciunt ipsas res memorare: ita hæ ad ratiocinandum promptiorem efficiunt. quippe cum ad determinatas illas secundum numerum inspiciant.

Asignat quintum locum, & dicit, [Tentandum autem, & ea tenere] prompte [in quæ sæpissimæ incidunt,] atque resoluuntur, [aliæ orationes] id est, alii sylogismi omnes. Hoc autem dicit (vt Alexandro videtur) de communibus locis. sunt enim nonnulla communia loca, quæ ad omnium problematum genera vtilia sunt, vt à coniugatis, & à casibus, & à generationibus, atque corruptionibus, & à maiore à minoreue, & contrario, & à cæteris eiusdem generis. Tales enim propositiones, siue principia prompte esse habenda monet, quoniam sunt multifariam vtilia. deinde probat hoc, & dicit, [nam quemadmodum in geometria ante] scilicet quàm ad conclusiones deueniatur, [opus est circa elementa,] & principia, ex quibus syllogismi fiunt ad conclusiones, [exercitatum esse, & in numeris,] de quibus agit Arithmetica, [circa capitales prompte] se habere. capitales numeros dicit (vt Alexander inquit) primorum numerorum, qui sunt vsque ad decenas, multiplicationes. Propter enim horum multiplicationum exercitationem, posteriorum, & maiorum, similiumque multiplicationes cognoscuntur. à bis enim duobus, quatuor cognoscuntur, à bis autem viginti, sunt quadraginta, à vigesies viginti, sunt quadringenti, à ducentesies viginti, sunt quatuor milia, & deinceps si- D militer. & propterea subdit, [nam] exercitatio in huiusmodi capitalibus numeris [multum refert] siue confert [ad hoc, quod est & alium multiplicatum numerum cognoscere.] vt in principio arithmeticæ amplissime declaratur. Tunc redit ad complendam similitudinem, & ad propositum, & dicit, [Similiter] opus est [in orationibus etiã promptũ esse ad principia, &] simpliciter opus est in orationibus [ꝑpositiones in ore scire] promptasq; habere. deinde asignat causam etiã per similitudinẽ, & dicit, [nã quemadmodũ in memoriæ sensorio, solum loci positi statim faciunt ipsas res memorare, ita hæ] s. propositiones cõmunes, & primæ [ad ratiocinandũ promptiorem efficiunt.] & per loca posita (vt Alexan. exponit) intelligit nonnulla loca in libello de memoria, & de somno, & de diuinatione, enumerata, per quæ loca est reminisci, vt à cõtrariis, & à similibus, & ab aliis pluribus. Quare quẽadmodũ in illis loca nota, per quę reminiscẽtia fieri potest, causę sunt nobis reminiscendi. reminiscentes enim vnũ contrarium ad alterum contrariũ transcendẽtes, illius reminiscimur, vt reminiscẽtes amarũ, dulcis reminiscimur, reminiscẽtes nigrũ, albi: & frigus, caloris. Deĩde asignat causam quare cõmemoratio cõmuniũ locorũ reddit opponentẽ promptiorẽ ad syllogizandũ, & dicit, [quippe cũ] s. exercitãtes se in ratiocinãdo [ad illas cõmunes] ꝑpositiones, [quæ sunt numero determinatę,] inspiciant

A

LOCVS DECIMVS.

140 Eundem autem quàm maxime fugere in vniuersale ferre syllogismos.

Hunc locū Alex. ad respondente retulit. nā cū dixisset argumentantē oportere referre propositiones ad vniuersale, nunc dicit respondentem oportere[q̄ maxime fugere in vniuersale] hoc est, cōtra vniuersale[ferre syllogismos.] sed quoniam verbū[eundem] est relatiuum, quod refert personā quā dicit, ideo ego ad opponētē refero. & sic pręcipit vt opponēs fugiat ferre syllogismos cōtra vniuersale, quoniam vniuersales ꝓpositiones nec possunt improbari nec probari. vt superius dictum est.

LOCVS VNDECIMVS.

141 Et semper oportet considerare orationes, si in pluribus communibus disputantur. nam omnes particulares in vniuersali disputatæ sunt. B Et inest in particularibus, eius quod est vniuersale, demonstratio. Cum non sit syllogizare quicquam sine vniuersali.

Assignat locū vndecimū, & dicit,[Et semp oportet cōsiderare oratiōes]& syllogismos, & eos habere pròptos atq; paratos,[si in pluribus cōmunibus disputantur.] si fuerint vniuersales pluribus cōmunes, quia sic habebit oppponēs plures plurium syllogismos.[nam omnes particulares] .s. syllogismi, vel rationes[in vniuersali] syllogismo[disputatæ sunt. & inest in particularibus,] quæ continentur sub vniuersali[demonstratio eius, quod est vniuersale.] vt si de aīali monstratur sensitiuū, de hoīe & equo, & aliis oīb⁹ mōstrabitur, quæ sub aīali sunt. cuius causam assignat, & dicit,[cū nō sit syllogizare quicq̄] de aliquo particulari,[sine vniuersali] .i. quin syllogizetur de vniuersali.

LOCVS DVODECIMVS.

142 Exercitatio autem facienda, inductiuarum quidem ad rudem: syllogisticarum vero ad expertum.

C Assignat 12 locū, ꝑ quē declarat cū quibus disputatio inuētiua haberi debet. & dicit,[Exercitatio aūt] .s. disputatiua[faciēda] est subaudi cū aliis, nō tamē eodē mō. nā[inductiuarū] orationū disputatio faciēda est[ad rudē: syllogisticarū vero ad expertū,] qui est in disputatiōib⁹ inquisitiuis assuetus. Causam assignat Alex. quoniā ipsis rudibus particularia sunt notiora, expertis vero vniuersalia.

LOCVS DECIMVSTERTIVS.

143 Omnino autem exercitationis gratia disceptantibus tentandū afferre aut syllogismum de aliquo, aut propositionem, aut solutionē, aut instantiam: siue recte quis dicat, siue perperā, vel ipse vel alter, & ad quippiam vterque.

Assignat 13 locū, & dicit,[Oīno aūt exercitatiōis gratia disceptantibus tētādum afferre aut syllogismū de aliquo, aut ꝓpositionē] id est, interrogationem, ex qua fiet syllogismus· & hæc duo ex parte opponentis. ex parte vero respondentis dicit,[aut solutionē] tentandū est afferre ad syllogismū ,[aut instantiam] .s. ad propositionem. & hæc tentare debet respondens. [siue recte] opponēs[quis dicat, siue perperam,] & hęc[vel ipse] sibi sit opponēs,[vel alter, & vterque] disputet[ad quippiam] id est, D modo vterque disputet de quodam communi, in quo possunt hæc cadere.

144 Ex his enim facultas. Exercitatio aūt facultatis gratia. Et maxime circa propositiōes & instātias. Est enim (vt simpliciter dicamus) dialecticus propositiuus & instantiuus. Est aūt proponere quidē vnū facere quę sunt plura: Instare aūt, quod vnū est, facere plura. Nā aut diuidit, aut interimit, hoc quidē dās, illud aūt nō dans eorū, quæ proposita sunt.

Probat qđ dixerat, & dicit.[Ex his .n.] quatuor, videlicet syllogismo, ꝓpositiōe , instātia, & solutiōe est[facultas,] qua videlicet dialectic⁹ facile disputare potest.[exercitatio aūt facultatis gratia.] exercem⁹ .n. vt faciles efficiamur. ergo I quatuor his, oīs dialectica exercitatio cōsistit. Deinde ostendit circa quæ horū maxime est exercitatio, & facultas. & dicit,[& maxime circa propositiones] interrogatorias ex pte opponentis,[& instātias] cōtra propositiones ex pte respondentis. nam ex propositiōe fit syllogismus, ex instātia fit solutio. huius assignat causam, & dicit,[est .n. (vt simpliciter dicam) dialectic⁹ propositiu⁹, & instātiuus.] nā (vt Alex. inquit) vniuersum dialectici op⁹ responsio, quæ ꝑ instātiā fit, & interrogatio est. deinde exponit quid sit ꝓponere, & quid instare, & dicit,[est aūt ꝓponere

vnũ facere, q̃ sunt plura,]quia qui ꝓponit vniuersale sub quo cõtinẽtur plura, interrogat.[Instareaũt, E qđ vnũ est, facere plura. nam]qui respondet [aut diuidit,]& sic instat & vnum facit plura, [aut interi mit] vniuersale, & sic etiam vnum facit plura. quoniam omnia in quæ diuisibile est vniuersale, interi mit, quod facere non potest, nisi implicite vniuersale diuiserit.

LOCVS DECIMVSQVARTVS.

145 Nõ est aũt cũ omni disputandũ, neq; cõtra quẽlibet exercitãdũ. esset enim necesse ad aliquos prauas fieri oratiões. Sed ab eo qui tẽtat apparere, omnino diffugiẽdũ. & si iustũ quidẽ sit omnino tentare ratiocinari, nõ tamen pulchrũ, cũ nõ oporteat aduersus quoslibet facile cõsistere. esset enim necesse inde prauiloquiũ emergere. nã & qui exercitati sunt, non possunt abstinere a disputatione sine altercatione.

In hoc vltimo loco docet Aristotel. cũ quibus sit disputandũ, & vult cum captiũculatoribus nullo pacto esse disputãdũ. nã ex disputatiõe cũ istis, nulla vtilitas habetur ad veritatis inuentionẽ (vt Alex. F inquit) dicit, [Nõ est aũt cũ oĩ]hoĩe[disputãdũ, neq; cõtra quẽlibet]hoĩem[exercitãdũ.] cuius causam dicit, [esset. n. necesse ad aliquos]. s. ad captiũculatores[prauas]& captiosas[fieri oratiões,]& syllogismos, ex quib⁹ nihil ad veritatis inuẽtionẽ. [sed ab eo, ꝗ tẽtat apparere,]& nõ veritatẽ inuenire[diffugiẽdũ est.]Sed dices, primo Elẽchorũ dicitur cõtrariũ, nã dicitur esse iustũ respõdere ad ĩportunas rõnes sophistarũ. respõdẽs dicit, [& si iustũ qdẽ sit oĩno tẽtare rõcinari]& respõdere ad importunitates sophistarũ, [non tamẽ]est[pulchrũ, cũ nõ oporteat]pro seruãdo decoro, & pulchritudine[aduersus quoslibet facile cõsistere,]& in disputatione se disponere. cuius causam dicit, [esset. n. necesse inde prauiloquiũ emergere.]& ad prauas ratiões venire, quæ nõ fiũt sine altercatione & iniuriis. cuius causam dicit, [nã & ꝗ exercitati sunt]. s. in his altercatiuis disputationibus[nõ possunt abstinere a disputatione sine altercatione]quæ non sunt homine, qui pro inuenienda veritate disputat, digna. & ꝓpter hæc Alexand. summus paripateticus præcipit non esse cum omnibus disputandum, sed prius omnes oportet considerare, & cũ eis disputare, qui inueniuntur digni communicatione. G

LOCVS DECIMVSQVINTVS.

146 Oportet aũt factas habere oratiões ad hmõi problemata, in quibus cũ paucissimorũ copia eas ad quàmplurima vtiles habeamus. Ille vero sũt vniuersales, & ad quas in prõptu quippiã adinuenire difficile est.

Vltimũ locũ assignat, quẽ ꝑ pte superi⁹ (vt Alex. inquit) tradidit. & dicit. [Oportet aũt factas habere oratiões]. i. argumẽtatiões[ad huiusmodi ꝓblemata]oĩa, de quib⁹ loca posuim⁹, [in quibus]argumẽtatiõib⁹[cũ paucissimorũ copia]. i. cũ vniuersaliũ ꝓpositionũ copia, (vniuersales. n. ꝓpositiões paucissimę sunt respectu ꝑticulariũ)[eas] argumẽtatiões[ad q̃ plurima]alia ꝑticularia problemata [vtiles habeam⁹.]Exponit aũt paucissima, quæ sunt, & dicit, [illæ vero] propositiões, quæ dicuntur paucissimę[vniuersales sunt, &]tales[cõtra quas quippiã inuenire in prõptu difficile est.]ergo rõnes, quas debemus in prõptu habere, ex huiusmodi propositionib⁹ esse debent, quoniã sic erimus abundi quasi in oĩb⁹ disputare. ❡Hæc sunt, quę scripsimus in libros Topicorũ, tũ ex Alexãdri, tũ ex Herminii expositiõibus. habuimus aũt in verbis Arist. nõ paruas obscuritates, & in scripturis differẽtias. nã H in codicibus græcis, qui ꝑ manibus habẽtur, cõplures text⁹ fragmẽtos legimus. cõtulimus ad inuicẽ multa græca exẽplaria, & sic ex ipsis interpretati sumus, vt melius nobis visum est. vidimus multorũ Latinorũ expositiões, vt Hedenalphi, vt Angeli camerinatis, vt Roberti Culuerbini, vt Britannici, vt cuiusdã, quẽ oẽs cõmentatorẽ vocãt. Insuper vidimus Auerrois nouas quasdam translatiões, imo potius blacteritias confusiones, quas cum translator non intellexerit, nemo potest eas intelligere. Insuper vidimus Albertũ cognomẽto magnũ, qui obscurissime hũc librũ exposuit, longe tamen melius, quã exposuerit libros philosophiæ naturalis. In illis enim nihil boni dixit. nam sequutus est translationes ex arabico in latinum versas, in quibus sunt tot errata, quot verba. Quia vero in logica sequutus est translationes ex græco in latinum factas, ideo minus errauit. vidimus etiã cõplures externorũ cursus, quos non ab ratione cursus vocãt, quia nihil de verbis Arist. interpretãtur. Ex his igitur omnibus nihil iuuamenti accepimus, sed solum inextricabiles quæstiones quæ mouentur ad ea quæ ipsi dicunt, non autem ad ea quæ Aristo tradit. In his abundant, & in his maiorem partem expositionis faciunt. Nisi igitur legeremus Alex. & Herminii expositiões, vix vnum verbũ bene esset a nobis interpretatum. Turpe enim est volẽtibus exponere Aristo. libros, vt illos audeant interpretari ignorata lingua, in qua Aristoteles scripsit nullisque Græcis expositonibus iter demonstrantibus.

FINIS.

HIC DEPRAVATA AVT IMMINVTA RESTITVIMVS, COLLATIS variis exemplaribus, tum Græcis tum Latinis.

fol.2.a nihil dicemus repugnans. 6.fa.2.h.velut circa orationũ litigiosarum 15.fa.2.g.ad cognoscendum quid est quod dicitur per se. 17.fa.2.h.Quare vniuersaliter figura quidem 19.a.sedens vel musicum Socrati.Omnia enim &c. 23.b.Est enim hoc secundum contradictionem cõtrariorum.Similiter autem & in aliis.nam contrarium est, quoniam oportet inimicis benefacere. 27.fa.2.f.Secundum autem quotupliciter 29.c.an legibus obedire, si dissentiant. 30.c.ὄγκῳ 31.c.λίθων. 32.b.γνώμων. fo.33.b.neque quando animal,vas. 34.c.secundum magis,vel similiter. 35.b.nullius est differentia. Nam homo & bos non est differentia sed species, vnumquodque ipsorũ inspicere &c. fo.39.fa.2.g.Boetius inserit,quæ in meo codice Græco desiderantur.vel iustus est.nam habet dubitationẽ,quoniam secundũ quid albus vel iustus est.Quapropter non necessariũ,&c. fo.44.fa.2.nã cõstruere volentes ostẽdemus quoniã, &c. fo.45.h.quoniam si cuiuis inest,omni inest,si verisimile 51.fa.2.f.aliquid vtilium ad positionẽ,ad illud &c. 52.b.& accõmodatũ positioni,nõ est autem &c. 57.fa.2.f.contrarium est.A contrario enim more est & hoc quidẽ eligendũ,& illud fugiẽdum.Similiter autem &c. 67.b.vt si scientia vna plurium. 80.a.& siccis,& calidis & frigidis. 81.fa.2.c.honorabilium & laudabilium Ibidem,h.fuerint valde sibimetipsis similia. fo.83.d.quo in tempore magis valet 85.fa.2.h.si hoc simpliciter illo melius, 89.a.eo,quod non habet, eligibilius. 93.e.eligendũ.Et si vtilius est eligibilius,& vtile eligẽdum 95.d.suscipit propriam propositi rationem fo.96.d.Et in corruptiuis autem,&c.fa.2.e.bonũ est,erit quædã &c. 101.fa.2.g.vel patiens,significare videtur. fo.106.b. Quòd autem vno in eo &c. 107.d.generibus fit.necesse igitur &c. fo.108.fa.2.h. de pluribus species dicitur quàm genus 109.fa.2.e.vt temperaturæ,misturam,differentiam. fo.110.d.videtur enĩ contrariũ.nõ igitur erit genus 118.b.datio est irreddibilis. d.& maius alicuius & aliquo. fo.121.d.nõ accidet in eodẽ speciẽ In hoc enim & voluptas:ira vero in irascibili. 122.c.vt sophistã,potentẽ ab apparenti sapiẽtia dicari: aut seductorem,potentem decipere,& inimicos facere amicos:aut furem &c. 123.fa.2.e.superabũdãtia illi adest,cuius est &c.aderit admirationi stupor 126.b.Si igitur ens genus assignauerit fa.2.g.Adhæc,quando generi &c.si quod 127.fa.2.h.suscipit magis,& neutrum est alterius genus. fo.128.c.idem prædicari,& genus confiteri. fa.2.h.construere secundum dictum modum 129.b.cum enim alterum d.non sunt non entis species. 131.fa.2.c.ad vnumquodque eorum quæ sunt, ei oportet fo.133.c.secundum hoc positum proprium. 135.fa.2.d.indissuasibilem à ratione. 136.c.erit secũdum hoc bene positũ humidi propriũ. 139.d.vt quia qui posuit hominis proprium. 141.fa.2.h.quod positũ est non esse propriũ 142.d.erit aĩal disciplinæ susceptiuũ. 143.b.erit propriũ,semper moueri à se. 144.d.indissuasibile à ratione.nam & sciens erit indissuasibilis à ratione. fa.2.g.neque scientia indissuasibile a ratione fo.145.b.significat autem locutione &c. vt quia qui hominis propriũ 147.fa.2.b.non erit de quo oratio .magis,& nomen magis. fo.148.fa.2.h.secundum totum (secundũ enim terram,&c. 151.fa.2.h.quoduis est sumptum proprium &c.diuiduntur,existente proprio aliquo contradictiuorum, erit reliquum reliqui proprium fo.153.c.Impossibile est enim,idem pluriũ esse propriũ 156.a.est propriũ.neq, enim,&c. 157.fa.2.f.& ad non ens assignauit &c.& ad non ens propriũ. 162.d.cõtrarii oratio 165.d.naturã est.quare superfluum addere secundũ naturam fo.166.d.qui non per priora atque 169.b.disciplina vtrorũque videtur esse. fo.170.fa.2.f. Vt corporis definitio est,qđ habet tres dimẽsiones,&c.quid existens,quoniã magnitudo quæ tres &c.existens,quoniã animal quod scit &c. fo.171.d.sed ad peius assignauit. fa.2.g.inferius genus.Qui vero ipsum solum fo.172.d.de genere,perspicuũ fa.2.h.sit) sine latitudine,aut 176.a.vel volatile infert animal. fo.178.b.Similiter autem & dubitationis 179.d.Inspiciẽdum autem 185.b.vt habitus aut cõtrarii, aut fa.2.e.qui non secundum negationem fo.195.fa.2.dictorũ autẽ neutri nullo modo. 196.fa.2.aut eundem declarare quid temere est ostensum à definitione h.& magis manifestans quod definitur,perspicuũ quoniam &c. fo.197.fa.2.g. Rursum ex effectiuis &c.ad alterum. Nam quæcunque simpliciter eadem,etiam generationes eorũ & corruptiones eædẽ,& effectiua & corruptiua fo.198.a.& maximũ. 199.fa.2.h.non facit idem totum. fo.205.a.cõcludere.Interimenti quidem sufficit ad vnum differere.vnum enim. b.de quo orationem & nomen fo.210.a.disciplinam,si hoc voluerit sumere,sed 233.c.illud autem non videatur,si similiter quidem,similiter vtiq; erit,& non. fa.2.sed quæ nequitia?an quod facit circa id cuius est oratio latere causam? fo.237.c.quæ ad oppositionem,&c.Hoc enim & ad cogẽdum multam copiam præbet &c.quæ ab vtraque accidũt suppositione. d.Quod qui bene nati sunt fa.2.g.Nam in his sæpe contẽnunt. 239.c.ad expertum.Et tentandum accipere ab iis quidem qui in syllogismis triti sunt,propositiones: ab iis vero qui in inductionibus,similitudines.In hoc enim vtriq; exercitati sunt. Omnino autem &c. d.quæ sunt plura.oportet enim vnum omnino sumere ad quod est oratio: instare autem &c. Reliqua poterunt corrigi si litera Aristotelis inserta commẽtariis,cum altera conferatur:in quibus typographorum incuria in capite fol.136, versus integer superfluit,qui in capite alterius faciei suum locum obtinet. Si qua parum castigata reperiantur,dabit mihi recognoscenti veniam æquus lector,si perpendat quàm fuerit arduum tot tantáque erratorum monstra expugnare,quibus totum hoc opus occupabatur.

PARISIIS.
EXCVDEBAT IOANNES LODOICVS IMPENSIS
IOANNIS ROIGNY.
M. D. XL.